UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 03 20 11 007 7

DR Nuri, 'Osman
571 'Abdülhāmīd sānī ve devr-i
N73 salṭanati

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Nuri, 'Osman, 1875-1909
'Abdülhamid sani ve devr-i saltanatı

عبد الحمید ثانی ودور سلطنتی

حیات خصوصیه و سیاسیه

سلطان مراد خامس مرحومك حیات خصوصیه‌سیله منفاده کچیردیکی عمر بدبختانه‌دن ، (عبد الحمید ثانی) نك آوان صباوت و شبابتندن ، یلدیز سراینده کچیردیکی حیات خصوصیه‌سندن ؛ اوتوز درت سنه‌لك وقایع سیاسه‌دن ودور اخیر انقلابدن کمال بی طرفی ایله مفصلاً بحث ایدر

محرری :
عثمان نوری

طابع و ناشری

استانبول
کتابخانهٔ اسلام وعسکری - ابراهیم حلمی
٤٦ — باب عالی جاده‌سی — ٤٦
١٣٢٧

DR
571
N73

کتابخانهٔ اسلام وعسکری

تجار زاده ابراهیم حلمی

LIBRARY
AUG 16 1965
UNIVERSITY OF TORONTO
999689

درسعادت — مطبعهٔ عثمانیه

افادهٔ ناشر

یارم عصر ! بزم ایچون نه الیم، نه حزن انکیز وقایع تولید ایتدی ! بو مدت ایچنده سفینهٔ حکومتمز نه قصیرغه‌لره طوتلدی ، نه بیوك امواج انقراض ایچنده یووارلندی . ینه بو مدت ایچنده ملت نه بیوك فلاکتلره معروض قالدی . حرب حرب اوستنه ، مصیبت ، مصیبت اوستنه . ظلم واستبداد وطنمزی باشدن باشه یاقوب قاووردی . آلتی عصرلق موجودیت تاریخمزده بو یارم عصرك آچدیغی یاره‌لر ، ایقاع ایتدیکی یانغینلر ، ضایع ایلدیکی فرصتلر بلکه برعصرده بیله تلافی ایدیله‌ماز . شرق وغرب مدنیت قدیمه‌سنك مقری اولان بوقطعهٔ وسیعه ، حیات ابتدائیه انسانلرندن نشانه ویرر برحال خرابی‌یه وبرمسکنت وسفالت عمیقه‌یه محکوم اوله‌رق بیکارجه فجایعك مصدری اولدی .

بروطنك اولاد مشترکی اولان عناصر آره‌سنه تخم نفاق وشقاق صاچیله‌رق سیل کبی قانلر آقدی . صاف و تمیز وجدانلر نیجه وسائط ابلیسانه ایله صاتون آلنه‌رق افساد ایدلدی . کوزمز اوکنده خانمانلر سوندی ، یانغینلر یاندی . اك معزز وطنداشلرمز دیری دیری مزاره کومولدی . داخلدن و خارجدن ناموسمزه ، حیاتمزه ، حیات ملیه وقومیه‌مزه تعرض ایدلدی . نیجه حقسزلقلره ، عدالتسزلکلره آچیقدن آچیغه معروض اولدقده بتون بو جنایات الیمه‌نك اوکنده برسکوت محض کسیله‌رك هائله تماشاکاری قالدق .

یارم عصر ، اخلافمزك بیله توکارینی اوره‌پرته‌جك بردور فجیع مظالم ایچنده کچدی . ایشته بو یارم عصرك تولید ایتدیکی وقایع عظیمه‌درکه ملتك بادیٔ انتباه وسطوتی اولدی . ۱۱ تموز و ۱۱ نیسان وولقانلری وطنمزك اوزرینه چوکن کابوس مظالمی زیر وزبر ایتدی . استبداد ، برهرج ومرج ایچنده قوتی ضایع ایدرك فجر حریتك ضیای آتشینی ایچنده بونالدی .

الك نهایت عدالت الهیه ، اولانجه قوت وعظمتیله ییلدیز قلعهٔ آهنینی صارصدی ، کبر وعظمتندن ، ظلم وشدتندن قدرت ربانیه‌یی بیله اونوتان بو کتلهٔ استبدادی بتون کائناتك خنده واستهزالری ایچنده بولندیغی موقع بالادن زمین هیچی‌یه

یووارلدی . اویله ظن ایده رزکه آرتق استبداد ابدیاً افول ایتدی . مجلا سونکولر اوزرنده طلوع ایدن شمس حریت، آز برمدت ایچنده تکمیل ممالك وسیعه مزه انتشار ایدرك بتون افق عثمانی یی هر درلو شائبه دن آزاده براق وصاف برلمعه ایله ضیادار ایلدی .

بزبوضیا وهوایی امدك . بومحیط ایچنده یشایه رق استقبالمزی اوکجن مدهش یارم عصردن الی الابد اوزاقلاشدیره لم .

فقط، اول امرده بویارم عصرك عنعنات تاریخیه سنی، تاریخ استبدادك لدنیاتنی اوقویه لم، تدقیق ومحاکمه ایلیه لم . هرنه قدر وقایع الیمهٔ ماضیه پیشگاه انظارمزده جریان ایتمش کبی کوزیکورسه ده حیفا که بزآنك بلکه بیك ده برینه واقفز.

نیجه مقاصد خفیه آلتنده جریان ایدن اووقایعك تفرعاتی ، صفحاتی دائرهٔ اطلاعمزدن هنوز پك اوزاقدر .

احتمال برچوق حقایق ، دها برچوق زمان انکشاف ایده میه جکدر .

بناءً علیه ، انظار عبرت وانتباهه وضع ایلدیکمز شواثر، ماضی یه قاریشان اوحزن آور واسرارانکیز وقایع فجیعهٔ تاریخیه نك برنبذه سنی اولسون نقش پذیر صحائف ایلیه جکدر .

بوکتاب سلطان مراد خامسدن باشلایه رق دور حمیدی یه کیره جك وخاقان مخلوعك حیات خصوصیه وسیاسیه سنی تشریح ایده جکدر . بونکله برابر اوتوز درت سنه لك وقایع سیاسیه وتاریخیه ده مفصلاً یازیله جقدر . نشر ایده جکم بوکتاب ، حسیات واغراضه مغلوب اولمیه جق؛ وقایع کذشته نك حقیقته موافق برتصویری کبی قالمسنه اعتنا ایدیله جکدر .

تجار زاده : ابراهیم حلمی

افاده

مدت عثمانیه‌نك ثلث عصر قدر مانع ترقیاتی اولان دور حمیدینـك تاریخ سیئاتی یازمق زمانی واقعا هنوز حلول ایتمه‌مشدر . اوسیئاته بیله‌رك ، بیلمیه‌رك وخواه ناخواه اشتراك ایدنلرك پك چوغی هنوز حیاتده‌در . تاریخ عثمانینـك بوصوك فصلنه عائد برچوق اسرار وحقائقك بو ذواتك افشا ونشر ایده‌جكلری معلومات وخاطرات ایله مؤرخینك انظار تنقیدینه وضعنه لزوم دركاردر .

دولت عثمانیه‌نك اوتوز اوچ سنه‌دن بری كچیردیكی وقایع سیاسیه‌یه دائر بزده هیچ بر وثیقهٔ رسمیه نشر ایدلمیه‌رك اك مهم وقایع ملت عثمانیه‌دن دائما كتم ایدیله كلمش . دولتمزك حرب كبی برقاچ دفعه‌لر مراجعته مجبور اولدیغی تدابیر مشروعه‌نك بیله اچ یوزی كمسه‌یه كوسترلمامشـدر . استبدادك اك بیوك معینی ، اك قوی واسطهٔ اجرائیه‌سی جهالت اولدیغندن تنویر افكاره ، جستجوی ماضی ایله كشف استقباله رهبر اوله‌جق آثارك نشری دكل مطالعه‌سی بیله برجنایت عدایدیلیردی .

بناءً علیه بوكون دور حمیدینك شامل اولدیغی وقوعاتی حقیقته موافق اولمق اوزره تلفیق وتنقیدایله مكمل برتاریخ وجوده كتیرمك امكانی موجود اولمدقدن بشقه بوكا عجزمز دخی مساعد دكلدر . بزذاتاً بویله برادعاده بولنمیورز . مقصدمز ۳۱ مارت ۳۲۵ وقعهٔ مؤسفه‌سی اوزرینه ۱٤ نیسـانده ختام بولان دور مدید سلطنتك ارباب تدقیق نظرندن دور وخفی قاله‌میـان نقـاط ونكاتنی وبومدت ظرفنده‌كی وقایع سیاسیه‌یه دائر آوروپانك مختلف مملكتلرنده نشر ایدیلن رسمی وغیر رسمی معلومات وتفصیلاتی جمع ایدرك ارباب تقدیرك نظرگاه مطالعه‌لرینه وضع ایتمكدن عبارتدر .

دور حمیدینك علی الخصوص بودورك باشلانغجنك ، آكا تقدم ایدن وقایع ایله مناسبتی پك زیاده اولدیغندن وقایع مذكوره‌نك ده ذكری مناسب كورولمش واثره سلطان مرادخامس حضرتلری دورینه عائد وقوعاتك حكایه‌سیله بدأ ایدلمشدر .

سلطان مراد خامس وعبدالحمید ثانی

عبدالحمید ثانی عثمانلی پادشاهلرینك اوتوز دردنجیسی اولوب ٣٢ سنه ، ٧ آی ، ٢٧ کون سلطنت سورمشدر . کندندن اول کلن اوتوز اوچ پادشاهدن بوقدر مدت ویا دها زیاده اجرای سلطنت ایتمش اولانلر پك آزدر . سلطان احمد ثالث ٢٧ سنه ، سلطان مراد اول وثانی ، فاتح سلطان محمد اوتوزر سنه سلطان بایزید ثانی ٣١ ، اورخان غازی ٣٤ سنه اجرای حکومت وسلطنت ایتمش ومؤسس بنیان سلطنت سلطان عثمان اول ایله هنوز چوجق ایکن قاعد اورنك حکومت اولان سلطان محمد رابع قرق سنه قدر جانشین مقام سلطنت اولمشلردر . عثمانلی پادشاهلری آره‌سنده اك چوق سلطنت سورن سلطان سلیمان قانونی حضرتلریدرکه مدت حکومتی ٤٦ سنه‌در . عصر اخیرده یالکز سلطان عبدالمجید ٢٥ سنه‌دن زیاده اجرای حکومت ایتمش ، سلاطین سائره‌دن یالکز سلطان محمد اولك مدت حکومتی (٢٤ سنه) بر ربع عصره یاقلاشمشدر ، دیکرلری ٢٠ ، ١٤ ، ٨ ، ٤ وحتی برسنه صکره ــ اکثریا اختلالر سببیله مخلوعاً ــ ترك سلطنته مجبور اولمشدر . عبدالحمیدك بیوك برادری سلطان مراد خامس ایسه ٩٣ کون اجرای حکومتدن صکره خلع وتام ٢٨ سنه چراغان قصرنده حبس ایدلدکدن صکره محبسنده عازم کاشانسرای جنت اولمشدر .

رحمة الله علیه رحمةً واسعة .

*
* *

سلطان عبدالعزیز ١٢٩٣ سنه‌سی جماذی الاولنك یدنجی بازار ایرتسی کیجه‌سی خلع وسلطان مراد خامس تخت عثمانی‌یه اجلاس ایدلمش ایدی . سلطان مراد خامسك حین جلوسنده ممالك عثمانیه مدهش برهرج ومرج ایچنده ایدی . عبدالعزیز سفاهت مجنونانه‌سیله دولتی قرین انقراض ایتمش ایدی . بو حکمدارك اسرافی یوزندن خزینهٔ دولت افلاس ایتمش ، دیون عمومیه اون سنه ظرفنده ٣٧٥ میلیوندن درت میلیار فرانغه چیقمش ایدی . بو ملیارلری ده پادشاه هپ کندی خصوصات ذاتیه‌سنه صرف ایتمش ایدی . مشکلات مالیه خزینهٔ دولتی افلاس ایتدیردیکی کبی احوال مالیه وسیاسیه‌ده حکومتك ونهایت

پادشاهك كنديسنك افلاسنى انتاج ايتمش ، پادشاه بورجنى حياتيله تسويه‌يه مجبور اولمش ايدى .

سلطان مرادخامسك تخته جلوسى اصلاحات طرفدارلرينه پك چوق اميدلر بخش ايدييوردى . سلطان مرادحضرتلرى افنديلكى هنگامنده محب معارف بر ذات اولمغله شهرتشعارايدى . هركسه‌قارشى عادل و خيرخواه ، استبداددن قطعياً متنفر ايدى . پدرى عبدالمجيد ، اوغلنك تعليم وتربيه‌سى ايچون مقتدر معلملر تعيين ايتمش ايدى . بالاخره مقام صدارته كلن ادهم پاشا شهزاده مراد افندى‌يه فرانسزجه تدريسنه مأمور اولمش ايدى. شهزادهٔ مشاراليه فرانسزجه‌يى پك كوزل اوقور، يازار، فقط اودرجه‌ده تكلم ايده‌مزدى. لسان تركيده اوقويوب يازمغى ده پك ايركن اوكرنمش ودها سن صباوتنده ايكن صنعت تحريرده فوق العاده بر استعداد كوسترمش ايدى . خواجه‌لرندن برى ده مشهور كردان قيران عمر افندى ايدى . مومى اليه ، شاكردينى مكمل براصول تدريسه توفيقاً تعليم ايلمش اولديغندن مرادافندى آززمان ايچنده لسان واسلوب بيانده خواجه‌سنه بيله تفوق ايلمشدر. مشار اليهك شعر وموسيقى‌يه استعدادنى‌ده پك ثنا ايدرلر . بواستعداد سوقيله على الاكثر تخيلاته طالديغى كبى آتيده كوريله‌جكى وجهله ياپى ياپديرمق خصوصنده‌كى مراقى‌ده قوهٔ ماليه‌سنى پك‌زياده صارصمشدر .

شهزاده‌نك موسيقى معلملرى ايتاليالى (غوواتللى) و (لومباردى) نام ذاتلر ايديلر. بونلرك ايكيسى ده موسيقى وخواننده‌لكده حقيقى برر استاد ايديلر . شهزاده مرادافندى استعداد طبيعئ موسيقيسنه ضميمهً بوايكى استاددن آلديغى درس سايه‌سنده بيوك برقدرت صنعتكارانه اكتساب ايلمش ايدى . كنديسنك تركجه كفته اوزرينه بسته‌لديكى خيلى آثارينك ياقين زمانلره قدر برحيات اولان مومى‌اليه غوواتللى نزدنده محفوظ اولديغى مرويدر . شهزاده كرك كندى بسته‌لرينى ، كركسه بشقه‌لرينك آثار موسيقيه‌سنى چاله‌رق سراى حياتنك موجب اولديغى كلالى دفع ايدر وبوصورتله متسلى اولورمش . غريبدر كه صحبت اثناسنده غايت ذوقلى ونشئه‌لى اولديغى حالده‌الى‌پيانويه طوقونور طوقونماز، بردنبره خيالاته ، حتى برحزن سوداوى‌يه طالار ، ساعتلرجه بوحالده قاليرمش . بالاخره تجننه‌سببيت ويرمش اولان خسته‌لغك دهااوزماندن بوصورتله باشلامش اولديغنه شبهه ايدلمامكده‌در .

سنی ایلرولیوب ده دلیقانلیلق چاغنه وصولنده بو موسیقی مراقنه ، برده حقیقی بر معماری ابتلاسی انضمام ایلمشدر . دوستلرندن برینه برکون : « اکر خاندان آل عثمان اعضاسندن اولمسه‌یدم ، مطلقا معمار اولوردم » دیدیکی مشهوردر . مراد افندی بتون ذوقی فن معماری‌یه اولان ابتلاسی اغورنده صرف

سلطان عبدالعزیز

واسراف ایلمشدر . قوربغه‌لی دره‌ده‌کی کوشکنی متصل ییقدیرر ، یکیدن یاپدیرردی . بو ابتلا پک چوق سنه‌لر دوام ایتمش ، حتی عبدالعزیزک خاتمهٔ سلطنتی تقرب ایتدیکی ، کندیسنک جالس اورنک حکومت اولمسی زمانی کلدیکی ،

احباو یارانی احوالك و خامت کوناکونی کندیسنه آکلاتمغه چالشدقلری صره‌لرده بیله وارث تخت عثمانی، مشرف خراب اولان بنای دولتك تعمیرینه متعلق مسائل ایله

سلطان مراد خامس

اشتغال ایده‌جکی یرده سرای همایونلر انشاسنه متعلق مسائل معماریه ایله مشغول اولوردی . بر آلمان مورخی شومراقی اعتباریله سلطان مراد خامسی باویه‌را قرالی

ایکنجی لودویقه تشبیه ایدییور. فی الحقیقه بو ایکی حکمدارك ایکیسنك ده عاقبت حکومتلری خلعه منجر اولمش ایسه ده ایکنجی لودویق سابقهٔ جنت ایله حیاتنه کندیسی خاتمه ویردیکی حالده مراد خامس انواع آلام و اضطرابات ایچنده ۲۸ سنه دها معمر اولمشدر.

پدرلری عبدالمجیدك وفاتندن صکره شهزاده مراد افندی ایله دیکر برادرلرینك اوزمانه قدر کچیردکاری حیات مسعودانه چاوجق تبدل ایتدی. عبدالعزیز امنیتسز و قورقاق اولدیغندن برادر زاده‌سی وولی عهد مراد افندینك کندیسنی وقتندن اول مقام حکومتدن تبعیده چالشمقده اولدیغنی ظن ایدردی. عبدالعزیزك حین جلوسنده عبدالمجیدك اوغللرینك نه‌قدر قورقمش اولدقلرینه مثال اولمق اوزره خاقان لاحق سلطان محمد خان خامس حضرتلرینك، پدرلرینك وفاتی و عموجه‌لرینك جلوسی کیجه‌سی کندیلرینی دکزه آتمق ایستمش اولدقلری روایت ایدلمکده‌در.

فی الحقیقه شهزاده‌لر بو قورقوده معذور ایدیلر. عبدالعزیز برادر زاده‌لرینی طولمه باغچه سراینده موقوف بولندیرردی. ایچلرندن الك تهلکه‌لیسی ولی عهد اولمق حسبیله مراد افندی عد ایدلدیکی جهتله مشارالیه بالآخره قوربغه‌لی دره چفتلکنه نقل ایدلدی و استانبول ایله مناسبتی منع وقطع اولندی. عبدالعزیز سویش قنالنك کشادی مناسبتیله مصره و سرکیٔ عمومی‌یی زیارت ایچون پاریسه کیتدیکی زمان برادر زاده‌لرینی ده برابر کوتورمك مجبوریتنی حس ایتدی. چونکه پادشاه بونلری کندی نظارتی تحتنده اولمامق اوزره هفته‌لرجه مدت استانبولده یالکز براقمقدن قورقمش ایدی. بناءً علیه مراد افندی ایله عبدالحمیدی هرکیتدیکی یره برابر کوتوردی. فقط آوروپاده امپراطور ناپولئون، قرالیچه ویقتوریا و پروسیا قرالی ویلهلمك اوزمان ۲۷ یاشنده سویملی بردلیقانلی اولان ولی عهد سلطنت مراد افندی‌یه پك زیاده حرمت و التفات کوسترملرندن طولایی حدتلنه‌رك پاریسدن عودتندن صکره شهزاده‌یی اولکندن دها صیقی برترصد و نظارت آلتنه قویدی. تخصیصاتنی آزالتدیغی جهتله مشارالیه مرابحه‌جیلره التجایه مجبور اولوردی. طیشاری قطعیاً یایا اوله‌رق چیقامزدی. یالکز قپالی آرابه ایله کزمسنه مساعده اولنوردی. بونك ایچون ده هردفعه‌سنده آیریجه مساعده آلمق مجبوریتنده ایدی. مراد افندینك اطرافی برسوری خفیه‌لرله محاط اولدیغی جهتله کندینه صادق قالان

احباسندن برینی یانـه قبول ایده‌بیلمسی انجق کونا کون تدابیر احتیاطیه‌یه مراجعتله ممکن اولوردی . بو سایه‌ده صوك درجه شدید تقید ونظارت آلتنده بولنمقله برابر بك اوغلنده مقیم فرانسه تبعه‌سندن برآووقات ایله پیدا و ادامهٔ مناسباته موفق اولمش ایدی . بو آووقاتی بر قانون اساسی مسوده‌سی تنظیمنه مأمور ایتمش وبوقانونك مواد عمومیه‌سنی پروژه طرزنده اوله‌رق بالذات قلمه آلمش ایدی . فقط بوپروژه‌یی‌مکمل برقانون حالنده‌نوسیه کندی قدرت علمیه‌سی کفایت ایتمدیکنی‌ده اعتراف ایلمش‌ایدی . مرادافندینك پرورده ایتدیکی افکار ونیات پك مکمل ایدی . دائما حریت وسعادت ملتی دوشونور . عدالتی سور . فقط دوشوندکلرینه ، فکرینه موافق برقانون تنظیم ایده‌بیله‌جك درجه‌ده شکل وصورت ویره‌مزدی . ذکر اولنان فرانسه‌لی دوستنه برکون ، حکمدار اولدیغی‌زمان مملکتك‌اصلاحنه مکتبلردن باشلایه‌جغنی شو صورتله آکلاتمش ایدی : « مکتبلرده عینی صره‌لر اوزرنده مسلمان ، موسوی ، خرستیان وا کر وارسه بت پرستلر یان یانه اوطورملیدر . اوزمان هپسی تا آوان طفولیتلرندن اعتباراً بربرینه دشمن دکل ، قرداش ودوست نظریله باقمغه آلیشیرلر . »

مراد افندی بك اوغلنده مقیم دوستنك کتیردیکی جمهوریت واختلاللردن باحث آثاری بیله سوه سوه اوقور ، کندیسی ، عموجه‌سنك محبوس واسیری اولدیغی حالده اسارتك‌الغاسنی ، حرم آغالرینك‌لغوینی ، معارفك قادینلر آره‌سنده بیله تعمیمی چاره‌لرینی دوشونوردی .

برکون تربیهٔ نسواندن بحث ایدرکن شویله دیمش ایدی :

« حرمده هر زمان دوچار اولدیغم یأس وحزنی ، حس ایتدیکم نفرتی تعریف ایتسه‌م ، ایناتمزسکز . قادینلرمز آره‌سنده صوك‌درجه‌جهالت‌حکمفرمادر . حرمده کچیردیکم زمانلر بنم‌ایچون برعذابدر . فکر اولدیریجی برکلالدر . »
دیکر بر دفعه‌ده مجلس مصاحبتنه مداوم یارانه شووقعه‌یی حکایه ایلمشدر :

« اون اوچ ، اون درت یاشلرنده ایدم . برکون مرانغوزلق ایله مشغول اولیوردم . بردنبره بولندیغم اوطه‌نك یانده‌کی اوطه‌ده برقادین‌فستانك‌فشافشنی ایشتدم ، اللرم طوردی . قلبم دها زیاده چارپمغه باشلادی . قولاقلرم کتدکچه تقرب ایتمکده اولان قادینك ایپك فستانك حاصل ایتدیکی خفیف فیشیرتی‌یه

اوزمانه قدر هیچ طویمدیغم برحس ایله موقوف قالدی . صکره اوطه‌مك قپوسی آچیلدی . کنج وکوزل برچرکس قیزی کوله‌رك ایچری‌یه کیردی . ظریف برمشی ایله ماصه‌مه قدر کلدی . برشیلر فیصلدایه‌رق یانمه اوطوردی . طانیمدیغم برقادین ایله اوکون ایلك دفعه اوله‌رق برابر بولنیوردم . تعریفی ناقابل برمحجوبیت وشاشقینلغه دوچار اولدم . بنم بومحجوبیتم اوزرینه قیز کوله‌رك المده‌کی آلتی آلدی . دیدی که : « افندم ، بومشغولیتی ترك ایدیکزده بش اون دقیقه‌لق شو فرصتدن استفاده ایدیکز . بودقیقه‌ده بزی هیچ کمسه دیکلیه‌مز . آغاکزك‌ده معلوماتی واردر کندیسی اوزاقده دکل . بزی‌ده کوزه‌تلیور . »

بوخطاب قلبمده برآتش عشق اویاندیره‌جغی یرده بنی بالعکس صغوتدی . اوزمانه‌قدر عاشقانه تخیلاته طالدیغم واقعا اولمش ایدی . فقط عشقك بودرلوسنی تخیل ایتمامش ایدم : بنم دوشوندیکم عشق ومحبت ، قازانیلمق ایجاب ایدن محبت ایدی . بویله کندی کندینه کلن دکل ایدی . بوسببدن ایلك دفعه معروض اولدیغم شواغوادن حضرت یوسف کبی پاك ومعصوم اوله‌رق قورتیلدم . عموجه‌مك حرمندن بنم یانمه قدر کلمك ایچون یول بولان چرکس قیزی کندی حیاتی وبلکه‌ده بنمکنی نافله یره تهلکه‌یه قویمش ایدی . »

مع التأسف مراد افندی عزلت ومحبوسیتی هنکامنده عشرته مبتلا اولمش عشرت وموسیقی اعصابنی خراب ایتمش اولدیغندن بتون پلانلرینی موقع اجرایه قویه بیله‌جکی زمان حلول ایتدیکی کون ، اسکی حسن نیتی باقی اولمغله برابر قوهٔ بدنیه‌سی آرتق بومشاغله تحمل ایده‌میه‌جك بررداده‌یه کلمش ایدی .

* *
*

ولیعهد سلطنت مراد افندی ، سراینده موقوف ونظارت شدیده آلتنده بولنمغله برابر اصدقای مقربینی سایه‌سنده خارجده جریان ایدن وقایعدن وعموجه‌سنك خامی حققنده‌کی تصوردن معلوماتی اولمش ایدی . آنجق حلم وملایمت طبعی اقتضاسندن اوله‌رق جبروشدتدن وهردرلو فجایعدن متوقی اولمسی حسبیله خلع وقعه‌سنك برفجیعه ایله نتیجه‌لنمه‌مسنی آرزو ایتمش ، کندیسنه‌ده اویولده تأمینات ویرلمش ایدی .

بونك ایچون تصور شوصورتکزده ایدی : مسلمان ، خرستیان برجم غفیر نور عثمانیه جامع شریفی حوالیسنده طوپلانه‌جق ، اهالیٔ اسلامیه اولا جامعه

کیروب جمعه نمازینی ادا ایتدکدن صکره هانکی دینه منسوب اولورسه اولسون، حولیده حاضر بولنانلرك جمله‌سی ایچری یه دعوت ایدیله‌جك . اوراده مذاکره وعهد میثاق ایدیلوب صدر جدیده برهیئت مبعوثه کوندریله‌جك ایدی . بوهیئت قانون اساسی یه قریب ، حریت ومساوات اساسنه مستند براصلاحات قانوننك قبول واجراسنی مات نامنه طلب ایده‌جکدی . بو طلب رد ایدلدیکی تقدیرده جماعت مذکوره سلطانی مخلوع عد ایتدیکنی اعلان ایلیه جکدی . شهزاده مراد افندی بوپروغرامی آنجق سلطان مخلوعه مقامنه لائق صورتده حرمتله معامله ایدلمسی شرطیله قبول ایتمش ایدی . فقط او آرالق استانبولده ، جنرال ایغناتیه‌فك حرکات قیامیه وقوعنی منع ایچون روسیه‌دن برای معاونت براردو جلبنه مهیا بولندیغنی عرض ودرمیان ایلدیکی شایع اولدی . بوروایت طوغری اولسون یالان اولسون ذکر اولنان متینغ تصورندن واز کچیلمسنه سبب عد ایدلمکده‌در . دیکر برروایته کوره آرتق بردقیقه بیله غائب ایدیله‌جك وقت قالمدیغی جهتله نورعثمانیه جامعی متینغنی بکلمدن عبدالعزیزك درحال قوهٔ عسکریه ایله خلعی هیئت وکلاجه قرار کیراولمش ، قرار واقع ۱۲۹۳ سنه‌سی جمادی اولنك یدنجی بازار ایرتسی کیجه‌سی اجرا ایدلمشدر .

کیفیت جلوسك کیجه‌لین هیچ منتظر اولمدیغی برساعتده کندیسنه تبلیغی وبالآخره عموجه‌سنك قتل اولندیغی خبرینی آلمسی سلطان مرادك عزلت وعشرت یوزندن ذاتاً دوچار ضعف اولان جملهٔ عصبیه‌سنی بسبتون صارصمش اولدیغندن سلطان جدید قوای عقلیه‌سنه تماماً صاحب اوله‌رق انجق بش ، آلتی کون اجرای حکومت ایتمشدر .

حسین عونی پاشا صاغنی ، صولنی دوشونمز ، دیقتاتور طورلی سرت برعسکر اولدیغندن نجابت قلب وملایمت طبع صاحبی اولان پادشاه سرعسکری کوردکجه قورقاردی . عموجه‌سنك وفاتی خبرینی آلیر آلماز ، متوفانك بهمه‌حال حسین عونی پاشا طرفندن قتل ایدلمش اوله‌جغنه قویاً ذاهب اوله‌رق کندیسنك‌ده بوجنایته اشتراك ایله اتهام اولنه‌بیله‌جکی ملاحظه‌سیله فریاد وفغان ایلمشدر .

عبدالعزیزك کیفیت خلعی

عبدالعزیزك صورت خلعی برچوق نقطه‌لرده وقایع اخیره‌یه مشابهت عرض ایتمکده اولدیغندن بو جهتی شوائرك مساعده‌سی نسبتنده تفصیله لزوم کوریورز .

سلطان مخلوع ، سلطنتك صوك کونلرنده کندیسی‌ده برطاقم اندیشه‌لر حس ایتمکده ایدی . پك زیاده قورقیوردی . والده‌سیله برلکده کندیلرینی مدافعه ایده‌بیله‌جکلرك صداقتنه قوت ویرمك ایچون هر بر واسطه‌یه مراجعت ایتدیلر . برچوق قربانلر ذبح ایتدیروب استانبولك مختلف محلاتنده توزیع ایتدیردیلر . فقرا عائله‌لرینك چوجقلری سرایه جلب ، البآس راطعام اولندقدن ماعدا هر برینه برر لیراده عطیه ویرلدی . استانبولده‌کی ضبطیه‌لره جمعاً بش یوز بیك غروش قدر پاره توزیع اولندی . پایتختده‌کی عسکره کلیتلی پاره ویرلدی .

بونکله برابر سلطان مخلوعی صدر اعظم و بتون مقربینی ترك ایتمش ، محافظه‌سی ایچون هیچ کمسه برتشبثده بولنمامشدر . وقعهٔ خلع دها برقاچ کون اول حاضرلانمش ایدی . صدراعظم محمودندیم پاشا ایله شیخ الاسلامك عزلنه دائر طلبهٔ علوم طرفندن ویریلن عرضحال اوزرینه عبدالعزیز همان سراینه عودت وخارجیه ناظرینی ، والده سلطانی ، مخدوملرندن ایکیسنی ، شهر امینی ایله روم ایلی قاضیعسکرینی وکبار علمادن ایکی ذاتی برای مذاکره نزدینه جلب ایلدی . والده سلطان بوعرضحاله جواب رد قطعی ویرلمسنی ومدرسه‌لرك درحال قپاتدیریلوب طلبهٔ علومك طشره‌یه نفی ازلنمسنی توصیه ایتدی . فقط رجال بوفکرده دکل ایدیلر . اونلر استانبولده براختلال ظهور ایدرسه نه‌کبی مهالکی موجب اوله‌جغنی پادشاهه اطرافیله تصویر ایدرك اهالینك آرزوسنی قبول ایلمسنی تکلیف ایلدیلر . سلطان عزیزده بوفکری قبول ایتدی . فقط طلبه‌نك مطالبنی بردفعه اوله‌رق قبول ایدییورم . ایلریده بشقه برطلبده دها بولنه‌جق اولورلرسه حقلرنده الك شدید تدابیره توسل ایدرم فکریله‌ده کندی کندینه مدتلی اولدی .

مذاکره پادشاهك موافقتیله ختام بولمسی اوزرینه بوسفرده عبدالعزیز علیهنه وکلا ، رجال مأمورین ملکیه و عسکریه‌دن مرکب برفرقهٔ اختلالیه تشکل

ایتدی . مدحت پاشا ، خلیل پاشا ، درویش پاشا برر مقام نظارتده بولنمامقله برابر بالالتزام مجلس وکلایه ادخال ایدلدیلر . بتون قوهٔ عسکریه دخی سرعسکر حسین عونی پاشانك النده ایدی . اکر عبدالعزیز شو صوك بحرانلی کونلرده اولسون مملکتك بولندیغی حال فلاکت اشتمالدن برپارچه‌جق متحسس اولدیغنی اظهار وایما ایتمش اولسه‌یدی کندیسنك بنه برقیلنـه طوقونیله جق دکل ایدی . فقط او ، تولدینه باعث اولدیغی مشکلاته غلبه ایلمك قدرتندن محروم ایدی . اسرافه اولان ابتـلاسی مملکتی ، ملتی محو وخراب ایتـدیکی کبی حرص و طمعی ده کندیسنك موجب فلاکتی اولدی .

محمودندیم پاشا صدارتدن انفصالی متعاقب سلطانه کوندردیکی بر مکتوبده کندیسـندن مهر همایونك آلنمسی آرزوی شـاهانه‌نك خلافنده و برمجبوریت اوزرینه اولدیغنـه قانع اولمغله انفصالدن طولایی اصلا اغبرار حس ایتمدیکنی و پادشـاهه وخاندانـنه قارشی صداقتی کما کان باقی اولدیغی تأمینـاً بیاندن صکره پادشاهك ثروت ذاتیه سنك بیوك برقسمنی وقت وزمانیله پایتختدن چیقـاروب امین الله توديع ایلمسی موافق حال ومصلحت اوله جغی اخطـارینی ده علاوه ایتدی .

بو سکله عبدالعزیزی اك ضعیف طرفندن یاقه‌لامش اولدی . زیرا عبدالعزیز بومکتوبی الدقدن صکره آرتق لیل ونهار راحتی منسلب اوله‌رق ثروت جسیمهٔ ذاتیه‌سنك برقسمنی امین برمحله ایصال چاره‌سندن بشقه‌هیچ برشی دوشونمدی . ینه محمود پاشانك بالواسطه وقوع بولان توصیه‌سی اوزرینه روسیه‌سفیری جنرال ایغناتیه‌فه مراجعتله پادشاهك ثروت ذاتیه‌سندن برقسمنی اوده‌سایه کوندره‌بیلمسی ایچون روسـیه‌دن برسفینهٔ حربیه جلب ایلمسنك التماسـنه قرار ویرلدی . پادشاه ووالده‌سی بو حمولهٔ قیمتـداری بر عثمانلی سفینـهٔ حربیه سـنه تودیعه امنیت ایده‌میورلردی . جنرال ایغناتیه‌ف بلا تردد آرزوی شـاهانه یه توفیق حرکته مهیـا بولندیغی جوابنی ویردی . فقط عبد العزیز ثروت ذاتیـه‌سنی قورتارمغه چالشدیغی صره‌ده ، او برطرفده کندی علیهنده ترتیب ایدلمکده اولان پلاندن نه کندیسی ، نه والده سی ، نه محمود پاشا ونه‌ده جنرال ایغناتیه‌ف قطعیـاً خبردار اوله‌مدیلر . بودفعه بو پلانك مرتبلری اوقدر عاقلانه ومدبرانه حرکت ایتمکده ایدیلر .

بودرجه ماهرانه ترتیب اولنان پلانك روحی مدحت پاشا ، جسمی‌ده شیخ الاسلام خیر الله افندی ایدی . مدحت پاشا ملت وطلبهٔ علوم مقام صدارته کندیسنك کتیرلمسنی طلب ایتدکاری حالده عبدالعزیزك ضعف پیری‌یه مبتلا محمد رشدی پاشایه مقام صدارتی عادتا جبراً قبول ایتدیرمش اولمسندن طولایی ده فوق العاده مغبر اولمش ایدی .

ربیع الآخرك یکرمی برنجی جمعه ایرتسی کونی یکی شیخ الاسلامی تبریکه کتدی . بوزیارت ، برزیارت معتادهٔ رسمیه‌دن عبارت قاله‌رق آنجق یارم ساعت

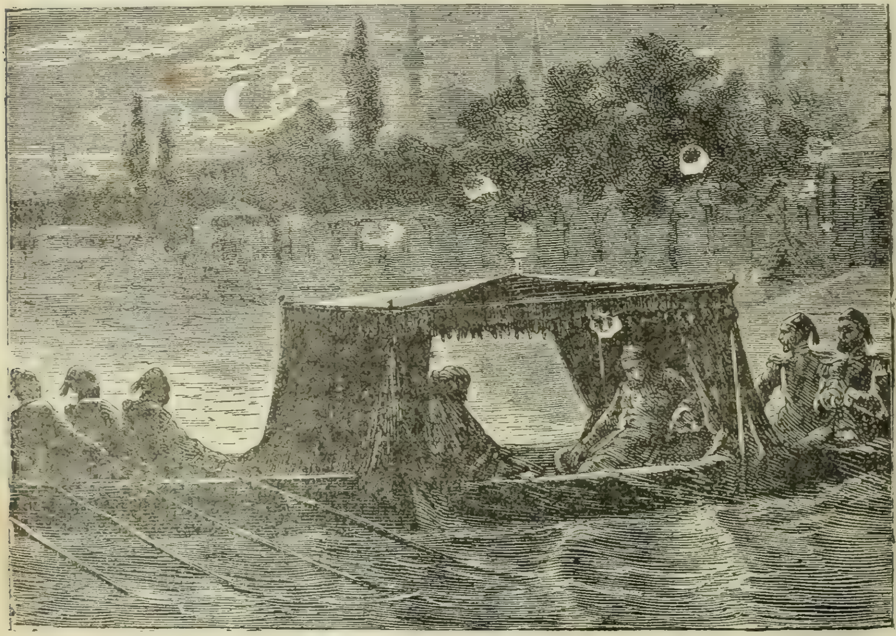

عبدالعزیزك طوپقپو سراینه نقلی

قدر دوام ایتدی . فقط آیریلیرکن شیخ الاسلام افندی‌یه اوچ کون صکره بر مسئلهٔ مهمهٔ شرعیه حقنده رأیی آلمق اوزره تکرار کله جکنی سویلدی . فی الحقیقه یوم معینده مدحت پاشا رفاقتنده مدرسین وعلمادن برقاچ ذات اولدیغی حالده شیخ الاسلام افندینك یانه کلدی . بوسفر کندیسی برشی سویلیوب سوزی رفقاسنه براقدی .

علمادن اولان ذوات شیخ الاسلام افندی‌یه کندی وظیفه‌سی اولان دین وشریعته ، صکره‌ده پادشاهه خدمت ایتمك اولدیغی اخطاردن صکره پادشاهك اجرای

حکومته ، مسلم اولان اقتدارسزلغی یوزندن یالکز دولت عثمانیه‌نك دکل دین اسلامك دخی کوندن کونه اعتبارینی غائب ایتمکده اولدیغندن شرف وحیثیت اسلام ایله بو کون بوراده ، یارین مزارده اولمسی مقدر اولان برانسانك تختندن هان کیسنك محافظه‌سی اولی اوله‌جغنه دائر برحکم وقرار ویرمسنی رجا ایتدیلر .

شیخ الاسلام بو سوزلری کمال دقتله دیکلدی • فقط جواب اعطاسنده تردد کوستردی • بونك اوزرینه مدرسیندن بری آیاغه قالقه‌رق : « سلفکی مقامندن بزم طرد ایتمش اولدیغمزی ، شمدی عقلکی باشکه آلوبده مغربده دین اسلامك پایدار اولمسی ایچون برتدبیر عاجل اتخاذ ایتمه‌جك اولورسه‌ك سنك ده باشکه بوحالك کله‌جکنی اونوتمه ! » دیمکله شیخ الاسلام افندی حکومت عثمانیه‌یه بشقه برشکل اداره ویرمك ، ایجاب ایدرسه دین اسلامك شرفنی اعلا ایتمك ایچون بشقه برحکمدار کتیرمك خصوصنده کندیسنك ده برلکده چالشه‌جغنی بیان ایتدی . متعاقباً مدحت پاشا سوزه باشلادی شیخ الاسلامه ، کندیسنك بوبابده یالکز معاونتیله اکتفا ایدلمك متصور اولمیوب ایشی بالذات کندیسنك درعهده واجرا ایلمسی مطلوب بولندیغنی وچونکه پلانك اجراسنه موفق اولنه‌مدیغی تقدیرده مقام مشیختده بولنان ذاتك ، مقامی اعتباریله شخصنك مسئول ومعاتب اوله‌میه‌جغنی واقتضا ایدرسه طلبهٔ علومك کندیسنی پادشاهك حشم وغضبندن قورتاره‌بیله‌جکلرینی سویلینجه شیخ الاسلام کندیسندن طلب اولنان شیلرك هپسنی یاپه‌جغنی‌ده وعد ایتدی . وسلطان عبدالعزیزك خلعی ایشته بو صورتله بو مجلسده قرارکیر اولدی .

ایرتسی صباح شیخ الاسلام افندی صدراعظم ایله کوروشه‌رك ایشی آکاده آکلاتدی . محمد رشدی پاشا مقام صدارت کندیسنه تودیع اولنه‌لی هنوز برقاچ کون اولمش و پادشاهه دها یکی صداقت یمینی ایتمش ایکن ترتیب اولنان پلانك اجراسنده اوده عهده‌سنه ترتب ایدن وظیفه‌یی ایفا ایلیه‌جکنی بیانده اصلا تردد ایتمدی . تصور واقعی دیکر رفقاسنه‌ده قبول ایتدیرمکی تعهد ایلدی . شیخ الاسلام دخی سرای پادشاهی مأمورلرندن برقاچنی اقناع ایلمکی وعد ایتدی . استانبولده‌کی ارکان عسکریه ایله کوروشوب خلعه آنلرك‌ده اشتراکنی طلب ایتمك وظیفه‌سی ایسه مدحت پاشایه ترتب ایتدی .

فقط شمدی پادشاهك هیچ برشیدن شبهه‌لنمیه‌رك کالاول راحت راحت سراینده اوطورمسی ایچون کندیسنی اویالامق اقتضا ایدییوردی . بونك ایچون

صدراعظم ايله شيخ‌الاسلام بر كون سراى همايونه كيدرك حضوره داخل اولديلر .
وطلبهٔ علومك پك زياده مظهر توجهى اولان مدحت پاشانك يكى هيئت وكلايه ادخال ايدلمسى محسنات عظيمه‌يى موجب اوله‌جغنى وبوصورتله حكومتك تهلكه‌لى بردشمندن قورتيلمقله برابر فائده‌لى بر مشاور دخى قزانمش اوله‌جغنى آكلاتديلر . پادشاه بوتكليفى درحال قبول ايدوب مدحت پاشانك نصبى اراده‌سنى او آنده ويردى .

ايرتسى كون مدحت پاشا براى تشكر سرايه كيتدى. آنك ارقه‌سندن، مشار اليهك تعيينندن طولايى تشكر ايتمك وبومناسبتله ازدياد عمر شاهانه دعاسنى ياد ايتمك اوزره سرايه علمادن مركب برده هيئت مبعوثه كلدى . عبدالعزيز بوهيئتك افاده‌سندن پك ممنون ومتأثر اوله‌رق كنديلرينه بيان محظوظيت ايلدى . پادشاه يكى بر هيئت وكلايه مالك اولديغندن ومدحت پاشا ايله‌ده باريشديغندن طولايى آرتق فوق‌العاده ممنون ايدى . ممنونيتندن وكلاسنه حددن آشيرى التفات كوستريبوردى. طلبهٔ علوم دخى آرتق بر آز يومشامش كورينيوردى . اولكى قدر مفرطانه مطالباتده بولنميورلردى . يالكز حكومت عثمانيه ايچون ، اهالينك وكلايى بر آز قونترول ايده‌بيلملرينه مساعد بر قانون اساسى قبولى مناسب اوله‌جغنى بيان ومملكتك مضايقه واحتياجنى نظر دقته آله‌رق پادشاهك‌ده كندى ثروت خصوصيه‌سندن برقسمنى خزينهٔ دولته دور وتخصيصات سنيه‌لرينى كنديلكلرندن تنزيل ايلملرى تمنيسنى درميان ايدييورلردى . بونك ايچون حضور پادشاهى‌يه كيره‌رك آرزو وتمنيلرينى ذات شاهانه‌يه بالذات دخى عرض ايتديلر .

عبدالعزيز بونلرك افاده‌سنى ديكلدكدن صكره كنديلرينه عن‌قريب بر جواب ويره‌جكنى وعد ايلدى .

فقط آرتق موقعنى غايت امين ظن ايدن پادشاه كنديسنه بردها بويله مطالب درميانه جرأت ايده‌مامك ايچون صوفته‌لره بودفعه مكمل بردرس ويرمكه قرار ويردى . بونك اوزرينه صدراعظم وشيخ‌الاسلام ايله كوروشوب بلغارستاندن ايللك مظفريت خبرى كلير كلمز تكميل مدرسه‌لرى قپاده‌رق صوفته‌لرى استانبولدن نفى ايتمك نيتنده اولديغنى ، فقط صوفته‌لر آرزوى شاهانه‌يه مخالفتده بولنه‌جق اولورلرسه جمله‌سنى محوايتديره‌جكنى آنلره تبليغ ايلدى .

صدراعظم ایله شیخ الاسلام خنکارك بو فکرینی تماماً تصویب ایتدیلر . بو فکرك زمان و صورت اجراسنی هپ برلکده قرارلاشدیردیلر .

جمعه ایرتسی کونی پادشاه بلغارستانده کی سردار عبدالکریم پاشادن برقاچ مظفریت تلغرافنامه‌سی آلدی . بو خبرلری درحال صدراعظمه تبلیغ ایدرك طلبهٔ علومه قدرت حکومتی کوسترمك زماننك آرتق کلمش اولدیغنی‌ده بیلدیردی .

عبدالعزیز بو مظفریت تلغرافنامه‌لرینك ساخته و استانبولدن اصمارلامه اولدیغنی ، سردار اکرمك‌ده کندی علیهنده ترتیب ایدیلن پلانه اشتراك ایتمش بولندیغنی بیله‌یدی ، شبهه‌سز بشقه درلو دوشونور و بشقه یولده حرکت ایدردی .

مدحت پاشا ایله رفقاسی انکلتره و آوستریا سفیرلرینی‌ده کندی فکرلرینه میل ایتدیرمکه چالشیورلردی . انکلتره سفیری سیر ألیوت بو پلانك اجراسنه الندن کلدیکی قدر معاونته مهیا اولدیغنی بلاتردد افاده ایتدی . فقط آوستریا سفیری قونت (زیخی) پك متأنی طاورانه‌رق اول باول بو بابده قونت (آندراشی)نك فکرینی استمزاج مجبوریتنده بولندیغنی ، مع مافیه بو سری کرك کندیسنك کرکسه آندراشینك صوك درجه‌ده مکتوم طوته‌جقلرینه امین اوله‌بیله‌جکلرینی درمیان ایلدی .

جمعه کونی سلاملق رسمی برمعتاد اجرا اولنوب وکلا و ارکان عسکریه‌نك کافه‌سی حاضر بولندی . ذاتاً بونلر خلع پلاننك یوم اجراسنی قرارلاشدیردقلری کوندنبری پادشاهی ، والده سلطانی ، شهزاده‌لری و محمود ندیم پاشایی دائما ترصد آلتنده بولندیرییورلردی . ایشلری او یولده ترتیب ایتمشلردی که ایچلرندن برقاچی هر کون ، مختلف ساعتلرده بهمه‌حال برایشله سرایده بولنیوردی .

ایکی کون صکره پادشاه ، کاتبلرندن برینی شیخ الاسلام افندی نزدینه کوندره‌رك ، علما طرفندن برقاچ کون اول خاکپای شاهانه‌یه تقدیم اولنان عرضحالدن طولایی نام همایونه کندیلرینه بیان تشکر ایلمسنی رجا ایتدیردی . علما بو عرضحالده یکی نصب اولنان وکلادن طولایی عرض تشکرات ایلدکدن بشقه سوق غفلتله ذات شاهانه‌یه نصائح واخطاراتده بولنمغه جرأت ایدن طلبهٔ علوم ایله بونلرك مشوقلری اولان مدرسینك عفو شاهانه‌یه مظهر ایدلملرینی و مع مافیه آرزولرندن برقسمنك نظر حکمت اثر ملوکانه‌دن دور بیورلماق صورتیله‌ده کندیلرینك مستغرق لطف واحسان بیورلمسنی نیاز و استرحام ایلمش ایدیلر .

ذات شاهانه متعاقباً نزد صدراعظمی‌یه‌ده برمأمور مخصوص کونده‌رك صوفته‌لرله خواجه‌لرك عفو شاهانه‌یه مظهر ایدلملری نزدهمایونده رهین تصویب اولمقده ایسه‌ده تبعهٔ عثمانیه‌دن هیچ برینك ـ نقدر نفوذلی و اعتبارلی اولورسه اولسون ـ پادشاهلرینك ثروت ذاتیه‌لری حقنده اعمال فکره حقلری اوله‌میه‌جغی جهتله بو آرزولرینك اسعافی قطعیاً قابل اولمدیغنی ، فقط صوفته‌لر ینه بوکبی کستاخانه طلبلرله خاکپای شاهانه‌یه تکرار مراجعتده بولنه‌جق اولورلرسه ، شوکت وقدرت همایونك کندیلرینه صورت قطعیه‌ده ارائه‌سی مقرر بولندیغنی بیلدیردی.

فقط بالمناسبه بالاده‌دخی ذکراولندیغی وجهله او آرالق سلطان عبدالعزیزك ثروت ذاتیه‌سی برروس سفینهٔ حربیه‌سیله قاچیرمق نیتنده اولدیغی خبری شایع وثروت مذکوره‌نك برقسمی ایله بلغارستانده احتیاج عظیم ایچنده بولنان اردونك واستانبولده‌کی عساکرك معاشات متراکمه‌سنك تسویه‌سی متصور اولمغله مبالغ مذکوره‌نك برطرفه قاچیرلمسنه میدان ویرمدن خلع قرارینك سرعت ممکنه ایله اجراسنه مجبوریت کورولمشدر.

خلع تشبثنك اصل مرتبلری اولان رجال وارکان دها اوکون اجتماع ایله تصور واقعك صالی کونی موقع اجرایه وضعنه قرار ویردیلر. برطرفدن‌ده آرتق عبدالعزیزك ساعات معدودهٔ سلطنتی ختام بولمق اوزره اولدیغی انکلتره و آوستریا سفیرلرینه اخبار ایتدیلر . فقط هیچ برتدبیرده قصور ایتمش اولمامق ایچون ایچلرندن بری بالذات انکلتره سفارتخانه‌سنه کیدرك تشبث واقع موفقیتله نتیجه‌لنه‌مدیکی تقدیرده خلع مرتبلرینك حیاتنی قورتامق ایچون (بشیکه) لیماننده لنکر انداز بولنان انکلیز فیلوسنك حرکته مهیا بولندیرلمسنی رجا ایتدیلر . سفیر سیرالیوت بوبابده کندیلرینه تأمینات اعطا ایتدکدن صکره مذکور فیلو قوماندانه‌نه‌ده ، ویریله‌جك اشارت اوزرینه فیلونك طوغریجه استانبوله متوجهاً حرکت ایله طولمه باغچه سرایی پیشکاهنده دمیر آتمسنی وچناق قلعه بوغازی قوماندانه تعلیمات لازمه ویرلمش اولدیغی جهتله انکلیز فیلوسنك بوغازدن مرورینه ممانعت ایدلمیه‌جکنی امر واشعار ایلدی ،

یوم مذکورده قبل الظهر وکلا ایله بو تشبثه اشتراك ایدن سائر رجال صدراعظك نزدنده اجتماع ایدرك تدبیرلرنده برقصور اولوب اولمدیغنی تکرار مذاکره ایتدیلر .

سرعسکر حسین عونی پاشا مکتب حربیه ناظری وشیپقه مجاهدی سلیمان پاشایی‌ده سره آکاه ایلمش وطولمه‌باغچه سراینک قره‌دن محاصره‌سنی آکا حواله ایتمش ایدی . سلیمان پاشا مکتب حربیه داخلیه ضابطانندن میرالای احمد وقول اغاسی بدری ورفعت بکلره تصور واقعی کوزلجه تفهیم ایتدیکی کبی طاش قشله ایله کموش صویی قشله‌سنده‌کی طابورلر ضابطانی‌ده جلب ایدرك شاید سرای اوزرینه برطرفدن برتعرض واقع اوله‌جق اولورسه عسکرك بوتعرضی دفع ایچون هرآن طولمه‌باغچه اوزرینه یورومکه آماده بولندیرلمسنی تنبیه ایتمش‌ایدی . مکتب حربیه‌نك طولمه‌باغچه‌یه ناظر آرقه جهته‌ده طوپلر قونیلمش ایدی .

بحریه ناظری قیصریه‌لی احمد پاشا دخی بشکطاش سراینی دکز جهته‌دن محاصره ایدرك شاید سرایدن سلاح آتیله‌جق اولورسه همان مدافعه ایدلمسی ایچون زرهلی دونتما قوماندانی عارف پاشایه امر ویرمش ایدی .

شوترتیباته کوره وقعهٔ خلعك صالی کونی وقت ظهرده اجراسی مقررایدی . فقط تصادفات غریبه‌دن اوله‌رق سلطان عبدالعزیز او آقشام حسین عونی پاشایی سرایه دعوت ایتدی . پاشا تصور واقعك شیوع بولدیغنی وبودعوتك کندیسنی توقیف مقصدینه مبنی اولدیغنی ظن ایله خسته‌لغنی بهانه ایتدی . سرایه کیتمدی . فقط صدر اعظمی ، شیخ الاسلامی ، مدحت پاشایی ودار شورای عسکری رئیسی ردیف پاشایی مکتب حربیه ناظری سلیمان پاشایی کیجه‌لین همان باب سرعسکری‌یه جلب ایله ایشك بهمه حال اوکیجه بتیرلمسی لازم کلدیکنی سویلدی . واوامر مقتضیه‌یی ویردی :

سلیمان پاشا مکتب حربیه‌یه ، ردیف پاشا کموش صویی قشله‌سیله طاش‌قشله‌یه قیصریه‌لی احمد پاشا بشکطاش پیشکاهنده‌کی دونتمایه کیده‌جك . مکتب حربیه شاکردانی سرایك بشکطاش جهتنی ، قشله‌لرده‌کی عسکر طولمه باغچه طرفنی طوته‌جق . دونتمادن‌ده صندالرله عسکر ایندیریله‌رك سرایك بحراً مواردهسی قطع اولنه‌جق ، سرای اطرافنده‌کی قره‌غوللرده بولنان عسکرك سلاحلری آلنه‌جق . مخالفت ایدن اولورسه مکتب حربیه‌دن وزرهلیلردن سرای اوزرینه طوپ آتیله‌جق . استانبول طرفنده‌کی عساکرك وقعه‌یی خبر آله‌رق قارشی جهته کچملرینی منع ایچون کوپری آچیله‌جق . درویش پاشانك یوکسك قالدیرمده‌کی قوناغی‌ده تحت محاصره‌یه آلنه‌رق پاشانك طیشاری چیقمسنه مساعده اولنمیه‌جق .

پاشالر بو امرلری آلدقدن صکره هپسی وظیفه‌لری باشنه کیتدیلر . اولا سلیمان پاشا مکتب حربیه‌یه کیدوب شاکردانی الەرق همان بشکطاش جاده‌سنی طوتدی . طابورلردخی ردیف پاشا قومانداسنده اوله‌رق طولمه‌باغچه طرفنده یرلشدیرلدی . دکز جهتی‌ده امر موجبنجه محاصره ایدلدی .

سلطان عبدالعزیز او ساعتده اویقوده‌می ایدی ، اویانیق‌می ایدی ؟ بوراسی معلوم دکلسه‌ده شهزاده مرادافندی هرحالده درین اویقوده بولنیور ایدی . واقعا عموجه‌سنك خلع اولنه‌جغنی بیلیورسه‌ده کندینه وقعهٔ خلعك ایرتسی کونی کوندوز اجرا ایدیله‌جکی سویلنمش ایدی . بناءً علیه بویله کیجه یاریسی پادشاه اوله‌جغنی اصلا خاطرینه کتیرمامش ایدی .

صالی کیجه‌سی نصف اللیلدن اوچ ساعت صکره ایدی . قراکلق ویاغمورلی بر کیجه ایدی . اولا سلیمان پاشا صباحه اوچ ساعت قاله رفاقتنده برقاچ ضابط اولدیغی حالده ولیعهد مرادافندینك دائره‌سنه کیره‌رك شهزاده‌یی درین اویقودن اویاندیروب بوزیارت غیر مأمولهٔ لیلیه‌دن دوچار خوف وهراس اولان مشارالیهی ملت طرفندن تخت سلطنته اجلاس ایچون کلدیکنی بیان ایله اقناع وتسکینه موفق اولدی . اواثناده حسین عونی پاشا طیشاریده آرابه ایله شهزاده‌نك ورودینه انتظار ایتمکده ایدی . سلیمان پاشانك مراد افندی ایله برلکده کلمکده اولدیغنی کورونجه آرابه‌سندن اینوب پادشاه جدیدی استقبال واوراده تبریك ایلدی . بعده برلکده تکرار آرابه‌یه بینه‌رك طولمه‌باغچه جامعی ساحلنه قدر کلدیلر . اوراده حاضر طوران بش چفته قایقله سرکه‌جی اسکله‌سنه چیقوب اورادن‌ده آرابه ایله باب سرعسکری‌یه واصل اولدیلر . دائرهٔ عسکریه‌ده تشریف شاهانه‌یه منتظر بولنان بتون وکلا پادشاه نوجاهی استقبال ایتدیلر . باب سرعسکرینك خنکار دائره‌سنه چیقیلدقدن صکره سلطان عبدالعزیزك خلعی ایچون ویریلن فتوا قرائت ایدلدی :

« امیرالمؤمنین اولان زید مختل الشعور وامور سیاسیه‌دن بی‌بهره اولوب اموال امیریه‌یی ملك وملتك طاقت وتحمل ایده‌میه‌جکی مرتبه مصارف نفسانیه‌سنه

صرف وامور دينيه ودنيويه‌يى اخلال وتشويش وملك وملتى تخريب ايدوب بقاسى ملك وملت حقنده مضر اولسه خلعى لازم اولورمى .

الجواب اولور . »

كتبه الفقير
حسن خير الله
عفى عنه

*
* *

محمد رشدى پاشا

پادشاه جديدك تبريكنى متعاقب آتيلان يوزبرپاره طوپ ، اوچ هفته‌دنبرى احوالك نه‌يه منجر اوله‌جغنه صبرسزلقله انتظار ايتمكده اولان استانبول خلقنى واحتمال يالكز سرايوت مستثنا اولديغى حالده بالجمله سفرايى شو نتيجهٔ غيرمأموله‌دن خبردار ايتدى .

طوپلر آتيلير، برطرفدن ده سوقاقلرده مناديلر باغيريركن شهر ايچنده هركسده فوق‌العاده سرور وشادمانى حاصل ، اصلاحات ، عدالت وحريت اميدلرى ظاهر اوليوردى .

عبدالعزيزك سقوطندن طولايى هيچ كمسه اظهار تأسف ايتميوردى . تركيانك حسياتنه بتون آوروپا دخى اشتراك ايتدى . يالكز اووقت (امس) شهرنده بولنان چار ايكنجى آلكساندر جنرال ايغناتيه‌فدن آلديغى تلغرافنامه اوزرينه اودرجه متأثر اولدى كه اون دقيقه‌قدر حرف واحد تكلمنه مقتدر اولمدى .

سلطان مراد باب‌سرعسكريدن تكرار آرابه‌ايله سركه‌جى اسكله‌سنه كلدى . يولده اسلام، خرستيان بتون اهالى طرفندن (بيك‌يشا !) ندالريله آلقشلاندى. يكرمى‌دورت چفته برقايغه راكباً طولمه‌باغچه سرابنه كچدى . بواثناده سلطان

مخلوعی حامل دیکر برقایغك طوپقپو سراینه‌طوغری کتمکده اولدیغی‌اوزاقدن کوریلیوردی .

سلطان عبدالعزیز طولمه‌باغچه سراینی پك‌قولایلقله ترك‌ایدوب چیقمامشدر. بعدما طوپقپو سراینده اقامت ایده‌جکنی مبین ارادهٔ سنیه کندیسنه تبلیغ اولندیغی زمان قطعیاً بریره کیده‌میه‌جکی جوابنی ویردی ، بونك اوزرینه ردیف پاشا اولکندن قطعی ایکنجی* برارادە تبلیغ ایلدی . سلطان عزیز پنجره‌دن طیشاری‌یه باقوب آرتق مقاومتك غیرقابل اولدیغنی کورنجه سرایك ریختمنه چیقه‌رق ، اوراده حاضر طوران بش چفته قایغه راکب اولدی . والده سلطان ایله شهزاده‌لر وحرم طاقمی دخی دیکر قایقلره بیندیلر .

ردیف پاشا

عبد العزیز طوپقپو سراینه بردرلو ایصینه‌مدی. بورادن حیاتندن امین اولمدیغی جهتله بشقه یره نقلنی سلطان مراده کوندردیکی برتذکره ایله رجا ایتدی .

خلعنك دردنجی جمعه کونی صادر اولان ارادهٔ سنیه اوزرینه ایرکندن طوپقپوسراینه‌دن قایقله‌چراغان سراینه‌نقل‌ایدلدی . سلطان‌عزیز‌بوراده آنجق‌ایکی کون‌معمر‌اوله‌بیلدی . فوق‌العاده‌متعظم اولمسی‌حسبیله تختدن‌اینديرلمسی‌وصکره‌دن کوردیکی معامله‌لر نفسنه پك کران کلدی · سلطان مراد خامسك مؤرخلرندن (قونت دوکه‌راتری) سلطان‌عزیزك چراغان‌سراینده کچیردیکی‌حیاتی بروجه‌آتی تصویر ایدییور :

سلطان سابقك یکی اقامتکاهی اوچ صره عسکرله محاط ایدی . کندیسنه دائره‌سندن طیشاری چیقمامسی‌ده تنبیه اولنمش ایدی . عبدالعزیز بو امره

قولاق ویرمه‌رك سرایك بوغاز ایچنده ناظر میدانلغنده اکنه بوینه کزینمکه باشلادی . محافظه‌سنه مأمور نوبتجی برمدت صبر ایتدکدن صکره نهایت ایچری کیرمه‌سنی کندیسندن کمال نزاکتله رجا ایتدی . شوجوابی آلدی :

— چاپقین ! بنم کیم اولدیغمی بیلمیورمیسك ؟

— بیلیورم افندم ، عبدالعزیز افندیسکز ! دیدی .

— دفع اول ، اورادن !

نوبتجی بوجواب اوزرینه مافوقنه اخبار کیفیت ایتدی . بوذات میرالای رتبه‌سنده ایدی . سلطان سابقك یاننه کله‌رك اقشام سربندلکنك صحتنه طوقونه‌ بیله‌جکی مطالعه‌سنی درمیان ایتدی . عبدالعزیز : « یینه‌ می اعتراض ! » دیه‌رك یان جبندن چیقاردیغی اوفق بر رووولور ایله میرالایك اوزرینه آتش ایتدی . برکت ویرسون ضابط او اثناده تمنا ایتمك اوزره اکیلمش بولندیغی جهتله قورشون باشنك اوزرندن کچوب کندی . بونك اوزرینه میرالای ، برقاچ نفر کتیره‌رك میدانك ایکی طرفنه دیکدی . عبدالعزیز قوهٔ عسکریه‌یی کورونجه حدتلی برطورله ایچرویه کیردی . فقط او کیجه کوزینه هیچ اویقو کیرمدیکندن کاه باغچه‌نك تراچه‌سی اوزرینه ، کاه دکز طرفنده‌کی میدانلغه چیقاردی . بوراده عسکرلر حالا نوبت بکلیورلردی .

او کیجه غایت شدتلی تأثراته دوچار اوله‌رق کندی کندینه سویلندیکنی وشو صورتله باغیردیغنی ایشیدنلر اولمشدر : « آتق بنی مدافعه ایده‌جك کمسه قالمدیمی ؟ ثروت وانعامه غرق ایتدیکم او آدملر نره‌ده‌لر ؟ یاسز ، اولادلرم بریکنزه اردومی ، بریکزه‌ده دونمامی تودیع ایتمش ایدم . هانیا ، آلایلرکز نره‌ده ؟ زرهلیلرکز نره‌ده ؛ قارشوده طوران شوکوزل کمی مدهش طوپلریله دشمنلرمی طارمه طاغین ایتمیه‌جکمی ؟ »

صباح اولوب اورته‌لق آیدینلانمغه باشلادیغی زمان ، اوغیر قابل تعریف حدت وغضب یرینه برتعب وضعف قائم اولمش ایدی . طالغین طالغین دوشونیور ، برطرفدنده تام صایقلامه‌یی آکدیرر رابطه‌سز بعض سوزلر سویلیوردی . کاه آمرانه بر صدا ایله دونمایه امرلر ویریور وحسین عونی پاشایه سب وشتم ایدییور ، کاه اسکی نفوذ وشوکتنی حائز ایمش کبی طوغریلدرق وکلاسنی تبدیل و کندیلرینی کویا حضورنده ایمشلر کبی استجواب ایلیوردی .

او کون (جمعه ایرتسی) طولمه باغچه سراینده‌ن بر یاور کلوب عبدالعزیزك رووولورینی ایسته‌دی . اوصره‌ده عقلی باشنه کله‌نك مستهزیانه شو جوابی ویردی:

— نه ایچون؟ سوکیلی یکنمك بنم رووولوریمه نه احتیاجی وار ؟

یاور — ذات شاهانه‌لرینك قضارا کندیلرینی یاره‌لامامالری ایچون .

— اویله ایسه رووولور قوینمده . ایشته آلیکز .

یاور — ذات شاهانه لرینه هیچ کیمسه ال سوره‌مز . سلاحی بالذات کندیلرینك تسلیم ایتملرینی استرحام ایدرم .

بوسوز اوزرینه عبد العزیز رووولوری قوینندن چیقاره‌رق یاوره تسلیم ایتدی . والده سلطان ایله حرم همایون منسوبیننده‌ن برقاچی او کون سلطان سابقك یانندن آیرلیه‌رق تهیج دماغیسنی تسکینه چالشدیلر . شفقت مادرانه ویامحبت زوجیه‌دن متولد بومساعینك آره صره ثمره‌سی دخی کورولدی . فقط او کیجه عبدالعزیزك کوزینه هیچ اویقو کیرمه‌دی . تهیجی یکیدن کسب شدت ایتدی . فوران حدتله والده‌سنی بیله آزارلدی . دکزه ناظر بیوك بر صالونك ایچنده کزینیور ، آره صره توقف ایدرك سطح وسیع دریایه باقیور وبومنظره هیجانینی برمدت تسکین ایدییوردی .

نهایت کونشك ایلك شعاعی اورته‌لغی آیدینلاتمغه باشلادیغی صره‌ده بردوزی یه سویلنمکدن واضطرابندن بی‌تاب قاله‌رق کندینی برقولتوغه آتدی. درین براویقویه طالدی . برقاچ ساعت صکره اویانه‌رق باش‌مصاحبنی چاغرتدی وصباحلین چیقان ترکجه غزته‌لری اوقوتدیروب دیکلدی . یارم‌ساعت قدردوام ایدن بومشغولیت آنی‌اکلندیرر کبی اولدی . وسلامت فکری تماماً عودت‌ایتمش ظن اولنه‌جق درجه‌ده برسکونت حاصل ایتدی مابینجیلرندن الك زیاده‌سودیکی فخری بکه خطاب ایله و کمال سکونت ایله :

— بکا برکوچك آیینه ایله برمقاص کتیریکز ، صقالمی کسه‌جکم . دیدی.

فخری بك بو امری والده سلطانه تبلیغ ایتدی . اوده هیچ برشیدن شبهه‌لنمیه‌رك آیینه‌ایله مقاصی ویردی . اودقیقه‌دن اعتباراً تاریخی برقیمت کسب ایتمش اولان بو مقاصك طولی اون سانتیمتره واوجلری غایت سیوری‌ایدی .

عبدالعزیز بعده « بنی یالکز براقیکز ! » دیدی ومعتادی اولدیغی وجهله صقالنی دوزه‌لتمك اوزره اوطه‌یه قپاندی . برقاچ دقیقه صکره خلایقلردن

برقاچی سانیهٔ مراق ایله اوفق بردلیکدن اوطه‌نك ایچروسنه باقدیلر . سلطانك فی‌الحقیقه صقالنی کسمکله مشغول اولدیغنی کوره‌رك همان چکلدیلر . وقوعاتك بوندن صکره‌سی حقنده‌کی معلومات هپ تخمیندن عبارتدر. عبدالعزیز پنجره‌نك یاننده دکزه نظارت کامله‌سی اولان برسدرك اوزرینه اوطوره‌رق اولا صاغ الیله ومقاص ایله صول قولنك سیاه قان طمارلریله برقرمزی قان طمارینی کسمش صکره عینی صورتله صاغ قولنك طمارلرینی‌ده کسمك اوزره مقاصی صول النه آلمش . فقط بوالنده طاقت آزالمش اولدیغندن ایکنجی تشبثده برنجیسی قدر موفق اوله‌مامش ، وریدلری کسمش ایسه ده شریانلره طوقونه‌مامشدر.

بونکله برابر لااقل یکرمی دقیقه‌قدر تخمین اولنان برمدت ظرفنده بیچاره خیلی قان ضایع ایتمکله وجودنده متانت قالمیه‌رق سدرك اوزرندن یره یوارلانمش، بو سقوطدن متولد کورولتی آلت قاتده‌کی اوطه ده اوطوران خلایقلرك قولاغنه عکس ایدنجه هپسی بردن نردبانه قوشه‌رق حرم دائره سنی ولوله‌یه و یرمشلردر. والده سلطان علی‌العجله قوشوب کله‌رك ایچریدن کلیدلنمش اولان قپونك آره‌لغندن قانك هنوز آقمقده اولدیغنی کوزیله کورمشدر . قپو قیریلوب ایچری کیرلدیکی زمان عبدالعزیز بویلی بونجه اوزانمش یرده یاتیور ودها نفس آلیوردی . والده‌سنه « کندی کندیمی اولدیردم » دیه‌جك قدرقوت بیله بولدی. فقط برقاچ دقیقه صکره ترك حیات ایتدی .

اوصره‌ده حرمده بولنان دوقتور میلتیادی بك ایله قره طودوروی همان محل وقعه‌یه کله‌رك خاقان سابقك وفات ایتمش اولدیغنی کوردیلر . دوقتورلرك بوافاده‌سی اوزرینه بتون سرای خلقی ، علی‌الخصوص قادینلر بر واویلادر قوپاردیلر . صدالری طولمه باغچه سرای همایوننده بیله ایشدیله‌رك ، حسین عونی پاشا کیفیتی تحقیق ایچون همان چراغانه کتدی . حضور فکرینه واعتدال دمنه هیچ خلل کتیرمیه‌رك نعشك برنجی قاتدن آلت قاته ایندیرلمسنی امر ایتدی . خاقان مرحومك نعشی بوراده مرمر طاشلر اوزرنده براقلدی کبی فی‌الحقیقه برحرمتسز-لکده بولندی . وقت غائب ایتمیه‌رك درحال تحقیقاته باشلادی . سرای خلقنك جمله‌سنی استنطاق ایتدی . برطرفدن‌ده آدملر کوندروب ایچلرنده انکلتره و آمریقا سفارتخانه‌لری طبیبلریله سلطان عبدالعزیزك کندی طبیبی مارقو پاشا

دخی بولنمق اوزره استانبولك اك نامدار اطباسندن اون‌یدی ذات جلب ایتدیردی . بونلر وقعهٔ فجیعه‌دن ایکی ساعت صکره مشترکاً بر راپور قلمه آلدیلر .

بروجه آتی اوچ نقطه‌ده اتفاق آرا حاصل ایتدیلر :

« اولا خاقان سابق عبدالعزیز خانك وفاتنه بیلککنده‌کی اورده‌نك قطعیله حاصل اولان سیلان دم سبب اولمشدر .

« ثانیاً یره‌ارانه اولنان آلت، جروح مذکوره‌یی بتمامها حصوله کتیره‌بیلیر .

« ثالثاً جروحك استقامت ونوعندن وبونلری حصوله کتیرمکه واسطه اولمش اولان آلتدن بر انتحار وقوعه کلدیکی استدلال اولنور . »

راپور ، سرای اطباسندن ایکیسی دخی داخل اولدیغی حالده اون طقوز طبیب طرفندن امضا ایدلمشدر .

سلطان عزیزك انتحار ایتدیکی عکسنی اثبات ایده‌جك دلائل سائره‌نك فقداننده بشقه شو شهادت فنیه ایله‌ده ثابت اولمش ایکن صکره‌لری خصوصیله آوروپالی مؤلف ومحررلر بونك انتحار اولدیغنه اینانمامش ، اولا خاقان مشار الیهك سرعسکر حسین‌عونی ورديف پاشالر ، دها صکره مدحت پاشا طرفندن قتل ایدلدیکی ادعا ایدلمش ایسه‌ده بو ادعا شهود وادلهٔ مقنعه ایله اثبات ایدیلنجیه قدر تاریخك بو وقعهٔ فجیعه‌یی انتحار اولمق اوزره قید وقبول ایده‌جکی وارستهٔ ایضاحدر .

دور سلطان مرادخامس

استانبولده‌کی تبدل سلطنت همان هر طرفده مسرتله تلقی ایدلدی . آوروپا بورسه‌لرینك غیرقابل انکار بر بلاغت سیاسیه‌یی حائز اولان قیئات رقملری‌ده بونی کوستریبوردی. مراد افندینك تخته جلوسنه یکی بر اصلاحات دورینك مبدئی نظریله باقیلوردی .

عبدالعزیزك اواخر سلطنتنده دولت عثمانیه‌یك مشکل بر دوره‌ده بولنیوردی . هر طرف اغتشاش ایچنده ایدی . صربستان، قره‌طاغ امارتلری حکومت متبوعه‌لرینه اعلان حرب ایتمك اوزره ایدیلر . بلغارستانده‌ده اختلال دهشتلی ایدی . آوروپا دولتلری حکومت عثمانیه‌نك کندی ممالکی داخلنده آسایشی محافظه‌یه آرتق مقتدر اولمدیغنی کوره‌رك تبعهٔ خرستیانیه حقنده ایدیله‌جك معامله‌یه دائر آمرانه تکلیفلرده بولنمق صورتیله عثمانلیلرك عزت نفس وغرور ملیلرینه ظالمانه ضربه‌لر ایندیریورلردی .

روسیه دخی همزك معلومی اولان حرب مشئوم ومدهشی انتاج ایده‌جك وقایعی کیزلیدن کیزلی‌یه حاضرلامقده ایدی . درلو درلو تهدیدلرله مالی اولان بوافقك اورته‌سنده سکونتنی بوزمیانلر یالکز پادشاه ایله بندکانی ایدی .

حال بوکه دولتك بورجی اونبرسنه ظرفنده اوچ بچق ملیاردن زیاده آرتمش، دیون غیرمنتظمه‌ده بر ملیاره یاقلاشمش ایدی . استقراض ، استقراض اوزرینه عقدایدلمش ، بوپاره‌نك آنجق اون بشده بری اردو ودونمایه، ملتك نفع وسلامتی اوغرینه صرف ایدلمش ایدی . متباقیسنی هپ پادشاه غصب ایتمش ایدی . دولت بوبورجه آرتق تحمل ایده‌میه‌رك ایکی آی اول اعلان افلاس ایلمش ایدی .

بوسببله افکار احرارانه‌سی معلوم اولان سلطان مرادك جلوسی داخل وخارج ممالکده هرکسی بیوك امیدلره دوشوردی . تبدل سلطنت خبری ازجمله دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتنده بولنان مملکتلرده عظیم بر تأثیر حاصل ایتدی . رومانیالیلر سلطان جدیدی جلوسندن طولایی تبریکه مسارعت ایتدیلر . صربستان ذاتا برقاچ کوندنبری یومشامش ایدی . هرسکلیلر بر آز صغوق طاوراندیلر . وویووده‌لردن بری :

« بو انقلاب اساساً بزم انومزدر . (نوه‌سين) ده اختلال ظهور ايتمامش اولسه‌يدی عبدالعزيز دها استانبولده چوق زمان تختنده اوطورردی » مطالعه‌سنده بولندی . رؤسای عصاة هپ شو فكرده ايديلر : « شمدی پادشاهك وكلاسی ده بزم كبی اختلالجی اولديلر . آرتق شرف وحيثيت ، قوت وحاكميتك قانوناً صرف كنديلرينه عائد اولديغنی ادعا ايده‌مزلر . ذاتاً استانبولده كيم اجرای حكومت ايدرسه ايتسون ، بزجه بونك هيچ اهميتی يوقدر . بز قره‌طاغليلر كبی حر اولمق ايسترز . وبو حريتی مرادخامس زماننده‌ده آلمغی بيلرز . »

استانبولده ايسه بر دور جديدك باشلاديغی آثاريله مشهود اولمقده ايدی . اصلاحاتك بری ، ديكرينی تعقيب ايليور ، ايكنجيسی برنجيسندن دها احرارانه ظهور ايديوردی . اصول تشريفات بيله تعديلانه اوغراتيليوردی. استانبول اهاليسی خاقان جديدك سلطان احمد جامع شريفنی زيارت ايده‌جكنی خبر آلديغی زمان يكی حكمدارينه نقدر محبتی اولديغنی بالفعل اثبات ايتدی . اوكون طولمه باغچه سراينده‌ن طوبخانه وغلطه طريقيله جامع شريف مذكوره كيدن سوقاقلر خنجاخنج سيرجی ايله طولمش ايدی . سلطان جديد ايكی آتلی بر آرابه ايله كچدی . بتون بو خلقی ملتفتانه سلاملادی كنديسی‌ده صوك درجه آلقشلاندی . پادشاهی جامعدن چيقاركن برده‌ها كورمك ايچون اهالی هپ آرابه‌نك آرقه‌سندن قوشيورلردی .

پادشاه نوجاهك جلوسنك اوچنجی كونی صورتی آتيده مندرج خط همايون نشر اولندی :

وزير حميتسميرم محمد رشدی پاشا

جناب مالك الملكك لازمهٔ زليه‌سی وبالجمله تبعه‌مزك اجماع وآرزوسی اوزره اجداد عظاممز تختنه جلوسمز وقوع بولمقله مجرب اولان رويت وحميتكزه بناءً خدمت صدارت عهده كزده ابقاءً تجديد وسائر وكلا ومأمورينك خدمت ومأموريتلری دخی ابقاوتقرير قلنمشدر . جمله‌نك معلومی اولديغی وجهله بر زماندنبری دولتك امور داخليه وخارجيه‌سنجه بولنديغی احوال مشكله افكار عامه‌حقنده بعض مرتبه امنيتسزلك ايله مالاً وملكاً برطاقم مضرتلری ودرلو درلو راحتسزلقلری موجب اولمش اولديغندن اول باول بو حالك اصلاحيله مملكتك وعموم تبعهٔ دولتك آسايش وامنيتنی ومادی ومعنوی سعادت وسلامتنی موجب برطريق اتخاذی وجيبه‌دن اولوب بوده اصول ادارهٔ دولتك براساس متين وصحيح اوزرينه تأسيسنه موقوف وبزم هميشه افكار ونياتمز دخی بونقطه‌يه منحصر ومعطوفدر.

بناءً علیه احکام شرعیه‌نك اجراسیله برابر دولتك ادارهٔ عمومیه‌سی نفس‌الامره وقابلیت اهالی‌یه توفیقاً قوانین قویه ایله تقیید اولنه‌رق عموم تبعهٔ‌شاهانه‌مزك بلا استثنا نائل حریت تامه اولمغله برابر هردرلو ترقیاتی وبالجمله افراد تبعه‌نك محبت ومحافظهٔ وطن ودولت وملت خصوصنده اتحاد افکار ونیاتی مستلزم بر قاعدهٔ ثابته وسالمه‌نك نصل اولمسی ونه‌اساس اوزرینه بنا ایدلمسی اقتضا ایدرسه بین‌الوکلا مذاکره‌سیله قرارینك استیذان قلنمسی وبونیت اساسیه‌یه کوره شورای دولت واحکام عدلیه ومعارف عمومیه وامور مالیه نظارت وادارەلرینك وسائر مأموریتلرك یکیدن تنظیمی لازم ومهم اولمغله بونلرك دخی صره‌سیله تنظیماتنه باقلمسی وامور دولتی اشکال ایدن احوال معظمه‌نك بریده مصالح مالیه‌اولوب بوبابده‌اجرا اولنه‌جق تنظیماته‌اساس اولمق اوزره معاملات مالیه‌نك تحت تأمینه‌ادخالی یعنی بودجه خارجنده مصرف وقوع بولمامسنك عمومه امنیت بخش اوله‌جق برقاعده‌یه‌ربطی وبر نظارت قویه آلتنه‌وضعی واجباتدن‌اوله‌رق بوتدبیره اعانه اولمق اوزره خزینهٔ‌خاصه‌مزه عائد تخصیصاتدن بو دفعه التمش

سلطان عزیز (اك صوك رسمی)

بیك کیسه تنزیلی وکذلك خزینهٔ مذکوره‌یه مربوط ارکلی کمور معدنیله معادن سائره وبعض فابریقه‌لرك اداره وحاصلاتی خزینهٔ مالیه‌یه ترك‌اولنمش اولمغله سائر جهاتدن دخی بوبولده تعدیلات وتصرفاتله موازنهٔ امور مالیه‌نك تسهیل حصولنه اعتنا اولنمسی ودول متحابه ایله منعقد اولان کافهٔ معاهداتمزك کما کان مرعی‌الاجرا اولمسیله برابر دولت‌علیه‌مزك بالجمله دولتلرله اولان‌حب ومصافات وموالاتنك تأکید وتزییدینه چالشلمسی خلاصهٔ نیات خالصه‌مزدر. جناب‌حق جمله‌مزی موفق بالخیر بیورسون آمین ۹ جماذی‌الاول سنه ۱۲۹۳

سلطان عبدالعزيز خانك اواخر حكومتنده آوروپا احوال عموميه‌سی قطعياً موجب امنيت برشكلده دكل ايدی . واقعا ديپلوماتلر پك صلحپرورانه بياناتده بولنيور ، حكمدارلر بربريله ملاقات ايتدكجه غايت صميمانه و دوستانه تمنيات درميان ايديورلردی . فقط بو سوزلر هيچ برقلبی تطمين ايتميور ، هردولت سراپا مسلح برحالده وقايع آتيه‌يه منتظر بولنيوردی . زيرا (مسئلهٔ شرقيه) يعنی دولت عليه‌نك دوام وبقاسی مسئله‌سی آوروپا دول معظمه‌سی نظرنده تكرار مهيب و مخوف بر شكل آلمش ايدی .

سلطان مراد خامس (كنجلك رسمی)

ايران وهندستان دخی داخل اولديغی حالده علی العموم شرق مسائلنی و ازجمله دولت عثمانيه ايله اغتشاشات داخليه‌سنه متعلق اموری احتوا ايدن (مسئلهٔ شرقيه) نك بدايت ظهوری اساساً اسلاميت و خرستيانلغك ، ترك ، صرب و بلغار قوملرينك ظهورندن پك اولكی زمانلره مصادفدر . نوع بشرك روی زمينه طرز انتشاری حسبيله عاقبت ، محاربه‌يه منجر اولان اختلافات علی الاكثر شرق ايله غرب آره‌سنده جريان ايتمش و بووقايعك برچوغنه آوروپا

ايله آسيا آره‌سنده‌كى شبه جزيره جولانكاه اولمش بولنمغله برابر (شرق مسئله‌سى) هرزمان بوكونكى معناسيله شرق ايله غرب آره‌سنده جريان ايلامشدر .

خرستيانلغك ظهورندن درت عصر اول يونانيلرك ايرانيلرله ايتدكلرى محاربات دخى بر (مسئلهٔ شرقيه) نى محتوى ايدى . بومسئله‌نى نهايت اسكندركبير صورت قطعيه‌ده حل ايتدى . اسكندرك ميراثى روماليلره انتقال ايتدى . مسئلهٔ شرقيه بونلرك زماننده‌ده بشقه برطرزده اوله‌رق تكرار ظهوره كلدى .

بوضديت افكار نهايت برمحاربهٔ دينيه‌يه منقلب اوله‌رق (اهل صليب محارباتى) ناميله بر اهميت عظيمهٔ تاريخيه كسب ايلدى . محاربات مذكوره منطفى اولدقدن صكره بووبوقبيل مسائل دها خيلى مدت جالب نظر دقت اوله‌ميه‌جق صورتده دوام ايتمش ، نهايت عصر اخيرده يكيدن و شدتلى بر صورتده آلوريز اشتعال آلمشدر .

عبدالمجيد خان ، پدرى سلطان محمود ثانى مقامنه جالس اولنجه ، مرحوم مشاراليهك مسلك اصلاحپرورانه‌سندن قسماً انحرافه ساعى اولمقله كرك سوريه جهتندن محمدعلى پاشا قومانداسنده‌كى مصرليلردن وكركسه ولايات سائره اهاليسى طرفندن تضييق كورمكه باشلادى . نهايت اصلاحات موعوده‌نى اجرايه راضى اولديسه‌ده بوسفر مصر واليسى محمدعلى تكليفات واقعه‌نى رد ايتمكله آوروپا دولتلرى آرايه كيرديلر وبومسئله حقنده لوندره‌ده قونفرانسلر عقدينه باشلاديلر . يالكز فرانسه دولتى محمد على پاشانك خاطرى ايچون مذاكرات مذكوره‌يه اشتراك وقونفرانس مقرراتنى آكا جبراً قبول ايتديرمك طرفنى التزام ايتمدى .

اوصره‌ده سلطان عبدالمجيد ، رشيد پاشانك تشويقيله بردنبره كلخانه خط همايونى نشر ايتدى . خط مذكور رجال دولت ، علما ومشايخ ، سفرا ورؤساى روحانيه ايله برچوق خلق حاضر اولديغى حالده كلخانه قصرنده قرائت ايدلدى . بونده پادشاه ، تبعه‌سنك حيات ، ناموس وثروتى تأمين ، محاكمك انتظام وعلنيتنى تكفل ايديور ، ويركولرك مساواتاً طرح وتنظيم ايديله‌جكنى ، تبعهٔ مسلمه‌دن قاعدهٔ مساواته رعايتله عسكر آلنه‌جغنى ، مدت عسكريه‌نك معين اوله‌جغنى اعلان ايليوردى .

مأموريتلرك پاره مقابلنده توجيه والتزامى اصولى كلياً لغو ايديله‌رك بالجمله تبعه‌نك بلا تفريق دين مساوات حقوقه نائليتلرى ومأمورينه معين معاشلر اعطاسى دخى وعد اوليوردى .

ترکياده ايلك قانون اساسی ديمك اولان اشبو خط همايونك نشری اوزرينه احوالك بشقه برشکل آله‌جغی اميدايدلمش ايسه‌ده مع التأسف تطبيق احکامنده کونا کون مشکلاته تصادف ايدلمکله ينه هرشی اسکيسی کبی قالمش ورجال دولت ينه بيلدکلری کبی حرکتده دوام ايتمشلردر .

فرانسه حکومتی مصر واليسی محمد علی پاشا حقنده تدابير جبريه اتخاذينه بردرلو موافقت ايتمامکله لونده قونفرانسی حکومت مشارالیهايی ايشه‌قاريشديرمدن حرکته قرار ويرمش ايدی .

انکلتره ، آوستريا ، روسيه ، پروسيا دولتلريله دولت عليه آره‌سنده ١٥ تموز ١٨٤٠ تاريخلی معاهده وجوده کتيرلدی . بونده مذکور درت دولتك دولت عليه‌طرفندن مصر واليسنه درميان ايديله‌جك مقررات وتکاليفاتی قبول ايتديرمك ايچون اتخاذ تدابير ايليه‌جکلری محرر ايدی . محمد علی پاشا شرائط مسروده‌يی قبول ايتمدی . بونك اوزرينه بتون آوروپا ديپلوماسيسی حرکته کلدی . خصوصيله اتفاق دولی خارجنده براقيلديغندن مغبر اولان فرانسه عظيم تدارکانه باشلادی .

استانبولده اصلاحات عليهنده بولنانلر کتدکجه چوغالمقده وآچيقدن آچيغه ميدانه چيقمقده اولدقلری کبی بوسنه ، آرناوودلق ، ماکدونيا وبلغارستانده دخی قياملر ظهور ايتدی .

انکليز فيلوسی بيروتی طوپه طوتدی ، ضبط ايتدی . صيدا انکليز ، آوستريا وعثمانلی عساکری طرفندن هجوم ايله ضبط اولندی . نهايت بتون سوريه فتح وتسخير ، مصر واليسی برمعاهده عقدينه مجبور ايدلدی .

بومعاهده ايله مصرك اداره‌سی محمد علی پاشا اولادينه ارثاً انتقال ايتمك اوزره مشارالیهه ترك وحواله اولندی .

١٨٧٢ ده خديوه مصرك اردو ودونمه‌سنی ايستديکی قدر تزييد ايتمك ، ١٨٧٣ ده ده تجارت معاهده‌لری عقد ايتمك ومملکتك اداره‌سنده تماماً مستقل اولمق حقی بخش ايدلدی .

فقط شرق مسئله‌سی بونکله ينه حل ايدلمش اولمدی . روسيه حکومتی ١٨٥١ سنه‌سنده فرانسه ايمپراطوری اوچنجی ناپوليون طرفندن اورته‌يه قونيلان « مقامات مقدسه » مسئله‌سنی وسيله اتخاذ ايدرك حکومت عثمانيه‌يه تکليف ارائه تحکمه باشلادی وتبعهٔ عثمانيه‌دن اون ميليون روم ـ قتوليك نفوسنك

حق حمایه‌سنك كندیسنه ویرلمسنی طلب ایتدی . بوبابده كی مذاكرات امید ایتدیكی نتیجه‌یی حاصل ایتمامكله طونه ایالاتنی اشغال ایتدی . بونكله برطرفدن روسیه ودیكر طرفدن دولت عثمانیه ایله متفقلری آره‌سنده وقوعه كلن ١٨٥٤ شرق (قریم) سفرینه سببیت ویردی . محاربه‌نك ختامنده عقد اولنان ٣٠ مارت ١٨٥٦ تاریخلی پارس معاهده‌سی موجبنجه طونه منصبنده دولت علیه‌نك لهنده اولمق اوزره تصحیح حدود یاپیلدی . قره دكزك بیطرفلغی اعلان اولندی . وكلخانه خط همایونی توسیعاً وتأییداً نشراولنان ١٨ شباط ١٨٥٦ خط همایونی اوزرینه دولت علیه آوروپا عائلهٔ اقوامی میانه قبول ایدلدی

اوتاریخدن اعتباراً دولت عثمانیه كیتدكجه دوچار ضعف و انحطاط اولمغه باشلامش، بوسنه وهرسكده عصیانلر ظهوره كلمشدر. سلطان مجیدك وفاتندن صكره خانی سلطان عبدالعزیز سرای مصارفنی تقلیل ، مصارف اداره‌یی تحدید ایدرك قوهٔ مالیه‌نك تزییدینه تشبث ایتمش ایسه‌ده بوحسن نیتی چوق زمان دوام ایتمیه‌رك مأمورینك ادارهٔ كیفیه‌سی ، آسایش عمومینك فقدانی ، امور عدلیه‌ده كی سیئات وكافهٔ احوالده تذبذب كماكان اجرای احكام ایلدیكی كبی فضله اوله‌رق ویركولرك آغرلغی ولایاتك دوچار فقر وضرورت اولمسنی وبالتدریج بوراده تعریف وتصویری صددنده بولندیغمز دوری انتاج ایلمشدر .

دور اخیرده حكومت مستبدهٔ عثمانیه‌یه قارشی خرستیان تبعه‌نك حمایه‌سیله آنلره ممالك سائره‌ده‌كی دینداشلری مرتبه‌سنده برحیات وموجودیت تأمین ایتمك صورتنه منجر اولان وممالكتمزده مشروطیت اداره‌نك تأسیسیله بیله هنوز قپانه‌میان مسئلهٔ شرقیه‌نك ماهیت تاریخیه‌سنه شویله‌جه سریع برنظر عطف ایتدكدن صكره دیه‌بیلرزكه بومسئله شمدیكی حالده نه سیاسی ونه‌ده دینی براهمیتی حائز دكلدر . اهمیت حاضره‌سنی بلكه آنجق شوصورتله مختصراً تعریف ایتمك ممكندر :

معلوم اولدیغی اوزره بشریت شرقدن غربه طوغری توسع وانتشار ایتمش وشرقك معارف ومدنیتی هركیتدیكی یره برابر آلوب كوتوره‌رك اوراده برقات دها ترقی وتكمل ایلمسنه باعث اولمشدر . بوسببله نورعرفان ، كونش كبی دائما شرقدن طلوع ایله غربه طوغری سیر ایتمش ، مهاجرت اقوام دخی

عینی استقامتی تعقیب ایلمشدر. فقط بر زمان کلدی که مدنیت غربیه، مادر اصلیسی اولان مدنیت شرقیه‌دن بسبتون بیگانه قاله‌جق وآنی کندینه دشمن عد ایده‌جك مرتبه‌ده تبدیل شکل ایتدی. بو حس، مدنیتك غربه چکیلدکدن صکره برده‌ا دونوب آرقه‌سنه باقمامش اولمسندن متولد برسوق طبیعی نتیجه‌سی اولوب بالآخره بر مهاجرت رجعیه‌یی انتاج ایتمش واو حس سوقیله تکرار شرقه توجه ایلدیکی زمان مدنیت قدیمه ایله مدنیت جدیده بربریله چارپشمش، بری دیکرینی محو ایتمکه چالشمشدر.

فقط نتیجه ایکیسنك بربریله امتزاج واتحادندن عبارت اولوب بو اتحاددن ده نهایت الامر، غائب ایده‌جك برشیئی اولمیان طرفك کارلی چیقاجغی محققدر. اسکندر کبیر یونان مدنیتنی شرقه کتیردی. شرق فلسفه‌سنك آوروپایه کچمسنه سبب اولدی. یونانلیلر وشرقلیلر بوندن متساویاً مستفید اولدیلر. محاربات صلیبیه نتیجه‌سنده غرب خرستیانلری منافع کثیره الده ایتدیلر. عربلردن پك چوق شیلر اوکرندیلر. بوکون مدنیت غربیه، بتون ممالك شرقیه‌یه داخل اولورسه بوندن قازانه‌جق ینه شرقلیلردر. شرق مسئله‌سنك‌ده صورت قطعیه‌ده حلی فکرمزجه بوکا وابسته‌در.

کلهلم صدده: اولجه دخی سویلدیکمز وجهله سلطان مرادك حین جلوسنده شرق احوالی حقنده آوروپا افکار عمومیه‌سنده برچوق تبدلات واقع اولمش ایدی. دولت عثمانیه ایچون تکرار یکی بر دورك باشلادیغی فکریله دول معظمه جریان احواله منتظر بر وضع آلمشلردی. فقط استانبولده طوپ سسلری کسیلوب جلوس شنلکلری ختام بولنجه، کویا هیچ برشی اولمامش کبی هرکس ایشیله کوجیله مشغول اولمغه باشلادی. سیاسیات ایله اشتغال ایدن یالکز محافل علما اولدیغی ایچون محافل مذکوره‌ده حالا عظیم بر فعالیت حکمفرما اولمقده ایدی. سلطان مرادك فکر مشروطیت پرورانه‌سی هرکسجه معلوم اولدیغی حالده برصورتی اولجه درج اولنان خطهمایونده اصلاحات متصوره حقنده عمومی بر طاقم سوزلردن بشقه قانون اساسی‌یه دائر حرف واحد مندرج بولنمامسی قانون مذکور طرفدارلرینی دوچار حیرت ایلمش ایدی. طلبهٔ علوم، سلطان مرادك جلوسندن اول وعد ایتدیکی روایت اولنان قانون اساسی‌یی طلبدن ینه فارغ اولمدیلر.

جلوسك هفته‌سنده وتحت ریاست شاهانه‌ده انعقاد ایدن مجلس وکلاده

قانون اساسی اعلاننك موقع مذاکره‌یه قونیلدیغنی روایت ایدیلیور . وبوبابده بعض تفصیلات دخی خبر ویریلیوردی . فقط بو تکلیفه حسین عونی پاشانك شدتله معارض اولدیغنه دخی شبهه یوق ایدی . حال بو که عبدالعزیزك خلعنده الك ایلری کیدن وسلطان مرادی اجلاس ایچون قوهٔ اجرائیه‌یی النه الوب کندی حیاتنی بیله تهلکه‌یه قویان ، سرعسکر اولدیغی جهتله کندیسی حاکمیت عوام فکرینك علیهنده بولنمقله برابر امنیت عامه‌یه وتوجه عمومی‌یه مظهر اولمش ایدی . بناءً علیه اوصره‌ده الك زیاده نافذ الحکم او ایدی . اردو کندیسنه تماماً منقاد ایدی . پادشاه اوزرنده‌ده کلی نفوذی بولنمق طبیعی ایدی .

ارکان متفقه پاشانك بونفوذندن پك متأثر ایدیلر . بونلرك باشلیجه پلانی سلطان عبدالعزیزك خزائن مدخره‌سنی مالیه نظارتنه دور ایتدیرمك ایدی . فقط بو امیدلرینك‌ده بوشه چیقدیغنی کوردیلر . زیرا سرایده ، ذاتاً خزینهٔ دولتك مالی اولان وتخمیناً بر ملیون لیرا قیمتنده بولنان یدی‌بیك قونسولید کاغدیله ۳۰۰,۰۰۰ لیرا قدر نقد اقچه‌دن بشقه برشی بولنه‌مدی . بوپاره ایسه پادشاه جدیدك دها شهزاده‌لکی زماننده ایتدیکی بورجلری بیله تسویه‌یه کافی دکل ایدی . زیرا سلطان مراد خامسك بورجی برملیون لیرایی متجاوز ایدی بك اوغلی وغلطه‌ده پادشاهدن آله‌جغی اولمیان همان هیچ بردکان یوق ایدی . حال بویله اولنجه اونبر آیدن بری تداخلده قالان معاشاتی تأدیه ودیون غیر منتظمه‌نك هیچ اولمزسه برقسمنی تسویه ایچون لازم اولان پاره نره‌دن تدارك ایدیله‌بیلیردی ؟ حقیقةً‌ده ایدیله‌مدی . سرایدن برچوق پاره چیقه‌جغی امیدایله متسلی اولان خلق آره‌سنده بوسببله تکرار عدم ممنونیت باش کوستردی .

مدحت پاشانك ، مشروطیت قواعد نظریه‌سنك کافه‌سنی جامع اولمق اوزره اون‌طقوز ماده‌دن عبارت اوله‌رق ترتیب ایلدیکی قانون اساسی پروژه‌سی‌ده دها ایلك یوم تولدنده محکوم زوال اولدی . دیدیکمز کبی بوکا الك زیاده مخالفت ایدن حسین عونی پاشا ایدی . افراط درجه‌ده احرارانه اولان بو قانوندن و شکل حکومتك اویله بردن بره کلیاً تغیره اوغرادلمسندن سرعسکر توحش ایدییوردی . دها طوغریسی حد ذاتنده غایت مکمل دوشونیلمش اولان بو قانونك زمان تطبیقی هنوز کلمامش ایدی . مدحت پاشا اصلاحات اجراسی ایچون متصل اصرار ایتدکجه صدر اعظم محمدرشدی پاشا تردددن ، قرارسزلغندن ،

حسین‌عونی پاشاده فکر محافظه‌کارانه‌سندن طولانی دائماً عکسی یوله کیدرلردی. کیم بیلیر؟ بلکه بو ایکی ذات ملتك مشورتیله اداره اولنه‌جق بر راده‌یه هنوز کلمدیکنه واکثریتك، دها ملت مجلسنك معناسنی بیله بیلمدکلرینه قانع ایدیلر. مدحت پاشا وطرفدارلری ایسه دولت عثمانیه‌نك بو حالده دوامی آوروپاجه هرآن مضر وهر دقیقه مسالمت جهانی مخل عد ایدلدیکی بویله برصره‌ده بنیان دولتی تحکیم وترصین ایچون ادارهٔ کیفیه‌یی لغو ایدرك حریت، عدالت وعلی الخصوص مساوات تمللری اوزرینه مؤسس برادارهٔ عادلهٔ مشروطه وجوده کتیرمکدن بشقه چاره کوره‌میورلردی.

بوسببدن هیئت وکلاده کی اختلاف افکار کتدکجه اشتداد ایدرك آز زمان صکره مدحت پاشانك قوناغنده، بروجه آتی تفصیل ایده‌جکمز قانلی نتیجه‌یه رسیده اولدی.

چرکس حسن وقعه‌سی

مدحت پاشانك قوناغی بایزیدده طاوشان طاشی محله‌سنده ایدی. بوقوناق اسکی اغنیاء وکبرا قوناقلرینك اکثریسی کبی حبسخانه ویاقلعه طرزنده یوکسك وقالین دیوارلرله محاط دکل‌ایدی. اطرافی آچیق اولمق حسبیله عادتا طرز جدید کوشکلره بکزردی. مکانه باقه‌رق مکین حقنده برحکم ویرمك لازم کلیرسه بوقوناغك، افکار باطله‌واعتیادات قدیمه‌دن کاملاً تجرد ایتمش حرفکرلی برینك مسکنی اولدیغنی تسلیمده اصلا تردد ایدیله‌مزدی. لطیف وواسع برباغچه ایله محاط اولان بنا ایکی قاتلی ایدی. آلت قاتده کنیش برصفه اوزرنده خدمتجی اوطه‌لری واردی. کنیش سلاملق نردباننددن ایکی مسافر صالوننه چیقیلیردی. بونلرك بری دکز طرفنه، دیکری بایزیدجهتنه متوجه‌ایدی. برقپو واسطه‌سیله برندن دیکرینه‌ده کچیلیردی.

اوصره‌لرده غوائل‌دولتك چوقلغندن طولایی وکلا اکثریا کیجه‌لری دخی پاشالردن برینك قوناغنده مجلس عقد ایدرلردی. ینه‌بویله برکیجه (جمادی الآخر ۱۶ پنجشنبه) مدحت پاشانك قوناغنده، سلاملقده‌کی ایکی اوطه‌دن برنده طوپلانمشلردی. اوطه‌نك اورته‌سنده قرق‌موملی برآویزه یانیوردی. آویزه‌نك آلتنده‌کی بیضی ماصه‌نك اوزرنده‌ده مزین جلدلی برچوق فرانسزجه کتابلر طوریبوردی. مفروشات کوشه مندرلرندن وکنیش قولتوقلردن عبارت‌ایدی.

او اثنـاده دیگر اوطه بوش ایدی . بو اوطه‌دن برقپو ایله‌ده حرمه کچیلیردی .

وکلادن مجلسده حاضر بولنانلر صاحب خانه‌دن بشقه صدر اعظم رشدی ، سرعسکر حسین عونی ، بحریه ناظری قیصریه‌لی احمد . خارجیه ناظری راشد ، معارف ناظری جودت ، دفتر خاقانی ناظری یوسف ، طوبخانه مشیری رضا

روسیه سفیری جنرال ایغناتیه‌ف

پاشالرله اعضادن شریف حسین وحالت پاشالر ایدیلر صدارت مستشاری سعید افندی ، صدارت مکتوبجیسی ممدوح و آمدی خلفاسندن محمود جلال‌الدین بکلرده موجود ایدی .

مذاکرات دوام ایتمکده ایکن بر آزلق قپونک پرده‌سی بردنبره آچیله‌رق

ایچری‌یه برقول آغاسی کیردی . حسین عونی پاشانك اوطوردیغی قناپه‌یه طوغری ایلرولدی .

«سرعسکر طاورانمه ! » خطابنی متعاقب ، رووولورینی چیقاره‌رق پاشانك اوزرینه آتش ایتدی . قورشون ، سرعسکرك کوکسنه اصابت ایتمش ایدی . پاشالر بوحالی کورونجه بردنبره تکمیل قوناغك ارباب اختلال طرفندن محاصره

سلطان عزیزك اداره‌سی وشرق مسئله‌سی

(۱۸٦۷ ده پارسده نشر اولنان شاریواری غزته‌سندن منقول قاریقاتور)

ایدلدیکی ظننه‌دوشه‌رك تك باشنه اورته‌ده طوران قاتلی طوته‌جقلری یرده صفیه قاچدیلر . مدحت پاشا ایسه کندینی حرم طرفنده‌کی اوطه‌یه آتدی . مجلس اوطه‌سنده یالکز خارجیه ناظری راشد پاشا ایله قیصریه‌لی احمد پاشا قالمش ایدیلر . احمد پاشا قاتلك آرقه‌سنه چوب قوللرینی طوتمق کبی جسورانه برتشبثده بولنمش

ایسه‌ده بو اثناده قماله برقاچ یردن یاره‌لانمش ونهایت مدحت پاشانك بولندیغی اوطه‌یه التجایه موفق اولمشدر . اوطه‌ده یالکز قالان راشد پاشا ایسه قاتل خونخوارك برقورشوننه هدف اوله‌رق یره سریلمشدر . بوفجایع بونکله‌ده ختام بولمدی ، نهایت عسکر یتیشوب قاتلك دردستنه تشبث اولندیغی صره‌ده مرقوم، عسکرلردن برینی وصدارت یاورلرندن بحریه‌لی قول‌اغاسی شکری بکی دخی قتل ایتدی . بوجنوار ، حسین‌عونی یی قورشونله‌اوردقدن‌صکره‌وجودینی قما وتکمه ایله‌ده پارچه پارچه ایتمش ایدی . نهایت یاقه‌یی اله ویره‌جکنی آکلاینجه موملری سوندیروب پرده‌لره آتش ویرمکه‌چالشدیغی‌صره‌ده سونکوایله اوزرینه هجوم ایدن عسکرلر طرفندن مجروحاً دردست اولنوب باب سرعسکری‌یه کوتورلدی .

بوجنایت تاریخده چرکس‌حسن وقعه‌سی‌نامیله شهرت آلمشدر. قاتل‌حسن ، اسماعیل بك اسمنده اسیرجیلك ایدن برچرکس بکنك اوغلی اولوب درت سنه اول مکتب حربیه‌دن ملازملکله نشأت ایتمش ، نشانجیلق وبینجیلکده ماهر بر ضابط ایدی . مکتبدن‌حین نشأتنده بغداده مأمور اولمش‌ایسه‌ده حرم‌همایونده‌کی اقرباسنك حمایه‌سیله استانبولده قالمش وخاصه قوماندانی شهزاده یوسف‌عزالدین افندی یه یاور ویرلمشدر . عبدالعزیزك خلعنی متعاقب سرعسکر حسین عونی پاشا بونی ، رتبه‌سنی قول اغالغنه ترفیع ایدرك تکرار اردوسنه کوندرمك ایسته‌مش . فقط حسن بك ، بك اوغلی عالملرنده سفاهته آلشمش اولمغله استانبولی بر درلو ترك ایتمك ایستمدیکندن سرعسکرك کندی حقنده کی بومعامله‌سنه حدت ایتمش ومحل مأموریتنه‌عزیمت ایده‌جکی یرده ینه بك اوغلنده پویان اوله‌رق حسین‌عونی پاشا حقنده آغزینه کلنی سویلمکه باشلامش . سرعسکر بونی خبر آلنجه‌حسن بکی‌توقیف ایتدیرمش. فقط برایکی کون‌صکره یاپدیغنه نادم اولدیغنی وهمان واپوره بینوب بغداده کیده جکنی افاده ایلمسی اوزرینه حبسدن چیقارلمش . اوکون اقشام اوزری سرعسکرك قوزغنجقده‌کی یالیسنه کیده‌رك پاشایی کورمك ایسته‌مش ، فقط حسین عونی پاشانك او کیجه مدحت پاشانك قوناغنده انعقاد ایدن مجلس مخصوص وکلاده بولندیغنی خبر آلنجه کیچ وقت برقایقه بینه‌رك سرکه‌جی اسکله‌سنه چیقمش اوراده بر میخانه ده قفایی ایبجه توتسولدکدن صکره طوغری مدحت پاشانك قوناغنه کلمش . مستعجل بر ایش

ایچون سرعسکر پاشایی کوره‌جکنی سویلمش، اوشاقلر بونی حالا یاورظن ایتدکلری جهتله حقنده فضله ممانعت وتقیداتده بولنمغه لزوم کورمامشلر ، اوده بر آرالق فرصتدن بالاستفاده مجلس اوطه‌سنه چیقه‌رق ذکر اولنان جنایات متعدده‌یی ایشله‌مشدر .

ایرتسی کونی ردیف پاشانك ریاستی آلتنده انعقادایدن دیوان حربده محاکمه‌سی اجرا ایدلمش و بوجنایاتك اسبابی وبشقه شریکلری اولوب اولمدیغی صورلمش ایسه‌ده جواب ویرمامش ، یالکز حسین‌عونی پاشا حقنده کی خصومتنی اعتراف ایتمش وایشلدیکی جنایتك محضا عداوت شخصیه نتیجه‌سی اولدیغنی ایما ایده‌جك افاداتده بولنمشدر . دیوان حرب رفع رتبه ایله صلباً اعدامنه قرار ویرمش ، حسن جمعه ایرتسی کونی باب سرعسکرینك بایزیدمیدانانه آچیلان بیوك‌قپوسنك یاننده کی طوت آغاجنه آصیله‌رق اعدام ایدلمشدر .

کیجه کچ‌وقت مدحت پاشانك قوناغنده جریان ایدن خونین وقعه اوزرینه استانبولده حاصل اولان هیجان غیرقابل تصویرایدی . هرکس خوف‌ودهشتدن بکزی اوچمش اولدیغی حالده اوته‌یه بری‌یه قوشیور . دهابشقه جنایتلرك‌وقوعندن قورقیوردی . بووقعهٔ مدهشه عجبا برفلاکت عظیمهٔ سیاسیه واجتماعیه‌یه سبب اوله‌جق بردور مشئومك مقدمه‌سیمی ؟ مملکتده تشکل ایدن برفرقهٔ اختلالك ایلك اجرا آتیمی ؟ یوقسه انتقام شخصی فکرندن‌منبعث برحرکتمی؟ بورالرینی بیلن هیچ برکمسه‌یه تصادف اولنمیوردی . سفارتخانه‌لرجه‌بیله بوجنایت غدارانه حقنده هنوز برفکر مخصوص ایدینله‌مامش ایدی . یالکز حکومتجه شخصی برانتقام معناسی ویریلیوردی .

فعل مذکورك اسبابنی کشف ایچون اعمال فکرایدنلر اولا حسنك‌حقیقهٔ کندیلکندنمی بوفعله جرأت ایتدیکنی یوقسه‌بشقه‌لرینك تصوراتنه‌آلت‌اجرامی اولدیغنی بیلمك ایستیورلردی . دییورلردی‌که : جنایت مدحت‌پاشانك‌قوناغنده اجرا ایدلدی . حالبوکه مشارالیه‌ایله حسین‌عونی پاشا آره‌سنده چوقدنبری اختلاف افکار واردر . بوایکیسنك برمسئله حقنده اتفاق ایده بیلملری قابل دکلدر . حسین‌عونی پاشا مدحت پاشانك تصور ایتدیکی اصلاحاتك الك‌شدتلی معارضی‌ایدی . هم‌ده آشاغیده‌کی اوشاقلرك ، قپوده‌کی نوبتجیلرك قاتلی ، اویله خبر ویرمدن مجلس اوطه‌سنه‌قدر صالیویرملری شایان حیرتدر .

برطاقملریده شویله دوشونیورلردی : احتمال حسن سلطان سابقك اصدقاسی ، سرایدن قوغیلان اسکی بندکان الندهٔ برآلت ایدی . یاخود معاشلرینی آله مامش اولان عسکرلرك انتقامنی آلدی .

ایشته بونك کبی دها درلو درلو فرضیات اوکونلرده استانبول اهالیسنك احوال معنویه سی نه مرکزده اولدیغنی پك اعلا کوستریر . آره ده غائب اولان برشی وارسه اوده حقیقت تاریخیه در . بو وقعه حقنده استانبولده اوکون انتشار ایدن غزته لرله محل جنایتده بولنانلردن بعضیلرینك صکره دن واقع اولان افاده لرنده بیله مباینت وار .

اك مهم ارکان دولتدن ایکیسنك ، حسین عونی وراشد پاشالرك قتلی شبهه سز بیوك براهمیت سیاسیه یی حائز ایدی . سرعسکرك غیبوبت ابدیه سی یالکز اردوده ضبط وربطك بوزولوب کیتدکجه مخاطره لی برصورتده توسع ایتمسیله حس اولندی . سرعسکرلك مقامنده حسین عونینك یرینی طوته جق برینی بولمقده مشکلات چکلدی . روم ایلیده یکی سردار اکرم نصب ایدلمش اولان عبدالکریم پاشا بومقامه کتیرلدی . خارجیه نظارتنه ده صفوت پاشا تعیین اولندی . بوذات بومقامك فی الحقیقه اهلی ایدی .

بونجه غوائل ایچریسنده حال اضمحلالده بولنان دولتك مقدراتنی حسن اداره ایده جك برآدم وارسه اوده مدحت پاشا ایدی . فقط اونك ده افراط درجه ده احرارانه اولان مسلکی ، کندینه برچوق دشمن قازاندیرمش ایدی . فی الحقیقه اوزمان مملکتده درلو درلو فرقه لر موجود ایدی . کیمی محافظه کار ، کیمی ده یالکز مسلمانلر ایچون مشروطیت اداره طلب ایدر ایدی . کیمی ده لیبرال برقانون اساسی طرفداری ایدی . بویله افکار مختلفه اربابنه اویله برصره ده سوز آکلاتمق جداً مشکل بروظیفه ایدی .

براثرده دینلیورکه : « سلطان مراد مملکتده بویله فرق مختلفه ظهورینك دولت وسلطنت ایچون تهلکه لی اولدیغنی کوره رك برکون برادرلرینی یانه چاغیرتدی . اونلره حال ووضعیتی آکلاتدقدن صکره کندیسنك مدحت پاشانك تصور ایتدیکی کبی لیبرال برحکومت مشروطه تأسیسنه قرار ویرمش اولدیغنی والجای احوال ایله بشقه برشکل حکومت قبولنه مجبور اوله جق اولورسه ترك سلطنت ایده جکنی ، ایلریده خلفلری اوله جقلری جهتله برادرلرینك ده بوندن معلوماتلری اولمسی لازمکلدیکنی سویلدی .

قرداشلرینڭ اڭ بیوکی عبدالحمید افندی بونڭ اوزرینه کرك کندی وکرکسه برادرلری نامنه سوزه باشلایه‌رق عبدالمجید اولادینڭ جمله‌سنڭ حریت وترقی قواعد اساسیه‌سی دائره‌سنده اجرای حکومت ایتمك آرزوسنده بولندقلرینی بیان ایتدی . پادشاهڭ باش کاتبی سعدالله بك دخی بو مجلسده حاضر بولنیوردی . وقوع حالی اخبار ایتمك اوزره همان طوغریجه صدر اعظمڭ یاننه قوشدی . وقعه کیجه‌سی مدحت پاشانڭ قوناغنده انعقاد ایدن مجلس وکلانڭ مذاکراتی پادشاهڭ شوافاداتنڭ نتیجه‌سی ایدی . »

حسین عونی پاشانڭ وفاتی اوزرینه حکم ونفوذ آرتق تماماً مدحت پاشانڭ النه کچمش ایدی . قدمانڭ براعتقادی وار . بربنانڭ صاغلام وطیانقلی اولمسی ایچون تملی آتیلیرکن برانسان قربان ایتملی دیرلرمش ! اکر بو اعتقاد طوغری اولمق لازم کلسه‌یدی ، قانون اساسیٔ عثمانینڭ ده آتیسی تأمین ایدلمش دیمك اوله‌جق ایدی .

بلغارستان اختلالی

استانبولده بروجه بالا فجایع وقوعه کلدیکی صره‌لرده ممالك عثمانیه‌ده قاریشقلق صوڭ درجه‌یی بولمش ایدی . ولایاتده کی عصیانلره وروسیه‌نڭ دولت علیه‌یی دوچار انحلال ایتمك ایچون تعقیب ایلدیکی پولتیقه‌یه قارشی استانبولده احوال صحیه‌سی مختل اولمش بر حکمدارایله هر بری آیری بر فکر ومسلکده ذواتدن متشکل بر هیئت وکلا بولنیوردی . مشروطیت اداره علیهنده بولنان حسین عونی پاشانڭ وفاتندن صکره مدحت پاشانڭ نفوذی واقعا آرتمش ایدی . فقط صدر اعظم مترجم محمد رشدی پاشا صورت عمومیه‌ده متردد وبی قرار بر آدم اولدیغی کبی حسین عونی پاشانڭ دارالحربده کندیسندن پك بیوك خدمتلر مأمول ومنتظر اولدیغی برصره‌ده وفاتی‌ده حکومتڭ موقعنی دوچار ضعف ایلمکدن خالی قالمامش ایدی . یکی قابینه‌نڭ دیکر اعضاسی بروجه آتی ایدی : عبدالکریم پاشا سرعسکر ، صفوت پاشا خارجیه ، خلیل شریف پاشا عدلیه ناظری ، مدحت پاشا ایسه ذاتاً شورای دولت رئیسی ایدی .

بو اغتشاشات آره‌سنده بالخاصه بلغارستان پك الیم وقایعه صحنهٔ ظهور اولمقده ایدی . بالقان شبه جزیره‌سنڭ بو قسم مهمی ایلریده دور حمیدی‌یه عائد وقوعات سیاسیه‌نڭ ذکری صره‌سنده بزی خیلی اشغال ایده‌جکی جهتله

تفصيلات تاریخیه‌یه کیریشمامك اوزره بوممالکتك واهالیسنك احوالی حقنده بوراده وقایع آتیه‌یی آکلامغه مدار اوله‌جق بعض معلوماتك ذکری ایجاب ایدر .

بلغارستان ، رومانیا وصربستان کبی قدیم بر ماضی‌یه مالکدر . اسلاو اتحادی طرفدارلری بلغارلرك اسلاو عرقنه منسوب اولدقلرینی ادعا ایدرلرسه‌ده بونلر حقیقتده (فینو - اورال) نسلنه منسوبدرلر . عصرلرجه مدت اسلاو قانیله قاریشمش اولدقلری حالده اوصاف مادیه ومعنویه‌لری حالا بو کون بیله اسلاولرك وخصوصیله صربلرككندن فرقلیدر . بر مؤرخ دییور که :

« بلغارلرله اسلاولر آره‌سنده ظاهراً موجود اولان فرق پك چابوق زائل اولمامشدر . مه‌زیا قطعه‌سنده (شمدیکی صربستان ایله بلغارستان اراضیسنك نام قدیمیدر) بلغار واسلاو لسانلری خیلی زمان تکلم ایدلمش وبرچوق زمانلر حکمدارلرله کبارلره تاتارجه اسملر ویریله کلمشدر . » دیکر بر مورخ ایسه خیالیه پك زیاده وسعت ویره‌رك اسکی بلغارلر حقنده شو معلوماتی ویرییور :

« بلغار اسلاولری دینلنجه بوشمولی تعبیردن ، طونه‌نك شمال طرفنده کائن (پروت) دن (دراوه) منصبنه قدر افلاق ، بغدان ، ترانسیلوانیا و جنوبی مجارستانده ، وطونه منصبندن موراوا نهرینه‌قدر قدیم مه‌زیا ایله شمدیکی صربستانك قسم شرقیسنده وتراکیا ، ماکدونیا ، آرناوودلق ، تسالیا ایله یونانستانده وحتی په‌لوپونز ایله مجاور آطه‌لرده ساکن قدیم اسلاولرك هیئت مجموعه‌سی آکلاشیلیر . چونکه بو اسلاولرك همان جمله‌سی برحکمدارك اداره‌سنده بولندقلری کبی لسان اعتباریله‌ده آرالرنده قرابت مشهود اولمقده‌در . »

۱۸۷۷ دولت علیه - روسیه سفرینه‌قدر بلغار تاریخنه متعلق وقایع مهمه‌یی جمع وتلفیق ایلمش اولان (قانیچ) نام مؤرخ « صرب ، روم ، آرناوود وترك قوملری طرفندن ضبط ایدلمش اولان محیطدن صرف نظر ایدیلیرسه بلغار قومی بو محیط داخلنده عثمانلی استیلاسندن اول یرلشمش اولدیغی مواقعی بو کونه قدر محافظه ایده‌بیلمشدر . » دیور . یدنجی عصر میلادی نهایتلرینه طوغری (آسپاروخ) بوراده بلغارستان قراللغنی تأسیس ایلمش ، بو سلاله‌نك سقوطندن صکره قرال (قاردام) بزانسی بلغارستانه خراجکذار ایتمشدر . قرال (قروم) ۸۰۹ تاریخده صوفیه‌یی ضبط ۲۶ تموز ۸۱۱ تاریخنده شمنی

محاربه‌سنده ايمپراطور (نيكه فوروس) ی تلف ايدوب ٢٢ تموز ٨١٣ ده ادرنه‌ده دخی مظفر اولدقدن صكره بيزانس اوكنه كله‌رك بوراده مذاكرات صلحيه‌يه باشلامشدر . طقوزنجی عصر ميلاديده (ميخائل بوريس) ك قراللغی زماننده خرستيانلق بلغارستانه داخل اولمش ايسه‌ده بونكله بلغارستان قراللغنك بيزانس ايمپراطورلغيله اولان مناسباتی اصلا تبدله اوغرامامشدر . بالعكس (بوريس) استانبوله تابع اولمق اوزره مستقل بر بلغار پطريقلغی احداث ايتمك آرزوسنده بولنمشدر . اوغلی (سيمون) ٩٢٤ تاريخنده وايمپراطور يدنجی قسطنطينك زمان حكومتنده استانبولی محاصره ايتمش وبونك زماننده بلغارستانك نفوذی پك زياده آرته‌رق قراللاری چارعنوانی آلدقری كبی كرك بيزانس ، كركسه صربستان ، بونلره خراجكذار اولمشدر . سيمون پاپا (فورموزوس) دن اوخری متروبوليدينه پطريقلق رتبه‌سی آلمش وكنديسنه‌ده « بلغارلرك ، اولاحلرك چاری ، روملرك حكمدار مستقلی عنوانی » ويرمشدر .

سيمونك اوغلی چارپترو بيزانس ايمپراطورينك حفيده‌لرندن بريله ازدواج ايتمش ايدی . هيلفرديغ نام مؤرخ صربلرك وبلغارلرك تاريخنه دائر يازديغی اثرده اودورك اخلاقنی وبلغارستان ايله بيزانس ايمپراطورلری آراسنده‌كی مناسبتی ارائه ايتمك اوزره شويله بر وقعهٔ مضحكه حكايه ايديور :

« مشهور آلمان قرالی بيوك (واتو) ايتاليانی استيلا ايتدكدن صكره ايمپراطور اعلان وروماده رسم تتوجی اجرا ايدلمش ايدی . بو كيفيتی بيزانس ايمپراطورلغنه تبليغ ايله ايمپراطورلغنك تصديقی رجا ايلمك اوزره استانبوله (ليوتپراند) اسمنده برسفير مخصوص كوندردی . مومی اليه‌ذكی ومعلوماتلی برايتاليان پسقوپوسی اولوب بوسياحتی حقنده بالآخره ايمپراطوره يازديغی راپورده ديوركه : سن پيه‌روپول يورطيسی كونی استانبول ايمپراطوری بكا وبركون اول مواصلت ايتمش اولان بلغار سفيرلرينه كليساده اجرا اولنه‌جق آيينده حاضر بولنمقلغمزی امرايتدی . آييندن صكره يمكه دعوت ايدلدك . ايمپراطوراورون يمك صفره‌سنك الك اوست باشنه وبندن دها يانه اعتبارلی برموقعه بلغار سفيری اوطورتمق كبی سزك شرف وحيثيتكزی محل برحركتده بولندی . بن ، كندی نفسمه دكل ، سزه ايديلن بوحقارتی كورنجه صفره‌دن قالقدم . چيقوب كيتمك اوزره ايكن آرقه‌مدن ايمپراطورك برادريله كاتب خصوصيسی يتيشه‌رك ديدیلركه :

« بلغارقرالی پترو، خریستوفوروسك قزینی آلدیغی زمان، بزده بلغارسفیرلرینك مللساٸره سفراسنك کافه‌سنه تقدم ایتدیریله‌جکنه‌داٸر برمعاهده عقد اولندی. کوریورسکزکه بوبلغار سفیری قفاسی تراشلی، الی یوزی صوکورمامش برآدمدر. فقط کندیسی زادکاندن اولمق حسبیله صفره‌ده اساساً حق تقدمی حاٸزدر. آکا برپسقپوسی، هم ده برفرنك پسقپوسنی ترجیح وتقدیم ایلمکی بزقطعیاً موافق بولمایز. » بوسوزلری سویلکله برابر بنی‌ینه براقمدیلر. ایمپراطورك خدمه‌سیله بشقه برصفره‌ده اوطورمغه عادتا اجبار ایلدیلر. بن حدت واوفکه‌مدن هیچ برجواب ویرمامکله برابر آرزولرینه تبعیت ایتدم. فقط حزن وکدرم ایمپراطورحضرتلرینك بیوك برلطفی ایله تخفیف ایدلدی. زیرا ایمپراطور بکا کندی نفیس یمکلرندن، بر پارچه‌سنی بالذات ییدیکی سمیز برپارچه أت کوندردی. بوات صارمساق، صوغان وبوبر ایله غایت کوزل پیشیرلمش، اوزرینه‌ده بالق صویی دوکولمش ایدی. اوزمان بویمکك سزك صفره‌کزده بولنمسنی آرزو ایتدم. استانبول ایمپراطوری حضرتلرینك بویله لذیذ شیلر اکل ایتدیکنه ایناتمدیغکز ایچون اوزمان کوزکزله کوره‌رك کسب قناعت ایدردیکز. »

چرکس حسن

مع مافیه بیزانس سرای عالمنده بلغارستانه ویریلان شو امتیاز بلغار نفوذینك توسعنه مانع اولمق ایچون استعمال اولنور برواسطه‌دن عبارت ایدی. ایکی حکمدار آره‌سنده پیدا اولان روابط صهریت دخی (پترو) یی بیزانسه تابع وحاٸز اولدیغی چار عنوانه رغماً ایکنجی درجه برموقعده بولندیریوردی. مع هذا بونلر ایلریده ظهور ایده‌جك دهامهم وقایعك آنجق مقدمه‌سنی تشکیل ایدیوردی. ایمپراطور (نیکه فوروس فوقاس) حالاتأدیه ایدیله کلمکده اولان بلغارستان ویرکوسندن قورتیلمق ایچون روسیه‌دن استمداد ایتدی. اورادن

غراندوق (سوبیا توسلاو) قومانداسنده کلن روسلر بلغارستانی اشغال ایتدیلر فقط ایش بیتدکدن صکره دونوب مملکتلرینه کتمکی خاطرلرینه بیله کتیرمدیلر. کندی حسابلرینه بوراده یرلشوب قالمق ایستدیلر . نهایت (سوبیاتوسلاو) ٩٨١ ده (ژان‌سیمیچ) ایله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اوله‌رق مقهوراً (کیه‌ف)ه چکیلوب کتدی . بلغارستانك اسکی رونق واعتباری قرال ساموئل زماننده برکره‌دها پارلامشدر . ساموئل ، ظالم فقط جسور برآدم اولوب کندیسنه بتون اسلاولرك چاری نامنی ویرمش‌ایدی . ایمپراطور (بازیلیوس) اون‌سنه محاربه‌دن صکره مغلوب وبازیلیوسك، کوزلرینی کور ایدرك کوندردیکی بیکلرجه بلغار اسراسنی کورونجه ١٥ ایلول ١٠١٤ تاریخنده تأثرندن هلاك اولدی. آندن صکره بلغارستان بریجق عصر بیزانس ایمپراطورلغنك اداره‌سنده قالدی . اوتاریخده پترو وژان آسن اسمنده طرنوه‌لی ایکی بویار، بلغارلری بیزانس علیهنه قیام وعصیانه سوق ، بیزانس جنرالی (وراناس) ی وایمپراطورك کندیسنی مغلوب ایتدکدن صکره ١١٨٦ ده (آسن) طرنوه‌ده قرال اعلان و بلغارستان قرالیغی یکیدن تأسیس اولندی . ایکنجی ژان آسن اون‌اوچنجی عصر میلادینك نصف اولنده بلغارستانی سیمون زماننده‌کی درجه‌یه کتیره‌بیلدی . فقط فرنکلر ، بیزانسلیلر ، مجارلر وقسماً‌ده صربیلیلرله ایدیلن محاربه‌لر ، بتمك وتوکنمك بیلمین اختلافات داخلیه سببیله بلغارستان چوق کچمه‌دن ینه منقرض اولدی . اوزمانلر صربستان بیوك ، قوتلی بردولت ایدی . بوایکی اسلاو حکومتنك هدف آمالی براولمق ، ایکیسنك‌ده کوزی استانبولده بولنمق حسبیله آره‌لرنده بالضروره اختلاف حاصل اولمسی طبیعت مصلحت اقتضاسندن ایدی . صربستانده دور اقبالك اك صوك قرالی اولان (ستفان دوشان) بلغارستانك قسم غربیسنی کاملاً استیلا ایلدی

راشد پاشا

۱۳۸۱ دەدخی ادرنه شهری عثمانلیلر طرفندن فتح اولنەرق پایتخت اتخاذ ایدلمش ایدی . قوصوه میدان محاربەسندن صکرەده سلطان بایزید اول حضرتلری بلغارستان استقلالنی بسبتون رفع ایلدی .

آندن صکره بلغارستان بشیوزسنه ادارهٔ عثمانیەده قالمش ، کلیساجه حائز اولدیغی استقلالی بیله غائب ایتمش و۱۷٦۷ ده قدیم اوخری ملی پطریقلکیده رفع والغا اولنمشدر . تام اوصرەده آینوروز مناسترلرندن برنده پاسیچ اسمنده بربلغار پاپاسی ، بلغارستانك مفصل برتاریخنی یازمش ایدی. بلغارستانك بروقتکی نفوذ وجسامتنی خلقەعیاناً کوسترن بواثر بلغارلر آرەسنده ملیت حس وفکرینك انتشارینه پك زیاده یاردم ایتمش ، صوفرونیچ اسمنده برپسقپوس دخی روم کلیساسنی طانیمەرق ایلك دفعه بلغارلسانیله وعظ واجرای آیینه باشلادیغی کبی بلغارجه اولەرق ایلك دفعه کتاب نشر ایتمش و بکرشه چکیلەرك اورادن بلغار حس ملیسنك توسع وانتشارینه الندن کلدیکی قدر خدمت ایلمشدر . ۱۲۹۳ ده بلغارستانده ظهور ایدن عصیانلر ایشته بوقبیل تحریکات نتیجەسی ایدی .

روسیه طرفندن ولایات عثمانیەده برحرکت اختلالیه ترتیب ایدلمش اولدیغنه دائر باب عالی غیرقابل رد وتکذیب اوراق ووثائق الده ایتمش ایدی . صربستان وقره طاغده عسکر طوپلانمغه بیله باشلامش ایدی . بوسنه وهرسك ایسه تماماً حال عصیان وغلیانده ایدی . بویله برصرەده بلغارستانده دخی ظهور ایدن قیام واختلال سریعاً تسکین و برطرف ایدلمیەجك اولورسه عاقبت حالك وخیم اولەجغی دولتجه آکلاشیلمش ایدی . بلغارستان اختلالی بدایتده بلغار کویلیلریله مسلمانلر آرەسنده اوتەدنبری موجود اولان اختلافاتك نتیجەسی کبی تلقی ایدیلەرك اهمیتسز عد ایدلمش ایسەده بالآخره برقاچ قریه ده وقوعه کلان اوفق تفك عصیانلر تدریجاً برمحاربهٔ داخلیەیه منقلب اولەرق آز زمان ایچنده طونه ولایتی اهالیسی کاملاً قیام ایله اختلال جنوبەطوغری توسع ایلمش ایدی.

بناءً علیه کتدکجه اطرافەصارمقده اولان اختلالك سریعاً اوکنی آلمق ایچون سلطان عبدالعزیزك اواخر سلطنتندەعبدالکریم پاشاسردار اکرم نصب اولنەرق فلبەیه کوندرلدی . فلبه جوارنده متحشد عسکر ۱۵۰,۰۰۰ کشی رادەسنده اولوب بونلر میاننده برچوق ده باشی بوزوق وار ایدی .

بوسنه‌ده دخی نفوذ حکومتك بر تأثیری کوریله‌میوردی . بوراده‌کی اختلال کیزلی اللر طرفندن فقط کمال مهارتله اداره اولنیوردی . کتدکجه توسیع دائرهٔ سرایت ایتمکده اولان نائرهٔ اختلالی اطفا ایچون بو راده کی قوهٔ عثمانیه کافی دکل ایدی . عصاته مقابله‌یه مأمور اولان میرلوا سلیمان وعلی پاشالرك معیتده جمعاً یالکز ٤,٠٠٠ قدر نظامیه وردیف عساکری واردی . قوتك قسم اعظمنی باشی بوزوقلر تشکیل ایدییوردی .

هرسکده ایسه باش قوماندان احمد مختار پاشا اوغراشمقده ایدی . قره طاغده حرب فکری تکرار اویانمش ایدی . حتی قره طاغك قریباً رسماً اعلان حرب ایده‌جکی بیله سویلنیوردی . حقیقتده ایسه نیقشیکك ترصدی ایچون حدوده یالکز اوچ طابور اقامه‌سی قرارکیر اولمش ایدی . شو تدبیر تدافعی یه‌ده دولت علیه‌نك قره طاغه تجاوزندن قورقیلدیغی جهتله مراجعت اولندیغی ادعا ایدیلیوردی . حالبوکه اوطرفلرده یالکز اشقودره‌ده برقاچ بیك عثمانلی عسکری تحشید ایدلمش ایدی . آنلره‌ده ایلرو حرکت ایچون بر امر ویرلمامش ایدی . بوراده‌کی تحشیداتك سببی‌ده اولسه اوله قره طاغك هرسکده‌کی محاربانه اشتراك ایتمسی احتماله قارشی بر تدبیر اتخاذ ایتمش اولمقدن عبارتدر .

بونکله برابر قره طاغ دولت علیه‌نك کندیسنه اعلان حرب ایتمسندن جداً قورقیوردی . چتینه‌ده بیوك برمجلس حرب عقد ایدیله‌رك بویله برتجاوز وقوعنده اتخاذ ایدیله‌جك تدابیر قرارلاشدیرلدی .

صربیه وقره‌طاغ محاربه‌لری

ایشته سلطان عبدالعزیزك خلعی اثناسنده روم ایلیده وضعیت بومرکزده ایدی . مدحت پاشانك قوناغنده جریان ایدن قانلی حادثه‌نك ممالك عثمانیه احوالی اوزرینه عظیم برتأثیر اجرا ایده‌جکنه ، خصوصیله صربستانك بردنبره تبدیل مسلك ایلیه‌جکنه هیچ کمسه شبهه ایتمیوردی . فی الحقیقه بلغراددن کلن خبرلر صربستانك قریباً ممالك عثمانیه‌یه تجاوز نیتنده بولندیغنه دلالت ایدییور ، خصوصیله صربستانك یکیدن غایت قیصه وعده ایله ٥٠,٠٠٠ شاسپو تفنکیله آلتمش آلتی قروپ طوپی سپارش ایتمش اولدیغنه دائر ورود ایدن موثوق خبرلر اندیشه‌یی موجب اولیوردی . بوکا مقابل استانبولده‌ده تدارکاته باشلانیلدی .

سلطان مرادك جلوسی هنوز برآی اولمامش ایدی . ٢٧ حزیران ١٨٧٦ ده بلغراددن استانبوله بر اولتیماتوم کلدی . بونده صرب حدودنده‌کی عساکر عثمانیه ایله باشی بوزوق ، چرکس ، آرناوود وکرد کوکلیلرینك کری چکیلمسی وپرنس میلانك تحت حاکمیت پادشاهیده اولمق اوزره بوسنه والیلکنه تعیینی طلب ایدیلیوردی ، هرسککلیلرده اوصره‌ده قره طاغ پرنسنی کندیلرینه حکمدار اعلان ایلدیلر .

پرنس میلان ایکی کون صکره بلغراددن حرکت ایله قرارکاه عمومی اتخاذ اولنان (دلیغراد) ه کیتدی . اوراده ٢ تموزده اعلان حربی متضمن بیاننامه‌یی نشر ایتدی . بو بیاننامه اسباب حربی اطرافیله جامع اولدیغندن برصورت مترجمه‌سنی بروجه آتی درج ایدییورز :

« سوکیلی ملتمه ! بوسنه وهرسکده‌کی قرداشلرمز براداره کیفیه‌یه وافعال وحرکات جبریه‌یه قارشی کندیلرینی مدافعه ایچون صلاحه صاریله‌لی برسنه اولیور .

آنلرك آلام واضطرابی بزم قلبلرمزده دائما بر معکس بولمشدر کچن سنه ینه رفع آوازه شکایته باشلادقلری زمان بن اسقوپچینا مزده ، نیك وبد عاقبتی بزجه مساوی اولمیان بویرلرده اختلالك نهایت الامر تسکینی ایچون برصورت تسویه بولمق اوزره کوجزك یتدیکی قدر چالشه‌جغمی سویلمش ایدم .

اوزمان دیمش ایدم که صربستان ، بوولایتلرك طوغریدن طوغری‌یه قومشوسی اولمق حسبیله وقت وقت ظهور ایدن قیاملردن معنا واقتصاداً متأثر کسدن

زیاده متأثر ومتضرر اولمقده‌در . بناءً علیه بو حاللره آرتق صورت قطعیه‌ده نهایت ویرملك بزم منفعتمز ایجابندندر .

فقط عینی زمانده باب عالی دول معظمه ایله بالمذاکره اعادهٔ آسایش امرینی کندیسی درعهده ایلمش وبشقه‌لرینك مداخله‌سنی قبول ایتمامش اولدیغندن دول معظمه‌نك المدیده قرداشلرمزی صیانةً تشبث ایلدیکی اجرا آتك نتیجه‌سنه کمال حرمت وصبرایله انتظار ایلمك وظیفه‌مز اقتضاسندن ایدی . آنجق عصرلر دنبری دوچار جبر وتضییق اوله‌رق سلاحه صاریلمش اولان اهالی ، باب عالینك اعادهٔ آسایش ایچون اتخاذ ایده‌جکی تدابیره امنیت ایتمدی . تدابیر مذکوره‌یی اهالی‌یی دفعاتله سلاحه صارلمغه مجبور ایدن مساویٔ سابقه‌نك بردها عودت وتکرر ایتمیه‌جکنه ضمان کافی عد ایتمدی . قهرمانانه محاربه دوام ایتدی .

حکومتم تسکین اذهان ایچون الدن کلن هرشیئی یاپدی . بوکا مقابل حکومت عثمانیه وطنمزی تیموق منصبندن درینا منصبنه قدر قوتلی براردو ایله احاطه ایتدی . عثمانلی اردوسی بزه قارشی تهدیدآمیز بر وضعیت آلدی . باشی بوزوق ، چرکس و آرناوود چته‌لری اکثریا عساکر منتظمه مفرزه‌لرینك دخی انضمام معاونتیله حدودمزی تجاوز ایدرك ساکن اهالی‌یه تعرض ، مقدس کلیسالرمزی تخریب ، اولرمزی احراق ، سورولرمزی مصادره وآرقه‌لرنده انقاض واجساد ترك ایدرك هریرده مال وملکمزی غصب ایلدیلر .

قرداشلر ! اجدادمزك بزم ایچون قانلری بهاسنه قازاندقلری وطن عزیزمز داخلنده بو قانلی منظره‌لره برسنه‌دنبری تحمل ایدوب طوره‌بیورسکز . حال حربده بولنمدیغمز حالده حربك هردرلو نتایج مضره‌سنه قاتلانیورز . بو حاللره قارشی حکومتم ، اسقوپچینانك قرارینه استناداً بو درجه تهلکه‌ده بولنان مملکتك امنیتنی مدافعه ایچون اتخاذ تدابیر ایدرسه قباحتمی ایتمش اولور ؟ حال بوکه حکومت عثمانیه صربستانی مدافعهٔ نفس ضمننده اتخاذ تدابیره جرأت ایلدیکندن طولایی مؤاخذه ایتدی . حال بوکه بتون قوتنی صرف ایدرك ، تکمیل منافع صلحیه‌سنی فدا ایلیه‌رك صربستانی حال مدافعه‌یی اختیاره مجبور ایدن کندیسیدر .

قرداشلر ! هیچ بر دقیقه طریق بصیرت واعتدالدن آیرلمیه‌رق وحتی سزك حسیات مجروحه‌کزك خلافنه اوله‌رق دول ضامنه‌نك وصایاسنه احالهٔ سمع اعتبار ایله دولت عثمانیه‌نك عالم مدنیتده هنوز امثالی ایشیدلمامش اولان شو حرکتنك

بالمجبوريه حاصل ايتديكى عكس صدايى كندى قلبمده وسزك قلبلر كزده حبس ايتدم . حكومت عثمانيه بو حالى انتاج ايدن اسبابى برطرف ايده جكى يرده مملكتمزك مدافعه سى مقصديله اتخاذ اولنان تدابيردن طولايى بندن ايضاحات طلبنه قالقشديغى زمان بيله بوطريق اعتدالى ترك ايتمدم . حكومت متبوعه مزه صورت متواضعانه ونازكانه ده ايضاحات ويردكدن صكره بزم ايله حكومت سنيه آراسنده برائتلاف دائمى حصوله كتيره بيله جك اساسى باب عالى ايله بالمذاكره استحضار ايتلك اوزره استانبوله برمأمور مخصوص اعزامنه مهيا اولديغمى ده بيلديردم .

فقط مسـلك ائتلاف جويانه مك شو دليل نوينى باب عالى نزدنده نه صورتله تلقى ايدلـه بكنيرسكز . باب عالى بنم تكليفمى سـكوت ايله كچشديرمكله برابر عثمانلى اردوسى برقات دها تقويه ايديله رك حدودلرمزه سوق ايدلدى . باب عالى ظن ايدييوركه كنديني ايلرى يه آتان صربسـتان روى ارضدن زائل اوله جق اولورسه شرقده آرتق تركياده كى احوال حاضره نك بعدمادوامى غيرجائز اولديغنى صرف كندى موجوديتيله اثبات ايده جك بشقه برمملكت قالميه جقدر .

قرداشلر ! بز تركيانك بوكبى تدابير ونيات خصمانه سندن صكره ده ينه طريق تأنيده بر دوام اوله يدق ، اعتدالمز ضعف ، سـكوتمز خوف تلقى ايديليردى كه بوده (دوشان) و (ميلوش) لرك احفادينه ياقشمز . فقط صرب ملتيله حكومت عثمانيه آراسنده حرب آرتق غيرقابل اجتناب اولمقله برابر استانبوله كوندرديكم بر اولتيماتومده شرقده كى ارباب اختلالى ممنون، صربستانى ده كندى قباحتى اولمقسزين دوچار اولديغى وضعيت مشكله دن تخليص ايده جك چاره نك نه دن عبارت اولديغنى بيلديردم، حدود مزده كى عثمانلى اردوسنك وتكميل چته لرك كرى چكيلمسنى ده صرب اردوسنك مدافعهٔ مشروعهٔ نفسـيه نامنه ، بزى المديده قرداشلريمزه ربط ايدن حسـيات اخوت وانسانيت نامنه حال عصيانده بولنان ولايتلره داخل اوله رق اعادهٔ آسايش واهالينك دين ومذهبنى نظر ملاحظه يه آليه رق حق ومساوات اساسلرى اوزرينه تأسيس انتظام ايليه جكنى حكومت سنيه يه عرض واشعار ايلدم .... »

فى الحقيقه پرنس ميلانك بو بيانامه سنده ديندلديكى كبى صربستانك مايس ايچنده برچوق تداركات حربيه ده بولنمسى، يوزده سكز فائض وبش سنه وعده ايله اون ايكى ميليون فرانقلق براستقراض عقد ايلمسى، قره طاغ ايله صيقى صيقى يه مذاكرات اجرا ايدرك نهايت ٢٦ مايسده بالقان شبه جزيره سنده كى صرب منافعنى محافظه

ایتمك اوزره تدافعی و تجاوزی بر اتفاق عقد ایلمسی باب عالینك بحق داعیٔ اندیشه‌سی اولمغله ٩ حزیرانده صربستاندن بوبابده ایضاحات طلب ایتمش ، صربستان دخی صلحی محافظه آرزوسنده بولندیغی ودولت علیه ایله حرب ایتمك فکرنده اولمدیغی جوابنی ویردیکی کبی احوال عمومیه حقنده باب عالی ایله مذاکره ایتمك اوزره استانبولده اوته‌دنبری بولندیرمقده اولدیغی وکیل اموری (ماغازینوویچ) دن بشقه برمأمور فوق العاده دها اعزام ایله‌جکی وعد ایتمش ایدی . صدر اعظم دخی بوكا جواب موافق ویرمش ایدی .

مع مافیه ایکی طرف بربرینه قارشی حالا امنیتسزلك کوستریور ومسئله کوندن کونه محاربه‌یه منجر اولمق استعدادینی اظهار ایدییوردی . نهایت پرنس میلانك بلغراددن قرارکاه عمومی‌یه عزیمتی کونی استانبولده (ماغازینوویچ) دخی بیاننامه‌ده ذکر اولنان اولتیماتومی تقدیم ایتدی .

صربستانك مطالبی باب عالیجه ذاتاً معلوم اولدیغی ایچون اولتیماتومه جواب رد ویرلدی . ایکی کون صکره‌ده صربستان طرفندن دولت علیه‌یه اعلان حرب ایدلدی .

عین کونده صربستانك متفقی اولان قره‌طاغ پرنسی دخی عثمانلیلرك قره‌طاغك جنوب حدودینی کاملاً آبلوقه ایدرك خصمانه برفکر پرورده ایتمکده اولدقلرینی کوستردکاری کبی مملکتك مورداتنی سکته‌دار ایلدکلرینی وبوندن بشقه هرسکده‌کی اختلالك تسکین اولنه‌مامسی یوزندن قره طاغ اهالیسنك پك زیاده هیجانده بولندقلرینی وبوهیجانك ضبطنه مقتدر اوله‌مدیغنی بیان ایله دولت علیه‌یه اعلان حربه مجبور اولدیغنی بیلدیردی .

صربستان پرنسی اعلان حربی متعاقب برقاچ بیاننامه دها نشر ایدرك ٢ تموز تاریخندن اعتباراً صربستانده ادارۀ عرفیه اعلان اولندیغنی، محاکم عادیه یرینه دیوان حربلر تشکیل ایدلدیکنی ، ٧٥٠ فرانقدن فضله معاشی اولان مأمورین ملکیه وروحانیه‌یه حربك دوامی مدتجه معاشلرینك نصفی ویریله‌جکنی ومعاشلری مقدار مذکوردن دون اولان مأمورینده‌ن‌ده یوزده یکرمی توقیف اولنه‌جغنی وسائره‌یی اعلان ایتدی .

بالقان شبه جزیره‌سنده جریان ایده‌جك اولان فاجعۀ حربیه‌ده روسیه‌نك اوینایه‌جغی رول اولا صرپ اردوسی باش قوماندانلغنك روسیه‌دن کلن جنرال

چرنایەف طرفندن درعهده ایدلمسی صورتیله تظاهر ایتدی. اسلاو قرداشلرك تخلیصی ایچون اختیار اولنان بو حربه قارشی روسیەنك هر طرفنده عظیم برشوق وهیجان حاصل اولدی. ایمپراطوریچه‌یله جمع اعانه ایچون تشکل ایدن جمعیت خیریه‌لری کندی تحت حمایه‌سنه آلدی. ١٣ تموزده موسقووه باش پسقپوسی شهرمذکورده برآیین روحانی اجرا ایدرك صربستان وقره‌طاغ پرنسلرینك نصرانیت دشمنلرینه قارشو موفق اولملری ایچون دعالر ایتدی. موسقووه‌دن وروسیەنك دها سائر شهرلرندن صربستانه قادینلر اداره‌سنده صحیه طاقملری وپاره‌لر کوندرلدی. برچوقده روس کوکللیلری کیتدی.

صربستان ایله قره‌طاغ دولت علیه‌یه مشترکاً اعلان حرب ایلدکلری صره‌ده بوسنه وهرسك، یرینه کوره آزچوق شدتلی اولمق اوزره، اختلال ایچنده ایدی. طونه ولایتنده بلغارلر آره‌سنده‌ده آتش عصیان کول آلتنده کیزلی کیزلی یانمقده ایدی.

دولت علیه‌نك تحت تابعیتنده بولنان دیکر امارتلرله یونانستانه کلنجه: بونلردن مصر خدیویتی باب عالینك برای معاونت طلب ایلدیکی عسکری تدریجاً کوندرمکده ایدی.

رومانیا بیطرف طوریور، حدودلرینه نظارت وبیطرفلغنی محافظه ایتمك اوزره ترصد قوللری تشکیل ایدییوردی حتی صربستان رومانیانك، بیطرفلغنی کندنجه داعیٔ مضرت اوله‌جق درجه‌ده شدتله محافظه ایلدیکندن شکایت بیله ایتدی.

رومانیا، آوروپایه دائما صلح ومسالمت محبی اولدیغنه دائر تأمینات ویرییور، فقط باب عالینك بوصره‌ده دوچار اولدیغی مشکلاتدن استفاده ایتمك ارزوسنده بولندیغنی‌ده کتم ایده‌میوردی. نته کیم پرنس شارلك ١٦ تموزده آوروپا دول ضامنه‌سنه کوندردیکی مموراندوم دخی بوکادلیلدر.

پرنس بومخطره‌سنده، محررات رسمیه‌ده حالا افلاق وبغدان بکلکلرندن بحث ایتمکده اولان دولت علیه‌نك بوایکی بکلك ایچون آوروپاجه دخی مصدق اولان (رومانیا) نام تاریخیسنی قبول ایلمسنی، استانبولده‌کی هیئت سفرا آره‌سنده رومانیا طرفندن‌ده بروکیل بولندیرلمسنه مساعده ایدلمسنی، ممالك عثمانیه‌ده متمکن رومانیالیلره متعلق دعاوینك بووکیل طرفندن رؤیت اولنمسنی، برقسمی

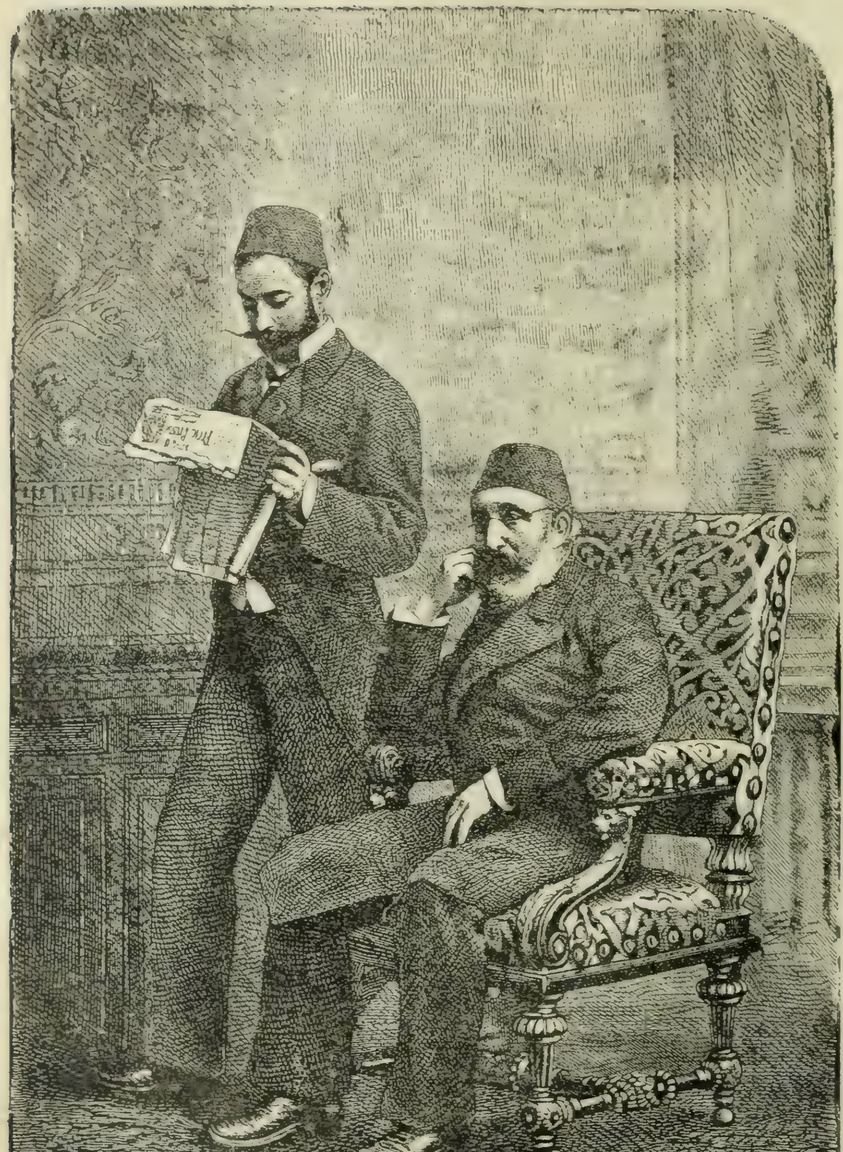

مدحت پاشا وکاتب خصوصیسی

رومانیایه و برقسمی دولت علیه یه عائد و آره‌صره اختلافات ظهورینه بادی اولان طونه جزایرینـك تحدید حدودینی ، تجـارت ، پوسـته ، تلغراف واعادهٔ مجرمین معـاهده‌لری عقدینه مساعده اعطـاسنی ، رومانیـا طرفندن ویریلن پاسا پورطلرك حکومت عثمانیه‌جه طانیمسنی وتحدید حدوده دائر بعض شیلر طلب ایدییوردی .

١٨٥٦ پارس معـاهده‌سنی امضا الامش اولان دولتلر بومطـالبی پك صغوق تلقی ایدرك شمدی بویله شیلرك صره‌سی اولمدیغی جوابنی ویردیلر .

یونانستان قرال وقرالیچه‌سی برمعتاد اقرباسندن اولان آوروپا حکمدارانی زیارت ایتمك اوزره انکلتره ، دانیمارقه وروسیه‌ده کزمکده ایدیلر . دها **٢٦** تموزده قوپنهاغدن پترسبورغه متوجها حرکت ایتمشلردی . یونانستان حکومتی واقعا ظاهرده پك ساکن کورینیوردی . فقط باب‌عالی بوجهته دخی پك امنیت ایده‌میوردی .

١٨٦٧ ده کریدده خرستیانلر قیام ایتدکاری وقت یونانلیلر بونلری آچیقدن آچیغه التزام ومحـابت ایلمش اولدیغندن یونانستان ایله دولت علیـه آره‌سـنده اختلافات کسب شـدت ایلمش ودول معظمه آره‌یه کیره‌رك منازعه‌یی نهـایت **١٨٦٩** پارس قونفرانسـنده تسـویه‌ایده بیلمشـلردی . صربستان **١٨٦٧** ده یونانستان ایله بالمذاکره حکومت عثمانیه علیهنده برقیام عمومی ظهوری تقدیرنده عسکر چیقارمق ایچون آره‌لرنده برمعـاهدهٔ خفیه عقد اولنمش ایدی. هرسکده اختلال ظهور ایله توسع ایتمکه باشلادیغی زمان صربستان ایشته بومعـاهده‌یی خاطرلادی . فقط قرال ژورژ مذکور معـاهده‌یی تجدید ایتمك تدبیرسزلك اوله‌جغنی آکلادی . یونانستان‌ده منازعه‌یه اشتراك ایتمدی . یونانستانك **١٨٧٥** و**١٨٧٦**ده صلحه متمایل بولنمسی اك زیاده، محتاج اصلاح اولان اردوسنه اعتماد ایده‌مامسندن وبواصلاحاتك ده مصارف عظیمه‌یه متوقف اولمسندن ایلری کلمشدر.

١٨٦٩ ده دولتلرك مراجعتی اوزرینه کرید آطه‌سنه بعض امتیازات ویرلمش ومجلس اداره ایله محاکم اعضاسنی انتخاب ایتمك اوزره برمجلس ملی تشکیل ایدلمش ایدی . بومجلسك خرستیان اعضاسی جزیره‌ده اسـلاملره ویریلان امتیازاتك دها فائق اولدیغندن بحثله دفعـاتله مراجعـانده بولندقلری کبی **١٨٧٦** ده دخی تکرار استانبوله مراجعت ایلمش ایدیلر . اوزمان پادشـاه سـلطان عبدالعزیز

ایدی . صدراعظم مراجعت مذکوره‌نك محتاج مذاکره اولدیغنی بیان ایله شمدیلك مجلسك خرستیانلرجه موجب شکایت اولان هیئت اداره ومحاکم انتخاباتنی براقه‌رق دیکر مصالح جاریه‌یی رؤیت ایلمسی لزومنی توصیه ایلمش ایدی

سلطان مرادك جلوسنی متعاقب باب عالیدن هیئت اداره ومحاکم انتخاباتی بالاجرا مجلس عمومینك تعطیل مذاکرات ایلمسی امر اولنمغله خرستیان مبعوثلر بو انتخاباتی قبول ایتمیه‌رك طاغلدیلر . بونك اوزرینه کرید خرستیانلری مسلمان حاکملرك ویردکلری حکمی طانیمدقلرندن جزیره‌ده ابشلر عادتا طورمش ایدی .

استانبولده‌کی یونان سفیری بو حاللره باب عالینك نظر دقتنی جلبه مأمور اولدی وکریدلیلرك آووقاتی کبی حرکت ایتمکه باشلادی .

اعلان حرب صره‌سنده جریان ایدن شو احوال صربستان وقره‌طاغ حدودنده‌کی وقایعه نسبتله اهمیتدن عاری ایسه‌ده ایلریده تحدث ایده‌جك مسائل نقطهٔ نظرندن حائز اهمیت اولملرینه بناءً بوراده ذکری ایجاب ایتدی.

صربستانك اعلان حربدن اول سلاح آلتنه آلدیغی عسکردن اعلان حربی متعاقب بروجه آتی درت اردو تشکیل وبو اردولر همان حدودلره سوق ایدلمش ایدی :

برنجی درینا اردوسی — تقریباً ۲۰,۰۰۰ کشی ، قوماندانی جنرال آلیمپیچ .

ایکنجی ایبار اردوسی — کذا ۲۰,۰۰۰ کشی ، قوماندانی جنرال زاخ .

اوچنجی جنوب اردوسی — ٤٥ الی ۵۰,۰۰۰ کشی ، قوماندانی جنرال چرنایه‌ف .

دردنجی تیموق اردوسی — ۲۰ الی ۲۵,۰۰۰ کشی ، قوماندانی میرآلای له‌شیانین .

اعلان حرب اثناسنده صربلرك مجموع قوتی تخمیناً ۱۲۰,۰۰۰ نفر پیاده ایله ۳۰ بلوك سواری و ۳۰۰ طوپدن عبارت اولوب بوکا مقابل اوصره‌ده عثمانلی اردوسنك قوتی هنوز ۱۰۰,۰۰۰ راده‌سنده ایدی . آنجق صربلر قوتلرینی طاغتمش اولدقلرندن بدایت حربده حائز اولدقلری شو تفوق عددیدن بالاخره استفاده ایده‌مدکلری جهتله اصل پلانلری اقتضاسندن اولان تجاوزدن‌ده واز کچمکه مجبور اولمشلردر . بونده ایکی طرف عسکری بیننده قیمت معنویه ، اسلحه وتربیه‌جه موجود اولان عظیم فرق ایله صربستان دها بدایت حربده بتون

قوتى چيقاردیغى حالده عثمانلى اردوسنك متمادياً تقويه سى امكاننك موجود اولمسنده دخلى واردر . درت سنه نظاميه ده ، سكز سنه رديف وسكز سنه ده مستحفظده خدمت ايدن عثمانلى عسكرى آره صره براى تعليم سلاح آلتنه آلنان وبو اثناده الك لزوملى تعبيرات عسكريه يى بيله اوكرنه ميان ميليس عساكرندن متشكل صرب اردوسنه تشكيلات ، انضباط وتربيه جه تماميله فائق ايدى .

اسلحه يه كلنجه اوزمان عثمانلى اردوسنك دنيانك الك مكمل اسلحه سنه مالك اولديغى وبوخصوصده دول سائره اردولرينك كافه سنه متفوق بولنديغى هركسجه معلوم برحقيقتدر . بدايت حربده بتون پياده لرك النده شنايدر تفنكلرى واردى . سوارى قسماً مزراق ، قسماً ده مكرر آتشلى وينچيستر تفنكلريله مسلح ايدى . دور سلطان عزيزده بتون پياده قطعاتنى تسليح ايتمك اوزره امريقادن مبايعه اولنان ٦٠٠,٠٠٠ مارتينى هانرى تفنكيده بالاخره ورود ايتمكله تشرين اول اواسطنه طوغرى پياده لره بونلرك ده توزيعنه باشلانيلدى . عثمانلى صحرا طوپچيسى قروپ وغاتلينغ طوپلريله مجهز ، طوپلرك حيواناتى مكمل ، پياده وطوپچى ايچون لزومى قدر مهمات دائما موجود ايدى .

صربستان پياده سنك ايسه برقسمى قويروقدن طولار (پيبودى) تفنكلريله برقسمى ده اسكى سيستم تفنكلرله ، سواريسى قلينج ، طبانجه وقارابينا ايله مسلح ايدى . طوپلرك اكثريسى آغزدن طولمه ايدى .

او وقت عثمانلى اردوسنده بولنوب حربدن اول صربليلرك بغير حق شكايتلرينى موجب اولان عساكر غير منتظمه يه كلنجه بونلر چركسلرله آرناوودلردن مركب ايدى . اولكيلر كاملاً ، ديكرلرى قسماً آتلى ايدى . ايكيسى ده كوكللو اوله رق بلامعاش خدمت ايدر ، حكومتدن يالكز عساكر منتظمه مثللو يومى تعيين آليرلردى . چركسلر صربيه محاربه سنده پك چوق يرارلق كوسترمشلردر . حربك دوامى مدتجه خفيف سوارى خدمتنى اراضينك احوال مشكله سنه نظراً بشقه هيچ بر سوارينك ايفا ايده ميه جكى درجه ده ماهرانه ايفا ايتمشلردر . چركسلر هريرده قوتلرينه كوره اون بش الى اوتوز آتليدن مركب بر ، ايكى طاقم تشكيل ايدر وبربرلرندن اصلا آيرلمازلردى . يورويشده ، محاربه ده دائما برابر بولنور ، مصرفلرينى ده مشتركاً كوريرلردى . هرطاقم امور عسكريه وخصوصيه ده امر مطلق اولمق اوزره ، ايچلرندن برينى

كنديلرينه رئيس انتخاب ايدرلردى . چركس كوكلليلرى ، صوك درجه‌ده فعال ، جسور ومطيع ايديلر .

بونلره توديع ايديلن بر وظيفه‌نك بهمه حال ايفا اولنه‌جغنه هر آمردها اولدن امين اولوردى . آلدقلرى امرى ايفا ايتمدكجه طورمق ، دينلنمك بيلمز ، يورغونلق وتهلكه‌دن قورقمز ، وظيفهٔ عسكريه‌نك تمامها ايفاسنى كنديلرى موجب شرف عد ايدرلردى . اردونك دائما ايلريسنده كيدر ودشمنله تماسه چالشيرلردى . چركسلر چركس قلنطه‌سى دنيلن اوزون بر تفنك ويا ويچستر قارابيناسيله ، خنجر ودوز واكى برقلنج ايله مسلح ايديلر . قلنج قوللانمقده فوق العاده مهارتلرى اولوب خصمنك قفاسنى براوروشده كووده‌سندن آييريرلردى .

بو محاربه‌ده چركسلرك ظلم وغدرى حقنده سويلنان ويازيلان سوزلرك هپسى بونلرك ، النده سلاح اوله‌رق تصادف ايتدكلرى دشمنى اصلا عفو ايتمه‌رك تلف ايلملرندن نشأت ايتمشدر . يوقسه مدافعهٔ نفسدن محروم اولان اهالى حقنده جبر وشدت استعمالى چركسلرجه آلچقلقدن معدود اولوب بوكبى افعالك متجاسرلرى طاقمدن قوغيلرايردى .

آرناوود كوكلليلرى ، باشى بوزوق تعبير اولنان ديكر كوكلليلره انضباط وشجاعت خصوصلرنجه پك چوق فائق ايدى . باشى بوزوقلر بدايتده يغما كرلكه زياده ميل ايتمش ايسه‌لرده صكره عبد الكريم پاشا بونلرى بردرجه‌يه قدر دائرهٔ انتظامه ارجاع ايله نظامات عسكريه‌يه ومافوقلرك اوامرينه اطاعته مجبور ايلمشدر . صربستان اردوسنده‌كى عساكر غير منتظمه انتظامسزلقده بونلردن پك ايلريده ايدى .

صرب وقره طاغ اردولرى بدايت حربده عثمانلى اردوسنه عددجه فائق اولملغله برابر بو حربك عثمانليلرك غالبيتيله نتيجه لنه‌جكنه روسيه‌ده هيچ شبهه ايدلميور ومداخله ايچون عادتا فرصت كوزه‌ديلميوردى صربستان ايله قره طاغك بلانلرى اردولرى ايكى طرفدن بوسنه وهرسكه ادخال ايدرك اوراده ذاتاً موجود اولان اختلالى تشديد وبرقيام عمومى ترتيب ايلمك ايدى . اوصره‌ده (١٣ تموز) آوستريا حكومتنك (فليك) ليمانى عثمانلى عساكرى ومهماتى ايچون سد ايلمكه بيطرفلغى حسبيله مجبور اولديغنى درسعادت سفيرى واسطه‌سيله باب عالى‌يه

تبلیغ واشعار ایلمسی‌ده مذکور پلانك اجراسنی تسهیل ایده‌جك خصوصاتدن ایدی .

باب‌عالی بوکا ویردیکی جوابده بولیمانك سدی بوسنه‌وهرسکك الدن کیتمسنی انتاج ایده‌جکنی وصربستان ایله قره‌طاغـك حربده موفق اولملری بونتیجه‌یی حاصل ایده‌بیله‌جکنی بیلدیردی‌ایسه‌ده ولایات مذکوره‌نك ادارهٔ عثمانیه‌ده‌قالمسنی اوته‌دنبری دهاموافق بولمقده‌اولان آوستریا حکومتی روسیه‌نك تضییق واجباریله کندی پولتیقه‌سنه مغایر برتدبیر اتخاذ ایله قرارنده ثبات ایتدی .

صرب اردوسی باش قوماندانك فکری حدودی‌تجاوزله بلغار اختلالنی‌ده جانلاندیردقدن‌صکره برای تجمع سـوق الجیش یورویشی اجرا ایتمکده اولان قوای عثمانیـه‌یی یکان‌یکان مغلوب ایتمك وبوصورتله صرب اردوسـنك بدایت حربده حائز اولدیغی تفوق عددیدن تماميله استفاده ، عینی زمانده خصمنی‌قوتدن دوشوروب کندی قوتنی برقاتدها تزیید ایلمك ایدی .

فقط صربلیلرك بوپلانه اساس اتخـاذ ایتدکلری آمالك مصیب اولمدیغنی وکندی قوتلرینی‌پك فضله ، دشمن قوتنی‌ایسه‌پك دون تقدیر ایلمش اولدقلرینی بالآخره وقایع کوستردی. صربلیلرك پلاننك موقع فعله قونمسی وبلغارلرك‌ده محاربه‌یه اشتراك‌ایتدیریله‌بیلمسی‌ایچون‌صرب‌عسا کرینك‌بدایت‌محاربه‌ده‌مهم‌وقطعی موفقیتلر الده‌ایتمسی وبوصورتله بلغارلره‌ده جسارت‌کلمسی مطلقا الزم ایدی. فقط صربلیلر بویله‌یاپه‌جقلری‌یرده اولجه‌دخی سویلندیکی وجهله قوتلرینی طاغتدیلر حرکاتده سرعت وشدت کوسـتره‌مدیلر . اردوی اصلیلری حدودی تجـاوز ایتـدیکی کون جنرال چرنایه‌ف پلانك ایکنجی شقنه تبعیتله بالقان شـبه جزیره‌سنده ساکن‌عموم اهالئ خرستیانیه‌یه خطاباً بروجه آتی بیاننامه‌یی نشر ایلدی :

« کوزلرمز سمایه معطوف، قلبلرمزمظفریت حس قبل الوقوعیله مشحون اولدیغی حالده سزی باربارچته‌لرینك الندن‌قورتارمق ایچون مملکتکزه قدمنهاده اولیورز . سزدن الی سلاح طوتان برچوق دلیقانلیلر آری سـوریلری کبی عسکرمزه التحاقه شـتاب ایدیبور وبزه وطن فلاکتدیده‌لرینك باعث نجات وسلامتی نظریله باقیورلر. بز، سزك حقوق انسانیه‌کزی، لسان ودینکزی‌غصب ایتمك ایستیان دشمنك قاتل اللرندن اووطنی قوپاروب آله‌جغز . بز، اوزرنده

ناجئ عالمك (حضرت عیسی) مظفراً ترك حیات ایلدیکی اورتودوقس صلیبی اوغورنده محاربه ایدییورز. اومز، اوجاغمز، کریان والده لرمز، قیزلرمز وزوجه لرمز ایچون، هلالك سوندیرمکه چالشدیغی مدنیتی قورتارمق ایچون اوغراشیورز.

ای، دوچار افترا وحقارت اولمش، ناموسنه تجاوز ایدلمش ملت، جسارت! اشارت الهیه بزه طریق ظفری کوستریور. بز مغلوب اولمیه جغز. طالع هرجانی بزی ترك ایتسه بیله بومقدس طوپراق، قارداشلرکز اولان روس ملتنك معززقانیله اروا ایدیله جك وبوطاغلر، بوغازلر صوك دفعه اوله رق سلاح شاقیردیسی وطوپ صداسیله ایکلیه جکدر حربه اشتراك ایتمیان مسلمانلری، عرض وجان ومالارینی تحت حمایه‌مزه آله جغز ویالکز حریته قارشی اسارتی مدافعه ایچون محاربه ایتمك ایستیانلره سلاح استعمال ایده جکز. فقط خرستیانلر، بزدن ارزاق، سلاح وجبخانه آلدقدن صکره کندیلرینی بالذات محافظه یه مجبوردرلر. کیم بویله یاپمزسه بزم دشمنمزدر. حقی یارذیلانه اولوم ویاخود آندن دها رذیلانه بر حیاتدر»

بو بیاننامه الك زیاده بلغارلره خطاباً نشر ایدلمش اولدیغی حالده بویله قوری لافدن زیاده اجراآت وموفقیاته انتظار ایدن بلغارلر، صربلرده ایلری یه طوغری بر حرکت کوره‌مینجه هیچ سسلرینی چیقارمدقدن بشقه، راست کلدکلری کویی غصب ونهب واحراق ایله کندی ایچریلرینه قدر کیرمش اولان صرب چته لرینه برمدت صکره اهالی الك مخاطره‌لی، الك قورقنج دشمن نظریله باقدیلر.

ایشته بوسببلردن طولایی صربلیلرك حرب پلانلرینك هیچ برایشه یارامیه جغی برایکی کون صکره ثابت اولمش وآتیده تفصیل اولنه جغی وجهله روسیه طرفندن ایدیلن بونجه معاونت مادیه‌یه رغماً صرب عساکری کاملاً مغلوب ومنهزم اولمشدر.

عثمانلی اردوسی باش قوماندانلغنك فکری ایسه عثمانلی اردولری آرقه‌دن متمادیاً کلمکده اولان قطعات ایله تقویه ایدیلنجه‌یه قدر دارالحربك کافهٔ اقسامنده تدافعی وضعیتده بولنوب آندن صکره قوای کلیه ایله تجاوزه کچمك ایدی. فقط عساکر عثمانیه موفقیات عظیمه‌یه نائل اولدیغی تقدیرده دول اجنبیه‌نك صربستان لهنده اوله‌رق مداخله‌سندن قورقیلدیغی جهتله صربستان اردوسنی مملکتك تا ایچریلرینه قدر تعقیب ایتمك فکری یوق ایدی. عثمانلی اردولرینك حربك نهایتنه قدر بطائت ایله حرکت ایتمسی قوماندانلرك کوشکلکندن اولمیوب ذکر اولنان اسباب سیاسیه‌دن نشأت ایتمشدر.

عثمانلی اردوسنك حركاتنه نیش موقع مستحكمی استناد كاه اتخاذ ایدلمش ایدی . بو قلعه نك اطرافنه و ٤,٠٠٠ الی ١٠,٠٠٠ خطوه ایلریسنه طابیه لر یاپیله رق ١٠٠,٠٠٠ كشیلك بر اردویی استیعابه كافی وبالنسبه آز قوتله مدافعه یه صالح بر محیط مستحكم وجوده كتیرلمش ، مختلف سیستمده سكسان قدر طوپله تجهیز ایدلمش ایدی .

اعلان حرب تاریخی اولان ٢ تموزده (نیش) قلعه سنده ١٣ طابور پیاده ،

حسین عونی پاشا

٥ بلوك سواری و ٦٦ بطاریه طوپ واردی. (اوركوب) ده ٣ طابور پیاده ، ١ بلوك سواری و ١ بطاریه طوپ ، آق پلانغه ایله پیروتده ده اوچر طابورله برر بطاریه بولنیوردی . نظام حرب موجبنجه اردوی اصلی یه التحاق ایده جك اولان قطعات سائره دها یورویش اجرا ایتمكده اولوب اوچ هفته دن اول نیشه كلملری ده مأمول دكل ایدی .

صربستان اردوسنك اس الحركاتی ده آلكسیناج - دلیغراد خطی ایدی .

چرنایه‌ف قوماندا‌سنده‌کی صرب اردوی اصلیتی حربك اعلانندن اول بوایکی

سردار اکرم عبدالکریم پاشا

نقطه‌ده طوپلانمش ایدی . موجودی اولجه دخی سویلدیکمز وجهله ٤٥ بیك کشی راده‌سنده ایدی .

حرب پلانی موجبنجه اعلان حرب کونی صرب اردولرینك هپسی بردن تجاوز ایده‌جکدی . یالکز چرنایه‌ف کندی اردوسنه منسوب ۱۲,۰۰۰ کشیلك جنوبی موراوا فرقه‌سنه آلکسیناچ ـ دلیغرادده قالوب دشمنك قوتنی اشغال ایتمك ایچون (نیش) اوزرینه طوغری نمایشلر اجراسنی امر ایتمش ایدی . چرنایه‌ف کندیسی، اردوسنك قسم کلیسی ایله حزیرانك صوك کونلرنده آلکسیناچدن کینازه‌واجه اورادن‌ده اوچ قول ایله عثمانلی حدودینه طوغری یورودی . صاغ طرفده‌کی ضعیف قول (غرامادا) ، وسطده‌کی قول (بابیناغلاوا آق پلانغه) ، صول طرفده‌کی قول (پیروت) ه طوغری حرکت امرینی آلدی .

تموزك ایکنجی کونی نیش اوزرینه طوغری نمایش اجراسنه مأمور اولان فرقه صباحلین ساعت سکزده (موراوا) نهرینی کچدی. نهر مذکور بوینه اقامه ایدلمش اولان و اعلان حربدن هنوز خبردار اولمیان عثمانلی ترصد پوسته‌لری بدایتده متفوق دشمن قوتنك ایلك هجومنه مقاومت ایده‌مدیلر . نهایت اوکله‌دن صکره (نیش) قلعه‌سندن اوچ طابور عسکر کلدی . بوراده وقوعه‌کلن محاربه‌لر اهمیتدن عاری ایسه‌ده حربك ایلك مصادماتی اولمق وصربلیلر طرفندن بومناسبتله غایت پارلاق مظفریت خبرلری اشاعه ایدلمش بولنمق حسبیله ذکره شایاندر . حقیقت حال ایسه (یووانویچ) قوماندانسنده‌کی فرقه‌نك اوکون آقشام کاملاً (موراوا) نهرینك او برساحلنه کچمش اولمسندن عبارتدر.

عین زمانده اوچ قولدن ایلرولیان اردوی اصلی دخی اوکون حدودی کچدی . صرب عساکر منتظمه و غیرمنتظمه‌سی عثمانلی طوپراغنه کیرر کیرمز، اهالیٔ مسلمه‌دن فراره وقت بوله‌مایانلری قتل و خانه‌لرینی احراق ایتدیلر . اهالیٔ خرستیانیه‌دن ده جبراً ارزاق وحیوان آلدیلر . الی سلاح طوتانلری کندیلرینه التحاقه اجبار ایتدیلر . حتی حدوده جوار کویلرده‌کی اهالینك هپسنی صربیه طرفنه کچمکه مجبور ایلدیلر . مخالفت ایدنلر حقنده تدابیر جبریه اتخاذ وهمان کویلرینی احراق ایتدیلر . بوسببدن طولایی صربلیلرك بدایت واثنای محاربه‌ده کچدکلری یرلر کاملاً خراب ، متروك وکویلر ، قصبه‌لر خاك ایله یکسان اولدی . بو معامله‌لره بالآخره عساکر عثمانیه‌نك ده صربیه اراضیسنه کچدکدن صکره عینی صورتله مقابله‌یه حقی مسلم ایدی .

چرنایه‌ف اردوسنك وسـط وصول جناح قوللری تموزك دردنجی كونی آق‌پلانغه وپیروت قارشیسنده اخذ موضع ایده‌بیلدیلر . اوكون وایرتسی كونلر بورالرده اهمیتسز برایكی چرخه محاربه‌لری اجراایدلدی . دارالحربك بوقسمنده رسمی وغیررسمی راپورلرده بحث اولنان مهم وحتی قطعی محاربه‌لر ایشته‌هپ بونلردن عبارت ایدی چرنایه‌فك آق پلانغه وپیروتی ضبـط ونیش — صوفیه طریقنی قطع ایتدیكی اشاعه اولنمش‌ایسه‌ده بونلرك هیچ برینك اصلی‌یوق‌ایدی . حتی نیشاوا نهرینی صرپ عسكرندن هیچ برنفربیله كچمامش ایدی .

عثمانلی اردوسنك تجاوزی

سرعسـكر وسردار اكرم عبدالكریم پاشا او آرالق صوفیه‌ده عسـكر ، مهمات وارزاق سـوقیله اوغراشیوردی . استانبولدن وممالك عثمانیه‌نك سائر طرفلرندن كلن عسـكر اولا صوفیه‌یه اوغرار ، ملبوسـات وتجهیزاتجه اولان نقصانی بوراده اكمال ایتدكدن‌صكره همان دارالحربه متوجهاً حركت ایدردی . بوسببدن صوفیه‌ده اردوكاهه همان هركون برطرفدن عسكر كلیر ، اوبرطرفدن اولجه كلمش‌اولانلر یوله‌چیقاردی ، تموزك‌اونجی كونی چرنایه‌ف تجاوزفكرندن صرف نظر ایدرك كریسی كری‌یه صرپ حدودندن ایچری‌یه چكلدیكی زمان آق‌پلانغه وپیروتده‌كی عسـاكر جزئیه‌یه ۱۰ طابور ایله ایكی بطـاریه التحاق ایتمش ایدی .

۱۳ تموزده حافظ‌پاشا ٦ طابور بربطاریه وبرقاچ‌جبل‌طوپی‌ایله(بابیناغلاوا) اوزرینه، (پاشـاخان) ه قدر ایلرلدی . وچرنایه‌فك براقمش‌اولدیغی دمداری (آق‌پاندیرالو)یه قدر چكیلمكه مجبور ایتدی . ۲۰ تموزده (بابیناغلاوا) ده وجوارنده تحشدایدن عسكرك مقداری اوتوز طابوره بالغ اولمش‌ایدی. اوكون سـلیمان پاشا دخی ۸ طابورله (اسـتانیماقه) ده صاغ جناحی تشكیل ایدییور ، مركزده ۱۲ طـابور یكی‌خانده بولنیور ، حافظ پاشاده صول جناحی تشـكیل ایدییوردی . آق‌پلانغه وپیروتده هیـچ عسكر قالمامش ایدی .

۲۲ تموزده عبدالکریم پاشا صوفیه‌دن پیروته ، ایرتسی کون‌ده نیشه کلدی . سردار اکرم پیروتده بر مجلس حرب عقد ایتدی . بر قاچ ساعت دوام ایدن مذاکراتك نتیجه‌سنده عبدالکریم پاشا ۱۲ طابورله ۳ بطاریه و بر سواری آلایندن مرکب اولان سلیمان پاشا فرقه‌سنی (بابیناغلاوا) ده براقوب قطعات سائره‌یی نیشه کوندرمکه واحمد ایوب پاشا قول اردوسی تجمعنی اکمال ایتدکدن صکره نیشدن و آق‌پاندیرالودن متمرکزاً کینازه‌ویچ اوزرینه یورومکه قرار ویردی .

۲۸ تموزده اردوی اصلیٔ عثمانینك تجمعی ختام بولمش و بروجه آتی طوپلانمش ایدی : نیشده ۴۳ طابورله ۱۲ بطاریه ٤ سواری آلایی و ۴،۰۰۰ قدرده کوکللو واردی . بونلر اوچ فرقه تشکیل ایدیيوردی : حسین حامی پاشا فرقه‌سی ۱۲ طابور ، ۳ بطاریه ؛ حسین صبری پاشا فرقه‌سی ۱۲ طابور ، ایکی بطاریه ، اوچنجی فرقه ۱۷ طابور ، ۷ بطاریه . بوفرقه قلعه قوماندانی محمد پاشانك قوماندا‌سنده نیشك محافظه‌سنه مأمور ایدی . سلیمان پاشا ۱۲ طابور و ۳ بطاریه ایله آق پاندیرالوده بولنیوردی .

چرنایه‌ف تموزك ۱۸ نده (ایزوور) ده اجرا ایتدیکی تعرضده موفق اوله‌مایجه قسم کلیسنی تکرار موراوا وادیسنده ، آلکسیناچ ـ دلیغرادجوارنده طوپلادی . یالکز عثمانیلرك کینازه‌واچه طوغری ایلرولملری احتماله مبنی آق‌پاندیرالو طرفنده براز قوت براقدی .

ایشته عثمانلی اردوسی تیموق خطنه طوغری تجاوزه باشلادیغی کون طرفین اردولرینك وضعیتی بو مرکزده ایدی .

صوك دقیقه‌یه قدر کیزلی طوتیلان تجاوز حرکتنی عبدالکریم پاشا ۲۹ تموزده اجرایه قرار ویرمش ایدی . ایلرو حرکت ایچون عبدالکریم پاشا طرفندن ویریلن امر بروجه آتی ایدی : ۲۸ طابورله ٦ بطاریه و ٦ سواری بلوکندن و ۲۰۰۰ قدر کوکللیدن مرکب حسین حامی وحسین صبری پاشا فرقه‌لری مشیر احمد ایوب پاشا قوماندا‌سنده اولدقلری حالده حزیرانك یکرمی طقوزنجی کونی صباحلین شفقله برابر نیشدن حرکتله غراماداـ کینازه‌ویچ استقامتنه طوغری ایلرولیه‌جك ایدی . سلیمان پاشا آیك اوتوزنجی کونی پاندیرالودن بونوره کیدوب اوراده احمد ایوب پاشا قول اردوسیله برلشمك ایچون امر آلمش ایدی .

احمد ایوب پاشا قول اردوسی برموجب امر حرکت ایتدی . ١٠ طابور پیاده ، ٢ صحرا ، بر جبل بطریه‌سندن و ٨٠٠ چرکس کوکللوسندن مرکب حافظ پاشا لواسی پیشداری تشکیل ایدییوردی . اوکله‌یه طوغری پیشدار اوچی غرامادا اوکنده صرب پیشدارلرینه تصادف ایتدی . بونلر اوفق بر آوچی محاربه‌سندن صکره موضعلرینه چکلدیلر . بوراده‌کی مدافعه قطعاتی اسرانك افاده‌سنه نظراً ٤ طابور پیاده ایله ، ٤ صحرا و ٢ جبل طوپندن عبارت ایدی .

حافظ پاشا ، لواسنی آچوب هجوم اصلی‌یی دشمنك صاغ جناحنه توجیه و جبهه‌ده شدتلی برطوپجی محاربه‌سی اجرا ایلدی . اوکله‌دن اوچ ساعت صکره صربلیلرك طابیه‌سی ضبط اولندی . کندیلری منتظماً رجعت ایدوب ، دربنده یکیدن موضع آلدیلر .

تموزك اوتوزنجی کونی احمد ایوب پاشا قول اردوسی دربنده طوغری یورویشنه دوام ایتدی ، بوراده صربلیلر تیموق نهرینك صاغ ساحلنه موازی تپه‌لر اوزرنده فوق‌العاده کوزل برموضعده یرلشمش ایدیلر . صرب موضعنك ایلریسنه نظارتی مکمل اولدیغندن جبهه‌تعرضنده کلی تلفات‌وقوعی محقق ایدی . بوسببدن حافظ پاشا اوکون جبهه‌ده یالکز طوپجی محاربه‌سی ایتمکله اکتفا ایدوب دشمنك صاغ‌یانی اوزاق برمسافه‌دن احاطه‌ایچون مانوره یاپمغه‌باشلادی . بو حرکت دشمنی هیچ محاربه‌ایتمدن کری چکلمکه مجبور ایتدی . بونك‌اوزرینه‌قول‌اردو بلامانعت یورویشنه دوام ایده بیلدی. تیموق نهرینی کچدکدن صکره قسم کلی قراکلق‌باصنجیه قدرایکی قدمه ایله محاربه وضعیتنده اوله‌رق ایلریلدی . کیجه‌یی‌ده بووضعیتده‌کچیردکدن صکره‌ایرتسی کونی‌ینه‌عینی‌وجهله کینازه‌واچ‌اوزرینه یورویشنه دوام ایتدی . صربلیلرك اوکون کوستردکلری فضله مقاومته رغماً احمد ایوب پاشا قول اردوسی اوکله‌دن درت ساعت صکره کینازه‌واچه برساعت‌مسافه‌یه‌قدر تقرب ایتدی .

یارم ساعت صکره برارکان‌حرب ضابطی ، تموزك اوتوز برنجی کیجه‌سی (پاندیرالو) دن حرکت ایتمش اولان‌سلیمان‌پاشا فرقه‌سنك‌ده (پونور) جوارینه مواصلت‌ایتدیکی‌خبرینی کتیردی. عثمانلیلرك (غرامادا) دن کینازه‌واچه کلنجه‌یه قدر ایکی‌کون ظرفنده ویردکلری ضایعات اللی‌شهیدایله ١٨٠ مجروحدن‌عبارت ایدی .

صربلر کینازه‌واچك جنوبنده مدافعه موضعی آلمشلردی . سلیمان پاشا فرقه‌سیله‌ده تقویه ایدلمش اولان احمدایوب پاشا قول اردوسی دخی صرب موضعنك قارشیسنده یرلشدی . فقط آغستوسك اوچنه‌قدر برفشنك بیله آتیلمدی ، احمد ایوب پاشا دردنجی کونی تعرضه قرار ویردی · فقط او کونکی حرکت ده یالکز طوپجی محاربه‌سندن عبارت قالدی . اصل تعرض حرکتی آغستوسك بشنجی کونی اجرا اولنوب صربلیلرك ایکندی‌یه طوغری (بانیـا) طریقی اوزرینه رجعتلرینی انتاج ایتدی . بو محاربه‌یی همان بدایتدن نهایته‌قدر طوپجی یاپمش پیاده‌لر سلاح استعمالنه عادتا فرصت بوله‌مامشلردر. چونکه عثمانلی پیاده‌سنك صربلرك ایکی یاننده ساده کورونمسی بریکیلرك رجعتنی موجب اولمشدر.

بو محاربه‌دن صکره تعقیب حرکتی یاپلدی . یالکز چرکسلرله باشی بوزوقلر تیموق وادیسنه‌قدر ایندیلر . احمد ایوب پاشا قول اردوسی محاربه کونی اقشامی ینه برکون اولکی اردوکاهنه چکیلدی . کینازه‌واچ قصبه‌سی اوکنده‌کی تپه‌لره یالکز عزیز پاشا لواسی کوندرلدی . قصبه ایسه باشی بوزوق عساکر معاونه معرفتیله اشغال ایدلدی .

کینازه‌واچك اشغالندن صکره عثمانلی اردوسنك حرکاتی اون ایکی کون دوچار توقف اولدی . طرفین اردوی اصلیلرینك حربك ایلك دوره‌سنده‌کی حرکاتی بورایه‌قدر تعقیب ایتدکدن صکره شمدی‌ده دردنجی تیموق اردوسیله ، قارشیسنده‌کی عثمان پاشا فرقه‌سنك حرکاتی تدقیق ایده‌لم .

میر آلای له‌شیانین قومانداسنده بولنان تیموق اردوسی اساساً برفرقه‌عسکرایله برکوکللو مفرزه‌سندن مرکب اولوب زایچار موقع مستحکمنی و بتون تیموق وادیسنی اشغال ایتمش ایدی . له‌شیانین اعلان حرب خبرینی آلیر آلماز همان اوکون تجاوزه باشلادی . فقط صباحلین یالکز ۶۰۰۰ قدرعسکر یوله چیقاروب متباقی ۷۰۰۰ قدری اوکیجه حرکت ایتمك اوزره زایچارده آلیقویدی . (ولیکی ازوور) و (قارانول) طریقیله ویدین اوزرینه یوریبوردی . فقط صربلر حدودی کچر کچمز عثمان پاشا قومانداسنده ویدینده بولنان فرقه‌نك قوتلی مفرزه‌لرینه وچرکس کوکللیلرینه تصادف ایتدیلر . صرب پیاده‌سنك اك اوکنده (مقدس طابور) نامنی ویردکلری فدائیلر حرکت ایدییوردی . بوفدائیلرك تفنك آتمقده بیله نقدر عجمی اولدقلری ایشته بوایلك مصادمه‌ده میدانه چیقدی . عثمانلی عساکری

برایکی ال آتشدن صکره بونلرك اوزرینه سونکوایله هجوم دهاموافق اوله‌جغنی آکلایه‌رق هجومه‌قالقدی . مقدس طابور منهزم وپریشان اوله‌رق فرار ایتدی. فراریلر کریده‌کی پیاده‌لواسی طابورلرندن برینه‌الحاق ایدلدی‌ایسه‌ده اوطابوری‌ده. تلاش وهیجانه دوشـوردیلر قارمه قاریشیق ایتدیلر . بونك اوزرینـه له‌شیانین رجعتدن بشقه چاره اولمدیغنی آکلادی .

عثمان‌پاشااول‌باول‌ویدینده‌کی فرقه‌نی‌ایلری آلمق‌استدیکندن‌دشمنی شدتله‌تعقیب ایتمدی. تیموق‌فرقه‌سندن‌حدوده‌حرکت‌ایدن‌لوادخی‌اقشام‌اوزری‌صباحلین‌ترك‌ایتدیکی زایچار اردوکاهنه منهزماً عودت ایلدی .

تموزك اوچنجی کونی صباحلین ایرکندن عثمان‌پاشا صرب حدودینی کچه‌رك، فرقه‌سنی تیموق نهرینك صاغ ساحلنده‌کی صرب استحکاماتندن ۳,۰۰۰ مترو مسـافه‌ده یایدی . صرب پیاده‌سی بومسافه‌دن سلاح استعمال ایده‌مدیکی کبی طوپجینك تأثیری‌ده پك جزئی ایدی . یالکز ایکی بلوك سواری عثمان پاشانك صول جناحنده‌کی قطعاتك یاییلمسنی منع‌ایتمکه چالشدی‌ایسه‌ده ایکی‌سواری آلاینی طرفندن کری پوسکوردلدی .

عثمان‌پاشا درحال‌زایچاری ضبطه قراروی‌ردی . تیموق‌نهرینك‌صاغ‌ساحلنده‌کی استحکامات اوزرینه تعرض ایدلدی .

آنجق جبهه‌دن تعرضده‌کی مشکلات آکلاشیلمقله برمفرزه پیاده صربلیلرك صاغ جناحنه مؤثر انداخت مسافه‌سنه قدر یاقلاشدی . واوراده‌کی استحکاماتك وآوجی سپرلرینك آرقه‌سنی آلدی . بومفرزه بالاخره تدریجاً وطوپجی ایله‌ده تقویه ایدلدی .

له‌شـیانین ، خطرجعتنك کسیله‌جکندن قورقه‌رق نهرك صاغ ساحلنده‌کی استحکاماتك تخلیه‌سی وصول ساحله رجعت ایدلمسی امرینی ویردی . رجعت حرکتی پریشان برصورتده اجرااولنوب برچوق طوپ وبرسنجاق عثمانلیلر النه کچدی .

۳ تموزده تیموق اردوسنك دوچار اولدیغی هزیمت وتلفات ، علی‌الخصوص استحکاماتك علی‌العجله ترك ایدیلیویرمسی صرب اردوسی باش قوماندانلغی اوزرنده پك‌زیاده سوءتأثیر اجرا ایتدی .

عثمان پاشا له‌شیانینی تیموق نهرینك اوبر ساحلنده‌ده راحت براقدی . آیك بشنجی ویدنجی کونلری نهری کچمك ایستیورمش کبی نمایشلر اجرا ایتدی . تیموق حوضه‌سنك جنوب طرفلرنده‌کی صرب مواقعنی‌ده راحتسز ایتدیسه‌ده اردوی اصلی اوتاریخده هنوز صربستان ایچریسنه طوغری پك ایلرولـه‌مامش اولدیغندن ویالکز باشنه حرکتی‌ده تهلکه‌لی کوردیکندن ۳ تموزده‌کی موفقیتندن سریعا استفاده ایده‌مدی . بوندن‌بشقه بوکونلرده نیکبولی‌وروسجقدن‌ده قوای امدادیه ورودینه منتظر ایدی .

جنرال چرنایه‌ف

صربلیلر جهتنده دخی له‌شیانین فرقه‌سی برلوا ایله تقویه اولنمش ایدی .

تیموق اردوسنك ایلك تجاوز تشبثنده دوچار اولدیغی شو مغلوبیتك تأثیراتندن اوله‌رق جنوبی موراوا اردوسی قوماندانی چرنایه‌ف آق پلانغه‌دن حین رجعتنده خط رجعتك عثمان پاشا طرفندن قطع ایدیله‌بیلمسندن قورقه‌رق، له‌شیانینك تیموق و موراوا وادیلری آره‌سنده‌کی مواصله‌یی محافظه ایتمك ایچون عثمان پاشا اوزرینه تکرار تجاوز ایتمسنده اصرار ایلدی .

له‌شیانین آلدیغی امر اوزرینه فی‌الحقیقه ۱۲ تموزده زایچاردن (وه‌لیکی ایزوور) اوزرینه تجاوز ایتدیسه‌ده بونده‌ده برنجیسی کبی ینه موفق اوله‌مدی .

عثمان پاشا مومی‌الیهی تکرار رجعته مجبور ایدوب ایرتسی کونی کندیسی تعرض ایتدی . فقط اوکون یاغان شدتلی بر یاغموردن ویوللرك کچیلمز برحاله کلمسندن طولایی هر ایکی طرفده محاربه‌یی تعطیله مجبور اولدی .

اوکون احمد ایوب پاشا قول اردوسی پیشدارینك آق پلانغه‌دن (بابیناغلاوا)

بوسنه - هرسك محاربه‌سنده اسلام قادینلرینك حركاتی

اوزرینـه حرکتله چرنایه‌فك اوراده براقدیغی دمداری طرد ایلدیکی کونه مصادف ایدی .

چرنایه‌ف عین زمانده احمدایوب پاشا قول اردوسنه التحـاق ایتمك اوزره سلیمان‌پاشا قومانداسنده قوتلی برفرقه‌نك صوفیه‌دن کلمکده اولدیغنی خبر آلمسی اوزرینه بوفرقه‌نك مواصلتنه قدر اوبرطرفده عثمان‌پاشایی مغلوب ایده‌بیله‌جکنی امیدایله ۱۸ تموزده تیموق اردوسنی اوچ قولدن عثمان‌پاشا اوزرینه یوروتدی . بوقوللرك الك‌شمالده کیسی اوزاق‌مسافه‌دن طولاشه‌رق عثمان‌پاشانك ویدین‌اوزرینه خط رجعتنی قطع ایتمك ، وسطده‌کی ایله جنوبده‌کی دخی مشـار الیهك صاغ وصول یانلرینه تعرض ایلك ایچون امر آلمش‌ایدی .

احاطه حرکتی پك اوزاقدن اجرا ایدلدیکی ایچون مقصدحاصل اولمدی . عثمان پاشا دیکر ایکی قوله قوهٔ کافیه ایله مقـابله ایتـدی . صرپ قوللری بربرینه معاونت وقارشـیلرنده کی قوته مقاومت ایده‌مدکلرندن صبـاحلین ترك ایتدکلری مواضعه آقشـام اوزری ینه دونوب کلدیلر . عثمان پاشـا بونلری ینه تعقیب ایتمدی . یالکز تموزك ۲۵ و۲۸ نجی کونلری زایچار جوارنده تك توك محاربه‌لر اولدیسه‌ده بونلرده ایلری قره‌غول محارباتی قبیلندن ایدی .

عثمان پاشا ۲۸ تموزده له‌شیانینك (وه‌لیکی‌ایزوور) ده‌کی ایلری قره‌غوللرینی کاملاً زایچاره رجعته مجبور ایتدی . زایچارك طول مدت مقاومت ایده‌بیله‌جکی اوطرف اهالیسنجه‌ده شبهه‌لی ایدی . اهالینك برقسمی ذاتاً اولجه قاچدیغی کبی متباقیسی‌ده هجرته باشلامش ایدی . له‌شیانین زایچارده‌کی عسکری تکرار تیموق نهرینك صول سـاحلنه چکمش ایدی . آغستوسك دردنجی کونی عثمان پاشا قسم کلیسیله نهره یاقلاشدی . اوکیجه عثمانلیلر زایچارك شمال شرقیسنده‌کی حاکم تپه‌لره طوپ برلشدیروب شهری طوپه‌طوتمغه باشلادیلر . ایرتسی کونی عساکر عثمانیه نهری کچه‌رك زایچاره دها زیاده یاقلاشدیلر وشهری طوغریدن طوغری‌یه طوپ آتشی آلتنه آلدیلر .

له‌شیانین دها اوکله‌دن اول زایچارك تخلیه‌سی ایچون امر ویرمش ایدی . اهالی هپ قاچدی . آقشام اوزری‌ده کندیسی عسکرینی آله‌رق پاراچین طریقی اوزرنده رجعته باشلادی . زایچارك ۳۵ کیلومتره غربنده تکرار توقف ایتدی .

آغستوسك آلتنجى كونى عثمان پاشا زايچاره كيردى . شهرده كمسه قالمامش ايدى .

تيموق واديسنده بو ايشلر اولوركن احمد ايوب پاشا قول اردوسنكده كينازه‌واچى ضبط ايدرك بوقصبه‌نك جنوبنده‌كى تپه‌لره اردوكاه قورمش اولديغى سويلمش ايدك . يعنى آغستوسك يديسنده صربستانك شرق حدودنده وتيموق حوضه‌سنده زايچار وكينازه‌واچ نقطه‌لرى تماماً عثمانليلرك يد استيلاسنده ايدى .

عثمانلى حركات اردوى اصليسنى تقويه ايچون عثمان پاشايه ١٢ تموزده فضلى پاشا فرقه‌سنى زايچاردن تيموق واديسى طريقيله كينازه‌واچه كوندرمسى ايچون امر ويرلدى . ١٣ طابور پياده ، ٦ بلوك سوارى و ٣ بطاريه‌دن متشكل اولان بوفرقه آغستوسك اون اوچنجى كونى صباحلين ايركندن حركت ايدوب ايرتسى كون آقشام اوزرى احمد ايوب پاشا قول اردوسنك بولنديغى (تره‌زى‌بالا) تپه‌لرينه واصل اولدى . يوم مذكورده احمد ايوب پاشا سردار اكرم طرفندن نيشه دعوت ايدلدى . مشاراليه آيك اون بشنجى كونى ايكندى اوزرى تكرار اردوكاهه عودتنده تكميل پاشالرى يانـنه چاغيروب برمجلس حرب عقد ايتدى . وعسكرك ايرتسى كون ايچون يورويشه مهيا بولنمسى امرينى ويردى . فقط يورويش امرى آنجق اون يدنجى كونى ويرلدى . بو امر هركسك حيرتنى موجب اولدى . قول اردو كينازه‌واچدن چوب شماله دكل ، بالعكس دربند جهتنه يعنى اوچ هفته اول محاربه ايدرك چوب كلديكى استقامته طوغرى حركته باشلادى . چونكه باش قوماندانك فكرى احمدايوب پاشا قول اردوسنى او آرالق يكى تشكيل ايديلوب نيشه مواصلت ايتمش اولان على صائب پاشا فرقه‌سيله جنوبى موراواده برلشديره‌رك آلكسيناچ اوزرينه جبهه‌دن تعرض ايتمك ايدى .

اردو ايكى كونلك يورويشدن صكره آلكسيناچ پيشكاهنه مواصلت ايتدى . آغستوسك ١٩ نجى كونى عسكره استراحت ايتديرلدى ، يالكز اركان حرب رئيسى نجيب پاشا اوكون كاملاً استكشافات اجراسيله مشغول اولدى . يوم مذكور صباحى على صائب پاشا دخى حافظ ومصطفى پاشا لوالريله برلكده نيشدن حركتله موراوانك صول ساحلى بو يجه بلامقاومت آلكسيناچه طوغرى ايلرولدى . آيك يكرمنجى كونى احمدايوب وعلى صائب پاشا قوللرى نهرك طرفيننده بربرينه موازى اوله‌رق

برمقدارده‌ها ایلریلدکدن صکره یکرمی ایکنجی کیجه آلکسیناچ قارشیسنده احمد ایوب پاشا طرفندن انتخاب ایدیلن مواضعده استحکاملر انشا ایدلدی .

اوصباح صرب بطاریه‌لری ایرکندن وهپ بردن آتش آچدیلر . بونلره عثمانلی طوپجیسی طرفندن مقابله اولندی . آغستوسك ۲۳ نجی کونی احمد ایوب پاشا قول اردوسنك آلکسیناچ استحکاماتی‌اوزرینه تعرضی سردار اکرم طرفندن امر اولندی . علی صائب پاشا دخی موراوا نهرینك صول ساحلنده ایلریدن برقازانمغه چالشه‌جق‌ایدی. تعرضده اك مهم وظیفه فضلی پاشا فرقه‌سنه توجه ایدییوردی .

عبد الکریم پاشا ایله چرنایه‌ف اردولری اره‌سنده آلکسیناچ اوکنده ۱۹ دن ۲٤ اغستوسه قدر التی‌کون ظرفنده وقوعبولان محارباتك هیئت مجموعه‌سنه (آلکسیناچ میدان‌محاربه‌سی) نامی ویریلیر . بومحاربانك تفصیلندن‌صرف‌نظرله تاریخ مذکوردن صکره جریان ایدن احواله نقل کلام ایده‌لم. عبد الکریم پاشا آغستوسك یکرمی بشنجی کونی نیشدن قول اردو قرارکاه عمومیسنه کله‌رك قوماندایی بالذات درعهده ایتمش ایدی . آلکسیناچ طرفنده‌کی مواضعی عریض وعمیق کوزدن کچیردکدن صکره اردونك بویله بری نهرك صاغ، دیکری صول جهتنده اولمق اوزره بربرینه مساوی قوتده دنیله‌جك صورتده ایکی‌یه تفریقی محاربه جبهه‌سنك هیچ برنقطه‌سنده استحصال تفوقی‌تأمین‌ایده‌میه‌جکنی اکلایه‌رق بو ایکی قوتی موراوا نهرینك یالکز برجهتنده طوپلامق لزومنی حس‌ایتدی . ویریلن امر اوزرینه آیك یکرمی یدنجی کونی احمد ایوب پاشا قول اردوسنه منسوب‌قطعاتك کافه‌سنك نهرك صاغ‌جهتندن صول‌ساحله امرارینه باشلانیلدی. ۲۸ نجی کونی بوقول اردودن صاغ ساحلده برنفر بیله قالمدی . ایکی متحد قوت صرب مواضعی قارشیسنده برلشدی . سردار اکرم بوقوتك قوماندانسنی احمد ایوب پاشایه تودیع ایتدکدن صکره ایلولك برنجی کونی صباحلین‌موراوا نهرینك صول ساحلنده متحشد صرب اردوسی اوزرینه تعرض‌ایدلمسی امرینی ویردی . بومحاربه نتیجه‌سنده صرب اردوسی موراوا نهرینك صاغ ساحلنه کچوب فرارقیلقلی رجعته باشلادی .

چرنایه‌ف اوکیجه آلکسیناچك تخلیه‌سی‌ایچون امر ویرمش، شهرده براز

عسكر براقه‌رق اردوسنى دليغرادده طوپلامش ايدى . فضلى پاشا بركون ايچنده قازانيلان مظفريتك پك قطعى اولديغنى اكلايه‌رق ايرتسى كون نهرى كچوب آلكسيناچه طوغرى ايلرولمك ايچون مساعده ايستديسه ده احمد ايوب پاشا مظفريتك بوقدريله اكتفا ايدرك دشمنى تعقيبدن صرف نظر ايتدى .

ديكر جهتدن ۱ ايلولده عثمانلى اردوسنك احراز ايتديكى مظفريت ترك عسكرينك درجهٔ مكمليتنه پارلاق بر برهان اولدى . عسكرلك نقطهٔ نظرندن دشمنك قواى ماديه ومعنويه‌سى كسر ايدلدى ايسه ده ايلريدن ذكره شايان درجه ده برقازانيلمدى . بناءً عليه بومظفريت ، برتعبيه موفقيتندن عبارت قالوب دار الحربك وضعيت عموميهٔ عسكريه‌سى اوزرينه برتأثير اجرا ايده‌مدى . احمد ايوب پاشا ، تكرار تعرض ايتسه‌يدى آلكسيناچى ضبطه سهولتله موفق اولور وبونكله حال‌حرب بردنبره بشقه برشكل آليردى . آنجق عثمانلى قوماندا- نلرينك حركات عسكريه ده بودرجه احتياطلى بولنملرنى ايجاب ايدن‌سبب اولجه دخى سويلنديكى وجهله ملاحظات سياسيه در . ملاحظات مذكوره دخى آوروپا دول معظمه‌سنك او آرالق دولت عثمانيه‌يه قارشى پك دوستانه برنظرله باقمالرندن وعثمانلى اردوى اصليسنك اوغرايه‌جغى اوفاجق برمغلوبيتك درحال دول مشاراليهمك صربستان لهنه اوله‌رق مداخله‌لرنى انتاج ايده‌بيلمسى احتمالندن عبارتدر .

روسيه‌نك صربستانه ضابط ، عسكر سلاح وپاره كوندرمسى ، آوستريانك (قليك) ليمانى قپامسى ، باب عالينك معتمد بر دوست اولمق اوزره طانيديغى انكلتره‌نك پولتيقه‌سنده‌كى دائمى تحول ، آوروپا دولتلرينك بيطرفلغنه اعتمادى دوچار تزلزل ايديور ودولت عليه مذاكرات صلحيه اثناسنده هيچ برمعين وظهيرى اولميه‌رق يالكزباشنه قاله‌جغنى آكلايوردى . ايشته قوماندانلرمز هپ بو ملاحظاتك تحت تأثيرنده اوله‌رق مظفر اولمغه دكل ، عادتا مغلوبيتدن اجتناب ايتمكه چالشيورلردى احوال سياسيه‌نك حركات حربيه اوزرينه تأثيرينه كوزل برمثال .

ايشته بواسبابدن طولايى ۱ ايلول محاربه‌سندن صكره عثمانلى اردوسنك حركاتنده برتوقف تام كورلدى بومدت ظرفنده صرب اردوسى مملكتك اقسام

ساثوه‌سندن جلب ایدیلن عسکرله تقویه اولندی . روسیه‌دن کلیتلی ضابط وافراد ورودی‌ده بوزمانه مصادفدر حتی بونلردن آیریجه مستقل برلوا تشکیل ایدلدی .

ایلولده چرنایه‌ف عثمانلی موضعی اوزرینه برحرکت تعرضیه اجراسنی بیله کوزه آلدیره‌جق راده‌یه کلدی . صباحلین تکمیل صرب بطاریه‌لری هپ بردن شدتلی بر آتش آچدیلر . ایشه بیاده‌ده قاریشـدی . صربلیلر بوندن برشی قازانه‌مدیلرسه‌ده شو وسیله‌ایله آوروپایه اپی مظفریت خبرلری اشاعه ایتدیلر .

*
* *

صربستانك موراوا وتیموق اردولری بروجه‌بالا عثمانلی اردولرینك تعرضنه مقاومت ایده‌میه‌رك منهزماً حدوددن ایچری چکیلدکلری صره‌ده برنجی درینا وایکنجی ایبار اردولری نه‌یاپیورلاردی ؟ برآزده بونلرك حرکاتنی تعقیب ایده‌لم . معلوم اولدیغی اوزره درینا اردوسی بوسنه‌یه کیره‌رك بوشناقلری تسلیح وتنسیق ایده‌جك ، ایبار اردوسی‌ده راچقادن‌کچه‌رك قره‌طاغ عسکریله برلشه‌جك ایدی.

تموزك اوچنجی کونی جنرال آلیمپیچ صباحلین اردوسنك برقسمیله اوچ قولدن درینا نهرینی کچـدی مرکزده‌کی قول (بیه‌لین) . مواصلتنده عثمانلی استحکاماتنه تصادف ایتمکله طوبجی وپیاده آتشنه باشلادی . برقاچ سـاعت محاربه‌دن صکره دیکر قوللرده کلوب یتشدی . محاربه اقشامه قدردوام ایدوب صربلر نهایت هجومه قالقدیلر . صـاغ جناحلری اسـتحکاماره کیرمکه موفق اولدی . فقط ضبط ایتدکلری استحکاماتی اشـغال ایتمکی خاطره کتیرمکسزین عثمانلی عسکرینی شهرك سوقاقلرینه قدر تعقیب ایتدیلر . بوراده اولره تحصن ایتمش اولان عسکرك شدتلی آتشنه دوچار اوله‌رق غیرمنتظم برصورتده فراره مجبور اولدیلر . بونلرك دوچار اولدقلری خوف وهیجـان مرکز قولنه‌ده سرایت ایتمکله جنرال آلیمپیچ ایستر ایسته‌مز رجعته مجبور اولدی .

شوتجربه ، جنراله کندی عسکرینك قیمتی نه‌راده‌ده اولدیغنی کوستردیکی کبی عثمانلیلر دخی ایزوورنیك وطوزلادن جلب ایتدکلری عسـکرله قوتلرینی تزیید ایتدیلر . صرب جنرالی آرتق بردها تعرضه جسارت ایده‌میه‌رك برمدت موضعنده راحت اوطوردی . وعسـکرینه تعلیم یاپدیرمقله مشـغول اولدی . اندن صکره آغستوسه‌قدر وقوعه کلن محاربه‌لر محتاج تفصیل اوله‌جق درجه‌ده

حائز اهمیت دکلدر . آغستوس بدایتنده میرالای دسپوطوویچ قوماندا‌سنده بوسنه‌لیلردن تشکیل اولنان بر قوۀ‌مسلحه حدودی کچه‌رك پترو‌واچ وغلاموچ قصبه‌لرینی ضبط ایتمشدر .

ایبار اردوسی قوماندانی جنرال زاخ دخی اعلان حرب کونی سنیچه اوزرینه یورومك اوزره حدودی کچدی ، یکی واروش جهتلرینی تعجیز ایتمك اوزره‌ده دوچیچ قوماندا‌سنده بر کوکللو مفرزه‌سی کوندردی ، صول طرفده میرالای چولاق آنتیش قوماندا‌سنده برمفرزه‌ینی دخی یکی پازاری ضبط ایتمك وممکن‌اولورسه متروویچه استاسیونی تهدید ایتمك‌اوزره اوجهته اعزام‌ایتدی .

کندیسی ٦ تموزده سنیچه‌ده محمدعلی‌پاشا قوماندا‌سنده برلواعثمانلی‌عسکرینه تصادف ایتدی . بونلر غایت متین ومساعد موضعلره یرلشمش وآرناوود کوکللیلریله‌ده تقویه ایدلمش ایدیلر . جنرال زاخ بوراده قوتنه‌کووه‌نه‌رك‌عثمانلی مواضعنه هجوم ایتمش ایسه‌ده تلفات عظیمه‌یه دوچار اولمش ، کندی آلتنده‌کی آتی اوورولمش ، ارکان‌حرب رئیسی یاره‌لانمش ، بونك اوزرینه تکرار صرب طوپراغنه چکیلمکه مجبور اولمشدر .

چولاق‌آنتیش یکی‌پازاره قدر ایلروليوب شهره وطابیه‌لره آتش ایتمش ایسه‌ده برشی یاپمغه موفق اوله‌مامش ، روغوزنابالقانندن متروویچه‌یه قدر برقول کوندرمش ، بوده قوتنك کفایتسزلکندن طولایی اورایی نه‌ضبط ونه ده شمندوفردن عثمانلی عسکری اخراجنی منع ایده‌بیلمشدر .

جنرال زاخ شوموفقیتسزلکندن طولایی پك‌زیاده دلکیر ومأیوس‌اوله‌رق ذاتاً بارکیری‌اورولدیغی‌زمان کندیسی‌ده دوشوب یاره‌لانمش اولدیغندن‌بالآخره وخیم صورتده خسته‌لنمش وفرقه‌نك قوماندانلغنه میرالای چولاق آنتیش تعیین ایدلمشدر . آندن‌صکره‌ده آغستوس ایچریسنه قدر بوراده وقوعه‌کلن محاربه‌لر قچاقچی مصادمه‌لری قبیلدن شیلر اولوب ذکره شایان دکلدر .

*
* *

محمد علی باشا

قره طاغك دخی دولت علیه‌یه اعلان حرب ایلدیکی خبرینك چتینه‌دن تاغرافله درسعادته ایصال ایدلدیکنك ایرتسی کونی قره‌طاغ قوای عسکریه‌سی حدودلره طوغری یورویش اجراسنه ابتدار ایلمشلردی. بو یورویش اوچ کون دوام ایدرك تموزك آلتیسنده توقف ایلدی . اوکون قره‌طاغ پرنسی نیقولا دخی پرنس میلانك بلغارلره خطاباً نشر ایلدیکی بیاننامه کبی هرسکلیلره خطاباً بروجه آتی حرب بیاننامه‌سنی نشر ایلدی :

« هرسکلیلر ! جناب حقك ، کندی حس وظیفه‌مك ، کوچك فقط حر وجسور ملتمك ، سزك حقکزده‌کی محبت دادرانه‌مك واجدادمدن توارث ایله دائما شدتله تعمیمنه چالشه کلدیکم ، صرب ملتنك استقلال واتحادی آرزوسنك دعوت والجاسیله عصرلردن بری زبونی اولدیغکز زنجیر اسارتی قیرمق ایچون هرسکه داخل اولیورم .

بوسنه اختلال قومیته‌سی رئیسی ده‌سپوتوویچ

هرسکلیلر ! شو حرکتمله سزکده اك شدتلی بر آرزوکزی ایفا ایتمکده اولدیغمه قناعت قویه‌م واردر. سز بونجه آلام واضطرابات ایله مالی اولان حکم طالعکزه قاتلانه‌رق قوهٔ عثمانیه‌یه قارشی بزم ایله مشترکاً اجرا ایدیله‌جك برحربك سزی ربقهٔ عثمانیه‌دن تخلیص ایده‌جکی کونه منتظر بولندیغکزی بکا دائما بیلدیریردیکز.

هرسکلیلر ! کمال اشتیاق ایله بکلدیکمز اوکون ایشته حلول ایتدی وان شاء الله جمله‌مز ایچون بر یوم سعادت اوله‌جقدر شجاعت، ال برلکیله غیرت واطاعت خیرلی بر نتیجه حصولنه باعث اوله‌جقدر . ان شاء الله هرسك یاقینده حر اوله‌جق ، سزده قره طاغلی قردشلرکزك دائما مدار افتخاری اولان استقلاله نائل اوله‌جقسکز .

هرسکده اوته‌دنبری مقیم بولنان صرب ملتنك اك کزیده افرادینی اك وحشیانه

افعال جنايتكارانه بش عصردنبرى محوه قادر اولهمدى . بوندن طولايى بوحرب سزك ايچون حائز اهميتدر . صربجه كوزل بر ضرب مثل واردر : هرسك قطعه‌سى نفوسيله دنيايى اسكان ايتدى . فقط كنديسى ينه بوش قالمدى .

هرسكليلر ! شجاعت قهرمانانه كزى هيچ بردقيقه غائب ايتميكز . جناب حق رحيمدر . وبزم مقصد مجاهده مز مشروع ومقدسدر . مظفر اوله جغز . بن سزكله برابرم . قره طاغليلرك هر فردى ده سزكله برابركده در . حيات ومماتده بر برمزه رفيق اوله جغز . اويله ايسه ، هايدى ايلرى !

هرسكليلر ايلرى ! بنم آرقه مدن وبزجه شان وشرفى ، تركلر ايچون بالعكس بر چوق مغلوبيتلرى بادى بونجه محاربه لرك شاهدى اولان قره طاغ بايراغنك آرقه سندن كليكز . هرسكليلر ! سز ادارهٔ مستبدهٔ عثمانيه ده خاطر وخياله كلميان فلاكتلره دوچار اولديغكز سزكله برابر اوفلاكتلرى بن ده حس ايتدم . متأثر اولدم . بونكله برابر شمديكى حالده نائل اولديغكز حريت سزى مسلمان قرداشلركزدن اخذ انتقامه سوق ايتمسون . فكر اخوت وايتلاف پرورده ايتمكزى آرزو ايدرم .

مسلمان هرسكليلر ! بوراده خرستيان قارداشلركز ايچون سويلديكم سوزلرك كافه‌سى سزك حقكزده ده تماماً جاريدر . اجدادكزك دين اسلامى قبول ايدرك حاكميته وامتيازات مخصوصه‌يه نائل اولدقلرى كونلر چوقدن كچدى . تركلر بونلرك هپسنى ياواش ياواش سزك الكزدن ينه آلدى وتركلرك بار ثقيل استبدادينى حس ايتمكه بيله باشلاديكز . سزك ايچون دخى بو يوم مسعود حلول ايتمامش اوله يدى ، سزده خرستيان قارداشلركز كبى ياقينده رعايا اوله جقديكز . مسلمانلر ! دينكز آيرى اولمقله برابر سزينه بزم قارداشلرمزسكز . زيرا سزك طمارلركزده ده صرپ قانى واردر . بونك ايچون خرستيان قارداشلركز كبى سزى ده قورتارمغه كليورم . حر هرسكده حر اوله جقسكز . هر كس ايچون بر قانون ، بر عدالت اوله جقدر . دينكزه هيچ كمسه طوقونميه جق ، آكا مقدس نظريله باقيله جقدر . بيطرفلغم وسزه اولان محبتم حسبيله بونى بن تكفل ايدرم . بوسوزمه قره طاغده ساكن اولوب بندن دائما قارداش كبى معامله ، معاونت وحرمت كورمكده اولان يوزلرجه ديندا شكز شاهددر .

هرسكليلر ! باشلاديغمز ايش نه درجه علوى ايسه اوايش ايچون اوغراشانلرك علو جنابى ده او نسبتده بالا اولمليدر . بو سببدن ، اى هرسكلى وقره طاغليلر ، سزك محاربه ده نجيب وعاليجناب طاورانمكزى على الخصوص دوستمز

اولان آوستريانك اراضيسنه وتبعه‌سنك حقوقنه تجاوز اولنماسنى سزدن بردفعه دها طلب ايدرم .

هرسكليلر ! سزكه ماضئ منوركز برچوق شانلى خاطرات ايله ماليدر وصرب ملتنك قيمتدار بر مدار زينتى‌سكز ، بايراغم آلتنده طوپلانيكز ؛ هرسك حر اوله‌جقدر ! »

تموزك يديسنده‌قره‌طاغليلر ، آرناوودلق حدودينى دها تجاوز ايتمامش ايديلر . يالكز پودغوريچه جوارنده‌كى عثمانلى اردوكاهى ومواضعيله مدون قلعه‌سى آره‌سنده‌كى مواصله‌يى كاملاً قطع ايتمش ، قلعهٔ مذكوره‌يى محاصره دخى ايتمش ايديلر . مع‌مافيه قره‌طاغليلرك حركات تجاوزيه‌سى پك بطى بر صورتده جريان ايتمشدر . سببى‌ده قوتك طاغنيق اولمسى وبربرينه هيچ مناسبتى اولميان حركات مختلفه اجراسى ، بعض نقاط مستحكمه‌نك بلانتيجه محاصره‌سى كبى حالاتدن عبارتدر .

قره طاغ اردوسى بدايت حربده ايكى قوله آيرلمش ايدى . برى قره‌طاغك جنوب جهتنده و آرناوودلق حدودنده تدافعى وضعيتده بولنيوردى . بو قول اهميتسز بر چوق محاربه‌لر اجرا ايتمكده اولديغى صره‌ده‌پرنس نيقولا قوماندا-سنده‌كى شمال اردوسى ياواش ياواش هرسك ايچريسنه طوغرى ايلريليوردى .

فقط قره طاغليلرك بو ايلرى يورويشى پك محترزانه ايدى . چونكه بر اركان حربيهٔ عموميه هيئتلرى اولمديغى جهتله حربك اداره‌سى كاملاً پرنسك وسناتور رانقو رادونيچك اوزرينه قاليوردى .

اردواولا متعدد قوللرله « استولاچ » اوزرينه يورودى . صاغ جناحده‌كى قول « غاچقه » طرفنه كيدرك موقع مذكور پيشكاهنده برقاچ استحكامى ضبط وموقعى محاصره‌يه صرف غيرت ايتديكى صره‌ده سليم پاشا بوراده لزومى قدر محافظ ترك ايدرك ، آلديغى امر اوزرينه موستارده مختارپاشا ايله برلشمك اوزره ايكى نظاميه طابوريله « نوه‌سين » اوزرينه حركت ايتدى .

بورايه مواصلتنده قوتى تزييد ايدلدى وبوقوتله موضع آلدى .

قره‌طاغليلرك ، بالذات پرنس نيقولانك قوماندانى آلتنده بولنان مركز قولى ١١ تموزده استولاچ اوكنه واصل اولدى . عساكر عثمانيه بوراى و جوارنده‌كى طابيه‌لرى اوفق بر محاربه‌دن صكره ترك ايدوب چكيلديلر . ينه اوكون عصاتدن متشكل آلتى بيك كشيلك برمفرزه قليك ليمانينك

شرقنده‌کی عثمانلی قره‌غوللری اوزرینه هجوم ایله آنلری اوراده‌کی طابیه‌یه چکیلمکه مجبور ایلدی .

کوریلیورکه قره‌طاغلیلر ، هرسك داخلنه طوغری تجاوزلرنده موفق اولیورلردی . بیوك برمقاومت کورمدن قره‌طاغ حدودندن ٦٠ کیلومتروقدر ایچری‌یه کیرمشلردی . شوقدروارکه حرب پلانی اقتضاسنجه قره‌طاغلیلرك « راچقه » دن تجاوز ایده‌جك صرپ اردوسیله برلشملری لازم ایکن بونلر هرسك ایچریسنه طوغری پك ترس بریول طوتمش ایدیلر .

فقط شو حرکت تجاوزیه‌ده طالعك برمساعدهٔ فوق‌العاده‌سنه دهانائل اولدیلر .

تموزك سکزنجی کونی روسیه ایمپراطوری آلکساندر ایله آوستریا ایمپراطوری فرانسوا ژوزف بوهمیاده رایخشتادده بربریله ملاقات ایتمشلردی . آلکساندرك بوملاقاتدن مقصدی فرانسوا ژوزفی ، اسلاو مسئله‌سنی التزامه دعوت واقناع ایلمکدن بشقه برشی اوله‌مزدی . حتی اوزمان آلکساندرك ، بومسئله‌ده بتون خرستیان دولتلرك اتحاد ایلملرینه لزوم قطعی کوستردیکی روایت ایدلمش ایدی که بوروایتك صحته مقرون اولمسی احتمالی پك چوقدر . بالکه‌ده خرستیانلری صیانت ایچون بوسنه‌نك آوستریا طرفندن اشغالی بوملاقاتده برکره‌دها موضوع بحث اولمشدر .

هرنه‌حال ایسه ، رایخشتاد ملاقاتنك نتیجه‌سی درحال ظاهر اولدی . آوستریا حکومتی عثمانلی اردوسنك هرسك ایله اك قیصه طریق مواصله‌سی اولان « قلیك » لیمانی خلاف معاهده سدایتدی . اوله‌دخی سویلدیکمز وجهله باب عالی بوقراری درحال پروتستو ایتدی ایسه‌ده آوستریا، یالکز مذکور لیمانده بولنان عساکر عثمانیه ایله مهمات حربیه‌نك « بار » لیمانه نقلی ایچون تسهیلات ممکنه ابرازایله بعدما « قلیك » طریقیله سوقیات اجراسنه مساعده ایده‌میه‌جکنی بیانده اصرار ایلدی . شوقدروارکه قره‌طاغلیلر ، آوستریانك شو معاونتندن ینه استفاده ایده‌مدیلر . قوتلری‌ینه اسکیسی کبی طاغینق قالدی . بوطاغینقلق صکره برقاتدها آرتدی . ١٦ تموزده « نوه‌سین » ده سلیم پاشا قومانده‌سنده‌کی قوهٔ عثمانیه اوزرینه تعرض ایله « بلاغوی » اوزرینه رجعته مجبور واوراده وقوع بولان محاربه‌ده بردفعه‌دها مغلوب ایلدیلر . فقط اوصره‌ده مختارپاشا موستاردن کلوب یتشدی . ١٩ تموزده قارشیسنده یالکز درت طابور قره‌طاغ عسکری

بوله‌رق بونلری شدتلی برمحاربه‌دن صکره غیر منتظم صورتده فراره مجبور ایلدی .

بووقعه‌یی متعاقب قره‌طاغلیلرك شمال قول اردوسی عمومیتله (غراحووه) جهتنه رجعت ایتدی .

بووقایع اثناسنده قره‌طاغلیلرك جنوب قول اردوسی پك چوق برشی یاپمامشدر . بوجهتده‌کی حرکاتك کافه‌سی (سپوش) و (پودغوریچه) جوارنده اوفق تفك مصادمه‌لردن وقره‌طاغلیلرك (مدون) قلعه‌سنی ضبط ایچون واقع اولان تشبثلرندن عبارت قالمشدر .

شمال قول اردوسی مختارپاشا طرفندن مغلوب ایدلدکدن صکره (نوه‌سین)، (غاچقه) و (قوریتو) طریقیله (اوته‌ش) طاغلرینه طوغری رجعت ایتدی .

مختار پاشا قره‌طاغلیلری برآزدها غرب طرفده‌کی یوللردن تعقیب ایدرك، اوکلرینه چیقوب خط رجعتلرینی قطع ایتمك ایستدی. عینی زمانده آرناوودلق جهتنده‌کی قوای عثمانیه‌نك‌ده قره‌طاغك جنوب حدودینه تعرض ایتملری مقرر ایدی .

مختار پاشا ٢٧ تموزده (بیلك) ك ١٢ کیلو مترو شمالنده و (قوریتو) نك ٩ کیلو مترو غربنده کائن پلانا مناسترینه مواصلت ایتدی. آلدیغی راپورلرده قره‌طاغ اردوسنك اوکون اورایه مواصلت ایده‌جکی بیلدیریلیوردی.

مختار پاشا ٢٨ تموزده پلانادن صول طرفنه طوغری کیدوب (بیلك) ك شمالندن کچه‌رك (بانیانی) دن قره‌طاغلیلرك اوزرینه آرقه‌دن تعرض ایتمك ایستیوردی. بونك ایچون یوم‌مذکورده شهرك شمالنده اخذموقع ایله ایجابنده کندینه‌معاونت ایده‌بیلمك اوزره امره انتظار ایتمسی ایچون (بیلك) قوماندانینه امر ویردی . عینی زمانده (بانیانی) یه برارزاق قافله‌سی کوندرمسی ایچونده (تره‌بینه) قوماندانینه خبر کوندرلدی .

مختار پاشا ٢٨ تموزده اوچ قول تشکیل ایتدی . برنجی قدمه‌یی تشکیل ایدن ایکی قول سایم و (مجار) عثمان پاشالر قوماندا‌سنده ایدی . ایکنجی احتیاط قدمه‌سنده‌ده مختار پاشا کندیسی قوماندا ایدییوردی. مختار پاشانك قوتی جمعاً ١٩ طابوردن عبارت ایدی . قره‌طاغلیلرك هنوز (قوریتو) ده بولندیغی حقنده‌کی ظنی‌ده مکر طوغری دکل ایمش . بونلر دها ٢٧ تموزده (پلانا) نك اون کیلو مترو قدر شرقنده (وبریچا) و (ووچیدول) تپه‌لرنده طوپلانمش،

وغربه طوغرى پلانايه قدر ايلرى قره‌غوللر كوندرمش ايمش .

مختار پاشا ۲۸ تموزده ايلرى يورويشه باشلار باشلاماز ، پيشدارى همان قره‌طاغليلرك ايلرى قره‌غوللرينه راست كلدى . بونلر طرفندن ايديلن آتش اوزرينه‌عثمانلى قطعاتى‌ياواش ياواش يايلمغه‌باشلادى . قره‌طاغ ايلرى قره‌غوللرى (ووچيدول) ه چكيلوب تقويه ايدلدى . مختار پاشا قول اردوسنده برمعتاد كوكلليلر وارايدى . بونلر محاربه‌نك جديت كسب ايتديكنى كورونجه دوچار خوف وهيجان اوله‌رق فرار ايتديلر . بواثناده برقاچ نظاميه طابورينى‌ده تلاشه ويرديلر .

قره طاغليلر بونى كورونجه همان ايرى بيچاقلرينى چيقاروب فرار ايدنلرك آرقه‌سنه دوشديلر واللرينه كچنى كسديلر . قره‌طاغ قوماندانلرى هراحتماله قارشى الده براحتياط بولنمق ايچون طابورلرك برقاچنى زورله موضعلرنده آليقويه بيلديلر . عساكر عثمانيه ايسه ، طوپلرينك باشنده ترك حيات ايتديلر ، يرلرندن قيملدانمديلر . مجار عثمان پاشا سالماً قره‌طاغليلر النه اسير دوشدى .

بونك اوزرينه مختار پاشارجعته لزوم كوره‌رك اولابيلك اوزرينه‌چكيلدى . اولجه ويرديكى اوامر موجبنجه بوراده ارزاق وسائره بوله‌جغنى اميد ايديه‌يوردى . فقط اميدينك بوش اولديغنى واردوسنك تكرار تنسيقى ايچون آرادنجى وسائط مقتضيه‌نك بوراده موجود اولمديغنى كورونجه (تره‌بينه) يه طوغرى رجعته دوام و ۲۹ تموزده اورايه مواصلت ايلدى .

قره طاغليلرله آنلره التحاق ايدن‌هرسكليلر ، ووچيدول محاربه‌سندن‌صكره تكرار برقاچ قوله آيرلديلر . بريسى ينه (بيلك) اوكنده يرلشدى . ديكرلرى تره‌بينه‌دن شمالده استولاچ وموستار ، غربده آوستريا حدودينه راغوزه‌يه كيدن يوللرى طوتديلر . زيرا مختار پاشانك موقعى پك تهلكه‌لى عدايدلديكندن موفق اولورسه دالماچيايه كچمك اميدنده بولنديغى ظن ايديليوردى . فى‌الحقيقه پاشا ، موقعنك پك فنا اولمديغنى كنديسى‌ده حس ايدييوردى . آغستوسك برنجى كونى كمال احتياط ايله ، (ليوبين) و (لوبومير) ه كيدن يولك اوزرنده‌كى قره طاغ مواضعنه طوغرى ايلريلدى . بوراده قره طاغليلرك لزومى قدرقوتله مكمل موضعلره يرلشمش اولديغنى كورمكله تعرضدن وازكچه‌رك تكرارتره‌بينه‌يه چكيلدى .

بو اثناده قره‌طاغليلرك‌شمدى‌يه قدر نائل اولدقلرى‌موفقيتدن‌تماميله‌استفاده

ایده‌جکلری ظن اولنیوردی . بو ظن‌ده بوش چیقدی . مختار پاشا استانبوله خبر خبر اوسته کوندردی . تره‌بینده‌کی شو مشکل وضعیتدن قورتیلمسی ایچون امداد کوندرلمسنی طلب ایتدی . بونك اوزرینه (بار) طریقیله بحراً قره‌طاغك جنوب حدودینه یکی عسکر کوندرلدی . ومختار پاشایی محاصره‌دن قورتارمق ایچون قره‌طاغك شمال حدودینه عسکر سوق ایلمسی ضمننده بوسنه والیسنه‌ده امر ویرلدی . او صره‌ده صربستان ایله بوسنه حدودنده حرکات عسکریه اجرا ایدلمامکده اولدیغی جهتله بو امرك بلا تعلل انفاذ احکامی ممکن اولدی . آنجق اشبو قوای امدادیه‌نك ورودینه قدرده آرادن بر آز زمان کچدی .

قره طاغك جنوب حدودنده‌کی محاربانك مرکزی مدون قلعه‌سی ایدی . قره طاغلیلر بوراسنی محاصره ایدییور ، عثمانلیلرده رفع محاصره وازجمله ارزاق ادخالی مقصدیله متعدد تشبثاتده بولنیورلردی .

۲٤ تموزده بویله بر تشبثده عساکر عثمانیه قلعه‌یه ارزاق صوقمغه موفق اولمش ، فقط قلعه‌نك او بر طرفنده ، شمالنده کلیتلی بر قره طاغ مفرزه‌سنه تصادف ایتمکله بونلر طرفندن همان پودغوریچه‌یه رجعته مجبور ایدلمشدر .

او صره‌ده سوریه‌دن ورودینه انتظار اولنان ۱٦ ردیف طابوری‌ده ورود ایتمکله محمود پاشا ۱۵ اغستوسده پودغوریچه ودینوش آراسنده قره طاغلیلر اوزرینه تعرض ایتمش ایسه‌ده موفق اوله‌مامشدر .

قره طاغك جنوب حدودینه سوق اولنان عساکر عثمانیه‌نك مقداری کیتدکجه چوغالمقده اولمسی اوزرینه پرنس نیقولا ، قرارکاه عمومیسنی دانیلوغراده نقله وشمال قول اردوسی قوماندانلغنی جنرال نیقوتچه تودیعه مجبور اولمشدر .

مختار پاشا بوسنه‌دن کلمکده اولان قوای امدادیه‌نك آغستوس نهایتنه طوغری مواصلتنی امید ایدییوردی . بونلرك مواصلتدن صکره قوای عثمانیه عینی زمانده شمالدن وجنوبدن تعرض ایده‌جکدی . بوسنه‌دن (تره‌بینه) یه کلمکده اولان قطعات عسکریه اثنای راهده ، علی‌الخصوص بیلاك حوالیسنه وصوللرنده قره‌طاغ وهرسك چته‌لری طرفندن دفعاتله دوچار تعرض اولدیلر . مختار پاشا دخی اشبو قوای امدادیه‌نك دشمنك نظر دقتنی جلب ایده‌مامسی ایچون ۱٤ آغستوسده دالماچیا حدودی استقامتنده بر خروج حرکتی اجرا ایلمش واو کون وایرتسی کونلر هرسکلیلرله بر قاچ محاربه ایتمش ایدی .

نهایت ۳۰ آغستوسده مصطفی جلال الدین پاشا ٦ طابور وبر بطاریه ایله استولاچ

طریقیله تره بینه‌یه کلدی. بونك اوزرینه مختار پاشا بش طابورله ورودینه انتظار اولنان شاکر پاشانك مواصلتنه قدر قالمق اوزره فؤاد پاشایی ١٠ طابورله تره بینه‌ده براقوب ایلولك ایکنجی کونی ٢٠ طابور و بر قاچ بطاریه که جمعاً ١٢,٠٠٠ کشی ایله تره بینه‌دن حرکت وقره طاغك شمال حدودندن ایچری کیرمك اوزره عزیمت ایلدی.

مختار پاشا ایرتسی کونی حدوددن بش کیلومترو ایچریده ٤٠٠ قره‌طاغلیدن مرکب بر مفرزه‌یه تصادف ایله درحال محاربه‌یه طوتشدی. آندن صکره اونقطه‌دن ایلری کیتمیه‌رك حدوددن بر بچق کیلومترو مسافه‌ده کائن «زاسلاب» موقعنده یرلشدی. قره‌طاغ اردوسی دخی ٥,٠٠٠ کشیلك پیشدارینی موقع مذکور ازکنه قدر ایلرولتوب بونلرده اوراده استحکاملر یاپدیلر. قره‌طاغلیلر آغستوسك سکزنجی کونی مختار پاشانك صاغ جناحنه تعرض ایتدیلر وبرقاچ کون متعدد محاربه‌لر اجرا ایلدیلرسه‌ده هیچ بر طرف نتیجهٔ قطعیه‌یی قزانه‌مدی. نهایت ١٦ ایلولده بوراده‌ده حرکات عسکریه برمدت ایچون کاملاً تعطیل اولندی.

مختار پاشا شمالدن تجاوزه باشلادیغی زمان قره‌طاغك جنوب حدودنده‌کی قوای عسکریه‌نك دخی عینی زمانده تعرضی مقرر اولدیغنی سویلمش ایدك. بوجهتده‌کی قوماندان محمود پاشا ١٥ آغستوسده‌کی موفقیتسزلکندن طولایی عزل ایله تحت محاکمه‌یه آلنمش اوزرینه یرینه درویش پاشا تعیین ایدلمش ایدی. درویش پاشا ٥ ایلولده حرکات تعرضیه اجراسنه باشلادی. سپوشدن پودغوریچه‌یه قدر چه‌تا نهری بوینه بطاریه‌لر یرلشدیروب شدتلی بر طوپ آتشنه باشلادی. قارشیسنده بیوك بر دشمن اولمدیغی حالده بوراده بو کورولتی‌یی ایتمکدن مقصدی مدون قلعه‌سنی هر طرفدن ترصد ایتمکده اولان قره‌طاغلیلری قوچی اراضیسندن (پیپه‌ری) طرفلرینه جلب ایدوب مدون محاصره‌سنی رفع ایتمك ویا قلعه‌یه ارزاق ادخال ایتمکه فرصت بولمق ایدی.

ایلولك آلتیسنده بو طوپ آتشنك تأثیر مطلوبی حاصل ایلدیکنی فرض ایله روغاچی قربنده موراچا نهرینك صاغ ساحلنه کچوب بوراده راست کلدیکی ایکی طابور قره طاغ عسکرینك اوزرینه همان تعرض ایلدی. فقط بونلر قالرلر اوزرنده هر درلو فوائدی جامع مدافعه موضعلری اخذ ایتمش اولدقلرندن عثمانلیلرك هجومنی منع ایله کندیلرینه امداد ورودینه قدر وقت قزاندیلر. صکره بالذات تعرضه کچمرك قانلی بر محاربه‌یه سببیت ویردیلر فی الحقیقه قره‌طاغ

طریقیله ترەبینەیه کلدی. بونك اوزرینه مختار پاشا بش طابورله ورودینه انتظار اولنان شاکر پاشانك مواصلتنه قدر قالمق اوزره فؤاد پاشایی ۱۰ طابورله ترەبینەده براقوب ایلولك ایکنجی کونی ۲۰ طابور وبر قاچ بطاریه که جمعاً ۱۲,۰۰۰ کشی ایله ترەبینەدن حرکت وقره طاغك شمال حدودندن ایچری کیرمك اوزره عزیمت ایلدی.

مختار پاشا ایرتسی کونی حدوددن بش کیلومترو ایچریده ۴۰۰ قره طاغلیدن مرکب برمفرزەیه تصادف ایله درحال محاربەیه طوتشدی. آندن صکره اونقطەدن ایلری کیتمەرك حدوددن بربچق کیلومترو مسافەدەکائن «زاسلاب» موقعنده یرلشدی. قره طاغ اردوسی دخی ۵,۰۰۰ کشیلك پیشدارینی موقع مذکوره اکنەقدر ایلرولتوب بونلرده اوراده استحکاملر یاپدیلر. قره طاغلیلر آغستوسك سکزنجی کونی مختار پاشانك صاغ جناحنه تعرض ایتدیلر وبرقاچ کون متعدد محاربەلر اجرا ایلدیلرسەده هیچ برطرف نتیجهٔ قطعیه‌یی قازانەمدی. نهایت ۱۶ ایلولده بوراده حرکات عسکریه برمدت ایچون کاملاً تعطیل اولندی.

مختار پاشا شمالدن تجاوزه باشلادیغی زمان قره طاغك جنوب حدودنده‌کی قوای عسکریه‌نك دخی عینی زمانده تعرضی مقرر اولدیغی سویلنمش ایدك. بوجهتده‌کی قوماندان محمود پاشا ۱۵ آغستوسده‌کی موفقیتسزلکندن طولایی عزل ایله تحت محاکمه‌یه آلنمسی اوزرینه یرینه درویش پاشا تعیین ایدلمش ایدی. درویش پاشا ۵ ایلولده حرکات تعرضیه اجراسنه باشلادی. سپوشدن پودغوریچه‌یه‌قدر چه‌تا نهری بوینه بطاریه‌لر یرلشدیروب شدتلی بر طوپ آتشنه باشلادی. قارشیسنده بیوك بر دشمن اولمدیغی حالده بوراده بو کورولتی‌یی ایتمکدن مقصدی مدون قلعه‌سنی هر طرفدن ترصد ایتمکده اولان قره طاغلیلری قوچی اراضیسندن (پیپه‌ری) طرفلرینه جلب ایدوب مدون محاصره‌سنی رفع ایتمك ویا قلعه‌یه ارزاق ادخال ایتمکه فرصت بولمق ایدی.

ایلولك آلتیسنده بو طوپ آتشنك تأثیر مطلوبی حاصل ایلدیکنی فرض ایله روغاچی قربنده موراچا نهرینك صاغ ساحلنه کچوب بوراده راست کلدیکی ایکی طابور قره طاغ عسکرینك اوزرینه همان تعرض ایلدی. فقط بونلر قیالر اوزرنده هر درلو فوائدی جامع مدافعه موضعلری اخذ ایتمش اولدقلرندن عثمانلیلرك هجومنی منع ایله کندیلرینه امداد ورودینه قدر وقت قازاندیلر. صکره بالذات تعرضه کچه‌رك قانلی بر محاربه‌یه سببیت ویردیلر فی الحقیقه قره طاغ

طریقیله تره بینه یه کلدی. بونك اوزرینه مختار پاشا بش طابوزله ورودینه انتظار اولنان شاکر پاشانك مواصلتنه قدر قالمق اوزره فؤاد پاشایی ۱۰ طابورله تره بینه ده براقوب ایلولك ایکنجی کونی ۲۰ طابور وبر قاچ بطاریه که جمعاً ۱۲,۰۰۰ کشی ایله تره بینه دن حرکت وقره طاغك شمال حدودندن ایچری کیرمك اوزره عزیمت ایلدی.

مختار پاشا ایرتسی کونی حدوددن بش کیلومترو ایچریده ۴۰۰ قره طاغلیدن مرکب بر مفرزه یه تصادف ایله درحال محاربه یه طوتشدی. آندن صکره او نقطه دن ایلری کیتمیه رك حدوددن بر بچق کیلومترو مسافه ده کائن «زاسلاب» موقعنده یرلشدی. قره طاغ اردوسی دخی ۵,۰۰۰ کشیلك پیشدارینی موقع مذکوره اکنه قدر ایلرولتوب بونلرده اوراده استحکاملر یاپدیلر. قره طاغلیلر آغستوسك سکزنجی کونی مختار پاشانك صاغ جناحنه تعرض ایتدیلر وبر قاچ کون متعدد محاربه لر اجرا ایلدیلر سهده هیچ بر طرف نتیجهٔ قطعیه یی قازانه مدی. نهایت ۱۶ ایلولده بوراده ده حرکات عسکریه برمدت ایچون کاملاً تعطیل اولندی.

مختار پاشا شمالدن تجاوزه باشلادیغی زمان قره طاغك جنوب حدودنده کی قوای عسکریه نك دخی عینی زمانده تعرضی مقرر اولدیغی سویلنمش ایدك. بو جهتده کی قوماندان محمود پاشا ۱۵ آغستوسده کی موفقیتسزلکندن طولایی عزل ایله تحت محاکمه یه آلنمش اوزرینه یرینه درویش پاشا تعیین ایدلمش ایدی. درویش پاشا ۵ ایلولده حرکات تعرضیه اجراسنه باشلادی. سپوشدن پودغوریچه یه قدر چه تا نهری بوینه بطاریه لر یرلشدیروب شدتلی بر طوپ آتشنه باشلادی. قارشیسنده بیوك بر دشمن اولمدیغی حالده بوراده بو کورولتی یی ایتمکدن مقصدی مدون قلعه سنی هر طرفدن ترصد ایتمکده اولان قره طاغلیلری قوچی اراضیسندن (پیه ری) طرفلرینه جلب ایدوب مدون محاصره سنی رفع ایتمك ویا قلعه یه ارزاق ادخال ایتمکه فرصت بولمق ایدی.

ایلولك آلتیسنده بو طوپ آتشنك تأثیر مطلوبی حاصل ایلدیکنی فرض ایله روغاچی قربنده موراچا نهرینك صاغ ساحلنه کچوب بوراده راست کلدیکی ایکی طابور قره طاغ عسکرینك اوزرینه همان تعرض ایلدی. فقط بونلر قیالر اوزرنده هر درلو فوائدی جامع مدافعه موضعلری اخذ ایتمش اولدقلرندن عثمانلیلرك هجومنی منع ایله کندیلرینه امداد ورودینه قدر وقت قازاندیلر. صکره بالذات تعرضه کچه رك قانلی بر محاربه یه سبب ویردیلر فی الحقیقه قره طاغ

محاربه‌سندن پك چوق تلفاتی موجب اولان محاربه بو ایدی .

درویش پاشا شو موفقیتسزلكدن صكره ١١ ایلولده بر تجربه‌یه دها قالقشدی . بو دفعه عسكرینی چه‌تا نهرینك صاغ ساحلنده ، پودغوریچه‌نك شمال غربیسنده (ووله بردو) تپه‌لرنده یایدی . فقط قره‌طاغلیلر بونی كورور كورمز ، لزومی قدر عسكرله اورایه‌ده تعرض ایدرك عساكر عثمانیه‌یی پودغوریچه‌یه رجعته مجبور ایلدیلر .

قره‌طاغده بو صورتله محاربه دوام ایتمكده ایكن صربستانده عثمانلیلر طرفندن زایچارك ضبطی ، آلكسیناچك محاصره‌سی اوزرینه پرنس میلان تلاشه دوشه‌رك آوروپا دولتلرینه التجا و دولت علیه ایله صربستان بیننده صلحك اعاده‌سی و بونك حصولی ایچون حركات خصمانه‌نك بر آن اول تعطیلی حقنده توسطلرینی رجا ایتمش ایدی . بو مراجعت اوزرینه دولت علیه ایله آوروپا دولتلری آره‌سنده جریان ایدن مخابرات و مذاكراتك تفصیلاتی ایلریده ، بحث مخصوصنه تعلیق ایله او اثناده درسعادتده وقوعه كلن احواله نقل كلام ایده‌جكز .

سلطان مرادخامسك خستەلغى

سلطان مراد خامسك تخته جلوسندن صكره قلنج آلاينك دوچار تأخر اولمسنك اسبابى بر درلو آكلاشيله‌میور ، استانبولده بوكا دائر درلو درلو كفتكولر دوران ايديبوردى . استانبولده سلطان مرادى اولديرمكه قصدايتمش كيزلى بر قوميتەنك موجود اولديغى روايت ايديليور ، بو روايت هركسك آغزنده طولاشديغى حالده حكومت قوميتەنك رؤساسنى الده ايدەميوردى . خاق پادشاهك قلنج آلاينى هفتەدن هفتەيه تعليق ايتمسنى بوقوميتەدن قورقديغنه حمل ايديبوردى . چركس حسن وقعەسى شايع اولور اولماز ، استانبولده بر اختلال قوميتەسنك موجوديتى حقنده هركسده حاصل اولان ظن عمومى ، وقعۀ مذكورەيى متعاقب بر چوق كمسەلرك توقيف ايدلمسيله بر قاتدها قوت بولمش ايدى . خاقان سابقك سراى مستخدميندن اوچيوزدن زياده آدم توقيف ايدلمش ، بونلرك افادەلرندن ، استنطاقلرندن هيچ بر سررشته الده ايديله‌مامش ايدى . بونكله برابر سراى شاهانەده انديشه كتدكجه آرتەرق تدابير وتقيدات كوندن كونه تزييد ايدلدى . پادشاه ييلديز كوشكنه چكيلدى . آرتق طيشارى يه چيقمز اولدى . نهايت قلنج آلايى مراسمنك اجرا اولنه‌جغى جامع شريفك آلتنه لغم قونيلمش اولديغى افسانەسى بيله اشاعه ايدلدى . بوشايعەلرده تبدل سلطنتدن ممنون اولميانلرك متمادارلرى كوندن كونه آرتمقده اولديغنه دليل اولوب حقيقت حالده ايسه قلنج الاينك اسباب تأخيرى بسبتون بشقه ايدى .

پادشاه پك راحتسز اولوب نه قلنج آلاينه چيقه‌جق ونەده اعتمادنامەلرينى تقديم ايدەجك سفرايى قبول ايده‌بيله‌جك بر حالده دكل ايدى . حتى امور دولتله بيله مشغول اوله‌ميوردى . چونكه راحتسزلغى دماغده واعصابده ايدى .

معلوم اولديغى اوزره عبدالعزيزك انتحارى كونى سلطان مراد فوق العاده متأثر اولەرق آغلامش ، چيرپينمش ، فرياد ايتمش ، هيجانى ضبط ايچون كنديسنى بر قاچ كشى طوتمغه مجبور اولمش ايدى . بو حال صكره بر قاچ دفعه دها تكرر ايتمش واون بش كون قدر صكره زائل اولمش ايسەده خستەنك حالنده بر طورغونلق ، بر حسسزلك باقى قالمشدر . مع مافيه بو مرض ناكهانينك

تشفیه‌سندن قطع امید ایدلمیور ، بالخاصه طبیب خصوصیسی دوقتور (قاپولئون) تکمیل مسئولیتی کندی اوزرینه آله‌رق خسته‌سنك تداویسنه اهتمام ایدییوردی . حتی بوذات پادشاهك خسته‌لغنده هیچ بر وخامت کورمدیکندن برای استشاره بشقه بر طبیب جلبنی بیله لزومسز عدایتمش ایدی . اکر اوزمان پادشاه جداً متخصص بر طبیب معرفتیله تداوی ایدلمش اولسه‌یدی ، شفایاب اولمسی الطاف خدادن مأمول ایکن (قاپولئون) جاهل بر طبیب اولدیغندن خسته‌سنی فن دائره‌سنده تداوی ایده‌مامش . مثلا دفعةً یتمش سولوك بردن یاپیشدیرمق کبی بر خطاده بولنمش . بو ضیاع دم یوزندن خسته ، ضعف لامتناهی حساسیت عصبیه‌سی آرتمش ، اشتهاسزلق ، اویقوسزلقله برابر طبع ملول ومحترزانه‌سنه تهیج نوبتلری ، صاقلامه‌لر وکندی کندینه رابطه‌سز ، مناسبتسز صورتده سویلنمه‌لرده انضمام ایتمش . گاه غیر قابل مقاومت بر بایلك تحت تأثیرنده ایمش کبی یورومکه باشلار ، گاه حس وارداده‌دن محروم ایمش کبی کندینی بر مندرك اوزرینه ویا یره آتارمش .

ایشته چرکس حسن وقعه‌سی ظهور ایتدیکی صره‌ده پادشاهك احوال صحیه‌سی بو مرکزده ایدی . سرایده پادشاهك خسته‌لغنه واقف اولنلرك بوسری صوك درجه مکتوم طوتملری تنبیه ایدلمش ایدی . حقیقت حالدن پادشاهك برادرلری بیله خبردار ایدلمیوردی . حکومت دخی پادشاهك خسته‌لغنی خلقدن ایکی آیدن زیاده صاقلادی . غزته‌لر هر هفته قلنج آلاینك اجرا ایدیله‌جکنی یازییور ، خلق بو مراسمه صبرسزلقله انتظار ایدییوردی . یارین دکل او برکون اوله‌جق ، یوق کله‌جك هفته اجرا ایدیله‌جك ایمش کبی سوزلرله هفته‌لر کچیوردی .

بر طرفدن‌ده اهالی آره‌سنده پادشاهك بری یوزنده ، بری آرقه‌سنده ایکی چیبان چیقارمش اولدیغندن طولایی طیشاری چیقه‌مدیغی شایع اولمقده ایدی . مع مافیه چرکس حسن وقعه‌سنی متعاقب ایکی جمعه کونی مستثنا اولمق اوزره پادشاه ینه هر هفته سلاملغه قپالی آرابه ایله چیقیوردی . یالکز قارشیسنده خلاف معتاد اوله‌رق مابینجیلردن بر ویا ایکی ذات اوطوروردی . آرابه طوله باغچه سرایندن والده ویا بشکطاش جامع شریفنه سرعتله کیدر و پادشاه آرابه‌نك کوشه‌سنه کیزلنوب کندینی کوسترمزدی . سیرجیلردن بعضلری بونی یوزنده‌کی چیبانه حمل ایدر . قولاغی دلیکلر ایسه بوندن دها وخیم بشقه بر حالك موجود اولدیغنی سویلرلردی .

هیئت سفرا دخی پادشاهك خسته‌لغنه پك مراق ایدییوردی . قلنج آلاینك دوچار تأخر اولمسی و مملکتك شو غائله‌لی زماننده سفرانك اعتمادنامه‌لرینی تقدیم ایده‌مامه‌لری کندیلرنجه داعیٔ محاذیر عد اولنمق طبیعی ایدی . او اثناده سلطان مرادك خسته‌لغی حقنده اوروپا غزته‌لرنده بر قاچ طبیب راپوری انتشار ایتمش ایدی . استانبولده‌ده روسیه سفیری ایغناتیه‌ف مأموریتی رسمیت کسب ایتمدکجه بوراده اوطورمقده معنا اولمدیغنی ومقام سلطنته عقلی یرنده بر پادشاه کلدکدن صکره عودت ایتك اوزره مملکتنه عزیمت ایده‌جکنی معتادی اولدیغی وجهله مقام تهدیدده درمیان ایدییوردی . ینه او اثناده پرنس میلانك التجاسی اوزرینه انکلتره حکومتی صربستان وقره طاغ ایله متارکه عقدینی تکلیف ایتمش ایدی . هیئت وکلا بر طرفدن بو کبی مسائل دیپلوماتیقیه ایله مشغول اولدیغی صره‌ده باشلرنده داماد محمود جلال‌الدین پاشا اولدیغی حالده خاصه قوماندانی ردیف پاشا ایله اصلاحات احرارانه علیهنده بولنان دها بر قاچ پاشالر کندی منفعت ذاتیه‌لرینی تأمین ایچون پادشاهك خسته‌لغندن بالاستناده افکار عمومیه‌یی هیئت وکلا علیهنه چویره‌رك کندیلری موقع اقتداره کلمك اوزره بعض تشبثاتده بولنمقده ایدیلر . ازجمله پادشاه عثمانیان وخلیفهٔ اسلامك الیوم بالفعل اجرای حکومت وخلافت ایده‌جك اقتدارده اولمدیغنی وحکومتی آنك یرینه مدحت ومحمد رشدی پاشالرك اداره ایتمکده اولدقلرینی مبین سوقاقلره یافته‌لر یاپیشدیرتدیلر . او آرالق سلطان مرادك احوال صحیه‌سی‌ده موجب اندیشه اوله‌جق بر راده‌یه کلمش ایدی . کندیسنك بلکه شفایاب اولور امیدیله تخت سلطنتده بر مدت دها ابقاسنه آرتق احوال مساعد کلدی . بناءً علیه ولیعهدك، جلوسی شرائطنی قرارلاشدیرمق وشهزاده حمید افندی ایله فرقهٔ مخالفه آره‌سنده‌کی مناسبات خفیه‌یه سد چکه‌رك داماد محمود پاشانك پلانلرینی عقیم براقمق ایجاب ایدییوردی . بونك ایچون عبدالحمیدك اقامت ایتدیکی موصلی اوغلی کوشکنه کیدوب کندیسندن خفی بر ملاقات طلب ایتمکه وبو اثناده نه کبی شرائط ایله برادری تختنه جلوسه موافقت ایده‌جکنك استفسارینه مجلس وکلا قراریله مدحت پاشا مأمور اولدی. برروایته نظراً مدحت پاشا بو ملاقاتده عبدالحمیده برادری سلطان مرادك احوال صحیه‌سندن طولایی موقتاً امور حکومتدن کف ید ایتمسی لازمکلدیکنی وکندیسنك نیابت حکومتی قبول ایدوب ایتمیه‌جکنی صورمش ، عبدالحمید نیابتی قطعیاً قبول ایتمامکله مدحت پاشا :

— برادرکز حیاتده ایکن پادشاه اولمغه نصل راضی اولورسکز ؟

دیمش ، عبدالحمید :

— برادرمك آرتق اعادهٔ عافیت ایده‌میه‌جکی تحقق ایتمشدر . جوابنی ویرمشدر . دیکر بر روایته کوره عبدالحمید تخت عثمانی‌یی بسبتون ید غصبنه آلمق ایچون سلطان مرادك اجرای سلطنت وحکومته آرتق قادر اولمدیغنه دائر اصولی دائره‌سنده بر طبیب راپوری استحصال ایدلمسنی طلب ایله بویله بر راپور اولمدقجه پادشاهلغی قبول ایده‌میه‌جکنی بیان ایتمشدر .

ایشته بو مکالمه اوزرینه‌درکه هیئت وکلا ، امراض عقلیه متخصصلرندن ویانه‌لی مشهور دوقتور ماقس لایدسدورفك جلبنه قرار ویرمش ، مومی الیه دعوت واقعه‌یه درحال اجابتله استانبوله کلمش ، مواصلاتنی متعاقب کندیسنه سرای همایونده مکلف بر دائره تخصیص اولنمشدر .

پروفسور لایدسدورف ویانه دارالفنوننك الك مشهور معلملرندن وامراض عقلیه تداویسی فننك مؤسسلرندن ایدی . انکلتره قرالیچه‌سی ویقتوریانك زوجی پرنس آلبرتك حین وفاتنده قرالیچه‌یی تداوی ایتمك اوزره لوندره‌یه جلب ایدلمش اولمغله‌ده اشتهار ایتمش ایدی . سلطان مراد حقنده‌کی معاینه ومشاهداتنك نتیجه‌سی نه اولدیغی رسمی راپورك عدم نشری سببیله شمدی‌یه قدر مجهول قالمشدر . دوقتور لایدسدورف سلطان مرادی تحت مشاهده‌ده بولندیردیغی مدت ظرفنده سرایده اقامت ایتمش ویانه‌نه آدم ترفیق ایدلمدکجه طیشاری چیقمسنه ، حتی استانبولده‌کی همشهری ودوستلریله کوروشمسنه بیله مساعده ایدلمامش ، آوستریا سفیری قونت (زیخی) بیله او قدر آرزو ایتدیکی حالده کندیسیله کوروشمکه موفق اوله‌مامشدر . بو زحمتنه مقابلده سرایجه ویریلان قیمتدار هدایادن بشقه اوچ بیك انکلیز لیراسی اجرت آلمشدر . دوقتورك نتیجهٔ مشاهداتنك شایع اولمامسنه بو قدر دقت ایدلدیکی حالده غریبدرکه بو بابده ینه بعض تفصیلات شیوع بولمشدر . مومی الیهك فکرنجه پادشاهك خسته‌لغی عضوی بر مرض دماغی اولمیوب لایقیله تداوی اولندیغی تقدیرده بر قاچ آی ایچنده کچه‌جك عصبی بر راحتسزلقدن عبارت ایمش . بونك ایچون دوقتور تداوی بالما و آچیق دکزده تنزهلر توصیه ایدییوردی . ویره‌جکی تنبیهاته توفیق حرکت ایدیله‌جك اولورسه خسته‌یی ایکی آی ایچنده شفایاب ایده‌جکی‌ده وعد ایدییوردی . حتی « بنم ویانه‌ده‌کی خسته‌خانه‌مده یالکز

آلتی هفته قالسون . بن بو خسته‌یی اومدت ختامنده تاماً صحه اوله‌رق اعده ایدرم » دیمش ایمش .

دوقتور لایدسدورفك محرمانه اوله‌رق سویلدیكی روایت اونك شو سوزلرده شایان دقتدر :

« پادشاهك خسته‌لغی نسبةً قابل تداویدر . برشرطله‌كه كندیسنك پادشاه دكل عادی بر خسته كبی تحت تداویده بولندیرلمسی قابل اولملی . یوقسه بتون سرای خلقی وتكمیل اركان حكومت هر عقلنه كلن چاره‌یی توصیه واجرا ایتدیردكجه خسته‌لغك ایی اوله‌جغنه دائر قطعی برسوز سویلیه‌مز . » فی الحقیقه تداویسنه مأمور اولان طبیبلر یانندن چیقار چیقماز ، متطببلر ، اوقویجی واوفوروكجیلر اوشوشورلرمش . ویانه‌لی دوقتور كلمدن اول سلطان مراده درلو درلو علاجلر ایچیرمشلرمش . بعض كره مرحوم مشارالیهك بردنبره حدلنه‌رك علاج شیشه‌لرینی خدمتجیلرك قفاسنه آتدیغی ، علاج قورقوسندن اوطه‌نك بر كوشه‌سنه كیزلندیكی واقع اولورمش .

پروفسسور پادشاهك خسته‌لغی حقنده بر راپور ویرملك اوزره ویانه‌دن كلدیكی زمان سلطان مرادی بدناً عافیتده كورمش ، یالكز دوچار اولدیغی علت عصبیه‌نك تداویسی اوچ آی قدر زمانه متوقف اولدیغنی سویلمش ایدی . او زمانه قدر جمعه سلاملغندن ماعدا هیچ بر كون طیشاری چیقمیان پادشاه دوقتورك توصیه‌سی اوزرینه آره صره (پرتو پیاله) واپوریله تنزهه چیقمغه باشلادی . كاه مرمره دكزینه آطه‌لره ، آیاستفانوس وچكمجه طرفلرینه ، كاه بوغاز ایچنده قواقلره قدر كیدر كلیردی . بو مناسبتله غزته‌لر پادشاهك تدریجاً كسب عافیت ایتمكده اولدیغنی یازارلر وعمومك امیدینی بسلرلردی .

نهایت بر كون نوبت مرض پك شدتلی بر صورتده عودت ایتمكله كیفیت درحال وكلایه ، انكلتره ، آوستریا ، فرانسه وایتالیا سفیرلرینه اخبار ایدلدی . بونك اوزرینه صدر اعظم مجلس وكلایی سریعاً اجتماعه دعوت ایلكه قرار ویردی . ذاتاً او كونلرده پادشاهك خسته‌لغنك كسب شدت ایلدیكی استانبول ایچریسنده دخی شایع اولمش وكیفیت درحال تلغرافله ولایاته دخی عكس ایتمش ایدی . بونك اوزرینه كرك پایتختده وكرك سه ولایاتده بولنان علما طرفندن مقام خلافتده بولنان ذاتك شرعاً فكر مستقیمه صاحب اولمسی واجب اولمغله پادشاهك شو خسته‌لغی حالنده جمعه نمازینك اداسی قابل اوله‌میه‌جغنه دائر اشعارات واقع

اولدی . ولی عهد عبدالحمید افندی دخی بر طرفدن انکلتره و آوستریا سفیرلریله ملاقات ایتمش ، بونلرك ایکیسیده پادشاهك شو خستەلغی زماننده دولتلرك ، دارالحربده متارکه عقدیله هرحالده مصالحه چارهسنك دوشونیلمسنه دائر اولان

صربیه پرنسی میلان

آرزولرینك تسریع اسعافی ممکن اولهمیهجغنی وبناءً علیه تبدل سلطنتك همان او هفته طرفنده وقوعی لابد اولدیغنی اخطار وایما ایلمشلردی .

بو سببله هیئت وکلا بین المسلمین شورش ظهورینه ومذاکرات صلحیهنك

دهازياده دوچار تأخر اولمسنه ميدان براقامق ايچون سلطان مرادك درحال خلعنه قرار ويرديلر .

بونك ايچون عبدالحميدك اصلاحات وقانون اساسى طرفدارى اولوب اولمديغنى آكلامق اوزره مدحت پاشايى موصلى اوغلى كوشكنه كوندرديلر . اكر عبدالحميد مدحت پاشا طرفندن تكليف اولنان اصلاحاتى قبولدن امتناع ايده جك اولورسه مقام سلطنته ولى عهد محمد رشاد افندى حضرتلرى كتيريله جك ايدى .

على حيدر مدحت بك پدرى مرحومك حيات خصوصيه وسياسيه سنه دائر يازمش اولدىغى اثرده مشار اليهك ، مقام حكومته اجلاسى ايچون عبدالحميده درميان ايلديكى شرائطى بروجه آتى تعداد ايديور :

اولا — عبدالحميد قانون اساسى يى بلا امهال اعلان ايده جك .

ثانياً — امور حكومته متعلق خصوصاتده يالكز مسؤل مشاورلرينك رأينى آله جق .

صربستان حربيه ناظرى نيقوليچ

ثالثاً — سعداله بك ماپين كتابتنه وضيا نامق كمال بكلر ماپين كاتبلكنه تعيين اولنه جق .

مدحت ورشدى پاشالر بو اوچنجى شرطه پك زياده اهميت ويرييورلردى . زيرا شمدى يه قدر بونجه اصلاحات تصورلرينك نتيجه سز قالمسنه باعث اولان سراى آنتريقه لرينه مانع اولمق ايچون يكانه امين چاره بوندن عبارت ايدى .

بو صورتله سراى ايله باب عالى آره سنده عصرلردنبرى دوام ايدوب وكلانك مساعيسنى عقيم براقان مجادلات بيهوده نك تكررى ممكن مرتبه منع ايدلمش اوله جقدى .

صربلرله چركس دوريه قوللری آره‌سنده مصادمه

عبدالحمید موصلی اوغلی کوشکنده مدحت پاشا ایله وقوعبولان ملاقاتنده حسیات حقیقیه‌سنی وافکار مضمره‌سنی کیزلمکده شایان حیرت برموفقیت ومهارت کوستردی. وکلا آره‌سنده افکار احرارانه‌ده الک ایلری کیدنلردن دها حریتپرور کوروندی. یاپیلان قانون اساسی‌یه نظراً حاکمیت ملی دها زیاده توسیع ایده‌جك برقانون اساسی وضعنه طرفدار اولدیغنی سویلدی. شرائط سائره‌نك کافه‌سنی‌ده بلااعتراض قبول ایتدی. حتی فضله اوله‌رق برادری سلطان مراد خامس اعادهٔ عافیت ایده‌جك اولورسه سلطنتی ینه آکا ترك ایده‌جکنی‌ده سویلدی. عبدالحمیدك مدحت پاشایه قارشی بوتعهدینی تحریراً درمیان ایتمش اولدیغی روایتی دها اوزمانلر دوران ایدییوردی.

داماد محمود جلال‌الدین پاشا

علی حیدر مدحت بك بوروایتك طوغری اولدیغنه دلیل اولمق اوزره‌ده مدحت پاشانك ازمیرده توقیف اولندیغی زمان زوجه‌سنه یازدیغی شو تذکره‌یی درج ایدییور:

«بنم سیاه چانطه‌مك ایچ کوزنده بولنان ماوی برکاغد درونده مظروف مکتوبی لوندره‌ده اینديا جاده‌سنده ٦ نومروده مقیم موسیو مایره کوندرمك ایچون هرنه ممکن ایسه یاپیکز. سلطان حمیدك جلوسنه‌دائر اولان بومکتوب بالآخره ولی عهد سلطنته تسلیم ایدیله‌جکدر. مکتوبی لوندره‌یه کوندرمکز ممکن اولمزسه حکومت حاضره‌نك النه کچمامسی ایچون محو ایتدیریکز.»

مدحت پاشا عبدالحمیددن ایشته بوقدر صریح وعدلر ومحرر سندلر آلمش اولدیغی حالده استانبوله عودت ایله زیارت واقعه‌نك نتیجه‌سنی هیئت وکلایه تبلیغ ایتدی. بونك اوزرینه صوك خطوهٔ قطعیه‌یی آتوب عبدالحمیدی تخته اجلاسه قرار ویرلدی.

سلطان مرادك خلعی وعبدالحمیدك جلوسی

۱۲۹۳ سنهٔ هجریه‌سی شعبانننك آلتیسنه مصادف جمعه كونی سلاملق رسمی فندقلی جامع شریفنده اجرا ایدلمش وتشریف شاهانه بحراً قایق ایله وقوع بولمش ایدی . بو اثناده كذركاه همایونده بولنان زرهلیلر ، ختام سلطنته برقاچ كون قالمش اولان پادشاهی خلاف معتاد اوله‌رق طوپ ایله سلاملادیلر. كویا بو طوپلر اوكون دوقتور لایدسدورفك توصیه‌سی اوزرینه پادشاهك اعصابنی دە‌نه‌مك اوزره آتیلمش ایمش . سلاملقده پادشاهی كورنلر ، احوال صحیه‌سنده حس اولنور درجه‌ده ایلك مشاهده ایدر كبی اولمشلر . فی الحقیقه ایرتسی كون چیقان غزته‌لرده « حمد اولسون ، ذات حضرت پادشاهی كوندن كونه كسب صحت ایتمكده اولدقلرندن » ویانه‌دن جلب اولنان دوقتور لایدسدورفك جمعه كونی وارنه طریقیله مملكتنه عودت ایتمش اولدیغی خبرویرییورلردی .

بناءً علیه اوچ كون صكره اهالی ، سلطان مراد خامسك خلعی مقرر اولدیغی خبر آلدقلری زمان دوچار حیرت اولدیلر . دوقتور لایدسدروف پادشاهك خسته‌لغنك قابل تداوی اولدیغی فكرنده بولندیغی جهتله كندیسی متخصص صفتیله عبدالحمیدك ایستدیكی طرزده بر راپور ویرمكدن استنكاف ایتمش اولملی كه آنك درسعادتدن مفارقتندن صكره استانبولك اك نامدار اطباسندن آلتیسی جلب ایدیله‌رك بونلردن برراپور ایستنلمش . بو آلتی طبیبك دردی دول معظمه سفارتخانه‌لری اطباسی ایدی . اطبای مومی الیهم سلطان مرادی معاینه وطبیب خصوصیسی (قاپولئون)ك افاداتنی استماع ایلدكدن صكره پادشاهك مدت قلیله ظرفنده افاقت‌یاب اولمسنی امید ایتمك امكان خارجنده بولندیغی مبین برراپورویردیلر .

صدر اعظم رشدی پاشا بو راپور اوزرینه خلع فتواسنی دخی استحصال ایتدكدن صكره اوهفته‌نك چهارشنبه كونی وكلا ، علما وامرایه تذكره‌لریازه‌رق ایرتسی پنجشنبه كونی مهم بر ایش ایچون برمجلس مخصوص عمومی عقدایدیله‌جكی بیانیله بو مجلسده حاضر بولنمق اوزره جمله‌سنی باب عالی‌یه دعوت ایلدی . دعوتنامه‌ده مجلسك محل انعقادی باب عالی اولمق اوزره كوسترلمش ایسه‌ده مقصد كتم ایدلمش ایدی . حال بو كه خلع كبی مسائل مهمه‌نك طوپقپوسراینده

مذاکره‌سی اوزمانه قدر عادت حکمنده اولدیغندن مجلس اساساً اوراده عقد ایدیله‌جکدی . بوسبله ایرته‌سی پنجشنبه کونی دعوته اجابت ایدرك باب عالی‌یه کلنلره جمعیتك طوپقپو سراینده طوپلانه‌جغی تبلیغ اولنه‌رق جمله‌سی اورایه کوندرلدی.

دیکر جهتدن عبدالحمید دخی یاننده داماد محمود پاشا اولدیغی‌حالده قپالی بر آرابه ایله طوپقپو سراینه کلوب عرض اوطه‌سنك یانندهکی صالونه قپانمش ، نتیجهٔ‌حاله منتظر بولنمقده ایدی.مجلس عمومی ساعت دردی چاریك کچه عرض اوطه‌سنده اجتماع ایتدی. متعاقباً صدر اعظم رشدی پاشا مقصد اجتماعی نطق آتی ایله ایضاح ایتدی:

« افندیلرم ! پادشاهمز سلطان مراد خان افندمز حضرتلری بر ذات ملائکسمات اولوب جلوسلرندن اون اون ایکی کون قدر ادارهٔ سلطنتده اقتدار کوستردیلر. اندن صکره ایسه برعلته مبتلااولدیلرکه امر تداویسنده وسع‌بشرك مساعد اولدیغی چاره‌لره تمامیله مراجعت ایدلدیکی حالده افاقتلرینه اطبا مقتدر اوله‌مدیلر . قوهٔ مفکره‌لری بر ضعف تامه دوچار اولدی . بوندن بویله دخی افاقتلری مأمول اولمدیغنه دائر اطبا راپورط ویردی. بنای دولتمزك‌اس‌الاساسی بولنان شرع شریف محمدینك تعیین ایلدیکی مدت ظرفنده افاقتلرینه انتظار ایدلدی‌ایسه‌ده او مدت دخی مرور ایلدی. ایشته حقیقت‌احوال‌شومرکزده‌در. ایجاب شرعیسی نه‌ایسه بیان بیورلسون . »

نطقی متعاقب فتوی امینی افندی‌سلطان مرادك شرعاً تخت سلطنتدن خلعی لازم کلدیکنی مبین فتوای آتیه‌یی قرائت ایتدی.

« امام‌المسلمین جنون مطبق ایله مجنون اولمغله امامتدن مقصود فوت‌اولسه عهده‌سندن عقد امامت منحل اولورمی الجواب بیان بیوریله الله اعلم اولور .

کتبه‌الفقیر حسن خیرالله
عفی عنه »

متعاقباً وکلادن نامق ، مدحت وخلیل شریف پاشالر عبدالحمیدك بولندیغی اوطه‌یه کیدرك کندیسنی آلوب عرض اوطه‌سنه کتیردیلر . عبدالحمیدك رنکی بك قاچیق‌وهیجانی یوزندن بللی‌ایدی. اولا تختك‌یاننده طوره‌رق شیخ‌الاسلام افندی طرفندن قرائت اولنان بیعتنامه‌یی دیکلدکدن صکره تخته اوطوردی .

بونك اوزرینه بالجمله حاضرون کندیسـنه عرض بیعت وتابعیت ایتدیلر. [١١ شعبان ١٢٩٣ و ١٩ آغستوس، پنجشنبه]

رسم بیعتك ختامنی متعاقب سلطان جدید طوپقپو سراینده‌ن چیقوب جلوس طوپلرینك ولوله‌سی وعسکرك باغرشمه‌سی آره‌سنده سلطنت قایغنه‌را کباً طولمه‌باغچه سراینه کچدی. بو آتیلان یوز برپاره طوپ استانبولده، بالجمله عناصر مختلفه‌نك، حقنده الك لطیف امللر پرورده ایتمکده اولدقلری برحکمدارك نجم سلطنتك، برطاقم حقایق مؤسفهٔ تاریخیه وحیاتیه آره‌سنده ظهور ایدرك انسانلر کبی ماتلرك‌ده مخیله‌سنی یالدیزلایان خولیالر ایچنده سونوب کیتدیکنی اعلان ایدییوردی. متعاقباً بوخبر مؤسف سـوقاقلرده منادیلر واسطه‌سیله‌ده خلقه اعلان ایدلدی. آنجق تبدل سلطنت خبرینی بو دفعه هرکس سکوت ایله تلقی ایتدی. چونکه برقسم خلق بووقعه‌یه ذاتاً چوقدن بری منتظر اولدیغی کبی سلطان جدیدك جلوسندن طولایی فوق‌العاده اظهار شادمانی ایده‌جك مرتبه‌ده کندیسنه توجه مخصوصی اولان کیمسه‌ده یوق ایدی.

دیکر طرفدن طولمه باغچه سرایی سلطان عبدالعزیزك خلعنده‌ا لدیغی کبی دها کیجه‌دن عسکرله قوشادلمش، سلطان مراد چراغان سراینه نقل ایدلمش ایدی. اوغلنك راحتسزلغی امور دولتله اشتغاله مانع اولدیغندن بحثله یرینه عبدالحمیدك اجلاسی لزومنی برکون‌اول باب عالی‌یه باتذکره اشعار ایتمش‌اولدیغی روایت‌اولنان والده سلطان بالطبع طولمه باغچه‌دن چراغان سراینه تبدیل مکانه‌ده مخالفت ایتمدی.

ایرتـسی کونی تبدل سلطنته دائر غزته‌لرده درجنه مسـاعده اولنان فقرهٔ مختصره‌ده بروجه‌آتی ایدی:

« سلطان مراد خامس حضرتلرینك جلوس همایونلرندن برقاچ کون صکره مبتلا اولدقلری علتك تداویسنه خیلی وقت سعی وغیرت اولنمش ایسه‌ده حکم ازلی قدرله نتیجهٔ مطلوبه حاصل اوله‌میه‌رق دولت شمدیکی شوائل واحتیاجاتی مناسبتیله فوق‌العاده برغیرته وسلطان مشارالیه حضرتلری ایسه استراحته محتاج اولدیغندن جانب شرع شریفدن ویریلان فتوا موجبنجه، وارث مشروع سلطنت شوکتلو قدرتلو مهابتلو سـلطان عبدالحمید خان ثانی ابن عبدالمجید خان غازی حضرتلری دون ساعت بشی چاریك کچه‌رك تخت عثمانی‌یه جلوس بیورمشلردر.»

شایان دقتدرکه سلطان مرادك خسته‌لغی حقنده هیچ برراپور نشرایدلمدیکی

کبی خامی مبین فتوی دخی تبدل سلطنت اثناسنده نشر اولنمامش، نهایت افکار عمومیه‌نك تضییقی اوزرینه عبدالحمیدك جلوسندن ایکی آی صکره فتوانك طرف حکومتدن غزته‌لره رسماً تبلیغنه مجبوریت کورلمشدر .

عبدالحمید ثانی — سلطنتك ایلك کونلری

عبدالحمید تخت عثمانی‌یه جالس اولدقدن صکره پایتخت ایله ممالك عثمانیه‌نك کافهٔ بلادنده اوچ کون اوچ کیجه شنلك یاپیلمسی امر اولندی . بو اوچ کون ظرفنده اوقات خمسه‌ده هرطرفدن طوپلر آتیلیور، درسعادت لیماننده لنکر انداز برچوق سفائن رنکارنك بایراقلرله دونادلمش ، کیجه‌لری بو شهر جسیمك مناره‌لری نورلره مستغرق اوله‌رق ، ضیای لطیف سحر آمیزینی اولرك هیئت مجموعه‌سی ودکزك خفیف موجه‌لری اوزرینه طاتلی طاتلی دوکن ماهتاب ایله صانکه مسابقه ایدییورلردی . سرعتله یوکسلوب بردنبره یره برباران نجوم یاغدیران هوائی فشنکلری ، زرهلیلرده یاقیلان ماهتابلری ، بتون بومناظر بدیعه‌یی بیکلرجه خلق توکنمك بیلمز برذوق وحرص تماشا ایله کیجه یاریلرینه قدر سیر ایدییورلردی .

جلوسك اوچ کونی بویله ذوق وسرور ایله کچدیکی کبی دردنجی کونی عبدالحمیدك برقیز چوجغنك دنیایه کلمسی، بشنجی کونی کندیسنك یوم ولادتنه مصادف اولمسی ، بدنجی کونی قلنج آلایی اجراسی حسبیله جلوسك ایلك هفته‌سی هپ شنلك ودونمالرله کچدی .

خلق بوایام فوق‌العاده‌نك نشئه‌سیله سرمست ایکن عبدالحمید بوش طورمیور، امور ادارهٔ حکومتی منحصراً کندی النه آلمق ایچون ترتیبات ایله اوغراشیوردی . اولا کندی آرزو ایتدیکی کبی بر مابین طاقمی تشکیل ایتدی . صکره وکلایی برر برر یاننه جلب ایدرك هر برینك نظارتلرینه متعلق امور ومسائل حقنده کندیلرندن ساعتلرجه معلومات آلدی .

ایلریده بر تفصیل بیان ایدیله‌جکی وجهله عبدالحمید ، افندیلکی زماننده فوق‌العاده خسیس اولدیغندن طولمه باغچه سراینه یرلشیرلشمز ، بونجه‌غوائل آره‌سنده اك زیاده دوشوندیکی جهت سرایك مصارفنی آزالتمق اولدی .

داماد محمود جلال الدين پاشا ایله مالیه ناظری غالب پاشایی مصارف مذکوره یی تدقیقه و تقلیلی چاره سنی تحری یه مأمور ایتدی . کندیسنك بو بابده اتخاذ ایتدیکی تدابیردن بر قاچنی ذکر ایده‌لم . سرایده استخدام اولنان حسابسز مأمورلرك خانه‌لرینه صباح ، آقشام سرای مطبخندن یمك کوندرلمك اوته‌دنبری عادت ایدی . بو یوزدن مثلا عبدالعزیز زماننده سرای همایون مطبخ مصارفی آیده ٤٠,٠٠٠ لیرایی تجاوز ایدردی . عبدالحمید مطبخدن خارجه یمك کوندرلمسنی منع ایتمکله مصارف مذکوره یی یاریدن زیاده تنزیله موفق اولدی . سرایده یمك یمکه حتی اولنلر بعدما سرایك آلت قات صالونلرندن برنده معین ساعتلرده هپ بر آرده‌ده قارنلرینی طویوره‌جق ، اولرینه یمك کیتمیه‌جك ایدی .

عبدالحمید بو اصلاحاتده هر کسه کندیسی نمونهٔ امتثال اولدی . اولکی پادشاهلر دائما یالکز باشنه طعام ایدرلردی . عبدالحمید ایسه افراد عائله‌سنی صفره باشنه طوپلایوب آنلرله برلکده یمك ییردی . عبدالحمیدك اقتصاد نقطهٔ نظرندن اتخاذ ایتدیکی تدابیردن بری ده سرایده والده سلطانلره مخصوص اولان امتیازاتی لغو ایتمك اولمشدر . عبدالحمیدك والده‌سی ذاتاً پك ایرکن وفات ایتمش اولدیغی جهتله کندی آناسی یوق ایدی . مقام مهد علیای سلطنت سنیه تسمیه‌سیله معروف اولان آنالغی والده سلطانلق موقع ممتازینی اشغال ایتمکه چالشدی ایسه‌ده آتیده کوریله‌جکی وجهله عبدالحمید کندیسنه هیچ یوز ویرمامش ، بو یوزدنده لا اقل ١٥٠,٠٠٠ لیرا قدر تصرف اولمشدر .

عبدالحمید بدایت سلطنتنده اصول مراسم و تشریفاتی‌ده ساده‌لشدیرمش ایدی . اصول تشریفات مقتضاسنجه صدر اعظمله وکلانك حضوره کیردکلری زمان آیاقده طورملری اقتضا ایدرکن عبدالحمید رشدی و مدحت پاشالرله‌ده‌ها ایلك ملاقاتده مشارالیهمه اوطورملرینی امر ایتمش وسیغاره ویرمشدر . صدر اعظمك سیغاره‌یی آلوب فقط ایچمدیکی ، مدحت پاشانك ایسه بلاتکلف یاقوب ایچدیکی صکره عبدالحمیدك صدر اعظم رشدی پاشایی‌ده سیغاره‌سنی ایچمك ایچون اجبار ایلدیکی جملهٔ روایاتدندر .

عبدالحمید سلطنتنك ایلك کونلرنده سلطان عبدالعزیزك شهزاده‌لرینه قارشی غایت ملتفتانه معامله ایتمشدر . حتی عموجه زاده‌لرینك ، عبدالعزیز زماننده برچوق آنتریقه‌لرك مرتبی عد اولنان والده سلطان ایله کوروشملرینه بیله مساعده ایتمشدر .

عبدالحمید کندی ریاستی آلتنده انعقاد ایدن ایلك مجلس وکلاده دخی اعضانك آیاقده طورمیوب اوطورملرینی امر ایتمشدر . وقعهٔ آتیه‌ده عبدالحمیدك او وقتکی اخلاقنه بر نمونه‌در : عبدالحمید ، تخته جلوسنی متعاقب امور مالیه ومعاملات صرافیه حقنده درس آلمق اوزره استانبول بانکرلرندن (ظریفی)یی کندینه معلم تعیین ایتمش . (ظریفی) پادشاهك درس ایچون معین اوقاتده کندیسنی یاننه قبول ایتمیوب کیفی کلنجه‌یه قدر ساعتلرجه طیشاریده بکلته‌جکنه احتمال ویرمش وکندیسنك ایسه ایشی باشندن آشمش اولدیغندن بو مأموریتدن بدایتده ممنون اولمامش ، بو جهتی دها ایلك درسده عبدالحمیده آکلاتمغه قرار ویرمش . بونك اوزرینه عبدالحمید ژورژ ظریفینك سرایه کلیر کلمز بهمه‌حال بکلتلمیوب همان یاننه ادخال ایدلمسنی لازم کلنلره امر ایتمش .

تبدل سلطنت مناسبتیله رجال مأمورینندن برچوغنك‌ده تبدیل ایدیله‌جکی طبیعی ایدی . صدر اعظم ومدحت پاشا بیله مقاملرندن صورت مطلقه‌ده امین کورونمیورلردی .

عبدالحمیدك جلوسیله برابر دولت عثمانیه‌نك الك مهم و الك نفوذلی رجالی صره‌سنه کچنلردن بری تجارت ناظری داماد محمود پاشا اولمشدر . محمود پاشا عبدالحمید دوری وزراسندن احمد فتحی پاشانك اوغلی اولوب کنجلکنده غایت یاقیشقلی اولمسندن طولایی عبدالحمیدك هنوز اون‌بش یاشنده بولنان اوزهمشیره‌سی جمیله سلطانك طلبی اوزرینه آنکله ازدواج ایتمش ایدی . محمود پاشاقاین‌برادری عبدالحمیده دها شهزاده‌لکی زماننده فوق‌العاده اظهار آثار صداقت ایده کلمش اولدیغندن جلوسنی متعاقب عبدالحمیدده اونی مابین مشیری نصب ایلشدر . محمود پاشانك تمیز بروجدان صاحبی اولمدیغی واحراز ایتدیکی شومقامدن بالاستفاده کیسه‌سنی طولدیرمغه چالیشه‌جغی ، فضله اوله‌رق سیاسی بررول اوینامق ایسته‌یه‌جکی هرکسجه مسلم ایدی .

عبدالحمید مابین فریقلکنه‌ده سلاح فابریقه‌سی مدیری سعید پاشایی تعیین ایلشمش ایدی . انکلتره‌ده (وولویچ) مکتب عسکریسنده تحصیل کورمش اولمغله انکلیز سعید پاشا نامیله معروف اولان بوذات انکلتره‌ده کچیردیکی سکزسنهٔ تحصیل ظرفنده غایت متین معلومات عسکریه اکتساب ایتمش ، دولت علیه‌نك اوزمانکی آوروپایه قارشی نصل بروضعیتده بولندیغنی آکلامش ، و عثمانلیلر ایچونده هروجهله مالی متمدنهٔ غربیه‌یه توفیق حرکته لزوم عاجل درکار

اولديغنه قناعت حاصل ايتمش ايدى . سعيد پاشا ، مملكتك معروض اولديغى احتياجات ومهالكى سرايه آلنديغنك دها ايلك كونلرنده عبدالحميده ايضاح ايتمش ، پادشاه بوطوغرى سوزلردن مغبر كورونمدكدن ماعدا سعيد پاشايى برادرلرى رشاد وكمالالدين افنديلرك ياننده (سوزنى اسيركهمز ، طوغرى‌يى سويلر) ديهده ثنا ايتمشدر. برقاچ آى صكره خدمت‌دولت عليه‌يه آلنان جنرال (قلاپقا) يه‌ده : « ايشته صميمى وصادق بردوست » ديه‌رك تقديم ايتمشدر. مع‌التأسف سعيد پاشا مستقيم ومعلوماتلى برآدم اولمغله برابرطبعاً قورقاق ايدى. داماد محمود پاشا ايله سرعسكر واركن دولت وملتك سلامتنه خدمت ايچون هيچ برشى ياپه‌مدى. بو ايكى باش بلاسندن برى حرمده درلو درلو اسباب‌ذوق وصفا تهيه وتدارك ايتمك ، ديكرى‌ده مقام سلطنتك غيور برنكهبانى كسيلمكله عبدالحميدى آووجلرى ايچنه آلمش ايديلر . ايكيسى‌ده رشى ومرتشى اولوب تاريخ بونلرى مملكتك باشنه كان فلاكتلرك الك برنجى مسببلرى صره‌سنه قيد ايده‌جكدر . مدحت پاشا عليهنه ترتيب ايتدكلرى آنتريقه‌نك روس پاره‌سيله نتيجه‌پذير اولديغى براثر معتبرده محقق اوله‌رق كوستريليور . بونلرك تسويلاتى نتيجه‌سى اوله‌رقدركه دولت ماهر اللردن زورله آلنه‌رق سراى طاقمنك كيف وبلاهتنه تسليم ايدلمشدر . مدحت پاشا نفى ايدلمامش اولسه اسلاميت وعالم مدنيتجه موجب شرف برنتيجه‌يه اقتران ايده‌جك اولان روس حربنك‌صورت معلومه‌يه منجر اولمسندن ايشته بوسراى طاقمى مسئولدر .

عبدالحميدك مابين مشير وفريقلرينى كندى انتخاب وتعيين ايتمسى اوزمان هيئت‌وكلاجه‌موجب اعتراض اولمدى . چونكه ذاتنه‌مخصوص اولان بومأمورلرى كنديسى انتخاب ايتمكه صلاحيتدار ايدى . فقط باش كتابت مأمورينى بويله دكل ايدى . موقعى ، پادشاهك ياننه قولايلقله كيروب چيقه بيلمسى ، آنكله هركون مناسبتده بولنمسى اعتباريله باش كاتبلر بزده دائما بيوك ، صدراعظمك وظيفه‌سندن آشاغى قالميه‌جق درجه‌ده مهم بررول اوينايه كلمشلردر .

ايشته بوسببدن طولاييدركه مدحت پاشا بومأموريته تعيين اولنه‌جق ذاتك ناموسلى ومستقيم اولمسنه لزوم كوردرك مأموريت مذكوره‌يه هيئت وكلا ايله هم انكار برمأمورك نصبنى شدتله التزام ايتدكدن‌بشقه موصلى اوغلى كوشكنده عبدالحميد ايله وقوع بولان‌ملاقاتنده درميان ايتديكى درت شرطدن برى‌اولمق اوزرده سعداله . ضيا وكمال بكلرك مابين كاتبلكنه نصبلرينى مصراً طلب ايتمش

ایدی . عبدالحمید ایسه بوشرطی قبول ایتمش ایکن پادشاه صنتیله طولمه باغچه
سراینه کیرر کیرمز او وقت تجارت و زراعت مجلسی اعضاسندن بولنان سعید

سلطان عبدالحمیدخان ثانی
[کنجلك رسمی]

بکی مابین باش کتابته ، استیناف جنایت محکمه‌سی رئیسی لیب بکی ایکنجی
کتابته رتبه‌لرینی ترفیعاً تعیین ایلدیکی، صدر اعظمك رأینی آلمقسزین سردار

اكرمامكله صربيه‌ده بولنان سرعسكر عبدالكريم پاشانك يرينه‌ده مشاراليهمك غيوبتندنبرى قائممقاملغنده بولنان خاصه اردوسى قوماندانى رديف پاشايى نصب ايتمش ايدى . صدر اعظم رشدى پاشا عبدالحميدك شو حركتندن مغبر اوله‌رق استعفاسنى ويرمش ايسه‌ده قبول اولنمامش، بونك اوزرينه اوده‌خسته‌لغنى بهانه ايدرك جلوسى متعاقب كونلرجه خانه‌سندن طيشارى چيقمامش، حتى قلنج آلاينده بيله بولنمامشدر . فقط عبدالحميد نهايت كنديسنى سرايه چاغيرمش ، وصولنده يوقارى قدر زحمت ايدوب چيقمسنه ميدان براقميه‌رق كنديسى آلت قاته اينمش، رياكارانه برلسان ايله استقبال ايدوب ساعتلرجه يانده آليقويمشدر .

قلنج آلايى

عبدالحميدك قلنج قوشانمه مراسمى ١٢٩٣ شعبانك يكرمنجى يعنى جلوسك هفته‌سنه مصادف پنجشنبه كونى برمعتاد ايوب انصارى جامع شريفنده اجرا ايدلمشدر. اوكون اجرا اولنه‌جق مراسمى سير ايچون تا صباحلين ايركندن ايوبده و آلايك كچه‌جكى تكميل سوقاقلرده برچوق خلق طوپلانمش ايدى . جاده‌لرك طرفينده ، خصوصيله قلعه خارجنده خراب ديوارلر اوزرنده، خلاصه مساعد بر يربولنه‌بيلن هرطرفده سيرجيلر ايچون اوست اوسته كره‌وتلر ياپيلمش ايدى . بوكره‌وتلر اوزرنده بركشيلك يرك ايكى مجيديه‌يه قدر كيرالانديغى اولدى .

طرف حكومتدن آلايى تماشا ايتمك اوزره دعوت اولنان هيئت سفرا ايچون‌ده ادرنه قپوسى خارجنده و ايوبك اوست طرفلرنده مناسب بر محلده يان يانه درت مكمل چادر قورولمش ايدى . موجود سفرايه بوراده برده اوكله طعامى اكرام ايدلدى . بو چادرلرك برآز ايلريسنده معتبران مدعوينه مخصوص ديكر برچادر دها قورولمش ايدى .

خليجك اوكونكى منظره‌سى‌ده ذكره شايان‌در . بتون اسكله‌لر خنجا خنج اهالى ايله طولمش ايدى . خليج واپورلرى باته‌جق درجه‌ده طولو اولديغى حالده متصل يولجى طاشيورلردى . حسابسز صندال وقايقلرله‌ده ايوبه متماديا ارباب سير ومراق چيقيورلردى . بتون بو غلبه‌لق آره‌سنده سفراى اجنبيه‌نك‌ده معيتلريله برلكده بش چفته قايقلرله كچدكلرى كوريليوردى .

برکون اول نشر اولنان پروغرام موجبنجه عبدالحمید اوکله‌دن ایکی ساعت اول طولمه باغچه سراینده‌ن بحراً ایوبه کله‌جك ، چوملکجیلرده قره‌یه چیقوب اورادن آتله تربهٔ حضرت خالده کیده‌جك . بوراده قلنج قوشاندقدن صکره مرتب آلایله ادرنه قپوسندن شهره داخل اوله‌جق ، سلطان سلیم وفاتح جامع شریفلرینی زیارت ایده‌جك ، بعده دیوان یولی طریقیله طوپقپو و بحراً طولمه باغچه سراینه عودت ایلیه‌جك ایدی .

درسعادت لیماننده بولنان سفائن حربیهٔ عثمانیه واجنبیه آلای بایراقلریله دونادلمش ایدی. صباحلین کوك یوزینی قاپلایان بلوطلر برمدت صکره صیریلوب آغستوس کونشی بتون حرارتیله سیرجیلرك تپه‌سنده قاینامغه باشلادی. بویله‌جه انتظار ایچنده ساعتلر کچدی . پروغرام موجبنجه معین اولان وقت حرکتده حلول ایلدی . فقط خنکارك یوله چیقدیغنی معلن اوله‌رق آتیله‌جق اولان طوپلرك سسی حالا ایشیدلمیوردی. عبدالحمید سوزینه صادق بر حکمدار اولدیغنی خاطرینه کتیرنجه‌یه قدر آرادن فضولی اوله‌رق ایکی ساعت قدر زمان دها کچدی . ساحلده وبیکلرجه قایقلر ایچنده پادشاهك مرورینی بکلمکده اولان خلقده صبرسزلق آثاری کورونمکه ، یکی پادشاهك بوقدر اهمالجی اولمسندن طولایی هرکس میرلدانمغه باشلامش ایدی .

اوکله اذانی اوقونمش ، آره‌دن برساعت دها کچمش ایدی‌که طولمه باغچه پیشکاهنده‌کی بطاریه بربرینی متعاقب سرعتله انداخت ایدیلن یدی پاره طوپ ایله پادشاهك ومعیتنك یوله چیقمش اولدیغنی اعلان ایتدی . بواشارتی همان سرای برونده‌کی طوپلر دخی تکرار ایلدیلر . بونی معاقب « عزیزیه » ، « عثمانیه » ، « سلطانیه » و دها سائر سفن حربیهٔ عثمانیه دخی افواه آهنینی آچدیلر . آوستریانك « فروندسبرغ » و « آلباتروس » فرقتینلری آلمانیانك « مه‌ته‌ئور » و « قومه‌ت » غانبوطلری ، فرانسه‌نك « په‌تره‌ل » و « طونه‌ر » سفینه‌لری‌ده طوپ ایله رسم سلامی ایفا ایلدیلر .

آلایی تشکیل ایدن سلطنت قایقلری ترتیب آتی اوزره حرکت ایدییورلردی. الك اوکده اوچ قایق یولی آچیوردی . بونلره یاورلر و سائر سرای مأمورینی بنمش ایدیلر . بوقایقلرك ایکیوز متره کریسنده‌ده سلطان حمیدك راکب اولدیغی سلطنت قایغی کلیوردی . قایغك اوك طرفنده قنادلرینی آچمش آلتون یالدیزلی برقارتال ، کریسنده قرمزی قطیفه‌دن معمول ، کنارلری صرمه‌لرله مزین

بر محفل واردی . محفلك درونندهكی تختده عبدالحميد اوطورمش ايدی. يانندە داماد محمود پاشا ايله مابين فريقی سعيد ، سرياور محمد پاشالر بولنيوردی . قايق اون درت چفته ايدی . قايقجيلر هپ بياض البيسه كيمشلردی . خنكارك قايغنك آرقەسندن وينه ايكيوز مترو قدرمسافەدن عينی شكل و زينتده ديكر بر قايق دها كليور ، بونددە عبدالحميدك عائلەسی بولنيوردی . اك آرقەدن دخی سرای اركاننك راكب اولدقلری اوچ قايق كليوردی .

او ساعتده اون قپانی‌وقره كوی كوپريلری آچيلمش ايدی. قايقلر كوپريدن كچنجه‌يه قدر سفائن حربيەدن آتيلان طوپلرك باروت دومانی ايچنده قالمش ، كوروڼميورلردی. خليجده محموديه سفينەسنك اوكنه مواصلتده [سينوبده اميرال ناخيموف قوماندانسنده روس فيلوسنه ياڭكز باشنه مقاومت ايتمش اولان] بو جسيم زرەلی يوز يكرمی قطعه طوپنی بردن آتشلدی .

ايوبه مواصلتده عبدالحميد قرەيه چيقوب آته بيندی. ورجال دولت اوكده اولديغی حالده تربهٔ حضرت خالده قدر كيتدی . بوراده تقليد سيف مراسم معتادەسی اجرا اولندقدن صكره خنكار تكرار بياض برعرب آتنه بينەرك ادرنه قپوسی جهتنه عازم اولدی . اوكده قرمزی البسه‌لی‌والبسه‌لرينك ديكيش يرلری صيرمه شريدلی‌سرای قواصلری يولی آچيور ، بونلرك آرقەسندن آلای شو ترتيبده كليوردی : باشده‌سرای ضابطلرندن بر قاچ كشی بونلرك آرقەسنده سايسلرك يدكنده آلتی دانه اعلا باركير ، بعده رتبه ومأموريتلری نسبتنده پادشاهه دها ياقين اولمق اوزره مأمورين ملكيه وعلميه كليوردی . بونلرك بر چوغی اختيار وملحم آدملر اولدقلری جهتله كنديلرينه قوزی كبی باركيرلر سچمش وبونكله برابر دوشمك قورقوسيله يانلرينه ينه ايكيشر اوشاق آلمشلردی . اوشاقلر بر اللريله باركيرلرك ديزكينی ، باشقه بر اللريلەده افنديلرينی طوتيورلردی . بونلرك آرقەسندن بر مفرزه مزراقلی سواری عسكری يورييوردی . دها آرقەدن اركان عسكريه ومشايخ هپ عرب قصراقلرينه بنمش اولدقلری حالده تعقيب ايدييور، بونلرك آرقەسندن‌ده وكلا، دهاصكره شيخ‌الاسلام واك آرقەدن شورای‌دولت رئيسی مدحت‌پاشا كليوردی. صدراعظم اولجەده سويلنديكی وجهله آلايه كلمامش ايدی .

شو صورتله مرتب آلايك كريسندن كنج پادشاهك كنديسی كليوردی . عبدالحميدك اطرافی صيم‌صيقی عسكرله محاط‌اولديغندن سوقاقده طوران سيرجيلر

کندیسنك آنجق باشنی کوره‌بیلیورلردی . عبدالحمیدی اوکون نوره‌بیلانلر ، حالنی شو صورتله تصویر ایدیورلر :

عبدالحمید قلنج آلایی کونی سود بیاض برعرب قصراغنه بنمش ایدی . حیوانك طاقملری سراپا صوم صیرمه ایدی . کندیسی آت اوزرنده اینجه ، اوزون بولی برآدم کبی کورینیوردی . آشاغی‌یه دارقیق . اوزون بیقلری ، عادتا چاتیق قاشلری ، بربری اوزرینه بینمش اینجه دوداقلریله ذاتاً غایت مظلم برشکل آلان چهره‌سی اولو بکری کبی بم بیاض ایدی . هر وقت فیریل فیریل دونن آتشین کوزلری شمدی یره باقیوردی . معمافیه بارکیر اوزرنده طوروشی ضررسز ایدی . یالکز خفقانه طوتیلمش کبی کوکسی قاباروب اینیور ، خلاسه الدیوانلی اللری هیجان درونیسنی کوستررصورتده تتریوردی .

عبدالحمید نسبةً غایت ساده برلباس کیینمش ، مرصع مجیدی وعثمانی نشانلرینی طاقمش ایدی . آرقه‌سندن داماد محمود پاشا تعقیب ایدییور واك آرقه‌ده‌ده سرای امراسی وياوران بولنیوردی . عبدالحمید سفرانك بولندیغی چادیرلرك اوکندن کچرکن ماین فریقی سعید پاشایی سفرانك اك قدملیسی اولان انکلتره سفیری سیر هانری الیوتك یانه کوندره‌رك سلام والتفاتنی تبلیغ ایتدیرمش واوراده حاضر بولنانلرك ، اولجه ویریلان اوامر موجبنجه حقلرنده تقیدات واهتمامات لازمه اجرا ایدیلوب ایدلمدیکنی صوردیرمشدر .

ادرنه قپوسندن شهره داخل اولدقدن صکره عبدالحمید فاتح جامع شریفنی ، بعده سلطان سلیم جامع شریفنه کیده‌رك سلطان عبدالمجیدك تربه‌سنی زیارت دخی ایدوب اورادن شهزاده باشی ، بایزید ودیوان یولی طریقیله طوپقپوسراینه کلمش وباب همایوندن داخل اولمشدر . بوراده برمدت استراحتدن صکره سلطنت قایقیله طولمه باغچه سراینه عودت ایلشدر . ایرتسی کونی جمعه سلاملغی طولمه باغچه‌ده والده جامع شریفنده اجرا ایدلمشدر .

عبدالحمیدك اوائل سلطنتنده

دولت علیه وآوروپا

سلطان مراد خامس حضرتلرینك خلعی صره‌لرنده آوروپا قابینه‌لری ممالك عثمانیه احوالی حقنده نه‌یه قرار ویره‌جکلرینی بردرلو کستیره‌میورلردی .

بو قرارسزلق بالجمله محافل سیاسیه‌ده انتقال ایدرك هر طرفده فنا فنا تفألر باشلامش ایدی . واقعا شرق مسئله‌سنك تكرار اورته‌یه چیقمسنك اوکی آلنه‌-بیله‌جکنی و محاربه و اختلاللر بیتدکدن صکره اسکی حالك تکرار اعاده اولنه‌جغنی سویلیه‌رك افکار عمومیه‌یی تسکینه چالیشانلر دخی یوق دکل ایدیسه‌ده بویله صره‌لرده افکار مذکوره‌یی یکیدن اندیشه‌یه دوشوره‌جك حادثه‌لرده اکسیك اولمیوردی . ایشته بو حادثه‌لردن بری‌ده وقوعنه برمدتدنبری انتظار اولنان و کورولتیسزجه اجرا ایدیلان تبدل سلطنت کیفیتی ایدی . آوروپاده‌کی دوستلرمز سنه‌لردنبری شرق مسئله‌سنی اورته‌دن قالدیرمغه اوغراشیور، احوال سابقه‌نك اعاده‌سی لزومنی توصیه‌دن خالی قالمیور ، آوروپا قابینه‌لری روسیه‌نك پلانلرینه مانع اولمغه چالیشیورلردی . فقط عبدالحمیدك جلوسی اوزرینه آرتق حقمزده‌کی تمایللر ، حسن نیتلر دخی زائل اولدی . اوچ آیده ایکی دفعه تبدل سلطنت اوزرینه آوروپا دولتلری آرتق یالکز تمایلات قلبیه‌لرینی دیکلیه‌رك احوالی کوزلرینك کوردیکی کبی حکم ایتمکه باشلادیلر .

بو خصوصده مذکور دولتلر اوزرینه اجرای تأثیر ایدن ، غیر قابل انکار ایکی حقیقت واردی . بری بتون ممالك عثمانیه‌یی استیلا ایدن علت داخلیه و مرض دماغی ایدی . بو نقطهٔ نظردن تبدل سلطنت دولت عثمانیه ایچون عظیم بر فلاکت ایدی . بو فلاکتك درجهٔ اهمیتنی تقدیر ایتمك ایچون کیفیتی ، مربوط بولندیغی مسائل سائره ایله برلکده تدقیق ایتمك ایجاب ایدر .

سلطان مراد تخته علی العاده جلوس ایدیویرمامش ایدی . مشارالیهك جلوسی انکلتره‌نك روسیه پولتیقه‌سنه مانع اولمق ایچون اتخاذ ایتدیکی تدابیردن بری ، دولت عثمانیه‌نك سلامتی ایچون دوشونیلن چاره‌لرك اك مهمی ایدی . استانبولده طلبهٔ علومك قیامی ، انکلیز دونماسنك بشیکه لیماننه کلمسی و عبدالعزیزك جبراً خلعی ، بونلر هپ مقام سلطنته و ملك و دولتك احیاسنه مقتدر برپادشاه کتیرمك ایچون یاپیلمش تدبیرلر ایدی . سلطان مرادك جلوسی هر طرفده کمال شوق و مسرتله آلقشلاندی . ممالك عثمانیه‌یه آرتق حر و مدنی بر مملکت نظریله باقیلمغه باشلادی . انکلتره باش وکیلی لورد (دربی) بر نطقنده تبدل سلطنته ، دولت علیه‌یی محو و انقراضدن قوتارمق ایچون لزوم کورلمش اولدیغنی بیان ایتدی . فقط عبدالحمیدك جلوسیله بو پلانلرك جمله‌سی محو اولدی .

دولت علیه‌نك او صره‌ده‌کی مناسبات دولیه‌سنی تدقیق ایچون نظر دقته آلنمسی ایجاب ایدن ایکنجی حقیقت‌ده روسیه پولتیقه‌سنك او زمانه‌قدر یوزنده

طاشیدیغی ماسکه‌یی آرتق آتمش اولمسیدر . روسیه‌نك دولت علیه حقنده‌کی سوء نیتندن شبهه‌یه آرتق محل قالمامش ایدی . روس شهرلرینك سوقاقلرنده چنغراقلی بر آرابه متصل طولاشیور ، صربستان وقره طاغده‌کی محاربلر ایچون اولردن اعانه‌لر طوپلایوردی بو چنغراق خلقه ، چارك نه دیمك ایستدیکنی پك اعلا افهام ایدییور ، چارده کویا آرزوی ملته توفیق حرکت ایدییوردی . بوندن بشقه روسیه‌نك ، دولت علیه حقنده‌کی حسن نیت وخیر خواهلغنه دلیل اولمق اوزره صربلیلر وقره طاغلیلرله بر متارکه عقدینی تکلیف ایلدیکی روایت اولنیوردی . فقط حقیقت حالده بوندن مقصد نه اولدیغی هر کسجه آشکار ایدی . جنوبی روسیه‌ده تشکیلنه ابتدار اولنان کوکللو قطعاتنك ترتیب و اعزامی ایچون وقت قازانمق آرزوسندن بشقه برشی دکل ایدی . متارکه ، نتیجهٔ قطعیه استحصال اولنمدن اول صربستانه روسیه‌دن قوای امدادیه یتشدیره بیلمك ایچون کوزل بر وسیله ایدی .

دارالحربده‌کی وقایع ، آوروپانك مداخله‌سی لابداولدیغنی کوستریپوردی . واقعا عدم مداخله قاعده‌سنی وضع ایدن روسیه ایله آوستریا ایدی . بوقاعده‌یی سائر دولتلر موقت بر تدبیر اولمق اوزره قبول ایتمش ودوامنی اشبو عثمانلی ـ اسلاو حربنك آله‌جغی شکله مشروط ووابسته قیلمشلردی . بو تحول ایسه آنباًن ظهور ایده‌بیلیردی . روسیه‌نك فکرنجه اول باول آوروپا موازنه‌سنی محافظه ایلك ایچون دولت علیه‌نك تمامیت ملکیه‌سنی محافظه الزم اولدیغی قاعده‌سنی بوزمق لازمکلیوردی . پارس معاهده‌سنده دولت علیه‌نك آوروپا دولتلریله عینی حقوقه مالك بردولت اولدیغی تصدیق ایدلمش ایدی . فقط بوکیفیت تصدیق ، شرقده روسیه نفوذینك کتدکجه بیومسی قورقوسنه مستند ایدی . مع التأسف اوزماندنبری دولت ، عصرك ایجابنه کوره اثبات موجودیت ایده‌مدی . انکلترنك دولت علیه‌یی التزام ومدافعه‌سی ممالك عثمانیه‌ده بربرینی متعاقب عصیانلر ظهورندن بشقه بر نتیجه حاصل ایتمدی .

افلاق ایله بغدانك برلشمسی ، صربستانده‌کی قلعه‌لردن عساکر عثمانیه‌نك چیقارلمسی ، سوریه‌نك فرانسزلر طرفندن اشغالی وسائره کبی وقوعات هپ پارس معاهده‌سنه طوغریدن طوغری‌یه تجاوز دیمك اولدیغی حالده آوروپا بو معاملاتی ضروری اولمق اوزره قبول ایدییوردی . معاهده‌نك اساسی آرتق بسبتون دوچار تزلزل اولمش ایدی . فقط انکلتره بو وقایعی آکلامه‌مزلغه

كلەرك دولت عليەنك لزوم بقا ودوامی قاعدەسنه اتباعده اصرار ایدییوردی . روسیه ایسه دولت علیەنك آوروپا دولتلری آرەسنده دوام وبقاسندن كرك طوغریدن طوغری‌یه وكرك طولاییسیله تحدث ایدن فناقلردن طولایی مسئولیتك هپ انكلیز رجال حكومتنه عائد بولندیغنی ادعا ایدییوردی . روسیەنك بو اعفالاتی اوزرینه نهایت آوروپا دولتلری آنك آلمانیا وآوستریا ایله برلكده شرق مسئلەسنه دائر تكلیفاتده بولنمغه حقی اولدیغنی تسلیم ایتدیلر . بونك اوزرینه (آندراشی) نوطەسی میدانه چیقدی . انكلترەدولت علیەیی قورتارمق ایچون ینه اوغراشدی . مذكور نوطەیه ویرلمسی لازمكلن جوابی بزه كیزلی كیزلی تلقین ایتدی .

دول سائره بوكا مانع اولمق ایچون برلین ائتلافنی عقد ایتدیلر . انكلترە قابینەسی بوكا اعتراض ایتمكه وائتلافه داخل اولمامغه چالشدی ایسەده بسبتون یالكز قالدیغنی كوردرك صوك تدبیری‌ده اتخاذ ایتدی . یعنی استانبولدەكی اصلاحات طرفدارلرینه یاردیم ایتدی . عبدالعزیز خلع ایدلدی . بونكلەروسیەنك تشبثاتنی عقیم براقمق ایچون یكی بر وسیله دها چیقمش اولدی : حكومت جدیدەنك حسن نیتی . خامی متعاقب اوچ مسئله دها چیقدی . سلطان مخلوعك انتحاری ، وكلانك قتلی وصربیه ایله قرەطاغك اعلان حربی .

بووقایع اوزرینه انكلترە افكار عمومیەسنده دخی مخالف برجریان باش كوستردی . آرتق مسئله سادەلشمش ایدی . دولت علیەنك آوروپاده لزوم بقاسنی آرتق هیچ كمسه التزام ومدافعه ایتمیوردی . استانبولجه دوشونیلن تدابیر ، یاپیلان اجراآت آوروپاجه كائن لم یكن حكمنده ، ایدی تركلر ، اسلاولره تماماً غلبه ایتمش بیله اولسەلر ، هیچ برشی قازانمیەجقلردی .

روسیەنك بالقان اسلاولرینه آچیقدن آچیغه معاونت ایتمكده اولدیغنی سویلمش ایدك . روسیەده اهالینك عثمانلیلر علیهنه نەصورتله غلیانه كتیرلمش اولدیغنی كوسترمك ایچون برقاچ مثال ایراد ایدەلم . بتون روس كلیسالرنده صربلر وقرەطاغلیلر ایچون دعا ایدلدیكی كبی چرنایەفك مختلف جسامتده ، اییكوتو ، رنكلی ، رنكسز یاپیلمش رسملری بیكلرجه نسخه صاتیلیردی . روس زادكانندن میخائل غرەغوریەویچ صرپ اونیفورمەسیله ، الی قلنجك قبضەسنده ، كوزلری سمایه معطوف اولدیغی حالده رسمنی آلدیرمش ایدی . آقین آقین اعانه طوپلانیوردی . یالكز برغزته ادارەخانەسی ١٦٠٠٠٠روبله

طوپلامش ایدی . برطرفدنده صرپلر منفعتنه قونسرلر ويريليوردی . بيوجك دكانلرده بالجمله شمندوفر استاسيونلرنده، برچوق كليسالرده اوزری صليب احمر اشارتلی اعانه قوطيلری واردی . بونلر صيق صيق طولوب بوشانيردی . محاربه باشلادقدن صكره دولتلر جنرال چرنايه‌فك صرپ اردوسنده خدمتی حقوق دوله مغاير اولديغنی بيان ايله بونك كری چاغرلمسنی طلب ايتديلر . حربيه ناظری ده بوكا برقولپ اويديردی : « چرنايه‌ف بوندن برقاچ سنه اول اصول و نظامی دائره‌سنده استعفاسنی ويرمش اولديغندن آرتق بنم قوماندانم آلتنده دكلدر . » جوابنی ويردی . يوزلرجه كنج اطبا موقع حربه كيدرك اسلاولره معاونته شتاب ايديورلردی . چرنايه‌ف اوده‌ساده‌كی بردوستنه يازديغی مكتوبده مالزمهٔ طبيه ارسالنی رجا ايلسی اوزرينه صربستان وقره‌طاغه واغونلر طولوسی معالجه وصارغی ادواتی كوندرلدی .

قره‌طاغ باش وكيلی ستانقوراندوويچ

بوندن بشقه اوصره‌ده برچوق روس ضابطاننك مجارستان طريقيله صربستانه عزيمتلری مجارستان حكومتنك بيله نظر دقتنی جلب ايتمش ايدی . بوغريب يولجيلر اوقدر چوغالمش ايدی كه (پشته) ضابطه‌سی نهايت بونلرك توقيفنه لزوم كوردی . توقيف ايديلن روسلر هويت و مقصد سياحتلری حقنده ضابطه‌جه وقوعبولان استجواباته هپسی بردن جراح اولوب عسكری خسته‌خانه‌لره كيرمك اوزره بلغراده كيتمكده اولدقلری جوابنی ويرديلر . فقط هيچ برينك اوزرنده آلات جراحيه، صارغی ادواتی وسائره كبی شو افاده‌لرينك طوغريلغنه دلالت ايده‌جك برشی بولنمدی . پاساپورطلری معاينه اولندقده توقيف ايديلن قرق بش يولجيدن هيچ برينك جراح اولميوب كيمنك روس زادكانی، كيمنك خاصه

وطوپجى ضابطانى اولدقلرى تبين ايتدى . بونك اوزرينه بو ساخته جراحلر حقلرنده اتخاذ اولنه‌جق قراره انتظاراً موقتاً تخليه ، فقط پاساپورطلريله اوزرلرنده چيقان اسلحه وسائره مصادره اولندى . بونلر حين استجوابلرنده كنديلرى كبى روسيه‌دن دها برچوق « جراحلر » كله‌جكنى‌ده افاده ايتمش‌ايديلر .

فى‌الحقيقه بركون صكره (پشته) يه يكرمى دردى اركك ، برى قادين اولمق اوزره برپوسته دها كلدى . بونلرده استاسيونده توقيف ايديلوب حقلرنده ديكرلرى مثللو معامله ايله افاده واسلحه‌لرى ضبط اولندقدن صكره تخليه‌لرى اجرا اولندى . بالاخره روس قونسلوسنك مراجعتى اوزرينه‌ده هپسى صاليو - يرلدى . آغستوسك صوك كونلرنده بوصورتله پشته طريقيله صربستانه كيدن روس ضابطاننك مقدارى درتيوزى متجاوزدر .

* * *

عبدالحميده دول اجنبيه سفراسندن ايلك اول اعتمادنامه‌سنى تقديم ايدن آوستريا - مجارستان سفيرى قونت (زيخى) اولمشدر . سفيرك اثناى قبولنده خارجيه ناظرى صفوت پاشا دخى حاضر بولنيوردى . رسم قبول بر ساعت قدر دوام ايدوب محاوره منحصراً بوسنه - هرسك ايشلرى اوزرنده دوران ايتدى . سفير ، ولايات مذكوره‌ده جريان ايتمكده اولان وقايعك وخامتندن وحدودلرده‌كى قاريشقلغك هرايكى مملكت ايچون باعث اولديغى انديشه ومصارفدن بحث ايدوب دول متحابه‌نك وصاياسنك سمع اعتباره آلنمسنى توصيه ايتدى .

آنى متعاقب ، پترسبورغدن تعليمات جديده‌يى حاملاً استانبوله يكى‌عودت ايتمش اولان روسيه سفيرى جنرال ايغناتيه‌ف حضوره كيردى . شو يولده ادارهٔ كلام ايتدى :

« متبوع مفخم حشمتلو ايمپراطور حضرتلرى ذات شوكتسمات حضرت پادشاهيلرينك تخته جلوسلرندن رسماً خبردار اولنجه نزد شاهانه‌لرنده ايفاى سفارت شرفنى بكا توديع ايتديلر . ايكى مملكتك مناسبات دوستانه‌سى هر ايكيسنك‌ده منافعى تأمين ايدلمك شرطيله دوام ايده‌بيلير . حشمتلو ايمپراطور حضرتلرى بحر سفيد وبحر سياه طرق تجاريه‌سنه صاحب اولان وسكنه‌سندن بر قسمى كندى كبى عينى دينه سالك بولنان ممالك‌عثمانيه داخلنده جريان ايدن احواله نظر بيقيدى ايله باقه‌مز .

ممالك عثمانيه‌ده آسايش ومسالمتك حكمفرما اولمسى بزم مملكتمزك منافعى

اقتضاسندندر . وممالکتمده وقایع اخیره‌نك تکرر ایتمامسنی و آسایشك تأمین اولنمسنی آرزو ایدر . ایمپراطور حضرتلری ذات‌شوکتپناهیلرینك نصل مشکل وبحرانلی بر صره‌ده جلوس ایتدکلرینی بیلیر . فقط اغتشاشات حاضره‌نك زائل اولوب داخل مملکتده آسایشك اعاده‌سی تأمین ایدیله‌جکنه‌ده مطمئندر. ایمپراطور حضرتلری موفقیت شاهانه‌لرینه دعا خواندر . »

عبدالحمید بو نطقه شو صورتله جواب ویردی : « ترکیانك ترقیسنی ، ولایتده آسایشك تقررینی بن روسیه ایمپراطورندن دهازیاده آرزو ایدرم ... اخص آمالم ملتمك سعادتنی تأمین ایلمکدر . »

عبدالحمید هر کسه قارشی بو یولده افاداتده بولنمقله برابر افعالی اقوالنه اویمیوردی . هیئت وکلا ایله آره‌سنده دها تخته جلوس ایدر ایتمز اختلاف باشلامش ایدی . عبدالحمید ، مدحت پاشایه ویردیکی وعدی دها ایلك کونی اونوته‌رق مابین کاتبلرینی کندی تعیین ایلدیکی کبی ایکنجی حرکت خودسرانه‌سی ونصل بر مسلك حکومت تعقیب ایتمك ایستدیکی ده جلوسی متعاقب نشر اولنان خط همایونده ظاهر اولمشدر .

مدحت پاشا بوخطی شو احوال فوق العاده‌ده داخل اولنه‌جقیکی بواتیقه‌نك عادتا بر پروغرامی اولمق اوزره بالذات قلمه آلمش ایدی . عبدالحمید خط همایون مسوده‌سندن اساسلی جمله‌لری قالدیره‌رق یرلرینه بالالتزام ایهاملی جمله‌لر قویدی. مسوده‌نك اصلنده اساسی « ادارهٔ جدیده ، مشروطیت واصلاحات » کبی تعبیرلر تشکیل ایدرکن خطك صورت معدله‌سنده رنکسز ، معناسز وبی قرار عباره‌لردن بشقه برشی یوق ایدی .

عبدالحمیدك جلوسنی متعاقب نشر ایتدیکی خط همایونی ـ مدحت پاشانك مسوده‌سندن طی اولنان عباره‌لری معترضه درونده ابقا ایدرك ـ بروجه آتی درج ایدییورز :

صورت خط همایون

« بنم وزیر معالیسمیرم محمد رشدی پاشا

تقدیر و مشیت الهیه ایله برادرا کرمم سلطان مراد خان خامس حضرتلری مشاغل سلطنت وخلافتدن دست کش فراغ وعزلت اولملریله برموجب قانون عثمانی اجداد عظامم تختنه جلوسمز وقوع بولدی .

ذاتکزك مجرب ومسلم اولان رویت و حمیتکز وامور مهمهٔ دولته وقوف واطلاعکز حسبیله مسند صدارت عظمی و ریاست مجلس وکلا (باش وکیل عنوانیله) ابقاءً وتجدیداً عهده‌کزه توجیه وبالجمله وکلاومأمورین دخی یرلرنده ابقا وتقریر قلنمشدر .

قاطبهٔ احوالده جناب موفق‌الامورك تسهیلات وتوفیقات صمدانیه‌سنه توکل و توسلم برکمال اولمغله برابر نخبهٔ آمال ومقاصدم دولتمزك تأیید اساس شوکت ومکنتی وصنوف تبعه وبرایامزك بلا استثنا نائل حریت و متنعم نعمت آسایش و عدالت اولمسی آرزوسنه منحصر اولدیغندن کافهٔ وکلا ومأمورین دولت علیه‌مزك دخی شوآثرمزه مشارکت ومعاونت ایده‌جکلرینی وثوق واعتماد تام ایله امید ایدرم . (دولت عثمانیه آوروپا آهنکنه داخل بولندیغندن طریق ترقیده قومشولریله همرو اوله‌بیلمك ایچون آنلر کبی عین اصوللره توفیق حرکت ایلسی لازم اولوب اصول مشروطیت ایسه ترقیات مللك اسباب اصلیه‌سندن بری اولمقله قوانین شرعیه وعادات قومیه‌مز دائره‌سنده اشبو اصول حکومتك قبولنی اعلان ایلرم) جمله‌نك معلومی اولدیغی اوزره دولت علیه‌مزك الیوم بولندیغی حال بحران واغتشاشك جهات واسبابی وصوراشکالی متنوع ومتعدداولمغله‌برابر بونلرك، هانکی جهتدن امکان نظر ایدلسه، جمله‌سنك اسباب ومبادیسی برنقطه‌ده اجتماع ایدرکه اوده دولتمزك اساساً مستند اولدیغی احکام جلیلهٔ شرعیه اوزرینه مؤسس اولان قوانین ونظاماتك حقیله وتمامیله اجرا اولنه‌مامسی واادارهٔ اموردده هرکسك برنوع ادارهٔ کیفیه اصولنه‌اتباع ایتمسیدر . وبروقتدن‌بری دولتمزك ملکی ومالی اداره‌سنه عارض اولان نظامسزلقلرك شو درجه میدان آلمسی وامور مالیه‌مزك افکار عامه‌جه برامنیتسزلك حالی کسب ایتمسی ومحاکمك حقوق ناسی تأمین ایده‌جك درجه‌یه وارەمامسی وممالکتمزك حرفت وصناعت وتجارت وزراعت کبی هردرلو وسائل عمرانه قابلیتی مسلم‌عالم ایکن استفاده‌اولنه‌مامسی والحاصل کرك‌مملکتمزك معموریتی‌وکرك تبعه‌وبرایامزك بلا استثنا حریت شخصیه‌یه نائلیتله برابر رفاه‌حال وسعادتی نیت حالصانه‌سیله شمدی‌یه‌قدر هرنه‌یاپلش ونصل اسبابه تشبث اولنمش اولسه دوام ایده‌میه‌رك درلو تغیراته اوغرامسیله مقصد اصلی‌یی انتاج ایده‌مامسی قانون ونظامه ثبات اوزره اتباع ایدیله‌مامسندن متولد ومنبعثدر .

بناءبرین قوانین و نظامات مملکتك عمومه باعث امنیت اوله‌جق صورتده

وضع وتنظیمی نیت خیریه‌سیله اول باول وضع و اتخاذی لازمکان تدابیره شو نقطهٔ مهمه‌دن بدأ اولنه‌رق الحالة هذه موجود اولان و بوندن بویله دخی احکام مقدسهٔ شرع شریفه وممکلت وملتمزك لوازم حقیقیهٔ مشروعه‌سنه توفیقاً تنظیم وتأسیسی اقتضا ایدن قوانینك بلا استثنا حرف بحرف تمامیٔ اجراسنی تأمینه کافل اولمق ودولتك واردات ومصارفاتی موازنه‌سنه نظارت ایتمك ایچون (بوکا بناءً شعبات اداره‌دن هر برینك تدبیر ایله حرکت و بیهوده مصارفدن مجانبت ایتمسی الزم اولوب سرای همایونلر مصارفی لزوم مبرمی درجه‌سنه تنزیل ایدلدیکی کبی خاندان سلطنت ارکاننك تخصیصاتلری دخی تنقیص ایدلمش ومخصصات مذکوره طوغریدن طوغری‌یه مالیه نظارتندن تسویه اولنمق مقرر بولنمش ، خزینهٔ خاصه‌مزدن . . . . لیرای عثمانی نظارت مذکوره‌یه ترك ایدیله‌رك سرایمزك مصارف شهریه‌سی .... لیرای عثمانی تقدیر اولنمشدر .) آثار وافعالی عمومك وثوق واعتمادینه شایان ومملکت واهالیمزك اخلاق وقابلیتنه جسبان اولان مجالس عمومینك تشکیل وتأسیسی لازم ومهم اولمقله بورالری بین الوکلا عریض وعمیق مطالعه ومذاکره ایله قرارینك عرض واستیذان قلنمسی اهالیمزك احتیاجاتنه، عادات وتعاملاتنك، احکام مقدسهٔ شرعیه‌نك ایجاباتنه موافق مشروطیت قانونلری تنظیم ایتك اوزره وکلامزله علمای علم حقوقك ومعلوماتلری بوامر خیرك مکملیتنه باعث اوله‌بیله‌جك بالجمله ذواتك بوبابده بیان افکار ایتك اوزره عقد مجلس ایتملرینی وترتیب ایده‌جکلری لایحه‌نك مجلس وکلاجه کورولدکدن صکره نظر تصویبمزه عرض ایدلمسنی امر ایلرز .)

وقوانین ونظاماتك حقیله جریانی اشکال ایدن موادك بریده مأموریتلرك نااهله تودیع ایدلمسی وسبب مشروعی اولمیه‌رق مأمورینك تبدلات متوالیه‌سی مسئله‌سی اولوب شو حال ایسه مالاً ومصلحةً پك بیوك مضرتی داعی اولدیغندن بعدازین هر نوع خدمت ومأموریت ایچون مسلك مخصوص تعیینیله هر ایشده اهل وارباب استخدام اولنوب بلاموجب هیچ بر مأمورك عزل وتبدیلی تجویز اولنمامق وکافهٔ وکلا ایله کوچك بیوك بالجمله مأمورین دولت درجه درجه وظائف موکوله‌لرندن مسئول اولمق بر قاعدهٔ ثابته اتخاذ اولنمسی ومالك آوروپانك معلوم ومسلم جهان اولان ترقیات مادیه ومعنویه‌سی معارف قوتیله اولوب لله الحمد والمنه هر صنف تبعه‌مزك استعداد وذکاوت فطریه‌سی هر جهتله ترقیاته قابل وتعمیم معارف خصوصی نزدمزده پك مهم وعاجل (ومملکتك ترقیسی

بلا استثنا بالجمله تبعه‌نك موجب سعادتی اولمسی و بو افكارك كندیلرینه تلقینی ایچون تعلیم وتربیه‌نك جمله‌سنه بر آراده اعطاسنه مخصوص مكتبلر تأسیسی جملهٔ اراداتمزدن) اولمغله ممكن اولدیغی مرتبه مخصصاتی درجهٔ كفایه‌یه ابلاغ ایله اصول معارفك وقت ضایع ایدلمه‌رك نشر وتعمیمه چالشلمسی وطشره‌لرجه ولایاتك اصوله ملكیه ومالیه وانضباطیه‌سی صحیحاً بر حال انتظامه قونیلمق ایچون مركزجه اتخاذ اولنه‌جق قاعده‌یه متناسب اولمق اوزره بونلرك دخی همان تنظیمات واصلاحاتنه باشلانیلمسی (كذلك اعشار ، ویركو ورسوم سائره‌نك تحصیل وجبایتی حقنده‌كی قوانینك دخی حقانیت وعدالته موافق اولمسی الزم ایدوكندن اشبو قوانینك تطبیق واجراسنده بركونا تجاوز وسوء استعمال وقوعنه زنهار میدان ویرلمامسی ، اسیر بیع وشراسی احكام شرعیه وقواعد انسانیت ومدنیته مغایر ومنافی اولمقله سرایلرمزده‌كی جواری وكوله‌لری اعتاق ایلدیكمزدن فی ما بعد مملكتمز داخلنده اسیر تجارتنك صورت قطعیه‌ده ممنوع اولمسی، بالجمله اسرانك تدریجاً وكاملاً اعتاقی ایچون بر مهلت تعیینی واسارتك منع عودتی ضمننده تدابیر مخصوصه اتخاذی) وكچن سنه هرسك وبوسنه طرفلرنده ارباب اغراض القا آتیله ظهور ایدن حادثه‌یه صربستانك مسئلهٔ عصیانیه‌سی دخی منضم اوله‌رق، حالبوكه ایكی طرفجه دوكیلان قانلر بر وطن اولادینك قانی اولمسیله بونك دوامی بك آشوری كدر وتأثرمزی موجب اولدیغندن بوبابده اقتضا ایدن تدابیر مؤثره‌یه تشبثله شوحال اسف اشتماله بر نهایت ویرلمسی ودول متحابه ایله منعقد اولان كافهٔ معاهداتك احكامی طرفمزدن ازسرنو تأیید اولندیغندن بونلرك جریاننه رعایتله برابر دولتلر ایله اولان روابط مسالمتكارانه‌مزك همیشه تزییدینه چالشلمسی خلاصهٔ آمال ومقاصدمزدر.

ربمز تعالی حضرتلری جمله‌نك مساعیسنی توفیقات سبحانیه‌سنه مقرون بیوره آمین.»

٢٢ شوال ١٢٩٣ جمعه ایرتسی

مدحت پاشانك قلمه آلدیغی خط همایون مسوده‌سندن عبدالحمید طرفندن طی اولنان بر وجه بالا فقرات مرحوم مشارالیهك مقصدینی ویكی پادشاهك وعد صریحی خلافنه اوله‌رق نصل بر مسلك سیاسی تعقیب ایتمك ایستدیكنی پك كوزل كوستریر. مدحت پاشا صدر اعظملرك بعدما باش وكیل عنوانیله یاد اولنمسنه پك زیاده

اهميت ويريبوردی. بوندن مقصدی صدراعظملری اسكيسی كبی يالكز پادشاهه قارشی مسئول اولمقدن وبناءً عليه سرايك امر ونفوذی آلتنده بولنمقدن قورتاروب مسئوليته بالجمله وكلانی‌ده اشتراك ايتديرمك وبوصورتله هيئت وكلانك نفوذينی آرتيرمق ايدی. عبدالحميد ايسه بوتكليفك ماهيت وغايه‌سنی آكلايه‌رق كندی بيلديكندن شاشمدی ويالكز كندی منفعتنی دوشونه‌رك فقرهٔ مذكوره‌يی طی ايديويردی.

عبدالحميد مسوده‌دن مشروطيت ادارهٔ‌نك اعلانه دائر اولان فقره‌يی‌ده قالديره‌رق يرينه قوانين ونظامات موجوده‌يه رعايت اولنمديغنه ومقصد تبعه‌نك سعادتنی تأمين ايتمكدن عبارت اولديغنه دائر زنكمزواوته‌دنبری سويلنه سويلنه هركسك قولاقلرينی طولديرمش اولان برقاچ جمله قويدقدن صكره «مملكت واهاليمزك اخلاق وقابليتنه حسبان» برمجلس عمومينك تشكيل وتأسيسندن بحث وكيفيتك عريض وعميق مذاكره‌سيله قرارينك عرض واستيذان قلنمسنی امر ايتمشدر. برمجلس عمومينك تشكيلی اساساً برسنه‌يی متجاوز برزماندنبری بين الوكلا تذكر ايدلمكده اولديغی حالده عبدالحميدك بويله بر امر ويرمه‌سی مدحت پاشانك اخص آمالی اولان مشروطيت اداره‌يی برمدت دها دوچار تأخير ايتمك مقصدينه مبتنيدر. ثانياً اهالينك درجهٔ قابليتنی هركس بشقه برراده‌ده تقدير ايده‌جكندن مجلسك تشكيلنی بويله موجب اختلاف اوله‌جق برتعبير موهومه تعليق ايتمك او مجلسك تشكلنی ايسته‌مامكدن بشقه برشی دكلدر.

مدحت پاشانك مشروطيت قانونلرينك وكلای دولت ايله اساتذهٔ حقوقدن وسائر ارباب تجربه ومعلوماتدن متشكل بر مجلس كبير معرفتيله تنظيم ايديلوب مجلس وكلاجه‌دخی تدقيق اولندقدن صوكره عرض واستيذان ايدلمسی قيدينی علاوه‌دن مقصدی قانون اساسينك اعلانی پادشاهك كيفنه براقيوب بوكاربرمهلت تعيننددن وقانون مذكوری مملكتك منورالافكار وصاحب مقام واعتبار بالجمله رجالنه تصديق ايتديرمكدن عبارت ايكن عبدالحميد بوتكليفی هيئت عموميه‌سيله رد ايديويرمشدر.

سرای اسرافاتنك خزينهٔ دولته نه‌درجه باراولديغی من القديم مجرب ومعلوم اولمغله مصارف مذكوره‌نك تقليلنه دائر اولان فقره‌نك درجهٔ اهميت واصابتی دركاردر. آنجق عبدالحميد بالذات اسرافی سومز اولمغله برابر هراحتماله قارشی سربستیٔ حركتنی محافظه ايتمك آرزوسيله بوقيدی‌ده طی واخراج ايلمشدر.

عبدالحمیدك عناصر مختلفه اطفالنك دخی بر آراده تعلیم وتربیه‌سنه مخصوص مكتبلر كشادی حقنده‌كی فقره‌دنك اخراجیله یرینه هرصنف تبعه‌نك استعداد وذكاوت فطریه‌سی مرتبه‌سنده علوم ومعارفدن مستفید اولمسی قیدینی درج ایلمسی نه مقصده مبتنی اولدیغی‌ده ایلریده پك یاقینده كوریله‌جكدر.

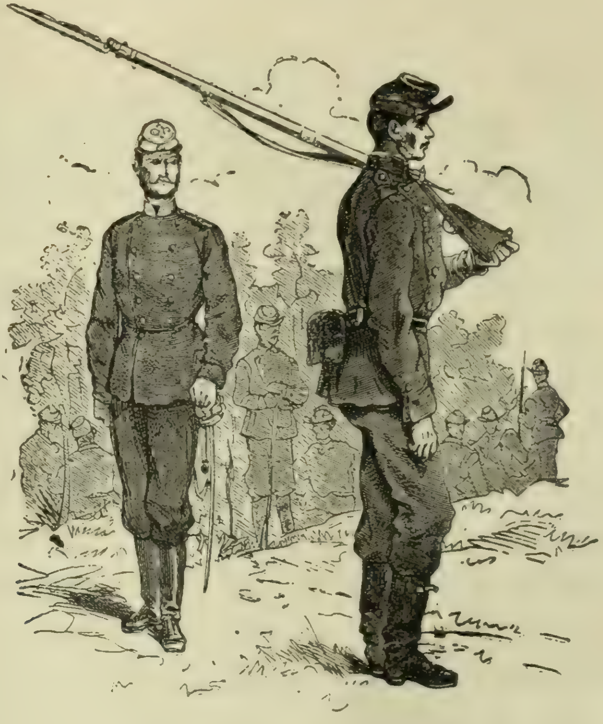

صرب پیاده عسكری

عبدالحمیدك طی ایتدیكی فقراتدن بری‌ده مدحت پاشانك دولت ایچون بر شین وعار وملل متمدنه‌دن معدود اولمق ادعاسنده بولنان برمملكت ایچون مغایر حیثیت ووقار عد ایتدیكی اسیر تجارت واستخدامنك منع وموجود اسیرلرك آزاد ایدلمسنه دائر اولان فقره در كه اهمیتی ایضاحدن مستغنیدر.

متارکه مذاکراتی و پرنس میلانك قرال اعلانی

آغستوس اوسطنده ایدی. عبدالحمید هنوز تخته چیقمامش ایدی. صرب اردولری عثمانلی اردولرینك تجاوزینه مقاومت ایده‌میه‌رك بر بر حدوودن ایچری چکیلمش، چرنایه‌ف اردوسی آلکسیناچه قدر رجعت ایتمش ایدی. عبدالکریم پاشا اردوسی بورایه‌کاوب ده آلکسیناچ محاربه‌سنه باشلانجه‌یه قدر آرادن کچن

صرب ردیف عسکری

مدت ظرفنده بلغرادده پرنس میلان ایله صلح طرفدارلری آره‌سنده شدتلی بر مجادله وقوعه‌کلدی. پرنس میلان بدایتده محاربه‌یی کندیسی ایسته‌مز ایکن شمدی صرب اردوسی قوتنك منکسر اولمسی اوزرینه صلحه تمایل ایتمش، مذاکرات صلحیه‌یی حاضرلامق ایچون وار قوتیله چالشمقده بولنمش ایدی. صرب اردوسی بدایت

محاربه‌دنبری تلف، مجروح و اسیر اوله‌رق ١٥,٠٠٠ قدر ضایعاته دوچار اولمش ایدی. فقط قابینه، روسیه‌نك القاآتیله حربه دوام جهتنی التزام ایدییوردی. نهایت میلان آوروپا دولتلرینك توسطنی رجا ایتدی. ایشته بونك اوزرینه ایدی که آغستوسك صوك کونلرنده استانبولده‌کی سفرا آره‌سنده بوبابده مذاکرات جریان ایدییور وصربستان وقره‌طاغ دارالحربلرینك هرطرفنده برمدت تعطیل مخاصمات ایدلمسنی دولت علیه‌یه تکلیف ایچون پارس معاهده‌سی دول معظمه‌سی آره‌سنده ائتلاف حاصل اولیوردی.

اوکونلرده استانبولده تبدل سلطنت مسئله‌سی ایله اشتغال ایدلمکده اولدیغندن سفرا عینی مآلده اوله‌رق قلمه آلدقلری نوطه‌لری ایلولك دردنجی کونی باب عالی‌یه تبلیغه قرار ویردیلر. اوآرالق یعنی عبدالحمیدك جلوس کونی‌ده عثمانلی اردوسی آلکسیناچ اوکنده پارلاق برمظفریته نائل اولمش ایدی.

باب عالی دول معظمه سفراسنك نوطه‌سنه ایکی کون‌صکره جواب ویردی. دیدی‌که: حکومت سنیه صربستانك بومتارکه‌دن بالاستفاده اردوسنی یکیدن تقویه وتنظیم ومواضع عسکریه‌سنی تحکیم ایتمیه‌جکنه امین دکلدر. دول معظمه بوخصوصده بزه تأمینات ویره‌مزلر. صربستان امارتنك جداً مصالحه‌آرزوسنده بولندیغنی قبول ایتسه‌ك بیله امارتك متارکه‌دن اول حکومت سنیه‌نك منافع حیاتیهٔ مملکت نقطهٔ نظرندن قبول ایده‌بیله‌جکی شرائط صلحیه‌یی امضا ایتمسی لازمدر. دولت علیه بالذات صربستانك موجب فلاکتی اولمقله برابر ضرری کافهٔ اجزاء ممالکمزده محسوس اولان بوحربه نهایت ویرمکی پك زیاده آرزو ایدرسه‌ده صربستانده حربدن اولکی حالك تماماً اعاده‌سنه مساعده ایده‌میوب صربستانك آتیاً معاهدات احکامنه رعایتله اوصلو اوطوره‌جغنه دائر تأمینات قطعیه ویرمسنی طلبده اصرار ایتمکه مجبوردر. بوندن بشقه حکومت سنیه حربك شمدی‌یه قدر استلزام ایلدیکی مصارف مقدارنده برده ضمینات طلبی مجبوریتنده‌در.

حکومت سنیه طوغریدن طوغری‌یه تعطیل مخاصماتی قبول ایتمیه‌جکنه دائر اولان شو جوابیله برلکده دول معظمه سفراسنه قبول ایده‌بیله‌جکی شرائط صلحیه‌یی مبین مواد آتیه‌یی‌ده تبلیغ ایتدی:

اولا — صرب بکی اولان ذات پادشاهه از سر نو عرض استیمان وتابعیت ایتمك اوزره پایتخته کله‌جکدر.

ثانیاً — محافظه‌سی ١٢٨٣ فرمانیله صرب بکنه حواله اولنان ومن‌القدیم

دولت عثمانیه‌نك تحت تصرفنده بولنان قلاع اربعه کما فی السابق اشغال اولنه‌جق وبو خصوصده ۸ ایلول ۱۸۶۲ تاریخلی پروتوقول احکامی تماماً مرعی الاجرا اوله‌جقدر .

ثالثاً — میلیس عساکری الغا ایدیله‌جکدر . داخل امارتده محافظهٔ آسایش وانتظام ایچون وجودی الزم اولان قوهٔ عسکریه اون بیك نفر ایله ایکی بطاریه‌یی تجاوز ایتمیه‌جکدر .

رابعاً — صربستان، ۱۲۴۹ تاریخلی فرمان احکامنه توفیقاً ولایات متجاوره سکنه‌سندن اولوب اورایه مهاجرت ایده‌جکلری تکرار مملکتلرینه اعاده ایده‌جك ومن القدیم صربستانده موجود اولان قلعه‌لر مستثنا اولمق اوزره صکره‌دن انشا اولنان استحکاماتك کافه‌سی بتمامها هدم ایدیله‌جکدر .

خامساً — اکر صربستان ، مقداری تعیین ایدیله‌جك اولان تضمینات حربیه‌یی تأدیه‌دن عاجز ایسه اوحالده ، شمدیکی ویرکو تضمینات حربیه‌نك بالغ اوله‌جغی مقدارك فائضی مرتبه‌سنده تزیید اولنه‌جقدر.

سادساً — حکومت عثمانیه بلغرادی نیش شمندوفرینه ربط ایده‌جك اولان دمیر یولنی انشایه وکندی مأمورلری ویاخود انتخاب ایده‌جکی برشرکت عثمانیه معرفتیله ایشلتمکه صلاحیتدار اوله‌جقدر .

قره‌طاغه ده‌نجه بوراده حربدن اولکی حال محافظه‌سی تکلیف ایدیلیوردی . دولتلر بوشرائط صلحیه حقنده حکملرینی ویردکلری تقدیرده حکومت سنیه یکرمی درت ساعت ظرفنده تعطیل مخاصمات ایچون قوماندانلرینه امر ویره‌جك ایدی .

دول معظمه سفراسی بوشرائط صلحیه‌یی نظردقته آله‌جقلری بیانیله شدیلك بهمه‌حال اون کونلك برمتارکه‌عقدینی تکرار تکلیف واستحصال ایتدیلر . بونك اوزرینه ایلولك اون دردندن یکرمی دردینه‌قدر دولت علیه وصربستان اردولری آره‌سنده تعطیل مخاصمات اولندی . قره طاغ ایله مدت مذکوره ایچون متارکه عقد ایدلدی .

تعطیل مخاصماتی متعاقب سفرا شرائط صلحیه‌یی قرارلاشدیرمق ایچون لازم اولان زمانی قازانمق اوزره بوتعطیلی بر متارکهٔ قطعیه‌یه تحویل ایتمکه پك چوق چالشدیلر . مصالحه‌نك اساسلری حقنده آرالرنده مذاکرات اجرا ایتدیلر . فقط بومذاکراته دولت علیه‌نك درمیان ایلدیکی آرزولری

اساس اتخاذ ايتميوب كنديلرى باب عالى‌يه آتيده‌كى شرائطى تبليغ ايتديلر:

اولا — صربستان پرنسى يكيدن عرض تعظيمات ايده‌جك فقط بونك ايچون استانبوله قدر كلمسنه حاجت قالميه‌جق .

ثانياً — صربستان آلكسيناچ ـ بلغراد شمندوفرينى اوچ سنه ظرفنده انشا ايلمكى تعهد ايده‌جك.

ثالثاً — صربستان تضمينات حربيه تأديه ايده‌جك . تأديات متعدد تقسيطلرله وقوع بوله‌جق تضمينات حربيه‌يه فائض ضم اولنميه‌جق بناءً عليه صربستانك سنوى ويركوسى تزييد ايديلميه‌جك .

رابعاً — صربستان اسكى خط همايونلر موجبنجه يالكز داخل مملكتده آسايش وانتظامك محافظه‌سنه كفايت ايده‌جك قدر قوۀ مسلحه بولنديره‌جق يعنى عساكرك مقدارى تحديد ايدلميه‌جك .

بويله بر مصالحه‌يى تصديقه بالخاصه روسيه ميال ايدى . چونكه بو نكله صربستان، حقوقندن برشى غائب ايتميه‌جك ايدى . روسيه‌نك مقصدى بوصورتله كندى تداركات حربيه‌سى ايچون وقت قزانمقدن عبارت ايدى . روسيه‌دن صربستانه حالا قطار قطار كوكللو كليور وروس تشويقاتى كيتدكجه آرتيوردى . اون كونلك تعطيل مخاصمات مدتنك سكزكون دها تمديدى متصور ايكن دليغراده‌ده چرنايه‌ف اردوسى قرار كاهنده طوپلانان مجلس بسبتون بشقه برقرار اتخاذ ايتمش ايدى . دولتلرك تعطيل مخاصمات حقندكى ائتلافى وبوبابده باب عالى‌يه وقوع اولان تكليفلرى چرنايه‌فك واصل سمع اطلاعى اولوراولمز تعطيل مخاصماتك بالآخره متاركه‌وبونكده مصالحه‌يى انتاج ايده‌جكنى دوشونه‌رك بلغراده برپروتستونامه كوندردى . ـ ايلولك اون بشنجى ومتاركه‌نك اعلانى كونى ايدى‌كه چرنايه‌فك قوماندا سنده‌كى اوچ فرقه‌دن دليغراده مرخصلر كلوب كنديلرينك يالكز اسلاو ممالكنك تخليص واتحادى دكل، صربيه‌نك محافظه‌سى ايچون دخى حرب ايتمكده اولدقلرينى، بناءً عليه دولت عليه‌نك صلح ايچون درميان ايتديكى تكليفى قبول ايتمدكدن ماعدا اردونك بوتكليفاته پرنس ميلانى قرال اعلان ايلمك صورتيله جواب ويرمكده اولديغنى قوماندانه تبليغ ايتديلر .

ايرتسى كونى اوكله وقتى بو قرار طوپلر آتيله‌رق عموم اردويه اعلان اولندى . اردونك طلبى اوزرينه چرنايه‌ف عسكرك طلبنى پرنسه بيان ايتمك اوزره بلغراده بر طابور كوندردى . بو طابور قرال ميلان اوبرنوويچك

محافظی اوله‌رق بلغراده‌ده آلیقونیلدی. اردونك بو قراری ٢٣ ایلولده اسقوپچینا طرفندن‌ده قبول ایدلدی. چرنایه‌ف متارکه‌یی رد ایتدیکندن تکمیل خط محاربه اوزرنده یکیدن مخاصماته باشلادی. او کونلرده وقوعه کلن محاربه‌لر عسکرلك نقطهٔ نظرندن حائز اهمیت دکل ایسه‌ده حقوق دول نقطهٔ نظرندن پك مهمدر. زیرا پرنس میلان متارکه ایچون آوروپا دولتلرینك وساطتنه التجا ایتدیکی حالده صرب اردوسی بو قراری قبول ایتمامش، بالعکس اوزمانه قدر کوستره‌مدیکی لیاقت عسکریه‌نك قات قات فوقنده بر غیرت سیاسیه اظهار ایتمش ایدی. شو حرکتی بتون آوروپایه قارشی میدان اوقومق دیمك ایدی.

صکره‌دن آکلاشیلدی که چرنایه‌ف ایله معیتنك وروسیه‌دن صربستانه کوندریلن سائر روس ضابطانك معاشلری آیده ٤٣,٠٠٠ آلتونه بالغ اولیورمش. بو پاره‌نك بیك آلتونی چرنایه‌ف کندی آیلغی و ٣,٠٠٠ آلتونی‌ده تعیین بدلی اوله‌رق درجیب ایتدکدن صکره متباقیسنی دیکر ضابطانه توزیع ایدرمش بتون بو مصارف‌ده اسلاو قومیته‌لری طرفندن تسویه ایدیلیرمش. بناءً علیه چرنایه‌فك متارکه ومصالحه‌یی قبول ایتمك ایستدیکی مذکور قومیته‌لرجه، یعنی روسیه‌جه تماماً معلوم اولمق لازم کله‌جکی آشکاردر. حتی چرنایه‌فك معیتنده‌کی ضابطلر، مومی الیهك مصالحه عقد ایدلدیکی تقدیرده روس کوکللیلرینی معیتنه آله‌رق بلغارستانه کچمك نیتنده اولدیغنی سویلشلردر.

بناءً علیه متارکه‌نك اعلانی اوزرینه موراوا وادیسنده‌کی دار حرکاتده طرفین اردولرینك ٢ ایلولده آلمش اولدقلری وضعیت هیچ تبدل ایتمدی. صربلر صباحدن آقشامه قدر عثمانلی مواضعی اوزرینه طوپ آتشی ایدر، عثمانلیلرده بوکا مقابله ودشمن پیاده‌سنك تعرضلرینی دفعه چالیشیرلردی. تعطیل مخاصمات مدتی ظرفنده عثمانلیلرك قواعد بین الدول احکامنه رعایتله تعهدلرینی ایفا ایدرك کندیلکلرندن محاربه‌یه اصلا سببیت ویرمدکلری تاریخ حرب مؤلفلرینك تحت تصدیقنده‌در.

ایلولك یکرمی ایکنجی کونی صربلیلر بر معتاد ایرکندن طوپ آتشنه باشلایوب آقشامه قدر دوام ایتدیلر. کیجه‌یاریسی عثمانلی اردوکاهنده‌کی عسکر استراحت حالنده بولنمقده ایکن بردنبره تکرار آتش سسی ایشیدلمکه باشلادی. صربلیلر موراوا نهری اوزرنده‌کی کوپری‌یی تخریب ایچون بر باصقین اجراسی

تصور ایتمش ایدیلر. عساکر عثمانیه طرفندن اولنان مقابله اوززینه بو تعرضلری ده دفع ایدلدی.

ایلولك ٢٥ نجی کیجه‌سی تعطیل مخاصمه مدتنك سکز کون دها تمدیدینه دائر استانبولدن تلغرافله عبدالکریم پاشایه امر ویرلمش ایکن، ایرتسی صباح صربلیلرك تکرار کوزلرینی آچار آچماز طوپ آتشنه باشلادقلری کورولدی. بو آتش چوق دوام ایتمیوب بر ایکی ساعت صکره کسیلدیکی کبی ایرتسی کونلر دخی تکرر ایتمدی. یالکز عساکر عثمانیه‌نك بولندقلری تپه‌لرده صو بولنمدیغندن بونلر صو آلمق ایچون دره‌یه قدر اینمك مجبوریتنده ایدیلر. مع مافیه متارکه منطقه‌سی خارجنه قطعیاً چیقمدقلری حالده صرب طوپجیسی قواعد مدنیه وانسانیه‌یه کلیاً منافی اوله‌رق ینه بونلر اوززینه آتش ایتمکله وقت کچیرردی.

ایلولك یکرمی سکزنجی کونی صرب بطاریه‌لرندن برقاچی معتادلری خلافنده اوله‌رق پك ایرکندن آتشه باشلادیلر. عثمانلیلر آرتق بوکا آلشمش اولدقلرندن بیوك براهمیت ویرمدیلر. فقط صکره دلیغراددن ویریلن اشارت اوززینه ١٧ بطایه بردن آتشه باشلامغله بو محاربه‌نك شمدی‌یه قدر وقوعه کلن محارباتك الك بیوکی اوله‌جغی آکلاشیلدی. چرنایه‌ف صوك کونلرده اردوسنی خیلی تقویه ایتمش وعثمانلی موضعی اوززینه برتعرض اجراسنه تشبث ایلمش ایدی. مقصدی ده خصمنی مغلوب ایتدکدن صکره نیش جهتندن خط رجعتی دخی کسمك ایدی. عثمانلی اردوسی بو محاربه‌ده صرف تدافعی حرکاتده بولندی.

اصل محاربه صول جناحده وقوعه کلدی. صربلر بورایه اوچ لوا ایله هجوم ایتمش ایدیلر. احمد ایوب پاشا احتیاطده‌کی عادل پاشا فرقه‌سنی تام وقتنده جناح مذکوره سوق ایتمش ایدی. درت ساعت دوام ایدن محاربه صربلرك رجعت منهزمانه‌لریله ختام بولدی. صاغ جناحده نیش یولنی کسمك اوززه موراوا نهرینی کچمش اولان صرب عساکری دخی نهرك تکرار صاغ ساحلنه رجعته مجبور ایدلمش ایدی. بونی متعاقب طوپ آتشی کسیلوب صربلیلر آرتق محاربه‌دن وازکچدیلر ظن ایدلمش ایکن اوکله‌دن صکره صول جناح اوززینه تکرار تعرضه باشلادقلری کورولدی. بوتعرضلری ده عادل پاشا فرقه‌سی طرفندن تکرار برچوق تلفات ویردیریله‌رك دفع اولندی. برقاچ ساعت صکره صربلر عینی مانوره‌لری تکرار اجرایه جرأت ایتدیلر. فقط قوای عثمانیه آن بآن کریدن کلمکده اولان عساکر جدیده ایله تقویه

ايدلمكده اولديغندن عثمانليلر عادتا آهنين بر ديوار تشكيل ايدييور . صربلرك هر بر هجومى بو ديواره چارپه‌رق مندفع ومنهزم اوليوردى . بو محاربهٔ عظيمه نهايت كيجه يارسى صربلرك متهوراً رجعتلريله ختام بولدى .

تموزك اوتوزنجى كونى چرنايه‌ف عثمانلى موضعى اوزرينه تعرض وتشبث بيهوده‌سنى بردفعه دها تكراره قالقشدى . چرنايه‌ف اوكون عثمانلى اردوسنى صورت قطعيه‌ده مغلوب ايتمكه قرار ويرمش وحتى اوكون بوكا موفق اوله‌ميه‌جق اولورسه صربليلرك بو حربده بر نتيجهٔ قطعيه الده ايده‌جكلرندن آرتق بسبتون قطع اميد ايليه‌جكنى‌ده يانده بولنانلره سويلش ايمش . جنرال چرنايه‌فك اوكون الك زياده كووه‌نديكى شى صرب اردوسنك تفوق عدديسى‌ايدى . بوقسه عثمانلى عسكرينك صرب عسكرينه معناً ومادةً پك چوق فائق اولديغنى ذاتاً چوقدن آكلامش ايدى . اوكون صربليلرك ٦٠,٠٠٠ ، عثمانليلرك ٤٠,٠٠٠ كشى راده‌سنده اولدقلرى رسمى راپورلردن مستبان اولمقده‌در .

هجوم اصلى نقطه‌سى اولان عثمانليلرك صول جناحنه صربلر يدى بطاريه‌نك آتشنى توجيه ايتمش ايديلر . بونلرك قارشيسنده آلتى بطاريه بولنيوردى . حافظ پاشا اون طابورله (جونيس) ك شمالنده ، عادل پاشا جنوبنده صرب مواضعى قارشيسنده بولنيوردى . عثمانلى اردوسنك صول جناحنه تعرض ايدن صرب قوتى درت پياده لواسندن عبارت اولوب بونلر ميانده روس لواسيله چه‌رنايه‌فك الك زياده اعتماد ايتديكى صرب قطعاتى دخى بولنمقده ايدى .

چرنايه‌فك اوكون اردومزك صول جناحنه الك مكمل قطعاتنى سوق ايتمش اولمسنه بناءً بوراده وقوعه كلن محاربه تعبيه نقطهٔ نظرندن پك زياده استفاده بخشادر .

هجوم قوللرى اوكله‌دن درت ساعت صكره كثيف آوجى خطلرى حمايه‌سى آلتنده اوله‌رق ايلريلمكه باشلاديلر . آوجى خطلرى تدريجاً تقويه ايديليور . ومدافعين اوزرينه كثيف ، فقط تأثيرسز برصورتده آتش ايدييورلردى .

هجوم قوللرى مدافعه جبهه‌سندن ٣٠٠ مترو مسافه‌ده آوجى خطلرينك اشغال ايتديكى حمايه موضعنه داخل اولديلر . بو قوللر ايلرى يورويشلرى اثناسنده اراضيدن كمال دقتله استناده ايدييور . وماهر قوماندانلر طرفندن اداره ايدلدكلرى اكلاشيليوردى . قسم اعظمى آوجى خندكلرى درونده مستوراً هجومه منتظر بولنان عثمانلى پياده‌سى دشمن آوجى خطنه معتدل بر آتش ايله مقابله ايدييوردى .

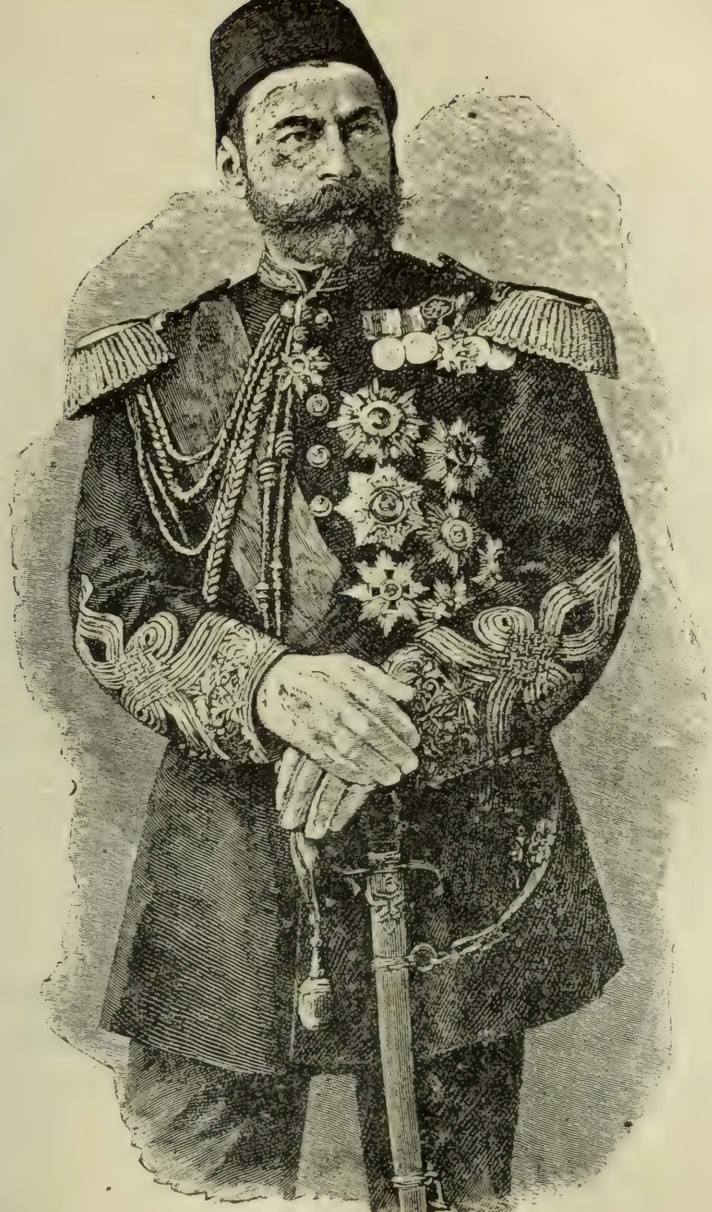

غازی احمد مختار پاشا

فقط هجوم قوللری ٣٠٠ مترو مسافه‌یه کلدکدن صکره تکرار ایلرولمك اوزره ستره‌لر داخلندن چیقارچیقماز بو قوللر مهلك بر آتش ایله استقبال اولنیوردی. بو آتش پك تأثیرلی اولدیغندن صربلر کوچلکله ایلرولیور و برچوق تلفات ویره‌رك ایلریدن بر قازانه‌بیلیوردی . بو اثناده صرب طوپجیسی دخی هجوم جبهه‌سنی دوکیوردی . نهایت صربلر صوك موضعلرینی‌ده ترك ایدرك قوشار آدیمله هجومه قالقدیلر . هجوم قوللرینی صوك سپره قدر یاندن تعقیب ایتمش اولان آوجیلر بوسفر کری قالوب شدتلی بر آتش ایله هجومی حمایه‌یه چالشدیلر.

(جونیس) محاربه‌سی

نتیجهٔ قطعیه آنی آرتق کلمش ایدی. اوزمانه قدر آتش خطی کریسنده یناشیق نظامده قالمش اولان مدافعین قطعاتی درحال برنجی خطه ایلروایوب مهلك بر یایلم آتش آچدیلر . بلا فاصله اجرا ایدیلن بو یایلم آتش صرب قوللرینی تلفات کلیه‌یه دوچار ایتدی . هجوم قوللری اللی آدیم قدر ایلرولدکدن صکره مدافعین آتشنك تأثیرینه آرتق مقاومت ایده‌میه‌رك هجومه دوام ایچون قوای مادیه ومعنویه‌لرینی طوپلامق اوزره یره یاتدیلر . جزئی مدت توقفدن صکره تکرار ایلری‌یه آتیلدیلر . عثمانلی پیاده‌سنك مهلك آتشی هجوم قطعاتنك صره‌لرنده جسیم رخنه‌لر آچدی. مقداری هرثانیه آزالمقده اولان هجوم قوللرینك ایلری حرکتی کتدکجه دوچار بطائت اوله‌رق نهایت بسبتون توقف ایتدیلر .

بوزكری ایدرك غیر منتظم برصورتده فراره باشلادیلر. مدافعین آتشنك منزلی خارجنه قدر قاچدیلر .

قاونیق جوارنده عادل پاشا فرقه‌سی اوزرینه اجرا ایدیلن تعرض دخی عین صورتله دفع ایدلدی . صربلر ، بالخاصه اثنای رجعتده دوچار اولدقلری تلفات عظیمه‌یه باقمیه‌رق بردفعه دها هجومه قالقدیلرسه‌ده بو ایكنجی هجومده برنجیسی كبی دفع ایدلدی . بو دفعه مدافعین یالكز هجومی دفع ایتمكله اكتفا ایتمیوب مقتولین ایله مالامال اولان محاربه میداننده چیقوب دشمنی تعقیب ویكیدن توقف ایله اخذ موضع ایتمسنه ممانعت ایلدیلر . عین زمانده دشمن طوپچیسی دخی رجعت ایتمش اولدیغندن صربلرك (جونیس) ك شمالنده‌كی موضعنی اشغال ایلدیلر .

او آراق كیجه‌ده حلول ایتمش اولدیغندن هرطرفده طوپ آتشی كسیلدی . بومحاربه‌یه اشتراك ایدن عساكر عثمانیه او كونكی موفقیتلرندن طولایی جداً افتخار ایده بیلیرلردی . بلافاصله اوچ ساعت دوام ایدن محاربه اثناسنده متفوق قوتلرله اجرا ایدیلان هجومی دفع ایتدكدن بشقه آتیاً اجرا ایده‌جكلری حركات عسكریه ایچون فوق العاده مهم اولان دشمن موضعنی‌ده اشغال ایتمش ایدیلر .

غریبدركه بومحاربه‌لر متاركه مدتی اثناسنده وقوع بولیوردی. آندن صكره متاركه‌نك یوم ختامی اولان ٣ تشرین اوله قدر طرفین محاربین بالنسبه راحت طوردیلر .

تشرین اول ظرفنده‌كی وقایع سیاسیه وحربیه

درسعادتده دول معظمه سفراسیله قرارلاشدیریلان تعطیل مخاصمات مدتنك ختامندن بركون اول (٢ تشرین اول) باب عالی ، دولتلرك بوسنه ، هرسك وبلغارستانده اجراسنی طلب ایتدكلری اصلاحاتی بر درجه‌یه قدر اساسندن رد ایتمك اوزره ، مدحت پاشانك سنه‌لردنبری اوغراشوب ترتیب ایتدیكی قانون اساسیٔ عثمانی پروژه‌سنی مذكور دولتلر سفراسنه تبلیغ ایتدی .

دولتلر بو پروژه‌یی او آنه قدر دفعاتله نشر اولنوب تطبیق واجرا ایدلمیان

اصلاحات فرمانلری قبیلندن عد ایدرك هیچ نظر دقته آلمدیلر . سیر هانری الیوتك ۷ تشرین اولده عبدالحمید ایله وقوعبولان بر ملاقاتنی متعاقب حکومت سنیه‌یه آلتی هفته‌لك بر متارکه دها تکلیف ایتدیلر . باب عالی بو تکلیفه بش کونده جواب ویردی. متارکه‌نك آلتی هفته اولمیوب آلتی آی مدتله عقد ایدلمسنه راضی اوله‌جغنی درمیان ایتدی . خارجیه ناظری صفوت پاشانك سفرایه قارشی قوللاندیغی لسان شو طرزده ایدی :

باب عالی زیر تابعیتنده بولنان صربستانه مستقل بردولت کبی معامله ایدرك آنکه‌حقوق حرب‌دائره‌سنده برمتارکه‌یی‌قبول ایتمامش، آنجق‌دولتلرك مراجعتی اوزرینه شمدی‌یه قدر مخاصماتی اون سکز کون تعطیل ایتمش ایدی . شمدی آرتق اصول ونظامی دائره‌سنده برمتارکه عقدنده محذور کورمیور . آنجق موسم شتانك تقربی مناسبتیله بومتارکه‌یی دولتلرجه تکلیف اولنان مدتدن دها زیاده تمدید ایتمك موافق اوله‌جغی آشکاردر . بناءً علیه حکومت سنیه ۱۸۷٦ تشرین اولندن ۱۸۷۷ مارتنك اوتوز برینه قدر معتبر اولمق اوزره آلتی آیلق برمتارکه‌نك عقدینی مناسب کورمکده‌در . متارکه شرائطنی موقع حربده تنظیم ایتمك اوزره بلا اهمال مرخصلر اعزامی ایله تعطیل مخاصماتك تسریعی شمدی آرتق دول متوسطه‌نك حسن نیتلرینه محول برکیفیتدر . حکومت سنیه دخی کندی قوماندانلرینه تعلیمات لازمه ویره‌جك ودول معظمه مرخصلری آنلرله وصرپ وقره‌طاغ قوماندانلریله بالمذاکره متارکه شرائطنی تعیین ایده‌جکلردر . بوخصوصده اك زیاده نظردقت ورعایته آلنه‌جق جهت صربلرك، الیوم عثمانلی اردوسنك تحت اشغالنده بولنان نقاطی تکرار اللرینه کچیرمامه‌لریدر . بوندن بشقه حکومت سنیه دول متوسطه‌نك لازمهٔ حقانیتی کوزه‌ده‌جکنه اعتمادی برکمال اولدیغندن صربستان وقره طاغه بعدما دخی اسلحه وجبخانه ادخاله وبالفعل حربه اشتراك ایتمك اوزره خارجدن کوکللو ورودینه مانع اولمق اوزره تدابیر مقتضیه‌یی اتخاذ ایده‌جکلرینه‌ده امیدواردر . امارتینه بوصورتله خارجدن معاونت وقوعی افکارعمومیه‌یی هیجانه ودولت علیه‌یی عظیم مشکلاته دوشورمکده‌در . بوحال دوام ایده‌جك اولورسه پك وخیم اختلافاتی انتاج ایده‌جك وصلحك اعاده‌سی‌ایچون صرف اولنان مساعی‌یی ثمره‌سز براقه‌جقدر . حکومت سنیه دول متوسطه‌نك ، متارکه شرائطنه تمامیله رعایته وولایات متجاورده‌ده حرکات اغتشاشکارانه وقوعنی تشویق و تسهیلدن مجانبته مجبور اولدقلرینی

صربستان ایله قره‌طاغه لایقیله اخطار ایده‌جکلرینی دخی امید ایدر .

بونك اوزرینه اووقت ایمپراطور آلکساندر ایله برلکده لیوادیاده بولنان پرنس غورچاقوف آوروپا دولتلرینه ارسال ایتدیکی برنوطه‌ده آلتی آیاق متارکه‌یه روسیه حکومتجه لزوم کورلمدیکنی وبویله برمتارکه‌نك صالح دائمی عقدینی تسهیل ایتمیه‌جکنی بیلدیردی . دیدی‌که :

احوال حاضره‌لرنده‌کی مشکلات وامنیتسزلکی بونجه زمان دها تمدید ایده‌جك بر متارکه‌یی روسیه حکومتی صربستان وقره‌طاغه قبول ایتدیره‌من . بوندن ماعدا روسیه، آوروپانك دها شمدیدن تحمکداز برراده‌یه واران احوال مالیه وتجاریه‌سنك مصالحه‌نك آلتی آی دها تأخیری یوزندن بر قاتدها متأثر ومتضرر اوله‌جغی فکرنده‌در . بناءً علیه انکلتره‌نك تکلیفی وجهله متارکه‌نك ٤ الی ٦ هفته‌دن عبارت اولمسی خصوصنده اصرار ایدلمك لازم کلیر . مع‌مافیه مذاکراتك طرز جریانه کوره لزوم کوریله‌جك اولورسه بومدت بالآخره تمدید دخی اولنه‌بیلیر .

دیکر دولتلر بو بابده قطعی بر قرار اتخاذ ایده‌میورلرسه‌ده بومسئله‌ده روسیه‌نك طرفنی التزام ایدوب آنك شو طلبنی ترویج ایتدیرمکی هرحالده دها موافق کوریورلردی . انکلتره حکومتی آلتی آی متارکه طلبنی درحال رد ایتمدیسه‌ده بونجه زمان باب عالی ایله آوروپا دولتلری آره‌سنده جریان ایدن مذاکراته ریاست ایده‌کلدیکی حالده بودفعه متارکه‌نك آلتی هفته اولمسی خصوصنده‌کی طلبنده اصرار ایتمیوب کری چکیلمکی موافق بولدی . بوسببله باب عالی ایله مذاکراته دوام وظیفه‌سی اك اول جواب رد ویرمش اولان روسیه‌یه توجه ایتدی .

برمدتدنبری ایمپراطور آلکساندر ایله کوروشمك اوزره مأذوناً لیوادیاده بولنمقده اولان جنرال ایغناتیه‌ف ١٩ تشرین اولده استانبوله عودت ایتدی . مواصلتنی متعاقب همان دول سائره سفراسیله مذاکراته باشلادی . اثنای مذاکراتده غایت اعتدالپرور طاورانه‌رق باب عالی‌یه درمیان ایدیله‌جك تکلیف حقنده رفقاسنك موافقتنی استحصاله چالشدی . ایغناتیه‌ف انکلتره قابینه‌سنك فکرندن ممکن مرتبه خارجه چیقمامغه غیرت ایدییوردی . بناءً علیه اول باول بالآخره روش حاله کوره تمدید ایدلمك شرطیله متارکه‌نك آلتی هفته‌دن عبارت اولمسنی، بلغارستان ایله بوسنه وهرسکه « مختاریت اداره » ویرلمسنی ، باب عالی طرفندن

وعد اولنان اصلاحاتك آوروپا دولتلری طرفندن تعیین اولنه‌جق قومیسرلرك قونترولی آلتنده اجراسنی تكلیف ایدیوردی .

باب عالی بوتكلیفاته تكرار جواب ویره‌رك اشبو متاركه مدتنك ختامنه قدر شرائط صلحیه حقنده ائتلاف حاصل اوله‌میه‌جق اولورسه مدت مذكوره‌نك طوغریدن طوغری‌یه ایكی آی تمدیدینی وبومدت ختامنده‌ده برنتیجه حاصل اولمدیغی تقدیرده تكرار هیچ اولمزسه برآی دها تمدید اولنمسنی تكلیف ایتدی. ایغناتیه‌ف ایسه دولتلر آره‌سنده برائتلاف تام حصوله كلمسی احتمالنی نظردقته آله‌رق بوتقدیرده حكومت سنیه‌نك كندی طلب ایتدیكی آلتی آیلق متاركه‌یی حالیله الده ایتمش اوله‌جغنی دوشوندی . باب عالینك تكلیفنی قبول ایتمدی .

حكومت جدیده علیهنده ترتیبات
و
سوء قصد تشبثاتی

بو آرالق استانبول احوالی كیتدكجه قاریشمقده ایدی . اهالی متمادی برخوف واندیشه ایچنده وقت كچیریوردی . آلیش ویریش كاملاً طورمش اولدقدن بشقه الك ایشلك جاده‌لرده بیله كوپه كوندوز آدم صویمق كبی وقوعات اكسیك اولمیوردی .

برمدتدنبری ینه برطاقم اختلال فرقه‌لری تشكل ایلدیكنه دائر اورته‌ده برچوق شایعات دوران ایدیور ، بوشایعات بورسه‌یه‌ده انتقال ایدرك درون شهرده برقتال وقوعندن قورقیلیوردی . حكومت جدیده علیهنده بولنان بعض كسانك چركس حسن وقعه‌سنی تنظیراً مدحت پاشا ایله طرفدارلری علیهنده برطاقم پلانلر ترتیب‌ایتدكلری بوهیئت متفقه‌نك اولا عبدالحمیدی خلع ومدحت پاشا ایله شیخ‌الاسلامی قتل ایده‌جكلری روایت ایدیلیوردی .

بركت ویرسون بو ارباب خباثتك تصورات ملعونانه‌لری وقت وزمانیله كشف ایدیله‌رك داخل جمعیتلری اولان درتیوز قدر كسان توقیف وهمان (آرقادی) واپورینه بالاركاب نفی وتغریب ایدلمشلردر. بومسئله ۱۲۹۳ شوالنك آلتنجی كونی نشر اولنان اعلان رسمیده بروجه آتی تشریح ایدلمشدر :

«اغراض شخصیه‌سنی دولت ومملكتك مضرت وخسارنده آرایان‌واویولده

هردرلو سؤ افعالى ارتكابه مائل اولان بعض ارباب مفسدت برمدتدنبرى ادارهٔ دولت عليه‌يه متعلق اجرا آت وتشبثات عليهنده وصفت ووظيفه خارجنده برطاقم اراجيف واكاذيب نشريله اذهان عموميه‌يى تخديش ، دولتك بويله غائله‌لى زماننده امور ملك وملتى تشويش ايتمكه چالشدقلرى وچونكه بونلر سالك اولدقلرى مسلك فساد ايجابنجه بدخواهان دولتك دخى مجلوبى اولدقلرى جهتله شوكونلرده نشريات مضره‌لرينى آرتيره‌رق وانواع رياكارلق ايله صورت حقدن كورينه‌رك اغفال ايده‌بيله‌جكلرى آدملرك افكارينى بوزه‌جق وضابطهٔ مملكتى قاريشديره‌جق حال وحركتده بولندقلرى خبر آلنوب بوافعال فساديه‌نك مرتب ومشوقلرى دخى صدوردن محى الدين وشريف افنديلر ايله باب عالى اوراق مديرى اسبق رضا بك وروم ايلى بكلربكلكى پايه‌لولرندن رامز پاشا اولديغى نزد دولت عليه‌ده هرصورتله تحقق ايلديكندن وبونلرك ايكيسى متحيزان مأمورين شرعيه‌دن اولوب حكم منيف شرع شريف اقتضاسنجه دولت ومملكتك سلامت وسعادتنه وعامه‌نك آسايش واستراحتنه خدمت ايتمكلكى وظيفهٔ ذمت بيلملرى لازم كلير ايكن اغراض شخصيه‌لرينى استحصال وحرص وطمعلرينى خشنود ايتمك ايچون اويله برطريق فساده انهماكلرى وديكرلرينك دخى اويوله سالك اولملرى هردولت ومملكتده اولديغى كبى اجراى جزالرينى مستلزم كورنديكندن دردينك دخى پايه ورتبه‌لرى حك ورفع ايله ايچلرندن محى الدين افنديتك ردوسه ، شريف افنديتك استانكويه ، رامز پاشانك بوزجه آطه‌يه ورضا بكك لمنى‌يه نفى وتغريبلرى وبونلرك مفاسدينه تبعيت ايدن بعض خواجه‌لر ايله قبريسلى كامل افنديتك دخى كذلك پايه ورتبه‌لرينك حك ورفعيله مملكتلرينه ومناسب محللره طرد ايدلملرى خصوصلرينه ارادهٔ اصابت افادهٔ حضرت پادشاهى متعلق بيوريله‌رق كنديلرى همان مأمورلره ترفيقاً منفالرينه كوندرلمش اولمغله كيفيت جمله ارباب حميتك معلومى اولمق ايچون اعلان قلندى . »

بوبابده دسترس اولديغمز تفصيلاته نظراً اصلاحات طرفدارى اولان بعض رجالك حياتنه سوء قصد ايدلمسى متصور اولديغندن ضبطيه ناظرى خبردار اولمش ايمش . حتى سرعسكر رديف پاشا ايله ماليه ناظر سابقى يوسف پاشاودها سائر رجال دولت دخى سوء قصده معروض بولنانلر ميانينده ايمش . بواشاعات برقاچ بدمستك تفوهات وتهديداتندن عبارت اوليوب صربستان ايله مصالحه عقدى واصلاحات اجراسى عليهنده بولنان رجال عاميه‌دن بعض كمسه‌لرك رمضان

شریفه‌ده وعظ ونصیحت مناسبتیله خلقك تعصب دینیسنی تحریکه چالشدقلری ثابت اولمشدر .

بوسببدن اوسنه بایرام آلایی مراسم معتاده ایله اجرا اولنه‌مامشدر. پادشاهك بایرام نمازینی قیلمق اوزره برأ استانبولده‌کی جوامع شریفه‌دن برینه کتمسی وبالجمله سرای منسوبین ملکیه وعسکریه‌سنك وعموم رجال دولتك بیوك اونیفورمه‌لریله آلایده حاضر بولنمسی معتاد ایکن عبدالحمید بو ایلك بایرام آلاینی ساده ودبدبه‌سز برصورتده اجرا ایتمش، استانبوله بحراً کچمشدر . نماز قیلندقدن صکره تکرار بحراً طولمه باغچه سراینه عودتله بوراده معایده رسمی اجرا اولنمشدر . بایرام آلاینك بوسنه بوقدر دبدبه‌سز برصورتده اجراسنه اووقت سلطان عبدالمجیدك بشنجی مخدومی، عبدالحمیدك برادری محمد برهان الدین افندینك زیاده راحتسز اولمسی سبب کوسترلمش ایسه‌ده اصل سبب بودکل ایدی. استانبول ضابطه‌سی خواجه‌لرله حرب طرفدارلرینك خنکارك آرابه‌سی کچرکن بیوك برنمایش اجرا ایده‌جکلرینی، آرابه‌یی توقیف ایدوب عبدالحمیده حربه دوام اولنمسنه دائر برعرضحال ویره‌جکلرینی، باب عالینك مداخلهٔ اجنبیه‌یی قبول ایتمیوب مصالحه‌یی باغرادده عقد ایتمسی ایچون کندیسندن وعدایسته‌جکلرینی خبر آلمش ایدی . ایشته بو اخبارات اوزرینه ایدی که عرفه کونی بو نمایشك مرتبلری کاملاً توقیف وبایرام کونلرنده آسایش محلینك اخلال ایدلمامسی ایچون ضابطه‌جه تدابیر اتخاذ قلنمش ایدی .

ینه بوصره‌لرده سلطان مراد خامسك تکرار تخته اجلاس ایدلمك اوزره چراغان سراینه قاچیرلمسی ایچون دخی برتشبث واقع اولمشدر که تفصیلاتی بروجه آتیدر :

سلطان مراد خامسك خلعنی متعاقب آره‌دن برآی کچر کچمز استانبول ایچنده خاقان سابقك تماماً کسب افاقت ایلدیکی شایعه‌سی یاییلمش ایدی . مشارالیهك مستخدمیندن برقاچ مأمورك ، خسته‌نك احوال صحیه‌سی حقنده یاکلش خبرلر اشاعه ایتدکلرندن طولایی توقیف ایدلمسی وطبابت خصوصیلری دوقتور مونجه‌ری ایله قاپولئونك، اولکنه دفعةً بشیوز ، دیکرینه قید حیات شرطیله آیلق اوله‌رق یتمش بش لیرا ویرلمك صورتیله تلطیفلری خلقك شبهه‌سنی برقات‌دها تقویه ایتدی . ذاتاً دوقتور لایدسدورف دخی خسته‌لغك اوچ آیده ایی اوله‌جغنی سویلمش ایدی . بوسببدن خاقان سابقك ایی اولدیغی

شایعه‌سی صدر اعظمی ، خسته‌یی تکرار برقاچ دوقتوره معاینه ایتدیرمکه مجبور ایلدی .

سلطان مرادك خسته‌لغنی معاینه ایدوب رأیلرینی ویرمك اوزره اك مقتدر اطبا چراغان سراینه دعوت ایدلدی . اطبا سلطان مرادی برنجی قاتده بر اوطه‌ده برقولتوق صنداليه‌سنه اوطورمش ، صوك درجه ضعیفلامش ، بکزی طوپراق کبی اولمش ، کوزلرینك فری سونمش بر حالده بولمشلر . خسته اوطوزدیغی قولتوقده کندیسنده ذره قدر اثر حیات کوسترمیه‌رك غیرمتحرك برحالده بولندیغندن اطبا آیاغه قالدیرمق ایچون پك چوق اوغراشمشلر ، آنلرله برابر والده سلطانده چالشمش ایسه‌ده موفق اوله‌مامشلر . نهایت برآرالق آکلاشیلمز درجه‌ده خفیفجه برقاچ لقردی سویلیوب تکرار اسکی حال بیهوشی‌یه عودت ایتمش . بونك اوزرینه اطبا ، یانندەکی اوطه‌یه چکیلوب تدایسنه مأموردوقتور (مه‌یو) ، عاطف پاشا ، مونجه‌ری وقاپولئونك افاده‌لری اوزرینه راپورلرینی یازمشلر .

بوراپورك خلاصهٔ مآلی سلطان مرادك خسته‌لغی آرتق حیاتندن بیله قطع امید ایدیله‌جك درجه‌یه کلمش اولدیغنه دائر ایدی . مشارالیهی مناسب برفرصتدن بالاستفاده تکرار تخته اجلاس ایچون آره‌لرنده عقد اتفاق ایتمش اولدقلری اخبار آلنان سرای مستخدمینه عبدالحمید بدایتده ، برادری حقنده بغض وعداوته حمل اولنور ملاحظه‌سیله جزا ایتمك ایستمدی . فقط بالاخره حرم کهیاسی طوپال سلیمان افندی ایله کاتبلردن سید بك ورائف افندی دخی داخل اولدیغی حالده اون کشی‌یی توقیف ایتدیروب جمله‌سنی یانینه‌چاغیردی .وديدی‌که : « سزك ، بیچاره برادرمك احوال صحیه‌سی حقنده مغایر حقیقت خبرلر اشاعه ایتمش اولدیغکزی ایشتدم ، سزی عیبلامم . کندیسندن اوته‌دنبری اییلك کوردیککز ایچون شمدی صداقت کوسترمکز وشفایاب اولمسنی آرزو ایتمکز طبیعیدر . اونك ایی‌اولمسنی بنده جان‌وکوکلدن آرزوایدرم . فقط ویردیککز خبرلر طوغری دکل. اونك ایچون سکوت ایتسه‌کز دها ایی ایدرسکز »

بعده عبدالحميد بو اون کشینك هر برینه آیری آیری توجیه کلام ایدرك « سنی فلان یره مدیر یاپدم » ـ « سن فلان یره مدیر اول » ـ « سنی‌ده معارف نظارتنه قویسونلر » ـ « سنی فلان مأموریته تعیین ایتدم » وسائره کبی جمله‌سنی برر توجیه ایله صالیویردی .

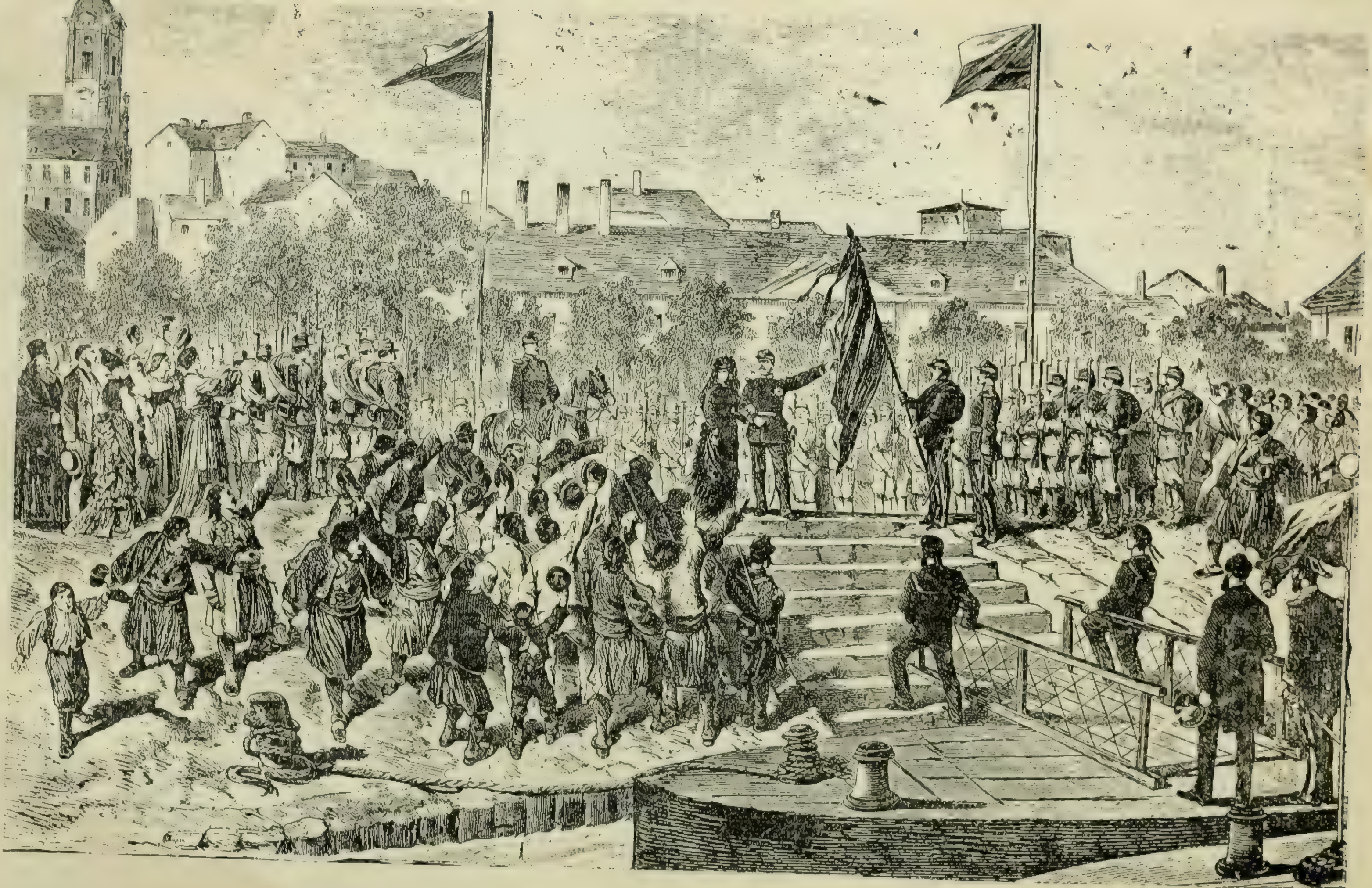

عسکر طرفندن پرنس میلانک اعلان قراليغی

سرایده ترتیب ایدلمکده اولان پلانه بوصورتله خاتمه ویرلدی ظن ایدیلیرکن سلطان مراد خامسی قاچیرمق ومدحت پاشایی قتل ایتمك ایچون یاپیلان ترتیباتك ایپ اوجی کیملرك النده اولدیغی دها صکره‌لری میدانه چیقمشدر .

مدحت پاشانك اصلاحات جدیه و اساسیه اجراسی حقنده‌کی مساعیسی بین الاهالی افکار مختلفه حصولنه سببیت ویرمش ، بر درجه‌ده‌که هرکس کندیسنی بیان فکره ، هرایشه قاریشمغه صلاحیتدار کورمکه باشلامش ایدی . بویله بر شورش افکار ایچنده ارباب جهل و غفلتك ماهر آنتریقه‌جیلر النده بازیچه اولوب قاله‌جغی طبیعیدر . ایشته حکومتجه ظاهره چیقاریلن بر تشبث خفی دخی بویله بر آنتریقه نتیجه‌سی ایدی . بوتشبث اساساً مجنونانه بر حرکت اولمغله برابر موفقیتی تقدیرنده حکومتی مشکلات ایچنده براقمسی و آسایشی وخیم صورتده اخلال ایتمسی ملحوظ ایدی .

بوفسادك مرتبلری سلطان سابقی چراغان سراینده‌ن قاچیروب نامنه بر بیاننامه نشر ایتمك و بوبیاننامه‌ده سلطان مشارالیهك خلعی موافق شرع وقانون اولمدیغندن حقوق سلطنتك غاصبی اولان عبدالحمیدك الندن نزعی ، اصلاحات متصوره‌نك کافه‌سی احکام دینیه وشرعیه‌یه مغایر اولمغله جمله‌سنك ردی وسلطان مرادك حکمدار مشروع طانمسی لزومنی اعلان ایتمك تصورنده ایمشلر . مذکور بیاننامه‌نك برصورتنه حکومتجه دسترس اولنمشدر .

بوسره سلطان مرادك سراینده‌کی قادینلردن بعضلری‌ده واقف ایمشلر . ارباب فساد قادین قیافتنده اوله‌رق چراغان سراینه کیرر واوراده ، ذکر اولنان قادینلرله مذاکره ایدرلرمش . سلطان مرادك اسکی کوزده‌لرندن و بواسراره واقف اولنلردن بری بتون بوتصوراتی عبدالحمیدك جاریه‌لرندن اولوب مناسبات محرمانه‌ده بولندیغی برقادینه حکایه ایتمش ، کیفیت بوصورتله شیوع بوله‌رق ضابطه‌جه اتخاذ اولنان تدابیر اوزرینه قادین قیافتیله سرایه کیرنلر دردست ایدلمش . بونلر میاننده انکلتره سفارتی ترجمانك برادری (ستاوریدیس) نامنده برروم دخی وار ایمش .

مدحت پاشانك افاده‌سنه عطفاً روایت اولندیغنه نظراً بونلرك پلانلری موجبنجه بر آقشام درت کشی ارکك قیافتده اوله‌رق چراغان سراینه کیرمش . سرایك اوکنده‌ده بر واپور حاضر طوریورمش . قپوده طوران نوبتجیلر بوقادینلردن برینك پچه‌سنك آلتنده اوزون برصقال مشاهده ایتملریله شبهه‌له‌رك

هپسنى توقيف ايتمشلر . دردينك‌ده اركك و حتى ايچلرندن برينك مرقوم ستاوريديس اولديغى تبين ايتمش. واپور روس واپورى اولوب سلطان مرادى اوده‌سايه كوتوره‌جك واورادن ادعاى حق سلطنت ايديله‌جك ايمش .

ديكر بر روايته نظراً بونلرك مقصدى سلطان مرادى دكل ، او وقت هنوز اون ياشنده بولنان مخدومى صلاح‌الدين افندى حضرتلرينى قاچيرمق ايمش . هم‌ده واپورله اوده‌سايه دكل ، قپالى آرابه ايله بك اوغلنده روسيه سفارتخانه‌سنه . بونك ايچون اون كوندن برى ايكى كشى چراغان سراينك اطرافنده طولاشمقده ووالده سلطان ايله كوروشمه‌نك چاره‌سنى آرامقده ايمشلر. بونلرك برى عدليه نظارتى مأمورينندن اسكدارلى محمد افندى ، ديكرى ماليه نظارتى مأمورلرندن حسنى بك ايمش . بونلر بشكطاش ضابطه‌سى مأمورلرندن عارف بك اسمنده برينى بولوب اوچيوز ليرا ويره‌رك كنديلرينه معاونت ايتمسنى تكليف ايتمشلر . اوده كويا قبول ايتمش .

بر آقشام ايكى قادين سرايك قپوسنه كله‌رك والده سلطانى كوره‌جكلرينى سويلشلر . قپوجيلر والده سلطانك اوصرده‌ده پك مشغول اولديغى بهانه ايدرك بونلرى برمدت بكلتمشلر . او آرالق طيشاريده بر آرابه طورمش ، ايچنده مرقوم ستاوريديس ايله برلهلى وار ايمش . بعده بودرت شخص درحال توقيف ايديله‌رك طوله باغچه سراينه داماد محمود پاشانك يانه كوتورلمش . بوراده موقوفلر بردرجه‌يه قدر اعتراف مافى‌الضمير ايدرك مقصدلرى شهزاده‌يى آرقه قپودن چيقاروب روسيه سفارتنه كوتورمك ، بعده مناسب بر زمانده روسيه‌يه آشيرمق واوراده كنديسنه وقتيله شيخ شاملك اوغلنه ياپيلديغى كبى بكلك ويرمك اولديغى سويلشلر . بوكا نه‌دن طولايى لزوم كوردكلرى صورولدقده محمد افندى ايله حسنى بك « شيطانه اويدق » جوابنى ويرمشلرمش .

* * *

استانبولده بروجه بالا مذاكرات ديپلوماتيقيه ووقايع غريبه جريان ايتمكده ايكن آلكسيناچ اوكنده‌ده محاربه‌لره دوام اولنيوردى . صربليلرك ٣٠ ايلول تعرضلرى صورت معلومه‌ده دفع ايدلدكدن صكره تعطيل حرب ايچون رسماً معين اولان مدتك دخى ختام بولديغى سويلش ايدك . بناءً عليه اصل حركات خصمانه‌يه ٤ تشرين اولدن صكره باشلامق لازم كليركن عثمانلى اردوسى آلكسيناچ اوزرينه تعرضدن توقى ايله آيك اون يديسنه قدر اولدينى يرده

قالدی . تاریخ مذکورده غیر مساعد هوالرك حلولندن اول عسکرك موسم شتاده اقامتنه مساعد قوناقلر الده ایتمك و وقوعی قریب مذاکرات صلحیه اوزرینه اجرای تأثیر ایده جك نتایج مبسوطه یه دسترس اولمق ایچون ایرتسی کون همان تجاوزه مباشرت اولنمسی درسعادتدن عبدالکریم پاشایه با تلغراف امر اولندی . اردو برموجب امر صرب مواضعی اوزرینه تعرضه باشلادی .

تصادفات غریبه دن اوله رق او وقته قدر ایی کیتمش اولان هوالر عثمانلی اردوسنك حرکات تعرضیه یه ابتدار ایلسیله بردنبره تبدل ایده رك صوك بهارك سورکلی یاغمورلری، فورطنه لی کونلری وصغوق کیجه لری باشلادی . بو سببله حرکات مذکوره ایکی کون تأخره دوچار اولدی . ترتیبات تعرضیه بروجه آتی ایدی :

صول جناح منتهاسنده یحیی پاشا لواسی ، آنك صاغنده سلیمان پاشا فرقه‌سندن عزیز پاشا لواسی ، (جونیس) ك قارشیسنده عادل پاشا ، شمالنده حافظ پاشا لوالری ، آنك یاننده حسن پاشا لواسی ، صکره ده سلیمان پاشا فرقه‌سنك ایکنجی لواسی اولمق اوزره صباحلین ایرکندن حرکته باشلانیله جق ، آلکسیناچ قارشیسنده کی تپه لرده فضلی پاشا فرقه‌سی بوله رق مصطفی پاشا لواسی ده صاغ جناحی تشکیل ایده جك ایدی .

قطعات عثمانیه ایشته بو ترتیب ایله صباحلین ایرکندن محاربه موضعنه داخل اولدیلر . بتون کیجه یاغمور یاغمش ، کوندوزده متصل یاغیوردی . هواده صغوق وروزکارلی ، یر چامورلی ایدی . مع مافیه عسکرك کیف ونشئه‌سی ینه یرنده ایدی . او کونده بایرامك ایلك کونی ایدی . هوانك مخالفتی ، صرب استحکاماتنك متانتی ایله برابر عساکر عثمانیه‌نك اوکون آقشامه قدر اجرا ایتدکلری محاربه ینه شایان تقدیر نتیجه لر ویردی . صول جناحده کی قطعات دشمنك ١٣ استحکامنی ضبط ایتدیلر .

ایرتسی کون یاغمورك دوامی حسبیله تعرضه دوام ایدلمامش ایسه ده آیك یکرمی برنجی کونی مخالفت هوایه باقمیه رق ایلری حرکتده دوام اولنمش ، ٢٢ و ٢٣ نجی کونلری دخی عینی وجهله بر کون یاغموردن طولایی تعطیل ، دیکرنده یاغموره رغماً تعرضه دوام ایدلمشدر . بو درت کون ظرفنده عسکر پك چوق مشقت چکمش اولدیغندن تشرین اولك دردندن یکرمی طقوزینه قدر محاربه تعطیل ایدیله رك استراحته وتعرضه دوام ایچون اکمال استحضاراته

لزوم کورلمشدر . ازجمله بر قاچ هفته اول نیشه قدر کتیرلمش اولان اوچ قطعه ١٥ سانتیمتره‌لك قروپ طوپی برخیلی مشکلات ایله آلکسیناج اوکنه نقل اولنمشدر.

طروباوه‌نو محاربه‌سی — تشرین اولك یکرمی طقوزنجی کونی اجرا ایدیلن (طروباوه‌نو) محاربه‌سی موراوا حوضه‌سنده ایکی آیدنبری وقوعبولان محارباتك وعینی زمانده حربك‌ده صوك صفحه‌سنی تشکیل ایدر .

عساکر عثمانیه یوم مذکورده تعبیه‌جه استحصال مظفریت ایتدکدن بشقه صربلیلره ایلك وصوك ضربهٔ قطعیه‌یی‌ده اوردیلر . آلکسیناچی ، بو نقطهٔ مهمهٔ عسکریه‌یی تخلیه‌یه مجبور ایتدیلر .

آلکسیناچك تخلیه‌سی ، صرب اردوسنك بو محارباتده دوچار اولدیغی ضایعات مادیه ومعنویه‌نك پك عظیم اولدیغنی وچرنایه‌فك آرتق موقع مذکورك متین استحکاملری داخلنده بیله بر کره دها محاربه‌یی کوزه آلدیره‌میه‌جق درجه‌ده امیدسز قالدیغنی اثبات ایدر .

صربستانك آلکسیناچ ودلیغراد کبی ایکی مهم موقع عسکریسنك بوصورتله عثمانلیلر النه کچمسی وصرب اردوسنك آرتق محاربه‌یه دوام ایده‌میه‌جك درجه‌ده پریشان اولمسی اوزرینه چرنایه‌ف بلغراد ولیوادیایه تلغرافله برر فریادنامه کوندردی . پرنس میلان ١٦ ایلولده موراوا اردوسی ضابطانی طرفندن قرال اعلان ایدلدیکی زمان بو حرکت بتون آوروپا دولتلری طرفندن سوء نظرله کورولدیکی جهتله چار آلکساندره یازدیغی برمکتوبده بوکبی جالب دقت حادثاتك تکررینه میدان ویرمامك ایچون اردویه کیتمیوب بلغرادده قاله‌جغنی وعدایلش ، شمدی‌یه قدر بو وعدنده‌ده طورمش ایدی . فقط تشرین اولك یکرمی طقوزنجی کونی آقشامی (طروباوه‌نو) هزیمتنی ایشیدیرایشتمز قالقوب موراوا اردوسی نزدینه کیتمکه قرار ویردی .

میلان همان ایرتسی کونی پاراچینه متوجهاً حرکت ایتدی . ینه او کونی بلغرادده صرب مستحفظلرینك ، یعنی آیاقده طوره‌بیلمکه وتفنکی طولدیروب آتمغه قدرتی بولنان نقدر صربلی قالمش ایسه جمله‌سنك تحت سلاحه آلنمسی امری ویرلدی . فقط بوتدبیرك اجراسنه جریان احوال میدان براقمدی .

(طروباوه‌نو) هزیمتنی ومحاربه‌ده برچوق روس ضابطانك تلف اولدیغنی مبین تلغرافنامه لیوادیایه ورود ایدوب چار آلکساندرك واصل سمع اطلاعی اولنجه چار پك زیاده مأیوس اولدی . روسیه حکومتی وروس ملتی صربستانه

مادی ، معنوی بوقدر معاونت ایتدکاری حالده نتیجه‌نك بویله ظهور ایتمسی ، روسیه‌نك حیثیتنی مخل تلقی ایدلدکدن ماعدا بوصوك مغلوبیتك خبری روسلر آره‌سنده شایع اولنجه حکومتك شدتلی تدابیر اتخاذ ایتمامسندن طولایی عمومی برانفعال حاصل اوله‌جغی وارد خاطر اولدی .

بونك اوزرینه ایمپراطور آلکساندر ، درسعادت سفیری جنرال ایغناتیه‌فه همان برتلغرافنامه چکه‌رك باب عالی‌یه سریعاً براولتیماتوم ویرمسنی و آلتی هفته‌دن ایکی آیه قدر متارکه عقدینی صورت قطعیه‌ده طلب ایلمسنی وقبول ویا رد جوابی ایچون‌ده قرق سکز ساعتلك برمهلت اعطا ایتمسنی امر ایلدی .

ذاتاً ایغناتیه‌ف اوصره‌ده استانبولده بومتارکه ایچون باب عالی‌ایله مذاکرات اجرا ایتمکده اولوب متارکه‌یی قبول ایتدیرمسی‌ده قوهٔ قریبه‌یه کلمش اولدیغندن چارك بوامرینی اجراده برآز تردد ایتدی . وقوع حالی حکایه ایله اولتیماتومه لزوم اولمدیغنی تکرار لیوادیایه باتلغراف بیلدیردی ایسه‌ده اورادن ایمپراطور آلکساندر نامنه اولتیماتومك تبلیغی ایچون یکیدن امر قطعی آلدی .

بونك‌اوزرینه ایغناتیه‌ف تشرین‌اولك اوتوز برنجی کونی بعدالظهر خارجیه ناظری صفوت پاشایه بروجه آتی اولتیماتومی تبلیغ ایلدی.

« محرر امضا روسیه‌سفیری خارجیه ناظری دولتلو صفوت پاشاحضرتلرینه زیرده محرر تبلیغاتی اجرایه مأموردر.

بعض ایالات شاهانه‌ده بر سنه‌دنبری ظهوره کلوب صربیه وقره طاغ ایله محاربه‌یی انتاج ایدن وقوعاته‌روسیه دولتی نظر بیقیدی‌ایله باقه‌ماز. روسیه ملتی روابط عدیده واحوال ماضیه ایله بالقان خرستیان اهالیسنه مربوط اولدیغی جهتله وقوعات مذکوره روسیه ماتنجه بیوك تأثیر حاصل ایلمشدر . ایمپراطور حضرتلری تبعه‌سنك شو میل ومحبتنه اشتراك‌ایدرك دول‌معظمه‌ایله متفق اولدیغی حالده صلح و آسایشك اعاده‌سنه چالشمشلردر . چونکه دول ضامنه صربیه وقره‌طاغده محاربه‌دن اولکی حالك ابقاسی ماده‌سنی مصالحه‌یه اساس اتخاذنده اتفاق‌ایلمش اولدقلرندن‌الیوم‌عساکر شاهانه‌نك‌اجرا ایلدکلری حرکات‌عسکریه بیهوده یره‌قان‌دوکمکدن عبارت‌قالیورهله‌بوکونلرده‌دوکیلان قانلرانسانیته‌طوقنور مرتبه‌لره کلمش‌اولدیغی حالده ینه برنتیجه‌یی منتج اوله‌مدیغندن متبوع مفخمم ایمپراطور حضرتلری مدت جزئیه ایچون برمتارکه عقدی ضمننده جریان ایدن مکالماتك آغیر کیتمسیله بوحالك برمدت دها دوامنه مساعده ایده‌من . ایمدی

محرر امضا اشبو نوطه‌نك وقت تبليغندن اعتباراً ايكى دفعه‌ده يكرمى درت ساعت ظرفنده بلاقيدوشرط آلتى‌هفته‌دن‌ايكى آيه‌قدرحكمى بتون محاربينه شامل اولمق اوزره بر متاركهٔ حقيقيه عقد اولنموب ده‌اردوى همايون قوماندانلرينه دخى حركات عسكريه‌نك درحال تعطيلى ضمننده امر قطعى ويرلمزسه بتون اعضاى سفارت ايله درسعادتى ترك ايده‌جكنى ايمپراطور نامنه اوله‌رق باب عالى‌يه بيان ايدر وبو وسيله ايله احترامات فائقه‌سنك تجديد تأميناتنه ابتدار ايلر .

ايغناتيه‌ف .

ايغناتيه‌ف بو نوطه‌يى كوندردكدصكره اشياسنى واپوره يوكلتمكه باشلامش وبو ميانده سودينى المق ايچون بسلديكى براينكى دخى ارنوتمامش ايدى . نقط سفيرك كرك اينكى وكرك اشياى سائره‌سى واپورده چوق قالمادى . روسيه سفيرى ١ تشرين ثانيده دولت عليه‌نك تاريخ مذكوردن اعتباراً ايكى آى مدتله متاركه‌يى بلاقيد وشرط قبول ايتديكنه ودارالحربك هرطرفنده تعطيل مخاصمات ايچون قوماندانلره اوامر لازمه ويرلمش اولديغنه دائر صفوت پاشادن جواب آلدى . متاركه‌نك شرائطى دول معظمه سفراسيله آيروجه قرارلشديريله جق ايدى . بوشرائطك الك اهميتليلرندن برى طرفين محاربين آره‌سنده خط متاركه‌نك تعيينى ايدى . بونك ايچون آلتى دولتدن هر برى بر عسكرى قوميسر تعيين ايده‌جك ، بونلر ايكى‌يه آيريله‌رق برى صربستانه ديكرى قره‌طاغه كيدرك اوراده عثمانلى ، صرب وقره‌طاغ قوميسرلريله برلكده متاركه منطقه‌سنى تعيين وتحديد ايده‌جكلردى . كانون اولك اون ايكيسنده بو ايشده بتدى . يالكز قره طاغده بر آز مشكلاته تصادف اولندى . چونكه نقشيك قلعه‌سى هنوز قره طاغليلرك آبلوقه‌سى آلتنده ايدى . قلعه‌يه ارزاق ادخالى مشكل ايدى . آبلوقه‌نك ادامه‌سى وارزاقك قره‌طاغ طريقيله ومحاصرينك قونترولى آلتنده اوله‌رق تدارك وادخالى شرطيله بو مشكل دخى رفع اولندى .

متاركه خبرى عثمانلى اردوسى قرارگاهنه تشرين ثانينك اوچنجى كونى صباحلين ورود ايتمش ايدى . بونك اوزرينه عساكر معاونه ايله كوكلليلرك متاركه دوام ايتديكى مدتجه مملكتلرينه عزيمتنه مساعده اولندى . قرارگاه عمومى برقاچ كون صكره آلكسيناچه نقل ايدلدى . بوراده جسيم ارزاق دپولرى تأسيس ايدلديكى كبى نيش تجارينك متاركه مدتجه آلكسيناچه كلوب دكان آچملرى

ایچون کندیلرینه تسهیلات کوسترلدی . بوتدبیرك فائده‌سی درکارایدی. عساکر عثمانیه‌نك قسم اعظمی اوچ آیدنبری محال مسکونه یوزی کورمامش ، جانلرینك ایسته‌دیکی شیئ آلمق ایچون بقال بولامامش ایدی عینی زمانده‌ده صوفیه ولایتنده دخی متارکه‌نك ختامنه قدر تبعهٔ عثمانیه‌دن هیچ کمسه‌نك متصرفك رخصتنامه‌سی اولمادیغی حالده صربیه حدودینی تجاوز ایتمامسی و بوامر خلافنده حرکت ایده‌جکلرك اللی لیرا جزای نقدی ایله حبسه محکوم ایدیله‌جکلری اعلان اولندی.

صربلردخی متارکه‌نك اعلانی متاقب میلیس عسکرینی ترخیصه باشلادیلر. متعاقباً تشکیلات جدیده ایله ویلیسلری تکرار سلاح آلتنه آلمق ایجاب ایتدیکی تقدیرده یاپیله‌جق تدابیرایله اشتغال ایتدیلر . روسلرك برقسمی بسبتون، برقسمی موقتاً مملکتلرینه عودت ایلدیلر . صربستانده قالان واکثریتی تشکیل ایدن قسمی سمندره‌یه یراشدیرلدی .

جنرال چرنایه‌ف تشرین اولده پاراچین‌ده روس ضابطاننه بعضـلرینه خطاباً ایراد ایلدیکی برنطقده دیدی که :

فاجعه‌نك دها یالکز برنجی پرده‌سی اوینـاندی . صربلرك حربه دوام ایدوب ایتمیه‌جکلرینی بیلمم . فقط روس ضـابطاننك متارکه ختامنده تکرار وظیفه‌لری باشنده اثبات وجود ایتملرینی طلب ایدرم . سزاسلاو اوق مسئله‌سنك پیشدارلری اولدیغکزی اونوتمامیسکز . صربستان، دعواسنك حق اولدیغنه، روسیه‌نك توجهنه ومعاونتنه کوه‌نه‌رك اسلاو بایراغنی آچدی . صرپ اردوسی، بن بورایه کلدیکم زمان سـاده بر سوری کویلیدن عبارت ایدی . سـلاحی ، جبخانه‌سی ، زمانمز حربی حقنده بر فکر ومعلوماتی یوق ایدی. زیرا صربستان اللی سنه‌دنبری صلح ایچنده‌یاشامش ایدی . صرپ اردوسی بومحذورلریله برابر ینه ایکی آی قدر مقاومت ایتدی فقط مساعیٔ بشریه‌نك کافه‌سنك برحدی واردر. صربلر عاجز قالنجه روسلردن استمداد ایتدیلر. سزکلدیکز. فقط عددکز چوق دکل ایدی . ٢,٠٠٠ کوکللیدن زیاده دکل ایدیکز . فقط بو ٢,٠٠٠ کشی بنم ایکی آی دها مقاومت کوسترمکلکمه سبب اولدی . آنجق بدایتده مشکل اولان وظیفه‌مز نهایت غیرقابل ایفادرجه‌یه کلدی . بیلیرم، ایچکزدن بعضلری صرپ اردوسنك اوصاف لازمهٔ عسکریه‌یی حائز اولمادقلرندن طولایی شکایت ایدییورلر. فقط اونوتمایکزکه اسلاوانی مدافعه وظیفهٔ مشکله‌سی یالکز باشنه کوچجك صربیه‌نك اوزرینه براقیلمشدر. صربلیلر مدید برمقاومتدن صـکره عدداً پك

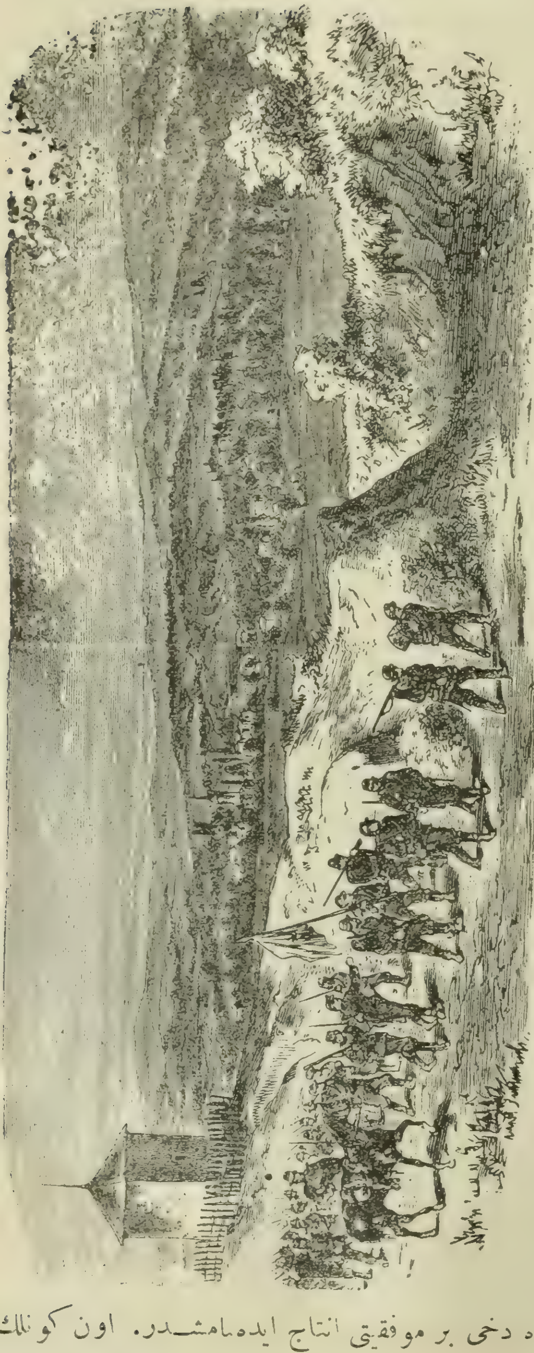

صربستان ملیس عساکرینك حدوده عزیمتی

فضله اولان برخصمه مغلوب اولدیلر . مملکتك اوچده بری خراب اولمشدر . بوحاللری کورنجه دوچار یأس ونومیدی اولمامق قابل اولمیور. هله نه طرفدن امداد ومعاونت کله جکنی ده بیلمیورز .

چرنایه ف پارا- چیندن بلغراده کیتدی. اسباب سیاسیه‌دن طولایی شمدیلك روسیه‌یه عودتی ممنوع اولدیغی کندیسنه اوراده تبلیغ ایدلدی. اوده ٣٠ تشرین ثانیده زوجه‌سنه ملاقی اولمق اوزره بلغراددن ویانه‌یه کیتدی .

* * *

قره‌طاغ جهتنده‌کی حرکات عسکریه‌یه کلنجه حرکات مذکوره متارکه‌دن صکره دخی بر موفقیتی انتاج ایده‌مامشدر. اون کونلك متارکه‌نك عقدینی متعاقب چتینه‌یه عودت ایتمش اولان پرنس نیقولا مدت

مذكورەنك ختامنه قدر اورادەقالمش و٢٨ ايلولدەتكرار اردوسنەالتحاق ايلشدر بواثناده اولجه قرەطاغليلر الە اسير دوشن ميرلوا عثمان پاشانك دخى سبيلى تخليه اولنمشدر .

مختارپاشا متاركه مدتجه(زاسلاپ)دەكى استحكاملرنده قالديغى كبى متاركەنك ختامندن صكرەده ينه حال تدافعى يى محافظه ايلشدر . بواثناده هرسك عصاتى تكرارمواقع مستحكمەجوارندەطولاشمغه وعساكر عثمانيەنك طرق مواصلەسنى قطع ايتمكه باشلامش ايدى.

٩ تشرين اولده (زاسلاپ) جوارندەكى عثمانلى وقرەطاغ مواضعى آرەسنده بر محاربه وقوع بولدى . اغلب احتماله نظراً بومحاربه تصادفى اولەرق قطعات عثمانيەنك برتعرضيله باشلامش. فقط قرەطاغليلر ايشى پك جدى طوتەرق اونلرده شدتلى برتعرض ايله مقابله ايلشلردر. بومحاربه نتيجەسنده مختار پاشا ترك موضعله كرى چكيلمش و(قلوبوك)ك شمالنده (قوسماچ) طاغلرنده برحمايه موضعنده توقف ايلشدر.

عينى زمانده رئيس عصات داقوويچ قومانداسنده ٤،٠٠٠ كشى (ليوبين) اوزرينه يورييەرك مختار پاشانك شماله طوغرى خطوط مواصلەسنى قطع ايتمكه چالشيوردى.قوۀ مذكوره برنجى عثمانلى مفرزەسيله محاربەدن صكره (ليوبين)ى وجوارنده كائن برقاچ قريەيى‌ده احراق ايلدى.

قرەطاغ شمال قول اردوسنك صاغ ياننده ٥،٠٠٠ كشى ايله اجراى حركات ايدن پتقو پاولوويچ (زاسلاپ) مصادمەسندن صكره (بيلك) اوزرينه يورويەرك موقع مذكور پيشگاهنده حسين پاشا لواسيله محاربه ومذكور لوايى (بيلك)ە رجعته مجبور ايتدى .

٢ تشرين ثانيده قرەطاغك شمال حدودنده شدتله ياغان قارلردن طولايى محاربه دوچار تعطيل اولدى.

كلهلم قرەطاغك جنوب حدودندەكى حركاته: بوراده درويش پاشا قوماندسنده قرق طابور وار ايدى. فقط بوطابورلرك موجودى آز ايدى . بوندن بشقه درويش پاشايه آناطولى اهاليسندن ٤،٠٠٠ نفر عساكر معاونه دخى كوندرلمش ايدى. پاشا بوقوته كوودەرك ٩ تشرين اولده (سپوش) دن حركتله (چەتا) نهرى بوينجه قرەطاغ اراضيسنه طوغرى تجاوزه باشلادى. (مارتينيچى)يى، (نوووسەلو)يى اشغال وبوموفقيتله قرەطاغليلرى حقيقةً حيرته دوچار ايلدى.

فقط بر قاچ کون صکره قره‌طاغ حربیه ناظری (ستانقو رادونیچ) دانیلوغراد جواری سکنه‌سنی سلاح آلتنه آله‌رق ١٦ تشرین اولده زاغاراشدن عثمانلیلر اوزرینه تعرض ایلدی . مصادمه قطعی اولوب عساکر عثمانیه‌نك مغلوبیتیله نتیجه‌لندی . ٢١ تشرین اولده (مدون) قلعه‌سی ٤٠٠ نفر محافظله برلکده ارزاقسزلك یوزندن تسلیمه مجبور اولدی . تشرین‌اول نهایتنده قره طاغلیلر، مملکتلرینك جنوب طرفنده (سپوش) وپودغوریجه‌مواقع عثمانیه‌سی جوارنده‌کی اراضی‌یه‌کاملاً صاحب اولدیلر. صربستان اراضیسنك برقسمی عساکرعثمانیه‌نك تحت اشغالنده اولدیغی حالده قره طاغ حدودندن تجاوز ایدن عثمانلیلر کاملاً کری چکیلمش، حتی قره‌طاغلیلر عثمانلی طوپراغنه بیله کچه‌رك ایکی آیلق متارکه عقد اولندیغی زمان، غالب صفتیله دولت عثمانیه‌دن کندیسنه بر مقدار یر ترك ایدلمسنی طلبه بیله حق قازانمش ایدی.

قونفرانس حاضرلقلری ـ روسیه‌نك سفربرلکی

روسیه حکومتنك صربستان وقره‌طاغ ایله آلتی هفته‌دن ایکی آیه قدر عقد متارکه ایچون باب عالی‌یه ویردیکی اولتیماتوم بتون جهانی حیرتده براقدیغی صره‌ده برطرفدن‌ده روس وانکلیز دیپلوماتلری آره‌سنده پك زیاده شایان دقت برمخابره جریان ایدییوردی. مخابرات مذکوره روسیه حکومتنك فکر ونیتنی واضحاً کوسترمکده اولدیغندن بوبابده بعض تفصیلات اعطاسنه لزوم کورییورز:

انکلتره‌نك پترسبورغ سفیری لورد لوفتوس، روسیه‌نك شرق مسئله‌سنده بوقدر ایلری‌یه کیتمسنك سببی نه اولدیغنی بالذات چاردن صورمق اوزره ۲۳ تشرین اولده لیوادیایه کیتدی. چار آلکساندر ایله واقع اولان ملاقاتنك تفصیلاتنی لوندره‌یه کشیده ایلدیکی ۲ تشرین ثانی تاریخلی تلغرافنامه ایله انکلتره خارجیه ناظرینه بیلدیردی. روسیه حکومتی، انکلتره افکار عمومیه‌سنده حاصل اولان اندیشه‌نك برطرف اولمسنی آرزو ایتدیکی بیانیله بالآخره لورد لوفتوسك بروجه بالا تلغرافنامه‌سنك نشرینی رجا ایتمکله انکلتره حکومتی‌ده بورجایی اسعافده محذور کورمدی. بوتلغرافنامه‌نك صورت مترجمه‌سنی بزده بروجه آتی درج ایدییورز:

« افندم! بوکون لیوادیاده روسیه ایمپراطوریله ملاقات ایتدم. چارحضرتلری بنی نزاکت وصمیمیت معتاده‌لریله قبول ایدرك عائله‌م حقنده لطفاً بعض استفاراتده بولندقدن صکره سوزی درحال شرق مسئله‌سنه انتقال ایتدیردیلر. مشارالیه متارکه‌نك باب عالی طرفندن قبولی ملحوظ اولدیغنه دائر بوصباح بر تلغرافنامه آلدیغنی سویلدکدن صکره باب عالینك تعطیل حرکات عسکریه ایچون قوماندانلرینه اوامر لازمه کوندرمش اولدیغی مبین دیکر بر تلغرافنامه‌یی‌ده بکا اوقودی وبونك پك زیاده موجب ممنونیت اولدیغنی سویلدی. پازار کونی پرنس غورچاقوف ایله کوروشدیکم زمان بکاهیچ برشی سویلمدیکی حالده ایرتسی کون جنرال ایغناتیه‌فه اولتیماتوم امرینك کوندرلمش اولمسندن بحث ایتمکلکم اوزرینه چار بوامرك، صرب اردوسنك کاملاً مغلوب اولدیغی خبرینك ورودی اوزرینه بومغلوبیتی متعاقب بلغارستانده اولدیغی کبی بعض مظالم وتعدیات وقوعه کلیر

قورقوسيله ويرلمش اولديغنى وكنديسنك لزومسزيره سفك دمايه ميدان براقماق ايچون بر اولتيماتوم اعطاسنه قرار ويرديكنى وحتى بوقراره هركسدن زياده، امرى آلان جنرال ايغناتيه‌فك حيرت ايتمش اولديغنى افاده ايتدى. چار حضرتلرى، اولجه تكليف اولنان قونفرانسك بلاافاتهٔ وقت انعقادى ودولتلرك، مقدمات صلحيه حقنده مذاكراته كيريشه‌بيلملرى ايچون سفيرلرينه همان تعليمات كوندرملرى وبومذاكراته اولجه طرف اصيلانه‌لرندن درميان اولنان تكليفاتك اساس اتخاذى خصوصنده‌كى آرزوسنى پك جدى اوله‌رق درميان ايتدى. بعده مذاكرات سالفه‌يى كمال سكونت وسلاستله اجمال ايدوب كنديسنك صلح ومسالمه آرزوكش اولديغنى هروجهله اثبات واختلافات موجوده‌يه صلحاً برچارهٔ تسويه بولمق ايچون يد اقتدارنده بولنان هرشيئى اجرا ايلديكنى، آلتى هفته‌لق متاركه‌يه دائر طرف عاليلرندن اولجه درميان اولنان تكليفى ترويج ايتديكنى، فقط باب عالينك بونى رد ايدرك عاقبت مخاصماتك ساده اون كون تعطيل ايلديكنى، بونكده تماماً سوزدن عبارت قالديغى وباب عالينك، آو وپانك متحداً واقع اولان مراجعتنه جواب رد ويرمسى دولتلره بر سلهٔ حقارت اورمق ديمك اولديغى حالده، كنديسنك آوروپا ائتلافندن آيرلمغى آرزو ايتمديكى جهتله بوكا صبر ايله مقابله ايلديكنى، بعده ذات عاليكزك مصالحه‌يه اساس اتخاذ اوله‌جق تكليفاتى درميان ايلديككز زمان، كنديسنك بوكاده موافقت ايتديكنى، تكليفات مذكوره‌نك دول سائره طرفندن دخى قبول اولنديغنى، باب عالينك بوتكليفاته‌ده قاچاماق يوللو جواب ويروب پروتوقول شكلنده جواب موافقت اعطاسندن امتناع وحكمى بلاتفريق بتون ممالك عثمانيه‌ده تطبيق ايدلمك اوزره عمومى براصلاحات تدبيرينك دردست تذكر بولنديغنى وتدبير مذكورك دولتلرك تكليفندن بيله‌واسع اولديغنى بيلديرديكنى، بوجواب اوزرينه دولتلرجه شرائط صلحيه حقنده‌مذاكره‌يه‌زمان قالمق اوزره ذات عاليكزك روسيه حكومتيله برابر عينى زمانده باب عالى‌يه مدتى برآيدن آشاغى اولماملق شرطيله برمتاركه تكليف ايلديككزى، دولت عليه‌نك ايسه بوكا مقابل بش آيلق بر متاركه تكليف ايتديكنى وبو تكليفك احوال واسباب معلومه‌دن طولايى ترويج وطرفين محاربينه توصيه‌سى قابل اوله‌مديغنى بيان ايتدى وديدى‌كه:

بوصورتله باب عالى حربك تعطيلى وبرايتلاف عمومى حصولى ايچون بتون اوروپا طرفندن صرف اولنان مساعى‌يى عقيم براقدى. آوروپا مكرراً ويريلن

بوجواب ردلری قبول آرزوسنده بولنسه بیله بن بونلری آرتق روسیه‌نك شرف وحیثیت ویامنافعیله قابل توفیق کوره‌مم. آوروپا ایتلافندن آیرلماق ایسترم. فقط حال حاضر غیر قابل تحمل برراده‌ده اولوب دها زیاده دوامی تجویز اولنه‌مز. اکر آوروپا متانت وشدتله حرکته مهیا دکل ایسه‌بن یالکز باشمه حرکته مجبور اوله‌جغم.

بعده چار حضرتلری بالخاصه انکلتره ایله اولان مناسباتندن بحث ایدرك انکلتره‌ده روس پولتیقه‌سی حقنده حالا پك بیوك بر شبهه وروسیه‌نك تعرض واستیلا ارزوسنده بولندیغندن طولایی‌دائمی برقورقو موجود اولدیغنی کورمکله پك زیاده متأسف اولدیغنی، کندیسنك فتوحات آرزوسنده بولنمدیغنه، توسیع ملك سوداسنده اولمدیغنه، استانبولی ضبط ایتمك کبی برفکر و آرزو پرورده ایتمدیکنه دائر برچوق وسیله‌لرله تأمینات قویه ویرمش اولدیغنی، بیوك پترونك وایمپراطوریچه ایکنجی قاترینانك وصیتنامه‌لرینه اسناد ایدیلن فکرلر حقنده شمدی‌یه قدر سویلنان ویازیلان شیلرك هپسنك محصول وهم وخیال اولدیغنی، بوفکرلرك حقیقتده‌هیچ برزمان وجود بولمدیغنی وکندی فکرنجه استانبولك ضبطی روسیه ایچون بر فلاکت اوله‌جغنی سویلدکدن صکره استانبولی ضبط ایتمك نیتنده اولمدیغنه‌دائر صورت جدیه ومقنعه‌ده ناموسی اوزرینه‌سوزویردی وبلغارستانك برقسمنی اشغاله لزوم و مجبوریت کوریله‌جك اولورسه بونك‌ده صلح ومسالمت واهالیٔ خرستیانیه ایچون آسایش وامنیت تأسس ایدنجه‌یه قدر موقت اوله‌جغنی سویلدی.

بعده چار حضرتلری بوسنه‌نك آوستریا وبلغارستانك روسیه طرفندن اشغاله واستانبول پیشکاهنده انکلیز دونماسی طرفندن برنمایش اجرا ایدلمسنه دائر روسیه حکومتی جانبندن انکلتره دولتنه درمیان اولنان تکلیفه نقل کلام ایله روسیه‌نك استانبولی ضبط ایتمك نیتنده بولنمدیغنه بونك دخی دلیل کافی اوله‌جغنی وایکی مملکت صلحك محافظه‌سی وخرستیانلرك ترفیه احوالی کبی بر مقصد مشترك تعقیب‌ایتدکدن وکندیسی‌فتوحات وتوسیع ملك املنده بولنمدیغنی هر صورتله اثبات ایلدکدن صکره انکلتره ایله روسیه آره‌سنده نه‌دن طولایی بر ایتلاف تام؛ یالکز طرفینك دکل، بتون اوروپانك منافعی نقطهٔ نظرندن دخی موجب سلامت اوله‌جق، صلح پولتیقه‌سی اوزرینه مؤسس بر ایتلاف حکمفرما اوله‌میه‌جغنه بر درلو عقل ایردیره‌مدیکنی بیان ایله دیدی که:

« روسيه‌يه ايلريده هندستانی استيلا واستانبولی ضبط ايتمك كبی فكرلر اسناد ايديليور . بوندن دها چيركين برشی اوله‌بيليرمی ؟ بو فكرلردن برنجيسی تماماً غير ممكندر . ايكنجيسنه كلنجه بو بابده نه بر آرزو ، نه‌ده برنيت پرورده ايتمديكم حقنده‌كی تأمينات قطعيه‌می بر دفعه دها تكرار ايلرم . »

چار حضرتلری انكلتره‌ده كندی پولتيقه‌سی حقنده اظهار ايديلن عدم امنيتدن وبونك حصوله كتيرديكی سوء تأثيراتدن طولايی پك زياده بيان تأسف ايله روسيه‌يه قارشی پيدا اولان بو شبهه واعتمادسزلق بلوطنی طاغتمق ايچون الدن كلن غيرتی صرف ايتمكلكمی بندن صورت جديه‌ده رجا ايله بنی ، درميان ايلديكی تأمينات قطعيه‌يی انكلتره دولتنه تبليغه مأمور ايتدی .

بن انكلتره دولتنك چارحضرتلرينك نيات صلحپرورانه‌لرينه تماماً واقف اولوب نيات مذكوره‌يی تقدير دخی ايتكده اولديغنه دائر كنديلرينه تأمينات ويردم . عثمانلی اراضيسنك اشغالی حقنده‌كی تصورك افكار عموميه‌يه اجرای تأثير ايله تلاش وانديشه حصوله سببيت ويرديكنی بيان وشمدی متاركه‌نك قبولی اوزرينه دولتلرجه موجب ممنونيت بر چارهٔ ايتلاف بولنه بيله‌جكنه و آوروپا ايتلافنك محافظه‌سی بيوك بر اهميتی حائز اولدیغنه اميدوار بولنديغمی واصل مشكلاتك مختاريت مسئله‌سنده ظهور ايده بيله‌جكنی ومسئلهٔ مذكوره‌نك آوستريا منافعنه هركسدن زياده تعلق اولمق حسبيله آوستريا طرفندن قبول اولنه بيله‌جك حدودك تجاوز ايدلمامسنه دقت اولنمسی لازمكله‌جكنی درميان ايلدم :

بوسنه وبلغارستانده مسلمان وقتوليك بر چوق اهالی واردر . قسم اعظمی متمولين صنفنه منسوبدر . بونلرك منافعی نظر دقته آلنمليدر . ديدم .

بعده صربستان ايله رومانيانك مستقل بر قراللق اولمق خصوصنده‌كی مطالب عنديه‌لرينی ايما ايدرك بويله بر تدبيرك آوروپای عثمانينك تقسيمی ايچون ايلك خطوه ديمك اوله‌جغنی بيان ايله ديدم كه :

ازمنهٔ سابقه‌ده بر بوهميا قراليتی ، برصربستان قراليتی وبرلهستان قراليتی موجوداولديغنه دائر تاريخده برقيدواردر . آنجق بوكون بونلرك نام ونشانلری قالمامشدر . انقراضلرينه‌ده باشليجه اختلافات داخليه‌لری سبب اولمشدر . شمدی صربستان ايله رومانيانك آرزولری اسعاف ايديله‌جك اولورسه بو ، برچوق كوچك لهستانلر تشكيل ايتمك ديمك اوله‌جقدركه بونلر اغلب احتماله كوره بالآخره برر جمهوريته انقلاب ايده‌جك ووجودلرندن نه صلح ومسالمت ونه‌ده

ممالك مجاورەدە حضور وامنيت نقطهٔ نظرندن هيچ بر فائده كورولميه‌جكدر .

چار حضرتلرى جواباً صربستان ورومانيا قراللقلرى وجوده كتيرمك متصور اولمديغنى وبونى ياپمق بدلالق اوله‌جغنى ، پرنس ميلانك قرال اعلانى اردونك ايشى اولوب بونى كنديسى قطعياً تصويب ايلمديكنى وبوكا بناءً پرنسه اردو قرارگاه عموميسنه كيتمامسنى توصيه ايلديكنى ومع مافيه پرنسدن بو توصيه‌يه رعايت ايده‌مديكندن طولايى بوكره بيان اعتذارى حاوى بر تلغرافنامه آلديغنى وچونكه احوال مؤسفهٔ حاضره‌دن طولايى مملكتنه قارشى عهده‌سنه ترتب ايدن وظيفه‌نك كنديسنى اردويه التحاقه مجبور ايلديكنى بيان ايتدى .

صفوت پاشا

چار حضرتلرى صرب اردوسنده‌كى روس كوكلليلرينك مقدارندن بحث ايتمكله روسيه‌ده‌كى هيجان شديدك حصولنه بونكده ياردمى اولديغى مطالعه‌سنى درميان ايتدم . مشاراليه روس ضابطانك صربيه‌يه عزيمتلرينه روس خدمت عسكريه‌سنى ترك ايتملرى شرطيله مساعده وبوصورتله هيجانى تسكين ايلمكى اميد ايتدكلرى جوابنى ويردى . وعلاوةً محاربه‌ده برچوق روس ضابطانك تلف اولديغنى وبوسببله روسيه‌ده صربلر حقنده‌كى توجهك پك زياده آزالمش بولنديغنى سويلدكدن صكره شو درميان ايلديكى مطالعات عموميه‌يى بروجه آتى خلاصه ايتدى .

اولا — اميد ايتديكى متاركه قبول اولنمشدر . ثانياً — ولايات ثلثه‌ده‌كى اهالئ خرستيانيه‌نك منافعنى محافظه ايده‌جك و بونلره بو مقصدله لزومى بديهى اولان مختاريتى بخش ايليه‌جك اصلاحاتك اجراسنى قرارلاشديرمق اوزره همان بر قونفرانس

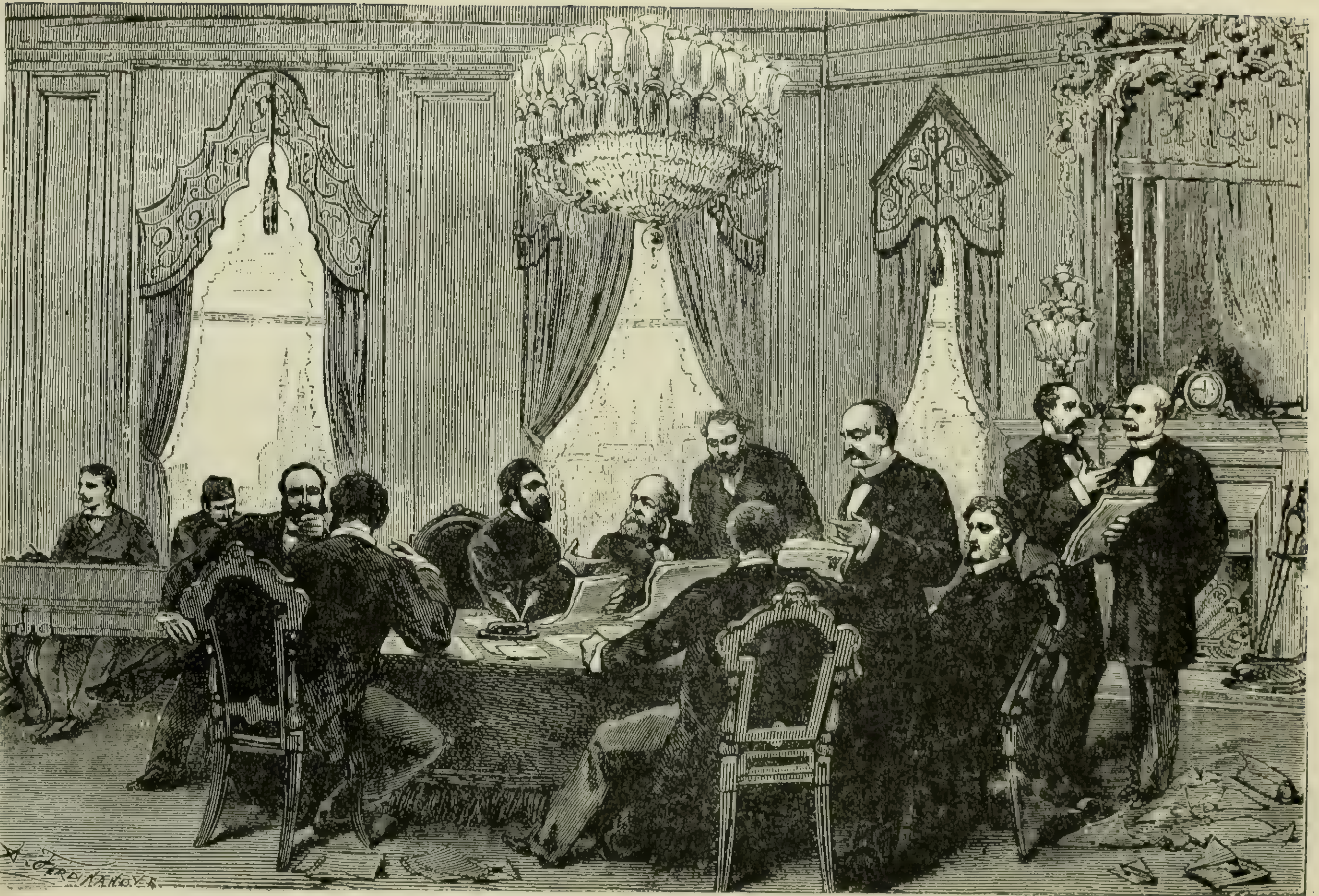

استانبول قونفرانسی

عقدی لازمدر . ثالثاً — باب‌عالی بو اصلاحاتك اجراسی ایچون تأمینات قطعیه ویرملیدر .

بونی متعاقب چار حضرتلری بکالتنای قبولده کوستردکلری التفات و نزاکت دائره‌سنده وداع ایتدیلر .

اوکوست لوفتوس»

لورد لوفتوسك بو تلغرافنامه‌سی قرالیچه ویقتوریا وانکلتره هیئت وکلاسنجه ممنونیت عظیمه‌یی موجب اولدی ، لورد (دربی) مذکور تلغرافنامه‌یی آلدقدن صکره اوروپا دول معظمه‌سی طرفندن بر قونفرانس عقدی فکرینی رسماً اورته‌یه قویدی و آوروپا حکوماتی نزدنده‌کی انکلیز سفیرلرینه یازدیغی ٤ تشرین ثانی تاریخلی تحریرات عمومیه‌ده شو صورتله بیان افکار ایتدی :

دولتلرجه متحداً درمیان اولنان فکره کوره شرق مسئله‌سنك یکانه چارهٔ حلی بر قونفرانس عقدیله الده ایدلمك ممکندر . بناءً علیه انکلتره بویله بر قونفرانسك عقدی ایچون سائرلرینه اوك ایاق اولیور . بوقونفرانس استانبولده انعقاد ایده‌جك و سائر آوروپا دول معظمه‌سندن بشقه دولت علیه دخی اشتراك ایلیه‌جکدر . انکلتره حکومتی بو قونفرانسك مذاکراتنه اساس اولمق اوزره مواد آتیه‌یی تکلیف ایدر :

اولا — دولت علیه‌نك استقلالیتی وتمامیت ملکیه‌سی

ثانیاً — دولتلردن هر برینك کندی نفسی ایچون فوائد ملکیه ، نفوذ ذاتی ویاخود کندی تبعه‌سنك تجارتی ایچون دول سائره تبعه‌سنك نائل اولمدیغی بعض امتیازات مخصوصه الده ایتمك فکرنده بولنمدیغنی بیان ایلمسی . بویله بر سوز ذاتاً شمدی‌یه قدر بر کره ١٧ ایلول ١٨٤٠ تاریخنده شرقده اعادهٔ صلح ومسالمته دائر اولان پروتوقول ایله ٣ اغستوس ١٨٦٠ده سوریه‌ده اعادهٔ آسایش مناسبتیله دفعاتله ویرلمشدر .

ثالثاً — اعادهٔ صلح ومسالمته اساس اولمق اوزره باب عالی، کندیسنه ٢١ ایلول ١٨٧٦ ده تکلیف ایدلمش اولان مواد آتیه‌یی قبول ایده‌جکدر :

١ . صربیه وقره طاغده حربدن اولکی حالك اعاده‌سی .

٢ . دولت عثمانیه بوسنه وهرسکه مختاریت اداره ومحلیه بخش ایلکی تعهد ایده‌جك وبو تعهدی پروتوقوله درج ایدیله‌رك پروتوقوللی استانبولده‌کی دولتلر مرخصلریله برلکده امضا ایلیه‌جکدر . مختاریت تعبیرندن مقصد ، اهالینك

امور محلیه‌یی بر درجه‌یه قدر قونترول ایده بیلملرینه مساعد و معاملات کیفیه اجراسنه مانع تشکیلات محلیه وجوده کتیرمکدن عبارتدر . دولت علیه‌یه ویرکو اعطاسیله مکلف یکی حکومتلر وجوده کتیرمك دکلدر . سوء اداره‌نك منع وقوعی ایچون بوقبیل تأمینات بلغارستانه دخی ویریله‌جکدر . باب عالینك ١٣ شباط تاریخلی نوطه‌سیله اجراسنه موافقت ایلدیکی اصلاحات بوسنه وهرسك ایله قابل تطبیق اولدیغی درجه‌ده بلغارستان تشکیلات اداریه‌سنه دخی شامل اوله‌جقدر .

ایشته انکلیز سفیرلری ، نزدنده بولندقلری دولتلره بو اساسلری مذاکره ایتمك اوزره برقونفرانس عقدینی تکلیفه مأموردرلر . مع مافیه دولت علیه‌نك دخی اشتراکیله عقد ایدیله‌جك اصل ، قطعی قونفرانسدن اول دولتلرجه لزوم کورولدیکی تقدیرده دولت علیه خارج اولمق اوزره مذاکرات اولیه اجراسی دخی ممکندر .

لورد دربینك بو تکلیفنك دولتلرجه نه صورتله تلقی ایدلدیکنی بر آز آشاغیده کوره‌جکز . آندن اول بروجه آتی دها بعض وقایعك ذکرینه لزوم کورییورز :

ایمپراطور علکساندر تشرین ثانینك اوچنده لیوادیادن پترسبورغه عودت ایتمش و ٩ تشرین ثانیده‌ده موسقوایه کیتمش ایدی . ایرتسی کون بوراده شهر مذکور متحیزانیله بلدیه هیئتنی قبول ایلدیکی صره‌ده آنلره خطاباً ایراد ایلدیکی بر نطقده دیدی‌که :

صربستان ایله قره‌طاغده بیهوده یره قان دوکیلمسنه ختام ویرمك ایچون درحال بر متارکه عقدینه دائرواقع اولان طلب وآرزومك دولت عثمانیه طرفندن قبول ایدلمش اولدیغنی بیلیورسکز . غیرمساوی قوتلرله اجرا ایدیلن بومحاربه‌ده قره‌طاغلیلر هروقتکی کبی ینه قهرمانلقلرینی کوستردیلر . مع التأسف صربلیلر بویله اولمدی . بونلرك آره‌سنده بزدن برچوق کوکللیلر بولندیغی وبر حوقلری اسلاولق نامنه قانلرینی آقتدقلری حالده ینه موفق اوله‌مدیلر . دیناً وعرقاً قرداشلرمز اولان صربلیلرك فلاکتنه نم ایله برلکده بتون روسیه اهالیسنك‌ده اشتراك ایتمکده اولدیغنی بیلیرم . فقط نمك زیاده دوشوندیکم جهت روسیه‌نك منافع حقیقیه‌سیدر . ممکن اولدقجه ررس قاننك آقسنه میدان براقمقده ایسترم بونك ایچون شرقده‌کی خرستیانلرك ترفیه احوالنه صلحاً بریول بولمغه

چالیشدم . بوندن صکره‌ده چالشه‌جغم . برقاچ کونه‌قدر استانبولده شرائط صلحیه‌یی قرارلاشدیرمق اوزره آلتی دولت مرخصلری آره‌سنده مذاکرات اجراسنه باشلانیله‌جقدر . اخص املم عمومی برایتلاف حاصل اولدیغنی کورمکدر. فقط بو آرزوم حصول بولمزده باب عالیدن حقمز اوله‌رق طلب ایتدیکمز اصلاحاتك اجراسی ایچون تأمینات آله‌مدیغمزی کوره‌جك اولورسه‌م دولتلرك یاپه‌جغی ایشه باقیه‌رق یالکز باشمه حرکت ایتمك فکر قطعیسنده‌یم . بوتقدیرده عموم روسیه‌نك امریمه تابع و آماده اوله‌جغنه قویاً امینم .

ایمپراطور آلکساندر اوکونلرده تکرار پترسبورغه عودت ایتدی . واون اوچ تشرین ثانیده جنوبی روسیه‌ده (پروت) وقره‌دکز حدودنده‌کی آلتی روس قول اردوسنك سفربرلکی امر اولندی . پرنس غورچاقوف بوسفربرلکك اسبابنی ایضاح ایچون روسیه‌نك آوروپا حکدارانی نزدنده‌کی سفراسنه کوندریکی تحریرات عمومیه‌ده دیبوردی‌که :

« بالقان شبه جزیره‌سنده خونریزانه برصورتده جریان ایدن وقایع مؤسفه آوروپایی پك زیاده دلخون ایتدی . آوروپاقابینه‌لری انسانیت واستراحت عامه‌نامنه بوحاللره ختام ویرمك لزومنی متحداً تقدیرایلدیلر . طرفین محاربینه ایکی آیلق برمتارکه قبول ایتدیره‌رك سفك دمایه نهایت ویردیلر واهالیٔ خرستیانیه‌یی ادارهٔ عثمانیه‌نك غیرقابل اصلاح اولان سوء استعمالاتندن ، عثمانلی مأمورلرینك معاملات کیفیه واختیاریه‌لرندن صورت قطعیه‌ده وقایه ایتمك وبوقانلی بحرانك وقت وقت تکررندن اوروپایی مصون بولندیرمق ایچون صلحك نه‌کبی اساسلر اوزرینه اعاده وتأسیس اولنه‌جغنی بینلرنده مذاکره‌یه قرار ویردیلر .

روسیه قابینه‌سی انسانیته آوروپانك حضور و آسایشنه تعلق عمومیسی اعتباریله منافع سیاسیه‌یی کریده براقمق لازمکلن برمسئله‌ده دول معظمه آره‌سنده ایتلاف افکار حاصل ایتمك اوزره کوجنك یتدیکی قدر چالیشدی . بوایتلافك افکار عامه ومسالمت عمومیه‌نك ایجاباتنه موافق جدی ومتین برنتیجه‌یه اقترانی ایچون‌ده الندن کلنی دریغ ایتمیه‌جکدر .

فقط آوروپانك متحداً درمیان ایلدیکی آرزونك فعلیاته مبدل اولمسی ایچون برسنه‌دنبری دوام ایدن مذاکرات دیپلوماتیقیه اثناسنده دولت علیه وقت قازانه‌رق آسیا و آفریقانك ایچریلرندن ترتیب ایتدیکی اردولری برر برر روم ایلی‌یه سوق و اسلاملرك تعقیب دینیسنی تحریك ایله محافظهٔ موجودیتلری

ایچون اوغراشان اهالئ خرستیانیه‌یی بوفائق قوتلره ازدیردی . آوروپاده شدید برنفرت اویاندیران بومقاتلات مدهشه‌نك مسببلری حالا جزاسزقالیور. وشوحال افعال وحشت وتعدیاتك ممالك عثمانیه‌نك هر برطرفنده و آوروپانك کوزی اوکنده وقوعی ایچون مدار تشویق اولیور .

بواحوالدن طولایی حشمتلو ایمپراطور حضرتلری، دول معظمه طرفندن اتفاق آرا ایله قبول اولنان مقصدی تعقیب وهر برواسطه ایله الده ایتمك ایچون اردوسنك برقسمنی سفر برحاله وضع ایتمکه قرار قطعی ویردیلر .

ایمپراطور حضرتلری حرب ایستمیور وحربدن اجتناب ایچون هرنه‌ممکن ایسه یاپه‌جقدر . فقط بتون آوروپا طرفندن محق ، انسانیته موافق والزم اوله‌رق طانیلان وبتون روسیه افکار عمومیه‌سی طرفندن‌ده کمال شدتله قبول اولنان تکلیفات تماماً اجرا ودوامی ایچون‌ده تأمینات مؤثره اعطا ایدلمدکجه راحت ایتمیه‌جکدر .

بوتلغرافنامه‌یی خارجیه ناظرینه ارائه وبرصورتنی اعطایه‌مأذونسکز .

چارسقویه‌سه‌لو ۱ ـ ۱۳ تشرین‌ثانی ۱۸۷۶ غورچاقوف

بونوطه طبیعی دولت علیه طرفندن جوابسز براقلمدی خارجیه ناظری صفوت پاشا دخی ۳۰ تشرین ثانیده سفرای عثمانیه‌یه شو تحریرات عمومیه‌یی کوندردی :

« پرنس غورچاقوفك، روسیه‌نك‌استحضارات‌عسکریه‌سنی آورو نظرنده‌محق کوسترمك‌احتیاجنی‌حس ایتمش اولمسی‌طبیعی ایسه‌ده روسیه باش وکیلنك احوال حاضره‌نك بتون مسئولیتنی دولت علیه‌یه تحمیل‌ایلمك خصوصنده‌کی‌غیرتنك بجا اولدیغنی‌قبول‌ایلمك‌ممکن دکلدر. حکومت‌عثمانیه‌ظن‌اولندیغی‌قدرصلاح قبول‌ایتمز بر حالده‌دکلدر. اکرحقیقةً بویله‌اولمش‌اوله‌یدی‌مملکت‌دائمی براغتشاش حالنده‌بولنمق لازمکلیردی. حالبوکه‌پارس معاهده‌نامه‌سی امضالاندیغی تاریخدنبری یعنی‌یکرمی سنه ظرفنده پك آز حرکات اختلالیه وقوع بولمشدر . بوحرکاتك اسبابی معلومدر. پرنس غورچاقوفك بحث ایتدیکی قانلی محاربه‌نك نه‌صورتله تحدث وجریان ایلدیکنی‌ده هرکس بیلیر. حکومت سنیه آسایشی اعاده، صلحپرور تبعه‌سنی حمایه ومسلحاً واقع اولان تجاوزات غیر محقه‌یی رد ایچون وسائط جبریه‌یه مراجعته مجبور اولمشدر. آمال اختلالپرورانه‌نك دها بدایتدن اعتباراً بر عرق ومذهب محاربه‌سی رنکنی ویردیکی اغتشاشاتك تسکینی اثناسنده

واقعا ضايعات مؤسفه وقوع بولدى ايسه‌ده آسايش صورت حقيقيه‌ده اعاده ايديلير ايدلمز ، حكومتك ايلك دوشونجه‌سى ارباب اغراضك دوچار سفالت ايلدكلرى اهالى‌يه معاونت ايله طوغريدن طوغرى‌يه وقايع مذكوره‌دن متولد نتايجى تكرار رفع وازاله ايتمك اولدى. بوندن بشقه حكومت عفو عمومى اعلانى ومقتضاى معدلتك تماماً اجراسى صورتيله‌ده اهالى حقنده ابراز شفقت ايلدى .

حكومت سنيه وظيفه‌سنى ايفا ايتمش اولديغنه تماماً قانع اولديغندن دوكيلان قانلرك مسئوليتنى قبول ايتمز. حكومت، كندنجه‌ده منفور اولان وسائط شديده‌يه مراجعت ايتمدن اول هرزمان ومكانده وسائط تأليفيه‌نك كافه‌سنى استعمال ايتمش وصلح وآسايشك تكرار اعاده‌سنى جداً آرزو ايلديكنى آوروپايه قارشى براهين علنيه ايله اثبات ايتمشدر. اخيراً بلا قيد وشرط ايكى آيلق برمتاركه امضا ايدلمسى وقونفرانس تكليفنك قبول اولنمسى باب عالينك آمال صلحپرورانه‌سنك يكى بر دليليدر . احوال تماميله معلوم اولديغندن حكومتك كندى وظائفنى نظر دقته آليه‌رق عصاتك النه درحال اصول مختاريتى ترك وتوديع ايتمامش اولمسى بر جنايت صايلەمز .

اكر روسيه حكومتك ، كندى تأميناتى وجهله شرقده خرستيانلرك ترفيه احوالندن بشقه بر مقصدى يوق ايسه پرنس غورچاقوفك تحريرات عموميه‌سيله معذور كوسترمكه چالشديغى تداركات فوق العاده‌نك لزومسزلغى ظاهر وآشكاردر. پرنس غورچاقوفك روسيه نامنه بيان ايلديكى آرزو وغيرت هر دولتدن زياده دولت عليه‌ده واردر . دولتك اخص املى بالجمله غيرت ومساعيسنى بووظيفه‌نك ايفاسنه حصر ايتمكدر .

دولت عليه طريق ترقيده اتخاذ ايلديكى هر درلو تدابيرى تعقيد واشكال ايدن وقايعه رغماً عاقبت بالتدريج اصول اداره‌سى طبيعتيله تبدل ايده‌جك وآكا بر حيات جديده بخش ايليه‌جك بر نقطه‌يه واصل اولمشدر . دولت عليه‌نك پارس معاهده‌سنك حين عقدنده دولتلرجه مطلوب اولان مساعداتك دائرهٔ شمولنى دها زياده توسيع ايتمكدن بشقه بر املى يوقدر . طرف دولت عليه‌دن وعد اولنان اصلاحات بلا تأخر بتون ممالك عثمانيه‌يه شامل اولمق اوزره تطبيق واجرا ايديله‌جكدر . »

پرنس غورچاقوفك بالاده‌كى تحريرات عموميه‌سنك ارسالنى متعاقب سفربرلك امرى‌ده اجرا ايدلمش ، روسيه‌نك جنوب اردوسى قطعاتى بسارابيا

حدودینه سوق ایدلمکه باشلانمش ایدی . عینی‌زمانده روسیه‌نك جنوب وغرب حدودلرندن بارکیر اخراجاتی‌ده منع ایدلدی .

جنوب اردوسی قوماندانلغنـه ایمپراطورك برادری غراندوق نیقولا نیقولایه‌ویچ تعیین ایدلدی . غراندوق کانون اول ابتداسنده‌اردو ارکان‌حربیه هیئتی ایله برلکده پترسبورغدن حرکتله جنوب اردوسنك قرارکاه عمومیسی اولان (کیشنه‌ف) شهرینه کلدی .

* * *

دول معظمه لورد دربینك استانبولده بر قونفرانس عقدینه دائر اولان ٤ تشرین ثانی تاریخلی نوطه‌سنه برر برر جواب موافقت ویردیلر . یالکز قونفرانسك استانبولده انعقاد ایتمسی بعضلرنجه موافق کورلمیوردی . روسیه انکلتره‌نك تکلیفنه‌اوچ کون‌صکره جواب موافقت‌ویردی. روسیه قونفرانسك استانبولده وقوعنی قبول ایدییور ، فقط دولت علیه‌دن اصلاحات موعوده‌نك اجراسی ایچون تأمینات قطعیه آلنمسی لزومنی درمیان ایلیور . وبونك‌ایچون‌ده یگانه واسطه اصلاحات مذکوره‌نك آوروپا عساکری معرفتیله اجراسی‌اولدیغنی سویلیوردی . انکلتره حکومتی ایسه بویله مادی تأميناته لزوم کورمیور ، اصلاحات مطلوبه‌یی دولت علیه‌نك بر مدت معینه ظرفنده اجرا ایده‌جکنه دائر سوز ویرمسنی کافی عد ایدییوردی . ویانه وپارس قابینه‌لری‌ده بو فکره اشتراك ایتدیلر . آلمانیا هنوز برفکردرمیان ایتمامش ، روسیه ایسه انکلتره‌نك تکلیفنده کلی تعدیلات اجرا ایلك نیتنده بولندیغنی ایما ایلمش ایدی . ایشته دولتلر متارکه وقونفرانس تکلیفی حقنده ایتلاف حاصل ایتدکاری حالده آره‌لرنده حالا برچوق مباین نقطه‌لر وار ایدی .

۱۹ تشرین اولده حکومت سنیه دخی قونفرانسه اشتراك ایلکه موافقت ایتدی . طرف دولتدن خارجیه ناظری صفوت پاشا برنجی وبرلین سفیری ادهم پاشا ایکنجی مرخص تعیین ایدلدی . انکلتره‌حکومتی قونفرانسه‌مرخص اولمق اوزره هر دولتك درسعادتده‌کی سفیرندن بشقه برر مرخص دها تعیین

واعزام ايمسنى تكليف ايلدى ايسه‌ده بو تكليفى دولتلرك هپسى قبول ايتمدى . آلمانيا ، روسيه وايتاليا درسعادتده‌كى سفيرلرينى كافى كورديلر . آوستريا ، سفيرى قونت زيحى‌دن بشقه بارون قاليسى ، فرانسه ، قونت بورغوانه رفيق اوله‌رق قونت شودوردى‌يى كوندردى . انكلتره فضله اوله‌رق هندستان ناظرى لورد ساليسبورى‌يى مأمور ايتدى .

بناءً عليه استانبول قونفرانسى ذوات آتيه‌دن متشكل ايدى :

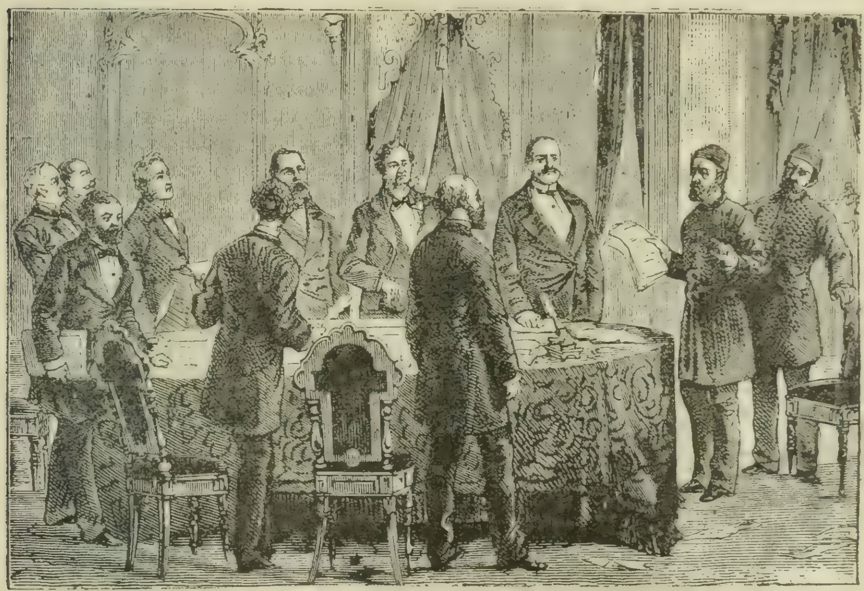

استانبول قونفرانسى : صفوت پاشايه اولتيماتوم تبليغى

دولت عليه : خارجيه ناظرى صفوت پاشا (رئيس)

برلين سفيرى ادهم پاشا

روسيه : درسعادت سفيرى ايغناتيه‌ف

آلمانيا : بارون ورتر

ايتاليا : قونت لوئيجى قورتى

آوستريا : قونت زيحى

بارون دوقاليس

انكلتره : لورد ساليسبورى
سير هانرى اليوت
فرانسه : قونت بورغوان
قونت شودوردى .

صفوت پاشا — ١٢٣٢ سنهٔ هجريه‌سنده درسعادتده تولد ايتمشدر . پدرى ارباب ثروت ويساردن اولوب اوغلنك تعليم و تربيه‌سنه پك زياده اعتنا ايله خانه‌سنده خصوصى معلملر واسطه‌سيله لسان مادرزادينى ، عربى وفارسى لسان وادبياتنى ، رياضيات وتاريخ تعليم ايتديرمش ، صفوت پاشا دها كوچك ياشده ايكن بو ايكى لسانده پك زياده رسوخ واقتدار پيدا ايتمشدر . پدرى كنديسنى بدايتده اهل قلم وشاعر اوله‌رق يتشديرمك ايسته‌مش ايسه‌ده بالاخره تبديل فكر ايله ديپلوماسى سالكنه ادخاله قرار ويرمشدر . بو فكرى آكا القا ايدن‌ده صدر اعظم رشيد پاشا مرحوم اولمشدر . بو فكر تقرر ايتدكدن صكره صفوت ايچون بر فرانسزجه خواجه‌سى طوتيلمش ، چوجق بو معلمدن لاتينجه و جغرافيا دخى تعلم ايتمشدر . بر مدت صكره خواجه و شاكرد فرانسز غزته‌لرينى واز جمله دها غزته‌سنك باش مقاله‌لرينى برلكده اوقومغه باشلامشدر . صفوت پاشا بو مقاله‌لرى اوقدر سوردى كه بعضيلرينى كنديلكندن توركجه ويا عربجه‌يه ترجمه ايدوب پدرينه و آرقداشلرينه كوستررددى .

حافظ پاشا

بالآخره پدرى صفوتى السنهٔ جديده و علوم ديپلوماتيقيه تحصيل ايتمك اوزره پارسه كوندردى .

اورادن عودتنده خارجیه نظارتنه تعیین اولنوب طول مدت مترجم اوللك موقعنی اشغال ایتدی . بعده دیوان همایون مترجم اوللکنه تعیین ایدیله‌رك السنهٔ اجنبیه‌یه وقوفی ، معلومات ودرایتی حسبیله سلطان عبدالمجیدك نظردقتنی جلب ایتمش وحتی مشارالیه کندیسندن فرانسزجه درس آلمغه باشلامشدر . صفوت پاشا بو اثناده هرکون پادشاهه انکلیز وفرانسز غزته‌لرینی اوقومغه‌ده مأمور ایدی . سلطان مجید بالآخره صفوت پاشایی متعدد دفعه‌لر مأموریت مخصوصه ایله آوروپایه کوندردیکندن بو اثناده لورد پالمرستون ، نه‌سلرود وسائره کبی بر چوق اعاظم رجال سیاسیه ایله مناسبت پیدا ایتمشدر . عالی وفؤاد پاشالر دخی صفوت پاشانك لیاقت ودرایتنی تقدیر ایدرك کندیسنه مسلك دیپلوماسیده خیلی معاونت ایتمشلردر . صفوت پاشا بالآخره فؤاد پاشانك خارجیه نظارتندن انفصالنده نظارت مذکوره‌یه تعیین اولنمش و بو مأموریت مهمه‌یی کمال مهارتله ایفا ایتمشدر .

بعده برمدت متعدد سفارتلرده بولندقدن صکره سلطان عبدالعزیزك اواخر سلطنتنده تکرار خارجیه ناظری اولمشدر . صفوت پاشانك مزایاسندن بریده حافظه‌سنك غایت قوتلی اولمسیدر. ساکن وفوق‌العاده خیرخواه بر آدم اولمقله معروفدر. بوش وقتلرینك برقسمنی تحصیل علومه حصرایتمش خانه‌سنی وکیسه‌سنی ارباب علمه هروقت کشاده بولندیرمشدر .

ادهم پاشا — قونفرانسده ایکنجی مرخص اولان برلین سفیری ادهم پاشا ۱۲۳۸ سنهٔ هجریه‌سنده ساقز آطه‌سنده تولد ایتمشدر . پدر ووالده‌سی فقیر اولدیغندن چوجغی استانبوله کوندروب مشهور خسرو پاشانك قوناغنه کوله صفتیله یرلشدیرمشلر . خسرو پاشا کوله‌سنك فوق‌العاده ذکا و استعداده وغایت متین بر عزمه مالك اولدیغنی پك چابوق آکلایه‌رق چوجغی مصارفی کندی طرفندن تسویه ایدلمك اوزره آوروپانك بیوك شهرلرندن برینه کوندروب تحصیل ایتدیرمکه قراورویرمش ، فی‌الحقیقه ۱۸۳۲ سنهٔ میلادیه‌سنده درت چرکس چوجغیله برلکده (آمه ده‌ژوبر) اسمنده بر فرانسزك تحت نظارتنده اوله‌رق برای تحصیل پارسه کوندرمشدر. بو چوجقلر اوراده (باربه) انستیتوسنه کیرمش ، ادهم پاشا ، اوچ سنه صکره بومکتبدن چیقه‌رق افندیسنك آرزوسی اوزرینه معدنجیلك تحصیلنه باشلامشدر . درت سنه بوفنی

تحصيله وقف اوقات ايلديكى كبى مدت مذكوره ظرفنده فرانسه، اسوچره و آلمانياده برچوق سياحتلر اجرا ايتمش ، وهر كيتديكى يرده معدنجيلكك تطبيقاتنى تدقيق ايلمشدر . استانبوله عودتنده اركان حربيه يوزباشيلغى توجيه وطوپوغرافيا ايشلرينه مأمور ايدلمش ، بوخدمتده كوستر ديكى اقتداره مكافاةً رتبه‌سى آز زمانده ميرالايلغه ترفيع اولنمشدر ، متعاقباً يكى تشكيل اولنان معادن قوميسيونى اعضالغنه دها صكره سلطان عبدالمجيدك ياورلكنه تعيين ايدلمش ، بواثناده عبدالمجيدك شهزاده‌لرينه فرانسزجه اوقوتمش، رتبه‌سى فريقلغه قدر ترفيع اولنه‌رق مأموريت مخصوصه ايله صربستانه كيتمش ، دها صكره عالى پاشانك انفصالنى متعاقب مشيرلكله خارجيه ناظرى اولمشدر . آندن صكره مسلك ديپلوماسى‌يى براقامش . بربرينى متعاقب متعدد سفارتلرده بولنمش ، نهايت اواخر دور سلطان عزيزده برلين سفيرلكنه تعيين ايدلمشدر .

*
* *

انكلتره مرخصى لورد ساليسبورى استانبوله كلمك اوزره ٢٠ تشرين ثانيده لوندره‌دن حركت ايله پاريس ، برلين ، ويانه وروميه دخى اوغرايه‌رق بورالرده برقاچ كون قالدى .

تشرين ثانيده پارسده فرانسه خارجيه ناظرى (دوق ده‌قاز) ايله ، ايكى كون صكره برلينده پرنس بيسمارق ايله كوروشدى. آلمانيا ايمپراطوريله ملاقات ايتدى . سياح ديپلومات يولنه دوام ايله ٢٦ تشرين ثانيده ويانه‌يه كلدى . قونت آندراشى ايله مذاكره ايتدى . ايمپراطور فرانسوا ژوزفك حضورينه قبول اولندى . اورادن قالقدى . روميه كيتدى . بورادده خارجيه ناظرى (مه‌له‌غارى) وقرال ويقتور امانوئل ايله كوروشدى. نهايت ٥ كانون اولده استانبوله كلوب سياحتلرندن نه نتيجه حاصل اولديغنى كندى كندينه دوشوندى وشو نتيجه‌يى چيقاردى :

لورد بيقونسفيلد هنوز سياسيات جهانه حاكم اوله‌جق درجه‌يه كلامش .

يولده، روسيه‌يه اعتماد ومحبتى اولميان بعض كمسه‌لره راست كالدم .

فقط حكومت عثمانيه‌يه معاونت آرزوسنده بولنديغنى وآكا قارشو حرمتى اولديغنى علناً سويلمكه جسارت ايده‌جك هيچ كمسه‌يه تصادف ايتمدم .

قونفرانس مقدماتی وقانون اساسی اعلانی

لورد سالیسبوری درسعادته مواصلتنی متعاقب درحال باب عالی ایله‌مناسباته وسائر آوروپا دولتلری سفراسیله وعلی‌الخصوص روسیه سفیری ایغناتیه‌ف ایله صورت خصوصیه‌ده‌مذاکراته باشلادی. ١١ کانون‌اولده آلتی دولت‌مرخصلری ایلك دفعه اولمق اوزره بك اوغلنده روسیه سفارتخانه‌سنك برصالوننده طوپلاندیلر . ایرتسی کوندن اعتباراً‌ده ینه عینی صالونده قرمزی برماصه‌نك اطرافنده عقد اجتماع ایله مذاکرات ابتدائیه‌یه باشلادیلر. بومذاکراتده‌دولت علیه مرخصلرینی بولندیرمدیلر. برمملکتك پایتختنده اومملکتك منافع مهمه‌سی حقنده اجرای مذاکره ایچون برقونفرانس عقد ایدیلیور . بوقونفرانسه ینه اومملکتك مرخصی قبول ایدلمیور، بوراسی فی‌الحقیقه پك‌غریب ایدی. واشبو مذاکرات اولیه اثناسنده ترتیب اولنان پروغرامه باب عالینك بالاخره ایی بر نظرله باقامقده حقی مسلم ایدی .

انکلتره‌نك تکلیفی موجبنجه قونفرانسك اشتغال ایده‌جکی مسائل دولت علیه ایله صربستان وقره‌طاغ آره‌سنده مصالحه عقدی وبلغارستان ایله بوسنه وهرسکده مختاریت اداره اعلانی اسبابنی استکمالدن عبارت ایدی . اون کون دوام ایدن مذاکرات اولیه‌اثناسنده مرخصلر بالآخردولت علیه‌مرخصلرینه تکلیف ایدلمك اوزره غایت مفصل برپروغرام ترتیب ایتدیلر . بوپروغرامك مواد اساسیه‌سی شونلر ایدی :

صربستان وقره‌طاغ ایله مصالحه ایچون‌حربدن اولکی حال ابقاایدیله‌جك، یالکز ایلریده اختلافات ظهورینه میدان ویرمامك اوزره کوچك‌ازوورنیك فضله اوله‌رق صربستانه ترك ایدیله‌جك . قره‌طاغه‌ده هرسك وآرناوودلق حدودلرندن برمقدار اراضی ترك اولنه‌جق . واشقودره کولیله بویانا نهرنده سربستئ سفائن حقی بخش ایدیله‌جك .

صکره بلغارستان وبوسنه ، هرسك مسئله‌لری کلیور . اوزمان آوروپالیلرك بلغارستان دیدکلری یر بزم طونه ولایتندن عبارت ایدی . قونفرانس بوبلغارستان تعبیرینی غرب وجنوب طرفلره طوغری برخیلی یره قدر تشمیل‌ایدرك بوواسع منطقه‌نك شرقی وغربی اولمق اوزره طرنوه وصوفیه ولایتلری نامیله

ایکی‌یه تفریقنی، بلغارستان ایله بوسنه وهرسکه مختاریت اداره ویرلمسنی وواللیرك آوروپا دولتلرینك تصدیقیله طرف دولت علیه‌دن برمدت معینه ایچون تعیننی، عساکر عثمانیه‌نك یالکز قلعه‌لرده بولندیریله بیلمسنی، اهالی یدنده‌کی سلاحلر طوپلانیله‌رق مسلمان وخرستیانلردن برمیلیس عسکری تشکیلنی، دولت علیه‌نك واردات محلیه‌دن یالکز برثلثنی آلمسنی، اشبو تشکیلاتك اجراسنه نظارت ایتمك اوزره بین‌الملل برقومیسیون تشکیلنی تکلیف ایدییوردی.

آوروپا مرخصلری استانبولده بومذاکرات ایله مشغول ایکن دیکرطرفده حکومتده اللری باغلی طورمیوردی. عبدالحمیدك نه‌کبی شرائطله تخته اجلاس اولندیغنی و آوروپانك شومداخلاتنه سد چکمك ایچون یکانه چاره اوله‌رق مدحت پاشانك قانون اساسینك بر آن اول اعلانه چالشمقده اولدیغنی وعبدالحمیدك جلوسنی متعاقب نشرایلدیکی خط همایون ایله بوتصوری نه‌صورتله تأخیرایلدیکنی کورمش ایدك. عبدالحمید خط مذکورنده مجلس عمومینك تشکیل وتأسیسی لزومنی تصدیق ایتمکله برابر کیفیتك مجلس وکلاده عریض وعمیق تدقیقنی امر ایلمش ایدی. بونی متعاقب قانون اساسی‌یی تنظیم ایلمك اوزره سرور پاشانك تحت ریاستنده برقومیسیون مخصوص تشکیل ایدلدی. بوقومیسیون اون آلتیسی مأمورین ملکیه‌دن اونی علمادن وایکیسی فریق رتبه‌سنده ایکی عسکردن عبارت اوله‌رق ٢٨ اعضادن مرکب ایدی. رجال ملکیه میاننده نظارت مستشارلرندن اوچده خرستیان واردی. قومیسیون مدحت پاشانك پروژه‌سنی دور ودراز مناقشه ایله توسیع وتعدیل ایلمکده ایدی. تشرین اول ابتدالرنده ایشلر اودرجه ایلرلمش ایدی‌که خارجیه ناظری صفوت پاشا مجلس مبعوثان واعیانك قریباً اجتماعه دعوت اولنه‌جغنی اوتاریخده سفیرلره بیله تبلیغ ایلمش ایدی. قومیسیون قانون اساسی‌یی ١٤٠ ماده اوزرینه ترتیب ایتمش، بتیرمش ایدی. نهایت بر آقشام هیئت وکلا مدحت پاشانك قوناغنده اجتماع ایدرك قانون مذکور تدقیق واحکامنه اك زیاده مخالفت ایدن صدر اعظم رشدی پاشانك اصراری اوزرینه بعض ماده‌لر طی ایله ١١٩ ماده‌یه تنزیل وقبول ایدلدی. اراده‌سی آلنمق اوزره مابینه کوندرلدی. بوندن صکره قانون اساسی بردفعه‌ده عبدالحمیدك نظر تصحیحندن کچدی. حقوق حکمداری‌یی تحدید ایدن بعض ماده‌لر تبدیل وعبدالحمیده بررجعت قپوسی براقق اوزره ازجمله معهود (١١٣) نجی ماده علاوه اولندی.

اثناده روسیه‌نك اولتیماتومی ودولتلرك قونفرانس تكلیفی‌ده بو زمانه مصادف ایدی . صدراعظم رشدی پاشاقانون اساسی مسئله‌سنده مدحت پاشا ایله آره‌لرنده حاصل اولان اختلافدن بشقه سن شیخوخته واصل اولمش بولندیغی جهتله بونجه غوائل داخلیه وخارجیه ایله اوغراشه‌میه‌جغنی آكلایه‌رق صدارتدن استعفا ایتدی . عبدالحمید مدحت پاشایی سومامكله برابر اهمیتی محتاج تعریف اولمیان مصالح حاضره‌نك یولیله كورولمسی ومسائل موجوده‌یه برحسن نتیجه ویرلمسی ایچون مقام صدارتی مدحت پاشایی توجیهده ناچار قالدی . مدحت پاشا صدر اعظم اولدیغی زمان دول سته مرخصلری‌ده استانبولده طوپلانه‌رق كندی آرالرنده مذاكره‌لرینی اكمال ایتمش وكانون اول افرنجینك یكرمی اوچنجی یعنی مدحت پاشانك صدارتنك دردنجی كونی دولت علیه مرخصلری دخی حاضر اولدیغی حالده اصل قونفرانسك كشادی مقرر اولدیغی بیانیله باب عالی‌یه دعوتنامه كوندرمش ایدیلر . مدحت پاشانك مسلكی معلوم وپك معقول ایدی . انسانیت نامنه حركت ایتدكلرینی بیان ایله روم ، ارمنی تبعهٔ عثمانیه‌یی وهله موسویلری هیچ دوشونمیه‌رك یالكز اسلاو خرستیانلرك ساكن اولدقلری ولایات ایچون برطاقم امتیازات ومختاریت طلب ایدن آوروپا دولتلرینه قارشی مدحت پاشا دها انسانیتكارانه طاورانه‌رق بلا تفریق عمومه مساوات حقوق بخش ایدن مشروطیت اداره ایله جواب ویره‌جك ایدی .

فی الحقیقه قونفرانس ٢٣ كانون اولده ترسانه‌ده تخصیص اولنان دائره‌ده كشاد ایدلدی . صفوت وادهم پاشالر مرخص صفتیله اثبات وجود ایتدیلر . كتابت وظیفه‌سی ایچونده خارجیه مستشاری قره‌طودوری افندی ایله تحریرات خارجیه كاتبی سركیس افندیلر مأمور ایدلمش ایدیلر . ریاست وظیفه‌سی حقوق دول قواعدی موجبنجه صفوت پاشایه توجه ایدییوردی .

ایلك اجتماع قصه اولدی . ریاستك تودیعی ، كاتبلرك تفریقی ، مرخصلرك درجهٔ صلاحیتلرینی مبین اعتمادنامه‌لرینك تدقیق وتعاطیسی كبی معاملات معتاده ایله كچدی . اوندن صكره مذاكرات ابتدائیه نتیجه‌سنده آوروپا مرخصلرنجه قلمه آلنان پروغرام عثمانلی مرخصلرینه تودیع ایدلدی. بو پروغرام برقاچ یوز صحیفه‌لك جسیم بركتاب شكلنده ایدی. صفوت پاشا پروغرامی تدقیق ایدیلوب جوابی بالآخره ویرلمك اوزره قبول وبومناسبتله ممالك عثمانیه‌نك احوال حاضره‌سی حقنده برنطق ایراد ایلدی .

ایشته بو صرده ایدی که طیشاریدن طوپ سسلری کلمکه باشلادی. بونك معناسنی مرخصلر ذاتاً بیلدکلری جهتله دوچار حیرت اولمدیلر. معمافیه صفوت پاشا بو طوپ سسلرینك نه‌دیمك ایستدیکنی آیریجه ایضاح ایتدی :

« ایشتدیککز شو طوپ سسلری بتون ممالك عثمانیه‌ایچون قانون اساسینك اعلان اولندیغنی خبر ویرییورلر . بو دقیقه‌دن اعتباراً ترکیا حکومات مشروطه صره‌سنه داخل اولمشدر . » دیدی .

فی‌الحقیقه اوکون اصول مشروطیتی وحریت ومساواتی معلن خط همایون مابین باش کاتبی سعید بك معرفتیله باب عالی‌یه کتیرلمش و اوراده بیکلرجه خلق مواجهه‌سنده قرائت اولنمش ایدی . تاریخجه بر اهمیت مخصوصه کسب ایتمش اولان بو خطك صورتی بروجه آتیدر :

« وزیر معالیسمیرم مدحت پاشا

دولت علیه‌مزك بر زمانلردنبری قوتنه عارض اولان تدنیات غوائل خارجیه‌دن زیاده داخلاً ادارهٔ اموره‌ده طریق مستقیمدن انحراف اولنمسندن وتبعه‌نك حکومت متبوعه‌لرندن امنیتلرینه کفالت ایده‌جك اسبابك مائل انحطاط اولمسندن نشأت ایتمکله والد ماجدم مرحوم عبدالمجید خان مقدمهٔ اصلاحات واحکام شرع شریفه موافق اوله‌رق عمومك امنیت جان ومال وعرض وناموسنی معلن اولق اوزره تنظیمات خطنی اعلان ایتمش ایدی . ایشته بو کونه‌قدر دائرهٔ امنیتده اوله‌رق یشادیغمز واول امنیته استناداً بروجه سربستی تعاطیٔ ایدیلن افکار وآرانك ثمره‌سی اولمق اوزره بو کون اشبو قانون اساسی‌یی وضع واعلانه موفقیتمز تنظیمات مذکوره‌نك آثار خیریه‌سی جمله‌سندن اولغله مرحوم مشارالیهك نامنی وموفقیتلرینی اشبو یوم مسعودده ایراد وکندولرینی محیٔ دولت عنوانیله یاد ایدرم. تنظیماتك آوان تأسیسی زمانمزك استعداد والجا آتنه موافق اولسه‌یدی شمدی نشر ایتدیکمز قانون اساسی احکامنی مرحوم مشارالیهك اولوقت تأسیس واجرا ایتمش اوله‌جغنه شبهه قالمز . لکن جناب حق ملتمزك تمامیٔ سعادت حالنی ضامن اولان بویله بر نتیجهٔ مسعوده‌یی عهد سلطنتمزه تعلیق ایتمش اولدیغندن . بو کا دلالتدن طولایی جنات حقه عظیم حمد وتشکرلر ایدرم . دولت علیه‌مزك احوال داخلیه‌سنجه بالطبع واقع اولان تغیرات ومناسبات خارجیه‌سنجه حصوله کلن توسعات جهتیله شکل ادارهٔ حکومتك کفایتسزلکی بداهت درجه‌سنه واردیغندن وبزم اقصای مقاصدمز ملك وملتمزك ثروت طبیعیه وقابلیت فطریه‌سندن شمدی‌یه قدر حقیله استفاده‌یه ممانعت ایدن اسبابك ازاله‌سیله صنوف تبعه‌نك طریق ترقیاتده متحداً ومتعاوناً ایلرومه‌لری قضیهٔ خیریه‌سندن عبارت بولندیغندن بو مقصده وصول ایچون حکومتجه بر قاعدهٔ سالمه ومنتظمه‌نك اتخاذی اقتضا ایدوب بو دخی قوهٔ حکومتك ومقبول اولان حقوقنك محافظه‌سیله غیر مشروع حرکات یعنی فرد واحدك ویا افراد قلیله‌نك تحکم مستبدانه‌سندن نشأت ایده‌جك خطیئات وسوء استعمالاتك منع ومحوینه‌وهیئتمزی ترکیب ایدن اقوام مختلفه‌نك

بر هيئت اجتماعيهٔ مدنيه‌يه لايق اولان حق ومنفعت كه جمله‌سنك نعمت حريت وعدالت ومساواتدن بلا استثنا مستفيد اولملريدر . اشبو فوائدك تأمين وتقريرينه متوقف اولوب بو اصللرك مايحتاج اليهى ايسه قوانين ومصالح عموميه‌نك قاعدهٔ مشورت ومشروطيته مربوطيتى امر ثابت الخيرى اولديغندن بر مجلس عموميك لزوم تشكيلى اعلان جلوسمه دائر اولان خطمزده بيان قلنمشيدى . اولبابده تنظيمى اقتضا ايدن قانون اساسى متحيزان وزرا وصدور علما ايله سائر رجال ومأمورين دولت عليه‌مزدن مركب تعيين ايديلن بر جمعيت مخصوصه‌ده بالمذاكره ترتيب اولنوب مجلس وكلامزده دخى اطرافيله تدقيق وتصديق قلنمش اولمغله ومواد مندرجه‌سى خلافت كبراى اسلاميه وسلطنت سنيهٔ عثمانيه‌نك حقوقنه وعثمانلولرك حريت ومساواتنه ووكلا ومأمورينك مسئوليت وصلاحيتنه ومجلس عموميك حق وقوفنه ومحاكمك استقلال كاملنه وموازنهٔ ماليه‌نك صحتنه وادارهٔ ولاياتجه حقوق مركزيتى محافظه ايله برابر توسيع مأذونيت اصولنك اتخاذينه متعلق اولوب بونلر ايسه احكام شرع شريفه وملك وملتك بوكونكى قابليت واحتياجاتنه مطابق و اخص آمالمز اولان سعادت وترقيات عامه فكر خيرينه مساعد و موافق بولنمغله عون حقه و امداد روحانيت جناب پيغمبرى‌يه استناداً اشبو قانون اساسى‌يى قبول وتصديق ايله طرفكزه كوندردم الى ماشاالله تعالى ممالك عثمانيه‌نك هر جهتنده دستور اولمق اوزره اعلانيله بوكوندن اعتباراً اجراى احكامنه مباشرت ودروننده محرر ومقرر اولان قوانين ونظاماتك برآن اول تنظيم واكمالى ضمننده تدابير سريعه ومؤثره‌يه مبادرت ايلمكز قطعياً مطلوبمزدر. جناب حق ملك وملتمزك سعادت حالنه چاليشانلرك مساعيسنى مظهر توفيق بيوره »

فى ٧ ذى الحجه سنه ١٢٩٣

مرحوم ادهم پاشا

اشبو خطك وملفوفى اولان قانون اساسينك قرائتنى متعاقب صدر اعظم مدحت پاشا دخى مناسب برنطق ايراد ايدرك حاضرون طرفندن فوق العاده آلقشلانمشدر. متعاقباً مدحت پاشا دائرهٔ صدارتك بيوك صالوننه كيدرك اوراده حاضر بولنان وكلا، علما ، مأمورين وبطريقلرك تبريكاتنى قبول ايلمش وپادشاهه خطاباً يازيلان برعريضهٔ تشكريه جمله حاضرون طرفندن امضا ايدلمشدر.

آلايك ختامنى متعاقب باب عالينك اوزرينه كشيده اولنان بايراق اشارتى اوزرينه بطاريه لر ١٠١ پاره طوپ انداخت ايدرك سلاملامش وايشته قونفرانسده بولنان صفوت پاشاده تام او صره ده « بودقيقه دن اعتباراً حكومت مشروطه ميانه داخل اولدق » سوزلريله كيفيتى مرخصلره بيلديرمشدر .

او اقشام بالجمله مبانئ عموميه ايله وكلا خانه لرى دوناديله رق كيجه شهر آيين اجرا ايدلمش و بعض قسم خلق اللرنده مشعله لر اولديغى حالده براى تشكر فوج فوج طولمه باغچه سراينه ، مدحت پاشانك قوناغنه و بك اوغلنده سفارتخانه اوكلرينه كيدرك نمايشلر ياپمش وهرطرفده « ياشاسون ملت ! ياشاسون قانون اساسى ! » ندالرينى رفع ايتمشدر . بونمايشجيلرك برقسمى غلطه بورسه سى مداوملريله بانكر وتجاردن متشكل اولوب بورسه قوميسرى عابدين افنديك ترتيبيله سرايك اوكنه قدر كيتمش ، بوراده عبدالحميد جاملى كوشكك پنجره سنه چيقوب كنديلرينه مابين فريقى سعيد پاشا واسطه سيله تبليغ التفات ايتمشدر .

برقسم نمايشجيلرده دارالحربدن يكى عودت ايتمش اولان طلبهٔ علوم كوكلليلرندن متشكل ايدى . بونلر خواجه شاكر افنديك قوماندانسنده اوله رق اولا مدحت پاشانك قوناغى اوكنه كيدوب بوراده شاكر افندى ملت نامنه تقريباً شو مألده برنطق ايراد ايتمشدر: « بز روم ايلى يه ايلك دفعه قدمنهاده اولان اوجسور عثمانليلرك اولاديز . او روم ايلى يه بوكون دشمن انظار حرص وطمعنى ديكمشدر . بز بوطوپراغى قانمزك صوك دامله سيله مدافعه ايده جكز . اجانبك تكليفاتنى قطعياً قبول ايتمه يز . حرب ايسترز . »

قورچاقوف

مدحت پاشا بونطقه جواباً حكومت ، ملتك آرزوسنى ايفا ايچون الندن

كلن غيرتى صرف ايده‌جكنى سويلكله طلبه اورادن ممنوناً و مسروراً سرايه كيتمش ، عبدالحميد دخى كنديلرينه ، عثمانليلرك پادشاهنك حيثيت دولته منافى هيچ بر حركتده بولنميه‌جغنى سعيد پاشا واسطه‌سيله تبليغ ايتديرمشدر . بوهيئت سرايدن عودتله بك اوغلنه سفارتخانه‌لرى طولاشديغى صره‌ده خواجه‌شاكر افندى مرحوم طلبه‌يى حكومتك باشنه برايش چيقارمامق ايچون روسيه سفارتخانه‌سنك اوكندن سرعتله كچيرتمش ، خلاصه بتون بو نمايشلر كمال سكون وانتظام ايله اجرا ايدلمشدر .

قونفرانس مذاكراتى

ايشته قونفرانس مذاكرات ابتدائيه‌سنده دولتلر طرفندن ترتيب اولنان پروغرامه مذاكرات قطعيه‌يه مباشرت اولنديغى كون طرف دولت عليه‌دن ، صورت اعلانى يوقاريده كوريلن وبوكون جمله‌مزك بادئ نجاتى وكافل سعادتى اولان قانون اساسى ايله مقابله ايدلمش ايدى . بونكله برابر سفراى اجنبيه عبدالحميد ايله وصدر اعظم ايله وقوع بولان خصوصى ملاقاتلرنده مذكور پروغرامك‌ده قبولنى توصيه‌دن يته خالى قالميورلردى . قونفرانسك بش كون صكره (٢٨ كانون اول) وقوعه كلن ايكنجى اجتماعنده عثمانلى مرخصلرينك تكليفى اوزرينه دولت عليه ايله صربستان و قره طاغ آره‌سنده‌كى متاركه‌نك ايكى آى دها تمديدينه قرار ويرلدى .

قونفرانسك ديكر اجتماعلرنده مرخصلردن بعضلرى باب عالى‌يه تبليغ ايديلن مقرراتك قبولى حكومت سنيه‌نك كندى منافعى اقتضاسندن اولديغى اثبات ايچون برخيلى ديل دوكديلر . بو خصوصده اك ايلرى كيدن بالخاصه فرانسه مرخصى قونت (شو دوردى) ايدى . مومى‌اليه فرانسه حكومتنك شمديكى حالده شرق ايشلرينه پك مداخله ايتمامكدن عبارت اولان مسلكنى اونوته‌رق مهارت ديپلوماتيقيه وقدرت نطقيه‌سنى اثبات ايچون ، وقتيله غلادستونك تخيل وتصوير ايتمش اولديغى بلغار مظالمنى اوزون اوزادى‌يه تفصيل ايله بو حاللرك بهمه‌حال آوروپا طرفندن بر قونتروله لزوم كوسترمكده اولديغى سويلدى . بونك اوزرينه ادهم پاشا آرتق اعتدالنى محافظه ايده‌ميه‌رك آياغه قالقدى وفرانسز مرخصلرينه خطاباً ديديكه :

— سز دائما بلغارستان وقايعنى بزم يوزمزه اوروب طوريورسكز . فقط تاريخمزى باشدن باشه اوقوييكز . سزك بارتولومى كيجه‌سنه (طقوزنجى شارل زماننده پروتستانلرك قتل عامى) ودراغونادلركزه (اون دردنجى لوئى دورنده عسكرك پروتستانلر حقنده اجرا ايلديكى مظالم) بكزر وقايع مدهشه‌دن هيچ برينه تصادف ايتمزسكز !

ادهم پاشا فرانسه‌ده ١٨٧١ قومون اختلالنده قدر اجرا ايديلن مظالمك كافه‌سنى تعداد ايتدى . ديكر سفيرلر آره‌يه كيره‌رك عثمانلى وفرانسز مرخصلرى آره‌سنده آچيلان مناقشه‌يى حسن صورتله تسويه ايتمامش اوله‌يديلر، ادهم پاشا امثلهٔ تاريخيه ايرادنده بلكه دها ايلرى‌يه كيده‌رك دها بشقه ممالكتلرده اجرا اولنان مظالم وتعدياتى ده تعداد ايده‌جك ايدى . ذاتاً باب عاليجه روسيه حكومتنك بالخاصه تبعهٔ مسلمه حقنده‌كى حقسز معامله‌لرينى ومظالمنى مبين بر مخطره ترتيب ايدلمش ايدى .

ايشته باب عالى قونفرانسك دوامى مدتجه هپ بويله متانتنى محافظه ايدرك بركون اجتماعلرك برنده دولتلرك تكليفاتنه قارشى شو يولده جواب ويردى :

« صربستان ايله قره طاغه اراضى تركى دولت عثمانيه‌نك قانون اساسيسى احكامنه مغايردر .

اسلاولرك ساكن اولديغى ولاياتك برموجب تكليف تقسيم وتحديدى ولايات مذكوره‌ده مقيم مسلمان وروم تبعه‌نك مخالفتندن ناشى غير قابل قبولدر . حكومتك مسلكى قانون اساسيده مصرح اولديغى اوزره عناصر مختلفه آره‌سنده هيچ بر فرق كوزتمامكدر .

حكومت سنيه اسلاو ولايتده‌كى عساكر منتظمه‌سنى مواقع معينه‌ده طوپلو بولنديرمق خصوصنده‌كى تكليفى قبول ايدر . فقط بين‌الملل بر ژاندارمه تشكيلنه مساعده ايتمك ايچون برمجبوريت كورمز .

اهالئ محليه‌دن مليس عسكرى تشكيلى مسلمانلرله خرستيانلر آره‌سنده مجادله‌يى انتاج ايده‌جكندن آسايش عموميى خللدار ايدر .

حكومت سنيه واليلرك تعييننده سفرانك وبين‌الملل برقوميسيونك مداخله‌سنى صورت قطعيه‌ده رد ايدر . بوماده حقنده مذاكره‌يه بيله كيريشمكدن امتناع ايلر .

حكومت سنيه ولايات مذكوره واردات محليه‌سنك صورت صرفى حقنده‌كى تكليفى حقوق حاكميتيله غير قابل توفيق كورر .

خلاصهٔ کلام اسلاو ولایاتنده محاکم خصوصیه تشکیلنیده قانون اساسی احکامنه مغایر اولمغله رد ایدر »

باب‌عالی آوروپا دولتلرینك تکلیفاتنی شو صورتله همان کاملاً رد ایتدیکندن مرخصلر مذاکرات اولیه اثناسنده ترتیب ایتدکلری پروغرامی تعدیله لزوم کوردیلر . باب عالی‌یه یا قبول ویا رد ایدلمك شرطیله بشقه بر پروغرام تبلیغ ایتدیلر که مواد اساسیه‌سی بروجه آتیدر :

قره‌طاغده یکیدن بین‌الملل بر قومیسیون معرفتیله تحدید حدود اجرا ایدیله‌جك ، قره‌طاغ بویانا نهرنده سربستیٔ سیر سفائن حقنه مالك اوله‌جقدر. صربستانده ستاتوقو محافظه اوله‌جق وبوسنه حدودنده‌کی اراضی منازعه‌سی ۱۸۳۳ خط همایوننه توفیقاً برحکم محکمه‌سی معرفتیله حل ایدیله‌جك. قره‌طاغ ایله صربستان حدودلری تحدید ایدلدکدن‌صکره ایکی طرف عسکری بربرینك اراضیسندن چکیله‌جك واسرای حربیه مبادله اوله‌جق .

بوسنه ، هرسك وبلغارستان والیلری یالکز ایلك بش سنه ایچون آوروپا دولتلرینك استحصال موافقتیله طرف دولت علیه‌دن نصب وتعیین ایدیله‌جك . متصرفلری والیلرك انهاسی اوزرینه باب عالی تعیین ایده‌جك . ولایات مجالسی ، ولایتك بودجه‌سنی یاپوب ولایت مجلس اداره‌سنی تشکیل ایده‌جك ، والیلر قوانین ونظامات موجوده خارجنده‌کی خصوصاتك کافه‌سی ایچون مجلس اداره‌نك رأینی آله‌جق ، ولایت مجلسلری بوکبی خصوصاتده طوغریدن طوغری‌یه باب عالی ایله مخابره‌یه مأذون اوله‌جقدر.

کمرك رسومی ایله پوسته وتلغراف اجوراتی ، توتون ، مسکرات رسملری مستثنا اولمق اوزره ویرکولرك طرح وتحصیلنه ولایت وناحیه مجلسلری مأموردر . التزام اصولی کلیاً لغو ایدیله‌رك متداخل ویرکولر تأجیل ایدیله‌جکدر.

ولایات بودجه‌لری صوك سنه‌لر وارداتنك مقدار وسطیسی اوزرینه حساب ایدیله‌رك شمدیلك بش سنه ایچون یکیدن ترتیب اولنه‌جقدر. وارداتك برقسمی دیون عمومیهٔ عثمانیه‌نك فائض ورأس‌المال تأدیاتنه ودولتك احتیاجات سائره‌سنه صرف اولنوب متباقیسی ولایتلرك احتیاجات خصوصیه‌سنه صرف اولنمق اوزره محلنده آلیقونیله‌جقدر .

حکام صنفنه دها زیاده استقلالیت ویریله‌رك حقوق و جزا محکمه‌لری

اعضاسی مجلس اداره‌نك موافقتیله والی طرفندن، استیناف محکمه‌لری اعضاسی والینك انهاسی اوزرینه جانب باب عالیدن تعیین اولنه‌جق، محاکم علنی اوله‌جقدر.

معارف کاملاً سربستدر. مکاتب روحانیه جماعتلر طرفندن اداره اولنه‌جق، جبراً تبدیل دین ایتدیرلمیه‌جکنه دائر تأمینات ویریله‌جکدر.

اهالینك حکومتله مناسباتنده لسان محلی ترکجه مثلو معتبر اوله‌جقدر. عساکر غیر منتظمه تشکیلی ممنوعدر. مسلمانلرله خرستیانلردن نفوس نسبتنده بر میلیس عسکریله برملی ژاندارمه تشکیل اولنه‌جقدر. روم ایلیده بعدما چرکس مهاجرلری اسکان ایدلمیه‌جکدر. جرائم سیاسیه ایله متهم ومحکوم خرستیانلر حقنده عفو عمومی اعلان ایدیله‌جك. اشبو موادك اجراسنه نظارت ومحافظهٔ آسایش خصوصنده مأمورین محلیه‌یه معاونت ایتمك اوزره بین‌الملل بر مراقبه قومیسیونی تشکیل ایدیله‌جك، بو قومیسیونه آیریجه تعلیمات ویریله‌جکدر .... والخ.

قونفرانس پروغرامنك اشبو صورت معدله‌سی ۱۵ کانون ثانیده وقوع بولان اجتماعده لورد سالیسبوری طرفندن عثمانلی مرخصلرینه توزیع ایدلدی. بومناسبتله اوروپا مرخصلرینك کافه‌سی باب عالی، ممکن مرتبه تخفیف اولنان بوتکلیفاتی ده قبول ایتمدیکی تقدیرده کندیلرینك استانبولی ترك ایدوب کیده‌جکلرینی سویلدیلر.

باب عالینك بوکا ۱۸ کانون ثانیده جواب ویرمسی مطلوب ایدی. فقط عثمانلی مرخصلری باب عالینك بوکا کندی کندینه جواب ویرمسی قابل اولمدیغنی، بونك ایچون برمجلس مخصوص عمومی تشکیلیله کیفیتك اوراده تذکر ایدلمسی مقتضی اولدیغنی ومجلسك آنجق ۱۸ کانون ثانیده انعقادی ممکن اولوب ایرتسی کون دخی جمعه اولدیغندن جوابك جمعه ایرتسی کونی تبلیغی قابل اوله‌جغنی افاده ایتدیلر.

یوم مذکورده وقوع بولان دعوت اوزرینه درسعادتده بولنان فریق ومشیر رتبه‌سنده بالعموم رجال عسکریه ایله محاکم عالیه رؤساسی، شورای دولت اعضاسی، وکلا، سرای ارکان مأمورینی، رؤسای روحانیه (پطریق وخاخام باشی وکیللری) یعنی جمعاً ۲۵۰ قدر ذوات باب عالیده اجتماع ایتدیلر.

بدايت اجتماعده صدر اعظم مدحت پاشا مجلس عمومينك عقدندن مقصد نه اولديغنى بروجه آتى نطقيله ايضاح ايتدى :

« بوكون حكومت سنيه‌نك قونفرانس طرفندن درميان ايديلن تكليفاتى قبول ايدوب ايتمامسى مسئله‌سى مذاكره ايديله‌جك و بو بابده هركس فكرينى بيان ايليه‌جكدر . تكليفات مذكوره قبول ايدلمديكى تقديرده آلتى دولت سفيرلريله فوق‌العاده مرخصلرى استانبولى ترك ايدوب كيده‌جكدر . انكلتره وفرانسه دولتلرى بزه واقع اولان تبليغاتلرينه نظراً اعلان حرب ايتميه‌جك ايسه‌لرده بزه معاونت دخى ايتميه‌جكلردر . بو ايكى دولتدن بكليه‌جك هيچ بر شيئمز يوقدر . آوستريا ـ مجارستانه كلنجه بو ، شيمديلك بيطرفدر . نقط دولت مشار اليهانك ايلريده روسيه ايله آكلاشمسى ماحوظدر . وضعيتمز عياندر . قونفرانسك تكليفاتنى قبول ايدرسه‌ك استقلاليتمزى غائب ايتمك تهلكه‌سنه معروض قالمش اوله‌جغز . مسئله غايت مهم و مشكل اولوب صوك درجه دقتله مطالعه‌كزه محتاجدر . هر بركز فكركزى سربست اوله‌رق سويليكز . »

بونى متعاقب آمدئ ديوان هايون محمود بك وضعيت حاضره‌يى وآنى انتاج ايدن اسبابى هردرلو تفصيلاتيله جامع اوله‌رق بالذات مدحت پاشا طرفندن قلمه آلنمش اولان مخطره‌يى قرائت ايتدى . صكره مدحت پاشا تكرار آياغه قالقوب قونفرانس پروغرامنى حاضرونه ماده ماده اوقودى و بو بابده هركسك ، فكر ومطالعه‌سنى بيان ايلمسنى رجا ايتدى . بودعوته الك اول اجابت ايدن صدر سابق محمد رشدى پاشا اولدى . مشار اليه شو صورتله بيان فكر ايتدى :

« قان ، ذيروح بر وجود ايچون حيات ديمك اولديغى كبى استقلاليت دخى بر دولتك قانى مثابه‌سنده‌در . دولتك قانى نزع اولنورسه وجودى بى‌روح قالير . استقلاليتى اولميان بر حكومت پايدار اوله‌مز . بناءً عليه آوروپا طرفندن درميان اولنان واستقلاليتمزى محو ايده‌جك اولان تكليفاتى رد ايده‌لم وحقوقمزى محافظه ايچون هربر فداكارلغى اختيار ايليه‌لم . بو ، ناموسنى دوشونن هرصاحب غيرت وحميتك بورجيدر . بناءً عليه بن قونفرانس تكليفاتنك قطعياً ردى طرفدارى‌يم »

محمد رشدی پاشادن صکره مجلس وکلایه مأمور صبحی پاشا ایله شورای دولت رئیس ثانیسی رؤف بك قیصه، فقط شدیدالمأل برقاچ سوز سویلدیلر. قونفرانس تکلیفاتنك ردینی طلب وبونك ایچون مال وجانلرینی فدایه آماده اولدقلرینی بیان ایلدیلر. بورسه قومیسری عابدین بك‌ده عین مألده بیان مطالعه ایتدی.

بعده مدحت پاشا مجلسده بولنان خرستیان اعضایه توجیه کلام ایله: « شمدی مسلمان عثمانلیلرك افکاری معلوم اولدی. غیر مسلم عثمانلیلرك افکارینی‌ده دیکلیه‌لم! » دیدی. بونك اوزرینه مکتب سلطانی مدیری صاوا پاشا آیاغه قالقوب غیر مسلملرك‌ده مسلملرله هپ بروطن اولادی اولدقلرینی قونفرانسك تکلیفاتی دولتك استقلالیتنی وحقوق مشروعه‌سنی مخل اولمغله خرستیان واسلام جمله‌نك بوتکلیفاتی قبول ایتمکدن ایسه برتك کشی قالنجه‌یه قدر ترك جان ایلمکی ترجیح ایده‌جکلرینی سویلدی. متعاقباً شورای دولت اعضاسندن اکیادیس افندی دخی عین مألده ایراد نطق ایتدی.

روم پطریقی افندی کیفسز اولدیغندن بالذات مجلسه کله‌میوب سن سینود مجلسی اعضاسندن بروکیل کوندرمش ایدی. اوده صاوا پاشانك سویلدکلری بتون روم ملتنك افکارینه موافق اولمغله مومی‌الیهك سوزلرینی تأیید وتصدیق ایتدی. اوکون (اپیفانی) یورطیسنه مصادف اولدیغندن ارمنی پطریقی افندی دخی مجلسده اثبات وجود ایده‌مامش ایدی، وکیلی انفه‌جیان افندی اوزون برنطق ایراد وازجمله:

« افندیلرم! ملتمز بونجه عصرلردنبری دولت عثمانیه اغورنده فدای جان ایدرجه‌سنه خالصانه خدمت ایتدیلر. بوکون دخی سایهٔ پادشاهیده هپ بروطن اولادی اولدقدن صکره شانلی وشرفلی وعظمتلی اولان (عثمانلی) نامنی قزاندیلر. حاصلی افندیلرم! قونفرانس عدالتدن، حقانیتدن دم اوریبور. لکن یاپدیغی تعلیماتك هر فقره‌سی مجروح اولدیغی کبی برفقره‌سنده دخی چرکسلرك روم ایلیدن اناطولی‌یه نقل ایدلسنی تکلیف ایلمش. اکر مقصدلری عدالت وچرکسلرك اطواری مضر ایسه نه ایچون روم ایلیدن اناطولی‌یه نقللرینی ایستیور؟ کویا آناطولی خلقی انسان دکلیدر؟ خیر افندیلرم! چرکسلرك وجودی قطعیاً مضر اولمیوب بوحالده قونفرانسك مقصدی عدالت دکلدر. »

صورتنده بیان مطالعات ایلدکدن صکره تکلیفات واقعه‌نك کلیاً ردی لزومنی وبتون عثمانلیلرك هربر فداکارلغه حاضر بولندیغنی بیان ایتدی .

بو نطقی متعاقب مذاکره‌یه ختام ویریله‌رك مدحت پاشا شو تکلیفی درمیان ایتدی : « مجلس قونفرانس تکلیفاتنی قبول ویارد ایچون هیئت وکلایه صلاحیت ویرییورمی ؟ قبول طرفداری اولانلر آیاغه قالقسونلر . رد جهتنی التزام ایدنلر یرلرنده اوطورسونلر ! »

انکلتره سفیری سیر الیوت

هیچ کیمسه آیاغه قالقمدی . مجلسده برقاچ دقیقه درین بر سکوت حکمفرما اولدقدن صکره عابدین بکك مدحت پاشایه خطاباً :

— پاشا حضرتلری بر عصر بکلسه‌کز ، کمسه آیاغه قالقمیه‌جق ! » دیمسی اوزرینه بتون اعضای مجلس بو سوزلری اوچ دفعه آلقشلادی . صکره مجلسك ضبطنامه‌سی تنظیم ایدیلوب هرکسه امضالاتدیرلدی . بواثناده ابراز حمیتده هرکس بربریله مسابقه ایدییور ، هرکس دیکرلرندن اول امضالامق ایستیور ، بعضیلری ایکی اللریله بردن امضالیوردی .

مجلس طاغیلدیغی زمان اعضادن برچوقلرینك هیچقره هیچقره آغلامقده اولدیغی کوریلیوردی . اتفاق آرا ایله ویریلن « اولوم ، رذیلانه یاشامغه مرجحدر » قراری درحال طیشاریده بریکمش اولان اهالی‌یه تبلیغ وعموم جانبندن مسرت ایله ، آلقشلرله تلقی ایدلدی .

قونفرانسك ختامى

باب عاليده عقد اولنان مجلس عمومينك ختام مذاكراتى متعاقب مدحت پاشا ايله صفوت پاشا مجلس مذكورك قرارى اوزرينه قونفرانسه ويريله‌جك جوابى قلمه آلديلر . قونفرانسك ٢٠ كانون ثانى ١٨٧٧ تاريخنده وقوعبولان صوك اجتماعنده بو جواب صفوت پاشا طرفندن قرائت ايدلدى كه محتوياتى بروجه آتيدر :

محمود نديم پاشا

باب عالى دول سائره طرفندن درميان اولنان تكليفاتك بعضيلرينى محل حيثيت عد ايلديكندن تكليفات مذكوره‌يى قبولده معذوردر . خصوصيله بين الملل مراقبه قوميسيونى حقنده‌كى تكليفدن ، بو قوميسيونك اشتغال ايده‌جكى بروجه آتى اوچ ماده نظر دقته آلنيرسه مشكلات عظيمه تولد ايده‌جكدر .

١ . قيام ظهور ايدن ولايات و بلاده متعلق شكاياتك حل و فصلى .

٢ . مجالس اداره اعضاسنك انتخابى حقنده بر قانون تنظيمى .

٣ . ولايات مذكوره وارداتنك يوزده اوتوزينك خزينهٔ دولته آلنوب قسم متباقيسنك محللرنده صرفى و بو قسمك صرفنه نظارت ايدلمسى .

٤ . بلغارستان محاكمنك اصلاحى وقضا اصول جديدينه توفيقى .

٥ . جزا واستيناف محكمه‌لرينك ترتيباتى

٦ . قونفرانسك فكرنجه كچن سنه وقوعه كلن مقاتلاتدن طولايى لايقيله جزاديده ايدلمامش اولان كسانك محكوم ايدلمسى . باب عالى بو ماده‌يى قبول

ایده‌جك اولورسه كندی طرفندن تشكیل ایدلمش اولان تحقیقات قومیسیوننك شمدی‌یه قدر هیچ برایش كوره‌مامش اولدیغنی اعتراف ایتمش اوله‌جقدر.

۷. عموم اهالی ایچون سلاح طاشیمق ممنوعیتی.

۸. قابه و تاتار بازارجق حوالیسنده مقیم اهالیٔ غیرمسلمه‌نك اوغرادقلری ضرر و زیانك تخمین و تضمینی.

۹. زراعت اراضی استملاك ایده‌بیلملری و سائطنك استكمالی.

۱۰. مهاجرینك جلب و دعوتیله عودت و اسكانلرینك تسهیلی.

۱۱. مأمورین حكومت علیهنده واقع اولان شكایاتك تدقیقیله هرنوع سوء استعمالاتك منعی چاره‌سنك تحریی.

۱۲. عصیان ظهور ایدن ولایاتك ایكی‌یه تقسیمیله هربرینه بر والی تعیینی و ولایتلرك تقسیمات اداره‌سنك تبدیلی.

۱۳. قومیسیون مخصوصلره ویریلان دائرهٔ صلاحیتك بالآخره لزوم و احتیاجه كوره توسیع و تشمیلی.

باب عالی بو اون اوچ ماده‌نك قبولنده و علی‌الخصوص بوسنه و هرسكده تطبیقنده مخاطرات عظیمه كوردیكی جهتله موادمذكوره‌یی وار قوتیله پروتستو ایدر.

بو تكلیفات ۱۸۵۶ پاریس معاهده‌سیله دولت علیه‌یه ویریلان تأمیناته قطعیاً منافی اولدیغندن باب عالی نقدر اعتدالپرور اولسه دخی بونلری رده مجبوردر. ضابطه‌مز ایچون خصوصی معلملر جلبی حسن نتیجه ویره‌جكی تسلیم ایدلسه‌بیله خدمت دولته ۵,۰۰۰ نفر اجنبی عسكری قبولی باب عالینك وقع و حیثیتیله قابل تألیف دكلدر. بویله بر تكلیفده بولنمق قونفرانسك وظائفنده غیرموافقدر. عساكر مرقومهٔ اجنبیه‌نك وجودی اختلافات دائمه حصولنه سببیت ویره‌جكندن بوندن تحدث ایده‌جك مشكلاتدن طولایی حكومت سنیه مسئول طوتیله‌جقدر.

بلغارستانك ایكی ولایته تقسیمی قبول ایدیله‌جك اولورسه ولایت مذكوره‌ده مقیم عناصر مختلفه بیننده عداوت تشدید، بو ایكی ولایتك حدودی، بلغار نفوسنه كوره تحدید ایدیله‌جك اولورسه حدود مذكوره ویدیندن سلانیكه قدر توسیع ایدلمش اوله‌جقدر.

عساكر عثمانیه الحالة هذه دخی بیوك شهرلرده، بعض قلاع معلومه‌ده اقامت ایتدیرلمكده‌در. فقط بو اصول قانون اوله‌رق قبول ایدیله‌جك اولورسه

باب عالى كندى عسكرينى بالآخره ايستديكى نقطه‌يه سوق ايده‌ميه‌جكدر .

عصيان ظهور ايدن ولايات وارداتنك يوزده يمشنك محلنده صرفنه بين‌الملل قوميسيون طرفندن نظارت ايدلمسى تكليفى قانون اساسى‌يه كلياً مغايردر. اوزمان بودجه قوميسيونى واردات دولته احتياجات مملكتـه كوره حاكم اوله‌مز . ولايات مذكوره واليلرى بش سنه‌دن اول عزل ايديله‌ميه‌جك اولورسه بوحال داخليه ناظرينك بونلر اوزرنده برحق نظارتى قالمامسنى، اعلان استقلال فكرينه دوشملرينى انتاج ايده‌بيلير .

والى ومتصرفلرك ــ مسلم اولسون غيرمسلم اولسون ــ بش سنه‌يه قدر آنجق بين‌الملل قوميسيونك قراريله عزللرى جائز اولمسى وبونلره معيتلرنده‌كى مأمورلره ايستدكلرى كبى معامله ايچون صلاحيت غير محدوده ويرلمسى ده داعئ محذوردر .

باب عالى خرستيان واليلر تعيننه قطعياً معترض دكلدر . فقط بونلرى ايجابنده عزل ايده‌ميه‌جك اولورسه اوزمان بو خرستيان مأمورلر قانون اساسى خارجنده بر امتيازه نائل اولمش اولورلر .

چركس مهاجرلرينك روم ايليدن آناطولى‌يه نقل وتبعيدى صربستان ايله قره طاغه اراضى تركى تكليفلرى‌ده باب عالينك هيچ بر صورتله موافقت ايده‌ميه‌جكى خصوصاتدندر .

صفوت پاشا بو نوطه‌يى اوقويوب بيتردكدن صكره لورد ساليسبورى آياغه قالقوب باب عالينك قونفرانسه تبليغ ايلديكى شو جواب رد اوزرينه قونفرانسك دوام ومذاكره‌سنه آرتق لزوم قالمديغنى وبناءً عليه قونفرانسه ختام بولمش نظريله باقلمق لازمكه‌جكنى بيان ايتدى .

جنرال ايغناتيه‌ف دخى عينى صورتله ادارهٔ مقال ايلدى . ديدى‌كه : « اكر حكومت عثمانيه بعدما صربستان وقره طاغ ايله حربه دوام ايده‌جك وياخود تبعهٔ خرستيانيه سوء معامله كوره‌جك اولورسه آوروپا كندنجه مناسب كورديكى تدابيرى اتخاذ ايليه‌جكدر . قونفرانس اعضاسنه ماكدونيا، تساليا وكريد خرستيانلرندن قونفرانسده كنديلرينك ترفيه احوالى چاره‌سنه باقيلمسى طلبنى حاوى استدعانامه‌لر ورود ايتمشدر . فقط قونفرانسك وظيفه‌سى محدود ومعين اولديغى ايچون بو استدعالر نظر دقته آلنه‌مامشدر. مع مافيه كيفيتى قونفرانسك شو صوك اجتماعنده خبر ويرمك هر حالده حائز اهميتدر . »

استانبول قونفرانسی بو صورتله ختام بولدی . ایرتسی آقشام آوستریا سفیری قونت زیچی طرفندن سفارتخانه‌ده مرخصلره بر سوواره ویرلدی . مرخصلر قونفرانس پروتوقولنی بوراده امضا ایتدیلر . ۲۲ کانون ثانیده‌ده جمله‌سی درسعادتدن مفارقته حاضرلاندیلر . سفرا ، استانبولده قاله‌جق مصلحتگذارلری تقدیم ایتمك اوزره مدحت وصفوت پاشالری زیارت ایتدیلر. مرخصلردن الك اول یوله چیقان لورد سالیسبوری اولدی . سالیسبوری ایله ایغناتیه‌ف اولا آتنه‌یه گیتدیلر . قونت زیچی ایله‌بارون ورتر برلكده طوغریجه تریسته‌یه ، دیگرلری‌ده مملکتلرینه عزیمت ایتدیلر .

دیمك اولیورکه قونفرانس استانبولده هیچ بر ایش گوره‌مدی وظیفه‌سی آوروپا دولتلرینك افکارینی باب عالی‌یه تبلیغ ایدوب ، بعض تکلیفاتده بولنمق وبونلرك قبول واجراسنی طلب ایتلك ایکن باب عالی بونلرك هپسنه جواب رد قطعی ویرمکله قونفرانس صربستان وقره طاغ ایله منعقد متارکه‌یی ایکی آی دها تمدید ایتدیرمش اولمقدن بشقه احوال حاضره‌نك تبدلنه سبب اوله‌جق هیچ بر نتیجه‌یه دسترس اوله‌مدن طاغیلدی .

دولت علیه‌نك محبی اولانلر قونفرانسك شو موفقیتسزلکندن طولایی ممنون اولیور ، حکومت سنیه شمدی تماماً مستقلدر . آرتق مملکتنی ایستدیکی گبی اداره ایتمکه باشلادی . قانون اساسی موجود اولدقجه حسن اداره‌یه‌موفق اوله‌جغی‌ده محققدر . بالقان شبه جزیره‌سنده‌کی اهالیٔ خرستیانیه بو اداره‌دن آوروپا دول معظمه‌سنك کندیلرینه هر صورتله واقع اوله‌بیله‌جك حمایه‌لرندن دها زیاده مستفید اوله‌جقدر ، دییورلردی .

عبدالحمیدك بونجه ترددن صکره الجای احوال ایله کرهاً قبول واعلان ایلدیکی قانون اساسینك تکمیل احکام مندرجه‌سنك کمال صدق واستقامتله‌موقع تطبیق واجرایه وضع اولنه‌جغنه مدحت‌پاشا نك تدابیر صائبه‌سی، آثارینی‌دفعاتله اظهار ایلدیکی عزم ومتانتی وهله‌باشلادیغی برایشی یاریده براقمامق‌خصوصنده‌کی مسلك‌عزمپرورانه‌سی دلیل کافی ایدی. اگرعبدالحمید حسن‌نیت صاحبی‌اولوب‌ده مدحت‌پاشایی‌لوندره‌پروتوقولی‌امضاایدیلنجه‌یه‌قدرمقام‌صدارتده‌براقمش‌اولسه‌یدی روسیه‌محاربه‌سنك‌اوکی آلنمش‌ودولت عثمانیه اداره‌ٔمشروطه‌یی‌الی‌الابدمحافظه‌ایتمش اولوردی.مع‌التأسف عبدالحمید، ابتدای‌جلوسندن اعتباراً محافظه‌سنه‌درت‌ال‌ایله

صارلدیغی «حقوق حکمداری» یه، حاکمیت پادشاهی‌یه، قانون اساسی‌یه رغماً هیچ بر نقیصه کتیرتمامك ایچون مدحت پاشایی عزل وتبعید وبونکله یکی باشلانیلان بریاپی‌یی هدم وتخریب ایلدی.

مدحت پاشانك عزل وتبعیدی

مدحت پاشا ایکنجی صدارتنك بشنجی هفته‌سنده ایدی که پادشاهك نفسنه سوء قصد تهمتیله اتهام ایدلدی. بونك صرف افترا اولدیغی اوزمان دخی بتون جهانك مسلمی ایدی. یالکز هرکسك ظنی، مدحت پاشانك برسرای آنتریقه‌سنه قربان اولدیغی، عبدالحمیدك‌ده حدتلی بر زماننده، شوقرارینك وخامت وعاقبتنی دوشونمه‌رك، ارباب اغراضك فریفتهٔ تسویلاتی اولدیغی مرکزنده ایدی. بوظن حقیقتده قسماً‌ده توافق ایدییوردی. بوآنتریقه‌نك اصل مرتبلری داماد محمود پاشا ایله سرعسکر زمان ایدی. بونلر مدحت پاشانك طبعنده‌کی استقامت‌ورزانه بردرلو تحمل ایده‌مزلردی. عبدالحمیدك فکرینی ماهرانه برصورتده یواش‌یواش چلدیلر. مدحت پاشانك بتون مملکتده قازاندیغی توجه عمومینك مقام سلطنت ایچون مخاطره‌لی اولدیغنی وبو شهرتك نام پادشاهی‌یی پردهٔ ظلمت آرقه‌سنده براقه‌جغنی آکلاتمقدن باشلایه‌رق مدحت پاشا ایله طرفدارلرینك کندیسنی خلع ایله برادری رشاد افندی حضرتلرینی اجلاس تصورنده بولندقلرینی سویلیه‌جك درجه‌سنه قدر ایلری واردیلر. بونلرك عبدالحمیده اثبات مدعا ضمننده ایراد ایتدکلری شیلر ایسه هپ سفسطه‌دن وبرطاقم فرضیات واوهامدن عبارت ایدی، خنکاره یکانه دلیل اوله‌رق کوستردکلری شی‌ده رتبهٔ وزارت توجیهیله سوریه والیلکنه تعیین اولنان ضیا بکك ازمیره مواصلتندن واورا‌ده بالمناسبه ایرادایلدیکی نطقدن باحث بر غزته مقاله‌سی ایدی. ضیا پاشا بونطقنده قواعد مشروطیتدن بحث ایدرکن دولتك برنجی‌خادمی پادشاهاولدیغی افاده‌سنی آغزندن‌قاچیرمش ایمش. ضیا بك مشروطیت اداره طرفدارانینك ایلری کلنلرندن اولوب سلطان مرادحضرتلرینك دورسلطنتنده ماین کاتبی ایدی. عبدالحمید، مشارالیه‌ی مدحت پاشایه ویردیکی سوز اوزرینه بدایةً مأموریت مذکوره‌ده ابقا ایتمش ایسه‌ده

آز زمان صکره «استقبال» غزته‌سیله اولان مناسبتنی سررشته ایدرك استانبولده بقاسنی تجویز ایتمامش وکندینه صداقتی اولمدیغندن بحثله برلین سفارتنه تعیین ایتمش ایسه‌ده مؤخراً ضیا بکك درسعادت مبعوثلغنه انتخابی متصور اولدیغنی کوره‌رك علی‌العجله سوریه والیلکی توجیهیله استانبولدن چیقارمش ایدی. ایشته سرای ارکانی مذکور غزته مقاله‌سنی وسیله اتخاذ ایدرك عبدالحمیده ضیا بکك، کندی علیهنده ترتیباتده بولنانلردن اولدیغنی وولایات اهالیسنه تبدل سلطنت فکرینی القا ایچون مدحت پاشا طرفندن مأمور ایدلدیکنی سویلدیلر کنج خنکار بوتصنیعاته قاپیله‌رق مدحت پاشایی دفعاتله مجبور استعفا ایده‌جك حرکاتده بولندی ایسه‌ده‌مشارالیه بویله بحرانلی برزمانده‌ترك مقام ایله‌چکیلمکی حمیته صیغدیره‌مدیغندن سرایدن کوردیکی هردرلو ممانعته متانت ایله مقابله‌ده اصرار ایتدی. صدر اعظمك بواصراری ایسه عبدالحمیدك شبهه ووسوسه‌سنی تقویه‌یه مدار اولدی. بونك اوزرینه مدحت پاشایی تهلکه‌سزجه ونظر دقتی جلب ایتمدن باشدن آتمق ایچون کندیسنی برطوزاغه دوشورمك دها موافق اوله‌جغی سرایده ارکان استبداد آره‌سنده وقوعبولان خفی بر ملاقاتده قرارکیر اولدی. وقرارده درعقب اجرا ایدلدی.

مدحت پاشا برکون عبدالحمیدك دعوتی اوزرینه سرایه کیدوب پاشا دائره‌سی دنیلان انتظار صالوننده معتادی وجهله بر مدت استراحتدن صکره حضوره قبول اولنمق ایچون خبر کوندردی. فقط خلاف معتاد برساعتدن زیاده‌بکلدیکی حالده قبول اولنمدیغی کورونجه مابینجیلردن بری واسطه‌سیله تکرار خبر کوندروب مشاغل کثیره‌سی حسبیله دها زیاده بکلمکه وقتی اولمدیغنی‌بیلدیردی. بونك‌اوزرینه مدحت پاشانك‌بولندیغی صالونه‌درت‌یاور کله‌رك کندیسنه، موقوف اولدیغنی وهمان نفیه کیده‌جکنی بیلدیردیلر. مدحت پاشا بوخبری معتادی اولان صغوق قانلیلغله تلقی ایتدی. سویلدیکی سوز یالکز: «اه وطنمك یاردمجیسی اولسون!» دن عبارت اولدی.

برقاچ ساعت صکره مدحت پاشا، طولمه‌باغچه سرایی اوکنده استیم‌اوزرنده طورمقده اولان «عزالدین» واپورینه ارکاب ایدلدی. عینی زمانده طاوشان طاشنده‌کی قوناغی دخی‌عسکرله احاطه ومعهود سوء قصد ترتیباتنه عائد اوراق الده ایدلمك اوزره قوناقده تحریات اجرا ایدلدی. واقعا آرانیلان طرزده اوراق بولنمدی. فقط قوناقده بولنانلرك جمله‌سی توقیف اولندی.

« عزالدين » مدحت پاشانك ركوبنی متعاقب همان فك لنكر ايله مرمره جهتنه طوغری حركت ايتدی . قپودانه ويريلن امر چكمجه قوينده يكرمی درت ساعت توقفله بو مدت ظرفنده بشقه بر امر آلمدیغی تقديرده مدحتی ، آرزو ايتديكی آوروپا ليمانلرندن برينه كوتوروب براقمسنه دائرايدی . فی‌الواقع وپور مدحت پاشايی برنديزی‌يه كوتوروب براقدی .

« عزالدين » برنديزی‌يه طوغری يوله چيقديغی صره‌ده باب عاليده دخی يكی صدراعظمك رسم نصبی اجرا ايديليوردی . مدحت پاشانك اثنای راهده واپوردن چيقوب قاچمسی غيرقابل اولديغی حالده سواحل عثمانيه‌دن «عزالدين» ك كچه‌جكی يرلره قوتلی مفرزه‌لر اقامه ايدلمش‌ايدی . عبدالحميد واپورك حركتندن اول مدحت پاشايه كمال لطف وكرمندن برمقدار پاره كوندرمش ، فقط برقاچ قات چماشيردن بشقه خانه‌سندن هيچ برشی آلمسنه مساعده ايتمامش‌ايدی .

عينی زمانده باب عالی جوارنده اخذ موقع ايتمك اوزره برمفرزه عسكرك بورولر چاله‌رق كوپريدن كچمكده اولديغی كوريليوردی . عسكرك باب عالی آوليسنه مواصلتنی متعاقب اورايه هر صنف خلقدن برجم غفير طوپلاندی . بونلر آره‌سنده صدارتك تبدل ايتديكی شايعه‌سی طولاشيوردی . او آرالق دائرهٔ صدارتك قبول صالوننده طوپلانمش اولان رجال مأمورين آره‌سنده بوتبدل نا كهانينك اسبابی حقنده حرارتلی مباحثه جريان ايدييوردی . طيشاريده بريكمش اولان خلقده‌ده برهيجان اثری كوريليوردی .

بواثناده موسيقه بردنبره چالمغه باشلادی . ايچريده طوپلانمش اولانلر يكی صدر اعظمك كيم اولديغنی كورمك ايچون خوف ايله قاريشيق بر مراق ايله باشلرينی پنجره‌دن طيشاری چيقارديلر . اوصره‌ده هركسده غريب برهيجان حكمفرما ايدی . نهايت آرقه‌سنده شيخ‌الاسلام ، جودت‌پاشا وسعيدبك اولديغی حالده ادهم پاشا چيقه كلدی . ادهم پاشا رسمی اونيفورمه‌سنی لابس وتكميل نشانلرينی حامل ايدی . صدراعظمك كيم اولديغی آرتق آكلاشيلمش‌ايدی . ادهم پاشا باب عالی‌يه كيرر كيرمز ، صدارته تعيينی شعر خط همايون كنديسنه توديع ايدلدی. عبدالحميد بوخطنده (۲۰ محرم۱۲۹٤) اقتضای زمانی ودولت عليه‌نك موقع جديدينی بالتقدير صرف آرزوی مخصوصيله قانون اساسی‌يی اعلان ايتديكنی وبونی اعلاندن مقصدی‌اهالينك حرمت واعتمادينی جلب‌ايله‌ك ومملكتك رفاهنی تأمين‌ايتمك اولديغنی وبونلرك حصولی كوچك ، بيوك بالجمله

مأمورينك كندى حقوق وصلاحيتلرى دائره‌سنده ايفاى وظيفه ايتملرينه، قانون اساسى احكامنه تماميله مطاوعت ومتابعت ايلملرينه متوقف اولمسنه، مساواتك حصولى بالجمله تبعه وزيردستانك ترفيه احوالى وسائط سائرۀ قانونيه‌نك كافۀ استعمالنه لزوم كوسترمسنه مبنى رجال دولت آره‌سنده بعض تبديلات اجراسى اقتضا ايتديكنى، مدحت پاشانك مأموريتندن عزل وبعض اسبابدن طولايى قانون اساسى احكامنه توفيقاً مملكتدن تبعيد واخراج ايدلمسنه مبنى مقام صدارتك ادهم پاشا عهده‌سنه توديع اولنديغنى، قانون اساسى موجبنجه، توسيع مأذونيته، نواحينك تقسيمات واداره‌سنه، قائممقاملرك كندى اراده‌سيله نصبنه ومعاشلرينك تعيين مقدارينه دائر مجلس مبعوثانه برقانون لايحه‌سى كوندريله‌جكنه وبوسببله امور داخليه‌نك تكثر وكسب اهميت ايده‌جكنه بناءً ملغا داخليه نظارتنك تكرار احداثيله نظارت مذكوره‌يه وقوف وتجربه‌سى مسلم اولان جودت پاشايى تعيين ايتديكنى بيان ودها سائر مقاماته تعيين ايلديكى ذواتك اساميسنى تعداد ايله ياپيله‌جق قانونلرك ودها سائر تدابير اصلاحيه‌نك براى تصديق كنديسنه عرض اولنمسنى فرمان ايليوردى.

انكلتره خارجيه ناظرى لورد دربى

ديكر طرفدن استانبولده قالمش اولان سفارات اجنبيه مصلحتكذارلرينه‌ده كنديلرينه پادشاه نامنه مهم برتبليغاتده بولنيله‌جغى بيانيله ترجمانلرينى همان دائرۀ خارجيه‌يه اعزام ايلملرى ضمننده صفوت پاشا طرفندن خبرلر كوندرلمش ايدى، برساعت صكره ترجمانلر خارجيه نظارتنك بيوك قبول صالوننده اثبات وجود ايتديلر. متعاقباً صفوت پاشا دخى صالونه كيره‌رك پادشاهك، مملكتك نه پولتيقه‌سنه ونه‌ده اداره‌سنه هيچ برتعلقى اولميان بعض اسبابدن طولايى صدر اعظمى بوصباح عزل ايله يرينه ادهم پاشايى نصب ايلديكنى وصدر معزولك

همان بوكون كونش باتمدن اول پايتختدن تبعيديله كندى آرزو ايتديكى بر محله ايصالى‌ده ارادهٔ پادشاهى اقتضاسندن اولديغى حاضرونه صفوق قانلياقله تبليغ ايتدى. ترجمانلر بو تبليغاتى كمال حرمت و سكوت ايله تلقى ايدرك چيقوب كيتديلر.

مدحت پاشانك بويله بردنبره سقوطنى طوغريدن طوغرى‌يه انتاج ايدن اسباب ظاهره‌يه كلنجه او كونكى روايته نظراً مدحت پاشا آوروپا دولتلرينه ويريله‌جك بر نوطه‌ده غايت شدتلى بر لسان قوللانيلمسنه صفوت پاشايى اجبار ايتديكى حالده خارجيه ناظرى شمدى آوروپايى دها زياده قيزديره‌جق زمان اولمديغى افاده‌سيله موافقت ايتمامش ايدى، بونك اوزرينه صفوت پاشا بو اختلافك حلنى خنكاره براقمش، عبدالحميد دخى خارجيه ناظرينك فكرينى تماماً صويب ايلكله مدحت پاشانك لسانندن عبدالحميدك يوزينه قارشى موجب حقارت بر سوز صادر اولمش، و پادشاهك امور حكومتده تجربه‌سز اولديغنى افاده ايتمش، بونك اوزرينه عبدالحميد صدر اعظمى همان حضورندن چيقاروب صفوت پاشايى بر مدت دهايانده آليقويمش.

لورد بيقونسفيلد

بو وقعه‌يى متعاقب مدحت پاشا توقيفى كونى صباحنه قدر نه باب عالى‌يه ونه‌ده سرايه كيتميوب، خانه‌سنده اوطورمشدر. بوراده زيارته كلن علما و رجال دولته قارشى‌ده عبدالحميد حقنده مغاير حرمت بعض كلمات صرف ايتمش ايمش. بو سوزلر عبدالحميدك قولاغنه ايصال ايديلنجه اوده صدر اعظمه قارشى دخى نفوذ وقدرتنى محافظه‌يه قرار ويرمش.

عبدالحميدك شو معاملهٔ مستبدانه‌سنك هر صنف اهالى اوزرنده اجرا ايتديكى سوء تأثيرى تعريف وتصوير ممكن دكلدر. مسلمان، خرستيان بتون خلق

یکی پادشاهك شو معامله‌سندن طولایی مستغرق حیرت اولمش وایلك شاشقینلق لحظه‌لری گچدکدن صکره هرکس بربرینه «شمدی نه اوله‌جق؟» دیه صورمغه باشلامش ایدی. بو سؤاله جواب ویرمکه هیچ کیمسه قادر دکل ایسه‌ده هر حالده حسن تفأل ایدن‌ده یوق ایدی. ادهم پاشا ایله وقوع بولان برملاقات اثناسنده استقبال حقنده‌کی فکری صورلدیغی زمان مشارالیه دخی «بنم فکرمجه حرب ایده‌جکز ظن ایدرم» جوابنی ویرمش ایدی.

مدحت پاشانك سبب نفیی حقنده درلو درلو مطالعه‌لر سرد ایدیلیوردی. بعضلری مدحت پاشانك عبدالحمید علیهنده برسوء نیت پرورده ایتمکده اولدیغی ویرینه سلطان مرادی گچیرمکه چالیشدیغی روایتنی تأییدده اصرار ایدییور، دییورلردی که: عبدالحمید مالیه ناظرندن حقی اولمدیغی حالده، بر مقدار پاره ایستەمش. مدحت پاشا بو پاره‌یی ویردیرمدکدن بشقه وکلا ورجال دولتدن بعضلری دخی حاضر اولدیغی حالده حدتله بعض افاداتده بولنمش، یعنی عبدالحمیدك قانون اساسی‌یی قبول ایتدکدن صکره قانون مذکور احکامنه رعایتده هرکسه نمونهٔ امتثال اولمسی لازم کلیرکن بویله مخالف قانون پاره طلبنده بولنمسی موافق اوله‌میه‌جغنی، قانون اساسینك مقدس طانیله‌رق احکام منیفه‌سنه‌ده ایلك اول پادشاهك اطاعته مجبور بولندیغنی سویلمشدر.

دیکر بر روایته نظراً مدحت پاشا دها عزلندن برقاچ کون اول صربستانه تکلیف اولنه‌جق شرائط صلحیه حقنده کندیسیله هر خصوصده هم افکار اولمدیغی جهتله صفوت پاشانك عزلنی خنکاردن طلب ایتمش ایدی. عبدالحمید بو طلبی صورت قطعیه‌ده رد ایتمکله مدحت پاشا اوینه چکیلدی و بوراده پادشاهی خلع ایچون ترتیباتده بولندی. عسکر آره‌سنده کندینه طرفدار بولمغه چالشدی. ایشی ضابطه خبر آله‌رق پادشاهه بیلدیردی. وده صدر اعظمی همان عزل ایتدی.

بوکا بکزر دها برطاقم روایتلر دورا. ایدییورسه‌ده مدحت پاشانك سوء قصد فکرنده بولندیغی افسانه‌سنه هیچ کیمسه اینانمیوردی. اك طوغریسی مدحت پاشانك سقوطی افکار مشروطیتپرورانه‌سنك نتیجه‌سیدر. چونکه سرای، قانون اساسی‌یی پادشاهك حقوق وصلاحیتنه برتجاوز عد ایتمکدن هیچ برزمان خالی قالمامشدر. مدحت پاشا ایسه سرایك اسرافاتنه اعتراض ایتمکدن اصلا گری طورمازدی. سرایدن مالیه نظارتنه پاره طلبنی حاوی همان

هر كون برقاچ اراده كليردى . صدراعظم ، سرايدن كلن اراده‌لرى كنديسنه كوسترمدكجه اجرا و انفاذ ايتمامسنى ماليه ناظرينه امر ايتمش ايدى . بونك اوزرينه ايلك كلن اراده‌يى مدحت پاشا احوال حاضره‌نك بوكبى اسرافاته مساعد اولمديغى وپادشاهك مخصصات شهريه‌سى وواردات سائرهٔ خصوصيه‌سيله اكتفا وادارهٔ مصلحت ايلسى لازم اولديغى بيانيله ينه سرايه اعاده ايتمش ايدى. ايشته مدحت پاشانك پادشاهه قارشى لازمهٔ صداقتده قصور ايتمكله اتهامنه باعث اولان قباحتى بو تذكره‌سيدر . بو تذكره‌ده قوللانيلان الفاظ بالطبع پك عبوديتكارانه اولمديغندن داماد محمود پاشا ايچون مدحت پاشانك بويله كيدرسه ياقينده بر جمهوريت تأسيس ايليه‌جكنى بيان ايله عبدالحميدى اخافه ايلسنه نعم‌الوسيله اولمشدر .

ديمك كه مسئله سادەجه سراى طاقمنك ، امور حكومته مداخله‌لرينه مانع اولان مواد قانونيه‌يه مخالفتلرندن منبعثدر . مدحت پاشا قانون اساسى احكامنى حرفياً تطبيق ايتمك ايسته‌مش ، اصل جنايتى‌ده بو اولمشدر . واليلرك معاشنى مابيندن صورمدن تزييد ايتمسى ، يكى اخراج اولنان قائمه‌لردن كليتلى اختلاسى اولديغى‌وسيله‌سيله وحقيقتده سرايك اوامرينه‌خزينهٔ دولتك سعه ومساعده‌سندن زياده اطاعتده بولنمسندن طولايى‌ماليه ناظرى خليل پاشايى‌عزل ايتمسى، سفراى عثمانيه‌يه طوغريدن طوغرى‌يه كنديسيله مخابره ايلرى ايچون امر ويرمسى كبى اجراآتى‌ده سراى نظرنده قباحتنى تشديده سبب عد اولنمشدر .

اولجه دخى سويلنلديكى وجهله مدحت پاشانك نفينك استانبول اهاليسى اوزرنده پك بيوك برتأثيرى اولمش ايدى . مشروطيتك اعلانى امرنده پك چوق خدمتلرى سبق ايتديكنى دفعاتله سويلديكمز طلبهٔ علوم بايزيد جامع شريفنده طوپلانه‌رق مدحت پاشانك تكرار مقام صدارته كتيرلمسى ايچون سلاملقده خنكاره ويرلمك اوزره برعرضحال امضالامش‌ايديلر . اهالينك قسم اعظمنده ، فكر مشروطيتك روح ونكهبانى عد ايتدكلرى ذاتك سقوطى ، آوروپانك بونجه زحمتلرله قازانيلمش اولان توجهنى تكرارغائب ايتمكه سبب اوله‌جغى فكرى حكمفرما ايدى . سلطان عزيزك خلعنده مدخلدار اولان مكاتب عسكريه ناظرى مشهور سليمان پاشا دخى‌ذاتاً اولجه محضا مدحت پاشانك طرفدارى اولديغى ايچون استانبولدن تبعيد وهرسكه قوماندان تعيين ايدلمش ، افكار عموميه‌يى بوده شبهه‌يه دوشورمش ايدى . ديكر طرفدن ولى عهد ،

رشاد افندی حضرتلرینك‌ده سرایدن طیشاری‌یه چیقمامالری ایچون امر ویرلمش ایدی.

ابتدای دوز مشروطیتده وقوعه کلن شومعاملاته بر ضمیمهٔ مؤسفه اولمق اوزره خفیه‌لك صنعت مشئومه‌سی‌ده غایت بیوك بر مقیاسده اوله‌رق باش کوسترمش ایدی.

مدحت پاشانك یوقاریده ذکری کچن وبرصورتی آتی‌یه درج اولنان تذکره‌سی‌ده اثبات ایدرکه مشارالیه سرایك ادارهٔ مستبده‌سنی برطرف ایتمك ـ که قانون اساسینك مقصد اصلیسیدر ـ خصوصنده عبدالحمید طرفندن معاونت کورمدیکی تقدیرده ذاتاً کندیسی استعفا ایتمك نیتنده ایدی. مدحت پاشانك ۱۸ کانون ثانی ۱۲۹۳ تاریخنده یعنی نفیندن بش کون اول عبدالحمیده خطاباً یازدیغی بوتذکره کندیسنك عبدالحمیدك تقدیرماهیتی خصوصنده نقدر یا کیلمش اولدیغنه بردلیلدر. تذکره‌نك مندرجاتی [*] بروجه آتیدر:

بعدالالقاب

« قانون اساسی‌یی اعلاندن مقصدمز سرایك استبدادینه خاتمه ویرمك، ذات شاهانه‌لرینه وظیفه‌لرینی اوکرتمك، بزمده کندی وظیفه‌مزی آکلامق، مسلمانلرله خرستیانلر آره‌سنده مساوات کامله کوزتمك، مملکتك سعادتنه کمال جدیتله چالشمق ایدی. اوتوز سنه‌دنبری برخیلی خط وفرمانلر نشرایتدك. مشکلات عظیمهٔ سیاسیه ظهوری صره‌لرنده نشر اولنان بو اصلاحات فرمانلری تملکه برطرف اولور اولماز چارچابوق اونودیلویریوردی.

قانون اساسی ایسه بونلره بکزه‌میه‌جکدر. بز بوقانونی شرق مسئله‌سنی شمدیلك قپاتمق ایچون اعلان ایتمدك. هرکسك کندی وظیفه‌سنی بیلمسی لازم اولدیغنی عرض ایتمش ایدم. مملکته قارشی مسئولیت حکومت بار ثقیلنی دوش تحمله آلمش اولانلرك اجراآتندن بر فائده حاصل اوله‌بیلمسی ایچون اول باول ذات شاهانه‌لرینك نمونهٔ امتثال اولملری لازمدر. صکره‌ده درتیوز سنه‌دنبری مملکتمزده جاری اولان مرائیلك وخفیه‌لك اصولندن واز کچه‌رك وظیفه‌مزی ایفا ایتمك بز وکلایه ترتب ایدر.

ذات شاهانه‌لرینه وخاندان همایونلرینه حرمتم برکمالدر. فقط بو حرمتی مملکتمك منافعنه مغایر حرکاتده بولنمغه آلت اتخاذ ایدمم. مسئولیتم عظیمدر.

[*] اوزمان انتشار ایدن جرائد اجنبیه‌دن برنده کوروله‌رك ترجمه ایدلمشدر.

اول باول مسئوليت وجدانيه‌مدن قورقارم. صكرده انفعال وحركاتمدن طولايى بندن حساب صوره‌جق اولان ملتدن قورقارم.

سوزلرمك معناسنى سوء تفهم بيورمايكز. ذات شاهانه‌لرينى حكمدار صفتيله طانيان ملتدن قورقارم. آكا حرمت ايدرم. بشقه هيچ بر شيدن قورقمام. عثمانليلرك‌ده كنديلرينه عائد وظيفه‌لرى واردر. آنلر وظيفه‌لرينى تقدير وايفا ايتديلر. بزده آنلره توفيق حركت ايتملى‌يز. بز هر شيدن اول برحكومت مشروطه‌يز. بو كلمه‌نك معناسنى ايى آكلايورميسكز؟ برشيئى ويرن وشيئك نه اولديغى البته بيلير. بناءً عليه بو بابده تفصيلات اعطاسنه لزوم كورميورم.

بكا توديع ايلديككز وظائف مأموريت فوق‌العاده مهمدر. بيليرم. عثمانلى صفتيله عهده‌مه ترتب ايدن وظائفى ايفا ايتديكم كبى مأمور دولت صفتيله دخى وظائف مودوعه‌مى ايفايه مجبورم. وظيفهٔ حميتنى ايفا ايتميان بر عثمانلى وجداننه قارشى مسئولدر. بن ايسه صدر اعظم اولمق حيثيتيله هم وجدانمه، هم ملته قارشى مسئولم. وجدانمه قارشى اولان وظيفه‌مى ايفا ايتدم. نفسمه قارشى اولديغى كبى ملتمه قارشى ده اويله فريح وفخور اوله بيلمك ايسترم. طقوز كون اوليوركه معروضاتمى قبول ايتمامكده اصرار ايديورسكز. تعبير ديكرله عمليه محتاج اولديغى آلات وادواتى ويرمكدن امتناع بيوريورسكز. بن آلتسز ايش كوره‌مم. حال حاضرده المده بولنان آلات ايسه بناى دولتى يكيدن انشا ايتمكدن زياده تخريبه يارايالردر. بناءً عليه بكا توديع ايلديككز وظائفى بشقه برينه احاله بيورمككزى استرحام ايدرم.»

خلقك پك زياده مظهر امنيت ومحبتى اولان صدراعظمك آكسزين نفيى استانبول اهاليسى اوزرنده سوءتأثير اجرا ايلديكى كبى محافل عالیهٔ حكومتده‌بيله فوق‌العاده بر سرسملك وقاريشقلق ظهوره كلمش اولمسى سببيله مدحت پاشانك تكرار جلبى پك چوقلرنجه آرزو اولنيوردى، صدر سابقك تكرار استانبوله جلبى ايچون خنكاره ويرلمك اوزره يازيلان عرضحالده برقاچ كون ايچنده ٨٠,٠٠٠ امضا طوپلانمش ايدى. سابقاً عبدالحميد ايله مناسبات دوستانه‌سى اولديغى سويلديكمز بانكر ظريفى دخى مدحت پاشانك اوچ آيده ياپديغى عبدالحميدك اوچ دقيقه‌ده بوزمش اولديغى كنديسنك يوزينه قارشى سويلمكدن چكينمامشدر.

آنجق خلق آره‌سنده حصوله كلن خشنودسزلق كيتدكجه توسع ايتمكده اولديغندن حكومت فرقنده دكل كبى كورينيوردى . يوقسه مدحت پاشانك نفيندن استانبولده حاصل اوله‌جق تأثيرى آكلامق واوكا كوره اتخاذ تدابير ايلك اوزره «عزالدين» سواريسنه يكرمى درت ساعت چكمجه‌ده توقف امرينى ويرنلر پايتختك احوالندن البته انديشه‌يه دوشرلردى. مدحت پاشانك تبعيدندن صكره دوائر حكومتده برقرارسزلق باشلامش، حكومت ماكنه‌سنك چرخلرينه عطالت عارض اولمش ، هريرده برنظامسزلق باش كوسترمش ايدى . باب عالينك مركز ثقلتى بشقه طرفه انتقال ايله‌دكدن و نفوذ حكومت سراى اركان خفيه‌سنك كيف وادارهٔ نامحدوده‌سنه تابع قالدقدن صكره ذاتاً بشقه نه بكلنيله‌بيليردى ؟

ادهم پاشا مقام صدارتك اهلى دكل ايدى . اهالى نزدنده نفوذى ، پادشاهك مقربينى عندنده اعتبارى يوق ايدى. ادهم پاشانك احوال عاديه‌ده شويله بويله ادارهٔ اموره كفايتى هركسجه مسلم اولمغله برابر بويله فورطنه‌لى زمانلرده سفينهٔ دولتى حسن سوق واداره‌يه مقتدر اولماديغى دخى عموماً تصديق اولنيوردى .

سائر رجال دولت دخى عموماً بو فكرده ايدى . بناءً عليه صدارتك قريباً تكرار تبدلى ملحوظ كورينيور ، حتى وقتيله چشمه‌يه نفى ايدلمش اولان صدر اسبق محمود نديم پاشانك ياقينده استانبوله عودت ايده‌جكى روايتى بيله اورتالقده طولاشيوردى. يكى هيئت وكلانك اجراآتى غايت مترددانه ايدى . الك برنجى ايشى مدحت پاشانك عاصى وادارهٔ دولتى كاملاً كنديالنه آلمغه ساعى برمستبد اولديغنى اثبات ايتمكدن عبارت ايدى .

قابينه‌ده تشتت افكاره نمونه اولمق اوزره برقاچ مثال ايراد ايده‌لم : مدحت پاشا زماننده مذاكرات ديپلوماتيقه اجراسنه مأموراً لوندره‌يه كوندرلمش اولان اوديان افندى‌يه اولا تعليمات سابقه دائره‌سنده مذاكراته دوام ايتمسى ايچون امر ويرلديكى حالده ايكى كون صكره مذاكراتى تعطيل ايله همان استانبوله عودت ايلمسى ايچون تعليمات ويرلدى . عينى كونده ماليه نظارتندن انكلتره بانقه‌سنه مصر ويركوسى قوپونلرينك تأديه‌سنه دائر بربرينى ناقض ايكى تلغراف كشيده ايدلدى . بوندن برقاچ كون اول يكيدن قائمه اخراجى تقرر ايتمش ايكن برايكى كون صكره بوقراردنده نكول اولوندى . بركون اهالئ مسلمه النده‌كى سلاحلرك طوپلاتديرلمسى امر اولنديغى حالده عينى زمانده مملكتك هرطرفنده

کوکالی قطعاتی تشکیلی ایچون امرلرویریلیوردی . قندیه‌ده بولنان رؤف پاشایه سریعاً درسعادته کلمسی یازیلیور ، بر ایکی ساعت صکره خافنك ورودینه قدر انتظار ایلمسی تلغرافه امراولنیور، ایرتسی کونی سرعت ممکنه ایله یوله چیقمسی لزومی بیلدیریلیوردی .

ایشته اوزمان استانبولك اداره‌سی هپ بوطرزده ایدی. سفارات عثمانیه‌یه کوندریلن نوطه‌لرك ، تحریرات عمومیه‌لرك صربستان ایله مصالحه مذاکراتنه دائر ویانه سفیرینه ویریلن عجیب عجیب تعلیماتك‌ده حدوحسابی یوق ایدی .

عبدالحمیدك قلبنه قورقو و وسوسه زهرینی ایلك اول طاملاتان دامادمحمود پاشا اولمشـدر . آنك تلقیناتیله‌درکه عبدالحمید « کنج عثمانلیلر » نامی ویریلن احراره‌شریعتی‌طانیمز، هربرفنالغی یاپمغه‌مستعد جبار واختلالجی آدملرنظریله‌باقمغه باشلادی. محمودپاشا پلاننی کوزل قورمش‌ایدی. مدحت‌پاشایی سوءنیت‌اصحابندن دیه‌رك‌نفی ایتدیروب‌بوصورتله افکار عمومیه‌یی‌تهییج ایتدکدن‌صکره عبدالحمیدی مملکتده اختلال چیقه‌جغی قورقوسیله ازعاجه باشلادی. بونك‌اوزرینه مدحت پاشا ایله مناسبتده بولنانلرك کافه‌سی برر برر مظنهٔ سوء اربابندن اولمق اوزره تعقیب‌ایدلدی. ایشته‌بویله‌اکه خفیه‌لك اصولی‌واسع براساس‌اوزرینه قورولدی. بوسببدن‌طولایی‌عبدالحمیدك‌تحت‌ریاستنده همان‌هرکون‌مجلس‌وکلا عقداولنوز وبونده وقوعی ملحوظ اولان اختلاله قارشی اتخاذ اولنه‌جق تدابیر مذاکره ایدیلیردی . عسکر هراحتماله قارشی حاضر بولنمق اوزره قشله‌لردن طیشاری صالیویرلمز ایدی . فقط استانبول اهالیسی ینه سکونتنی بوزمیور ، حکومتجه اتخاذ اولنان تدابیره هیچ برمعنا ویره‌میوردی .

محمود پاشا پایتختك آسایشـنه کندیسی نظارت ایدییوردی . بونك ایچون یالکز کندی‌امرینه اطاعت‌ایتمك وژورناللری طوغریدن طوغری‌یه‌کندیسنه ویرمك اوزره برضابطهٔ خفیه تشکیل ایتمش ایدی. خفیه مأمورلرینك‌بیطرفانه حرکت ایتمیوب دائما افندیلرینك آرزو ایتدیکی ویا ایتمدیکی شیلری نظردقته آله‌رق آکا کوره‌خدمت‌ایتمکه چالشه‌جقلری طبیعی‌وخفیه‌لك‌صنعت‌جدیده‌سی‌ده دوز مشروطیتك ایجادی، اولدیغندن خفیه‌لر ، وظیفـه‌لرینك نه‌کبی اشخاصی تعقیب ایتمك اولدیغنی تعلیمات مخصوصه‌یه حاجت کورمدن آکلادیلر . ونره‌ده اصلاحات ومشروطیت طرفداری کنج عثمانلیلر وارسه آنلری ژورنال ایتمکه باشـلادیلر . بوسـبیله هرکون برچوق کمسـه‌لر توقیف اولنیوردی. ضبطیه

حبسخانه‌سی قسم اعظمی کنج عثمانلیلردن اولمق اوزره « شبهه‌لی اشخاص » و « سیاسی مجرم » لرله لبالب طولی ایدی .

داماد محمود پاشا بر طرفدن‌ده کندنجه تنسیقات پلانلری حاضرلایوردی . مساند وکلایه، خنکاره قرابتی اولنلرک تعیینی تصور ایدیلیوردی. وکلا بویله‌لری اولورسه آرتق هیچ بر شیدن قورقلمیه‌جق ایدی . چونکه بونلر کندی حیاتلرینک خنکارک حیاتنه وابسته اولدیغنی بیله‌جکلری جهتله عبدالحمید علیهنده بر سوء قصدده بولنمری قابل دکل ایدی . اردوده‌ده اک مهم قوماندانلقلره پادشاهک نفسنه صداقتی اولنلر تعیین ایدیله‌جک ایدی . بونلر اولوب بیتدکدن صکره نهایت محمود پاشاده مقام صدارته کچه‌جک، مربع نشین کیف وهوا اوله‌جقدی.

صربستانله مصالحه

دولت علیه ایله صربستان وقره‌طاغ آره‌سنده مذاکرات صلحیه جریان ایتمکده اولدیغنه دائر دها کانون‌ثانی نهایتلرنده بر طاقم شایعه‌لر دوران ایتمکده ایدی . رجال دولت علیه دول معظمه‌نک معاونتنه حاجت قالمدن صربستان وقره طاغ ایله آره‌یجه عقد مصالحه ایتمکی دها قونفرانسک ختامندن اول وقانون اساسینک اعلاننی متعاقب دوشونمش، فقط بوفکرک اجراسنی قونفرانسک طاغیلمسنه تعلیق ایتمش ایدیلر . بناءً علیه مصالحه مذاکراتنه مرخصلر استانبولدن حرکته باشلادقلری زمان ومتارکه مدتی هنوز ختام بولمدن اول باشلانیله‌جق ایدی . وضعیت، مصالحه‌یه مساعد ایدی . روسیه‌نک وضعیتی تهدید آمیز برشکل آلمقده اولدیغندن صربستان ایله بوسنه، هرسک وآرناودلقده‌کی اردولرینی چکه‌بیلمک ایچون مصالحه‌یه اک اول دولت علیه تشبث ایتدی . صربستان ایله قره طاغ دخی صلحه دولت علیه‌دن دها زیاده محتاج ایدیلر. چونکه صربستانک اک مهم‌مواقع عسکریه‌سی عثمانلیلر النه کچمش‌ایدی . قره طاغه کلنجه اونک‌ده قاصه‌سی بوشانمش ، مملکت قحطدن قیرلمقده بولنمش ایدی . بتون آوروپانک‌ده صلح آرزوسنده بولندیغی استانبولجه معلوم ایدی . بونک ایچون دولت علیه حیثیت مملکتک مساعده‌سی نسبتنده آوروپانک‌ده

آرزوسنی یرینه کتیرمك ایستیوردی . باب عالی بو فکرینی آوروپا قابینه‌لرینه‌ده بیلدیردی .

مدحت پاشانك، سقوطندن براز اول پرنس میلان ایله پرنس نیقولایه کشیده ایتدیکی شو تلغرافنامه مصالح، حقنده‌کی روایتلری‌ده تأیید ایتدی :

« ذات فخیمانه‌لرنجه‌ده معلوم اولدیغی اوزره دولتلر سزك طلبکز اوزرینه بر متارکه عقدی ضمننده باب عالی‌یه خدمات حسنه‌لرینی تکلیف ایتمش وحکومت سنیه کالاول عینی فکر اعتدال وایتلافی محافظه ایتمکده اولدیغندن بومتارکه‌یی قبولده تردد کوسترمامش . متارکه بالاخره عقدصلحی تسهیل وبیهوده سفك دمایی منع ایچون ایکی کره‌دها تجدیدایدلمشدر . متارکه‌نك ختامی تقرب ایلمش اولدیغندن مخاصمات تکرار باشلایه‌جق وبوندن دارالحرب اولان حوالی ضرر عظیم کوره‌جکدر . بناءً علیه بو احتمال فجیعه میدان ویرمامك اوزره هرایکی طرفدن‌ده جدی وناموسکارانه بر صورتده صرف مساعی ایدلمسنی موافق کوریورم . عقل وحکمت وحس انسانیتك القا ایتدیکی بوفکرله‌وذات فخیمانه‌لرینك دخی عینی درجه‌ده صلحه میلی وبر محاربهٔ مؤسفه ومضره‌یه ختام ویرمك آرزوسی اولدیغنه قانع اوله‌رق سزی، طوغریدن طوغری‌یه مذاکره طریقیله حکومت سنیه ایله پیدای ایتلافه بالنفس دعوت ایچون آچیقدن آچیغه سزه مراجعت ایدییورم .

مدحت

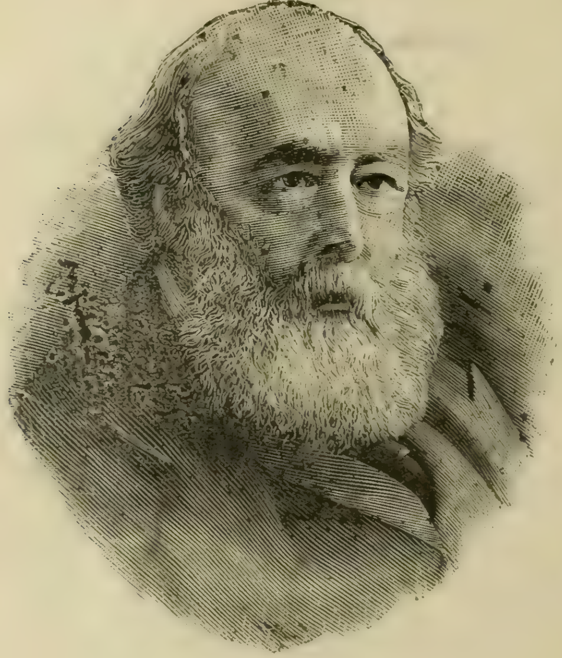

لورد سالیسبوری

صدر اعظمك شو تلغرافنامه‌سنده‌کی لسان اعتدال محررینك مهارت دیپلوماتیقیه‌سنه وذکا واستعدادینه بشقه‌جه بر دلیلدر . مدحت پاشانك بوندن مقصدی بر طرفدن باب عالینك صلح آرزوسنده بولندیغی آوروپا

قابدەلرینه کوسترمك ، دیکر طرفدن‌ده صربستان وقره‌طاغ امارتلرینك محتاج صلح ومسالمت اولان اهالیسی نزدنده اجرای تأثیر ونفوذ ایتمك ایدی . بو مراجعتیله باب عالی کندی وقع وحیثیتندن بر شی غائب ایتمیوردی . چونکه صربستانه قارشی غالب ، قره‌طاغه قارشی‌ده تدارکاتی فائق ایدی .

قره طاغ نقد وارزاقی توکنمش اولدیغندن ودولت علیه‌دن بر آز یر آلمق امیدنده بولندیغندن طوغریدن طوغری‌یه مذاکره‌یه میال ایدی . یالکز صربستانده مصالحه‌نك له وعلیهنده ایکی فرقه واردی . بونکله برابر صدراعظم برقاچ کون صکره پرنس میلاندن جواب موافقت آلدی . صربستان مصالحه‌یه حاضر ایدی . استانبوله جواب ویردیکی کون ویانه‌ده‌کی مأمور سیاسیسنه‌ده دولت علیه سفیریله مصالحه مذاکراتی حقنده طوغریدن طوغری‌یه مناسبته کیریشمسی ایچون امر ویرمش ایدی .

مدحت پاشا بوخبرلر اوزرینه درحال مجلس وکلایی طوپلایه‌رق مذاکرات صلحیه‌نك اساسلری حقنده رأیلرینی صوردی . اکثریت حربدن اولکی حالك محافظه‌سی طرفداری ایدی . بونك اوزرینه صربستانك استانبولده وکیلی اولمدیغی جهتله ویانه سفیری آلقو پاشایه صرب مرخصی ایله درحال مذاکرات صلحیه‌یه باشلامسی ایچون امر ویرلدی .

آلقو پاشا ایله صرب پولتیقه مأموری (زوکیچ) مصالحه مسئله‌سنی مذاکره ایتمك اوزره ایلك دفعه اوله‌رق ٢٨ کانون ثانیده کوروشدیلر . مذاکرات اولیه‌نك ختامنی متعاقب اصل مذاکرات صلحیه‌یی اجرایه طرف دولتدن (فالقون) افندی تعیین ایدلدی ویانه‌ده قرارکیر اوله‌رق صلح اساسلری بروجه آتی ایدی :

١ .— ١٨٥٦ پارس معاهده‌سنك قبولیله محاربه‌دن اولکی حالك اعاده‌سی .

٢ .— شرائط صلحیه‌یه رعایت ایده‌جکنه دائر صربستانك دولت علیه‌یه ویره‌جکی تأمینات .

٣ .— عساکر عثمانیه‌نك ، تحت اشغاللرنده بولنان صرب مواضعنی نقدر مدت ظرفنده تخلیه ایده‌جکلرینك تعیینی .

٤ .— تضمینات حربیه‌نك مقداریله زمان تأدیه‌سنك تأمینی .

٥ .— بعدما ویریله‌جك ویرکونك تعیین مهلتی .

٦ .— صربستانك بوندن صکره بسلیه‌جکی عسکرك تعیین مقداری .

بومادەلردن برنجیسی صربستانك جانبنه منت ایدی . چونکه حربك دوامی مدتجه دولت علیه‌دن اراضی ایسته‌مکه حق قازانه‌جق صورتده بر موفقیت کوزولمامش‌ایدی . ایکنجی ماده‌نك مذاکره‌سنه کلنجه صربستان دولت علیه‌نك کندیسندن نه‌کبی تأمینات ایستدیکنی صوردی . عثمانلی مرخصی بوسؤالك جوابنك صربستان طرفندن استانبوله کوندریله‌جك برمرخص فوق‌العاده‌یه ویریله‌جکنی بیان ایتدی . صربستان تأمینات مذکوره‌نك هیچ اولمزسه صورت عمومیه‌ده نه‌دن عبارت اوله‌جغنی اوکرنمکده اصرار ایلدیکندن عثمانلی مرخصی بوبابده استانبولدن تعلیمات ایستمکه مجبور اولدی ایسه‌ده خارجیه ناظری صفوت پاشا بوتعلیماتی اعطایه لزوم کورمدی . فقط ویردیکی جوابدن تأمینات مطلوبه‌نك ستاتوقویی برپارچه اخلال ایده‌جکی محسوس اولمغله صربستان مذاکره‌یه دوام ایتمك ایستەمدی . دولت علیه شرائط صلحیه‌یه صربستانك رعایتنی تأمین ایچون صرب قلاعندن بعضلرنده عساکرعثمانیه بولندیرمغی آرزو ایدییوردی . بونك اوزرینه صربستان مذاکرات واقعه‌یی کائن‌لم‌یکن حکمنده طوته‌رق متارکه وضعیتنده اصراره قرار ویردی . بناءً‌علیه مذاکرات صلحیه تماماً سکته‌دار اولدی .

بواثناده آوستریا ایله انکلتره باب عالی‌یه مراجعتله صلح ایچون تأمینات ایستنامیه‌رك مصالحه‌نك عقدینی و مذاکراتك ممکن مرتبه سرعتله ختامه ایردیرلمسنی تکلیف ایتدیلر . بونك اوزرینه مذاکرات صلحیه اجراسی‌ایچون طرف دولت علیه‌دن مرخص تعیین اولنان پرتو افندی بلغراده کیدرك بروجه آتی شرائط صلحیه‌یی تبلیغه مأمور اولدی :

١ .— حربدن اول موجود اولان قلعه‌لردن بشقه استحکامات بولنمیه‌جق ، حدودده‌کی طابیه‌لر تخلیه وهدم ایدیله‌جکدر .

٢ .— صربستانده چته‌لر تشکیل وممالك عثمانیه‌یه اعزام اولنمیه‌جقدر .

٣ .— حکومت سنیه علیهنده برسوء نیت ایله تشکل ایدن جمعیتلره مساعده اولنمیه‌جقدر .

٤ .— ١٨٦٧ خط همایونی موجبنجه بلغراد قلعه‌سی اوزرینه عثمانلی بایراغی کشیده اولنه‌جقدر .

٥ .— بلغراده برعثمانلی شهبندری بولنه‌جقدر .

٦ .— ارمنيلرله موسويلر ، امارتك هرطرفنده صربلرله عينى حقوقه نائل اوله‌جقدر .

مذاكرات صلحيه هنوز باشلامق اوزره ايدى‌كه تام او صره‌ده مدحت پاشانك‌ده عزلى كيفيتى وقوعه كلدى . بو يوزدن مصالحه برمدت دها تأخره اوغرادى . پرتو افندى ، مدحت پاشا طرفندن كنديسنه ويريلن تعليمات ، صدارتك تبدلى اوزرينه حكمسز قالديغندن طولايى، نه شرائط صلحيه‌يى تبليغ ونه‌ده مذاكراته ابتدار ايده‌مه‌جكنى ، مذاكراتك صدر جديد ادهم پاشادن تعليمات جديده ورودندن صكره وقوعبوله‌جغنى افاده ايتدى . برمدت صكره بكلنيلان تعليمات ورود ايتمكله اشبو تعليمات موجبنجه مقدمات صلحيه قراركير اولدى . وباب عالينك آرزوسى اوزرينه صربستان مصالحه‌نامه‌يى امضالامق اوزره درسعادته سابق استانبول پولتيقه مأمورى (ريستيچ) ى كوندردى . موميا اليه عقد صلح ايچون صلاحيت نامه‌يى حائز اولديغى حالده پرتو افندى وكاتبى ارنست افندى ايله برلكده استانبوله كلدى .

٢٠ شباطده صفوت پاشا ايله صرب مرخصى آره‌سنده خارجيه نظارتنده ايلك مذاكره وقوعبولدى . آلتى كون ظرفنده شرائط صلحيه حقنده باب عالى ايله صربستان آره‌سنده ائتلاف تام حصوله كلدى . شباطك يكرمى يدنجى كونى‌ده پرنس ميلان صدراعظمه كشيده ايلديكى برتلغرافنامه‌ده شرائط مقرره‌يى قبول ايتديكنى بيلديردى . ينه اوكون صورت مخصوصه‌ده اجتماعه دعوت ايديلان اسقوپچينا مجلسى دخى مصالحه‌يى برخيلى مناقشه‌دن صكره قبول ايتمش ايدى .

ايشته صربستانك دولت عليه‌يه قارشى آچمش اولديغى محاربه بوصورتله ختام بولدى . صربستان ملى اردوسى ١ حزيران ١٨٧٦ ده حدود عثمانى‌يى پك بالاپروازانه امللرله كچمش، آوروپا ، مخاصماتك كشادينى معان ايلك طوپ سسنى برچوق وقايع مؤسفه‌نك ظهورينه اشارت كبى تلقى ايلمش ايكن مصالحه اسقوپچينانك اجتماع صالوننده برايكى دقيقه ايچنده شايان حيرت برسرعتله قبول ايديلمويردى .

صربستان دولت عليه ايله كندى باشنه حربه قيام ايتديكى زمان پروغرامى بالقانده‌كى اسلاو قرداشلرى قورتارمق ايدى . او ، بوفكرله محاربه ايدوب موفق اوله‌مايجه ، روسيه حاضرلانمغه باشلامش ايدى . حتى صربستانى حربه تشويق ايدن كنديسى اولمديغى، بالعكس بومحاربه‌يه كيريشمه‌سنى اخطار ايتديكنى

سويلیه‌رك عقد مصالحه‌يه توسط ايلمش ايدى . صربستان روسيه‌يه كوستر-
ديكى فرط اعتمادى ، كندى مغلوبيتيله اوده‌دكدن صكره ، روس قوميته‌سنك
بر آزالتق رسميت درجه‌سنه واران تحريكاتى، روسيه‌دن صربستانه كوكللو ،
پاره ومهمات ارسالاتى هپ اونودلمش ايدى .

ايشته نهايت مصالحه عقد اولندى . فقط روسيه دولت عليه حقنده‌كى
فكرندن ينه واز كچمدى . پرنس غورچاقوف مذاكرات صالحيه‌دن
دولت عليه ايله صربستان و قره‌طاغ آره‌سنده عقد مصالحه احتمالندن
بحث ايدركن شويله ديمش ايدى :

دولت عليه ايله صربستان وقره‌طاغ آره‌سنده‌كى حرب صرف برحادثه‌دن
عبارتدر . بوحادثه قپاندقدن صكره اصل مسئله ينه بر دوام اوله‌جق . صرب
محاربه‌سندن اولكى حال ينه عودت ايده‌جكدر . باب عالى ايله امارتين آره‌سنده
مصالحه عقد اولنمغله آوروپانك حربدن اول تعقيب ايتمكده اولديغى وظيفه‌يه
هيچ برصورتله خلل كلمش اوليه‌جقدر .

ايلك مجلس مبعوثانك كشادى

قانون اساسينك اعلانندن صكره مجلس مبعوثان اعضاسنك انتخابى معامله‌سى ده
اوچ آى ظرفنده ختام بولمش ايدى . انتخاب معلوم اولديغى اوزره آراى عموميه
ايله دكل، تعليمات موقته موجبنجه ومجلس اداره‌لر معرفتيله اجرا ايدلمش ايدى .
١٢٩٣ سنه‌سى مارتى ابتداسنده استانبوله بعديت مسافه‌لرى اولان بغداد، بصره،
يمن وطرابلس غرب مبعوثلرندن ماعدا ديكر مبعوثين تماماً مواصلت ايتمش
ونتيجه‌سنده اكثريت حاصل اولمش ايدى . ٩٣ مجلس مبعوثانى آلتمش طقوزى
مسلم قرق آلتيسى غير مسلم اوله‌رق ١١٥ ذاتدن. مجلس اعيان دخى ٢٦
اعضادن مركب ايدى . مجلس عمومى مارتك يدنجى كونى طونه باغچه
سراينده عبدالحميد طرفدن رسماً كشاد ايدلدى . شويله‌كه : سرايك ديوان
محلى دنيلن جسيم صالونك دكزه مقابل اولان جهتنه آلتوندن معمول وزمرد
وياقوت ايله مزين اوله‌رق شاه ايران طرفدن سلطان سليمه هديه ايديلن

تخت وضع اولنمش ایدی . تختك اطرافنده تشریفات پروغرامی موجبنجه معین اولان موقعلرنده شیخ الاسلام ووکلا ، علما ورؤسای روحانیه ، فریق رتبه‌سنه قدر ارکان عسکریه ، بالا رجالی دخی داخل اولدیغی حالده بالعموم مأمورین ملکیه وعدلیه بیوك اونیفورمه‌لرینی لابس اولدقلری حالده قائماً طوریبورلردی . تختك صول طرفنده سفرا ایچون برمحل مخصوص یاپیلمش ایدی . مجلس عمومی اعضاسی ، صاغده رسمی اونیفورمه‌لی اعیان ، صولده سیاه البسه‌لی مبعوثان اولمق اوزره تختك اوکنده اخذ موقع ایتمشلردی . آل وصرمه ایشلمه‌لی اونیفورمه‌لری لابس تبردارلان دخی صالونك اطرافنده بردائره تشکیل ایدییوردی . منظره جداً شاعرانه ایدی . هرکس یرینه کلوب طوردقدن صکره تختك اوزرنده‌کی اورتو قالدیرلدی . عبدالحمید اوکنده تشریفات عمومیه ناظری کامل بك ، آرقه‌سنده مشیر اونیفورمه‌سنی لابس برادرلری محمد رشاد واحمد کمال الدین افندیلر اولدیغی حالده صالونه کیردی . کندیسی ساده سیاه البسه واثنه بیاض الدیون کیمش ، بر النده اوقونه‌جق نطقی ، دیکر الننده قلیجنك مرصع قبضه‌سنی طوتمش ایدی . عبدالحمید تختنه کلوب اوطوردقدن صکره نطق صدراعظمه ، اوده باش کاتب سعید پاشایه تودیع ایتدی . سعید پاشا درحال اوقومغه باشلادی . یاریم ساعت قدر دوام ایدن قرائتی متعاقب علی الاصول دعالر ایدلدی ، اوصرده شهرك محال مختلفه‌سندن وقره‌غول سفائندن طوپلر آتیلدی . عبدالحمید حاضرونه خفیفجه برسلام ویره‌رك چیقوب کتدی .

بتون بو مراسم اثناسنده عبدالحمید آغزینی آچوب برلاف سویلدیکی کبی مراسمه ایستمیه‌رك اشتراك ایتدیکی ده یوزندن بللی اولیوردی . نشاشقینلغی وعصبیلکی اوزرنده اولدیغی حال وطورندن آکلاشیلیور ، الیله متمادیاً آلنی وصقالنی اوقشایوردی . نطقك قرائتی متعاقب هرکس مبعوثانه بیان خوش آمدی ضمننده برایکی سوز سویلیه‌جکنی ظن ایتمکده ایکن حاضرونه قیصه برسلام ویره‌رك دائره‌سنه چکیلمسی جمله طرفندن خیره علامت اولمامق اوزره تلقی ایدلدی .

مجلس مبعوثان عثمانینك ایلك اجتماعنده ایراد اولنان نطق انتباهیه کلنجه : بو نطقك قسم اعظمی دولت علیه‌جه‌ آنه قدر اجراسنه تشبث اولنان اصلاحاتك بر تاریخچه‌سندن عبارت اولوب دولتك اوائل ظهورنده قدرت وقوتنك امر

حكومتده عدالته وهر صنف تبعه‌نك حق ومنفعتنه رعايت اولنمسى سايه‌سنده قطار عالمه انتشار ايتمش اولديغندن باشلايه‌رق شوصورتله دوام ايدييوردى :

كيت كيده نه شرع شريفه ونه قوانين موضوعه‌يه انقياد اولنمامسى سببيله ترقيات سابقه تدنى‌يه يوز طوتوب اولكى قوت ضعفه‌مبدل اولمش ايدى. نهايت سلطان محمود خان مرحوم نظامسزلغى اورته‌دن قالديروب آوروپا مدنيت حاضره‌سنك الك اول ملكمزه ادخالى ايچون برقپو آچمش ايدى . سلطان عبدالمجيد اواخره كيدرك تنظيمات خيريه‌يى اعلان ايتمش ايدى . آنجق قريم محاربه‌سنك ظهورى تنظيم احوال ملك وتبعه حقنده اولان مساعينك دوامنه مانع اولدى . ايلك دفعه اوله‌رق خارجدن استقراضه مجبوريت كوروندى . دول مفخمهٔ متفقه‌نك معاونت فعليه‌لرى سايه‌سنده صلح تكرار اعاده ايدلدكدن صكره دخى برطاقم تحريكات وتسويلات ايله داخلى حادثه‌لر ملكك اصلاحات وتنظيماتنه باقمغه ميدان ويرمدكدن ماعدا كليتلى عسكر سلاح آلتنده بولنديرمق، ادوات واسلحهٔ جديدهٔ حربيه تدارك وانشا ايلك مجبوريتى خزينهٔ دولتى مضايقهٔ فوق العاده‌يه دوچار ايلدى . متعاقباً هرسك وقوعاتى وصربستان وقره طاغ محاربه‌لرى‌ده ظهور ايتدى .

عبدالحميد بوخلاصهٔ تاريخيه‌دن صكره احوال عموميهٔ دولتك بوكبى مشكلات ومخاطرات كونا كون ايچنده بولنديغى برصرده تخته جلوس ايله بوقدر مشقتلرك دفع وازاله‌سنه چاره آراديغنى ومملكتك استقبالنى تأمين ايتكى فريضهٔ ذمت بيلوب بتون مساعيسنى اصلاحات داخليه‌يه حصر ايتديكنى ومملل متمدنه‌ده اولديغى كبى ملتى تنظيم قوانينه ومصالح عامه‌نك رؤيت وتمشيتنه اشتراك ايتديرن قانون اساسى‌يى اعلان ومجالس عموميه‌يى تشكيل وهركسه حريت ، مساوات وعدالت تأمين ايلديكنى سويلمش، ايلك دورهٔ اجتماعى كشاده موفق اولديغندن طولايى جناب حقه حمدوثنا ايلدكدن صكره انتخاب قانوننامه‌سى، ولايات وادارهٔ نواحى قانون عموميسى، دوائر بلديه قانونى، اصول محاكمات حقوقيه‌ايله محاكمك تشكيلاتى، حكامك صورت ترقى وتقاعدلرى. عموم مأمورينك وظائف وحق تقاعدى قانوننامه‌لرى، مطبوعات وديوان محاسبات قانونلريله بودخى بوكبى بواجتماعده مذاكره اولنه‌جق قوانينى تعداد ايتمشدر . عبدالحميد قوانين ماليه‌نك تدقيق وقبولنى صورت مخصوصه‌ده توصيه ايله دولتك اول باول بومشكلاتدن قورتارلمسى لازم اولديغنى بيان ايلدكدن صكره مأمور يتيشديرمك اوزره مصارفى

کندی طرفندن بالتسویه مکتب ملکیه‌نك تأسیسنی تصمیم ایلدیکنی ، محاربهٔ اخیره‌ده تبعه‌نك حمیتی عسکرك غیرت وبسالتی موجب تقدیری اولدیغنی صربستان ایله مصالحه اولندیغی کبی قره طاغ حقنده اولنه‌جق معامله‌نك دخی مجلسجه مذاکره ایدیله‌جکنی، دول متحابه ایله قاعدهٔ موالات پروری‌یه رعایت ایدلمکده اولدیغنی، درسعادت قونفرانسنده دولتلرله اتفاق حاصل اوله‌مامش ایسه‌ده بونك مملکتك شان واستقلالنی اخلال ایتمامك آرزوسندن ایلری کلدیکنی افاده ایتمش ونطق شو سوزلرله ختام بولمشدر : « کرك قونفرانسك ختامندن اول وکرك صکره دولتمزجه ابراز اولنان مأثر اعتدال ، حسن نیت ، سلطنت سنیه‌مزی اوروپا دولتلری جمعیتنه ربط ایدن مناسبات دوستی وحسن معاشرتی بر قات‌دها تأیید ایلیه‌جکنی مأمول ایدرم. »

عثمانلی پارلمنتوسنك ایلك یوم کشادنده ایراد اولنان نطق، ملتك بونجه زمان قپلی قالان ابواب سعادتنی بر دنبره بر نوزظه شدتیله آچه‌جق طراوت نثار بر نفحهٔ بهار کبی اجرای تأثیر ایتمك لازم کایرکن شو اوزون نطق افتتاحینك حاضرون اوزرنده همان هیچ بر تأثیری اولمدی ، دیسه‌ك سامعینك حسیاتنی یاکاش تصویر ایتمش اولمایز. سلطان محمود زماننده باشلانیلان اصلاحاته دوامه محضا قریم محاربه‌سیله برطاقم تحریکات وتسویلات داخلیه‌نك مانع اولدیغنی سویلنك حقائق تاریخیه‌یه قارشی چیرکین برافترا دیمك اولدیغی حالده نطق افتتاحی سراپا بویله بی‌سود تفصیلات ایله طولدیرلمش، صکره‌ده برچوق قانون لایحه‌لریله مجلسك کوزی ییلدیرلمش، مجلسجه یاپیله‌جق الك مهم ایشك ده اجنبی سرمایه‌دارلرینك امنیت ورغبتنی جلب ایچون اعتبار مالینك اعاده‌سندن عبارت اولدیغی سویلنمشدر.

بوکون بو نطق دقتله اوقونه‌جق اولورسه مشروطیت اداره‌یه دشمن اولدیغی حین جلوسندنبری صادر اولان افعال وحرکاتیله اثبات ایتمش اولان عبدالحمیدك مدحت پاشا وطرفدارانی استانبولدن تبعید ایتدکدن صکره مجلس عمومی‌یی کشاده نه‌دن طولایی لزوم کورمش اولدیغنی آکلامقده کوچلك چکیلمز. معلوم اولدیغی اوزره عبدالحمیدك بدایت سلطنتنده مملکت مداخلهٔ اجنبیه ومضایقهٔ مالیه کبی ایکی عظیم مشکلات ایچنده بولنیوردی. برطرفدن آوروپا ، اصلاحات اجراسنی طلب ایدییور، دیکر جهتدن سرای پاره تدارکنه لزوم کورییوردی. بناءً علیه عبدالحمید وعد ایتدیکی مشروطیت اداره‌یی تأسیس ایله آوروپانك مداخله‌سنه آرتق لزوم قالمدیغنی کوستره‌رك اعتبار مالی‌یی اعاده ایتمك وبوسایله

خارجدن ایستدیکی قدر پاره چکدکدن صکره پارلمنتونک نفوذینی ممکن مرتبه تنقیص ایله شورای امتی شورای دولت حالنه کتیرمک ، دها اولمزسه بسبتون قپامق آرزوسنده ایدی.

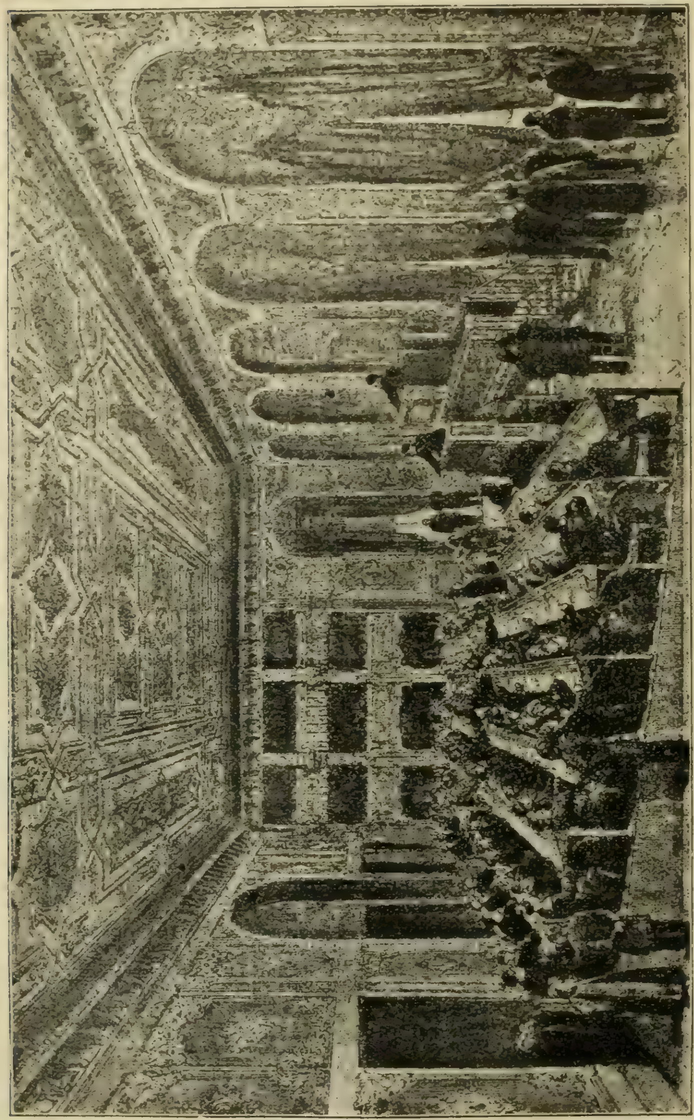

ایلک مجلس مبعوثان

مجلس مبعوثان ریاستنه انتخاب ایتدیکی احمد وفیق افندی پاریسده تحصیل ایتمش، عالم، ادیب وحکیم بر ذات اولمغله برابر طبعاً مستبد اولوب قانون اساسی‌یی

كندی فلسفه‌سنه مغایر كوروور ومدحت پاشایی‌ده محضا بونك ایچون سومزدی.

بوندن بشقه اهالینك تربیهٔ فكریه‌سنه خدمت ایدر مطالعه‌سیله مجلس مبعوثانده ایراد اولنان نطقلر شدتلی صورتده سانسوره تابع طوتیله‌رق بر ایكی هفته صكره آنجق مصحح، محرف بر خلاصه‌سی نشر اولووردی. مبعوثلرك بوبابده‌كی شكایتلری مثمر اوله‌مدیغی كبی عبدالحمید مذاكراتك خارجه ترشح ایده‌مامسندن برقات دها امین اولمق ایچون جلسه‌لری اكثریا خفی اوله‌رق عقد ایتدیرردی. اعتراف ایتملیدر كه مبعوثلر بوقدر تضییقات آلتنده بیله بنه فنا ایش كورمدیلر.

مجلس ایلك انعقادی كونلرنده نظامنامهٔ داخلی ایله نطق افتتاحی‌یه ویریله‌جك جوابك مذاكره‌سیله مشغول اولدی. جوابنامه عادی بر تشكرنامه‌دن عبارت اولوب اك روحلی نقطه‌سی بعدما مملكتك امور داخلیه‌سنه اجانب طرفندن واقع اوله‌جق هر درلو مداخله‌نك صورت قطعیه‌ده رد اولنه‌جغنه دائر اولان فقره‌در.

مجلسك مذاكراتی اوزون اوزادی‌یه یازمق صددمزك خارجنده اولدیغندن بعض مسائل مهمه‌یه تعلق ایدنلرینی ایلریده ذكر ایتمك اوزره اوصره‌ده استانبولده جریان ایدن احواله نقل كلام ایدیبورز:

طلبهٔ علومك سرای اوكنده نمایشلری

مدحت پاشانك عزل ونفیی اوزرینه استانبولده باشلایان غلیان افكار تكرار صوك درجه‌یه واصل اولمش ایدی. مجلس مبعوثانك كشادینك یرتسی كونی طلبهٔ علوم طرفندن بر نمایش اجرا ایدلدی. ربیع الاولك دردنجی صالی كونی صباحلین ایركندن استانبولك مختلف محلاتنده، ازجمله جامعلرده برچوق طلبهٔ علومك طوپلانمقده اولدینی كوریلیوردی. بونلرك فوق العاده برمقصدله تجمع ایتمكده اولدقلری طورلرنده‌كی مهابتدن نمایان ایدی. ایچلرنده علما ومدرسیندن بعض ذوات دخی بولنیوردی. برمدت صكره اهالیدن ده برجم غفیر كندیلرینه التحاق ایتدی. مختلف محله‌لرده طوپلانان جمعیتلر هپ بر استقامته طوغری حركت ایدیبوردی. سوقاقلرده نوبت بكلاین ضبطیه‌لر اكثریسی مسلح اولان بوجمعیتلرك تقربنی كورەرك چكیلمش، اورته‌دن غائب اولمش ایدیلر. نمایشجیلر شكری بك اسمنده پك زیاده حرمت ایتدكلری برذاتك قوماندا‌سنده اوله‌رق وهیچ سسلرینی چیقارمیه‌رق برانتظام عسكری ایله طولمه باغچه سرایی جوارینه

قدر کله‌رك توقف ایتدیلر. سرایك ایچریسی عسکر طولو ایدی. تکمیل قپولره چفته نوبتجیلر اقامه ایدلمش ایدی. تمایشجیلرك ورودی سرایدن خبر آلنجه خنکار یاورلرندن بری کلوب بوفوق العاده آلایك اسبابی نه اولدیغنی صوردی. شکری بك، عسکرینك اوکنه چیقوب ملتك، ادارهٔ حکومتدن صورت عمومیه‌ده ممنون اولمدیغنی وبروجه آتی آرزوسنك ایفاسی ایچون پادشاهدن برچاره بکلمکده اولدیغنی سویلدی: اولا مدحت پاشا جلب ایدیلوب تکرار ایش باشنه کچیریله‌جك؛ ثانیاً مقدرات ملتك سائق غیر مسئولی اولان داماد محمود پاشا عزل ودرسعادتدن تبعید ایدیله‌جك؛ ثالثاً اردونك اعاشه‌سی ایچون هربرعثمانلی، جیبنده قالان صوك متالکی‌ده ویردیکی حالده معاشات عسکریه‌یی ویرمیوب توقیف ایدن سرعسکرك عزلنی ملت آرزو ایدییور. بو مطالبه علاوةً علمادن بری پادشاه، ملتك بو آرزولرینی نظر دقته آلمدیغی تقدیرده جمعه کونی خطبه‌ده اسمی ذکر ایدلمیه‌جکنی، بعضلری‌ده جامعلرك بسبتون قپادیله‌جغنی مقام تهدیدده سویلدیلر.

یاور بوسوزلری دیکلدکدن صکره سرایه کیدوب تکرار کلدی. عبدالحمیدك، سرد ایدیلان شکایاتی تدقیق ایده‌جکنی خبر ویرمسی اوزرینه اهالی شکری بکك امریله اورادن چکیلوب مخل انتظام هیچ برحرکتده بولنمدن طاغیلدیلر. اوکون هرکس شهرده پك فنا قاریشقلقلر چیقه‌جغندن قورقدی ایسه‌ده هیچ برشی اولمدی.

آنجق بوتهدیدکارانه تمایش اوزرینه حکومت طرفندن تدابیر شدیده اتخاذ اولندی. تمایشه قسماً اشتراك ایلدکلری تبین ایدن مکتب حربیه طلبه‌سنك یاریسی طوپخانه‌یه حبس ایدلدی. عبدالحمید «بوپسایه جمعیتك استانبولدن تبعیدینی» آرزو ایتدیکی ایچون سرعسکر مکتب حربیه‌نك ادرنه‌یه نقلنه قرار ویردی. داماد محمود پاشا ینه کالاول قرب سلطانده قالدی. مدحت پاشانك جلبی بالطبع خاطره بیله کلدی. طبهٔ علومه‌ده تحصیلاریله مشغول اولوب پولتیقه ایشلرینه قاریشمامرلری، عکس تقدیرده مجازات شدیده‌یه دوچار ایدیله‌جکلری اخطار اولندی. طلبه‌دن مدحت پاشانك طرفداری اولانلرك کافه‌سی مملکتلرینه کوندرلدی. ضبطیه ناظری عمر فوزی پاشا، مدحت پاشا طرفداری اولوب، بو سوقاق تمایشنی ترتیب دکلسه بیله تسهیل ایلمش اولمغله اتهام ودها اوکون عزل ایدلدی. مرتبلری طرفندن بیوك برامیدایله باشلانیلان بوتمایش‌ده ایشته بوصورتله ختام بولدی. فقط ایشه اوك آیاق اولانلرك هنوز

میدانه چیقمیوب مناسب برفرصت ظهورینه مترقب اولدقلری ظن ایدیلیوردی .

اوزمان طلبهٔ علومدن برچوقلری مدرسه‌لرك قپوسنه « مدحتك عودتنه قدر قپالی قاله‌جقدر » عباره‌سنی یازدرق کندیلکلرندن چیقوب کیتدکلری کبی اونره اجراآت حکومتی شدتله مؤاخذه یوللو یافته‌لر دخی یاپیشدیرلمش ایدی .

اورته‌لقده عبدالحمیدك احوال صحیه‌سی حقنده‌ده فنا شایعه‌لر دوران ایدییوردی . مدحت پاشانك سقوطندن وآنی متعاقب افکار عامه‌ده حاصل اولان هیجاندن صکره عبدالحمیدی ، کندیسنی اولدیره‌جکلرینه دائر برقورقو استیلا ایتمش ، عادتا عقلنی بوزمش اولدیغی سویلنیوردی . عبدالحمید جمعه سلاملغنك معتاد اولان ترتیباتنی دکیشدیرمش ایدی . سلاملق ایچون استانبول طرفنه سلطنت قایغیله ویاباز کیره بینه‌رك چقمزدی . کندینی خلقه کوسترمکدن صوك درجه احتراز ایدرك قپالی بر آرابه ایله سوقاقلردن وکوپریدن سرعتله کچوب کیدردی . آرابه‌نك اطرافی‌ده عسکرله محاط بولنور ، ایکی طرفندن برر آتلی ضابط پادشاهه وجودلریله سپر اولورلردی . کزمکه چیقاجغی زمان نوقت ، نره‌یه کیده‌جکنی صوك دقیقه‌یه قدر هیچ کمسه بیلمزدی . پادشاهی کورمکه کلن خلقی پولیسلر وعسکرلر سرایك یاننه یاقلاشدیرمزلردی . بونلر آنجق حیزله کچن آرابه‌نك ایچنده عبدالحمیدك بیاض بکزینی ، دیکن کبی دیم دیك بیتمش بر صقال ایله محاط چهره‌سنی کوروب قالیردی . عبدالحمید کیجه‌این برتهلکه ظهورنده امدادینه آدم چاغیره بیلمك ایچون یتاق اوطه‌سیله اك معتمد آدملرینك اوطه‌سی آره‌سنده تلغراف ترتیباتی یاپدیرمش ایدی .

عبدالحمیده سوء قصد وقوعبوله‌جغنه دائر اولان بتون بو شایعه‌لر وطلبهٔ علومك نمایشلری هرکسی یکیدن بی‌حضور واندیشناك ایتمکده ایدی . هرکس بروقعهٔ فجیعه‌نك ظهورینه انتظار ایدییوردی . تجارت بسبتون طورمش ، اهالینك فقر وضرورتی کیتدکجه آرتمقده ایدی . غلطه واستانبول کمرکارینك سوقاقلرنده اوللری حمال وبازکیردن کچیله‌جك یول بولنمزکن ، شمدی بوراده فرح فرح کزیله‌بیلیوردی . کیجه‌لری صباحلره قدر ایشلین غلطه میخانه وقهوه خانه‌لری شمدی کیجه یاریسنده قپانیوردی . بورالرده بالخاصه مست وشاطر کمیجی وطائفه‌لردن اثر کوریلیوردی . اوتللرك هیچ برنده یولجی یوق ایدی . یالکز لوقنطه‌لر آشجی دکانلری وعادی میخانه‌لر بر آز ایشلیوردی .

بونکله برابر ، قورقیلان وقعه‌لرینه ظهور ایتمدی . عبدالحمیدك احوال

صحیه‌سی مکمل اولدیغی آکلاشیلدی. مکر او، غایت آسوده ومنتظم بر حیات کچیرر، صحته پك زیاده اعتنا ایدرمش. اقشاملری ایرکن یاتار، صباحلین ینه ایرکندن حجرهٔ اشتغالنه کله‌رك کونك قسم اعظمنی بوراده کچیریردی. باب عالیدن کوندریلن اوراقی بو اوطه‌ده کورور، هپسنی اوقور، مندرجاتنی تماماً آکلامدن هیچ بر کاغدی امضالامزدی. صیق صیق کوروشدیکی کمسه‌لردن بری‌ده بانکر ژورژ ظریفی ایله هوبارت پاشا ایدی. ظریفی غایت ذکی ومصالح جاریه‌یه واقف یتمشلك بر اختیار اولوب عبدالحمید بونکله مملکتك امور مالیه‌سی حقنده مصاحبه ایدردی. آمیرال ایله مناسباتی دها محرمانه اولوب بونی انکلتره سفارتخانه‌سیله غیر رسمی مخابراتنده استخدام ایدردی. آقشاملری وکلادن بر ویا برقاچنی سرایه یمکه دعوت ایدر ویمکدن صکره آنلرله مصالح عمومیه حقنده کوریشیردی.

الك صیق دعوت ایدیلنلر ادهم، جودت وردیف پاشالر ایدی. اوصره‌لرده عبدالحمید ادرنه والیلکنه تعیین اولنان علی پاشا ایله آتنه سفیری فوتیادیس بکی‌ده حضورینه قبول ایدرك کندیلریله اوزون اوزادی‌یه قونوشمش، سفیردن یونانستانك پولتیقه‌سنه واحوال اجتماعیه وصناعیه‌سنه دائر برچوق شیلر صورمشدر. اوزمان خنکار ایله کوروشن بوذواتك کافه‌سی صحت وعافیتنك وقوای عقلیه‌سنك کاملاً یرنده اولدیغنه شهادت ایتمش، هیچ بری عبدالحمیدك بیوك برداهی اولدیغنی سویلمامکله برابر متواضع، ذکی، وهرشیئه مراقلی بر آدم اولدیغی حقنده‌کی افاده‌لری بربرینه توافق ایتمشدر.

عبدالحمیدك اوزمانکی اکلنجه‌لرینه کلنجه، موسیقی‌یی سودیکی معلومدر. شهزاده‌لکنده کندیسنه موسیقی معلملکی ایتمش اولان (پول دوساپ) ی صکره‌دن ینه یاننده آلیقویمش، بعض اقشاملر چالغی چالدیروب اکلنیردی. دوساپ دیورکه: «عبدالحمید کمان نوعندن آلات ایله پیانودن مرکب قووارتتلری پك سوردی. بویله بسته‌لنمش برقاچ پارچه چالدقدن صکره بندن برشی‌یی تغنی ایتمکلکمی رجا ایدر، صکره موسیقی اوزرینه مباحثه آچاردی. شرق موسیقیسیله مجار موسیقیسنی پك سوردی. کندی آرزوسی اوزرینه (مارسه‌یز) وزنیله ترك ومجار موسیقیلرینك کندینه مخصوص اولان مودولاسیونلرینی برلشدیره‌رك ذاتنه مخصوص برمارش ترتیب ایتمش ایدم. بومارشك ممکن مرتبه پدرینك مارشی اصولنده اولمسنی‌ده امر ایتمش ایدی.»

دوساب بومارشى اوركستره ايچون يازمدن اول عبدالحميد بعض يرلرينى بالذات تعديل ايلمش ايمش .

بو اوفق تفصيلات كرچه حد ذاتنده اهميتدن عارى ايسه‌ده عبدالحميدك او وقتكى طرز حياتنى كوسترەجكى ايچون ذكرينه لزوم كورولدى .

قره طاغ ايله مذاكرات صلحيه

باب عالينك صربستان ايله برلكده قره طاغ ايله‌ده مذاكرات صلحيه‌يه باشلامش اولديغنى سويلمش ايدك . برمدت ترددن صكره پرنس نيقولا دخى مصالحه‌يه موافقتله مدحت پاشانك تلغرافنه جواب ويردى و شرائطك نه‌دن عبارت اوله‌جغنى صوردى . باب عالى قره‌طاغ ايله يكيدن تصحيح حدودله مصالحه‌يه راضى ايدى . پرنس نيقولا ٢٢ شباطده مذاكرات صلحيه اجراسى ايچون استانبوله ايكى مرخص كوندردى . قره‌طاغك تكليف ايتديكى شرائط آغير ايدى .

تصحيح حدود ناميله قونفرانسجه قرارلاشديريلان اراضينك ، اشقودره كولنده ايكى آطه‌نك وسپيزا ليمانينك كنديسنه تركنى ، مذكور كول ايله بويانا نهرنده سربستئ سفائن حقنى طلب ايدييور ، دها برطاقم شرائط درميان ايليوردى . قره‌طاغ مرخصلرى ٥ مارتده وقوعبولان اجتماعده تكليفلرينى خارجيه ناظرينه تحريراً بيلديرديلر و عينى زمانده متاركه‌نك ٢١ مارته قدر تمديدينه موافقت اولنديغنى‌ده سويلديلر . قره‌طاغ مرخصلرى اراضى تركى طلبنده اصرار ايتديكى ، عبدالحميدده مصالحه‌نك عقدينى آرزو ايلديكى جهتله كيفيت مجلس وكلاده بالمذاكره باب عالينك درميان ايلديكى شرائطك برآزدها توسيعنه قرار ويرلدى . قره طاغ ينه قبول ايتميوب شرائط سابقه‌سنده اصرار ايتدى .

اكر صربستان ايله عقد اولنان مصالحه‌دن و على‌الخصوص آلكسيناچك تخليه‌سندن پك زياده منفعل اولان عثمانلى افكارعموميه‌سى او صره‌ده استانبولده موجوديتنى حس ايتديرمامش اوله‌يدى ، عبدالحميد قره‌طاغك ايستديكى

یرلری‌ده مجلس مبعوثانك کشادندن اول همان ویروب وکلای ملتی بر امر واقع قارشیسنده بولندیره‌جق ایدی . بوندن اول برنبذه بحث ایلدیکمز وجه‌ایله او صره‌ده استانبولده برقیام ظهور ایده‌جکنه دائر علامتلر کیتدکجه چوغالمقده ایدی . بر صباح پولیسلر باب عالینك ، نظارتلرك ، جامعلرك وسائر مبانیٔ عمومیه‌نك قپولرنده برچوق یافته‌لر کوروب قوپارمشلردی . ملت نامنه محرر اولان بویافته‌لرده مدحت پاشانك زماننده قونفرانس تکلیفنی رد ایتمك ایچون یاپیلدیغی کبی بوسفرده ملتك فکرینی صورمدن صربستان ایله ذلیلانه برصورتده عقد مصالحه ایلدیکندن طولایی حکومت علیهنده تهدیدکارانه تعبیرلرله سرد شکایت ایدیلیوردی . بونجه مسلمان قانیله ضبط ایدلمش اولان آلکسیناچك تکرار تخلیه وصربستانه ترکی مؤاخذه وقره طاغه برقاریش بیله یر ویرلمامسی صورت قطعیه‌ده اخطار اولنیوردی . مدحت پاشانك سقوطنه وبوسببله‌دولتك کسر حیثیت وانقراضنه سبب اولدقلرندن طولایی داماد محمود وسرعسکر ردیف پاشالرك وطن خائنی صفتیله درحال استانبولدن تبعیدی لزومی دخی بویافته‌لرده محرر ایدی .

بوکا مکتب حربیه طلبه‌سنك نمایشی‌ده منضم اولدی . طلبه برکون اقشام یوقلمه‌سندن صکره برمعتاد (پادشاهم چوق یشا) دیه باغیره‌جقلری یرده (یشاسون مدحت پاشا) دیه باغیرمشلردی . مشوقلر وطلبهٔ علومدن برچوق توقیف ایدیلنلر (عسیر) واپورینه ارکاب ایدیله‌رك عکا قلعه‌سنه کوندرلدیلر .

مجلس مبعوثانك کشادی ایشته بوکونلره تصادف ایتدیکی کبی قره‌طاغ ایله اوچ هفته مدتله تمدید ایدیلن متارکه دخی افرنجی ۲۰ مارتده یعنی مجلسك کشادینك ایرتسی کونی ختام بولمش ایدی . بوسببدن قره‌طاغلیلر تکرار تجاوزه حاضرلانمش ایدیلر . او اثناده آوروپا دولتلری تکرار آره‌یه کیره‌رك متارکه‌یی ۱۳ نیسانه قدر تمدید ایتدیردیلر . فقط باب عالی ایله پرنس نیقولانك تکلیفلری بربرندن پك اوزاق اولدیغندن مصالحه‌نك ممکن اوله‌میه‌جغی آشکار ایدی . اوکونلرده نطق افتتاحی‌یه ویریله‌جك جواب مناسبتیله مسئله مجلس مبعوثانده دخی موضوع بحث اولدی .

اشقودره مبعوثی یوسف افندی اوزون برنطق ایراد ایدرك یکرمی قدر قریه‌دن عبارت اولان قوچ ناحیه‌سنی قره‌طاغه ترك ایتمکدن وحدودی موراچایه

نقل ایلمکدن نه کبی نتایج وخیمه تولد ایده‌جکنی غیر قابل رد وجرح بر صورتده اثبات ایتدی . دیدی‌که :

قره‌طاغلولر بوآنه قدر قوهٔ جبریه ایله اله کچیره‌مکه مقتدر اولمدقلری یرلر

طلبهٔ علومك نمایشی

ایچون درسعادته برر ایکیشر مأمور اعزام ایدرك واعمال دسایس عاقل‌فریبانه ایله رأس اداره‌ده بولنانلری اقناع ایلیه‌رك بویله‌لکله پك چوق یرلرمزی آلمشلردر . آنجق شمدی آرتق او قپولر قپانمش ، بتون عثمانلیلر هم دست وفاق واتحاد اوله‌رق تا بصره‌ده بولنان بر عثمانلی حدود غربیه‌مزك بر آوج طوپراغنك محافظه‌سی اوغورنده فدای مال وجانی کوزینه کسدیرمش اولدیغی

زمانده او کبی مطالبه قولاق آصیلمیه‌جغنه امینتمز بر کالدر . قره‌طاغلونك النه کچیرمك ایستدیکی قلعه وقله‌لر هر کیمك النده اولورسه ملحقاتیله برابر اشقودره ولایتی آنك اولمق طبیعیدر . قره‌طاغلولر (مالوبردو) وادیسنه طوپلر کتیروب پودغوریچه قصبه‌سیله اووه‌یی دوکه‌جکلندن پودغوریچه‌ده طورمق ممکن اولمیه‌جقدر . بوصورتله ترجه اهالیسی وذاتاً عصیانه مائل وساعی اولان میردیتالیلر دخی قره‌طاغلو ایله برلشه‌رك آتش اختلال وعصیان آز زمانده پرزرین سنجاغنه ودکز ساحلنه قدر توسع ایدرکه اوحالده قره‌طاغلیلر خارجدن هر درلو امداد واعانه‌یه نائل اولور .

قرالیچه ناتالی

اشقودره شهرینه دخی ایصال دست خسار ایده‌جکلرندن وسلجه، قرنجه وسائر قریه‌لرله سپیزا لیمانی اللرینه کچدیکی صورتده موریك وقربنه‌دخی طیانه‌میه‌رق آنلرله اتفاقه مجبور اوله‌جقلرندن بار طریقیله کیدوب کلمك غیرقابل حکمنه کیرر وروسیه دولتی دخی بحر سفیدده برلیمان الده ایتمش اولور . بویانا نهرینك دکزه منصب اولدیغی محل دخی ید ضبطلرینه کچه‌رك قره طاغلونك مطلوبی حاصل اولور . بناءً علیه قره طاغلونك مطالبنه احالهٔ کوش اعتبار ایتمامك ضروریدر .

قره‌طاغلویه بر قاریش یر ویریلیرسه ملحقاتیله برابر اشقودره کندیسنه ترك اولنمش اوله‌جقدر. بوبابده تکرار نظر دقتکزی جلب ایدرم. قره‌طاغلولر فقروضرورتلرندن بحث ایدرلرسه برقاچ سنه‌اول قوایه قضاسنده اسکان اولنان اللی خانه قدر قره‌طاغلونك سعادت حاللرینه و آرامش باللرینه باقوب عبرت آلسونلرده شقاوتی ترك ایله دولت متبوعه‌لرینك دامن شفقتنه صارلسونلر . اووقت دولت آنلری منبت یرلرده اسکان ایدر . عجبا طاغلقدن عبارت اولان وهرحالده اداره وتعیشندن محروم اولان قوچ ناحیه‌سیله سلجه وقرنجه قریه‌لری و سائر یرلر کندیسنه براقیلیرسه نه‌دن زنکین اوله‌جق ایمش ؟ بونلرك یر

ایستملری دفع ضرورتیچون دکل، بلکه ملحقاتیله اشقودره‌یی ضبط واستیلا ایتمك وحدودینی بلغارستان وصربستان ایله برلشدیرمك ایچوندر امین اولکزکه جزؤی مطالبه موافقت یوزی کوستریلیرسه بوکا آززمان ایچنده موفق اولور. صدق افاده‌می اورالرینی بیلیر وفن حربه آشنا امرای عسکریه‌یه صورلسه تصدیق ایدر اعتقادنده‌یم. بوندن بشقه پودغوریچه، اشپوزی وزیباق وسائر یرلرده هیچ بر آدم یوقدرکه باباسندن قالمش براوطه‌لی خانه‌یه روم ایلی واناطولی وعربستان کبی محالرده‌کی اللی اوطه‌لق برسرایی ترجیح ایدوبده مسقط رأسنی ترك ایلسون. چونکه او دکرسز خانه‌نك محافظه‌سی اغورنده پدرینك، برادرینك آل قانلر ایچنده بوغیله‌رق ترك حیات ایتدیکنی کورمشدر. شمدی او خانه‌یی براقدقدن بشقه انلرك مبارك مزارلرینی دشمنك آیاقلری آلتنده براقه‌مزلر. مطمئن اولکزکه وطنلری اوغورنده چولوق چوجغه وارنجه‌یه قدر جمله قره‌طاغلولرك قورشون ویاتاغانلرینه کوکسلرینی کرمك وپدر وبرادرلری کبی شانلی قانلی اولمك شرفندن بروقت چکنمیه‌جکلردر. محقق بیله‌سکزکه بو ماده پك مهم برماده‌در. اول باول جمله‌مزك آرامزه حواله اولنمشدر. نه اولور ونصل قرار ویریلیرسه مات بزدن بیله‌جکدر. تکرار ایده‌رمکه خریطه‌لره کوزلجه ودقتلیجه باقیکز، بونقاط روم ایلینك کلیدی مثابه‌سنده‌در. امید ایدرم کوز کوره دشمنك قازدیغی قیویه دوشمیه‌جکز.»

قوزان مبعوثی مصطفی افندی ایله دها سائر مبعوثلر طرفندن ده عینی مألده ایراد اولنان نطقلر اوزرینه مجلس ١٧ رأیه قارشی ٦٨ رأی ایله قره‌طاغه اراضی ترکنی رد ایلشدر.

بوسببله هرایکی طرفدن مصالحه امیدی قطع ایدلمش، ودارالحربده متارکه‌نك ختامنی متعاقب تکرار مخاصماته باشلانمق اوزره تدارکاته کرمی ویرلمشدر. او اثناده پرنس نیقولا آرناوودلق حدودینه عسکر، جبخانه سوق ایدییوردی. ایتالیادن جلب ایدیلن اون آلتی قطعه طوپ ایله تعلیملر اجرا برطرفدن ده ارزاق ادخار ایدیلیوردی. اوده‌سا، موسقوه وپترسبورغ اسلاو قومیته‌لری ٥٠,٠٠٠ چه‌تورت اون ومتعدد دها ارسالنی وعد ایتمشلردی. روسیه‌دن کلن ارزاق قره‌طاغی دها خیلی زمان قحطدن قورتاره‌جق راده‌ده ایدی قره‌طاغده آلتمش یتمش بیك کشی‌ده هرسك فراریلری واردی. اسلاو قومیته‌لری بونلری‌ده دوشونمش، قتارو لیماننه هرکون اون، بغدای وقوقوروز

حموله‌لی واپورلر مواصلت ایتمکده بولنمش ایدی . قره‌طاغده نقدر ایشسز انسان وارسه بوارزاقی طاشیمغه مأمور ایدلمش ایدی . بالخاصه قادینلر ارزاقی قاتارودن چتینه‌یه قدر صرتلرنده طاشیورلردی .

بو سببدن قره‌طاغ پرنسی میردیتالیلرك رئیسی (پرینق دوده) ایله اتفاق ایتدی . بونلر دولت‌علیه ایله قره‌طاغ آره‌سنده حرب تکرار باشلادیغی تقدیرده ٣٠,٠٠٠ کشی ایله قره‌طاغلیلره معاونت ایتمکی تعهد ایتدیلر .

روسیه‌نك محاربه تشبثاتی واعلان حرب

ممالك عثمانیه‌ده قانون اساسی اعلانیله اصلاحات واسعه‌یه تشبث اولنمسی روسیه‌نك اوته‌دنبری تصور ایتدیکی پلانلری حکمسز براقه‌جق ایدی. فی‌الحقیقه مدحت پاشانك دیدیکی کبی، قانون اساسیٔ عثمانینك اعلانی روسیه‌نك، دولت عثمانیه ایله اجراسنی تصور ایتدیکی محاربه‌یه برآن اول قرار ویرمسنی انتاج ایتمشدر . چونکه مشروطیت اداره برمدتدنبری روسیه‌نك تشویقاتنه قاپیلان تبعهٔ خرستیانیه‌یه امیدبخش برچوق جهاتی شامل اولوب ، روسیه روم‌ایلی قطعه‌سنده ایکی سنه‌دنبری دوام ایدن حرکات عصیانیه‌نك قانون اساسی اعلانی اوزرینه دوچار توقف اوله‌جغندن قورقمقده ایدی . بوندن بشقه مشروطیت ایله اداره اولنان ترکیا ایله روسیه حکومت مستبده‌سی آره‌سنده‌کی فرق عظیم خارجك وبالخاصه روسیه‌ده‌کی انقلابجویانك نظر دقتنی جلب ایتمکده باشلامش ایدی . حتی (غولوس) نام روس غزته‌سی روسیه ایچونده ترکیاده اولدیغی کبی برقانون اساسی اعلانی طلب ایتمك جسارتنده بولندیغی ایچون درحال ایکی آی مدتله تعطیل ایدلمش ایدی . بوندن بشقه حلول ایدن ایلك بهار ، مخاصمانه بدأ ایچون موسم شتادن دها مساعد ایدی . ایشته بواسبابدن طولایی روسیه حکومتی تسریع تشبثاته لزوم کوردی .

درسعادت قونفرانسنك نتیجه‌سز قالمسی اوزرینه لورد سالیسبوری ایله برلکده آتنه‌یه کتمش اولدیغی اولجه بیان اولنان سفیر جنرال ایغناتیه‌ف ، آوستریا حکومتنك فکرینی آکلامق اوزره ویانه‌یه دخی اوغرایه‌رق اورادنده

پترسبورغه کتمش ایدی . اوصره‌ده غورچاقوفك براستفساری متضمن اوله‌رق آوروپا دولتلرینه کوندردیکی بر نوطه‌یه هیچ بر طرفدن جواب ویرلمامسی روسیه‌نك عظمتنه طوقوندقله جنرال ایغناتیه‌ف تکمیل آوروپا پایتختلرینی طولا-شه‌رق بالذات استفسار کیفیته مأمور اولدی . صره‌سیله برلین، پارس، لوندره، روما وویانه‌یه اوغرایه‌رق دولت علیه‌یه درسعادت قونفرانسی طرفندن تکلیف اولنان اصلاحاتك اجراسی وقره‌طاغ ایله عقد مصالحه اولنوب سلاح آلتنده‌کی عسکرك همان ترخیصی ایچون دولتلرجه مشترکاً تبلیغاتده بولنلمسنی تکلیف ایتدی. بونك اوزرینه ٣١ مارتده لوندره‌ده بر پروتوقول امضالاندی. بو پروتوقول قره‌طاغ ایله مصالحه عقدینه واصلاحاتك اجراسنه دائر خیرخواهانه بعض نصایح ایله باشلایه‌رق شو صورتله دوام ایدییوردی :

« دولتلرك امیدی بودفعه‌ده بوشه چیقه‌جق وتبعهٔ خرستیانیه‌نك حالی ، وقت وقت شرقده آسایشی اخلال ایدن اختلافاتك تکرار ظهورینه میدان براقیه‌جق بر صورتده اصلاح ایدلمیه‌جك اولورسه دولتلر بوحالك صورت خصوصیه‌ده کندیلرینك وصورت عمومیه‌ده آوروپانك منافعیله غیرقابل تألیف اولدیغنی شمدیدن بیانه لزوم کورورلر . بوتقدیرجه تبعهٔ خرستیانیه‌نك رفاهنی ومسالمت عمومیه‌یی تأمین ایچون مناسب کوردکاری وسائطی مشترکاً نظر تدقیقه آله‌جقلردر . »

پروتوقول امضالانه‌جغی صره‌ده روسیه‌نك لوندره سفیری قونت شووالوف آیاغه قالقه‌رق قره‌طاغ ایله مصالحه عقداولندقدن وباب عالی دولتلرك اخطاراتنی قبول ایله حال صلحه عودت ایلکه مهیا اولدیغنی کوستردکدن صکره هرایکی طرفجه سلاح آلتنده بولندیریلان عسکرك ترخیصی کیفیتنی مذاکره ایچون پترسبورغه برمرخص فوق‌العاده کوندرمسی لزومنك دخی درجنی طلب ایلدی ایسه‌ده قونت دربی بوتکلیفی قبول ایتمیه‌رك پروتوقولدن مقصد ذاتاً روسیه ودولت علیه‌نك ترك سلاح ایتلرندن عبارت اولوب بومقصد حاصل اوله‌میه‌جق اولورسه پروتوقول مندرجاتنك‌ده کأن لم یکن عد ایدیله‌جکنی بیان ایتدی . ایتالیا سفیری دخی ایتالیانك بوپروتوقوله‌وضع ایده‌جکی امضانك تکمیل دولتلر آره‌سنده ایتلاف تام موجود اولمسی شرطیله معتبر اوله‌جغنی سویلدی .

انکلتره حکومتی روسیه پولتیقه‌سنه اوته‌دنبری معارض اولوب دولت علیه حقنده آثار ود ومخالصت کوسترمکدن خالی قالمدیغی کبی

عثمانلی محبی اولمغله معروف اولان درسعادت سفیری سیر أليوتی استانبول قونفرانسنك ختامی اوزرينه كری‌يه چاغیردقدن صكره مارت نهايتنده آنك يرينه ينه عثمانلی محبی اولمغله مشتهر مادريد سفيری (لايارد) ی تعيين ايتمك صورتيله حقمزده برتوجه اثری دها اظهار ايتمش ايدی.

بناءً عليه لوندره قونفرانسی موجبنجه اول باول دولت عليه ايله قره طاغ آره‌سنده مصالحه عقد اولنه‌جق، بونك اوزرينه روسيه حكومتی عسكرينی ترخيص ايده‌جك، پروتوقول مندرجاتی‌ده آنجق اوندن صكره مرعی الاجرا اوله‌جق ايدی. بو شرطلر اجرا ايدلميه‌جك اولورسه او زمان پروتوقول كأن لم يكن حكمنده طوتيلوب انكلتره حكومتی امضاسنی كری آله‌جق. يعنی دولت عليه‌يی اصلاحات اجراسنه اجبار ايتميه‌جك ايدی.

بو پروتوقول ٣ نيسانده سفيرلر طرفندن صفوت پاشايه آيری آيری تبليغ ايدلدی. صفوت پاشانك ١٢ نيسانده دولتلره ويرديكی جواب شو مألده ايدی:

« دولت عليه آنجق بيوك برهزيمتدن صكره مغلوب برملته درميان ايديله بيله‌جك اولان شرائطی قبول ايتمكدن ايسه حرب تهلكه‌سنی كوزه آلديرمغی دها موافق بولور. كندی امور داخليه‌سنه خارجدن صورت دائمه‌ده مداخله وقوعنی قبول ايده‌مز. حكومت اصلاحاتی اجرا وكچن سنه‌كی وقايعك تكررينی منع ايچون الندن كلنی ايفا ايده‌جكدر. فقط اصلاحاتك اجراسنه مانع اولان تضييقاتدن قورتيلمق ايستر. دولت عليه روسيه ايله برلكده وعينی زمانده ترك سلاحه وروسيه طرفندن استانبوله برمرخص كوندريليرسه اوده پترسبورغه برمرخص كوندرمكه راضيدر. »

دولت عليه شو نوطه‌سيله پروتوقولی رد ايتديكی كبی عينی زمانده مجلس مبعوثانده دخی قره طاغه برقاريش يرترك ايدلمامسی قرارگير اولديغندن آنكله‌ده مصالحه امكانی قالمامش ايدی. باب عالينك جواب ردی پترسبورغه واصل اولور اولماز، چار همان بيوك برمجلس حرب عقد ايتدی. بونده تكميل روس اردوسنك سفر برلكی وتدابير واسعهٔ حربيه اتخاذی قرارگير اولدی. چار آلكساندر عموم روس ملتنه واردوسنه بر بياننامه واستانبولده براولتيماتوم كوندرمك اوزره ٢٠ نيسانده پترسبورغدن، جنوب اردوسی قرارگاهی اولان (كيشنه‌ف) ه عزيمت ايتدی. مواصلت ايدر ايتمز بياننامه‌سنی نشر ايتدی.

روسيه‌نك درسعادت سفارتی مصلحتكذاری (نليدوف) ٢٣ نيسان ١٨٧٧ده

وقت ظهرده باب عالی‌یه كله‌رك دولت علیه ایله روسیه آره‌سنده مناسبات دیپلوماتیقیه‌نك منقطع اولدیغنی مبین نوطه‌یی تبلیغ و كندیسنك اوكون روسیه‌یه منتهی عزیمت اولدیغنی‌ده شفاهاً بیان ایلدی . صفوت پاشا همان مومی‌الیهه وداع ایچون الی اوزاته‌رق « اه سلامت ویرسون » دیدی . نوطه‌نك مندرجاتی بروجه آتی ایدی :

« روسیه قابینه‌سی دول معظمه ایله باب عالی بیننده واقع اوله‌جق اتفاق واسطه‌سیله شرقده دواملی برصلح و آسایش اعاده ایتمك ایچون بالجمله وسائط تألیفكارانه‌یی استعمال ایتمشدر . دولت عثمانیه‌نك كندیسنه بربرینی متعاقب وقوعبولان تكلیفلرك جمله‌سنی صورت معلومه‌ده رد ایتمسی ومارتك اوتوزبرنجی كونی لوندره‌ده امضا اولنان پروتوقول ایله ملفوفی اولان بیاننامه‌یی قبولدن دخی بودفعه امتناع ایلسی، نه‌مكالمات اخیره‌یه ونه‌ده باب عالینك آوروپا طرفندن صلح عمومی نامنه طلب اولنان تأميناتی حسن اراده‌سیله اعطا ایتمكلكی اساسنه مستند بر اتفاقك حصولنه امید براقمامشدر . »

فی ۲۳ نیسان سنه ۱۸۷۷

روسیه حكومتی پترسبورغ سفارتی مصلحتگذاری توفیق بكه‌ده ۲۱ نیسان ۱۸۷۷ تاریخلی بروجه آتی نوطه‌یی تبلیغ ایتمش ایدی :

« شرقده دواملی برصلح و آسایش تأسیسی مقصدیله حكومت ایمپراطوریه ایله دولت عثمانیه آره‌سنده وقوع بولان مذاكرات جدیه ایتلاف مطلوبی انتاج ایده‌مدیكندن متبوع مفخمم حشمتلو ایمپراطور حضرتلری قوهٔ عسكریه‌یه مراجعته كمال تأسف ایله مجبور اولمشدر . بناءً علیه روسیه‌نك بوكوندن اعتباراً كندیسنی دولت علیه‌یه قارشی حال حربده عد ایلدیكنده اولدیغنی حكومت متبوعه‌كزه لطفاً بیلدیریكز . بوحالك نتیجهٔ اولیه‌سی طرفینك مناسبات دیپلوما- تیقیه‌سنك انقطاعی اولدیغندن پترسبورغ سفارت عثمانیه‌سنی تشكیل ایدن ذواتك، پساپورطلری احضار ایدلمك اوزره، لطفاً عدد ورتبه‌لرینی اشعار ایلكزی رجا ایدرم. روسیه‌ده بولنان تبعهٔ عثمانیه‌یه گلنجه بونلرده بلاممانعت پساپورطلرینی آلمقده مختاردرلر. بوراده قالمغی ترجیح ایدنلر، قانونك تماماً تحت محافظه‌سنده بوله‌جقلرینه امین اوله‌بیلیرلر . »

غورچاقوف

پرنس غورچاقوفك عینی زمانده برلین ، ویانه ، پارس ، لوندره وروماده

مقیم روسیه سفیرلرینه کوندردیکی بیاننامه دخی بروجه آتیدر :

« دولت ایمپراطوریه بحران شرقینك ابتدای ظهورندن بری ممالك عثمانیه‌ده دول خمسهٔ معظمه معاونتیله دواملی برحضور و آسایشك استحصالی ایچون ید اقتدارنده بولنان بالجمله وسائطی صرف واستعمال ایتمش ایسه‌ده دولتلر بیننده حاصل اولان اتفاق اوزرینه وقوعبولان تکلیفاتك جمله‌سی باب عالی طرفندن مقاومت شدیده‌یه تصادف ایتمشدر . نهایت لوندرده‌ده مارتك اوتوز برنجی کونی امضا اولنان پروتوقول آوروپانك آرزوی عمومیه‌سنك برافادهٔ اخیره‌سی ایدی . روسیه قابینه‌سی بر پروتوقولك تنظیمنی صلح و آسایشك اعاده‌سنجه برتدبیر اخیر اولمق اوزره اخطار ایتمش ودولت عثمانیه خالصانه وعن‌صمیم القلب قبول واجرا ایتدیکی حالده تجدید وتحکیم آسایشی موجب اوله‌جق شرائطی دخی پروتوقوله ملفوف و تاریخ مذکور ایله مؤرخ بر بیاننامه ایله بیلدیرمشدر . باب عالی بوکا دخی رد ایله جواب ویرمشدرکه بونك وقوعبوله‌جغی پروتوقولده ملاحظه اولنمامش ایدی . دول معظمه قرار واملرینی بیان ایتدکلری صردده اکر خرستیانلرك حالارنجه آوروپانك آسایشی ایچون اهم والزم اولمق اوزره عموماً طلب اولنان اصلاحاتی مؤدی تدابیری باب عالینك اقدام وغیرتله موقع اجرایه وضع ایده‌جکندن امیدلری منقطع اولورسه اهالینك سعادت حالی وآسایش عمومینك محافظه‌سنی تأمینه الك صالح عد ایلیه‌جکلری تدابیری برلکده مذاکره ایتمك حقی محافظه اولندیغنی بیان ایله اکتفا ایده‌جکلرینه نظراً دول مشارالیهم باب عالینك اعطا ایلدیکی مواعیدی انجاز ایلدیکی حالده اوله‌جق شیئی ملاحظه ایدرك آوروپانك مطالبی رد ایلدیکی وقت نه یاپیله‌جغنی تصور ایلمامشلردر . بونکله برابر لورد دربینك پروتوقولی متعاقب اعطا ایلدیکی بیاننامه‌ده انکلتره دولتی بوپروتوقولی امضایه مجرد آسایش عمومی‌یی محافظه مقصدیله راضی اولمش اولدلدیغندن مقصد حاصل اولمز ایسه و خصوصا عثمانلی وروسیه دولتلری عسکرلرینی متقابلاً طاغیدەرق اعادهٔ مسالمت ایتمزلرسه پروتوقولك کأن‌لم‌یکن حکمنده قاله‌جغی بیان ایدلمشدر .

باب عالینك مخالفتی ایله وبونك اسباب موجبه‌سی سببیله آرتق آوروپانك نصایح و آمالنه رعایت ایده‌جکنده امید وخرستیانلرك اصلاح احوالی مقصدیله اختیار اولنان تدابیری اجرا ایلیه‌جکنده امنیت قالمامش و قره‌طاغ مصالحه‌سنی وعسکرك طاغیدلمسنی مؤدی اوله‌بیله‌جك شرائطك اجراسی محال حکمنه

وقت ظهرده باب عالی‌یه کله‌رك دولت علیه ایله روسیه آره‌سنده مناسبات دیپلوماتیقیه‌نك منقطع اولدیغنی مبین نوطه‌یی تبلیغ وکندیسنك اوکون روسیه‌یه متهیئ عزیمت اولدیغنی‌ده شفاهاً بیان ایلدی. صفوت پاشا همان مومی‌الیهه وداع ایچون الی اوزاته‌رق «اه سلامت ویرسون» دیدی. نوطه‌نك مندرجاتی بروجه آتی ایدی :

«روسیه قابینه‌سی دول معظمه ایله باب عالی بیننده واقع اوله‌جق اتفاق واسطه‌سیله شرقده دواملی برصلح وآسایش اعاده ایتمك ایچون بالجمله وسائط تألیفکارانه‌یی استعمال ایتمشدر. دولت عثمانیه‌نك کندیسنه بربرینی متعاقب وقوعبولان تکلیفلرك جمله‌سنی صورت معلومه‌ده ردایتمسی ومارتك اوتوزبرنجی کونی لونده‌ره‌ده امضا اولنان پروتوقول ایله ملفوفی اولان بیاننامه‌یی قبولدن دخی بو دفعه امتناع ایلمسی، نه‌مکالمات اخیره‌یه ونه‌ده باب عالینك آوروپا طرفندن صلح عمومی نامنه طلب اولنان تأميناتی حسن اراده ایله اعطا ایتمکلکی اساسنه مستند براتفاقك حصولنه امید براقمامشدر.»

فی ۲۳ نیسان سنه ۱۸۷۷

روسیه حکومتی پترسبورغ سفارتی مصلحتکذاری توفیق بکه‌ده ۲۱ نیسان ۱۸۷۷ تاریخلی بروجه آتی نوطه‌یی تبلیغ ایتمش ایدی :

«شرقده دواملی برصلح وآسایش تأسیسی مقصدیله حکومت ایمپراطوریه ایله دولت عثمانیه آره‌سنده وقوع بولان مذاکرات جدیه ایتلاف مطلوبی انتاج ایده‌مدیکندن متبوع مفخمم حشمتلو ایمپراطور حضرتلری قوهٔ عسکریه‌یه مراجعته کمال تأسف ایله مجبور اولمشدر. بناءً علیه روسیه‌نك بوکوندن اعتباراً کندیسنی دولت علیه‌یه قارشی حال حربده عد ایلدیکده اولدیغنی حکومت متبوعه‌کزه لطفاً بیلدیریرکز. بوحالك نتیجهٔ اولیه‌سی طرفینك مناسبات دیپلوماتیقیه‌سنك انقطاعی اولدیغندن پترسبورغ سفارت عثمانیه‌سنی تشکیل ایدن ذواتك، پساپورطلری احضار ایدلمك اوزره، لطفاً عدد ورتبه‌لرینی اشعار ایلمکزی رجا ایدرم. روسیه‌ده بولنان تبعهٔ عثمانیه‌یه کلنجه بونلرده بلاممانعت پساپورطلرینی آلمقده مختاردرلر. بوراده قالمغی ترجیح ایدنلر، قانونك تماماً تحت محافظه‌سنده بولنه‌جقلرینه امین اوله‌بیلیرلر.»

غورچاقوف

پرنس غورچاقوفك عینی زمانده برلین، ویانه، پارس، لوندره وروماده

مقيم روسيه سفيرلرينه كوندرديكى بياننامه دخى بروجه آتيدر :

« دولت ايمپراطوريه بحران شرقينك ابتداى ظهورندن برى ممالك عثمانيه‌ده دول خمسهٔ معظمه معاونتيله دواملى برحضور و آسايشك استحصالى ايچون يد اقتدارنده بولنان بالجمله وسائطى صرف واستعمال ايتمش ايسه‌ده دولتلر بيننده حاصل اولان اتفاق اوزرينه وقوعبولان تكليفاتك جمله‌سى باب عالى طرفندن مقاومت شديده‌يه تصادف ايتمشدر . نهايت لوندره‌ده مارتك اوتوز برنجى كونى امضا اولنان پروتوقول آوروپانك آرزوى عموميسنك برافادهٔ اخيره‌سى ايدى . روسيه قابينه‌سى بر پروتوقولك تنظيمنى صلح و آسايشك اعاده‌سنجه برتدبير اخير اولمق اوزره اخطار ايتمش ودولت عثمانيه خالصانه وعن صميم القلب قبول واجرا ايتديكى حالده تجديد وتحكيم آسايشى موجب اوله‌جق شرائطى دخى پروتوقوله ملفوف و تاريخ مذكور ايله مؤرخ بر بياننامه ايله بيلديرمشدر . باب عالى بوكا دخى رد ايله جواب ويرمشدركه بونك وقوعبوله‌جغى پروتوقولده ملاحظه اولنمامش ايدى . دول معظمه قرار واملرينى بيان ايتدكلرى صرده‌ده اكر خرستيانلرك حاللرنجه آوروپانك آسايشى ايچون اهم والزم اولمق اوزره عموماً طلب اولنان اصلاحاتى مؤدى تدابيرى باب عالينك اقدام وغيرتله موقع اجرايه وضع ايده‌جكندن اميدلرى منقطع اولورسه اهالينك سعادت حالنى وآسايش عمومينك محافظه‌سنى تأمينه الك صالح عد ايليه‌جكلرى تدابيرى برلكده مذاكره ايتمك حقى محافظه اولنديغنى بيان ايله اكتفا ايده‌جكلرينه نظراً دول مشار اليهم باب عالينك اعطا ايلديكى مواعيدى انجاز ايتديكى حالده اوله‌جق شيئى ملاحظه ايدرك آوروپانك مطالبنى رد ايلديكى وقت نه ياپيله‌جغنى تصور ايتمامشلردر . بونكله برابر لورد دربينك پروتوقولى متعاقب اعطا ايلديكى بياننامه‌ده انكلتره دولتى بوپروتوقولى امضايه مجرد آسايش عموميى محافظه مقصديله راضى اولمش اولديغندن مقصد حاصل اولمز ايسه و خصوصا عثمانلى وروسيه دولتلرى عسكرلرينى متقابلاً طاغيدرق اعادهٔ مسالمت ايتمزلرسه پروتوقولك كأن لم يكن حكمنده قاله‌جغنى بيان ايلمشدر .

باب عالينك مخالفتى ايله وبونك اسباب موجبه‌سى سببيله آرتق آوروپانك نصايح و آمالنه رعايت ايده‌جكنده اميد وخرستيانلرك اصلاح احوالى مقصديله اختيار اولنان تدابيرى اجرا ايليه‌جكنده امنيت قالمامش و قره‌طاغ مصالحه‌سنى وعسكرك طاغيدلمسنى مؤدى اوله‌بيله‌جك شرائطك اجراسى محال حكمنه

كيرمشدر . بو حالده تشبثات تأليفكارانه‌دن بر شی حاصل اولميه‌جغنی تبيين ايتديكندن دولتلر طرفندن كرك كنديلرينك وكرك آوروپانك منافعنه توافق ايتميه‌جكی بيان اولنان بر حالك دوام ايدوب كتمسنه مساعده ايتمك و ياخود باب عاليدن اقناع والزام طريقيله استحصالنه قاينه‌لرك موفق اوله‌مدقلری شيئی جبراً استحصال ايتمك شقلرندن برينك اختياری لازم كلمشدر .

قرال ميلان

متبوع مفخممز ايمپراطور حضرتلری دول معظمهٔ سائره‌يی برلكده اجرا ايچون دعوت ايتمش اولديغی صورتده كنديسی تشبث ايتمكلكی تصميم ايدرك عسكرينه ممالك عثمانيه حدودينی تجاوز ايتمك امرينی ويرديكندن كيفيتی نزدنده بولنديغكز دولته تبليغ ايديكز .

متبوع مفخممز حضرتلری بو ايشی مجرد شرقك اختلالات دائمه‌سندن ناشی حضور و آسايشله توسعنه خالل كلن روسيه منافعندن نشأت ايتمش بر وظيفه‌يی ايفا ايچون درعهده ايتمش اولديغندن بونك آوروپا افكارينه دخی توافق ايده‌جكی اميدنده‌درلر . »

غورچاقوف

اعلان حرب و آوروپا دولتلری

ديپلوماسيجه ياپيله‌جق ايش آرتق بيتمش ايدی .

انكلتره‌نك اك صوك تشبثاتی ده نتيجه‌سز قالمش، روسيه دولت عليه‌يه اعلان حرب ايتمش ايدی . توفيق بكك پترسبورغدن اعلان حربی مشعر چكديكی تلغرافنامه استانبوله نيسانك يكرمی دردنجی كونی اوكله‌ين واصل اولدی .

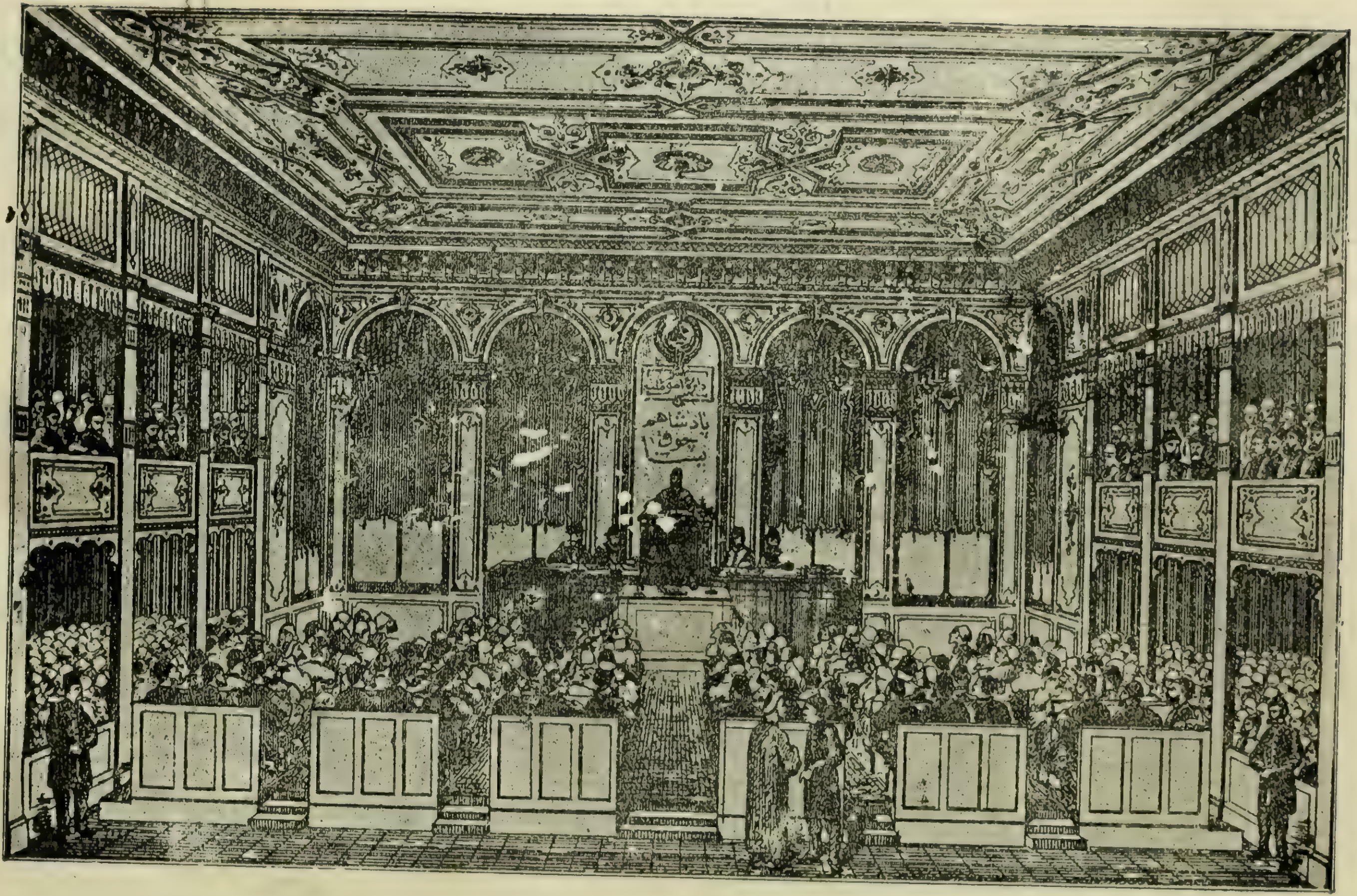

ایلك مجلس مبعوثانك انعقادی

شفرەنك حلی بر ساعت سوردی . یارم ساعت صكرە خنكارە خبر ویرلدی . برساعت صكردە آوروپا دولتلرینە توسطی مبین برتلغرافنامە چكیلدی .

استانبولدە حكومت حربە طرفدار دكل ایدی . حربی آرزو ایتمیانلرك اك برنجیسی عبدالحمید ایدی . اولا ثروتی الندن كیدەجك دیە تتریور ، ثانیاً افكار عمومیەدن قورقوردی . عبدالحمیدك حرب طرفداری اولمدیغی زمان سلطنتندە دفعاتلە ثابت اولمشدر . آنی روسیە ایلە حربە ، فكر حربجویانەسی دكل ، اولسە اولسە ملتدن قورقوسی سوق ایدەبیلیردی . داماد محمود پاشا ایلە سائر سرای رجالیدە حربی ایستمزلردی . چونكە حرب موفقیتسزلكلە ختام بولدیغی تقدیردە یالكز ثروت مدخرەلرینی دكل ، حیاتلرینی غائب ایدەجكلرندن قورقارلردی . میدان حربدەكی زواللی عسكرلرە معاشلرینی كوندرەجكلری یرە ، ملتدن زور ایلە آلان ویركولرلە ومبایعات عسكریە وسیلەلریلە حالا تزیید ثروتە چالشان پاشالری ، فقر وضرورتی كوندن كونە آرتمقدە اولان اهالی كوردكجە حدت وانفعاللری تزاید ایدییوردی . مدحت پاشا طرفدارلرینك حالا تعقیب وكیزلیجە توقیف ونفیندە دوام ایدلمكدە اولمسیدە انفعال عمومیی برقاتدها آرتیرمغە سبب اولیوردی . سرای طاقمی ، عساكر عثمانیەنك مغلوبیتنە دائر برخبر كلەجك اولورسە اهالینك اك اول كندی قوناقلرینی یغما ایدەجكنی وبو مناسبتلە برچوقلرینك اخذ انتقامە قالقشەجغنی بیلیرلردی .

ادهم وصفوت پاشالردە محاربەیە رسماً طرفدار ایدیلر .

روسیە سفارتی مصلحتكذاری انقطاع مناسباتی مبین نوطەیی صفوت پاشایە تودیع ایلدكدن صكرە همان سفارتخانەیە كلوب اورادە موجود اشیا واوراقی ، روس تبعەسنك امورینە نظارت ایشكی درعهدە ایتمش اولان آلمان دیپلوماتلرینە تسلیم ایتدی . سفارت مأمورینی سفارتخانە كلیساسندە صوك برآیین روحانی اجرا ایدوب آقشام اوزری آرابەلرە بیندیلر . او اثنادە برقاچ حمال سفارتخانەنك دمیر قپوسنك پارمقلقلری اوزرندەكی روس آرمەسنی وقارتال رسملرینی ایچریدن طیشاریدن مشمع بزلرلە صارمقدە ایدی . روایتە نظراً بو مشمعلر قریم محاربەسی اثناسندەدە عینی صورتلە استعمال وبالآخرە برخاطرۀ تاریخیە اولمق اوزرە محافظە ایدیلەرك بو سفر ینە عین خدمتی ایكنجی دفعە اولەرق كورمك اوزرە میدانە چیقارلمش ایمش . سفارتخانە بناسنك اوزرندەكی جسیم قرتال دها اولجە ایندیرلمش ایدی . آرابەلر قپونك اوكندە دیپلوماتلرك

عزيمتنه انتظار ايتمكده اولان خلقك آلقيشلری(!) ايچنده حركت ايدرك صالی بازاری اسكله‌سنه ايندیلر. يولجيلر بورادن واپوره بينوب مملكتلرينه كيتديلر. سنارتخانه‌ده يالكز قپوجی ايله روس تبعه‌سندن اولميان برقاچ خدمه قالمش ايدی. سفرادن تشييعه يالكز ايران سفيری محسن خان كلمش ايدی.

غورچاقوفك بياننامه‌سی اوزرينه باب عالينك صوك بر تدبير اولمق اوزره دولتلره توسطی مبين بر نوطه ويرديكنی سويلمش ايدك. صفوت پاشا بو نوطه‌سنده روسيه سفارتی مصلحتكذاری موسيو نليدوفك بركون اول درسعادتی ترك ايدوب كيتمش اولمسی حسبيله روسيه حكومتنك كندی حقوقنه طوغريدن طوغری‌يه بر تجاوز واقع اولديغنی ادعا ايده‌ميه‌جكنی وبناءً عليه اعلان حربه حقوق دول قواعدنجه هيچ بر حقی اوله‌ميه‌جغنی، دولت عليه‌نك دولتين بيننده موجود معاهداته تماماً رعايت وروس تبعه‌سنك منافع ماديه ومعنويه‌سنی صوك درجه حمايه وصيانت ايله روسيه‌نك تجارت بحريه وبريه‌سنه ممالك عثمانيه‌ده هيچ بر وجهله ممانعت اولنمديغنی بيان ايديبورو «اصلاحات مسئله‌سنه كلنجه باب عالی، حين امضاسنده وضع اولنان شرائط موجبنجه قيمت ومرعيت احكامی حرب ظهور ايتمسنه وابسته بولنان بر پروتوقول نامنه روسيه‌نك دولت عليه‌يه اعلان حربه، صلح عمومی نامنه حربه قيامه، ممالك عثمانيه‌نك اهالیٔ مسلمه وخرستيانيه‌سنك تأمين رفاهی ايچون آنلری مدهش فلاكتلره دوچار ايلكه، خلاصه مملكتك اسباب عمران وترقيسنی استكمال ايچون استقلاليت وتماميت ملكيه‌سنی مخاطره‌يه دوشورمكه حق وصلاحيتی اولوب اولمديغنی تعيينده دوچار مشكلات اولمقده‌در.» ديدكدن صكره موسيو نليدوفك، عزيمتندن اول يالكز روس تبعه‌سنك دكل يرلی واجنبی سائر بالجمله خرستيانلرك معروض اوله بيله‌جكلری مخاطراتدن طولايی مسئوليتك حكومت عثمانيه‌يه عائد اوله‌جغنه دائر سويلديكی سوزلرك درجهٔ اهميتنك تقديرينی دولتلره حواله ايديبور ونهايت پارس معاهده‌سنك «دولت عليه ايله دول ممضيه‌دن بر ويا برقاچی آره‌سنده مناسبات موجوده‌لرينك محافظه‌سنه مانع اوله‌جق بر اختلافك ظهوری تقديرنده حكومت سنيه ايله دول مشار اليهمادن هر بری قوهٔ جبريه استعماله قالقشمدن اول دول ضامنه‌نك توسطيله بو صوك واسطه‌يه محل ويرمامكه چالشملرينه امكان براقه‌جقدر» مآلنده اولان سكزنجی ماده‌سنی دولتلرك نظر انصافنه عرض ايديبوردی.

صفوت پاشا ینه عینی کونده سفرای عثمانیه یه بروجه آتی بر تلغرافنامه دها کوندرمش ایدی :

استانبول ۲٤ نیسان

« روسیه‌نك درسعادت مصلحتکذاری بو کون بکا ، باب عالی ایله مناسبات دیپلوماتیقیه‌یی قطع وارکان سفارت ایله برلکده درسعادتی ترك ایلسنه وعینی زمانده تکمیل روس قونسلوسلرینك دخی ممالك عثمانیه‌دن مفارقت ایلرینه دائر حکومت متبوعه‌سندن امر آلدیغنی مبین بر نوطه تبلیغ ایتدی . موسیو نلیدوف مأمورین سفارت ایله برلکده استانبولدن مفارقت دخی ایلدی . باب عالی بویله صوك بر تدبیره میدان ویرمامك ایچون الندن کلنی یاپمش ایسه‌ده روسیه حکومتنك باشلادیغی شومعامله‌یه کوره حکومت سنیه‌دخی پترسبورغده‌کی سفارت عثمانیه هیئتی ایله روسیه‌ده‌کی قونسلوسلرك درسعادته عودتلری ایچون امر ویرمکه مجبوریت کورمکده‌در . »

باب عالینك تشبث‌ایتدیکی وسائط دیپلوماتیقیه‌یه خاتمه ویرمك‌اوزره‌صفوت پاشانك سفرای عثمانیه‌یه کوندردیکی دیکر برنوطه‌یی دها قید ایدملم :

پرنس‌غورچاقوفك‌دون‌صباح (۲٤ نیسان) پترسبورغده‌کی‌مصلحتکذارمزه تودیع ایتدیکی برنوطه ایله روسیه دولتی دولت عثمانیه‌یه اعلان حرب ایتدی . بو نوطه بزه عینی کونده واصل اولدی . فقط روسیه حکومتنك اعلان حرب نوطه‌سی باب عالی‌یه واصل اولمدن اول روسیه اردوسی ممالکتنه داخل اولمق وآناطولی جهتندن حدودی تجاوز ایتمك صورتیله مخاصماته باشلامشدر . بو خصوصاتی نزدنده بولندیغکز دولته‌اخبارایله ممالك متمدنه آره‌سنده جاری کافهٔ قواعده مغایر اولان شو حرکت فوق‌العاده‌یه نظر دقتی جلب وروسیه‌نك ۱۸۵٦ معاهده‌سنك سکزنجی ماده‌سی موجبنجه دولتلرك توسطنه مراجعت مجبوریتنی اصلا نظر ملاحظه‌یه آلمیه‌رق اعلان حرب ایتمش اولمسنه مبنی‌دولت علیه‌نك شو تجاوزی پروتستو ایلدیکه بر قاتدها حقی مسلم اولدیغنی‌ده علاوه ایدیکز روسیه‌نك تعهدات دولیه‌یه عدم رعایتنی‌بیان ایله برابر باب‌عالینك‌روسیه ایله حرب تهلکه‌سنك تقربی اوزرینه کرك آوروپا صلح ومسالمتنك محافظه‌سی نامنه وکرکسه حب انسانیت سوقیله دول‌متحابه‌نك توسطلرینه مراجعت ایلك صورتیله احکام عهدیه‌یه رعایتکارانه‌ده بولنمش اولدیغنی‌ده اخطار ایدیکز . بو حقیقتلری کرك آوروپا حکومتلرینك ، کرکسه افکار عمومیه‌نك تقدیر

ایده‌جکلری وبروجه بالا اختلاف مسلحده طرفیندن هر برینه توجه ایده‌جك مسئولیتك درجه‌سنی تعیین امرنده حسابه قاته‌جقلری مأمولدر . »

مجلس مبعوثان عثمانینك نیسانك ۲۵ نجی کونی وقوع بولان اجتماعنده روزنامهٔ مذاکراتی مطبوعات قانونی لایحه‌سی تشکیل ایدییوردی . بو مناسبتله داخلیه ناظری جودت پاشا دخی مجلسه کله‌رك وکلا محلنده اخذ موقع ایتمش ایدی .

اولا پترسبورغ مصلحتکذاری توفیق بکدن کلن اعلان حرب تلغرافنامه‌سی قرائت ایدلدی . تلغرافنامه‌نك قرائتنی متعاقب قوزان مبعوثی مصطفی افندی آیاغه قالقه‌رق عساکر عثمانیه‌نك عون وعنایت صمدانی ایله دین ووطن دشمننه غلبه ایتملری تمنیاتنی حاوی بر دعای مؤثر اوقودی . متعاقباً استانبول مبعوثی حسن فهمی افندی ایراد نطقه باشلایوب چارك اعلان حرب بیاننامه‌سنی شدتلی برصورتده تنقید ایتدی . دیدی که :

« روسیه ، دولت علیه‌یه تعرض ایچون دائما خرستیان تبعهٔ عثمانیه‌نك حمایه‌سنی بهانه ایده‌کلمشدر . فقط هرکسجه معلوم اولدیغی اوزره مقصد حقیقیسی ممالك عثمانیه‌یی استیلادر. بوکا قارشی هر بر واسطه‌یه مراجعت ایدرك ، اقتضا ایدن هر بر فداکارلغی یاپه‌رق مدافعه ایتمك بالجمله عثمانلیلر ایچون بر وظیفهٔ مقدسه‌در . دولتك تبعهٔ غیر مسلمه‌سی ده عین وطنك اولادلری اولمق حسبیله مسلمانلرله عینی حقوق ووظائفه مالك اولدقلرندن آنلرکده روسیه‌نك حمایه‌سنی آرزو ایتمدکلرینی اثبات ایده‌جکلرینه ومقصد حقیقیسی هیچ کمسه‌یه خفی اولمیان بو پولتیقه‌یه آلدانمیه‌جقلرینه هیچ بریمز شبهه ایتمه‌یز . »

حسن فهمی افندیدن صکره کرسیٔ خطابته حلب مبعوثی مانوق افندی چیقدی وشو زمینده ایراد کلام ایلدی: « روسیه ، خرستیانلری هیچ بر زمان حمایه ایتمدیکی کبی خرستیانلرده بو حمایه‌یه اصلا عرض احتیاج ایتمامشلردر . شمدی آنلر ، هردرلو احتیاجلرینی تسویه‌یه چالشان برحکومته مالکدرلر . بن خرستیانم وارمنی‌یم . ولایتمك ارمنی اهالیسی نامنه بیان ایدرم که بز روسیه‌نك حمایه‌سنه محتاج دکلز . شمدیکی حالمزدن ممنونز . و روسیه‌نك تعرضنی دفع ، مملکتمزی و پادشاهمزی مدافعه ایچون مال و جانمزی فدایه حاضرز ! » بو سوزلر بتون اعضای مجلس الله لوجه‌لرده‌کی سامعین طرفندن شدتله آلقشلاندی .

آنی متعاقب درسعادت مبعوثلرندن سبوح افندی کرسیٔ خطابه‌یه چیقوب بو رفیق حمیتپرورینه تشکر ایتدکدن صکره :

« ایشته کوریورسکز که خرستیانلر روسیه‌نك حمایه‌سنی ایسته‌میور . بناءً علیه آنلرك مملکتلرینه‌ده‌هالی خدمت ایده‌بیلملری ایچون برقانون یاپیلملیدر ! » دیدی بو سوزلری سامعین طرفندن اودرجه آلقشلاندی که رئیس بونلره سکوتی اخطاره مجبور اولدی . فقط طرابلس شام مبعوثی نیقولا کی نوفل بك ایراد نطق ایچون رفع آوازه باشلاینجه آلقیشجیلری صوصدیرمق پك کوچ اولدی . ناطقه پرداز شو صورتله سوزه باشلامش ایدی : « بن سوریه‌دن کلیورم . بوولایتك خرستیانلرینی بیلیرم . بونلرك هپسی روس حمایه‌سندن متنفردرلر . فقط یالکز آنلردکل ممالك عثمانیه ده مقیم تکمیل خرستیانلرده عینی فکرده‌در . بونی استانبوله کله‌رك خرستیان رفقامله کورشدیکم زمان آکلادم . اکربن بوکون روسلره : « سزك حمایه کزی ایسته‌میورز ! » دیه‌جك اولورسه‌م بونی یالکز سوریه خرستیانلری دکل ، زیر ادارهٔ عثمانیه‌ده بولنان عموم خرستیانلر نامنه سویلمش اولورم . بزی حمایه ایچون احکام قرآنیه کافیدر . شمدی فضله اوله‌رق قانون اساسی دخی بزه برآتیٔ مسعود وعد ایدییور . عجبا خرستیانلر بو مملکتدن ممنون اولمدقلری ایچون می هجرت ایتدیلر ؟ بونلر عجبا وطنلرینی سومزلرمی ؟ حاشا . روس مهاجملرینه قارشی عموم عثمانلی قرداشلرینه معاونته جمله‌سی حاضردر . بو سوزلرم محض حقیقتدر . »

احمد وفیق پاشا آرتق سامعین طرفندن کلن آلقشلری منع ایتمکدن واز کچمش ایدی . بالعکس خطیبی تبریك ایچون اطرافه بریکن مبعوثلره کندی دخی التحاق ایتمش ایدی . هرکس تکرار یرینه عودت ایتدکدن صکره کرسی‌یه مارونی قتولیك ملتندن بیروت مبعوثی نقاش افندی چیقدی :

« روسیه . قتولیك عالمنه ، سیبریا منفالرنده هلاك اولمقده بولنان پسقپوسلری اعاده ایتسون ، کندی قتولیك تبعه‌سنك چکمکده اولدیغی اضطرابانه نهایت ویرسون . موسقوف بویندیریغی آلتنده بونجه ملتلر آه وانین ایدییور .

ای روسیه ، بزسنك حمایه‌کدن وازکچدك . سنی هیچ طانیمایز . بزی کندی حکومتمزله راحت براق ! کندی مملکتکده یاپه‌جق بوقدر ایشك وارکن خرستیان عثمانلیلرك حمایه‌سنی آغزیکه آلمه ! اوت ، افندیلر ! خرستیانلر بو روس حمایه‌سی شنیعه‌سنی کمال نفرتله پروتستو ایدرلر . آنلر واقعا مسلمان وطنداشلری

عزیمته انتظار ایتمکده اولان خلقك آلقیشلری (!) ایچنده حرکت ایدرك صالی بازاری اسکله‌سنه ایندیلر . یولجیلر بورادن واپوره بینوب مملکتلرینه کیتدیلر . سفارتخانه‌ده یالکز قپوجی ایله روس تبعه‌سندن اولمیان برقاچ خدمه قالمش ایدی . سفرادن تشییعه یالکز ایران سفیری محسن خان کلمش ایدی .

غورچاقوفك بیاننامه‌سی اوزرینه باب عالینك صوك بر تدبیر اولمق اوزره دولتلره توسطی مبین بر نوطه ویردیکنی سویلمش ایدك . صفوت پاشا بو نوطه‌سنده روسیه سفارتی مصلحتکذاری موسیو نلیدوفك بر کون اول درسعادتی ترك ایدوب کیتمش اولمسی حسبیله روسیه حکومتك کندی حقوقنه طوغریدن طوغری‌یه بر تجاوز واقع اولدیغنی ادعا ایده‌میه‌جکنی وبناءً علیه اعلان حربه حقوق دول قواعدنجه هیچ بر حقی اوله‌میه‌جغنی ، دولت علیه‌نك دولتین بیننده موجود معاهداته تماماً رعایت وروس تبعه‌سنك منافع مادیه ومعنویه‌سنی صوك درجه حمایه وصیانت ایله روسیه‌نك تجارت بحریه وبریه‌سنه ممالك عثمانیه‌ده هیچ بر وجهله ممانعت اولنمدیغنی بیان ایدییور و « اصلاحات مسئله‌سنه کلنجه باب عالی ، حین امضاسنده وضع اولنان شرائط موجبنجه قیمت ومرعیت احکامی حرب ظهور ایتمامسنه وابسته بولنان بر پروتوقول نامنه روسیه‌نك دولت علیه‌یه اعلان حربه ، صلح عمومی نامنه حربه قیامه ، ممالك عثمانیه‌نك اهالئ مسلمه وخرستیانیه‌سنك تأمین رفاهی ایچون آنلری مدهش فلاکتلره دوچار ایلکه ، خلاصه مملکتك اسباب عمران وترقیسنی استکمال ایچون استقلالیت وتمامیت ملکیه‌سنی مخاطره‌یه دوشورمکه حق وصلاحیتی اولوب اولمدیغنی تعیینده دوچار مشکلات اولمقده‌در . » دیدکدن صکره موسیو نلیدوفك ، عزیمتندن اول یالکز روس تبعه‌سنك دکل یرلی واجنبی سائر بالجمله خرستیانلرك معروض اوله بیله‌جکاری مخاطراتدن طولایی مسئولیتك حکومت عثمانیه‌یه عائد اوله‌جغنه دائر سویلدیکی سوزلرك درجهٔ اهمیتك تقدیرینی دولتلره حواله ایدییور ونهایت پارس معاهده‌سنك « دولت علیه ایله دول ممضیه‌دن بر ویا بر قاچی آره‌سنده مناسبات موجوده‌لرینك محافظه‌سنه مانع اوله‌جق بر اختلافك ظهوری تقدیرنده حکومت سنیه ایله دول مشارالیهمادن هر بری قوهٔ جبریه استعماله قالقشمدن اول دول ضامنه‌نك توسطیله بو صوك واسطه‌یه محل ویرمامکه چالشملرینه امکان براقه‌جقدر » مآلنده اولان سکزنجی ماده‌سنی دولتلرك نظر انصافنه عرض ایدییوردی .

کچمش و بو مجموعهٔ نادره‌دن اوتوز بش جلدی خزینهٔ همایونده صندقلر درونده محفوظ قالمش ایدی . مجارستان حکومتی اوزمانك علوم ومعارفی وممملکتلرینك تاریخی نقطهٔ نظرندن پك قیمتدار اولان بو کتابلرك کندیلرینه اعاده‌سنی صکره‌دن دفعاتله ایسته‌مشلرسه‌ده عثمانلی پادشاهلرینك هیچ بری موافقت ایتمامشلردی . بوسفر مجارقومی طرفندن کوستریلن حسن توجه آثاری اوزرینه دولت ، دوست بر قومشونك بونجه سنه‌در واقع اولان بر استرحامنی قبول ایلمکی موافق کورمش ، کتابلرك برمأمور مخصوص وداعتیله بشته‌یه کوندریلوب مجار ملتنه اهدا اولنه‌جغی رسماً بیلدیرلمش ایدی . بوخبر مجارستانك هرطرفنده ممنونیت عظیمه ایله تلقی اولندیغی کبی مجار دارالفنونلری طلبه‌سی بو مناسبتله بیوك برنمایش اجراسنه قرار ویره‌رك درحال تدارکات مقتضیه‌یه باشلادیلر .

مجلس مبعوثانك کشادندن برآی قدر صکره خنکار یاورلرندن تحسین بك عبدالحمیدك بر فرمانی و اوتوز بش جلد کتابی آله‌رق استانبولدن یوله چیقدی . تریسته طریقیله ویانه‌یه کتدی . مجارلر تحسین بکی استقبال ایچون تا تریسته‌یه قدر بر هیئت مخصوصه کوندرمش ایدیلر ، تحسین بك کتابلری طوغریجه ویانه‌یه کوتوروب ایمپراطور فرانسوا ژوزه‌فه تسلیم ایتدی . کتابلر اورادن بشته‌یه کوندریله‌رك مراسم فوق‌العاده ایله دارالفنون کتبخانه‌سنه قونیلدی . صفوت پاشا دارالفنون مذکور مدیرینه یازدیغی تحریراتده دییوردی که : « ذات شوکتسمات حضرت پادشاهی مجار ملت نجیبه‌سی حقنده‌کی توجهلرینك بردلیلی اولمق اوزره اوچ عصردنبری خزینهٔ همایونده محفوظ بولنان اوتوز بش جلد آثار فنیه وتاریخیه‌یی بشته دارالفنونه کوندرییور بونك ایچون کتابلرك فهرستنی تودیعه مأموراً یاوران حضرت شهریاریدن قائممقام مصطفی تحسین بك بشته‌یه کوندرلمشدر . ذات شاهانه بواثرلری بشته دارالفنونه اعاده ایتمکله عثمانلی ومجار ملتلری آره‌سنده غیر قابل انفکاك بررابطه تشکیل ایتمسی لازمکلن محبت وحرمته یکی بردلیل دها علاوه ایلك ایسته‌مشدر . »

مجارلر ترکلره قارشی محبت وصمیمیتلرینی دائما محافظه ایده کلمشلردر . محبتلرنده‌کی ثباتی مذکور کتابلرك اعاده‌سی مناسبتیله اظهار ایلدکلری کبی متعاقباً درسعادتدن مجارطلبه‌سنی زیارت ایتمك اوزره ینه او کونلرده طلبهٔ عثمانیه‌دن برهیئتك بشته‌یه عزیمتی‌ده پك صمیمی تظاهراته وسیله اولمشدر . علمادن سلیمان افندینك تحت ریاستنده بولنان بوهیئت ، ینه علمادن محمد افندی ایله مکتب

سلطانی مدیر ثانیسی محمد افندی ؛ ادرنه مبعوثی حسنی بك، بصیرت غزته‌سی محررلرندن توفیق افندی ، مکتب سلطانی ایله مکاتب سائره طلبه‌سندن اسعد ، علی رضا ، جواد ، شمس الدین ، نوری ، رشاد ، رشید بکلرله راغب وحسن افندیلردن مرکب ایدی . بو هیئت تا مجارستان حدودندن استقبال اولنه‌رق بشته‌ده مجار طلبه‌سی طرفندن فوق العاده اعزاز و اکرام ایدلمش ، کندیلرینه دارالفنون ، آقادمیا وسائر شایان زیارت وتماشا محللر کزدیرلمشدر .

*
* *

روسیه‌نك دولت علیه‌یه اعلان حرب ایلسی انکلترده‌ده پك زیاده سوء تأثیر حاصل ایتمش لورد دربی ۱ مایس تاریخلی تلغرافنامه‌سنده روسیه‌نك شو حرکتندن طولانی بیان تأسف ایله بونی ۱۸۵۶ و۱۸۷۱ معاهده‌لرینه مغایر برحرکت عد ایلدیکی کبی روسیه‌یه نه انکلتره ونه‌ده دول سائره طرفندن بویولده حرکت ایچون بروکالت ویرلمامش اولدیغنی بیان ایتمشدر . لورد دربی ٦ مایس تاریخیله پترسبورغه چکدیکی برتلغرافنامه‌ده بر آز دها ایلری کیدرك دییورکه :

« منافع عثمانیه خارجنده برمنفعت دوچار تهدید اوله‌جق اولورسه انکلتره بیطرفلغی ترك ایدرك او منفعتك مدافعه‌سنه مجبور اوله‌جقدر . بومنافعدن برنجیسی آوروپانك سویش قنالی طریقیله شرق ایله اولان مواصله‌سیدر. قنالك سدینه ویاخود مرور وعبورك سکته‌دار ایدلمسنه تشبث ایدیله‌جك اولورسه انکلتره بوحرکته هندستانی تهدید وتجارت عالمی اضرار نظریله باقه‌جقدر . استانبولك عسکرلك ، سیاسیات وتجارت نقطهٔ نظرندن اهمیت عظیمه‌سی درکار اولمغله انکلتره حکومتی بورانك بشقه اللره کچمسنه راضی اوله‌مز . طونه و چناق قلعه‌ده سیر سفائنه متعلق معاهدات دخی قطعیاً اخلال ایدلمامليدر . بونلردن بشقه مثلا بصره کورفزی کبی دها بعض منافع دخی بالاآخره موضوع بحث اوله‌بیلیر . »

انکلتره‌نك شو نوطه‌سنه روسیه حکومتی مطلوب اولان جوابی ویردی . سویش قنالنده سیر سفائنك تعطیلی متصور اولمدیغنی، استانبوله کلنجه،حربك نه صورتله جریان ایده‌جکی ونه طرزده ختام بوله‌جغی معلوم اوله‌مز سه‌ده پایتختك ضبطی روسیه‌نك پلانی اقتضاسندن اولمدیغنی ، استانبولك آتیسی هر حالده ایلریده دولتلرجه مشترکاً وبالائتلاف قرارلشدیریله‌جغنی ، بوشهرك

برینه ویرلمسی لازم کلیرسه بونك هر حالده آوروپا دولتلرندن بری اولهمیهجغنی بیان ایتدی .

حربك حین ظهورنده روسیهنك نه وضعیت دیپلوماتیقهسی و نهده وضعیت سوق الجیشیهسی کندیسنه پك مساعد دکل ایدی. قره دکزده دونمابولندیرهمامسی خصوصندهکی ممنوعیتی ١٨٧١ لوندره معاهدهسیله و از جمله آلمانیانك معاونتیله رفع ایتدیرهبیلمش ایسهده آرادن کچن آلتی سنه ظرفنده بودکزده هنوز بردونما وجوده کتیرهمامش ایدی . بوسببله اردوسنك تقویهسی وارزاق سوقی خصوصنده بالاخره پك چوق مشکلات چکمشدر .

بوکا مقابل دولت علیه سلطان عبدالعزیز زماننده استانبولی، بوغازلری و طونه منصبنی محافظهیه مقتدر مکمل بر فیلو ایدینمش ایدی. روسیه اردوسنده اون بش سنه اول اجراسنه باشلانیلان تنسیقات دخی ختام بولمامش ایدی . بونکله برابر روسیه ایله رومانیا آرهسندهکی مناسبت ایکی جهتدن حائز اهمیت ایدی . رومانیا یعنی افلاق و بغدان امارتلری تحت تابعیت عثمانیهدهده ، فقط مختاریت ادارهیه مالك ایدی . روسیه اصل دارالحرب اولان طونهنك بری طرفنه کلمك ایچون هم دوستی هم دشمنی اولان بر مملکتدن کچمك مجبوریتندهده بولنیوردی . آنجق رومانیا ، روسیهنك دولت عثمانیه ممالکنه تجاوزی نتیجهسنده کندیسنی دولت متبوعهسنه ربط ایدن رابطهنك نه صورتله اولورسه اولسون اورتهدن قالقهجغنی امید ایدرك کندی مملکتی داخلنده بلغار چتهلرینك تشکلنه ممانعت ایتمیوردی.

دولت علیه — صربستان و قره طاغ حربنك حین ظهورنده رومانیا ، علاقهدار طرفدن واقع اولان تکلیفاته قاپیلمیهرق بیطرفلغنی محافظه ایتمش ایدی . روس ضابطان و کوکلیلرینك رومانیا طریقیله صربستانه کچملرینه مانع اولهمدی ایسهده پترسبورغدن صلیب احمر اشیاسی دیه کوندرلمش اولان سلاح صندقلرینی (یاش) ده مصادره ایلمش ایدی . رومانیا ایچون اك مناسب پولتیقه بیطرفلق پولتیقهسی ایدی .

ایمپراطور الکساندر صوك بهارده لیوادیایه کلدیکی زمان رئیس نظار براتیانو ، چاری سلاملامق اوزره قریمه کیتمش ایدی . غورچاقوف اوراده کندیسنه روسیهنك ترکیا ایله حرب ایتمکه قرار ویردیکنی و اردوسنی رومانیادن کچیرهجکنی سویلدیکی زمان براتیانو بونك ایچون بر مقاوله لازم اولدیغنی جوابنی ویردی . غورچاقوف بوکبی تکلیفاته لزوم اولمدیغنی بیان ایدنجه براتیانو «اویله ایسه بزی

چیکنر کچرسکز. اوزمان تاریخده سزك ترکیا خرستیانلرینی قورتارمق ایچون اولا رومانیا خرستیانلرینی قتل ایتمش اولدیغکزی قید ایدر » دیمش ایدی. بونك اوزرینه رومانیا، مملکتنك روس اردولری طرفندن چیکنه‌جکنی آکلایه‌رق کندیسنك بیطرف اعلان ایدلمسی ایچون باب عالی واوروپا دولتلرینه مراجعت ایتدی ایسه‌ده باب عالی بر موجب معاهده کندیسیله برلکده حرکتی لازم اولدیغی جوابنی ویردی . دولتلرده رومانیانك بیطرفلغنی تعهده جسارت ایده‌مدیلر . رومانیا ایسه دولت علیه ایله متفقاً روسیه‌یه قارشی طورمغه راضی اولمدیغی جهتله تکلیف واقعی دولتلر طرفندن قبول اولنمایجه روس اردوسنك شرائط مرورینی قرار لاشدیرمق اوزره روسیه ایله مذاکره‌یه کیریشمکی کندی منافعنه دها موافق بولدی ایشته بونك اوزرینه رومانیا کندی تمامیت ملکیه‌سنك روسیه طرفندن تأمین ایدلمسی ومملکته بر زیان کلمامسی شرطیله روس اردولرینك سربستجه مرورینه مساعده ایلدی .

رومانیا حکومت متبوعه‌سنه قارشی اختیار ایلدیکی شو حرکت ایله مشکل بر موقعده قالمش ایدی. آنجق چوق سورمدی ٨ مایسده ویدینده‌کی قوۀ عثمانیه قالفاتی طوپه طوتمغه باشلاینجه رومانیا دخی مقابله ایتدی . باب عالی دخی اوکون استانبولده‌کی رومانیا پولتیقه مأمورینه پساپورطنی ویرمکله رومانیا ١٣ مایسده بزه اعلان حرب و ٢١ مایسده‌ده کندی کندینه اعلان استقلال ایلدی .

رومانیا ایشته بو سببله دولت علیه ـ روسیه محاربه‌سنه اشتراك ایتدی. پرنس شارل بو اشتراکك شرائطنی قرارلاشدیرمق اوزره غراندوقك (پلویستی) ده‌کی قرارکاه عمومیسنه کیتدی .

روسیه‌نك محاربه حاضرلقلری

اعلان حربدن آلتی آی مقدم تشرین اول نهایتلرنده روسیه‌نك تدارکات عظیمۀ سفریه‌ده بولنمقده ولدیغنه دائر خبرلر شایع اولمش ایدی . فی الحقیقه سفربرلك امری ویرلدیکنه دائر رسمی معلومات یوق ایسه‌ده روسیه‌نك جنوب طرفلرنده حرکات عسکریه‌یه کرمی وفعالیت ویرلمش ، شمندوفرلر جهت عسکریه ادارەسنه آلنمش ، جنوبی روسیه ایله رومانیاده روسیه نامنده کلیتلی

ارزاق مبايعه ايدلمكده بولنمش ايدی . اردونك لوازم صحيه‌سنك احضارينه‌ده صوك درجه‌ده چاليشيليوردی . قره دكز ساحلنده چوقدنبری انشاسنه باشلانيلمش اولان استحكاماتی علی‌العجله بتيرمك ايچون‌ده اوغراشيليوردی . جنرال (توتلبن) اوده‌سانك تحكيميله مشغول ايدی . بوراده اوده‌سا كورفزينك اطرافنده بويدن بويه بر سرعت فوق‌العاده ايله طوپراق طابيه‌لر ياپيلدی . اوده‌سا اطرافنده تقريباً اوچ ميل امتدادنده بر محيط مستحكم وجوده كتيرمك ايچون كيجه‌لی كوندوزلی ٥,٠٠٠ عمله چالشديرلدی . ليمانك دكز طرفنه‌ده طورپيللر قونيلمش ايدی .

كرچ ونيقولايف‌ده‌دخی عينی‌فعاليت حكمفرما ايدی . حكومت قره‌دكزده سيروسفر ايدن روس واپور قومپانيه‌سنك تكميل سفائنی مصادره ايله عسكر ومهمات نقلنه تخصيص ايتمش . رومانيا شمندوفرلريله‌ده برمقاوله ياپيلمش ايدی . بعضلری بوتداركات خبرلرينك ظن ايدلديكی قدر مهم اولميوب محضا دولت عليه ايله جريان ايتمكده اولان مذاكرات ديپلوماتيقيه اثناسنده استانبول اوزرينه معنوی بر تضييق اجراسی مقصديله اشاعه ايدلمكده اولدقلرينی ادعا ايتمش ايسه‌لرده اوله يازديغمز وجهله ١٣ تشرين ثانيده جنوبی روسيه‌ده آلتی روس قول اردوسنك سفربرلكی امر اولنديغنه دائر غورچاقوف طرفندن نشر اولنان تحريرات عموميه روسيه‌نك فكر ونيتی حقنده شبهه وترددده محل براقامش ايدی .

جنوب اردوسنی تشكيل ايدن بو آلتی قول اردونك قوتی ٢١٤,٠٠٠ رادده‌سنده ايدی . روسيه بو اردويی ٩٠,٠٠٠ كشی ايله دها تقويه‌يی نيت ايتديكی كبی رومانيا اردوسنه‌ده قوه معاونه نظريله باقيوردی . اوصره‌ده جنوب اردوسنك قرارگاه عموميسی اولان (كيشنه‌ف) ايله بكرش آره‌سنده صيقی صيقی مخابره جريان ايديوردی . بسارابيا قطعه‌سنك اوسنه‌كی محصولی كاملاً روسيه لوازم اداره‌سنجه مبايعه اولندی . كليتلی مقدارده قونسروه‌سپارش ايدلدی . بوقونسروه‌لر قونطوراتو موجبنجه كيشنه‌ف ، خولين ، بكرش وطوليچه‌ده تسليم ايديله‌جك ايدی . ١٨ تشرين ثانيده پروت ساحلنه اون بش ترنله طومباز وكوپری مالزمه‌سی سوق ايدلدی . بسارابيادن ١٤,٠٠٠ مكاری باركيری تدارك اولندی . بوتداركاتدن محاربه‌نك ظهوری محقق اولديغی آكلاشيليوردی . اوده‌سادن برچوق عائله‌لر داخل ولايتلره هجرت ايتديلر . دوائر حكومت كيه‌ف ولايتنه

نقل ايلدى . دوائرده موجود اوراق رسميه حين حاجتده داخله سوق ايدلمك اوزره صندقلره يرلشديرلمش ايدى . قره‌دكز و آزاق دكزى عموم سواحل مدافعه قوماندانلغنه تعيين ايدلمش اولان جنرال (توتلبن) بطاريه انشاسنه‌مساعد محللرى كوزدن كچيرمك اوزره اوده‌سا ـ اوجاقوف ـ سواستپول ـ كرچ خطنى تفتيش ايتدى . على‌الخصوص كوزلوه واينكرمان ليمانلرى محكم صورتده تقويه ايلدى. جنرالك معيتنه ٥٠,٠٠٠ عسكر ويرلمك متصورايدى. جنوب اردوسى كانون اول ابتداسنه قدر پروت نهرى ساحلنده تجمعنى اكمال ايليه‌جكدى . قفقاسيه دائرهٔ عسكريه‌سنده دخى سفربرلك امرى ويرلمش ، عساكر غير منتظمه نك كافه‌سنه حركته مهيا بولنملرى اخبار ايدلمش ايدى.

جنوب اردوسنى تشكيل ايدن آلتى قول اردودن اصل حركات اردوسنى سكزنجى (جنرال رادەتسكى) ، طقوزنجى (قرودنر)، اونبرنجى (شاخوفسكى) واون ايكنجى (وانوفسكى) قول اردولرى تشكيل ايده‌جك، اونجى ويدنجى قول اردولر دخى قره‌دكز سواحلنى محافظه ايچون اوده‌سا جوارنده قاله‌جق ايدى . بواردونك طوپچيسنه پك زياده اهميت‌ويريله‌رك كيشنه‌فه كليتلى مقدارده آغير طوپ ارسال ، خولينده طقسان ايكى محاصره طوپندن مركب برپارق تشكيل ايدلمش ايدى . اردونك طوپلرى مجموعى ٥٤٠ ايدى .

حربك حين ظهورنده شو قوتك كفايتسزلكى آكلاشيله‌رق جنوب اردوسنه دردنجى ، اون اوچنجى واون دردنجى قول اردولر دخى الحاق ايدلمش ؛ بناءً عليه ١٨٧٧ حزيراننده روسيه‌نك دولت عليه‌يه قارشى آوروپاطرفنده بولنديرديغى اردو ٣٠٠,٠٠٠ كشى راده‌سنده تخمين اولنمشدر. اشبو قطعاتك باش قوماندانلغنه تعيين ايديلان غراندوق نيقولانك اركان حرب رئيسلكنه پترسبورغ مجلس عسكريسى اعضاسندن جنرال (نه‌پوقويشيليتسكى) مأمور اولمش ايدى.

باش قوماندان غراندوق ، (كيشنه‌ف)ه كلير كلمز بيوك بر مجلس حرب عقد ايتدى . بومجلسه قول اردو قوماندانلرندن ماعدا فرقه قوماندانلرندن‌ده آلتى كشى دعوت ايدلمش ايدى. غراندوقه نشان ويرمك ، يوزباشى‌يه قدر ضابطانى ترفيع ايتديرمك وسائره كبى غايت واسع صلاحيتلر ويرلمش ايدى . باش قوماندان پروت نهرينك صول ساحلنده اخذ موقع ايتمش اولان اردويى تفتيش ايتدى. مشهوداتى ، پترسبورغده ايكن بواردو حقنده ايشيتديكى مدح

وستايشه موافق چيقمدى. قرارگاه عموميه مواصلتك ايرتسى كون چزه يازديغى تلغرافنامه‌ده « بورادە طوپلانمش اولان بويله بر اردو ايله حرب ايديله‌مز » حكمنى ويرمش ايدى.

اردونك حالى ذاتاً بو درجه جالب انديشه اولديغى حالده صربستانده‌كى روس كوكللولرينك جلب ايديله‌رك سفر ايچون انتخاب ايدلمش اولان عسكرك آره‌سنه قاريشديرلمسى اردونك قوۀ معنويه‌سنك ده بوزولمسنه سبب اولمشدر. بو كوكللولر صربستانده اوغرادقلرى هزيمتى آرقداشلرينه قارشى كويا معذور كوسترمك ايچون ترك عسكرينه غلبه غير قابل، هر برينك بر اژدر كبى مخوف اولديغنى سويلييور، صربلرك شايان مرحمت آدملر اولمديغنى، عثمانلى الكاسى غايت فقير اولوب بورايى استيلا ايدن عسكر ايچون هيچ بر اميد غنيمت موجود بولنمديغنى حكايه ايليورلردى. بو سببله روس اردوسنده محاربه ايچون هيچ شوق براقمديلر. حتى پروت استقامتنه حركت ايچون امر آلان ايكى طابور بو امره اطاعت ايتمديلر. غراندوق نيقولانك بو عاصى عسكره نصيحت ايتمك ايچون كوندرديكى ياورك آپوئتلرينى قوپارديلر، كنديسنه تميز بر طياق آتديلر. ياور غراندوقك يانينه آجينه‌جق بر حالده عودت ايتدى. اردوده عسكرك فكرى عموماً بو مركزده اولديغى ايچون عاصى طابورلره سائرلرينه نمونۀ عبرت اوله‌جق شدتلى بر جزا ترتيبنه جسارت ايديله‌ميوردى.

جنوبى روسيه‌ده يوللرك بوزوق اولمسى حسبيله ارزاق نقلى‌ده غايت صعوبتلى اولديغندن اردوگاهده قحط دخى باش كوسترمش ايدى. استانبولده جنرال ايغناتيه‌فك صوك دقيقه‌يه قدر ائتلافجويانه بر مسلك تعقيب ايتمسنك سبب وعلتى ايشته بو حال اولسه كركدر. زيرا ايغناتيه‌ف دنيانك الك حرب آزموده اردوسى ايچون بيله عثمانليلرله حرب ايتمك بر چوجق اويونجاغى اولمديغنى بيليردى. روس اردوسنك اوصره‌ده‌كى مادى ومعنوى حالنه كوره بو حرب روسيه ايچون بيوك بر جرأت ايدى.

جنوب اردوسى حقنده وارد اولان شو خبرلرك روس محافلنده موجب اولديغى سوء تأثيرى باش قوماندان غراندوقك بردنبره خسته‌لنمسى خبرى بر قاتدها تزييد ايتدى. موسمك قيش اولمسى حسبيله احوال هوائيه دخى روسيه‌نك حرب آرزوسنه پك مساعد دكل ايدى. عسكر يالكز يورويش اثناسنده صغوقدن دكل، كثرتله ياغان ويورويشى فوق العاده تصعب ايدن

قارلردن دخى مضطرب اولويوردى. افراديوروميوز، عادتا كوچ بلا سوروكلانيوردى. اوقاجق بر موله ويريلير ويرلمز، درحال ديز اوستى دوشيوز، ياخود كنديني يره آتيويريويوردى.

غراندوقك خسته‌لغى كوندن كونه اشتداد ايتمكده اولديغندن چار، برادرينك يرينه بشقه برينى تعيين ايتمك مجبوريتنى حس ايتدى. زيرا باش قوماندانك شخصيتك اردو اوزرنده بيوك برتأثيرى اولدبغى دركاردر. بونك ايچون موجود جنراللر برر برر خاطره كلدى. فقط بونلرك هيچ برى شمدى‌يه قدر اللى بيكدن زياده عسكره قوماندا ايتمامش ايدى. حالبوكه بوراده اوچ، درت يوز بيك كشيلك بر اردويه قوماندا ايديله‌جك ايدى. خلاصه رويت واقتدارينى عمومك متفقاً تسليم ايده‌جكى بر قوماندان بولنه‌مدى. توسط تكليفلرينك رد اولنديغنه دائر استانبولدن كلن خبرلر اوزرينه روس غزته‌لرى آرتق ايلك بهارك حلوليله حربه ابتدار ايديله‌جكى محقق اولديغنى يازييورلردى. غراندوقك خسته‌لغى ايفاى وظيفه‌ده دوامنه مانع اوله‌جق درجه‌ده اشتداد ايلديكى تقديرده جنوب اردوسنه كيمك قوماندا ايده‌جكى هنوز معلوم دكل ايدى. بو حربك صوك درجه مشكلاتى موجب اوله‌جغنى‌ده هركس تسليم ايدييوردى. چونكه او زمانه قدر هيچ بر حربك بدايتده ۱۵۰,۰۰۰ كشيدن فضله بر روس اردوسى حدودى كچمامش ايدى. بو دفعه آوروپادن ۳۰۰.۰۰۰، آناطوليدن ۱۰۰.۰۰۰ كشيلك برر اردو ممالك عثمانيه حدودينه تجاوز ايده‌جك ايدى.

دولت عليه‌نك محاربه حاضرلقلرى

روسيه طرفندن بويله كوز كوره اجرا ايديلن تداركات حربيه دولت عليه‌يى دخى تدابير عظيمهٔ احتياطيه اتخاذينه مجبور ايتمش ايدى. كرك روم ايلى وكرك آناطولى طرفنده وسعتلى تداركاته باشلانيلدى. روسچقده ۲۰,۰۰۰ كشينك اقامتى ايچون قوناق حاضرلامسى والى رفعت پاشايه امر اولندى. آناطوليدن طقسان قدر طابور طونه حدودينه سوق ايديلدى. سلستره، شمنى،

روسجق ، وارنه قلاع اربعه‌سنه ۷۵,۰۰۰ عسكر يرلشديرلدى . سيار اردو طولجه‌دن ويدينه قدر اولان مواضعى اشغال ايده‌جك ايدى . استانبولدن ويريلان اوامره كوره بلغارستانده حركات اردوسنى قرقربيك كشيلك بش قول

رومانيا قرالى برنجى قارل

اردو تشكيل ايده‌جك ايدى . بو قوهٔ عسكريه‌يه صربستانده بولنان خاصه قول اردوسيله او زمانه قدر اشقودره‌ده بولنان آناطولى فرقه‌لرى دخى داخل ايدى . آرناوودلق ايله صربستانده‌كى اردولر آزالتيله‌جق ، متاركه مدتنك ختامنى متعاقب صربستان وقره طاغ ايله مصالحه ممكن اولمسه بيله صرب وقره

طاغ حدودنده حال مدافعه‌یی اختیار ایدوب بوراده‌کی قوتك بر قسمی طونه بوینه جلب ایدیله‌جك ایدی .

طونه فیلوسی دخی خیلی تزیید ایدیله‌رك ایکی حرب سفینه‌سی دها الحاق

رومانیا قرالیچه‌سی الیزابت

اولندیغی کبی یکی مبایعه اولنان ایکی طونه مونیتوری ده روسجغه اعزام ایدلدی . بورایه ۱۲۰٫۰۰۰ مارتینی هاری تفنکی ده کوندرلدی . رفعت پاشا اردویه یکسان احضارایتملک اوزره قرق فرون انشاسیله مشغول ایدی . مأمور مخصوصلری واسطه‌سیله هر طرفده دقیق مبایعه اولنیوردی . نقلیه خدماتی ایچون قسماً مبایعه ، قسماً استیجار طریقیله بارکیر ، استر ومانده تدارك اولنه‌رق روسجقده بیك ایکیوز عربه‌لق بر نقلیه قطاری تشکیل ایدلدی . ویدین قلعه‌سنه سکز

آی مدتله لزومی اولان اون ، پرنج ولحمی تدارك ایلك اوزره مصطفی ذکی افندی اسمنده بر متعهد ایله قونطوراتو عقد ایدلدی . قلعه صورت مکمله‌ده تجهیز ایدیله‌رك هر احتماله قارشی مقاومته مقتدر بر حاله کتیرلدی . قلعه‌نك طوپلری آلتمشی بیوك قطعه‌ده قروپ طوپی اولمق اوزره ۱٤٥ پارچه ایدی . کلیتلی مقدارده جبخانه دخی احضار ایدلدی . عساکر محافظه‌نك مقداری ۱٤۰ بیکه ابلاغ اولنه‌جق ایدی . ویدین قلعه‌سی قوماندانلغنه تعیین اولنان صبری پاشا مدینه محافظلکنه نقل ایدلدیکی ایچون یرینه حافظ پاشا تعیین ایدلدی.

روسجق دخی برنجی صنفدن بر قلعه حالنه افراغی موجود طابیه‌لرله موقعك درجهٔ مقاومتنك تزییدی ایچون صوك درجه چالیشیلیوردی .

طونه اردوسی باش قوماندانی عبدالکریم پاشا شمنی‌یی قرارگاه عمومی اتخاذ ایده‌جك ایدی . ارکان حربیه هیئتنك قسم اعظمی بورایه واصل دخی اولمش ایدی . شمنینك ایلریسنده‌کی محیط مستحکمی توسیع ایچون ۱٦۰۰ عمله استخدام ایدیلیوردی. بالقان کچیدلری دخی تحکیم ایدلدی . شمنی مستحکم اردوگاهنده ایکی قول اردو بولنه‌جق ایدی .

طوطرقانه برنجی قول اردونك بر لواسی کوندریله‌رك موقع مذکور دخی استحکامات موقته ایله تحکیم ایدلمش ایسه‌ده روسیه ایله وقوعبولان محاربه‌لرك هپسنده بوراسی چارچابوق سقوط ایتمش اولدیغی جهتله بو دفعه دخی طول مدت مقاومت ایده‌بیله‌جکی امید اولنمیوردی . سلستره ، درت جسیم منفرد طابیه‌سیله تماماً مدافعه حالنده ایدی . طوطرقان ایله روسجق آره‌سنده تجمع ایتمش اولان طونه فیلوسی دخی صاغ ساحلك مدافعه‌سنده پك زیاده ایشه یارایه‌جق ایدی .

بوفیلونك وظیفه‌سی اولا بر دشمن قوتنك مرورینه مانع اولمق ایدی . فقط روسلرك طوغریدن طوغری‌یه مرکز ولایتی اله کچیرمك ایچون (یرکوی) دن مروره تصدی ایده‌جکلری ظن اولنیوردی . طونه ولایتنده عساکر معاونه تشکیلاتی‌ده سرعتله اجرا ایدلمکده‌ایدی . کلن عسکره همان سلاح ویریلوب تعلیمه باشلاتدیریلیوردی. عساکر مرقومه‌نك مقداری ۱٤٥,۰۰ رادده‌سنه بالغ اولدی. بوصورتله ردیفلردخی داخل اولدیغی حالده بلغارستانده روس اردوسنه قارشی تجمع ایتدیریلن قوهٔ منتظمهٔ عثمانیه تقریباً ۲٥۰,۰۰۰ نفر رادده‌سنده ایدی .

عثمانلی دونماسی ایکی فلویه تقسیم ایدلمش ایدی . بش زرهلی فرقتین ایله ایکی اخشاب فرقتیندن وایکی آویزودن مرکب برنجی فیلو لاپسکیده لنکر اندازایدی . برنجی صنفدن اون اوچ زرهلی ایکی اخشاب فرقتین واوچ آویزودن مرکب ایکنجی فیلودخی قره دکز بوغازی مدخلنده بیوك لیمانده لنکر انداز بولنیوردی . ایکنجی فیلو قیصریه‌لی احمد پاشا قوماندانسنده اولوب عارف وهوبارت پاشالر دخی مشارالیهك معیتنده ایدیلر .

استانبولك اطرافنده برقاچ خط مدافعه تأسیسی متصوراولمغله بونك پلانی انکلیز میرآلایلرندن خدمت دولت علیه‌ده مستخدم ولانتین بیکرپاشا طرفندن ترتیب ایدلمشدر .

اناطولی‌ولایتندن آلنه‌جق عسکرك دخی تسریع حرکتی امر اولنمش‌ایدی . بغداد ، دیاربکر ، طربزون ، سیواس وقسطمونی مرتباتی‌ارضرومه‌سوق‌ایدلدی . بورادە تجمع ایدن عسکرك مقداری ٨٠,٠٠٠ قدردر .

ایکنجی بر اردوکاه دخی شمنیده تأسیس ایدیله‌رك نیشده‌کی قول‌اردولرك برقسمی بورایه کوندرلدی . قره طاغه قارشی اجرای حرکت ایدن درویش پاشا اردوسندن دخی شمنی‌یه ١٥,٠٠٠ کشی آلندی . عساکر مرقومه‌یی وارنه‌یه نقل ایتمك اوزره بار اسکله‌سنه اوچ جسیم نقلیه سفینه‌سی کوندرلدی . سوریه سواحلندن کان واپورلرله دخی هرکون یڭی ، شام‌وحلبدن برقاچ‌طابور کلیور ، وبونلر استانبوله مواصلتلرینی متعاقب درحال وارنه و شمنی‌یه سوق اولنیوردی . نقلیه سفائنی قلاع‌عثمانیه‌یه متصل جبخانه طوپ‌وتفنك‌طاشیوردی . آناطولیده‌کی مواقع مستحکمه‌دن الك زیاده حکومتك نظر دقتنی جلب ایدنلر ارضروم ، قارص ، اردهان ، سینوب وطربزون ایدی . استانبولده‌کی باروت وفشنك فابریقه‌لری کیجه وکوندوز ایشلیوردی .

یونانستان حدودیده نظردقتدن دور طوتیلمیه‌رق تسالیاده‌کی متروك طابیه‌لر تعمیر ، یڭی‌طوپلرله تجهیز وعسکری تزیید ایدلمکده ایدی . پلاتامونا ، ترحاله ، چتالجه ، دومکه ، غولوص ، یڭی‌شهرطابیه‌لرینه قروپ معمولاتندن‌مختلف عدد وجسامتده طوپلر قونیلدی . تسالیا قطعه‌سنده بولنان عسکرك مقداری ٦,٠٠٠ ایدی . اپیر قطعه‌سنددە یانیه ، ارکری ، پره‌وزه ، ناردا قلعه‌لری‌مدافعه حالنه وضع اولندی . بوراده‌کی عسکر تسالیاده‌کندن فضله ایدی .

خلاصه روسلر نصل (کیشنه‌ف) مرکز اولمق اوزره پروت‌نهری بوینده

طولاپلانیورسه عثمانلی اردوسی دخی وضع الجیشنك مركزی شمنی اولمق اوزره طونه بوینده تجمعنی اكمال ایدیور، عینی زمانده ویدین، سلستره، چرناوودا، طولجه، ماچین وخرصووه‌ده كلیتلی عسكر طوپلانیوردی . روس اردوسی هركون یوروییش امرینك ورودینه انتظار ایتدیكی كبی عثمانلیلرده خصملرینه كمال ثبات ومتانت ایله مقابله‌یه وار قوتلریله حاضرلانیورلردی .

*
* *

بو آرالق استانبولده خلقك حسیات حربجویانه‌سی وهیئت وكلادن خشنودسزلغی كیتدكجه تزاید ایتمكده ایدی . حكومت هركون برچوق كیشیلری توقیف ایدییور، ضابطه مخل آسایش برحال وقیام واختلال وقوعنه میدان ویرمامك ایچون صوك درجه ابراز فعالیت ایلیوردی . اهالی حالا داماد محمود پاشا ایله سرعسكر ردیف پاشانك درسعادتدن تبعیدینی ایستیورلردی . فقط بونك ایچون یاپیلان نمایشلرك هپسی نتیجه‌سز قالیور، وكلا بو ایشلرده اوك آیاق اولانلرك توقیف وتبعیدیله كندی موقعلرینی محافظه وتحكیمه چالشیوردی . بوتدابیر ایسه غلیانی برقات دها آرتدیرییور، سلاملق اثناسنده ینه بیوك بر نمایش اجرا ایدیله‌جكی سویلنیوردی .

مارت ایچنده مكتب حربیه طلبه‌سندن بر قاچنك دها توقیف ایدلدیكی شایع اولدی . بونلر آرقداشلرندن برقاچنك توقیعی اوزرینه شدیدالمآل برمقاله یازدرق نشر ایتدیرمك اوزره «وقت» غزته‌سی اداره‌خانه‌سنه كوتورمشلردی . مذكور غزته‌نك مدیری فیلیپ افندی مقاله زیرینه طلبهٔ عمومیه‌نك امضالرینی آلدیردقدن صكره مقاله‌یی طوغریجه سرعسكره كوتوروب تسلیم ایتمش ایدی . سرعسكر، كاغدی اوقور اوقوماز برحدت كسیله‌رك مقاله‌ده‌كی امضالرك صاحبلرینی درحال باب سرعسكری‌یه جلب ایتدیروب بومقاله‌یی حقیقةً كندیلرینك یازوب یازمدیغنی حقارت آمیز برافاده ایله صورونجه طلبه هیچ اعتداللرینی غائب ایتمیه‌رك سرعسكره، كندی قوللاندیغی لسان ایله مقابله و «كورمیسك؟ امضالرمزی كورمیورمیسك؟ مقاله‌یی بز كندمز یازدق.» جوابنی اعطا ایلدیلر . بو بی‌پروا چوجقلرك همان سلك عسكریدن طرد ایله حبسه القا ایدلدكلرینی سویلمك زائددر . حبسخانه‌یه كیدركن یولده متصل «یاشاسون مدحت!» دیه باغیرییورلردی .

مدحت پاشانك لهنده شدیدالمآل بررساله یازمش اولمقله اتهام ایدیلن مكتب

حربیه طلبه‌سندن علی نظمی افندی اسمنده دیگر بر گنج حقنده اوصره‌ده استانبولده پك فجیع روایتلر دوران ایدییوردی . بر انکلیز غزته‌سی مخابری بو بیچاره‌نك طیاق ییه ییه تسلیم روح ایتدیکنی یازمش ایدی. بزم غزته‌لر بو حوادثی صورت قطعیه‌ده تکذیب ایتدیلر . بونك اوزرینه مخابر ، کندی استخبارینك موثوقیتنی اثبات ایچون، ارائه ایده‌جکی ایکی ذات ایله برلکده محبوسی زیارت ایتسنه مساعده طلب ایلدی ، فقط بو مساعده دریغ اولندی . بالآخره پاریس غزته‌لرندن برینك مخابری بو بابده تحقیقات اجرا ایتدیکنی وکندیسنه موثوق وشایان اعتماد بر منبعدن معلومات آتیه اعطا اولندیغنی یازییوردی : « علی نظمی مدحت پاشا لهنده یازی یازمشدر. بونك ایچون مکتب حربیه‌ده توقیف وباب سرعسکری حبسخانه‌سنه نقل ایدلمش، برقاچ کون صکره وفات ایتمشدر.»

مخابره بو معلوماتی ویرن ذات علی نظمینك اثنای توقیفنده وباب سرعسکریده حین حبسنده حاضر بولندیغنی و وفات ایتدیکنی کوزیله کوردیکنی ، طیاق آتیلدیغنی کورمامش ایسه‌ده ، معامله ضربیه اجرا ایدلمش اولمسی قویاً محتمل اولدیغنی‌ده سویلیوردی . بو مخابرك منسوب اولدیغی غزته او زمان مملکتمزك واز جمله استانبولك احوالنه دائر پك موثوق معلومات نشر ایتمکله معروف اولدیغی جهتله علی نظمی حقنده ویردیکی معلومات دخی او زمان صحیح اولمق اوزره تلقی ایدلمشدر .

*
* *

ایشته اعلان حرب صره‌سنده طرفین اردولری بروجه بالا حاضرلانمش ایدی . بزم طونه خطنی مدافعه‌یه تخصیص ایلدیکمز قوت ٢٠٠,٠٠٠ کشی راده‌سنده ایدی.. بو اردو عبدالکریم پاشا قوماندا‌سنده اوچ قول اردویه واون ایکی مستقل فرقه‌یه منقسم ایدی . ویدین اردوسی نامنی آلان تیموق قول اردوسی عثمان پاشا ، شمنی قول اردوسی فضلی پاشا ، روسجق قول اردوسی طاهر پاشا قوماندا‌سنده ایدی . بونلرك هپسی ٦٦ آلایلی اونبر لوا تشکیل ایدییوردی . مستقل فرقه‌لردن سلستره فرقه‌سی سلامی، وارنه فرقه‌سی حسن پاشا قوماندا-سنده اولوب متباقی احتیاط فرقه‌لری‌ده شمنی و روسجق جوارنده طوغریدن طوغری‌یه سردارك قوماندا‌سنده ایدی . طونه اردوسی قوماندانی دخی مشیر احمد ایوب پاشا ایدی .

اعلان حرب کونی طونه اردوسی ایله ارضروم وباطومده‌کی عساکرك

قوماندانلرينه خطاباً اصدار اولنان بيانامهٔ همايون بروجه آتى ايدى :

« روسيه حكومتى بزم ايله مناسبات ديپلوماتيقيه‌سنى قطع وبزه اعلان حرب ايتسنه مبنى بزده جناب حقك لطف و عنايتنه و امت اسلاميه‌نك مدد رس سلامتى اولان پيغمبر ذيشانمز افندمزك معاونت معنويه‌لرينه صيغنه‌رق سلاحه صارلمغه مجبوريت كوريورز . بزم شمدى‌يه قدر صلحى اخلال ايده‌جك برحركتده بولنمديغمز معلومكزدر .

عسكرمزى سلاح آلتنده بولنديرمقله برابر دائما افكار صلحجويانه پرورده ايده‌كلديكمز كبى خيرخواهمز اولان دول‌متحابه‌نك وصاياسنه‌ده اعتبار ايدرك آنلرله برلكده صلحك محافظه‌سنه چالشدق . آنجق خصممز ، تعقيب ايتمكده اولديغى مقصدك حقوقمزى ، استقلالمزى ، حتى مملكتمزى بيله كاملاً محووپامال ايتمكدن عبارت اولديغنى وبومقصدى‌الده ايتمدكجه راحت‌ايده‌ميه‌جكنى حركت واقعه‌سيله اثبات ايدييور . دشمن بوكون بزه ، حقوق دوله مغاير اوله‌رق بلاسبب معقول تعرض ايدييور . جناب حافظ حقيقينك بزه نصرت و مظفريت بخش ايده‌جكنه اميد وارز . عسكرلرمزك غيرت و مساعئ حميتكارانه‌لرى ، تبعهٔ صادقه‌مزك اتحاد كاملى و معاونت ماديه و معنويه‌لرى سايه‌سنده دشمنك شوتشبثنك عقيم‌قاله‌جغنه امينتمز بركمالدر . دولت عثمانيه‌نك صيت وشهرت لائقه‌سنى محافظه و شانلى اجدادينك اثرينى تعقيب ايده‌جك اولان عسكرلرمله الى‌الابد انتخاره حق قازانمقلغمى لطف خدادن بكلرم . اولادلرم مقامنده اولان وقومانده‌كزده بولنان ضابطان وافرادك جمله‌سنه سلام ايدرم . دولت ومملكت آنلرى بوكون ايچون بسله‌مشدر . بناءً عليه هركسك كنديلرندن بكلديكى بتون غيرتى ، محبت‌وطنيه‌يى‌وجسارتى كوسترسونلر ، اجدادلرينك وياخود شهيد و ياغازى اوله‌رق وفات ايدن قرداشلرينك قانى بهاسنه آلنمش اولان قلعه‌لرمزك هرطاشنى ، طوپراغمزك هرقاريش يرينى مدافعه ومحافظه ايتسونلر . دشمنك هجومنى دفع ، عثمانليلرجه حياتلرندن دها عزيز اولان شرف واستقلال دولتى‌مدافعه ايلسونلر ! عسكرلرمز وظيفهٔ مقدسه‌لرينى ايفا ايتدكجه عنايت الٓهى وروحانيت جناب رسالتپناهى كنديلرينه رهبر وادعيهٔ خيريه‌مز رفيق ، عسكرلرمزك اولاد و عيالنه بتون ملت عثمانيه خادم ومعين اوله‌جقدر . پادشاهكز دائما سزكله برابر بولنه‌جق و حين حاجتده

لواى مقدس خلافت وسلطنتى آچه‌رق امدادكزه شتابه ، وطنك ناموس ، حقوق و استقلالى اغورنده فداى جانه مهيا بولنه‌جقدر . جناب حق نصرت احسان ايلسون ! »

روس اردوسنك حدودى تجاوزى

روس اردوسنك ، اعلان حرب خبرينك وصولندن اول حدودى تجاوز ايتمش اولديغى سويلمش ايدك . بو حركت افرنجى نيسانك اون دردنجى كونى درت قولدن اجرا ايدلمشدر . صاغ جناح قولى (جنرال دريزن) اونكه‌نى ، ياش ، رومان ، باكه‌ئو ، فوشقانى ، ريمنيك ، بوچه‌ئو ، پلويستى طريقيله بكرش حواليسنه ؛ وسطده‌كى قول (جنرال وانووسكى) قسماً اونكه‌نى ، ياش ، واسلوى ، برلاد ، تكوش ، فوشقانى طريقيله باناسايه ، قسماً ده بشتاماق ، له‌ئووا ، فالچى وبرلاد طريقيله كذا بكرش جوارينه ؛ صول جناح قولى (جنرال راده‌تسكى) بشتاماق ، فالجى ، قلاص ، ابرائيل ، يركوى ودايچا طريقيله سلستره قارشيسنه ، قسماً ده پلومبويتايه قدر ايلرولدى . دوبريجه قطعه‌سنه مأمور ايديلن جنرال شاحقوفسكى قوماندا‌سنده‌كى قول اردو قوماى طريقيله قلاص ، ابرائيل ، باربوشى ، ره‌نى ، كيليا واسماعيله كتدى .

روس اردوسنك شو حركت تجاوزيه‌سى حقوق دول احكامنه و رومانيا اتفاقنامه‌سنه مغايرايدى . كرچه روسيه دولت عليه‌يه ۲٤ نيسانده اعلان حرب ايتمش ايسه‌ده پيشدارى تشكيل ايدن بعض قطعات رومانيا حدودينه تجاوز ايچون دها نيسانك يكرمى اوچنجى كونى صباحى امر آلمشلردى . بعض قول اردولره برمعتادقزاق فرقه‌لرى الحاق ايدلمش ايدى . خيوه‌وخوقند محاربه‌لرنده سوارى قوماندانلغيله شهرت بولمش اولان جنرال سقوبه‌لفك قوماندا‌سنده‌كى مختلط سوارى فرقه‌سندن برمفرزه يوم مذكورصباحى (سرت) نهرى اوزرنده‌كى باربوشى شمندوفر كوپريسنى ضبطه مأموراولمش ويوز كيلومترو امتدادنده‌كى يولى نيسانك يكرمى دردنجى كونى اقشامنه قدر قطع ايتمش ايدى .

روسيه ايله عقد اولنان ايتلافى روما‌نيا سناتوسى تصديقه هنوز وقت

بوله‌مامش و پرنس شارل سرت کوپریسنك عثمانلی زرهلیلری طرفندن تخریب ایدلمامسی ایچون مذکور کوپری‌یی طوپراق طابیه‌لرله تحت محافظه ومدافعه‌یه آلدیرمش اولدیغندن روس اردوسنك شو حرکتی رومانیانك هیچ خوشنه کیتمدی . دها صکره قلاص ، ابرائیل ، ردنی ، اسماعیل وکیلیا اراضیسنك کاملاً ضبطی روسیه‌نك بسارابیانك بو قسمنی تکرار اله کچیرمك ایستدیکنی مبین برسوء علامت کبی تلقی ایدلمشدر .

بحرسیاه فیلوسی قوماندانی آمیرال هوبارت پاشا

بار بوشیده‌کی سرت کوپریسنك ضبطی بر آز تفصیله شایاندر . دولت عثمانیه سوء ادارهٔ داخلیه وبوندن اول وقوعبولان محاربه یوزندن کرچه دوچار ضعف اولمش ایدی ایسه‌ده عثمانلیلرك عسکرلکجه اولان شهرت ومزیتلرندن ایلك خط مدافعه‌یی تشکیل ایدن طونه‌یی محافظه ایده‌بیله جکلری هر حالده مأمول ومنتظر ایدی . عثمانلی اردوسنك محاربات سابقه‌ده اولدیغی کبی بو دفعه طونه‌نك صول ساحلنه حاکم بولنمامسی واقعا خط مذکورك مدافعه‌سنی اشکال ایدرسه‌ده ایکی ساحل آره‌سنده تشکلاتجه فرق بولنمسی ، صاغ ساحل حاکم تپه‌لرله محفوظ اولدیغی حالده صول ساحلك دوز واکثریا صو آلتنده بولنمسی مدافعین ایچون هر حالده فائده‌لی ایدی . الك مهم کچید نقطه‌لرده ذاتاً طابیه‌لرله ستر ایدلمش ایدی . بوندن بشقه بزم مکمل برقوهٔ بحریه‌مز وار ایدی‌که طونه‌یه قدر کیردرك روسلره مشکلات عظیمه ایقاع ایده‌بیلیردی .

عثمانلی دونانمسی یکرمی قدر زرهلی سفائندن (١٦٣ بیوك و ٤٠ کوچك طوپ) مرکب اولوب برقسمی سلستره‌یه قدر ، حتی صولر یوکسك اولدیغی

طوتراقانه قدر کیره‌بیلیردی . باب عالی روسیه‌نك قره‌دکزده‌کی لیمانلری ایچون آبلوقه اعلان ایتمش ایدی . یدی زرهلی و اون سکز زرهسز سفینه (٧٤ طوپ) ایله اوچ استمبوطدن مرکب اولان نونه فیلوسی خرصوه ایله سلستره، طوتراقان ، روسچق ، زشتوی ، نیکبولی ، راحوه و ویدین آره‌سنده بولندیغندن

رؤف پاشا

چابوجق ایسته‌دیکی نقطه‌ده طوپلانه‌بیلیردی . دولت علیه او زمان آوروپانك اوچنجی دولت بحریه‌سی ایدی . قوماندانلری آره‌سنده آمریقا محاربات داخلیه‌سنده کوستردیکی جرأت و جسارت ایله مشهور اولان آمیرال هوبارت پاشا کبی مقتدر بر ذات ده واردی . هوبارت پاشا حربك بدایتنده اوده‌سانی

طوپه‌طوتغی بیله تکلیف ایتمش ایسه‌ده تکلیفنی هرنه‌دن‌ایسه قبول ایتدیره‌مامشدر.

سرت کوپریسی حقنده‌کی پلانه دائر ایکی روایت واردر. برنجیسی هوبارت پاشانی‌حقلی کوستریور. مومی‌الیه سرت نهری اوزرنده‌کی شمندوفر کوپریسنی همان تخریب ایتمك فکرنده اولوب بوفکرینی استانبولده‌کی مجلس حربده دخی درمیان ایتمش وبوسبدن روسلرك حدودی تجاوز ایتدکاری خبری کلیر کلمز کوپری‌یی دینامیت ایله تخریب ایتمسنی قلاص اوکنده طولاشان فیلویه امر ایتمش اولدیغی حالده نیسانك یکرمی دردنجی کونی سرت منصبنده بر آویزویه راکباً بوتدبیر مهمك اجراسنه نظارت ایله مشغول بولندیغی برصره‌ده روسجقه کلوب عبدالکریم پاشانی کورمسی ایچون امر آلنمله همان اوطرفه عزیمت ایتمش وعزیمتنی متعاقب کمی سواریلرندن برینه روسلرك تقربی اخبار ایدلمش ایسه‌ده مومی‌الیه هوبارت پاشا طرفندن ویریلان امر قطعی‌یی اجرا ایده‌جك یرده سواری ایله مذاکره‌یه کیریشمش، بریکی بوایشك برطوزاق اولماسندن قورقه‌رق ممانعت ایتمش. بناءً علیه سنتوبه‌لفك سواریسی آرقه‌سنده پیاده وطوپچی اولدیغی حالده کله‌رك ذکر اولنان موقع مهمی بلا ممانعت ضبط ایلمشدر.

دیکر برروایته کوره کوپرینك تخریبی امری عثمانلی فیلوسنه نیسانك یکرمی بشنجی کونی ورود ایتمشدر. هرنه ایسه، ایلریده دخی کوریله‌جکی اوزره عبدالکریم پاشا النده‌کی قوتك آزلغندن‌طولایی رومانیا اراضیسنه‌کچوب روسلر اوزرینه اوراده تعرض ایله‌که جسارت ایده‌میوردی. کچسه دخی اوراده روسلرك مواصلتندن‌اول رومانیالیلر طرفندن مقاومت کوره‌جکی محقق ایدی. مع مافیه سرت کوپریسنی وقت وزمانیله تخریب ایتمسی هرحالده لازم ایدی. برابرلرنده کلیتلی لوازم حربیه کتیرمکه مجبور اولان روسلرك اصل دارالحربه مواصلتلری تام ایکی آیه توقف ایتمش اولدیغندن ٢٤٠ مترو طولنده بولنان وبالکز وسطنده‌کی کوزی ٩٤ مترو امتدادنده اولان سرت کوپریسی تخریب ایدلسه‌یدی، سفر آیلرجه دها تأخره دوچار اولوردی. استانبولده‌کی آتاشه‌میلیترلرجه بوجهت اودرجه آشکارایدی‌که عبدالکریم پاشا دارالحربه‌کیدرکن آوستریا آتاشه‌میلیتری میرآلای (راب) وداع ایچون کلدیکی زمان کندیسنه باربوشی کوپریسنی اونوتمامسنی صیقی صیقی‌یه اخطار ایتمش ایدی.

روسلر ابرائیلده آغیر طوپلر ایچون بطاریه‌لر انشاسنه باشلادیغی صره‌ده

ایدی که مایسك طقوزنجی کونی برعثمانلی زرهلی قوروه‌تی ماچینه کلوب آتش آچدی . بوندن غراندوق قسطنطینك استحکام انشا آتنی تفتیش ایتمك اوزره ابرائیله کلدیکنی عثمانلیلرك جسوس واسطه‌سیله خبر آلمش اولدقلری معناسی چیقارلدی . زیرا مومی الیهك شمندوفر استاسیونه مواصلتندن برقاچ دقیقه صکره اورایه بر مرمی دوشمش ایدی . ترنك اوزرینه آتیلان دیکر برمرمی دخی واغونلرك اوستندن کچوب کیتدی . بر اوچنجی مرمی ده استاسیوندن قرق مترو قدر اوزاغه دوشدی . بو مرمیلرك غراندوق ایچون آتیلمدیغی فرض ایدلسه بیله ، عثمانلی فیلوسنك سرت کوپریسنك تخریبنی اهمال ایتدکدن صکره شمدی شمندوفر خطنی بوزمق ایستدیکی استدلال اولنه‌بیلیر . ایرتسی کونی روسلر ایکی طابیه حاضرلامش ایدیلر . بری ماچین قولنه ، دیکری عثمانلیلرك تحت اشغالنده بولنان (کچه‌ت) ه متوجه ایدی . ۱۰ مایسده روسلر طورپیل وضعنه باشلایوب ایرتسی کونی‌ده دوام وحتی کچه‌ته عسکر چیقارمغه بیله تشبث ایتدیلر . اوکله‌دن صکره ابرائیله بر زرهلی قوروه‌ت ایله اوچ سفینه دها کلدی .

روسلر برکون اول باشلادقلری طورپیل وضعی عملیاتنه ۱۱ مایسده دخی دوام و (کچه‌ت) ی اشغال ایچون اوطرفه عسکر اخراجنه تشبث ایتدیلر . اوکله‌دن صکره ابرائیل اوکنه برزرهلی قوروه‌ت ایله اوچ سفینه دها کلدی . بوفیلو ماچین قولنده محاربه نظامنده اخذ موضع ایلدیکندن روس بطاریه‌لری آتش آچدیلر . روسلر اوتوز مرمی انداخت ایتدکدن صکره آتش کسمك اوزره ایدیلرکه (لطف جلیل) زرهلی قوروه‌تی بردنبره برهوا اولدی . بر دانه ایله برخمبره ۱۸٦۸ ده بوردوده آرمان دستکاهلرنده انشا ایدیلن بوکوزل کمی‌یی اودرجه تخریب ایتمش ایدی‌که ۱۵۰ نفر مرتباتندن یالکز برکشی قورتیله‌بیلدی . ایکی قله ومکمل آرمسترونغ طوپلریله مجهز اولان لطف جلیل ٦۷ مترو طولنده و۱۳ مترو عرضنده اولوب زره ثخنی ۱۱ سانتیمتره ایدی . غرق اولمسنه الك زیاده کوکرته‌سنك زرهسز اولمسی سببیت ویرمشدر . بوراده روس طوپجیسنك عثمانلی دونمانسنه فائقیتنك تبین ایلمش ، بوندن بشقه دونمانك روسلرطرفندن وضع اولنان طورپیلر حسبیله حرکات بحریه‌یه دوامه جسارتی قالمامش اولدیغی‌ده ذکره شایان نقاط مهمه‌دندر . روسلر شمندوفر واسطه‌سیله طونه‌یه ، سوکیلوب طاقیلیر طورپیدو استمبوطی وسائر مراکب دخی کتیرمشلردی . مایسك یکرمی آلتنجی کیجه‌سی قسه‌نیا ، چاردوپچ ، جیکیت

وچاردونا سفينه‌لرى ماچين قنالنده‌كى عثمانلى مونيتورلرينه تعرض ايچون امر آلديلر. غايت تهلكه‌لى اولان بو حركت اثناسنده چاردوويچ (حفظ الرحمن) مونيتورينك بورداسنه برطوربيدو مرميسى اصابت ايتديره‌رك سفينهٔ مذكوره‌يى رخنه‌دار ايلديكى كبى قسمه‌نيانك آتديغى ديكر برمرمى دخى اورته‌سندن دلمكله حفظ الرحمن غرق اولدى. شو موفقيت روس اردوكاهنده بيوك بر مسرت حاصل ايتدكدن بشقه بعض محافل عسكريه‌ده دخى زرهلى سفائنك قيمت عمليه‌لرى حقنده برمدت شبهه حصولنه سببيت ويردى.

روسلرك بوندن صكره‌كى حركات عسكريه‌سنى تصوير ايتمدن اول رومانيا طرفندن اتخاذ اولنان تدابير حربيه‌يى ذكر ايده‌جكز. رومانيانك ١٨ نيسانده يعنى روس اردوسنك رومانيادن مرورينه دائر اولان مقاوله‌نامه‌نك عقدندن ايكى كون صكره باشلاديغى سفربرلك ٧ مايسده ختام بولمش ايدى، ايكى قول اردويه تفريق ايديلن و ٥٠,٠٠٠ كشى ايله ١٨٠ طوبدن مركب اولان اردونك باش قوماندانلغى پرنس شارل درعهده ايتدى. اردو ايجابى حالنده يوز بيك كشى‌يه ابلاغ اولنه‌بيليردى. اركان حرب رئيسى ميرالاى ژورژسلانيچانو ايدى. بدايت مخاصماتده رومانياليلرك، نه طونه‌نك او بر طرفنده‌كى عثمانلى اردوسنك قوتى، نه‌ده عبدالكريم پاشانك پلانى حقنده طوغرى بر معلوماتلرى يوق ايدى. روسلرك طونه بوينده تجمع سوق الجيشلرينى اكمال ايده بيلملرى ايچون هفته‌لرجه واحوال هوائيه‌نك فوق العاده مساعده‌سزلكى حسبيله بلكه آيلرجه زمان لازم ايدى. بو مدت ظرفنده طونه‌ده قوتلى بردونمالرى بولنان عثمانليلر رومانيا ساحلنى دوكر وهيچ اولمزسه صول ساحله چيقه‌جق برقاچ مفرزه شمندوفر ويوللرى تخريب، امور اداره‌يى سكته‌دار ايده بيليردى. بناءً عليه رومانيا اردوسى، روسلرك مواصلتنه قدر الڭ مهم نقاطى مدافعه ايله مكلف بولنيوردى. رومانياليلرك ٢٤ نيسانده روسلره ترك ايتدكارى سرت كوپريسى اوزرنده‌كى مواضع مستحكمه‌يى ذاتاً ذكر ايتمش ايدك. پرنس شارل عثمانليلرك ويدين طرفندن تعرضنى وطوغريدن طوغرى‌يه بكرشى تهديد ايتمك اوزره نيكبولى ايله سلستره آره‌سندن طونه‌يى كچملرينى منع ايچون اوصورتده ترتيبات آلدى كه قلفات ايله جوارى آره‌سنده كائن نقاط برنجى قول اردويه منسوب قطعات ايله، يركوى واولتانچه آره‌سنده‌كى نقاط دخى ايكنجى قول اردو قطعاتى ايله ستر اولندى. بكرشده دخى ايلرى‌يى تقويه‌يه كافى براحتياط آليقوندى.

٨ مايسدن اعتباراً ويديندن قلفاته ، روسجقدن بركوی ساحلنه وطوتره‌قاندن اولتانيچه‌يه طوغری اجرا ايديلن وبالآخره نقاط سائرۀ متعدده‌ده دوام اولنان طوپجی محاربه‌لريله استكشافات عثمانلی اردوسنك روسلرك تجمعنه مانع اولمغه چاليشدقلرينی اثبات وروماينا اردوسی حاضرلانمش واك مهم گچيد نقطه‌لرينی ستر ايتمش اولمه‌يدی ، عبدالكريم پاشانك طونه‌نك صول ساحلنه سوقيات اجرا ايتمك نيتنده بولنديغنه دلالت ايدر . پلونه قهرمانی عثمان پاشا ابتدايتده ٦٠,٠٠٠ كشيلك اردوسيله ويديندن طونه‌نك صول ساحلنه گچمك ودشمنله اوراده مصادمه ايلك نيتنده ايدی ايسه‌ده بوكا عبدالكريم پاشا واستانبولده‌كی مجلس حرب مانع اولمشدر .

اك اوزاقده‌كی قطعاتك محاربه‌ده اجرا ايده‌جكی حركاتی يشيل ماصه باشندن امر واداره ايدن بو مجلس حرب وظيفه‌سنی استانبولده « دار شورا » ايفا ايدييوردی . سرعسكر رديف پاشا هيچ كمسه‌نك سومديكی وهركسك قورقدنی محافل عسكريه‌نك بيله نفرت ايتديكی بر آدم ايدی . رديف پاشانك لياقت ممتازه اصحابندن اولوب تشكيلات وتنسيقات عسكريه‌جه بك مهم خدمات ايفا ايتمش . معلومات خصوصيۀ عسكريه صاحبی شديدالطبع برعسكر اولديغی مسلمدر . نقط سرايه اولان فرط مربوطيتی ، خدمت عسكريه‌ده صاچ آغارتمش ارباب لياقت واقتداری برطرفه براقه‌رق كندی منسوبينی قايرمق خصوصنده‌كی اهمالك وغيرتی مزمت شخصيه‌سنی كولكه‌ده براقه‌جق بيوك برقصوردر . مثلا ملكتده بونجه خدماتی سبق ايتمش اولان سردار اكرم كبی بر پير محترمی ، اردونك باش قوماندانی عبدالحميددن آلدبغی امر اوزرينه اك اهميتسز خصوصاتده بيله كنديسندن استيذانسز هيچ برايش ياپمامغه مجبور وبوصورتله سايه‌سنده سرعسكرلكه‌قدر ارتقا ايلديكی بوذاتی دلگير ايتمشدر . رديف پاشا يالكز عبدالكريم پاشانك حقوق وصلاحيتنی تحديد ايتمكله اكتفا ايتميوب اك مهم قوماندانلقلره هيچ بر لياقت واهليتی اولميانلری تعيين ايتمك صورتيله صرپ وقره‌طاغ محاربه‌لرنده بونجه يارارلقلری كورولمش اولان پاشالری‌ده كوجنديرمش ، ازجمله علی صائب ، سليمان ودرويش پاشالری قره‌طاغده ، اردونك اك محترم قوماندانلرندن حافظ پاشايی نيش موقع قوماندانلغی كبی ايشسز ، كوچسز بر مأموريتده ، فضلی پاشايی شمنيده بر احتياط فرقه‌سی قوماندانلغنده براقمش ، نجيب پاشايی اردو اركان حربيه رياستندن عزل ايدرك يرينه غايت جسور وتميز يوركلی اولمقله برابر بو وظيفه‌نك اهلی اوليان

محمود پاشایی تعیین ایتشدر . غریبدر که محمود پاشا طونه اردوسی قرارگاه عمومیسنده بولنمق لازم کلیرکن باب سرعسکریده یان کلش اوطورمشدر . دارشورا اعضاسنك وباب سرعسکری دوائر رؤساسنك اردوده برر ایکیشر آدمی اولوب هپسی بونلری ممکن مرتبه قایرمغه چالیشیرلردی . هله هپسنك متفق اولدقلری بر نقطه واردی که اوده اردو قوماندانلرینك صلاحیتنی تحدید ایتمك ایدی . استانبولده کی پاشالر دشمن قارشیسنده بولنان اردو قوماندانلرینه یالکز ترتیبات عمومیه حقنده اوامر وتعلیمات ویرمکله اکتفا ایدوب بو اوامرك صورت اجراسنی آنلرك رأیلرینه براقمز ، پایتختده راحت راحت اوطوروب قهوه وسیغارهلرینی ایچرکن دارالحربده کی عسکرك ییهجکنه ، ایچهجکنه بیله قاریشیر ، بر طابورك سوق واستخدامی کبی بهمهحال محلنده قرار ویرلمك لازمکلن اك کوچك تفرعاته قدر کندیلرندن استیذان کیفیتی امر ایدرلردی .

قیصریهلی احمد پاشا قپودان پاشالغك لغوی اوزرینه روسجغه قوماندان تعیین ایدلمش ایدی . بو لیمانده زرهلیلر وهر نوعدن سفائن ده واردی . روسجق ایله ویدین آرهسنده کی نیکبولی قلعهسنك لیماننده ده بر چکید حرکتنی ستر ایدهبیلهجك ایکی زرهلی لکرانداز بولنیوردی . رومانیالیلرك بر طوپی نیکبولی جوارنده (قورانیا) ده راحوودن کلوب موقع مذکوری طوپه طوتان برعثمانلی سفینهٔ حربیهسنك پروانهسنی سقطلادیغندن بوده محاربهیه غیر مقتدر برحالده برکناره چکیلمکه مجبور اولدی .

سقوبهلفك مفرزهسی ۱۹ مایسده (یرکوی) موقع مهمنه کلهرك اوچنجی رومانیا فرقهسنی دکیشدیردی . جنرال آللر قوماندانلغنده کی ایکنجی روس فرقهسنده ده ۲۱ مایسده دردنجی رومانیا فرقهسی اهمیتجه دیکرندن آشاغی قالمیان اولتانیچه موقعنی تسلیم ایتدی . بو صورتله روسلر رومانیا عساکرینك تحت اشغالنده بولنان مواقعه یاواش یاواش داخل اولدیلر .

رومانیا حکومتنك روسیهیه ایتدیکی خدمت ، یالکز بویله روس اردوسنك مواصلته قدر طونه بوینی بکلمکدن عبارت قالمامشدر .

بو حربه رومانیانك نهدرجهیه قدر اشتراك ایتمش اولدیغنی اکلامق ایچون ۱۶ نیسان تاریخلی مقاولهنامهنك صورت اجراسنه دائر صکرهدن عقد اولنان دیکر بر مقاوله احکامنی کوز اوکنه کتیرمك ایجاب ایدر . بو مقاولهنامه موجبنجه رومانیا حکومتی روسیه اردوسنه شمندوفرلریله طرق بریه ومائیهسندن پوسته

وتلغرافلرندن استفاده‌حقنی ویریور، اعاشه ونقلیات عسکریه ایچون‌ده مملکتك منابع مادیه‌سنی روسلرك النه براقیوردی. روس ورومانیا مقامات عسکریه‌سنك مناسباتی خصوصی قومیسرلر واسطه‌سیله اجرا ایدلمك مقرر ایدی. روس عساکرینك کچه‌جکی اراضینك منابع وسائط مادیه‌سی حقنده بوقومیسرلره معلومات تامه‌ویریله‌جك، قوناق، آچیق اردوکاه، عسکر وآغرلق نقلی، جبخانه، خسته‌خانه واجزاخانه لوازمی تدارکی خصوصنده رومانیا مأمورینی طرفندن تسهیلات کوستریله‌جك، عسکر نقلی خصوصنده روس‌اردوسیله برنسك‌اردوسی کاملاً سیان عد ایدیلوب ایکیسی‌ده عینی حقوق وامتیازاته مالك اوله‌جق‌ایدی. نقلیات تعرفه‌لرینه کلنجه رومانیا روسلره یوزده قرق تنزیلات یاپیوردی. روس عسکرینی حامل قطارلر، پوسته‌یی ورومانیا عسکرینی حامل اولنلر مستثنا اولمق اوزره سائر قطارلرك کافه‌سنه تقدم ایده‌جك، عادی قطارلر ایجابی تقدیرنده تحدید ویا بسبتون الغا اولنه‌بیله‌جك، تکمیل شمندوفر امورینی نافعه‌ناظرینك تحت‌ریاستنده، مختلف شمندوفر قومپانیه‌لری مرخصلرندن‌مرکب برقومیسیون، روسلردن مرکب دیکر بر قومیسیون ایله بالمذاکره رؤیت ایده‌جك، نقلیات عسکریه‌یه روس طرق عسکریه رئیسی طرفندن نظارت ایدیله‌جك، موما الیه روسیه حسابنه پلات فورم، رامپه، مقاص، مؤقت خط واستاسیون، افراد وحیوانات نقلنه مخصوص اشیا واغونلری انشا واعمالنه صلاحیتدار اوله‌جق ایدی. ینه بو رئیس سوء نیتی موجب تهلکه اوله‌بیله‌جك کوچك مأمورلرك عزلنی دخی طلبه مأذون ایدی. مقاوله‌نامه تلغراف مخابراتنه، روس اردوسنك آرقه‌سنده بر منزل خطی تأسیسنه، خسته‌خانه‌لره متعلق موادی‌ده احتوا ایدییوردی. رومانیا حکومتی روسیه‌یه لزومی قدر کراسته ولوازمهٔ سائره‌فروختنی، روس اردوسنه متعلق اشیانك، اردو رومانیاده بولندیغی مدتجه داخل مملکتده وطونه‌نك اوبر طرفنه مجاناً نقلنی، روس عسکری فراریلرینك دردستی‌ایچون معاونت ایتمکی دخی تعهد ایدییوردی.

شو مقاوله‌نامه‌ده پاره مسئله‌سی پك آز موضوع بحث‌اولمقده بولنمسنه نظراً روسیه، رومانیاده شمدیلك نه بولورسه کاملاً اغتنام ایتمك وبونی صکره‌دن الده ایده‌جکی غنیمت ایله اوده‌مك نیتنده ایدی. بناءً علیه روسیه‌نك روم ایلی‌یه قارشی اجرا ایلدیکی سفر عظیمك ایلك اسباب موفقیتی رومانیا احضار ایتمش دیمکدر.

روسلرك طونه‌دن مروری

چار ایکنجی آلکساندر ٦ حزیرانده (کیشینه‌ف) ده‌کی خسته‌لقدن رهایاب اوله‌رق اردونك قوماندانلغنی تکرار درعهده ایتمش اولان غراندوق نیقولانك قرارکاه عمومی اتخاذ ایلدیکی (پلوستی) یه واصل اولدی. معیتده ولی عهد ایله غراندوق ولادیمیر، سرژ، نیقولا نیقولایه‌ویچ، بالآخره بلغارستان پرنسی اولان آلکساندر فون باتنبرغ ایله غورچاقوف، میلیوتین، ایغناتیه‌ف، ژومینی وده‌ها سائر رجال واکابر مأمورین وارایدی. چار ٨ حزیرانده

طونه بوینده

رفاقتده بوذواتك اکثریسی بولندیغی حالده پرنس شارلی زیارت ایتمك اوزره بکرشه کلدی. رومانیا عسکری طرفندن استقبال ایدلدی.

مایس و حزیران آیلری ظرفنده روسلر طونه‌دن مروری تهیه ایتمکله اوغراشدیلر. گچید حرکتی طونه‌نك وسط و آشاغی طرفلرنده ایکی نقطه‌دن اجرا ایدیله‌جك ایدی. بدایتده اردونك ٥ حزیرانده مروری مقرر ایدیسه‌ده غراندوق نیقولانك راپوری مفادینه نظراً رومانیا شمندوفرلرینك نقلیاتی گجیکدیرمسی وهوالرك فنالغندن طولایی طونه صولرینك فوق العاده یوکسلمسی

سببیله حرکات دوچار تأخر اولمشدر . روسلر دها نیسان نهایتنده (رەنی) ایله (ابرائیل) ارەسنده‌کی خطی طوپیلرله سد ایتمش ومایس نهایتنده طونه‌نك (رەنی) ایله (خرصوه) آرەسنده‌کی قسمنده عثمانلی دونماسندن اثر قالمامش ایدی . بونك اوزرینه روسلرك ابرائیلدن کچه‌ته قدر قسماً سپاوقسماً طومبازلرله ١٢٠٠ متره طوانده و ٤ متره عرضنده بر کوپری قورملرینه مانع قالمامش ایسه‌ده صولر او درجه یوکسك ایدی که ١٤ نجی فرقه‌قوماندانی صفتیله بو کچید حرکتنی اجرایه مأمور اولان جنرال چیممیرمان بویله برصره‌ده مروری غایت تهلکه‌لی کوردی . باش قوماندادن تکرار امر ورود ایتمکله نهایت ٢٢ حزیران ایچون

روسلرك بر هجومی

حاضرلاندی . قوریلان کوپری قسماً صو آلتنده قالوب مروره الویرشلی اولمامقله جنرال زوقوف (ریازان) و (ریاسق) آلایلریله‌ك برقسمنی واپورلره، برقسمنی صندال وصاللره بندیره‌رك (بوجاق) ه چیقاردی، شدتلی برمحاربه‌دن صکره اوراده‌کی تپه‌لری ضبط ایتدی عثمانلی عسکری رجعت ایتدی . روسلر، پیدرپی کلن عسکرله قوتلرینی حدلازمه ابلاغ ایلدکدن صکره ماچین، طوله‌جه وخرصوه‌یه داخل اولدیلر . ٣ ضابط ایله ٤١ نفر تلفات ، ٢ ضابط و ٩٦ نفر مجروح ویرمشلردی . برمدت (ترایان) اوکنده توقفدن صکره تکمیل دوبریجه‌یی ده استیلا ایتدیلر .

وسطى طونه‌ده اجرا ایدیلن اصل کچید حرکتی حاضرلانمده غایت مشکلات چکیلمش اولدیغنی غراندوق نیقولا راپورنده صورت مخصوصه‌ده ذکر ایدییور. عثمانلی زرهلیلرینك اکثریسی بوراده اولدیغندن طورپیل وضعی عملیاتی بر قاتدها تهلکه‌لی ایدی . مع مافیه روسلر بوکا ینه موفق اولدیلر . صندللر و آرابه‌لرله طاشیوب کتیردکلری استمبوطلر ایله طورپیللری آتدیلر .

وسطى طونه‌ده‌کی اصل کچید نقطه‌سی هنوز تعیین ایدلمامشدی غراندوق، درت کون دوام ایدن طورپیل وضعی عملیاتی اثناسنده (پلویستی) ده‌کی قرارکاه عمومیسندن غیبوبت ایدرك (زیمنیچه) دن (طورنو)یه‌قدر طونه ساحلنی نظر تفتیشدن کچیردی . نیکبولی قارشیسنده کچید حرکتی اجراسنك مشکل اوله‌جغنی آکلایه‌رق زشتوی قارشیسنده (زیمنیچه) قربنده بر نقطه انتخاب ایتدی . بعده تدابیر آتیه‌یی اتخاذ ایلدی .

انتخاب اولنان کچید نقطه‌سندن یالکز سکزنجی قول اردو قوماندانی جنرال راده تسکینك معلوماتی اوله‌جق ایدی . حتی کندی قوماندا سنده‌کی قطعاتی یاکیلتمق ایچون بیله طقوزنجی پیاده فرقه‌سنی اولکی یوروبش استقامتنی تعقیب ایتدیره‌رك آلکساندریادن پیاترایه یوروتدی. زیمنیچه‌یه بایادن یالکز اون‌درد نجی پیاده فرقه‌سیله درد نجی آوجی لواسنی وجبل بطاریه‌سیله کوپریجی پارقنی کتیرتدی.

غراندوقك تدابیر سائره‌سندن ذکره شایان اولانی خصمنی اغفال ایچون (یرکوی) ده‌کی قلعه طوپچیسنه حزیرانك ٢٤ نجی کونی صباحندن اعتباراً هرکون روسچق طوپه طوتمسنی، ٢٥ نجی کونی‌ده نیکبولینك طوپه طوتیلمسنی امر ایتمسیدر .

غراندوق نیقولا حرب حقنده‌کی عمومی راپورنده دییورکه : « اردونك برابرنده کتیردیکی درت کوپریجی قافله‌سندن بشقه قلاص وسلاتیناده تایقلر احضار ایدلمش ایدی سهپالرله کوپری قورمغه مخصوص آلات سائره یالکز سلاتیناده جمع ایدلمش ایدی . قلاصده انشا اولنان تایقلر شمندوفرله سلاتینایه کتیرلدی . بعده تکمیل مالزمه طونه‌یه سوق ایدلمك اوزره آلونا نهرنده طوپلانیلدی . مالزمه طونه‌ده نیکبولی استحکاماتی اوکندن کچیریله‌جك ایدی . بشقه چاره یوق ایدی. (یازقلر اولسون، اوزمان نیکبولیده‌کی قوماندانلرمزده که) مالزمهٔ مذکوره حزیرانك ٢٧ ، ٢٨ و ٢٩ نجی کیجه‌لری اوکلرندن کچوب کیتدی . یوز طومبازی حاوی اولان ایلك قافله بر یوز باشینك قوماندا سنده

ايدى . ال اوكده كى طومبازك اوزرنده ، الندهٔ بشنجى استحكام طابورينك بايراغى اولديغى حالده استحكام قطعاتى قوماندانى جنرال دەپ طوريپوردى.
عثمانليلر بونلرى نيكبولى اوكندن كچوب كيتدكدن صكره كورديلر . قافله سالماً فلاموندايه واصل اولوب ايرتسى كونده غراندوق آلكسينك قوماندانسنده اولەرق زيمنيچەيه نقل ايدلدى . آيك يكرمى سكزنجى كيجەسى ده ينه عينى يردن الالى طومباز و ٣٤ صالدن مركب ايكنجى قافله ، يكرمى طقوزنجى كيجه متباقى اوتوز طومبازلق قافله كچدى . استحكام پارقلرى شمندوفر واسطەسيله باتاسا استاسيوننه . اورادن ده بەرايه نقل اولندى . »

٢٥ حزيرانده غراندوقك قرارگاه عموميسى سلاتينادن (تراشا) آچيق اردوكاهنه نقل اولنوب ايرتسى كون چارك قرارگاه هيئتى ده بورايه واصل اولدى.
٢٦ نجى كونى آقشام عسكر زيمنيچەده طوپلانوب وطوغريدن طوغرى يه ٢٤ نجى فرقه قوماندانى دراغوميروف ايله اوچنجى استحكام لواسى قوماندانى ريختراك ادارەسى آلتنده اولەرق كچيد حركتنى احضار ايتديلر . كچيده اولا حزيرانك يكرمى يدنجى كونى نصف الليلدن ايكى ساعت صكره بر آلاى پياده ، بر بلوك سوارى و ٤٠ نفر دون قزاغى باشلادى . قزاقلر كورك چكيورلردى. بو ايلك قافله قرق بش دقيقه صكره همان هيچ بر مقابله كورمدن قارشيكى ساحله چيقديلر . صكره دن كلنلر ايسه تفنك وطوپ آتشنه طوتيلديلر . بش قايق باتدى. قارشيكى ساحله كچن عسكرك بالنسبه آز واراضينك روس طوپلرينك آتشنه غير مساعد بولنمامسى حسبيله بدايةً طوپچى كريده براقيلوب قايقلره الك زياده پياده اركاب ايدلدى . جنرال دراغوميروف كنديسنك عسكر اركابنه نظارتى كافى كورەرك اوده طونەيى كچدى .

عبدالكريم پاشا روس اركان حربيەسى طرفندن انتخاب اولنان كچيد نقطەسنى خبر آلوب روسجق ونيكبوليده كى عسكرينى زشتويده طوپلامش اولسەيدى ، روسلر طونەيى كچەمز ، موفق اولسەلر بيله پك چوق تلفات ويرەرك كچرلردى. متعاقباً بر واپور طورنوماغورەلدن ايكى سفرده بر آلايى كاملاً قارشيكى ساحله كچيردكدن وصكره بر لوا آوجى ايله طوپچى يى ده چيقاردقدن صكره روسلر زشتوى اوزرينه يورومكه باشلاديلر . جزئى مدت محاربەدن صكره عثمانلى عساكرى طرنوه اوزرينه چكيلمكله زشتويده ساكن بلغارلر شهرى روسلره تسليم ايتديلر . روسلر بوراده اهالئ خرستيانيه طرفندن كمال شوق ايله استقبال

ایدلدیکی کبی اهالئ مسلمه ، شهرك ضبطی محقق اولدیغنی آکلار آکلاماز بلغارستان ایچریلرینه طوغری فرار ایتمش ، خانه‌لری ، جامع ومکتبلری خرستیانلر طرفندن کاملاً هدم وخراب ایدلمشدر . روسلرك طونه‌یی کچرکن تلفاتلری ۹ ضابط ایله ۲۹۰ نفردن عبارت ایدی . ۲۶ ضابط ایله ٤٤٦ نفرده مجروح واردی .

حزیرانك ۲۷ نجی کونی عسکر نقلیاتی آقشامه قدر دوام ایلدکدن صکره رادهتسکی دخی بالذات طونه‌یی کچدی . ۲۸ نجی کونی طونه‌نك صاغ ساحلنه کچن روس عسکری بر تاچ فرقه‌یه بالغ اولمش ایدی . نهایت غراندوق دخی بو طرفه کچدی . آندن صکره سوقیاتی ورجعتی تأمین ایلك اوزره کوپری انشاسنه باشلاندی . کوپری بش مختلف پارچه‌دن مرکب ایدی . برنجیسی ٦٦ ، ایکنجیسی ۱۰ ، اوچنجیسی ٤۳٥ ، دردنجیسی ٦٤ ، بشنجیسی (صاغ ساحلده) ۳۳٥ مزوطوندایدی . کوپرینك طرفینی طوپچیلرله‌ده محفوظ ایدی . سفرك ایلك دوره‌سنده روس اردوسنك وارزاق ومهماتنك قسم اعظمی دارالحربه ایشته بو کوپریدن نقل ایدلمشدر .

ایکنجی آلکساندر محاربه وقوعبولان یرلری سیر وتماشا ایچون کزرکن طونه‌نك صاغ ساحلنه آیاغنی آتار آتمز ، ایلك مظفریتك ویردیکی سوینج ایله جنرال دراغومیروف ، پولکین وستوبه‌لفی توجاقلامش ، زشتوی کلیساسنده اجرا ایدیلن بر آیین روحانیده حاضر بولنمش ، وبلغارلره خطاباً بر بیاننامه نشر ایدرك « بلغار ملتك حقوق مقدسه‌سنی تأمین » وظیفه‌سنی اردوسنه تودیع ایلدیکنی اعلان ایتمشدر . چار بو بیاننامه‌سنده « روسیه یقمیه‌جق ، یاپه‌جقدر . ومختلف جنس ومذهبه منسوب اهالینك ساکن اولدیغی بلغارستانده ، هرطرفده بالجمله اجناس وادیانی محافظه‌یه ارادهٔ الهیه ایله مأمور اولمشدر » دیدیکی کبی اهالئ مسلمه‌یه توجیه خطاب ایله بونلر طرفندن ایقاع ایدیلن مظالم وتعدیات کرچه اونودیله‌مزسه‌ده روسیه‌نك بر قاچ کشینك قباحتندن طولایی عمومی مسئول ایتمك ایستمدیکنی ویالکز شمدی‌یه قدر جزاسز قالان جانیلرك بر محکمهٔ عادله معرفتیله جزادیده ایدیله‌جکنی بیان ایلمشدر .

شو قدر وارکه چارك بو محکمهٔ عادله‌سنه حاجت قالمامش ، بیوك بر حس انتقام ایله روم ایلی‌یه صالدیریلان روس عسکرلرینك مظالم وتعدیاتی یوزندن

اهالئ مسلمه ذاتاً ظرف ترك دار ايله اختيار هجرته مجبور وكوناكون سفالت ايچنده بى تاب وزبون قالمشدر .

روسلر طونه‌يى كچدكلرى صرده عبدالكريم پاشا قوماندانسنده بولنان قوهٔ عثمانيه جمعاً ۲۱۰,۰۰۰ كشى، ۸,۰۰۰ بارگير و۳۱۸ طوپ راده‌سنده تخمين اولنمقده‌در. طونه خط مدافعه‌سنك ۱۱۰ ميل امتدادنده بولنديغى، بعض قلاع ونقاط مهمه ايچون آيريجه عسكر افرازى لازم اولديغى، قره‌طاغ ، صربستان ويونانستان حدودلرنده جمع ايديلان عسكردن يالكز بر قسم محدوديتك بلغارستانده تحت تهديده بولنان نقاطه جابى ممكن اوله‌جغى ، آناطولى حدوديتكده آيريجه براردو ايله مدافعه ايدلمكده اولديغى نظر دقته آلنه‌جق اولورسه سيار اردو ايچون آنجق ۱۰۰,۰۰۰ كشيلك برقوت قاله‌جغى وعثمانلى اردوسنك شمالدن تجاوز ايدن دشمن اردوسنه قارشى دها بدايتده پك ضعيف عد اولنمق لازم كله‌جكى مستبان اولور . يتمش برياشنده بولنان عبدالكريم پاشانك آرتق اسكى قوت وفعاليتى قالمامش اولديغندن هرايشى طونه اردوسنك طوغريدن طوغرى‌يه قوماندانى اولان احمد ايوب پاشايه براقمش ايدى . عبدالكريم پاشا ، معيتنده‌كى قوتك كفايتسزلكنى ذاتاً اولدن آكلامش ودها عسكر اعزامى ايچون استانبوله دفعاته مراجعتدن خالى قالمامش ايسه‌ده صوك سنه‌لرده‌كى سوء اداره ، قانلى اختلاللر وروسيه‌يه قارشى اجرا ايديلن بونجه تداركات يوزندن حكومت آرتق وسائط جديده تداركندن عاجز برحاله كلمش ايدى .

حكومت بربياننامه ايله ملته مراجعت ايتدى . وطنك محوينه يوروين دشمن مشترك عليهنه حربه اشتراكه بتون ملت عثمانيه‌يى دعوت ايتدى . بوبياننامه‌نك نشرينى متعاقب باب سرعسكرى، حكومته عرض خدمت عسكريه ايدن افراد اهالى ايله طولدى : بدناً ايفاى خدمته مقتدر اولميانلر پاره،حيوان وارزاق ويره‌رك اردونك اكمال لوازمنه چاليشيوردى . هربرى كندى حالنه كوره اردونك اعاشه‌سى وكافهٔ احتياجاتنك تسويه‌سى ايچون الندن كلنى ياپيوردى. مأمورين ملكيه وعسكريه‌دن كندى آرزولريله معاشلرينك بر قسمنى اردو نامنه ترك وتبرع ايدنلرده واردى . بدلنى حكومته تسليم ايچون اونده‌كى اشياسنى صاتانلر بيله اولدى . يالكز ملل غير مسلمه‌دن عسكر اخذى تشبثنه بطريقخانه‌لر مانع اولديلر .

عثمانليلرك حمية ويردكلرى اعانه‌نك‌ده بر حدى اولمق طبيعيدر . مجلس

مبعوثانك اعلان حربدن صكره وقوعبولان اجتماعلرندن برنده بر مسلمان مبعوث بالای كرسیدن شو یولده خطاب ایتمش ایدی: اردولرمزك حالی ومحاربه وقایعی حقنده حقیقتی كاملاً اعتراف ایتك حكومتك وظیفه‌سیدر. دشمنه مقاومته مأمور اولنلر، وظیفه‌لرینك اهلیمیدر؟ لیاقت مطلوبه‌یی حائزمیدرلر؟ خصوصیله حسن خدمته آرزولری وارمی؟

مبعوث بوسوزلریله اهالینك برقسمنك حسیاتنه ترجمان اولیور، سرعسكر ردیف پاشا ایله طوپخانه مشیری داماد محمود پاشا حقنده‌كی عداوت وامنیتسزلكی آكلاتمق ایستیوردی. حكومتك اوصره‌ده‌كی مضایقهٔ مالیه‌یه چاره‌ساز اولمق ایچون مجلس مبعوثاندن نه‌صورتله استمداد ایلدیكنی ایلریده صره‌سی كلدكده سویلیه‌جكز. شمدیلك مجلسك مایس ابتداسنده وقوعبولان بر اجتماعنده ازمیر مبعوثی یكیشهرلی زاده احمد افندینك وكلا موقعنه دونه‌رك سویلدیكی شوسوزلری قید ایله اكتفا ایده‌لم: « سزه صوك پاره‌مزی‌ده ویردك اولادلرمز حدودبوینده، سزك ایچون فدای جان ایدییور. سزككیلر نه یاپیور، سز كندیكز نه‌ایش كوریبورسكز؟ اسرافات جنایتكارانه‌كز یوزندن هیچ برشیلری قالمامش اولان ولایتلرمز اهالیسی ییه‌جك اكمك بیله بولمقدن عاجز قالدقلری كوندبری سز، دبدبه ودارانكزك هانكیلرندن واز كچدیكز؟ وطنك چكدیكی اذیتلردن كاملاً بیكانه اوله‌رق یالدیزلی آرابه‌لركزده عرض اندام عطالت ایدییورسكز. بزی قورتارمق ایچون نه‌مالكزی، نه‌جانكزی ویرییورسكز. یوك بزه، ذوق وكیف هپ سزه!»

بونطق اوزرینه رئیس مجلس دخی هیئتك حسیات عمومیه‌سنه اشتراك ایدرك اعانه ویرنلرك هپ بالقجی، قایقجی مقوله‌سندن عبارت اولدیغنی اعترافه مجبور اولدی. متعاقباً احمد افندی بوفقرایه وطن نامنه بیان تشكر ایتدكدن صكره تكرار وكلایه توجیه خطاب ایله « نقود ومجوهراتكزی آقچه‌یه تحویل ایدیكز. بزه كلنجه سزك ال سورمامكز والمزده، آوجمزده قالان پاره‌نك صورت صرفنه كندمز نظارت ایتمكلكمز شرطیله نه‌مز وارسه، هپسنی ویرمكه آماده‌یز.» دیدی. حمیتلی مبعوثك بوبیاناتی، حد ذاتنده پك محق اولمقله برابر مجلس مبعوثان عثمانینك دوامی نقطهٔ نظرندن بر علامت خیر دكل ایدی.

آناطولی حدودنده‌كی وقايع

آناطولی حدودنده بدايت حربده ٨٠,٠٠٠ كشيلك عثمانلی اردوسی قارشيسنده ١٢٠,٠٠٠ كشيلك بر روس اردوسی بولنيوردی . چارك كوچك برادری غرانددوق ميخائل نيقولايه‌ويچ تفليس واليسی وامور عسكريه‌ده دخی مرجع اولوب روس اردوسنك قوماندانلغی‌ده اسنار سابقه‌ده كسب شهرت ايتمش ايتمش اولان جنرال لوريس مه‌ليقوفه مودوع ايدی . آناطولی دارالحربی اراضيسنك طاغلق ، اقليمنك يريرپك متخالف اولمسی حسبيله محاربه‌يه پك بيوك مشكلات ايقاع ايدر. كرك طاغاق وكركسه دوزلك يرلرنده عصرلردنبری يول ياپيلمامش ، موجود يوللر ، آرابه‌لرله طوپچينك مرورينه غيرمساعد قديم كاروان يوللرندن عبارت ايدی . روس اردوسی اعلان حرب كونی (٢٤ نيسان) عثمانلی حدودينه درت قول ايله داخل اولدی . بونلردن (ريبون) قولی دنيلانی جنرال (اوقلو بوشينو) قومانداسنده اوله‌رق قره دكز ساحلی بوينجه ايلريليوب حسن پاشا قومانداسنده باطومده بولنان عثمانلی اردوسنی اشغال ايده‌جك وعينی زمانده (اردهان) قلعه‌سی طرفنه مفرزه‌لر كونده‌رەجك ايدی . بوقولك وظيفه‌سی بدايةً تدافعی بر شكلده اولوب تجاوز غروپنی تشكيل ايدن آخالچيك (جنرال دەول) آلكساندروپول (جنرال لوريس مه‌ليقوف) واريوان (جنرال ترغوقازوف) قوللرينك هدفی‌ده شمديلك قارص قلعه‌سی ايدی . بو اردونك باطومدن بايزيده قدر جبهه‌سی ٣٦٠ كيلومترو امتدادنده اولوب قوتی سوركلی محاربه‌لراجراسنه غيرمساعد ايدی . سطح بحردن ٥٨٦٢ قدم ارتفاعنده بولنان قارص قلعه‌سی اوزمان قوای كافيه‌نك تحت اشغالنده و صوك زمانلرده انشا ايدلمش اون ايكی طابيه ايله محاط ، غايت متين واردهاندنده امداد آله‌بيله‌جك حال ووضعيتده ايسه‌ده بو قلعه‌يی ممكن مرتبه چابوق ضبط ايتمك ، لوريس مه‌ليقوفك پلانی اقتضاسندن ايدی .

آناطوليده ايلك مخاصمات ٢٤ نيسانده اعلان حربی متعاقب وقوعه كلدی . اوكون عثمانلی فيلوسی ، روسلرك باطومه كيدن قولك ارزاقنی ادخار ايتمش اولدقلری پوتی شهرينی ، سن نيقولا طابيه‌سنی وده‌ها سائر نقاطی طوپه‌طوتدی . پلانسز

وشدتدن عاری اوله‌رق اجرا ایدیلن بومباردمانلر نتیجه‌سز قالوب سفائن حربیه‌مز اوندن صکره بردنبره کوزدن غائب اولدی روسلر سفائن مذکوره‌نك باطوم اوزرینه یوروین قوله خیلی ضرر وخسار ایراث ایده‌جکندن قورقدقلری حالده بونلر آنجق ١٠ مایسده، صخوم قلعه بومباردماننده تکرار میدانه چیقدیلر . قفقاسیه اهالیٔ اسلامیه‌سنی روسیه علیهنه تحریك ایچون صرف اولنان مساعی دخی روسیه‌نك اتخاذ ایلدیکی تدابیر اوزرینه ثمره‌سز قالدی . فقط روسیه، قفقاسیه‌ده ظهورایدن قیامی انجق صوك بهارده باصدیره بیلدی .

روسلرك صول جناحنی تشکیل ایدن اریوان قولی اولا بایزید اوزرینه یورودی . بزم طرفجه کوچك و بیوك آرارات طاغلری آره‌سنده‌کی یول براستیلا اردوسنك حرکته غیر مساعد ظن ایدیله‌رك بایزید قلعه‌سنه آز عسکر قونلمش ایدی آرارات کچیدینك غربنده باشقه بریول دها بولندیغی ، روسلرك بویولی چوقدنبری طوپچینك مرورینه بیله صالح صورتده تعمیر ایتمش اولدقلری معلوم دکل ایدی . جنرال ترغوزاقوفك ارکان حربیه رئیسی میرالای فیلیپوف ٣٠ نیسان صباحی ایکی بلوك قزاق عسکریله بایزید جوارینه کلنجه قلعه‌نك خارجنده استحکام بولنمدیغنی کوردی علی کامل پاشاقوماندانسنده ٢،٠٠٠ کشیدن عبارت اولان عساکر محافظه‌ده هیچ محاربه ایتمدن کری چکیلدی . بونی متعاقب جنرال ترغوزاقوف، اردوسیله برلکده قلعه‌یه تقرب ایتدی . اهالی بلا قید وشرط روسلره تسلیم اولدی . جنرال استحکاملری همان تعمیر ایتدیره‌رك برقائممقامی‌ده بورایه قوماندان نصب ایلدی .

آخالچیك قول، اردوسنك هدف الحرکاتی اولان اردهان قلعه‌سنك ضبطی غایت مهم ایدی . تسم کلیسه‌له آلکساندروبولدن (زائم) ه طوغری ایلروله‌مش اولان لوریس مه‌لیقوف جنرال ده‌وه‌ل قوماندانسنده‌کی قولك اردهانی ضبطه کفایت ایتمیه‌جکنی کوره‌رك بوقولی جنرال هایمان قوماندانسنده بر مفرزه ایله تقویه ایتدی . بو ایکی قول آیری آیری قلعه‌یه طوغری ایلرولدیلر . بوراده ١٢ طابورله حسین صبری پاشاواردی . طوپلرینك عددی بالنسبه زیاده ایدی . روسلر قلعه پیشکاهنده‌کی مستحکم اردوکاهی ضبط ایتدکدن صکره لوریس مه‌لیقوف ١٧ مایسده عمومی بر بومباردمانه قرار ویردی . بونك تأثیریله مدافعین قلعه‌نك ایچریسنه چکیلمکه مجبور اولدیلر . مع مافیه محاربه ، شهرك سوقاقلرنده ینه دوام ایدوب هجوم قولنك جنرال

هایمان قطعاتیله برلشمسی اوزرینه ختام بولدی. آقشام اوزری باش قوماندان تفلیسه شو تلغرافنامه‌یی کشیده ایتدی : « اردهان قلعه‌سنڭ خارج استحکاماتی، لوازم حربیه‌ی ، آلتمش قطعه طوپ ، کلیتلی مقدارده ارزاق ، مستحکم اردوکاه وایچ قلعه کاملاً عسکرلرمز النده‌در . » بو محاربه‌ده عساکر عثمانیه‌دن ۱۷۵۰ قدری شهید اولمش ، میرلوا علی پاشا دخی داخل اولدیغی حالده ۱،۰۰۰

غراندوق نیقولانیقولایه‌ویچ

کشی قدرده اسیر دوشمشدر . روسلرڭ اغتنام ایتدکلری طوپلرڭ واسلحهٔ سائره‌نڭ عددی‌ده کندیلرینڭ ایلك تخمینلرندن فضله چیقمشدر .

روسلر اردهانی ضبط ایتمدن اول عساکر عثمانیه مهم براثر موفقیت کوسترمش ایدی . سن نیقولا طابیه‌سیله (پوتی) نڭ سفائن عثمانیه طرفندن طوپه طوتیلدیغنی سویلمش ایدك . بو فیلو (عثمانیه) ، (آثار توفیق) زرهلی فرقتینلریله (مقدمهٔ خیر) و (فتح بلند) زرهلی قوروه‌تلرندن وبر غانبوطدن مرکب وحسن پاشا قوماندانسنده ایدی . بو بومباردماندن ایکی هفته صکره صخوم قلعه‌نڭ عثمانلیلر طرفندن ضبط ایدلدیکی خبری کلدی . بو موفقیت

او طرفلرده ساکن آبازه‌لرك قره‌دن واقع اولان معاونتلریله الده ایدلمش ایدی.

اوچ هفته اول چرکس امراسندن بش ذات استانبولدن باطومه کلمش، اوراده بش زرهلی ایله صخوم قلعه‌سیه کیتمکده اولان حسن پاشا فیلوسنه راکب اولمشلردی.

۳ مایسده بو بش ذات کیجه‌لین یانلرینه ۶۰۰ تفنك آله‌رق قره‌یه چیقدیلر، سلاحلری اوراده بولدقلری ۳۰۰ کشی‌یه توزیع ایتدیلر. حسن پاشا ساحله برمقدار چرکس، کرد، لاز وترك دها چیقاردقدن صکره قلعه اوزرینه شدتلی بر آتش آچدی. بواثناده چرکس بکلری معیتلریله برلکده قره‌دن هجوم ایتدیلر. روسلر معندانه ثبات ایتمك ایستدیلرسه‌ده فائده ویرمدی. چرکس بکلرینك تشویقیله آبازه قیامی دها ایچریلره قدر توسع ایتدی. هرطرفدن روسلری قوغدیلر. تفلیسه کیدن شمندوفر خطنی تخریب ایچون (کوتایس) جهتنه عثمانلی عسکری کوندرلدی. صخوم قلعه دخی عثمانلیلر طرفندن ضبط ایدلدی. روس عساکری چکیلوب کیتدیلر.

شمدی برآزده استانبول احوالنه باقهلم. آناطولیده‌کی اردودن هیچ بر خبر کلمامسی، طونه‌ده لطف جلیل زرهلیسنك غرقی اوزرینه افکار عمومیه برقاچ کوندنبری فوق‌العاده هیجان ایچنده ایدی. ردیف و داماد محمود پاشالر حقنده سویلنمدك لقردی قالمیوردی. شمدی‌یه قدر وقوع بولان حاللردن، فلاکتلردن هپ بونلر مسئول طوتیلیوردی. استانبولده ینه‌برنمایش وقوعندن هیئت وکلانك سقوطندن و محمد رشدی پاشا صدارتی قبول ایتمیه‌جك اولورسه مدحت پاشانك تکرار موقع اقتداره کتیریله‌جکندن بحث اولنیوردی. حتی محمد رشدی پاشا ایچون برنمایش بیله یاپیلدی. علمادن وذوات سائره‌دن برخیلی کشیلر قوناغنه قدر کیدرك شوصره‌ده دولتی اضمحلالدن قورتاره‌جق کندیسندن بشقه کمسه اولمدیغنی سویلیوب صدارتی تکرار قبول ایتمسنی رجا ایلدیلر. رشدی پاشا سن شیخوختنی و احوال صحیه‌سنك مختل اولدیغنی بیان وهیئت وکلانك اجراآتنی تقدیر وثنا ایله ارباب مراجعته محافظهٔ سکون وحکومته اعتماد ایتملرینی توصیه ایلدی.

ایشته یکیشهرلی احمد افندینك مجلس مبعوثانده وکلانك حمیتسزلکندن بحث ایله شکایت ایلدیکی بوکونك فرداسنه مصادف ایدی. مومی‌الیه نطقنه شو سوزلرله باشلامش ایدی:

دشمن قبولرمزه طايانمش اولديغی حالده نه‌مجلس مبعوثان ونه‌ده حكومت هيچ برايش كورميور . بيهوده‌مذاكرات ايله‌اسراف وقت‌ايديور. آناطوليده وطونه بوينده‌كی‌اردولرمزدن هيچ برخبريوق. مختار پاشانك نه‌اولديغنی‌ده هيچ بريمز بيلميورز . حكومتك اناطولی احوالنی تدقيق ايتمك اوزره اورايه حالا برفوق العـاده قوميسر كوندرمديكنه تعجب ايديورم . بن كندی نفسمه سرعسكرك حالااستانبولده اوطورمسنی ؛ ايكی اردودن برينك باشنه كتمامسنی غريب كوريورم . »

احمد افندی بعده احوال ماليه‌دن بحث‌ايده‌رك ماليه‌يی اصلاح ايچون‌هيچ برتشبثده بولنمديغندن طـولايی حكومتی تقبيح ايتمش وشو زمينده ادارۀ كلام ايلشدر :

« وكلا وسائر مأمورين امور ماليه‌مزك اصلاحی چاره‌سنی دوشونه‌جكلری يرده حالا كندی آيلقلرينی آی باشنده منتظماً آلتون آقچه اوله‌رق آليورلر. حال‌بوكه كوچك مأمورلرك واردونك معاشـاتی اون آيدنبری تداخلده‌در . هيچ كمسه فداكارلق ايتمك ايستميور . استانبولده خدمت حكومت ويا خزينۀ دولت سايه‌سنده بی‌نهايه ثروتلر جمع وادخار ايتمش بونجه مسلمانلر وار ايكن هيچ برصاحب حميت چيقوب‌ده ثروتنك برقسمنی سلامت وطن اغورينه ترك ايتميور . هركس محضا غزته‌لره اسمنی يازديرمش اولمق ايچون اعانۀ حربيه برقاچ بيك غروش ويرمك وياخود هيچ برايشه يارامامز لاغر باركيرلری باب سرعسكری‌يه كوندرمكله اكتفا ايديور . »

بو نطق مبعوثان اوزرنده بيوك بر تأثير حاصل ايتدی . برقاچ ذات دها عينی مألده شكاياتده بولندی . رئيس ايسـه عاقبت مسـئله‌يی انجمنلره حواله ايدرك مذاكراته خاتمه ويريوردی .

خلاصه استانبولده افكارعموميه پك فنا بر حالده‌ايدی كه‌بو صرده صخوم قلعه‌نك ضبطی خبری ورود وبو خبر احوال عموميه‌يی بردنبره تبديل ايلدی . مع مافيه خلقك بو مسرتی‌ده چوق سـورمدی . اردهانك سـقوطی خبری اسـتانبولك بتون خلقنی فوق‌العاده متأثر ايتدی . ذاتاً بعض محافلده برقاچ كوندنبری خارق‌العاده بر هيجـان مشهود اولمقده ايدی . بو فلاكت حقنده هركس بربرندن تفصيلات صوريور ، چونكه ١٢ الی ١٥ طابور عسكرله طقسان قدر طوپه مالك وسكز آيلق ارزاقی موجود بولنان قلعه‌نك بر ايكی

محاربه‌دن صکره ترك ومهمات موجوده‌نك دشمنه تسليم ايدلمش اولمسنه هيچ كمسه بر درلو عقل ايرديره‌ميوردی .

عمومك غيظ وحدتی تكرار سرعسكره توجه ايتدی . قلعه‌نك سقوطندن طولايی هر كس منحصراً آنی مسئول طوتمق ايستيوردی . رديف پاشانك اردهانی نصل اولوب‌ده بويله آز عسكرله براقديغنی وحرمده تحصيل كورمش، عسكرلك ايتمدن پاشالق رتبه‌سنه نائل اولمش بر آدمی بويله مهم بر موقعه نه جسارتله قوماندان تعيين ايتمش اولديغنی صوريورلردی . بوسؤالی ١٣ مايس ١٢٩٣ ده ٢,٠٠٠ قدر طلبهٔ علوم مجتمعاً مجلس مبعوثانه دخی ايراد ايتديلر . اوكونكی اجتماعده مبعوثاندن برقاچی اردهانك سقوطی حقنده هيئت وكلادن استيضاحاتده بولنمغی وكنديلرندن بوفلاكته دائر تفصيلات طلب ايتمكی قرارلاشديرمشلردی . بو قرار غزته‌لردن بری طرفندن اشاعه ايدلمكله اوكون مجلس مبعوثانك لوجه‌لری وقوريدوری يرلی واجنبی بر چوق سامعين ايله خنجا خنج طولمش ايدی . مبعوثلردن بر چوغی حكومتدن وازجمله مقام سرعسكريدن شكايتی مبين نطقلر ايراد ايدوب جمله‌سی شدتله آلقشلانديلر . ازمير مبعوثی يكيشهرلی زاده احمد افندی دخی شو سوزلری سويلدی : « بوراده طوپلانيورز . پارلاق پارلاق نطقلر ايراد ، كوزل كوزل قرارلر اعطا ايدييورز . فقط بوقرارلرك هيچ بری شمدی‌يه قدر حكومت طرفندن نظر دقته بيله آلنمدی . بناءً عليه وطنمزك كچيرمكده اولديغی شو بحران فوق‌العاده‌نك اقتضا ايتديرديكی تدابيری اجرايه مقتدر وآرزوكش بر حكومتـه مالك اولمقلغمز زمانی آرتق كلمش ، كچمك اوزره بولنمشدر . »

تام بو صرده ايدی كه ذكری سبقت ايدن ايكی بيك قدر طلبهٔ علوم مجلسك طيش قپوسنده اجتماع ايله ايچری كيرمكه چاليشيورلردی . ايچلرنده بولنان اردهانليلردن آلتی كشی‌يی كندی نامليرنه مرخص اوله‌رق مجلس مبعوثان صالونه كوندرديلر . اواثناده مجلسك مذاكراتی ختام بولمش اولمغله رئيس ، بعض افاده‌لری اولديغنی سويليه‌رك ايچری‌يه كيرن طلبهٔ مومی‌اليهمی استماع ايتمك اوزره مبعوثانه طاغيلمامالرينی اشارت ايتدی . رئيس طرفندن افاده‌لرينك نه‌دن عبارت اولديغنه دائر واقع اولان سؤال اوزرينه ايچلرندن يكرمی ايكی ياشلرنده برافندی « هيچ بر حميتلی آدم وطننك خراب اولديغنی ايسته‌مز معلوم اولمليدر كه بتون افراد ملتك افكاری وطنمز ،

ملتمز ، دیمز ایچون صداقتدن عبارت اولوب بونلر یولنده قانمزك صوك داملەسنی فدایه حاضر و آماده‌یز . اردهان وقعه‌سی طوغریسی بزی پك دلگیر ایتدی . بونك سببی نه‌در ؟ بیان بیوریكز . » دیدی . بوكا مقابل طرف ریاستدن شو جواب اعطا ایدلدی :

— واقعا بو مثللو بیوك ماده‌لرده جمله‌مز دخی سزك كبی متأثر اولمامق ودوشونمامك ممكن دكلدر . فقط دوشونمليسكزكه بو ملتك بر پادشاهی ، بر قانونی ، بر نظامی واردر آنلرك امرندن خارجه چیقمق مقتضای حمیت دكلدر. بزی ملت توكيل ايتمش ؛ آرتق سزك ايچون ياپيله‌جق بر ايش قالمامشدر . سزه ترتب ایدن خدمتی هر نه زمان بز حكم ایلرسه‌ك سز دخی اجراسندن كری طورمازسكز . یالكز شونی دوشونمليسكزكه بزی سز انتخاب ایتدیكز ، وكالتكزی بزه ویردیكز . آرتق مداخله لازم كلمز . شونی‌ده خبر ویره‌یم‌كه سزدن‌پك چوق اول‌دولت بو ایشك ایجابنی دوشونمشدر . بز دخی وظیفه‌مزی تماميله ایفا ایتدك وایتمكده‌یز . ایشته سزه مأموریت ویریورم . كیدیكز ارقداشلركزه خبر ویریكزكه بز ایشك ایجاباتنه باقمقده‌یز .

رئیس پاشانك شو افاده‌سی اوزرینه طلبه بعض استیضاحاته‌دها مباشرت ایتمك ایستدیلرسه‌ده مبعوثاندن حلبلی سعدی و آستارجیلر كتخداسی حاجی احمد افندی وسائرلری كندیلرینه ایضاحات لازمه‌یی ویردیلر . آنلرده بو ایضاحاته قناعتله چیقوب كیفیتی آرقداشلرینه تبلیغ ایتدیلر. صكره جمله‌سی طاغیلوب كتدیلر . او اقشام مجلس وكلا صورت فوق‌العاده‌ده انعقاد وایكی كون صكره‌ده غزته‌لر شو اعلان رسمی‌یی نشر ایدییوردی :

پنجشنبه كونی برطاقم خلقك هیئت مبعوثانه كیدوب بعض مطالبده بولندیغنه دائر ظهور ایدن شایعه خلقك مبالغه‌یه اولان میل طبیعیسنه مبنی وقوعبولان بعض علاوات اعظامكارانه‌سیله جسیم بر وقعه رنكنه قونیلمش ایسه‌ده اساس جمعیت حقیقت حالی ادراك مزیتندن خالی درت بش سبكمغز ایله آنلره پیرو اولان برقاچ ساده‌دلانك عزیمتدن عبارت اوله‌رق قصور افراد اهالی ایسه سببنی اكلامق مقصدیله تراكم ایدن سیرجیلردن عبارت اولدیغنه نظراً شایعات ومبالغات واقعه حلیهٔ صدق و صحتدن عاری بولنمش ومعمافیه بویله خدشه‌بخش اذهان اوله‌بیله‌جك جمعیته اوك آیاق اولنلر ضابطه معرفتیله اخذ وكرفت ایدلمش اولمغله بیان كیفیتله برابر اساس ماده‌نك هرنوع حكم واهمیتدن ساقط

و آسایش و امنیت برکمال بولندیغی هرکسجه معلوم اولمق اوزره اعلان حقیقت حاله ابتدار قلندی .

حکومتك کوستردیکی اجراآت شدیده و تهدیدات اوزرینه استانبول افکار عمومیه‌سی بر مدت ایچون دها اویوشدی . بونی متعاقب مجلس مبعوثانده بودجه موضوع بحث اولدی . اعضادن سارا کیوتی افندی مملکتك احوال مالیه‌سنی ، تجارت و زراعتك حال پریشانیسنی تصویر ایدرك ، مملکتك بلنی طوغرولته‌بیلمسی ایچون بتون مساعیسنی زراعته صرف ایتمسی لازم کلدیکنی ، فقط شمدیلك زراعتی آتی‌یه براقوب الك مستعجل ایشلره باقمق ، احتیاجات حاضره‌یه برچاره بولمق ، بونك ایچونده بیوك مأمورلرك معاشنی تنقیح و بر استقراض عقد ایتمك ایجاب ایلدیکنی سویلدی . متعاقباً حربك احتیاجات حاضره‌سنه صرف اولنمق اوزره مطلقا بش میلیون لیرا لازم اولدیغنه دائر مالیه نظارتنك بر تقریری قرائت ایدلدی . بو مسئله غایت شدتلی مناقشاته وسیله اوله‌رق مالیه نظارتی طرفندن تکلیف اولنان شو اوچ صورت حل تدقیق اولندی : استقراض خارجی ، مجبوری استقراض داخلی ویکیدن قائمه اخراجی .

بومناسبتله صوك درجه حمیتپرورانه نطقلر ایراد ایدلدی . طرابلس شام مبعوثی نیقولاکی نوفل بك شو صورتله ادارهٔ کلام ایتدی : « بز فقیرز ، بی تابز . فقط المزده ، آوجمزده قالان صوك آقچه‌یی ، صفره‌مزده‌کی صوك اکمك قیرنتیسنی‌ده وطنمزك سایه‌سنده قازانمش اولدیغمزی اونوتمیورز . وطن اوغورنده آنی‌ده فدایه حاضرز . بن قرق‌سنه‌دنبری دولت مأموریتنده بولنیورم . ایکی بیك لیرا قیمتنده بر خانه‌یه صاحب اولدم . بو اوی‌ده وطنك سلامتی اغورنده ترکه مهیایم . »

یکیشهرلی‌زاده احمد افندی مأمورین دولتك‌ده ، هردرلو فدا کارلغه قاتلانمغه راضی اولان بوملتدن عبرت آلملرینی بیان ایله دیدی‌که :

وکلا ، معاشلرینك درتده برینی ترك ایتدیلر . بز ایکیشر بارکیر ویردیلر . فقط بونلر کافیمی ؟ وکلامز ، منافع ذاتیه‌یی کاملاً فدا خصوصنده نمونهٔ امتثال کوستریورلرمی ؟ معاشلرینك یالکز درتده برینی‌می ترك ایتملی ایدیلر ؟ خیر ، هیسنی دکلسه بیله یاریسنی اولسون ویرملی دکلمی‌ایدیلر ؟ فقط بومجلسده تمنیات درمیان ایتمکدن نه‌چیقار؟ ایشته درت آی اولیورکه بوراده طوپلاندق .

حكومت درمیان ایتدیكمز تمنیاتدن هیچ برینی نظر اعتباره آلدیمی ؟

بو مناقشه نتیجه‌سنده مجلس یدیسی خرستیان اولمق اوزره اونبر اعضادن مركب بر انجمن تشكیل ایتدی . مسئله‌نك تدقیقیله چاره‌سنك تحریسی بو انجمنه حواله ایدلدی . بولنان چاره‌ده مجبوری استقراض داخلی اولدی . انجمنك لایحه‌سنده دنیلیوردی‌كه : « بو استقراض عموم مكلفینه شامل اوله‌جق ، اصحاب املاك ، تجار واصناف وبالجمله تیمار و معاش صاحبلری ، وارداتلرینك یوزده اونی نسبتنده استقراضه اشتراك ایده‌جكدر . مأمورین ایله رتبه‌سی قول آغاسیدن یوقاری اولان ضابطان دخی ایكی آیلق معاشلرینی ویره‌جكلردر . استقراض قائمه اوله‌رق ٦٠٠ ملیون غروشدن عبارت اولوب سنوی یوزده اون فائض ویوزده بش رأس المال تأدیاتیله اون‌ایكی سنه‌ده اطفا ایدیله‌جكدر . استقراض درت تقسیط اوزره تأدیه اوله‌جق . تقسیطلرك برنجیسی كله‌جك تموزده ، دردنجیسی تشرین ثانیده تأدیه ایدیله‌جكدر . فائضلر سنه‌ده بردفعه دولتك بتون وزنه‌لرندن ویریله‌جكدر . »

مجلس مبعوثانك تعطیل مذاكراتی زمانی حلول ایتمش ایدی . فقط شمدی‌یه قدر اتخاذ ایتدیكی مقرراتك نه‌اوله‌جغنی آكلامق ایچون برقاچ كون دها تمدید مذاكراته قرار ویردی . تعطیل اثناسنده ایشلره باقمق ایچون دائمی برپارلمنتو قومیسیونی تشكیلی پادشاهدن استیذان ایدلمش ایدی . فقط سویلكه حاجت اولمدیغی اوزره عبدالحمید بوكا مساعده ایتمدی .

مجلسك صوك اجتماعی‌یك كورلتیلی اولوب احمدوفیق پاشا معتادندن زیاده مستبد طاورانمقله مبعوثاندن برقسمی رئیسك بوسرت معامله‌سنه دها زیاده تحمل ایده‌میه‌جكلرینی بیان ایله چیقوب كیتدیلر . اوصره‌ده عبدالحمیده مجلسی قپامغه قرار ویره‌رك بوقرارینی درعقب اجرا ایتدی . ذاتاً مجلس مبعوثانی بسبتون قالدیرمغه چوقدن قرار ویرمش ایدی . بوسنه‌لك یالكز مبعوثلری طاغتمقله اكتفا ایتدی . بواراده سنیه‌یی اجرایه‌ده رئیسی مجلس مأمور اولدی . مبعوثلر صوك اجتماعلرنده كندیلرینه برخط همایون تبلیغ اوله‌جغنه انتظار ایتدیلر سه‌ده انتظارلری بوش چیقدی . یالكز رئیسك : « هربریكز ولایتلركزه عودت ایدیكز وكله‌جك سنه ایچون سوز آكلار ، مملكتك احتیاجاتنه واقف مبعوثلر كوندره‌جك صورتده انتخاباتی حاضرلاییكز » مآلنده تیمسه برنطقیله طاغیلوب كیتدیلر .

-•••-•••-

زیوین محاربه‌سی

باش قوماندان لوریس مه‌لیقوفك نیسان نهایتنده زائمه كلدیكنی سویلمش ایدك. مومی‌الیه بوراسنی قرارگاه عمومی اتخاذ ایله موقع مذكوری تفلیسه تلغرافله ربط ایتدی تحكیم ایتدیردی . سواری وطوپجیدن مركب برسیار

بیكر پاشا

قول تشكیل ایدرك بوقول واسطه‌سیله قارص ایله ارضروم آره‌سنده‌كی یوللری وتلغراف خطنی قطع ایتدیردی. قارصك محاصره‌سی ایچون تداركاته باشلادی. مختار پاشا قارصده محصور قالمق احتمالنه مبنی وقت وزمانیله ارضرومه چكیلمش وعسكرینك برقسمی ارضروم ایله قارص آره‌سنده (زبوین) نام محلده متین

بر اردوکاه قورمش ایدی . بوموقع قارصی شمالدن وجنوبدن محاصره ایدن روس اردوسنی آرقه‌دن دوچار تعرض اولمق تهلکه‌سنه معروض براقدیغندن لوریس مه‌لیقوف قارصی ایکی جهتدن محاصره فکرندن وازکچه‌رك جنرال

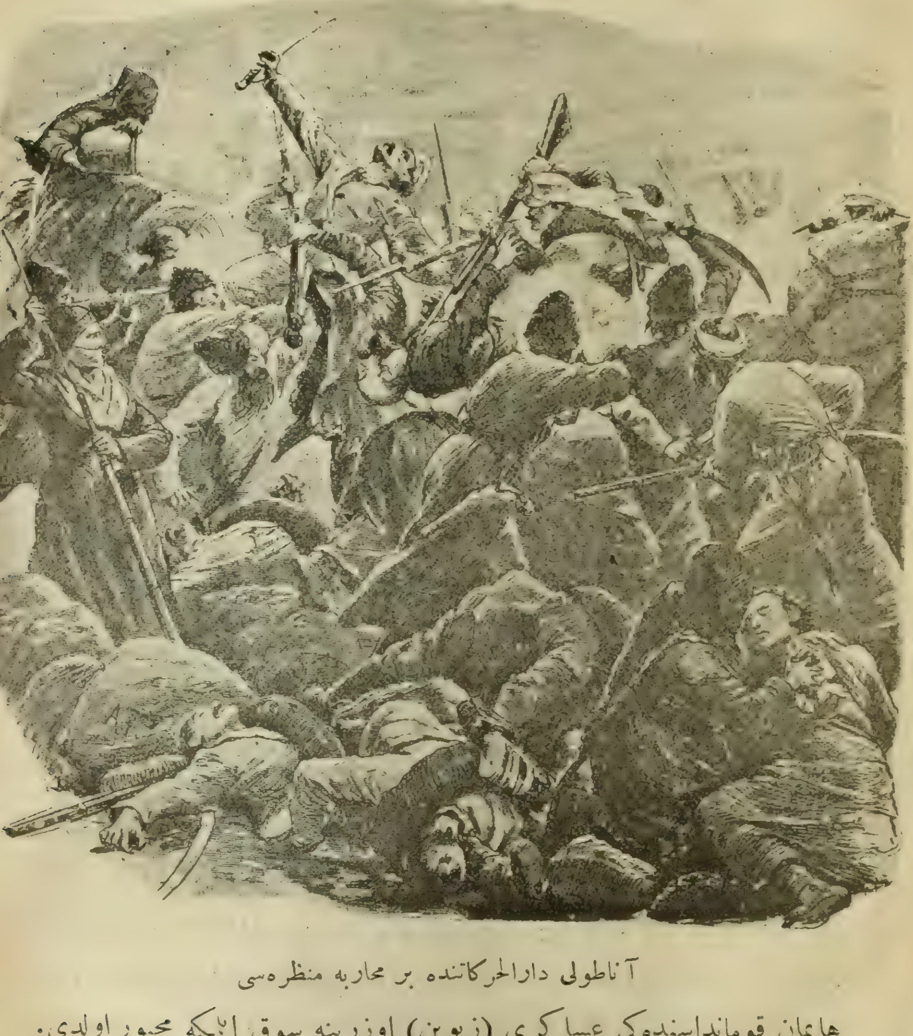

آناطولی دارالحرکاتنده بر محاربه منظره‌سی

هایمان قوماندا‌سنده‌کی عساکری (زیوین) اوزرینه سوق ایتمکه مجبور اولدی. قارص اوزرینه یالکز باشنه شمال جهتدن (ده‌ول) قولی تعرض ایتدی . بومحاربه‌لر ١٧ حزیراندن ٨ تموزه قدر دوام ایتدی .

(زیوین) ده اسماعیل پاشا قوماندا‌سنده بولنان قوت ١٥,٠٠٠ کشیدن عبارت ایدی. فقط یکرمی کیلومترو مسافه‌ده دلی‌بابا‌ده مختار پاشا قوماندا‌سنده

دخی براوقدر قوت بولنیوردی . بوایکی قوتك‌ده مقصدی برطرفدن قارصه امداد ایتمك دیکر طرفدن ارضرومی تهدید ایده‌جك اولان روس اردوسنك ترغوزاقوف ایله برلشمسنه مانع اولمق ایدی . لوریس مه‌لیقوف ٢٣ حزیرانده ترا-وزاقوفدن جبخانه‌سنك توکندیکنی ومختارپاشااردوسنك شدتلی برهجومندن وورمقده اولدیغنی مبین برخبر آلدی . بوسببله روس باش قوماندانی اشبو هجومه مانع اولمق ایچون جنرال هایمانه (زیوین) اوزرینه تعرض ایچون امر ویردی فقط زیوین‌ده عثمانلیلرك موضعی اوقدر مکمل ایدی‌که بورایه یالکز جبهه‌دن تعرض غیر قابل ایدی. هایمان عینی‌زمانده صاغ وصول جناحلردن‌ده احاطه حرکتی اجراسنه مجبور اولدی . فقط روس جنراللری بوکاقوتلرینك غیرکافی اولدیغنی پك کچ آکلایه‌رق تلفات عظیمه‌یه دوچار اولدقدن صکره غراندوق میخائلك‌ده موافقتیله عمومی رجعته وامداد ورودینه قدر محاربه‌یی تأخیره‌قرار ویردیلر . هایمان روسلرك قارص اوکنه ییغدقلری لوازم‌حربیه‌یی کری چکملرینی‌تأمین ایچون٢٨حزیرانه قدر (زیوین)ك شرقنده(میلتیدیس)ده قالدی . ١٠ تموزده لوریس مه‌لیقوفك قوهٔ اصلیه‌سی تکرار آلکساندروپولده بولنیوردی .

جنرال ترغوزاقوف بایزیدك ضبطندن صکره اریوان قولیله ارضروم استقامتنده ایلرولمش و١٤ مایسه قدر ٦٢ کیلو مترو مسافه قطع ایده‌رك (سورپ‌اوخانس) نام قدیم ارمنی مناستری اوکنه کلوب اوراده بردبوی وبر خسته‌خانه تأسیس ایتمش ایدی .

١١ حزیرانده دلی باباده بولنان مختار پاشانك اوزرینه یورومك ایچون امر آلدی . ترغوزاقوف قوتنك آزلغنه باقمیه‌رق مختار پاشانك صاغ جناحنه تعرض ایتدی . مختار پاشا صاغ جناحك تهلکه‌ده بولندیغنی کوره‌رك سکز طابورله اوطرفه کیدوب روسلره تعرضه قرار ویردی . ٢١ حزیرانده دلی باباده بیوجك برمحاربه وقوعبوله‌رق روسلر تلفات عظیمه‌یه دوچار اولدیلر .

روس اردوی اصلیسنك (زیوین)ده‌دوچار هزیمت اولمسی اوزرینه ترغو-زاقوف‌ده رجعته مجبور اولدی . ٦٠٠ خسته ومجروحی اولدیغی ایچون‌رجعتی پك‌زور ایدی . سکزکون یورویشدن‌وقره کلیساجوارنده برمحاربه‌ده‌برخیلی تلفات ویردکدن صکره ٤ تموزده اوده حدود اوزرنده کائن ایکدیر موقعنه واصل اوله‌بیلدی . بایزید ایچ‌قلعه‌سنده‌محصور قالان‌روس‌عساکرینی قورتارمق

ایچون بوراده کندیسنه برقاچ کون ایچنده یکیدن چکیدوزن ویردکدن صکره ٨ تموزده سکز طابور، ١٩ سواری بلوکی و٢٤ طوپ ایله تکرار عثمانلی حدودینی کچدی. بایزید قلعه‌سی ترغوزاقوفك مایس ایچنده ارضروم جهتنه طوغری حرکتنی متعاقب وان کولی جهتندن عساکر عثمانیه ایله کردلر طرفندن صیقیشدیرلمش ایدی. وان والیسی فائق پاشا بایزیدك ضبطی صره‌سنده حیدرانلی عشیرتندن کوکللو طوپلایه‌رق بونلری وینچستر تفنکاریله تسلیح ایتمش ایدی. ١٨ حزیرانده وانه طوغری کوندریلن برروس مفرزه‌سی بایزیددن ١٧ کیلومترو مسافه‌ده مغلوب ایدلمش وشهرده اووقته‌قدر محاصره آلتنه آلنمش اولدیغندن ایچ قلعه‌یه چکیلمکه مجبور اولمش ایدی. روسلر بوقلعه‌ده ٢٣ کون محاصره آلتنده قالوب افرادك معیناتی ثمن فوند پکسماده قدر ایندیرلمشدر. نهایت ١٠ تموزده خارجدن امداد کله‌رك محاصره رفع ایدلمشدر. شهر کاملاً خراب ایدلمش ایدی.

روسلرك (زیبون) قولی ایسه ٣٠ تشرین ثانی‌یه قدر ایلرولیه‌میوب صرف حال تدافعیده قالمشدر.

روسلرك آناطولیدن حدودی تجاوز ایدن اردوسنك زیوین محاربه‌سندن صکره عموماً رجعتده موفق اولملری بزم تعرضده شدت کوستره‌مامش اولمقلغمزدن ایلری کلمشدر. مختار پاشانك تدابیر تعبیویه‌سی روس ارکان حربیه‌سنك یاپدیغی طاغنیق حرکاته پك فائق ایدی. اکر مختار پاشا (زیوین) مظفریتندن صکره شدتله ایلروله‌مش اولسه‌ایدی، لوریس مه‌لیقوف قوماندانسنده‌کی روس قوۀ اصلیه‌سنك کاملاً محوو پریشان اولمسی پك ملحوظ ایدی. فقط بوکا قوتنك‌ده پك مساعد اولمدیغی نظر دقته آلنملیدر.

طونه‌نك مروروندن صکره‌کی حرکات عسکریه

روسلرك روم ایلیده‌کی حرکاتنی طونه‌یی کچوب زشتوی‌یی ضبط ایتدکلری کونه قدر تعقیب ایتمش، اوراده براقمش ایدك. وقایع حربیه‌یی تعریفه دوام ایتمدن اول بوراده مهم برایکی وقعۀ دیپلوماتیقیه‌دن بحث ایتمك مجبوریتنده بولنیورز. روسیه معلوم اولدیغی اوزره بو حربده آوروپا نامنه وکالةً حرکت

ایتمك ایستەمش ایدی . بو تشبثك ثمرەسز قالدیغی صکرە کندیسی دە آکلادی.
آلمانیانك اعتراضندن قورقوسی یوق ایدی. آتیدە کوریلەجکی وجهلە آوستریادن دە
رایخس شتاد ملاقاتندە ، حربك دوامی مدتجە بیطرفلغنی محافظە ایچون برر سن
آلمش ایدی . بو سببدن انکلترەیی نە صورتلە اولورسە اولسون ترکیا علیهندە
بر حرکت دیپلوماتیقیە اجراسنە سوق ایتمك آنك ایچون حائز اهمیت ایدی.
بو مقصدلە قونت شووالوف ۸ حزیراندە لورد دربی یە بر پروغرام تودیع ایتدی.
بو پروغرام روسلرك بالقانی مروردن اول ترکیا طرفندن قبول اولندیغی
تقدیردە محاربەیە ختام ویرلمك وزرە درمیان ایدیلەجك شرائطی محتوی اولوب
بروجە آتی ایدی : بلغارستان ، بالقانە قدر تحت حاکمیت پادشاهیدە ممتاز بر
ولایت اولەجق ، بورادن عثمانلی عساکر ومأمورینی چکیلوب قلعەلر هدم ایدیلەجك
بالقانك او برطرفندە وسائر ولایتدە حسن ادارە تأمین اولنەجق ، صربستان
وقرەطاغ اراضیسی توسیع ایدیلەرك صربستانینە دولت علیەنك تحت حاکمیتندە
قالەجق ، ۱۸۵٦ دە بسارابیانك رومانیایە ترك اولنان قسمی اعادە ایدیلوب
بوکا مقابل رومانیایە دوبریچەدن بر آز یر ویریلەجك . باطوم روسیەیە ، بوسنە
ایلە هرسکك بر قسمی آوستریایە کچەجك . لورد دربی نصائحی بوش بولنەرق
بو شرائطی باب عالییە تبلیغ ایدلمك اوزرە درسعادتدەکی سفیرینە تبلیغ ایتدی.
شرائط مذکورە باب عالی طرفندن بالطبع رد ایدلدی .

روسیە انکلترە ایلە اوزلاشەمدی ایسەدە آوستریا ایلە چوقدن اوزلاشمش
ایدی . اساسی اوچ ایمپراطورلر ملاقاتندە وضع اولنان بر ایتلاف ایلە بوسنە
وهرسکك آوستریا طرفندن اشغالنە سس چیقارمامق شرطیلە دولت مذکورەنك
بو محاربەدە بیطرفلغنی صاتون آلمش ایدی .

بلغارستاندە اجرا ایدیلان حرکات عسکریەیەکلنجە روسیە بو دفعە اول باول
قلاع اربعەیی ضبط ایتمك قاعدەسندن انحراف ایتمش ایدی. غراندوق طونەنك
بلغارستان طرفندە بولنان اردوسنی اوچ قولە تقسیم ایتدی . برنجی قول ۱۱
و ۱۲ نجی قول اردولردن مرکب وروسیە ولی عهدینك قوماندانسندە اولوب
(یانترا) جهتنە کوندرلدی . طقوزنجی قول اردودن عبارت اولان ایکنجی
قول (قرودنر) قوماندانسندە نیکبولی یە طوغری ایلرولیەجکدی . اوچنجیسی
شمدیلك زشتوی جوارندە قالدی . بتون اردونك مرکزینی تشکیل ایدن بو
اوچنجی قولدن پیشدار اولەرق غایت قوتلی بر مفرزەدها آیرلدی . بو پیشدار

جنرال غورقو قومانداسنه ویرلدی. هر طرفه کوندریلان قزاق کشافلری عثمانلی عساکرینك رازغراد ایله ویدین جوارنده طوپلانمش اولدیغنی، طرنوه ایله بالقانك شمال سطح مائلنده پك آز عسکر بولندیغنی خبر ویرمشلر ایدی. بو سببدن غورقو، طرنوه وسرویی‌یی ضبط ایله بالقاندن مروری احضار ایلك اوزره امر آلدی. ٧ تموزده طرنوه شهری اهمیتسز بر محاربه‌دن صکره روسلر النه کچدی. طرنوه‌نك ضبطی اوزرینه روسلر طرنوه‌دن طونجه وادیسنه کیدن یوللرك تلاقی نقطه‌سنی الده ایتمشلردی که مشهور شیپقا کچیدی ده بو یوللر میاننده ایدی. غورقو، شیپقا کچیدنده آز عسکر بولندیغنی وبونك یاننده‌کی دیکر کچیدلرکده آنجق ترصدیله اکتفا ایدلمکده اولدیغنی خبر آلنجه، بالقانی (خائن کوی) بوغازندن کچوب اورادن قزانلق طریقله شیپقا بوغازینه آرقه‌دن تعرض ایلکه وجبه‌دنده یالکز غابرووه طرفندن بر نمایش اجراسنه قرار ویردی. خائن بوغازینه طوغری یورویش، شیپقا کچیدینی شرقدن احاطه ایدن طار بر یولدن اجرا ایدیله‌جك ایدی تکمیل قطعات بو یولدن یوروبه‌جك، یالکز اوتوزنجی دون قزاق آلاینك بر قسمی ایکی طوپ ایله غابرووه - شیپقا - قزانلق یولنی ترصد ایده‌جك، دیکر قسمی طرنوه‌ده قاله‌جق ایدی. آغرلقلرکده هپسی اوراده براقیله‌رق یانلرینه یالکز بش کونلك پکسماد ایله ایکی کونلك یم آلدیلر. بو پلانی اوارالق قرارکاهنی طرنوه‌یه نقل ایتمش اولان غراندوق بر آز تعدیل ایده‌رك غورقو قزانلقدن شیپقا بوغازینه آرقه‌دن تعرض ایدرکن غابرووه جهتندن‌ده حقیقی بر تعرض دها ترتیب ایدلمسنی امر ایتدی. بونك ایچون جنرال ده‌روشینسکی قوماندا‌سنده آیریجه بر مفرزه ترتیب اولندی. غورقو ١٢ تموزده اردوسنك قسم کلیسیله خائن بوغازینه کلوب اوفق بر محاربه‌دن صکره بوغازی ضبط ایتدی. دها برقاچ محاربه‌دن صکره ١٧ تموزده قزانلغی دخی آلدی. یوم مذکورده جنرال ده‌روشینسکی دخی شیپقا بوغازینه جبه‌دن تعرض ایتدی. فقط غورقو، عسکری یورغون اولدیغندن طولایی تعرضی ١٨ تموزه تأخیر ایتمکه مجبور اولدیغندن جبه تعرضی موفقیتله نتیجه‌لنمه‌دی. غورقونك آرقه‌دن تعرضی‌ده نتیجه‌سز قالدی. واقعا تسلیم تکلیفنه خلوصی پاشا موافقت ایدرك بو بابده ساخته بر مذاکره‌ده وقوع بولمش، بوغازك ١٩ تموزده تسلیمی قرارلاشدیرلمش ایسه‌ده یوم مذکورده عثمانلیلر طرفندن تسلیمه بکزر بر حرکت صادر اولمامسی اوزرینه

اوزرینه‌روسلر مذاکرات‌واقعه‌نك محضا وقت قازانمق مقصدیله‌اجرا ایدلدیکنی وعثمانلیلرك طوپلرینی براقه‌رق یان طرفده کی یوللردن بوموضع مهمی ترك ایله چکیلمش اولدقلرینی آکلادیلر . بونك اوزرینه شمالدن وجنوبدن کلن روسلر شیپقایی عین زمانده اشغال ایله همان تحکیمه باشلادیلر . یکرمی قدر طابیه‌انشا ایلدیلر . صکره غایت زنکین وطبیعی برصو خزینه‌سی اولمق فائده‌سنی جامع اولان بومستحکم اردوکاهه ارزاق ولوازم حربیه‌ده جمع وادخار ایلدیلر .

*
* *

بو آرالق استانبولده بعض تبدلات وتوجیهات وقوعبولدی . شویله‌که : روسلرك‌زشتویده طونه‌یی کچه‌رك‌رازغراد وطرنوه اوزرینه طوغری‌یورومکده اولدیغی خبری استانبولده پك بیوك تلاش وهیجان حصوله کتیرمش ایدی . عبدالکریم پاشا مابینه ومقام سرعسکری‌یه کوندردیکی تلغرافنامه‌لرده متصل «دشمنك طونه‌یی بشقه نقطه‌لردن کچمسنه وروسلرك زشتویدن ایلری‌یه‌حرکتنه مانع‌اولمق‌ایچون‌کافهٔ تدابیرك اتخاذ ایدلمش» اولدیغندن‌بحث ایتمکده‌اولدیغی‌حالده بوامنیت‌بخش‌سوزلر قلبلرده‌کی هیجانی تسکین ایده‌میوردی. وکلا هپ‌اوکارینه باقه‌رق یوریبورعبدالحمید خوف ودهشت ایچنده بولنیوردی آرتق یکانه مدار تسلیسی همان‌هرکون کندی‌تحت ریاستنده اوله‌رق‌انعقاد ایتدیردیکی فوق‌العاده مجلس‌عسکریلرایدی. بومجلسلرك برنده سرعسکر اسبق نامق پاشا ایله ردیف پاشانك وسریاور محمد پاشانك طونه اردوسنه اعزامی قرارکیر اولدی . ردیف پاشانك وظیفه‌سی اردویی وقلاعی تفتیش ایتمك وسردارا کرمك مجلس حربنده بولنمقدن عبارت ایدی . ردیف پاشانك عزیمتی اوزرینه سرعسکر قائممقاملغنه طوپخانه مشیری داماد محمود پاشا تعیین ایدلدی .

محمود پاشا ایله رفعت پاشانك آره‌لری برمدتدنبری آچیلمش وبوضدیت صوك کونلرده دارالحربدن ورود ایدن خبرلره دائر محمودپاشا طرفندن‌خنکاره تکلیف وقبول ایتدیریلان برتدبیر اوزرینه برقاتدها کسب شدت ایلمش ایدی . اوآنه قدر قوماندانلر تلغرافلری سرعسکره چکر ، اوده بالاخره خنکاره ومجلس وکلایه عرض ایدردی. داماد محمود پاشا قوماندانلرك بعدما طوغریدن طوغری‌یه باش کاتبه تلغراف چکملرینی اصول اتخاذ ایتدیرمش ایدی‌که بوده شبهه‌سز ردیف پاشایه امنیتسزلك اثری دیمك ایدی .

هرنه‌ایسه ردیف پاشا، سردار اکرمك طونه‌یی مدافعه امرنده برقصوری

وروسلرك نهری مرور ایتملری كندیسنك برقباحتی نتیجه‌سی اولوب اولمدیغنی تحقیق ایچون طونه اردوسی قرارگاهنه عزیمت ایتدی . فقط ردیف پاشا كندیسنه بویله تحقیقات مهمه حواله ایدیله‌جك آدم دكل ایدی . عبدالكریم پاشا سوق‌الجیش علماسندن معدود اولمامغله برابر معلومات عسكریه وحمیت وطنیه‌جه آنك قات قات فوقنده ایدی واقعا سردارك زشتویده آز عسكر بولندیرمش اولمسی برقباحتدر . فقط اوده كندیسنی خط مدافعه‌نك اوزونلغی وقوتك آزلغیله معذور كوستره بیلیردی . ردیف پاشانك عزیمتنی متعاقب استانبولده عبدالكریم پاشانك عزل ایدیله‌جكی شایعه‌سی چیقدی . مصر عساكر معاونه‌سنه قوماندان اوله‌رق كلمش اولان پرنس حسن پاشا دخی طونه اردوسنده‌كی پاشالردن برچوغنك اقتدارسزلغندن وعزللری لزومندن باحث اوله‌رق سرایه برتلغراف چكمش ایدی .

خلقده عموماً حكمفرما اولان خشنودسزلق وبتمك توكنمك بیلمیان سرای انتریقه‌لری نهایت استانبولده بربحران حصوله كتیردی . بونك اوزرینه عبدالكریم پاشا ایله برلكده ردیف پاشاده عزل ایدلدی . عینی زمانده برده بحران وكلا وقوعه كله‌رك خارجیه ناظری صفوت پاشانك یرینه عارفی پاشا تعیین ایدلدی . عبدالكریم پاشانك قصورلری واقعا چوق وآغیر ایدی . فقط بو قصورلری جرأتكارانه حركت ایتمیوب ، قازانه‌جغنه امین اولمدقجه ایلری آتیلمق ایسته‌مامسندن متولددر . بوسببدن طولاییدركه عثمانلی اردوسی هنوز قوتندن هیچ برشی غائب ایتمامشدی . هم‌ده مغلوبیتدن بحث ایتمك هنوز نابموسم ایدی . عبدالكریم پاشا برمیدان محاربه‌سنده مغلوب اولمامش ، نقاط مستحكمه‌نك هیچ بری دشمن النه كچمامش ایدی .

عبدالكریم پاشانك یرینه مشیر محمدعلی پاشا تعیین اولندی . طونه اردوسی باش قوماندانلغنده بویله بردنبره وقوع بولان شو تبدلدن عزل و نصب ایدیلن قوماندانلرك بیله صوك دقیقه‌یه قدر معلوماتلری اولمدی . عبدالحمید محمد علی پاشایی هیچ كمسه‌یه طانیشمدن كندیلكندن نصب ایتمش ایدی . محمد علی پاشا اساساً آلمان اولوب عالی پاشا كندیسنی چوجق ایكن برلینده كورمش وذكای فوق‌العاده‌سنه مبنی برلكده استانبوله كتیرمش ایدی . محمد علی بوراده مكتب حربیه‌ده تحصیلنی بتیردكدن صكره فرانسه و آلمانیاده دخی اكمال تحصیل ایلمشدر . قریم سفرنده عمر پاشانك یاورلكنده بولندیغی كبی صوك بوسنه

وقره‌طاغ سفرلرنده دخی خدمات حسنه‌سی کورولمشدر .

محمد علی پاشا حزیران نهایتنده عسکریله برلکده قره‌طاغ حدودندن طونه‌یه جلب ایدلمش و تموزاواسطنده صوفیه‌یه واصل اولمش‌ایدی . اوصرده‌ده ماییندن باتلغراف استانبوله دعوت ایدلدی . ٢٠ تموزده استانبوله مواصلتله طوغریجه حضوره قبول اولندی . عبدالحمید بورادە کندیسنه طونه اردوسی باش قوماندانلغنه تعیین ایدلدیکی جهتله همان محل مأموریتنه عزیمتنی امر ایتدی. یکی اردو قوماندانی ایکی ساعت صکره پایتختدن مفارقتله ایرتسی کونی اقشامی شمنی قرارکاه عمومیسنه واصل اولدی . محمد علی پاشانی شمنی‌یه کتیرن عینی واپور وعینی ترنله سردار اکرم وسابق سرعسکر استانبوله دوندیلر . اردو قوماندانلغی اساساً صوك درجه مشکل و برچوق اوصاف فکریه ومعنویه‌یی مستلزم اولمغله ابر یویله حرکات عسکریه باشلادقدن صکره آکسزین وحاضرلقسز بر اردونك باشنه کچمکده‌کی مشکلات اون مثلی زیاده اولمق طبیعیدر. مع مافیه محمد علی پاشا اردونك مکملیتنه وکندی قوه فکریه‌سنه کووه‌نه‌رك انشراح قلبله ایفای وظیفه‌یه باشلادی .

محمد علی پاشایه ویریلن غیر محدود صلاحیت کبی حقنده اولنان التفاتلرده نامعدود ایدی . حتی کندیسنی بتون ملینك طاقتك کوزی او کندیده در اغوش ایدوب ایکی یناغندن اوپمش وکوزلری نمناك اولدیغی حالده مملکتی قورتارمسنی رجا ایتمش ایدی . او آنه قدر ردیف ومحمود پاشالرك النده‌ارادەسز برقوقله کبی قالمش اولان عبدالحمیددن صرف کندی اختیاریله بو یولده برحرکت صدورینه هیچ کمسه احتمال ویرمزدی. محمدعلی پاشانك بوسنه وقره‌طاغده‌کی خدماتنك نشانهٔ تقدیری ده برنجی رتبه‌دن عثمانی نشانی ایله مرصع برسیف افتخار اولدی. حتی عبدالحمید دها ایلری‌یه کیدرك چراغان سراینك غیرمسکون بر دائره‌سنی محمد علی پاشانك حرم‌یله چوجقلرینك اقامتنه تخصیص ایلدی. دیدیکمز کبی پاشا خصوصات ذاتیه‌سنی تسویه ایچون ایکی ساعت قدر استانبولده قالدقدن صکره برزه‌لی‌یه را کباً وارنه لیماننه کیتدی . بورادن ترن مخصوصله شمنی‌یه کیدرك ردیف پاشا وعونه‌سنك حصولنه سببیت ویردکلری هرج ومرجك اورته‌سنده بردنبره بومبا کبی پاطلادی . یالکز سردار اکرمك شخصنه حرمت مخصوصه‌سی اولدیغندن شمنی‌یه تقرب ایتدیکی صرده‌ده مواصلتنی وسبب ورودینی کندیسنه باتذکره بیلدیرمش ایدی .

طونه اردوسی یکی باش قوماندانی کیجه کچ وقت یاننده نامق وطوپچی جنرالی شتره کر پاشا اولدیغی حالده عسکر آره‌سنه کیروب کندیسنك باش قوماندانلغه تعیین ایدلدیکنی سویلینجه افرادك سونجنه حدوپایان اولمدی . ایرتسی کونی ایرکندن شمنیده بولنان پاشالری ومیرآلایلری چادرینك اوکنه طوپلایوب کندیلرینه قیصه برنطق ایرادایله شوصیقی زمانده امرای عسکریه آره‌سنده

روس مجروحین آرابه‌سی

برمناسبت صمیمه‌نك لزوم وجودندن وهرکسك کندی صلاحیتی داخلنده ایفاسنه مجبور اولدیغی وظائفدن بحث ایده‌رك دیدی که : « بکا خدمت خارجنده برمافوق دکل ، سزدن بکلدیکی حرمتی سزه عیناً ایفا ایدر بر آرقداش نظریله باقمکزی رجا ایده‌رم . سزك هر برکزك اقتدارم داخلنده اولان آرزولرکزی ایفا ایتمکی‌ده کندم ایچون بیوك بر بختیارلق عد ایدرم . فقط خدمته کلنجه بیلمش اوله‌سکز که سزدن صوك درجه غیرت وهیچکزدن صورت مطلقه‌ده اطاعت ایسترم . بکا طرف شاهانه‌دن مکافات ومجازات ایچون صلاحیت تامه ویرلمشدر . فریق رتبه‌سنه قدر ترفیع ایتدیرمك وهرایستدیکمی بلامحاکمه قورشونه دیزدیرمك حقنی حائزم . ایجابنده بوحقلرمدن ایکیسنی‌ده استعمال ایده‌جکم . »

بو نطق اوامر يوميه ايله‌ده هر طرفه اعلان ايدلدى . يكى قوماندان هر طرفده آلقشلاندى . سردار جديد قرارگاهده بو ايشلرله مشغول ايكن عبدالكريم ورديف پاشالرده استانبوله مواصلت ايتديلر قره‌يه چيقدقلرى صره‌ده كيجه حلول ايتمش اولمقله برابر اسكله‌ده برچوق خلق طرفندن يوها! ندالريله استقبال ايدلديلر . احتياطاً حاضر بولنديرلمش اولان پوليس مأمورلرى اولمسه‌يدى هله رديف پاشا بلكه دها بشقه برمعامله‌يه‌ده هدف اوله‌جق ايدى. عبدالحميد رديف پاشا حقنده طلبهٔ علوم طرفندن كنديسنه ملت مجلسى معرفتيله وقوعبولان اخطاره احالهٔ سمع اعتبار ايتمامكله نه‌درجه حقسزلق ايتمش اولديغنى آنجق شمدى آكلايه‌بيلمش ايدى. افكار عموميه‌يى دها اول ديكله‌مش اولسه‌يدى برچوق فنالقلرك اوكنى آلمش اولوردى .

روس اردوسنك بالقاندن جنوبه طوغرى ايلرولمسى تهلكه‌سنه قارشى استانبول طريقنك مدافعه‌سى ايچون تداركات عظيمه‌يه ابتدار ايدلدى . قره‌طاغده سليمان پاشا قوماندانسنده‌كى مواقع ترك وتخليه ايديله‌رك مشاراليه عسكريله برلكده روم ايلى‌يه جلب وكنديسى بالقانك جنوب طرفنده متحشد اردويه قوماندان نصب اولنمش ايدى . روسلرك بالقاندن غايت آز زمانده مروره موفق اولملرى غراندوق نيقولانك غيرت وفعاليتنى تزييده مدار اولمش ايدى . خصوصيله غورقونك ٢٢ تموزده اسكى زغره‌يى اشغال ويانبولى وفلبه تلغراف وشمندوفر خطلرينى قطع ايتدكدن صكره سليمان پاشا اردوسنك هنوز تجمع ايتمك اوزره بولنديغنى خبر ويرمسى غراندوقك شوقنى برقاتدها آرتيردى . كرك غورقو ، كرك غراندوق، بربرندن اوزاق مسافه‌ده بولنان مواقع مهمهٔ عسكريه‌يى ضبطه اوزمانكى روس اردوسنك قوتنك كفايت ايده‌ميه‌جكنى حساب ايده‌مامشلردى . روسلر عثمانلى قوهٔ عسكريه‌سنى حالا پك آز تخمين ايتمكده ايديلر . غراندوق، غورقونك پيشدارينى برلوا ايله تقويه ايدرك حركات تعرضيه‌سنه دوام وبرطرفدن يانبولى ـ فلبه، ديكرطرفدن ادرنه شمندوفر خطى اوزرنده بولنمسندن طولايى اهميت مخصوصه‌يى حائز اولان يكى زغره‌يى ضبط ايتمسى ايچون امر ويردى . روسلر اسكى زغره‌ده آلتى بلغار ميليس طابورندن ودراغون لواسيله ٩ هوسار آلايندن، اوچ بلوك قزاق واون ايكى طوپدن مركب برسيار قول دها تشكيل ايدرك بوقولى دوق نيقولا دو لويختنبرغ قوماندانسنه ويرديلر . وظيفه‌سى مريچ واديسى طولاشوب شمندوفر خطلرينى قطع ايتمك، اهالئ خرستيانيه‌يى

قیامه تشویق وغورقونك یكی زغره‌یه تعرضنده آكا معاونت ایتمك ایدی . فقط عساكر عثمانیه ۲۹ و ۳۰ تموزده بوقوله شدتلی صورتده مقاومت كوستردیلر . سلیمان پاشا ۲۹ تموزده (دده كوی) ده رؤف پاشایه التحاق ایتدی ویكی زغره‌یی درجهٔ كافیه‌ده ستر ایتدكدن صكره ۳۰ تموزده ۳۹ طابور پیاده ، ایكی آلای سواری و ۳۶ طوپ ایله اسكی زغره اوزرینه یورودی . اوكون غورقونك عسكرلری عساكر عثمانیه ایله وقوعبولان برمحاربه‌ده مغلوب وآقشام اوزری اسكی زغره‌دن دفع واخراج ایدیله‌رك رجعته مجبور اولدیلر .

بو محاربه‌ده مجروح و تلف اوله‌رق ۱۳۰۰ نفر ضایعات ویرمشلردی . یالكز بلغار میلیسلرندن ۲۲ ضابط ایله ۶۰۰ نفر تلف اولدی . سلیمان پاشانك اجرا ایلدیكی حركات تعرضیه روسلرك بالقانلرك جنوبنده قازانمش اولدقلری اراضینك اللرندن كتمسنه سبب اولدی . یالكز شیپقا كچیدیله مجاور كچیدلر شمدیلك روسلر النده قالدی .

روسجق جهتنه سوق اولنان قول یعنی روسیه ولیعهدینك قوماندا سنده‌كی اردونك صول جناحی ۵ تموزده (بیه‌لا) یه مواصلتله (یانترا) نهری اوزرنده‌كی كوپری‌یی ضبط ایله آشاغی وقره (لوم) بوینجه ایلرولدی . فقط روسجقی محاصره ایده‌مدی . زیرا محاصره طوپلری دها شمندوفرله (یركوی) ه كتیریله‌جك اورادن‌ده طونه‌دن كچیریله‌رك محاصره محلنه نقل اوله‌جق ایدی . صول جناحك، محمد علی پاشانك تعرضنه قارشی اجرا ایلدیكی حركات ومحاربات، موفقیت كاه برطرفده ، كاه دیكر طرفده اولمق اوزره ایلول آینه قدر دوام ایتدی. لوم حوضه‌سنده وقوعه كلن محاربه‌لردن الك زیاده ذكره شایان اولنلری ۲۲ اغستوسده‌كی آیازلر ، ۵ ایلولده‌كی قوجه‌له‌وو ۲۱ ایلولده‌كی چایر كوی محاربه‌لریدر .

نیكبولی‌یی هدف الحركات اتخاذ ایتمش اولان صاغ جناحك حركاتی پك كری قالمش وبوجناح رومانیا ایله برطاقم مذاكراته سببیت ویرمشدركه بومذاكرات آیریجه ذكره شایاندر . روسلرك صاغ جناحنی تشكیل ایدن جنرال قرودنر قوماندا سنده‌كی طقوزنجی قول اردو ۱۲ تموزده نیكبولی‌یی جنوب وشرق طرفندن احاطه ایدن تپه‌لرك اوكنه واصل اولمش ایدی . روسلر بوراده ایكی كون ترتیبات آلمغله اوغراشدقدن صكره تموزك اون اوچنجی كونی روس بطاریه‌لری عثمانلی طوپچیسنك تحت اشغالنده بولنان مذكور تپه‌لر اوزرینه

آتشه باشلادیلر . محاربه آیك اون آلتیسنه قدر دوام ایتدی . بو محاربه‌ده عساکر عثمانیه‌نك کوستردیکی شجاعت وثبات ، بالخاصه طوپچیلرك مهارتی صحائف تاریخده ابدی برموقع احراز ایتمشدر . یوم مذکورده آقشام اوزری حسن واحمد پاشالر ، دشمنك تفوقنی وبومباردمان یوزندن بر انقاض ییغینی حالنه کلمش اولان قلعه‌یی دها زیاده مدافعه امکاننك مفقودیتنی کوردرك ، صادق افندی قوماندا‌سنده قوتلی برمفرزه چیقاردیلر . بومفرزه روسلره غرب طرفدن تعرض ایله قلعه‌ده‌کی عسکرك ویدین جهتنه چکیلمسی امکاننی احضار ایده‌جك ایدی . فقط نیکبولی محاربه‌سنه اشتراك ایتمش اولان رومانیا عساکری قوماندانی جنرال مانو عثمانلیلرك رجعت ایده‌جکلرینی آکلایه‌رق درحال مفرزهٔ مذکوره اوزرینه طوپ آتشنه باشلایوب آنی تکرار قلعه‌یه چکیلمکه مجبور ایتدی . نیکبولی محافظلرینك آرتق ویدینه چکیلملرینه امکان قالمینجه قلعه ۱٦ تموز کیجه‌سی تسلیم اولدی . احمد وحسن پاشالرله ٦۰۰۰ قدر عساکر عثمانیه روسلر النه اسیر دوشدی . ایرتسی کونی اسرا طونه‌نك او برطرفنه کچیریلوب احمد وحسن پاشالر چار آلکساندرك قرارکاهنه کتورلدیلر . احمد پاشا مجروح اولدیغندن بر مدت قرارکاهده تداوی ایدلدی . چار حسن پاشایی نزدینه قبول ایله کندیسنه التفات ایتدی . النی صیقدی . عثمانلیلرك برقوهٔ فائقه‌یه قارشی کوستردکاری شجاعت وبسالتدن طولایی تبریك ایتدکدن صکره کندیسنی روسیه‌یه کوندرمکه مجبور اولدیغندن طولایی بیان تأسف ایتدی .

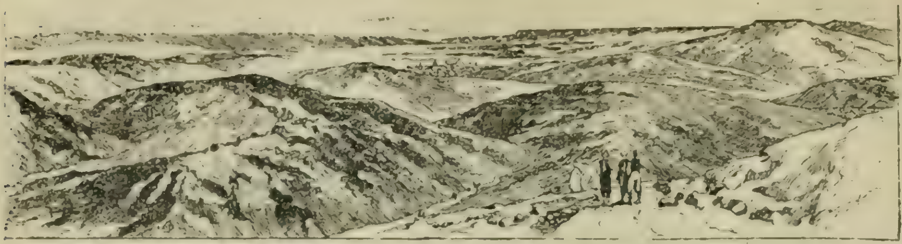

پلونه وجواری

برنجی وایکنجی پلونه محاربه‌لری

طونه بوینده ایلك طوپ پاطلایه‌لی ایکی آی اولمش ایدی . شمنی وروسجقده عثمان پاشادن هنوز هیچ بر خبر آلنه‌مامش ایدی . مشارالیه حرکاتنده نیم استقلالیت ویرلمش وافعالی استانبولده‌کی دار شورانك قونترولی آلتنه آلنمامش اولسه ، محافظه‌سنه مودوع اولان منطقه داخلنده پك مهم اجراآته موفق اوله‌جغنی هرکس بیلیوردی . دها بدایت حربده هیچ بر طرفدن امر آلمدن کندیلکندن قلفاته کچمك ایچون طونه اوزرینه کوپری قورمق اوزره تدارکاتده بولنمش اولان عثمان پاشا ، نهری کچمك ایچون کندیسنه مساعده ویرلمسنی سرعسکردن و سرداردن اوچ دفعه رجا ایتمش و برده مفصل لایحه ویرمش ایسه‌ده مراجعتلرینك هیچ بر ثمره‌سنی کوره‌مامش ایدی . حتی رومانیا دولت متبوعه‌سنه اعلان حرب ایله طونه‌ده‌کی سفائن عثمانیه وبری طرف ساحلی طوپه طوتیلمغه باشلادیغی زمان دخی قلفاتی اشغال ایچون استیذان ایتمش ، جواب بیله آلمامش ایدی . عثمان پاشا بونك اوزرینه کناه ووبالی شمنی واستانبولده‌کی پاشالرك بوینه براقه‌رق ویدینی روسلره واولاحلره قارشی مدافعه ایله اکتفایه قرار ویردی . فقط سرعسکر وسردار بونده‌بیله کندیسنی حرکاتنده سربست براقمدیلر . رومانیالیلر قارشیکی ساحلده کوزی اوکنده استحکام انشاسنه باشلادقلری زمان بوکا مانع اولمق ایچون عمله‌نك اوزرینه آتش ایتدیرمش ایدی . بو آتشی درحال کسوب یالکز تعرض وقوعنده مدافعه ایله اکتفا ایتمسی ایچون تلغرافله امر کلدی . تعرضك ده

انى برمدافعه‌نك باشلیجه شرائطندن اولدیغنى بیان عثمان پاشا بوامرده ایستمیه‌رك اطاعت ایتدى .

روسلرك روسجق ونیكبولى‌یى طوپه طوتملرندن اوجهتلردن دخى طونه‌یى كچمك فكرنده اولدقلرى اكلاشیلنجه عثمان پاشا تكرار سرداره مراجعتله ویدین ایچون پك فضله اولان عسكرینك بر قسمنى آلوب اردوى اصلیسنه التحاقه مساعده اولنمسنى رجا ایتدى ایسه‌ده روسلر، زشتوى‌یى ضبط ایدوب خفیف‌سواریلرینى چكركه‌كبى بلغارستانك هرطرفنه یایدقدن صكره‌بیله ویدینى ترك ایدوب چیقمسنه مساعده اولنمدى . بوصورتله بلغارستانده‌كى مواقع مهمه برر برر روسلر النه كچدى. پلونه، لوفچه، سلوى محاربه ایتمدن ضبطاولندى. نیكبولى دخى‌قره طرفندن شدتلى‌محاصره ایدلدى. روسلر قزاقلرینى برقوفچه طاغلرینه‌قدر كوندرمكله حاضرلاندقلرى صره‌ده عثمان‌پاشایه‌ده نهایت‌چوقدنبرى بكلدیكى یورویش امرى ویرلدى . مشارالیه ٢٥ طابور پیاده اون ایكى بلوك سوارى و ٤٨ صحرا ، ٦ جبل طوپیله پلونه اوزرینه طوغرى حركت ایتدى. عثمان‌پاشانك معیتنده‌كى قوماندانلر حسن، عادل، احمد، عمر وعلى پاشالر ایدى . اركان حرب رئیسى‌ده میرلوا طاهر پاشا ایدى .

١٨ تموزده پلونه‌پیشكاهنه مواصلت اولندقده بیكباشى مصطفى آغا طرفندن فوق‌العاده جسارت، بیوك برمهارت ایله بركشف اجرا ایدلدى. نتیجه‌سنده پلونه‌ده‌برپیاده طابوریله‌برقاچ بلوك روس‌سواریسى بولندیغى، فقط پلونه‌دن ایكى اوچ میل مسافه‌ده زشتوى‌یه كیدن یولك اوزرنده قطعات جسیمهٔ عسكریه بولندیغى ثابت اولدى . بونكله برابر عثمان پاشا ینه دشمنك پلونه‌دن طرد واخراجى ایچون امر ویردى . بووظیفه‌یى‌ده مصطفى آغانك سواریلرى ایله بر طابور رذیف عسكرى ایفا ایتدى . بونلر وید صوینك صاغ ساحلنده‌كى روس قره‌غوللریله بر چاریك قدر محاربه ایتدكدن صكره كوپرى‌یى ضبط ایتدیلر . شهره كیردیلر . بوراده پك آز مقاومت كوردیلر . یالكز اولردن اوزرلرینه آتش ایدلدى . آتش ایدنلرك یرلى بلغارلر اولدیغى آكلاشلمغله فاعللرى همان خانه‌لرینك قپولرینه آصیلدى . روسلر عثمانلى‌سواریسى طرفندن تعقیب ایدیله‌رك غیر منتظم برصورتده قاچوب كتدیلر .

بواثناده عثمان پاشا ، اجرا ایتدكلرى جبرى یورویشلردن طولایى هیچ

بر یورغونلق اثری کوسترمیان عسکرینك اوکنده اولدیغی حالده پلونه‌یه داخل اولدی . فقط بوراده آنجق عسکره بر موله ویره‌بیله‌جك قدر زمان کچیروب شهرك برچاریك ساعت قدر شمال شرقیسنده غریویچا دره‌سی ساحلنده کائن (سوه‌تی نستور) مناستری قربنده اردوکاه قوره‌رق کیجه‌یی بوراده کچیردی . عثمان پاشا مناسترك برچق کیلومترو قدر شرقنده صحرا استحکاماتی انشا، آوجی خندقلری حفر ، بعض مناسب نقطه‌لره آغاج کووده‌لری وضع ایتدیردی . طوپچیسنك قسم اعظمی ، علی‌العجله وجوده کتیریلن طوپراق سپرلر کریسنه یرلشدیردی . طاهر پاشا بوانشا آته نظارتله مشغول ایکن مشیر پاشا کیجه یاریسی یانته مصطفی آغا ایله بر مقدار سواری آله‌رق ایلری قره‌غول خطنه قدر کیتدی . روس ایلری قره‌غول زنجیرینه قدر تقرب وروس اردوکاهنده اجرا ایدیلن حرکاتدن پلونه اوزرینه بر تعرض اجراسی متصور اولدیغنی تفحص ایلدی . بواستکشافی متعاقب پلونه‌یه عودتله اردوسنك قسم متباقیسنی‌ده کندی ارائه ایلدیکی مواضع مستحکمه‌یه کوندردی . او آره‌لق صباح اولمش، طوپ سسلری ایشیدلمکه باشلامش ایدی . روسلر اوچ قولدن ایلرولیه‌رك عثمان پاشانك ایلری قطعاتنه تعرض ایتمش ایدیلر . بر ایکی ساعت صکره غریویچا تپه‌لری بردنبره آتش فشان بر وولقان حالنه دوندی . روسلر عثمانلی مواضعنه وپلونه اوزرینه طوپ آتیورلردی . بو آتشه برچاریك قدر مقابله ایدلمدی. فقط عساکر عثمانیه‌مستور مواضعده بولندیغی ایچون آتشك بونلر اوزرنده هیچ بر تأثیری اولمدی . یالکز طوپلرك پلونه‌ده اولره واهالی‌یه ضرری زیاده اولمش ایدی . برمدت صکره عثمانلی طوپچیلری دخی آتشه باشلادی . محاربه ایکی ساعت قدر دوام ایتدی . صکره عثمان پاشانك امریله طوپچیلرمز آتشی کسدیلر . بونك اوزرینه روسلر عثمانلی طوپچیسنی اسکاته موفق اولدقلرینی ظن ایدرك پیاده ایله تعرضه باشلادیلر . فقط عساکر عثمانیه‌نك کندیلرینه مودوع اولان مواضعی مدافعه خصوصنده کوستردکاری شجاعت وبسالت وعلی‌الخصوص باش قوماندانك تدابیرنده‌کی اصابت سایه‌سنده هیچ بر شیئه موفق اوله‌مدیلر . عثمان پاشا میدان محاربه‌نك همان هر نقطه‌سنده‌اثبات وجود ایدییور ، هر طرفه ووجودینه اك زیاده لزوم کوریلن نقطه‌لره‌دا کب اولدیغی غرب آتیله یتیشه‌رك عسکرلری تشویق وتشجیع ایلیوردی. ضابطان وافراد کندیسنی دشمنه پك کوسترمامسی ایچون پك چوق رجا ایتدیلرسه‌ده او ینه

محاربه‌نك نهايته قدر آتشك اك شدتلى يرلرنده بولندى . يانى باشنده برخيلى ضابطلر ياره‌لانديغى حالده كنديسنه ينه برشى اولمدى .

روسلر عثمانلى عساكرينى نه طوپ ، نه تفنك ونه‌ده سونكو ايله يرلرندن چيقارمق قابل اوله‌ميه‌جغنى كوره‌رك محاربه‌يى بر قاچ ساعت تعطيل ايتديلر . عثمان پاشا بوندن بالاستفاده حالا غريويچاده بولنان روسلر اوزرينه بو سفرده كنديسى تعرض ايتمك ايچون همان شمال وجهه‌ته طوغرى يايلمش اولان مفرزه‌لرى طوپلادى . پلونه كريسنده قالمش اولان احتياطلرينى جلب ايتدى . جناحلردن نمايش ايچون برر مفرزه ترتيب وسوق ايتدكدن صكره كنديسى‌ده جبهه‌دن تعرضه باشلادى . غريويچا قريه‌سى ضبط ايدلدى . روسلر فرار ايديور ، اونلر قاچدقجه آرقه‌لرندن عساكر عثمانيه تعقيب ايليوردى . اون ايكى ساعت دوام ايدن بو محاربهٔ شديده‌يه نهايت آقشام اوزرى فاصله ويرلدى . عثمان پاشا پك زياده يورغون دوشمش اولان عسكره برمدت استراحت ايتديردكدن صكره اورته‌لق قاراريز قارارماز تكرار تعقيبه باشلادى . كيجه تعقيبه فاصله ويريله‌رك ايرتسى كون على الصباح ينه دوام اولندى . عسكرك كچديكى كويلرك هپسى روس مجروحلريله مالامال ايدى . عساكر عثمانيه بر چوق روس عساكرى اسير طوپ ومهمات سائره اغتنام ايتديلر . روسلر (وينا) نك كريسنده ايى انتخاب ايتدكلرى بر موضعده عثمانليلرك ورودينه انتظار ايتمك ايستديلرسه‌ده عثمانلى قوللرينك اوچى كورونور كورونمز موضعى على العجله ترك ايله فرار ايتديلر . نهايت (اوسما) صوينك صاغ ساحلنه كچه‌رك موقتاً تعقيبدن قورتيلديلر .

عثمان پاشا ، يمدن ايچمدن اوتوز آلتى ساعت محاربه ايتمش اولان عسكرينه استراحت ويردى . كنديسى‌ده قراركاهنى وينايه نقل ايتدى . برروس اركان حرب ضابطنك حسابنه كوره روسلرك برنجى پلونه محاربه‌سنده‌كى ضايعاتى آلتى ، يدى بيك كشى‌يه بالغ اولمشدر .

عبدالحميد بو پلونه مظفريتندن طولايى عثمان پاشايه تبريك تلغرافنامه‌سى كشيده ايتديكى كبى عساكر عثمانيه‌نك شو موفقيتندن جناب حقه حمد وثنا ايچون استانبول جوامع شريفه‌سنده دعا ايدلمسنى امر ايتدى . عبدالكريم پاشا سردارلقدن ، رديف پاشا سرعسكرلكدن عزل ايدلدكدن صكره حركات عسكريه بشقه بر شكل آلمش ايدى . روسلرك آناطوليده‌كى كبى طونه بوينده‌ده

بالقان خرستیانلرینك حربه صورت تشویق

دوچار هزیمت اوله‌جقلری امید اولنیوردی . حتی روسلرك طونه سفرینی آرتق غائب ایتمش اولدقلرینی ادعا ایدنلر دخی واردی . محقق اولان برشی وارسه اوده سلیمان پاشانك اسکی زغره‌ده ، عثمان پاشانك پلونه‌ده قزاندقلری مظفریت سببیله استانبولده افکار اهالی‌یه سکونت واعتدال کلمش اولمسیدر . مع‌مافیه برچوق کمسه‌لر ، حالا عبدالکریم وردیف پاشالرك و سائر قباحتلیلرك نه زمان دیوان حربه ویریله‌جکلرینی صورمقدن خالی قالمیوردی . داماد محمود پاشا دخی ردیف پاشایی قورتارمق ایچون خنکارنزدنده الندن کلن غیرتی صرف ایدییورسه‌ده ثمره‌سنی کوره‌میوردی .

پلونه محاربه‌سنك باشلادیغی خبری طرنوه‌ده روس قرارکاه عمومیسه‌واصل اولدیغی زمان هرکسی برمراق آلدی . چونکه قرارکاه عمومینك موقعی ودها طوغریسی حربك دوامی جنرال قرودنرك موفقیتنه وابسته‌اولدیغی معلوم‌ایدی . تموزك اوتوز برنجی کونی صباحی قرارکاهه روسلرك ایکی دفعه وقوعبولان هجوملرینك شدتله دفع ایدلمش اولدیغی، جنرال قرودنرك کلیتلی تلفات ویره‌رك رجعته مجبور اولدیغی خبر فلاکتی ورود ایتدی . او کون طرنوه‌ده بولنان برذات دییورکه : بوخبر کلیر کلمز غراندوق ایله برقاچ جنرالدن مرکب بر مجلس حرب عقد ایدلدی . مذاکره ایکی ساعت دوام ایتدی . نتیجه‌سنده هیچ بر امر ویرلمدی . مجلسدن چیقانلرك صورتی آصیق ایدی. نه وار ، نه یوق دیه صورانلره یواشجه‌جق :

« ایشلر فنا ، پلونه‌ده مغلوب اولدق ! » جوابنی ویرییورلردی . دیرکن قرارکاهك طرنوه‌دن چکیله‌جکی خبری شایع اولدی . متعاقباً شهرك ذاتاً طار اولان سوقاقلری سواری عسکرلری ، اشیا وارزاق آرابه‌لریله طولدی . طرنوه اهالیسی هیچ امید ایتمدکاری بوحالی کوزلریله کورمك ایچون اولرندن طیشاری اوغرادیلر. هپسی‌ایشك‌اهمیتنی‌اکلایه‌رق کیمی‌اللرینی اوغوشدیرییور کیمی باشنی قاشیوردی . ایشك نه‌دن عبارت اولدیغنی آکلامیانلرك بیله‌یوزنده قورقو ترسم ایدییوزدی . صره صره آرابه‌لر کچیور ، سیرجیلردن هیچ بری آغزینی آچوب برشی سویلیور ، هپسی دوشونیوردی . قرارکاه عمومی رجعت ایتدکدن صکره طرنوه‌ده حکمفرما اولان خوف وهیجان غیر قابل تعریفدر . اردو هیچ بربیاننامه نشر ایتمامش ایدی . بوعودت ناکهانینك اسبابی کمسه‌یه معلوم اولمدیغی ایچون اهالی برقات دها قورقیوردی .

قرارکاه هیئتی (بیه‌لا) ده توقف ایتدی . ایمپراطور عادی بر خانه‌یه یرلشمش ایدی . غراندوق نیقولا ایله ولی عهد بورایه کلدیلر . بیوك بر مجلس حرب عقد ایدلدی وحربه کمال شدتله دوامه قرار ویرلدی .

*
* *

پلونه محاربه‌سندن صکره آره‌دن اون بش یکرمی کون کچدی . بو مدت ظرفنده روسلرده تکرار تعرضه دائر بر اماره کورولمدی . عثمان پاشا بر طرفدن پلونه‌یه امداد جلب ایتمکله برابر دیکر طرفدن ده موضعی تحکیم وتقویه ایله اوغراشیوردی . غریویچانك شرقنده یکیدن استحکاملر یاپدیردی . بونلر اراضینك حالنه کوره انشا ایدلمش اولدیغندن دشمنك بو جهتدن مستوراً تقربی غیر قابل ایدی . خلاصه عثمان پاشا بو صورتله تحکیم ایلدیکی مواقعده محافظه‌سی کندینه مودوع اولان خطه ایچون بر نوع مرکز وجوده کتیرمش ایدی .

بر پازار ایرتسی کیجه‌سی روسلر پلونه‌نك شرقنده کوروندیلر . درت قولدن ایلرولیورلردی . صباح اولور اولماز ، روسلر عثمانلی استحکاماتی اوزرینه طوپ آتشنه باشلادیلر . آتش بر ایکی ساعت دوام ایتدی . متعاقباً تکمیل خط اوزرنده سونکو ایله هجومه قالقدیلر . غروب شمسدن ایکی ساعت صکره پریشان بر حالده کری چکیلمکه مجبور اولدیلر . مع مافیه طوپچی محاربه‌سی بتون کیجه بلا فاصله دوام ایتدی . دشمنك حرکاتندن عثمانلیلرله پك یقیندن تماسده بولنمقدن مجتنب اولدیغی آکلاشیلیوردی . پازار ایرتسی ختام بولنه‌میان محاربه صالی کونی مدهش برشدتله یکیدن باشلادی . محاربه‌نك ایکنجی کونی دشمنك مقصدی ینه اولکی کبی مدافعینك تحت اشغالنده بولنان نقطه‌لردن برینی هر نه صورتله اولورسه اولسون ضبط ایدوب بویله‌لکله خط مدافعه داخلنه کیرمك ایدی . فقط عثمانلی طوپچیسنك مکملیتی و ارمناك صنف اول ردیف طابورینك شجاعتی قارشیسنده دشمنك انتخاب ایتدیکی نقطه‌ده مصروف مساعیسی کاملاً هبا اولدی . ترك عسکرلری استحکاملرك ایچریسنه قدر کیرن روسلری سونکو ایله چیقاروب آتیورلردی . صالی کون روسلر مدافعه موضعنه دخوله موفق اولمشلردی . دردنجی طونه پیاده آلایی میر آلایی امیر بك علی العجله طوپلادیغی برقاچ طابورله بونلرك اوکنه چیقوب بوغاز بوغازه مدهش بر محاربه وقوع بولدی . روسلر اوچ طرفدن احاطه ایدیلوب قاریش کری پوسکورتیلدیلر . خندکك ایچنه آتیلدیلر . بر آن اول روس بایراغنك دیکلمش اولدیغی نقطه‌ده تکرار رایت

ظفر آيت عثمانى تموجه باشلادى . بوراسى پلونه‌نك كليدى مثابه‌سنده وريچا وغريويچا طابيه‌لرينك بوانديغى محل ايدى . پلونه‌نك شمال وشمال شرقيسنده‌كى مواضع سائره‌ده وقوع بولان محاربه‌لر بو قدر شدتلى دكل ايدى . عثمان پاشا اك زياده تهلكه‌لى كورديكى نقطه‌لرده امثالى بولنماز بر شجاعت واعتدال دم ايله او تهلكه بر طرف اولنجه‌يه قدر طورر ومدهش دانه وشراپنل آتشى ايچنده كمال سكونت ايله وصغوق قانليلقله ترتيباتنى اتخاذ ايدردى.

آقشام اوزرى عثمان پاشا روسلرك محاربه‌يى قازانه‌جقلرينه اعتمادلرى و شوقلرى منكسر اولديغنى كورنجه تكميل خط مدافعه اوزرنده بردنبره هجوم بورولرى چالنمغه باشلادى . هنوز محاربه‌يه كيرمامش ۱۸ طابور الله الله صداى فوز انتماسيله مدهش طوپجى آتشيله ذاتاً صارصيلمش اولان روسلر اوزرينه پرغليان آتيلديلر . ۲٦ ساعت دوام ايدن محاربه‌يى متعاقب اجرا اولنان بوهجوم روسلرك هزيمتنى اتمام ايتدى . فرار ايدنلركده آرقه‌سندن سوارى يتيشه‌رك تلف ايتدى . بر چوقلرى اوكونلرده صولرى پك زياده يوكسلمش اولان اوسما دره‌سنه دوشوب بوغولديلر .

عساكرعثمانيه‌نك بيك قدر شهيد ويره‌رك الده ايتدكلرى بومظفريت پك پارلاق ايدى . پلونه محاربه ميداننده اك زياده يارارلقلرى كورلنلر، طوپجى ميرآلايى احمدبك ، غريويچا طابيه‌سى قوماندانى امير بك ، اركان حربيه بيكباشيسى رضا بك - پلونه استحكاماتنك پلاننى چيزمشدر - سوارى بيكباشيسى مصطفى آغادر . ايكى اولكيلر غيرت وبسالتلرينه مكافاةً ميرلوالغه ، ديكرلرى قائممقاملغه ترفيع ايدلمشلردر .

سردار محمد على پاشا طرفندن ويريلن امر مخصوص اوزرينه عثمان پاشا اوسما صويندن ايلرى‌يه تعرضنه دوام ايتمامش ، فقط حيزينى آله‌ميه‌رق زشتويه قدر ايلرولملك ايستيان مظفر عسكرينك صوات مقاومت براندازينى ضبط ايتمكده خيلى كوچلك چكمشدر . بزم ، استحصال ايديلن مظفريتدن استفاده‌دن اختيارمزله فراغت ايديشيمزدن طولايى روسلر بودفعه دخى شدتلى برتعقيبدن قورتيلمش ايسه‌لرده ضايعاتلرى نسبتسز درجه‌ده مدهش ايدى . قرودنرك رسمى راپورنده تلفات و مجروحينك مقدارى ۱٦۸ ضابط و ۸۱٦۷ نفر كوستريليور .

برنجى وايكنجى پلونه محاربه‌لرينك وقوعى صره‌سنده روس اركان حربيه‌سيله

رومانيا اركان حربيه‌سی آره‌سنده‌كی مناسبت پك اِيی دكل ايدی . نيكبولينك ضبطنی متعاقب جنرال قرودنر، بورا‌ده‌كی روس قوتنی، كاملاً پلونه‌يه كوتوره‌بيلمك ايچون قلعه‌نك اشغال و محافظه‌سنی دردنجی رومانيا فرقه‌سی قوماندانينه تكليف ايتمش و فضله اوله‌رق نيكبوليده اسير ايديلن ٧,٠٠٠ عثمانلی عساكرينك رومانيا عسكرلری طرفندن طونه‌نك اوبر طرفنه نقل ايديله‌رك اوراده ايلك تصادف ايده‌جكلری روس منزلنه تسليم ايدلرينی امر ايتمش ايدی . رومانيا خارجيه ناظری بونی بالواسطه خبر آله‌رق طوغريجه پرنس شارلك يانينه قوشمش و روس قوماندانينك بو تكليفنه جواب رد قطعی ويرلمسنی اخطار ايتمش ايدی . ذاتاً پرنس شارل كبی استقلال داعيه‌سنده بولنان برذاته بويله بر اخطار زائد ايدی. بناءً عليه رومانيا عساكرينك بالذات كنديلرينك آلمدقلری اسرايی نقل ايده‌ميه‌جكلری زمينده جواب ويرلدی. رومانيانك مقصدی تابدايت حربدنبری بلغارستانك قسم غربيسنده مستقلاً اجرای حركات عسكريه ايتمك ايدی. روس اركان حربيه‌سی بونی قطعياً قبول ايتمديكندن بو دفعه نيكبولينك اشغالنه دائر طوغريدن طوغری‌يه غراندوق طرفندن و بالواسطه چار آلكساندر جانبندن درميان ايديلن تكليفلر دخی رومانيا طرفندن قبول ايدلميوردی. نهايت روس اردوسی ايلك پلونه مغلوبيتندن صكره مشكل بر وضعيته كرفتار اولنجه پرنس شارل نيكبولی‌يه بر مفرزه عسكر كوندرمسی ايچون جنرال مانويه امر ويردی. معمافيه نيكبولی‌يه طوغری يول اولمديغندن ميرالای روزتوانو قوماندانسنده كوندريلن رومانيا عساكری بورايه آنجق روسلرك پلونه اوكنده ايكنجی دفعه اوله‌رق دها بيوك بر هزيمته دوچار اولدقلری كون واصل اولدی . جنرال قرودنر پلونه‌دن رجعت مجبوريتنی كورنجه ، كنديسنه امداد ايچون بر فرقه رومانيا عسكری كوندرمك وعثمان پاشا شدتلی بر تعقيبه مباشرت ايدرسه معاونت لازمه‌ده بولنمق طلبيله جنرال مانويه مراجعت ايتدی. مومی اليه پرنسك امری اولمدقچه يالكز نيكبولی‌يی اشغال و محافظه ايتمكدن باشقه برشی ياپه‌ميه‌جغی جوابنی ويردی . نهايت بونك اوزرينه غراندوق نيقولا ، پرنس شارله بروجه آتی تلغرافنامه‌يی كشيده ايتدی :

طرنوه ، صالی ١٩ (٣١) تموز ١٨٧٧

رومانيا قرارگاه عموميسنك بولنديغی محلده پرنس شارله

تركلر پلونه‌ده قوای عظيمه جمع ايتديلر . بزی محو ايدييورلر. قوتلی بر نمايش

اجراسی وممکن ایسه اولجه آرزو ایتدیکك وجهله ژیپول ایله قورابیا آره‌سنده طونه‌دن مرورکی رجا ایدرم . حرکاتمی تسهیل ایچون بو تمایش الزمدر .

نیقولا

* * *

ایکنجی پلونه مغلوبیتندن صکره روس اردوسنك نصل بحرانلی بر وضعیتده قالمش اولدیغنی آکلامق ایچون پلونه هزیمتنك غورقونك ، بالقـانك جنوب طرفنده دوچار مغلوبیت اولدیغی صره‌یه تصادف ایلدیکینی تخطر ایتمك کافیدر . اکر سلیمان پاشا بالقانی کچوب محمدعلی وعثمان پاشالرله برلشمکه موفق اولسه‌یدی ، روسلرك خط رجعتی بیله تهلکه‌یه دوشه‌جك ایدی . چار آلکساندر دها ٢٣ تموزده (بیه‌لا) دن ١٨٨،٠٠٠ احتیاط عسکری دها سلاح آلتنه آلنمسی ایچون امر ویردی . شمدی آلتی قول اردو دها سفر برحاله وضع اولنه‌جق وافراد جدیده جلبنه باشلانیله‌جق ایدی. فقط اشبو قوۀ امدادیه‌نك دارالحربه ورودی خیلی زمانه متوقف اولدیغندن حرکات تعرضیه شمدیلك تعطیل ، قرارکاه عمومی طرنوه‌دن اولا بلغـاره‌نی‌یه ، اورادن‌ده (غورنی ســتودنا) یه نقل ایدلمش ایدی . شمدی اول باول ، بو آنه قدر نظر استحقار ایله باقیلمش اولان رومانیا اردوسنك معاونتنی تأمینه چالیشیلیوردی . روس ورومانیا ارکان حربیه‌لری آره‌سنده جریان ایدن مذاکرات خصوصیه نتیجه‌سنده ، رومانیا اردوسنه اولجه قبول ایدلمامش اولان استقلالیت حرکت بخش ایدلدی . رومانیالیلر همان قورابیا نام محلده طونه اوزرینه کوپری قورمغه باشلادیلر. کوپری ٢٥ آغستوسده ختام بولدی. پرنس شارل ، عسکرك مرورینه بوراده بالذات نظارت ایتمکده ایکن غراندوق نیقولادن بردعوتنامه آلدی. غراندوق مکتوبنده ، کرك چارك وکرك کندیسنك پرنسی کورمك ایستدکلرینی ونیکبولی‌یه قدر استقباله چیقمق ایستیورسه‌ده وقوعاتك « پرندن قیملدانمغه » وقت براقمدیغنی یازییوردی . پرنس غورنی ستودناده‌کی قرارکاه عمومی‌یه کیتدی . ایمپراطور کنـدیسنی اقامت ایتدیکی کوچك بلغار اونده ملتفتانه قبول ایلدی . فقط معناً ومادةً راحتسز اولدیغی ایچون کیفی یرنده دکل ایدی . غراندوق دخی حاضر اولدیغی حالده بوراده کوروشدیلر. مکرچار، رومانیانك شوتهلکه زمانده کندیسنی یالکز براقه‌جغندن قورقمش ایمش. غراندوق، کندی اردوسنه بالذات می قوماندا ایتمك نیتنده اولدیغنی پرنسدن صورونجه پرنس بونك برامر طبیعی اولدیغی جوابنی ویردی. بونك اوزرینه

روس اردوسنك منقسم اولديغى اوچ قولك وضعيتى حقنده كنديسنه ايضاحات ويرديلر. غربده پلونه‌ده ، شرقده (لوم) ده بولنان قوللر ايله شيپقا كچيدنده‌كى غورقو مفرزه‌سنك بولنديغى حالى تصوير ايتديلر. غراندوق بو نقطه‌لرده‌كى قوتلرك غير كافى اولديغنى وروسيه‌دن بكلنيلان قواى امداديه‌نك ورودى‌ده وقته محتاج بولنديغنى اعتراف وبناءً عليه رومانيا اردوسنك طونه‌يى سرعت ممكنه ايله كچمسى الزم اولديغنى بيان ايلدى. پرنس اردونك حاضر اولديغنى سويلدى. فقط اردوسنه كنديسنك قوماندا ايتمك ايستمسى غراندوقى دوشونديردى. معمافيه رومانيا پرنسنك بر روس جنرالنك قومانداسنه ويرلمسى موافق اوله‌میه‌جغنى‌ده سويلدى .

بونك اوزرينه پرنس « البته اولەمز . فقط رومانيا پرنسنك قوماندا سى آلتنده روس جنراللرى بولنمسنده بأس يوقدر » جوابنى ويردى . آرتق پرنس شارل ايستر ايستمز ، روس ـ رومانيا قواى متحده‌سى يعنى پلونه اردوسى باش قوماندانلغنه تعيين ايدلدى . ١ ايلولده رومانيا اردوسى طوپجى ونقليه قطعاتى كاملاً طونه‌يى كچمش ايدى . درت ايلولده قوۀ متحده پلونه اوكنده يكى موضعلرينه داخل اولدى . بو اردو ٣٠,٠٠٠ روس و ٣٥,٠٠٠ رومانيا عسكرندن مركب ايدى . روسلرك ٢٨٢ ، رومانياليلرك ١٠٨ قطعه طوپى واردى .

متعاقباً عقد اولنان بر مجلس حربده روس اركان حربيه‌سى پلونه‌يه همان تعرض اولنمسى طرفنى التزام ايتدى . پرنس شارل بو فكرى صورت قطعيه‌ده رد ايدرك عثمان پاشانك اولجه روسلر طرفندن استصغار اولنان اردوسنى تموزدنبرى بر درجه دها تقويه ايتمش اولديغنى ، خطوط مستحكمه‌سنك واسع اولديغى غير قابل انكار اولمغله برابر بو استحكاملر ضبط ايدلسه بيله بشقه درلو موانع قويه‌يه تصادف ايدلميه‌جكى محقق اولمديغنى وبو موانعده روسيه‌دن قواى امداديه كلدكجه غلبه ممكن اوله‌میه‌جغنى آكلاتدى. هر حالده تلفات عظيمه‌يى موجب اوله‌جق هجوم يرينه منتظم بر محاصره‌يى توصيه ايلدى. حتى پلونه استحكاماتى حقنده ايدينديكى فكره كوره بونك ايچون بيله ١٠٠,٠٠٠ كشيلك بر اردو لازم اولديغنى سويلدى .

پلونه موقع مستحكمى (ويد) صوينك صاغ ساحلندن بدء ايله اوپانه‌چ ، بوقووا ، غريويچا ورادیچه‌وو اوزرندن آت نعلى شكلنده اوله‌رق شرق وجنوبه طوغرى امتداد ايدييور ، صكره (قرشين) ه طوغرى غربه دونه‌رك (ويد)

صوینك صاغ ساحلنده ختام بولیوردی . اوچ خطه منقسم اولان طابیه‌لردن غربوبچاده‌کی عبدالکریم پاشا طابیه‌سی الك متینی وتکمیل موضعك ضبطی نقطهٔ نظرندن الك مهمی ایدی . عثمان پاشا اردوسنك اسلحه‌سی صوك سیستم اولوب طوپلرینك‌ده اکثریسی قروپ معمولاتندن ایدی . فقط روسلر پلونه‌یه علی العجله هجوم خصوصنده‌کی فکرلرندن حالا واز کچه‌میورلردی . پرنس شارله برچوق اسباب معنویه وسوق الجیشیه سرد ایتدیلر . از جمله موسم شتانك تقربی حسبیله بوموسمده بلغارستانده حرکاتك مشکل اوله‌جغنی، ایلك بهاره یکی برسفره دها لزوم قاله‌جغنی سویلدیلر . بوندن بشقه ٥ ایلولده قره لومدن یانترایه رجعته مجبور اولان ولی عهدك بر طرفدن محمد علی ودیکر طرفدن سلیمان پاشا طرفندن جداً تهدید اولنه‌بیله‌جکی ملاحظه‌سی‌ده بوکا انضمام ایتدی . پرنس شارل ایسه، کندیسنك واردوسنك روسلر طرفندن جسارتسزلکله اتهامنه محل براقامق ایچون اولجه دشمن مواضعنی صارصمق ایچون برقاچ کون طوپچی محاربه‌سی اجرا ایدلمك شرطیله هجومه موافقت ایتدی . ایلولك یدنجی کونی صباحلین ١٢٠ روس و ٤٨ رومانیا طوپی آتشه باشلادیلر . اوکله اوزری ایمپراطور آلکساندر، رفاقتنده غراندوق نیقولا ایله برچوق ارکان معیتی اولدیغی حالده پلونه اوکنه کله‌رك محاربه‌یی سیر ایتمکه مساعد بر نقطه‌ده طوردی . اوکون کندیسنك سنهٔ دوریهٔ تتوجنه مصادف ایدی . آقشام اوزری عثمانلیلرك طوپ آتشنه کمال شجاعتله مقابله ایتدکلری ومواضعلرینك ذره قدر صارصیلمدیغی آکلاشیلدی . ایرتسی کونی بومباردمانه دوام ایدلمك قراریله ایمپراطور ومعیتی راده‌نچاده‌کی قرارکاهنه، رومانیا پرنسی پارودیم‌ده‌کی کندی قرارکاهنه کتدی . ٨ اغستوسده طوپچی تعرضنه برقاتدها شدتله دوام ایدلدی . اوکله اوزری پرنس شارل دردنجی فرقه طوپچیسنك عبدالکریم طابیه‌سنك آتشنه مقاومت ایده‌میه‌رك آتش کسدیکنی کورنجه مذکور طابیه‌نك برآلای عسکرله ضبطنه قرار ویردی . طوپچی محاربه‌سی ١٠ ایلوله قدر دوام ایتدی . متفق اردو ٣٢٠ طوپ ایله بردن پلونه اوزرینه ساعتلرجه آتش ایتدیکی حالده عثمانلی طوپچیلرینك شجاعت ومهارتی سایه‌سنده ینه کندیلری کلی تلفاته اوغرایورلردی . بوکون تخریب ایدیلن استحکاملرك‌ده یارین یکیدن یاپیلمش اولدیغنی کوریورلردی . یوم مذکورده

ایکندی اوزری برمجلس حرب عقد ایدیله‌رك تعرض پلانی آرتق صورت قطعیه‌ده قرارلاشدیرلدی .

ایلولك اونبرنجی کونی چار آلکساندرك اسم کوننه مصادف ایدی . پرنس شارل صباحلین ایرکندن پارودیمدن حرکتله ایمپراطورك قرارکاهنه کیتدی . او کونك شرفنه بوراده برآیین روحانی اجرا ایدلدی . ایکندی اوزری‌ده ۱۱ رومانیا طابوریله ۳ روس طابوری غریویچا طابیه‌سنه تعرضه باشلادیلر . مدافعین

(قارص) شهری

بدایتده مقابله ایتمدیلر . مهاجمین ایلری حرکتلری اثناسنده اولجه کندی طرفلرندن کوریله‌میان دیکر برطابیه‌یه دها تصادف‌له‌درت طابورلری محو اولدقدن صکره رجعته مجبور اولدیلر . شرق جبهه‌یه تعرضه مأمور اولان دردنجی رومانیا فرقه‌سی‌ده برشیئه موفق اوله‌مادی . بوراده پرنس شارل بالذات آتش خطنده بولنیوردی . رومانیالیلری تقویه ایده‌جك اولان قول سیس ایچنده یولنی غائب ایتمش واصل هجومه یتشه‌مامش ایدی . جنرال قریلوف دخی رایچه وو استحکاماتنه ایکی دفعه هجوم ایتمش ایسه‌ده ضبط ایده‌مامش ، صول جناحده

قرشين استحكاماتنى ضبط ايدز سقوبه‌لەف دخى استحكامات مذكوره‌يى ينه پك چابوق اعاده‌يه مجبور اولمشدر .

پرنس شارل ايمپراطورك نزدينه عودتله ايشلرك واقعا فنا اولديغنى ، فقط آقشامه برهجوم دها ترتيب ايدلديكنى خبر ويرديكى صره‌ده بر ياور طوتلى ديزكن قوشـوب كله‌رك عثمانلى سواريسـنك روس ـ رومانيا مواضـعنه طوغرى ايلرولمكده اولديغى خبرينى كتيردى . ايمپراطور آرتق كنديسنك بوراده طورماسى ايجون واقع اولان رجا اوزرينه چكيلوب كيتدى . فقط ياورك كتيرديكى خبرك اصلى چيقمادى . پرنس شارل ايله غرانذوق كيجه‌يى محاربه ميدانندە كچيرديلر . اقشام بر طرفدن ياغمور ياغيور ، بر طرفدنده تفنك سسلرى ايشيديليوردى . بوسسلر پرنسك ترتيب ايتديكى هجومك اجرا اولنمقده ايدوكنه دلالت ايديور ايدى . كيجه كيچ وقت غريويچا طابيه‌سنك برسنجاق وبش طوپ ايله برلكده ضـبط اولنديغى خبرى كلدى . پك كوچلكله الده ايدلمش اولان بو موفقيت روسـلرك ورومانيـاليلرك وضعيتنجه بيوك برتحوله سـبب اوله‌مدى . چونكه اولكيلر ١٦،٠٠٠ ، ديكرلرى ٥،٠٠٠ كشى تلفات ويرمشلردى .

جنرال زوتوف پلونه اوكنده وقوع بولان بو محاربه‌لره دائر ويرديكى ٢١ تشرين اول ١٨٧٨ تاريخلى راپورنده عثمان پاشانك قوتنى ٨٠،٠٠٠ طوپلرينك عددينى اكثريسى اوزون منزللى اولمق اوزره ١٢٠ الى ١٥٠ راده‌سنده تخمين ايتدكدن صـكره ديبوركه : « پلونه تعرضى زمانمز اردولرندن هيـچ برينك بو آنه قدر ايفاسنه مجبور اولمديغى اك مشكل وظائفدن برى عد ايديليرسه مبالغه ايدلمامش اولور . بووظيفه‌نك ايفاسـنه يالكز حس وظيفه وشـجاعت جنكاورانه ايله متحـلى بر اردو دكل ، آنجق عددجه دخى فائق براردو مقتدر اوله‌بيلير . » شو سـوزلر پرنس شـارلك ذكرى سـبق ايدن مجلس حربده روس اركان حربيه‌سنك هجوم فكرينه قارشى سرد ايلديكى اعتراضاتده حقلى اولديغنى مثبت پارلاق بروثيقه‌در !

١٣ ايلولده ايمپراطورك رياستنده يكى برمجلس حرب دها عقد ايدلدى . اركان حربيه‌نك برقسمى اوسما واديسنك اوبرطرفنه نيكبولى‌يه طوغرى رجعت فكرينى درميان ايتدى . ايمپراطور ، پرنس وجنرال ميلوتين ايسه قطعات جديده ايله تقويه طرفدارى ايديلر . پلونه اطرافنده هوا فساده اوغرامشدى . سيار خسته‌خانه‌لر مجروحينى اسـتيعابه كافى دكل ايدى . ايرتسى كونى پرنس شـارل

پلونه اوکنده‌کی مواضعك هپسنی طولاشدی. غریویچا طابیه‌سنه عثمانلیلر تعرض ایتمشلرسه‌ده یکیدن ضبطه موفق اوله‌مامشلردی. فقط وضعیت پك تهلکه‌لی ایدی. چونکه روس عسکری آزالمش اولدیغندن تکرار بر تعرض خاطره و خیاله کلمیان نتایجه سبب اوله‌بیلیردی. ۱۷ ایلولده رومانیالیلر ایکنجی غریویچا طابیه‌سنه هجوم ایتدیلرسه‌ده ایکی دفعه تلفات عظیمه ایله کری پوسکوردلدیلر. بونك اوزرینه پرنس تکمیل خط اوزرنده استحکاملر انشاسیله امر اخیره قدر صرف تدافعی وضعیتده قالنمسنی امر ایتدی. ۲۲ ایلولده سواری صوفیه جاده‌سی استقامتنده بر استکشاف اجرا ایدرك بورادن پلونه‌یه امداد وارزاق کلمکده اولدیغنی آکلامقله تماماً محاصره ایدلمدکجه موقعك ضبط ایدیله‌میه‌جکنه روسلرك کیتدکجه عقلی یاتمغه باشلادی. او آرالق دارالحربدن کلن خبرلرك فنالغی سببیله روسیه‌ده قوماندانلر علیهنده شدتلی بر هیجان پیدا اولمش ایدی. شمدی‌یه قدر ایشه قاریشدیرلمامش اولان جنرال توتلبن بونك اوزرینه قرارکاه عمومی‌یه جلب ایدلدی. مواضعی تفتیش ایتدکدن صکره الکصوك اتخاذ ایدیلن تدابیری تصویب ایله پرنس شارلك هجوم منتظم تکلیفنه دها اول موافقت ایدلمامش اولمسنه تأسف ایتدی.

بناءً علیه رومانیالیلر وروسلر تشرین اوله قدر اشبو محاصره ترتیباتنی اکمال ایله اوغراشدیلر. او تاریخده روسیه‌دن بکلنیلن قوای امدادیه دخی ورود ایتمکله محاصره یکی بر دوره‌یه کیردی. بو دوره‌ده‌کی وقایعی ذکر ایتمه‌دن اول دارالحربك نقاط سائره‌سنده‌کی حرکات عسکریه‌یی کوزدن کچیره‌جکز.

روم ایلی دارالحربنده‌کی وقایع

سلیمان پاشا تموز ابتداسنده قره‌طاغ حدودندن جلب ایله بالقانه کوندرلدیکی زمان عبدالحمید کندیسنه باش کاتب واسطه‌سیله تعلیمات مخصوصه کوندرمش ایدی. ۹ تموز ۱۲۹۳ تاریخلی بو تلغرافنامه‌ده « بو آنه قدر طونه طرفلرنجه وقوعه کلن خطیئاتك باشلوجه سببی عسکرك سیار حالنه قونلمامسندن واستحکام ومواقع متفرقه‌یه طاغیدلمسندن عبارت اولدیغی» بیان ایدلدکدن صکره «دولت

عليه‌نك حياتى ومماتى آره‌سنده بر رمق قالمش ودولت وملت اسلاميه‌يى شو مهلكه‌دن تخليصه ،وفق اوله‌جق قوماندان بالطبع دولتده اك عالى برموقع طوته‌رق پادشاهمزك توجهات ومكافات عظيمه‌سنى وبتون ملت اسلاميه‌نك حرمت ودعاسنى قزانه‌جقدر » دنيلیوردی .

سليمان پاشانك بالقانده اتخاذ ايلديكى تدابيره كلنجه استانبول شمديلك روسلرك شيپقا كچيدنده براقيلمسى نكرنده اولديغى حالده اول باول بالقانك شمالنده‌كى ديكر ايكى اردو ايله برلشه‌جك اولان سليمان پاشا بومهم كچيدك روسلردن استردادى فكرنده اصرار ايديیوردی . بومشكل تشبثده موفق اولمق ايچون محمد على پاشانك طرنوه جهتنه ، عثمان پاشانك‌ده برادونسكى قومانداسنده‌كى روسلرك بالقانه امداد كوندرملرينه مانع اولمق ايچون سلوى وغابرووا جهتلرينه‌برنمايش اجرا ايتملرى بهمه‌حال الزم اولديغى كرك استانبوله وكرك مذكور اردولر قوماندانلرينه دفعاتله يازدى . روس قرارگاه‌عموميسنده عثمان پاشانك ، عثمان پازارده‌كى قواى عثمانيه ايله برلشمك ايچون برايلرى حركت تصورنده بولنديغى حس ايدلمش ايدى . الهنا ، بیرووه ، خائن كوى وشيپقا كچيدلرنده‌كى روس قوتى عثمانيلر طرفندن واقع اوله‌جق برتعرضه مقاومته كافى دكل ايدى .

سكزنجى روس قول اردوسى قوماندانى راده‌تسكى شيپقايه‌يالكز برآلاى كوندروب كنديسى ايكى لوا ايله الهنايه كتدى . ۲۰ آغستوسده روسلر سليمان پاشانك هرچه‌باد آباد شيپقايى ضبط ايتمك نيتنده بولنديغنى آكلاديلر . بونك اوزرينه راده‌تسكى درحال طرنوه‌ده‌كى قوتنى كاملاً شيپقايه سوق ايتدى .

شيپقا بوغازنده‌كى كونلرجه دوام ايدن‌محاربه حقنده سليمان پاشا كندى ويرديكى راپورده ديیوركه : « ۲۱ آغستوسدن اعتباراً شيپقا تپه‌لرنده محاربه هركون صباحدن آقشامه قدر عينى‌شدتله دوام‌ايتمشدر . دشمن بزم‌عسكرمزى ، ضبط ايتدكلرى مواضعدن چيقارمق ايچون طوپ وتفنك آتشنه متصل دوام ايديیوردی . دشمن ، استحكاماتنك صول جناحنده آقرى جبل تپه‌لرنده‌كى نقاط مهمه‌نك بزم طرفمزدن اشغال ايدلمسى اوزرينه كنديسنك احاطه وخط رجعتنك تهديد ايدلمكده اولديغنى كوره‌رك اشبو مواضع مهمه‌يى بزم المزدن آلمغه مجبوريت حس ايتدى وتكميل قطعاتنى بواغورده قوللاندى . دون صباح روسلر خط محاربه‌نك تكميل بوتجه اسكيسندن دها زياده شدتله طوپ

آتشنه باشلایوب اصل هدفلری اولان آقری جبل اوزرینه‌ده تعرض ایتدیلر. بوندن دها شدتلی، دها قانلی محاربه دنیاده کورولمامشدر. روسلر دوچار اولدقلری تلفاتك کثرتنه باقمیه‌رق صباحدن آقشامه قدر بلافاصله محاربه‌ایتمکدن اوصانمدیلر. بردوزی‌یه رجعت ایدرك قوللرینی تازه عسکرله تقویه وتکرار محاربه‌یه ابتدار ایدییوردیلر. حتی بر آرالق، کرك کندیسنجه وکرك بزجه غایت مهم اولان بوموضعلری ضبط ایدر کبی‌ده اولدی. اوچ بلوکی‌فوق‌العاده فداکارلقله بوتپه‌لری طیرمانمغه واولدقجه ایلرولمکه موفق اولمش ایدی. بونی کورن ویسل پاشا قومانداسنده‌کی برنجی واوچنجی لوالرمزك طابورلری بزمکیلرك امدادینه قوشه‌رق پارلاق برهجومله دشمنك اورته‌سنه کیردیلر.

روسلر کلیتلی تلفات ویره‌رك رجعت ایتدیلر. او آرالق کیجه حلول ایتمش اولمغله برابر روسلر صباحه قدر هجومه دوامدن وازکچمدیلر. مع مافیه فوق‌البشر صرف ایتدکلری مساعی ودوچاراولدقلری تلفات ثمره‌سز قالدی. نهایت دشمن صباحلین مواضع مذکوره‌یی ضبط ایتمکدن وازکچدی. آقری جبل تپه‌لرینك یماجلری اوزرندن رجعت‌ایتدی. تپه‌لرك اتکنه مواصلتلرنده قطعه‌لرینی یکیدن تقویه ایدرك بوکونکی پازار کونی صباح ساعت ایکیده عسکرلرمز اوزرینه بلا فاصله هجومه باشلادیلر. عسکرمز او درجه یورغون ایدی‌که کوزلرینی آچمغه اقتدارلری یوق ایدی. فقط هر نوع مرمیاتدن متشکل برباران آلتنده چابوجق اعادهٔ قوت ایتدیلر. روسلرده بو دفعه پلانلرندن صورت قطعیه‌ده وازکچوب مغلوب، پریشان بر حالده استحکاملرینك یولنی طوتمغه مجبور اولدیلر. آقری جبل تپه‌لرنده‌کی نقاط مهمهٔ عسکریه عسکرلرمزك ایدیٔ مظفریتنده قالدی. بو مغلوبیت الیمه‌یه رغماً مسئله هنوز حل‌ایدلمامش، شیپقا استحکامات‌متینه‌سی دها بزم اولمامشدر» اون کون دوام ایدن محاربات اثناسنده بزدن ۶۷۰۰ کشی قدر مجروح وشهید اولمشدر.

استانبولك تنسیب واصراری اوزرینه محمدعلی وعثمان پاشالر طرفندن اجرا ایدیلان حرکات تعرضیه ۳ ایلولده لوفچه‌نك روسلر طرفندن ضبطیله ختام بولمشدر. بو موقعك ضبطی اوزرینه قابه‌دن پلونه‌یه ارزاق ارسالی غیر ممکن اولدیغی کبی پلونه‌نك‌بالقان اردوسیله مواصله‌سی‌ده منقطع‌اولمشدر. سلیمان پاشا بو تهلکه‌یی کوره‌رك استانبولده‌کی مجلس عسکری رئیسی داماد محمود

جلال‌الدين پاشا ايله تلغراف ايله مخابره‌يه كيريشوب اورخانيه‌ده حفظى پاشـا قوماندا سنده بولنان يكرمى طابورك همان پلونه‌يه حركت ايتديرلمسنى رجا ايتدى. مجلس عسكرى شو اخطاردن طولايى كنديسنه غايت متعصبانه يازلمش بر تحريرات ايله تشكر ايتدى . بو تحريرات رئيسدن باشقه نامق ، رضا ، مصطفى ، يوسف ، صادق ، حليم ، عمر وفوزى پاشالرك دخى امضاسنى حاوى ايدى . سليمان پاشا كندى موضعى ايچون ايستديكى ١٦ طابور امداد يرينه يدى طابورك كلديكنى كورونجه بر مجلس حرب عقد ايتدى. ١٦ تموزده بر كيجه باصقينى دها اجراسى قرار كير اولدى . عثمانلى عسـاكرى سن نيقولا طاغنى ضبطه وايرتسى صباحه قدر اوراده ثبات ومدافعه‌يه موفق اولديلرسه‌ده روسلر بورايى ينه استرداد ايلديلر . سليمان پاشانك افاده‌سنه نظراً بو محاربه‌ده ٢٦٥ نفر شهيد و١٠٣٠ كشى مجروح اولمشدر .

سليمان پاشا محاربهٔ مذكوره حقنده قطعه قوماندانلرندن راپور ومعلومات جمع ايتمكله مشغول اولديغى بر صره‌ده بالقان اردوسى قوماندانلغندن انفصال ايتديريله‌رك طونه اردوسى باش قوماندانلغنه نصب ايدلدى. كنديسنى بالقانده‌ده مشير رؤف پاشا استخلاف ايتدى . عبدالحميدك صخوم قلعه‌نك ضبطى وپلونه مظفريتى اوزرينه كرك كنديسنه وكرك مختار وعثمان پاشالره « غازى » عنوانى ويرمسى ، باش قوماندان محمد على پاشـانك وقعـنك متزلزل اولديغنى ذاتاً آكلاتمش ايدى . فى الحقيقه بدايت حربدن اوزمانه قدر كرك آناطولى وكرك مه بلغارستانده استحصال اولنان نتايج حربيه‌يه كوره عثمان ومختار پاشالرك بو عنوان ايله تجيل وتلطيفى پك محق ايدى . آنجق معيتنده‌كى بر قوماندان بو صورتله تلطيف وتقدير ايدلديكى حالده كنديسنه هيچ بر نشانهٔ تقدير كوسـترلمامسى محمد على پاشايى جداً كوجنديرمش ايدى . فضله اوله‌رق مغلوب بر قوماندان اولمديغى حالده عزل ايله يرينه ، باش قوماندانلغك فكرى خلافنده اوله‌رق اردوسنى بيهوده يره شيپقا بوغازنده قيرديرمقده اولان سليمان پاشانك تعيين ايدلمسى محمد على پاشايه بر قات دها كران كلمشدر .

محمد على پاشانك سقوطنه اول باول استانبولده‌كى خصملرى سبب اولمشدر. بونلر نظرنده مشـاراليهك قباحتى دوبريجه‌دن تعرض ايله روسـلرك خطوط مواصله‌سى اوزرينه شدتلى بر حركت تعرضيه اجرا ايتميه‌رك غرانددوقه، اردوسنى تقويه ايچون وقت براقمش اولمسى ايدى. باش قوماندان استانبولده بو قباحتلرله

اتهام ايدلمكده ايكن عثمان پاشادن‌ده مقام سرعسكرى‌يه بر تلغرافنامه كلمش ايدى. مشار اليه بو تلغرافنامه‌سنده موسم شتانك حلولندن اول بر طرفدن قواى كليه ايله يانترا خطنه بر تعرض اجرا ايدلميه‌جك، ديكر طرفدن سليمان پاشا اردوسنك قسم كليسى شيپقايه تعرض ايده‌جكى يرده اورخانيه‌يه كيدرك اوراده شوكت پاشا قطعاتيله پلونه‌يه خارجدن امداد ايچون بر اردو تشكيل ايتميه‌جك اولورسه كنديسنك شمدى‌يه قدر پلونه‌ده نائل اولدينى مظفرياته و عسكرينك شجاعت وبسالتنه رغماً موضع مذكورى طول مدت مدافعه ايده‌ميه‌جكنى بيلديريوردى. بونك اوزرينه عثمان پاشايه اشبو حركاتك عمومنى اجرا واداره ايلك اوزره سردار اكرملك تكليف اولندى. فقط مشار اليه كنديسنك پلونه‌دن انفكاكى جائز اولمديغى وشرق اردوسنك هر تعرضنى اداره ايده‌جك بر قوماندان وارسه اونك‌ده سليمان پاشا اولديغى جوابنى ويردى. ايشته مذكور اردونك قوماندانلغى بونك اوزرينه سليمان پاشايه توجيه ايدلدى. محمد على پاشانك بو توجيهاتدن هنوز خبرى يوق ايدى. حتى اسكى خطاسنى تعمير ايچون شمنيدن حركت ايله اردوسيله بيه‌لا ويانترا منصبى آره‌سنه كيرمك اوزره تداركاتده بولنيوردى. بونك ايچون قول اردو وفرقه قوماندانلرينى يانته چاغيره‌رق اتخاذ ايتديكى ترتيباتى كنديلرينه آكلاتدى. بوراده مشير احمد ايوب پاشا استانبولدن اوامر خفيه تلقى ايتمش اولديغى جهتله بو دفعه محمد على پاشا طرفندن ويريلان اوامره اطاعت ايده‌ميه‌جكنى آچيقدن آچيغه سويلدى. محمد على پاشا بو سوز اوزرينه بيلديرم ايله اورولمشه دونه‌رك احمد ايوب پاشايى جبراً اطاعته مجبور ايتمك ايستدى ايسه‌ده او صره‌ده اسكى جمعه‌ده بولنان سليمان پاشادن بر تلغراف آلدى. سليمان پاشا بو تلغرافنامه‌ده كنديسنك ١ تشرين اول تاريخندن اعتباراً سردارلغه نصب ايدلمش اولديغى بيلديريوردى. عينى زمانده عبدالحميددن وروود ايدن بر تلغرافنامه‌ده دخى همان اردوكاهى ترك ايله استانبوله عودت ايلمسى امر اولنيوردى. مشير پاشا همان قرارگاهى ترك ايله رفاقتده يالكز ياورى حسنى بك ايله بر قاچ آتلى اولديغى حالده كيجه‌لين (چاير كوى) ه واصل اولدى. بوراده بر آز استراحتدن صكره تكرار يوله چيقمش ايدى كه سليمان پاشانك (طورلاق) ه واصل اولديغى وكنديسيله كوروشمك ايستديكى خبرينى آلدى. ايكى مشير قريهٔ مذكوره‌ده بر بلغار اونده كوروشديلر. محمد على پاشا خلفنه اردونك قوتى، قوماندانلرينك درجهٔ لياقت واستعدادى، بوندن صكره‌كى نيات وتصوراتى

حقنده معلومات مفصله ویردی . وسلیمان پاشادن دارشوراننك اصرارینه قاپیلوب (بیه‌لا) یه جبهه‌دن تعرضه قالقشمامسنی رجا ایتدی . سلیمان پاشا دخی کندی اتخاذ کردەسی اولان ترتیباته نظراً بالقان اردوسی باش قوماندان جدیدی

جنرال غورقو

رؤف پاشانك قریباً شیپقا کچیدینی ضبط ایدرك عثمان پازار وجمعه‌ده‌کی اردویه معاونت ایده‌بیله‌جکینی سویلدی . محمد علی پاشایه وقوعبولان افاده‌سنه نظراً سلیمان پاشا طونه اردوسی باش قوماندانلغنه تعیین ایلدیکنی مابین مشیری سعید پاشانك تلغرافندن خبر آلمش ، بونك اوزرینه رؤف پاشایی تلغرافله اسلمیه‌یه دعوت ایده‌رك قوماندانلغی آکا تسلیم ایلدکدن صکره قزان ، عثمان

یازار وجمعه طریقیله کیجه کوندوز یورومك شرطیله رازغراده واصل اولمشدر.

محمد علی پاشانك قرارکاه عمومیسنده‌کی پاشالر آره‌سنده موجود چیرکین

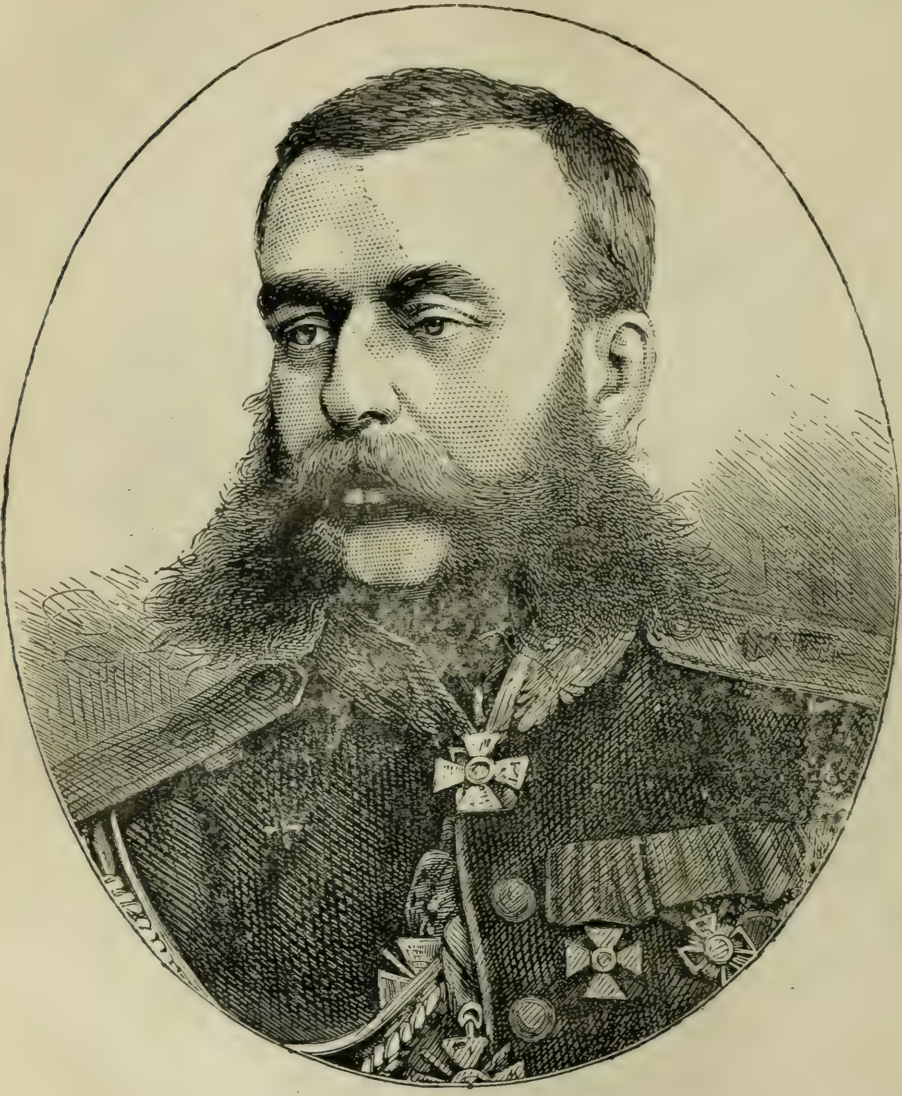

جنرال (اسقوبله‌ف)

منافرتلر ، بعضلری طرفندن سائقهٔ حسدله استانبوله واقع اولان خلاف

حقیقت اخبارات یازمقله بیتر شیلر دکلدر . یالکز شو قدر سویلیه‌لم که سلیمان

پاشانك قرارگاهه مواصلتنى متعاقب ايلك اجرا آتندن برى بوپاشالردن برقاچنى همان محفوظاً استانبوله اعاده ايتمك اولمشدر .

سليمان پاشا طونه اردوسى باش قوماندانلغنى درعهده ايلديكى زمان اردوده امر اعاشه‌يى پك فنا بر حالده بولدى . همان استانبوله ايكى الى اوچ مليون اوقه پكسماد كوندرلمسنى يازدى . شمنيده اوچ مليون قيه‌يى متجاوز بغداى چورومش قالمش اولديغى جهتله لوازم رئيسى احمد پاشايى ديوان حربجه محاكمه‌سى اجرا ايدلمك اوزره استانبوله كوندردى . بوذات استانبولده محاكمه ايديله‌جك يرده بالآخره سليمان پاشانك محاكمه‌سى ايچون تشكل ايدن محكمه‌ده مدعئ عمومى صفتيله حاضر بولنمشدر . سليمان پاشا باش قوماندانلغى درعهده ايدر ايتمز كندى عليهنده برچوق انتريقه‌لر چويرلمكده اولديغنه دائرده علائم باش كوسترمش ايدى . عبدالحميد واقعا سليمان پاشانك سردارلق فرماننده مشاراليهك شمدى‌يه قدر واقع اولان خدمات بركزيده‌سنى لسان تقدير ايله ياد ايتمش ايدى. فقط بوفرمانى ايصاله مأمور اولان ياوراندن ميرآلاى جلال بك پادشاه طرفدن سليمان پاشايه شوغريب سوزلرى‌ده سويلمش ايدى :«سردار اكرمه سويليكز . نه سليمان كبى انسانيتسز وقانه صوصامش برانسان ونه‌ده محمد على قدر كوشك برآدم اولمسون . »

سليمان پاشا ، خنكارك شو اخطار غريبنك سببى نه اولديغنى صورونجه ياور جواباً سليمان پاشانك شيپقا بوغازنده ٢٠,٠٠٠ دن زياده عسكرك تلف اولمسنه سببيت ويرديكنى خنكاره يازلمش اولديغنى سويلدى . خنكاردن كلن بويله برخبرك سليمان پاشانك قرارلرينى نه درجه آلت اوست ايده‌جكى آشكاردر. پله‌يى محافظه ايدن دوماكيل ودوبراتينك تپه‌لرينك ضبطى تلفات عظيمه ويرمكى ايجاب ايلدكدن بشقه بونلرك ضبطى شيپقانك استردادى قدر اهميتلى‌ده دكل ايدى . بونك ايچون سليمان پاشا پله‌يه تعرضدن واز كچه‌رك طرنوه استقامتنده برتعرض اجراسنه قرار ويردى .

بوصره‌لرده مجارلرك شرق بحرانى حقنده‌كى فكرلرينى ، عثمانليلره اولان توجهلرينى ، اولكى طلبه تمايشلرندن دها پارلاق برصورتده كوستره‌جك بر وقعه حادث اولدى . بودايشته پارلمنتوسى سليمان پاشايه مجار تابعيتى حقنى بخش ايتمش وبوحقك قبولى ارادهٔ پادشاهى‌يه‌ده اقتران ايدرك كيفيت مقام صدارتدن سليمان پاشايه بيلديرلمش ايدى . بواثناده روس قواى امداديه‌سى بلغارستانه

واصل اولدیغندن استانبولده‌کی مجلس عسکری اسکیسندن دها زیاده احتیاطلی حرکت لزومنی حس ایدرك سلیمان پاشایه کرك بیه‌لا و کرکسه طرنوه استقامتلرنده حال تدافعیده قالمسنی توصیه ایتمش ایدی .

محمدعلی پاشانك انفصالندن بری آره‌دن کچن آلتی هفته ظرفنده هیچ برحرکت مهمهٔ عسکریه اجرا ایدلمامش و کرك روم ایلی کرك آناطولی دارالحربنده عثمانلی اردوسنك وضعیتی خیلی فنالشمش ایدی. دیرکن ۱۰ تشرین ثانیده برطرفدن استانبولك شاشقینلغنی کوستردیکی کبی دیکر طرفدن ده آتیاً جریان ایده‌جك وقایعك تکمیل مسئولیتنی دها شمدیدن سلیمان پاشایه یوکلته‌جك بر تدبیر اتخاذ ایدلدی. یعنی استانبولده‌کی مجلس عالیٔ عسکری سلیمان پاشایی تکمیل روم ایلینك ، یعنی پلونه اردوسی دخی داخل اولدیغی حالده طونه غرب وبالقان اردولرینك عموم قوماندانلغنه نصب ایتدی . بوکا دائر سلیمان پاشایه چکیلن تلغرافنامه‌ده شویله دینیلیوردی :

« عموم قوماندانلغك ذات دولتلرینه تودیعندن مقصد ، طونه شرق وغرب اردولریله بالقان اردوسنك قوت وحرکاتندن استفاده ایتمك ، بوصورتله وعون صمدانی ایله پلونه اردوسنك تخلیصنه معاونت وامداد ایتمك، روسلرك بالقاندن مرورینی منع ودشمنك بالقانی کچمکه موفق اولدیغی تقدیرده دها زیاده ایلرولمسنه مقابله ایتمکدر ... »

فقط او صره‌ده پلونه تماماً محصور اولدیغندن سلیمان پاشا بودفعه کندی قوماندانسنه ویرلمش اولان غازی عثمان پاشایه امرلرینی آرتق ایصال ایده‌میوردی. بوندن بشقه مجلس عسکرینك مداخله‌سی اولمقسزین مستقلاً حرکت ایتمسنه دائر سلیمان پاشایه ویریلن صلاحیت دخی محافظه ایدلمیوب چوق کچمدن مابیندن ینه اوامر وتعلیمات ورود ایتمکه باشلادی . تشرین ثانی آیی‌ده پلونه‌نك تخلیصنه متعلق لایحه‌لره وبولایحه‌لره جواب ویرمکله کچدی . ۸ کانون اولده سلیمان پاشا صدر اعظم ادهم پاشایه چکدیکی بر تلغرافنامه‌ده روسلر وبلغارلر طرفندن اجرا ایدیلن مظالم حددن افزون اولوب بتون ارباب حسی دلخون ایده‌جك راده‌یه کلمش اولدیغی جهتله متقرب الحلول اولان موسم شتاده ترك دار ودیار ایله یوللره دوکولمکده اولان مهاجرینك دها بیوك سفالتلره دوچار اولمسنه میدان قالمامق اوزره انکلتره‌نك وساطتنه مراجعتله عثمان پاشانك تکمیل اردوسیله برلکده پلونه‌یی تخلیه ایدوب چکیلمسی ودیکر اردولرك یرلرنده

قانسی شرطیله شباط آینه قدر برمتارکه عقد اولنمسنی تکلیف و بو متارکه الده ایدیلیرسه دولت علیه‌نك روم ایلیده‌كی اردوسنی تنسیق ایله روسلری طونه‌نك اوبرطرفنه آتمغه موفق اولمسی مأمول بولندیغنی بیان ایتدی . سلیمان پاشا قوماندا‌سنده‌كی اردولرك عاقبت احوالنی ذكر ایتمدن اول روسلرك روم ایلیده اجرا ایلدكلری بروجه بالا مظالم حقنده بعض تفصیلات اعطا ایده‌جكز .

روسلرك طونه‌یی كچر كچمز اهالئ اسلامیه حقنده اجرا ایلدیكی مظالم و ترتیب ایتدیكی قتالار كوندن كونه آرتمقده اولدیغندن دشمنك ورودی خبر آلنان قرا و قصباتده‌كی مسلمانلر علی العجله فراره باشلامش ، بناءً علیه آز زمانده طونه بویندن استانبوله طوغری اوزون برسیل مهاجرت پیدا اولمشدر . بو جریان بعضاً بردنبره منقطع اولور ، بو انقطاعدن خفیف روس سواریلرینك فراریلره یتیشوب جمله‌سنی قتل ایتدكلری آكلاشیلیردی . ایلك كونلرده ، خصوصیله بیوك ضابطان بولنان یرلرده و طونه‌یی كچوبده بری طرفده ایلك آیاق باصدقلری محللرده قالان اهالئ اسلامیه‌یه بردرجه‌یه قدر خشونتله معامله ایتمامش ایسه‌لرده ایچری‌یه طوغری ایلرولدكجه اسلاملر حقنده‌كی معامله ، چارك بیاننامه‌سنك تماماً ضدینه اوله‌رق پك زیاده كسب وحشت و شدت ایلمشدر . روس ضابطلری بلغار اهالی‌یی بالذات تسلیح ایدر و سرخوش ایدیله‌رك عقللری باشندن آلنمش اولان بوكویلی چته‌لری پاپاسلرینك قوماندا‌سنده اوله‌رق ، اقل قلیل درجه‌ده قالمش اولان مسلمانلر اوزرینه صالدیریلیردی . خانه‌لری ، ایچنده قابل نقل نه وارسه یغما ایدلدكدن صكره احراق اولنوردی . صكره برحیات اوله‌رق اللرینه كچنلری قتل ایدرلردی .

بلغارلرك (بطاق) ده اجرا ایتدكلری مظالم پك دهشتلیدر . زشتوی جوارنده بولنان بو قصبه‌ده عادتا منتظم برسوقاق محاربه‌سی وقوعبولمش ، بلغارلر ، مسلمانلرك اون مثلی زیاده اولدقلری حالده مغلوب اوله‌رق خارج شهره فرار ایتمش ایدیلر . فقط نه‌چاره : یارم ساعت صكره قصبه‌یه بربلوك قزاق عسكری كیروب همان اوزون مزراقلریله بیچاره مسلمانلردن بش آلتیسنی یره سردیلر . برطاقملرینی‌ده اویله دهشتلی صورتده ضرب ایتدیلركه متباقیسی اوكنه آردینه باقمیه‌رق فراره شتاب ایتدیلر . مع مافیه یكرمی اوتوز قدر عائله هر نه سببدن طولایی ایسه تأخیر عزیمته لزوم كوره‌رك اولرنده قالمش ایدیلر . جمعاً ١٥٠ نفوسدن عبارت اولان بوزواللیلره كرك روسلرك و كرك

بلغارلرك یاپدقلری اذا وجفانی قلمله تصویر قابل دکلدر. اکر همشیره‌سیله برلکده بومقتلدن قاچوب قورتیلمغه موفق اولان بر پیر سالخورده اوکونکی حالی مشهوداتنه بناءً نقل وحکایه ایتمامش اولسه بوحالاره ممکن دکل، هیچ کمسه ایناممزدی. باقیکز، بوذات نه‌دییور: بومظالمه بلغار قاریلری‌ده اشتراك ایتدیلر. حتی الك چوق ایش کورن بونلر اولدی. روس ضابطلری کوزلرینك اوکنده‌اجرا ایدیلن قتالی منع ایتمك‌ایستدکلری زمان بوقاریلر آنلردن انتقاملرینه سد چکمملرینی رجا ایله اللرنده بچاق قما اولدیغی حالده اوله کیردیلر. قادینلرمزی صغوق قانلقله اولدیردیلر. کنج قیزلری کیزله‌نمش اولدقلری یرلردن چیقاروب صاچلرندن طوتوب سوروکلیه‌رك اللری هنوز بابالرینك قانیله آلوده اولان سرخوش مفترسلرك‌اوکنه آتدیلر. بووحشیلر بیچاره‌قیزلرك عرض‌وناموسنه تسلط ایتدکدن صکره‌ینه خونخوار قادینلر کلوب اولدیردیلر. بردنبره اولدیرسه‌لر ینه ایی، درلودرلواذا وجفالرله ساعتلرجه اشکنجه‌ایتدکدن صکره! زواللیلرك‌قوللرنی،باجاقلرنی‌وجودلرندن برر برر آییرییور،پارمقلرنی قیرییور، دیشلرینی سوکیور، کوزلرینی اوییور، دوداقلرینی، قولاقلرینی، ممه‌لرینی کسیور، صکره‌ده ایچنده هنوز جانی بولنان جسد مقطوعلرینی آتشه آتیور، انسانیتدن تعری ایتمش اولان جنوارلرك عیوته چیقاردقلری صیحهٔ سرور، اوزواللیلرك فریاد وفغانی بوغیوردی.

(دیسقوت)ده‌ده اللی، آلتمش مسلمان بلغارلرك قربان مظالمی، دها بر چوق معصوم وبیکناهلر حرص انتقام ایله راقی ایله ادراکنی غائب ایتمش خلقك هدف تجاوزی اولمشدر. بورادده قاتلره اوك آیاق اولانلر ینه بلغارقادینلری ایدی. بونلر جنایتلرینی ایقاع ایتدکدن صکره مسلمان قادینلرینك نعشلرینی ناحیه مدیرینك اوینك اوکنده‌کی میدانلغه سوروکلیه کوتوروب مقتولینك جسدلری اوزرنده حورا تپمشلر، اطرافنده‌کی سیرجیلر طرفندن‌ده مسرت‌صدالریله تقدیر ایدلمشلردر. برروس ضابطی اون ایکی اون اوچ‌یاشلرنده ایکی قیزی بوجنوارلرك اللرندن آلمغه موفق اولمش، فقط اوده بوقیزلری، خرستیان البسه‌سی کیدیره‌رك کندینه مال ایتمشدر. روس ضابطان وافرادینك بر چوقلری دها بویله یاپدقلری ایچون آرقه‌لرندن برده قادین قافله‌سی اکسیك اولمزدی.

برردیف دائره‌سیله، بر کوزل قشله‌یی، بر باروت فابریقه‌سنی برجبخانه‌لکی

حاوی اولان فرنك حصاری نام محلده اهالینك اوچده ایکیسی بلغار متباقیسی مسلمان ، یهودی وقبطی ایدی. بورایه اولا دون قزاقرنی ، صکره‌ده بلغار کوکللیلری کیردیلر . بونلر طوغریجه مسلمان محله‌سنی محاصره ایدوب قاچمغه میدان بوله‌میه‌رق اولرنده قالمش اولانلری سوقاغه سوروکلیوب چیقاردیلر . اللرینی آرقه‌لرینه باغلادقدن صکره قیون کبی بوغازلادیلر. بوقدر مظالمی اجرا ایدنلرك چوجق،اختیار ویا خسته کبی فرقلری آره‌میه‌جقلرینی سویلمکه حاجت یوقدر.

بوراده‌کی جبخانه‌لکده بشیوز صندق باروت وجبخانه واردی . بلغارلر، قصبه جوارنده یاقه‌لادقلری اون درت مسلمانی ـ یاریسی اون ایکی یاشندن‌دون چوجقلر اولمق اوزره ـ بوجبخانه‌لکه قپادقدن صکره تموزك آلتنجی کیجه‌سی آتش ویردیلر . اشتعال اودرجه شدتلی اولدی که جبخانه‌لکك ایچنده کیلردن ماعدا سیر ایچون طوپلانمش اولان بلغارلردن برچوغی‌ده بر هوا اولدی.

طرنوه‌ده قالان مسلمانلر دخی کندیلرینك یکرمی مثلی راده‌سنده کثرتلی بولنان بلغارلرك تعرضنه اوغرامشدر . بوراده بر روس جنرالی بولنیوردی. معیتنده ایی عسکرده واردی. ایسته‌یدی‌قتالی منع ایده‌بیلیردی. فقط کوزینك اوکنده جریان ایدن مظالم وتعدیاتی منع ایچون هیچ برشی یاپمدی. طرنوه‌ده سلطان مصطفی چشمه‌سنك بولندیغی میدانلغده بلا تفریق سن وجنس قتل ایدیلن مسلمانلرك عددی آلتمش قدر ایدی . حتی قزاقلر بیله اولردن اوزرلرینه سلاح آتیلدیغی بهانه‌سیله قتاله اشتراك ایدرك کسدکاری باشلری مزراقلرینك اوجنه طاقوب سوقاق سوقاق طولاشدیردیلر . زشتویدن فرار ایله یالدیز کوی جوارنده بر اورمانده کیجه‌یی کچیرمکده اولان برمهاجر قافله‌سی‌ده قزاق عسکرلری طرفندن قتل ایدلمشدر . بونلر قادینلرله قیزلری مزراق وقلنج ایله تلف ایتمه‌دن اول عرضلرینه تسلط ایتمشلردر . انسان قیافتنده‌کی بو جنوارلر یدی سکز یاشنده‌کی چوجقلره بیله اجرای فعل‌شنیع ایتمکدن چکنمامشلردر . قافله‌یی تشکیل ایدن ٢٠٠ کشیدن آنجق بش دانه‌سی قورتیلوب اسکی جمعه‌یه قدر کله‌بیلمشدر .

زشتوی طرفندن قاچان ٣٠٠ کشیلك بر قافله دخی رازغراد قضاسی داخلنده چایرلی نام محلده آرقه‌لرندن یتیشن آتلی بلغارلر طرفندن قتل عام ایدلمش ، یالکز برقاچ قادینی‌ضابطلر کندی نامرینه اسیر ایتمشدر . ینه اوکون

٤٨ نفوس مهاجری حامل اون آرابه قره چوماقده یاقه‌لانمش و کافه‌سی قتل ایدلمشدر . روسلر وبلغارلر طرفـدن احراق ایدیلن کویلرك ، اجرا ایدیلن جنایتلرك مقدار ونوعنی یکان یکان تحقیق ممکن اوله‌مامشدر . یالکز شوقدر سویلیه‌لم‌که روسیه جارینك اردولرینك هانکی یولدن کچدیکنی اکلامق ایچون یانمش کوی خرابه‌لرینی ، قانلی نعش ایزلرینی تعقیب ایتمك کافی ایدی .

روسلرك روم ایلیده مسلمانلر حقنده اجرا ایلدکلری مظالمه دائر لورد دربی ومستر لایارد انکلتره پارلمنتوسنه اوصره‌ده بعض اوراق ووثائق تبلیغ ایلمشلردر. بوقاریدنبری تصـویر ایلدیکمز جنـایات شنیعه‌یی مثبت اولمق اوزره وثائق مذکوره‌دن بر ایکیسـنی بروجه آتی درج ایدییـورز . بونلردن بری لورد دربینك پترسبورغده‌کی انکلتره سفیری لورد لوفتوسه کشیده ایلدیکی ١٧ تموز تاریخلی تلغرافنامه‌در که روسـلرك مظالم وتعدیاتنه دائر انکلیز قونسلوسـلرندن ورود ایدن راپورلرك خلاصه‌سنی محتویدر . لورد دربی دییورکه :

« میلورد ! روس عساکریله عساکر مرقومه‌نك تحت حمایه‌سنده اوله‌رق خرسـتیانلر طرفندن روم ایلی وآناطولی ولایات عثمانیه‌سنده اهالئ مسـلمه حقنده اجرا ایدیلن تعدیاته دائر انکلتره حکومتنك مختلف منـابعدن آلدیغی بروجه آتی راپورلری کچنلرده بالوسیله قونت شـووالوفك نظر اطلاعنه وضع ایتدم . مذکور راپورلر تاریخ ورودلری صره‌سیله زیرده مندرجدر :

١ . اردهانك ضبطندن صکره شهر مذکور سکنه‌سنك روسلر علیهنه قیام ایتدکلری وبونلردن ٨٠٠ نفوسك روس خدمت عسکریه‌سنده بولنان لسکیان قطعاتی طرفندن قتل ایدلدکلری مستخبردر .

٢ . بر انکلیز ویس قونسلوسنك صخوم قلعه‌دن کلن خصوصی برمکتوبده راست کلدکلری یری احراق ویغما ایتمکده اولان روس قزاقلرندن قورتیلمق ایچون اورمانلره التجـا ایدن ١٥٠٠ عائله‌نك آچلقـدن تلف اولدقلری بیلدیریلیور .

٣ . بلغارستانده قزانلق قائممقامنك بر راپورینه نظراً روسلرك اوکندن قاچان مهاجرین اسلامیه‌دن بر مقداری طرنوه ایله قزانلق آره‌سـنده خائن بوغازنده قتل ایدلمشلردر . بونلر میاننده قادین وچوجق دخی وار ایمش .

٤ . درسعادت سفیرمز مستر لایارد آرابه‌لرله وارنه‌یه هجرت ایتمکده اولان ارکك ، قادین ، چوجق ٢٠٠ قدر نفوس مسـلمه‌نك ، آرقه‌سـندن روس

سواريسى يتشه‌رك اركك‌لرله چوجقلرى قتل ايتديكنى ، قادينلرك‌ده عرضلرينه تسلط ايلدكدن صكره برصورت مدهشه‌ده قتل اولندقلرينى يازييور .

٥ . برچوق مسلمان كويلرينك احراق ايدلديكى وطرنووه ايله دره‌نووه ووالونا آره‌سنده بر طاقم كويلرك دشمنك تجاوزاتى سببيله متروك قالدقلرى مسموعمز اولمشدر . بر انكليز قونسلوسى بو حواليده‌كى اهالئ مسلمه‌نك آجينه‌جق برحالده بولندقلرينى ، روسلرك و آنلرك تشويقيله بلغارلرك مسلمانلر حقنده شايان نفرت تعديات اجرا ايتمكده اولدقلرينى خبرويرييور .

٦ . ١٦ تموزده وارنه‌دن استانبوله كلمش اولان روسجق انكليز قونسلوسى مسلمان قادين و چوجقلرينك قتل ايدلديكى حقنده‌كى راپورلرى تأييد ايدييور . مومى اليهك استخبارات واقعه‌سنه نظراً اك زياده روس قزاقلرينك تشويق و حمايه‌سيله بلغارلر طرفندن شايان نفرت تعديات اجرا ايدلمكده اولديغى وبونلرى قزاقلرك‌ده سير ايتمكده اولدقلرى تحقق ايدييور .

بو راپورلرى روس سفيرينه كوسترمكله برابر اشبو معاملات تعديكارانه‌نك روس عساكرينك تحت اشغالنده بولنديغى محللرده مسلمانلر طرفندن مقابله‌يه سببيت ويرمسندن قورقيلمقده اولديغنى ومسلمانلرى بوكبى معاملات جبريه‌دن منع ايچون حائز اولدقلرى نفوذى كاملاً استعمال ايتملرى ايچون انكليز قونسلوسلرينه تعليمات ويرلمش اولديغنى‌ده علاوه ايتدم . »

درسعادت سفيرى مستر لايارد‌ك لورد دربى‌يه چكديكى ١٠ تموز تاريخلى بر تلغرافنامه :

«ميلورد! روم‌ايلى و آناطولى‌ده استيلا ايديلن ولايات عثمانيه‌ده روسلر طرفندن ايقاع اولنان مظالم وتعديات حقنده‌كى خبرلر پك زياده نظر دقت واهميته آلنمغه شاياندر . بونلرك برچوغى مبالغه‌لى اوله‌بيلير وشبهه‌سز مبالغه‌دن‌ده خالى دكلدر . فقط بر قاچنك اولسون پك اساسلى اولدقلرينى ظن ايتديره‌جك برچوق اسباب واردر . سير آرنولد كمبال تلغرافنامه‌لرينك برنده قارص جوارنده‌كى برمسلمان كوينده قادينلرك ، محصورينه معلومات ويردكلرى بهانه‌سيله چير چپلاق ايديلوب قيرباچله‌ده ضرب ايدلدكدن صكره ترك عساكرينك بولنديغى محله سورولوب كوندرلمش اولديغنى بيلديرييور . چركزستانده برچوق كويلر اهاليسنه عساكر عثمانيه‌نك تقربى اوزرينه روس مأمورينى طرفندن روا كوريلن شايان نفرت معامله‌نه دائر آلنان خبرلر بيطرف برچوق منابعدن

ورود ایتمکده اولدیغندن بونلرك صورت عمومیه‌ده طوغری اولدیغنه اصلا شبهه ایدیله‌مز . روس مأمورلرینك مسلمانلری قتل عام ایچون بلغارلری تحریك وتشویق ایتمکده اولدقلرینی قبول ایتدیره‌جك بعض اسباب موجوددر. سلطان ووکلای وسائل متعدده ایله بکا بومسئله‌دن بحث ایتدیلر . وروسلر طرفندن اهالیٔ مسلمه حقنده روا کوریلان اشبو معاملهٔ ظالمانه اهالی

پلونه اوکنده رومانیا طوپجیلری

بیننده شیوع بوله‌جق اولورسه ترکیا مسلمانلری آره‌سنده حاصل اوله‌جق نفرت وانتقام حسلرینی ضبط ایتمك پك کوچ اوله‌جغنی سویلدیلر . انکلتره سفارتخانه‌سنه بر چوق دفعه‌لر معلومات موثوقه ویرمش اولان برذات دون بکا روسلرك اهالیٔ مسلمه حقنده‌کی معامله‌سندن طولایی استانبول وولایات مسلمانلرینك حسیات دینیه‌سنك خرستیانلر علیهنه غلیانه کلمکده اولدیغنی وعظیم بر اغتشاش ظهورندن پك زیاده قورقمقده اولدیغنی سویلدی . حتی استانبولده بعض روس مأمورین خفیه‌سنك مسلمانلرله خرستیانلر آره‌سنده بر مقاتله ایقاعنه چالشمقده اولدقلرینی وبر منازعه سببیله بر مسلمانك قانی دوکیله‌جك اولورسه عمومی بر مقاتله ظهوره کله‌جکنه قویاً امین بولندیغنی سویلدی . مومی الیهك شو افاداتنك صحت وموثوقیتی بردرجه‌یه قدر شبهه‌دن

وارسته ایسه‌ده بن بو افاداته تماماً اشتراك ایتمك ایسته‌مم .... »

مستر لایاردك اورددربی‌یه دیکر بر تلغرافنامه‌سی (۲۱ تموز) :

« روسلرك تشویق وحمایه‌سیله بلغارلرطرفندن اهالیٔ مسلمه حقنده اجرا ایدیلن مظالم وتعدیاتك طوغری اولدیغنی دون آقشام قزانلقدن بورایه کلن غایت معتبر بر ارمنیدن خبر آلدم. مومیٰ‌الیه بو اکلنجه‌لرك اصل مرتبی درانوه‌ده هاجی دیمتری اسمنده بر تاجر اولدیغنی سویلیور . برچوق معمور کویلر احراق ایدلمش ، قادینلرك عرضنه تسلط وچوجقلر اك فجیع بر صورتده اتلاف اولنمشدر . قزاقلر اولااهالینك النده‌کی سلاحلری طوپلامش، صکره‌ده کندیلرینی بلغار قصابلره تسلیم ایتمشدر . بو خبرلری مؤید اوله‌رق ادرنه‌ده‌کی انکلیز قونسلوسنك حضورنده درمیان ایدیلن افادات کله‌جك پوسته ایله تقدیم اولنه‌جقدر . »

آناطولیده ایکنجی سفر قارص محاربه‌سی

اولجه تعریف ایدلدیکی وجهله روسلر (زیوین) هزیمتنی متعاقب آناطولی دارالحرکاتندن رجعتله سرحدك اوبرطرفنه چکیلدکدن صکره روسیه‌دن قوای امدادیه ورودینه انتظار و ۱۸ آغستوسده تکرار حرکات تجاوزیه‌یه ابتدار ایتدیلر . مقصدلری بر طرفدن ترغوزاقوفك اسماعیل پاشا اوزرینه تعرض ایتمسندن ومختار پاشانك‌ده اوطرفه امدادایتمسنه ممانعت اولنمسندن عبارت ایدی. غراندوق میخائل ۲۵ آغستوسدن بری اردونك باش‌قوماندانلغنی بالذات کندی النه آلمش ایدی . ایلول نهایتنده قوای امدادیه‌دن برنجی غره‌نادیه فرقه‌سی ورود ایتمش اولدیغندن بیوك وکوچك یانی مستحکم تپه‌لرینه تعرض ایدلدی . مختار پاشا بو تپه‌لرده یرلشمش ایدی . روسلر تپه‌لرك ایکیسنی ضبطه موفق اولدیلرسه‌ده مختار پاشانك ٤ تشرین اولده وقوعبولان بر تعرضی اوزرینه ینه ترك ایدوب چکیلمکه مجبور اولدیلر . مع مافیه مختار پاشا بوراده طول مدت قالمیوب ۹ تشرین‌اولده قارصك اوتوز کیلومترو جنوب شرقیسنده کائن اوله‌رق قلعهٔ مذکوره‌یی ستر ایدن آلاجه مواضعنه چکیلدی . غراندوق میخائل

مشارالیهه بوراده ٤١ طابور پیاده ٤٣ بلوك سواری و ١٧٦ طوپ ایله تعرضه قرار ویردی . وموفقیتدن بسبتون امین اولمق ایچون عثمانلیلرك مواضعنی جنرال لازارەف قومانداسنده ٢٣ طابور پیاده ، ٢٨ بلوك سواری و ٧٨ طوپدن مرکب ایکنجی برقول ایله احاطه ایتدیردی . ٥٠,٠٠٠ کشیلك بو اردویه قارشی قوهٔ عثمانیه یالکز ٣٠,٠٠٠ کشیدن عبارت‌ایدی . جنرال هایمان عثمانلی مواضعنك مرکزینی تشکیل ایدن آولیار طاغنی ضبطه مأمور اولدی . جنرال روپ دخی آلاجه‌یی هدف اتخاذ ایتدی ، آلاجه میدان محاربه‌سی ١٥ تشرین اول صباحی باشلایوب روسلرك خط مدافعه‌یی مرکزندن یاروب کیرملریله ختام بولدی . لازارەف مرکزه تعرض ایدرکن جنرال روپ دخی آلاجه قارشیسنده محاربه ایتمکده ایدی . اوکله اوزری عثمانلیلر بردنبره طوپلرینی کری چکمکه باشلادقلرندن روپ آرتق هجوم آننك کلمش اولدیغنه حکم‌ایتدی. شدتلی برمرمی یاغموریله استقبال ایدلمکه‌برابر الیلریده‌کی آوجی خندکلری درونـنه کیرمکه موفق اولدی . عساکر عثمانیه ٢٨ قطعه طوپك متمرکز آتشنه و ولادی قفقاس وقاترینوسلاو آلایلرینك قوشاتمه حرکتنه مقابله ایده‌مدیلر . عثمانلی پیاده‌سنك برقسمی تسلیم‌سلاحه، قسم دیکری رجعته مجبور اولدی . جنرال لوریس مه‌لیقوفك برادری عثمانلیلری قارص استقامتنده تعقیب ایتدی . مختار پاشا ١٥ تشرین اول آقشامی قارصه چکیلدکدن صکره تسلیم قرارکیر اولدی . غراندوق تسلیم مذاکراتنه جنرال روپ ایله کندی یاورلرندن برینی مأمور ایتدی . شرائط بالنسبه مساعد ایدی . مقاوله‌نامه‌ده : « بوکونکی محاربه‌ده عساکر عثمانیه طرفندن کوستریلن شجاعت وبسالت حسبیله رتبه‌لری نه‌اولورسه اولسون بالعموم ضابطان سلاحلرینی و اشیای ذاتیه‌لریله بارکیرلرینی برابر آله‌جقلردر . ضابطان خدمتجیسی وسائره کبی قطعات عسکریه‌یه منسوب اولمیانلر، سلاحلری آلندقدن‌صکره کافهٔ ممالکتلرینه عودت ایده‌بیلیرلر . اسرای حربیه مهمات حربیه ایله سنجاقلری ، تفنك ، طوپ ، جبخانه وسائره‌یی تسلیم ایده‌جکلردر » دینلیوردی . اسرای حربیه میاننده (٧,٠٠٠) کشی، یدی پاشایله ایکیوزاللی‌یی متجاوز ضابط واردی . مقاوله‌نامه‌یی قفقاس اردوسی قوماندانی صفتیله جنرال لوریس مه‌لیقوف امضا ایتدی . بومحاربه‌دن صکره مختار پاشانك استانبوله‌کوندردیکی‌راپورده ضایعاتك یالکز سکز، طقوزیوز رادەسنده اولدیغی‌بیلدیریلیوردی . ایکنجی‌برراپورده‌ده

محاربه‌ده فرار ایدرك افرادی دخی فراره سوق ایتمش اولان ضابطانك اسامیسی مندرج ایدی. استانبولده مجلس عالئ عسکری بو ضابطانی ایکی درجه تنزیل رتبه‌یه محکوم ایتدیکی حالده بو حکم قوماندانلقجه قبول ایدلمیه‌رك نهایت اعداملرینه قرار ویرلمشدر.

روس اردوسی آرزق بلا مانع قارصك محاصره‌سنه تشبث ایتدی. محاصره‌یه جنرال لازارف مأمور اولدی. هایمان دخی قفقاسیه غرناديه‌لرینی آله‌رق عثمانلی اردوسنك متباقیسنی تعقیب وارضروم ایله مواصله‌لرینی قطع ایتمکه مأمور ایدلدی. لازارفك قوتی ۴۱ طابور، ۵۴ بلوك و ۱۳۸ طوپ زاده‌سنده ایدی. ۳۰،۰۰۰ کشیلك بو محاصره اردوسنه قارشی قارصده ۲۵،۰۰۰ کشی وار ایدی. پلونه‌یه طوغریدن طوغری‌یه تعرض ایدلمسنك موجب اولدیغی نتایج فجیعه کوز اوکنده طوردیغی حالده جنرال لازارف، قیشدن قورقه‌رق ومحاصرهٔ منتظمه‌نك پك چوق وقته متوقف اوله‌جغنی دوشونه‌رك قلعه‌یی هجوم ایله ضبطه قرار ویردی. ۵ تشرین ثانیده مدافعینك برخروج حرکتی کری پوسکورتلدکدن صکره ۱۱ تشرین ثانیده کیجه‌لری بیله بلا فاصله دوام ایتمك اوزره اون کونلك بر بومباردمان باشلادی. مدافعین یکیدن استحکاملر یاپه‌رق بر مدافعهٔ شجیعانه‌یه حاضرلنمقده وقلعه‌نك موقع مرتفعی حسبیله اطراف اراضی‌یه کاملاً حاکم بولنمقده اولمسی حسبیله روس ارکان حربیه‌سی کوندوز اجرا ایدیله‌جك بر هجومده تلفاتك پك زیاده اوله‌جغندن قورقه‌رق ماهتابلی بر کیجه‌ده باصقین اجراسنه قرار ویردی. ماهتاب تشرین ثانینك اون سکزنجی کیجه‌سنه مصادف ایدی. سواری خارج اونق اوزره تکمیل اردو یدی قوله تقسیم ایدلدی. بونلرك وظیفه‌لری بروجه آتی ایدی: جنرال قوماروف قوماندانسنده‌کی قولك بر قسمی شوراق تپه‌لرندن طولاشه‌رق قسم کلیسیله چیم طابیه‌سنه تعرض ایده‌جك، قائممقام مالیقوفك قولی سواری طابیه‌سنه هجوم ایله قارص چایی اوزرنده‌کی ایلك کوپری‌یی ضبط ایده‌جك وصکره اوده چیم طابیه‌سنه کیره‌جك، جنرال غرابه ومیرالای ووشداکین قوللری قانلی طابیه‌نك یانلرینه، جنرال آلقازوف قولی حافظ طابیه‌سنه تعرض ایده‌جك ایدی. بو درت قول لازارفك قوماندانسنده اولوب تعرضدن زیاده نمایشه وایجابنده لاز تپه‌سی ومخلص طابیه‌لرینه تعرضه مأمور اولان بشنجی وآلتنجی قوللر دخی جنرال روپ قوماندانسنده ایدی. یدنجی بر قولده عرب وقره‌طاغ طابیه‌لرینه قارشی نمایش اجرا ایده‌جك، بر احتیاط

عمومى دخى قارصك طقوز كيلو مترو جنوب غربيسنده قامزوف موضعنده بولنه‌جق ايدى. بوقوللرك هپسنده ديناميت فشنكلرينى وهجوم نردبانلرينى حامل استحكام مفرزه‌لرى واردى. بونلره طوپچى دخى ترفيق ايدلمش ايدى. سوارى ارضروم جاده‌سى اوزرنده طوريور ومدافعينك رجعتنى منع ايله موظف بولنيوردى.

تشرين ثانينك اون سكزنجى كيجه‌سى ساكن، بلوطسز وغايت صغوق بر كيجه ايدى. قمر بدر تام حالنده اولوب قار ايله مستور تپه‌لر اوزاقدن رؤيت ايديليوردى، روسلر پك احتياطلى حركت ايتمكله برابر ايلرى قره قوللر باصقينك فرقه واردقلرندن مدافعين درعقب هپ بردن آتشه باشلاديلر. قائمقام مه‌ليقوفك قولى اوكنده كوكلليلر اولديغى حالده برسرعت خارق‌العاده ايله سوارى طابيه‌سنى ضبط ايتمش. قارص چاينى كوپريسنه قدر ايلرولمش ايدى. اورادن چيم طابيه‌سنه آرقه‌دن هجومه حاضرلنيوردى: نصف الليله ايكى ساعت قاله‌رق جنرال غرابه قانلى طابيه‌نك اتكنه واصل اولدى. سواستپول آلاينك كوكلليلرى ايكى بلوك عسكرله برلكده مدافعينك شدتلى آتشنه رغماً خارج استحكاماته هجوم ايتديلر. جنرال غرابه دخى پره‌و سواستپول آلايلريله اصل طابيه‌نك كنديسنه طوغرى ايلرولركن مجروحاً تلف اولدى. يرينه قوماندانى پرم آلايى مير آلايى درعهده ايتدى. بر ساعت صكره بو آلايلر شدتلى بر محاربه‌يى متعاقب طابيه‌نك دورونه كيرديلر. بوراده وقوعبولان سوڭكى محاربه‌سنده روسلر برچوق تلفات ويرديلر. بعده مدافعين طابيه‌نك متين قازه‌ماتلرينه چكيله‌رك اويله شدتلى بر مقاومت كوسترديلر كه روسلر قواى امداديه ورودينه قدر طابيه‌يى ترك ايدوب چكيلمكه مجبور اولديلر. ميرالاى بلينسكى بو دفعه‌ده قازه‌ماتلره آرقه‌دن هجوم ايتمك تشبثنده بولندى ايسه‌ده سلفى كبى اوده مجروحاً تلف اولدى. بونك اوزرينه جنرال لازاردف موقعى فنالشمش اولان بو قوله امداد كوندردى. وتلف اولان ايكى قوماندانك يرينه ميرالاى بلومرينغ تعيين ايدلدى لوريس مه‌ليقوف عينى زمانده قانلى طابيه‌دن قارص چاينه قدر تكميل خطك قوماندانلغنى جنرال چاو چاواچه توديع ايتدى. بو جنرال كندى قازاقلريله طابيه‌نك اوكنه قدر كله‌رك سواريلرى بوراده آتدن ايندير‌دى. وسپره طيرمانديردى. بونلرك ورودى اوزرينه مدافعين طابيه‌يى ترك ايدوب چكيلمكه مجبور اولدى.

حافظ پاشا وقره طاغ طابیه‌لری تکمیل موضعك آناختارلری مثابه‌سنده اولمغله برابر بونلرك ضبطی نسبةً پك قولای اولمشدر. مهاجمین دها آقشامدن حافظ پاشا استحکاماتیله آلکساندروپول جاده‌سنك او برطرفنده کائن قره طاغ طابیه‌سندن آتشله استقبال ایدلمش ایسه‌لرده میرالای فدایف اولا مذکور ایکی طابیه آره‌سنده‌یکی یاپلمش اولان استحکاماتی ضبط ایتدی. صکره قره طاغ طابیه‌سی دخی ایکی قولك مشارکت ومعاونتیله ضبط ایدلدی.

بوموفقیاتی متعاقب آلقازوف وبلومرینغ قوللری شهره طوغری یورودیلر شهرك پیشگاهنده‌کی اردوگاهی ضبط ایله سوقاقلرده بوغازبوغازه قانلی برمحاربه اجرا ایتدیلر. فقط بوموفقیات ایله قارصك ضبطی تمام اولمامش ایدی. روسلرك قارص چاینك صول ساحلنده اجرا ایتدکلری تعرض احوال اراضیدن وتپه‌لرده انشا ایدلمش اولان ایکی صره استحکاماتدن طولایی دها زیاده مشکلاته معروض بولنیوردی. بوسببدن روس ارکان حربیه‌سی ١٨٥٥ ده موراویه‌فك دوشدیکی خطایه دوشمه‌مك ایچون هجوم اصلی‌یی طابیه‌لرك جنوب شرقی جهتندن اجرایه قرار ویردی. چیم، لازتپه طابیه‌لری کرك متانت فوق العاده‌لرندن کرك مدافعینك کوستردیکی مقابلهٔ شدیده‌دن طولایی ضبط اولنه‌مدی. روسلرك هجومی نتیجه‌سز قالدی. حتی نهرك بری طرفنده‌کی سواری طابیه‌سی بیله قائممقام مه‌لیقوف طرفندن ضبط اولندقدن صکره تکرار تهلکه‌یه دوشمش وکندینه چیم طابیه‌سنه طوغری بریول آچمغه چالشان مه‌لیقوف بویکی هجوم اثناسنده آلدیغی یاره‌دن متأثراً اوکون وفات ایتمشدر. بومحاربه‌لر حقنده طوغری برفکر حاصل ایتمك ایچون کافه‌سنك کیجه‌نك عینی ساعتنده اجرا ایدلمش اولدیغنی تخطر ایتملیدر. مع التأسف عرب طابیه دخی روسلرك هجومنه مقاومت ایده‌میه‌رك سقوط ایتدی. شمدی آرتق یالکز برایچ قلعه قالمش ایدی که بونکده موقعنك غایت مساعد اولمسی حسبیله روسلر بوراده شدتلی برمقاومته اوغرایه‌جقلرینه احتمال ویریورلردی. فقط قلعه قوماندانی حسین پاشا ولادی قفقاس آلایی اوکندن بلامحاربه چکیلوب عسکرینی قارص چاینك صول ساحلنده طوپلایه‌رق ارضرومه طوغری چکیلمك ایستدی. حال بوکه ارضروم یولی اوزرنده‌ده یوقاریده ذکر اولنان روس سواریسی بکلیوردی. بناءً علیه ١٤,٠٠٠ کشی تسلیم سلاحه مجبور اولدی. یالکز عثمانلی سواریسی ایله حسین پاشا کندیسی ومعیتی قورتیله بیلدیلر.

١٨ تشرين ثانيده غراندوق ميخائل روسلر طرفندن بونكله اوچنجى دفعه اوله‌رق ضبط ايدلمش اولان قارص قلعه‌سنه كيردى . روسلر اوچيوزى متجاوز طوپ ايله كليتلى لوازم حربيه اغتنام ايتمشلردى . اسرانك مجموعى ١٧,٠٠٠ كشيدن آشاغى دكل ايدى . بونلر ميانده سكز پاشا ٨٠٠ ضابط و ٤٥٠٠ مجروح وخسته واردى . روسلردن برجنرال ايله ١٧٠ ضابطو٤٧٠ نفر تلف ، برجنرال ٦٥٠ ضابط ١٧٢٦ نفر مجروح اولمش ايمش. اون ايكى ساعت دوام ايدن بوكيجه محاربه‌سى اثناسنده عساكر عثمانيه‌دن ٢٥٠٠ قدرى شهيد دوشمشدر .

ارضروم جوارنده‌ده بوصوك كونلرده ايشلر فنالشمش ايدى . ترغوزا- قوف آلاجه محاربه‌سندن صكره تجاوزه باشلايه‌رق اسماعيل پاشايى ارضروم استقامتنده تعقيب ايتمش ايدى . كوپرى كوى موضع مهمنده كذا ارضروم استقامتنده ايلروامش اولان هايمان قوليله برلشدى . مختار پاشا ، حسن قلعه‌يه چكيلمش ايدى . فقط النده قالمش اولان اردونك عددجه دون اولمسى سببيله بورايى مدافعه ايتمكى عقلنه بيله كتيره‌مزدى . بناءً عليه طبيعةً غايت متين اولان دوه بوينى موضعنه چكيلدى . بوراده فيضى پاشا طوپراق طابيه‌لر انشا ايتديرمش ايدى . مختار پاشانك بورايه چكيلمسى پك موافق اولدى . زيرا هايمان قولنك سواريسى تشرين اولك يكرمى طقوزنجى كيجه‌سى حسن قلعه‌ده مختار پاشانك دمدارينه يتشوب صباحلين ايكى طابورى اسير آلدى. مختار پاشا طربزوندن امداد بكليوردى . هايمان بوامدادك وزودندن اول ايشنى كورمش اولمق ايچون ٤ تشرين ثانيده (دوه بوينى) نه تعرضه قرار ويردى مومى اليه بوراده‌كى عسكرك جسارتى منكسر اولديغنى وخط مدافعه‌نك مركزينك پك ضعيف بولنديغنى آكلامش ايدى . اردوسنى ايكى قسمه تفريق ايله ارضروم جاده‌سنك صاغ طرفنده‌كى قسمنك قوماندانلغنى جنرال ترغوزاقوفه ، صول طرفنده بولنان قسمنى جنرال دەوه‌له توديع ايتدى. بوجنراللر كندى قوللرينى تكرار ايكيشر هجوم قولنه تقسيم ايتديلر . عساكر عثمانيه بدايتده پك جسورانه مقابله ايتدكلرندن صول طرفده‌كى روسلرك هجوملرى نتيجه‌سز قالدى. صاغ طرفده ايسه غالبيت پك چجيكدى. مختار پاشا دوه بوينى بوغازينك مخرجنده بالذات قوماندا ايديبوردى. روس سواريسنك بوغازدن دليجه‌سنه ايلرولمكده اولديغنى كورونجه موفقيتك كندى طرفنده قاله‌جغنه هيچ شبهه ايتمدى . فقط بر كيجه اول مجاور بوغازلرده كيزلنمش

اولان روس پیاده‌سی بردنبره میدانه چیقه‌رق طوپجی ایله برلکده غایت شدتلی بر آتش آچقله مدافعین تماميله شاشیردی . شاشقینلق اودرجه ایدی که روسلر تپه‌لری طیرمانیرکن بونلری بطاریه‌لرله توقیفه چالشلمدی . طوپجیلر آلتمش طوپی اولدقلری یرده براقه‌رق قوشوم بازکیرلرینه بینوب صاووشدیلر . یالکز فیضی پاشا ایله محمد پاشا کندی لوالریله مقابله ایدوب آرقه‌دن تعقیب ایدن روسلری بردرجه‌یه قدر توقیف ایتدیلر. صوك کونلر ظرفنده‌کی محرومیتلردن بشقه قان ضایعندن ویورغونلقدن بی‌تاب وتوان برحالده ارضروم قپولرینه‌قدر کلن عسکری ارضروملیلر ایچری‌یه صوقمامش ، حتی کندیلرینی قورشونله قارشولامش ایسه‌لرده بونلر نهایت جبراً کیرمکه موفق اولمش وهمان اولره داخل اوله‌رق ییه‌جك ، ایچه‌جك دردینه دوشمشدر . اویله دییورلرکه اکر اوکون روسلرده یورغون ومحتاج استراحت برحالده اولمیوب تعقیبه دوام ایده‌بیلمش اوله‌یدیلر اوکیجه ارضرومه‌قولایلقله کیره‌بیلیرلردی. مختارپاشا نهایت اردوسنك بقیه‌سیله عزیزیه‌یه مواصلت ایتدی . فیضی ومحمد پاشالر دخی برضررکورمدن قورتیلدیلر . ٥٦ طوپدن قلعه‌یه یالکز اون اوچنی کتیره‌بیلدیلر . تکمیل اردودن‌ده آنجق بش آلتی بیك کشی قالمش ایدی .

مختار پاشا اردونك دوچار اولدیغی مغلوبیتلره رغماً جسارتنی غائب ایتمیوب ارضرومی صوك درجه‌یه قدر مدافعه‌یه قرار ویردی . اردوسنك متباقیسنی طربزوندن وآناطولی ایچریسندن آلدیغی عسکر ایله تقویه ایتدی. ارضرومده موجود استحکاماتدن بشقه حزیراندنبری خارجی استحکاملر دخی انشا ایدلمش ایدی. خط خارجی بربرینه آره‌سپرلریله مربوط اون بر استحکامدن عبارت اوله‌جق ایدی . فقط بونلرك یالکز برقسمی اکمال اولنه‌بیلمش ایدی . استحکاملرك تماماً تسلیحی ولایقیله مدافعه‌سی ایچون ١٥٠ طوپ ایله ٢٠,٠٠٠ نفره احتیاج واردی . بومادی مشکلاته بشقه‌لری‌ده انضمام ایتدی . اجناس مختلفه‌دن مرکب اولان اهالیٔ بلده مختار پاشایه برهیئت مرخصه کونده‌ره‌رك ارضرومك روسلره تسلیمنی رجا ایتدیلر . مختار پاشا بورجایی ردایتمش ایدی که آرقه‌سندن برروس مکالمه مأموری کله‌رك تسلیم تکلیف ایتدی. مختار پاشا بدایتده قاچاماقلی برقاچ کون صکره‌ده ردقطعی جوابی ویردی . هایمان دوشونمك ایچون اوچ کون مهلت دها ویره‌رك بومهلتك انقضاسندن صکره شهری طوپه طوته‌جغنی مقام تهدیدده سویلمکله بر مجلس عمومیٔ حرب عقد ایدلدی . بوکا اشراف

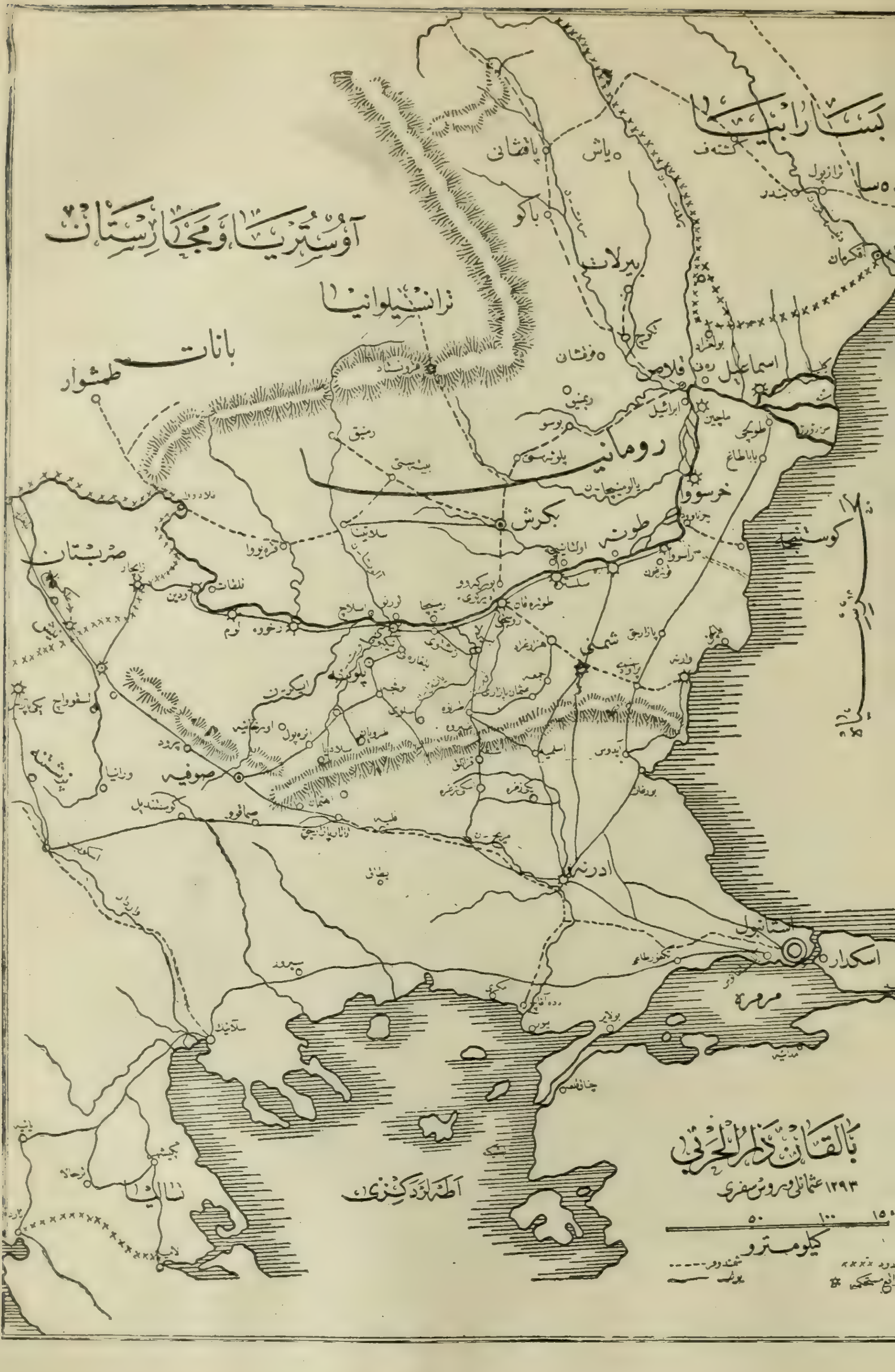

آوستریا ومجارستان
ترانسیلوانیا
بانات
طمشوار
بسارابیا
رومانیا
بکرش
طونه
خرسووا
صربستان
صوفیه
ادرنه
استانبول
اسکدار
مرمره
اطه لر دکزی
بالقان دار الحربی
۱۲۹۳ عثمانلی وروس سفری
کیلومترو

بلده دخی دعوت اولندی . واتفاق آرا ایله مقاومته قرار ویرلدی . معمافیه بوطاغلق حوالیده موسم شتانك پك شدتلی اولمسی حسبیله روسلر یالکز شهری هرطرفدن قوشاتمقله اکتفا ایدوب ایلری حرکتدن فارغ اولدیلر . مختار پاشا ارضرومده تماماً محصور قالمامق ویکی برامداد اردوسی تشکیل ایلك ایچون طربزون یولی اوزرنده بایبورده چکیلدی . فقط استانبوله دها یقین اولان دیکر دارالحربده او آرالق دها مهم وقایع ظهور یاپته اولمغله کندیسی اوطرفه جلب ایدلدیکندن حربك دوامی تقدیرنده ارضرومك عاقبت احوالنك نه اوله جغنه دائر آرتق کمسه ده شبهه قالمامش ایدی. ارضروم بالآخره ۲۱ شباط ۱۸۷۸ده عقد اولنان متارکه اوزرینه تخلیه وروسلر طرفندن اشغال ایدلمشدر.

پلونه‌نك سقوطی و عثمان پاشانك تسلیمی

روسلر ۱۷ تشرین اولده ایکنجی غریویچا طابیه‌سی اوزرینه رومانیالی میرآلای آنکلسقوودونا قوماندا سنده اوله‌رق اوچنجی دفعه بردها تعرض ایتمش ایدیلر . بوده ۱۹ تشرین اولده اولکیلر کبی رجعتله نتیجه‌لندی . بوهجومده ۲۲ ضابط و۹۰۷ نفر تلف ومجروح اولمش ایدی. عثمان پاشا تلف اولنلری دفن ایچون روسلر طرفندن تکلیف اولنان متارکه‌یی رد ایتمکده واوچ آیدنبری آچیقده قالان نعشلر هوایی افساد ایلکده اولدیغندن پرنس شارل بردفعه دها متارکه تکلیف ایتدی. متارکه مذاکراتنی اجرایه مأمور جنرال توتابن اوچ ساعتلك برمتارکه الده ایتمکه موفق اولدی. بومدت ظرفنده استحکاملرك ایچنده وطیشنده‌کی بیکلرجه نعش کومولدی. طول مدتدنبری ورودینه انتظار ایدلمکده اولان قوای امدادیه پیدرپی مواصلت ایتدکچه ایمپراطور الکساندرك قرارکاه عمومیده بولنمسنك محذورلری کورولمکه باشلادی . ایمپراطور (لوم)ده کندی اوغلنك قوماندا سنده بولنان اردونك موقعندن اندیشه‌یه دوشه‌رك روسیه‌دن یکی کلن خاصه قطعاتیله اول باول بورایی تقویه ایتمك ایستیوردی . غراندوق نیقولا مذکور فرقه‌نك پلونه اردوسنه الحاقنه مساعده آلنجه‌یه قدر خیلی زحمت

چكدى. لوم اردوسى‌ده يكى‌كلن ٢٤نجى پياده فرقه‌سيله تقويه ايدلدى. پلونه اوكنده‌كى غرب اردوسى روسيه‌دن كلن خاصه غره‌ناديه عساكريله برلكده ١٢٥,٠٠٠ كشى‌يه بالغ اولمش ايدى. جنرال غورقو خاصه قطعاتى قوماندانلغنه تعيين وصوفيه استقامتنده ايلرولیه‌رك عثمان پاشانك بالقان ايله مواصله‌سنى قطعه مأمور ايدلدى. بومقصدله تشكيل ايديلن قول اردو برنجى وايكنجى خاصه فرقه‌لريله خاصه آوجى لواسندن يدى طابور رومانيا پياده‌سى، ايكنجى خاصه فرقه‌سى، ٣٣ بلوك سوارى و١٢٠ طوپدن مركب ايدى. غرب اردوسنك قرارگاهى پوراديم اسمنده كوچك بركويده ايدى. ايمپراطور آلكساندر دخى معيتيله برلكده بورايه يرلشدى. غراندوق نيقولا ينه او جوارده بوغوت قريه‌سنده، توتلبن دخى طوچانچاده ايدى.

پلونه‌دن اورخانيه طريقيله صوفيه‌يه كيدن جاده اوزرنده شوكت پاشا استحكامات انشا ايتديرمش وبويولى تحت محافظه‌يه آلمش ايدى. بواستحكاماتدن اولا دولنى وغورنى دوبنياق ايله ته‌ليش‌ده كيلر آلنمق لازمكليوردى. جنرال غورقو ١٥,٠٠٠ عسكرك تحت محافظه‌سنده بولنان بومواضعه ٣٠,٠٠٠دن زياده عسكر و١٥٩ طوپ ايله تعرضه حاضرلانديغى صره‌ده پرنس شارل عثمان پاشانك قوتنى انقسامه اوغراتمق ايچون ويد صوينك صاغ ساحلنده حركات اجراسنى وعينى زمانده برى طرفدن تكرار هجوملر ياپيلمسنى امر ايتدى. بوحيلهٔ حربيه‌ده تماماً موفق اولدى. رسمى رومانيا راپورلرينه نظراً احمد حفظى پاشا غورنى دوبنياقده ٦٥٠٠ نفرودرت طوپ ايله‌روسلرك ١٨,٠٠٠ عسكروآلتمش طوپنه قارشى او درجه‌مقاومت كوسترمشدركه‌روسلردن ٤,٠٠٠ كشى قدرى محاربه‌يه غيرمقتدر برحاله كلمشلردر. نهايت كنديسى‌ده‌عسكرينك‌ياريسنى‌غائب ايتديكندن تسليمه مجبور اولمشدر. ٢٨ تشرين اولده دخى اسماعيل حقى پاشا ته‌ليشده ٧ ضابط و٣٠٠٠نفرله تسليم اولدى. دوبنياقده‌كى عسكر سالماً پلونه‌يه چكيلمكه موفق اولدى. ته‌ليشده خاصه آوجيلرى ١٠٠٠ كشى تلفات‌ويرمشلر ايدى.

رومانيالیلره پلونه‌نك غرب طرفندن دخى مواصله‌سنى قطع ايتمك وازجمله راحوه موقع مستحكمنى ضبط ايلك وظيفه‌سى ترتب ايتدى. زيرا بورايه جنوب طرفلرده‌كى مواقعدن عساكر عثمانيه جلب وجمعى ممكن ايدى. بناءً عليه راحوه‌يه شرقدن تعرض ايچون بر ميرالاى‌مأمور ايدلدى. قلفاتده‌جنرال لوپو قوماندا‌سنده‌كى ترصد مفرزه‌سنده‌ده ويدينى طوپه طوته‌رق اوراده‌كى قواى

عثمانیه‌نك راحوه‌یه معاونت ایتمسنی منع ایچون امر ویردی . راحوه‌یه تعرضه مأمور اولان قول ٦٥٠٠ نفردن وقسم اعظمی رومانیا عساکرندن مرکب ایدی . راحوه‌ده‌کی عساکر محافظه لوم پلانقه‌یه چکیلمکه چالیشدی ایسه‌ده روس جنرالی مه‌یندورف ٢٠ تشرین اولده سکیت اوزرنده‌کی کوپرینك باشنه بر طابور عسکر اقامه ایتمش ورومانیا میرالایی رجعت ایدن محافظلره آرقه‌دن یتشوب تعرض ایدنجه‌یه قدر بو کوپری‌یی مدافعه ایتملرینی امر ایتمش ایدی . بو طابورك ٢،٠٠٠ عثمانلی عسکریله ایتدیکی محاربه اوچ ساعتدن زیاده دوام ایتدی . نهایت عساکر عثمانیه سکیت ایله آنك یانی باشنده آقان اوغوست دره‌سنی یوزه‌رك کچمکه قرار ویردیلر . بو اثناده بر مقداری غرق اولدیغی کبی ١٤٧ آرابه‌ده روسلر اله کچدی . جنرال لوپونك طونه‌نك صاغ ساحلنده بولنان عسکری دخی راحوه اوکنه کلدی . اوکله اوزری رومانیا عسکریله ٦٠٠ نفر روس عسکری راحوه‌یه داخل اولدیلر . وبلغارلر طرفندن کمال سرور ایله آلقشلاندیلر .

متفق اردونك خط محاصره‌سی ٧٥ کیلو متره امتدادنده ایدی . بو خط جنرال چرمات ، قرودنر ، زوتوف ، سقوبه‌له‌ف ، قاتالای وغانه‌تسکی قومانداسنده منطقه‌لره تقسیم ایدلمش ایدی . ١٨ کیلومترودن عبارت اولان برنجی منطقه رومانیالیلره ویرلمش اولدیغی کبی ویدصوینك صول ساحلنده جنرال راقویچا قومانداسنده‌کی دردنجی فرقه‌لری دخی یدی کیلومترو یر اشغال ایدییوردی . بونلر مختلف مقطعه‌ده اوتوز قدر طابیه‌دن بشقه ایکنجی غریویچا طابیه‌سنه طوغری خطوط تقربیه دخی انشا ایتدیلر . ١٨ تشرین ثانیده عثمانلی موضعنك همان اوکنده‌کی آلتنجی موازی دخی اکمال ایدلمش ایدی . نه سلیمان پاشا ونه‌ده مجلس عسکریجه خطیئات سابقه‌سی اونودیله‌رق ادرنه‌ده یکی بر اردو تشکیلنه مأمور ایدلمش اولان محمدعلی پاشا پلونه‌یه امداد ایده‌بیله‌جك برحالده دکل ایدیلر . محاصرین کرك بوجهتی وکرکسه عثمان پاشانك هر برامیدینی حکمسز براقه‌جق صورتده محاصره آلتنه آلنمش اولدیغی نظردقته آله‌رق کندیلرینی تسلیم تکلیفنی درمیانه حقلی کوردیلر . فقط عثمان پاشا کبی برقهرمانه شمدی‌یه‌قدر دولت‌علیه‌نك تحت تابعیتنده بولنان رومانیایه تسلیم اولمقدن ایسه روسیه‌یه تسلیم اولمق دها قولای کله‌جکی ملاحظه‌سیله تسلیم تکلیفنك غراندوق طرفندن درمیان ایدلمسنه قرار ویردیلر . غراندوق ١٢ تشرین ثانیده قرارکاهی

اولان بوغوتدن عثمان پاشايه كوندرديكى بر مكتوبده دوبنياق وته‌لیش موضعلر-
ندن بشقه تتوان ، اويقوه وبراچا موضعلرينك دخى ضبط ايدلمش اولديغنى
ودها زياده مقاومتك فائده‌سز بولنديغنى تبليغ ايتدى . عثمان پاشا ايرتسى كونى
كمال مناسبه ايله جواب رد ويردى ١٩ تشرين‌اولده دخى كنديسنك اردوسيله
برلكده سلاحسز اوله‌رق صوفيه ويا ويدينه چكيلوب كتمسنه مساعده ايدلمسى
شرطيله پلونه‌يى تخليه ايده‌جكنى بيلديردى . بونى‌ده بالطبع متفقين رد ايتديلر .
بونلر يالكز پلونه‌يى ضبط ايتمك دكل الاى ، آلتمش بيك راده‌سنده تخمين
اولنان وايلريده دها قوتلى براردونك اساسنى تشكيل ايده‌بيله‌جك اولان
پلونه اردوسنى دخى اسير ايتمك ايستيورلردى .

٢٧ تشرين ثانيده پلونه‌ده ارزاق همان توكنمك اوزره ايدى . برطرفدن
صغوقلر زياده‌لشمكده اولديغى حالده موجود اودون عسكرك يمكنى بيله
پيشيرمكه كافى دكل ايدى اطبانك معالجاتى وصارغيلرى دخى بتمش ايدى. كانون
اول ابتداسنده عسكره يوميه اللى غرام اكمك ايله برمقدار بلغور وپرنج
ويريله‌بيلدى . بوسببدن عثمان پاشا برمجلس حرب عقد ايدرك تكميل اردوسيله برلكده
برخروج حركتى اجراسنه ودشمن حطنى ياره‌رق پلونه‌دن چيقوب كتمكه قرار
ويردى . ٧ كانون اولدن اعتباراً بوقرارى موقع اجرايه وضع ايچون تداركاته
باشلادى . آغير طوپلرى غيرقابل استعمال برحاله كتيردى. موجود ارزاقى
عسكره توزيع ايتدى. هرنفره ١٥٠ فشنك ويردى . سهولتله مرور ايچون
ويدصوينى اوزرنده موجود طاش كوپريدن بشقه بركوپرى دها قورديردى
خروج حركتى خط محاصره‌نك آلتنجى قطعهٔ دائره‌سى استقامتنده اجرا
ايديله‌جك ايدى ١٠ كانون اول صباحى عثمان پاشا اردوسنى ايكى مساوى قسمه
تقسيم ايتدى : ٢٠,٠٠٠ كشى روس استحكاماتنه تعرض ايله خط محاصره‌يى
ياروب كچه‌جك ؛ ديكر يكرمى بيكى اولكينك ارضنى حمايه ايدوب آنلر كچدكدن ايكى
ساعت صكرده كنديسى تعرض ايده‌جك ايدى. اولومدن قورقمق شاننده اولميان
قوماندان بسالت عنوانك بالذات كندى قوماندانسنده اوله‌رق عثمانليلر ويد
صوينى كچمكه ودشمن بطاريه‌لرينك مقراصوارى آتشى آلتنده روس مواضعنه
ياقلاشمغه موفق اولديلر . عساكر عثمانيه كمال صولتله سيبريا غره‌ناديه‌لرى
اوزرينه آتيلوب بوغاز بوغازه برمحاربه‌دن صكره ايلك روس خطنى دخى ضبط
ايتديلر . ودرت طوپ دها آلديلر . بوخط ٤ و٥ نومرولو طابيه‌لرله بونلره

عائد سپرلردن متشکل ایدی . صول جناح آرتق غوژنی آزوپول استقامتنده یورییوردی . فقط خروج حرکتنی اکمال ایچون احتیاطده براقیلمش اولان ۲۰,۰۰۰ کشی‌یه لزوم‌واردی. فقط بونلر رومانیالیلرك دخی محاربه‌یه‌اشتراکی حسبیله برقاچ دفعه مغلوب اولدیلر . عثمان پاشا طرفندن کندیلرینه امداد ومعاونت ممکن اولمدی . بو ۲۰,۰۰۰ کشیدن رومانیالیلر اوپانچ طابیه‌لرنده ۲۰۰۰ قدرینی اسیر ایتمش، ۶۰۰۰ قدری ده قریشین مواضعنده وپلونه شوسه‌سی اوزرنده اسیر اولمش ایدیلر. شمدی‌یه قدریك چوق اوغراشیلدیغی حالده ضبط ایدیله‌مامش اولان ایکنجی غریویچا طابیه‌سی دها صباحلین ایرکندن تخلیه ورومانیا عساکری طرفندن اشغال ایدلمش ایدی. بوراده‌کی رومانیا میرآلایی پلونه‌ده‌کی عساکر عثمانیه‌نك چیقوب کیتمش اولدیغنی اورادن کلن برهیئتك افاده‌سندن آکلامقله اهالی‌یی محافظه ایچون برطابور عسکر کوندردی . بر آز صکره کندیسی ده شهره کیتدی. بناءً علیه پلونه‌یه ایلك کیرنلر رومانیالیلر اولدی. اوکله‌یه طوغری روسلر طرفندن کلن قوهٔ امدادیه ایله عثمان پاشانك ضبط ایتمش اولدیغی طابیه‌لری وطوپلری تکرار استرداد ایتدیلر. عثمان پاشا، اردوسنك نصف دیکرینی برمدت بکلیوب نهایت دوچار مغلوبیت اولدقلری خبرینی آلنجه اوکله اوزری وید صوینده رجعته قرار ویردی. بواثناده روس ورومانیا طوپجیسی متصل آتش ایدییور وغره‌نادیه‌لرله قانتلی لواسی آرقه‌دن تعقیب ایدییوردی . عثمان پاشانك آتی بر طوپ مرمیسی پارچه‌سنك اصابتیله تلف وکندیسی صول آیاغندن مجروح اولدی.

مشارالیهك یاره‌سی وید صوینك صاغ ساحلنده کوچك بر خانه‌ده صاریلدی. بوراده ایکن جنرال غانه‌تسکی کلوب بلا قید وشرط تسلیم اولمسنی تکلیف ایتدی. بونك اوزرینه عثمان پاشا یانندهکی طبیبه: «بر کون بر کونه‌اوزیمور» دیه‌رك خنکارك هدیه ایتمش اولدیغی سیف افتخاری هیچ برسوز سویلیه‌رك روس جنرالنه اوزاتدی. تسلیم معاملاتنه عادل پاشا مأمور اولدی . درحال اسرانك سلاحلری آلنوب اعزاملرینه باشلانیلدی . پرنس شارل وید کوپریسندن شهره کیدرکن یولده عثمان پاشا ایله طبیبنك بولندیغی آرابه‌یه تصادف ایتدی. عثمان پاشا آرابه ایله پلونه‌یه کیدرکن غراندوقك کلمکده اولدیغی خبر آله‌رق استقبال ایچون کری دونمش ایدی . پرنس شارل آیلرجه مدت ایکی اردویی پلونه اوکنده

توقيفه موفق اولمش اولان بو قهرمانی تبريك ايتدی ، الني اوزاتدی. او اثناده غراندوق دخی كلوب عثمان پاشانك آرابه‌سنه ياقلاشدی. ايكی قوماندان بر ايكی ثانيه قدر بربرينك يوزينه باقوب حرف واحد سويله‌مديلر. بعده غراندوق عثمان پاشانك الني طوتوب صيقدی:

« پلونه‌يی مدافعه امرنده كوستردیككز اقتداردن طولايی سزی تبريك ايدرم . بو مدافعه تاريخك اك پارلاق وقايع عسكريه‌سندندر » ديدی. عثمان پاشا يارەسنه باقيه‌رق آرابه‌نك ايچنده آياغه قالقدی . غراندوقه جواباً بر شيلر سويلدی . روس ضابطلری هپسی بردن براوو ! براوو ! ديه‌رك پاشايی كمال حرمتله سلاملاديلر. جنرال سقوبه‌له‌ف عثمان پاشايی كورديكی زمان يانند‌ه‌كيلره « بو چهره بيوك بر قوماندان چهره‌سيدر . كورديكمه پك ممنون اولدم. غازی عثمان مظفر بر قوماندانددر. تسليم اولمسنه رغماً اينه مظفر عد اولنه‌جقدر.» ديه بيان تقديرات ايلشدر . فی الحقيقه عثمان پاشا قوماندانلره نمونهٔ امتثال اوله‌جق بر خصلته مالك ايدی . پلونه‌ده بر چوق كوزل اولر اولديغی حالده محاصره مدتجه چادرده اقامت ايتمشدر . چونكه عسكرلری استحكاملرده بولنديغی مدتجه كنديسی‌ده شدائد هوائيه‌يه معروض بولنمغی صيجاق اوطه‌ده اوطورمغه ترجيح ايدردی. عثمان پاشا آرابه‌دن ايندريلوب روس امراسی طرفندن تسكره ايله غراندوقك چادرينه نقل ايدلدی . بوراده يارەسی برقاتدها اعتنا ايله صارلدی . برمدت صكره ايمپراطور آلكساندرو غراندوق نيقولا چادیره كلوب كنديسنی زيارت ايتديلر . ايمپراطور آلكساندر عثمان پاشايه الني اوزادوب : « سز عساكر عثمانيه‌يه شرف بخش ايتديكز. حقيقةً جسور بر آدمسكز . بزم نزدمزده بولنديغكز مدتجه البسه‌كزی . قلنجكزی و نشانلريكزی طاشيمق حقنه مالكسكز . » ديدی. ايمپراطور عثمان پاشانك تداويسنه كندی طبيب خصوصيسنی مأمور ايتدی . عائله‌سيله وباب عالی ايله مخابره‌يه مأذون اولديغی ، روس تلغراف خطلرينك امرينه آماده بولنديغی دخی كنديسنه تبليغ ايدلدی. ايمپراطورك امريله ضابطان عثمانيه‌دن يارەليلر روس خسته‌خانه‌لرينه آلندی. درسعادت انكلتره سفيری بكر شده‌كی انكليز قونسلوسی واسطه‌سيله بالارادهٔ سنيه عثمان پاشايه وديكر ضابطانه سلام پادشاهی تبليغنه مأمور اولمش ايدی . پلونه اركان حربيه‌سنه مأمور توفيق بك صدراعظمه چكديكی بر تلغرافنامه‌ده كنديلری حقنده معلومات

ويرمش وقريباً بكرشه اوراندى. روسيه‌يه كونديله‌جكارينى، روسيه‌ده اقامت ايده‌جكلرى شهرك انتخابى كندى رأيلرينه براقلمش اولديغنى اخبار ايتمش ايدى . بوخبرلر عائله‌لرينه تبليغ اولندى .

عثمان پاشانك غراندوقه واقع اولان افاده‌سنه نظراً كنديسى دها برقاچ آى اول پلونه‌يى ترك ايدوب كيتمك ايسته‌من ايسه‌ده استانبولده‌كى مجلس عسكرى بوفكره موافقت ايتمامشدر. غراندوق دخى ١٠ كانون اولده‌كى خروج حركتنك

قزاق سوارى نفراتى

موفقيتله نتيجه‌لنمسنه رمق قالمش اولديغنى اعتراف ايدرك عثمان پاشايه اصل بوندن طولايى بيان تقديرات ايتمشدر . فى الحقيقه عثمان پاشا محاصره خطلرينك ايكيسنى يارمش، اوچنجيسنده دوچار توقف اولمش ايدى. بوقدر چابوق موفق اوله جغنه بدايتده كنديسى دخى امين اولمديغى ايچون كريده براقديغى ٢٠,٠٠٠ كشى‌يه ايكى ساعت صكره حركت ايتملرينى امر ايتمش ايدى . اردونك برقسمى محاربه‌يه

باشلادقدن صكره قسم ديكرينك بوقدر تأخر ايتمسی سببيله عثمان پاشا ٢٠,٠٠٠ كشينك معاونتندن محروم قالمشدر. يوقسه بونلرده كلش اولسه اوچنجی خطیده يارده رق صوفيه جاده‌سنه چيقه‌جق ايدی. مع مافيه عثمان پاشا خروجه موفق دخی اولسه اردوسی ايچون ينه مغلوبيتدن قورتيلمق ممكن دكل ايدی. زيرا كنديسنك دخی صكره‌دن اعتراف ايتمش اولديغی وجهله غورقونك اورخانيه جهتنه طوغری كتمش اولديغندن خبری يوق ايمش.

پلونه‌نك ضبطی اوزرينه عثمان پاشادن ماعدا اسير اولنلر شونلردر: فريق عادل، اركان حرب رئيسی توفيق، استحكام ميرلواسی توفيق، طوپچی قوماندانی احمد پاشالرله عاكف، صادق، عمر، حسين تحسين و ادهم پاشا، ١٢٨ امرا، ٢٠٠٠ ضابط؛ ٤٠,٠٠٠ نفر پياده و طوپچی، ١٢٠٠ سواری.

پلونه اركان حربيه رئيسی توفيق پاشا

١٢ كانون اولده چار آلكساندر پرنس شارله روسيه‌نك اك بيوك نشانی اولان سنت آندره نشانی. غراندوق نيقولايه برنجی رتبه‌دن سن ژورژ نشانی اعطا ايتدی. كنديسی كانون اولك نصف اولنده روسيه‌يه متوجهاً عزيمت ايلدی.

پلونه‌نك سقوطندن صكره محاصره اردوسی طاغيلدی. رومانيا عساكرينك كرك كندی مملكتلرينی تجاوزدن محافظه كركسه روسلرك صول يانی ستر ايچون غربه طوغری ضرپ حدودينه قدر يايلملری دها مناسب اوله‌جغنه قرار ويرلدی. بو صورتله وظيفه‌لری نيكبولی ايله راحوه‌يی اشغال و ويدين قلعه‌سنی ضبط ايتمكدن عبارت بولنيوردی. بوندن بشقه رومانياليلر بركوی و قالاراشك محافظه‌سنه تخصيص ايدلمش اولان روس عساكرينی دكشديرمك اوزره اوطرفلرده يايلمشلردی. اشبو رومانيا غرب قول اردوسی جنرال خرالامبونك قوماندانسنه ويرلدی.

٢١ كانون اولده قيش اودرجه شدتله حلول ايتدی كه كرك يورويش حالنده بولنان روسلر، كركسه اسرای حربيه غير قابل تعريف مشاق و اضطراباته

دوچار اولديلر . قارفورطه‌سندن برچوق كمه‌لر تلف اولديغي كبي پرنس شارل بيله بكرشه عزيمتني برقاچ كون تأخيره مجبور اوله‌رق بورايه ٢٧ كانون اولده واصل اوله‌بيلدي . آلتي كون بومباردماندن صكره لوم پلانقه‌ده‌كي عساكر عثمانيه ويدينه چكيلمش اولديغندن موقع مذكور رومانياليلر النه كچدي . نفس ويدين قلعه‌سنده‌كي عساكرك مقداري ١٢,٠٠٠ كشي ايدي . بونلر فريق عزت پاشانك قوماندانسنده بولنيوردي .

ويدينده وسائط تدافعيه‌دخي بالغاً مابلغ موجودايدي . برقاچ كون معندانه برمحاربه‌دن صكره ويدين خارجنده‌كي استحكاماتك كافه‌سي رومانياليلر طرفندن ضبط ايدلمشدي، شهرك كنديسي‌ده ١٤٨ طوپله‌طقوز كون اجرا ايديلن بومباردماندن اودرجه خراب اولمش ايدي كه قلعه‌نك سقوطنه آرتق آن بآن انتظار اولنه‌بيليردي . مع مافيه ينه ٢٣ شباطه‌قدر مقاومت ايدي . نهايت اوتاريخده يعني روسيه‌ايله دولت عليه آره‌سنده عقد اولنان متاركه‌دن يكرمي كون قدر صكره عزت پاشا ايله رومانيا اركان حرب رئيسي ميرالاي فالقويانو آره‌سنده برائتلاف عقد اولندي . بوائتلاف موجبنجه عساكر عثمانيه قلعه‌يي تخليه‌ايله سربست اوله‌رق چيقوب كتديلر . بلغرادجق نام كوچك قلعه محافظلري‌ده بووجهله معامله كورديلر .

دولت متبوعه‌سنه قارشي آچديغي حربده كلياً مغلوب اولديغي حالده آنجق وساطت اجنبيه‌سايه‌سنده شرائط خفيفه دائره‌سنده استحصال مصالحه‌ايده‌بيلمش اولان صربستان ١٤ كانون اولده يعني پلونه‌نك سقوطندن اون بش كون صكره دولت عليه‌يه يكيدن اعلان حرب ايتدي . پرنس ميلان صربليلره خطاباً نشر ايتديكي ١٣ كانون اول تاريخلي بياننامه‌سنده اعلان حربه بهانه اولمق اوزره ٢٨ شباط تاريخنده منعقد مصالحه‌دن صكره مملكتلرينه عودت ايدن همشهريلرينك ، حقلرنده‌كي عفو عمومي‌يه رغماً يكيدن سوء معامله‌يه هدف ايدلدكلريني وباب عالينك معاملات نارواسي يوزندن صربستانك آسايش داخليسي مختل اولمقده بولنديغني درميان ايتمش ايدي . حال بوكه صربستان حكومتي روسيه ايله طول مدت مذاكراتدن صكره دها ايلول آينده پازارلغي اوديرمش ايدي . بوسببدن صربستانك استانبول آجنته‌سي اعلان حرب نوطه‌سني خارجيه ناظري سرور پاشايه توديع ايتديكي زمان ناظر بوكا ذاتاً چوقدن بري منتظر اولديغني سويلدي . ايشته صربليلرك حدود عثمانيه‌يي حين تجاوزلرنده بالنسبه

كليتلی عساكر عثمانيه‌يه تصادف ايتمش اوللرينك سببی ده باب عالينك شو انتظارندن عبارتدر .

صربستان شومعاونته‌مقابل روسيه‌دن پاره آلمش اولديغندن ايمپراطور آلكساندرك پترسبورغه‌عودتندن اول قرارگاه عموميده عقداولنان برمجلس حربی متعاقب صربليلره نيش وپيروت طريقيله صوفيه‌يه طوغری يورومه‌لری ايچون طوغريدن طوغری‌يه امر ويرلمشدر .

صربستانك اردوی دائمی‌سی حرب ايچون قاله آلنه‌ميه‌جق درجه‌ده كوچك ايدی. ترتيب اول وثانی‌يه انقسام ايدن ميليس عساكری ترتيب ثانی داخل اولماديغی حالده اردوی‌دائمی ايله برلكده ٨٢ طابور پياده‌ايله ٣٥ بلوك‌سواری‌يه بالغ اولوردی . بونی صربليلر كنديلری ٧٠,٠٠٠ دن زياده پياده ٣٠,٠٠٠ آتلی ٢٥٠ طوپ راده‌سنده تخمين ايدرلردی . بو اردو تيموق ، موراوا ، ياوور ، درينا وشوماجه قوللری ناميله بش قوله منقسم ايدی .

بوندن بشقه براحتياط فرقه‌سيله اوچ‌طابوردن عبارت بركوكللو مفرزه‌سی موجود ايدی. صربليلر بروجه بالا بيان‌اولنان حركت‌سوق‌الجيشيه‌ايله روسلرك آرقه‌سنی وصاغ جناحنی‌ستر ايده‌جكلردی. ١٩ كانون‌اولده برباصقين‌اجرا ايدرك برطابور نظاميه وبر بلوك چركس سواريسيله برساعت محاربه‌دن صكره يالكز بونلرك مدافعه‌سنه‌مودوع اولان سن‌نيقولا ممر مهمنی ضبط‌ايتديلر . بومحاربه‌ده صربليلره اون‌نفر كويلی رهبرلك ايتمش ايدی .

بونی متعاقب تيموق قولی پيروته طوغری يورويوب آق پلانقه‌ده سكز ساعتلك برمحاربه‌دن صكره شوماجه قوليله برلشدی . ٢٨ كانون اولده‌صربليلر ايكی‌كون محاربه‌دن‌صكره پيروت موقع مستحكمنی‌ده ضبط ايديلر . عددجه صربليلره نسبتله پك آزاولان عساكر عثمانيه‌ايله برقاچ محاربه‌دها اجراسندن صكره نيشه كلديلر . مدافعينك پك‌شجيعانه ودليرانه مدافعه ومقابله‌سنه رغماً ١١ كانون ثانيده نيش قلعه‌سی‌ده ضبط اولندی . موراوا قوماندانی ميرالای له‌شيانين ايله نيش قوماندان و واليسی خليل ضيا ومحمد راشد پاشالر آره‌سنده تسليم مقاوله نامه‌سی عقد ايدلدی . مدافعين تسليم سلاح ايده‌جك ، نقطهٔ اسير حرب عد ايدلميوب يالكز صرپ اردوسنك دارالحركاتی خارجنه چيقوب كتمكه موافقت ايده‌جك ايدی . ضابطلرك سلاحی آلنمدی .

نيشك ضبطی معناً وسياسةً اهميت عظيمه‌يی حائز ايدی . زيرا بوقاعه‌بش

عصردنبرى زير ادارهٔ عثمانيه‌ده بولنيوردى . صربليلرك اغتنام ايتدكلرى اسلحه وسائره‌نك مقدارى‌ده خيلى ايدى : ٢٦٧ طوپ ، ١٣,٠٠٠ دن‌زياده تفنك ، ٨ ميليون قدر فشنك ، ١٥٠,٠٠٠ قيه باروت . صربليلرك تلفات ومجروحينى بيك كشى قدر ايدى . نيش اوكنده‌كى حركات عسكريه‌يى صورتا اداره ايتمش اولان پرنس ميلان ، سكنه‌سى منحصراً صرب خرستيانلرندن عبارت اولان شهره داخل اولدقدن صكره غراندوق نيقولا طرفندن عسكره اعطا ايدلمك اوزره كوندرلمش اولان سن ژورژ نشانلرينى توزيع ايتدى . بومناسبتله عسكره خطاباً ايراد ايلديكى نطقده ديدى‌كه : « قرال دوشانك وقتيله كنديسنك اك مشهور شهرلردن عد ايتديكى بر قلعه‌نامنه سزى تبريكه موفق اولديغمدن طولايى بختيارم . بوراسى عين زمانده اسكى صربيه‌نك‌ده آناختارى مثابه‌سنده‌در . روسيه‌ده جسورلر اچنده يالكز اك جسور اولانلره ويريلن بر نشانى‌ده سزه توزيع ايديورم . حامئ معظممز چار خلاصكارنامنه بونشانلرى اعطايه موفق اولديغمدن طولايى مسعودم . »

نيشه امداد ايچون يوله چيقمش ، فقط ايش ايشدن كچدكدن صكره يتشه‌بيلمش اولان حافظ پاشا تكرار كرى‌يه دونه‌رك مترويچه ـ سلانيك شمندوفر خطنى محافظه ايچون پرشتنه استقامتنه چكيلدى . صربليلر نيشك ضبطنده قوللاندقلرى عسكرى ايكى قسمه تفريق ايله برينى حافظ پاشانك پرزرين ايله مواصله‌سنى قطعه ديكرينى پاشانك پرشتنه‌نك جنوبنده ايكى طرفدن احاطه‌يه مأمور ايتديلر . بوصورتله صرب اردوسى ٣٠ كانون‌ثانيده ورانيه اوكنه قدر كلدى . تيموق قولى قاچانيك شمندوفر استاسيوننى ضبط ايتدى . وبرزرين جاده‌سنه قدر ايلرولدى . صربليلر حافظ‌پاشايى تماماً قوشاتمق اوزره بولندقلرى صرده متاركه‌نك عقد اولنديغى خبرى‌ده كلدى .

معلوم اولديغى اوزره برطرفدن‌ده قره طاغ ايله محاربه‌مز دوام ايتمكده ايدى . سليمان پاشا قوماندا سنده قره‌طاغ ايله حرب ايتمكده اولان اردونك قسم اعظمنك وپاشانك كنديسنك روم ايلى‌يه جلبندن صكره قره طاغليلر حدود عثمانى ايچريسنه طوغرى كيتدكجه ايلرولمشلردى . ١٠ كانون ثانيده (بار) ، ١٩ ده (اولكون) ليمانلرينى ضبط ايتمش ، اشقودره‌يه ياقلاشمش ايديلر . متاركه بونلرك‌ده حركات عسكريه‌ده دواملرينه مانع اولدى .

آوروپاى عثمانينك خرستيانلرله مسكون اولان ولايات سائره‌سنده دخى

غليان باش كوسترمش ايدی . يونانستان دخی كريدی الحاق سوداسيله حربه قيام ايتمك ايستدی ايسه‌ده انكلترەنك تهديداتی اوزرينه يرندن قيملدانه‌مدی . فقط بووقايعك جمله‌سی روسلرك ادرنه‌يه طوغری ايلرولملری يانـنده اهميتجه دون مرتبه‌ده ايدی .

پلونه‌دن آياستفانوسه

سليمان و محمد علی پاشالرله مابين آره‌سنده تعـاطی اولنان مخابرات طويله وبوميانده هرايكی طرفدن تكليف اولنان درلو درلو پلانلر پلونه‌نك سقوطنی منع ايده‌مامش ايدی . پلونه‌نك تسليمی كونی مابين باش كاتبی سـعيد پاشا بيله سليمان پاشايه كشيده ايتديكی برتلغرافنامه‌ده وضعيتك وخامتنی شوصورتله اعتراف ايديوردی : « دشـمنك بوكوندن صكره عموم قوتيله بالقـانك ايجرولرينه وباشكه دولتلرك توسـطی آره‌يه كيرمكسزين و بزم تجديد قوت ايتمه‌مزه وقت براقيلمقسزين ادرنه‌يه ودها ايلرولره تسـلط ايتمه‌سی بديهی اولديغـندن الله كوسترمسون بومقصدينی دخی حاصل ايدرسه اشته اولوقت بنای دولت وملت اسلاميه اساسندن مندرس اولور . بناءً عليه يابه‌جغمز شی بر دقيقـه بيله زمان غائب ايتميه‌رك صوفيه‌ده بولنان وقسم كليسی فراره حاضر مستحفظلردن مركب اولاسی حسبيله مهم ومجهز دشمن عسكری قارشوسنده ثباتلری محال اولديغی قوماندان لاحقك اشعاريله دخی مثبت اولان قول اردومزك تكثير قوتيله برابر ادرنه خط مدافعه‌سنك شمديدن تأسيسندن عبارتدر . »

۲۸ تشرين اولده استانبولده‌كی شاشقينلق بردرجه‌يه كلمش ايدی كه شمدی‌يه قدر برچوق دفعه ذكری كچن مجلس عالیٔ عسكری طاغيديلوب يرينه مابينده بشقه برقوميسيون تشكيل ايدلدی . بوقوميسيون فريق محمود پاشانك رياستنده فريق نجيب ، علی نظامی ، ميرلوا ادهم واركان حرب قائممقامی اسعدبكلردن مركب ايدی . بوضابطلرك هيچ بری دها عمرنده محـاربه كورمامش ايدی . مجلس عسكرينك طاغيدلمسی ، مجلس مذكور رئيسی داماد محمود پاشـانكده آرتق خنكارك كوزندن دوشديكنه بر اشـارت ايدی . محمود پاشا ، سليمان پاشـانك

حاميسى اولوب ، كندى تحت رياستنده‌كى مجلسك النذن كنديسنك‌ده نه‌لر چكمكده اولديغنى اولجه سليمان پاشايه يازديغى برمكتوبده بالمناسبه : « عمرنده موسقوفلرى كورمامش ، بناءً عليه كندى حالمزى‌ده آنلره قياساً ايجه آكلامامش اولان بو آدملردن نه بكلرسكز ؟ »

سوزيله ايما ايتمش‌ايدى. سرعسكر فوسفور مصطفى پاشادخى پلونه‌نك‌تسليمندن ايكى كون اول عزل ايدلمش ايدى . چونكه تسليمك آرتق قوهٔ قريبه‌يه كلمش اولديغى استانبولجه اكلاشلمش ايدى . واردونك پلونه‌ده ثبات ايتمسنى توصيه ايدنلرك الك برنجيسى‌ده كويا سرعسكر ايدى . مصطفى پاشانك يرينه رؤف پاشا تعيين ايدلدى . سليمان پاشا رؤف پاشايه عدو اكبرى نظريله باقمقده اولديغندن او سر عسكر اولنجه استعفاسنى ويرمكه قالقشدى ايسه‌ده پادشاهك وصدر اعظمك رجا واصرارى اوزرينه شمديلك استعفادن فارغ اولدى . ١٢ كانون اولده مچقه‌ده روسيه ولى عهديله دليرانه فقط نتيجه‌سز بر محاربه اجرا ايتدكدن صكره ١٤ كانون اولده استانبوله چكديكى بر تلغرافنامه‌ده پادشاهه وادارهٔ مركزيه رجالنه فكرينى شفاهاً عرض ودرميان ايتمك اوزره وارنه طريقيله پايتخته كلمك آرزوسنده بولنديغنى بيلديردى . اولا عزيمتنه مساعده ايتديلر . حتى آوستريا پوسته واپورينه بينمك اوزره وارنه‌يه قدرده كلمش‌ايدى. بوراده بالقان طريقيله صوفيه‌يه كتمسى ايچون صدر اعظمدن ورؤف پاشادن بشقه بر امر آلدى . فقط آرتق بو امرى ديكلميه‌رك وارنه ليماننده بولنان (سلطانيه) واپورينه بيندى . واپوره درت طابور پياده ايله بربطاريه‌طوپ‌ده آلمش ايدى . استانبوله كلدى .

عبدالحميد كرچه كنديسنى پك ملتفتانه برصورتده قبول ايلدى ايسه‌ده سليمان پاشانك استانبوله درت طابور عسكرله كلمسى بوراده براختلال‌چيقارمق مقصدينه مبتنى اولديغنه دائر ويريلن ژورناللر اوزرينه پاشانك همان اوكون استانبولدن چيقوب كتمسنى امر ايتدى. سليمان پاشا بركيجه اولسون‌خانه‌سنده عائله‌سى ياننده قالمق ايچون كوچ بلا ايله اذن آله‌بيلدى . مشاراليه اوكون عبدالحميد ايله وقوعبولان ملاقاتنى صكره‌دن بالذات ضبط ايتمشدر . بومهم ملاقات اثناسنده جريان ايدن محاوره‌نك برقسمى بروجه آتيدر :

سليمان پاشا — پلونه المزدن كتدكدن وبز بوصورتله عساكر منتظمه‌مزك برقسمنى غائب ايتدكدن صكره حربك دوامى بزى بيوك برتهلكه‌يه القا ايتمكدن

بشقه برنتیجه حاصل ایده‌مز . چار دها روم ایلیده‌در . قولگزی ، یاخود محمود جلال‌الدین پاشایی ویاخود اعتماد بیوردیغگز بشقه بر ذاتی اونك یاننه کوندریگز . نه کبی شرائطله اولورسه اولسون مصالحه‌یی عقد ایدیگز . بوصورتله بلکه روسلرك ایلرولمسی منع ایدلمش وبرچوق شهرلر محو وخراب اولمقدن قورتارلمش اولور .

عبدالحمید — روسلرك بر آی قدر دها بالقاندن کچملرینی منع ایچون هرنه یاپمق ممکن ایسه یاپیگز . انکلتره سفیری سیرلایارد بکا لوردبیقونسفیلدك آغزندن ، انکلتره‌نك بو آی نهایتنده روسیه‌یه اعلان حرب ایده‌جکنی سویلدی . تدارکات حربیه چوك درجه کیزلی طوتیلیورمش . حتی لورد دربینك بیله بوندن خبری یوق ایمش .

سلیمان پاشا — انکلتره بوکون بیله اعلان حرب ایتمش اولسه بزه امداد ایچون عسکر کوندره‌بیلمسی بر آیدن زیاده زمانه متوقفدر . اووقته قدر روسلر استانبول قپولرینه قدر کلیر . قولگزك فکرجه بزم ایچون آوروپاد ولتلری آره‌یه کیرمدن طوغریدن طوغری‌یه مصالحه عقد ایتمکدن بشقه چاره یوقدر . اکر ایش آوروپالیلرك النه دوشرسه انکلتره ، آوستریا وایتالیا بوقارغشه‌لقلردن کندیلرینه فائده چیقارمغه باقارلر . صکره روسلر بر آز دها ایلرولرلرسه یونانلیلرده آیاقلانه‌رق حربی اعلان وحدودی تجاوز ایدرلر . صکره هرکسه برحصه ویرمکه مجبور اولمقدن ایسه شمدیدن روسلرله ولو الك آغیرشرائط ایله اولسون مذاکره‌یه کیریشمك اولادر .

حرب هنوز اعلان ایدلمامش ایدی . برآقشام ذات شاهانه‌لرینه دیمش ایدم‌که : بزم ۶۰۰,۰۰۰ عسکرمز اولدیغنی سویلیورلر . فقط بونلر تعلیم وتربیه کورمش عسکردکلدر . یدی ویا سکز سنه‌یه قدرانشاالله سایهٔشاهانه‌کزده عسکرمز معلم اوله‌جقدر . شمدی بونامه لایق اولان عسکرمزك مقداری آنجق یوز بیکه بالغ اولمقده‌در . بونکله بز ، قوتلی ، منتظم وایی تنسیق ایدلمش اولان روس اردوسنی مغلوب ایده‌مه‌یز . بزم نه نقلیه آلایمز ، نه شمندوفر وتلغراف بلوکلرمزده وار . بونلرك هپسندن صرف نظر ۶۰۰,۰۰۰ کشی‌یه قوماندا ایده‌جك ضابطمزده یوقدر .

عبدالحمید بوسوزلری تخطر ایتدیکنی بیان و کندیسنك‌ده حربه طرفدار اولمدیغنی اعتراف ایله دیدی‌که : «حرب ، مدحت پاشانك ترتیبیله اعلان ایدلمشدر .

او وقت مدحت پاشانك سرد ایلدیکی ادله‌یی چوروته‌جك براهین بولمسی ایچون ردیف پاشایی او قدر زورلادم. فقط ردیف نه حرب ونه‌ده صلح ایچون مسئولیتی اوزرینه آله‌میه‌جغی جوابنی ویردی.

سلیمان پاشانك اولجه تکمیل روم ایلی وطونه اردولری باش قوماندانلغنه تعیین ایدلدیکنی سویلمش ایدك. سفرك بدایتنده‌کی خطیئات واقعه‌یه قربان ایدلمسی مقرر اولان مشارالیهی دها بیوك برباز مسئولیت آلتنده ازمك ایچون عبدالحمید کندیسنه بوسنه، هرسك، اشقودره و آرناوودلقده ویونانستان حدودینه قدر بتون حوالی ساحلیه‌ده بولنان قوای عسکریه‌نك دخی قوماندانلغنی تودیع ایتدی. بوصورتله مابینده یکی تشکل ایدن قومیسیون عسکری عادتا مسئولیتدن کلیاً آزاده قالمش ایدی.

پلونه قوماندانلرندن طاهر پاشا

سلیمان پاشا خنکاردن کوردیکی لطف واحسانلره رغماً آرتق کندیسنه امنیت قالمدیغنی ایجه اکلامش ایدی. ۲۱ کانون اولده استانبولدن اسکی جسارتی قالمامش اولدیغی حالده مفارقتله ادرنه‌یه واصل اولدی. بوراده‌کی استحکاماتك هنوز مدافعه حالنه وضع ایدیله‌مامش اولدیغنی کوردی. روسجق استحکاماتنی انشا ایتدیرمش اولان عابد پاشایی ادرنه‌یه جلب ایدوب بوراده‌کی استحکاملرك اکمال نواقصنه مأمور ایتدی.

سلیمان پاشانك کشف ایلدیکی فلاکت مع التأسف پك چابوق ظهوره کلدی. پلونه‌نك ضبطندن صکره روس قوماندانلرینك افکاری تفرقه‌یه دوشمش ایدی. بعضلری شدت شتا حسبیله سفری کله‌جك ایلك بهاره تأخیر ایتمك، برطاقملری ده

بالعکس اك بیوك مشکلاتی اقتحام وهردرلو فداکارلغی اختیار ایدرك حربه فاصله ویرمه‌دن دوام ایتمك فکرنده ایدیلر . آلمان رجال عسکریه‌سی دخی او زمان قیشین بالقانلردن مروری تهلکه‌لی برحرکت عد ایتدیکی کبی جنرال توتابن بیله ایمپراطور آلکساندرك پترسبورغه عزیمتندن اول قرارکاه عمومیده عقد اولنان مجلس حربده بالقانلردن مرور حرکتنك مایسه قدر تأخیری فکرنده بولنمشدر . غراندوق نیقولا بالعکس قیشین طونه‌نك او بر ساحلیله وسائط مواصله منقطع اوله‌جغندن روس اردوسنك موسم شتایی بلغارستانده کچیرمسی عظیم مخاطره‌لری داعی واصل مطلوب اولان شیئك ترکیایه تجدید قوت ایچون وقت براقامقدن عبارت اولدیغی فکرنده ایدی .

عثمان پاشا (عثمانوف نامیله معروفدر)

نهایت ایکی استقامتدن یعنی شیپقا کچیدی ایله اتروپول بالقانندن ادرنه اوزرینه‌طوغری یورویشه دوام اولنمسنه‌قرارویرلدی. شیپقا کچیدندن کچه‌جك قول ادرنه یولنی آچه‌جغی کبی اتروپول بالقانندن کچمه‌نك‌ده صرپلیلرله برلشمك صوفیه وفلبه‌یی اشغال وعثمانلی اردوسنه آرقه‌دن تعرض ایتمك کبی فائده‌لری واردی.

بونك ایچون اوچنجی خاصه فرقه‌سیله طقوزنجی قول اردو ، اتروپول بالقانندن مروره مأمور وجمعاً ٧٥٠٠٠ کشیدن مرکب اولان جنرال غورقو اردوسنی تقویه ایتمك اوزره اورخانیه‌یه کوندرلدی . دردنجی قول اردودن ، شیپقایه تخصیص ایدیلن راده‌تسکی اردوسنی تقویه ایچون برقسم سلوی‌یه ، بر قسمده غابرووه‌یه افراز ایدلدی . کذا غابرووه‌یه کوندرلمش اولان غرده‌نادیه

قول اردوسی احتياط عمومی‌یی تشکیل ایدییوردی .

آرتق غرب اردوسی نامنی آلان غورقو اردوسی جنرال قاتالای، ولیامینوف وداندوویل قومانداسنده تکرار اوچ قوله انقسام ایتدی . پرنس اولدنبورغ ایله جنرال شووالوف ۲۶ طابور و ۲۵ طوپ ایله عرب قوناق نام کچیدا و کنده طوریيورلردی . قطعات یورومك ایچون اولا شدتلی صغوقده وقار تپه‌سی ایچنده یولنی آچمق مجبوریتنده بولنیوردی . بو عملیات خصمك نظر دقتنی جلب ایتمه‌رك ممکن مرتبه سسسزجه اجرا ایدلمك ایجاب ایتدیکندن بر قات دها کوچ اولیوردی . اصل یورویش قولی آلتی کونده آنجق ۱٦ ورست مسافه قطع ایده‌بیلمش ، دیکر قوللرده مشکلات عظیمه‌یه وتلفاته دوچار اولمشدر . غورقو ۱ کانون ثانیده عرب قوناق کچیدینی ضبط ایله بر قاچ اوفق محاربه‌دن صکره صوفیه‌یه داخل اولدی . بوراده کلی لوازم حربیه بولدی . ۱۱ کانون ثانیده فلبه استقامتنده (اهتمان) ی ، ۱۳ ده تاتار پازارجغنی اشغال ایتدی .

راده‌تسکی ، غورقونك صوفیه‌یه دخولی خبرینی آلنجه درحال شیپقا کچیدنده‌کی عثمانلیلر اوزرینه تعرض امرینی ویردی . راده‌تسکی اردوسی جنرال سقوبه‌له‌ف مفرزه‌سیله تقویه ایدلدیکندن موجودی ٦۰,۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولمش ایدی . تعرض هدف اصلیسنك نه‌طرفده اولدیغنی سزدیرمامك وعثمانلی اردوسنی بشقه جهتلرده مشغول ایتمك ایچون جنرال قارچوف طرویان کچیدندن مرور تشبثده بولنمغه وجنرال ده‌لین هاوزه‌ن دخی احمدلی، چواردیجا وخائن کوی طرفلرنده نمایش اجراسنه مأمور ایدلدی . طرویان کچیدندن مرور همان غیر قابل عد ایدلمکده ایکن جنرال قارچوف صغوقك پك شدتلی اولمسنه رغماً بورادن کچمکه موفق اولدی و ۹ کانون ثانیده زوپوت وقارلوه‌یی اشغال ایتدی . غراندوق نیقولانك جرأتکارانه تعبیه‌سنه صورت عمومیه‌ده طرفدار اولمیان جنرال راده‌تسکی اصل شیپقا جاده‌سنك یانلرنده بولنان ایکی یولك عثمانلیلر طرفندن آچیق براقیلمش اولدیغنك فرقنه وارەرق بو یوللره برر قول کوندروب بو صورتله شیپقایی احاطه ایتدیرمکه قرارویردی . بو ایکی قول او مدهش صغوقده بالقانی کچوب ۷ کانون ثانیده شیپقانك جنوبنه واصل اولدیلر . سن نیقولا طاغنده روس اردوسنك مرکزینه قوماندا ایتمکده اولان راده‌تسکی پرنس میرسکی قولنك یانینه یالکز باشنه قالدیغنی کوردیکندن

۹ کانون ثانیده شیپقا جدهٔ کبیرندن جبهه تعرضنی اجرایه قرار ویردی . بو تعرض ۱٤ نجی فرقه‌نك ایکنجی لواسی طرفندن اجرا ایدیله‌رك ۱۷۰۰ نفرله ضابطانك یاری یاری‌یه تلفنی موجب اولمش ایسه‌ده بالقانلردن مرور حرکت جرأتکارانه‌سنی نتیجهٔ قطعیه‌یه ایصال ایتمش ، زیرا یانلرده‌کی ایکی قولك اردوی عثمانی‌یی کتدکجه ، دها صیق بر دائرهٔ احاطه داخلنه آلملرینه یاردم ایتمشدر . ویسل پاشا قوماندانلغنده‌کی قطعات شیپقانك صولنده‌کی یولدن مرور ایدن سقوبه‌له‌ف قولنك تقربنی کورر کورمز کری چکیلمش ایسه‌ده رادتسکینك ۱٤ نجی فرقه‌سنه مقابل الندهینه ۲۲ طابور عسکر قالمش ایدی .

بونلرله خط احاطه‌یی یاروب قورتیلمغه چالیشه‌جغی یرده هیچ بر حرکت اثری کوسترمدی . روسلر محاصره‌یی اکمال ایتدکدن صکره بیاض بایراغی چکدیردی . بو صورتله شیپقا کچیدنده‌کی موضع مهم ایله برلکده عثمانلی اردوسنك قسم مهم متباقیسی‌ده سقوط ایتدی . دردی پاشا سکسانی امرادن و ایکیوز سکسانی ضابط اولمق اوزره ۳۲.۰۰۰ کشی اسیر اولدی . ۱۰۳ طوپ ، کلیتلی تفنك وسائر لوازم روسلر طرفندن ضبط واغتنام اولندی . بر قسمی پك جسورانه مدافعه ایتمش اولان عساکر عثمانیه‌دن ۶.۰۰۰ قدر مجروح وشهید واردی . روسلرك ضایعاتی‌ده کلیتلی ایدی . اکر سلیمان پاشا ۵۰.۰۰۰ کشی رادهسنده‌کی قوتنی شیپقا بوغازنده ویسل پاشا قوماندانسنده‌کی عسکرله برلشدیرمش اولسه‌یدی نتیجه شبهه‌سز بویله اولمزدی . فقط استانبول سلیمان پاشانك جنرال غورقویه مقابله ایده‌جك اولان شاکر پاشایه التحاق ایتمسنه قرار ویرمش ایدی .

غراندوق نیقولا ارکان حربیه‌سیله برلکده دارالحربه تقرب ایله ۷ کانون ثانیده لونچه‌یه واصل اولمش ایدی . کندی ترتیبکرده‌سی اولان جرأتکارانه پلانك نتیجه‌سنه بر مدت عظیم تلاش واندیشه ایچنده انتظار ایتدی . ۹ کانون ثانی صباحی پرنس میرسکینك اون ایکی ساعت محاربه‌دن صکره محاربه‌یه فاصله ویردیکی خبری کلمش ایدی . سقوبه‌له‌ف قولندن ایسه هیچ معلومات آلنه‌میوردی . نهایت یوم مذکور اقشامی قرارکاه عمومی تلغراف مخابراتنه نظارت ایدن جنکیزخان ، رادتسکینك ، ویسل پاشا اردوسنك اسارتنی معلن تبریك تلغرافنامه‌سنی بالذات غراندوقه ویردی . بو خبر روس ارکان حربیه‌سنك اولکی پلانی همان دکشدیردی .

قرار سابق وجهله قزانلقده یرلشوب بر طرفدن ده جنرال غورقویه ایصال دست معاونت ایدیله جك یرده آزاق طوغریدن طوغری یه ادرنه یه منتهی دمیر یولنی ضبط وعثمانلی اردوسنی ایکی قسمه تفریقه قرار ویرلدی . اردونك قلبه جوارنده بولنان قسمی رودوپ طاغلرینه طوغری کری یه پوسکورد یله جك ایدی .

شیپقا بوغازینك ضبطی خبرینی استانبول روس قرارکاه عمومیسندن دها اول آلمش ایدی . بناءً علیه عبدالحمید دها ۹ کانون ثانیده بالذات سرعسکر رؤف پاشایی بر متارکه تکلیفنه مأمور ایتدی . روسیه نك مقدمات صلحیه یی امضالمدن اول متارکه یه موافقت ایتماسی ذاتاً چوقدن قرارلاشدیرلمش اولدیغی حالده غراندوق نیقولا ینه چاره بر تلغراف چکه رك تعلیمات مفصله طلب ایتدی . ایمپراطور واقعا غراندوقه ایجابنده مذاکرات صلحیه اجراسی ایچون شفاهاً مأذونیت و صلاحیت ویرمش ایسه ده پرنس غورچاقوفك ممانعتندن طولایی اوله جق که شمدی یه قدر تحریری بر صلاحیتنامه ورود ایتمامش ایدی . ۱۱ کانون ثانیده مذاکرات صلحیه نك نه کبی شرائطله اجراسنه مأذونیت ویرلمش اولدیغنی مبین تحریرات رسمیه نك مأمور مخصوص وداعتیله پترسبورغدن یوله چیقارلمش اولدیغی خبری کلدی . عینی زمانده مذاکراتك دوام ایتدیکی مدتجه تدابیر عسکریه نك تعطیل ایدلمیه جکی دخی بیلدیریلیوردی .

مصالحه تکلیفی روسیه حکومتنه هنوز موسمسز کلمش ایدی . زیرا شرائط صلحیه یی درمیان ایلدیکی زمان ممالك عثمانیه دن ممکن مرتبه چوق بر قسمنی اشغال ایتمش و استانبوله ممکن اولدیغی قدر یاقلاشمش بولنمق منفعتنه دها موافق کلیوردی .

عبدالحمیدك طوغریدن طوغری یه چاره چکدیکی تلغراف بیله روسلری فکرلرندن یعنی ایلری یورویشی ممکن مرتبه تسریع ایتمسی و هرشیدن اقدم شرائط صلحیه یی، انکلترهنك وقتندن اول خبر آلماسی ایچون عثمانلی مرخصلرینه بلاقید و شرط تبلیغ ایتماسی ضمننده غراندوقه اوامر و تعلیمات اعطاسندن وازگچیره مدی .

رؤف پاشا شرائط صلحیه نك کندیسنه تلغرافله تبلیغنی طلب ایلدیکی زمان شرائط مذکورهنك آنجق آنلری قبول ایچون باب عالی طرفندن صلاحیتنامه ایله کوندریله جك مرخصلره تبلیغ اولنه بیله جکی جوابنی آلدی . روس قرارکاه عمومیسی اوآره‌لق قزانلغه نقل ایدلمش ایدی . طرف دولتدن

مرخص تعيين اولنان سرور و نامق پاشالر ۱۹ كانون ثانيده بورايه واصل اولديلر. عثمانلى مرخصلرينك مواصلتيله برابر قرارگاهه پرنس غورچاقوفدن‌ده بر تلغرافنامه كلدى. ايت ولعل پولتيقه‌سنك مكمل برمثالى اولان بوتلغرافنامه‌ده غراندوقه، وقت قزانمق ايچون مرخصلره روسيه‌نك نه طلب ايتديكنك سويلنمه‌ميوب كنديلرينك روسيه‌يه نه ويره‌جكلرينك صورولمه‌سى امر اولنيوردى.

غراندوق نيقولا ديپلومات اولمقدن زياده عسكر طبيعتلى بر آدم اولديغندن خصم مغلوبنى بويولده تعذيب ايتمكى صفت عسكريه‌سنه لايق كورمدى ايسه‌ده تركلرك حالا انكلتره‌نك معاونتنى اميد ايتدكلرندن مذاكراتى كنديلرينك اوزاتمغه چالشدقلرينى سويليه‌رك كنديسنى اقناع ايتديلر. سرور پاشا روسلر طرفندن مذاكرات صلحيه‌يه مأمور اولان موسيو نليدوف ايله كوروشوركن بتون قباحتى قونت اغناتيه‌فه آتديغى حالده نامق پاشا اثناى مذاكره‌ده دها ساكن ودها اعتدالپرور كورينيوردى. موسيو نه‌ليدوفه شو مألده ادارهٔ كلام ايتمش ايدى: «غراندوقه سويليكز. بن كنديسنك پدر ووالده‌سنك پك ايى احبابى ايدم. شمدى اختيارلدم. بنى بوكن شى اختيارلقدن زياده بيچاره وطنمك بويله غدارانه فلاكتلره اوغرامسندن وكنديمك بويله مؤلم وظيفه‌لر ايفاسنه محكوم اولديغمى كورمكدن متولد كدر و اضطرابدر. رجا ايدرم، غراندوق مرحمتسزلك ايتمسون.»

۲۰ كانون ثانيده غراندوق ايله عثمانلى مرخصلرى ايلك دفعه اوله‌رق ملاقات ايتديلر. غراندوق، پرنس غورچاقوفك تعليماتنه اهميت ويرميه‌رك شرائط صلحيه‌يى مرخصلره تبليغه قرار ويرمش ايدى. زيرا بر طرفدن‌ده روس سواريسى سرعتله حركت ايتمكده اولديغندن مذاكرات بر آز دها تأخير ايدلديكى تقديرده بونلرك استانبوله قدر واره‌جقلرندن قورقيوردى. چونكه روس اركان حربيه‌سى كليبولينك اشغالندن اول استانبوله وارلمسنى مناسب كورميوردى. حالبوكه ايمپراطور آلكساندر دخى انكلتره‌يى كوزينك اوكنه كتيره‌رك كليبولينك اشغالنه شدتله مخالفت ايتمش ايدى.

غورقو صوفيه‌ده لزومى قدر محافظ براقدقدن صكره درت قولدن فلبه‌يه طوغرى ايلروله‌مش ايدى. صاغ جناح قولى جنرال وليامينوف قوماندانسنده صماقوو طريقيله، مركزده وصاغ طرفده‌كى قول قونت شووالوف قوماندانسنده

اهمان وطروپان گچیدی طریقیله، مرکزك صول طرف قولی جنرال شیلدرشولدنر قوماندا سنده طوپولیچا وادیسندن، صول جناح قولی ده جنرال قرودنر قوماندا سنده مچقه واوتلق کوی طریقیله ایلرولیوردی . سلیمان پاشا معیتنده‌کی عساکر شیپقا بوغازینك ضبطندن صکره ایکی مفرزه‌یه آیریله‌رق فلبه‌یه طوغری چکیلمش ایدی . بو مفرزه‌لردن سلیمان پاشانك کندی قوماندا سنده بولنان قوتلیسی طوغری جاده‌یی تعقیب ایتدیکی ایچون روسلردن قورتیلمش ایسه‌ده صماقوو طریقنی طوتمش اولان دیکری فلبه جوارنده روسلرله اوچ کون محاربه‌یه مجبور اولدی ، بو محاربه‌ده روسلر غالبه ایدرك بو صورتله سلیمان پاشا اردوسی ایکی قسمه آیرلمش ایدی .

غورقو بو محاربه‌یه دائر غراندوق نیقولایه ویردیکی راپورده شویله دییور:
« کانون ثانینك آلتیسندن شباطك برینه قدر قول اردوم طرفندن استحصال ایدیلن نتایج بروجه آتیدر :

برنجیسی سلیمان پاشانك یوز طابوردن مرکب اردوسنك مغلوبیتیدرکه بو طابورلرك همان یاریسی تاتار پازارجغك وفلبه جاده‌سنك جنوبنده‌کی طاغلرده پریشان ایدلمش ، نصف دیکری ادرنه جاده‌سی اوزرینه دوشوریله‌رك رودوپ بالقاننك اوبر طرفنه دکزه طوغری فراره مجبور اولمشدر . برقاچ بیك کشی تلف وایکی بیکی متجاوز اسیر ویرمش اولان سلیمان پاشا اردوسی تکمیل طوپچیسیله بر چوق جبخانه قوللرینی وسائره‌یی بزم الده براقمشدر . شیپقا محاربه‌سندن صکره ترکیانك بالقانك جنوب جهتنده‌کی یکانه قوتنی تشکیل ایدن اشبو عثمانلی اردوسنك مغلوبیتی وادرنه استحکامات متینه‌سنی مدافعه‌سز براقه‌رق موقع مذکورك او برجهتنه چکیلمش اولمسی ادرنه‌یه قدر کیتمکلکم ایچون طرف فخیمانه‌لرندن ویریلن امری بلا مانع و سریعاً اجرا ایده‌بیلمکلکمه مساعده ایتمشدر . بن ادرنه‌یه کلدیکم زمان بوراسی ذاتاً برسواری مفرزه‌سی طرفندن اشغال اولنمش ایدی . [*]

---

[*] ادرنه استحکاماتنك اووقت غایت مهم ومتین اولدیغی ، عثمانلیلر بوراده بر محاصره‌یه مقاومت ایتمش اوله‌بیدیلر . دشمنی لااقل بلونه اوکنده‌کی قدر توقیفه موفق اوله‌جقلری شبهه‌سز ایدوکنی صکره‌دن غراندوق نیقولا بالذات اعتراف ایلمشدر . غراندوق دییورکه: بو موقعك قوماندانلغنه محمد علی پاشا تعیین ایدلمش ایدی . مدافعینك اساسنی ده عثمان پاشا قوماندا سنده یکرمی اوچ طابور تشکیل ایده‌جك ایدی . فقط ادرنه والیسی ایوب پاشا باروت ده‌پوسنی برهوا ایتمکله فرار اشارتنی ویرمش ، محمد علی پاشاده اوکا امتثال ایلمشدر .

بو نتايج بالنسبه آز ضايعات ايله الده ايدلمش بتم قوماندا ايتديكم قول اردودن ذكر اولنان مدت ظرفنده يدى ضابط ايله ۲۲۰ نفر تلف، ۲٦ ضابط و ۹۸۰ نفر مجروح اولمشدر ...

قونت شووالوف قوماندا اسنده‌كى مركزى قول ۱٤ كانون ثانيده رجعت ايتمكده بولنان سليمان پاشا اردوسنه يتشمشدر.

قونت شووالوفك آلتى درجه صئوغه رغماً بوز ايله مستور بولنان مريج نهرينى كچمكه قرار ويريشى، بو حركتك آوجيلرله خاصه آلايى طرفندن پارلاق صورتده اجرا ايديليشى، سواريلرمزك اوكون قلبه سورلرى اوكنه مواصلتى، ايشته بونلر ۱٥، ۱٦ و ۱۷ كانون ثانيده اجرا ايديلوب سليمان پاشانك كاملاً دوچار هزيمت اولمسيله ختام بولان حركات عسكريه‌در. قطعاتم قلبه ايله ادرنه آره‌سنده‌كى ۱۸۰ ورستلك مسافه‌يى آلتى كونده قطع ايتديلر. كانون ثانينك آلتيسندن يكرمى يديسنه قدر صوفيه‌دن اعتباراً ۳٥۰ ورستلك يول يورويدلر. عسكرلر اوزرلرينه سكز كونلك ارزاق ايله يوزر فشنك دخى آلمش اولدقلرندن آرابه‌لرى بكلمكه مجبور اولمدم. طاغلرده بتون طوپلرى عسكر اللريله نقل ايتمش اولدقلرندن اووه‌يه طوپلرمله اينه‌رك دشمنه يتشه‌بيلدم.»

كوريليوركه غورقو بالقاندن كچدكدن صكره مظفريتك باجاقلرده اولديغى قاعده‌سنه اتباعاً سليمان پاشا اردوسنى وار قوتيله تعقيب ايتمش، ادرنه‌يه قدر كلمشدر. بيچاره سليمان پاشا ايسه بو هزيمت اوزرينه ديوان حربه چكيله‌رك اوزون برمحاكمه‌دن صكره رتبه‌سى رفع وكنديسى بغداده نفى ايدلمشدر.

۲۰ كانون ثانيده غراندوق ايله عثمانلى مرخصلرى آره‌سنده وقوعبولان ايلك ملاقاتده غراندوق پترسبورغدن آلديغى تعليماته توفيقاً مرخصلردن صلح ايچون نه كبى تكليفات درميان ايده‌جكلرينى صورمش ايدى. نامق پاشا جواباً كنديلرينك، عبدالحميدك روسيه ايمپراطورينك علو جنابنه دخالت ايتمكده اولديغنى تبليغه مأمور بولندقلرينى سويلدى. او صرده ايدى‌كه ادرنه‌نك سقوطى خبر مؤلمى‌ده كلدى. غراندوق برقاچ كون صكره قراركاهى اورايه نقل ايتدى. مرخصلرمز استانبولدن تعليمات جديده آلمق اوزره غراندوقدن برقاچ كون مساعده ايستديلر. غراندوق ايسه عثمانلى مرخصلرينك شرائط صلحيه‌يى درحال قبول ايتمدكلرندن ناشى كليبولينك ضبطى وعثمانليلرك استانبولده اجراى حكومت ايتملرينه آرتق برنهايت ويرلمسى ايچون پترسبورغ ايله مخابراته

باشلادى . بز غراندوقى بو مخابره ايله مشغول براقه‌رق بر آزده بوصوك آيلر ظرفنده استانبولده جريان ايدن وقايعى كوزدن كچيره‌لم .

ايكنجى مجلس مبعوثان

ايلك مجلس مبعوثانك نه‌صورتله طاغيدلمش اولديغى معلومدر . قانون اساسى موجبنجه بوسنه‌كى انتخابده مبعوث تعيين ايديلن ذواتك تشرين ثانى بدايتنده اجتماعه دعوت ايدلمسى لازمكليركن ايكنجى مجلس مبعوثان آنجق كانون ثانى ابتداسنده طوپلانه بيلمش ايدى . كچن سنه‌كى مجلس مبعوثانك احضار وتكليف ايلديكى انتخاب نظامنامه‌سنى حكومت قبول وتصديق ايتمامش اولديغى ايچون انتخاب جديده كالاول تعليمات موقته موجبنجه اجرا ايدلمش ايدى . مجلس ، اولكى كبى ينه عبدالحميد بونطقنده بلا

نصرت پاشا

تفريق عموم تبعهٔ دولته بخش اولنان مساواتدن بحث ايله « دولتك يكانه سلامتى قانون اساسينك موقع تطبيق واجرايه وضعنده‌در » سوزلريله خاتمه ويرييوردى .

عبدالحميدك مسلكى حقنده بوراده تكرار تفصيلاته كيريشمكى زائد عد ايدرك مجلسك مذاكراتنه نقل كلام ايدييورز :

ایلك یوم انعقادده رئیس موقت ایله کاتبلرك انتخابی اجرا ایدلدی . قلبه مبعوثی میخالاکی بك مبعوثلرك الك مسنی اولدیغی ایچون موقت رئیسلکه مومی‌الیه تعیین ایدلدی . بالآخره اصل رئیس استانبول مبعوثی حسن فهمی افندی اولدی .

مجلسك ایلك اجتماعلری غایت مهم وهیجانلی اولوب صوك درجه حائز اهمیت ایکی حادثه‌یه سببیت ویرمشدر. بونلردن بری حلب مبعوثی نافع افندینك (الیوم ینه شهر مذکور مبعوثی نافع پاشا) مرسین واپورینك روسلره اسیر دوشمسی حقنده حکومتدن واقع اولان بر استیضاحیله باشلامشدر . مشارالیه روسیه‌نك قره‌دکزده سفائن حربیه‌سی اولمدیغی ودولت علیه‌نك متعدد ومکمل بردونماسی بولندیغی حالده مرسین واپورینك نصل اولوب‌ده روسلره اسیر اولدیغنی صورمش ودیمشدرکه:

آصف پاشا

— مملکت ٣٠٠ ملیون لیرالق بر بورج آلتنده ازیلیور. بو بورجدن المزه کچن یکانه فائده دونمامزك موجودیتیدر. اونك‌ده قوللانمسنی بیلمدیلر، برقاچ روس واپوری بزم تکمیل دونمامزك دشمنه ایراث ایده‌مدیکی فنالغی بزه ایقاع ایدییور. مرسین واپورنده ٨٠٠ عسکرله قول اردولرك مخابره اوراقی‌واردی. بوواپوره برزرهلی ترفیق‌ایتمك عقللرینه بیله کلمدی. بتون پوسته واپورلرمزده بویله . حکومتك بوطرز حرکتی اهمال وتسیبی‌ده کچدی .

نافع افندی بحریه ناظرینك بوبابده مجلسه ایضاحات ویرمسنی‌مصراً طلب ایتدی . اووقت بحریه ناظری ماین مشیری سعید پاشا ایدی .

ایکنجی حادثه بوندن دها مهمدر . مجلس ، نطق افتتاحیه ویریله‌جك جوابده امور و مصالح حکومتك طرز اداره‌سندن طولایی عدم ممنونیت بیان ایدلمسنه اساس اعتباریله قرار ویرمش ایدی . بومسئله‌نك ایلك مذاکره‌سنده وکلانك امور سیاسیه وعسکریه‌نك اداره‌سنده‌کی اهلیت وکفایتسزلکنك تقبیح ایدلمسنه دائر ویریلن بر تقریر قبول اولندی . فقط مبعوثلرك فکرنجه متهم اولان یالکز وکلا دکل، خنکارك کندیسی واطرافنه طوپلادیغی آدملری دخی متهم ایدیلر . عریضهٔ جوابیه‌نك ایکنجی قرائتنده مبعوثلردن بری مجلسك حسیاتنی تماماً افاده ایده‌جك کلمه‌یی بولدی وبوفقره‌نك بروجه آتی قلمه آلنمسی قبول ایدلدی : « آلت اداریه » اولنلرك اهلیت وکفایتسزلکلری شایان تقبیحدر . اکر بونلر امور دیپلوماتیقیه وعسکریه‌مزی دها مناسب برصورتده اداره ایتمش اوله‌یدیلر ، مملکت بوکون ایچنده بولندیغی حال فلاکت اشتماله کرفتار اولمزدی .

برنجی مسوده‌نك لهنده رأی ویرنلرك عددی ٤١ ایدی . بو ایکنجی طرز تحریر ۳۷ رأیه قارشی ٥١ رأی ایله قبول ایدلدی . آیدین مبعوثی یکیشهرلی زاده احمد افندی هیئت وکلایه شدتله تعریض ایتدی . بوکا قارشی آغوب افندی وکلایی مدافعه ایلدی. بووقایع (تان) غزته‌سنی ۷ کانون ثانی ۱۸۷۸ تاریخلی نسخه‌سنك باش مقاله‌سنده ملاحظات آتیه‌یه سوق ایلمشدر :

ترکیاده قانون اساسی وضع ایدلدیکی زمان اصول مشورتك ابتدالرنده آوروپاده وخصوصیله روسیه‌ده عثمانلی پارلمنتوسیله برچوق استهزا ایدنلر اولدی. بوساده برکوسترش ، آوروپایی خیالاته قاپدیرمق ایچون اوینانمش سیاسی بر قومدیادر دییورلردی . معمافیه مجلس مبعوثان عثمانیه‌ده حقیقةً اثر حیات واردر . اثباتی‌ده وکلایی دوشورمسیدر . کچن پنجشنبه کونکی اجتماعده مسلمان مبعوثلر حرکات عسکریه‌نك اداره‌سنی شدتله مؤاخذه ایتدیلر. ومجلس بونلرك طلبی اوزرینه وکلایی ایضاحات اعطاسنه یعنی کندیلرینی مدافعه وتبریه‌یه دعوت ایتدی. کذا مجلس مبعوثانك نطق افتتاحیه مقابل ویردیکی عریضهٔ جوابیه‌ده حقیقی بر عدم اعتماد رأیی درمیان ایتدیکی وبونك تأثیری درعقب حاصل اولدیغی‌ده کورولدی . مجلسك عدم اعتمادی الك زیاده داماد محمود پاشا حقنده اولدیغی ایچون پاشا طوپخانه مشیریتندن استعفاسنی ویردی وقبول اولندی . محمودپاشایه اتباعاً صدراعظم ادهم پاشا دخی استعفا ایتدی ایسه‌ده سلطان بونك

استعفاسنی قبول ایتمدی. حتی داماد محمود پاشا، تقدیم ایتدیکی استعفا نامه‌ده عبدالحمیدك مجلس مبعوثانه بالذات کیدوب کندی علیهنده‌کی تعریضاته جواب ویرمسنی طلب ایتدی. اصول مشورت نقطهٔ نظرندن مجلسك برأینی متعاقب ویریلن بو استعفالر آنك ظن ایدلدیکندن دها زیاده برنفوذ وحاکمیته مالك اولدیغنی اثبات ایدرلر. »

یکیشهرلی زاده احمد افندی مخالفین فرقه‌سنك حقیقی رئیسی عد اولنه‌بیلردی. مساوئ اداره‌یی، نفوذ حکومتك نره‌لرده سوء استعمال ایدلدیکنی کمال شدتله اورته‌یه قویانلردن بری ده‌او اولمش « بزم ولایتده ژاندارمه‌لر اهالی‌یی صوییور، محاکم مأمورلری کندیلرینه مودوع مبالغی سرقت ایدییور، مأمورین اشکنجه جزاسی تطبیق ایدییور ..... » دیمش ایدی. وشو افاده‌سنه سوریه مبعوثی خلیل غانم افندی‌ده اشتراك ایتمش ایدی.

برکون مجلسده جرائم سیاسیه‌دن طولایی نفی ایدیلنلر حقنده اولنه‌جق معامله موضوع بحث اولمش ایدی. خلیل غانم افندی آیاغه قالقوب کمال جسارت وامثالی نادر بر بلاغت ایله حقیقی وطنپرورلردن بعض ذواتك دوچار ایدلدکلری معاملات کیفیه علیهنده بیانات شدیده‌ده بولندی. بوجلسه‌ده بغیر حق نفی اولندیغندن بحث ایدیلن ذات بشقه‌بری ایسه‌ده مبعوثلرك اصل مدحت پاشادن بحث ایتمك ایستدکلری آکلاشیلیوردی.

بو اثنالرده داخل مملکتده وقایع مهمه ظهور یافته اولمش ایدی. عثمانلی مبعوثلرینك حیات مشروطیتله ظن ایدلدیکندن بك چابوق الفت ایتمش اولدقلری اوزمانکی آوروپا جرائدینك دخی تحت اعترافنده‌در. ١٥ شباط ١٨٧٨ تاریخلی تان غزته‌سی دییورکه:

مبعوثلردن برچوغی خصوصی اجتماعلر عقد ایدر بر غروپ تشکیل ایتمك ایستیورلر. بوممالکتده بو فکرك اجراسی مشکلدر. زیرا عصرلرجه دوام ایدن اصول استبدادك اخلاق وعادات اوزرنده براقدیغی تأثیر حالا ثابتدر. بونکله برابر مخالفین کچن بازار کونی، مجلسك انعقاد کونی اولمدیغی ایچون پارلمنتونك صالوننده اجتماع ایتدیلر.

بعدالمذاکره ایکی مهم قرار اتخاذ ایلدیلر. مخالفین غروپنك فرداسی بازار ایرتسی کونی مجلسه بروجه آتی ایکی تقریر اعطا ایلمسی تقرر ایتدی:

اولا اسملری آتیده ذکر اولنان وکلادن بش ذاته قطعیاً اعتمادی اولمدیغنه

دائر رأی ویرلمسی مجلسدن رجا ایتمك: صدر اعظم ادهم پاشا، طوپخانه مشیری دامادمحمود پاشا، سابق مابین باش کاتبی وداخلیه ناظری سعید پاشا، بحریه ناظری ومابین مشیری سعید پاشا، سرعسکر رؤف پاشا.

ثانیاً دولتك دوچارخرابی اولمسنی تسریع ایدن صدر سابق محمود ندیم پاشا ایله دشمن قارشیسنده وظیفه‌لرینی حسن ایفا ایده‌میان قوماندانلرك همان تحت محاکمه‌یه آلنمسنی طلب ایتمك.

مخالفین غروپنك اتخاذ ایتدیکی بوقرارلر بر قاچ ساعت صکره مابینجه خبر آلندی. دها او آقشام عبدالحمید قابینه‌ده کلی تعدیلات اجرا ایتدی. صدارت مسندینی لغوایدرك یرینه مجلس وکلایه ریاست ایتمك، وکلا طرفندن مشترکاً اتخاذ اولنان قرارلری ومجلس مبعوثاندن چیقوب مجلس اعیانجه‌ده تصدیق اولنان قانون لایحه‌لرینی ارادهٔ سنیه‌یه اقتران ایتمك اوزره عرض ایتمك وظیفه‌سیله موظف برباش وکیل تعیین ایتدی. بوباش وکالته‌ده سابق مجلس مبعوثان رئیسی احمد وفیق پاشایی نصب ایلدی.

بوتبدلك برنجی تأثیری مخالفین غروپنك وکلا حقنده‌کی تقریرندن واز کچمسی اولدی. فقط ایکنجی تقریر مجلسك ۲۲ کانون ثانی تاریخلی اجتماعنده ویرلدی. اوزون بر مباحثه‌یه زمین آچدی. بواثناده اك شدتلی نطقی یکیشهرلی زاده ایراد ایتدی. ملتك هردرلو فداکارلغی یاپدیغنی، قوماندا ایدنلرك قوماندانلغه لائق اولملری شرطیله مالنك متباقیسنی وبتون قانی‌ده ویرمکه مهیا اولدیغنی سویلدی. «باشمزده لیاقتسزلر، خائنلر بولندقجه بن کندی نفسمه نه‌کندی قانمی ونه‌ده اولادلرمك قانی فدا ایتمم.» دیدی.

مجلس مبعوثان دیوان حرب مذاکراتنك علنی اولمسنی ومبعوثلردن برقاچ ذاتك‌ده اثنای محاکمه‌ده حاکم صفتیله حاضر بولنمسنی طلب ایتدیکندن اوخانس خدا ویردی افندی رفقاسنك مجلسی (قونوانسیون)ه چویرمکده اولدقلرینی سویلمسی اوزرینه بیوك بر کورولتی قوپدی. خلیل غانم افندی مهارت معتاده‌سیله کورولتی‌یی تسکینه وحادثه‌نك قپانمش اولدیغی قرارینی ویردیرمکه موفق اولدی. دیوان حرب مسئله‌سی مذاکره ایدیلیرکن بر ارمنی مبعوثی: «دیوان حرب ریاستنك، بونك اك زیاده اهلی اولان ذاته، عثمان پاشایه ویرلمسی لازمدر.» دیمش ایدی.

مخالفین طرفندن ویریلن تقریر اکثریتك قرارینه اقتران ایتدی. دیوان

حرب مذاكراتنك علنى اولمسى توصيه‌سيله كيفيتك عاجلاً باب عالى‌يه تبليغنه قرار ويرلدى. تقريرده محمد على پاشانك كريد قوماندانلغنى درعهده ايتمدن اول عليهنده سرد اولنان اتهاماته بر ديوان حرب حضورنده جواب ويرمسى لازم اولديغى مندرج ايدى. محمدعلى پاشا باشليجه تخليصنه مقتدر اولديغى ارزاق ومهماتى اورخانيه‌ده فدا ايتمش اولمقله اتهام ايديليوردى.

ايرتسى كون باش وكيل وكلاى جديده‌دن بر قاچيله مجلس مبعوثانه كلدى. مجلسده او كون اجتماع اولميوب مبعوثلر شعبه‌ده چاليشيوردى. باش وكيلك مواصلتى اوزرينه درحال مذاكره صالوننده طوپلانديلر.

احمد وفيق پاشا شومآلده بر نطق ايراد ايتدى:

« پادشاه قانون اساسينك اجراى احكامنى جداً ارزو ايديور. بو سببدندركه صدارت مسندينى الغا ايدرك كندى امتيازاتندن بر دانه‌سنى دها ترك ايتدى. وكلاى جديده‌نك يالكز بر مقصدلرى اوله‌جقدر. اوده دولتك سلامت وترقيسندن عبارتدر. مجلسدن دعوت وقوع بولدقجه هردائم بورايه كله‌جكلردر. فقط كچيرمكده اولديغمز شو احوال مشكله‌ده بعضاً كنديلرينه وكيل كوندريرلرسه بوندن طولايى معذور كورلمرينى‌ده مبعوثان كرامدن رجا ايدرلر ... »

مجلس، باش وكيلك بو نطقنى آلقشلادى. رئيس، مبعوثان نامنه وكلايه بيان تشكر ايتدى ومعاونتلرينى وعد ايلدى. بو اثناده قدس مبعوثى يوسف ضيا بك كرسئ خطابته چيقدى. رئيس، نه يايه‌جغنى صورونجه ضيا بك يواش سسله بر تشكرنامه قرائت ايده‌جكنى سويلدى. بونك اوزرينه رئيس‌ده مساعده ايتدى. اوزمان ضيا بك تشكر نامه دكل، حسن نيتى مخالفنجه دخى مصدق اولان قوۀ اجرائيه‌نك بوقرارينك قانون اساسينك ٢٧، ٢٨، ٢٩، ١١٥، و ١١٣ نجى ماده‌لرينه بر تجاوز صريح تشكيل ايتمكده اولديغنى واسباب موجبه‌سنى و ١٦ مبعوثك امضاسنى حاوى بر تقرير قرائت ايلدى. بو تقرير، عظيم هيجان حصولنه سبب اولدى. شدتلى بر مناقشه باشلادى. بو مناقشه اثناسنده وكلايه طرفدار اولانلر اودرجه مسامحه‌لى طاورانديلركه يكيشهرلى زاده رئيسه، وكلايه وطرفدارلرينه خطاباً باغيره‌رق شو سوزلرى سويلمكه مجبوراولدى: « سزدائما قانون اساسى‌يه رعايتكز اولديغندن بحث ايدييورسكز. اويله ايسه بزم حرمتمزه رعايت ايديكز. بوراده اونى بز مدافعه ايدييورز. سز تجاوز ايدييورسكز. » هيجان كچدكدن صكره تقرير بعدالتدقيق مجلسه

تقديم ويا ايجاب ايدرسه رد ايدلمك اوزره انجمن مخصوصه حواله ايدلدى .

مجلس بوبابده برقرار اتخاذينه وقت بوله‌مدى . بوكون كنـدى كنديني موته محكوم ايتمش ايدى . شباط رومينك ايلك كونى باش وكيل مجلسه كله‌رك مجلس مبعوثانك بلا مدت تعطيل ايدلديكنى يعنى طاغيدلديغنى مبين بر بياننـامهٔ همايون قرائت ايتـدى . عبدالحميدك هيچ انتظار اولنميـان شو قرارى بالطبع شديد برتأثير حصوله كتيردى . باش وكيل بوقرارك اتخـاذينه يالكز احوال حاضره‌ده‌كى وخامتى سبب كوستريبوردى . بوسببه هيچ كمسه ايناتمدى .

بعضلرى ، استانبولده بعض نواقصيله برابر بر اصول مشـورتك جارى اولمسى ايشلرينه كلمديكندن طولايى بوقرارى عبدالحميده روسلرك توصيه ايتمش اولديغنى سويليورلردى . برطاقملرى‌ده ، مجلسك عليهنده صادر اولان شوقرارك سبب حقيقيسى آنك مستقل وحكومته بر آز خصمانه برمسلك طوتمش اولمسندن عبارت بولنديغنى وبوكا شبهه ايدلمامسى لازمكلديكى درميان ايدييورلردى .

بومسئله حقنده تان غزته‌سى مخابرينك ، موثوقيتنى تأمين وتكفل ايدرك ويرديكى معلومات بروجه آتيدر :

« بوايشده روسيه حكومتك هيچ دخلى يوقدر . اك طوغريسى عبدالحميد مبعوثلرك كافهٔ معاملات اداريى سربستجه مناقشه ، كندى منسوبيننى مؤاخذه وحتى مبعوثلق امتيازينى ، كندى وكلاسنك وقوماندانلرينك تحت محاكمه‌يه آلنمسنى طلب ايتمك درجه‌سنه قدر سوء استعمال ايتلرينى قطعياً خوش كورميوردى . عدم خشنوديسى بوصوك كونلرده ، اوچ مسئلهٔ مخرشه سببيله حدالغايه‌يه واصـل اولمش ايدى . مجلس مبعوثان مسند صدارتك الغاسنه بو حركتك قانون اساسى‌يه مغاير اولديغى اعتراضيله جواب ويرمش ايدى . ثانياً كچن سنه تصديق ايدلمش وبو سنه مجلس وكلاجه مسـتبدانه برصورتده تعديل ايديله‌رك تكرار مجلسـه كوندرلمش اولان مطبوعات ، ولايات وادارهٔ عرفيه قانون لايحه‌لرينى حكومتك اشعاراتنه رغماً ينه كنديسنه اعاده‌ده اصرار ايتمش ايدى . ثالثاً مجلس ، خنكارك پك كوزنده بولنان سرعسكر رؤف پاشايه اخيراً پك زياده شـدتله تعرض ايتمش ، باروته آتش ويرنده ايشته اصل بو حركتى اولمشدر .

عبدالحميدى اك زياده اغضـاب و پارلمنتونك حقيقتده موتنى انتـاج ايدن كيفيتك وقعهٔ آتيه‌دن عبارت اولديغى صكره‌دن آكلاشلمشدر : روسلر صوفيه‌يى

وادرنه‌یی ضبط ایتدکدن صکره مقدمات صلحیه‌یی مذاکره‌یه موافقت ایتمش ایدیلر . آوستریا حکومتی روسیه ایله دولت علیه آره‌سنده عقد اولنه‌جق مقاوله‌نك معاهدات موجوده ایله هم آهنك اولمسنی قونترول ایچون ویانه‌ده بر قونفرانس عقدینی تکلیف ایدییوردی . انکلتره دخی استانبوله امداد ایچون دونماسنی مرمره دکزینه یوللایوردی .

بونك اوزرینه عبدالحمید احوال حاضره‌یی مذاکره ایتمك اوزره سرایده بیوك بر مجلس عقد ایتدی . انکلیز فیلوسنك قریباً استانبوله دخولی وروسلرك‌ده قره‌دن وصولی قوهٔ قریبه‌یه کلمش اولدیغندن عبدالحمید دکزدن بیوك بر غلبه‌لکله کلمکده اولان دوستی وقره‌دن ایلرولمکده بولنان دشمنی اعزاز ایچون کندیلرینه نه اکرام ایدیله‌جکنك اولجه قرارلاشدیرلمسنی آرزو ایدییوردی . بو مجلسه هیئت وکلادن بشقه وکلای سابقه‌نك کافه‌سی و مجلس مبعوثاندن بش اعضا دخی دعوت ایدلمش ایدی .

بو بش اعضا ، رئیس ایله ایکی رئیس ثانی و آستارجیلر کتخداسی احمد افندی ایله موسوی شکرجی کمال افندی نامنده ایکی مبعوث ایدی . مجلس ملیدن سرایده‌کی مجلسه دعوت ایدیله‌جك ایکی اعضانك اوراده مخالفتده بولنمغه وحتی بر مطالعه بیله درمیانه قابلیتی اولمامسی مطلوب بولندیغی ایچون اعضای موجوده میاننده اسملری ذکر اولنان بو ایکی ذات انتخاب ایدلمش ایدی . فقط عوامدن اولمق حیثیتیله طبعاً ووضعیةً مستقل اولان احمد افندی بوحسابی یاکلش چیقاردی .

عبدالحمیدك تحت ریاستنده تشکل ایدن بو مجلسده باش وکیل حکومتك الیوم بولندیغی وضعیت الیمه‌یی ایضاح و اورس ایله چکیچ یعنی انکلیزلر ایله روسلر آره‌سنده قالمش اولدیغنی بیان ایلدکدن صکره مقررات متخذه‌یی قبول ایدوب ایتمدکلرینی حضاردن صوردی . هرکس مقام تصویبده باشنی صالladیغی صرهده مبعوث احمد افندی آیاغه قالقه‌رق عبدالحمیده اووقته قدر ایشیتمامش اولدیغی برلسان ایله ارتجالاً شوسوزلری سویلدی :

« سز بزم فکرمزی پك کچ صورییورسکز . فلاکتك اوکنی آلمق ممکن اولدیغی زمان بزه صورت جدیه‌ده مراجعت ایتملی ایدیکز . مجلس مبعوثان کندی معلوماتی خارجنده اوله‌رق حصوله سببیت ویریلن بر حالدن طولایی مسئولیتی اصلا قبول ایتمز . بوندن بشقه مجلسك مذاکره ایتدیکی امور

پلونه‌نك تسليمی وروماني‌ا ق

...لك عثمان پاشایی تبریکی

وخصوصاته دائر ويرديكى رأيلرك هيچ برى مسموع اولمامشدر . ويرديكى قرارلرك هيچ برى اجرا ايدلمامشدر . ينه تكرار ايدرم . مجلس مبعوثان مشكلات حاضره‌يه سببيت ويرن احوالدن طولايى هيچ بر مسؤليت قبول ايتمز . »

احمد افندى بو سوزلرى سويلركن عبدالحميدك بيوك بر حدته مغلوب اولديغى يوزندن بللى اوليوردى . نهايت كنديسنى ضبط ايده‌مدى ، باغيردى : « ملتى اقناع ومؤسسات احرارانه احداث ايدرك اصلاحات اجراسنه چالشان پدرم عبدالمجيدك اثرينه اقتفا ايتمك ايستمكله مكريا كلمش ايمشم . بعدما جدم سلطان محمودك اثرينى تعقيب ايده‌جكم . اونك كبى بن ده شمدى آكلايورم كه جناب حقك ، محافظه‌سنى بكا توديع ايتديكى اقوامى قوتدن بشقه هيچ برشيله يوروتمك قابل اولميه‌جق . »

مجلسك ختامنده عبدالحميد وكلاسنه پارلمنتونك تعطيلنى امر ايتدى . اوكوندن اعتبارآده سوزنده طوردى . زير اداره‌سنده‌كى اقوامى اداره ايچون يالكز قوت استعمال ايتمدى . ادامهٔ استبدادى ايچون شدت دخى قوللاندى وبوشدتى اكثريا جنايت مرتبه‌سنه قدر ايلرى كتوردى .

پارلمنتويى طاغتديغى كونك فرداسى ، وقت غائب ايتمدن حين جلوسنده وضع ايتمش اولديغى اصول مشئومى تطبيقده دوام ايتدى . مبعوثاندن اون ذاته همان استانبولدن مباعدت ومملكتلرينه عودت ايلملرينى امر ايتدى . بو ، مباعدت دكل تبعيد ايدى . بو اون مبعوثك اسملرى بروجه آتيدر : بيروت مبعوثى بدران افندى ، حلب مبعوثى مانوق افندى ، بيروت مبعوثى خليل غانم افندى ، حلب مبعوثى نافع افندى ، قدس مبعوثى يوسف ضيا بك ، ازمير مبعوثى يكيشهرلى‌زاده احمد افندى ، سلانيك معوثى مصطفى افندى ، يانيه مبعوثى مصطفى بك ، ادرنه مبعوثى راسم بك . بومبعوثلر حقلرنده صادر اولان قرارك قانون اساسى‌يه مغاير وكيفى اولديغنى بيان ايله قرار مذكوره متابعتدن امتناع ايلديلرسه‌ده مقاومت فائده ويرمدى . قرق سكز ساعت صكره هپسى واپورلره بينديرلدى .

مجلس مبعوثان عثمانى آرتق عمر مقدرينى اكمال ايتمش ايدى . آندن صكره عبدالحميد ، مشئوم كونلرك خاطره‌سنى بوغمق ايستر كبى ، اوتوزايكى سنه بلافاصله دوام ايدن وكتدكجه آغرلشن ظلم واعتسافيله اصول مشروطيتك ، عثمانلى

پارلمنتوسنك خاطره‌سنی بیله اورته‌دن قالدیرمغه چالشدی . مجلس مبعوثانی سد ایتمکله نهایت مرادینه ایردی . چونکه بومجلس، دشمن غالبك تکلیف ایلدیکی آغیر شرائطله عقد مصالحه‌یه مانع ایدی . عبدالحمید ایسه هرشیدن اول کندی مقام غیر مشروعنك محافظه‌سنی دوشونیوردی . روسیه بونی تأمین ایتدکدن صکره او، مملکتك ثلثانی ایستسه ویرمکه راضی ایدی .

آیاستفانوس معاهده‌سی

غراندوقی ادرنه‌ده استانبولی اشغال ایچون تدارکات ایله مشغول براقمش ایدك . بونك ایچون استیذانی حاوی اوله‌رق پترسبورغه چکدیکی تلغرافنامه‌نك جوابی قرارکاهه آنجق ٢٩ کانون ثانیده ورود ایده‌بیلدی . فقط او آرالق مرخصلرمزه ٢٧ کانون‌ثانیده روسلر صلح‌ایچون هرنه‌شرائط‌تکلیف‌ایدرلرسه ایتسونلر، قبول ایتملری ضمننده استانبولدن امر ویرلمش ایدی . پترسبورغدن کلن جوابده ایسه ترکلر اوچ کونه قدر مقاومتدن واز کچمیه‌جك اولورسه استانبول اوزرینه طوغری یورویشه ابتدار ایدلمسی ، فقط نفس شهره آنجق اغتشاشات عظیمه ظهوری تقدیرنده کیرلمسی امر اولنیوردی . چار کلیبولینك اشغالنه قطعیاً راضی دکل ایدی . مع مافیه بو تعلیمات بالاخره تعدیل ایدیله‌رك باش قوماندانه دها زیاده صلاحیت اعطا ایدلمش وانکلتره‌نك بوکا نه دییه‌جکنه آرتق پك اهمیت ویرلمامشدر . بوکا دائر غراندوقه ویریلن الك صوك تعلیمات شو مألده ایمش : « اکر انکلیزلر صلحپرورانه حرکت ایدرلرسه کندیلرینه محافظهٔ انتظامه یاردیم ایچون کلمش متفقلر نظریله باقیکز . دشمن کبی حرکت ایدرلرسه ، سزده آنلره اویولده معامله ایدیکز . »

دولت علیه ایله روسیه آره‌سنده منعقد ایلك ائتلافنامه‌یی شرائط صلحیه‌نك الك مهم اساسلرینی جامع اولمق اوزره ٣١ کانون ثانیده غراندوق ایله سرور ونامق پاشالر طرفندن امضا ایدیلان پروتوقول تشکیل ایلمشدر . بوپروتوقول موجبنجه بلغارستان اکثریت اهالینك ملیتنه کوره وهرحالده

استانبول قونفرانسنده تکلیف اولنان محللردن دها طار اولمامق اوزره تعیین اولنه‌جق حدود داخلنده مختاریت اداره ایله ویرکو ویرر بر امارت اوله‌جق وحکومت مأمورلریله عساکر ملیه‌سی خرستیاندن بولنه‌جق ایدی. عساکر عثمانیه بعد ازین بلغارستانده اقامت ایتمه‌جك ایدی. قره طاغك استقلالیتی تصدیق اولنیور ومحاربه‌ده ضبط ایتدیکی اراضی دخی کندیسنه الحاق ایدیلیوردی. رومانیا وصربستانك دخی استقلاللری تصدیق اولنیوردی.

رومانیایه لزومی قدر تضمینات ارضیه ویریلیور، صربستان ایله‌ده تصحیح حدود اولنه‌جغی وعد ایدیلیوردی. بوسنه وهرسکه مختاریت اداره بخش اولندیغی کبی آوروپای عثمانی‌ده‌کی سائر ولایات خرستیانیه‌ده دخی بوقبیل اصلاحات اجرا ایدیله‌جك ایدی. باب عالی، روسیه‌یه مصارف حربیه ایله دوچار اولدیغی ضایعاتی تضمین ایلیکی تعهد ایدییوردی. تضميناتك نقداًمی، اراضی‌ترکیله‌می‌ویا آخرصورتله‌می تأدیه اولنه‌جغی صکره‌دن قرارلاشدیریله‌جق ایدی. پادشاه، روسیه‌نك قره‌دکزوچناق قلعه بوغازلرنده‌کی حقوق ومنافعنی محافظه ایده‌جکنه دائر چار ایله بر ائتلاف عقد ایدیله‌جك ایدی. غراندوقك قرارکاهنده طرفین مرخصلری آره‌سنده درحال‌مذاکراته‌باشلانیلوب مقدمات صلحیه تعیین ایدیله‌جك ایدی. بوکا عائد اساسلرله متارکه مقاوله‌نامه‌سی امضا ایدیلیر ایدلمز رومانیا، صربستان وقره طاغ دخی داخل اولدیغی حالده‌محارب اردولر طرفندن مذاکرات صلحیه‌نك دوامی مدتجه مخاصمات ترك وتعطیل ایدیله‌جکدی. متارکه امضالاندقدن صکره حکومت عثمانیه آوروپاده ویدین، روسجق وسلستره، آسیاده‌ارضروم قلعه‌لرینی تخلیه ایچون عسکرلرینه‌درعقب امر ویره‌جك ایدی. بوندن بشقه روس عساکری مذاکراتك دوامی مدتجه متارکه مقاوله‌نامه‌سنده مندرج بعض نقاطی اشغاله صلاحیتدار بولنه‌جق ایدی.

عینی کونده روس ارکان حرب رئیسی نه‌پوقویچیسکی ایله معاونی له‌ویسکی وبزدن نجیب وعثمان پاشالر اوچ کون وعده‌لی واون ماده‌دن مرکب اولان متارکه مقاوله‌نامه‌سنی امضالادیلر. بیطرف منطقه‌نك حدودینی کوسترن بومقاوله‌نامه‌نك شایان دقت جهتی روسیه‌نك بونی رومانیا وصربستانك موافقتنی استحصال ایتمدن امضالامش وقره طاغه کلنجه آکاده حرکات عسکریه‌یی تعطیل ایدوب متارکه شرائطنه اشتراك ایلسنی تکلیف ایده‌جکنی

سویلنمش اولمشیدر . بوندن مقصدی شبهه یوق‌که قره‌طاغی ذاتاً اوته‌دنبری مستقل بر حکومت اولمق اوزره طانیدیغنی ایما ایتمك ایدی . اساس پروتوقولده ذکر اولنان قلعه‌لردن‌بشقه عثمانلیلر بلغرادجق ، راز غراد وحاجی اوغلی بازارجغنی‌ده تخلیه ایده‌جکلردی . قونت ایغناتیه‌ف مذاکرات صلحیه‌یه باشلامق اوزره ادرنه‌یه کلدیکی زمان صکره‌دن آیاستفانوسده امضا ایدیلن شرائطدن دها آغیر بر طاقم شرائط کتیرمش ایدی . بو شرائط موجبنجه بزم المزده روم ایلیده یالکز سلانیك طرفنده غایت طار بر منطقهٔ اراضی قالیوردی

پروسیا ایله فرانسه آره‌سنده وقوعبولان ۱۸۷۰ سفرندن صکره اوروپا احوالنده وقوعه کلن تبدلاتدن الك زیاده متأثر اولان انکلتره ایدی . وقتیله قریم سفرنده‌کی متفق ، فرانسه دولتی روسیه‌نك شرق پولتیقه‌سنه قارشی باشنی قالدیره‌جق حالده دکل ایدی . روسیه‌یه بالعکس متفق مستقبلی نظریله باقمقده ایدی . اوچ ایمپراطورلر اتفاقی روسیه‌نك موقعنه حالا قوت‌ویرمکده اولدیغندن انکلیز پولتیقه‌سی اوبر طرفده بسبتون یالکز قالیوردی . بوندن بشقه (طوری) فرقه‌سنه منسوب اولان انکلیز هیئت وکلاسی دخی روسیه‌یه‌دوست دکل‌ایسه‌ده سوء ادارهٔ عثمانیه‌یی محافظه ایچون انکلتره‌یی روسیه ایله نتیجه‌سی مشکوك بر حربه‌طوتوشدیرمق ایسته‌دیکندن طولایی آکا عادتا طرفدارلق ایدییوردی . ایشته لورد بیقونسفیلد بوکبی احوال مشکله ایچنده هردرلو ملاحظات تالیه‌یه ومشکلاته‌غلبه ایدرك‌بیوك بریتانیانك‌سیاسیات‌عالمده‌کی نفوذ وموقعنك‌مدافعه‌سی وروسلرك استانبول قپولرندن طرد وتبعیدی لزومنی بتون انکلیزلره قبول ایتدیرمکه موفق اولمش وبو موفقیتی ، کندی شرفنی دوبالا ایلمشدر .

درسعادت سفیری لایاردك فکرنجه روسلر بالاده بیان اولنان ایتلافلره نظراً اوچ کون ایچنده استانبول اوکنه کله‌جکلردی . انکلتره پارلمنتوسی ۱۷ کانون ثانیده کشاد ایدلدی . نطق افتتاحیده مذاکرات صلحیه‌یه مباشرت ایدلدیکی زمان انکلتره‌نك توسط ایلچیسی عبدالحمید طرفندن استرحام ایدلمش اولدیغی بیان ایدلدکدن صکره پارلمنتونك ، شرقده‌کی وقایع حربیه‌نك لزوم کوستره بیله‌جکی بعض تدابیر احتیاطیه ایچون ایجاب ایده‌جك تخصیصاتی قبول ایلیه‌جکی مأمول بولندیغی درمیان اولندی .

۸ شباطده عوام قماره‌سی بر قاچ کون مذاکره‌دن صکره ۱۲٤ رأیه مقابل

۳۲۸ رأى ايله آلتى ميليون انكليز ليرالق تخصيصات اعطاسنى قبول ايتدى. لوردلر قماره‌سى‌ده بوقرارى ۲۲ شباطده تصديق ايلدى.

روسيه حكومتى شرائط صلحيه‌يى ۲۵ كانون ثانيده نيم رسمى اوله‌رق انكلتره قابينه‌سنه تبليغ ايتمش ايدى. بوتبليغات قابينه‌نك قرارينى برقات دها تسريعه خادم اولدى. ماليه ناظرى سير (ستافورت نورتقوت) عوام قماره‌سنده دونمايه چناق قلعه‌بوغازندن ايچرى‌يه كيرمك ايچون امر ويرلديكنى، فقط بوغازلر مسئله‌سنك آوروپا دولتلرنجه عقد ايديله‌جك برقونفرانسده حلى مقرر اولديغى خبرى اوزرينه بوامرك كرى آلنديغنى سويلدى.

بو صره‌ده قابينه‌ده‌كى اتحادسزلق بسبتون آچيغه اوردى. مستملكات ناظرى ايله خارجيه ناظرى لورد دربى استعفالرينى ويرديلر. لورد دربى دونمايه توقف امرى ويرلدكدن صكره استعفاسنى كرى آلدى ايسه‌ده آرتق بوقابينه‌ده طورمسى غيرقابل اولديغى آكلايه‌رق مارت نهايتنده بسبتون چكيلدى. يرينه ماركى دوساليسبورى تعيين ايدلدى. مع‌مافيه دونمانك توقفى چوق زمان دوام ايتمدى. لورد بيقونسفيلد ۳۱ كانون ثانيده امضا ايديلن پروتوقولك مندرجاتنى خبر آلير آلمز آميرال (هورن‌بى) يه مرمره‌دكزينه كيرمسى ايچون امر ويرلدى. آميرال ۱۳ شباطده زرهليلريله برابر بيوك آطه پيشكاهنه كلوب دمير آتدى.

پرنس غورچاقوف انكلتره‌نك شو تهديدينى حسن تأويل ايدرك دونمانك استانبوله كوندريله‌جكى خبرينى آلير آلماز دولتلره برنوطه كوندرمش وروسيه ذاتاً ۱۸۷٦ سنه‌سنده استانبول اوكنده مشتركاً برنمايش بحرى اجراسنى تكليف ايتمش اولديغى جهتله انكليز دونماسنك مرمره‌يه كيرمسنه اعتراض ايتميه‌جكنى، يالكز روسيه‌نك‌ده بعدما استانبولى ضبط ايتمامك حقنده‌كى وعدنده طورمغه لزوم كورميه‌جكنى بيان ايتمش ايدى.

بونك اوزرينه عبدالحميد پك زياده تلاشلانه‌رق انكلتره قراليچه‌سنه مراجعتله استانبوله دونما كوندرمكدن فراغت ايلمسنى رجا ايلمش وعينى زمانده انكلتره قراليچه‌سى نزدنده‌كى بومراجعتندن روسيه چارينى‌ده خبردار ايدرك مشاراليهادن جواب ورود ايدنجه‌يه قدر روسلرك استانبوله داخل اولماملرى ايچون امر ويرمسنى استرحام ايلمش ايدى.

چار عبدالحميدك مراجعت مكرره‌سى اوزرينه روس اردوسنى استانبوله صوقميه‌جغنى وانكليز فيلوسى بيوك آطه پيشكاهنده قالدقجه شهرى اشغال

ايتديرميه‌جكی جوابنی ويردی . بونك اوزرينـه عبدالحميد تكرار انكلتره قراليچه‌سـنه مراجعتله فيلونك استانبوله كوندرلمامسنی بردها طلب ايتدی . بومراجعتلر اوزرينه روسلر استانبوله كيرمكدن وكليبولی‌يی اشغالدن شمديلك صرف نظر ايتديلر . انكليزلرده بيوك آطه پيشكاهنده‌كی زرهليلرينی مدانيه ليمانينه چكديلر . فقط چناق قلعه‌دن چيقوب كتمديلر . بناءً عليه اوراده‌روسلر كبی هر آن استانبوله كلمكه آماده طورديلر .

مع مافيه انكليزلر روسلرك اسـتانبوله كيرملرينه متاركه‌يی اخلال نظريله باقدقلری كبی كليبولی‌يه طوغری بر يورويش اجرا ايده‌جك اولورلرسه‌انكلتره افكار عموميه‌سنده‌كی هيجانه نظراً بونك نتايجنی تخمين شمديدن ممكن اوله‌ميه‌جغنی ده سويليورلردی .

انكلتره روسلر كليبولی‌يه عسكر كوندردكلری وبوصورتله انكليزفيلوسنك مواصله‌سنی قطعه چالشدقلری تقديرده حاصل اوله‌جق نتايجك مسئوليتنی قبول ايده‌ميه‌جكلرينی بيان ايله روسلره توقف امرينی ويرمش اولديلر . استانبولك كوزی اوكنده طوران انكليز زرهليلری‌ده آنلری اسـتانبوله دخولدن منع ايدييوردی .

انكليزلر استانبولده‌كی تبعه‌لرندن بشـقه منافع عثمانيه‌نك دخی مدافعه‌سی ايچون كلدكلری حالده عبدالحميد روسلردن قورقه‌رق انكلتره‌نك شو معاونتنی رد ايتمش ايدی . كنديسنی آنجق روسلرك قورتاره‌بيله‌جكنی وخارجدن واقع اوله‌جق برمداخلهٔ مسامحه‌نك كندی عليهنه چيقه‌جغنی بيليوردی .

ايشته بونك ايچون سرايده بر مجلس عقد ايتدی . بومجلسده : « حربی بن دكل ، ملتم ايستدی . مغلوب اولدق . ايشته نه‌حاله كلديكمزی كوريور-سـكز . انكليزلر چناق قلعه‌دن كچملرينه مساعده ايتميه‌جك اولورسه‌م جبراً كچه‌جكلرينی بيلديرديلر . ديكر طرفدن روسـلرده انكليز فيلوسی اسـتانبوله كله‌جك اولورسـه شهری اشـغال عسـكری آلتنه آله‌جقلرينی سـويليه‌رك تهديد ايتـديلر . بووضعيت حقنـده برابر برقرار ويره‌لم ديه سزی بورايه چاغيردم » ديدی . صكره «روسـلرك ايلرولمسـنی منع ايتمك وپايتختك اشـغالنه مانع اولمق ممكنمی ؟ » ديه صوردی . « خير » ديه جواب ويرديلر . بعده‌رؤف پاشانك تكليفی اوزرينه غراندوقك يالكز استانبول جوارينی اشغال ايله اكتفا ايلمسنه دائر برتلغراف كشيده‌سنه‌قرار ويرلدی . تلغراف همان‌چكيلدی . عبدالحميد

بشقه برقرار اتخاذ اولنمدن مجلسی بردنبره طاغتدی .

متعاقباً عبدالحميدك استانبولی ترك ايله بروسه‌يه چكيلمك نيتنده اولديغی خبری تكميل سرای ايچنده ياييلدی . حرمه قدر كيردی . قادينلر فرياد وفغانه باشلاديلر . مدهش برقيامت قوپدی . وكلا همان سرايه شتاب ايله‌خنكاره اكر بروسه‌يه كيتمك نيتنده‌ايسه كنديلرينك‌ده برلكده كلمكه حاضر اولدقلرينی سويلديلر . صكره كيفيتی اوزون اوزادی‌يه مذاكره‌ايله عبدالحميدی استانبولده قالمغه اقناع ايتديلر .

عبدالحميد سرور پاشايی خارجيه نظارتندن عزل ايدرك يرينه صفوت‌پاشايی تعيين ايتمش ايدی . صفوت پاشا يكی مرخص اوله‌رق ادرنه‌يه كوندرلدی . غراندوق نيقولا صفوت پاشايه‌انكلتره‌نك تهديداتنه قارشی استانبولی‌باب‌عالينك موافقتيله اشغال واوندن صكره انكليز دونانماسينك مرمره دكزينه دخولنی منع ايچون بوغازده‌كی طوپلرك يانته روس طوپلرينی دخی‌وضع ايدرك مشتركاً مدافعه ايلكی تكليف ايتمش ايدی . نتيجه‌سی مشكوك ومخاطره‌لی اولان بوتدبيره باب عالی موافقت ايتمديكی كبی غايت مفصل اولان مقدمات صلحيه حقنده‌كی‌مذاكرات دخی اوزايوب كيتمكده اولديغندن غراندوق ۲۱ شباطده صفوت پاشايه‌قرارگاه عموميسنی آياستفانوسه نقله‌قرار ويرمش اولديغنی تبليغ‌ايتدی . بوكا باب‌عالينك جواب موافقت ويرمسی ايچون يكرمی درت ساعتلك برمهلت اعطا ايتدی . بومدت ظرفنده اون ، اون ايكی بيك روس عسكرينك آياستفانوسه دخولنه موافقت ايدلميه‌جك اولورسه همان چتالجه اوزرينه يوروبوب تكميل اردوسيله برلكده آياستفانوسه داخل اوله‌جغنی‌ده سويلدی .

شباطك يكرمی اوچنجی كونی صباحلين غراندوق اركان حربيه هيئتيله برلكده شمندوفرله استانبوله حركت ايتمك اوزره ايدی كه عثمانلی مرخصلری پادشاهك كنديسنی آياستفانوسه دعوت ايتمكده اولديغی ، فقط ۱۲,۰۰۰ كشی يرينه يانته يالكز بيك كشی آلمسنی سويلديلر . بونك اوزرينه غراندوقك بتون شدت وخشونتی فوران ايدرك حشم وغضبندن آتش پوسكورور كبی : « يانمه ۱۰,۰۰۰ كشی آلمقلغمه دائر اولان تكليفمده نه‌درجه علوجناب‌مندمج اولديغنی آكلامامش ايسه‌كز ، سزك ايچون دها‌فنا ! مغلوبك‌غالبه شرائط درميان ايتمسنی قبول ايده‌مم . ايشته ايستديكم قدر عسكرله حركت ايده‌جكم . » جوابنی ويردی . ترنده حركت ايتدی . اوچتالجه‌يه مواصلت ايتديكی زمان‌سقوبه‌له‌ف

قوماندا‌سنده‌کی دردنجی قول اردو دخی حرکته مهیا برحالده سلاح باشنده بولنیوردی . چتالجه‌ده محمدعلی پاشا طرفندن کوندرلمش برمیرالای غراندوقك یاننه کله‌رك ، استانبول خط مدافعه‌سنده‌کی عساکر عثمانیه‌نك کری چکیلمه‌جکنی وغراندوقك معیت عسکرلریله بارکیرلرینی حامل اوله‌رق اولجه کلن ترنك‌ده یولده توقیف ایدلمش اولدیغنی تبلیغ ایتدی . غراندوق جواباً :

غازی عثمان پاشا

« شمدی کری دونیکز . ونم عسکرمك باشنده اوله‌رق کلدیکمی سویلیکز . صفوت پاشا (غراندوق ، پاشایی بر درجه‌یه قدر رهن اولمق اوزره یاننده آلیقومش ایدی) ایله برلکده که‌جکز . بز سلاح آتمیه‌جغز . فقط ایلك آتیله‌جق سلاح بنی واونی برلکده اوره‌جقدر » دیدی . ترن ایاستفانوسه طوغری یوله دوام ایتدی . کانون ثانینك یکرمی دردنجی

كوني صباحلين عساكر عثمانيه‌نك موقع مدافعه‌ی كوری تخليه‌لرندن برقاچ ساعت اول واصل اولدی. سرعسكر رؤوف پاشا ايله استانبول اوكنه اقامه ايدلمش اولان قطعاتك قوماندانلری طرفندن استقبال ايدلدی. اراتق مذاكرات صلحيه‌يه بورادە دوام اولندی. مذاكرات مرخصلرمزك (صفوت پاشا و برلين سفيری سعداله بك) اعتراض و مخالفتی و قونت ايغناتيه‌فك مناسبتسزلكلری يوزندن بر آزدها اوزادی. روسلر دونمانك كنديلرينه تسليمنی و عسكرلرك استانبوله دخولنی طلب ايتديلرسه‌ده حكومت بوطلبی رد ايتدی.

نهايت افرنجی مارتك برنجی كونی مجلس وكلا عبدالحميدك تحت رياستنده انعقاد ايدرك سعداله بك دخی حاضر اولديغی حالده مصالحه نامه بورادە بردها تدقيق ايدلدی وقبولی صورت قطعيه‌ده قرارگير اولدی. سعداله بك مجلس وكلانك مقرراتنی حاملاً اياستفانوسه عودت ايتدی. نهايت مارتك اوچنجی كونی ٢٩ ماده‌دن متشكل مصالحه نامه اياستفانوسده روسيه نامنه قونت ايغناتيه‌ف ايله موسيو نليدوف وبزم طرفدن خارجيه ناظری صفوت پاشا ايله برلين سفيری سعداله بك طرفندن امضا ايدلدی.

بومعاهده نامه‌نك برنجی ماده‌سی دولت عليه ايله قره‌طاغ بيننده‌كی حدودك صورت تصحيحنه دائر اولوب نيقشيك، غاچقه، سپوش، پودغوريجه، زابلياق وبار موقعلرينك امارته ترکنی وحدود قطعه‌نك بر آوروپا قوميسيونی طرفندن تعيينی وبو قوميسيونك بويانه نهری اوزرنده سير سفائن ايچون بر نظامنامهٔ مخصوص تنظيم ايلسی لزومنی محتويدر.

غريبدركه قره‌طاغك استقلاليتی آنجق ايكنجی ماده‌ده ذكر ايديله‌رك «باب عالی قره‌طاغ امارتنك استقلالنی قطعياً تصديق ايدر.» دينلمشدر. بونكله بواستقلالك روسيه ايچون ذاتاً چوقدنبری موجود اولديغی يكيدن ايما ايدلمك ايستنلمشدر.

اوچنجی ماده صربستان استقلالنی تصديق وصربيه ايله دولت عليه اره‌سنده‌كی حدودی نيش قلعه‌سی، درينا واديسی وكوچك ازوورنيق صربستانه قالمق اوزره تعيين ايديوردی. روماناپه ايسه صره بشنجی ماده‌ده گليور وبوماده رومانيانك اعلان ايتديكی استقلالك باب عالی طرفندن قبول ايدلديكی وغايت مبهم برافاده ايله‌ده رومانيانك تضمينات طلب ايتمكه حقی اوله‌جغی بيان ايدليور.

آلتنجی ماده بلغارستان حكومت جديده‌سنك تشكيلنه دائر اولوب بونده « بلغارستانك مختاريت اداره‌يه مالك و ويركو ويرر بر امارت اوله‌جق و حكومت مأمورلری ايله عساكر مليه‌سی خرستيانلردن اوله‌جقدر » دنيليور و معاهده‌نامه‌يه مربوط و غير صحيح بر خريطه‌ده حكومت جديده‌نك حدودی ارائه اولنيوردی . بو خريطه موجبنجه يكيدن تشكيل اولنه‌جق بلغارستان حكومتنك وسعتی ٣٠٠٠٠ ميل مربع و نفوسی بش ميليون اولمق اوزره حساب ايدلمش ايدی .

بو حسابجه بلغارستان امارتی منلستر و سلانيك ولايتلری دخی داخل اولمق اوزره طونه نهرندن آق دكزه قدر اولان اراضی‌يی احتوا ايده‌جك ايدی . يدنجی ماده موجبنجه بلغارستان پرنسی دولتلرك موافقتی و باب عالينك تصديقيله اهالی طرفندن انتخاب ايديله‌جك ايدی .

اوروپا دول فخيمه‌سنك بالفعل سلطنتده بولنان خاندانلری اعضاسندن هيچ بريسنك بلغارستان پرنسلكنه انتخاب اولنه‌مايه‌جغی دخی بو ماده‌ده صراحةً بيان اولنمش ايدی . پرنسك انتخابندن اول بلغارستان معتبراننده‌ن مركب بر مجلس ادرنه ويا طرنوه‌ده اجتماع ايدوب روسيه قوميسرينك نظارتی تحتنده اوله‌رق و سائر دولتلرك قوميسرلری حاضر بولنديغی حالده اداره مستقبله‌نك نظاماتنی تنظيم ايده‌جك ايدی . بلغارستانده اداره جديده‌نك تأسيسی و بونك صورت اجراسنه لااقل ايكی سنه‌يه قدر روسيه دولتنك بر قوميسرينه محول اوله‌جق ايدی .

سكزنجی ماده عساكر عثمانيه‌نك بعد از ين بلغارستانده اقامت ايتميه‌جكنه و اسكی قلعه‌لرك حكومت محليه معرفتيله هدم ايدليه‌جكنه دائر ايدی . آنجق نظام و آسايش و امنيتك محافظه‌سنه كافی عساكر مليه محليه‌نك تماميله تشكيلنه قدر روسيه عسكری بلغارستانده قالوب ايجاب ايدرسه روس قوميسرينه معاونت فعليه‌ده دخی بولنه‌جق ايدی . عساكر مذكوره‌نك مقداری بالآخره دولت عليه ايله روسيه دولتی طرفندن بالاتفاق تعيين اولنه‌جق ايدی . بلغارستانده قاله‌جق روس عسكرينك مدت اقامتی دخی ايكی سنه ايدی . عساكر مرقومه آلتی فرقه پياده و ايكی فرقه سواريدن عبارت اولوب موجودی ٥٠٠٠٠ كشيی تجاوز ايتميه‌جك ايدی . بونلرك مصارفی مملكت طرفندن تسويه قلنه‌جق و بونلرك روسيه ايله امر مراسلاتی يالكز رومانيا ايله دكل سائر قره‌دكز ليمانلری ايله دخی اجرا اولنه بيله‌جك ايدی .

طقوزنجی ماده موجبنجه بلغارستانك دولت متبوعه‌سنه اعطا ایده‌جکی سنوی ویرکو ادارهٔ جدیده‌نك برنجی سنهٔ اجراسنك ختامنده روسیه ودولت علیه وسائر قابینه‌لر بیننده حاصل اولان اتفاقله تعیین ایدیله‌جك ایدی .

بلغارستانك آطه‌لر دکزینه قدر توسیعی حسبیله دولت علیه‌نك آوروپای عثمانیده‌کی ولایاتی ایکی قسمه آیریله‌رق آره‌یه بلغارستان کیرمش اولدیغندن اونجی ماده دولتجه امارتك اوته طرفنده بولنان ولایتلره عسکر ومهمات وذخائرك صورت نقلنه دائر ایدی .

اون ایکنجی ماده‌ده طونه قلعه‌لرینك کاملاً هدم اولنه‌جغی وطونه سواحلنده بعد ازین رومانیا ، صربستان وبلغارستان صولرنده نه قلعه ونه‌ده سفائن حربیه بولنمیه‌جغی ، بوراده طونه مختلط قومیسیوننه عائد حقوق ، وظائف وامتیازاتك تماميله باقی قاله‌جغی محرر ایدی .

باب عالی اون اوچنجی ماده موجبنجه سنه بوغازینی ینه سیر سفائنه صالح بر حاله قویه‌جغی ، محاربه اثناسنده طونه نهرنده سیر سفائنك تعطیلندن متضرر اولنلرك زیاننه مقابل بشیوز بیك فرانق تضمینات اعطاسنی تعهد ایدییوردی.

اون دردنجی ماده‌ده درسعادت قونفرانسنك برنجی اجتماعنده عثمانلی مرخصلرینه تبلیغ قلنان اصلاحاتك باب عالی وروسیه ایله آوستریا دولتلری بیننده بالاتفاق قرار ویریله‌جك تعدیلات ایله بوسنه وهرسکده درحال موقع اجرایه وضع اولنمسی قبول ایدلمش ایدی. اون بشنجی ماده کرید جزیره‌سنده ١٨٦٨ نظامنامهٔ اساسیسنك اجرا ایدلمسنی شرط قیلیوردی. یانیه وتسالیا ایله روم ایلینك سائر محللرنده دخی بوکا مماثل اصلاحات اجرا ایدیله‌جك ایدی .

اون آلتنجی ماده‌ده باب عالی ارمنیلرك ساکن اولدیغی ایالتلرده درحال اجرای اصلاحاتی وخرستیانلرك کردلر وچرکسلردن تأمیننی درعهده ایدییوردی .

آیاستفانوس معاهده‌سنك بورایه قدر تعداد اولنان موادی میاننده اك مهمی بلغارستان امارتنك تشکیلنه دائر اولان آلتنجی ماده ایدی. دیکر برمادهٔ مهمه‌ده شمدی‌سویلیه‌جکمز اون طقوزنجی ماده‌درکه تضمینات حربیه‌یه دائردر. روسیه بزدن بوماده موجبنجه اولا اصل مصارف حربیه‌سی ایچون طقوزیوز میلیون روبله، ثانیاً روسیه‌نك سواحل جنوبیه‌سنه واخراجات تجارتنه وشمندوفرلرینه محاربه یوزندن وقوعبولان ضرر ایچون درت‌یوز میلیون روبله، ثالثاً قفقاسیه هجومنده وقوعبولان ضررلره مقابل یوزمیلیون روبله ، رابعاً ممالك عثمانیه‌ده

روسیه تبعه‌سیله تأسیساتنه وقوعبولان ضررلرایچون‌ده اون‌میلیون‌که جمعاً برملیار درت‌یوزاون‌میلیون روبله یعنی ایکیوز قرق‌بش‌ملیون‌ایکیوزیدی‌بیك‌اوچیوزبر لیرای عثمانی وبریجق مجیدیه تضمینات ایستیوردی . مادۀ مذکوره‌دن فقرات آتیه‌یی عیناً نقل ایدییورز : « روسیه ایمپراطوری دولت علیه‌نك مضایقۀ مالیه‌سنی ودولت علیه‌نك بوبابده اولان آرزوسنی نظر اعتباره آلوب تضمینات حربیۀ مذکوره‌نك اکثر قسمی یرینه زیرده محرر ترك اراضی ایله تأدیه‌سنی قبول ایدر :

اولا طولچه سنجاغی یعنی کیلیا ، سنه ، محمودیه ، ایساقچی ، طولچه ، ماچین بابا طاغ ، حرصوه ، کوستنجه ، مجیدیه قضالری وطونه‌ده واقع آطه‌لر روسیه‌یه ترك اولنمش ایسه‌ده روسیه دولتی مذکور محللری ممالکنه الحاق ایتمك افکارنده اولمدیغندن بیك‌سکزیوزاللی آلتی معاهده‌سیله روسیه‌دن آلنان بسارابیاقطعه‌سیله مبادله ایتمك حقنی حفظ ایدر ...

ثانیاً اردهان ، قارص ، باطوم وبایزید ایله حاوی اولدقلری اراضی صوغانلی طاغنه قدر روسیه‌یه ویریله‌جکدر .

ثالثاً برنجی وایکنجی فقره‌ده بیان اولندیغی وجهله روسیه‌یه ترك اولنان اراضی برملیاریوزملیون روبله اعتبار اولنمشدر . تضميناتك باقی قالان اوچیوز ملیون روبله‌سنك صورت تأدیه وتأمینی ــ ممالك عثمانیه‌ده روسیه تبعه‌سیله‌مؤسساتنه تعیین اولنان اون‌ملیون روبله مستثنا اوله‌رق ــ روسیه دولتیله سلطنت سنیه بیننده براتفاق مخصوص ایله تسویه اولنه‌جقدر . »

یکرمی‌برنجی ماده موجبنجه روسیه‌یه ترك اولنان محللر اهالیسی مهاجرتی اختیارده ، اراضی واملاکلرینی‌فروخت‌ایله حرکت ایتمکده مختاربراقیلمشلردی . معاهده‌نك تاریخ تعاطیسندن اوچ سنه صکرهماللرینی صاتوب کیده‌میان اهالی روسیه تبعه‌سی اوله‌جقلردی .

یکرمی ایکنجی‌ماده من‌القدیم ادعا اولنان روس حمایه‌سنی ابقا وروسیه سفارتخانه‌سیله قونسلوسلرینك روسیه‌لی پاپاس وزواری رسماً حمایه حقوقنی حائز اوله‌جقلرینی صراحةً بیان ایدییوردی . آینوروزده بولنان روس رهابینی‌دخی حقوق سابقه ومؤسسات مذهبیه‌لرینی محافظه ایده‌جکلردی .

یکرمی بشنجی ماده موجبنجه روسیه عسکری آوروپاده بولنان ممالك

عثمانیه‌یی صلح قطعینك انعقادندن اول بیله آناطولیده‌کی ممالك عثمانیه‌یی آلتی آی ظرفنده تماماً تخلیه ایده‌جك ایدی. باب عالی یکرمی یدنجی ماده‌ده محاربه زماننده روسیه عسکریله مناسبتده بولنان تبعهٔ عثمانیه حقنده اجرای مجازات ایتمامکی قبول ایدییوردی. واشبو معاهده‌نامه معاهدهٔ ابتدائیه‌نك تغییراته محتاج اولدیغنه دلالت ایلدیکی وجهله صکره‌دن اوروپا دولتلرینك داخی موافقتیله قطعی بر معاهده عقدینه مانع اولمدیغی حالده یکرمی سکزنجی ماده‌ده دولتین متعاهدتین اشبو معاهده‌نك تعاطیسی تاریخندن اعتباراً کندولرینی رسماً متعهد عد ایده‌جکلری بیان اولنیوردی .

دولتلر آره‌سنده اختلاف و برلین معاهده‌سی

اوروپا دولتلری روسیه‌نك ، حین مصالحه‌ده اعتدالپرورانه طاورانه‌جغنی خاطرلرینه بیله کتیرمامش ایسه‌لرده ادرنه وایاستفانوسده عقد اولنان ایتلافلری کورنجه ینه پك زیاده دوچار حیرت اولدیلر . بو معاهده‌لره الك زیاده اعتراض ایدنلر طبیعت مصلحت اقتضاسندن اوله‌رق اوستریا ایله انکلتره ایدی . ویانه‌ده ٢٤ شباطده ایمپراطورك ریاستنده بر مجلس وکلا عقد اوله‌رق بو مجلسده قونت آندراشی دله‌غاسیون مجلسلرندن آلتمش میلیون فلورین تخصیصات طلبنه مأمور ایدلدی . بو مبلغ حد ذاتنده جزئی ایسه‌ده طوغریدن طوغری‌یه حرکات عسکریه‌دن زیاده اوستریا پولتیقه‌سنه صرف دیپلوماسی نقطهٔ نظرندن قوة الظهر اوله‌جق ایدی .

قونت آندراشی طرفندن ممکن مرتبه اطمینان بخش ایضاحات ویرلمسی اوزرینه طلب اولنان تخصیصات ١٩ و ٢١ مارت تاریخنده دله‌غاسیونلرجه قبول ایدلدی . قونت آندراشینك فکرنجه شرقه عائد مسائل معلقه‌نك صلحاً تسویه‌سی آنجق مذاکراته تکمیل اوروپا دولتلرینك داخی اشتراکی ایله ممکن ایدی . بوسنه وهرسکه کلنجه آندراشی اوستریا مجلسلرینك بو بابده‌کی پولتیقه‌سنی اسباب مختلفه‌دن ناشی پك او قدر آچیقدن آچیغه اعتراف ایده‌میوردی . فقط آتیده

كوريله‌جكى وجهله روسيه‌نك بلغارستان حقنده‌كى پروژه‌سنه تا بدايتدنبرى اعتراضه قرار ويرمش اولمغله انكلتره پولتيقه‌سنى تصويب ايتمش اوليوردى.

امدى روسيه حكومتى مارتك صوك كونلرنده قونت ايغناتيه‌فى ويانه‌يه كوندره‌رك اوطرفدن كورديكى مقاومتى كيدردوبو صورتله آوستريا ايله انكلتره‌نك بو مسئله‌ده اتفاق حاصل ايتملرى مهلكه‌سنك اوكنى آلمغه چالشدى. [٧٨] بو بابده‌كى مذاكرات هرنقدر محرمانه اجرا ايدلمش ايسه‌ده قونت ايغناتيه‌فك، اوستريانك كنديسنه ايبرمق ايستديكى دائرۀ منافعك حدودى حقنده تفصيلات ايستديكى شايع اولمشدر. بونك اوزرينه اوستريا اركان حربيه‌سنك قراريله اوستريا ايچون بالقان شبه جزيره‌سنك غربنده بوسنه، هرسك وآرناوودلق طريقيله سلانيكه قدر اولان اراضيده روسيه‌نك مذكور شبه جزيره‌نك قسم شرقيسنده الده ايتمكه چالشديغى نفوذ وموقع سياسيه معادل برموقع طلب ايدلدى. فقط انكلتره دولتنك اوآثناده ارائه ايلديكى قوت ومهارت تركيانك تقسيمى حقنده‌كى پروژه‌لره نهايت ويره‌رك عموم اوروپا پولتيقه‌سنى بشقه مجراره سوق ايتدى.

انكلتره حكومتى كرك پارلمنتوده جريان ايدن مناقشات شديده اثناسنده وكرك روسيه ايله تعاطى ايلديكى محرراتده برلين معاهده‌سنك اشبو مقررات جديده ايله فسخ والغا ايدلمامسى وآياستفانوس معاهده‌سنك براى تدقيق براوروپا قونغره‌سنه توديع ايدلمسى خصوصنده اصرار ايديوردى. حكومت، آياستفانوس معاهده‌سنك عقدندن اول ١٨ شباطده تداركات عسكريه ايچون طلب ايتديكى آلتمش ميليون انكليز ليراسى تخصيصاتى پارلمنتويه قبول ايتديرمش اولديغندن، ليبراللرك ياغديردقلرى اعتراضاته رغماً طوتديغى مسلكك انكليز ملتى ايچون الك طوغرى بر پولتيقه اولديغنه امين ايدى. بناءً عليه تداركاته كمال كرمى ايله دوام اولنيوردى. اردو وميليس احتياطلرينك جمعنه، هندستان عساكرينك بيله جلبنه قرار ويرلدى. اوائلجه دخى بيان ايلديكى وجهله خارجيه ناظرى لورد دربينك استعفاسى اوزرينه يرينه لورد ساليسبورينك كچديكى كبى حربيه نظارتنه ستانلى‌نك، هندستان نظارتنه هاردينك تعيين اولنمقله متجانس بر قابينه تشكيل ايتمش ايدى. لورد ساليسبورينك ٢ نيسان ١٨٧٨ تاريخلى تحريرات عموميه‌سى او دورده يازيلان محرراتك الك شايان دقت اولنلرندندر. انكلتره‌نك بومسئله‌ده‌كى بياننامه‌سى عدينه سترا اولان اشبو تحريرات ديپلوماسى

اصولنه مغایر اوله‌رق سفرایه ارسالنی متعاقب همان غزته‌لرله‌ده نشر ایدلمش ایدی . خارجیه ناظری اشبو تحریرات عمومیاسنده ١٤ کانون ثانیدن ٢٦ مارته قدر وقوعبولان مذاکراتی خلاصه ایتدکدن صکره دیبوردی‌که :

١٨٧١ لوندره قونفرانسنك برنجی پروتوقولنه مربوط بیاننامه‌ده روسیه دخی داخل اولدیغی حالده بالعموم دول معظمه مرخصلری دول عاقده‌نك موافقتی اولمقسزین هیچ بر دولتك رأی خودیله کندینی بر مادهٔ عهدیه‌دن آزاده عد ویاخود مادهٔ مذکوره‌یی تعدیل ایده‌مامسی حقوق دول قواعد اساسیه‌سندن بری اولدیغنی تصدیق ایتمشلردر .

قونت ژول آندراشی

بو معاهده‌نك الك مهم نتایجندن بری آوروپانك جنوب شرقیسنده ساکن اقوامك کافه‌سی اوزرینه برتأثیر اجرا ایلسندن عبارتدر .

آیاستفانوس معاهده‌سنك بلغارستان حکومت جدیده‌سنك تأسیسنه دائر اولان ماده‌لریله روسیه‌نك حمایه وقونترولی آلتنده قوتلی براسلاو حکومتی تشکل ایدییور . بوحکومت قره‌دکز و آطه‌لردکزی سواحلنده مهم لیمانلره صاحب اولدیغندن روسیه‌نك اشبودکزلرده‌کی مناسبات سیاسیه وتجاریه اوزرینه متفوق برنفوذ وتأثیر صاحبی اولمسنی انتاج ایدر . صورت تشکیلنه نظراً اسلاو اکثریت حاکمه‌سی ایچنده روم عرقنه منسوب کلیتلی اهالی دخی بولنه‌جقدر . حکومت جدیده‌نك روسیه طرفندن منتخب برادارهیه تابع اوله‌جغنه تشکیلات اداره‌سنك برروس قومیسری طرفندن اجرا ایدیله‌جکنه واشبو تشکیلاته عائد نظاماتك بر روس اردوسنك قونترولی تحتنده موقع اجرایه وضع اولنه‌جغنه دائر اولان مواد ، بوحکومتك ایلریده هانکی سیاستی تعقیب ایده‌جکنی درجهٔ کافیه‌ده ارائه ایلکده‌در . استانبولك ، دولت علیه‌یه براقیلان روم ، آرناوود

واسلاولرله مسكون ولايتدن تفريقی ولايات مذكوره‌نك اداره‌سنجه مشكلات دائمه توليد ايده‌جكی وسكنه‌سنك اداره‌سز، حكومتسز قالمق تهلكه‌سنی بادی اوله‌جغی شبهه‌دن آزاده‌در . رومانيانك بساراب‌ياپی غائب ايتمسی ، بلغارستانك

روسيه چاری ايكنجی آلكساندر

اك زياده اسلاو ورومِلرله مسكون اولان قره دكز سواحلنه قدر توسيعی ، باطوم كبی مهم برليمانك ضميمهٔ ممالك ايدلمسی ، روسيه‌نك تكميل قره دكز حواليسنده نافذالكلم اولمسنی انتاج ايده‌جكدر .

ارمنستان قلاعنك الدن ايدلمنى بوولايت اهالسنك قلاع مذكوره يه صاحب اولان دولت ادارهسنه چكمسنى استلزام ايدهجكى كى طرابزون ايله ايران آرهسندهكى آوروپا طريق تجارتى كردستانده روسيه يه ترك اولنان اراضى وروسيهنك مسلك معلوم تجاريسى سببيله دوچار انقطاع اوله جقدر .

لورد ساليسبورينك تحريرات عموميهسى روسيهنك ديكر شرائط صلحيهسنى وازجمله تضمينات حربيهيه دائر اولنلرينىده بوصورتله رد ايدييور ، روسيهنك اتخاذ ايتمك ايستديكى تدابير بويله برر برر رده شايان اولديغى كبى هيئت عموميهسنك تأثيرىده بشقهجه داعئ مضرت وبناءً عليه دولتلرك بونى صورت جديدهده نظر دقته آلملرى شايان توصيه اولديغى بيان ايديلهرك خاتمهسنده « انكلتره حكومتى ، بوراده موضوع بحث اولان موادى هيئت عموميهسيله و معاهدات موجودهيه ، انكلتره ايله دول سائرهنك حقوق مكسوبهلرينه و آوروپاطرفندن صورت دائمهده تعقيب ايديله كلكده اولان مقاصد خيرخواهانهيه تعلق ومناسبتلرى اعتباريله تدقيق ايدهبيلهجك بر قونغرهيه معالممنونيه اشتراك ايلر . » ديلميوردى .

اردو وميليس احتياطلرينى اجتماعه دعوت ايدن امرنامهلر اشبو تحريرات عموميهيه بردرجهيه قدر قوةالظهر اولمق اوزره نشر ايدلمش ايدى . انكلترهنك معظم دونماسندن ماعدا ٩٩,٠٠٠ كشيلك اردوى دائميسنه ٨٥,٠٠٠ ميليس و ٣٨,٠٠٠ احتياط افرادى علاوه ايدرك ٢٢٢,٠٠٠ كشيلك بر قوت چيقارمسنه قرار ويرلدى . پرنس غورچاقوف انكلترهنك تحريرات عموميهسنه ٩ نيسان ١٨٧٨ تاريخلى قيصه بر تحريرات ايله جواب ويردى . بو تحريراته اون ايكى مادهدن عبارت اوزونجه بر مخطره دخى ملفوف ايدى . روسيه حكومتى بو مخطرهسنده كنديسنك دلائل وبراهين معهودهسنى سرد وتكرار ايتمكله برابر صورت عموميهده معتدل بر لسان استعمال ايدييوردى .

نيسان نهايتنده ومايس ابتداسنده پياده ، سوارى طوپچى و استحكام عسكرندن مركب ٧٠٠٠ كشيلك بر هندستان فرقهسى بومبايدن مالطهيه متوجهاً يولهچيقدى ١٣ مايسده قراليچه ويقتوريا آلدرشوت اردوكاهنده برنجى قول اردويه رسم تجيد اجرا ايتديرديكى اثناده ايكنجى قول اردو دخى عينى زمانده حاضرلانمش اولديغندن انكلترهنك او تاريخده آوروپاده ٧٠,٠٠٠ كشيلك بر اردوسى محاربهيه مهيا ايدى . ديكر طرفدن روسيه دخى تداركاتدن صرف نظر ايتميوردى . فقط شمديىيه قدر صرف ايتمش اولديغى قوت وقدرتى روسيهنك

اوزمانكى حالنه نظراً انكلتره ايله محاربه‌يه ايلديكى بيله جك بر حالده دكل ايدى .
بوندن بشقه بو حربك ظهورى تقديرنده انكلتره‌نك يالكز غاشيه قاليه جغى ده
محقق ايدى [illegible]
[illegible] اندوق نيقولا [illegible] كويا احوال صحيه‌سندن طولايى [illegible]
[illegible] ايتمكى بوغزانده [illegible] ايله بر [illegible]
[illegible] ايدى [illegible] باش قوماندانلغنه [illegible] تعيين [illegible] اوكان [illegible]
[illegible] ايشنده [illegible] انتخاب اولنديغى [illegible] قوماندانى [illegible]
[illegible] بولنديغى . [illegible]
[illegible] ابتلاى [illegible] اطاعتسزلك [illegible]
ايدى . [illegible] اهميت ([illegible] اولديغندن [illegible] تدابير
شديده اتخاذينه لزوم كورولدى . [illegible] كلى قوماندانى [illegible] ايدى .
[illegible] اولان [illegible] نقل ايدلدى .
[illegible] وسائر [illegible] بر [illegible] ايچون [illegible]
تشكل ايتديكى [illegible] ايده‌بيله‌جكى [illegible] تشكل
[illegible] تعميم ايدلدى .
بونك ايچون [illegible] بعض [illegible] وقوع بولمش ايدى [illegible]
[illegible] بالقان [illegible] جزيره‌سنك وجوارينك [illegible] ايدى .
[illegible] ماكدونيا ، كريد ، رودوپ بالقانى [*] و بونلرده‌كى [illegible]
[illegible] اصول اداره‌ حربيه‌سنى [illegible] ايليه [illegible]
كسيلمك راده‌سنه كلمش ايدى . دها [illegible] روماتيزما
[illegible] ظهور ايتمش ايدى [illegible] آينده
-٣٧٤٧ [illegible] تشكيلات [illegible] آتى
[illegible] طبيب [illegible] ٥ [illegible] ١٤ [illegible] طبيب ايله ٣٦٠
[illegible] اولمش ايدى . ايكنجى [illegible] قوماندانى [illegible]

---

[*] [illegible] آهالى مسلمه حقنده اجرا ايديلن مظالم [illegible] درجه
[illegible] ايدى [illegible] ايدیلن [illegible] اختيار
قادينلرك بلارحم وشفقت احراق ايدلدكلرى ، بر كوبده ٢٥٠ خانه‌دن يالكز اون اوچ
خانه قالديغى ، قيرق قيزك ، آنالرى الندن غصب ايديله‌رك اون بدى ياشنده بر دلقانلى‌نك الرى
باغلى اولديغى حالده قزاقلره تسليم ايدلديكى و بونلرك بى‌چاره‌يى آنجق نعش بى‌روح حالنه كتيردكدن
صكره آلارتدن [illegible] تحرير در .

والیلکی وظیفه‌سنی ایفا ایتمکده اولان جنرال سوه‌چین دخی تیفودن تلف اولدی . تیفودن بشقه دیگر علل ساریه دخی ظهور ایتدیکندن مایس آینده خسته‌خانه‌لرده یاتانلرك مقداری ۷۰,۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولمش ایدی. قفقاسیه جمعیت طبیه‌سنك راپورینه نظراً حربده قفقاسیه اردوسندن یاره‌لانه‌رق تلف اولنلر ۳۹۰۰ کشی قدر اولدیغی حالده ۱ نیسان ۱۸۷۷ دن ۱ تشرین اول ۱۸۷۸ تاریخنه‌قدر خسته‌لقدن تلف اولنلر ۹۸۷۱ کشی ایدی . یکیدن عسکر جمعنه قالقشلدیغی تقدیرده روسیه‌اهالیسنك نه‌حاله کرفتاراوله‌جقلرینی آکلامق ایچون مأمورین محلیه طرفندن ویریلن راپورلری اوقومق کفایت ایدر . بونلردن رقازان ولایتی داخلنده (مورایه وه‌نسك) حکومت محلیه‌سنك برراپورینی مثال اولارق ذکر ایدییورز . بوراپورده دنیلیورکه :

« عسکرلرك برچوغی قاریلرینی و چوجقلرینی براقوب کیتمش واشیای عسکریه‌سنی تدارك ایچون حیوانتی صاتمغه مجبور اولمش ایدی. بونلر کیتدکدن صکره عائله‌لری ویرکو وبورجلرینی اوده‌مك ایچون اشیای ذاتیه‌لرینی صاتمغه مجبور اولدیلر . برچوقلرینك محصول حصادینی ویرکوسنه‌مقابل مصادره ایله یوق بهاسنه صاتمغه مجبوراولدق. حزیرانده کویده اکمك والبسه هیچ قالمدیغندن بلدیه محتاج عائله‌لره معاونته مجبور اولدی . قوچاروف قریه‌سنده محاربه‌یه کیتمش اولان بر عسکرك اختیار بیوك والده‌سیله والده‌سندن وآلتی‌چوجقدن مرکب عائله‌سنك کانون ثانیده یکانه مدار معیشتی بر روبله ایله‌صکره‌دن توزیع اولنان ایکی روبله‌دن عبارت ایدی . »

استانبولده دخی روس استیلاسندن فرار ایدوب کلمش اولان مهاجرین اسلامیه نیم عریان وپریشان بر حالده جامعلره وسائر مبانئ عمومیه‌یه‌یرلشدیر- لمشلردی . بونلرك حال سفالت اشتمالنی تخفیف ایچون استانبول اهالیسی ممکن مرتبه معاونته شتاب ایتدکلری کبی اعانه‌یه اجنبیلر دخی اشتراك ایتمش ایدیلر. کانون ثانی‌صوکلرنده آلمان‌قونسلوسنك تحت‌ریاستنده براعانه‌قومیسیونی تشکل ایتمش ، ایمپراطور ویلهلم دخی اعانه‌یه کلیتلی بر مبلغ ایله اشتراك ایلمش ایدی .

روسیه‌ده اهالی بروجه بالا سفالت ایچنده بولندیغی ، روسیه‌نك مضایقهٔ مالیه‌سی‌ده صوك درجه‌ده اولدیغی حالده پترسبورغ حکومتنك ، آوروپانك اعتراضاتنه قارشی مساعدات واسعه‌ده بولنمسی اقتضا ایده‌جکی آشکار ایکن یکی

بر حرب تهلکه‌سنی بر طرف ایتمك ایچون ینه آلمانیانك پك چوق صرف مساعی ایتمسی لازم کلدی .

آلمانیا وروسیه حکومتلری ، حتی ایکی مملکتك ایمپراطورلری آره‌سنده دها حربدن اول بعض مرتبه‌سوء تفهملر ظهوره کلمش ، حتی روسیه آلمانیایی تهدیده قدر ایلری وارمش ایدی . پرنس بیسمارق رایخشتاغده ایراد ایتدیکی بر نطقده دیمش ایدی که :

« پرنس غورچاقوف آلمانیادن زیاده فرانسه‌ده افکار عمومیه‌یی روسیه طرفه جلب ایچون صرف مساعی‌یه ١٨٧٥ سنه‌سنده باشلامشدر . بر تلغرافنامه‌سنده آلمانیانك ١٨٧٥ ده فرانسه‌یه تجاوز فکرنده بولندیغنی وفرانسه‌یی بوتهلکه‌دن کندیسی قورتاردیغنی عالمه اعلان ایتمش ایدی . نهایت ١٨٧٦ ده دولت علیه ـ روسیه سفرینك وقوعندن اول روسیه ایله آوستریادن برینی دیکرینه ترجیح واختیار ایتمکلکمز ایچون بعض طرفلردن اجبار واقع اولدی ایسه‌ده بز بونی رد ایتدك . »

بونکله برابر سفر مذکور ختام بولوبده مصالحه دوری حلول ایدنجه آلمانیا ینه متفق قدیمنك منافعنی محافظه‌دن کری طورمدی .

١٨٧٨ ایلك بهارنده روسیه ، دول معظمه طرفندن برلینده بر قونغره عقدی تکلیفنی رسماً درمیان ایلدیکی زمان پرنس بیسمارق فریدریخسروه‌ده آغیر خسته یاتیوردی . بیسمارق بویله بر قونغره‌نك انعقادینه پك‌ده طرفدار اولمدیغی حالده نهایت ینه موافقت ایتدی . انکلتره ایله آوستریانك موافقتنی استحصال ممکن اولورسه کندیسنك‌ده بو قونغره‌یه اشتراکه مهیا اولدیغنی بیان ایلدی . روسیه آوستریانك موافقتنی استحصال ایتمکی تعهد ایتدیکی کبی بیسمارق دخی دولت مشارالیها نزدنده بوخصوصدن التماسده بولنه‌جغنی وعد ایلدی .

روسیه‌نك لوندره سفیری قونت شووالوف ٧ مایسده صلحك پك میال اولدیغی حالده پترسبورغه عزیمت ایتدی . اثنای عزیمت وعودتنده آلمانیاباش وکیلی ایله کوروشوب ٢١ مایسده لوندره‌یه عودت ایلدی . بوسیاحت نتیجه‌سنده روسیه ایله انکلتره آره‌سنده بر ایتلاف وجوده کلدی . بو ایتلاف قونغره‌ده طرفین مرخصلرینك متقابلاً رعایت ایده‌جکاری موادی محتوی ایدی . مواد مذکوره بر وجه زیر نقل اولنور :

« اولا انکلتره ، بلغارستانك آیاستفانوس معاهده‌سنده محرر اولدیغی وجهله

طولاً تمديد وتوسيعنى رد ايدر . فقط روسيه مرخصلرى قونغره‌ده بونك محسنات وفوائدينى تعداد وتذكار ايله‌رك حقنى محافظه ويعنى فمانده انكلتره‌نك فكرينه قطعيه‌نه قارشى بوبابده اصرار ايتميه‌جكنى وعد ايلمشدر.

ثانياً بلغارلرله مسكون اولان ولايات عثمانيه‌نك حدود جنوبيه‌سنى اولمق اوزره درسعادت قونفرانسنده نره‌لرى تكليف ايدلمش ايسه يكى تشكل ايده‌جك بلغارستان امارتنك حدود جنوبيه‌سى ده كزردن او قدر اوزاق بولنه‌جقدر . قونغره‌ده حدود مسئله‌سى موضوع بحث اولديغى وقت بلغارستان حدودنى آطه‌لر دكزى سواحلنه قدر قطعياً تمديد ايدلميه‌جكدر . بو قيد لاغوس كورفزينك غرب طرفنه عائد اولوب قونغره حدودك بو نقطه‌دن قره دكزه قدر نره‌لردن كچه‌جكنى مذاكره وتعيينده سربستدر . ثالثاً بلغارستانك حدود غربيه‌سى بو حواليده ساكن اهالينك جنسى نظر دقته آلنه‌رق تصحيح اولنه‌جق يعنى بلغار اولميان اهالينك ساكن اولديغى محللر امارت حدودى داخلنه آلنميه‌جقدر.

بلغارستانك حدود غربيه‌سى تقريباً يكى پازاردن قوجه بالقانه تمديد ايديله‌جك خطك خارجنه چيقميه‌جقدر . رابعاً بروجه مشروح تحديد ايديلن بلغارستان ايكى ولايته تقسيم ايديله‌جكى ، بونلردن بالقانك شمالنده‌كى سياسة مستقل وبر پرنسك زير اداره‌سنده اولوب بالقانك جنوبنده‌كى ديكر ولايته‌ده اوروپانك موافقتيله بش ويا اون سنه مدتله منصوب بر خرستيان والى اداره‌سنده ـ انكليز مستملكاتنده جارى اولان طرزده ـ واسع بر استقلال اداره ويريله‌جكدر .

خامساً روسيه امپراطورى جنوبى بلغارستاندن عساكر عثمانيه‌نك چكيلمسنه اهميت مخصوصه عطف ايتمكده وعساكر عثمانيه بوراده براقلديغى تقديرده بلغار اهالينك آتيسى ايچون هيچ بر تأمينات الده ايتمش اولمه‌جغنى بيان ايلمكده اولديغندن لورد ساليسبورى عساكر عثمانيه‌نك جنوبى بلغارستاندن چكيلمسنه موافقت ايديور . فقط جنوبى بلغارستان ولايتنده بر قيام وياخود خارجدن بر تعرض وقوعنده وياخود احتمال وقوعى تقديرنده عساكر عثمانيه‌نك بونى منع ايچون ولايته نه صورتله داخل اوله‌جقلرينه دائر قونغره‌جه بر قرار ويريله‌جك اولورسه روسيه بو قراره مخالفت ايتميه‌جكدر.

خلاصه انكلتره قونغره‌ده پادشاهك عسكرينى جنوبى بلغارستان حدودينه سوق ايلمسى حقنى مدافعه والتزام ايلك صلاحيتنى محافظه ايدر . ديكر طرفدن

روسیه مرخصی‌ده کوردی سالیسبورینك بو تکلیفنی قونغره‌ده تنقید ایچون تماما سربست اولمق حقنی محافظه ایلر.

سلدسا انکلتره حکومتی جنوبی بلغارستان میلیس عسا کرینك بیوك رتبه‌لی قوماندانلرینك اوروپانك موافقتیله طرف دولت علیه‌دن تعیین ایدلمسنی طلب ایدر.

سابعا ارمنستان حقنده ایاستیفانوس معاهده‌نامه‌سنده مندرج مواعیدك یالکز روسیه‌یه دکل انکلتره‌یه دخی ویرلمسی ایجاب ایدر.

ثامنا روسیه کبی انکلتره حکومتی دخی بالقان شبه جزیره‌سنده رومللرك ساکن اولدقلری ولایاتك تشکیلات آتیه‌سنده شدیدا علاقه‌دار اولدیغندن ایاستیفانوس معاهده‌نامه‌سنك اون برنجی ماده‌سنك تعدیلیله یانیه وتسالیا ولایتلریله زیر حاکمیت عثمانیه‌ده قالان سایر خرستیان ولایتلرك آتیا تشکیلاتی اجرا ایدلدیکی صره‌ده دول سایره‌نك واز جمله انکلتره‌نك دخی رأیی استفسار ایدلمسی لزومنك درجی لازمکلیر. تاسعا تضمینات حربیه‌یه کلنجه، روسیه ایمپراطوری حضرتلری تضمینات مذکوره‌یی اصلا استملاك اراضی‌یه تحویل فکرنده اولمیوب بو بابده تامینات اعطاسندن دخی امتناع ایدرسه انکلتره حکومتی دولت علیه‌نك دائنی اولدیغندن تضمینات حربیه‌دن طولایی حقوقنك دوچار ضرر اولمسنه راضی دکلدر. بو خصوصده حربدن اول نه حال ووضعیتده بولنیورسه ینه اویله قالمق ایستر. انکلتره حکومتی روسیه‌نك تضمینات حربیه‌نك مقداری حقنده اتخاذ ایده‌جکی قرار قطعی‌یه مخالفت ایتمکسزین کندیجه لابد کورونن اعتراضات جدیده‌یی درمیان ایتمك حقنی محافظه ایدر.

عاشرا آلشکرد وادیسی ایران شاهراه تجارتنی تشکیل ایتمکده ودولت علیه نظرنده غایت بیوك بر اهمیتی حائز بولنمقده اولدیغندن روسیه ایمپراطوری حضرتلری بو وادی‌یی وبایزید شهرینی دولت علیه‌یه اعاده‌یه موافقت ایدر. فقط دیکر جهتدن روسیه رو بور قطعه صغیره‌سنك ایرانه ترکنی طلب ایتمش وبو طلبی قبول ایدلمش، بو قطعه‌نك شاهه اعاده‌سنی متوسط ایکی حکومت قومیسیونلری دخی موافق بولمشدر.

٨٧٨١

حادی عشر — اکر روسیه حکومتی بساربیانك تکرار کندینه ترك ایدلمسنده صورت قطعیه‌ده اصرار ایده‌جك ~~اولورسه انکلتره حکومتی عظم تأسف بیانه~~ مجبور اوله‌جقدر. فقط پاریس مصالحه‌سنده امضاسی اولان دیکر دولتلرك

رومانيانك مذكور معاهده ايله معين اولان حدودينى سلاح قوتيله محافظه‌يه مهيا اولمدقلرى لايقيله‌ا كلاشيلديغندن انكلتره حكومتى دخى كنديسنك بومسئله‌ده مبادلهٔ متصوره‌يه مخالفتدن تولدايده‌جك مسئوليتى يالكز باشنه درعهده‌ايده‌جك قدر علاقه‌دار بولنمديغنى ظن ايدر . بناءً عليه بويولده ويريله‌جك برقراره مخالفت كوسترمامكى تعهد ايلر . انكلتره حكومتى روسيه ايمپراطورينك باطومى وارمنستانده استيلا ايلديكى محللرى استملاك ايلمك خصوصنده‌كى آرزوسنه مخالفت ايتمامكه مهيا اولديغنى بيان ايتمكله برابر روسيه حدودينك بوصورتله توسيعندن ايلريده وخيم وآسياى عثمانى اهاليسنك استراحتنى مخل مهالك ظهور ايده‌بيله‌جكنى دخى كتم ايده‌مز . فقط انكلتره حكومتى دولت عثمانيه‌يى بوتهلكه‌دن صيانت ايلمك مجبوريتنك ايلريده بالخاصه انكلتره‌يه توجه ايده‌جك بروظيفه اولديغى وبووظيفه‌نك ، آوروپانك يكى بر حربك مخاطراتنه معروض بولنمسنه حاجت قالمدن حل اولنه‌بيله‌جكى فكرنده‌در . [*] عينى زمانده انكلتره حكومتى حشمتلو چار حضرتلرندن صادر اولان براعاده‌يى‌ده قيدايدر .

بوافاده‌يه كوره ايلريده روسيه‌نك حدودى آسياى عثمانى‌يه طوغرى دها زياده توسيع ايدلميه‌جكدر . انكلتره حكومتى آياستفانوس معاهده‌سنك بومخطره ايله قبول اولنان تعديلاتنى كافى كورديكندن معاهدهٔ مذكوره‌نك شكل حاضرينه كوره سرد ايتديكى اعتراضاتى تخفيف ايچون آياستفانوس مصالحه‌نامه‌سنك بالاده مذكور اون ماده ايله تعديل ايدلمامش اولان جهتلرينك محافظه‌سنى روسيه حكومتى قونغره‌ده مصراً طلب ايلديكى تقديرده بوطلبنه مخالفت ايلمامكى تعهد ايدر .

طرفين حكومتلرينك ، شمديدن كشفى غير قابل اولوب قونغره‌مذاكراتنك اثناى جريانده لزوم كورولمسى ممكن اولان تعديلات جديده‌يى موافقت مشتركه ايله درميان ايلملرى امكانى موجوددر . فقط اشبو تعديلات جديده حقنده روس وانكليز مرخصلرى آره‌سنده بر ائتلاف حصوله كليه‌جك اولورسه او حالده روسيه وانكلتره مرخصلرى قونغره اثناسنده اشبو مخطره احكامنه رعايتله مكلفدرلر . بوكا توفيقاً اشبو وثيقه روسيه‌نك لونده سفيرى ايله انكلتره حكومتى باش وكيلى طرفندن امضا ايدلمشدر . لونده فى ٣٠ مايس ١٨٧٨

امضا : شووالوف . ساليسبورى »

---

[*] بالالتزام مبهم براقيلان بوفقره‌نك معناى حقيقيسى آتيده اكلاشيله‌جقدر .

روم ایلی مهاجرلرینك سركه‌جی استاسیونه ورودی

بو مموراندومدن بشقه ایکنجی بر مموراندوم دها عقد ایدلدی . بونده انکلتره حکومتی قونغره‌ده، شمالی و جنوبی بلغارستان (روم ایلی شرقی) ولایتلرینک تشکیلات اداریه‌سنه آوروپانک دخی اشتراکنی تکلیف ایتمک ، بلغارستانک روسلر طرفندن مدت و صورت اشغالنی موضوع بحث ایتمک و جنوبی بلغارستان ولایتنه ویریله‌جک نامی ، طونه‌ده سیر سفائنه و بوغازلره متعلق مسائلی موقع مذاکره‌یه وضع ایتمک حقنی محافظه ایدییوردی .

لوندره‌ده‌کی روسیه سفیری‌ده لورد دربینک ٦ مایس ١٨٧٧ تاریخلی بیاننامه‌سنده انکلتره‌نک بوغازلر مسئله‌سی حقنده‌کی نظامات موجوده‌یی موافق و مفید عد ایتمش اولمسنه مبنی استاتوقونک محافظه‌سنده اصرار ایده‌جکنی سویلیوردی .

اشبو وثائق دیپلوماتیقیه‌دن واضحاً آکلاشیلیورکه انکلتره ایله روسیه قونغره‌نک انعقادندن اول آره‌لرنده‌کی تضاد افکار موجود قالمق اوزره صورت ظاهره‌ده ایتلاف ایتمشلردی .

انکلتره ، روسیه ایله ٣٠ مایس تاریخلی ایتلافنامه‌یی عقد ایلدیکی دها طوغریسی بو بابده هنوز مخابرات جریان ایتمکده اولدیغی صره‌ده باب عالی ایله‌ده مذاکره‌یه کیریشمش و روسیه‌نک آناطولیده استیلا ایلدیکی محللرده برلشوب قالمسی مقرر اولدیغی جهتله اکر باب عالی موافقت ایدرسه روسیه‌نک بعدما آناطولی ایچریلرینه طوغری دها زیاده ایلرولمسنه مانع اوله‌جغنی ، فقط بونک ایچون قبریس آطه‌سنک کندیسی طرفندن اشغالی مناسب اوله‌جغنی بیان ایتمش ایدی .

لورد سالیسبوری ، بو بابده درسعادت سفیری لایارده ٣٠ مایس تاریخلی تلغرافنامه‌سنده رسماً تعلیمات مفصله ویردی . بونک اوزرینه ٤ حزیرانده درسعادتده صفوت پاشا ایله لایارد طرفندن قبریس معاهده‌سی نامیله بر تدافعی اتفاقنامه امضالاندی‌که مواد مندرجه‌سی بروجه آتیدر :

باطوم ، قارص ، اردهان و یاخود مواقع مذکوره‌نک بری روسیه طرفندن ضبط اولنوب ده مستقبلده سلطنت سنیه‌نک آسیاده بولنوب معاهدهٔ قطعیهٔ صلحیه ایله تعیین اولنه‌جق ممالکنک دیکر بر قسمنک دخی ضبطنه قیام اولندیغی حالده انکلتره دولتی ممالک مبحوثه‌یی سلاح قوتیله محافظه و مدافعه ایتمک اوزره سلطنت سنیه ایله عقد اتفاق ایتمکی تعهد ایلر .

بونک مقابلنده ذات حضرت ملوکانه‌دخی ایلروده دولتین بیننده قرارلشه‌جغی

وجهله حسن اداره‌یی ودولت علیه‌نك ممالك مذكوره‌ده بولنان تبعهٔ عیسویه وسائره‌سنك حمایه‌سی ضمننده اصلاحات لازمه‌یی اجرا ایده‌جكنی انكلتره دولتنه وعد ایدر . اشبو تعهداتك اجراسی ایچون وسائط لازمه‌یی تأمین ایتمك اوزره ذات حضرت پادشاهی دولت مشارالیهانك قبریس جزیره‌سنه عسكر ادخال وجزیرهٔ مذكوره‌یی اداره ایتمسنه موافقت ایلر .

اشبو مقاوله‌نامه‌یه ١ تموزده آطه‌نك صرف امور اداره‌سنه متعلق اولمق اوزره بروجه آتی لاحقه دخی ذیل ایدلمشدر :

طرفین عاقدین بیننده متفق علیهدر كه انكلتره دولتی قبریس آطه‌سنه عسكر ادخال ایله جزیرهٔ مذكوره‌یی آتی‌البیان شرائطله اداره‌یه موافقت ایتمشدر .

برنجی ماده — آطه‌ده بر محكمهٔ شرعیهٔ اسلامیه كمافی‌السابق موجود بولنوب اوراده‌كی اهالئ اسلامیه‌یه دائر منحصراً دعاوئ مذهبیه‌یی رؤیت ایده‌جكدر .

ایكنجی ماده — اوقاف همایون نظارت جلیله‌سی طرفندن جزیرهٔ مذكوره ایچون بر مأمور تعیین اولنه‌جقدر . بو مأمور انكلتره حكومتی طرفندن تعیین اولنه‌جق بر مأمور ایله بالاتفاق جزیرهٔ مذكوره‌ده بولنان جوامع ومقابر ومدارس اسلامیه ومؤسسات سائرهٔ مذهبیه‌نك املاك واموالنی اداره ایده‌جكدر .

اوچنجی ماده — انكلتره دولتی جزیره‌نك وارداتندن اداره مصرفنی تنزیل ایتدكدن صكره شمدیكی فضله وارداتی سنه‌دن سنه‌یه جانب باب عالی‌یه تأدیه ایده‌جكدر . اشبو فضله كچن بش سنه ظرفنده اولان حاصلاتك مقدار متوسطی اوزرینه بالحساب تعیین اولنه‌جقدر . مدت مذكوره ظرفنده املاك میریه واملاك همایون فروختندن ویاخود بونلرك الزامندن حاصل اوله‌جق مبالغ مستثنا طوتیله‌جقدر .

دردنجی ماده — باب عالی قبریس جزیره‌سنده بولنان اراضئ میریه واملاك همایونی سربستجه فروخت ویاخود ایجار ایده بیله‌جكدر بونلرك اثمانی ویاخود بدل ایجاری اوچنجی بندده بیان اولنان جزیره وارداتنه داخل اولمیه‌جقدر .

بشنجی ماده — انكلتره دولتی مأمورلری واسطه‌سیله اراضی واملاك مبایعه ایده‌بیلوب اصلاحات عمومیه‌یه ویاخود سائر فوائد عمومیه‌یه خدمت ایده‌جك اراضئ خالیه‌یی وعرصه‌لری قیأت مناسبه‌لریله مبایعه ایده‌جكدر .

آلتنجی ماده — روسیه دولتی قارصی ویاخود ارمنستانده محاربهٔ اخیره‌ده ضبط ایتدیکی محللری دولت علیه‌یه رد ایتدیکی حالده قبریس جزیره‌سی دخی انکلتره طرفندن تخلیه اولنه‌جق وفی ٤ حزیران سنه ١٨٧٨ تاریخنده عقداولنان مقاوله‌نامه مرعی‌الاجرا اولمیه‌جقدر .

*
* *

دولتلر آره‌سنده قونغره‌نك عقدینه موافقت حاصل اولدقدن صکره پرنس بیسمارقك آرتق رسماً دعوتنامه‌لر ارسال ایتمسنه مانع قالمامش ایدی قونغره ١٣ حزیرانده کشاد ایدیله‌جك ایدی . دعوتنامه‌لر ، مسئله‌ده مختلف صورتلرله علاقه‌دار اولان دولتلرك حسیاتنی رنجیده ایتمیه‌جك برصورت ماهرانه‌ده یازلمش ایدی .

قونغره‌یه مرخص تعیین اولنان ذوات بروجه آتی ایدی .

دولت علیه : نافعه ناظری آلکساندر قره‌طودوری پاشا ، مشیر محمدعلی پاشا برلین سفیرکبیری سعداﷲ بك .

آلمانیا : پرنس بیسمارق، خارجیه نظارتی معاونی فون بولوو، پارس سفیری پرنس هوهنلوهه .

آوستریا: خارجیه ناظری قونت آندراشی، برلین سفیری قارولی ، روما سفیری بارون هایمرله .

فرانسه: خارجیه ناظری موسیو وادینغتون، برلین سفیری قونت سن‌والیه، خارجیه نظارتی پولتیقه مدیری موسیو دەپره .

انکلتره : باش وکیل قونت بیقونسفیلد ، خارجیه ناظری مارکی دوسا- لیسبوری ، برلین سفیری لورد اودو روسل .

ایتالیا ، خارجیه ناظری قونت قورتی ، برلین سفیری قونت دولونه .

روسیه : خارجیه ناظری پرنس غورچاقوف ، لونده سفیری قونت شووالوف ، برلین سفیری موسیو دوبریل .

قونغره‌یه کاتب اوله‌رق سفیر رادوویچ ایله فرانسه سفارتی کاتبی دوموی، خارجیه نظارتی مشاورلرندن بوخر ، بوش ، هولشتاین وهربرت بیسمارق مأمور ایدلمشلردی . رادوویچ قونغره‌نك ضبطنامه‌لرینی طوتمغله‌ده موظف ایدی . قونت آندراشینك تکلیفی اوزرینه قونغره، ریاستی اتفاق آرا ایله بیسمارقه تودیع ایتدی . معامله‌یی ممکن مرتبه تسریع مقصدیله ضبطنامه‌لرك

قرائتی یرینه مرخصلره مطبوع اوله‌رق ویرلمسی قرارکیر اولدی. ایالات اجتماعلر همان صرف بلغارستان مسئله‌سنه حصر ایدلدی . برچوق مشکلاتدن وقونغره خارجنده ایتلافلردن صکره بومسئله‌نك حلنه موفق اولندی .

مارکی دوسالیسبوری روسیه ایله منعقد ٣٠ مارت تاریخلی مقاوله‌نامه موجبنجه قونغره‌نك دردنجی اجتماعنده بالقانلرك بلغارستان ایچون حدود اعتبار اولنمسنی وبالقانلرك جنوبنده‌کی ولایتك شرقی روم‌ایلی نامنی آلمسنی تکلیف ایتدی . مشارالیهك تکلیفی موجبنجه حدودك برقومیسیون عسکری طرفندن حین تجدیدنده صوفیه سنجاغی ، کرك وارنه لیماننك دولت علیه‌یه قالمسنه ، کرکسه مستا قره‌صو واستروما قره‌صو حوضه‌لرینك شرقی روم‌ایلی حدودندن اخراجنه مقابل بلغارستانده قاله‌جق ایدی. روم‌ایلیٔ شرقی طوغریدن طوغری‌یه ذات شاهانه‌نك زیر ادارهٔ سیاسیه وعسکریه‌سنده بولنه‌جق ایدی . انکلتره‌نك دها برچوق تفصیلاتی جامع اولان شوتکلیفی برلین معاهده‌سنك برنجیدن یکرمی اوچنجی ماده‌یه‌قدر بلغارستان وروم‌ایلیٔ شرقی‌یه دائر اولان موادینی تحریر ایچون اساس اتخاذ اولنمشدر . مواد مذکوره‌نك مندرجات اساسیه‌سی بروجه آتیدر :

بلغارستان سلطنت سنیه‌نك حقوق حکمرانیسی تحتنده مختاریت اداره ایله ویرکو ویرر بر امارت مقامنده تشکیل اولنمشدر. بلغارستان حکومتی خرستیان حکومتی اولوب عساکر ملیه‌سی دخی بولنه‌جقدر .

ایکنجی ماده‌ده تماميله تصریح ایدلمش اولان حدود برآوروپا قومیسیونی معرفتیله محللرنده تعیین اولنه‌جقدر . بلغارستان پرنسی اهالی طرفندن سربستی اوزره انتخاب اولنوب دولتلرك موافقتیله جانب باب‌عالیدن تصدیق اولنه‌جقدر. آوروپا دول فخیمه‌سنك اجرای حکومت ایدن خاندانلری اعضاسندن هیچ بری بلغارستان پرنسی اوله‌میه‌جقدر . بلغارستان معتبرانندن برمجلس طرنوه‌ده بالاجتماع پرنسك انتخابندن اول امارتك نظامنامهٔ اساسیسنی تنظیم ایده‌جکدر . بلغارلرك ترك ورومانیالی وروم وسائر عناصر ایله قاریشیق اولدقلری محللرده کرك انتخابلرده وکرك نظامنامهٔ اساسی تنظیمنده اهالیٔ مرقومه‌نك حقوق ومنافعلری دخی حسابه آلنه‌جقدر . مذهب وآیین فرقی اولمقسزین هرکسك حقوق مدنیه وسیاسیه‌جه مساوی عد اولنمسی وفرق آیین ومذهبك خدمات عمومیه ومأموریت ومسنده واجرای صنعته مانع اوله‌مامسی .

بلغارستانك ادارهٔ موقته‌سی ، نظامنامهٔ اساسینك اكمالنه قدر روسیه دولتنك برقومیسری طرفندن اجرا اولنه‌جقدر . برعثمانلی قومیسری واشبو معاهده‌یه وضع امضا ایدن دولتلر طرفندن مخصوصاً تعیین وتوكیل اولنان قونسلوسلر ادارهٔ موقته‌نك اجراسنی تفتیش ایچون روسیه قومیسرینه معاونته مأمور اوله‌جقلردر .

ادارهٔ موقته ، معاهده‌نك صورت مصدقه‌لرینك تعاطیسی تاریخندن اعتباراً طقوز ماه مدتدن زیاده امتداد ایده‌میه‌جكدر .

باب عالی ایله منعقد تجارت وسیر سفائن معاهداتی ومقاولات سائره بلغارستان امارتنده دخی كماكان جاری اوله‌جق ، بلغارستان امارتی داخلندن سائر محللره نقل اولنان امتعه اوزرینه هیچ بر ترانسیت یعنی مروریه رسمی اخذ واستیفا اولنمیه‌جقدر .

ویركو امارت اراضیسنك واردات متوسطه‌سی اوزرینه تأسیس قلنه‌جق ودولت علیه‌نك دیون عمومیه‌سندن بلغارستانه اصابت ایدن حصه دخی برنسبت عادله ایله تعیین اولنه‌جقدر .

روسجق ووارنه شمندوفر قومپانیه‌سنه قارشی دولت علیه‌نك حقوق ووظائفی بلغارستان امارتنه عائد اوله‌جقدر. عساكر عثمانیه آرتق بلغارستانده اقامت ایتمیه‌جك ، اسكی قلعه‌لرك كافه‌سی امارت مصرفیله برسنه مدت ظرفنده ویاخود ممكن ایسه دها اول هدم اولنوب یرلرینه یكیسی یاپیلمیه‌جقدر. دولت علیه كندی مالی اولوب قلعه‌لرده قالمش اولان ادوات حربیه وسائره‌یی نقل ویا فروختنده سربستدر .

اسلام وسائر اصحاب املاك اقامتگاه ذاتیلرینی امارت خارجنده تأسیس ایتدكلری حالده بلغارستانده املاكلرینی محافظه ایده‌بیله‌جكلرندن بونلری ایجار ویاخود ایسترلرسه وكیل واسطه‌سیله اداره ایده بیلیرلر. برعثمانلی وبلغار قومیسیونی ایكی سنه ظرفنده املاك میریه ووقفیه‌نك فروختنه واصول اداره واستعمالنه دائر اولان مصالحی وبونلرده علاقه‌دار اولان افرادك منافعلرینه متعلق مسائلی تسویه‌یه مأمور اوله‌جقدر .

بالقانلرك جنوب طرفنده « شرقی روم ایلی » نامنی احراز ایده‌جك برایالت تشكیل اولنه‌جق واشبو ایالت اداره‌جه مختاریت شرطیله سلطنت سنیه‌نك طوغریدن طوغری‌یه حكومت سیاسیه وعسكریه‌سی تحتنده بولنه‌جقدر .

بوولایتك حدودی شمال وشمال غربی جهتنده بلغارستان ایله محدود اولوب حاوی اوله‌جغی اراضی دخی اون دردنجی ماده‌ده ذکر ایدلمشدر .

سلطنت سنیه اشبو ایالت حدودینك براً وبحراً محافظه ومدافعه‌سی حقوقنی حائز بولنه‌جق وحدود مذکوره‌ده استحکام انشاسیله عسکر اقامه ایده‌جکدر. شرقی روم ایلنده آسایش داخلی عساکر ملیه معاونتیله وعساکر ضبطیهٔ محلیه واسطه‌سیله محافظه اولنه‌جقدر. اشبو عساکرك ضابطانی جانب سلطنت سنیه‌دن نصب وتعیین بیوریله‌جقدر . سلطنت سنیه حدودده عساکر محافظه دیه باشی بوزوق وچرکس کبی عساکر غیر منتظمه استخدام ایتمیه‌جکنی تعهد ایدر . حدود محافظه‌سنده بولنه‌جق عساکر نظامیه اهالی خانه‌لرنده اقامه اولنمیه‌جقدر.

ایالتك داخلی ویا خارجی آسایش وامنیتی تهدید اولندیغی حالده والی طرفندن عساکر عثمانیه دعوت اولنه‌جقدر . بوحالده باب عالی اشبو قراری وبونك اسباب موجبه‌سنی درسعادتده دول فخیمه سفراسنه خبر ویره‌جکدر . شرقی روم ایلی والیسی دولتلرك موافقتیله جانب باب عالیدن بش سنه مدت ایچون نصب وتعیین اولنه‌جقدر . باب عالینك موافقتیله شرقی روم ایلی نظامات اساسیه‌سنی تنظیم ایچون بر آوروپا قومیسیونی تشکیل اولنه‌جق، بو قومیسیون اوچ ماه ظرفنده والینك حقوق ووظائفنی وایالتك اصول اداره ومحاکم ومالیه‌سنی تنظیم ایده‌جکدر . تنظیمات جدیده‌نك اکمالنه قدر ایالتك امور مالیه‌سنی باب عالی ایله بالاتفاق اداره‌یه آوروپا قومیسیونی مأمور اوله‌جقدر.

باب عالی ایله دول اجنبیه بیننده منعقد اولمش وخود بعدازین عقد اولنه‌جق هر نوع معاهدات ومقاولات وسائر تعهدات دولیه شرقی روم ایلنده دخی ممالك عثمانیه‌نك سائر محللرنده اولدیغی کبی مرعی الاجرا اوله‌جقدر . تبعهٔ اجنبیه‌نك حقوق وامتیازاتنه هرحالده ایالت مذکوره‌ده رعایت اولنه‌جقدر . باب عالی دولت علیه‌نك کافهٔ مذاهب وآیینه مساعد صورتده سربستیٔ مذاهبه دائر دولت علیه‌نك نظامات عمومیه‌سنه ایالت مذکوره‌ده رعایت ایده‌جکنی تعهد ایلر .

شرقی روم ایلندن مرور ایدن شمندوفرلره دائر باب عالینك حقوق ووظائفی تماماً باقی قاله‌جقدر .

بلغارستانده وشرقی روم ایلنده اقامت ایده‌جك روسیه عسکری آلتی فرقه پیاده وایکی فرقه سواریدن عبارت اولوب اللی بیك نفری متجاوز اولمیه‌جق

بعدالمصالحه روس امراسـ

ميرالاى يوقوف ميرالاى سنالوس فؤاد پاشا جنرال شوواﻟوف جنرالروخ اسقوبلف عثمان پاشا

(يلدز)

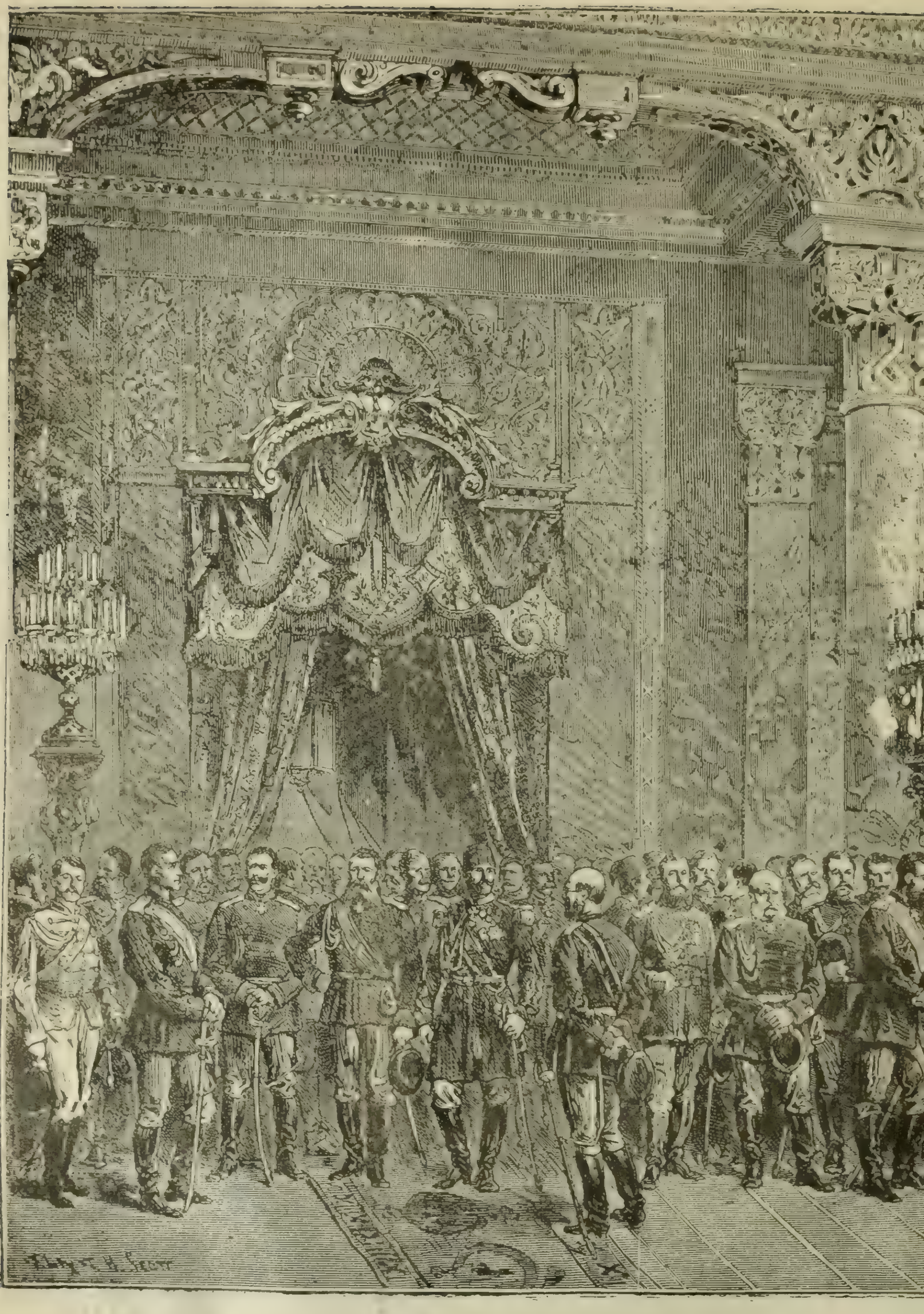

...بكی سراینده رسم قبولی

...ف جنرال نه پوقوچكی جنرال لهویچكی رؤف پاشا جنرال غورقو غراندوق نیقولا

...ل) (اوغل)

واقامت ایتدکاری مملکتك مصرفیله قاله‌جقلردر . ذکر اولنان عسکر روسیه ایله کرك رومانیا اوزرندن وکرك بحرسیاه لیمانلرندن ووارنه وبرغوسدن طریق مخابره‌لرینی محافظه ایده‌جکلردر . روسیه عسکری اشبو بحر سیاه لیمانلرنده مدت اقامتلری ایچون ایجاب ایدن دپویلری تأسیس ایده‌جکدر .

عساکر مرقومه‌نك بلغارستان وروم ایلیٔ شرقیده قاله‌جقلری مدت معاهدهٔ حاضره‌نك تاریخ تعاطیسندن اعتباراً طقوز ماه تعیین ایدلمشدر .

روسیه دولتی ذکر اولنان مدتدن صکره اوچ ماه مهلت ظرفنده عسکرینی رومانیا اوزرندن کچیروب امارتی کاملاً تخلیه ایده‌جکدر . [*]

بلغارستان ایله شرقی روم ایلی‌یه عائد مسائل قونغره‌‌نی ۲۶ حزیرانده وقوعبولان یدنجی اجتماعه قدر مشغول ایتمش ایدی . مذکور اجتماعده پرنس بیسمارق مسائل مهمه‌دن اولمق اوزره بوسنه ، قره طاغ ، صرب ورومانیا مسئله‌لرینی ، دها صکره روملرك ساکن اولدیغی ولایات ایله طونه ، بوغازلر ، آناطولی وتضمینات حربیه مسائلنی ذکر ایندی ، بناءً علیه سکزنجی اجتماعده بوسنه وهرسك مسئله‌سی موضوع بحث اولدی . قونت آندراشی بومناسبتله قرائت ایلدیکی برمخطره‌ده آوستریانك هم حدود دولت اولمق اعتباریله بومسئله‌نك حلنده دول سائره‌نك کافه‌سندن زیاده علاقه‌دار بولندیغنی بیان ایتدی . دیدی که: « دولت علیه ـ روسیه محاربه‌سنی انتاج ایدن حرکاتك منشأی بوسنه وهرسکدر . حدودده اقامه ایدلمش اولان کلیتلی عسکر عصیان واغتشاشی منع ایده‌مدی . دولت علیه قیام ومهاجرتك اوکنی آله‌مدیغندن ، ۲۰۰,۰۰۰ کشی مسکن ومأواسنی براقوب کتدی . اوچ سنه‌دنبری آوستریا بونلرك اعاشه‌سی ایچون اون میلیون فرون صرف ایتدی .

مصالحهٔ ابتدائیه‌نك اون دردنجی ماده‌سنده بوسنه وهرسك ایچون تکالیف اولنان مختاریتی آوستریا حکومتی غیر ممکن عد ایدر . »

آوستریا ـ مجارستان حکومتی صربستان ایله قره طاغ حدودلرنده

---

[*] قونغره‌ده مذاکره اولنان مسائل غایت مغلق ومنازع فیه اولمغله ضبطنامه‌لر مندرجاتنه نظراً برمعاهدهٔ صلحیه مسوده‌سی قلمه آلمق غایت کوج اولدیغندن یدنجی اجتماعده پرنس بیسمارقك تکلیفی اوزرینه مرخصلردن هوهنلوهه ، هایمرله ، دپره ، اودوروسل ، لونه ، اوبریل وقره‌طودوری پاشادن مرکب خصوصی برتحریر قومیسیونی تشکیل ایدلمشدر .

اجرا ایدیلن تصحیحاتدن طولایی بوسنه و هرسكك وضعیت جغرافیه‌سنجه وقوعه كله‌جك تبدلاتی دخی نظر دقته آلوب بو ایكی مملكت حدودلرینك بر برینه تقربی آوستریا-مجارستانك سائر ممالك شرقیه ایله مواصله‌سنی اخلال ومنافع تجاریه‌سنی اضرار ایده‌جكنی بیان ایلدیكندن لورد سالیسبوری بوسنه وهرسكك آوستریا طرفندن اشغال واداره‌سنی تكلیف ایتدی. بو فكر ذاتاً چوقدنبری موجود اولوب روسیه ایله آوستریا آره‌سنده قدیم بر معاهدهٔ خفیه ایله تقرر ایتمش ایدی، پرنس بیسمارق تكلیف مذكوره همان موافقت ایتدی. آنجق قره طودوزی پاشا بوتكلیفی مفصل برمخطره ایله رد وعثمانلی مرخصلری بیان موافقتدن امتناع ایتدكلری اوزرینه بیسمارق آتیلوب قونغره‌نك دولت علیه‌نك محافظه ایتمك ارزوسنده بولندیغی وضعیت جغرافیه‌یی مدافعه ایچون دكل، بلكه حالاً وآتیاً آوروپانك مسالمتنی محافظه ایچون طوپلانمش اولدیغی، قونغره اولمسه عثمانلی مرخصلرینك آیاستفانوس معاهده‌سنك تكمیل موادینی عیناً قبوله مجبور اوله‌جقلرینی، حالبوكه قونغره‌نك كندیلرینه بوسنه‌دن دها بیوك ودها منبت برولایتی اعاده ایتمكده اولدیغی مرخصلرمزه خطاباً اكثریت نامنه شدید وخشین برلسان ایله سویلدی.

عثمانلی مرخصلری بونك اوزرینه كیفیتی استانبولدن بالاستیذان آلدقلری تعلیمات اوزرینه قونغره‌نك ٤ حزیران تاریخلی اجتماعنده سالیسبورینك تكلیفنه بیان موافقت ایتدكلریله قونغره یكرمی بشنجی مادده مندرج اولان شو قراری اتخاذ ایتمشدر:

« بوسنه‌وهرسك ایالتلری آوستریا ومجارستان دولتی طرفندن اداره اولنه‌جق وایالتین مزبورتینه دولت مشارالیها عسكر سوق ایده‌جكدر. آوستریا-مجارستان دولتی یكی پازار سنجاغنك اداره‌سنی درعهده ایتمك ایستمدیكندن بوسنجاق دولت عثمانیه‌نك تحت اداره‌سنده قاله‌جقدر. انجق احوال حاضرهٔ سیاسیه‌نك وامنیت طرق ومعابرك محافظه‌سی ضمننده اشبو سنجاقده آوستریا دولتنك قره‌قول بولندیرمنه وموارادات عسكریه وتجاریه احداثنه حقی واردر.»

قونغره‌نك سكزنجی اجتماعده دخی آیاستفانوس معاهده نامه‌سنده صربستانه متعلق اولان اوچنجی ماده‌سی مذاكره اولنوب بونك نتیجه‌سنده برلین معاهده‌سنك ٣٤ الی ٤٢ نجی ماده‌لرنده تحریر قومیسیونی طرفندن صربستانك، مذهب وآیین فرقی نظر دقته آلنمامق، دیون عمومیهٔ عثمانیه‌نك برقسمی درعهده

ایدلمك وكندیسنه برمقدار اراضى ترك ایدلمك شرطلریله استقلالنك تصدیقى تكلیف اولندى. صربستانه تركى تكلیف ایدیلن اراضى ١١٠٧٩ كیلومتره مربعى وسعتده اولوب نفوسى ده ١٨٧٩ تحریر نفوسنه نظراً ٥٠٦,٩٣٤ كشى ایدى. بو اراضى نیش، پیروت، ایورانیه وطوپلیجه قضالرینه منقسم اولدیغندن صربستانك نفوس مجموعهسى بونلرله برابر (١,٨٦٠,٨٢٤) ه بالغ اولیوردى.

طقوزنجى اجتماعده یونانستان طرفندن قونغره نزدنده بعض استرحامانده بولنمق اوزره مأموراً كوندرلمش اولان خارجیه ناظرى دلى یانى ایله برلین سفیرى رانغابه سبب مراجعتلرى استماع ایدلمك اوزره مذاكره صالوننه قبول ایدلدیلر. دلى یانى، رومرله مسكون اولوب یونانستاندن آیرى قالمش اولان ولایات عثمانیهنك منافعنى مبین برمخطره قرائت و بونده یونانستانك مشكلات موجودیتى نظر دقته آلهرق شمدیلك یالكز كرید اطهسیله هم حدود ولایات عثمانیهنك كندینه الحاقنى طلب ایتمكده اولدیغنى بیان ایتدى.

یونان مرخصلرى چكیلوب كیتدكدن صكره سالیسبورى رومانیادن كلن مبعوثلرك ده افادهلرى استماع اولنمق اوزره قونغره حضورینه كیرملرینه مساعده ایستدى. و « بو مجلس عالى بشقه برمملكتك ولایتلرینى آلمق ایستیان برملتك افادهسنى دیكلدكدن صكره آرزوسى یالكز كندى النده كى اراضیى محافظه ایتمكدن عبارت اولان بر مملكتك افاداتى استماع ایتمكى شبههسز موافق عدل ونصفت بولهجقدر » دیدى.

پرنس بیسمارق روسیهنك خاطرینه بناءً رومانیا مبعوثلرینك بو مجلسه قبولى تزیید مشكلاتدن بشقه برفائدهیى انتاج ایدهمیهجكى فكرنده ایدى. غورچاقوف دخى عدم قبول طرفدارى اولمامقله برابر بیسمارقك فكرینه اشتراك ایتدى. نهایت بیسمارق اكثریته تابع اولدیغندن رومانیالیلرك قبولى قرارگیر اولدى. بناءً علیه قونغرهنك ١٠ تموزده وقوع بولان اونجى اجتماعنده رومانیا رئیس وكلاسى براتیانو ایله خارجیه ناظرى قوغالنیچانو آوروپا مرخصلرى حضورینه چیقدیلر.

بونلر اولجه قونغرهیه ذاتاً بر مخطره كوندرمش، بونده شو مآلده بیاناتده بولنمش ایدیلر: «روسیه طرفندن تكلیف اولنان ١٦ نیسان ١٨٧٧ تاریخلى معاهدهٔ مروریهنك حین عقدنده رومانیا، كندى ممالكنك ملكیت حاضرهسنك

محافظه ومدافعه‌سنی بلا قید وشرط تکلیف ایتمش وبونی روسیه دخی وعد ایلمش ایدی .

رومانیانك معاونتیله سفراخیر نهایت موفقیتله ختام بولدقدن صکره قونت ایغناتیه‌ف پرنس غورچاقوفك برتحریراتنی حامل اولدیغی حالده بکرشه کلدی . بو تحریراتده روسیه ایله رومانیا آره‌سنده بر مبادلهٔ اراضیدن ایلك دفعه اوله‌رق صورت رسمیه‌ده بحث ایدیلیور ، فقط بسارابیانك اسمی دها ذکر ایدلیوردی . فقط ایغناتیه‌ف کتم ایتمدی . مبادله ایدلمك ایستنیلن یرك بسارابیا اولدیغنی سویلدی . رومانیا حکومتی بو تکلیفی رد ایتمك مجبوریتنده ایدی . مقدما طونه امارتلری نامیله یاد اولنان مملکت ، نامنی ، فیض تجارتنی ، وضعیت جغرافیه‌سنده‌کی فوائدی ، سایه‌سنده قازاندیغی بونهرك الك‌مهم برقسمنی فدا ایده‌مزدی . رومانیا ۱۸۱۲ ده ایلك دفعه اوله‌رق تکمیل بسارابیانی غائب ایتدکدن صکره ۱۸۵۶ ده قطعهٔ مذکوره‌نك قسماً استردادندن متولد فوائدی دها ایی‌تقدیر ایتمکده اولدیغندن اجزای ممالکندن بولنان وکندیسنی دکزه ربط ایدن بر ولایتی الندن چیقارمامغه دها زیاده‌اهمیت ویرمکده‌در .

آیاستفانوس معاهده نامه‌سی حربده معاونتدن استفاده ایدلمش اولان رومانیانی کندی معلوماتی اولمدیغی حالده عقد ایدلمش بر معاهده قارشیسنده بولندیریور . بو معاهده‌ده آنك منافع حیاتیه‌سنه تعلق ایدییور . بو سبدن طولانی رومانیا حکومتی کندی اراضیسندن برپارچه یرك آلنمامسنی ، رومانیا اراضیسنك روس اردولرینه یول اتخاذ ایدلمامسنی ، طونه‌ده‌کی آطه‌لرله بیلان آطه‌لری دخی داخل اولدیغی حالده طونه منصبلرینك کندینه ترك اولنمسنی ، مناسب بر تضمینات اعطاسنی واستقلال وبیطرفلغنك صورت قطعیه‌ده تصدیق ایدلمسنی طلب ایدر . » [*]

رومانیا خارجیه ناظری قوغالنیچانو دخی قونغره حضورنده ایراد ایتدیکی نطقده عینی مألده‌ادارهٔ کلام ایتدی . قونغره‌نك رومانیا حقنده اتخاذ ایتدیکی مقرراتی آتیده‌ذکر ایده‌جکز . فقط سهولت تفهمه‌مدار اولمق اوزره بورادن

[*] غورچاقوف بو مسئله‌ده‌اوقدر ایلری‌یه کیتمش ایدی‌که دوبریجه ایله بسارابیانك مبادله‌سی قبول اولنمدیغی حالده رومانیا اردوسنك سلاحی الندن آلنه‌جغنی بیله سویلمش ایدی . بو سوزی پرنس شارله یتشدیردیلر . پرنس « اوندن اول بنم الدن سلاحی آلملیلر » دیدی .

اعتباراً معاهده نامه‌یی تشکیل ایدن موادی ممکن مرتبه صره سیله تعقیب ایده جکز.

٢٣ نجی ماده‌ده باب عالی ١٨٦٨ سنه سنده کرید جزیره سی ایچون تنظیم اولنان نظامنامهٔ اساسینك موافق حقانیت کوریله جك تعدیلات ایله تماماً اجرای احکامنی وولایات سائرهٔ عثمانیه‌ده‌ده بو قبیل تأسیسات وجوده کتیرمکی تعهد ایدیبوردی. باب عالی بو نظامات اساسیه‌یی تنظیمه مأمور قومیسیونك لایحه‌لرینی موقع اجرایه قویمدن اول روم ایلی اوروپا قومیسیوننك رأینی صوره‌جق ایدی.

فرانسه و آلمانیا دولتلری قونغره‌نك اون اوچنجی اجتماعنده باب عالی ایله یونانستانی تسالیا و یانیه‌ده تصحیح حدود ایچون کندی آره‌لرنده ایتلافه دعوت ایتمکی تکلیف ایتمشلردی.

فقط قونغره ٢٤ نجی ماده‌ده بر ایتلاف حاصل اوله‌مدیغی تقدیرده دولتلرك توسط حقنی محافظه ایده جکلرینه قرار ویره‌بیلدی. بوماده اوزرینه‌درکه بالاخره ١٨٨١ ده یونانستان بزی متمادیاً حرب ایله تهدید ایدرك یانیه‌نك قسم جنوبیسیله همان تکمیل تسالیایی یعنی تقریباً ٣٠٠,٠٠٠ نفوسی حاوی ٢٠,٠٠٠ کیلومترو مربعی اراضی‌یی ضمیمهٔ ممالکی ایلدی.

یکرمی آلتنجی ماده قره‌طاغك‌ده استقلالنك صربستان ایچون قبول ایدیلن شرائط داخلنده اوله‌رق کرك طرف باب عالیدن وکرك امارت مذکوره‌یی هنوز مستقل طانیمامش اولان دولتلر طرفندن تصدیق ایدلمکده اولدیغنه دائر ایدی. ٢٨ الی ٣٤ نجی ماده‌لرده قره‌طاغك یکی حدودی ذکر ایدیلیوردی. بوصورتله قره‌طاغ اراضیسی حد ذاتنده ٤٣٦٦ کیلومترو مربعی ایکن ٥٠١٩ کیلومترو مربعی دها توسیع ایدلمش ونفوسی ٥٠,٠٠٠ قدر ارتمش اولیوردی: قره‌طاغه الحاق اولنان یرلر نیقشیك، پودغوریچه ایله بار لیمانی وحوالیسی ایدی. اولکون لیمانی ایله جواری دولت علیه‌یه، سپیزا ده ‌ماچیایه الحاق ایدلدی. قره طاغه بویانا نهرنده سیر سفائن حقی ویرلدی. فقط سفائن حربیه وحرب بایراغی بولندیرمغه مأذون دکل ایدی. بار لیمانیله قره‌طاغ صولری تکمیل دولتلرك سفائن حربیه‌سنه قپالی قاله‌جق ایدی. اساساً روسیه علیهنه معطوف اولان اشبو شرائط اوزرینه آوستریانك نه درجه‌یه قدر اجرای تأثیر ایتمش اولدیغنی عیاناً کوسترمك ایچون بار لیمانیله قره طاغ سواحلی بوینده ضابطهٔ صحیه وبحریه‌نك آوستریا طرفندن اجراسنه وقره‌طاغك دالماچیا قوانین بحریه‌سنی قبول ایتمسنه قرار ویرلدی. آوستریا

دخی بوكا مقابل قره‌طاغ تجارت بایراغنی کندی قونسلوسلری واسطه‌سیله حمایه ایتمکی تعهد ایتدی .

بو قرارلرده‌کی فوق‌العاده‌لکی قونغره کندیسی دخی صکره‌دن آکلامش اولملی که ٣١ نجی ماده‌ده قره طاغك پولتیقه مأمورلری ایله مسائل سائره حقنده طوغریدن طوغری‌یه باب عالی ایله مذاکره ایتمسنه قرار ویرمشدر . برلین معاهده‌سنك صورت مصدقه‌لرینك تعاطیسندن اعظمی یکرمی کون صکره قره‌طاغ عساکری یکی حدود خارجنده بولندقلری مواقعی ترك ایده‌جکلردی . قره طاغ دخی کندیسنه ترك اولنان اراضی‌یه مقابل دیون عمومیهٔ عثمانیه‌نك بر قسمنی اوزرینه آله‌جق ایدی .

قرق اوچنجی ماده رومانیانك ، آنی تعقیب ایدن ماده‌ده مندرج شرائط داخلنده اوله‌رق استقلالنی تصدیق ایدییور ، قرق بشنجی ماده‌ده ایسه « رومانیا امارتی حشمتلو روسیه ایمپراطوری حضرتلرینه ١٨٥٦ پارس معاهده‌سیله روسیه ممالکندن افرازاولنان بسارابیا اراضیسی پارچه‌سنی اعاده ورد ایدر » دنیلیوردی. بوكا مقابل ٤٦ نجی ماده‌ده طونه منصبلرنده بولنان آطه‌لر ایله ییلان آطه‌لری ، کیلیا ، سنه ، محمودیه ، ایساقچی ، طولچی ، ماچین ، باباطاغی ، خرصوه ، کوستنجه ومجیدیه قضالرینی حاوی طولچی سنجاغی رومانیایه الحاق اولنیوردی. بو قضالرك حدود قطعه‌سی بلغارستان حدودینی تعیین ایچون تشکیل اولنه‌جق آوروپا قومیسیونی طرفندن تعیین وتنظیم ایدیله‌جك ایدی .

طونه‌ده سیر سفائنه متعلق نقاط معاهده‌نامه‌نك ٥٢ الی ٥٧ نجی ماده‌لرنده ذکر اولنمش ، تیمور قپولردن بدأ ایله طونه منصبلرینه قدر قلاع واستحکاملرك کافه‌سنك هدمنه ویرلرینه یکیلرینك انشا ایدلمامسنه قرار ویرلمشدر . طونه قومیسیونه رومانیا طرفندن دخی اعضا قبول اولنوب بو قومیسیونك صلاحیت ومأموریتی قلاصه قدر تمدید ایدلمشدر . تیمور قپولردن قلاصه قدر سیر سفائنه ونهرك امورانضباطیه‌سنه دائر اولان نظامات قومیسیون معرفتیله تنظیم اولنه‌جق ، بو قومیسیونده حکومات ساحلیه وکیللری دخی بولنه‌جقدر . تیمور قپولرده و شلاله‌ده سیر سفائن موانعنی ازاله ایتمك اوزره اجرای اعمالات وظیفه‌سی آوستریا ـ مجارستان دولتنه تودیع اولنمشدر. نهرك اوقسمنده بولنان حکومات ساحلیه اشبو اعمالات ایچون لازم اولان تسهیلاتی اجرا ایده‌جکلردر.

قونغره‌نك ٦ حزیرانده وقوع بولان اون دردنجی اجتماعنه قدر صرف

ایتدیکی مساعی آناطولی حدودینه متعلق مسائلك موجب اولدیغی مشکلات قارشیسنده تماماً هبا اولمق تهلکه‌سنه معروض بولنیوردی . انکلتره وروسیه دولتلری سلاح آلتنه آلدقلری عسکری هنوز طاغتمامش ، بربرلرینه قارشی یاریشملری غیرقابل ایکی خصم وضعیتنده بولنیورلردی . چونکه انکلتره قونغره‌نك دها ایلك اجتماعلرنده روسیه‌نك تضمینات حربیه اوله‌رق طلب ایلدیکی مبالغ جسیمه‌نك ترك اراضی صورتیله تأدیه اولنمسنه صورت قطعیه‌ده مخالفت ایتمش ایدی . پرنس بیسمارق قونغره‌ده بو ایکی طرفی تألیف ایده‌مه‌جکنی آكلایه‌رق قونغره خارجنده اتخاذ ایلدیکی تدابیر ماهرانه ایله ایکیسنی ده فکرلرندن خیلی واز کچیرمکه موفق اولدی . قونغره‌نك ٦ حزیرانده‌کی اجتماع مشهوری غایت جدی اولمغله برابر بو اجتماعده بعض کوانچ حاللرده اولدی .

غورچاقوف بدایت اجتماعده بر وجه آتی بیاناتده بولندی : « الا زیاده روسیه طرفندن کوستریلن فکر ائتلاف و مساعدات متقابله سایه‌سنده قونغره تکمیل اوروپانك منافعنه موافق و آنجق بر لیده اجتماع ایدن ذوات عالیه‌یه شایسته و لائق بر صلح و مسالمت تأمیندن عبارت اولان غایه مذاکراتنه طوغری خطوه انداز ترقی اولمشدر . بو کونکی اجتماع ، مسکین احتراصاتدن بری اوله‌رق موافق نصفت و حقانیت بر صورتده حلی تقدیرنده تعقیب ایتمکده اولدیغمز امر خیری حسن اکمال ایلیه‌جك بر مسئله‌یه حصر ایدلمشدر . بز ارضروم ، بایزید و آلشکردی ترك ایدیورز . بو صوك ایکی نقطه کاربانلرك کذرکاهی و ایران شاهراه تجارتنی تشکیل ایتمکده‌در . بوندن بشقه متبوع مفخممك ، کندی حقوق حکمرانیسنی استعمال ایدرك باطومی سربست لیمان اعلان ایتمکده اولدیغنی دخی بیانه مأذونم . بو قرار بالعموم ملل تجاریه‌نك و بتخصیص الك چوق سفائن تجاریه‌یه مالك بولنان انکلتره‌نك منافع مادیه‌سنه موافقدر . بو کونکی اجتماعده ، تجمعمزدن مطلوب اولان غایه علویه‌یه طوغری بیوك بر خطوه آته‌جقمز حقنده‌کی امیدمی تکرار ایدرك ختم کلام ایلرم . »

پرنس بیسمارق بو بیاناته تأثیر و نفوذی مسلم اولان آلقشلر ایله مقابله ایتدکدن صکره لورد بیقونسفیلد اوزونجه وطولامباجلی بر نطق ایراد ایتدی . فقط صورت عمومیه‌ده روسیه‌نك فکرینه اوده موافقت ایلدی . بونك اوزرینه قونت اندراشی ، وادینغتون وقورتی دخی تقدیرکارانه بیان رأی ایتدیلر .

متعاقباً پرنس بيسمارق آياستفانوس معاهده نامه‌سنك بومسئله‌يه دائر اولان طقوزنجى ماده‌سنى بروجه آتى قرائت ايلدى :

« روسيه ايمپراطورى دولت عليه‌نك مضايقهٔ ماليه‌سنى ودولت عليه‌نك بوبابده اولان آرزوسنى نظر اعتباره آلوب تضمينات حربيهٔ مذكوره‌نك اكثر قسمى يرينه زيرده محرر ترك اراضى ايله تأديه‌سنى قبول ايدر . »

بالاده كورلديكى وجهله روسيه‌نك بو اجتماعده‌كى بياناتنه انكلتره نامنه لورد بيقونسفيلد مقابله ايته‌كدن صكره لورد ساليسبورى بردنبره اويقودن اويانمش كبى قالقه‌رق شومآلده بيان مطالعات ايلدى: «باطومك استملاكى قره‌دكزك سربستيسى ايچون برمخاطره توليد ايدرديه قورقديغمدن طولايى آياستفانوس معاهده نامه‌سنك اون طقوزنجى ماده‌سنك بعض نقطه‌لرينه اعتراض ايتمش ايدم .

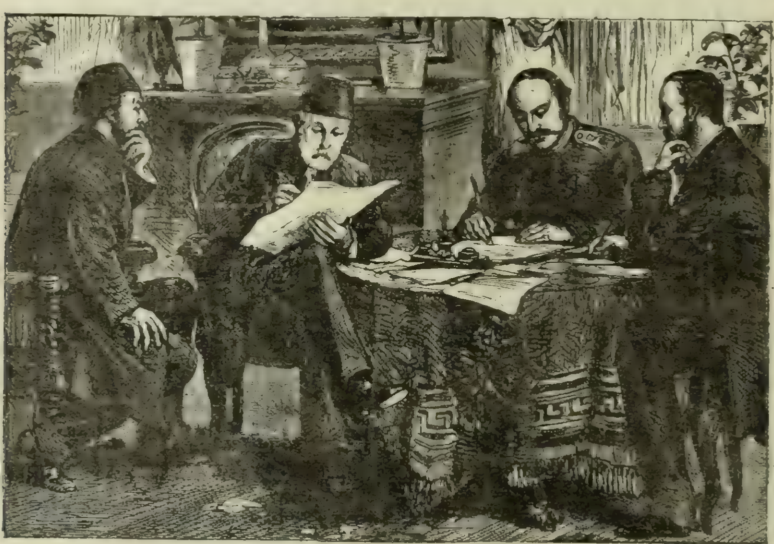

آياستفانوس معاهدهٔ صلحيه‌سنك امضالنمسى

بوكون روسيه طرفندن درميان اولنان مساعدات نازكانه ، اكر طوغرى آكلادم ايسه ، بكا بوبابده‌كى انديشه‌لرمى برطرف ايده‌جك كبى كليور . بايزيدك اشغالى ده‌نى ايران طريق تجارتى منقطع اولور ديه قورقوتمش ايدى . آلشكرد واديسى حقنده روسيه طرفندن بيان اولنان استغنا بوقورقولرك‌ده آرتق نابمحل اولديغنى كوستردى . يالكز روسيه اداره‌سنه كچمك ايسته‌ميان ومقدارلرى ٥٠,٠٠٠ ، فقط انكليزلر طرفندن ٢٠٠,٠٠٠ راده‌سنده تخمين اولنان اوجسور لازلرك منافعى‌ده نظر دقته آلنمغه شاياندر . »

لورد سالیسبورینك شوشایان‌دقت افاداتی معاهده نامه‌نك ٥٨ الی ٦١ نجی ماده‌لرنده شوصورته منقلب اولمشدر : « باب عالی آسیاده اردهان ، قارص وباطوم اراضیسنی باطوم لیمانیله برابر روسیه‌نك اسکی حدودیله یکی حدود آره‌سنده‌کی اراضی‌یی روسیه دولتنه ترك ایدر . روسیه ایمپراطوری ، باطومی اساساً تجارت لیمانی اولمق اوزره سربست لیمان یاپمق نیتنی اعلان ایدر . آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سنك اون‌طقوزنجی ماده‌سی موجبنجه روسیه‌یه ترك اولان آلشکرد وادیسی وبایزید شهری دولت علیه‌یه اعاده اولنه‌جقدر . قدورشهریله اراضیسنی دولت علیه وایران حدودینك تنظیمنه مأمور انکلتره وروسیه قومیسیوننك قراری وجهله باب عالی ایرانه ترك ایدر . »

بو اثناده یونانستان ورومانیادن کوره‌رك صربستان خارجیه‌ناظری ریستیچ ایله ایران مرخصی ملقوم خان دخی قونغره‌یه آرزولرینی تبلیغ ایتمك اوزره برلینده بولنمقده ایدیلر .

قونغره ١٣ تموزده یکرمنجی وصوك اجتماعنی عقد ایتدی . بونده قونت آندراشی پرنس بیسمارقه‌مذاکراتی‌اداره‌خصوصنده کوستردیکی غیرت فوق‌العاده‌دن وآلمانیا ایمپراریله خاندانه‌ده قونغره حقنده ابراز ایلدکلری حسن قبولدن طولایی تکمیل مرخصلرنامنه بیان تشکر ایتدی . بونك اوزرینه معاهده‌نامه یدی نسخه اوله‌رق امضا ایدلدی . پرنس بیسمارق مذاکراتك ختام بولدیغنی بیاز ایله قونت آندراشی‌یه مقابلةً ایراد ایلدیکی نطقده قونغره‌نك مساعیسنك بتون آورپاجه ممنونیتله تلقی‌اولنه‌جغی‌امیدینی بیان و « آوروپا افکارعمومیه‌سنك هرآرزوسنی اسعاف ایتمك ممکن اوله‌مدی‌ایسه‌ده تاریخ قونغره‌نك‌افکار ونیاتی حقنده عادلانه برحکم ویره‌جکدر . آوروپا ایتلافنك عنایت حقله‌پایدار قاله‌جغنه واثنای مذاکراتده وقوعبولان مناسبات ذاتیه وصمیمیه‌نك حکومتلر آره‌سنده مناسبات حسنه‌یی تقویه وتحکیم ایلیه‌جکنه امیدم برکالدر . » سوزلریله‌ختم‌کلام ایلدی .

نتیجه

برلین معاهده‌سنده اراضیجه اجرا اولنان تعدیلات آوروپا خریطه‌سنی باشدن باشه دکیشدیرمش و بو قطعه‌ده اوچ بیوك دولت ایله بش کوچك حکومتك حدودینی تجدید ایلمشدر .

بسارابیا مستثنا اولمق اوزره بو تعدیلاتك كافه‌سی دولت علیه‌نك ضررینه اوله‌رق اجرا ایدلمش ودولتمز آوروپاده‌كی اراضیسنك واهالیسنك بشده‌ایكیسندن زیاده‌سنی غائب ایتمشدر .

دولتك برلین معاهده‌نامه‌سیله غائب ایتدیكی اراضی و نفوس بروجه آتیدر :

	كیلومترومربعی	نفوس
بلغارستان امارتی	۶۹,۰۰۰	۲,۷۰۰,۰۰۰
دوبریجه‌نك رومانیایه الحاق اولنان قسمی	۱۴,۴۰۰	۱۷۰,۰۰۰
طونه ، مناستر وقوصوه ولایتندن		
صربستانه الحاق اولنان یرلر	۷,۲۰۰	۲۸۰,۰۰۰
آوستریا طرفندن اشغال اولنان		
بوسنه ولایتی	۵۸,۷۰۰	۱,۱۰۰,۰۰۰
بوسنه وآرناوودلقدن قره‌طاغه الحاق اولنان یرلر	۴,۷۰۰	۵۰,۰۰۰
یانیه ولایتندن قونغره‌جه یونانستانه تركی مناسب كوریلن	۱۲,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰
	۱۶۶,۰۰۰	۴,۶۰۰,۰۰۰

بناءً علیه دولت علیه‌نك حربدن اول اوروپا قطعه‌سنده ۳۶۵,۳۰۰ كیلو مترو مربعی اراضیسی وار ایكن برلین معاهده‌سندن صكره ایكیوز بیك كیلومترو مربعندن آز یری قالمش و مجموع تبعه‌سی‌ده اونبر میلیوندن درت میلیون آلتیوز بیكه تنزل ایتمشدر. بوندن بشقه رومانیا وصربستان اوزرنده‌كی حقوق حاكمیتنی‌ده غائب ایتمشدر .

آناطولیده برلین معاهده‌سی و ۴ حزیران قبریس مقاوله‌نامه‌سیله الدن چیقان یرلرك مقداری بروجه آتیدر :

	كیلو مترومربعی	نفوسی
ارضروم وطربزون ولایتلرندن روسیه‌یه الحاق اولنان	۳۶,۰۰۰	۷۰۰,۰۰۰
ایرانه ترك اولنان قدور اراضیسی	۱۵۰	۵,۰۰۰
انكلتره طرفندن اشغال ایدیلان قبریس آطه‌سی	۱۰,۳۰۰	۱۵۰,۰۰۰
	۴۶,۴۵۰	۸۵۵۰۰۰

بو حسابه كوره دولت عثمانيه ۱۲۹۳ سفرى ختامنده كسرسز اوله‌رق بش بچق ميليون نفوسى حاوى ۲۱۰,۰۰۰ كيلو مترو مربعى وسعتنده برقطعهٔ اراضى غائب ايتمشدر. اكر آياستفانوس معاهده‌سى موقع اجرايه قونيلمش اولسه‌يدى، غائب ايده‌جكمز يرلر بوندن دها چوق اوليه‌جق ايدى. مع مافيه برلين معاهده‌سى بزم ايچون آياستفانوس معاهده‌سنه نسبتله‌ يه‌ پك چوق فائده‌ليدر. آياستفانوس معاهده‌سى موجبنجه مملكت بر بربندن آيرى درت پارچه‌يه آيريليوردى. برلين معاهده‌سندن صكره ايسه آوروپاده‌كى ملكمز حدود طبيعيه ايله محدود متصل وممتد بر قطعهٔ اراضى حالنده قالمشدر.

برلين قونغره‌سنك نتايجى آوروپاده غايت متنوع حسيات توليد ايتمشدر. انكليز مرخصلرى مملكتلرينه دوندكارى زمان شماته‌لى آلقشلرله استقبال ايدلديلر. فى الحقيقه قونغره‌دن اول انكليزلر بر آرالق آوروپاده‌كى نفوذ واعتبارلرينى غائب ايتمك راده‌سنه كلمش ايديلر. انكليز مرخصلرى قونغره‌ده انكلتره‌نك شرف واعتبارينى قورتاردقلرى كبى بو موفقيت معنويه‌دن بشقه بر خيلى منافع ماديه دخى تأمين ايتمش ايديلر. انكلتره قبريس معاهده‌سنى موقع اجرايه وضع ايچون زمان غائب ايتمدى. طقوز حزيرانده ايكى زرهلى (لارناقه) يه ۱,۷۰۰ انكليز عسكرى چيقاردى. سامح پاشا قبريس آطه‌سنك انكلتره‌يه ترك اولنديغنى اعلان ايلدى.

۱۸ تموزده اون سكز سفينهٔ نقليه قبريسه كتورمك اوزره مالطه‌دن آلتى آلاى پياده بر بطاريه طوپ ومقداركافى سوارى آلدى. بو قطعات ۲۳ تموزده قبريسه واصل اولديلر. برابرلرنده يول واستحكام يابمق ايچون كليتلى آلات وادوات دخى واردى. قبريسه كلير كلمز يول آچمغه، صويوللرينى وصوخزينه‌لرينى تميزله‌يوب مملكتى موافق صحت وقابل سكنا بر حاله كتيرمكه چالشديلر.

قونغره، روسيه‌ده انكلتره‌ده‌كى قدر موجب ممنونيت اولمدى. فقط غزته‌لر روس مرخصلرينك قونغره‌ده قبولنه مجبور اولدقلرى مساعداتك آياستفانوس معاهده‌سيله قازانيلان نتايج عظيمه‌دن هيچ برينه طوقونمديغنى خلقه آكلاتمغه موفق اولديلر. رسمى غزته اوزون برمقاله نشر ايدرك برلين معاهده‌سنك روسيه‌نك تركياده‌كى خرستيانلرى كاملاً قورتارمق ايچون تعقيب ايتمكده اولديغى مقصده طوغرى بيوك بر خطوه ديمك اولديغنى بيان ايتدى. بوندن صكره

روسیه روم ایلیده‌کی عسکرینی چکمکله مشغول اولدی . بو عسکر بحراً قره‌دکز لیمانلرینه نقل ایدلدی .

فرانسه‌ده قبریس معاهده‌سنک فرانسز دیپلوماتلرینک خبری اولمدن عقد ایدلمسی موجب اغبرار اولدی ایسه‌ده بو تأثیر چوق دوام ایتمدی .

ایتالیاده عدم خشنودی دها شدید و دواملی اولدی . برلین معاهده‌سندن ایتالیایه بر استفاده چیقمامسی اوزرینه بعضلری ترانت وتریسته‌نک الحاقی ایچون متینغلر یاپدیلر . بعضلری تونسک الحاقنی تکلیف ایتدیلر . فقط حکومت بو نمایشلره قولاق آصمدیغی ایچون بونلرك یاواش یاواش آرقه‌سی کسیلدی .

آوستریاده مجارلر بوسنه وهرسکك اشغالنه مخالفتدن نهایت واز کچدیلر .

قونغره مقرراتی رومانیایی نومید ایتدی ایسه‌ده پرنس شارل مقاومتك معقول اولمیه‌جغنی آکلایه‌رق بر بیاننامه ایله خلقی سکون و توکله دعوت ایلدی .

صربستان برلین معاهده‌سندن پك ممنون ایدی . زیرا آیاستفانوس معاهده‌سنك کندینه الحاق ایلدیکی یردن فضله اوله‌رق قونغره‌ده ۳,۲۰۰ کیلومترو مربعی ایله ۵٤,۰۰۰ نفوس دها قازانمش ایدی . قره‌طاغ ایسه آیاستفانوس معاهده‌سنده قازاندیغنك یاریسنی برلینده غائب ایتمش ایدی . فقط پرنس نیکیتا آوستریانك حدتنی جلب ایتمك ایستمدی . بوسنه و هرسکك اشغالنه قارشی ولایات مذکوره‌ده ظهوره باشلایان قیامه معاونت ایتمکله اتهام اولنماق ایچون تبعه‌سنك مذکور ایالتیه کچملرینی منع ایتدی . یونانستان برلین معاهده‌سنده کندی نامنه محرر اولان مواعیدك اجراسی ایچون همان باب عالی ایله مذاکراته کیریشدی .

برلین معاهده‌سنك عثمانلیلرجه صورت تلقیسنه کلنجه اوزمان بزده حسیات عمومیه درجه درجه متخالف ایدی . بعضلری اعلان سرور وممنونیت ایدییور ایدی . صنف مأمورین ، دولتك ضایع ایتدیکی بونجه یرلره رغماً کندیلرینه اجرای مأموریت ایده‌جك قدر بر الکا ، صویه‌جق اهالی ، بوشالده‌جق بر خزینه ینه قالمش اولدیغندن طولایی مسعود وبختیار ایدی . ازجمله عبدالحمید ایشلرك بویله قولایلقله یولنه کیرمش اولمسندن طولایی پك ممنون ایدی . استانبولده‌کی سرایلرینی ترك ایدوب آناطولی‌یه هجرت ایتمك راده‌سنه کلمش اولان عبدالحمید آرتق پایتختنده قاله‌بیله‌

جکندن طولانی پك ممنون ایدی. واقعا اجدادینك قبضهٔ فاتحانه‌سنه کچمش اولان یرلرك برچوغنی دورمشئوم سلطنتنك ایلك سنه‌سنده الدن چیقارمش ایدی. فقط نه‌سنه لازم؟ او ینه سراینده قاله‌جق، ذوق وصفاسنه باقه‌جق، هر آرزوی مستبدانه‌سنی حاکم مطلق کبی اجرا ایتدیره‌جك، اوست طرفنی اللهك عنایتنه براقه‌جق ایدی.

فقط ادارهٔ مرکزیه‌یه اعتماد ایله حربده بدناً و مالاً بونجه فداکارلقلر اختیار ایتمش اولان ملتك، برلین معاهده‌سی اوزرینه یأس وکدری اودرجه آرتمش ایدی‌که حکومت نهایت‌الامر معاهدهٔ مذکوره‌نك کندینه مساعد اولان شرائطنی قبول ایله مضر اولانلرینی اجراده تعلله مجبور اولدی.

معاهده‌یی متعاقب یونانستان یانیه و تسالیا ولایتلرندن قونغره‌نك کندینه وعد ایتدیکی یرلری ایستمکه قالقشنجه حکومت بوکا تسالیا اردوسنی تقویه وغلوص لیماننه برفیلو اعزام ایتمك صورتیله جواب ویردی. خارجیه ناظری صفوت پاشا ٨ اغستوس تاریخلی تحریرات عمومیه‌سیله قونغره‌نك قرارینی پروتستو ایتدی. یونانستانك حدودده وکریده ظهورایدن عصیانلرك مسببی، مشوقی اولدیغنی بیاندن صکره دیدی‌که:

« یونانستانك توسیع حدودینه مساعده ایتمك مناسب اولمدیغی فکرینی باب عالی قونغره‌ده درمیان ایتمش ایدی. ایشته وقایع مسروده وآنی تولید ایدن ملاحظات اساسیه حکومت سنیه‌یی بوفکری آوروپایه قارشی تکرار سرد وبیانه مجبور ایدیور. یونانستان حکومتنك مطالب واقعه‌سنك ماهیت اسباب ونتایجنی دول معظمه‌نك دها ایی آکلادقلری تقدیرده اولکی فکرلرینی تعدیل ایله آتنه قابینه‌سنه آنی حقسز، هم‌ده سیاسیاته غیر موافق اولان برتدبیردن واز کچیره‌جك صورتده استقامت وتدبیر وبصیرت توصیه ایده‌جکلرینه حکومت سنیه تماماً قانعدر.

هرحالده آوروپانك یونانستانه بوطریق خطرناکده پیرو اولوب‌ده ابتدار ایلدیکی تشبث صلحپرورانه‌نك عقیم قالمسنه سببیت ویرمیه‌جکی بدیهیدر.»

باب عالی آوستریا ومجارستانه قارشی بویله صریح بر مسلك اختیار ایدوب برلین معاهده‌سنك بوسنه وهرسك حقنده‌کی ماده‌سنی حکمسز براقمق ایچون آچیقدن آچیغه تشبثاتده بولنه‌مدی ایسه‌ده حیل دیپلوماتیقیه‌یه مراجعتدن‌ده فارغ اولمدی. قونغره‌نك اون ایکنجی اجتماعنده بوسنه وهرسکك صورت

اشغالی حقنده بالآخره دولت علیه ایله آوستریا آره‌سنده بالمذاکره ائتلاف حصوله کتیریله‌جکی قرارلاشدیرلمش ایدی . بومذاکراته باشلاندقده باب عالی اشغال مدتنك تحدید ایدلمسنی ومأمورین عثمانیه‌نك خدمتلرنده ابقاسنی تکلیف ایلدی .

ویانه قابینه‌سی ایشی بوقدر اوزاتمق ایستمدیکندن اشغال ایچون حاضرلادیغی عسکره بوسنه وهرسکه دخول ایچون امر ویردی . عبدالحمید اوزمان آوستریا عساکرینك ولایتنه دخولنه مانع اولمسی ایچون انکلتره قرالیچه‌سنه مراجعت ایلدی ایسه‌ده بوسنه وهرسکده‌کی اغتشاشاته نهایت ویرمك ایچون اك مؤثر چاره‌نك مملکتك کاملاً اشغالندن عبارت اوله‌جغی جوابنی آلدی .

آوستریا اشغالنه قارشی بوسنه‌لیلر دست بسته مطاوعت طورمامش ، بونلرك قیامنه ، اوزمان بوسنه وهرسکده بولنان عساکر عثمانیه دخی اشتراك ایتمش ایدی . آوستریا عساکرینك بوسنه‌یه دخولی خبری اوزرینه سرای بوسنه شهرنده قوت رستمانه‌سی وحمیت وطنپرورانه‌سیله مشهور حاجی لویانك ترتیبیله برقیام ظهور ایتدی . ارباب قیام مأمورین عثمانیه‌یی طرد ایدرك برحکومت موقته تشکیل وبروجه آتی بیاننامه‌یی نشر ایتدیلر :

«برنجی وطنپرور حاجی لویا تکمیل اهالینك آرزوسیله رئیس حکومت نصب ایدلمشدر . مومی الیه ، حکومتك تکمیل اعضاسنك انضمام رأییله ، ۱۷ یاشندن ۶۰ یاشنه قدر بالعموم اولاد وطنی سلاح آلتنه دعوت ایدر . کوجی ، قوتی یرنده اولدیغی حالده سکز کونه قدر دعوته اجابت ایتمیانلر خائن صفتیله قورشونه دیزیله‌جکدر . عموم افراد اهالی برحرب ویرکوسیله مکلفدر . یوز لیراسی اولان مملکتك مدافعه‌سنه تخصیص ایدلمك اوزره ثروتنك یوزده یکرمیسنی ویره‌جکدر . هرفرد ، بوشناقلری تسلیح ایچون تکمیل سلاحلرینی حکومته تودیع ایده‌جکدر . بو اوامرك خلافنده حرکت ایدنلر اعدام ایدیله‌جکدر » بو امرك هرطرفه تبلیغنی متعاقب بتون مسلمانلر سلاحلرینی آلوب کلدیلر . برقاچ کون ایچنده ۸۰ الی ۹۰ بیك کشی طوپلاندی . آوستریالیلر بوسنه‌وهرسکی اشغال ایچون عادتا حرب ایتمکه مجبور اولدیلر . بوسنه‌یه بر قول اردو ، هرسکه بر فرقه عسکر سوق ایتدیلر . بوسنه‌لیلرك مقاومتی بربچق آی دوام ایتدی . بومقاومت نامأموله آوستریاده عظیم هیجانی موجب اولدی . آوستریا ، سوق ایتدیکی عسکرك غیرکافی اولدیغنی آکلایه‌رق ۱۵ اغستوسده آلتی فرقه دها سفربر حاله وضع ایدوب اشغال اردوسنك قوتنی ۱۶۵,۰۰۰ کشی‌یه ابلاغ ایتدی . نهایت الامر

نتیجه‌سنك نه اولدیغنی تفصیله حاجت یوق ، معلومدر . عینی زمانده پودغوریچه‌نك قره طاغه ، ایورانیه‌نك صربستانه ترکی ، یکی پازار سنجاغنك آوستریا اشغال عسکریسی آلتنه آلنمسنه مخالفت وبورالرینی مدافعه ایتمك اوزره شمالی آرناوودلقده دخی اهالی بر حکومت موقته تشکیل ایتمشلردی .

شوقدر سویلیه‌لم که برلین قونغره‌سی شرقده برچوق اختلافات تولید ایتمش ایدی:

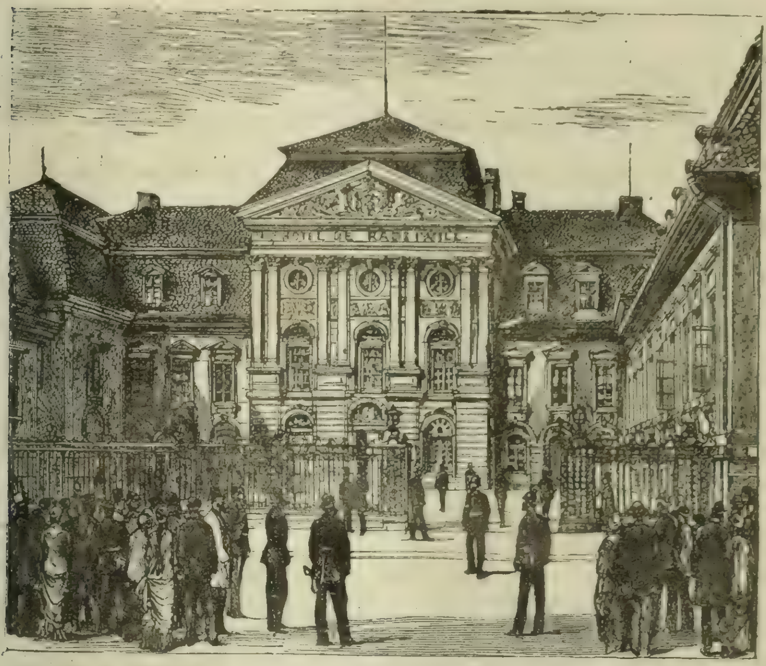

برلین قونغره‌سنك انعقاد ایتدیکی (رادزیول پالاس)

دولت علیه — یونانستان اختلافی ، آوستریا ایله بوشناقلر ، آرناوودلر بالآخره‌ده ، دولت علیه آره‌سنده‌کی اختلاف ، قره‌طاغ ایله صربیه وبونلرله دولت علیه آره‌سنده‌کی اختلاف . روسیه ایله لازستان اهالیسی آره‌سنده‌کی اختلاف ، رومانیانك روسیه‌یه اغبراری ، انکلتره ایله روسیه آره‌سنده رقابت .

بتون بو اختلافلر آره‌سنده‌ده تکمیل دوشونجه‌سی محافظهٔ موقعی قیدندن عبارت ، خائف ، حریص ، مستبد بر حکمدار :

عبدالحمید

مربع نشین صندالیٔ ظلم واستبداد ایدی .

برلين قونغرەسى

برنجی جلدك مندرجاتی

افادهٔ ناشر — صحیفه ۳

افاده — صحیفه ٥

سلطان مراد خامس وعبدالحمید ثانی :

عثمانلی پادشاهلری ، جلوس سلطان مراد خامس ، مشارالیهك شهزادهلکی ، تحصیلی ، آوروپایه سیاحتی ، افکار احرارانهسی ، نور عثمانیه متینغی ، عبدالعزیزك خلعی قراری . — صحیفه ٦ — ١٣

عبدالعزیزك کیفیت خلعی :

طلبهٔ علومك مطالبی ، تبدل صدارت و مشیخت ، یکی هیئت وکلانك خلع پلانی ، طوله باغچه سراینك محاصرهسی ، سلطان مرادك باب سرعسکری‌یه ایصالی ، خلع فتواسی ، بیعت ، عبدالعزیزك طوپقپو سراینه و اورادن چراغانه نقلی ، بوراده کچیردیکی حیات ، انتحار ، اطبا راپوری . — صحیفه ١٤ — ٢٩

دور سلطان مراد خامس :

عبدالعزیزك اواخر سلطنتنده ممالك عثمانیهنك حالی ، تبدل سلطنتك داخل وخارجده صورت تلقیسی ، خط همایون ، او دورده اوروپا احوال عمومیهسی ، شرق مسئلهسنك ماهیت واهمیتی ، قانون اساسی اعلانی تصوری ، مدحت پاشانك پروژهسی ، مدحت پاشا ایله صدر اعظم آرهسنده اختلاف . — صحیفه ٢٩ — ٣٩

چرکس حسن وقعهسی :

مدحت پاشانك خانهسنده مجلس وکلا ، وقعهٔ قتل ، استانبولده افکار عمومیه . — صحیفه ٣٩ — ٤٥

بلغارستان اختلالی :

یکی هیئت وکلا ، ولایاتده اغتشاشات ، قدیم بلغارستان حقنده معلومات تاریخیه ، صوفیه ، بوسنه وهرسکده تدابیر تسکینیه ، صربستان وقره طاغك تدارکاتی . — صحیفه ٤٥ — ٥١

صربیه وقره طاغ محاربهلری :

صربستانك اولتیماتومی ، پرنس میلانك صربلیلره بیاننامهسی ، چرنایهفك صرب اردوسنه قبولی ، روسیهنك صربستانه معاونتی ، اعلان حرب ، رومانیا ایله یونانستانك وضعیتی ، کرید اختلافی ، صرب اردوسی ، عثمانلی اردوسی ، چرکس و آرناوود کوکلیلری ، صربستان وقره طاغك حرب پلانی ، دولت علیهنك پلانی ، صربلیلرك تجاوزی ، چرنایهفك بیاننامهسی . — صحیفه ٥٢ — ٦٧

عثمانلی اردوسنك تجاوزی :

اردوی عثمانینك سوقالجیش تجمعی ، کینازه‌واچك اشغالی ، تیموق اردوسنك حرکاتی ، مغلوبیتی ، زایچارك طوپه طوتیلمه‌سی ، ضبطی ، آلکسیناچ میدان محاربه‌سی ، آلکسیناچك ضبطی ، قوماندانلرمزك حرکاتنه اجرای تأثیر ایدن ملاحظات سیاسیه ، درینا وایبار اردولرینك حرکاتی ، قره‌طاغلیلرك تجاوزی ، پرنسك هرسکلیلره بیاننامه‌سی ، رایخشتاد ملاقاتی ، مختار پاشانك تره‌بینده اوغرادیغی مشکلات ، مدون محاصره‌سی ، درویش پاشانك موفقیتسزلکی . صحیفه ٦٧ — ٩٠

سلطان مراد خامسك خسته‌لغی :

قلنج آلاینك تأخری ، استانبولده شایعه‌لر ، احوال سیاسیه‌ده‌کی مشکلات ، استانبولده ایکی فرقه ، عبدالحمید ایله مذاکره ، دوقتور لایدسدورف ، پادشاهك تداویسی ، خلع قراری ، عبدالحمیدك شرائط جلوسی . صحیفه ٩٠ — ٩٧

سلطان مرادك خلعی وعبدالحمیدك جلوسی :

سلطان مرادك صوك جمعه سلاملغی ، اطبا راپوری ، طوپقپو سراینده مجلس ، صدراعظمك نطقی ، فتوانك قرائتی ، عبدالحمیده بیعت ، تبدل سلطنتك خلق اوزرنده تأثیری ، غزته‌لرك نشریاتی . صحیفه ٩٨ — ١٠١

عبدالحمید ثانی ــ سلطنتك ایلك کونلری :

شنلکلر ، عبدالحمیدك ترتیباتی ، سرایده تنسیقات ، داماد محمود ومابین فریقی سعید پاشالر ، عبدالحمیدك حین جلوسنده قبول ایتدیکی شرائطی ایفا ایتمیوب کندی آرزوسی وجهله توجیهاتده بولنمسی . صحیفه ١٠١ — ١٠٦

قلنج آلایی :

قلنج آلایی ترتیباتی ، عبدالحمیدك پروغرامه عدم رعایتی ، بحراً ایوبه مواصلت ، اسب سوار اوله‌رق قره‌دن طوپقپو سراینه ، اورادن طولمه باغچه‌یه عودت .
صحیفه ١٠٦ — ١٠٩

عبدالحمیدك اوائل سلطنتنده دولت علیه وآوروپا :

آوروپا قابینه‌لرنده قرارسزلق ، عبدالحمیده آوروپانك عدم اعتمادی ، روسیه‌نك سوء نیتی ، پارس معاهده‌سی احکامنه تجاوز ، انکلتره‌نك تمامیت ملکیهٔ عثمانیه‌یی مدافعه‌سی ، روسیه‌ده اهالینك عثمانلیلر علیهنه تحریکی ، صربستانه روس ضابطانی اعزامی ، سفرانك اعتمادنامه‌لرینی تقدیمی ، خط همایون ، مدحت پاشانك قلمه آلدیغی خط همایون مسوده‌سندن عبدالحمیدك طی ایتدیکی فقرات ، مسلك استبدادك ایلك اثری . صحیفه ١٠٩ — ١٢٠

متارکه مذاکراتی وپرنس میلانك قرال اعلانی :

دولتلرك متارکه تکلیفی ، باب عالینك جوابی ، شرائط صلحیه‌نك تبلیغی ، سفرانك

متارکه طلبنده اصراری . متارکه‌نك عقدی ، دولتلرك شرائط صلحیه تکلیفی ، صرب اردوسنده غلیان ، میلانك قرال اعلانی . چرنایه‌نك سیاسیاته مداخله‌سی ، متارکه اثناسنده مخاصمه‌یه دوام ، تمدید متارکه ، جونیس محاربه‌سی . صحیفه ۱۲۱ — ۱۳۰

تشرین اول ظرفنده‌کی وقایع سیاسیه و حربیه :

قانون اساسی پروژه‌سنك سفرایه تبلیغی ، مقابلةً دولتلرك آلتی هفته‌لك متارکه تکلیفی ، باب عالینك جوابی ، متارکه‌نك آلتی ماه مدتله عقدی تکلیفی ، غورچاقوفك نوطه‌سی ، ایغناتیه‌فك استانبوله عودتی ، سفرا ایله مذاکره‌سی ، آلتی هفته‌لق متارکه‌نك تکرار تکلیفی ، باب عالینك جوابی ، بو جوابك روسیه طرفندن عدم قبولی .
صحیفه ۱۲۰ — ۱۳۳

حکومت جدیده علیهنده ترتیبات و سوء قصد تشبثاتی :

استانبولده باعث هیجان شایعات ، بو شایعات بدخواهانه مرتبلرینك توقیف و نفیی ، بایرام آلاینده تقیدات انضباطیه ، سلطان مرادك چراغاندن قاچیرلسی تشبثی ، مشارالیهك معاینه‌سی ، عبدالحمیدك چراغان سرایی مستخدمینه معامله‌سی ، درت کشینك قادین قیافتنده اوله‌رق چراغانه دخولی ، توقیف و استنطاقلری ، متارکه مدتنك ختامیله تعرضه دوام . طروباوه‌نو محاربه‌سی ، روسیه‌نك تلاشی و متارکه ایچون اولتیماتوم اعطاسی ، روسیه سفیرینك درسعادتدن انفکاك حاضرلقلری ، ایکی آی متارکه‌نك قبولی طرفین محاربین عسکرلرینك قسماً ترخیصی ، چرنایه‌نك صرب اردوسندن انفکاکی ، قره‌طاغ جهتنده‌کی حرکات عسکریه . صحیفه ۱۳۳ — ۱۴۷

قونفرانس حاضرلقلری ـ روسیه‌نك سفربرلکی :

روس و انکلیز دیپلوماتلری آره‌سنده مخابره ، انکلیز سفیرینك چار ایله ملاقاتی ، لورد لوفتوسك مشهور تلغرافنامه‌سی ، انکلتره طرفندن قونفرانس تکلیفی ، چارك موسقوه‌ده ایراد ایتدیکی نطق ، سفربرلك امری ، غورچاقوفك نوطه‌سی . باب عالینك جوابی ، قونفرانس تکلیفنك دولتلر طرفندن قبولی ، مرخصلر ، صفوت پاشا ، ادهم پاشا ، سالیسبورینك استانبوله مواصلتی . صحیفه ۱۴۸ — ۱۶۳

قونفرانس مقدماتی و قانون اساسی اعلانی :

مرخصلرك روسیه سفارتخانه‌سنده اجتماعی ، قونفرانس پروغرامنك ترتیبی ، قانون اساسی قومیسیونی ، قانون مذکورك عبدالحمید طرفندن تصحیحی ، مدحت پاشانك صدارتی ، قونفرانسك ایلك اجتماعی ، قانون اساسی اعلانی ، خط همایون ، استانبولده شنلك ، سرای اوکنده نمایشلر . صحیفه ۱۶۴ — ۱۷۰

قونفرانس مذاکراتی :

مرخصلرك اصراری ، فرانسه مرخصنك نطقی ، ادهم پاشانك جوابی ، دولتلرك تکلیفاتنه باب عالینك جوابی ، پروغرامك تعدیلی و اولتیماتوم شکلنده تبلیغی ، باب عالیده

مجلس عمومی ، مدحت پاشانك نطقی ، حاضرونك مقابله‌لری ، قونفرانس تکلیفاتنك ردینه قرار . صحیفه ۱۷۰ — ۱۷۶

قونفرانسك ختامی :

مجلس عمومی قرارینك قونفرانسه تبلیغی ، قونفرانسك ، طاغیلوب مرخصلرله سفرانك استانبولدن مفارقتی ، عبدالحمیدك سوء نیتنك بردلیلی دها .
صحیفه ۱۷۷ — ۱۱

مدحت پاشانك عزل وتبعیدی :

مدحت پاشانك عبدالحمیده سوء قصد ایله اتهامی ، دشمنلرینك تسویلاتی ، ضیا بکك سوریه ولایتی توجیهیله مابین کاتبلکندن اخراجی ، مدحت پاشانك سرایه دعوتی ، طوغریجه عزالدین واپورینه ارکابی ، خانه‌سنده تحریات ، صدارته ادهم پاشانك تعیینی ، خط همایون ، مدحت پاشانك تبعیدینك مصلحتکذارلره تبلیغی ، مشارالیهك اسباب نفیی حقنده‌کی روایتلر ، بو وقعه‌نك استانبول خلقی اوزرنده سوء تأثیری ، مدحت پاشانك عبدالحمیده یازدیغی برتذکره ، قابینه‌ده تشتت افکار ، خفیه‌لك اصول مشئومنك توسیعی ، محمود پاشانك تصوراتی . صحیفه ۱۸۱ — ۱۹۲

صربستانله مصالحه :

دولتك صربستان وقره‌طاغ ایله‌طوغریدن طوغری‌یه مصالحه مذاکراتنه‌کیریشمسی ، مدحت پاشانك صربستان وقره‌طاغ پرنسلرینه تلغرافنامه‌سی ، صلح اساسلری حقنده ویانه‌ده مذاکره ، صرب مذاکره مأمورینك استانبوله مواصلتی ، مذاکره وایتلاف‌تام . صربستان ایله محاربه‌نك ختامی . صحیفه ۱۹۲ — ۱۹۷

ایلك مجلس مبعوثانك کشادی :

انتخابات ، مبعوثانك مواصلتی ، طوله باغچه سراینده رسم کشاد ، نطق افتتاحی ، عبدالحمیدك اصل مقصدی ، مجلسك انعقادی . صحیفه ۱۹۷ — ۲۰۲

طلبهٔ علومك سرای اوکنده نمایشلری :

مدحت پاشانك نفیندن طولایی استانبولده غلیان افکار . طوله باغچه اوکنده نمایش ، طلبهٔ علومك تکلیفاتی . حکومتك تشدید تقیداتی ، عبدالحمیدك قورقوسی ، سلاملقلرده‌تقیدات ؛ تجارت عالمنده طورغونلق ، عبدالحمیدك اوزمانکی حیات‌خصوصیه‌سی .
صحیفه ۲۰۲ — ۲۰۶

قره‌طاغ ایله مذاکرات صلحیه :

قره‌طاغك شرائط صلحیه‌سی ، استانبولده افکارعمومیه ، قیام علامتلری ، مکتب حربیه طلبه‌سندن وطلبهٔ علومدن توقیف ایدیلنلرك نفیی ، قره‌طاغ مسئله‌سنك مجلس مبعوثانده مذاکره‌سی ، قره‌طاغه اراضی ترکنك عدم قبولی ، مخاصماته دوام .
صحیفه ۲۰۶ — ۲۱۱

روسیه‌نك محاربه تشبثاتی واعلان حرب :

ترکیاده قانون اساسی اعلانندن روسیه‌نك عدم ممنونیتی ، ایغناتیه‌فك آوروپا پایتختلرینه سیاحتی ، لونده پروتوقولی ، صفوت پاشانك جوابی ، روسیه‌نك اعلان حربی ، آوروپا قابینه‌لرینه بیاننامه‌سی . صحیفه ۲۱۱ — ۲۱٦

اعلان حرب وآوروپا دولتلری :

عبدالحمید ووکلا حربه طرفدار دکل ایدی ، روس سفارتی مأمورینك استانبولدن انفکاکی ؛ باب عالینك دولتلره نوطه‌سی ، صفوت پاشانك دیکر ایکی تلغرافنامه‌سی ، اعلان حربك مجلس مبعوثانده مذاکره‌سی ، مبعوثلرك غلیان حمیتی ، دولتلرك بیطرفلغی ، مجارلرك مخالصتی ، عبدالحمیدك بوکا مقابل بر جمیله‌سی ، طلبهٔ عثمانیه‌دن بر هیئتك پشته‌یه عزیمتی ، اعلان حربك انکلتره‌ده سوء تأثیری ، رومانیانك حربه اشتراکی .

صحیفه ۲۱٦ — ۲۲۷

روسیه‌نك محاربه حاضرلقلری :

صحیفه ۲۲۷ — ۲۳۱

دولت علیه‌نك محاربه حاضرلقلری :

استانبول خلقنك وکلادن خشنودسزلغی ، توقیفات ، مکتب حربیه طلبه‌سندن بر قاچنك طردی ، طلبهٔ مومی‌الیهمدن علی نظمی افندینك مجدده صورت وفاتی ، بیاننامهٔ همایون . صحیفه ۲۳۱ — ۲۳۹

روس اردوسنك حدودی تجاوزی :

روسلرك مملکتین حدودینی تجاوزی ، باربوشی کوپریسنك ضبطی ، عثمانلی دونماسنك تسییبی ، لطف جلیل قوروه‌تنك و حفظ الرحمن مونیتورینك غرقی ، رومانیا اردوسنك حرکاتی ، استانبولده‌کی داوشورا ، روسیه ـ رومانیا مقاوله‌نامه‌سی .

صحیفه ۲۳۹ — ۲٤۷

روسلرك طونه‌دن مروری :

چارك دارالحربه عزیمتی ، طونه‌دن کچید حرکتنك احضاراتی ، مرور حرکتی ، بوخبرك استانبولده‌کی تأثیری ، اعانات اعطاسی ، مجلس مبعوثانده نطقلر .

صحیفه ۲٤۸ — ۲٥٤

آناطولی حدودنده‌کی وقایع :

ایلك مخاصمات ، صخوم بومباردمانی ، اردهان قلعه‌سنك ضبطی ، استانبولده تکرار هیجان ، اهالی طرفندن محمد رشدی پاشایه صدارت تکلیفی ، مجلس مبعوثانده وکلادن شکایت ، اردهانك سقوطی اوزرینه طلبهٔ علومك مجلس مبعوثان اوکنده نمایشی ، بو

تمایش مشوقلرینك توقیفی ، مجلس مبعوثانده مصارف حربیه مسئله‌سی . مجبوری استقراض داخلی قراری ، مجلسك مبعوثانك طاغیدلسی ، صحیفه ٢٥٥ — ٢٦٣

زیوین محاربه‌سی :

عثمانلی اردوسنك مظفریتی ، روس اردوسنك تماماً حدودك اوبرطرفنه رجعتی . صحیفه ٢٦٤ — ٢٦٧

طونه‌نك مروروندن صكره‌كی حركات عسكریه :

روسیه‌نك بالقاندن قبل المرور محاربه‌یه ختام ویرمك ایچون درمیان ایلدیكی شرائط . بوشرائطك باب عالی طرفندن ردی ، غورقونك بالقاندن مرورتشبثاتی ، شیپقا بوغازینك اشغالی . نامق ، ردیف ومحمد پاشالرك طونه اردوسنه اعزامی ، عبدی وردیف پاشالرك عزلی ، محمد علی پاشانك قوماندان نصبی ، سردار جدیدك قرارگاهه عزیمتی ونطقی ، سلیمان پاشانك قره طاغدن بالقانه جلبی ، صحیفه ٢٦٧ — ٢٧٦

برنجی وایكنجی پلونه محاربه‌لری :

عثمان پاشانك ویدیندن استانبوله وسرداره مراجعتلری ، ویدیندن پلونه‌یه یورویش . پلونه‌نك اشغالی ، برنجی پلونه محاربه‌سی ، روسلرك مغلوبیتی ، پلونه‌نك تحكیمی ، ایكنجی پلونه محاربه‌سی ، روسلرك تكرار هزیمتی ، غراندوقك رومانیادن استمدادی ، چار ایله پرنس شارلك ملاقاتی ، پلونه‌نك محاصره‌سنه قرار . صحیفه ٢٧٦ — ٢٩١

روم ایلی دارالحربنده‌كی وقایع :

شیپقا محارباتی . لوفچه‌نك روسلرك طرفندن ضبطی ، سلیمان پاشانك طونه اردوسی باش قوماندانلغنه نصبی ، قرارگاه عمومیه‌ده‌كی پاشالر آره‌سنده ضدیت ، عبدالحمیدك سلیمان پاشایه براخطاری ، سلیمان پاشایه عموم قوماندانلق توجیهی ، روسلرك اهالیٔ اسلامیه حقنده‌كی مظالمی . صحیفه ٢٩١ — ٣٠٦

آناطولیده ایكنجی سفر ، قارص محاربه‌سی :

روسلرك تكرار حدودی تجاوزی ، آلاجه‌میدان محاربه‌سی ، قارصك محاصره وضبطی . ارضرومك محاصره‌سی . صحیفه ٣٠٦ — ٣١٤

پلونه‌نك سقوطی وعثمان پاشانك تسلیمی :

تسلیم تكلیفی ، عثمان پاشانك شرائطی ؛ بو شرائطك روسلر طرفندن عدم قبولی . پلونه‌دن خروج قراری ، بواثناده عثمان پاشانك مجروحیتی ، غراندوق وپرنس شارل ایله ملاقاتی ، چارك عثمان پاشایی زیارتی ، تبریكی ، اسرانك روسیه‌یه اعزامی ، ویدینك ضبطی ، صربستانك تكرار دولت علیه‌یه اعلان حربی . صحیفه ٣١٤ — ٣٢٥

پلونه‌دن آیاستفانوسه :

استانبولده مجلس عسکرینك لغوی ، مابینده برقومیسیون تشکیلی ، رؤف پاشانك سرعسکرنصبی ، سلیمان‌پاشانك استانبوله کلیشی ، عبدالحمید ایله محاوره‌سی ، عموم روم‌ایلی‌یه قوماندان نصبی ، تکرار دارالحربه عودتی ، غورقونك صوفیه‌یه دخولی ، شیپقانك سقوطی . ویسل پاشا اردوسنك اسارتی ، عبدالحمیدك مصالحه تکلیفی ، سرور ونامق پاشالرك قزانلغه عزیمتی . سلیمان پاشا اردوسنك مغلوبیتی ، ادرنه‌نك اشغالی .
صحیفه ۳۲۵—۳۳۶

ایکنجی مجلس مبعوثان :

انتخابات جدیده ، رسم کشاد ، نطق افتتاحی ، بدأ مذاکرات ، بحریه ناظرندن براستیضاح ، وکلایه عدم اعتماد ، محمودپاشانك استعفاسی ، قابینه‌ده تعدیلات ، باش‌وکالت مسندی احداثی ، وکلای جدیده‌نك پروغرامی ، عبدالحمیدك مجلسه غضبی ، سرایده بیوك برمجلس ، برمبعوثك مطالعه‌سی ، عبدالحمیدك حدتی ، مجلس مبعوثانك تعطیلی ، مبدأ دور استبداد .
صحیفه ۳۳۶—۳٤۷

آیاستفانوس معاهده‌سی :

ادرنه پروتوقولی ، متارکه مقاوله‌نامه‌سی ، انکلتره‌نك تأثری ، انکلیز دونانماسنك استانبوله اعزامی ، تدارکات عسکریه ، عبدالحمیدك تلاشی ، انکلتره قرالیچه‌سنه وچاره مراجعتی ، سرایده ینه برمجلس ، عبدالحمیدك بروسه‌یه چکیلمك نیتی ، صفوت پاشانك ادرنه‌یه اعزامی . غراندوقك آیاستفانوسه وصولی ، مذاکرات صلحیه ، آیاستفانوس معاهده نامه‌سنك مواد اساسیه‌سی .
صحیفه ۳٤۷—۳۵۸

دولتلر آره‌سنده اختلاف وبرلین معاهده‌سی :

آوستریانك مخالفتی ، انکلتره‌نك تدارکات حربیه‌سی ، سالیسبورینك آیاستفانو معاهده‌سنه اعتراضی ، قونغره تکلیفی ، بالقان شبه جزیره‌سی احوالی ، روسیه‌ده ضرور اهالی . روس اردوسنده امراض ساریه ظهوری ، انکلتره ـ روسیه ایتلافی ، قبریس معاهده‌سی ، بیسمارق طرفندن قونغره‌یه دعوت ، مرخصلر ، برلین قونغره‌سی مذاکراتی ومعاهده نامه .
صحیفه ۳٤۸—۳٦۰

برلین معاهده‌نامه‌سنك نتایجی :

انکلتره‌نك مدعیاتی ، روسیه‌ایله انکلتره آره‌سنده ایتلاف ، بسمارقك بیاناتی ، آوروپا خریطه‌سنده تعدیلات ، دولت علیه‌نك برلین معاهده‌نامه‌سیله غائب‌ایتدیکی اراضی ونفوس ، قبریسك اشغالی ، بوسنه‌لیلرك آوستریایه قارشی اختلالی ، برلین معاهده‌نامه‌سنك تولید ایتدیکی اختلافات ، عبدالحمیدك محافظهٔ موقع اندیشه‌سی ومربع نشین صندالیٔ ظلم واستبداد اولیشی
صحیفه ۳۸٦—۳۹۲

عبدالحميد ثانی و دور سلطنتی

حيات خصوصيه و سياسيه سی

سلطان مراد خامس مرحومك حيات خصوصيه سيله منفاده كچيرديكی عمر بدبختانه دن، (عبدالحميد ثانی) نك آوان صباوت وشبابتندن ، ييلديز سراينده كچيرديكی حيات خصوصيه سندن ؛ اوتوز درت سنه لك وقايع سياسيه دن و دور اخير انقلابدن كمال بی طرفی ايله مفصلاً بحث ايدر .

جلد ثانی

محرری :

عثمان نوری

طابع و ناشری

استانبول

كتبخانهٔ اسلام وعسكری ـ ابراهيم حلمی

٤٦ — باب عالی جاده سی — ٤٦

١٣٢٧

کتابخانهٔ اسلام وعسکری

تجار زاده ابراهیم حلمی

درسعادت — مطبعهٔ خیریه

عبدالحميد ثانی ــ حیات خصوصیه‌سی

دولت عثمانیه‌نك ، برلین معاهده‌سنك تاریخ عقدندن بیك اوچیوزیکرمی درت سنه‌سی تموزینه قدر اوتوزسنه‌لك تاریخ وقوعاتی همان منحصراً عبدالحمیدك شخصنده تجسم ایتمش اولدیغندن آنك حیات خصوصیه‌سنی حکایه ایتمکله عینی زمانده حیات سیاسیه‌سی‌ده تفصیل ایدلمش اولور . آنك ایچون اثرمزك بو قسمنی خاقان سابقك خصوصیات احوالنه حصرایدییورز .

عبدالحمید جنتمکان سلطان عبدالمجید خانك ایکنجی اوغلی اولوب ۱۲۵۸ سنه‌سی شعبانك اون آلتیسنده دنیایه کلمشدر . بناءً علیه الیوم آلتمش طقوز یاشنده‌در . عبدالحمیدك صورت ولادتی حقنده بر طاقم روایتلر واردر . کندیسنك اشکال وشمائل وجهیه‌سنه باقه‌رق بعضلری سلطان عبدالمجیدك فرزند مشروعی اولمدیغنی ، کیمی والده‌سنك کیمی پدرینك سرای مستخدمیندن بر ارمنی اولدیغنی ادعا ایتمشلردر .

حتی بوندن اون بش سنه قدر اول آوروپاده مجاهدۀ حریت ایله مشغول عثمانلیلر بوادعایی عبدالحمیدك شخصنه تجاوزه وسیله دخی اتخاذ ایدرك خلافتی مشروع و مقبول اولمیه‌جغنه دائر نشریاتده بولنمش ایدیلر . عبدالحمیدك بوکا پك زیاده جانی صیقیله‌رق داخل مملکتده کندیسنك اصل ونسلندن شبهه ایدنلری اشد عقوبات ایله تجزیه ایلدیکی کبی خارجده‌کیلره‌ده عبدالمجید خان مرحوم طرفندن صدر زمان محمد رؤف پاشایه خطاباً باب عالی‌یه وارد اولان خط همایونی هرسنه سالنامۀ دولت علیه‌نك باش طرفنه درج ایتدیرمك صورتیله

رسماً جواب ویردی . سالنامه‌نك صوك اون ایكی سنه‌لك نسخه‌لرینه درج اولنان بوخطك صورتی بروجه آتیدر :

« بنم وزیر صداقت سمیرم

جناب خلاق جهانك لطف وعنایت علیه‌سنه حمد اولسون اشبو ماه حالك اون آلتنجی دونكی چهارشنبه كونی ساعت اون برقرارلرنده صلب پاك شاهانه‌مزدن برشهزاده قدم نهادهٔ عالم شهود ومسرت افزای كهوارهٔ وجود اوله‌رق اسمنی سلطان (عبدالحمید) تسمیه ایلیوب سنی وجمله بندكان سلطنت سنیه‌مزی تبشیر ایچون اشبو خط همایون مسرت نمون ملوكانه‌مزی تسطیر ودارالسعادة الشریفه‌م آغاسی ایله طرفكه تسییر ایلدم . جناب واجب الوجود عمرینی ممدود وقدومنی ذات شاهانه‌مزه وكافهٔ عباداللهه متیمن ومسعود بیورسون آمین . بومسرت جمیله‌دن جمله عالمیان مبشر وحصه‌مند اولمق اوزره یدی كون بشر نوبت طوپ انداختی وبالجمله وكلای فخام وبندكان صدق اتسامز وسائر استكلی اولانلر دخی ایامه‌مذ كوره كیجه‌رنده ایقاد قنادیل ایله اجرای مراسم سرور وشادمانی اولنمسنی لازم كلنلره تنبیه ایلیه‌سین . همان جناب رب العالمین سلالهٔ طاهره‌مزی الی الابد باقی ودائم وهرحالده عباداللهه كمال رفاه وآسایش احسان بیورسون . بحرمة سید رسول الثقلین . »

عبدالحمیدك والده‌سی كنج یاشنده ورم علتندن وفات ایتمشدر . كندیسی اوزمان سكز یاشنده برچوجق ایدی . عبدالمجیدك ایكنجی قادینی پرستوخانم كندی اولادی اولمدیغی ایچون بوچوجغی اولادلغه قبول ایتدی . پرستو خانم اولادلغنه پك زیاده ربط قلب ایتمش و والده سلطان عنوانیله یاقین زمانه قدر برحیات اولوب تكمیل ثروتنی دها حیاتنده ایكن عبدالحمیده ترك ایلمشدر . سرایده هركسجه محترم طانیلان بوخانم عبدالحمیده قارشی كوستردیكی شفقت ومحبته آنجق كفران نعمت ایله مقابله كورمشدر . عبدالحمید مشارالیهایه قارشی برچوق حرمتسزلكلرده بولندیغی كبی والده‌لكنی سرای مستخدمینی ایله مناسبات غیر مشروعه‌ده بولنمقله اتهام ایتمش وعبدالعزیزه بویولده اخباراتده بولنمشدر . پرستوخانم بوافترایه‌ده اوغرادقدن صكره آرتق اولادلغی ایله برآراده اوطورمیه‌رق نشانطاشنده‌كی قوناغنه چیقمش ، برآز صكره باریشه‌رق تكرار سرایه كلمش ایسه‌ده عبدالحمیدك جلوسنی متعاقب وفاتنه قدر قوناغنده اقامت ایلمشدر .

عبدالحمیدك چوجقلغی حرمده جاریه‌لر ولالالر آره‌سنده کچمش ، بودورده هیچ برشی اوکرنمامش ، هر آرزوسی اطرافنده کیلره قانون اوله‌رق قبول ایتدیرمشدر . عبدالحمید صباوتنده ضعیف ، انزوایی سور ، سکوتی بر مخلوق ایدی . طبیعتی ، ذوقی وعاداتی برادر وهمشیره‌لرندن پك فرقلی ایدی . موسیو دوریس عبدالحمیدك حیات خصوصیه‌سنه دائر یازدیغی اثرده دییورکه : بو کنج مردمکریز برادر وهمشیره‌لرینك یاننـدن قاچار وآنلرك اویونلرینـه اشتراك ایتمزدی . اکثریا قویتو برکوشـه‌یه چکیلوب آنلرك کولوشـنه ، اویناییشـنه کوزلرینی دیکر ، صوك درجه مغموم نظرلریله سیر ایدردی . بونظرلرده بعضاً خوف ویا خیانت سوقیله سریع‌الزوال بر پرتو ظاهر اولوردی . برکون ایکی برادری رشاد وکمال‌الدین افندیلر ، باغچه‌ده همشیره‌لری سنیه سلطان ایله قوشه قوشه یورولمش ، استراحت ایتمك اوزره صـالونه کیروب اوطوردقلری مندر اوزرنده اویویه قالمش ایدیلر . بوچوجقلرك بیوك برادری حمید قرداشلرینك اویودقلرینه قنـاعت حاصل ایتدکدن صکره یانلرینه صوقولوب اوزرلرنده‌کی مجوهراتی کاملاً صویدی . وبونلری خرسز صقصقان کبی کمسه‌نك کوره‌میه‌جکی بریره کیزلدی . عبدالحمیدك ایلریده نصل آدم اوله‌جغنی بو وقعه پك اعلا کوسترر .

عبدالحمیدك تحصیله ، مساعیٔ فکریه‌یه قطعیاً هوسی یوق ایدی . مربیسی کمال پاشا ، معلملرندن کردان قیران عمر افندی ، شریف افندی ، ادهم پاشا ، نامق پاشا وموسیو غارده شاکردلرندن متصل شکایت ایدرلردی . بیوك برادری مراد افندی نقدر هوسـکار وچالیشقان ایسـه عبدالحمید اوقویوب یازمقده اودرجه لیاقتسزلك کوستریردی . بونك نتیجه‌سی اوله‌رق کندی لساننده دخی جاهل قالمش ، املاسنی بیله دوزلته‌مامشدر .

عبدالحمیدی پدری عبدالمجید دخی سومزدی . حتی بر روایته نظراً اوغلی دنیایه کلدیکی زمان بوخبری کندیسنه حمامده ایکن ویرمشلر . خبری کتیرنه مژده ویرمك ایچون اوزرنده پاره بولنمامسندن طولایی اوغلانك برکون پادشاه اوله‌جغنی ودور سلطنتنك دولت عثمانیه ایچون موجب شئامت اوله‌جغنی تفأل ایتمش ایمش .

جنتمکان برکون اوغللریله برلکده صفره‌ده اوطورورکن یمکك صوکنه طوغری عبدالحمیدك یمش طبـاغنده قالان بر دیلیم قارپوزی آلوب کیتدیکنی کورمش . بواخلاقسزی اصلاحه‌اوغراشمق بیهوده زحمت اولدیغنه حکم ایتمش

کبی هیچ سسنی چیقارمامش . فقط پادشاه طعام ایدرکن حضورده طورمسنه لطفاً مساعده ایدلمش اولان مهران دوز بکه خطاباً « بوچوجقلرمدن قورقام. فقط اوته کنك خیرلی برشی اولمیه جغی دها شمدیدن آکلاشیلیور. بونی اصلاحدن امیدمی کسدم . » دیمشدر .

ینه برکون عبدالحمید مومی الیه مهران بکك عموجه سی دلی بغوصه عبدالحمیددن بحثله حیله کارلغه پك زیاده تمایل کوسترمکده اولمسندن شکایت ایتمش . دلی بغوص کوچك شهزاده نك مدافعه یه قالقشه رق عبدالمجیدك دیکر اوغللرینی سودیکی حالده حمید افندی یه قارشی صغوق طاورانمسی طرفکیرلك اثری اولدیغنی ایما ایلمش ایسه ده مشارالیه : « بو اوغلاندن بیقدم . نم سوزمه ایناتیکز . بوبیوك بر حیله کاردر . یوز ویریله جك مخلوق دکلدر » جوابنی ویرمشدر .

حمیدی قرداشلری ده سومزدی . یالکز مراد افندی حلم وعلو جنابی سببیله آکا قارشی نه عداوت ونه نفرت بسله میوب دیکر شهزاده لرده ده آکا قارداشجه معامله ایتملرینی توصیه ایلردی .

سرای محیطی ایچنده عبدالحمیدی سون برکیشی واردی . اوده عبدالعزیزك والده سی پرتونیال قادین ایدی . بو اختیار قادین متعصب ، اعتقادات باطله یه تابع ، حریص وفتان اولوب شهزاده حمید افندیده کندی طبیعتنه تمایل کورونجه آنی درحال سومش ایدی . بوندن صکره کنج شهزاده ایچون آرتق یکی بر حیات باشلادی . حمید افندی آقشاملری ساعتلرجه پرتونیال قادینك یاننده قالیردی . بو اثناده اوراده کی بویوجی وفالجیلردن سحربازلغك وعلم نجومك اسرارینی اوکرندی . بعض منجملر کنج حمیده برکون پادشاه اولوب مدت مدیده حکمران اوله جغنی خبر ویردیلر . غریبدرکه مختلف منجملرك تفألاتی هپ بربرینه مطابق چیقدیغندن حمیدده یکی باشلایان حرص سلطنت خارق العاده بر سرعتله تزاید ایتدی .

اوتاریخده عبدالرحمن السین اسمنده غایت اختیار ومشهور برشیخ واردی . بوشیخی عبدالحمیده نجیب پاشا اسمنده بری توصیه ایتمش ایدی . نجیب پاشا عبدالعزیز زماننده قبریسده منفی ایکن شیخه اوراده راست کلش وشیخ کندیسنك برکون منفادن قورتیله جغنی خبر ویرمش ، پاشادخی مظهر عفو اوله رق استانبوله کلدیکی زمان شیخك بو کرامتنی شهزاده حمید افندی یه آکلاتمش ایدی . حمید افندی درحال شیخی استانبوله کتیرتدی . برکون مصاحبه اثناسنده شیخ ،

عبدالحميده : « شهزادهم، انشاالله يقينده پادشاه اوله‌جقسك! » ديدی. عبدالحميد، سلطان عبدالعزيزك هنوز كنج ياشنده بولنمسی وولیعهد مراد افنديك دخی صحتی مكمل اولمسی سببيله بونك غير ممكن اولديغنی سويلمكله شيخ ادعاسنده اصرار ايله بوسوزی معنوی برقوتك تأثيريله سويلديكی وسوزينك طوغری چيقه‌جغنه امين اولديغی جوابنی ويردی .

ايكی سنه صكره شيخك ديديكی فی‌الحقيقه طوغری چيقنجه عبدالحميد آنی تكرار استانبوله جلب ايدرك يانته آلدی والطف وعاطفته غرق ايتدی . كنديسنه هرخصوصده اعتماد ايا ردی .

سلطان مراد تخته چيقدقدن صكره‌ده عبدالحميدك ايشی كوچی برادرينی دوشورمك ايچون بويو يايمق اولدی . بونك ايچون سلطان مرادك بالمومندن كوچك برهيكلنی ياپديروب بوهيكله كنـدی اليله ايكنه‌لر باطيرديغی محققدر . حتی موسيو دوريس دها ايلری‌يه كيدرك عبدالحميدك جمبزيان اسمنده برارمنی ترزی‌يه بر ستره ياپديرديغنی وبو ستره‌يی بويوجيلره كوزی اوكنده آفسون ايتديردكدن صكره برادرينه اهدا ايلديكنی سويليور .

عبدالحميد قلنج‌قوللانمق وجيمناستيق‌ياپمقده دخی ماهر ايدی. براسكمله‌يه اوطوره‌جغی زمان‌قوتنی كوسترمك ايچون سكمله‌يی قولی كركين اولديغی‌حالده طوتوب افقی وضعيته قدر قالديرمدن اوطورمزدی . شهزاده‌لكنده غايت خسيس اولوب اطوار وعاداتنده ساده‌لكی التزام ايدردی . زوجه‌سندن بشقه يالكز بر كوزده‌سی اولوب حرمده‌كی ديكرقادينلره پك التفات‌ايتمزدی. حيوانات اهلييه بالخاصه قوشلره مراقی معلومدر . سوديكی بر قوش ايله ساعتلرجه‌وقت‌كچيريردی. ييلان ، كرتنكله، مايمون كبی‌طولديرلمش حيوانلره‌ده مراقی زياده ايدی . شهزاده‌لكنك صوك زمانلرنده كلبك قولكسيونته مراق ايتمش ايدی . بوندن بشقه تاكنجلكندنبری اسلحهٔ نادره وغريبه طوپلامق ايچونده هيچ بر فرصتی فوت ايتمزدی .

طرابيه‌ده‌كی صيفيه‌سنده قيمتدار كوچك بر سلاح موزه‌سی واردی . زوجه‌سی وآلتی ياشنده بر اوغلی ، اوچ ياشنده بر قيزی ايله اكثريا بوراده امرار اوقات ايدردی . سلطان مرادك خسته‌لغی كسب‌شدت ايدوب كنديسنك مقام سلطنته كتيرلمسی ايچون‌مذاكراته باشلانديغی‌صره‌ده زائرلرينی دهاراحت قبول ايده بيلمك ايچون مصلقدكی كوشكنه نقل ايتدی .

عبدالحميدڭ اڭ غريب مراقلرندن بری ده مرانغوزلق واويمه‌جيلقدر . بو مراقده پك ايلرى يه كيتمش ، كنديسنه مخصوص بر اعمالاتخانه بيله وجوده كتيرمش ايدی ، اكثر اوقاتنی بوراده كچيررديی . بو مراقی آكا ويرنده قارل

سلطان عبدالمجيد

يه‌نسن اسمنده مكلنبورغلی بر آلمان اولمشدر . بو آدم عبدالحميدڭ مرانغوزخانه‌سنده عادی بر عمله ايكن كيت كيده شهزاده‌نك سراينده حائز نفوذ بر ذات اولمشدر . مرقومی بو موقعه اصعاد ايدن شی عبدالحميدڭ مقتصد اولمسندن باشقه برشی دكلدر .

هر نه سببدن ايسه قارل . حميدك نظر دقتنى جلب ايتمش ايدى . حميد بونكله مصاحبه‌يى صيقلاشديردى . كنديسندن او قدر خوشلاندى كه مرانغوزخانه‌سنه اوسته باشى ياپدقدن بشقه اوفاق تفك ايشلرينى ، على الخصوص مبايعات

عبدالحميد ثانى [سرير سلطنتنده]

وسپارشلرينى اكا حواله ايدردى . قارل، افنديسنك كنديسنه قارشى كوستردیکی امنيت واعتماده بحق اثبات لياقت ايلدى . كنديسنه سپارش اولنان شيلرى غايت اوجوز آلير وآلديغى اشياده الك ايى جنسندن اولوردى . قارل ياواش ياواش

دها برچوق خصوصاتده هنر ومعرفت اظهـار ایتمکله عبدالحمید بویله بر آدمی اله کچیردیکندن طولانی کتدکجه ممنون اولیوردی . سراینده کندینه دائره ، آت و آرابه تخصیص ایتدی . خلاصه ، قارل عبدالحمیدك یانندن انفکاکی غیر جائز بر آدم اولدی . برکون غایت ایی بر شیئی پك اوجوز بر فیئاته صاتون آلوب کتیردیکی ایچون عبدالحمید قارله فوق‌العـاده التفاتده بولنمغه مجبور اولدی . کنـدی الیله بر البسه طولابندن بر قات البسه چیقاروب قارله هدیه‌ایتدی. قارل‌ایچون بوهدیه‌نك قیمتی بالطبع صورت‌اعطاسندن‌عبارت‌ایدی.

عبدالحمید شهزاده‌لکنده پاره‌یی‌غایتله سور ، اداره‌سنی بیلیر بر آدم اولدیغی ایچون‌دیکرشهزاده‌لرکبی بورجی یوق‌ایدی. حسابلرینی کندیسی طوتار املاکنك اداره‌سنه، نقدینك‌صورت‌تصرفنه،چفتلکلرینك وارداتنه‌متعلق‌ایشلری‌بالذات‌کمال دقت‌ایله تدقیق‌ایدردی. چفتلکلرنده یتیشن سبزه ، میوه ، سود کبی محصوللری بازارده‌صاتدیرردی . غلطه‌بورسه‌سنده هوا اویونی‌ده اوینار.فقط پاره‌سنی‌غایت قورقه‌رق قوللانیردی . کندیسی احوال عالمه دائر ایی معلومات آلدقدن بشقه بورسـه‌ده‌کی سـمساری‌ده ماهر اولدیغندن هانکی معامله‌لرك کارلی اوله‌جغنی بیلیردی . بو سمسار دخی عبدالحمید تخته چقدقدن صکره سرایده‌کی رسمی ضیافتلره دعوت ایدیله‌جك قدربیومش . نهایت بر کون‌دول معظمه‌سفراسندن بری بو حریفك پادشاه صفره‌سنده بولنمسنه اعتراض ایلمسی کبی اوفق برحادثهٔ دیپلوماتیقیه‌یه سبب اولمشدر .

عبدالحمیدك‌پاره‌یه‌محبتی خست درجه‌سنه وارمش، بوحالی‌صکره‌لری‌برقاتدها آرتمشدر . عبدالحمید محافظهٔ نفسی ایچون بول بول پاره‌لر صرف ایتمکله برابر کندیسی غایت مسکینانه برحیات کچیرمشدر .

شهزاده‌لکنده برکون کندی کومسندن برقاچ یمورطه آلوب برادرینك حرمنه کوتوردیکی ایچون کهیاسی موسی آغایی ایجه خاشلامش، برقاچ‌طاووغك غائب اولمسی اوزرینه اسکی بر خدمتجیسنی قوغمش ، حسابده برقاچ پاره یا کلشلق یاپدیغی ایچون یوغورتجیسنی آدم عقللی دوکدیرمشدر .

عبدالحمید تخته جلوسنی متعاقب خیال غزته‌سی صاحبی تئودور قصاب افندی‌یی قره کوزی زنجیرله باغلایوب آلتنده‌ده « مطبوعات قانون دائره‌سنده سربستدر » دیه یازدیغی ایچون اوچ سنه حبسه محکوم ایتدیرمش ایدی. بو وقعه‌نك عبدالحمیدك خست طبیعتیله آیریجه مناسبتی اولدیغندن سـلطان مراد

خامسك بعدالخلع محبسنده يانينه كيرمكه موفق اولان بر دوستنه بوكا دائر سويلديكی شو سوزلری قيد ايديورز :

« قصاب ، بوجزای شديده نه ايچون اوغراديغنی شبهه‌سز بيلمز . بوجزا ، برادرمك كنديسنه اولان اسكی بركيندن نشأت ايتمشدر . قصاب ، موليه‌رك آثارندن « خسيس » نام پيه‌سی تركجه‌يه ترجمه ايدرك كالی آغوب تياترو سنده موقع تماشايه قويديرمش ايدی . فقط پيه‌سه اسكدارده مدفون اولديغی روايت ايديلن مشهور برخواجه‌يه اضافتله (پنتی حميد) اسمنی ويرمش ايدی . حال بوكه عبدالحميد عائله‌مز آره‌سنده فكر اقتصاد ايله مشتهر اولديغندن كنديسنك خلقه تشهير ايدلمك ايستنلديكنه ذاهب اولمش . بكا كلدی . خسيس پيه‌سنك مترجمی حقنده آغزينه كلنی سويلدی . بوقومديانك كنديسی ايچون يازلمديغنی ، چونكه بوندن ايكی عصر اول تأليف ايدلمش اولديغنی و حميد اسمی ايسه نصرالدين خواجه تحفلقلريله مشهور اولديغی كبی خست طبعيله مشتهر ديكر برخواجه‌نك اسمی اولديغنی كنديسنه آكلاتدم .

برادرم ديدی كه : « قصاب ، او خسيس آدمه پك اعلا مراد اسمنی ده ويره بيليردی » بن ده :

— اوت فقط ، اوزمان بواسم هركسجه معروف بر ذاتك اسمنه اضافه ايدلمش اولمازدی . جوابنی ويردم .

— نه‌مه‌لازم ! هيچ اولمازسه بكا حقارت ايتمش اولماز ، ونی عالمه مسخره ايتمك فكرينك آكا سزك طرفكزدن ويرلمش اولمسی ظنی توليد ايتمزدی . ديدی .

بومناسبتسز ظنی قفاسندن چيقارمق ايچون بن ، بو تياترو اوايشنده قطعياً دخلم اولمديغنی قرأن اوزرينه يمين ايدرك سويلمكه مجبور اولدم . بويمينم بنی آنك سوء ظننندن قورتاردی . فقط قصابی قورتاره‌مدی . اوكوندنبری آكا دهشتلی كين باغلادی . بن عبدالحميدی بيليرم . بركره برشيئ ذهننه قويديمی ، آنی اورادن چيقارمق مشكلدر . همده انتقامجی‌در .. »

عبدالحميد بو (پنتی حميد) پيه‌سنی موقع تماشايه قويديرمامسی ايچون قصاب افندی‌يه خبرده كوندرمش ايسه‌ده پيه‌سنده بويله برايما اولمديغنی بيان ايله قصاب جواب رد ويرمش ، قومدياده اويناتمشدر .

*
* *

عبدالحميد شهزاده‌لکنده کوزل دکل ایدی . حتی خلق کندیسنه (بیوك برون) دیه لقب بیله طاقمش ایدی . تخته چیقدقدن صکره ایسه عبدالحمیدك اشکال و علائم وجهیه‌سنی تدقیق ایتمك هرکسه میسر دکل ایدی . عبدالحمید ثانی‌یی آنجق یا سلاملقده سرعتله کچرکن بر ایکی ثانیه و یاخود حضورینه قبول ایدلدیکی زمان بر قاچ دقیقه کورمك ممکن ایدی . او زمان کوریلن عبدالحمیدده اصل عبدالحمید اوله‌مزدی . چونکه خلق قارشیسنه چیقدیغی زمان وجهنك تکمیل عضلاتنی بالالتزام کرر ، هر بر حرکتنی حساب ایله ، دوشونه‌رك اجرا ایدر ، ملتفت ، خوش صحبت کورونور ، کندینی اولدیغی کبی کوسترمامکه چالشیر .

اونك ایچون ارباب دقت طرفندن عبدالحمیدك ، حیاتنك مختلف دورلرنده یاپیلان تصویرلرینی تدقیق ایده‌جکز . جلوسنك اون اوچنجی سنه‌سنده عبدالحمیدك اشکال خارجیه‌سی بروجه آتی تصویر ایدیلیور :

عبدالحمید شخصاً نه پدرینه ونه‌ده عموجه‌سنه بکزه‌مز . عبدالمجید لنفاوی ـ عصبی اولدیغی حالده ایکنجی اوغلی صفراوی ـ عصبی بر مزاجه مالکدر . سیماسی ترکدن زیاده ارمنی وعرب ملزینی آکدیرر . اورته بویلی ، قیصه‌دن زیاده اوزونه یاقیندر . ترکلره خاص اولان سمنه مالك دکلدر . ارمنی و عرب نسللرینك امتزاجندن حاصل اولان اوصاف تشریحیه وفیزیولوژیه‌نك کافه‌سی کندیسنده موجوددر . ضعیف ، عضلاتی نارین ، اینجه ، دریسی اسمر ، قورو وصیجاق اولمق حسبیله مزاجی اولجه دیدیکمز کبی صفراوی ـ عصبیدر .

صقالی اعتدالی ، قویو سیاه ، صیق ، قیصه‌جه ، خفیف قیر چالمش ، بر آز سیوری کسلمشدر . آلنی ، فسك آلتندن آکلاشیله‌بیلدیکنه کوره اولدقجه دوز ، قاشلرینك اوزوی خفیفجه چیقندیلی ، شقاق طرفلری پك چقور . عرضاً و طولاً بر آز بوروشیق . شاقولاً برونك کوکنه طوغری اینن ومساعی ومشاغل فکریه‌یه دلالت ایدن خطلر اولدقجه جلیدر . کوزی سیاهه یاقین چاقیر . عادتا ایری ، متفکر ، نافذ ، نوازشکار ، فقط حلاوتدن عاری ، غایت جوال وقوزقاق . کرهٔ عینی بر آز ایلری‌یه طوغری چیقیق اولمغله برابر کوز هیئت عمومیه‌سیله کوز چقوری ایچریسنده دریندهدر . کوزلرینك صیق واوزون کیرپیکلی قپاقلری دائما ، خصوصیله آلت کوز

قپاغی آز چوق سوزمه‌لیدر . ایشته بوکوز قوهٔ مرامه مالك بر متفکرك ، وسوسه ایله دریای تفکره طالان بر آدمك کوزیدر .

برونی اوزون . کوکی ایجه ، انحنالی ، کمیکلی ، برون دلیکلری قالیندر. کوك طرفنده صول جهته طوغری خفیف بر انحرافی واردر . آغزی بیوك ، دیشلری سیرك ، بیاضدن زیاده صاری‌یه قریب ، آلت دوداغی اوست دوداغندن دها قالین ، دها ملحم ، اورته‌سی براز یاریقدر .

شقاقلرنده برونیله صقالی آره‌سنده کورینن صاچلری سیاه . قیصه ، عادتا دیبدن کسیلمش کیبدر .

قولاقلری اوزون ، قانسز عادتا نیم شفافدر . سیاه قاشلری منتظم ، صول قاشی براز دها یوکسك ودها مقوسدر . رنکی قوروم رنکنه مشابه ، بی‌تاب وسونوکدر .

چهره‌نك هیئت عمومیه‌سی زیاده طولانی بر بیضی شکلنده‌در . اللری نازین ، قوری ، متلاشی وعصبیدر . صرتنده اولدقجه ظاهر بر انحنا پیدا اولمشدر . کندیسنی براز میلالی طورمغه مجبور ایدن بو انحنا عبدالحمیدی بر قات دها مریض ومسن کوسترمکده‌در . صداسی مهتز ، جاذبه‌لی وطناندر . هرکسدن دها خفیف قونوشور . سوزلری منتظم وآمرانه‌در. کندیسنی طوپلایوب لاف سویلدیکی زمان پروزسز سویلر . فقط کندینی کلیشی کوزل قویبویردیکی وقت سوزلری بر آز قاریشیق اولور . یبانجیلرك یاننده آز تبسم ایدر .

عبدالحمید بر حکمدار ایچون بیوك بر مزیت اولان سویلنیلان سوزلری دیکلمك خاصه‌سنه مالکدر . کوزینك طرز تشکلی سببیله بر کره کوردیکی آدمی صکره نه وقت کورسه خاطرلار ، طانیر . فقط اسملرینی پك اوقدر حافظه‌سنده طوته‌مز .

عبدالحمیدك شخصنی طانیدق . شمدی بر آزده معنویاتنی تدقیق ایده‌لم . عبدالحمیدك قدره اعتقادی پك زیاده‌در . حیاتنده ، دها طوغریسی بو حیاتك هر درلو تظاهرات وتجلیاتنده آکا اك زیاده تحکم ایدن شی بو حس ، بو اعتقاددر. عبدالحمیدك بر چوق مزیاتی از جمله فوق‌العاده احتیاط ، بصیرت ، سعه‌مفتونیت کندینه مخصوص بر نوع صفوت نظر، مشهوداتنك هیئت مجموعه‌سنه بردن تنفیذ نظر ، کندی حقنده نه‌لر سویلنیله بیله‌جکنی دوشونمك . حربدن تنفر ، کندیسی قیافتی واحتیاجات ذاتیه‌سی خصوصنده بیوك بر ساده‌لك التزام ایتدیکی

حالده اطرافنده کیلری دبدبه ودارات ایچنده کورمك آرزوسی ، تصرف وقوماندا ایتمکه احتیاج شدید . اصول ومعاملاتده طوغری وموافق اولانی تحری ، علوم باطنه‌یه وعوامفریب معرفتلره استعدادی اولمق کبی شیلردر .

قصورلری‌ده بروجه آتیدر : افکاری غایت جوال اولوب هیچ بر نقطه‌ده قرارکیر اولمامق ، قره سودا مبتلالرینه مخصوص حزن ومغمومیت ، تدبیر واحتیاطده افراط ، یعنی عدم اعتمادی صوك درجه‌یه ایصال ، حس جوانمردی ایله دائما مجادله ایدر بر خست ، جملهٔ عصبیه‌سنك وظائفنده‌کی عدم تطابقدن متولد اغتشاشات ذهنیه وبدنیه ، بین خسته‌لرینه مخصوص هر نوع اوصاف .

عبدالحمیدك بروجه بالا رسمی چیزلدیکی کوندنبری زمان ، بو سلطانك خطوط وعلائم وجهیه‌سنی غریب صورتده دکیشدیرمشدر. بو تبدلاتی کوسترمك ایچون موسیو دوریسك اثرندن جلوسنك یکرمی آلتنجی سنه‌سنده آلنان تصویر آتی‌یی اقتباس ایدییورزکه اصلنه تماماً مطابقدر . مؤلف مومی‌الیه دییورکه :

عبدالحمیدك شخصی مرور زمان ایله پك بیوك تبدلاته اوغرامشدر . حمید افندی‌یی تخته جلوس ایتدیکی کون کورنلر بو کون کندیسنی پك کوچ طانیه‌بیلیرلر .

چکه‌لری کنیشله‌مش ووجهنه اسکیدن موجود اولمیان برقبالق کلمشدر . یناق کمیکلری اسکیدن یوق ایکن بو کون چقور یناقلری اوزرنده برر چیقندی پیدا اولمشدر . یناقلری یکرمی سنه‌دنبری قیصه برصقال ایله مستوردر. ترتیبی برشیخدن اوکرندیکی قهوه ، قینه وعادی مازیدن مرکب بر بویا ایله بویامسه صقالی بو کون قیر کورونوردی . عبدالحمید صقالنی کندی الیله همده پك فنا برصورتده بویادیغی ایچون اوزرنده جابجا اسمردن قولا رنکنه قدر الوانك درجات مختلفه‌سی کوریلیر. آلنی خفیفجه چیقیقدر. باشنده صاچلری دوکولمش ایسه‌ده کیدیکی قوجه فسك آلتنده کورونمز . عبدالحمید کیمکه باشلایه‌لی بو قوجه فس بندکانجه‌ده موده اولمشدر . بوفسك قالبی ، حجمی ورنکی ذاتاً پك ضعیف اولان وجهنك سونوکلکنی برقاتدها آرتیرمقده وکندیسنی بردرجه دها خسته‌لقلی کوسترمکده‌دره .

برون دها زیاده کمرلنمش . صقالی کبی بویالی واسکیسندن دها کور بربیق شمدی اینجه وسوء نیته دال اولان اوست دوداغنی همان کاملاً ستر ایتمش .

تارين یاپیلی ، ضعیف الی علی‌الاکثر غیر اختیاری بر حرکتله بیغنی اوخشار . آلت دوداغی صاحبنك حسیات شهوتپرستانه‌سنه تماميله دال اوله‌جق صورتده بر قاتدها قالینلاشمشدر . انسانك ناصیه‌سندن احوال روحیه‌سنی استدلاله مقتدر برمتخصص ایچون پك زیاده شایان تدقیق اولان بو آغزك ظلم واعتسافه دلالت ایدن بوروشوقلری‌ده اولکندن دها درین‌ودها جلیدر. یعنی شقاقلری ایچری‌یه چوکمش. بونلرك اوزرنده‌بربرندن پك اوزاقلاشمش کوز چقورلری انسانی ایصیره‌جق کبی طورییور. شمدی کوز قپاقلرینك وقاشلرینك ثقلتی آلتنده نیم مستور طوزان کوزلری اعماق مظلمه‌سنده ، انظارنده‌کی شعلهٔ بی‌قراره ملجأ اولمش کبی کورینیور .

حد ذاتنده پك مشوش اولان بوچهره‌نك آهنکنی اك زیاده بوزان شی کوزلردر . واقعا اکثر زمان بوکوزلردن بر حزن اندیشناك انعکاس واطرافه ساخته برنکاه انعطاف ایدر . فقط بعضاً اوکوزلر بر نقطه‌یه دیکیله‌رك درین برخولیایه طالمش کبی پرده‌لی ومحروم نکاه اولور برلحظه صکره فورطنه‌لی سما رنکنده قویو سنجابی طبقهٔ قزحیه‌سنده خوف ویا حدت بربرق سریع حاصل ایدیورنجه بوکوزلره شایان حیرت بر نفوذ وجوالیت کلیر . واو وقت دلیلرك کوزلری کبی انعطاف ایتدکلری کمسه‌لر اوزرنده مزعج ومخوف برتأثیر حصوله کتیریرلر. بوتأثیره‌انسان آنجق‌اوزون‌مدت‌اعتياددن‌صكره‌تحمل‌ایده‌بیلیر.

خلاصه عبدالحمیدك بتون علائم وجهیه‌سی اوصاف وطبایع مختلفه‌سنك ، حتی آره صره اکتساب ایتدیکی حلم وملایمت مرائیانه‌نك برمرأت بیانیدر.

اورته بویلی ، نقرس شوکی‌یه مبتلا و کندینی حیاتندن نومید ایده‌جك درجه‌ده نحیف‌اولان‌عبدالحمید بوکون هنوز جانی‌چیقمامش‌برمریضه مشابهدر. فی‌الواقع یالکز سینیرلریله یاشامقده‌در .

بویله بر بنیه‌نك قوای عقلیه اوزرینه‌ده اجرای تأثیر ایده‌جکی شبهه‌سزدر. عبدالحمید حقیقةً نه‌وراسته‌نیك‌در ، جنت واحده‌یه مبتلادر . مدت مدیده قرب سلطانده بولنان برذات : « عبدالحمید ذکیمیدر، احمقمیدر ، جسورمیدر ، قورقاقمیدر ، عاقلمیدر ، مجنونمیدر ، دها آکلایه‌مدم » دیه اظهار حیرت ایلمشدر .

فی‌الحقیقه عبدالحمیدك احوال روحیه‌سی برمعمادر. مع‌مافیه بومعما تدقیقات ایله حل اولنه‌بیلیر .

عبدالحميدك حالت دماغيه‌سى حقنده‌كى تدقيقاته ختام ويرمدن اول امراض عقليه متخصصلرندن فرانسه‌لى برطبيبك ، بو آدم حقنده ويرديكى حكمى‌ده شوراجغه قيد ايده‌لم . مومى‌اليهك احمد رضا بكه سويله‌ديكى بو سوزلر پاريسده منتشر (مشورت) غزته‌سنك ١٥ مايس ١٩٠١ تاريخلى نسخه‌سنده مندرج اولوب بروجه‌آتيدر :

« خلق ، يالكز زنجيرله باغلانمش ، تيمارخانه‌يه قپادلمش انسانلره دلى دير . وبوباغلى دليلرده هذيانك مختلف صورتلرله تظاهر ايدن آثار غريبه‌سنى‌ده بيلمز . سزك حكمداركزك خسته‌لغنه علم امراض عقليه‌ده جنت منوره ومبتلالرينه عقللى دلى ديرلر . بوعلته مبتلا اولان خسته صحيح وسالم برفكره مالك ايمش كبى قونوشور . فقط بتون افكارنده ، بتون تقديراتنده برحكم خطا آلود اثرى مشهود اولور .

بوخسته‌نك قوهٔ ذكاسى يالكز كندى هوسات واحتراصاتى دائره‌سنده اجراى وظيفه ايدر . او ، ذكاسنى صرف كنديسنك طبعاً محتاج اولديغى شيلره صرف ايدر . كندى حساب خود بينانه‌سنه اعمال فكر ايتديكى زمان شايان تقدير اثرذكا كوسترر . فقط خصوصات سائره حقنده ويرديكى حكملرده امنيت وسلامت اولمز . حوصلهٔ ادراكى بونلرى استيعاب ايده‌مز . بومقدار ذكاسى اولديغى حالده كنديسندن غريب غريب حركات مجنونانه ، حتى بعضاً افعال جبريه وجانيانه صادر اولور .

عقللى دلى قوت طبعيه مالك دكلدر . اصلى تغيره اوغرامش ، شرير ، داءالمراق افكارينه تابع ، هردرلو توجهات قلبيه‌يه قارشى غير متحسس ، حسيات عاليجنابانه‌دن بيكانه‌در . بدخوى ، مشكلپسند ، بى رحم ، حسود ، يالانجى ، موسوس ، بدخواه ، مستهزى ، دنى ، جبين ، افكار باطله‌يه معتقددر . استبداد ، صايغيسزلق ، مكرودسيسه ، فتنه ومرائيلك بونلره مخصوص اولان نقائصدندر .

عقللى دلى ، نه ايستديكنى بيلمز ، هيچ بر قاعدهٔ عموميه‌يه تبعيت ايتمز . كنديى هركسك فوقنده ، هرشيده صاحب يدطولا بر آدم ظن ايدر . برموقع عالئ اجتماعى اشغال ايتديكى زمان ، اك بيوك آرزوسى هركسه قوماندا ايتمك ، بتون عالمى تكميل تفرعاتنه وارنجه‌يه قدربالذات اداره ايلكدن عبارت اولور . بونده فوق‌العاده حظ طويار .

عبدالحميدده اشبواوصافك صوك درجه‌سى موجوددر . بناءً عليه كنديسنه

عقللى دليلرك اك مكمل بر نمونه‌سى نظريله باقيله‌بيلير . يالكز بوقدرده دكل عبدالحميدك اصل خسته‌لغى جنت تعقيب (هذيان اعتساف) دنيلان مرضدر . سائر عارضى دليلكلرى هپ بو فكر ثابت اطرافنده طوپلانير .

يكرمى بش سنه‌دنبرى ملتندن ، اقرباسندن جدا . فقط اون بش بيك

شهزاده عبدالحميد

عسكرله محاط اوله‌رق كچيرديكى حيات دخى عبدالحميدك دماغى مشوش اولديغنى اثباته كافيدر .

جنت تعقيب ، آنده موقت اوله‌رق كلوب كچمز . مزمن ومترافق بر حالده‌در . فكرى دائما برشيله مشغولدركه اوده شخصنك محافظه‌سيدر . بتون دوشونجه‌سى بوندن عبارتدر . كنديسنه خصومت شديده بسلين آدملر بولنديغندن شكايت ايله ، حقنده دهشتلى افترالر نشر واشاعه‌سندن آرتق واز كچلمسنى سويلر طورور . اك اهميتسز غزته مقاله‌لرينى وحادثات سائره‌يى هپ كندى عليهنه

ترتیب ایدلمش نمایشلر صورتنده تفسیر ایدر . هر طرفده کیزلی قوتلر ، خفی جمعیتلر کورور . بو اندیشه‌لر آنی هیچ بردقیقه راحت براقماز . اوطوردیغی دائره‌یی صیق صیق دکشدیرر . اطعمه ومشروباتنه زهر قونیلدیغنی ادعا ایدر. خلاصه نه طرفه باقسه کندینه برچوق دشمنلر کورور . بونك ایچوندرکه اوزرنده دائما رەوولور طاشیر . ینه غریبدرکه هیچ بر وقت کندی اوهامنی تقویه ایده‌جك دلائل بولمدن برکمسه‌یی اتهام ایتمز . فقط بولدیغی دلائل دخی بالطبع اتهاماتی کبی چوجقجه‌سنه شیلردر .

ایشته حکمدارکزك حالت دماغیه‌سی . یازق‌اوکوزل مملکتکزه‌که بوقبیل خسته‌لرده عته تام آنجق سن شیخوخته وصوللرنده ظاهر اولور . »

شو حکم ، سلطان مرادك خلعندن بر قاچ هفته صکره افکار عمومیه‌نك وسفرانك تضییقیله ویریلان فتوایه مشابه بر خلع فتواسی تحریری ایچون بر سند کافی اوله‌مزمیدی ؟

عبدالحمیدك پادشاه اولمق ایچون یاپدیغی سحر وبیهوده مرادینه ایردکدن صکره‌ده دوام ایدوب ایتمدیکنی بیله‌میورز. فقط بووادیده حائز شهرت اولان کسانه عزت واکرام ایلمکله برابر کندیسنك آرتق محافظهٔ نفس‌غائلهٔ متمادیه‌سی ویك چوق چالشمغه مجبوریتی حسبیله بوکبی شیلره وقت بوله‌مامش اوله‌جغنی ظن ایدییورز .

محقق اولان برشی وارسه اوده ثلث عصره قریب دوام ایدن مراقبه‌سز برادارهٔ مطلقه‌نك، مالك اولدیغی برقاچ مزیتی‌ده محوایدرك هوسات نفسانیه‌سنه عظیم کشایش ویرمش ، مبتلا اولدیغی جنت تعقیبك تولید ایتدیکی رابطه‌سز ومؤلم افعال دخی سیئاتی تزییده باعث اولمش بولنمسیدر .

جنت تعقیب ! فی‌الحقیقه افعال حمیدیه‌ده‌کی غرابتی آکلامق ایچون یکانه مفتاح بودر . گاه وبیگاه خیرخواه ومفترس ، مشفق وخونخوار ، قناعتکار وسفیه، خسیس وجوانمرد، جبین ومرحمتسز، کندینی مخیل قاتللرك تعرضندن محافظه ایچون قان دوکر ودوکدیرر اولان بو سلطان غم آلودك معنویاتنده‌کی شو غرابتلر ، هپ اوجنتك نتیجه‌سیدر .

عبدالحمید ، برچوق اتباع وبندکانی بولنمسنه، بونلرك تدویر دولاب‌منفعت ایچون هردقیقه درلو درلو یالانلر اویدیرمسنه رغماً خلقك کندیسنی سومکدن زیاده شرندن قورقدیغی اولدیغنی بیلیردی . سنه‌ده بردفعه ییلدیز قلعهٔ محتشمنی

ترك ايله طوپقپو سراينه كلمكه مجبور اولديغى زمان حس ايتديكى خوف و دهشت ده بوندن منبعث ايدى .

هر طرفده حتى ممالك اجنبيه‌ده بيله بيكارجه مأمورين ضابطه استخدام ايتديكى ، بالذات فراست و نفوذ نظره مالك اولديغى حالده خارجى پوليتيقه‌نك اداره‌سنده بر چوق دفعه‌لر ياكلش يوله صاپمشدر . بر كون انكلتره‌يه ، ايرتسى كون روسيه و آلمانيايه تمايل ايدرك دائما آوروپا دولتلرى آره‌سنده‌كى رقابتدن استفاده‌يه چالشمش ، بونى‌ده بجره‌مامشدر . شومسلكندن طولايى عبدالحميدى قورناز ديپلومات ديه توصيف ايدنلر اولمش ايسه‌ده بو نامه استحقاق كسب ايده‌جك بر موفقيتى كورلمامشدر . زيرا مملكتنى آوروپانك وصايتندن قورتارمق ايچون واقع اولان تشبثلرى هپ كندى ضررينه دونمشدر . هانكى مسئله‌ده ايلرى‌يه كيتمك ايستدى ايسه نتيجه‌ده كرى دونمكه مجبور اولمشدر . ملت عثمانيه نامنه واقع اولان كافهٔ تشبثاتى سفالت ملتى ، اسارت وطنى بر درجه دها تزييد ايلمشدر .

عبدالحميد كنديسنك ملت عثمانيه‌نك اصلاح و احياسنه من طرف الله مأمور ايدلمش اولديغى اعتقادنده ايدى . فقط بو اعتقادى يرينه اكثريا براو يوشوقلق ، بر اميدسزلك قائم اولور . ساعتلرجه دوام ايدن بو بحرانلر اثناسنده كنديني ملك واسعنك‌اك بدبخت بر فردى كبى كورور ، هيچ كمسه‌نك ، حتى وكلاسنك بيله يوزينى كورمك ايستميه‌رك حرمه قپانيردى . بحران ساعتلرى تمادى ايدوب ده كونلره بالغ اولورسه ـ كه نته‌كيم بو حال سرايده حرم آغالرندن برينك ديكر برينى قتل ايتمسى وسيله‌سيله‌ده بر كره واقع اولمش ايدى ـ اوزمان ذات شوكتسمات اوچ ، درت وحتى سكز كون صكره حالا انزوا كاهنده قپالى اولديغى حالده وكلاسى و سراى اركانى ايله مابينجيلرندن اوزمان الك كوزده اولانى واسطه‌سيله تبليغ ارادات ايلمك صورتيله مخابره ايدردى . بحران كچدكدن صكره اسكيسندن دها فعال ، دها چالشقان اوله‌رق حيات معتاده‌سنه تكرار داخل اولوردى .

سرايده وقوعنى ذكر ايتديكمز جنايت ، عبدالحميدك شخصى ، دولتك معاملاتى اوزرينه پك بيوك بر تأثير اجرا ايتمش اولديغندن بو بابده بر آز تفصيلات اعطاسنه لزوم كوريبورز :

اوچيوز درت تاريخنده عبدالحميدك فيروز آغا و نديم آغا اسمنده ايكى مصاحبى واردى . بو ايكى مصاحب طول مدت بر بريله ايى كچندكارى حالده

بر قادین مسئله‌سندن طولانی آره‌لرنده‌کی محبتك کیت کیده مبدل برودت اولدیغنی کوریرلر . ندیم آغا ، بتون هم جنسلری کبی محاکمه‌سی قصیر . کندیسی عنود اولدیغندن سلطانلردن برینك دها زیاده مظهر توجهی اولان آرقداشی فیروز آغا حقنده شدتلی بر عداوت بسلمکه باشلار . مناسبتلری بو راده‌ده ایکن بر اقشام ساعت بر راده‌لرنده ندیم آغا ، یولداشی فیروز آغانك اوطه‌سنه کیرر .

فیروز آغا ، رفقاسندن رستم ، جعفر ، زیور وعبدالغنی آغالرله اوطورمقده ایدی . ندیم آغانك النده برقیرباچ واردی . ندیم آغا ایچری‌یه کیردیکی زمان رفقاسنك آیاغه قالقمدقلرینی کورونجه مغایر آداب نزاکت اولان شو معامله‌لرندن طولایی آنلری شدتله مؤاخذه وتوبیخ ایدر . صکره بو اوطه‌ده بولنان قاریوله‌نك یورغانی اوزرینه قیرباجیله حدتله اوره‌رق بر صندالیه آلوب اوطورور .

بو حادثه‌یی متعاقب هرکس سکوت ایدر . ندیم آغا بر مدت ملاحظه‌دن صکره جیبندن شیرینغ فیلد سیستمنده بر رەوولور چیقاروب فیروز آغانك اوزرینه طوغرولتور .و :

— کوریورسڭیا ، شو مینی مینی اویونجاغی ! بو سنی اوبر دنیایه کوندره‌جك ! دیر .

متعاقباً آیاغه قالقه‌رق رەوولورك ایچنده‌کی بش فشنکدن دردینی چیقاروب سلاحی قپار ، تکرار فیروز آغایه طوغرولتور. فیروز آغا پك متهیج برحالده اوطوردیغی مندردن قالقه‌رق رفیقنه سلاحله اوینامامسنی اخطار ایدرسه‌ده بریکی قولاق آصمیوب تتیکی چکر وفیروز آغایی بی روح اوله‌رق یره سرر .

بو وقعه‌یی متعاقب اوراده بولنان حرم آغالری شاشقین برحالده نه یاپه‌جقلرینی بیلمیوب مقتولك اطرافنه طوپلاندقلری صرده‌ده قاتل‌ده راحت راحت اوسته قاتده‌کی اوطه‌سنه چکیلیر. برقاچ دقیقه صکره بك اوغلی پولیس مفتشی فرانسه‌لی موسیو بونن طرفندن بواوطه‌ده توقیف ایدیلیر. درعقب تحقیقات اولیه یاپیلیر ایکی طبیب نعشی معاینه ایله راپورلرینی ویریرلر . ایرتسی کون بك اوغلی محکمه‌سی مدعی عمومیسی میخالاکی افندی ایله استیناف مدعی عمومی معاونی رؤف بك ومذکور محکمه مستنطقلرندن اوچ ذات ، متعدد ضبط کاتبی محل جنایته کیدرك تحقیقات قانونیه اجرا ایدرلر .

اوزون اوزادی‌یه اجرا اولنان تحقیقات ومصاحبه‌لرك استماع اولنان افاداتی

نتيجه‌سنده نديم آغانك ، آرقداشنى متعمداً قتل ايلديكى تبين ايدر . نتيجهٔ تحقيقات محمود مسعود پاشانك رياستنده متشكل ، فريق محمد حسنى ، ابراهيم كاظم وحسين رفقى ، ميرلوا سليمان وجاويدپاشالردن مركب ديوان حرب دائميه توديع اولنور . ييلديز ديوان حرب دائميسى دخى تدقيقات مديده‌دن صكره فعل قتلك تعمداً اجرا ايدلمش اولديغنى تصديق ايدر . اوراق ، شيخ الاسلامك تحت رياستنده علمادن بعض ذواتدن صورت مخصوصه‌ده تشكيل ايديلن بر محكمهٔ شرعيه‌يه حواله اولنور . اوده ديوان حربك حكمنى تصديق ايدر .

فعل قتلك وقوعندن بو معاملاتك ختامنه قدر آره‌دن يدى كون كچمش اولور . بو مدت ظرفنده سراى قارمه قاريشيق اولور . نديم آغا وقعه‌سى يوزندن بتون معاملات تعطيل ايديلير . هركسك آغزنده بو جنايت لقرديسى . عجبا جانى اعدام ايديله‌جكمى ؟ خنكار شمدى‌يه قدر هيچ اعدام حكمى ويرمامش ايدى . عجبا بودفعه بوكا جسارت ايده‌جكمى ؟ خاصه زخاف آلايلرى اختلالندن ــ بو وقعه‌يى ده ايلريده ذكر ايده‌جكز ــ واخيراً غلطه‌ده ينه برقادين مسئله‌سندن طولايى بر عسكرك تفنكجيلردن برينى قتل ايتمسندنبرى عبدالحميدك فكرى هنوز سكونت‌ياب اوله‌مامش ايدى .

عجبا بودفعه امثالنه عبرت مؤثره اولمق اوزره حكم عدالتى اجرا ايده‌جكمى ؟ ايشته هركس بوكا مراقده ايدى .

چرخ ادارهٔ دولتك دوچار توقف اولديغى بو مديد كونلر ظرفنده ظل الله فى الارض افندمز (.) نه‌ياپيورديغى ديبورسكز ؟ دولتك شديداً محتاج اولديغى وباق عثمانى ايله عقد ايتديكى برچوق ميليون ليرالق استقراض ، تصديقنه ، حيدر پاشا ــ آنقره دمير يولنك امتيازى ، اراده‌سنه انتظار ايتمكده ، ينه بو اهميتده دها برچوق مسائل لاونع جواب عاليسنه منتظر بولنمقده اولديغى حالده پادشاه دائرهٔ خصوصيه‌سنه ، حرمك ايچريسنه چكيلمش شديد بربحران آلتنده زبون وشكسته ايكليور ، قورقوسندن كيمسه‌يه امنيت قالمديغندن ، اك صادق بنده‌كاننك بيله صداقتنه اعتماد ايده‌مديكندن كيمسه‌يى حضورينه قبول ايتمك ايستميور ، جملهٔ عصبيه‌سى مدهش صورتده كريلمش ، كچيرديكى سينير نوبتلرى بول بول كوز ياشلريله نهايت بوليور . صكره اسكيسندن دها مغموم ، دها جسارتسز ، دها دوشونجه‌لى برحال آليوردى .

نهايت استرحاملر ، رجالر ، سلامت آتيه‌يى تأمين مطلوب ايسه بركره

اولسون حکم قانونی اجرا ایتمك لازم اولدیغی طرزنده تهدیدلر اوزرینه پادشاه، بدایت جلوسندن او آنه قدر ایلك دفعه اولمق اوزره حکم قانونك اجراسی ایچون امرویره بیلدی . اعدام ارادهسی چیقدی .

طرف مشیختدن ویریلان فتوای شریفه ارادهٔ سنیهیه اقتران ایتدکدن صکره حکمك اجراسی ایچون تدارکاته باشلاندی . محکوم ییلدیز حبسخانهسندن بشکطاش قرهغولنه کتورلدی . اوراده البسهسی چیقاریلوب بیاض کوملك اکسا ، کوکسنهده حکم اعدامی مبین یافته الصاق ایدلدکدن صکره قرهغولك آرقهسنده وساحل بحرهدهکی میدانجغه کوتوریلوب غروب شمسدن صکره صلباً اعدام ایدلدی نعشی کیجه یاریسنه قدر درت ساعت آصیلی قالدی .

ندیم آغانك تعمداً اجرا ایلدیکی جنایت، سرایدهکی حرم آغالری آرهسنده تبدلات عظیمهیه سبب اولدی . هردفعه اولدیغی کبی بوجنایتده سرایده عبدالحمیدك علیهنه سوء قصد ایچون تشکل ایتمش برجمعیتك وجودینه اشارت کبی تلقی ایتدیلر . دارالسعادة الشریفه آغاسی شرف الدین آغا عزل ومدینهیه نفی ایدلدی . بونکله برلکده باش مصاحب تحسین آغا ایله مصاحبلردن حسام الدین ، خلیل ، راسم ، صفوت ، شاکر ورستم آغالر دخی عزل ایدلدیلر . بلونه واپوری بونلری بحر احمره کوتوردی . جملهسی مدینهده حبس اولندیلر .

دارالسعادة الشریفه آغالغی، آغا وکیللکنده بولنان یاور آغایه توجیه ایدلدی . بوتوجیهی مبین منشور ، ندیم آغانك اعدامندن ایکی کون اول سرایده مراسم معتاده ایله قرائت ایدلدی .

بووقایع جریان ایتمکده اولدیغی صرهده عبدالحمیدك، باش مابینجیسی عثمان بکله ده آرهسی بوزولمش ایدی . عثمان بك ، تا شهزادهلکندن بری خدمتنده بولنوب کندیسنه امنیت تامهسی واردی . خصماسنك وثروت عظیمهسنه حسد ایدنلرك ضربات متوالیهسی آلتنده نهایت مغلوب اولمش، علیهندهکی حقلی حقسز برچوق اتهاماته جواب ویرمك اوزره قوناغنده اقامتی امر اولنمش ایدی . مابیندهکی مقامیده رسماً دکلسهده نیم رسمی صورتده ایکنجی مابینجی حاجی علی بك اشغال ایتمش ایدی . بالآخره عثمان بك پادشاهك اسکیسندن دها زیاده نائل توجهی اولهرق مقامنه عودت ایتشدر .

عبدالحمید اوصرهلرده اتفاق مثلث طرفداری وانکلترهنك محب صادقی اولان صدراعظم کامل پاشانك فکرلرینه معارض وروسیه ـ فرانسه اتفاقنه

متمایل بولندیغی ایچون آنکله‌ده اوغراشمق مجبوریتنده بولنیوردی .

تهیج دماغی‌یه سبب اولان اشبو احوال جدیده‌یه دولتك احوال مالیه‌سنك موجب اولدیغی اشتغالات عظیمه‌یی ووخیم اندیشه‌لری، مابین وحرم آنتریقه‌لرینك سبب اولدیغی جان صیقینتیلرینی، خارجدن هر کون ویریلن حسابسز ژورناللری‌ده علاوه ایده‌جك اولورسه‌ق بو مدهش هفته‌نك عبدالحمیدك صحت فکریه وبدنیه‌سی اوزرینه نصل تأثیر اجرا ایتمش اوله‌جغنی قولایجه آکلارز .

سرایده انتظام یرینه کلدکدن ، عدالت یرینی بولدقدن صکره عبدالحمید ینه مساعی و اشتغالات معتاده‌سنه باشلادی . استقراض عقد ، شمندوفر امتیازی، دویچه بانق ایله بر آلمان هیئت مالیه‌سنك وکیلی اولان موسو (قاولا) یه اعطا ایدلدی .

*
* *

شوراسنی اعتراف ایتملی که تخته چیقدقدن صکره عبدالحمیدك فکر ومشربی خیلی دوزلمشدر . سلطنتنك ایلك دورلرنده کوردیکی تجارب الیمه کندیسنه فنالقدن زیاده ایلك ایتمشدر. خواص معنویه‌سندن بعضلرینه غریب برصورتده کشایش کلشدر . هرشیئی کورمك ، هرشیدن خبردار اولمق . هرشیئی تدقیق ومراقبه ایتمك احتیاجی اطرافنی محیط اولان حشراتك تلقیناتنه وعصبیت مزاجنه رغماً ذکاسنی آرتیرمشدر .

عبدالحمیدك شو تصویرینی اکمال ایتمدن اول ماضیسنه برکره دها ارجاع نظر ایدرسه‌ك بوافاده‌مزی تأیید ایده‌جك حاللر کورورز .

عبدالعزیز صحتنده اولدیغی و مراد افندی هنوز کنج بولندیغی ایچون عبدالحمیدك یاقین وقتده تخته چیقه‌جغی کندیسنك دکل ، هیچ کمسه‌نك خاطرینه کلمزدی . سلطنت صره‌سنك کندیسنه بوقدر اوزاق اولمسی شهزاده‌لکی هنکامنده نسبةً سربست یاشامسنه سبب اولمشدی. سرای مراسم وتشریفاتی کبی تکلفات مزعجه‌دن آزاده اوله‌رق ایستدیکی کبی کزر ، قورقوسز ، اندیشه‌سز فرح وفخور یاشار . تقدیر ومشیت الٓهیه ایله برکون مقام سلطنته کله‌جکی اصلا خاطرینه کلمزدی .

هنوز پك کنج ایکن عامیانه بر حیات سفیهانه و ذوقپرستانه‌یه طالمش ، السنهٔ اجنبیه وعلوم سائره تحصیلنه هوس ایتمیه‌رك کندیی کلیاً عطالت عالمنه ترك ایتمش ایدی . یکرمی درت یاشنه قدر رفقاسی اولان پاشازاده‌لرله اسکدار،

بکاربکی وفنار باغچه طرفلرنده علناً درلو درلو سفاهتلر اجرا ایتمش ایدی .

پدر ووالده‌سی ایکیسیده ورمدن وفات ایتدکلری جهتله بو حیات سرسریانه عبدالحمیدك صحتنیده وخیم صورتده تهلکه‌یه قویمقده ایدی . فقط طبیب خصوصیسی ماوروینی پاشا ایشك حقیقتنی کندیسنه آکلاته‌رق بویله عیش ونوش وذوق وسفاهت عالمنده دوام ایده‌جك اولورسه یاشایه‌میه‌جغنی سویلدی . بونك اوزرینه عبدالحمید طرز معیشتنی بردنبره دکشدیردی .

مدت مدیده سوء استعمال نتیجه‌سی اوله‌رق ناتوانی‌سی دوچار وهن اولمش

شهزاده عبدالحمید

ایدی . هرشیده افراط ، معتادی اولمغله ایچکیدن ، خوارده‌لقدن بردنبره تماماً واز کچدی . ایشی بسبتون قناعتکارلغه دوکدی . صودن بشقه برشی ایچمدی . زوجه‌سیله چوجقلرینك یاننه قپاندی . طرز حیاتی کاملاً دکیشدیردی . بو اثناده اك زیاده خواجکان ومشایخدن بعض ذوات ایله کورشمش ایسه‌ده بو ملاقاتلر مباحث دینیه حقنده مصاحبه‌لره منجر قالمشدر . یوقسه عبدالحمیدك فرائض دینیه‌یی هیچ بر وقت اجرا ایتمدیکی موثوقاً مرویدر . ایشته عبدالعزیزك

واوچ آی صکره‌ده سلطان مرادك خلعنی انتاج ایدن وقایعده حیاتنك بودوره‌سنه مصادفدر.

عبدالحمیدك جلوسنك ایلك ایکی سنه‌سی ظرفنده‌کی احوالنی کورمش ایدك. بواحواله بی طرفانه ارجاع نظر ایده‌جك اولورسه‌ق مقام سلطنته کلدیکی زمان پك حاضر اقمز اولدیغنی، مشکلات موجوده‌یی اقتحام ایچون کندنده قوت حس ایتمدیکنی، بوندن بشقه برادرینی ایندیروب کندیسنی

عبدالحمید ثانی (٥٠ یاشنده ایکن آلنان رسمی)

تخته چیقارانلردن قورقه‌رق متواضع ومطیع طوردیغنی کوریرز. آندن صکره یاواش یاواش باب عالی‌یی وداخلی وخارجی پولتیقه‌یی اداره ایدن ذواتی کندی تحت نفوذینه آلمغه چالشدیغنی، مملکتك سلامتندن زیاده شخصنك محافظه‌سنی قلبنده‌کی کین وخصومت زهرلرینی نصل دوکه‌جکنی، وشوندیکنی مشاهده ایدرز.

عبدالحمید تخته جلوس ایدر ایتمز ایلك تصوری برادرندن صکره کندیسنی موقع اقتداره کتیرمش اولان ذواتی بر تدبیر مناسب ایله باشندن آتمق

اولدى. كندى كنديسنه « ايكى حكمدارى خلع ايدنلر اوچنجيسنى‌ده خلع ايده‌بيلورلر. » ديبوردى.

ايلك دستور حركتى « اجراى حكومت ايچون القاى تفرقه » قاعده‌سى اولدى. بودستوره توفيقاً خفيه‌لكى تأسيس ايتدى. بوتأسيسنه پيدرپى وسعت ويره‌رك تكميل مملكتى سراپا خفيه‌لرله طولديردى. بومقصدينه بهمه حال واصل اوله‌بيلمك ايچون رتبه، نشان ياغديرمق كافى اولميه‌جغنى بيليردى. داخل وخارجده استخدام ايتديكى مأمورلره معاش ويرمك. غزته‌لرى كنديسنك نه مال اولديغنى يازمقدن منع ايتمك، ايكيسنى‌ده كنديسنه بند ايتمك، خسيسك خزينه‌سنى محافظه ايتديكى كبى بندكانى كندى نفسنى محافظه‌يه مجبور ايتمك ايچون پاره‌يه، چوق پاره‌يه احتياجى واردى.

بومعدن آنك ادارهٔ سينه‌سنك اساسنى تشكيل ايده‌جك ايدى. اك اول سلطان مراد خامسك املاكنى ضبط ايتمكله ايشه باشلادى. منقول، غيرمنقول اشيا ايله مجوهرات وسائره‌دن مركب اولان بواموال واملاكى كنديسنه مال ايتدى. برادرينك آله‌جقليلرينه اون پاره ويرمدى.

عبدالحميد غايت ايى محاسب اولوب جمع، طرح وضرب عمليه‌لرينى پك ايى بيلير. فقط كندى ضررينه چيقه‌جغى زمان طرح عمليه‌سنى ياپمقدن دائما امتناع ايدردى. يالكز برادرينك ثروتنى مصادره كافى كلمدى. تبعه‌سنك ثروتنى‌ده ايستديكى كبى تصرف ايتمك لازم ايدى. واردات دولتك قسم اعظمنى خزينهٔ خاصه‌سنه الحاق ايلدى. حكومته آنجق وكلانك وباشليجه بندكانك معاشلرينى منتظماً ويردكدن صكره ديكر مأمورين ايله عسكره سنوى بر ايكى آيلق ويره‌بيله‌جك قدر برشى براقدى. بوصورتله كنيش بررشوت قپوسى آچدى.

بندكانه « چالشكز، تجارت وصنايع ايله كسب ثروت ايديكز. » ديمدى. بويله ديمش اولسه كنديسندن بكلنميه‌جك درجه‌ده بسيط وناموسكارانه بر يول كوسترمش اولوردى. اولا كندى شخصنه صداقت كامله ايله خدمت ايتملرينى، صكره‌ده صيزلتى‌يه، آوروپانك ياغمه‌سنه ميدان ويرمدن چالوب چيرپملرينى امر ايتدى. لسان حاليله آنلره:

— بنم يانمده بولندقجه، مقاملرك سزه كتيره‌جكى بخششلر، رشوتلرله كسب ثروت ايديكز. ايستديككزى ياپيكز. طولانديريكز، آلداتيكز، چاليكز. فقط بونلرك هپسى بندن كيزلى اولملى، سزك ايشلركزه مداخله‌يه مجبوراولماملى‌يم.

ديمك ايسترادى. زيرا بندكانندن برينك خرسزلغى، ارتكابى كنديسنه خبر ويريله‌جك اولسه كولردى. آنجق كنديسنك افعال وحركاتنى ولو غايت خفيف صورتده اولسون مؤاخذه ايدنلر بر دها سرايدن صاغ وسالم اوله‌رق اولرينه دونمزدى.

كنديسنى مقام سلطنته اصعاد ايدن ذواتدن قورتيلمق حقنده‌كى تصورينى بلا فاصله تعقيب ايدن عبدالحميد، حسين عونى ومدحت پاشالرك صحنهٔ سياسياتدن چكيلمسنى پك زياده آرزو ايدردى. چركس حسن الیله قتل ايديلن حسين عونى پاشانك بواردويه پك چوق خدمتى اولمشدر. پاشانك بوصورتله وفاتى عبدالحميدى بر انديشه‌دن قورتاردى ايسه‌ده مملكت ايچون برضياع عظيم ايدى. اكر حسين عونى پاشا بر حيات اولوب روسيه محاربه‌سنده باش قوماندانلغى درعهده ايتمش اولسه‌يدى، بومحاربه محقق صورت معلومه‌ده نتيجه پذير اولمزدى.

مدحت پاشا، بويوك وطنپرور طونه وبغداد ولايتلرنده امر اداره‌ده‌كى مهارتنى غيرت وفعاليتنى دلائل متعدده ايله كوسترمش، هريرده مواصله‌يى وتجارتى تسهيل ايچون كنيش ومكمل يوللر آچمش، اشقيالغك اوكنى آلمش، ويركولرك جبايتنى، ولايتلرك كافهٔ معاملات اداره‌سنى يولنه قويمش ايدى.

بوندن بشقه دول اجنبيه‌نك‌ده كنديسنه حرمتى واردى. مدحت پاشا عبدالحميدى تخت جلوس ايتديرمكله نه‌قدر خطا ايتمش اولديغنى پك چابوق آكلادى. فقط ايش ايشدن كچمش ايدى. حميت حقيقيه‌سى وداخلى، خارجى احواله وقوفى حسبيله روسلرى طونه سواحلندن كهنه بيزانس سورلرينه قدر كتيرن وقايع اثناسنده بيوك برخدمتى كورولمك مأمول ايدى. مع التأسف بووقايعك ظهورندن پك چوق زمان اول مأموريتنه ختام ويريله‌رك كنديسى معلوم اولديغى اوزره آوروپايه نفى وبيچاره تركيا، مشاراليهدن بحق بكلديكى خدمتلردن محروم ايدلدى. عبدالحميدك صكره‌دن مدحت پاشايى محاكمه ايتديرمك ايچون استانبوله نه صورتله كتيرتديكنى، نفى وقتل ايتديرديكنى ايلريده كوره‌جكز.

عبدالحميد وقعهٔ خلعه اشتراك ايدنلردن رديف پاشايى‌ده اورته‌دن قالديرمق ايچون استانبول خلقنك آنك حقنده‌كى غليان افكارندن استفاده ايله عبدالكريم پاشا ايله برلكده ديوان حربه توديع ايتدى ايسه‌ده محكوم ايتديره‌مدى. بونلردن‌ده نفى ايدرك قورتيلدى.

وقعهٔ خلعه اشتراك ايدنلردن يالكز بر صدر اعظم محمد رشدى پاشا قالمش ايدى. مشاراليه بركون احباسندن عاكف پاشايه:

« عبدالعزیزی اوچ آیده طانیه‌بیلمش ایدم. عبدالحمیدك نه اولدیغنی اوچ ساعتده آكلادم. » دیدیكی كبی خاقان جدید ایله ایلك ملاقاتنی متعاقب، آمدجی محمود جلال الدین بك‌ده حسیاتنی شو صورتله تصویر ایتمش ایدی. « یكی افندمز، خاطره كله‌بیلن قصورلرك كافه‌سنی جامعدر. فضله اوله‌رق خودبینلكی ده وار. هیچ برشیدن خبری اولمدیغی حالده هرشیئی بیلیورم ظن ایدییور. بن بوندن خیرلی برشی امید ایتمیورم. » دیدكدن صكره، تأسف وكدرندن «خلطایتدك!» سوزینی ده علاوه ایتمش ایدی.

عبدالحمید بوندن خبردار اولنجه صدر اعظم حقنده بر عداوت شدیده بسلمكه باشلادی. بالآخره الجای احوال ایله صدارت مدحت پاشایه تودیع اولنجه، رشدی پاشانك سقوطندن طولایی بیان مسرتدن كندینی آله‌مدی.

بوصورتله كندیسنی مقام حكمداری‌یه كتیرن ذواتدن هیچ بری جلوسندن صكره برسنه بیله موقع اقتدارده قالمدی. احوال ووقوعات، افكار وتصورات عداوتكارانه‌سنی موقع اجرایه وضع ایچون كندیسیله عادتا اتفاق ایتمش ایدی. فی الحقیقه یكی پادشاهه اجراآت مضره‌سنده بردست خفی معاون وظهیر اولیور كبی كورینیوردی.

رشدی پاشانك احوال صحیه‌سی مدحت پاشا علیهنه آچیلان محاكمه‌ده اثبات وجود ایتمسنه مانع اولدی. مسقط رأسی اولان برغمه‌یه چكیله‌رك بر مدت صكره مبتلا اولدیغی خسته‌لقدن اوراده وفات ایتدی.

سلطان مراد خامس محبسده

خاقان مغفورك خلعندن بر آی قدر صكره احوال صحیه‌سنك ایلشمكده اولدیغی شایعه‌سی ظهور ایتمكله عبدالحمیدك ، مشارالیهك خدمتنده مستخدم اولنلری تبدیل ایتدیكی كبی طبیب خصوصیلرینه‌ده اذن ویرمش اولدیغنی برنجی جلدده سویلمش ایدك .

عبدالحمید ، سلطنتك ایلك كونلرنده چراغان سراینك قپولرینی سلطان مراد خامسك عائله‌سنه ، برادر وهمشیره واحبابنه آچیق براقمش ایدی . بونلر اورایه ایستدكلری كبی كیروب چیقمقده سربست ایدیلر . خاندان سلطنت اركانی بومناسبتله سلطان مرادك حقیقةً خسته اولدیغنی رأی‌العین كوریيور ، احبابی‌ده مشارالیهك جنتی حقنده استانبولده دوران ایدن شایعه‌لری مشهودات واقعه‌لریله تأیید ایدییوردی . بوسببله عبدالحمیدك بوزیارتلردن قورقوسی یوق ایدی . فقط بوذواتك هیچ بری طبیب اولمدقلری جهتله خسته‌لغك جنت اولمیوب موقت بر بحران عصبیدن عبارت اولدیغنك فرقنه‌واره‌مدقلرندن عبدالحمیدك افكارینه خادم بریاكاش خبری ایستمیه‌رك نشر ایتمش اولیورلردی .

فقط عبدالحمید بركون قرارینی تبدیل ایدرك بر دنبره بشقه درلو تدابیر اتخاذ ایتدی : چراغانك قپولری قپاندی . سلطان مراد خامسك بیوك مخدومی اولوب نهاری شاكرد صفتیله مكتب حربیه‌یه دوام ایتمكده اولان صلاح‌الدین افندی حضرتلرینه ترك تحصیل ایتدیرلدی . هیچ برعذر و بهانه ایله بردها پدرینك یانندن انفكاك ایتمامسی امر اولندی . چراغانه بشقه هیچ بركمسه‌نك دخولنه مساعده ایدلمدی . سلطان مرادك اسكی امكدارلرندن برچوق مستخدمین ایله والده سلطانك قرق بش سنه‌دنبری خدمتنده بولنان نقشبند قلفه جبراً چراغاندن چیقارلدی . عبدالحمید ، برادری ایچون موسی افندی اسمنده برینك قومانداسنده خصوصی بر محافظ بلوك تشكیل ایتدی . بوبلوك كویا خاقان مغفورك مالك اولمدیغی دشمنلره قارشی مدافعه ایده‌جك ایدی .

حقيقتده ايسه وظيفه‌سى مشاراليهى ياواش ياواش خارج ايله مناسبتدن بسبتون تجريد ايدرك طار بر محبسده براقمق ايدى .

ايشته عبدالحميدك بتون بو تدابير شديده‌سنه سبب برادرينك تدريجاً كسب عافيت ايتمكده ، بناءً عليه تاج وتختى صاحب مشروعنه ترك ايلك زماننك حلول ايتمكده اولمسى خبر آلمسندن عبارت ايدى .

قورقوسى او درجه‌يه واردى كه سلطان مرادك اعادهٔ عافيت ايتمكده اولديغى شايعه‌لرينى مشاراليهك خدمتندن زورله چيقارديغى اسكى امكدارلرينه اسناد ايدرك كنديلرينى حبس . برقاچ كون صكره آناطولى و آفريقا ايچريلرينه نفى ايتدى .

بو معاملات عبدالحميدك مقدمهٔ ظلم و بيداديسى ايدى . افعال كيفيه‌سى برادرينك احوال صحيه‌سى ايلكه طوغرى ترقى ايتدكجه بو ترقى ايله مبسوطاً تزايد ايده‌جك ايدى .

صلاح الدين افندى عموجه‌سى مكتب حربيه‌ده‌كى تحصيلنه ختام ويردكدن صكره خواجه مصطفى افندى نامنده بر ذاتدن علوم دينيه تحصيلنه دوام ايديوردى . خارجدن چراغانه دخولنه مساعده اولنان يگانه يبانجى بو ذات ايدى . بر كون بلا عذر وسبب آنكده دخولى منع ايدلدى .

يكرمى درت ساعت صكره خواجه مصطفى افندى منفا يولنى طوتمش ايدى . يوقسه هر كون سلطان مرادك سراينه كيروب چيقان بو ذات ، مشاراليهك افاقياب اولمقده بولنديغنى ، حتى بر كون كاملاً اعادهٔ عافيت ايلديكنى كوره‌جك ، عبدالحميد ايچون مزعج ومهلك بر شاهد حقيقت اوله‌جق ايدى .

فى الحقيقه سلطان مرادك خسته‌لغى سكز آى قدر دوام ايتمش و بو مدت ظرفنده تدريجاً زائل اوله‌رق نهايت افاقت تامه‌يه منجر اولمشدر . عبدالحميد بو حقيقتى طوبخانه مشيرى داماد محمود پاشانك هر كون ويرديكى راپورلردن آكلامقده ايدى . عبدالحميد ، محاربه‌ده‌كى بوزغونلقلردن صوك درجه جانى صيقيلان ملتك چراغاندن ترشح ايدن هر بر خبره قولاق ويرمكده اولديغنى بيليوردى . حتى يكى بر وقعه‌ده خاقان جديددن خشنود اولميانلرك اميدواملرينى برقاتدها تقويه ايتمش ايدى . بو وقعه سلطان مرادك كاملاً كسب افاقت ايلديكنى كوسترديكى جهتله بروجه آتى نقل وحكايه ايده‌جكز .

ايكى كشى سلطان مرادك محبسنه كيرمكه ومشاراليهك سلامت فكريه‌سى

حقنده دلائل ماديه كتيرمكه موفق اولمش ايديلر . بونلرده خاقان مرحومك صادق طرفدارلرندن على شفقتى مرحوم ايله ينه مشاراليهك بك اوغلنده مقيم دوستى قله آتى سقاليه‌رى ايدى . بو ايكى ذات كيجه‌لين بر صو يولندن چراغانه داخل اولمش ، كنديلرينه سلطان مرادك ينه عينى طريقله سرايدن چيقمش اولان بندكانندن برى رهبرلك ايتمشدر. ايكى محب فداكار بو راطب ومخاطره‌لى يولده اوچ ساعت يورودكدن صكره كنديلرينه انتظار ايتمكده اولان خاقان موقوفك حضورينه چيقمش ، مشاراليه قوللرينى آچوب ايكيسنى‌ده دراغوش ايلمشدر . قله آتى سقاليه‌رى ، بو مؤثر ملاقاتى بروجه آتى حكايه ايديور . ملاقاتى نقل ايتمدن اول شوراسنى سويليه‌لم كه سلطان مراد بو اثناده برادرندن بحث ايدركن ذره قدر عداوت اثرى كوسترمامش ، جداً شاهانه بر وقار ومتانتله ، عبدالحميدك اشاعه‌سندن كرى طورمديغى جنت ادعاسنى حكمسز براقه‌جق برسلامت فكرله ادارۀ كلام ايلمشدر . سرايدن آنجق اوچ كون صكره چيقه بيلمش اولان قله آتى سقاليه‌رى خسته دنيلن سلطان مرادى عافيت تامه‌ده كورمش ، تشوش دماغيدن هيچ براثر مشاهده ايتمامش ، يالكز برقاچ آى موقوفيتدن صكره صاچلرينك آغارمش اولمسنه تعجب ايتمش ،سلطان مراد مومى اليهك بوحيرتنك فرقنه وارەرق شوصورتله ادارۀ كلام ايتمشدر:

— بوندن بربچق سنه اول بنى كنج كورمش ايديكز، شمدى آق صاچلى كوريورسكز . بوحادثه‌نك بلكه مارى آنطوانت‌ده اولديغى كبى بردنبره حصوله كلديكنى وياخود مديد برموقوفيتك باعث اولديغى جان صيقنتيلرى سببيله تدريجاً ظاهر اولديغنى ظن ايدرسكز . اويله دكل . دها عموجه‌مك وفاتندن برقاچ آى اول باشمده برقاچ بياض صاچ وار ايدى . بن بونلرى كمال فكره دليل اولمق اوزره محافظه ايتمك ايستردم . فقط والده‌م بنم فكرمه اشتراك ايتمدى . تخته جلوسمدن برقاچ كون اول بك اوغلندن برصو كتيرتدى . بونى متعدد دفعه‌لر صاچمه سوردى . بياضلر غائب اولدى ، بوصويى باشمه سوردكجه بكا درحال شدتلى يارم باش آغريلرى كليردى . دوقتور قاپوئون بونى بشقه سببلره عطف ايتدى ايسه‌ده دوقتور لايدرسدورف بوآغريلرك محلول مذكور درونده‌كى نيترات دارژان ايله سائر مضر مواددن نشأت ايتمكده اولديغنى سويلمش ايدى . طوغريسى باشمه كمسه ال سورمديكى كوندنبرى آرتق او آغريلرى حس ايتميورم.

سلطان مشاراليه متعاقباً مسافرينه شو سوزلرىده سويلمشدر :
— برادرم دولتك حالندەكى وخامتى هيچ آكلامدى. ايشته باقيكز، نه حاله كلدك . عبدالحميدك ، مراد خامسك تكرار تخته چيقمسنه مانع اولمقدن بشقه بر قيغوسى يوقدر . اونك اويقوسنى قاچيران بودر ، محاربه‌يى، ملتك سلامتنى دوشونمسى دكلدر . اردونك نائل اولديغى مظفرياتى اوكامبالغه ايله آكلاتيورلرده مغلوبيتلرى كيزليورلر . فكرينى تصحيحه مقتدر اولنلرك هپسنى او نفى ايتدى ، تغريب ايتدى ، استانبول حبسخانۀ عموميسنه آتدى .....
سلطان مراد بوراده برمدت توقف ايتدكدن صكره مدحت پاشانك آوروپاده نه يابديغنى ، كمال بكك نصل اولديغنى وبوندن اول ذكرايتمش اولديغمز غزته‌جى قصاب افندينك نره‌ده بولنديغنى مراق ايله صورمش ، متعاقباً قصاب افندى حقنده اولجه نقل ايلديكمز افاداتى درميان ايلمشدر .
حق سلطنتنى ياقينده تكرار اكتساب وهيچ اولمزسه حريتنى استحصال ايلسنه دائر مخاطبى طرفندن درميان اولنان تمنيات شديده‌يه سلطان مراد شو جوابى ويرمشدر :
— بنم كلوب زنجيرلرمى قيرمق ، بنى جانى كبى بورايه حبس ايتديرن ملته دوشر بر وظيفه‌در . فاصله‌يه اوغرايان سلطنتمك بكا اعاده اولنمق لازم كلوب كلمديكنى ملت بيلير . بن او كونى بكليورم . دوستلرم بونى آمجيل ايده‌بيليرلر . او كونك حلولنه قدر بن كندمى اسارتك آلامندن ، انزوانك اكدارندن ، حتى حياتمه سوء قصد ايده‌جك اولنلردن بيله قورتارمق ايچون هيچ بر تشبثده بولنميه‌جغم .....
سلطان مرادك احوال فكريه ، جسمانيه ومعنويه‌سى حقنده معلومات آلمق اوزره بيوك برفداكارلقله اجرا ايديلان شو اوزون ومحرمانه ملاقاتدن آكلاشيليوركه :
اولا مشاراليه كاملاً اعادۀ عافيت ايلمشدر .
ثانياً برچوق سنه‌دنبرى دوچار اولديغى اسارت وموقوفيته حكيمانه بر ثبات ايله تحمل ايديور . ثالثاً هيچ برخسته‌لق ايله معلول دكلدر . صاچلرى آغارمش ايسه‌ده لطيف وتبسم چهره‌سنده ايركن ايريشمش اختيارلغه دائر بشقه هيچ برعلامت يوقدر .

* * *

روسلرك پيشدارى آياستفانوس اوكنه كلش، عبدالحميد يلديز كوشكنه چكيله‌رك محافظهٔ موقعى انديشه‌سيله مصالحه چاره‌سنى بولمق دردينه دوشمش ايدى كه بو صره‌ده وسوسه و جباناتنى برقات داها آرتديره‌جق بر وقعه ظهوره كلدى.

على سعاوى

سلطان مراد خامسك كاملاً افاقت‌ياب اولديغنى بيلن و عبدالحميد پولتيقه‌سنك مملكتده ايراث ايلديكى تخريباتدن دوچار خشيت اولان ارباب حميتدن على سعاوى مرحوم اجرا ايده‌جكى فداكارلغك بيوكلكى نسبتنده جرأتكارانه بر تشبثده

بولندی. تخت عثمانینك صاحب مشروعنی، موقوف بولندیغی چراغان سراینده‌ن قورتاره‌رق مقام اصلیسنه اصعاد ایتمکه تشبث ایتدی .

چراغان سرایی معلوم اولدیغی اوزره بشکطاش ایلریسنده ، لب دریاده و برتپه‌نك اتکنده مبنیدر . تپه‌نك اوستنده‌دهییلدیز کوشکی واردر . چراغان سرایی ییلدیز باغچه‌لرینه اورته‌کوی ـ غلطه تراموایینك کذرکاهی اوزرینه انشا ایدلمش برکوپری ایله مربوطدر . ییلدیز تپه‌سنك اشبو یوله منتهی اولان اتکی چراغان سرایی بوبجه غایت دیك میللی اولدیغندن طوپراغك چوکوپ یولی قپامامسی ایچون بوقسمه براستناد دیواری انشا ایدلمش ایدی. بودیوار برمدتدنبری ییقلمش وتعمیراتی هنوز اکمال ایدلمامش ایدی . بوتعمیراتده روم‌ایلیدن کلن مهاجرین اسلامیه‌دن خیلی عمله استخدام ایدیلیوردی .

۱۲۹٤ سنه‌سی مایس ایچنده برکون ساعت اوچ راده‌لرنده اللی قدر مهاجر چراغان‌سرایی قپولرندن برینه کلوب ایچری‌یه کیرمك ایستدیلر. قپوده‌کی نوبتجی نفری ایچری کیرمك یساق اولدیغی جوابنی ویرنجه مهاجرلر مرقومك اوزرینه آتیلوب اوآنده تلف ایتدیلر . متعاقباً همان ایچری‌یه کیره‌رك سلطان مرادك دائره‌سی اوکنه قدر واردیلر. بودائره‌نك قپوسنده‌کی ایکی نوبتجی دخی مقاومت ایتمك ایستدکلرندن بونلری‌ده ره‌وولور ایله اولدیردیلر .

سرایه هجوم ایدن خلق برآن ایچنده خیلی چوغالدی . همان هپسی مهاجر البسه‌سی لابس ایدی . یوز کشی قدر طیشاریده سوقاقده ، براوقدرده ایچ آولیده واردی . آلتمش کشی قدرده قپوده‌کی نوبتجیلرك قتلی اوزرینه آچیق قالان مدخلدن سلطان مرادك دائره‌سنه کیردیلر .

بوجمعیته اولك آیاق اولان مومی الیه علی سعاوی افندی ایدی . عبدالحمیدك اداره‌سندن خشنود اولمدیغی ایچون سلطان مرادی تخته چیقارمغه نیت ایتمش واستانبوله التجا ایدن یوز اللی بیك نفوس مهاجردن ایکی یوز اللی کشی‌یی شو فکرینه اشتراك ایتدیرمش ایدی مقصدی ، سلطان مرادی زنداندن چیقاروب خلقه کوسترمك وجنت شایعه‌لرینك کاذب اولدیغنی اثبات ایلمك ایدی.

علی سعاوی آتشین نطقلرله آدملرینی تشجیع ایدرك النده ره‌وولور اولدیغی حالده سلطان مرادك دائره‌سنه طوغری یورودی . سلطان مشارالیه همان بونلرك اوکلرینه آتیلوب نه ایستدکلرینی صوردی . علی سعاوی شو جوابی ویردی :

— سن بزم حکمدار مشروعمزسك . بتون ملت ، عبدالحمیدی خلع ایله سنی پادشاه اعلان ایدییور . کل ، ماتکه کورون !

سلطان مراد ، بو تشبثك طرز اجراسنی بکلمیه‌رك جواب رد ویرنجه . علی سعاوی :

— اکر سن کندی آرزوکله پادشاه اولمق ایستمزسه‌ك ، بز سنی جبراً یاپارز . دیدی .

بونك اوزرینه سلطان مراد ، کندینه ال سورن اولورسه مدافعهٔ نفس ایچون اولدیرمکه مجبور اوله‌جغنی سویلیه‌رك البسه‌سنك آلتنده صاقلادیغی بر ره‌وولوری چیقاردی .

حادثه برفجیعه‌یه منقلب اولمق اوزره ایدی‌که وقعه‌نك ییلدیزه عکس ایتمسی اوزرینه اورادن همان بر طابور عسکر سوق ایدلمش ، بوعسکر سرایك ایچ آولیسنده علی‌سعاوینك آدملری طرفندن آتشله استقبال اولنمش وبوراده‌شدتلی بر محاربه باشلامش ایدی . چراغان اوکنده لنکرانداز بولنان زرهلیلردن صندالرله عسکر چیقاریله‌رق سرای دکز طرفندن‌ده محاصره ایدلمش ایدی .

هر طرفدن متمادیاً کلن عسکر دخی قره طرفندن قوردون تشکیل و بر چوق کشیلری توقیف ایلمکده ایدی ، سرایده‌کی قادینلر قورقولرندن فریاد ایدرك قوریدورلرده براوراپه، بربورایه قوشوشیورلردی . علی‌سعاوی سلطان مراده تکلیف سلطنتده حالا اصرار ایدییوردی .

بوصره‌ده عبدالحمید طرفندن مشارالیهك محافظه‌سنه مأمور ایدلمش اولان حرم آغاسی ، عسکرلره مهاجمینی طوتوب پنجره‌لردن آشاغی آتملری ایچون اوامر شدیده ویردی . علی سعاوی بونك اوزرینه رووولورینی عسکرك اوزرینه بوشالتدی. کندیسی‌ده درحال کوکسنه اوریلان برسونکو ضربه‌سیله یره ییقلدی . ایکنجی بر سونکودها ییدکدن صکره تسلیم روح ایتدی . بعده برضابط سلطان مرادی اورادن آلوب اوطه‌سنه ادخال ایتدی وقپوسنی کلیدله‌دی .

بونی متعاقب‌عسکرلرفدائیلر اوزرینه هجوم ایله سرایك ایچریسنه کیرمش اولانلردن بردانه‌سنی بیله صاغ براقمدیلر . آولیده‌کیلرك کیمی مجروح ، کیمی دردست ایدلدی . طیشاریده سوقاقده قالمش اولانلردن برچوغی قاچوب

قورتیلدی . بو محاربه‌ده آلتمش بشی علی سعاوینك آدملرندن واون بشی عسکر اولمق اوزره سکسان کشی مجروحاً وفات ایتمشدر .

نعشلر اواقشام درت بیوك ماونه‌یه طولدیریله‌رق نقل ایدلدی . جسدلرك معاینه‌سی اثناسنده بر چوغنك مهاجر قیافتنه گیرمش عسکرلر اولدیغی تبین ایتدی .

سلطان مراد ووالده‌سی دها اوگون مالطه کوشکنه نقل ایدلدیلر .

بووقعه وهلهٔ اولاده استانبول ایچنده بیوك بر خوف وهیجان تولید ایتدی . اهالی ، روس اردوسنك آیاستفانوس اوکنده اخذ ایتمش اولدیغی طور تهدید آمیزدن طولایی ذاتاً متهیج بولندیغی جهتله دشمنك شهره داخل اولدیغنه ذاهب اولدیلر . چارشوی کبیرك دکان وقپولری همان قپاندی . سوقاقلرده قورقودن راست گلدیکی جهته آله‌بیلدیکنه قاچان خلق تصادف ایتدکاری قادین وچوجقلری دوه‌یروب ، چیکنه‌یوب کچیورلردی .

حقیقت حال اکلاشیلنجه بوهیجان مندفع اولدی . فقط بوایشده مدخلدار اولدیغی ظنیله‌ده برچوق کشیلرك توقیف وتعقیبنه باشلانیلدی .

دیکر برروایته نظراً علی سعاوی وقعه‌سی بروجه آتی جریان ایلشدر :

مهاجرلر سرایك آلت قاتنه داخل اولور اولمز ، کیفیت جوارده‌کی بشکطاش قره‌غولنه عکس ایتمش ومذکور قره‌غوله مأمور چوروملی حسن پاشا همان معیتنده‌کی عسکری آله‌رق چراغانه شتاب ایتدیکی کبی ییلدیز وجوارنده‌کی قشله‌لرده‌ده خبر گوندره‌رك اورادنده عسکر ایسته‌مشدر . ذاتاً اوزمانه قدر چراغانك محافظه‌سنه مأمور بیکارجه عسکر یتشه‌رك جسور فدائیلرك اوزرینه آتیلامامش ایدی . سلطان مراد ، سرایك ایچنده‌کی ولوله‌دن و محاربه گورولتیسندن اورکه‌رك ، دیوارده آصیلی ، مرصع قبضه‌لی بر قلنجی آلوب اوطه‌سندن طیشاری‌یه فیرلادی . وکندیسی ایچون اولمکه گلمش اولانلرك قارشیسنه چیقدی . بوفداکاران ، سلطان مشارالیهی نردبان باشنده ، عبدالحمیدك عسکرلری قارشیسنده مدافعه وضعیتی آلمش گورونجه ، عسکرلرك کثرتنه بناءً منکسر اولان جسارتلرینی تضعیف ایله ، حسن پاشانك متمادیا مکافات وعدیله تشجیع ایتمکده اولدیغی عسکرك الندن بونردبانی ضبط ایتمك ، پادشاهی بونلرك تجاوزندن قورتارمق ایچون امثالی گورولمامش برشدتله عسکرك اوزرینه آتیلدیلر . فقط عسکرلر ، حسن پاشانك یایغره‌سنی ، مواعیدینی دیکلیوب‌ده

مشروع پادشاه بیلدكلری بذاته قارشی سلاح استعمالنه جسارت ایتمدیلر. بونك اوزرینه بوكبی محاكماتدن محروم ، خائن حسن ، عسكرك آره‌سندن كچه‌رك نردبانك باصامقلرینی آتلادی ، قلنجی خاقان مغفورك كوكسنه طیادی. كنیش، مرمر بر نردبانك باصامقلری اوزرنده جنایتی كوزینه آلمش بر سفیل ایله اولدیرمك فكری اولمقسزین مدافعهٔ نفسه قرار ویرمش اولان حكمدار آره‌سنده وقوعبولان بوغریب مبارزه ، اك قهرمانانه بر داستان ظفره زمین تشكیل ایده‌بیله‌جك بر منظره ایدی .

حسن هر حمله‌سنده موفقیتسزلكنی كوردكجه قودورمش كبی كفرلر پوسكوریيور ، سلطان مراد حلیم ، ساكن كمسه‌لره خاص اولان بر شجاعت ایله خصمنك حمله‌لرینه قارشی سپر آلیور ، حسنك قلنجی البسه‌سنی كسیور ، فقط وجودینه ایشله‌میوردی . نهایت عبدالحمیدك عسكرلری بیله نه قدراولسه ترك وبناءً علیه مفتون شجاعت اولمق حسبیله سلطان مرادك شو مقاومت دلیرانه‌سنه واله وحیران اوله‌رق مشارالیهه كندی وجودلرینی سپر ایتدیلر .

فقط سلطان مشروع علیهنه استعمال سلاح ایچون آمرلرینك ویردیكی امره اطاعت ایتمیان بو عسكرلر ، مهاجمینه توجیه سلاح ایچون ویریلان امره قارشی وظیفهٔ عسكریه‌لرینی ایفا ایتمه‌مزلك ایده‌مدیلر. مرادخامس طرفدارلری، كوستردكلری نومیدانه مقاومته رغماً هردقیقه هر طرفدن ورود ایدن عسكره مقابله ایده‌میه‌رك بردانه قالمایجه‌یه قدر محو اولدیلر .

حسن پاشا شو خدمتندن طولایی افندیسی طرفندن فریقلق رتبه‌سیله تلطیف وبشكطاش یعنی چراغان محافظلغنه تعیین ایدلمش وبعدما سلطان مرادك محافظه‌سنده بر صداقتسزلغی، اهالی كوریله‌جك اولورسه بوینی اورمسنی سویلیه‌رك عبدالحمیده اویله‌جه تأمینات ویرمشدر . او تاریخدن اعتباراً حسن پاشانك اجراآت وحركات ظالمه‌سی هیچ بر دائره‌نك ، هیچ بر نظارتك مراقبه‌سنه تابع اولمیه‌رق حسابنی طوغریدن طوغری‌یه عبدالحمیده ویرمشدر. افكار مضره اصحابندن دیه الله كچیردیكی بیچاره‌لر دخی دكزه القا ایدلمكه لائق اوله‌جق قدر جرملری تبین ایتمزسه بیله دوچار اولدقلری اشكنجه وعذاب سببیله اوظالم وغدار الدن انجق معلول اوله‌رق قورتیله بیلیردی. عبدالحمیدك شخصنه قارشی ایفا ایلدیكی شو شایان تقدیر خدمات مهمه وصداقتكارانه‌سندن طولایی مشیرلك

پایه‌سنه‌ده نائل اولدقدن صکره افعال دنیویه‌سنك حسابنی ویرمك اوزره عازم حضور الٓهی اولدی .

عبدالحمیدك یاورلرندن محمود بك اسمنده برذات سلطان مراد خامسك بو حسن پاشا ایله مجادله‌سنده کوستردیکی شجاعتی رأی‌العین کوره‌رك حیران اولدیغندن بونجه محبت وفداکارلغه کسب لیاقت ایلمش اولان مشارالیهك آیاقلرینه قپانه‌رق عرض تبریکات ایلکدن کندینی منع ایده‌مدیکی کبیییلدیزه عودتنده ماجرایی وبرادرینك ، کندینی آلمغه کلن طرفدارلرینك قارشیسنه کمال شجاعت وسلامت فکرله چیقدیغنی و بونلرك ، شوتشبثلریله اظهار ایلدکلری حقیقتك سرینی دخی برلکده آلوب کوتوره‌رك جمله‌سنك محو اولدقلرینی عنعنه‌سیله عبدالحمیده حکایه ایلدی ایسه‌ده بو سوزلر پادشاهی تأمین ایده‌مدی . ایسترسه کندی یاوری اولسون ، مادامکه برادرینك عقللی اولدیغنی کوزیله کورن بر کشی قالیور ، او بالطبع راحت ایده‌مزدی . بناءً علیه کورمش وایشتمش اولمقدن بشقه هیچ برقباحتی اولمیان محمود بکی ده اولا حبس ، صکره قلعه‌لردن برینه نفی ایتدیردی .

سلطان مراده کلنجه آنی بالاخره چراغانك مشتملاتندن پیس بر دائره‌ده اولاد وعیالندن محروم ومنفرد اوله‌رق حبس ایتدیردی . مشارالیهك بوراده کچیردیکی حیات او درجه سفیلانه‌درکه بشقه یرلرده قلعه بند اولنلرك حیاتی آنك یاننده مرفه عداولنه‌بیلیر . برادرینك اطرافنی اویله بر ظلمت ایچنه آلدی که محافظه‌سنه مأمور اولان عسکرلر ، هیچ کمسه‌یی یاقلاشدیرمامق ، یاقلاشه‌جق اولورسه اورمق ایچون امر آلدقلری بو خراب بنا درونده کنك کیم اولدیغنی قطعیاً بیلمزلردی .

عبدالحمیدك پك زیاده مظهر امنیتی اولوب آیده بر کره سلطان مرادی زیارته مأمور ایتدیکی برضابطدن (میرالای احمد جلال‌الدین بك) بشقه مشارالیهك یاننه نه حکیم ، نه‌خواجه ، نه قادین ، نه‌تعلقات ونه‌ده خدمتجی هیچ کمسه کیره‌مزدی . محافظه‌سنه مأمور ایکی حرم آغاسندن بشقه رفیقی ، سلامت فکریه‌سنه مالك اولمقدن غیری قباحتی اولمدیغی حالده بویله سنه‌لرجه مظلم بر اوطه‌ده امرار حیات ایتدی .

اسکیدن چیچکلرله مزین اولان چراغان بغچه‌لرینی یبانی اوتلر یوصونلر قاپلادی . سرایك دیوارلرینه صاریلان صارماشیقلر طامنه قدر ایریشه‌رك

سلطان مرادك موقوف بولندیغی اوطه‌نك پنجره‌لرینه، عبدالحمیدك افكارینه اشتراك ایتمشلر كبی، برقات پرده دها چكدیلر.

سلطان مراد دور نقاهتنده بنچه‌ده عائله‌سیله دوستلریله سربست كزركن شمدی ایكی حرم آغاسیله برالكده قپاندیغی شو ابدی ظلمت ایچنده، بوقدر چابوق اكتساب عافیت ایتدیكنه هركون اسف خوان اولوردی. بوكا اونك قدر برادری‌ده جداً متأسف ایدی.

عثمانلی - روس سفرینك بدایتنده عبدالحمید اجداد عظامی كبی اردولرینك اوكنه دوشوب بالذات محاربه‌یه كیده‌جكنی اعلان ایتمش ایدی. او وقت واپور شركتلری وروم ایلی شمندوفر قومپانیه‌سی پادشاه ذیشانی، غازی مستقبلی مقامنه لایق بر دبدبه و داراتله نقل ایتمك ایچون حاضرلقده بربریله رقابتده قالقشدیلر. غزته‌لر هركون پادشاهك قریباً عزیمت ایده‌جكنی اعلان ایدییور، فقط بواعلانلری متعاقب ذات شاهانه‌نك تبدیل فكر ایتدیكنی مبین دیكر بر امر كلیوردی. عثمانلی ملتی، پادشاهلرینی محاربه زماننده دائما اردولرینك باشنده واك اوكده كورمكه آلشمش اولدیغی ایچون عبدالحمیدك شو قورقاقلغی خلق آره‌سنده كفتكویی موجب اولیوردی.

عبدالحمید سراینده محفوظاً اوطورمقله اعتبارینی غائب ایتمكده اولدیغنك فرقنده دكل ایدی. بر عثمانلی پادشاهنك بیوكلكنك درجه‌سی مهارت دیپلوماتیقیه‌سیله دكل شجاعت وبسالتیله تقدیر اولنه كلدیكندن وعثمانلیلر نظرنده محاربه‌لرك، مجادلات سیاسیه‌دن بسبتون باشقه بر علویت واهمیتی اولدیغندن عبدالحمید اولجه ویردیكی قرار وجهله محاربه‌یه كیتمكله، بتون ذكا ومهارتنك صرفیله قازانه‌مدیغی توجه عامه‌یی الده ایده‌جكی محقق ایدی. غالب اولسون، مغلوب اولسون، استراحت ذاتیه‌سنی فدا ایدرك عزت نفس ملی‌یی اوقشایه ایدی، غصب ایتدیكی مقامده بقاسنی تأمین ایتمش، ناموس وشرفنی قورتارمش اولوردی.

محاربه‌یه كیتمك عادت شان آورینه عبدالحمیددن اول رعایت ایتمامش عثمانلی پادشاهلری واردی. فقط هیچ اولمزسه آنلر لوای محمدی‌یی آچه‌رق اردولرینك اوكنه كیده‌جكلرینی عالمه اعلان ایتمامشلردی. عبدالحمیدی بو اعلاننه رغماً استانبولده قالمغه وشجاعت جنكاورانه‌نك موجب اوله‌جغی شان وشرفی فدا ایتمكه مجبور ایدن سبب نه ایدی؟ قورقو. هپ قارداش قورقوسی. عبدالحمید

بدايت سلطنتنده نائل اولەمدیغى توجه عمومى‌يى قازانمق مقصديله بالذات سفره نيت ايتمش ايدى. فقط استانبولدن چيقوب ده‌سلطان مراد طرفدارلرينه‌ميدانى سربست براقمق انديشه‌سى بو نيت حسنه‌دن فراغتنه سبب اولدى.

سلطان مراد خسته اوله‌يدى، مقامنى تحكيم ايچون ملتك حرمت ومحبتنه محتاج اولان عبدالحميد اردولرك قوماندانسنى بالذات درعهده ايله هم احراز شان وشرف ايدر، همده دارالحربه عزيمتندن بر كون اول چراغانك قپولرينى

جراغان سرايى

آچديرر، ايچرى‌يه كيروب حقيقت حالى كورنلر سلطان مرادك جداً خسته اولديغنه حضور ملتده شهادت ايدرلردى.

فقط سلطان مراد خسته دكل ايدى. بو حقيقتك ده ميدانه چيقماسى مطلوب ايدى.

عبدالحميد غير مشروع اوله‌رق اشغال ايتديكى مقامى محافظه ايچون برادرينى بوقدر تضييق ايتدكدن صكره اولديرتوب ده بسبتون راحت اوله‌مزميدى؟

چراغان سرايى

خیر ، بونی برقاچ دفعه‌لر عقلنه کتیردی ، حتی اجراسنه بیله تشبث ایتدی ایسه‌ده افکار عمومیه قورقوسندن جسارت ایده‌مدی . هیچ برشیئه ، حتی اللهه بیله ایمانی اولمیان عبدالحمیدك فالجیلرك ، کاهنلرك سوزینه اعتقادی اولدیغنی سویلمش ایدك . سرایده برچوق انعام واحسانه مستغرق اوله‌رق یاشایان بوساخته صاحب کرامات عبدالحمیده ، سلطان مرادك وفاتی کندیسی ایچون خیرلی اولمیه‌جغنی وآخر عمرینك تقربنه اشارت اوله‌جغنی خبر ویرمشلردی . بونك ایچون‌ده برادرینك حیاتنه قصد ایتمکدن قورقاردی . برآرالق آوروپاده‌کی احرار عثمانیه خیلی زمان اونوتولمش قالمش اولان سلطان مراد مسئله‌سنی تکرار انظار دقت عالمه وضع ایله مشار الیهك اجلاسی لهنده نشریاتده بولنملری وکندیسنك اسکی آوروپالی دوستلری‌ده وسائط سائره ایله بونلره پیرو اولمسی حسبیله ذاتاً نره‌یه باقسه کندی علیهنده تشکل ایتمش برجمعیت فسادیه کورن عبدالحمید فوق‌الحد حدت وبرادرینك قتلندن صکره کندیسنی‌ده یاشاتمیه‌جقلری حقنده‌کی قورقوسنه غلبه ایدرك شیخ‌الاسلامی چاغیرر . سلطان مرادی تکرار تخته اجلاس ایچون وقوعبولان نشریات مجاهده‌کارانه‌دن بحثله « صلح وآسایش عالمی تأمین ایچون » برادرینی اولدیرتمکه حکمت حکومت ایجابنجه مأذون اولوب اولمدیغنی صورار . کیفیت فتوی امینی افندیدن استیذان اولنور . مشارالیه عبدالحمیدك یاننه چیقاریلیر . فقط « مالمی ، جانمی آلیکز ، لکن بن عدالت وشریعتك جواز ویرمدیکی بویله برجنایته شریك اوله‌مم » جواب رد قطعیسنی ویرر . عبدالحمید بو جوابه پك زیاده قیزار . فتوی امینی خنکارك یانندن چیقارکن ، ویردیکی جوابدن طولایی مابینجیلردن بری افندیٔ مشار الیهه « احمق ! » عتابنده بولنمقله « احمق اولمق نجه جانی اولمقدن دها ایيدر » جوابنی آلیر . العهدة علی الراوی

یکرمی سکز سنه بتون عالمه مجنوندر دیه اعلان اولنوب موقوف طوتیلان سلطان مشروع ، عبدالحمیدك ادعاسی وجهله اکر حقیقةً مجنون ایسه برادری کندیسنی بو مدت ظرفنده نه‌دن مشاهیر اطبادن مرکب بر قومیسیون معرفتیله معاینه ایتدیروب اظهار حقیقت ایتمدی ؟ فرض ایده‌لم که سلطان مراد دلی ایدی . بویله برخسته شبهه‌سز عصبی بحرانلر کچیریر . اواثناده علاجه ، پرهیزه ، بر دوقتورك تداویسنه ، برخسته باقیجی‌یه ، یاننده بولنه‌جق برآدمه محتاج اولور . حال بوکه عبدالحمید نه‌یاپدی ؟ آنی والده‌سندن ، عیالندن ، اولادندن ،

دوستلرندن ، طبيب خصوصيسندن آييردقدن صكره سوداندن كلش ، ترجمه بيلمز ، اك كوچوك آرزوسنى آكلامق ، اجرا ايتمك استعدادندن محروم ايكى خدمتكار ايله يالكز براقدى .

فرض ايدهلم كه سلطان مراد عقللى دكل ايدى . بناءً عليه هيچ كمسه‌يه ضررى طوقونه‌مز ، تكرار ادعاى سلطنت سوداسنده بولنه‌مزدى . اوحالده عبدالحميد نه‌ايچون آنك سراينده ، باغچه‌ده كزمسنه ، ايستديكى يره كيتمسنه مساعده ايتمدى . اوزمان آنك حقيقةً خسته اولديغنى هركس كورور ، آكلار ، عبدالحميدده كندى تاج وتختنى ايكه‌لين سوء ظن وافترادن قورتيليردى . سلطان مراد مجنون ايسه آنى نه‌دن بويله صيقى صيقى‌يه حبس ايتدى . نه‌دن قايقلره ، واپورلره چراغان حذاسنه كلدكلرى وقت آچيقدن كچملرينى امر ايتدى ؟ بردلى‌يى قاچيره‌جقلر صوكنده البت كنديلرى محجوب اولورلر .

اكر سلطان مراد دلى ايسه ، چراغانك قپولرينى آچوب « ايشته كليكز ، كوريكز . زواللى برادرم غير قابل تداوى بر حالده مجنوندر . خاندان آل عثمانك دوچار اولديغى شو فلاكت عظيمه‌يه بنم ايله برلكده سزده آغلاييكز » ديمك دها طوغرى اولمزميدى ؟ عبدالحميد بويله ياپمش اولسه‌يدى ، اك معند كمسه‌لرك بيله شبهه‌سنى ازاله ايدر ومشارانيهك طرفداولرى على سعاوى ايله برلكده ، اوچيور بهادرك تلفنى موجب اولان وهيچ برفائده‌سى كورلميان برتشبثه قيام ايتمزلردى .

ايشته بونلردن آكلاشيليور كه سلطان مرادك قوهٔ عقليه‌سى تماماً يرنده ايدى . بوحقيقتى اثباته مشاراليهك عثمانلى - روس محاربه‌سنى متعاقب عبدالحميده كوندرديكى و برصورتى‌ده بالذات قله‌آنتى سقاليه‌رى‌يه ويرديكى شومكتوب كافيدر :

سلطان مرادك برادرى عبدالحميده مكتوبى

بوندن درت آى اول دنيايه كلن حفيدمك مزار طاشى حقنده واقع اولان طلب ومراجعتمه حالا هيچ برجواب ويرمديكز . يازيق ! بيچاره چوجغك مزارى اوزرينه برطاش ديكيله‌مدى .

حقمده‌كى معامله‌كزى نه‌يه اسناد ايده‌يم ؟ مرحمتكزه ، حسيات انسانيه كزه ، شفقت برادرانه‌كزه‌مى ، يوقسه كندى طالعمه‌مى ؟

برادر ، كنديكزه كليكز وسوء نياتكزى آياقلركز آلتنده چيكنه‌ييكز .

محاربه میدانلرنده مردانه محاربه ایتدکدن صکره شهید اولان ملتك قانلی نعشی ، برقهرمان مظلومك بقیهٔ جسدی کبی آیاقلریکز آلتنده یاتیور .

اجدادمزك حسابسز فداکارلقلر ومجادله‌لردن صکره بزه بیوك وقوی الشکیمه اوله‌رق براقدقلری تخت عالیشان عثمانی ییقیلیور . سزایسه بوفانی دنیاده ، کویا آهنین برال سزی ایتیورمش کبی ، حرص ، کین وعداوته تمایلدن کندیکزی قورتاره‌میورسکز . تاج وتخت ایچون شخصی رقابتلرك ماضی‌یه عائد اولدیغنی وعصر حاضرك بویله شیلری منفور ومقدوح کورمکده اولدیغنی بیلمیورسه‌کز ، ایشته تاریخ ، اوکرنیکز .

چوجقلغمز زماننده‌نبری حقکزده کوستردیکم معاملهٔ نوازشکارانه‌یی بر فکر عدالت ایله تدقیق ایتمش اوله‌یدیکز ، بنم هیچ بر زمان حرص جاه کبی تسویلات شیطانیه‌یه قاپیلمادیغمی تصدیقه مجبور اولوردیکز . واقعا بعض کره نائل جاه ونفوذ اولمغی بر آز آرزو ایتدم . فقط بوده محضا تخت عثمانینك ووطننك رفاه وتعالیسی وشان وشوکتی ایچون ایدی . نته‌کیم آرزوم ینه بومرکزده‌در .

دوچار اولدیغم مصائب بنم الك شدید آرزو وامللرمی محو ایتدی . بو آرزویی سز یرینه کتیرمش اولسه‌یدیکز ، تمنیاتم ینه مظهر قبول الٓهی اولمش بولنور ، وبن‌ده سزك موفقیتکزی کندی شان وشرفم کبی تلقی ایدردم .

ملتمزك دوچار اولدیغی بی‌نهایه فلاکتلردن قلبم قان آغلایور . اکر بونلر سزك قابلکز اوزرنده هیچ برتأثیر حصوله کتیرمیورلرسه بیله هیچ اولمازسه اوغرادیغمز موفقیتسزلکلرك خاندانمزی وحال واستقبالی طرز حرکتکزه وپولتیقه‌کزه وابسته اولان تبعهٔ مشفقه‌مزی نصل برمخاطرهٔ قریبه‌یه معروض براقمش اولدیغنی اولسون خاطرلاتسونلر .

برادر ، کندیکزی بیلکز . عادل اولیکز ملتك غائب اولان توجه ومحبتنی افعال فاضله ایله تکرار قازانیکز . وجدان تعرضدن مصوندر ، قوتدن بیله عالیدر . تجاوز ایده‌جك ، ایسترسه برحکمدار اولسون ، وجدان آنك الك غالب قوتلرینك‌ده فوقنده‌در .

برادر ، بندن قورقمایکز . اکر عدالتله اجرای سلطنت ایدرسه‌کز ، بن مقدس بیلدیکم ملتك سعادت وسلامتی ایچون سزه تابع وخادم اولمغه حاضرم .

هيهات! شونصايجمك حرص نامحدودكز، خود بيلمككز واراده كيفيه كز قارشيسنده ثمره سز قاله جغنى بيليرم . فقط اجدادمزدن برينك ، شهزاده علاءالدينك استغناسنى خاطركزدن چيقارمامكزى رجا ايدرم . ايشته بن ده بو فضيلته مالك اولمغله مفتخرم .

برادر ، اه عشقنه اولسون . تاريخده خاندانمزك نامنى كوچك دوشورميكز ، لكه له ميكز .

اطرافكزى آلان وكنديلرينه اصدقا سوسى ويروب سزه طالقاووقلق ايدنلر سزى وبنى ، تكميل خاندانمزى ، ملتمزى ، وطنمزى محوايتمكدن بشقه بر مقصد تعقيب ايتميورلر .

برادر ، بولنديغكز شو ظلمت ايچريسندن چيقكز . سوزلرمك سزى متأثر ايتميه جكنى بيليرم وبنم كندم ايچون موجب فلاكت اوله جغندن قورقارم . فقط امورمده دكل ، وطنمه ايفايه مجبور اولديغم خدمته نظراً معروض بولنديغم تهلكه لر وظيفه مم يانسنده ايكنجى درجه ده قالير .

باقى عدالت الٓهيه يه صيغنيرم .

مراد

٢٩ كانون اول ١٢٩٤

ايشته حقيقت! هم ده اوقدر منوركه عبدالحميدك بونى ، وار قوتيله ستر ايتمك ايچون اولانجه ذكاسنى استعمال ايتمش اولمسنى معذور كورمامك قابل دكل . اكر عبدالحميد مشروع برحكمدار اولسه يدى ، هيچ برشيدن قورقماسى لازم كلميردى . غاصب اولديغى ايچوندركه بويله هرشيدن قورقاردى . مقامنك صاحب مشروعى اولمديغنه اك برنجى دليل ايشته بو قورقولرى ايدى . عثمانلى پادشاهلرينك اصل مقرى اولان بشكطاش سراينى بوش براقوب ده ييلديز تپه لرنده بر كوشكه چكيلمسنك ، صكره بورايى توسيع وتحكيم ايتمسنك ، هفته ده بركون اولسون جمعه نمازينى ادا ايتمك اوزره عمومى جامعلردن برينه كيتميوب آياغنك آلتنده خصوصى برجامع انشا ايتديرمسنك ، بورايه وحتى اوجوارلره رجال دولت ، مأمورين سفارت ومعتبران اجانبدن بشقه افراد اهاليدن هيچ كمسه نى صوقمامسنك سببلرى ايشته هپ او قورقولر ايدى .

بر انسان دلى اولنجه ، برادرينك آكا باقمق ايچون ياپه جغى شيلر بوقدر . قرداشلرى حقنده تدابير شديده اتخاذى اسكى حكمدارلرك عادتى ايدى . فقط

مدنيت حاضره حكمدار سرايلرينه بيله كيرمش ، حكمدارلرى ده انسانيت وعدالته توفيق معامله يه مجبور ايتمشدر . مثلا باويه را قرالى اوتون حالا علت دماغيه ايله معلول اوله رق سنه لردنبرى فورستنريد شاتوسنده اقامت ايدييور ، عائله سى، خدمتجيلرى هپ يانند ه . اوچ طبيب كنديسنى بر آن يالكز براقميورلر. مونيخك امراض عقليه متخصصلرى ميانده الك مشهور ايكى پروفسسور كنديسنى هر هفته زيارت ايدييور . دليلكى فذاً مثبت اولديغى حالده قوانين انسانيت ومدنيته توفيقاً كنديسنه حالا قرال صفتيله معامله ايله يورلر . حكومتى ده وصايت ايله اداره اولنيور .

اگر سلطان مراد دلى ايديسه عائله سنك ، والده سنك، مخدوم وكريمه لرينك قباحتى نه ايدى كه عبدالحميد آنلرى ده برر اوطه يه حبس ايتدى . سلطان مرادك بيوك كريمه سيله مخدومنك ، چماشيرلرينى بر آرالق اوطه لرنده كندى اللريله ييقادقلرينى سويليه جك اولورسه ق، دوچار ايدلدكلرى سائر سفالت ومحروميتلر تفصيله حاجت قالمدن آكلاشيلير ظن ايدرز .

بو ايكى برادردن عجبا هانكيسى مجنون ايدى؟ قورقاق، اوركك برمستبدك دوچار ظلم واعتسافى اولان سلطان مرادمى، يوقسه مقدارى غير معلوم، فقط جسدلرى بربرى اوستنه قونيلسه تيمورلنكك اهراملرينى قات قات كچه جكى بديهى ومجزوم اولان ظلمديده قربانلرينك قانيله ملمع برسرير سلطنتده ياتان عبدالحميدمى ؟ بونى قارئلرمزك تقديرينه حواله ايدرز .

عبدالحميد يكرمى سكز سنه ظرفنده برادرينى بركره جك اولسون زيارته برلزوم واحتياج درونى حس ايتمامشدر . يالكز ، اوده پك نادر اوله رق مابينجيلرندن برينى استفسار خاطره كوندرير ، سلطان مراد بوكلن آدمه هر دفعه سنده : « ملت سايه سنده هيچ برشيئه احتياجم يوقدر. » جوابنى ويرردى. مابينجى ، كندى طرفلرندن «پادشاهه» سويلنه جك برسوزلرى اولوب اولمديغنى صورنجه ده : « افندى يه سلام سويليكز . » ديردى . سلطان مراد بو «افندى» تعبيريله عبدالحميدى پادشاه اوله رق طانيمديغنى افهام ايتمك ايستردى .

عبدالحميد سلطان مرادك جنته بتون عالمى اينانديرمق يعنى كنديسنى مشروع حكمدار طانيتمق ايچون پك چوق چالشمش، حتى مسلك سياسيسنده بيله بومقصده تبعيت ايتمشدر . عثمانليلردن حقيقت حاله واقف اولوب ده عكسنه اعتقاد ايتمامكده مصر اولنلرى حبس، نفى وقتل ايله اورته دن قالديردقدن،

بدایتده کندینه خصم اولان اجلهٔ رجال دولتی احسانلرله بندایتدکدن صکره مرائیانه طورلریله دیپلوماتلری ورؤسای حکومتی‌ده قاندیردی. آوروپا اکابر رجالندن مملکتلرینك غزته‌لرینه سوزلری کچنلری شمندوفر معدن وسائر آثار نافعه امتیازلریله کندینه جلب ایتدی.

آوروپا غزته‌لرندن برچوغنی تخصیصات باغلایه‌رق سکوته راضی ایتدی. آفریقاو آسیاده‌کی اهالئ اسلامیه‌نك فکرینی بیله تبدیل ایلدی. احداث ایتدیکی شفقت نشانیله قادینلرك‌ده قلبلرینی آلدی. آوروپا و آمریقاده‌کی بتون ارباب فکر وقلمك وجدانلرینی‌ده نشان قوردلالریله باغلادی. ایشته بوکبی دنی وسائط سایه‌سنده‌درکه دور حمیدیده هیچ کمسه سلطان مراد اهنده ادارهٔ افکار ایده‌مدی.

صدق افاده‌سی شایستهٔ اعتماد بر ذات فضیلتسمات طرفندن حکایه اولنان وقایع آتیه‌یی‌ده انظار عبرته وضع ایدرز:

« برکون سلطان مرادك اوطه‌سنك کلیدینی تعمیر بهمه‌حال اقتضا ایتمکله برچلنکیر چاغیریلیر ومرقوم برچوق تدابیر احتیاطیه ایله‌سرایه ادخال ایدیلیر. چلنکر کلیدی تعمیر ایله اوغراشیرکن بشکطاش محافظی حاجی حسن پاشا ایله آدملری چلنکیرك سلطان مرادی کورمامسی ایچون کندی اللریله آره‌یره قالین برپرده طوتارلر. زواللی چلنکیر بواثناده پرده‌نك او برطرفندن ایکلتیلر ایشیدیر. بوحال موجب فلاکتی اولور. زیرا بردها اورادن دکاننه عودت ایتمز.

حاجی حسن پاشا عبدالحمیدی تختدن ایندیروب یرینه سلطان مرادی چیقارمق ایستیان علی سعاوینك قاتلیدر.

افندیسنك کندیسنه فوق‌العاده اعتمادی اولمسنك، آنی برادرینك محافظه‌سنه مأمور ایتمسنك سببی بودر، حاجی حسن پاشا سیئات وجنایت خصوصنده افندیسندن اصلا آشاغی قالماز.

ایکیسی برجفت تشکیل ایدرلر. بوزندان غاردیانی کیفی یرنده اولمدیغی زمان، بتون حدتنی خلیفهٔ مشروعك شخصنه تعرضله یکر. مشارالیهی برقاچ کره طوقاتلادیغنی کوزیله کورنلر واردر.

کویا سلطان مراد حقنده بر حرمت مخصوصه اولمق اوزره کوشکه برقاچ کنج جاریه قویمشلردی. بونلر ظاهرده سلطان مرادك جاریه‌لری ایسه‌ده حقیقتده حاجی حسن پاشانك کیفنه منقاد ایدیلر. بکرلرینی ازاله ایدن اودر.

مدنيت حاضره حكمدار سرايلرينـه بيله كيرمش ، حكمدارلرىده انسـانيت وعدالته توفيق معامله‌يه مجبور ايتمشدر . مثلا باويه‌را قرالى اوتون حالا علت دماغيه ايله معلول اوله‌رق سـنه‌لردنبرى فورستنريد شاتوسنده اقامت ايدييور ، عائله‌سى، خدمتجيلرى هپ يانـنده . اوچ طبيب كنديسنى بر آن يالكز براقميورلر. مونيخك امراض عقليه متخصصلرى ميانـنده اك مشهور ايكى پروفسسور كنديسنى هر هفته زيارت ايدييور . دليلكى فنا مثبت اولديغى حالده قوانين انسـانيت ومدنيته توفيقاً كنديـنه حالا قرال صفتيله معامله ايله‌يورلر . حكومتى‌ده وصايت ايله اداره اولنيور .

اكر سلطان مراد دلى ايديسـه عائله‌سنك ، والده‌سنك، مخدوم وكريمه‌لرينك قباحتى نه‌ايدى كه عبدالحميد آنلرى‌ده برراوطه‌يه حبس ايتدى . سلطان مرادك بيوك كريمه‌سيله مخدومنك ، چماشـيرلرينى بر آرالق اوطه‌لرنده كندى اللريله ييقادقلرينى سويليه‌جك اولورسه‌ق، دوچار ايدلدكلرى سائر سفالت ومحروميتلر تفصيله حاجت قالمدن آكلاشيلير ظن ايدرز .

بو ايكى برادردن عجبا هانكيسى مجنون ايدى؟ قورقاق، اوركك برمستبدك دوچار ظلم واعتسافى اولان سلطان مرادمى، يوقسه مقدارى غير معلوم، فقط جسدلرى بربرى اوستنه قونيلسـه تيمورلنكك اهراملرينى قات قات كچه‌جكى بديهى ومجزوم اولان ظلمديده قربانلرينك قانيله ملمع برسرير سلطنتده ياتان عبدالحميدمى ؟ بونى قارئلرمزك تقديرينه حواله ايدرز .

عبدالحميد يكرمى سكز سنه ظرفنده برادرينى بر كره‌جك اولسون زيارته برلزوم واحتيـاج درونى حس ايتمامشـدر . يالكز ، اوده پك نادر اوله‌رق مابينجيلرندن برينى استفسار خاطره كوندرير ، سلطان مراد بوكلن آدمه هر دفعه‌سنده : « ملت سايه‌سنده هيچ برشيئه احتياجم يوقدر. » جوابنى ويرردى. مابينجى ، كندى طرفلرندن «پادشاهه» سويلنه‌جك برسوزلرى اولوب اولمديغنى صورنجه‌ده : « افندى‌يه سلام سويليكز . » ديردى . سلطان مراد بو«افندى» تعبيريله عبدالحميدى پادشاه اوله‌رق طانيمديغنى افهام ايتمك ايستردى .

عبدالحميد سـلطان مرادك جنتنه بتون عالمى ايـنانديرمق يعنى كنديسنى مشروع حكمدار طانتمق ايچون پك چوق چالشمش، حتى مسلك سياسيسنده بيله بومقصده تبعيت ايلمشدر . عثمانليلردن حقيقت‌حاله واقف اولوب‌ده عكسنه اعتقـاد ايتمـامكده مصر اولنلرى حبس، نفى وقتل ايله اورته‌دن قالديردقدن،

بدایتده کندینه خصم اولان اجلهٔ رجال دولتی احسانلرله بندایتدکدن صکره. مرائیانه طورلریله دیپلوماتلری ورؤسای حکومتیده قاندیردی. آوروپا اکابر رجالندن مملکتلرینك غزته‌لرینه سوزلری کچنلری شمندوفر معدن وسائر آثار نافعه امتیازلریله کندینه جلب ایتدی.

آوروپا غزته‌لرندن برچوغنی تخصیصات باغلایه‌رق سکوته راضی ایتدی. آفریقاو آسیاده‌کی اهالئ اسلامیه‌نك فکرینی بیله تبدیل ایلدی. احداث ایتدیکی شفقت نشانیله قادینلرکده قلبلرینی آلدی. آوروپا و آمریقاده‌کی بتون ارباب فکر وقلمك وجدانلرینی‌ده نشان قوردلالریله باغلادی. ایشته بوکبی دنی وسائط سایه‌سنده‌درکه دور حمیدیده هیچ کمسه سلطان مراد اهنده ادارهٔ افکار ایده‌مدی.

صدق افاده‌سی شایستهٔ اعتماد بر ذات فضیلتسمات طرفندن حکایه اولنان وقایع آتیه‌یی‌ده انظار عبرته وضع ایدرز:

« برکون سلطان مرادك اوطه‌سنك کلیدینی تعمیر بهمه‌حال اقتضا ایتمکله برچلنکیر چاغیریلیر ومرقوم برچوق تدابیر احتیاطیه ایله‌سرایه ادخال ایدیلیر. چلینکر کلیدی تعمیر ایله اوغراشیرکن بشکطاش محافظی حاجی حسن پاشا ایله آدملری چلنکیرك سلطان مرادی کورمامسی ایچون کندی اللریله آره‌یره قالین برپرده طوتارلر. زواللی چلنکیر بواثناده پرده‌نك او برطرفندن‌ایکلتیلر ایشیدیر. بوحال موجب فلاکتی اولور. زیرابردها اورادن دکانته عودت‌ایتمز.

حاجی حسن پاشا عبدالحمیدی تختدن ایندیروب یرینه سلطان مرادی چیقارمق ایستیان علی سعاوینك قاتلیدر.

افندیسنك کندیسنه فوق‌العاده اعتمادی اولمسنك، آنی برادرینك محافظه‌سنه مأمور ایتمسنك سببی بودر، حاجی‌حسن‌پاشاسیئات‌وجنایت‌خصوصنده افندیسندن اصلا آشاغی قالماز.

ایکیسی برجفت تشکیل ایدرلر. بوزندان غاردیانی کیفی یرنده اولمدیغی زمان، بتون حدتنی خلیفهٔ مشروعك شخصنه تعرضله یکر. مشارالیهی برقاچ کره طوقاتلادیغنی کوزیله کورنلر واردر.

کویا سلطان مراد حقنده بر حرمت مخصوصه اولمق اوزره کوشکه برقاچ کنج جاریه قویمشلردی. بونلر ظاهرده سلطان مرادك جاریه‌لری ایسه‌ده حقیقتده حاجی حسن پاشانك کیفنه منقاد ایدیلر. بکرلرینی ازاله ایدن اودر.

آلدیغم معلوماته نظراً سلطان مراد بونلرك یوزینی بیله کورمامش . بو قادینلرك محافظه‌سنه مأمور حرم آغاسی بر کون نصلسه جسارت ایدرده عبدالحمیده کندیسنی مکه‌یه نفی ایتمسی ایچون بر استدعا ویرر . زواللی آدم کوزی اوکنده جریان ایدن بونجه احوال شنیعه‌نك جزاسنی چکمك صانکه کندی نفسنه ترتب ایده‌جکنه ذاهب اولمش . عبدالحمید بو استدعاسی حقنده ایضاحات ایستر . مرقوم آلتمش سنه بر چوق افندیلر یانده خدمت ایتدکدن صکره حاجی حسن پاشانك سلطان مرادك جاریه‌لرینه تسلط ایتمکده اولدیغنی کورمکه تحمل ایده‌میه‌جکی جوابنی ویرر . فقط چلنکیر کبی اوده اورته‌دن غائب اولور . خلاصه بو سرایده ایستمیه‌رك بالتصادف برشی کورن ویا ایشیدن درحال یوق ایدیلیردی .

عبدالحمیدك ، برادرینك بر کون بر وسیله ایله کندی ید قهرندن قاچوب قورتیلمسی احتمالندن نه قدر قورققده اولدیغنی اثبات ایدردیکر بر وقعه دها :

سلطان مرادك محبوس بولندیغی کوشکده بر کون حرم آغالرندن بری وفات ایدر . عبدالحمید تابوتك ایچنه برادرینك قونیلوب قاچیرلمسندن قورقه‌رق متوفانك نعشنك ، کندی حضورینه کتیرلمسنی امر ایدر . کوزی اوکنده غسل ایتدیروب تابوته اوزاده قویدیرر . »

ایشته عبدالحمیدك اثنای خلعنده « یکرمی سکز سنه قوش سودیله بسلدم » دیدیکی برادرینك حالی !

زواللی بو مصائبه تام یکرمی سکز سنه متوکلاً تحمل ایتمش ، نهایت ۱۳۲۲ سنه‌سی جماذی‌الاولنك اون یدنجی پازار ایرتسی کونی ، کیم بیلیر ، نصل بر محرومیت ایچنده محنتخانهٔ دنیایه ابدیاً وداع ایتمشدر .

ایرتسی کونکی غزته‌لرك تبلیغات رسمیه ستوننده خاقان سابقك مبتلا اولدیغی شکر علتندن رهایاب اوله‌میه‌رق ارتحال داربقا ایلدیکی و کیفیتك نزد شاهانه‌ده فوق‌الحد تأسفی موجب اولدیغی زمینده برفقره کورولدی ، بو تأسف فقره‌سنك بر کذب رسمی اولدیغنی سویلمکه حاجت یوقدر . چونکه عبدالحمید ، برادرینك وفاتندن کندیسی متأثر اولمقدن بشقه بر چوق کمسه‌لری‌ده اظهار تأسف وتأثر ایتدکلری بهانه‌سیله نفی ایتدیرمشدر . خاقان مشارالیهك جنازه‌سی دیار غربنده خسته‌خانه کوشه‌سنده وفات ایتمش بر بیکس کبی خفیه‌لر معرفتیله کیزلیجه قالدیریلوب یکی جامع قربنده والده‌سنك مقبره‌سی یاننده دفن ایدلمشدر .

ییلدیز سرایی

عبدالحمیدك حیات خصوصیه و رسمیه‌سنك تفرعاتنه کیریشمدن اول ییلدیز سرایی دینلان و بونجه سنه‌در مصدر انواع مظالم وانعطافکاه انظار عوالم اولان

ییلدیز کوشکی (بیوك مابین)

ولااقل اون ایکی بیك نفوسی حاوی بولنان بو قصبه‌نك احوال تاریخیه وطپوغرافیه‌سی حقنده اعطای معلوماته ابتدار اولنور .

دکزدن باقیلنجه چراغان سرایی مشتملاتندن جسیم بر پارق حالنده کورینن شمدیکی ییلدیز اسکیدن متروك بر قورولق ایدی . سلطان محمود جنتمکان

بوندن یتمش یدی سنه اول بو قورولغك منتهاسنده بشکطاش تپه‌سی ذروه‌سنده کوچك بر کوشك انشـا ایتدیرمش ، بو کوشکك اطرافنده‌ده واسـع بر باغچه وجوده کتیرمش ایدی . اسـتانبوله وبوغاز ایچنه نظارت کامله‌سی اولدیغندن کوشکه (ییلدیز) نام شاعرانه‌سنی ویردی .

اون ایکی سنه صکره سلطان عبدالمجید خان مذکور کوشـکی ییقدیره‌رق یرینه دها بیوك بر کوشـك یاپدیردی . روایته نظراً مشـارالیه بوراسنی تنزه وتفرجه وعلی‌الخصوص ییلدیز اسمنده غایت حسنا برجاریه‌سنك اقامتنه تخصیص ایتمش ایدی .

سـلطان عبدالعزیز چراغان سرایی انشـا ایتدیردکدن صکره بو سرایی بشکطاش ـ اورته کوی جاده‌سی اوزرینه یاپدیردیغی کوپری ایله‌ده ییلدیز پارقنه ربط ایتدی . ییلدیز بوصورتله چراغانه اتصال پیدا ایتدکدن صکره عبدالعزیز مذکور پارق داخلنده الیوم موجود مالطه کوشکی ، چادیر کوشـکی وچیت قصری ناملریله معروف متعدد کوشکلر دها یاپدیردی . عبدالحمیدك صکره‌دن کاتبلرینه ومابینجیلرینه تخصیص ایلدیکی (بیوك مابین) دینلن جسیم کوشك‌ده عبدالعزیز جنتمکان طرفندن انشا ایتدیرلمشدر .

عبدالحمید جلوسنی متعاقب استانبولده آره‌صره حاصل اولان غلیان افکاردن واجرا ایدیلان نمایشلردن قورقدیغجه تأمین سلامتی ایچون بومجرا تپه‌یه چکیلیر ، آسایش تقرر ایدنجیه قدر اوراده قالیردی . نهایت محاربه‌یی متعاقب حکومات مجاوره‌یه ترك ایتدیکی بونجه یرلره مقابل نام شئامت انسامنه « غازی » عنوان مبجلنی اضافه ایلدکدن صکره اسلافندن عبدالمجید ، عبدالعزیز وسلطان مرادك بربرینی متعاقب اقامت ایتمش اولدقلری طولمه باغچه سرای جسیمنك سـاحل دریاده مبنی اولمسی حسبیله بوراده حیاتندن امین اوله‌میه‌جغنی حس ایله بسبتون ییلدیزه نقل مکان ایتدی . بشکطاش تپه‌سندن اورته کوی اوستنه قدر امتداد ایدن اراضی‌یی ضـبط ایله ییلدیز پارقنی توسـیع ایلدی . اوزمان ، اتبـاعنی یرلشـدیره‌جك دائره‌لر هنوز موجود اولمدیغندن بونلرك برچوغی چادیرلرده اقامته مجبور اولمشلردی .

ایشته عبدالحمید بوتاریخدن اعتباراً انشا آته باشلامش ، واقامتکاهنی خارجدن وقوع بوله‌جق بر محاصره‌یه مقاومت ایده‌بیله‌جك برطرزده تحکیم ایچون واردات دولتك بر قسم مهمنی بو بیهوده انشـا آته صرف ایتمشـدر . یاپدیردیغی ابنیه

میاننده طوله باغچه وچراغان یالیلری کبی پایدار بر قیمتی حائز وسرای تعبیرینه ماصدق اوله‌جق هیچ بر بنا یوقدر . هپسی کوشك ، شاله ، پاویون طرزنده بنالردن ویرده جهانمادن عبارتدر .

حمیدیه جامعی اوکندن بدأ ایدن ییلدیز یایلاسندن بشکطاش واورته‌کوی اوزرینه قدر اینن جسیم پارقی عبدالحمید قالین ویوکسك دیوارلرله عالم خارجیدن بسبتون آییردیغی کبی هیئت مجموعه‌سنی‌ده بربرندن کاملاً آیری اوچ مختلف قسمه تقسیم ایتمشدر . بو قلعه سورینك اطراف اربعه‌سنده متعدد قپولری وارسه‌ده بونلردن یالکز اوچ دانه‌سی آچیق بولنوردی .

حمیدیه جامعی اوکندن کچنجه صولده سفرانك ومعتبران اجانبك سلاملق رسمنی تماشالرینه مخصوص اولان سدك آلت طرفنده قولتوق قپو تسمیه اولنان برنجی قپو صباحلین طلوع شمسله برابر آچیلیر ، آقشام کچ وقته ، حتی کیجه یاریسنه قدر آچیق طوریردی . پاشالر ، وکلا ، اجنبی زواری ، سرای مأمورین ومستخدمینی ، حاصلی ییلدیزه کیرمك ایستیان ذوات هپ بوقپودن کچرلردی . قپونك آغزنده عسکردن ایکی چفته نوبتجی طوردیغی کبی ایچ طرفنده متصل اوله‌رق انشا ایدلمش برقلعه درونده کیجه کوندوز تفنکجیلر بکلردی . شخصی سرایجه معروف اولنلر بو قپودن سربستجه کیروب چیقارلردی فقط یبانجیلر قارت ویزیتلرینی ویرمکه ، ایچری‌یه دخوله مساعده ویریلنجیه قدر او کوچك ، باصیق قلبه‌ده بکلمکه مجبور ایدیلر . بر کون ظرفنده طوپلانان قارت ویزیتلرله قپودن کچن سائر ذواتك اسامیسنی مبین برجدول او آقشام باش‌کاتب واسطه‌سیله عبدالحمیده تقدیم ایدیلیردی .

بو قپودن سرایك برنجی قسمی داخلنه کیریلیر . بوقسم داخلنده صاغده جمعه سلاملغنده حاضر بولنان مسافرین معتبره‌یه مخصوص سد ایله کوشك وبیوك مابین دائره‌سی ، صولده مطبخ ، خزینهٔ اوراق ، ترجمه اوطه‌سی ، باش کاتبك ، تشریفات ناظرینك دائره‌لری ، مطبخك قارشیسنده یاوران دائره‌سی ، دها ایلریده حرم آغالرینك سرتفنکی طاهر پاشانك دائره‌سی واودر . بودائره‌دن خصوصی بر قپو ایله ایکنجی قسمه کچیله بیلیرسه‌ده بو قپودن طاهر پاشادن بشقه هیچ کمسه کچه‌مزدی .

قولتوق قپونك اوست طرفنده‌کی مصنع وآلتون یالدیزلرله مزین قپویه

سلطنت قپوسى دنيلوب يالكز خنكار طيشارى‌يه چيقنجغى زمان آچيليردى. بو قپودنده يلديز سراينك برنجى قسمى داخلنه كيريليرە ، بو قسم طيش باغچه دنيلن ايكنجى قسمه كنيش بر مدخل ايله متصلدر . سفرا قبولنه مخصوص اولان چيت قصرىده بو برنجى قسم داخلنده‌در .

سرايك اوچنجى قپوسى حميديه جامعى اوكندن يوقارى‌يه طوغرى چيقيليركن قارشى‌يه كلن حرم وياخود والده قپوسيدر . بوقپودن يالكز حرم طاقمى كيروب چيقاردى . ايچرى‌يه كيرلديكى زمان صاغ طرفدن ايكنجى قسمى تشكيل ايدن طيش باغچه‌يه صول طرفه صاپيلدقده سراى همايونه يعنى عبدالحميدك دائرهٔ خصوصيه‌سيله حرمه كيديلير . دائراً مادار طقوز اون مترو ارتفاعنده ديوار ايله محاط اولان بو قسم داخلنده انكليز اصولنده بغچه‌لر ، حوضلر ، سايه‌دار خيابانلر ، كوشكلر ، فابريقه‌لر ، قره‌غوللر و آخورلر واردر. عبدالحميدى زيارته كلن اجنبى پرنسلريله ملاقات ويا ضيافته مدعو بولنان ذوات دخى حرم قپوسندن كيررلردى .

بو ايكنجى ، اوچنجى قپولر دخى برنجيسى كبى خارجاً چفته نوبتجيلر ، داخلاً تفنكجيلرله محافظه ايدلمكده ايدى . تفنكجيلر سيويل البسه كيير ، فقط استانبولينلرينك آلتنده بيوك چاپلى بر رەوولور ايله بر قما بولنوردى . بوندن بشقه يلديزك محافظه‌سى ايچون اطراف اربعه‌سنده جمعاً ١٥,٠٠٠ عسكر استيعاب ايده‌جك قشله‌لر ياپيلمشدر .

حرم قپوسندن ايچرى‌يه كيريلنجه قارشى‌يه اولكندن دها يوكسك ودها قالين بر ديوار كلير . ايشته عبدالحميدك وحرمنك اصل اقامتكاهلرينى انظار عالمدن بو ديوار ستر ايدر . يلديزك ايچ باغچه‌سى بو ديوارك آرقه‌سنده‌در .

طيش بغچه ، شرقاً اورته كوى محلاتى ، جنوباً چراغان محله‌سى وغرباً سرنجه بك يوقوشيله محاط اولوب درونده ايكى جسيم حوض ، چادر كوشكى ، مالطه كوشكى ، يكى كوشك ، عجم كوشكى ، شاله كوشكى ، تعليمخانه كوشكى نام‌لرنده متفرق آلتى كوشك ، چينى فابريقه‌سى ، اصطبل عامره ، حزارخانه ، مرانغوزخانه ، طاووقلق ، كوكرجينلك ، باغ ، ميوه‌بغچه‌سى ، متعدد ليمونلقلر وجابجا مطروح بغچه‌لر واردر . اقسام سائره‌سى اورمانلقدر .

بو پارقه بشكطاش ـ اورته كوى يولى اوزرنده‌كى مجيديه قپوسندن كيريلوب

فکر اوجسیم اغاجلر آره‌سنده مشغول خیالات اولدیغی حالده یاواش یاواش یوقاری چیقیله‌جق اولورسه انسان کندیسنی پارقك اورته یرنده وصاغلی، صوللی ایکی تپه‌نك آره‌سنده بولور. بو تپه‌لرك تشکیل ایتدیکی بوغاز ١٥٠ مترو طولنده و١٠ الی ٣٠ مترو عرضنده بر حوضه تحویل ایدلمشدر. دره حوضی تعبیر اولنان بو حوضك اطرافی دائراً مادار چیچك طرحلریله مزین ایدی. حوضك طرفینده‌کی صرتلرده بر آز دها ایلریده باغ ومیوه باغچه‌لری وجوده کتیرلمشدر. صاغ طرفده‌کی تپه‌یه چیقیله‌جق اولورسه جسیم وکثیف آغاجلرك ظل صامتی آلتنده کیزلنمش اسکی بر کوشك کوریلیر. بوراسی سلطان مرادك بر مدت محبوس قالدیغی مالطه کوشکیدر.

ییلدیز یایلاسنك بو جهتدن مبدئی تشکیل ایدن محلده جسیم بر حوض دها واردر. بو حوض عادتا محیط دائره شکلنده اولوب یالکز بر جهتی شماله طوغری اوزونجه وسیوریدر. صویی بو سیوری کوشه‌ده‌کی چاغلیاندن کلیر. بو حوضك شرق ساحلنده حجاز ومالیه قومیسیونلرینك محل انعقادی ومابینجی راغب پاشانك استنطاق واشکنجه محلی اولان چادیر کوشکی کائندر. حوضك مساحهٔ سطحیه‌سی ٥,٠٠٠ متره مربعیدر. سطحنده قاز واوردك سوریلری کزر، کنارنده قایقلر، صندالل والکتریق ایله متحرك واپورلر طورور. بونلرك هپسی پادشاهلك نفسنه وارکان عائله‌سنه مخصوص ایدی.

پرنس هانری استانبوله کلدیکی زمان بو چادیر کوشکنده اقامت ایتمش ایدی. طیش باغچه‌ده‌کی کوشکلرك اك بیوکی ایچ باغچه‌نك شمال منتهاسنه تصادف ایدن محلده آلمانیا ایمپراطورینك وصربستان قرالی آلکساندرك اقامتنه تخصیص ایدیلن شاله قصریدر. بوقصر اسویچره طرزنده برقاتلی اوله‌رق انشا ایدلمش ومفروشاتیله برابر ٧٥,٠٠٠ لیرایه مال اولمشدر.

عبدالحمید بوندن یکرمی سنه قدر اول هنوز ایچ باغچه‌یی وجوده کتیرمدن اول بالطبع هپ شمدیکی طیش باغچه‌ده کزردی. او تاریخدن صکره آره صره یالکز آت ایله کزمکه وآوه چیقاردی. فقط بومبا حادثهٔ معلومه‌سندن صکره قورقوسندن کندی دائرهٔ خصوصیه‌سنی و ایچ باغچه‌یی هیچ بر کون ترك ایتمدی.

عبدالحمیدك هفته‌ده بر کره جمعه سلاملغنه، سنه‌ده برر دفعه‌ده استانبوله

وطوله باغچه سراینه کتمك مجبوریتی مستثنا اولمق اوزره صوك سنه‌لرده هیچ بردقیقه ترك ایتمیه‌رك صورت دائمه‌ده اقامت ایلدیکی کوشکلر ایچ باغچه‌نك منتهای شمالیسنده کائن وقسماً بو باغچه‌یه وقسماً ایکنجی قسمه ناظردر .

والده قپوسندن کیریلوب صوله توجه ایدیلنجه صاغ طرفده صره ایله برقاتلی خدمه دائره‌لری ، صول طرفده ینه برقاتلی بر بنا کوریلیر . بو بنا کاتب ثانی عزت پاشانك دائره‌سی ایدی . بو بنایی متعاقب صول طرفده مابین دائره‌سنه کیدن کنیش بر یول واردر . قارشیده‌ده سرایك جسیم قپوسی کورینور . بو قپودن کوچك برباغچه‌یه کیریلیر . صاغ طرفده بر یوزی ایچ باغچه‌یه ، دیکری طیشاری‌یه بوکوچك باغچه‌یه ناظر اولان کوشك عبدالحمیدك دائرهٔ خصوصیه‌سیدر. ایلریده‌ده حرم دائره‌لری کوریلیر . بوکوشکلرك آیری آیری یاپیله‌رق صکره بربرینه اتصال ایتدیرلمش اولدقلری طرز انشالرندن آکلاشلمقده‌در .

ایچ باغچه‌ده اوچیوز مترو طولنده ویکرمی بش الی اوتوز مترو عرضنده بر حوض واردر . بو حوضك شکلی غایت غریب صورتده اعوجاجلیدر . ساحللرنده کویا بربری اوزرینه غیرمنتظم صورتده آتیلویرمش کبی قونیلمش قره‌طاشلردن معمول صنعی مغاره‌لر ، باصامقلر یاپیلمشدر . بو حوض بوتجه وکاملاً ایچ طرفه ناظر کوشکلردن بری خاقان سابقك استراحتنه مخصوص اولوب الك سودیکی یرده بوراسی ایمش . بوراده حوضك صولرینك جریاننه باقه‌رق وخیالاته طاله‌رق اکثریا ساعتلرجه ، حتی اقشام قرا کلغی باصنجه‌یه قدر اوطورورمش . عبدالحمید بوکوشکده صنایع نفیسه‌یه متعدد اوطه‌لر تخصیص ایتمش ، برینی رسم صالونی ، برینی فطوغراف آته‌لیه‌سی ، بردیکرینی‌ده موزیقه صالونی یاپمشدر . کندیسی ایی رسم یاپار وموسیقیدن‌ده آکلاردی . عبدالحمید بوکبی خصوصاتده آلمانیا ایمپراطوری ایکنجی ویلهلمه بر آز بکزر. آلمانیانك درسعادت سفیر اسبقی قونت هاچفلده کندی الیله یاپدیغی تابلولردن برینی اهدا ایلمشدر .

عبدالحمیدك کتبخانه‌سی ، آثارعتیقه‌ونادره قولکسیونلری‌ده بوکوشکده‌در . بر اوطه‌ی‌ده تاریخ طبیعی موزه‌سی حالنه قویه‌رق طولدیرلمش طیور نادره ایله کلبك وقنادلی بوجك قولکسیونلریله طولدیرمشدر .

حوضـك اطرافنده‌کی کونا کون متعدد آغاجلرك رنکا رنك میوه‌لری ومتنوع شـکللری صنعی کولك اکثریا طورغون اولان صولریله شـدتلی بر تضاد تشکیل ایدر. اوته‌ده ماتم انکیز بر سـکود آغاجی داللرینی محزون بر طورله آشاغی‌یه طوغری صارقیتمش، اغصان کریه‌دارندن آقان دموع تأثری حوضك سیلان سـینه‌سنه قاریشدیرییور. ایکی طرفنده بو درخت غمکسـار وکریه‌باره مدار استناد اولمق ایستیورمش کبی بیاض وسـیاه ایکی بامبو آغاجی ساقلرینی اون، اون بش مترو ارتفاعه قدر اوزادییور. ایتالیادن کتیرلمش، عبدالحمیدك بغچوانی ایتالیالی سینیور رومه‌ئوسقانجیانی طرفندن غرس وتربیه ایدلمش بر چوق قاملیالر، سکودك حزین منظره‌سنی تلافی ایچون رنکا رنك باشلرینی بر اوطرفه، بر بوطرفه صاللایور.

بر آز دها ایلریده یوزلرجه آغاجلر بیکلرجه چیچکلر نظرربا بر صورتده بر برینه قاریشمش. عربسـتان ایچریلرندن کتیرلمش نازین پالمیه‌لرك وچاملرك یوکسـك ساقلری آره‌سـنده زرین لیمونلر، آتشین طورونجلر، پورتقـاللر نظری اوخشـایور. آقاسیایه قرنزانشم یاصلانمش. قرنفیللر کوللرله رقابت ایدییور. بو حوضك کنارنده‌ده صندالل، تنزه شـاهانه‌یه آماده طورییور. یوزنده قازلر، اوردکلر یوزییور.

عبدالحمیدك صرف کندینه وقادینلرینه مخصوص اولان بوبغچه‌ده متعدد لیمونلقلر وقیش باغچه‌لری واردر. هله بونلردن برانه‌سی مثلی آوروپاده بیله اندر بولنور خوارقدندر. بوراده فوق‌العاده مکمل وغایت بهالی وانیلیالر واردر. عبدالحمید جسیم آغاچلری پك سور، بونلری صـورت مخصوصه‌ده باقدیرر، یتشدیرردی. دیدیکمز قیش باغچه‌سنه طیورنادرهٔ مغنیـه ایله‌ده روح ویرلمش ایدی. بونلر مزین قفسـلردرونده داللره آصـیلی طوروردی. هرطرفده خنکارك کندی رسم وتعریفی وجهله مرانقوزخانه‌سنده اعمال ایدلمش، قناپه وقولتوقلر بولنوردی.

دیکر بر قیش باغچه‌سـنده قوشلر سربست اوله‌رق صـالیویرلمش ایدی. بوقوشلر دالدن داله آطلایه‌رق اك قیمتدار آغاچ وفدانلری غاغه‌لریله زده‌لر، بناءً علیه بو آغاچلرك بالنسبه آز بر زمانده تبدیلی ایجاب ایلردی. بوحال بغچوانلرك هیچ خوشنه کیتمزدی. بغچه‌لردن برنده بوزیلان نباتات، آیریجه بر لیمونلغه

وطوله باغچه سراینه کتمك مجبوریتی مستثنا اولمق اوزره صوك سنه‌لرده هیچ بردقیقه ترك ایتمه‌رك صورت دائمه‌ده اقامت ایلدیکی کوشکلر ایچ باغچه‌نك منتهای شمالیسنده کائن وقسماً بو باغچه‌یه وقسماً ایکنجی قسمه ناظردر .

والده قپوسندن کیریلوب صوله توجه ایدیلنجه صاغ طرفده صره ایله برقاتلی خدمه دائره‌لری ، صول طرفده ینه بر قاتلی بر بنا کوریلیر . بو بنا کاتب ثانی عزت پاشانك دائره‌سی ایدی . بو بنایی متعاقب صول طرفده مابین دائره‌سنه کیدن کنیش بر یول واردر . قارشیده‌ده سرایك جسیم قپوسی کورینور . بو قپودن کوچك برباغچه‌یه کیریلیر . صاغ طرفده بر یوزی ایچ باغچه‌یه ، دیکری طیشاری‌یه بوکوچك باغچه‌یه ناظر اولان کوشك عبدالحمیدك دائرهٔ خصوصیه‌سیدر. ایلریده‌ده حرم دائره‌لری کوریلیر . بوکوشکلرك آیری آیری یاپیله‌رق صکره بربرینه اتصال ایتدیریلمش اولدقلری طرز انشالرندن آکلاشیلمقده‌در .

ایچ باغچه‌ده اوچیوز مترو طولنده ویکرمی بش الی اوتوز مترو عرضنده بر حوض واردر . بو حوضك شکلی غایت غریب صورتده اعوجاجلیدر . ساحللرنده کویا بربری اوزرینه غیرمنتظم صورتده آتیلویرمش کبی قونیلمش قره‌طاشلردن معمول صنعی مغاره‌لر ، باصامقلر یاپیلمشدر . بو حوض بوتیجه وکاملاً ایچ طرفه ناظر کوشکلردن بری خاقان سابقك استراحتنه مخصوص اولوب الك سودیکی یرده بوراسی ایمش . بوراده حوضك صولرینك جریاننه باقه‌رق وخیالاته طاله‌رق اکثریا ساعتلرجه ، حتی اقشام قراکلغی باصنجه‌یه قدر اوطورورمش . عبدالحمید بوکوشکده صنایع نفیسه‌یه متعدد اوطه‌لر تخصیص ایتمش ، برینی رسم صالونی ، برینی فطوغراف آته‌لیه‌سی ، بردیکرینی‌ده موزیقه صالونی یاپمشدر . کندیسی ایی رسم یاپار وموسیقیدن‌ده آکلاردی . عبدالحمید بوکبی خصوصاتده آلمانیا ایمپراطوری ایکنجی ویلهلمه برآز بکزر. آلمانیانك درسعادت سفیر اسبقی قونت هاچفلده کندی الیله یاپدیغی تابلولردن برینی اهدا ایلمشدر .

عبدالحمیدك کتبخانه‌سی، آثارعتیقه‌ونادره قولکسیونلری‌ده بوکوشکده‌در. بر اوطه‌یی‌ده تاریخ طبیعی موزه‌سی حالنه قویه‌رق طولدیرلمش طیور نادره ایله کلبك وقنادلی بوجك قولکسیونلریله طولدیرمشدر .

حوضـك اطرافنده‌کی کونا کون متعدد آغاجلرك رنکا رنك میوه‌لری ومتنوع شـکللری صنعی کولك اکثریا طورغون اولان صولریله شـدتلی بر تضاد تشکیل ایدر. اوته‌ده ماتم انکیز بر سـکود آغاجی داللرینی محزون بر طورله آشاغی‌یه طوغری صارقیتمش، اغصان کریه‌دارندن آقان دموع تأثری حوضك سیلان سـینه‌سنه قاریشدیریور. ایکی طرفنده بو درخت غمکسـار وکریه‌باره مدار استناد اولمق ایستیورمش کبی بیاض وسـیاه ایکی بامبو آغاجی ساقلرینی اون، اون بش مترو ارتفاع، قدر اوزادییور. ایتالیادن کتیرلمش، عبدالحمیدك باغچوانی ایتالیالی سینیور رومه‌ئوسقانجیانی طرفندن غرس وتربیه ایدلمش بر چوق قاملیالر، سکودك حزین منظره‌سنی تلافی ایچون رنکا رنك باشلرینی بر اوطرفه، بر بوطرفه صاللایور.

بر آز دها ایلریده یوزلرجه آغاجلر بیکلرجه چیچکلر نظرربا برصورتده بر برینه قاریشمش. عربسـتان ایچریلرندن کتیرلمش نارین پالمه‌لرك وچاملرك یوکسـك ساقلری آره‌سـنده زرین لیمونلر، آتشین طورونجلر، پورتقـاللر نظری اوخشـایور. آقاسیایه قرمزانندم یاصلانمش. قرنفیللر کوللرله رقابت ایدییور. بو حوضك کنارنده‌ده صندالر، تنزه شـاهانه‌یه آماده طورییور. یوزنده قازلر، اوردکلر یوزییور.

عبدالحمیدك صرف کندینه وقادینلرینه مخصوص اولان بوغچه‌ده متعدد لیمونلقلر وقیش باغچه‌لری واردر. هله بونلردن برانه‌سی مثلی آوروپاده‌بیله‌اندر بولنور خوارقدندر. بوراده فوق‌العاده مکمل وغایت بهالی‌وانیلیالر واردر. عبدالحمید جسیم آغاچلری پك سور، بونلری صـورت مخصوصه‌ده باقدیرر، یتشدیرردی. دیدیکمز قیش باغچه‌سنه طیورنادرهٔ مغنیـه ایله‌ده روح ویرلمش ایدی. بونلر مزین قفسـلردرونده داللره آصـیلی طوروردی. هرطرفده خنکارك کندی رسم وتعریفی وجهله مرانقوزخانه‌سنده اعمال ایدلمش، قناپه وقولتوقلر بولنوردی.

دیکر بر قیش باغچه‌سـنده قوشلر سربست اوله‌رق صـالیویرلمش ایدی. بوقوشلر دالدن داله آطلایه‌رق الك قیمتدار آغاچ وفدانلری غاغه‌لریله زده‌لر، بناءً علیه بو آغاچلرك بالنسبه آزبرزمانده تبدیلی ایجاب ایلردی. بوحال بغچوانلرك هیچ خوشنه کتمزدی. بغچه‌لردن برنده بوزیلان نباتات، آیریجه بر لیمونلغه

طوب قپو سرايى

نقل ايديلوب بوراده درلو
درلو اصـول مداوات ايله
تكرار احيالرينه چالشيلير-
دى . سرايك بغچوانلرى
بوليمونلغه نباتات خسـته
خانه‌سى نامى ويررلردى .
بو خسته خانه‌ده متعدد نباتات
طبيبلرى ، امراض مختلفه
متخصصلرى و بر چـوقده
خسته باقيجلر بولنيوردى .

بو ليمونلقلر قالوريفر
اصوليله و صيجاق هوا سوقى
صورتيله تسخين ايدلدكلرندن
بونلرده مناطق حاره نباتاتى
پك ياشايامزدى . مع مافيه
عبدالحميد بو نبـاتاتدن ده
محروم قالمامق ايچون ايتاليا ،
فرانسه‌دن ، حتى آلمانيادن
آره صره تازه فدانلر كتير-
دير ايدى . عبدالحميـدك
ضـيافتلرنده صالونلر سراپا
چيچكلر و آغاچلرله تزيين
ايدلمك معتـاد اولديغندن
بونلرك وجودى لازم ايدى .
عبدالحميد بر ضيافت ويرديكى
وقت صـالونلرك الك نادر
چيچكلر و آغاچلرله عادتا
بر بغچه حالنه قلب ايدلمسى

آرزو ایدر ومسافرلرینك، دیوارلرك روحسز زینتی ، خالیلرك شعشعهٔ الوانی یرینه صالونلرك بوجانلی منظره‌سنی تماشا وتقدیر ایلملرندن دها زیاده محظوظ اولوردی.

سرایك سبزه ومیوه بغچه‌لری طیش بغچه داخلنده‌در . بونلر عبد- الحمیدك ذاتنه مخصوص اولمق اوزره هرنوع سبزه ومیوه یتشدیردکلری کبی خصوصی برلیمونلقده‌ده ترفنده میوه‌لر ، سبزه‌لر یتشدیریلیر ، صفره‌سنده مثلا قیشین بامیه وچیلك بولنوردی .

حدائق همایون برمدیر عمومینك اداره‌سنده اولوب برده حدیقه‌لر مفتشی واردی. مدیر عمومی خزینهٔ خاصه ناظرینه تابع ووظیفه‌سی بغچه‌لره لزومی اولان آلات ولوازم سائره‌نی تدارکدن عبارت ایدی . مدیر عمومی ایله مفتشدن ماعدا آوروپالی درت مدیر یاخود بغچوان باشی دها واردی. بونلر سنه‌لردن بری

ودها شهزاده‌لکی زمانندن‌اعتباراً عبدالحمیدك خدمتنده بولنمشلردی. بونلردنبری
والك‌اختیاری آدام شلرف اسمنده بر آلمان ایدی. بو، بغچه‌لرك عمومنه نظارته
مأمور ایدی. ایکنجیسی آوغوست ویهولد اسمنده ینه بر آلماندر. بوده
ایچ باغچه‌یه مأمور ایدی. اوچنجیسی رومه ئوسقانجیانی اسمنده بر ایتالیان اولوب
بوکاده لیمونلقلرله قیش بغچه‌لرینك اداره‌سی تودیع ایدلمش ایدی. بونك بر
اوغلی مابین مترجملرندن ایدی. آوروپالی بغچوانلرك دردنجیسی کوستاو ده‌زوا
اسمنده برفرانسز اولوب بغچه‌لرده‌تعدیلات اجرا ایدیله‌جکی زمان رسم‌وپلانلری
ترسیمه وتطبیقه، تزیینات واورنمانلرك تنظیمنه مأمور ایدی.

بغچوان نفری تعبیر اولنان سائر عمله‌نك مقداری اوچیوزه بالغ اولوب
بونلر عسکر اصولی اوزره براونباشی اداره‌سنده‌اونر. اونبشر کشیلك‌مانغه‌لره
آیرلمش ایدی. اونباشیلر طوغریدن طوغری‌یه آوروپالی بغچوان باشیلرندن
امر آلیرلردی. بغچوان‌باشیلرك معاشی ۲,۰۰۰ الی ۵,۰۰۰ غروش، اونباشیلرك
۲۵۰ الی ۵۰۰، نفرلرك قدم وقابلیتلرینه کوره ۱۵۰ الی ۲۰۰ غروش ایدی.
بونلر اشبو معاشلردن وتعیین وسنه‌ده ایکی قات البسه‌دن ماعدا خنکاردن آیریجه
بخشش‌ده آلیرلردی. زیرا عبدالحمید بغچه‌ده کزمکه چیقدقچه یاننه اللی لیرا
قدر پاره آلیر وراست کلدیکی بغچوانلره برر، ایکیشر لیرا آتارمش!

بغچوانلر، علی‌الخصوص ایچ بغچه‌ده‌چالشانلر عبدالحمیدبندکاننك اولدقجه
ایلری کلنلرندن ایدی. چونکه کندیسی هر کون ساعتلرجه بغچه‌ده وقت
کچیرر، بو اثناده بغچوان باشیلری یاننه صوقیلوب آرزولرینی شفاهاً آکلاتمغه،
اوته‌کی بریکی ایچون رتبه، نشان ومأموریت آلمغه وسیله بولورلردی.

شمالدن جنوبه‌طوغری اوچیوز اللی‌مترو طولنده وسکسان مترو عرضنده
طولانی بر بیضی تشکیل ایدن ایچ بغچه‌یه خنکارك کیفی ایچون کلیتلی مبالغ
صرف اولنمش، تکمیل طپراغی قازیله‌رق یکیدن تسویه ایدلمش، صندال ایله
کزمسی ایچون معهود حوض وجوده کتیرلمش، مصارف عظیمه اختیار
ایدیله‌رك اك نادر آغاجلر، درلو درلو حیوانلر، قوشلر کتیردلمش، بونلره
مخصوص ظریف یووالر قوشخانه‌لر، یاپیلمشدر. خارجاً اك اهمیتسز کورونن
ییلدیزك ایچنه آووج ایله آلتون آتیلمشدر.

شمدی‌یه قدر ذکر اولنان کوشکلردن بشقه ییلدیز داخلنده‌اوفاق، تفك

دها بر طاقم كوشكلر واردر . سرايده وقت وقت ايجاب ايدن دها طوغريسی هيچ بتمك توكنمك بيلميان انشاآت وتعميرات ايچون بر مديريت مخصوصه موجود ايدی . عبدالحميدك سرمعماری يانقو افندی ، ايكنجی معماری دارانقو ، سر مهندسی‌ده برتبه پاشا ايدی .

موجود كوشكلرك چوغی عبدالحميدك كنـدی ايجادكرده‌سی اولان بر سيستمه كوره انشا ايدلمشدر . بعضيلری اخشاب ، بر قاتلی ، بر طاقملری كارگير بر ويا ايكی قاتليدر . كوچك بنالر ايچون عبدالحميدك بولديغی سيستم غايت قولای وپك آز وقت صرفنی مستلزمدر . اولا بنانك اسكلتی ياپيلير ، صكره بو اسكلت اينجه‌تل ايله قاپلانه‌رق اوزری چمنطو ايله صيوانيردی . آلمانيا ايمپراطوری كله‌جكی زمان رسم گچيد تماشاسنه مخصوص اوله‌رق ياپيلان تعليمخانه كوشكی‌ده ايشته بو طرزده انشا ايدلمشدر . بو برقاتلی كوشكك انشاآتی اوچ كون ظرفنده ختام بولمشدر . ينه بو طرزده انشا اولنان دها بيوك ودها مزين بر كوشك ده اون بش كونده اكمال ايدلمشـدر . خاليلر مستثنا اولمق اوزره كوشكلرك مفروشاتی علی‌العموم آلافرانغه‌در . عبدالحميدك كندی اقامت ايتديكی كوشكلرك اوزری كاملاً قورشون وچنقو ايله مستوردر . كرميد سرايده اصلا مستعمل دكلدر .

ايچ باغچه وسرای همايون كاملاً الكتريق ايله تنوير ايدلمشدر . عبدالحميد ضيای الكتريقی‌يی الك اول كندی سراينده تطبيق واستعمال ايتمش ، فقط نه شهرك الكتريق ايله تنويری ونه‌ده تلفون تأسيسی ايچون هيچ كيمسه‌يه امتياز ويرمامشـدر . بونك اسبابی هركسجه معلومدر . يالكز صوك زمانلرده بعض بيوك اوتللرله وكلا قوناقلری الكتريق ايله تنوير ايديليردی .

ييلديزده كوشك قدرده فابريقه واردر . بونلرك الك اسكيسی تعميرخانه‌در . بورايه درسعادت مكتب صنايعندن علی‌الاعلا شهادتنامه ايله نشأت ايتمش شاكردان قبول اولنوردی . فابريقه‌نك ياننده‌كی جسيم بر اعمالاتخانه‌ده الك مكمل معمولات وجوده كتيريليردی . بو فابريقه الك زياده شهزاده‌لرك اكلنملری ووقت گچيرملری ايچون ياپيلمش ايدی . سرايك تكميل لوازم خشبيه‌سی بوراده اعمال اولنوردی . فابريقه ايچون صوك سيستم الك بهالی ماكنه‌لر جلب ايدلمش ايدی . ماكنه ايله متحرك جسيم بر رنده ماكنه‌سی مابه‌الافتخاری ايدی . فابريقه‌لرده اوسته‌لردن بشقه اوچيوز نفرده طوپخانه افرادی چالشيردی .

ييلديزك دميرخانه‌سنده غايت مكمل بر غلوانو پلاستيك شعبه‌سى موجود اولوب الك آغير ايشلرى بيله ياپمغه مقتدر ايدى . دميرخانه‌نك مديرى آلسيد مولينارى اسمنده قرق ليرا آيلق آلير بر ايتاليان ايدى .

مرانغوزخانه‌ده برچوغى اجنبى اولمق اوزره آلتمش عمله مستخدم ايدى . ايلرى كلن اوسته‌لردن ايكيسى آلمان ايدى . برى ماينچ اسمنده رسام، ديكرى هرمان‌يونغ ديركتور ايدى . بوندن بشقه مصطفى افندى اسمنده بر مدير دها واردى . بوفابريقه‌ده غايت مكمل اخشاب اويمه، ايشلر وجوده كتيريليردى. بونلر بالذات ييلديزده‌قوللانيليردى. خنكار پك خوشنه كيدنلرى بعضاً هديه‌ايدردى. كنديسنك‌ده مكمل برمرانغوز اوسته‌سى اولديغى معلومدر . يونانستان ايله عقد مصالحه‌يى متعاقب خارجيه ناظرى توفيق پاشايه كنديسنك بالذات آبانوزدن اعمال ايلديكى بر يازيخانه ايله يازى طاقمى اهدا اتمشدر . بويازيخانه الك ماهر بر مرانغوز اوسته‌سى ايچون بيله جالب شرف وتقدير اوله‌جق بر درجهٔ مكمليتده ايدى . عبدالحميدك ماصه ، صندايه ، طولاب و پنجره‌لرينى بالذات كندى اليله اعمال ايده‌رك تفريش ايلديكى بر اوطه‌سى‌ده واردر . خنكارك مرانغوزلغه اولان مراقى حسبيله بو صنعت ييلديزده بر مدت پك زياده ترقى‌يه مظهراولمش، بو اغورده كليتلى پاره صرف ايدلمش ايسه‌ده صوك زمانلرده آرتق احتياج پك اوقدر قالمديغندن طولايى اوملى‌كه ايشلر كيتدكجه آزاله‌رق باشلانيلانلرى‌بيله يارىده براقيلمش ، اعمالاتخانه عادتا ناتمام اشيا موزه‌سى حالنى آلمش ايدى .

چينى فابريقه‌سى عبدالحميدك خصوصى معمارى دارانقو قالفه طرفندن ييلديزك طيش باغچه‌سنك شرق طرفنده غايت غريب برشكلده انشا اولنمشدر . ييلديز ده كاسه ، طباق ياپمق اوزره آيريجه برفابريقه تأسيس ايدلمسنده‌كى حكمته انسان سببنى بيلمدكجه عقل ايرديره‌مز . بوسبب ايسه غايت عاديدر . سفرادن برينك بر محيسنى قايرمق اوزره عبدالحميد ايله بر ملاقاتى اثناسنده ييلديزده بويله بر فابريقه تأسيسنى توصيه ايتسندن عبارتدر . بوندن اون طقوز سنه اول ايشته بويله برسببله تأسيس اولنان بوفابريقه صكره‌لرى وازجمله ١٣١٠ سنه‌سنده وقوعبولان حركت ارضدن صكره برچوق تعديلاته اوغرامش وپك زياده ترقى ايتمش ايدى . آنجق آرناوودكوينده كشف ايديلن طوپراغك استعمالى ايچون ياپيلان تجربه‌ده موفقيت حاصل اولمامش ، چينى طوپراغنك فرانسه‌دن

جذبنه مجبوریت کورولمش اولمغله معمولاتی پك بهالی‌یه مال اولوردی . فابریقه‌نك مدیری (دات) اسمنده بر فرانسز اولوب قرق لیرا معاش آلیردی . فرانسه سفیرینك توصیه‌سی اوزرینه عبدالحمید مشهور سه‌ور فابریقه‌سندن اوسته‌لر جلب ایتمش ایدی . بو سببله یلدیز فابریقه‌لرینك اك مصرفلیسی بو چینی فابریقه‌سی ایدی .

شایان دقتدرکه بوفابریقه‌لردن بعضلری ایشسز قالدیغی ویاخود معمولاتی اسکیسنه نسبتله آزالدیغی حالده مصرف هیچ آزالمزدی .

عبدالحمیدك بونلردن معلوماتی اولمدیغندن وصنایعه مراقی زیاده اولدیغندن پاره صرفندن چکنمزدی . فقط بوپاره‌لری علاقه‌داران کندی حسابلرینه کچیریرلردی : اکثریا خنکار فابریقه‌لرده شونك بونك اعمالنی امر ایدر ، بو امر لازم کلنلره تبلیغ اولنور . فقط صکره‌دن آرقه‌سی تعقیب ایدلمزدی . پاره‌یی ده بو امرلری تبلیغه واسطه اولنلر درجیب ایدرلردی . عبدالحمید فابریقه‌لرندن برینك نه کبی نواقصی اولدیغنی قطعیاً بیلمزدی . فابریقه مدیرلری بونواقصی مابینجیلردن ویا یانه کیروب چیقانلردن بری واسطه‌سیله عرض مجبوریتنده اولدیغی کبی بونلرده ایشلرینه کلمیان شیلری خنکاره بیلدیرمزلردی .

یلدیز قصبه‌سنك شمال غربی حدودینی تشکیل ایدن جسیم دیوار بوبجه فه‌لی وصارقلی زخاف آلایلریله ایکنجی فرقه عساکرینك اقامتنه مخصوص قشله‌لر انشا ایدلمشدر . بوقشله‌لرله خسته‌خانه‌نك ، آخورلرك ، مطبخلرك وسائر سرای مشتملاتنك انشا اولندیغی یایلا اوللری چوراق اراضی خالیه‌دن ایدی . هیچ بریرنده صو یوق ایدی . یلدیز باغچه‌لری وجوارنده‌ده صو غایت آز ایدی . بناءً علیه بوقصبه‌نك بو درجه عمرانه . ایچریسنده متعدد حوضلر ، کوشکلر ، قشله‌لر وسائره وجوده کتیریله‌بیلمسنه ترقوس صو قومپانیه‌سی سبب اولمشدر . فقط بوقومپانیه‌ده شو خدمتنه بدایتده بر چوق مشکلات وموانع کوردکدن صکره موفق اوله‌بیلمشدر . بردانه‌سنی ذکر ایده‌لم .

ترقوس کولندن یلدیز یایلاسنه قدر بورولر فرشی عملیاتی ختام بولمش ، بغچه‌لرله کوشکلره بورو تمدیدینه مباشرت ایتمك اوزره بولنلمش ایدی‌که قومپانیه‌یه آکسزین امر اخیره قدر تعطیل عملیات ایتمسی ایچون خبر کلدی . چونکه سرای حشراتی عبدالحمیده قومپانیه‌نك قویه‌جغی او دوکمه بورولر ایچندن سرایه سوء قصد اربابی کیره‌بیله‌جکی وینه عینی طریقله دینامیت

وبوملا ادخالی ممکن اوله جغی فکرینی القا ایتمش . بوکا مماثل وبربرندن دها مستبعد برچوق هرزه‌لر حکایه ایتمش ایدیلر .

چوجقلرك بیله ایناننمیه‌جقلری درجه‌ده ابلهفریبانه اولان بو تلقیناتك تحت تأثیرنده اوله‌رق عبدالحمید بالذات کندی ریاستی آلتنده برتحقیقات قومیسیونی تشکیل ایتدی . قومپانیه‌نك دیرکتوری موسیو لوتال ییلدیزه جلب ایدیله‌رك بورولرك قطری ، ثخنی وطرز اعماللری کمال دقت ایله معاینه اولندی . موسیو لوتال ایله قومپانیه‌نك سائر ایلری کلن مأمورلری اوزون اوزادی‌یه استجواب ایدلدی . نافعه ناظری ومهندسلری بیتاب قالدیلر . تلاش وهیجان صوك درجه‌یی بولدی . آره‌دن یکرمی بش کون کچدی هیچ برنتیجه حاصل اولمدی . بو یکرمی بش کون ظرفنده قومپانیه هیچ بر ایش کوره‌مامش ، سرایده وجوارنده عملیات کاملاً دوچار تعطیل اولمش ایدی . نهایت آوروپالیلرك بخشش سلطان دیدکلری رشوت آره‌یه کیردی . تحقیقات قومیسیونی اعضالری بوقورقولرك ، بوتلقینات بدخواهانه‌نك طفلانه شیلر اولدیغنی او وقت اکلایه‌بیلدیلر . بویله غریب برصورتده تعطیل ایدیلن عملیاتده یکیدن باشلانلدی .

عبدالحمیدك ییلدیز باغچه‌سنك بومنتهاسنی کندینه ، اتباعنه وعسکرلرینه اقامتکاه اوله‌رق انتخاب ایتمسی ، بوموقعك عسکرلك نقطهٔ نظرندن حائز اولدیغی اهمیتدن نشأت ایتمشدر .

فی الحقیقه بوتپه بك اوغلی ، بشکطاش ، استانبول واورته کوی جهتلرندن سرایه منتهی یوللرك کافه‌سنه حاکمدر . بونقاط مهمه‌یه حاکم اولدقدن بشقه خلیجه ، بوغازك جنوب غربی مدخلنه ، اسکدار وآناطولی ساحلنه‌ده نظارت کامله‌سی واردر . تاریخدن ویك یقین بر ماضیدن آلدیغی درس عبرت اوزرینه دوچار خوف ودهشت اولان برپادشاه کندیسی ایچون ییلدیزدن دها مناسب برمقام انتخاب ایده‌مزدی . طبعاً موسوس وهیچ کمسه‌یه اعتماد ایتمز برآدم اولدقدن بشقه بندکانك هرکون بر صورتله کشف ایلدکلری سوء قصد ترتیباتی ــ که کاشفلرینك قوهٔ خیالیه‌سنه کوره بر رمنبع وارداتدر ــ دخی بوییلدیزك مستحکم بر اردوکاه حالنی کسب ایتمسنه سببیت ویرمشدر . شمدی‌ده برآز عبدالحمیدك محافظلرندن بحث ایده‌لم :

معلوم اولدیغی اوزره تکمیل ییلدیز سراینك محافظه‌سی تفنکجی دینلن بر صنف مخصوصه مودوع ایدی . عثمانلی پادشاهلرینك معیتلرنده تفنکجی استخدامی

اسکیدنبری عادت ایدی . بونلر پادشاه طیشاری‌یه چیقدقجه آرقه‌سنده، تفنکنی طاشیرلردی . عبدالحمید زماننده بوصنف خدمه‌نك خدمتی غایت توسیع ونفس پادشاهی ایله تکمیل سرایك محافظه‌سی بونلره تودیع ، مقدارلری‌ده بشیوزه ابلاغ ایدلمش ایدی . روایته نظراً بو تفنکجی بلوکنی تشکیله اولا سلطان عبدالعزیز باشلامشدر. مشارالیه پارسه سیاحتنده ایمپراطور ناپولئونك محافظلرینی کوره‌رك استانبولده کندی سراینده‌ده بونلره مشابه محافظلر وجوده کتیرمکه قرار ویرمشدر . عبدالحمید ثانی ایسه بوبلوکی بشیوز نفر موجودنده اوله‌رق یکیدن تشکیل ایتمشدر .

تفنکجی بلوکنه همان عمومیتله آرناوودلر قبول اولنوردی . ایچلرنده کرد، چرکس و آناطولی اهالیسندن بعض کمسه‌لرده وارسه‌ده بونلر اهمیتلری نسبةً آز اولان خدمتلرده قوللانیلیر ، بیوك بر امنیت واعتماده لزوم کوسترن وظیفه‌لر آرناوودلر طرفندن ایفا ایدیلیردی .

عبدالحمید ثانینك تفنکجی باشیسی مشیر طاهر پاشا ایدی. بوذات عبدالحمیدك تا شهزاده‌لکی زماننده اسکدارده اقامت ایتدیکی صره‌ده خدمتنه کیرمش وصوك زمانه قدر قومیتنه خاص اولان صداقت دائره‌سنده ایفای خدمت ایتمشدر . کندیسی افندیسنك صوك درجه اعتمادینه مظهر اولمش ایدی . قوی البنیه ، معلوماتدن بی‌بهره بر آدم ایدی . دبره‌ده تولد ایدرك کنج یاشنده استانبوله کلمش ، برمدت قایقجیلق صکره‌ده قالدیرمجیلق ایتمشدر . فقط برکون بر وقعه یردنبره بادیٔ اشتهاری اولمشدر . بونی کندیسی شوصورتله حکایه ایدردی :

« اوزمان استانبولده غایت قوتلی بر خروات واردی . هیچ کمسه بونك صرتنی یره کتیره‌مامش ایدی. راست کلدیکی ایله غوغایه طوتوشور والنه‌کچنی اززردی. بن بونی ایشیدنجه شو آزغین حریفی بن ضبط ایدرم، دیدم. ارقداشلرمله بحثه کیریشدم . اسکدارده خرواتك اکثریا اوطوردیغی قهوه‌یه کتدم . نارکیله وقهوه ایچه‌رك اوطوریغنی کوردم . برقاچ آدیم ایلریسنه یره بر الما قویمش ایدی . هرکس بوالمایه طوقونمدن طیشاری طرفدن طولاشوب کچمکه مجبور ایدی . چونکه المایه طوقونمق خرواتی یومروق غوغاسنه دعوت ایتمك دیمك ایدی . بن کتدم ، المایی یردن آلوب ایصیردقدن صکره خرواتك صورتنه فیرلاتوب آتدم . دیرکن خروات، حدتله یرندن فیرلایوب شوجرأتمدن طولایی

بنی باشدن آیاغه برسوزدکدن صکره مجادله باشلادی . بر قاچ ثانیه صکره قیص‌قیوراق اوله‌رق یرده یاتیوردی . اطرافزه بریکمش اولان خلق شو موفقیتمدن طولایی بکا حیران حیران باقیورلردی .

شهزاده عبدالحميد خرواتله اولان غوغامزی ایشتمش ، بنی بر کون یاننه چاغیرتدی . شاشیردم ، قورقدم . بن ، عادی بر قالدیرمجی ، قلعه‌لی طرفنده اسکی بر قلعه‌ده اوطوریوردم . بر شهزاده‌نك یاننه نصل کیدرم ؟ کیتمدم . تکرار چاغیرتدی . قطعیاً کیده‌میه‌جکمی ، بنم عادی برعمله اولدیغمی وشهزاده ایله نصل لاف ایدیلیر ، اونی بیله بیلمدیکمی بنی چاغیرمغه کلن آدمه سویلدم . اوچنجی دفعه اوله‌رق بری دها کلدی . شهزاده‌نك بنی مطلقا کورمك ایستدیکنی ، رضامله کلمیه‌جك اولورسه‌م جبراً کوتوره‌جکلرینی سویلدی . بونك اوزرینه کتدم . بنی شهزاده‌نك ، شمدیکی شوکتلو افندمزك قارشیسنه چیقاردیلر . بکا : « سن بنم یانمده قال . شجاعتك خوشمه کتدی . » دیدی . « افندم ، بنم اوقومام یازمه‌م یوق . سزه نصل خدمت ایده‌بیلیرم » جوابنی ویردم . فقط شهزاده آرزوسنده اصرار ایتدی . سوزلری اوقدر ملایم وقناعت بخش ، صداسی اوقدر طاتلی ، حال وطوری اودرجه سویملی ایدی‌که کندی کندیمه بویله بر افندی‌یه خدمتکارلقدن دها بیوك بختیارلق اوله‌مز دیمکه مجبور اولدم . فقط ینه جسارت ایده‌مدم ، چکیندم . اوزمان شهزاده ، قالمق ایستدیکمی وفقط بر درلو قرار ویره‌مدیکمی کوره‌رك : « طاهر آغا ، دیدی . هیچ اولمزسه بنم یانمده آلتی آی قال ، تجربه ایت ، باق . بوراسی خوشکه کیده‌جکمی ، کیتمیه‌جکمی ؟ اوندن صکره قرارکی ویررسك . » ایشته بونك اوزرینه بنده قالدم . شمدی اوتوز سنه‌یی متجاوزدر . افندمك خدمتنده بولنیورم . اوزماندنبری کندیسنه محبت وحرمتم واردر . بن اونك یاننه خدمتجی اوله‌رق کلدم . عسکرلکك الك کوچك رتبه‌سندن باشلایه‌رق یاواش یاواش الك یوکسك درجه‌سنه قدر چیقدم . مشغولیتم دائما پادشاهك محافظه‌سی اولدی . ایی وفنا وقتلرده هیچ بر زمان یانندن آیرلمدم . کندیسنی دائما ایی طبیعتلی وعالیجناب کوردم . بنم ایچون الك بیوك بختیارلق قارشیسنده طوروب سسنی ایشتمك ، کوزلرینك پارلاقلغنی کورمکدر . کندیسنی بونجه زماندر ، پك ایی طانیدیغم ایچون قلب شاهانه‌سنك غایت ایی وتمیز اولدیغنی بیلیرم . »

طاهر پاشانك بو سوزلرینی افندیسنه قارشی مداهنه‌یه حمل ایتمامليدر. سرای مأمورینی ایچنده ریا ومداهنه‌یه آلشمامش برکمسه وارسه دینله بیلیرکه اوده طاهر پاشا ایدی. سرایده، بوفتنه وفساد اوجاغنده گچیردیکی اوتوز سنه ظرفنده عبدالحمیدك یوزینه قارشی بیله طوغری‌یی سویلمکدن اصلا چکینمامشدر. عبدالحمیدده اونی ایشته اصل بونك ایچون سورایدی. بونك ایچوندرکه هیچ بردقیقه خنکارك کوزندن دوشمامشدر. مابینده‌کی اوطه‌سنده کیجه‌لك انتاری ایله باشنده بیاض تاقیه ایله سدیرك اوزرنده بنداش قورار اوطورر، یاننده

ییلدیزده شاله کوشکی

بولنانلره پادشاهنك حیاتندن مناقب لطیفه حکایه ایتمکی پك سوزدی. اوقومسی اولمدیغی، حتی امضاسنی بیله آنجق قدر یازی یازمق بیلمدیکی حالده خلقةً عقللی برآدم اولمق حسبیله مجلس آرا ایدی.

طاهر ایستدیکی زمان پادشاهك یاننه کیرمکه مأذون ایدی. خنکارك اعتمادینه مظهر اولدیغی کبی کندیسنه مادونلرینكده حرمتی واردی. «طوغری آدم، سرت سویلر اما طوغری سویلر» دیرلردی. بناءً علیه عبدالحمید کندی محافظه‌سی ایچون طاهردن وآنك همشهریلرندن منتخب تفنکجیلرندن دها

مناسب آدم بوله‌مزدی. اکثریسی رتب عالیهٔ عسکریه‌یی حائز بولنان بو تفنکجیلرك وظیفه‌سی هرشیدن اول سرایك داخلنی کوزتمك وقپولرده نوبت بکلمکدن عبارت ایدی. کوندوزین آلتیشر کیشیلك مانغه‌لر حالنده ایفای وظیفه ایدرلر. اقشـام اولنجه قپولر قپانیر وباشلری طرفندن کمال دقت ایله معاینه وتفتیش اولنوردی. اوندن صکره تفنکجیلر ایکیشر ایکیشر ییلدیزك هرطرفنده دوریه کزرلرهم کوشکلرده یاتان ذوات کرامك اویقولرینی اخلال ایتمامك، هم ده بردنبره قارشیلرینه چیقه بیله‌جك شبهه‌لی اشخاصی آیاق سسیله اورکوتمه‌دن یاقه‌لایه بیلمك ایچون قوندره‌لرینك اوزرینه قالین کچه‌دن برقوندره دها کیرلردی. دوریه اثناسنده سرای همایونك اك کیزلی یرلرینه قدر کیرر. بو اثناده قطعیاً سیغاره ایچمزلردی. بربریله قونوشملری دخی ممنوع ایدی. ایرتسی کون هپسی مشهودات لیلیه‌لری حقنده بر ژورنال یازارلردی. بو ژورناللر برلکده کزن هرایکی تفنکجی طرفندن تمهیر ایدیلیر ومرجعنه ویریلیردی.

عبدالحمید، تفنکجیلری غایت خوش طوتار، حقلرنده هرآن براثر توجه ارائه ایدردی. حیاتنك بوجسور ومرد انسانلر النده بولندیغنی بیلدیکی ایچون اك بیوك قصورلرینی عفوایدر، هیچ برینی کوجندیرمکه جسارت ایده‌مزدی. برتفنکجی نفری آیده اون لیرا معاش آلیردی. ایچلرندن اون بش، یکرمی لیرایه قدر آیلق آلانلری‌ده واردی. بوندن باشقه غایت نفیس طعاملرله اعاشه ایدیلیر، ییلدیزده خنکارك یاقیننده نوبت بکلمکدن باشقه هیچ بر ایش کورمزلردی.

عبدالحمید بونلره غایت یوز ویردیکی ایچون اك کوچك بر آرزولری بیله اسعاف ایدلمیه‌جك، حقلرنده اوفق بردقتسزلك ایدیله‌جك اولورسه همان مغبر اولور، سوز دیکلمامکه باشلارلردی. اوزمان عبدالحمید خوف واندیشه‌سندن، باشلری اولان طاهر پاشایه مراجعت ایدر. نه یاپوب یاپوب قصور واقعی تعمیر وتفنکجیلری ممنون ایلمسنی نیاز واسترحام ایلردی. طاهرپاشاده کندی آدملرینك طرفنی التزام ایله پادشاهك دیوانه‌لکلرینی یوزینه اورور وبر دها بویله بر خطایه دوشمامسنی اخطار ایلیه‌رك نهایت ستاتوقویی محافظه ایلیه‌جکنی وعدایدردی، بونك اوزرینه خنکار کنیش برنفس آلیر. تفنکجیلره بول بول احسانلر بذل ایدردی.

خنکارك بر کون ینه بویله تفنکجیلر یله آره‌سی بوزولدیغی صره‌ده قره‌طاغ

پرنسى نيكيتا استانبوله كلمش ايدى. بوزيارت عبدالحميدك دفع غمنه سبب اولديغى ايچون پك خوشنه كيتدى. فرط محظوظيتندن پرنسه، استانبوله مواصلتنى متعاقب، بوراده اقامت ايتديكى مدتجه ايده‌جكى مصارف ايچون ١٠,٠٠٠ ليرا ويردى. عبدالحميد برينك كوزينى بو يامق ياخود پك كوزه بر ديپلوماتك آغزينى طيقامق ايجاب ايتديكى زمان، برقسم جزئيسى قربان مظالمى اولانلرك ايتام زاراملنى آيلرجه بسلمكه كفايت ايده‌جك قدر پاره صرف ايتمكدن چكنمزدى.

پرنس، عبدالحميد ايله ايلك ملاقاتنده، اوزرنده‌كى قره طاغ البسه‌سنك سرايده كورديكى محتشم اونيفورمه‌لر آره‌سنده پك ياقيشيق آلمديغنى سويليه‌رك بلغارستان پرنسى كبى كنديسنه‌ده مشيرلك پايه‌سنك ويرلمسى آرزوسنى اظهار ايتمش ايدى. عبدالحميد بونى آكلامه‌مزلغه كله‌رك قره طاغ البسه‌سنك پرنسه پك كوزل ياقيشديغنى وبوكوزل قيافتى كنديسنك اوته‌دنبرى پك بكنير اولديغى جوابنى ويردى. نيكيتا بوجوابدن ممنون اولمامقله عبدالحميد پرنسه غايت قيمتدار برقاچ پارچه مجوهر اعطاسيله مسافرينك كوكلنى آلدى.

عبدالحميد، پرنسله وقوع بولان ديكر برملاقاتى اثناسنده قره‌طاغليلردن «اوشيق قيافت مليه‌لريله پرنسلرينك مدار فخر واحتشامى اولان كوزى آچيق وصادق خرواتلردن» كندى معيتنه مخصوص بربلوك تشكيل ايتمك آرزوسنده بولنديغنى سويلمش اولمقله پرنس نيكيتا مملكتنه عودتندن صكره يكرمى دانه قره‌طاغلى انتخاب ايدوب عبدالحميده كوندرمش ايدى. عبدالحميد ايسه شو احتياطسز حركتندن پك چابوق پشيمان اولدى. چونكه آرناوود تفنكجيلر بويكى كلنلره پك ايى بركوزله باقمغه باشلاديلر كندى كنديلرينه:

— افندمز بو اجنبيلرى نه ايچون كتيرتدى؟ عجبا بزدن ممنون دكلمى؟ يوقسه بزى آرتق، كنديسنك محافظه ومدافعه‌سنه مقتدردكلى، ظن ايدييور؟» ديبورلردى. ديركن قيامت قوپدى. پادشاه بركون بغچه‌ده كزركن ايكى نوبتجى آره‌سنده شويله برمحاوره جريان ايتدى.

— افندمزك بزه حالا امنيتى وارمى، يوقمى؟

— بن بيلميرمى‌يم؟

— اكر بزه امنيتى وارسه بوخرواتلرى، نه ايچون كتيرتدى؟

— اوت، اوت، صحيح — بزه آرتق امنيت ايتميور.

— بونه دیمك ؟

— بزه طوغریدن طوغری‌یه حقارت !

— بومعامله‌یه تحمل ایدوب طوره‌جقمی‌یز ؟

— والله ، بنم دها زیاده تحملم قالمدی .

— بنم‌ده ، تفنکك طولومی ؟

— اوت !

— بنمکی‌ده . سکا برشی سویلیه‌جکم . شو یولك کوشه‌سنده طورورز . افندمز کورونور کورونمز ......

— نشان آلیرز .

— سن صاغ قولاغندن ایکی پارمق آچیغه آتارسك ، بن‌ده صول قولاغندن ایکی پارمق آچیغه آتارم .

— قورقوتمق ایچون اویله‌می ؟

— نه ایسترسه اولسون . قورشونلر یاکلش یوله صاپارسه ، اونك ایچون دها فنا .

— ذاتاً اولمکده مستحق اولدی‌یا !

— حاضر اول ، ایشته کلیور ، نشان آل !

ایکی سلاح سسی ایشیدیلیر . قورشونلر خنکارك قولاقلرینك دیبندن کچوب کیدر . کندیسی‌ده برجسم جامد کبی‌دوشوب ، اولدیغی یرده بلاحرکت قالیر . بونك اوزرینه سرایده مدهش بر هیجان حاصل اولور . تفنکجیلر ، مابینجیلر ، حرم آغالری ، خدمه ، حاصلی او جوارده بولنانلرك هپسی قوشوشورلر . عبدالحمیدك باشنه طوپلانیرلر . بو کورولتیلری ایشیدن قادینلرده حرم پنجره‌لرینه بریکیرلر .

غازیٔ بیمدانی‌یی حرمه کوتوروب یتاغه یاتیرلر . مجروح دکل ایدی . فقط بکزی صاپ صاری اولمش ، اولو کبی براثرحیات کوسترمدن یاتیوردی . اوته‌سنی ، بریسنی‌اوغوشدیررلر ، ماسساژلر یاپارلر . آلننه ایصلاق بزلر قویارلر ، خلاصه ، عقلنی باشنه کتیرمك ایچون مراجعت ایدلمدك هیچ بر واسطه براقمازلر .

عبدالحمید نهایت حالا حیاتده بولندیغنه قناعت حاصل ایتدکدن صکره طاهر پاشایی چاغیردیر . و بو سوء قصدك سببنی صورار . جنایت واقعه‌یی

تخطر ایتدکجه اوزرینه تکرار بایغینلق کلیر کبی اولور .

افندیلرینک اوزرینه قورشـون آتان تفنکجیلر ذاتاً حرکت واقعه‌لرینی متعاقب طوغریجه طاهر پاشـانك یانـه کیدوب وقوع حالی ، قومیتلرینه خاص اولان درستیٔ لسـانله آکلاتمش ، خنکارك قره‌طاغلیلردن محـافظ کتیردوب کندیلرینه عظیم حقارت ایتمش اولدیغنی سویلمشلردی. اساساً دائما کندی آدملرینك طرفنی التزام و آنلری محـافظه ایتمك معتـادی اولان طاهر پاشـاده بو ایکی تفنکجی‌یی پادشـاهه اسماع شـکایت ایچون یالکز بویله چرکین بر واسـطه‌یه مراجعت ایتدکلرندن طولایی تکدیر و قفوشـلرینه کیدوب ویره‌جکی امره انتظار ایتملرینی اخطـار ایتمش ایدی. عبدالحمیده فعل واقعك سـببنی عادتا تفنکجیلری معذور کوستره‌جك بر لسانله آکلاتدی . طاهرك خنکاره قارشی دائما دوشـوندیکنی بلا پروا سـویلمك معتادی اولدیغنی بیـان ایتمش ایدك . افاده‌سنك ختامنده دیدی که :

— نه یاپه‌لم؟ چاره یوق . بر دیوانه‌لکدر ایتدیکز . شمدی بونی تعمیره مجبورسکز .

عبدالحمید قره طـاغلی محافظلری بر چوق تضمینات ویره‌رك کری‌یه کوندردیکی کبی ، کندی اوزرینه قورشون آتان ایکی تفنکجی‌یه‌ده خیلی پاره ویردی . بشـقه هانکی مملکتده اولسـه دیوان حربه چکیلوب قورشـونه دیزیله‌جکلری بدیهی اولان بو ایکی مجرمی مملکتلرینه اعاده ایله اکتفا ایتدی . معاشده باغلادی .

تفنکجیلره سرایده هیچ کمسـه آغز آچه‌مزدی . عبدالحمید بونلردن قورقار . فقط هیچ بر وجهله وازکچه‌مزدی . تفنکجیلر آنك نظرنده برسـد چین ایدی . دیکر جهتدن شـجاعت فطریه‌لری حسـبیله بر تهلکه وقوعنده افندیلرینی مدافعه ایچون قانرینك صوك دامله‌سنی فدا ایتمکدن چکنمیه‌جکلرینه‌ده هرکس امین ایدی . خنکارده بونی بیلدیکی ایچون کیفی معامله‌لرینه هیچ سس چیقارمزدی .

تشریفات عمومیه ناظری ابراهیم پاشـا بر کون آوروپا دول معظمه‌سی سفراسندن برینی حضوره چیقارمق اوزره دائرهٔ خصوصیه‌نك قپوسنه کلدیکی زمان اوراده نوبت بکلین بر تفنکجی اوکلرینه چیقار ، پاشا خنکارك سـفیری حضوره قبول ایتمك اوزره بکلدیکنی و ملاقاتك غایت مهم اولدیغنی سویلیه‌رك

تحملرینه مساعده ایتمسنی رجا ایدرسه‌ده نوبتجی هیچ دیکلمیوب ، ناظری‌ده، سفیری‌ده کندیلکلرندن اورادن چکیلوب کتمدکلری تقدیرده زورله طیشاری‌یه آته‌جغنی‌سویلر. ابراهیم پاشانك ترکجه بیلمین سفیره بووقعه‌یی نصل آکلاتدیغنی بیلمیورز . بلکه بر سوء تفهمی بهانه ایدرك خنکارك قبول ایچون هنوز حاضرلانمامش اولدیغنی، بر قاچ دقیقه دها بکلمك لازم کلدیکنی سویلمشدر . معلوم اولان بر جهت وارسه اوده ایکیسنك‌ده تشریفات عمومیه دائره‌سنه عودتله باش کاتب واسطه‌سیله تکرار بر اراده دها استحصال ایتدکدن وایکی‌ساعت بکلدکدن صکره حضوره قبول ایدلمش اوللریدر . ابراهیم پاشا حضورده بوحادثه‌یی نقل ایله شکایت ایتدیکی زمان عبدالحمید اوموزلرینی سیلکه‌رك فیلسوفانه بر صورتده :

— بن نه‌یاپه‌یم ؟

جوابنی ویرمشدر . تفنکجیلردن بکر اسمنده دیکر بری مأمورلردن برینك چکه‌سنی بریومروق‌ایله طارمه‌طاغین ایتدیکی ایچون معاشنه‌ضم‌صورتیله نائل مکافات اولمشدر .

عبدالحمیدك ، ییلدیز اطرافنه یرلشدیردیکی ایکنجی فرقه عساکرینه خصوصیله زحاف الایلرینه دخی نه درجه یوز ویرمش اولدیغی استانبول اهالیسنجه ذاتاً معلومدر . بز بوراده ۳۰٤ سنه‌سنده استانبولی هیجان عظیم ایچنده براقان واوچ یوزی شمدی‌یه قدر خفی قالان زحاف آلایلری عصیانی وقعه‌سنی ییلدیزه تعلق حسبیله حکایه ایده‌جکز .

صارقلی وفسلی زحاف آلایلری افرادی آره‌سنده برمدتدنبری شدتلی برخصومت موجود ایدی بو ایکی آلای ییلدیزده‌بربرینه جوار آیری آیری ایکی‌قشله‌ده اقامت ایدرلردی . آلایلرك منسوب اولدیغی ایکنجی فرقه‌نك قوماندانی ده فریق اسماعیل پاشا ایدی .

برقاچ دفعه‌لر شدید بر کین وعداوته منقلب اولان بو خصومتك تأثیریله خدمت خارجنده وحتی خدمت داخلنده انضباط عسکری‌یی مخل بعض مهم وقعه‌لر اولمش ایدی . عربلرله آرناوودلر آره‌سنده منازعه، مضاربه کوندن کونه چوغالیوردی . بوحال انتظامی اخلال ایدییور . ضابطلرك قوماندالرینه بیله سمع اعتبار اولنمدیغی واقع اولیوردی . اطاعتسزلك هرکون دها زیاده آرتیوردی . برکون فسلی زحاف آلایندن برنفر، ضابطندن‌حقارت کوردیکی

ادعاسیله مومی‌الیهی قره غولده اوطورورکن تفنك ایله اوردی، اولدیردی، دیگر برگون آرناوود عسکرندن بریله وقوع بولان مجادله‌سندن صکره کندیسنه خفیف برجزا ترتیب ایتمك ایستیان مافوقنه برعرب عسکری، یوزینه قارشی حقارت ایتدی.

قوماندان اسماعیل پاشا اطاعتسزلکده پك ایلری کیدن افرادی پایتختدن تبعید ایله طشره اردولرینه کوندرمك ایچون خنکاردن دفعاتله مساعده ایسته‌دی ایسه‌ده، شوکتپناه عسکرلرینی دلکیر ایتمکدن قورقه‌رق قوماندانك طلبنی هیچ اسعاف ایتمدی.

احوال بومرکزده ایکن شکر بایرامی حلول ایتدی. بایرامك ایکنجی کونی ساعت درت راده‌لرنده ییلدیز یایلاسنده‌کی عسکرلر برگون اول آیلق آلدقلرندن طولایی ممنوناً اکلنجه‌لر ترتیب ایتمشلردی. قشله‌لرك اطرافی سیار صاتیجیلر، چالغیجیلرله طولی ایدی. بوچالغیجیلردن اوچ دانه‌سی فسلی زحاف آلاینك قشله‌سی اوکنده چالیورلردی. اواثناده صارقلی زحافلردن برقاچ نفر کله‌رك چالغیجیلری کندی قشله‌لری اوکنه کوتورمك ایستدیلر و « بزده پاره وار. سزه چوق ویره‌جکز » دیدیلر. فسلی زحافلر چالغیلری براقمق ایستمدکلرندن ایکی طرف بربرینه لاف آتمغه باشلادی. لافلر، کفره ونهایت یومروغه منجر اولدی. اوته‌دن صارقلی وفسلی زحافلر، آرقداشلرینك امدادینه قوشوب کلدیلر. یومروق دیرکن، ایش صوپایه وطاشه بیندی. قان آقمغه باشلادی صارقلیلر آز اولدقلرندن خصملرینه مغلوب اولیورلردی. منازعه حقیق برمحاربه‌یه منجر اولمق استعدادینی آلمش ایدی.

دیرکن، ایکی طرفكده بوریزنلری، کیم بیلیر کیمك امریله، بردنبره « سلاح باشنه: » بوروسنی چالمغه باشلادیلر. محاربلر همان قشله‌لرینه دونه‌رك سلاحلرینی آلوب اولکندن دها آزغین برحالده محاربه میدانینه کلدیلر. ایکی طرف قارشی قارشی‌یه دیزیلوب آتشه باشلادیلر. قشله‌لرده موجود برقاچ ضابط افرادی تسکینه چالشدیلرسه‌ده مداخله‌لرینك هیچ برثمره‌سی اولمدی. بونلرده آرتق ضابطلرینی دیکلیه‌جك حال قالمامش ایدی.

عبدالحمید، پنجره‌سنك اوکنده دنیله‌جك قدر یاقیندن انداخت ایدیلن تفنکلرك سسنی ایشیدیر ایشیتمز، آنی برخوف وهیجانه طوتیله‌رق اولدیغی یردن فیرلامش ایدی. مابین وحرم دائره‌لری، شهرده اختلال ظهورینه

ذاهب اوله‌رق آلت اوست اولدی. درحال کیتدکجه کسب شدت ایتمکده اولان تفنك سسلرینك کلدیکی طرفه یاورلر کوندرلدی. مشیر درویش، غازی عثمان، فؤاد پاشالری وسائره‌یی چاغیرمق اوزره‌ده یاورلر چیقارلدی. فریق اسماعیل پاشا دخی حضوره چاغرلدی. درویش پاشا او اثناده ذاتاً مابینده بولندیغی ایچون هپسندن اول حضوره کیروب، وصره‌ده تفنك آتشنك براز یاواشلامش اولمسندن بالاستفاده، وقعه‌نك اهمیتدن عاری اولدیغی وعسکرلرك، پادشاهك وبایرام مناسبتیله آلدقلری معاشك شرفنه

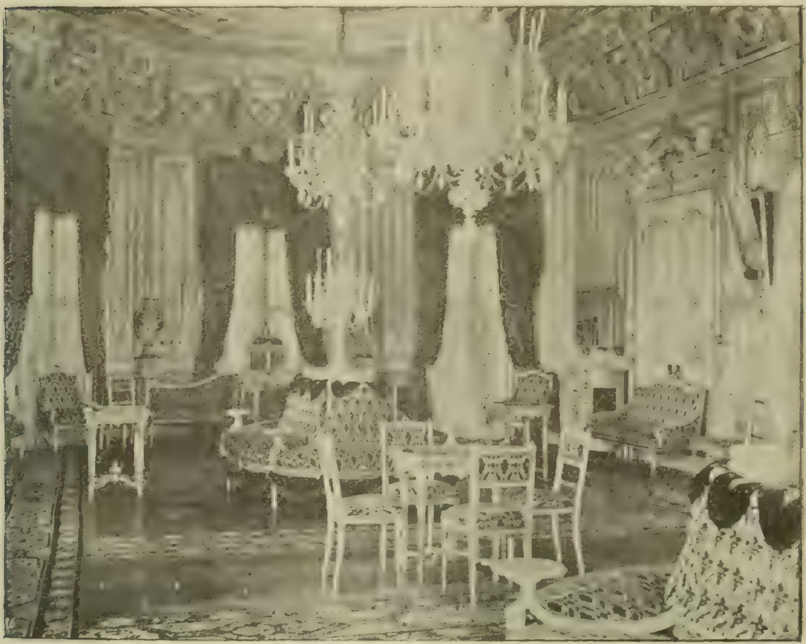

ییلدیزده قبول صالونی

کندی عادات ملیه‌لری اوزره شنلك یاپمقده اولمرندن عبارت بولندیغنی سویلدی. و «هم افندمز مستریح اوله‌بیلیرلر. بن بو کورولتیلی نمایشی کسدیرمك ایچون امر ویردم» دیدی ایسه‌ده برمدت دوچار سکونت اولان بو نمایش مسرتکارانه متعاقباً اولکندن دها کورولتیلی ودها دهشتلی برصورتده تکرار باشلادی. بودفعه آتشك شدتی جداً موجب اندیشه اوله‌جق راده‌ده ایدی. ایشك حقیقتنه کلنجه ایکی آلایك افرادی همان برقاچ آدیم مسافه ایله قارشی قارشی‌یه آوه چیقمش، بربرلرینه آتش ایدییور، باروتك قوقوسی،

قانك منظره‌سی ، مجروحلرك فریادی ایله آتش ایچنده افرادی وظیفه‌لرینه دعوته چالشان ضابطانك سوزلرینی ایشیتمیه‌جك برحاله كلمش بولنیورلردی .

فرقه قوماندانی اسماعیل پاشا وقعه‌یی بشكطاشده خبر آله‌رق همان بر آته بینمش ، طولو دیزكین كله‌رك كندیسنی كمال جسارت ایله عاصی عسكرلرك ایچنه آتدی . پاشایی كورن برچاوش همان یانه ، سكردوب اوزنكیسنی طوتدیغی صره‌ده آغیر صورتده مجروح اولدی . بوچاوش اولمسه‌یدی قورشون پاشانك تام قارننه اصابت ایده‌جك ایدی .

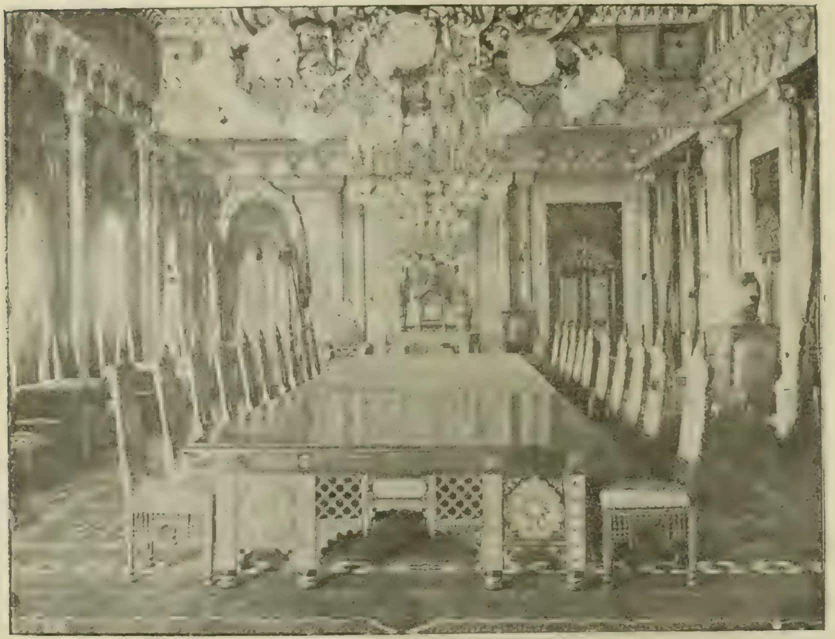

ییلدیزده ضیافت رسمیه صالونی

اسماعیل پاشا عسكرك حدتنی تسكین ایده‌میه‌جكنی اكلایه‌رق اوزرلرینه بر بطاریه طوپ ایله برقاچ طابور عساكر نظامیه وبر سواری مفرزه‌سی چیقارتدی . یایلانك اوزرنده بو وقایع خونریزانه جریان ایتمكده اولدیغی اثناده سرایده‌ده قارغشه‌لق صوك درجه‌یی بولمش ایدی . هركس بر اختلال عسكری‌یه احتمال ویره‌رك هم كندی حیاتندن ، همده پادشاهك حیاتندن قورقیوردی . عبدالحمید اراده ، اراده اوستنه ، یاور یاور اوستنه كوندریبور ، وكلایی ، مشیرانی ، مابینجیلرینی باشنه طوپلایوردی . قادینلر عاصیلرك نه

ایستدکلرینی بیلمیه‌رك، فقط سرایه شدتلی برهجوم واقع اولدیغنه قانع اوله‌رق پك طبیعی بر خوف وهیجان تأثیریله بر آرایه بریکیورلردی. نهایت محاربه محلنه کلن برقاچ مشیرك وضابطانك معاونتیله اسماعیل پاشا آتشی کسدیروب عاصی عسکرلری انتظامه صوقمغه موفق اولدی. اطبا یتیشوب مجروحلری تداوی‌یه، اولولری اورته‌دن قالدیرمغه باشلانیلدی. محاربه بر بچوق ساعتدن زیاده دوام ایتمش ایدی. یوقلمه نتیجه‌سنده یدی تلف والل‌یی متجاوز مجروح اولدیغی تبین ایتدی. مجروحلر، اوجوارده‌کی ییلدیز خسته‌خانه‌سنه نقل ایدلدی. وفات ایدنلرده اوکون اقشام اوزری دفن اولندی.

مجروحلردن برقاچی‌ده، آلدقلری یاره‌لرك تأثیریله برقاچ کون صکره وفات ایتدیلر. یاره‌لری ایی اولانلرله محاربه‌یه سببیت ویرنلر بشر، اونر تدریجاً برقاچ هفته ایچنده دردنجی اردو ایله حجاز فرقه‌سی طابورلرینه سوق ایدلدیلر.

محاربه‌نك وقوعبولدیغی کیرنك اقشامی زحاف آلایلرینك ایلری کلن ضابطانیله فرقه قوماندانی اسماعیل پاشا توقیف وحبس اولندیلر. خنکارك ارادهٔ قطعیه‌سی اوزرینه ذوات آتیه‌دن مرکب بردیوان حرب تشکیل اولندی:

رئیس: مشیر سامح پاشا

اعضا: حلب والئ سابقی مشیر جمیل پاشا، محمود حمدی پاشا، علی نظامی پاشا، فریق نجیب، احمد واهب پاشا ودیکر بر فریق. متهملر اون بش کشی اولوب باشلیجه‌لرینك اسم ورتبه‌لری بروجه آتیدر:

ایکنجی فرقه قوماندانی فریق اسماعیل پاشا، میرلوا حسین پاشا، قائممقام توفیق بك، میرالای احمد بك، فسلی زحاف آلایی ایکنجی طابوری قوماندانی بیکباشی ادهم افندی، مذکور طابور قول آغاسی علی افندی.

بونلرك هپسی (وظیفه‌ده تکاسل) ایله اتهام اولنیوردی. دیوان حرب سریعاً اجرای تحقیقات ایله حکمی درحال ویردی. ویریلن حکملر، متهملر حقنده بالنسبه پك شدتلی ایدی. دیوان حربك مضبطه‌سنی جمیل پاشا او اقشام بالذات خنکاره تقدیم ایتدی. دیوان حرب اسماعیل پاشایی بر آی حبسه محکوم ایتمش ایدی. بو جسور عسکر ایچون حد ذاتنده پك شدید اولان بوحکم نه خنکاری ونه‌ده جمیل پاشایی ممنون ایتمامش ایدی.

حلبده ایی بر خاطره براقامش اولان جمیل پاشا، مضبطه‌یی اوقودقدن

صکره خنکارك چهره‌سنده حاصل اولان عدم ممنونیتدن بالاستفاده، رفقاسنك متهم ضابطانی التزام ایتمش اولدقلرینی سویلکدن‌ده اوتانمدی. مضبطه‌یی مشترکاً مهرلدکدن صکره رفقاسنی خنکارك یاننده طرفکیرلکله اتهامه قالقشمق بر عسکره، بر مشیره یاقشمیه‌جغی درکاردر!

عبدالحمید، جمیل پاشانك بو تلقیناتی اولمدن کندی فکریله قالمش اولسه‌یدی دیوان حربك ویردیکی جزالری احتمال کافی کوروردی. فقط پاشانك شو تأثیر معنویسی، مقامنك متانتنی دوچار تزلزل ایده‌جك نتایج وخیمه یی موجب بر اختلال عسکری وبرسوء قصدوقوعی قورقوسیله تلقینات مذکوره‌یه قاپیله‌رق، مضبطه‌یی اعاده ودیوان حربك تکرار اجتماع ایله ایشی بر کره دها تدقیق ایتمه‌سی امرینی اعطا ایلدی.

بودفعه متهملرك قارشیسنه چیقه‌جقلری هیئت برهیئت حاکمه دکل ایدی. ولو قانون ووجدان خلافنده اولسون، پادشاهه بهمه حال اطاعت ایتمکله مکلف آدملردن، عسکرلردن مرکب برهیئت ایتدی.

بوپاشالر آره‌سنده یالکز بری وظیفه‌سنك اهلی اولدیغنی اثبات ایتدی. وجدان عسکریسنه اطاعت ایچون، پادشاهه اطاعتسزلکه جسارت کوستردی. اوده نجیب پاشا ایدی. نجیب پاشا، مشیر جمیل پاشانك تبلیغ ایتدیکی اراده‌یه قارشی سوزسویلك جرأتنده بولندی. وجدانته کوره حکم ویرمش. رفقاسندن اکثریتك رأینی قبول ایلمش اولدیغنی، ذاتاً اولجه دفعاتله اخبار ایلدکلری برانضباطسزلغك قربانی اولان بوجسور ضابطلر ایچون بوحکمك بیله پك شدید اولدیغنی، عدالته دکل، شبهه‌سز تلقینات بدخواهانه ایله طریق ضلاله سوق ایدیلن برپادشاهك کیفنه کوره ویریلن حکمك آلتنه امضاسنی وضع ایده‌میه‌جکنی سویلدی.

بونك اوزرینه ناموسلی نجیب پاشا ایله دیوان حرب رئیسی آره‌سنده اولدقجه شدتلی بر مناقشه ظهور ایتدی. متهملر ایکنجی دفعه اوله‌رق دیوان حرب حضورینه چیقارلدیلر. عادت‌یرینی بولسون دیه غایت قیصه برمذاکره‌دن صکره اسماعیل پاشانك بر سنه حبسنه، میرلوا حسین پاشانك رتبه‌سی رفع، نشان ومدالیه‌لری نزع ایدیله‌رك برسنه، قائممقام توفیق بکك دخی کذا رتبه‌سنك رفع ونشان ومدالیه‌لرینك نزعیله برسنه، میرالای احمد بکك بر سنه حبسنه، بیکباشی ادهم افندینك رتبه‌سنك رفع ونشانلرینك نزعنه، قول اغاسی علی

افندینك طقوز ماه حبسنه اتفاق آرا ایله قرار ویردیلر .

بو ایکنجی مضبطه خنکاره تقدیم ایدلدی . فقط قابینه مرحمت وعدالت سانح اولمش ، جمیل پاشا وسائر سرای مأمورینك تلقینات بدخواهانه‌سنه غلبه ایده بیلمش اولان عبدالحمید دیوان حربك ایکنجی قرارینی شو صورتله تعدیل ایتدی :

اسماعیل پاشا شامده برسنه منفیاً اقامت ایده‌جك . حسین پاشا ایله توفیق بك حبس ایدلیوب اولکیسی حلبده ، دیکری طرابلس شامده نظارت آلتنده بولندیریله‌جق ، میرالای احمد بك حبسدن عفو ایدیله‌رك رتبهٔ حالیه‌سیله حجاز فرقه‌سنه نقل ایدیله‌جك ، بیکباشی ادهم افندی یمنده اوچ آی حبس ایدلدکدن صکره اردوجه برمرحله تعیین ایدیله‌جك . قول آغاسی علی افندی‌یه کلنجه اوده بستون عفو ایدیله‌رك یدنجی اردویه نقل ایتدیرلدی .

استانبول غزته‌لری اووقت ییلدیز محاربه‌سی ومحاکمه حقنده حرف واحد یازمدیلر . هرایش اولوب بیتدکدن ، زحافلرك عصیانی متعاقب آره‌دن برآی کچدکدن صکره (مرحمت شاهانه) سرلوحه‌سی آلتنده دیوان حربك ویردیکی حکمك عبدالحمید طرفندن نه صورتله تخفیف ایدلمش اولدیغنی مبین برفقره یازدیلر .

منفیلرك اعزامی متعاقب تفتیش عسکری قومیسیونی اعضاسندن اولان نجیب پاشا دخی اوزمان غزته‌لرك یازدیغنه کوره ، کویا کموز معدنلرینی تفتیش ایچون ارکنی‌یه کوندرلدی . دیوان حربده‌کی رفقاسنی ژورنال ایدن جمیل پاشایه کلنجه خنکارك بونك حقنده‌کی توجهی اسکیسندن دهازیاده اولمق اوزره دوام ایتدی .

ییلدیز محاربه‌سی حقنده غزته‌لرك هیچ برشی یازملرینه مساعده ایدلمامسی ، خلقك بووقعه‌نك ماهیت وتفصیلاتنی اوکره‌نه‌مامسی اوزرینه شهرده برچوق روایتلر چیقمش ، کیمی سلطان مرادك محبسدن قورتارلمسی ایچون ینه برتشبث دها واقع اولدیغنی ، کیمی یوز وفیات ، بشیوز یاخود آلتیوز قدر مجروح اولدیغنی ، قورشونلردن برینك عبدالحمیدك یانی باشنده‌کی برصندالیه‌یه اصابت ایتدیکنی ، بعضیلری غزته‌لر معاش ویریله‌جك دیه یازدیغی حالده ویرلمامسندن طولایی اردونك وبالخاصه ضابطانك دلکیر اولمسندن طولایی عصیان ظهور ایتمش اولدیغنی سویلیورلردی . حقیقت حالی ایشته آنجق بوکون یازمغه موفق اولیورز .

عبدالحميدك حياتندن بر كون

عبدالحميدك هروقت اوطورديغى ، چالشديغى اوطه‌لرى حاوى اولان دائرهٔ خصوصيه يوقاريده تعريف ايدلديكى وجهله برجبهه‌سى ايچ باغچه‌يه ، برجبهه‌سى طيش باغچه تفرعاتندن كوچك بر باغچه‌يه ناظردر . بنا خارجاً پك اهميتسزدر . بر حكمدار اقامتكاهنه بكزر يرى يوقدر . داخلنده‌ده ديكر كوشكلرده‌كى مزين مفروشاتدن اثر يوقدر . بوراسى عادتا برتاجرك ، انتظامه فوق‌العاده رعايتى اولان بر آدمك يازيخانه‌سنه بكزر . بيوك بريازى ماصه‌سى واردر اوزرنده‌پك آز كاغد كوريليردى . عبدالحميدباش كاتب طرفندن كنديسنه تقديم اولنان اوراقك همان كافه‌سنى يكرمى درت ساعته قالمز ، كاملاً ترتيب وتنظيم ايدر ، يرلرينه قوردى . بوايشى پك نادر اوله‌رق اهمال ايدرذى .

رسماً باش‌كاتب واسطه‌سيله كلن كاغدلرى بويله ترتيب ايتديكى كبى مأمورين سائره‌نك صورت خصوصيه‌ده طوغريدن طوغرى‌يه تقديم ايتدكارى كاغدلرك معامله‌سنى‌ده چابوق بتيرمك معتادى ايدى .

عبدالحميده ويريله‌جك كاغدلرك هپسى كوزى اوكنده دەزنفكسيون محلولنى حاوى بر قوطى درونن‌ه آتيلمق عادت ايدى . كاغدلرى ئه‌توودن كچيرتديكى و حتى شدت حرارتدن ظرفلرك اوزرنده‌كى قرمزى بالمومارك اريديكى‌ده روايت ايديليور .

عبدالحميد كاغدلرى بعده قوطيدن كندى اليله آلير ودرحال اوقوردى . مندرجاتنى لايقيله آكلاديغى و مناسب كورديكى اوراقك قرارينى همان ويرر . آكلايه‌مديغى ايشلر ايچون ايضاحات ايستر وياخود عرض تذكره‌سنك اوراق بطاليه‌سنى وكافهٔ تفرعاتنى كتيرديرايدى . بركاغده جواب ويرمديكى پك نادر اولوردى . برچوق شيلرى اونوتمش كبى كورينور . صكره بركون آرتق هيچ كمسه‌نك عقلنه كلمديكى برزمانده صورارذى .

عبدالحميد فوق‌العاده چوق چالشيردى . فقط زمانى غايت كوزل تقسيم

ایدر ومنتظم یشامق صورتیله صحتنی اخلال ایتمامکه دقت ایدردی .

عبدالحمید غایت ایرکنجیدر . صباحلری قیشین برده یازین اون ایکیدن اول قالقار ، آرقه‌سنده انتاری ، آیاقلرنده سیاه ترلك اولدیغی حالده بانیو اوطه‌سنه کیدردی . بو اوطه مزیناتدن عاری وجدارلری چینی ایله مفروشدر. اصول استحمامی پك ساده وسطحیدر . بر قاچ دفعه صغوق صو دوکمك ایله اکتفا ایدر ایدی . قاپلیجه زمانی یالوه‌دن صورت مخصوصه‌ده فوچیلر درونده صو کتیردیر ایدی . بانیویی متعاقب ، عکس‌العمل حصوله کتیرمك ایچون‌اوفاق بر کزنتی یاپدقدن صکره حجرهٔ مساعیسنه کیرر . اوراده قهوه‌جی باشی طرفدن کندی کوزی‌اوکنده پیشیریلن بر فنجان قهوه‌یی نوش ایدر ، کیجه یاتجه‌یه قدر بلا فاصله ایچه‌جکی لایعد سیغاره‌لرك برنجیسنی‌ده بوراده تللندیرردی . زهرلنمك خوفیله بو سیغاره‌لرك کافه‌سنی دائما کندی کوزی اوکنده یاپدیرردی . یمورطه وسوتدن عبارت خفیف بر قهوه آلتی یاپدقدن صکره خفیه‌لرك هر طرفدن یتشدیردکاری ژورناللرك قرائتندن عبارت‌اولان مشغولیت معتاده‌سنه قویلیردی .

هوا کوزل اولورسه هرشیدن اول ایچ بغچه‌ده اوزون بر کزنتی یاپاردی یوقاریده تعریف ایتدیکمز اوزون حوضك کنارنده اوطورور، یاخودصندال ایله قایق ایله کزر، کورکی کندیسی چکردی . جانی ایسترسه استمبوطه ویا الکتریقلی صنداله بینردی . خاقان‌البرین والبحرین بوطریقله بغچه‌نك جنوب طرفنده‌کی آطه‌یه کیدر، اوراده مزین قفسلردرونده صورت مکمله‌ده‌باقدیردیغی سوکیلی حیوانلرینی زیارت ایدردی . بوراده الك چوق کوکرجین ، قره‌جه ، کیك ، نادر قیونلر وسائر هر نوع قوشلر واردی . برکون ییلدیزده بیوك بر قیامت قوپمش ایدی . قپولر همان قپانمش ، خدمتجیلر بر اوته‌یه بر بری‌یه قوشوشیور . نوبتجیلر سرایه هجوم واقع اولدی ظنیله آتش ایتمکه مهیا برر وضع آلمش ایدیلر . بوعظیم تلاش وهیجانك سببی نه ایدی ، بیلیرمیسکز ؟ خنکارك الك زیاده سودیکی برکچی قاچمش ایدی !...

بوحیوانلر افندیلرینی پك ایی طانیرلردی. عبدالحمید کورونور کورونمز هپسی سونجلرندن اوتمکه، سویلنمکه باشلارلردی . بوراده کوپکلر ایچونده آیریجه برکوشك تخصیص ایدلمش، کدیلر ایچونده آیری بر بر تفریق ایدلمش‌ایدی.

فقط بونلرك هپسندن مکملی قوشخانه ایدی . بوراده درلو درلو قوشلر

طوپلانمش، هر بری بشقه بر پرده‌دن اوتر، هپسی بردن ظریف بر مجموعهٔ الوان تشکیل ایدردی. قوشجی باشینك اداره‌سی آلتنده یکرمیدن فضله آدم، بو قوشلره باقمغه مأمور ایدی. حیوانات سائره‌نك هپسی ایچون‌ده بر مدیر ایله اوتوز مأمور مستخدم ایدی. ییلدیزده حیوانات وحشیه پك آز ایدی. حبش قرالنك هدیه ایتدیکی بر قاچ آرسلان، قپلان وپارسدن عبارت ایدی.

عبدالحمید بوصورتله ایکی ساعت قدر بغچه‌ده وقت کچیردکدن صکره دائره‌سنه عودت ایدر، ساده، فقط مکمل ومغذی بر اوکله طعامی تناول ایلردی. بوطعامك ترتیبی همان‌هر کون بر برینك عینی اولوب چوربا، ات، طاتلی ومیوه‌دن عبارت ایدی. یمکی دائما یالکز ییر. صفره‌ده یالکز کیلارجی باشی خدمت ایدردی. ژورناللری تدقیق ایتدیکی صره‌ده یاننده سر مصاحبی جوهر آغا ایله صقاللی محمد پاشابولنوردی. عبدالحمید اوروپا غزته‌لرنده کندی علیهنده ویا حکومت حقنده نشر اولنان مقالاتك صورت مترجمه‌لرینی‌ده کوزن کچیریر، بتون اوروپاده بولنان مأمورلرینه تعلیمات ویرمك وعلیهنده یازان غزته‌لر نزدنده اتخاذ ایده‌جکی طرز حرکتی تعیین ایتمك ایچون بعض نقطه‌لری قید ایدردی. اوکله یمکندن صکره کتبخانه‌لرینی زیارت ایدردی. عبدالحمیدك درت کتبخانه‌سی واردر. بونلردن بردانه‌سی دولت عثمانیه حقنده السنهٔ مختلفه اوزره یازلمش آثار ایله مالا مالدر. بو آثار میاننده ال یازیسی بر چوق کتابلرده موجود اولوب حق تألیفی ویریله‌رك مبایعه وطبع ونشری منع ایدلمش اولدیغندن بو کتابلر ییلدیز کتبخانه‌سندن بشقه هیچ بر یرده بولنمز. ترکجه وعربجه یازلمش آثار، اولدقجه منتظم صورتده ترتیب ایدلمش ونومرولی کوزلره یانیرلمش اوله‌رق دیزلمشدر. عبدالحمیدك کتابجیلری ترکجه وعربجه‌دن بشقه لسانه واقف اولمدقلرندن السنهٔ اجنبیه اوزره انتشار ایتمش آثار منتظم بر تصنیف کورمامشدر. کتبخانه‌لرك اك بیوکی قسماً کارکیر، قسماً اخشاب اوله‌رق بنا ایدلمشدر. بوراده بولنان آثارك مجموعی ١٠,٠٠٠ قدردر. بونلرك بر چوغی مصوردر وغایت ظریف صورتده تجلید ایدلمشدر. کتبخانه‌لرده متعدد کتابجیلر واوتوز قدر مأمور وخدمه مستخدم ایدی.

عبدالحمید کتبخانه‌ده هر کون ایکی اوچ ساعت قدر اوطورور، بوراسنی اوقدر سووردی که حضوره کیره‌جك وکلایی وسرای مأمورلرینی بیله بعضاً بوراده قبول ایدردی. اوکله‌دن بر ساعت صکره حرمده‌کی اوطه‌سنه چکیلیر

بر بچق ساعت قدر اویور، الك صادق مصاحبلرندن بری بواثناده قپونك اوکنده بکلردی. ایشته عبدالحمیدك راحت راحت اویودیغی اویقو همان بوندن عبارتدر. چونکه کیجه‌لری کچ وقته قدر چالیشیر، اوندن صکره‌ده اویقوسی پك نادر کلیردی. بو بر بچق ساعتلك راحت وامین اویقودن صکره مصالح دولتله بلافاصله اشتغاله باشلار، بومشغولیت ایکندی اوزری باشلایوب کیجه ساعت سکزه قدر دوام ایدردی. بواثناده باش کاتب ومابینجیلری قبول ایدر. اراده‌لرینی باش کاتب واسطه‌سیله وکلایه تبلیغ ایلردی. وکلانی حضورینه پك نادر اوله‌رق قبول ایدردی. مابین کاتبلری یورغونلقدن بیتاب قالیر، جمله‌سی کیجه کچ وقته قدر یلدیزده بولنوب مناوبه ایله صباحه قدرده نوبت بکلرلردی. بوکاتبلر مصالح حکومتدن زیاده عبدالحمیدك شخصنه متعلق مسائل ایله مشغول اولور، ژورنال آلوب ویرر، شبهه‌لی دیه توقیف اولنان اشخاصی استجواب ایدرلردی. خلاصه عبدالحمید پك چوق چالشیر، فقط امور ومصالح حکومتله پك آز مشغول اولور، زماننك قسم اعظمنی کندی ذاتنه عائد اولان ایشلره حصر ایدردی. بو سببه بناءً درکه مساعئ روزمره‌سنه رغماً مهم و مستعجل ایشلر آیلرجه، حتی سنه‌لرجه عرض اوله‌میه‌رق باش کتابت دائره‌سنده ییغیلیر، قالیر، کاغدم عرضه کتدی، چیقمدی دییانلر دخی پك چوق اولوردی.

عبدالحمیدك مهم ایشی اولمزسه آقشام اوزری‌ده مساعد هواده ایچ باغچه‌ده هوا آلمغه چیقاردی. بو کزنتیسی اثناسنده قادینلرده برابر بولنه‌جق ایسه بغچه‌ده چالشان ارککلرك هپسی طیشاری‌یه چیقاریلیردی. بغچه‌ده ساحهٔ سیروتفرجی سنه‌دن سنه‌یه طارالته‌رق اودرجه‌یه کتیرمشدی که صوك زمانلرنده اقامتکاهندن اوزاقلاشمیه‌رق دیزلرینك اویوشوقلغنی کیدرمك ایچون اوفاق بر دور اجرا ایدردی. قهوه تریاکیسی اولدیغندن اوللری بغچه‌ده اوزونجه کزینتیلره چیقدیغی زمان قهوه‌جی باشیسی‌ده سیار طاقملری النده اولدیغی حالده برابرنده بولنور، جانی ایستدیکی وقت درحال برقهوه پیشیروب ویرردی. صوك زمانلرده وهمه تبعیتله حوضده صندال ایله بیله کزمکدن واز کچمش ایدی.

بعضاً مشغول اولمدیغی زمانلر حرمه کیدرك قادینلره چالغی چالدیرر، کیف چاتاردی. علی الاکثر اعمالاتخانه‌سنه چکیله‌رك ساعتجیلك ایله، جیبی معمولاتیله، رسملرله وتحلیلات کیمیویه ایله مشغول اولوردی. زیرا شبهه‌لندیکی مشروباتی بالذات معاینه ایلکی اوکرنمك هوسنه دوشمش ایدی.

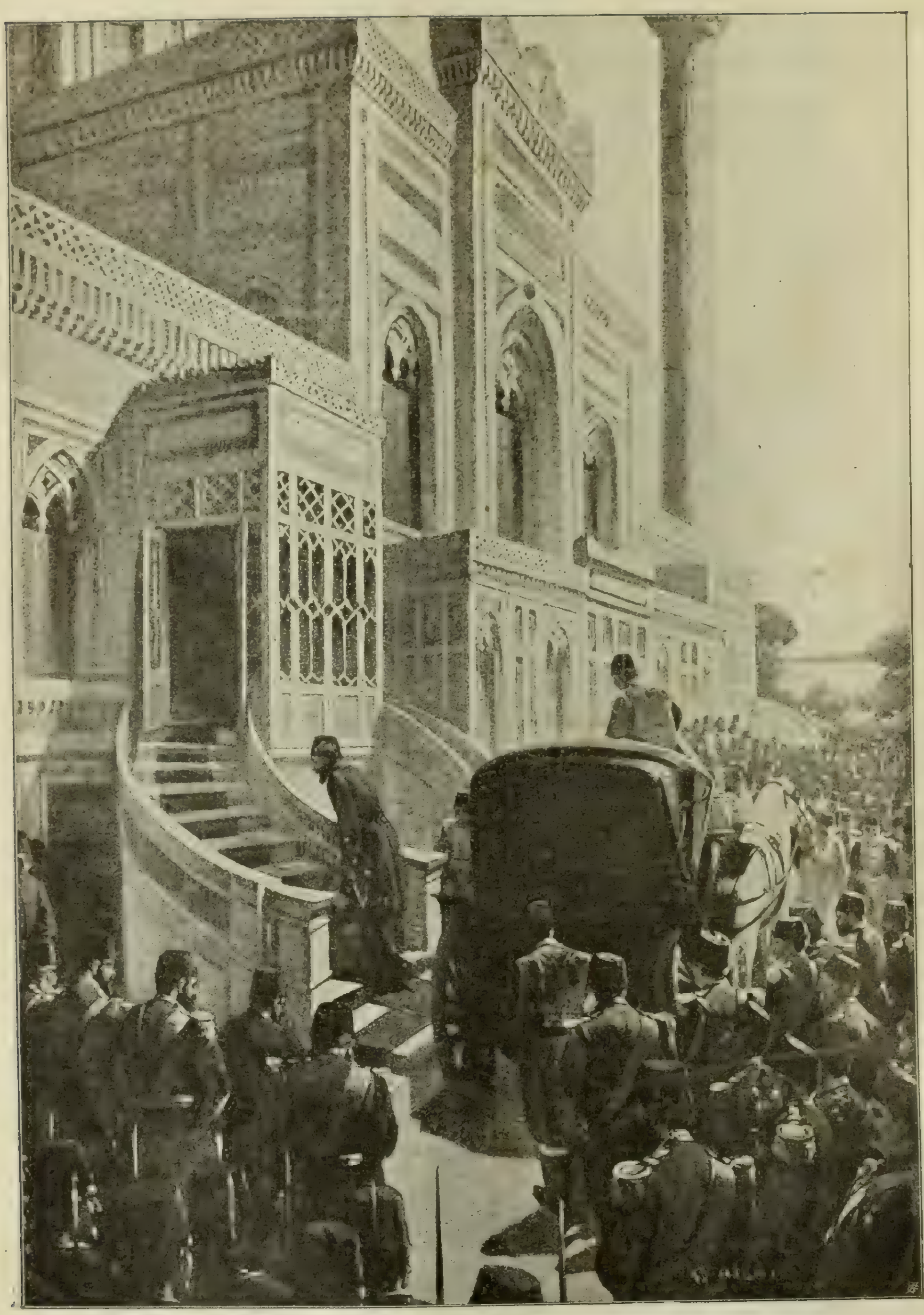

سلاملق رسمی

عبدالحميد شو مشاغل مديده‌سنه آنجق آقشام يمكى وقتى برقاچ دقيقه فاصله ويرردى . عبدالحميدك ذاتنه مخصوص يمكلرك طبخ واحضار اولنديغى مطبخ سراى مطبخندن بسبتون آيريدر . والده قپوسنك صاغ طرفنده سلاحخانه‌نك يانـنده كيمياخانه‌يه بكزر بر يردر . پنجره‌لرى دمير پارمقلقلى ، قپوسى غايت محكمدر . يمكلرى بوراده كيلارجى باشينك نظارتى آلتنده اوله‌رق پيشيريليردى . بعده قوتاريلوب بر طابله ايچنه قونور ، طابله‌نك اوزرينه اورتيلان اورتونك اوجلرى بر آره‌يه كتيريلوب كيلارجى طرفندن مهرلنير ، اكمك سپدينك ، صو صراحيسنك آغزلرى‌ده ينه بويله مهرلى اوله‌رق كوتوريليردى .

عبدالحميد كاغدخانه صويندن بشـقه صو ايچمزدى . بو صو كاغدخانه‌ده خنكارك صرف ذاتنه مخصوص برمنبعدن آلنير ، منبع مذكورك يانـنه خارجدن هيچ كمسه يناشه‌مزدى . روايته نظراً عبدالحميدك بوابتلاسنه شهزاده‌لكى زماننده آفتاب اسمنده بر فالجى قارى سبب اولمش ، كنديسنه دائما بوصويى ايچه‌جك اولورسـه تخته چيقه‌جغنى سـويلمش ايمش . عبدالحميد تخته چيقدقدن صكره بو قارى‌يه احسانلر ويره‌رك سرايده آليقويمش و قزينى ده حرمه يرلشديرمش ايمش .

عبدالحميدك يمك طابله‌سى مطبخدن دائره‌سنه قدر كمال تعظيم ايله كتيريلوب بوراده كيلارجى باشى‌يه تسليم ايديلير . اوده خنكارك كوزى اوكنده مهرلرى فك ايله يمكلرى بر بر صفره‌يه قوياردى . عبدالحميد بعض يمكلردن بر پارچه آلوب بقيه‌سنى ندماسندن اوكون التفاتنه مظهر ايتمك ايسـتديكى برينه كوندررردى . بوصورتله آنك صفره‌سى آرتيغنه نائليت مابين اركانى آره‌سنده بر وسيلهٔ مفخرت ايدى . عبدالحميد بعضاً شـبهه‌لنديكى وقت يمكلردن اولا بر پارچه طاتمسـنى كيلارجى باشى‌يه امر ايدر . اثنـاى طعامده اطرافنده كديلر ، كوپكلر دخى بولنور ، كنديسى يمه‌دن اول بعضاً آنلره‌ده بر لقمه توزيع ايدردى .

عبدالحميدك سـوديكى يمكلر پلاو ، كسكين سـيركه‌لى پاچه ، پيرزولادر . سوتى وزهرلنمه‌يه الك آز قابليتى اولمسنه بناءً يمورطه‌يى هرشيئه ترجيح ايدردى . خلاصـه عبدالحميد ذوق وراحت ايچنده عمر كذار بر آدم دكل ايدى . بوحال مزاج وطبيعتندن دكل محافظهٔ صحت وحياتى انديشه‌سندن منبعثدر . معده وامعا- سندن مضطرب اولديغندن پرهيزه پك زياده اعتنـا ايدردى . خليفهٔ تقوى‌پناه بونى بهانه ايده‌رك آره‌صره قونياق وشامپانياده ايچردى . اكابر اجانبدن ويا

سفرادن برينى قبول ايده‌جكى زمان يوزينه رنك ويرمك ايچون برقدح پونج ايچمك معتادى ايدى .

*
* *

عبدالحميد جمعه كونلرى سلاملق رسمندن صكره اكثريا سفرايى وسائر ايجاب ايدنلرى صورت خصوصيه‌ده نزدينه قبول ايدر ، اوندن صكره ايچ بغچه‌ده‌كى كوشكلردن برينه كيدرك اوراده استراحت وامرار وقت ايلردى . آقشاملرى ممكن اولديغى قدر آز ويومق ايچون كيچ ياتاردى. كيجه‌نك حلولى كنديسنى دوچار خوف وخلجان وظلام ليل عادتا عقل وشعورينى ازاله‌ايدردى. بوسببدن غروب شمسدن طلوع شمسه قدر سرايك اك كوچك اوطه‌لرى ، اك اوفاق آره‌لقلرى ، جسيم باغچه‌نك اك هجرا يوللرينه وارنجه‌يه قدر هر برطرفى غايت قوتلى الكتريق ضياسيله عادتا كوندوز كبى تنوير ايديليردى . تصادفاً فنارلردن برينك سونوك اولديغى كوره‌جك اولورسه درعقب سببنى تحرى ايدر، بوبابده تحقيقات عميقه‌يه كيريشيردى. مع‌مافيه كيجه‌نك يالكز ظلمتى دكل، صمت وسكونى دخى كنديسنه ايراث هول ودهشت ايدردى .

كيجه‌يى هانكى دائره‌ده، هانكى اوطه‌ده كچيره‌جكنى هيچ كمسه بيلمزدى. اكثريا بونى كنديسى‌ده بيلمز ، برقاچ ساعتلك استراحت ليليه‌سنه تخصيص ايده‌جكى محلى ، آنجق ياته‌جغى زمان تعيين ايدردى . فقط اوست قاتده هيچ ياتماز ، دائما آلت قات اوطه‌لردن برنده ياتاردى . ياتمدن اول دائره‌سنك هر طرفنى نظر تفتيشدن كچيروب هر شيئك انتظام معتادنده اولديغنى رأى‌العين كوروب امنيت حاصل ايتدكدن صكره قپولرى كليدليوب آناختارلرى كندى يانـنه آلير ، دزين اويقويه طالمامق ايچون غايت راحتسز بر وضعيتده يتاغه كيرردى . اويومدن اول سوت برادرى مرحوم اثوابجى باشى عصمت بكه كتاب اوقودير ايدى. بوعصمت بك وقتيله عبدالحميده وجهاً غايت مشابه اولوب بعضاً كنديسنك راحتسز اولديغى زمانلر برينه وكالةً سلاملق رسمنه چيقديغى مرويدر . فقط صوك زمانلرده آثار شيخوخت بومشابهتى بردرجه‌يه قدر ازاله ايتمش ايدى .

قرائت وظيفه‌سى بعضاً عصمت بكك وفاتندن صكره اثوابجى باشى اولان الياس بك ياخود قرنادن فائق بك طرفندن ايفا ايديليردى .

عبدالحميد اشتغالات ذهنيهٔ كثيره وخوف وهراس دائميسنك دفع وتسكينه

مدار اولاق اوزره تیاترو وقونسرلری‌ده پك سوردی .. جمعه، بازار وچهارشنبه آقشاملری خصوصی تیاتروسنده سینه‌ماتوغراف وتیاترو اویونلری تماشا ایدر. قونسرلر ویردیرردی. کوشکنه متصل وحرم دائره‌سنك آلتنده بولنان بوتیاترو اسکی بر آخورك یرینه انشا ایدلمش طار وقسوتلی برمحلدر . اوزونجه مربع شکلنده‌در . صحنه‌نك قارشیسنده‌کی کنیشجه لوجه کندیسنه مخصوصدر . یان طرفلرده دخی دعوتلیلرینه، شهزاده‌لره مخصوص لوجه‌لر واردر. اورکسترونك بری خنکارك لوجه‌سنك آلتنده‌در . مفروشات فوق‌العاده ظریفدر . دیوارلر هپ قرمزی په‌لوش ایله قاپلانمشدر ، تزیینات آلتون یالدیزلیدر . صحنه‌سی اولدقجه کنیش ، پرده‌لری وقولیس ترتیباتی وماکنه‌لری مکملدر . بوراده‌کی اشیانك قسم اعظمی ییلدیز مرانغوزخانه‌سنده اعمال ایدلمشدر . آقتورلر صحنه‌یه چیقدقلری زمان خنکارك لوجه‌سنه طوغری دونوب یردن تمنا ایدرلردی . بعضاً بر بر اوسته هر آقشام اویون ویریلیردی. فقط جمعه وچهارشنبه آقشاملری تیاترویه تخصیص ایدلمش ایدی . اویونلر علی‌العاده کیجه یاریسنه قدر دوام ایدردی . بعضاً اویوندن صکره‌ده برمدت قونسر ویریلیردی .

تیاترونك مدیری اثوابجی الیاس بك ایدی . خنکار، هانکی اویونی آرزو ایتدیکنی صورت مخصوصه‌ده سویله‌جك اولورسه اوینانه‌جق اویونك انتخابی الیاس بکه قالیردی . عبدالحمیدك اك سودیکی اوپرالر نورما، ترووواتور، تراویاتا وفاوست اوپرالری ایدی. (لاستهللا قونفیدنته) دخی اك سودیکی اویونلردن بری ایدی . عبدالحمیدك اورته اویونندن ماعدا بری آلاتورقه قومدیا ، دیکری آلافرانغه اوپرا واوپرت ایچون ایکی طاقمی واردی. آقتورلرك هپسی موسیقهٔ همایونه منسوب ایدی . اوپرا طاقمنك مغنی ومغنیه‌لری استانبوله کلن اجنبی قومپانیه‌لرندن بالانتخاب یوکسك معاشلرله سرایه آلنمش ، اکثریسی ایتالیالی آقتور وآقتریسلردن عبارت ایدی . آره صره برقاچ اویون ویرمك اوزره استانبوله کلن مشهور آرتیستلر دخی سرایه دعوت اولنه‌رق اویون وقونسرلر ویردیریلیر، کندیلرینه بول‌پاره ونشان احسان ایدیلیردی. عبدالحمید بردرجه‌یه قدر مشهور بر مغنیه‌یه بر قونسر ایچون لااقل یوز لیرا ویرر، ایکیوز لیرا ودها زیاده ویردیکی‌ده اولوردی. فقط بوپاره‌لرك تماماً اویونجیلرك النه کچمدیکنی سویلمکه حاجت یوقدر . شوراسنی‌ده سویلیه‌یم که عادی بر جانباز ویا حیوان

مربیسی بر قوکلندن، بوساربانلردن دها زیاده احسان والتفاته نائل اولوردی.
بوبابده اوفق بر فقره نقل ایده‌جکز.

بر وقتلر تپه‌باشی باغچه‌سنه بر جانباز قومپانیه‌سی کله‌رك بتون یاز اویونلر ویرمش ایدی. بوقومپانیه‌نك لسانمزده پالیاچو تعبیر اولنان (قلون)لری میاننده پارسلی بر کنج غایت ایی تربیه ایدلمش بر طوموزه بر طاقم معرفتلر یاپدیرییور، حیوان بوحریفك اوضاع وکفتارینی آکلایور کبی کورینیوردی.

قومپانیه دیرکتورینك بر اقشام ییلدیزده ویردیکی بر اویون اثناسنده عبدالحمیدك اك زیاده بوطوموزك یاپدیغی معرفتلردن ممنون اولدیغی او اثناده حاصل اولان کیف ونشئه‌سندن آکلاشلمش ایدی. اویون بیتدکدن صکره قومپانیه‌نك ایلری کلن اویونجیلرینه مجیدی نشانلری وبهرینه اونر لیرا اصابت ایده‌جك قدر پاره ویرلدی. طوموزك مربیسی ایسه، او اقشام اك چوق کندیسی احسان آله‌جغنی امید ایتمکده ایکن ایکنجی، اوچنجی صنف اویونجیلر میاننده بش لیرا ویرلدیکنی کوره‌رك دوچار حیرت ومأیوسیت اولدی. آرقداشلرینك کندیسی کبی ابراز هنرومعرفت ایده‌مدکلری حالده هم نشان وهم نضله پاره آلملرینی قیصقاندی ودلکیرده اولدی.

اوچ کون صکره قومپانیه ازمیره کیتمك اوزره خدیویه واپورلرندن برینه راکب اولمش ایدی. بتون اویونجیلر واپوره طوپلانمش، هربری کندینه برایی بر قایتق تلاشیله مشغول بولنمشلر ایدی که او اثناده سرایه مخصوص استمبوطلردن بری سرعتله کله‌رك واپوره یناشدی. ایچندن بریاور چیقوب معهود طوموز مربیسنك یولجیلر میاننده اولوب اولمدیغنی صوردی.

قومپانیه‌نك دیرکتوری پالیاچونك واپورده اولدیغی جوابنی ویرنجه یاور، کندیسنی وطوموزینی واپوردن ایندیروب پادشاهك یاننه کوتورمکه مأمور اولدیغنی افاده ایتدی. پالیاچو، قورقه‌رق طوموزی یرلشدیردیکی یردن چیقاروب یاورك آرته‌سندن کیتمکه حاضرلاندیغی صره‌ده قومپانیه‌نك دیرکتوری آره‌یه کیره‌رك کندیسی ایچون اك کارلی عد ایتدیکی وموفقیتنه اك زیاده کووندیکی بر اویونجیدن آیریله‌میه‌جغنی بیان ایله ممانعت ایتدی.

یاور، دیرکتورك طلب ایده‌جکی تضميناتی ویرمکده مأذون اولدیغنی سویلنجه بوتضميناتك تعیین مقداری حقنده پازارلق باشلادی. ٢٠٠ لیرایه اویوشدیلر.

دیرکتور، بوپاره‌نك، پالیاچونك دکرینك اوچده بری بیله اولمدیغنی سویله‌یکله برابر راضی اولدی. پالیاچو، طوموز ویاور مظفر آغا یلدیزه داخل اولدیلر.

حریف او کون شهنشاه جهان وظل‌اله فی‌العالم اولان یکی افندیسنك حضورینه قبول ایدلمك شرفیله وایه‌دار مباهات اوله‌مدی ایسه‌ده بوندن بویله ٤٠ لیرا معاش ایله موسیقهٔ همایون اویونجی طاقمنه ادخال ایدلدیکنی، بناءً علیه بوصفتله اقامتی ایچون خزینهٔ خاصه‌دن برخانه تخصیص ایدیله‌جکنی، معینات ومحروقات وسنه‌ده ایکی قات البسه اعطا اولنه‌جغنی اوکرنه‌رك سونجنه پایان اولمدی. احسان بیوریلان مجیدی نشانی همان اوراده کندیسنه تسلیم ایدلدی. رفیق شهرتنه کلنجه اوده خزینهٔ خاصه حسابنه باقیله‌جق، بسلنه‌جك ایدی.

یلدیز موقوفنك اکلنجه‌لرینه دائر اولان بوبحثی قپامدن اول بوندن طقوز اون سنه اول یلدیز صحنه‌سنده جریان ایدن بر حادثه‌یی‌ده ذکر ایتمك یجابه ایدییور.

تپه‌باشی تیاتروسنده اجرای هنر ایتمکده اولان فرانسز اوپه‌رت قومپانیه‌سی آرتق استانبولدن مفارقته حاضرلانمش اولدیغی بوصرده دیرکتورینه سرایدن خبر کلیر، ذات شاهانه‌نك، قومپانیه‌نك بورادن عزیمتندن اول برکره دها یلدیزه کلوب براویون ویرمسنی آرزو ایتدیکی تبلیغ اولنور. برمعتاد سانسور ایدلدکدن صکره (لابل‌ئه‌لان) پیه‌سنك اوینانمسنه قرار ویریلیر.

یلدیزك تیاتروسنی کورمکه مراق ایدن براجنبی قادین‌ده بو فرصتدن استفاده ایله یلدیزه کیرمکه قراروبرر. قومپانیه‌نك دیرکتوری‌ایله واك برنجی آرتیستی مادمازل ژاق سولیه ایله اوزلاشیر. بونلر ارتکاب ایتدکلری فعلك وخامتنی ادراك ایده‌میه‌رك همشهریلری اولان مادامك آرزوسنی کمال مسارعتله قبول ایدرلر. قادینك، اویونجیلردن کندی بوینده وکندی اکنده برینه وکالت صورتیله اویونده حاضر بولنمسنه قرار ویریلیر.

وقت معیننده قومپانیه افرادی متعدد آچیق آرابه‌لره بینه‌رك یلدیزه کیدرلر. آرابه‌لرك برینه پراپالاس اوتلی دیرکتوری ایله مادمازل ژان سولیه ودیدیکمز مادام بینرلر. یلدیز تیاتروسنه واصل اولدقدن صکره آرتیستلر، کندیلرینه تخصیص اولنان برلوجه‌ده صویونوب اویون البسه‌لرینی کیمکه باشلارلر. اویونه ابتدار اولنور، برنجی پرده بیتر. ایکنجی پرده‌نك اورته یرنده بر یاورك علی‌العجله خنکارك یانندن کله‌رك کمال احترام ایله برکاغد تقدیم ایتدیکی کوریلیر.

کاغدی اوقور اوقوماز خنکارك بکزی اوچار ، اطرافنده کیلرده برتلاش حاصل اولور . ذات شاهانه نامنه ، (کوزل ئه‌لن) رولنی ایفا ایدن آکتریسه قیمتدار طاشلرله مزین غایت کوزل بر بیله‌زیك تسلیم ایتمش اولان یاور ، بالاده‌کی حادثه‌یی متعاقب ، رفاقتنده ایکی مابینجی ایله ییلدیز تیاتروسی مدیری اولدیغی حالده کمال استعجال ایله شانویه کیرر . اوراده بولندیغی بك اوغلی ضابطه‌سی طرفندن بازورنال اخبار ایدلمش اولان یبانجی قادینی کوز حبسنه آلیرلر . ایکنجی فصل ختام بولوب پرده اینر اینمز ، قومپانیه‌یه دیرکتورلك ایدن پراپالاس مدیری غایت متهیج وبکزی قاچیق بر حالده مومی الیهانك یانه کله‌رك آرتق شانویه چیقمامسنی و اویون بیتنجه‌یه قدر لوجه‌سنده بکلمسنی رجا ایدر . دیرکتورك بواخطارنی متعاقب ایکی مابینجی مذکور لوجه‌دن ساده بر پرده ایله آیرلمش کوچك براوطه‌یه کیروب اویونك ختامنه قدر قادینی تحت ترصدده بولندیررلر .

خنکارك لوجه‌سنده جریان ایدن احوالدن بی‌خبر اولان آرتیستلر شانو داخلنده‌کی وتابعدن متأثر ومتهیج اولدقلری حالده پیه‌سك صوك فصلی اویناتمق اوزره پرده چارچابوق آچیلیر . فقط اووقته‌قدر فرانسز قومپانیه‌سنی ویبانجی مادامك اوطوردیغی لوجه‌یی ترصد ایتمك اوزره خفیه وتفنکجیلردن‌ده بر قوردون تشکیل ایدلمش بولور .

پرده اینر اینمز ، دیرکتور مذکور لوجه‌یه قوشه‌رق :

— چابوق اولیکز ، مادام‌لر ، چابوق کیدەم!... مانتولرکزی اوزرکزه آلیکز ، اوتلده صویونیرسکز. دیر. قادینلره یوزلرنده‌کی دوزکونی، سیله‌جك وقت بیله براقمیه‌رق سوروکلیوب آرابه‌یه کوتورور . آرابه‌جی‌یه ممکن اولدیغی قدر حیزلی سورمسنی امر ایدر . آرابه‌لره ییلدیزك قپوسندن چیقنجه‌یه قدر آتلی محافظلر رفاقت ایدر .

ایرتسی کونی بك اوغلنده فرانسز غزته‌جیلرندن معروف برذاتك عبدالحمیدی اولدیرتمك اوزره سرایه برقادین ادخال ایتمش اولدیغی شایعه‌سی دورانه باشلار. دایلی تلغراف مخابری بوخبری همان غزته‌سنه اشعار ایدر . اورادن‌ده بتون جهانه یاییلیر .

قومپانیه افرادی ییلدیزدن اوتله مواصلتلرنده صالونك بر چوق سرای خفیه‌لریله طولمش اولدیغنی کوره‌رك دوچار حیرت اولورلر .

بو وقعه‌یی عبدالحمیدك خفیه‌لرینك نه درجه سرعتله ایفای وظیفه ایتدكلرینی كوسترمك ایچون یازدق . سرایی كورمكه مراق ایدن مادامی پراپالاس دیركتورینك آرابه‌سنده كورن ضابطه مأمورلری بونك اوپرت قومپانیه‌سی آرتیستلرندن اولمدیغنی آكلامش و برمدتدنبری استانبولده بولنان بر فرانسز قادینك اوآقشام تپه باشی اوپرت قومپانیه‌سیله برلكده یلدیزه كتدیكنی همان سرایه بیلدیرمش ایدیلر . بو قادینك سیاسی بر مقصدله حركت ایتدیكنی استنتاج ایتمك ایچون یلدیزجه بوقدر معلومات كافی ایدی .

یلدیزده ایچ غنچه (حرم دائره‌سی)

ایشته ذكر ایتدیكمز شو وقعه‌دن صكره و معهود فرانسز غزته‌جیسنك قورقوسندن طولایی سفارتلرندن قارت آله‌رق كلن اجنبیلر دخی سلاملق رسمی اثناسنده هر صنف و هر رتبه‌دن برسوری خفیه ایله احاطه ایدیلیردی . سلاملق رسمنده حاضر بولنمق ایستیان اجنبیلره مخصوص كوشك دخی ینه بو وقعه‌دن صكره قپانمش وهدم ایدلمشدر .

عبدالحمیدك تیاترویه و موسیقی‌یه اولان مراقی شهزاده و سلطانلرك‌ده همان هپسنه سرایت ایتمشدر . بونلر یلدیز تیاتروسنه هروقت مداومت ایدر . آیریجه كندی كوشكلرنده دخی آره صره اویون و قونسر ترتیب ایلرلردی .

اوزمان کندیلری‌ده برابر چالارلردی . بعضلرینك ، خصوصیله برهان‌الدین افندینك بسته‌کارلغه استعدادی زیاده‌در. شهزاده‌لردن بری ، پیانو، بری کمان، بری ماندولین چالار .

عبدالحمید کندیسنك تیاترو ایله وقت کچیردیکنك شایع اولمسنی ایستمدیکی ایچون خارجدن کمسه‌یی دعوت ایتمز . یالکز مابین ارکانیله وکلادن پك کوزنده اولنلرك حاضر بولنمسنه مساعده ایدردی .

*
* *

« عامهٔ عثمانیانك ولی‌نعمت بی‌منت معالی اقترانی وجهان اسلامیتك سرمایهٔ

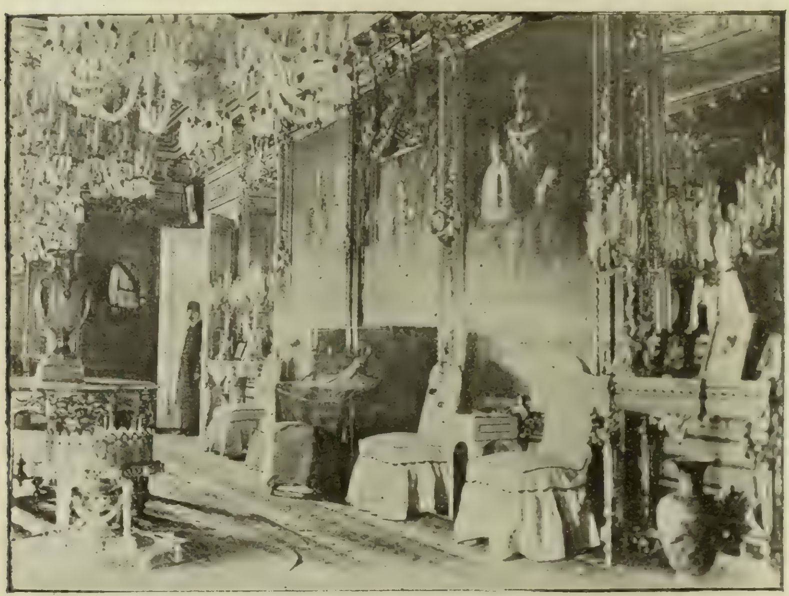

شاله کوشکنده استراحت صالونی

فخر ومسعدت بی پایانی اولان پادشاهمز ، پادشاه بی مدانی ، شوکتلو سلطان (عبدالحمید) خان ثانی افندمز حضرتلری » هفته‌ده برجمعه کونی‌ده « برکردونهٔ زینت نمونه شرف آور عزو اجلال اولدقلری حالده احیا کردهٔ لطف مبرات پروریٔ خلافتپناهیلری بولنان (حمیدیه) جامع نورانیت لامعنه‌عزیمتله ادای صلاة فیوضات غایات . جمعه‌دن صکره ینه کردونه سوار مجدواجلال اوله‌رق سرای همایون ملوکانه‌لرینه شرف بخشای معاودت » اولورلردی . « عزیمت وعودت سنیهٔ جناب ظل‌اللهیلرنده ایستادهٔ موقع تعظیم وتبجیل اولان عساکر انتظام مأثر شاهانه و دیدار ساطع‌الانوار حضرت قدسیتپناهیلرینی مشاهده ایله

قريرالعين مباهات اولمق اوزره شتاب ايتمش بولنان صنوف تبعهٔ ملوكانه جانبندن اعزونىء ايام عمر و شوكت جناب جهانبانيلرى دعوات خالصه‌سى تكرار وترتيل و باركاه اجابت خداى ذوالجلاله توصيل » قيلنوردى . [*]

خاقان سابقك زماننده جمعه سلاملغنك نه صورتله اجرا ايدلديكى واقعا بوكون هركسك معلومى ايسه‌ده صورت اجراسى اعتباريله عبدالحميدك مسلك ذاتيسنه شدت تعلقى بولنان مراسم مذكوره آرتق تاريخك دائرهٔ شموله كچمش اولديغندن بوبابده قارئلرمزك چوغنجه معلوم اولميان بعض تفصيلاتك درج وقيدينه لزوم كوردك .

عبدالحميد . بو ملته ايتديكى فنالقلرك درجه‌سنى آكلادقجه بو فنالقلرينك تزايدى نسبتنده خلق ايله تماسنى‌ده آزالتمشدر .

بدايت سلطنتده جمعه سلاملغنده استانبول جوامع شريفه‌سندن برينه چيقاركن صكره‌لرى ياواش ياواش طريق عزيمتى طولمه باغچه وسنان پاشا جاملرندن، بشكطاش ، نشانطاش واورته كويدن اوته‌يه كچمامكه باشلامش ، نهايت بونى‌ده چوق كوره‌رك يانى باشنه ، سلاملغه مخصوص اولمق اوزره حميديه جامعنى انشا ايتديرمشدر . سلاملق رسمى يالكز جمعه‌يه مخصوص اولميوب عبدالحميد ولادت رسالتپناهى‌يه مصادف اولان كونده دخى حميديه جامعنه چيقار ، بايرام سلاملقلرى ايسه طولمه‌باغچه سراينده اجرا ايديليردى . رمضان شريفك اون بشنجى كونى‌ده خرقهٔ شريف آلايى ايچون طوپقپو سراينه كليردى. بونلردن بشقه ليلهٔ قدرده اجرا ايديلير برده كيجه سلاملغى واردى.

جمعه سلاملقلرى هرهفته عين ترتيب اوزره اجرا اولنور ، جمعه ، كنديسنك جلوس ويا ولادتنه تصادف ايدر وياخود اجنبى حكمدارلرندن برى او كون استانبولده بولنورسه مراسم عسكريه برقات دها واسع وپارلاق اولوردى . جمعه كونى ييلديز جوارنده ايركندن آمد وشد باشلار ، بشكطاش ونشانطاش طرفلرندن اونيفورمه‌لى پاشالر ، ضابطلر ، سياه ردينغوتلى ،استانبولينلى

---

[*] بو عباره‌يى دور حميديده انتشار ايدن غزته‌لردن برينك بر جمعه ايرتسى كونكى نسخه‌سندن اقتباس ايتمش اولديغمزى قارئين كرام البته آكلامشلردر . بو فقره او زمان غزته مطبعه‌لرنده عين مألده و فقط ايكى اوچ مختلف طرزده محرر و مرتب اوله‌رق حفظ ايديلير ، بوصورتلردن صره ايله بر دانه‌سى جمعه ايرتسى نسخه‌سنك باش طرفنه قونيليويرردى .

سیویللر ، سفارت مأمورلری ، قونسلوسلر ، اجنبی سیاحلر آرابه‌لرله آقین آقین ییلدیز وحمیدیه جامعنه طاشنیرلردی. جامعك قارشیسنده سیاحین اجنبیه‌یه مخصوص کوشکی عبدالحمید طقوز سنه اول بروهمه تبعاً بر کون ایچنده ییقدیرمش، اجانبك سلاملق رسمنده حاضر بولنملری ایچون درلو درلو مشکلات ایجاد ایتمش ایدی .

سفرانك کفالت ذاتیه‌سی اولمدقجه سلاملق یرینه هیچ بر اجنبی قبول ایدلمزدی .

اوکله‌یه طوغری شهرك نقاط مختلفه‌سندن حرکت ایدن اوچ ، درت بیك قدر عسکر ، اوکلرنده موزیقه اولدیغی حالده ییلدیز یوقوشنی چیقمغه باشلار. بالاده ذکر اولنان ایام فوق العاده‌ده پیاده ، سواری وطوپچی عساکرینك مقداری اون بیکی تجاوز ایدردی . قطعات یارم ساعت ایچنده محل مخصوصلرینه کلوب طوررلر ، آندن صکره کردونهٔ همایونك کچه‌جکی یوله تنظیفات آرابه‌لریله یوقاریدن آشاغی‌یه قوم دوکیلیر ، برسوری خدمه یرلرده‌کی اوفق طاشلری طوپلاردی . بر بوروسسی !... ضابطلر قوماندا ویرر ، عسکرلر سلام طورور . والده قپوسندن آشاغی‌یه طوغری . قاچ آرابه‌نك ایندیکی کوریلیردی . بو ، حرم همایون ایدی . حرم آرابه‌لری جامع آولیسنك صول طرفنه کلوب طورور، بوراده بارکیرلر و آرابه‌لرك اوقلری چیقاریلوب آرابه‌لر بر برینه یاناشدیریلر ، اطرافنی‌ده برسوری حرم اغاسی احاطه ایدردی .

آندن صکره نوبت صره‌سیله سلاملق رسمنده حاضر بولنه‌جق اولان ارکان وامرا کلیر . بونلر اولجه مابین آولیسنده طوپلانوب یوقلمه ایدلدکدن صکره کوچك رتبه‌لیلر اوکده وفریقه قدر بیوك رتبه‌لیلر کریده اولمق اوزره ایکیشر اوله‌رق جامع آولیسنه کلوب جامعدن آولینك قپوسنه قدر اوزون بر صف تشکیل ایدرلردی .

بونلر یرلرینه کلوب طوردقدن صکره یوقاریده یکی بر منظره دها پیدا اولور ، کران وقار برطاقم ذواتك کلدکده اولدقلری کوریلیردی . بوکلنلرك وقارنده‌کی آغرلق برجهتدن هپسنك وزیرومشیر اولمسندن ، دیکر جهتدن‌ده ایچلرندن پك آزینك نقلت بدنیه‌سنك یوز کیلودن نقصان بولنمسندن نشأت یدردی . بونلر میاننده برهفته مدت بر برینك آیاغنه ایپ طاقمله اوغراشمقدن

بشقه‌هیچ برایش کورمامش اولان بعض کسانك خصملریله یان‌یانه وکمال نزاکتله قونوشه‌رق بورودکلری کوریلیردی .

دها صکره باشده سرکاتب تحسین پاشا اولدیغی حالده مابین کاتبلری ومابینجیلر، خدمت دولتده بولنان آوروپالی مأمورین ملکیه کلیر، بونلرده جامع آولیسنك صاغ طرفنده اخذ موقع ایدرلردی .

دها صکره شهزاده‌لر ، عبدالحمیدك یالکز کندی اوغلری ، کیمی آتله کیمی آرابه ایله کلیر ، بوغروپ ده خنکارك جامعه چیقه‌جغی نردبانك یاننده اخذ موضع ایدردی .

بش دقیقه انتظار ، هرشی حاضر ، هرکس یرلی یرنده . خفیه‌لر دخی وظیفه‌لری باشنده . اون ، اون بش قدر سلاحشورده خنکار محفلی نردبانك اوکنده طوریبور . بربورو سسی دها!... منارده مؤذن افندی اذان اوقومغه، موزیقه مارش حمیدیه‌یی چالمغه باشلایور ، عسکر سلام طوریبور . سلطنت قپوسندن خنکارك آرابه‌سنك چیقدیغی کوریلیور .

الك اوکده وایچه برمسافه‌ده کیدیش مدیری یوریبور، آلك آرقه‌سنده آتلی ایکی یاور ، نهایت خنکارك یاریم آچیق فایطونی . عسکرلر پادشاهم چوق یشا دیه باغیرر ، جامع آولیسنده‌کی پاشالر یرلره قدر اکیلوب تمنا ایدر . خنکار آرابه‌سنده دیم‌دیمك اوطورمش الیله سلام ویرر. اوزرنده‌کی عسکر قاپوطنك کوکسی آچیق . خاندان آل عثمان نشانی کورینیور. بشقه بر نشان وعلامت یوق . عبدالحمیدك کولدیکنی هیچ کورن اولمامشدر . یالکز اوغللرینك اوکنه کلدیکی وقت اونلره باقه‌رق تبسم بیورردی . غایت جدی کورینیر ، کندیسنی زنده وتام‌الصحه کوسترمکه چالیشردی . نردباندن سرعت وسهولتله چیقوب اینردی . یالکز فسنی ایکیده برده‌دوزلتمسندن عصبی اولدیغی وانزوانی سون بوذاتك هرهفته خلق آره‌سنه چیقمق مجبوریتنی برعذاب تلقی ایلدیکی آکلاشیلیردی .

بونکله برابر عبدالحمید صوك کوننه‌قدر ـ بردفعه مستثنا اولمق اوزره ـ جمعه سلاملغنی هیچ بروقت ترك ایتمامشدر ۱۳۱۰ سنه‌سی حرکت ارضندن صکره دها هرکس جامعه کیرمکه قورقارکن عبدالحمید کالاول سلاملغه چیقمش، ۳۱۶ ده طولمه باغچه‌ده معایده اثناسنده زلزله اولدیغی وقت معایده‌یی یاریده براقوب قاچمامش ، ۳۱۱ ده ارمنیلرك بانقه‌یه هجومی اوزرینه استانبولده

قتال وقوعه کلدیکی و هرکس خنکاره سوء قصد وقوعندن قو
او ینه سلامتی فوت ایتمامشدر. بومبا حادثه‌سی شخصنه طوغریه
سوء قصد اولدیغی حالده ایرتسی هفته سلاملقه ینه چیقمش، خلاصه و فوسیز
اخبارات، تهدیدات و درلو درلو اخافه‌لر آنی بو مجبوریتی ایفادن منع ایده‌مامشدر.

عبدالحمید جامعه کلیرکن آرابه‌سنك اطرافی و آرقه‌سی بر سوری مابینجی، یاور، بندکان، سلاحشور، خفیه و خدمه ایله محاط بولنوردی. آرابه‌ده اوللری قارشیسنده پلونه قهرمانی غازی عثمان پاشا اوطوروردی. مشارالیهك وفاتندن صکره مابین مشیرلکی هیچ کمسه‌یه توجیه ایدلمامش ایسه‌ده آرابه‌ده موقعنی سرعسکر رضا پاشا اشغال ایدردی.

کردونهٔ همایون نردبان اوکنه کلوب توقف ایدنجه خنکار اینر، شهزاده‌لری و کلابی سلاملار، صکره اك صادق بنده‌کانندن برقاچی آرقه‌سنده اولدیغی حالده نردبانی چیقار، کوزدن غائب اولوردی. سائسلر آرابه‌یی حرم آرابه‌لرینك یانینه چکرلردی. مشیران و وزرا دخی جامعه، آلت قاتده کندیلرینه مخصوص اولان محله کیررلردی.

نمازباشلار، جامعك درونده زنکین، فقیر هپ برآراده حضور رب العالمینده سجده بر محمدت وعبادت اولور. ایچریده جماعت مشغول عبادت ایکن بحث ایتدیکمز اوطه‌ده طوپلانمش اولان اعاظم رجال دولت، افندیلرینك امرینه انتظاراً مصاحبه‌یه طالار، سیغاره‌لرینی ایچرلردی.

نماز دوام ایتدیکی مدتجه خنکارك قپوسنك اوکنده پرسلاح ایکی سلاحشور بکلر. ظل ظلیل خدا دخی محفله کیردکدن صکره اوراده‌کی ماصه‌نك باشنه اوطورور، سیغاره‌سنی یاقار، آشاغیده‌کی جماعت مسلمین نمازی بیترنجه‌یه قدر، خفیه‌لرك سلاملقه وسفرا واجانب موقعنده کیملر بولندیغنه دائر ویردکلری ژورناللری اوقور. ایجاب ایدنلری نزدینه چاغیررق اوامر شفاهیه ویرر. مابینجیلردن برینی، اکثریا امین بکی اجنبیلرك بولندیغی محله کوندره‌رك سلامنی تبلیغ، چای، قهوه، شکر، سیغاره اکرام وتوزیع ایتدیرر.

ایشته هرکس ذات حضرت خلافتپناهی‌یی نماز قیلیور ظن ایتدیکی برصره‌ده او، بونجه محافظلره رغماً بلکه سجده‌یه وارمقدن قورقه‌رق کندی ایشلرینی کورمکله مشغول اولوردی. آولیده ارادات سنیه‌یی اجرا ایچون یاورلر براورایه بر بورایه قوشار، طورورلردی.

نماز يارم ساعت قدر دوام ايدر ، بو اثناده ، خنكار بلكه عودتده بردانه‌سنه بينر احتماله بناءً جامعك آوليسنه بش ، آلتى آت كتيريليردى . جامعدن سرايه عودتنده آته بينديكى اوللرى واقع اولوردى . فقط بو عادتدن واز كچديكى خيلى سنه اولدينى حالده آتلرينه احتياطاً حاضر بولنديريليردى .

اكر رسم كچيد اجراسى امر اولنمزسه سلاملغه كلن عسكر ، خنكارك عودتندن اول قشله‌لرينه دونرلردى . چونكه عودت آرتق سلاملق رسمندن معدود دكل ايدى . عبدالحميد بو اثناده دها خفيف بر آرابه‌يه راكب اولوب ديزكينلرى‌ده كندى قوللانيردى . آرابه‌ده نه آرابه‌جى ، نه سايس هيچ كمسه بولنمزدى . آرقه‌سندن وكلا ، پاشالر ، ياورلر ، خدمتكارلر قارمه‌قاريشيق اوله‌رق سراى قپوسنه‌قدر قوشاردى . اولرنده بر اوطه‌دن اوبر اوطه‌يه يايا كتمكه اوشه‌نن اختيار وشيشمان پاشالر ، خنكارك حركتنى تسهيل ايچون كردونهٔ همايونك تكرلكنى طوتوب ايتمكده مسابقه ايدر كبى بربرلرينى ايتوب قاقارلردى .

جامعدن‌ده جماعت طيشارى‌يه دوكيلير ، حرم آرابه‌لرى تكرار قوشولور . بونلرده قادينلرك پنجره‌لردن آتدقلرى اوفاقلقلرى قاپمق ايچون باركيرلرك آياقلرى ، آرابه‌لرك تكرلكلرى آلتنده‌يوورلانان سائله آره‌سندن كچه‌رك عودت ايدرلر . اورته‌ده قالان سرچى غلبه‌لكنك كورولتيسى اون دقيقه‌دها دوام ايدر . اوندن صكره ييلديز اوكنك ينه اسكى سكوتى عودت ايلردى .

عبدالحميد ايچون آلايلرك اك مزعجى ، اك خوشنه كيتميانى خرقهٔ شريف آلايى ايدى . بو آلايك استانبولده طوپقپو سراينده اجراسى معتاد اولديغندن عزيمت وعودت كندى وهم وخيالنجه پك چوق تهلكه‌لره معروض وبناءً عليه تقيدات فوق العاده اتخاذينى مستلزم ايدى . ضبطيه ناظرى ، بندكانى وخفيه‌لرى كنديسنك نقدر قورقاق اولديغنى بيلدكلرندن رمضانك اون بشى تقرب ايتدكجه خاطر وخياله كلمز فساد جمعيتلرى وسوء قصدلرك انواعنى ايجاد واختراع خصوصنده بربريله رقابت ايدرلردى . رسمى وخفى مأمورين ضابطه دها بر آى اول ايشه باشلايوب عبدالحميدك او مشئوم كونى تقرب ايتدكجه تقيدات تزييد وتشديد ايديليردى . خنكارك كچمسى ملحوظ اولان كذركاه اوزرنده‌كى خانه‌لرك كافه‌سنده تحريات موشكافانه اجرا ايديلير ، سكانك بر دفترى تنظيم ايديله‌رك خنكار كچركن اودن چيقملرى هله پنجره‌ده قطعياً طورماملرى تنبيه ايديليردى . حتى اجزاخانه‌لرله اجزا دپولرندن‌ده قابل اشتعال مواد قالديرتيليردى .

قلورات دوپوتاسك اشتعال خاصه‌سى نظر دقته آلنه‌رق بو علاجك ممالك عثمانيه‌يه دخولى منع ايدلمش ايكن بالاخره مادهٔ مذكوره‌نك معالجاتده قوللانيلمق اوزره آزار آزار جلبى ايچون اجزاجيلره ينه مساعده ويرلمش ايدى . هر اجزاخانه‌ده بولنه بيله‌جك مقدار معين ايدى. فقط درسعادتده‌كى ٢٣٠ اجزاخانه ايله اجزا ديوسنده موجود مقدارلر بر آره‌يه كتيريليرسه ذات شاهانه حقنده بر سوء قصده كفايت ايده‌جكى بر ايشكذار خفيه طرفندن اخبار ايدلمكله خرقهٔ شريف آلايى صباحى بتون اجزاخانه‌لرله ديولرك تفتيش و قلورات دوپوتاس شيشه‌لرينك تمهير ايدلمسى ايچون ضابطه‌يه امر ويرلدى . بعض اجزاجيلرك قلوراتلرينى قاچيرمغه وقت بوله‌مامىلرى ايچون تحرياتك عينى ساعتده اجراسى دخى لازم اولديغندن آلنان امر دائره‌سنده حركت ايديله‌رك پادشاه غير ملحوظ وموهوم بر سوء قصددن قورتارلمشدر .

مقدملرى عبدالحميد طوپ قپو سراينه قره‌دن آرابه ايله كليردى . بو مناسبتله شونى ده سويليه‌يم كه عبدالحميد بر قضا وقوعنده آطلايوب قورتيله‌مامق احتمالنه مبنى قپالى آرابه‌يه هيچ بنمزدى. فايطوننك يارى قپالى اولان كوروكنك‌ده مشين قاپلامه‌سيله ايچنده‌كى چوخه آستارى آره‌سنده برطبقه چليك زره‌لوحه‌سى واردى . بو صورتله ارقه‌دن كله‌جك قورشوندن مصون قاله‌جغى كبى قارشيسنده‌ده غازى عثمان پاشا كبى حرمت ومحبت عامه‌يه مظهر بر ذاتى اوطورتمسى‌ده هپ سوء قصد احتمالنى آزالتمق مقصدينه مبنى ايدى . آرابه‌سى غايت سرعتلى كيدردى . صكره‌لرى عبدالحميد قره كوى كوپريسندن كچمامك ايچون دكز طريقنى كشف ايتمشدر . آرابه ايله ييلديزدن طولمه‌باغچه‌يه اينر، اورادن واپور ايله سراى برونه كچردى . مع مافيه خنكارك دكزدنمى قره‌دنمى كچه‌جكى ايچه آكلاشلمامق ايچون ضابطه‌جه قره يولنده دخى تقيدات ينه كما فى السابق اجرا ايديليردى . كذركاهنده بكليان خلقى ساعت واستقامت مرورى حقنده صوك دقيقه‌يه قدر شبهه‌ده براقمق عبدالحميدك محافظهٔ نفسى ايچون اتخاذ ايتديكى تدابير جمله‌سندن ايدى. واپورله سراى برونه چيقدقدن صكره تكرار بر آرابه‌يه بينه‌رك طوپقپو سراينه كيدردى .

مابین همایون وبندکان

عبدالحمیدك بندکانی یعنی منحصراً خدمت ذاتیه‌سنده بولنانلر اسکی و یکی خدمتکارانندن مرکب ایدی . بعضلری تخته جلوسندن پك چوق زمان اول خدمته کیرمشلر بر طاقملری‌ده بوخدمته صکره‌دن داخل اولمشلردی .

عبدالحمیدك قدیم امکدارانی حقنده لطف وتوجهی بعضاً ضعف درجه‌سنه قدر واریردی . بونلر میاننده ذکره شایان اولنلر طبیب خصوصیسی واسکی طالقاووغی دوقتور ماورویه‌نی پاشا ، باش مابینجی عثمان بك ، باش کاتب سابق ثریا پاشا ، فریق احمد جلال‌الدین پاشا ، قپوجی باشی حاجی مصطفی آغا ، باش مابینجی حاجی علی پاشادر .

بونلردن احمد جلال‌الدین پاشا پك زیاده مظهر اعتمادی اولمش ومیرالایلغنده سر خفیه عنوانی آلمش ایدی . احمد پاشا کوچك یاشده ایکن فقیر و بیکس بر چرکس کوله‌سی اوله‌رق استانبوله کلمش ، حرم همایونه آلنوب عبدالحمیدك والده‌لکی طرفندن بیودلمشدر . ولی نعمتنه قارشی فرط صداقتی اولمغله و آنك صوك درجه مظهر اعتمادی بولنمقله‌برابر عفت واستقامت وجدانیه‌سندن طولایی یدی‌دفعه سورکونه کیدوب کلمشدر . احمد پاشانك دها ایلریده بالوسیله‌اسمی دفعاتله کچه‌جکی جهتله شمدیلك یالکز شوتدرله اکتفا ایده‌لم که : کوچك . عاجز ومظلوملرك مظهر محبتی ، بیوك وظالملرك منفوری اولان پاشا ، موقع اعتماد واقتدارده بولندیغی‌مدتجه هپ قوت وقدرت‌صاحبی اکابرظلمه‌ایله چارپیشیردی . جسور وجرأتکار اولدیغندن مدیون بولندیغی حیاتنی ، اوغورنده فدا ایده‌جك قدر صداقت کوستردیکی افندیسنك ضعف خائفانه سوقیله ارتکاب‌ایتدیکی افعالی شدتله مؤاخذه‌دن‌ده چکنمزدی .

سرای آنتریقه‌لرندن صوك درجه تنفر ایدر وولی‌نعمتنك کندیسنه تودیع ایلدیکی وظیفه‌یی حقیقی برنفرت واستکراه ایله ایفا ایلردی . دیردی‌که :

— برکت ویرسون ، بولندیغم مقامك بنده حاصل ایتدیکی استکراهی

تلافی ایده‌جك وسیله‌لر بولیورم . بونلرده ممكن مرتبه چوق ایيلك یاپمق وبالخاصه یوكسك موقعلرده بولنان خصملرینك بغیر حق اتهام ایتدكلری معصوم بیچاره‌لری ظلمدن قورتارمق كبی شیلردر .

شو حركتندن طولایی دوستندن چوق دشمنی اولدیغنی كندیسی‌ده بیلیرو :

— شمدی‌یه قدر اوزرمه بر چوق دفعه‌لر قاتللر هجوم ایتدیلر . فقط نه چاره ؟ قدرده نه وارسه او اولور . بو كونه قدر علیهمده‌كی سوء قصدلرك هپسی لله‌الحمد نتیجه‌سز قالدی دیردی .

ییلدیز پارقنده چادر كوشكی

اصل مابین همایونك تشكیلاتی بروجه آتی ایدی :

١ . مابین مشیریتی : بو وظیفه آخر عمرینه قدر غازی عثمان پاشا مرحوم طرفندن ایفا ایدلمش ، مشارالیهك وفاتندن صكره منحل قالمشدر .

٢ . دارالسعادة‌الشریفه یعنی قیزلر آغاسی : غنی آغا — بتون حرم آغالری وكوله‌لر بونك معیتنده وییلدیزده‌كی تكمیل قادینلر تحت امرنده ایدی . بتون مصارفی خنكار طرفندن تسویه ایدلمكله برابر شهریه ٣٠,٠٠٠ غروش‌ده معاش آلیردی . رتبه‌سی ، اعتبارجه وزارتك فوقنده وصدر اعظم ، شیخ‌الاسلام ، امیر مكه ، خدیو مصر وبلغارستان پرنسی مرتبه‌سنده ایدی . نفوذجه بونلرك هپسنه‌ده فائق ایدی. دارالسعادة الشریفه آغالری سلاطین سالفه زماننده دولتك

سیاسیاتنه‌ده مداخله‌ایله بیوك روللر اوینامشلردر. عبدالحمید ثانی زماننده‌کی قیزلر آغالرندن یالکز حافظ بهرام آغاسیاسیاته مداخله‌سیله مشهوردر. بوذات حائز اولدیغی نفوذی یالکز سیاسیاتده استعمال ایله قالمیوب تشبثات مالیه ایچون امتیازلر آلمق ایچونده قوللانمشدر.

حتی حافظ بهرام آغانك خاکپاینه یوز سورنلر میاننده‌بانق عثمانی مدیری انکلتره‌لی متوفی فورستر کبی آوروپالی اکابر بیله‌واردی. دور حمیدی‌رجالندن بر چوغی مقام، اعتبار وثروتنی بو آدمه مدیوندر.

خلفی یاور آغا عبدالمجید زماننده قالمه حرم آغالرندن اولوب خارج ایله همان هیچ مناسبتده بولنمزدی. اوزون بویلی، شیشمان، قامتی سننه نسبتله مستقیم دنیله‌جك کبی ایدی. سلاملقده قیمتدار بر باستونه خفیفجه طیانمش، صاغ النك کوچك پارمغنی تزیین ایدن یوزوکك پیرلانطه‌سی کونشده آدم‌عقللی پارلاسون دیه مذکور پارمغنی ایلری‌یه طوغری اوزاتمش اولدیغی حالده مغرورانه بر یورویشی واردی. کندیسی ساکن بر آدم اولوب اك بیوك مراقی ذیقیمت مجوهرات طوپلامق ایدی. آلدیغی اوچیوز لیرا آیلغك قسم اعظمی مجوهرات‌مبایعه‌سنه صرف‌ایدردی. قسم‌جزئیسنی‌وآیریجه آلدیغی بخششلری‌ده بریکدیرردی. سنی یوزه بالغ اوله‌رق وفات ایتدیکی زمان بالطبع بریکدیردیکی پاره‌لری یه‌جك دنیاده هیچ کمسه‌سی‌اولمدیغندن تکمیل‌مجوهراتی و ١٣٠,٠٠٠ لیرا نقدی هپ عبدالحمیده‌میراث قالدی. یاور آغانك سلفی‌حافظ بهرام آغا دخی افندیسنه ٣٠٠٠٠٠ لیرا میراث‌براقمش‌ایدی. بونلراسکی قیزلر آغالرینك ثروتنه نظراً ینه هیچدر.

سلطان محمود اول زماننده قیزلر آغاسی بشیر آغا ١١٥٧ تاریخنده ٦٩ یاشنده اوله‌رق وفات ایتدیکی زمان ٢٠,٠١٨,٠٠٠ کیسه آقچه ٨٠٠ مرصع ساعت و ١٧٠ اکر طاقمی براقمش ایدی. زمان حیاتنده‌ده هیچ خست اثری کوسترمامش، جامعلر، برچوق مکتب، مدرسه وکتبخانه‌لر انشا ایتدیرمشدر. عبدالحمید زماننده‌کی قیزلر آغالری یالکز مجوهرات و پاره طوپلایوب مکتب، مدرسه دوشونمزلردی. غنی آغا سلاملغه چیقدیغی زمان رجال دولت کندیلرینك عظمت وقدرتلرینی اونوته‌رق حضورنده یرلره قدر اکیلیرلردی. ییلدیزده مستخدم حرم آغالرینك عددی یوزیکرمی‌یی متجاوز دکل ایدی.

٣ . حرم همایون مصرف ناظری : حاجی عاکف پاشا

٤ . سر قرین : حاجی علی پاشا . قرین ثانی : مشیر نوری پاشا . قرنا : محمد پاشا ، راغب پاشا ، امین بك ، محمد عارف بك ، بکر بك ، فائق بك ، رضا بك.

حمیدیه جامعنك قارشیسنده بولنان ویلدیزك خارجدن کوریله بیلن یکانه بناسی اولان یشیل پانجورلی ، بیاض ، ایکی قاتلی ظریف کوشك مابینجیلره مخصوص ایدی . بیوك مابین دائره‌سی دنیلان بوبنانك آلت قاتنده مابینجیلردن بر قاچنك اوطه‌لری ، برنجی قاتده مابین مشیرینك ، باش وایکنجی مابینجینك ، معیت سنیه ارکان حربیه مشیرینك دائره‌لری بولنوردی .

مابینده الك بیوك مأموریت مابین مشیریتی اولوب بومقامك غازی عثمان پاشا مرحومك وفاتندن صکره منحل قالدیغنی یوقاریده سویله‌مش ایدك. باش مابینجی حاجی علی پاشا ایله ایکنجی مابینجی نوری پاشانك سرایك ایشلرینه مداخله‌لری چوق دکل ایدی . حاجی علی پاشا مسن وصافدل برذات اولوب وقتیله امتیازلره توسط ایدرك کسب ثروت ایله‌مش ایدی. ٢٥٠ لیرا معاش آلیردی. سلفی اولان عثمان بك عبدالحمید ایله وکلا آره‌سنده مابینجیلك وظیفه‌سنی بیوك بر مهارت ایله ایفا ایله‌مش وفوق‌العاده نفوذ قازانمش ایدی . فقط حاجی علی پاشا پولتیقه‌یه قاریشمیوب یالکز سرایك معاملات روز مره‌سنی اداره ایدردی .

نوری پاشا پاریسده تحصیل ایتمش ، آتاشه میلیترلکله مدت مدیده برلینده بولنمش ، اورادن عودتندن صکره مکتب حربیه‌ده معلملك ایتمکده ایکن سابق باش مابینجی عثمان بك وفات ایله یرینه قرین ثانی حاجی علی پاشا تعیین ایدلدیکی زمان عبدالحمید نوری پاشایی مکتبدن سرایه آلمش وایکنجی مابینجی یاپمش ایدی . بروقتلر سرایده‌کی انشاآته ویلدیزده‌کی فابریقه‌لره نظارته مأمور اولمش ایدی . کندیسی معلوماتلی وفرانسز وآلمان لسانلرینه آشنا بر عسکر اولوب سرای آنتریقه‌لرینه قاریشمزدی.

عبدالحمید سرایده‌کی مأموریتلره تعیین ایدیله‌جك ذواتی بالذات امتحان ایله کندی نصب ایدردی . حیات خصوصیه‌لرینی طبیعت واخلاقلرینی اینجه‌دن اینجه‌یه تدقیق ایلردی. یلدیزده مستخدم مأمورینك کافه‌سنك فطوغرافلرندن مرکب بر قولکسیونی واردی . آله‌جغی مأمورلرك کبارزاده اولمسنه باقمزدی. لیاقت ذاتیه‌سی ، غیرت وفعالیتی اولنلر دها چابوق مظهر اعتمادی اولورلردی. عبدالحمید هانکی مسلکده اولورسه اولسون ارباب اهلیت ودرایتی اصلا کوزندن

قاچیرمازدی . سرایده‌کی ندماسی آره‌سنده فقیر عائله‌لر اولادندن بر چوق کمسه‌لر واردی . بونلر بو بالا موقعه صرف مکتبدن برنجی چیقمق سایه‌سنده ارتقا ایدرلردی . چونکه عبدالحمید ، مکتبلردن بویله اك ایی امتحان ویره‌رك نشأت ایدنلری همان کندی مکتب انسادینه ادخال ایدردی . ماینجیلرك قسم اعظمی‌ده مکاتب رسمیهٔ دولتدن علی‌الاعلا شهادتنامه‌لرله نشأت ایتمش کنجلردن ایدی بر قاچ لسانی مکملاً سویلر ، یازارلردی .

راغب پاشا ، دائما امتیاز مستدعیلرینه میانجیلق و آوروپا فابریقه‌لرینه قومیسیونجیلق ایدرك بو یوزدن بر قاچ سنه ایچنده بر میلیون لیرایی متجاوز بر ثروت جمع ایتمش ایدی . بك اوغلنده اك مکمل واك جسیم بنالر ، آپارتمانلر بو آدمکدر . کندیسی آطه‌لی مهتدی بر روم عائله‌سنه منسوب اولوب اوچ برادرنی‌ده سرایه آلمش ایدی . بری ، سرای اطباسندن عارف پاشا ، ایکنجیسی ییلدیز بغچه‌لری مدیری رؤف بك ، اوچنجیسی‌ده آزوقات ایدی . راغب پاشا ، بر آرالق معهود عزتك پارلامسیله بسبتون کولکه‌ده قالمش ایسه‌ده همان هر کون دها طوغریسی هر کیجه ییلدیز محکمهٔ خفیه‌سنه سوروکلنوب کتیریلن حریت عاشقلرینك استنطاق واستجوابلری صره‌سنده کوستردیکی مهارت ظالمانه وغیرت جانیانه ایله عبدالحمیدك توجهنی اکیسندن دها قوتلی اولمق اوزره یکیدن الده ایتمش ایدی . بو خدمت مهمه آره‌صره کندیسندن آلنه‌رق سابق ماینجی لطفی آغانك اوغلی فائق بکه ویریلیردی .

محمد امین بك ، ماینجیلرك اك معلوماتلیسی اولوب ارباب قلمدندر . متعدد سیاحتنامه‌لر تألیف ونشر ایلمشدر . سلاملق اثناسنده اجنبی دیپلوماتلرینه سلام شاهانه تبلیغنه مأمور اولوردی . بکر وعارف بکلره دخی علی‌الاکثر سیاسی وظیفه‌لر توديع اولنور . عبدالحمیدایله پك صیق صیق نزدینه‌قبول ایتمك ایستمدیکی وکلا آره‌سنده‌واسطهٔ مخابره اولورلردی . عبدالحمید اموردولتی بتون بوماینجیلر واسطه‌سیله رؤیت ایدر ، صدر اعظملر بیله معروضات شفاهیه‌لرنی ماینجیلر واسطه‌سیله تقدیم ایدوب جوابنی‌ده بونلردن آلیرلردی . اوللری ماینجیلر عبدالحمید ایله باش کاتبی تحسین بك آره‌سنده دخی واسطهٔ تبلیغ اولورلر ایدی ایسه‌ده بالاخره تحسین بك خنکارك پك زیاده توجهنی قازانه‌رق کونده برقاچ دفعه‌یانینه کیروب چیقمغه‌موفق اولمش‌ایدی . ماینجیلرك یوز ، یوزاللی لیرامعاشلری وارسه‌ده خنکارله صیق‌صیق کورشوب بول بول احسانلر آلمغه‌وامتیازاستحصالی

تسهیل کبی بیوك ایشلر کورمکه وسیله بولدقلرندن قازانجلری معاشلرینك برچوق مثلنه بالغ اولوردی.

فقط معهود عزت ییلدیزه انتساب ایله اوزمانه قدر هیچ کمسه‌یه میسر اولمیان برصلاحیت نامحدوده‌یه نائل اوله‌رق پرتو اقبالی کوزلر قماشدیرمغه باشلادیغی زمان بتون بومابینجیلرك نجم نفوذ واعتباری ایکی سنه قدر انخسافه اوغرادی.

هم مابینجیلك وهم کاتب ثانیلك وظیفه‌سنی ایفا ایدن عزت پاشا، عبدالحمید ندماسنك الك پارلاغی ایدی. بونك قدر الك سفلی طبقه‌دن الك بالا مرتبه‌یه چیقمش، ینه بونك کبی شاهقهٔ نفوذ وقدرتدن حفرهٔ هولناك نکبته دفعةً سقوط ایتدکدن صکره تکرارا کتساب قوت ایدرك واصل ذروهٔ اقبال اولمش هیچ کمسه یوقدر. عبدالحمیددن صکره دولتك سنه‌لرجه الذی قدرت آدمی، عادتا سلطان ثانی ایدی. ترجمهٔ حالی بیك بر کیجه حکایه‌لرندن برینی آکدیرر.

١٣١١ سنه‌سی صوك بهارنده، استانبولده ایلك ارمنی قیامنی تعقیب ایدن قاریشیق کونلرده بر آفت سماوی کبی ییلدیزده بردنبره پیدا اولمش، فقط ینه او آفت کبی چابوجق مندفع اولوب کیتمامشدر. بالعکس عبدالحمیدك رایت استبدادی اوزرنده نجم پایدار کبی فروزان اولوب طورمشدر.

ماضیسی مشکوکدر. یالکز شامده، بردامله قالمایجه‌یه قدر صیقوب آلمقده صاحب اختصاص هولو پاشا اسمنده بر مرتکبك صلبندن دنیایه کلدیکی، بیروتده ژه‌زویت مکتبنه دوام ایتدیکی معلومدر. مرحوم جودت پاشا ایله برلکده سوریه‌دن استانبوله کلدکدن صکره حرص جاه واقبال سوقیله چابوق ترقی ایتمك ایچون خفیه‌لکه سلوك ایتمشدر.

اوصره‌لرده برکون نصلسه بك اوغلنده سرقل دوریانده‌کی بیلاردو قلوبنه داخل اولور. قلوب اعضاسندن ومأمورین دولتدن برینك دیوارده آصیلی طوران پالطوسنك جیبندن برمکتوب ظرفنك اوجنی کورور عزت بونی اوراق مضرهٔ سیاسیه‌دن عد ایله کمسه کورمدن آلوب جیبنه آتار. بواثناده اللی لیرالق بانقنوطی حاوی برجزدانده غالبا فرقنه وارمیه‌رق ظرف ایله برلکده درجیب ایتمش بولنور. پالطونك صاحبی پاره‌سنك چالندیغنك فرقنه وارير. سارقك کیم اولدیغیده آکلاشیلیر. فقط آره‌سی چوق کچمدن عزتده استانبول تجارت محکمه‌سی رئیسی اولور. عزتك شو جرأتی بك اوغلی دیپلوماسی محافلنده پك مشهوردر.

عزت بالاخره ابوالهدانك وساطتیله ییلدیزه دوامه باشلامش ، طول مدت هرکس کبی سرایه کیروب چیقمش ، نهایت برکون بردنبره عبدالحمیدك بندهٔ خاصی اولەرق اورتەیە آتیلمشدر . اوزمانه قدر سرایده نەقدر صاحب نفوذ واعتبار وارسه هپسنك یرینی طوتمش ، خنکارك یکانه استنادکاهی اولمشدر . عبدالحمید اوزمان کیم ایله کوروشدیسه : «مملکتمده عزت کبی بر آدم وارمشده ، سنەلردنبری بنم خبرم اولمامش . بن بویله بر آدم چوقدنبری آراردم . اونك بوقدر یاقینده اولدیغنی بکا کیمسه سویلهمدی . » دیەیە اونلری مؤاخذه ایدردی . سرایده‌کیلر هپسی عزته دشمن اولدیلر . آنی خنکارك کوزندن دوشورمکه پك چوق چالشدیلر . برآرالق استانبول سوقاقلرینه یاپیشدیریلان اختلالجویانه یافته‌لرك عزتك اثر ترتیبی اولدیغنی ، بوندن مقصدی پادشاهی اخافه ایله آنی هیچ کیمسه‌ایله کوروشدیرمامك خارج ایله مناسبتنی بسبتون قطع ایلك اولدیغنی اخبار ایتدیلر . ولیعهد رشاد افندی‌ایله مناسبات خفیه‌ده بولندیغنی سویلدیلر . بونلرك هیچ بری تأثیر ایتمدی . صدراعظم سعید پاشایی ییلدیزده تهدید واخافه ایله انکلتره سفیری سیر فلیپ کوررینك یاننه التجایه مجبور ایدنده عزتك آنتریقەسیدر دیرلر . عزت بدایتده صدر اعظم خلیل رفعت پاشا ایله‌ده ایی کچینه‌مدی ایسه‌ده خنکارك بواختیاره توجهی غیرقابل تزلزل اولدیغنی کورەرك پولتیقەسنی دکشدیرمش ایدی . اوزمان دها معین بر معاشی یوق ایدی . خنکاردن آره صره احسان آلیردی . برکون خنکار بوکا ، ییلدیز جوارنده براو آلمسی ایچون ۹,۰۰۰ بیك لیرا ویرر . برمدت صکره‌ده اوی آلوب آلمدیغنی صورار . عزت « خیر! » جوابنی ویرر . خنکار « پاره‌یی نه یاپدك ؟ » دیه سؤال ایدنجه جواباً « بورچلرمی ویردم . آله‌جقلیلر صیقشدیردیلر . بونلری باشمدن صاومق ، کوزل براو آلمقدن دها ایی‌در دیدم » دیر .

عبدالحمید برمدت سکوت ایتدکدن صکره : « ایی یاپمشسك بورج ، دنیاده اك فنا شیدر » کلام حکمت آموزینی صرف ایدرك بندهٔ خاصه‌ده خزینهٔ خاصه حسابنه براو یاپدیرر .

عزتك کوزدن دوشورتدیکی ماینجیلر وسابق بنده‌لر طورمق ، دیکلنمك بیلمدیلر . ابوالهدا دخی دشمنلری صره‌سنه کچدی . عزتی سرایه بالذات صوقان ابوالهدا برکون حضوره چیقمغه موفق اولدیغی صره‌ده خنکاره شو سوزلری سویلمشدر : « عزت اویله اخلاقسز بر آدمدرکه برکون ذات اقدس

خلافتپناهیلرینه ووطنه خیانت ایدر ، مملکتی بیله صاتار . هر کسک نظرنده اوبرخائندر. پاشاهم ، بوآدم سنیسون وسکا صداقت کوسترن بتون ناموسلی قوللرکی سندن اوزاقلاشدیرمق ایستیور . بویله برحرابنی یانکده نه ایچون طوتیورسك ، دفع ایت ، کتسون . » ابوالهدا بوسوزلری سویلدکدن صکره طیشاری چیقمش وطول مدت بردها حضوره کیره مامشدر . خنکاره ، عزت علیهنده سوز سویلك جرأتنده بولنان راغب وعارف بکلرده عینی معامله یه اوغرامشدر . عزتك نفوذی ایسه آرتدقجه آرتمشدر . « ارادات شفاهیه تبلیغنه مأمور » عنوانی آله رق بو صفتله ایستدیکی زمان پادشاه نامنه سوز سویلك حقنیده قازانمش ایدی . صورت دائمه ده نوبتجی ماینجی صفتیله آرزو ایتدیکی زمان حضوره کیرمك صلاحیتنیده حائز ایدی. اك نهایت کاتب ثانی عنوانیده آله رق باشکاتب تحسین بك تماماً منکوب براقیلدی . زیرا ماینه کلن اوراقك کافه سنك برر صورتیده عزته ویرلمك اصول اتخاذ ایدلدی . بوحال ایچه زمان دوام ایله عزت یلدیزده یکانه مرجع خاص وعام اولدی . تکمیل نفوذ حکمرانیی النه آلدی . اکر عزتك خنکارعلیهنده برتصوری اوله یدی ، اوزمان بلانی بلا مخاطره اجرا ایدر ، عبدالحمیدی هیچ برخارقه قورتاره مز ، هیچ براخطار ، هیچ برنصیحت عزتك خبری اولمدن خنکارك واصل کوش اطلاعی اوله مزدی . فقط عزت بویله بر سوء قصدده بولنمیه رق عبدالحمیدك یکانه عقل خواجه سی اولمقله اکتفا ایدوب دشمنلرینك تعرضاتنه هیچ قولاق ویرمدی . « نده یم ؟ دیردی . بکا ایلك ایده بیله جك هیچ بردوستم یوق. دشمنلرمك دیلندن بکا فنالق کله بیلیر. بنجه یالکز برکمسه نك سوزی مسموع ومقبولدر . اوده پادشاهدر »

شهرمز محافل دیپلوماتیقیه سی بدایتده عزتك شدتله لهنده ایدی. یوزینه قارشی « اشك ! خرسز ! » دینکدن هیچ بری ابا ایتمزدی . برروس دیپلوماتی برکون عزتی یلدیزده کندی اوطه سنده طوقاتلامشدر. فقط عزت بوندنده متأثر اولمامش ، سله حقارتی هضم ایتمشدر. عزته اسناد ایدلمدك هیچ برفنالق قالمامشدر . ١٣١١ سنه سی پایتختده وقوع بولان ارمنی قتالك مرتبی ، کرید اغتشاشاتنك مسببی اولمق اوزره اتهام ایدلمش ، فقط او ، ینه موقعنی محافظه ایتمشدر. دیپلوماتلرده نهایت بونك یالانلرینه ، حیاسزلقلرینه آلیشمشدر . هرشیده یالان سویلك ، عالمی اغفال ایتمك اك بیوك هنری ایدی. شیطانی ایدی ، انساندن

بشقه برمخلوقی ایدی . نه ایدی ؟ هرحالده چالشمق خصوصنده‌کی قوتی طاقت بشرك فوقنده ایدی . عبدالحمیدك ، عزتی مساوینه بهمه‌حال مطلع اولدیغی حالده بونجه زمان یاننده طوتمسی شبهه‌سز بو فرط مساعیسنك خوشنه کیتمش اولمسندندر. عزت خنکارك یانندن هفته‌لرجه آیرلمزدی. دائرهٔ خصوصیه‌نك ناظر بولندیغی طیش آولینك بیوك قپوسی قارشیسنده طار ، اوزون برقاتلی اخشاب بربنا واردر . بوراده مصاحبلرله کیدیش مدیری حاجی محمود افندینك وطبیب خصوصینك اوطه‌لری واردی. برنجی قاتده اوطه‌لرك اك کوچك واك عادیسنده عزت اوطوروردی . بو اوفاجق اوطه اونك هم ایش هم یمك، یتاق ومسافر

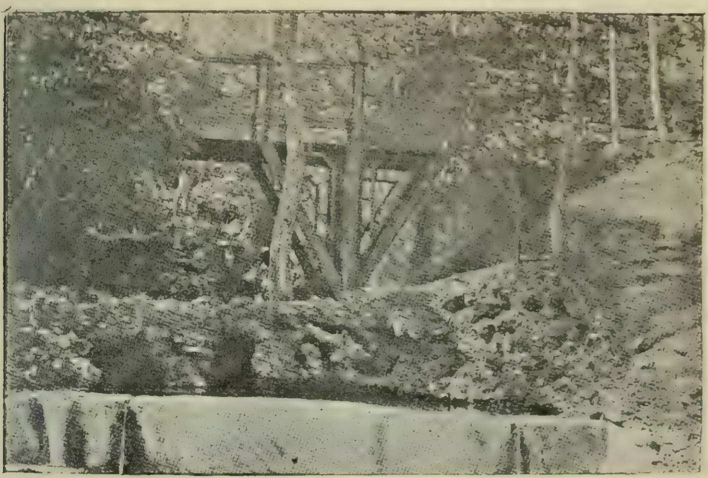

ییلدیز پارقی مناظرندن

قبول اوطه‌سی ایدی. بو طاراجق پرده‌بری کندینه، دیکرلری کاتب خصوصیلری علی رضا و محمد عزت بکلره مخصوص اوچ یازیخانه ایله ایکی اوفق سیغاره ماصه‌سی ، بش صندالیه وبرقاریوله واردی . یازیخانه‌لرك اوزری دائما کاغد ییغینلریله طولو بولوردی . مذکور ایکی کاتب حارل حارل چالیشیرلردی . بش صندالیه‌نك صورت دائمه‌ده اون مسافری اولوردی . عزتك کندیسی هروقت بوراده بولنمزدی . صباحلین ایرکندن خنکارك یانینه کیدر ، بعده اوطه‌سنه عودتله برقاچ دقیقه اوطوردقدن صکره تکرار سرای همایونه قوشاردی. آقشامه قدر بومنوال اوزره ایکی آرده طولاشیردی .

اوشاغی عبدالرحمن اوکله‌ین وآقشام اوزری یمك صحنلری باشنده افندیسی

کلنجه‌یه قدر اکثریا ساعتلرجه بکلر . اوکلنجه اوفق برماصه‌نك اوزرینه بیوك برتپسی قونیلوب اوزرینه‌ده صحنلرك هپسی بردن دیزیلیردی . عزت، قوجه بردولتك چرخ اداره‌سنی تدویر ایدن بوصاحب قوت غایت عجله یمك ییر ، اوکله ویا آقشام طعامنی، هرصحندن قارمه قاریشیق برلقمه آله‌رق اعظمی ایکی اوچ دقیقه‌ده بیتیردی . عزت، بوایکی دقیقه ایچنده بیله بوش طورمیوب چالیشیر ، برطرفدن یمك ییرکن ، دیکر طرفدن اوراق کوزدن کچیریر ، نوطلر یاپار ، ارباب مراجعتی قبول ایله نه‌ایستدکلرینی صورار، جوابنی ویرردی . الك بیوك مأمورین دولتی بیله برایکی سوزله استجواب ایدوب صاواردی .

ییلدیز پارقی مناظرندن

عزت لاویانم برجواب ویردیمی ویاخود باشیله بر اشارت یاپدیمی ، ایشك بیتمش ، اوراده دها زیاده طورمغه حاجت قالمامش اولدیغی آکلاشیلیردی . عزت ، تمثالری وهرکلنه ، ایسترسه کبار دولتدن اولسون ، کیروب چیقدقجه آیاغه قالقمغی اضاعهٔ وقتی موجب تکلفات زائده‌دن عد ایله لغو ایتمش ایدی . یورولمق اونك ایچون دکل ایدی . عادتا اوچار کبی یورودی .

کیجه کچ وقت، اکثریا نصف اللیلدن برایکی ساعت صکره یتاغه کیرر، بش آلتی ساعت صکره قالقاردی . عزتی زیارت ایچون سرایه نقدر ایرکن کیدلسه آنی اوطه‌سنده قبوله مهیا بولمامق قابل دکل ایدی . بر ویا ایکی ساعت صکره‌ده خنکار چاغیرتیردی .

عزت اوينه هفته‌ده بر دفعه جمعه کیجه‌سی کیدوب برقاچ ساعت قالیر، جمعه کونی صباحلین ایرکندن تکرار ییلدیزه عودت ایدردی. حال وطورنده اصلا یورغونلق اثری کورولمزدی. کوزی باقدیغی یری اویه‌جق کبی نافذه، صورتی سرت، رنکی انسانه تیتسنمك ویره‌جك درجه‌ده صغوق، وجودی غایت چویك، حرکاتی سهل وسریع ایدی. فرانسزجه‌یی پك پارلاق دکلسه‌ده اولدقجه سریع سویلدیکی ایچون آوروپالیلرله بلا واسطه وسرعتله آکلاشه‌بیلیردی.

عزت، ترقی وتعالی ایله تعریف ایتدیکمز شو موقع اقباله صعود ایدنجه‌یه قدر اوطوردیغی بوکوچك اوطه‌یی براقوب بیوجك برقاچ اوطه دها ضبط ایتمك صورتیله ییلدیزده ایدن ابی‌یه یرلشمکه باشلادیغی کوندن اعتباراً انحطاطه‌ده باشلادی. ایلك ضربه‌یی، ییلدیزده‌کی قومیسیون عالیٔ عسکریده کاتب صفتیله بولندیغی صره‌ده ارتکاب ایتدیکی ساخته‌کارلقلر اوزرینه ییدی. فقط بری چیقدقجه یرینه دیکری قائم اولور، یدی جانلی مخلوقات قبیلندن اولدیغندن کنج ترکلرك حرکاتی کرمی پیدا ایدر کبی اولدیغی بر صره‌ده بونلردن دردست ایدیلنلری استجواب مأموریتیله سرایده تکرار غیرت وفعالیتنی کوسترەجك برموقع الده ایتمکه موفق اولدی. یونان حربنك حین ظهورنده تکرار دوشدی. صلحی محافظه ایچون استعمال نفوذ ایشی ضمننده کندیسنه برطرفدن کلیتلی پاره ویرلمش اولدیغی حقنده‌کی روایتك صحتندن شبهه‌یه محل براقمیه‌جق درجه‌ده شدتله حربك علیهنده بولندی. حربك بزم ایچون فائده‌لی اولمیه‌جغنه خنکاری اقناع ایده‌بیلمك اوزره باشقوماندان ادهم پاشانك اردونك حاضر بولندیغنه، اعلان حرب زماننك آرتق کلمش اولدیغنه دائر کشیده ایتدیکی اوچ قطعه تلغرافنامه‌یی کتم ایتدی. نهایت سرعسکر ایشی میدانه چیقارمغله عزت تکرار دوچار منکوبیت اولدی.

بومسئله‌یه دائر سرعسکر سابقك شو سوزلری‌ده شایان استفاده اولمغله بورایه قید ایدلدی:

«باروت قوقولرینك ویردیکی لزوم اوزرینه مجلس وکلا مابینه جلب ایدیله‌رك کویا کیفیتك مذاکره‌سنه مأمور اولدی. عزت، حرب طرفی التزام ایدلمامك اوزره تبلیغات قاقلو برطاقم تلقیناتده بولونیوردی. مجلس مابینده

علی‌التمادی ٥٦ ساعت قالدی . برآره‌لق صدر اعظم خلیل رفعت پاشا طوبخانه مشیری ذکی پاشانی (!) یاننه چاغیره‌رق بعض اوراق کوستردی . عزتك بومسئله‌ده دولت علیه‌یی حربی قبولدن منع ایلمسیله عظیم برمکافات نقدیه‌یه دسترس اوله‌جغنك تواتراً شیوع بولدیغنی تأیید ایتدی وکیفیتك اسماعنه مسارعت ایدلدی . بعدالمذاکره عزتك اوکنده صدراعظم پاشا رأی طوپلامغه باشلامسیله اولا نافعه ناظری محمود جلال‌الدین پاشا حرب علیهنده ادارهٔ لسان ایتدی . ایش، صره‌سیله یوقاروليه‌رق بحریه ناظری « بن اکثریة، تابعم ! » دیدی . نوبت کلام بوعاجزه کلنجه : وضعیت سیاسیه‌مزی تصویر ومهالك ومخاطری تجسیم ایدرك حربدن امتناعك انتحار اولدیغنی ، موت ، محقق ، انقسام حاضر بولندیغنی آکلاتدم . درعقب ایشك رنکی دکشدی .

عزتك شبهه‌سز حکایهٔ حال ایتمك اوزره اورته‌دن سیلندیکی کورلدی . ومذاکره درعقب منقطع اولدی . هرکس کمال یأس واندیشه ایله محافظهٔ سکوت ایدییوردی . بوحال بر بچق ساعت قدر امتداد ایتدی . عزت عودتنده « حربك ضیاعی دولت ایچون ناقابل تعمیر بر ضربهٔ مهلکه اوله‌جغی جهتله ابی دوشونلسی » صورتنده برارادهٔ تبلیغ ایتدی .

بو امرك کلمه‌لرله مصرح اولمیان مضامین واسعه‌سنی، وسعت شمولنی عزتك اوضاع واطواری اتمام ایدییوردی . مذاکره تکرار باشلادی . هیئتدن بعضلری اردونك مصارفنی ایلری‌یه سوردیلر . مؤخراً تلقی اولنان فرمان همایون اوزرینه یکیدن رأیه مراجعت ایدلدی . شو آره‌لق آره‌ده صره‌ده آرقداشلرك برر ایکیشر طیشاری‌یی چیقه‌رق عودت ایتمکده اولدقلری کوریلیوردی . بونلره طیشاریده عزت طرفندن بر قوت تلقیح اولنیورکبی ایدی . عودتلریله برابر طور و حرکتلرینی لسانلرینی تبدیل و حرب علیهنه ادارهٔ لسان ایتدیلر . عزت پاشا عودت ایتدی . هرکسك صورت خصوصیه‌ده طیشاری چاغرلدیغی قپو ، او اثناده آرالیقلاندی . یوزینی کورمدیکم بر وجود بنم استقامتمه ایکی پارمغنی اوزادوب چاغرییوردی . مذاکرات باشلایه‌لی اللی درت ساعت قدر اولمش ایدی .

کیجه‌نك سکزی ایدی . قالقوب طیشاری چیقدم . قارشومده قرنادن عارف بکی بولدم : ــ بیورك ! دیدی . « نره‌یه ؟ » دیه‌صوردم . ــ حضوره ؛ دیدی . تعقیب ایتدم . او قپوده قالوب بن حضوره داخل اولدم .

بر ماصه اوزرینه تسالیا خریطه‌سی یاییلمش ایدی . ذات شاهانه ایاقده ایدی . اول امرده کندیلری مذاکراتمز نتایجنه دائر مضابط تقدیم ایتمشزکبی اللی بوقدر ساعتلك مناقشاتی خلاصه بیوردیلر . بعده : « بن سزك کبی تجربه‌سز دکلم . بنم تجربه‌م سزککندن زیاده‌در . بو حربك ضیاعی تعین وخامتدر . » دیدیلر . بش اون ثانیه سکوت ایله مقابله‌ایدرك اصرار وتشویق شاهانه‌اوزرینه موقع سیاسی وعسکریمزی عرض ایتدم . بو وضعیتده دوام ایدرسه‌ك المزباغلی اوله‌رق مذبوحیت بزم ایچون محققدر دیدم . خریطه اوزرینه قوشه‌رق پلانمزی وتدافعی وتعرضی حرکاتمزی تفصیلاً عرض و ارائه ایلیوب حدود اوزرنده حربه کیمك طرفندن سببیت ویریلیرسه مسئولیت او طرفده قالمق شرطیله حربی قبول لزومنی تأیید ایتدم.

بودواملی ملاقات نتیجه‌سنده: « مادام‌که بویله اصرار ایدییورسك . قبول ایتدم. فقط شمدی مجلسه کتدیکك زمان شدت لساندن واز کچ . سکوت ایت» بیوردیلر. مجلسه عودتله اوطوردم. وآرتق مذاکره‌یه اشتراك ایتمدم. عزت پاشا یوق ایدی.»

اوزمان عزتك ، یونان رئیس وکلاسی دلی یانیدك باب عالی‌یه وقوع بولان تبلیغاتندن صکره کریدك دولت علیه طرفندن یونانستانه بخش ایدلمسی حقنده عبدالحمیدایله قرال ژورژ آره‌سنده‌طوغریدن طوغری‌یه وقوعبولان مذاکرات ومخابراته توسط ایتمش اولدیغی سویلنمش ایدی . عزتك ، کریدك یونانستانه الحاق ایتدیرمك ایچون کندی نامنه بر میلیون فرانق ایستدیکی وحق بوپاره‌یی قره‌دی لیونه واسطه‌سیله آلدیغی حقنده‌کی روایت اثبات ایدیله‌مامش ایسه‌ده بونك اوزرینه عزت سرایدن قوغیلمش وخانه‌سنده تحت ترصده آلنه‌رق آیلرجه ییلدیزه کلمامش ایدی. حرب بیتر بیتمز دها طوغریسی مصالحه تأمین ایدیلیر ایدلمز ، عزت تکرار مابینده ظهور ایتدی آرتق اسکیسی کبی صاحب نفوذ وقدرت دکلسه‌ده یاواش یاواش یکیدن موقع طوتمغه باشلادی.

مصالحه‌نك عقدندن صکره ۱۳۱۳ تشرین ثانیسنده تکرار کوزدن دوشدی. فقط بوسفر کندینی چابوق طوپلادی. برقاچ هفته صکره اللری ینه اوراق طولو اولدیغی حالده اوطه‌سیله سرای همایون آره‌سنده کیدوب کلدیکی کوریلیوردی. برقاچ آی صکره احتمال اوغلنك پارسه فرار ایتمسی اوزرینه توقیف ایدلدی. اوزونجه مدت ترصد آلتده قالدقدن صکره تکرار ییلدیزه کلدی . آندن

صكره اسكی نفوذ واقبالنی يكيدن اكتساب ومحافظه وحجاز دمير يولنی ايجاد ايدرك موقعنی بر قاتدها تحكيم ايتدی . پرده آرقه‌سندن دولتك صدر اعظملغنی، خارجيه وماليه ناظرلقلرينی ايفا ايتدی .

٤ . باش كاتب تحسين پاشا . كاتب ثانی عزت پاشادن بشقه يكرمی اوچ مابين كاتبی .

باش كاتب سابق ثريا پاشانك ١٣٠٩ سنه‌سی صوك بهارنده اعلان رسمی‌يه كوره سكتهٔ قلبيه‌دن و روايتـه نظراً تسميم نتيجه‌سی اوله‌رق بردنبره وقوع وفاتنی متعاقب يرينه تحسين بك تعيين ايدلمش ايدی. ثريا پاشا اون سنه مدت محافظهٔ موقع وحيثيته موفق اولمش ، تجربه‌سی ، ذكاسی، مأموريتده‌كی قدم ومهارتی سايه‌سنده وظيفه‌سنی حسن ايفا ايلمش ايدی. صاحب اعتبار بر ذات اولوب يوز طرفدن كلن جريانلری توقيف وضبط ويا حسن اداره‌يه موفق اولوردی . آنك وفاتندن صكره بو مختلف جريانلر تكرار غير منتظم بر صورتده جوش وخروشه كله‌رك اورته‌لغه استيلا ايدن طوفان تزويرات ايچنده هركس كنديسنه ممكن مرتبه چوق پای چيقارمغه چالشيردی . بو جريانلری ضبط ايتمكی هيچ كمسه خاطرينه كتيرمز ، هركس كنديسنی بونلردن برينـه قاپديروب بويله‌جه اقصای املی اولان اقبال وسعادت ذاتيه‌سنه وصوله اوغراشير اولدی.

تحسين پاشا دخی دولتك ويا پادشـاهك منافعندن زياده منافع ذاتيه‌سنی دوشـونلردن ايدی . ثريا پاشـانك وفاتندن بر كون صكره مصـاحب لطفی آغانك توصيه والتماسـيله بحريه مكتوبجيلغندن مابين همايون باش كتابتی مقامنه صعود ايلمش ايدی. تركجه‌دن بشقه، لسان بيلمز، خط دستی غايت كوزل ايدی. بدايتده بر آز عجميلك چكمش ، يالكز مقامنه مخصوص وظائف ايله اشـتغال ايدوب بشقه ايشلره قاريشمامش ايدی . مابينه كلن كاغدلری آلير ، ويرر، امر اولنان وظيفه‌يی ايفا ايدر . جواباً آلديغی معلوماتی خنكاره حرفی حرفنه بيلديرردی . مأموريتنك ايلك سنه‌لرنده بر دفعه اولسون صـلاحيت رسميه‌سی خارجنه چيقمامش ، خنكاره يالكز باش كاتبلك ايتمشدر. وظيفه‌سنی كمال صدق وجديت ايله ايفا ايدر و وظيفه‌سندن خارج اوله‌رق آشاغی، يوقاری هيچ بر فكر درمياننه جرأت ايده‌مزدی . ذاتاً مأموريت جديده‌سنده كثرت مشاغل ايله او درجه بوغولمش ايدی‌كه دوشونمكه بيله وقت بوله‌مزدی.

ديركن ايش دكشدی. كنديسنه آرتق ياپه‌جق برايش قالمدی . وجودينه

بیله لزوم کورلمز اولدی. فقط عبدالحمید کندی ذاتنه مخصوص اولان مأمورلری ممکن مرتبه خدمتدن چیقارمامق حتی عزل ایتدکلرینی بیله افشا آت و انتقاملرندن قورتەرق بسبتون باشی بوش براقیوب آخر عمرلرینه قدر بسلامك مسلکنده اولدیغندن تحسین بکه یول ویرمدی. او، ینه باش کاتب قالدی. فقط تکمیل ایشلری یانی باشنده، دها طوغریسی اوست طرفنده مابینجی و عبدالحمیدك ندیم خاصی عزت، کاتب ثانی صفتیله رؤیت ایدردی. تکمیل اوراق، بتون ارباب مراجعت عزته کیدردی. تحسین، کالاول صباحلری ایرکندن سرایه کلیر، کیجه کچ وقته قدر اوطهسنده قالیر، بر وقتلر طوب طولو ایکن، شمدی بوم بوش قالمش اولان ماصەسنك باشنده اوطورور، جان صقندیسندن پنجره یه طیانوب اسنر، مطبخ همایوندن کلن یمکلری آغیر آغیر، راحت راحت ییر، معاشنی ده منتظماً آلیردی.

مع مافیه عزت بویله اوج اعلای اقتدارده حکمران ایکن تحسین ده بوش وقتنی بیهوده کچیرمیوب سرای مکتبنده تحصیل و تتبعاته حصر ایتدی. سرایده کی مختلف پارتیلری اوکرندی، جریانلری، حیلەلری، نکتەوهنرلری تدقیق ایتدی. عزتك پولتیقەسنه، خنکاره نصل معامله ایتدیکنه، خنکارك اوکا معاملەسی نه یولده اولدیغنه دقت ایتدی. نهایت عزت کوزدن دوشوب، اسکی بیوك مأمورلرینه موقع اقباله کلدکلری و تحسین ده مأموریتنه عودت ایتدیکی زمان بسبتون بشقه بر آدم، سرایك هر درلو فساد دولابلرینی چویرمکده استاد اولمش ایدی.

باش کاتبك معیتنده کی مابین کاتبلری اوچ صنف اوزره اولوب معاشلری ١٠ لیرادن اللی لیرایه قدر ایدی. مقدما عبدالحمیدك برده فرانسزجه کاتب خصوصیسی واردی. بو مأموریت کاظم بکك بکرش سفیرلکیله درسعادتدن اخراجندن صکره لغو ایدلمشدر.

٦. تشریفات عمومیه ناظری و ترجمان دیوان همایون و تحریرات اجنبیه کاتبی ابراهیم پاشا. ــ تشریفات مأمورلری.

٧. امام اول راشد افندی، امام ثانی اسماعیل حقی افندی.

٨. جیب همایون کاتبی و رفیقی.

٩. خزینهٔ همایون کتخداسی باش کاتب و کاتبی.

١٠ . سرخفيه : احمد جلال‌الدين پاشانك مصره عزيمتندن صكره قدری بك .

١١ . مابين همايون مدير اولی حاجی حسين افندی ، مدير ثانيسی محمد عزت افندی .

١٢ . تشريف همايون مديری عزت افندی .

١٣ . باش مصاحب ومصاحبلر .

بالاده بيان اولنديغی وجهله باش كاتب تحسين پاشا سرايه سر مصاحب لطفی آغانك التماس ودلالتيله كيرمشدر . لطفی وقتيله صدر اعظم محمود نديم پاشانك اوشاغی ايدی ييلديزه مصاحب يعنی عبدالحميده اوشاق اولوب پك زياده نفوذ پيدا ايتديكی زمان اسكی افنديسی محمود نديم پاشادن كورديكی لطفلرك شكرينی اداايتمك ايسته‌رك چوجقلغنده محمود نديم پاشانك يانندهبولنه‌رق‌صكره آكا داماد اولمش اولان احمد رفيق پاشايی حمايه وصحابت ايله داخليه نظارتی مستشارلغه ووزير پايه‌سنه قدر چيقاردی . احمد رفيق پاشانك لطفی آغانك بروقتلر قوچاغنده طاشيديغی كريمه‌سی ، يعنی محمود نديم پاشانك حفيده‌سی، تحسين بك ايله ازدواج ايدنجه لطفی اغا بوتحسين بكی‌ده حمايه ايدرك بحريه مكتوبجيلغنه ونهايت مابين باش كاتبلكنه قدر چيقارمشدر .

لطفی اغا جاهل ، امی بر آدم اولمغله برابر نائل اولديغی يوكسك مقامدن طولايی كنديسنه لطفی بك ديرلردی . خنكارك هيچ بر زمان كوزندن دوشمامش ايدی . بونك ده مراقی حائز اولديغی نفوذندن بالاستفاده بشقه‌لرينی يتشديروب موقع اقباله‌اصعاد ايتمك‌ايدی . بونك‌ايچون‌بيوك، كوچك هر كس، اوكنده سرفرو ايدردی. دشمنلريده واردی . — ذاتاً ييلديزده كيمك‌دشمنی يوق ايدی ؟ — فقط نسبةً آزايدی . هيچ يوقدن مراتب‌عاليه‌يه چيقارديغی يوزلرجه بندكاندن متشكل بر پارتيسی واردی. بوپارتی‌يی بعضاًماهربرقوماندان كبی اداره‌ايدردی . زيرا خلقةً ذكی وقورناز اولمق‌حسبيله بعض مسائلده هر بر پولتيقه‌يه ، سرايك هردرلو آنتريقه‌لرينه، باب‌عالی‌يه،رجال عسكريه وملكيه‌نك كافه‌سنه غلبه چالاردی . ٣١٥ سنه‌سنده وقوع وفاتيله يرينه مصاحب جوهر آغا باش مصاحب اولدی .

١٤ . اصطبل عامره مديرى : فائق پاشا

١٥ . قپوجى باشى .

١٦ . كيلارجى باشى حسين بك .

١٧ . سرطبيب واطبای حضرت شهريارى .

ييلديز سراينده سرطبيبلك وظيفه‌سنى طول مدت ماورويه‌نى پاشا ايفا ايتمشدر . بو ذات عن اصل روم اولوب دها جنتمكان عبدالمجيد خان زماننده

ييلديزده ايچ بغچه‌ده‌كى حوض

سراى اطباسندن ايدى . عبدالحميد طوغديغى زمان يانده بولنمش ، آنى ايلك اول قوجاغنه آلان ماورويه‌نى اولمش ، صكرده ده تام الاى سنه خدمت طبابتنده بولنمشدر . عبدالحميدك يالكز طبيبى دكل هرخصوصده محرم اسرارى ايدى. شهزاده لكنده فرانسزجه مكتوبلرينى بو ، يازاردى. عثمانليلرك غرب مدنيتيله شمديكى قدر تماسده بولنمديغى برزمانده آوروپاده تحصيل كورمش ، السنهٔ مختلفه‌يه وقوفى خلقةً شن ولطيفه كو اولمسى سايه‌سنده سرايده كنديته برموقع مخصوص تأمين ايتمش ايدى . ماورويه‌نى ، عبدالحميدى شهزاده لكنده

عیش ونوشه ابتلادن قورتاره‌رق بنیه‌سنی تقویه ایتمش اولدیغندن عبدالحمید مدت عمرنده اصلا آغیر خسته اولمامشدر . جلوسنی متعاقب ، کندیسندن اول طولمه باغچه سراینده جریان ایدن وقایع فجیعه‌نك دائما خاطرندن چیقمیوب عصبیتنه سبب

دور حمیدیده سلطان ثانی عزت پاشا

اولدیغنی کوره‌رك افندیسنه بو سرایی ترك ایله بشکطاش واورته کوی آره‌سنده‌کی تپه‌لرده صاف هوالی بر محیط ایچنده ییلدیز سراینی انشا واوراده اقامتی اختیار ایلمسنی توصیه ایدنده ماوروینی پاشا اولدیغی جملهٔ روایاتدندر . عبدالحمید ماورو

یه نی یه پك زیاده اعتماد ایدر ، هر کسدن زیاده سور ، حتی بعضاً یاننده بیله یاتیرردی ماورویه نی، پادشاهك شو تو جهندن بالاستفاده عمومه نافع ایشلر کورمکه چالیشیردی افندیسنی ، طبابت وحفظ الصحه یه متعلق اصلاحات وتأسیسات وجوده کتیرمکه تشویق ایدردی . بو سایه ده پایتختده وسائر طرفلرده آز زمان ظرفنده برچوق مکمل خسته خانه لر وجوده کلمشدر .

ماورویه نی سیاسیاته ده قاریشمش ، روم پطریقخانه سیله برکره سرایك آره سی بوزولدیغی زمان عبدالحمید ایله پطریقی باریشدیرمشدر . فقط عاقبت الامر کندیسی فناحالده کوزدن دوشه رك بردها افندیسی طرفندن هیچ برمسئله ده رأینه مراجعت اولنمامش ، وفاتنه قدر اویله جه منکوب قالمشدر . شو منکوبیتنه ده ایکنجی دفعه اوله رق ازدواج ایتدیکی قادین سبب اولمشدر . ماورویه نینك قادینلره قارشی بیوك بر ضعفی واردی . بو حالی سن شیخوخته قدر دوام ایتدی . برنجی زوجه سی استانبولك کبار روم عائله لرندن برقادین ایدی آنك وفاتندن صکره بك اوغلی عالملرنده برچوق طانیدقلری اولان سارا اسمنده برقادینی ، مترس طوتمش ، بوقادین ماورویه نی یی اودرجه تسخیر ایلمشدر که اختیار نهایت بونکله ازدواج دخی ایتمشدر . قادین ، بویله نفوذلی بر آدمك زوجه سی اولمق بختیارلغنه متشکر اوله جغی یرده زوجی ده ، عاشقلری کبی آلداتمقده دوام ایلمش ، ماورویه نی کندیسنی برکون شریك جرمی ایله برلکده یاقه لامشدر . ذاتاً ماورویه نی دخی او آرالق برمترس تدارك ایتمش اولدیغندن زوجه سنه یول ویرمش ، حتی ساقزدنقی ایتدیرمك دخی ایسته مش ایسه ده مادام سارا ، عبدالحمیدك طبیب خصوصیسنك ییلدیز احوالنه دائر یازمقده اولدیغی خاطراتك مسوده لرینی ده آله رق فرار ایلمشدر . مادام سارا ییلدیزك مهم اسرارینی جامع اولان بو خاطراتی ، ماورویه نی یه قارشی الده برسلاح مدافعه اوله رق محافظه ایتمکله اکتفا ایتمیوب مندرجاتنی راست کلنه حکایه ایتمکه باشلامش اولدیغندن مابینجی راغب بوندن بالاستفاده طبیب خصوصی یی سرایدن قوغدیروب یرینه کندی برادری عارف پاشایی یرلشدیرمك سوداسنه دوشمش ایدی . بونك اوزرینه ماورویه نی نفی ایدلمك اوزره ایکن روسیه سفارتخانه سنه التجا ایتمش واوندن صکره خنکارك کوزندن بسبتون دوشمشدر .

سفارتخانه دن آلندقدن صکره برقومیسیون مخصوص حضورنده استنطاقه تشبث اولنمش ایسه ده خنکاردن بشقه کیمسه یه افاده ویرمیه جکنی سویلمکله عبدالحمید

ماورویه‌نی‌یی حضورینه جلب ایتمش ومتوفی شویولده افاده‌ده بولنمشدر: «پاشاهم، دنیایه کلدیکم کوندنبری سزکا خدمت ایدییورم . نه مرائی ومداهن اولمدیغمی بیلیرسک. بن وظیفه‌سنده مقدم بر طبیب صفتیله خاطراتمی کونی کونه یازییوردم ایپلک ایتدیکم برقادین بنی آلداتدی، دفتریمی چالدی . پادشاه بنی نفی ایده‌بیلیر . بن ینه اونک صادق قولی‌یم . »

پادشاه بو سوزلر اوزرینه سائقهٔ شیخوختله دوچار ضعف اولمش بولنان محب قدیم ووفاکارینه مرحمت ایدرک نفیندن صرف نظر ایتمش واوجه آلدیغی ایکیوز لیرا معاشی یوز لیرایه ایندیروب ینه مقامنده ابقا ایتمشدر . فقط اوندن صکره بردها ییلدیزه چاغرلمیوب نظارت متمادیه آلتنده خانه‌سنده اوطورمشدر . مابین قاماریللاسی ماورویه‌نی‌یه برشی یاپه‌مدیغنی کورونجه واشینغتون سفیری اولان اوغلنی اولسون عزل ایتدیره‌رک بوصورتله فنالق ایتمکدن خالی قالمامشدر .

ماورویه‌نی وفاتنه قدر رسماً مابین اطباسی میاننده بولنمغله برابر مابین اطباسنک اک نفوذلیلری مشیر عارف وعصمت پاشالر ایله امین پاشا ایدی . بونلردن بشقه بر آرالق سرایده مظهر اعتماد اولان اطبادن بری‌ده الیاس پاشادر. بونک نائل اولدیغی توجهی بتون سرای ارکانندن بشقه ماورویه‌نی پاشا بیله چکه‌مامش وروایته نظراً وقعهٔ آتیه سقوطنه سبب اولمشدر :

بر کون الیاس ، عبدالحمیده بر جیوه مرهمی یازار . عبدالحمید مدت عمرنده آغیر خسته اولمامش ایسه‌ده آره‌صره عارض اولان راحتسزلقلری ازاله ایچون کندیسی انکلیز نانه شکری وقانی تمیزله‌مک ایچون سپارنه قوللانیردی . برکره‌ده الیاس پاشانک ویردیکی مرهمی تجربه ایتمک ایستر . فقط تام اوصره‌ده ماورویه‌نی کله‌رک مرهمه باقار . وپارمغنده‌کی آلتون یوزوکی چیقاروب مرهمه باتیرر . یوزوک سیم سیاه اولور . عبدالحمید بونی کورونجه فوق العاده اورکر . الیاس پاشاده کوزدن دوشر . معمافیه الیاس پاشا برمدت صکره ینه سرایه دوامه باشلامشدر .

بونلردن بشقه سرایده قولاق ، بوغاز ، برون ، کوز ، سینیر خسته‌لقلری متخصصلری ، جراح ، قابله ودیش هکیمی اولمق اوزره اوتوز قدر اطبای دائمه دها واردی . قونسولتو ایچون‌ده آره‌صره دوقتور تریاندافیلیس ، خراسانجی والمانیا سفارتی طبیبی دوقتور مولیک دخی جلب اولنوردی . دوقتور مولیکک ٨٠ لیرا آیلغی‌ده واردی . وفاتنه یاقین آغیرجه خسته‌لنمسی

اوزرینه عبدالحمید مصارفنی کندی ویره‌رك هایدلبرغ دارالفنونی معلملرندن پروفسسور چرنی‌یی درسعادته کتیرتمش ایدی . وفاتندن صکره یرینی اوغلی طوتدی . بونلرده‌ده قناعت حاصل ایتمزسه عبدالحمید ویانه وبرلیندن مصارف عظیمه اختیار ایدرك اطبای مشهوره کتیردیر ایدی .

سرای همایونده اطبادن بشقه متطبلر دخی بیوك بر رول اوینااردی . بونلرك الك فناسی بیرام افندی اسمنده جاهل بر اختیار ایدی . ماورویه‌نی کبی کنجلکندنبری، کندی خدمتنده بولنان بو آدمی عبدالحمید پك سوردی .

سرایده بیرام افندینك شفاعتی اولمدقچه هیچ برطبیب ترقی ایده‌مزدی . بو آدم کندینه، جراح سوسی ویرر . فقط حقیقی فن جراحینك وهله قطع عضوك برنجی دشمنی ایدی . عینی زمانده سرایده‌کی اطبا آره‌سنده خفیه‌لك دخی ایتمکده اولدیغندن ییلدیزده اوبولنمدقچه ویا مساعده‌سی آلنمدقچه مهم هیچ برعملهٔ جراحیه اجرا ایدیله‌مزدی .

یونان محاربه‌سندن صکره ییلدیز خسته‌خانه‌سنده تداوی اولنان مجروحینه عملیات یاپیلمسنه بیرام افندی شدتله اعتراض ایتمش ، قول ویا باجاق کسمك کناه اولدیغنی ، مجروحینك انشاء‌الله کندیلکلرندن ایی اوله‌جقلرینی سویلمش ایدی . بونك بو ممانعتی یوزندن مجروحینك تداویسی هفته‌لرجه کری قالمش وبرچوقلری محروم تداوی اوله‌رق وفات ایدوب کتمش ایدی . بیرام افندی آنتی سپسینك دخی علیهنده ایدی . اییودوفورم استعمالنه قطعیاً مساعده ایتمزدی . میقروبه ایناننمازدی . « بن اللی سنه‌در هکیملك ایدییورم . دها میقروب کورمدم » دیردی . برکون جراح امین پاشا حرمده ایلری کلن قادینلردن برینه غلسرین ایله ایبودوفورم شریننه‌سی یازمش . فقط کندیسی اوآرالق خسته‌لنمغله تداوی‌یه دوام ایده‌مامش . جراح بیرام افندی‌یی چاغیرمشلر . نه‌یاپه‌جغنی شاشیرمش . برکت ویرسون، اوراده‌درونده‌اولکی علاجدن برپارچه قالمش برشیشه کوردرك همان اجزاخانه‌یه قوشمش ، بوندن برکره دها یاپاسنی سویلمش . اجزاجی رچته‌سنی خاطرلایه‌مدیغی جوابنی ویرنجه : « ضرریوق . بو کوج بر علاج دکل . قویوجه، رنکی‌ده کوکورت صاریسی کبی . یاپیویر . » دیه تعریف ایتمش . قوقائین واسطه‌سیله بر آدمی تدریجاً وبللی ایتمه‌دن چیلدیرتمق ممکن اولدیغنی سویلیه‌رك ممالك عثمانیه‌یه قوقائین ادخالنی منع ایتدیرنده بو ذات ایمش .

سرای همایونك هیئت صحیه‌سی میاننده قیریقجی ، باصورجی وسائره کبی دها برطاقم متطببلرده واردی .

١٨ . برسر بیطر .

١٩ . سر کمیاکر واجزاجی باشی .

ییلدیزده علاجلر سرایه مخصوص خصوصی بر اجزاخانه‌ده یاپیلیردی . عبدالحمید ، شهزاده ایکن خصوصی اجزاجیسی ونسان زانی ایدی . استانبولده ایلك دفعه اوله‌رق بیوك براجزاخانه آچان بوذاتدر . عبدالحمید ، جلوسندن صکره زانی‌یه سرای اجزاجی باشیلغنی تکلیف ایتدی ایسه‌ده ، زانی نفس شاهانه‌یه خدمته آماده ایسه‌ده مابین وحرم آنتریقه‌لرینه صرف ایده‌جك وقتی وقوتی اولمدیغنی بیان ایله تکلیف واقعی قبول ایتمامش ، بونك اوزرینه اجزاجی باشیلق مأموریتی، استانبولده کوچك براجزاخانه‌سی اولان جورجاکی یورکیادیس بکه تودیع ایدلمش ایدی . ییلدیزده بیوك براجزاخانه تأسیس ایدیلوب خنکار طرفندن بورانك مصارف شهریه‌سی ایچونده یوزلیرا تخصیص ایدلدی. فقط جورجاکی جاهل وحیله‌کار برآدم اولدیغندن بوتخصیصاتی اویله‌فنا اداره ایتدی که سرایك اجزاخانه‌سنده تازه برعلاج بولمق قابل دکل ایدی . اکثریا ییکی ومهم برعلاجه لزوم کورلدیکی زمان سریعاً یاپدیرلمق اوزره بك اوغلی واستانبول اجزاخانه‌لرینه آدم قوشدیریلیر ، صکره ییلدیز اجزاخانه‌سنده بشقه برشیشه‌یه بوشالدیلوب ، کویا علاجك اوراده یاپیلمش اولدیغنی کوسترمك اوزرینه اوزرینه‌ده مابین اجزاخانه‌سی اتیکتی یاپشدیریلیردی . جورجاکی بکك وفاتندن صکره اجزاجی باشیلغه بکر بك ، معاونلکنه برادری مصطفی بك تعیین ایدلمش، اون ایکی اجزاجی ایله بر چوق قلفه وچراق ویرلمش ایدی .

ییلدیزده اقامت ایدنلرله مأمور اولنلر سرای اطباسی طرفندن کندیلرینه ویریلن رچته‌لری هپ سرای اجزاخانه‌سنده مجاناً یاپدیررلردی. بواجزاخانه‌یه عبدالحمیدك کندیسنك اعتمادی یوق ایدی . کندیسی ایچون آیریجه براجزاخانه تأسیس ایتدیرمش ایدی .

بوراده اجزاجی باشی بکربك ایله برادری مصطفی بك مناوبه ایله نفس شاهانه ایچون نانه شکری وسپارنه ، حرم ایچون معالجات احضار ایدرلردی . بونلر نوبتله اجزاخانه‌ده بولنور ، بریسی اذنلی کتدیکی وقت نره‌یه کتدیکی، کیمکله نه‌قونوشدیغنی اوکرنمك ایچون آرقه‌سندن خفیه‌لر تعقیب ایدردی . خنکارك

بونلره اعتمادی اولمقله برابر صحتی کندنجه‌مزز اولان کمسه‌لره مخصوص علاجلری ، هیچ اولمزسه بونلرك ترکیبنه داخل اولان مایعات وتوزلری حساس برترازو ایله کندیسی معاینه وقونترول ایدردی .

بوایکی اجزاخانه‌دن بشقه ییلدیزده اقامت ایتمیان شهزاده وسلطانلره مخصوص اولمق اوزره بشکطاشده براجزاخانه دها واردی . بورایه اوللری خاقان لاحق حضرتلرینك طبیب خصوصیسی رفعت پاشا مأمور ایدی . معمافیه شهزاده‌لر تسمیم ایدلمك قورقوسیله سرای اجزاخانه‌لرندن ویریلان علاجلری قوللانمیوب آیریجه بك اوغلی اجزاخانه‌لرنده یاپدیرتیرلردی .

عبدالحمید زماننده کمیا کرلك خیلی ترقی ایتمش ، خنکار بو فنك درجهٔ اهمیتنی تقدیر ایدرك ترقیسنه چالشمش ، سرای ایچون متعدد کمیاکرلر تعیین ایتمشدر . الك اول بو موقعی له ملتجیلرندن بر کانجینك اوغلی اولان بونغوفسکی اشغال ایدوب پاشالغه قدر ارتقا ایتمش وعظیم نفوذ صاحبی اولمشدر . دها صکره دوقتور سنغروس دخی سرای کمیاکری اولمشدر . بر مدت یینی برپچق سنه قدر سرایده ایکی آلمان کمیاکری‌ده خدمت ایتمش ایسه‌ده بونلردن بری سرایده بر ذاتك بر تسمیم نتیجه‌سی اوله‌رق وفات ایتدیکنی لدی‌التحلیل بیان ایتمسی اوزرینه ایزی بللی اولمامق اوزره میداندن غائب اولمش ، دیکری ، باویه‌رالی کمیاکر آرنولد ، بونغوفسکی پاشا ایله کچینه‌میه‌رك مملکتنه عودت ایتمشدر .

عبدالحمید کمیاکرلکه ، نه‌درجه اهمیت ویرمکده اولدیغی بونغوفسکی وسنغروسدن بشقه بالاده ذکری کچن ونسان زانی‌نك اوغلی دوقتور ژوزف زانی‌یی‌ده کمیاکرخصوصیلکنه تعیین ایتمك صورتیله اثبات ایلمشدر. دوقتور زانی آلمانیاده تحصیل ایدوب استانبوله عودتنده ۳۰,۰۰۰ فرانق صرفیله ایلك دفعه اوله‌رق برکمیا لابوراتواری تأسیس ایتمش ایدی . عبدالحمید ، ماوروپه‌نی وحاجی علی پاشالر واسطه‌سیله بوندن خبردار اولنجه اسکی دوستنك اوغلی دوقتور زانی‌یی یانینه چاغیروب شوحرکتندن طولایی بالذات بیان تشکر ایتمش ولابوراتوارینك حمایه‌سنی‌ده درعهده ایلمشدر. عبدالحمیدخصوصی اجزاخانه‌سنك علاجلرینی قونترول ایتمك اوزره قوللاندیغی حساس ترازی‌یی دوقتور زانی واسطه‌سیله تدارك ایلمشدر .

۲۰ . بکجیلر .

۲۱ . سرکتابی : متوفی سلیمان حسبی افندی واون اوچ کتابجی .

۲۲ . مترجم اول ومترجملر .

مابین کتابت دائره‌سنك برشعبه‌سی‌نده ترجمه قلمی ایدی . بوراده تکمیل شرق و آوروپا لسانلرینه واقف متعدد مترجملر مستخدم ایدی . عبدالحمید سیاسی ومصور مهم نقدر جرائد وارسه هپسنه آبونه اولوب اشبو ترجمه‌قلمنده ایجاب ایدن یرلری هرکون ترجمه ایدیلوب خنکاره ویریلیردی . بوراده‌مابین مترجمی عنوانیله اون لیرادن قرق لیرایه قدر معاش آلیر اون بش قدرمأمور وار ایدی . مابین مترجملرندن چوغی مناصب عالیهٔ دولتده کچمشلردی .

عبدالحمید سیاسی مقاله‌لردن بشقه هرلساندن رومان وحکایه‌لرده ترجمه ایتدیرردی . صوك زمانه قدر مابین مترجملری طرفندن ترجمه ایدیلن بوقبیل آثارك مقداری آلتی بیکه بالغ اولمشدی . خارجدن وظیفه‌سی اولمدیغی حالده احسان آلمق ایچون ترجمه‌لر تقدیم ایدنلرده بشقه . عبدالحمید اك زیاده جنائی رومانلری سوردی . هانکی لسانده اولورسه اولسون هیچ بر جنائی رومان یوقدرکه ترکجه‌یه ترجمه ایدلمش اولمسون . قارمن سیلوانك تکمیل آثارینك صورت مترجمه‌لری‌دخیییلدیز کتبخانه‌سنده موجوددر. عبدالحمید ایچون‌یاپیلان ترجمه‌لر بیوك قطعه‌ده کناری یالدیزلی قالین کاغده یازیلیر ، قرمزی ، یشیل قورده‌لالرله باغلانوب تقدیم ایدیلیردی . ترجمه‌لر بتون حرمی طولاشدقدن صکره کتبخانه‌یه کلوب اوراده حفظ ایدیلیردی ،

۲۳ . اثوابجی باشی : الیاس بك .

۲٤ . بربر باشی : مصطفی بك . سرایك اك مهم مأموریتلرندن بری.

۲٥ . قوشجی باشی : حاجی عثمان افندی .

۲٦ . تیاترو مدیری .

۲۷ . بری آلافرانغه ، دیکری آلاتورقه یمکاره مخصوص ایکی آشچی باشی .

۲۸ . توتونجی باشی : علی بك .

۲۹ . ابریقدار باشی : کامل اغا .

۳۰ . سجاده‌جی باشی : عزت افندی .

۳۱ . قهوه‌جی باشی : علی بك .

۳۲ . منجم باشی ورؤیا معبرلری .

منجم باشیلرك من‌القدیم پادشاهلرمز سرایلرنده بر موقع مخصوصلری

اولدیغی ، بونلرك مصالح مهمه‌نك رؤیت وتمشیتنه مساعد اشرف ساعتك تعیینی وزایچه استخراجی وظیفه‌سیله موظف اولدقلری معلومدر . ازجمله سلطان مصطفای ثالثك برلین سفیری احمد رسمی افندی واسطه‌سیله بیوك فره‌دریقدن، وقایع سیاسیه‌یی نجومدن استخراجه مقتدر ، اوچ منجم ایستیوب ده «اك ایی منجمك معلم اردو ایله طونو خزینه‌دن عبارت اولدیغی » جوابنی آلدیغی مشهوردر .

باش کاتب : بالآخره صدراعظم اولان سعید پاشا

عبدالحمید ثانی زماننده بووظیفه ماورویه‌نینك توصیه‌سیله قومباری اسمنده بر رومه تودیع ایدلمش ایدی مرقوم علم هیئته‌ده آشنا بولندیغنی ادعا ایدرك ییلدیزده برده رصدخانه تأسیس ایتدیرمش ایسه‌ده آلتلرینی قوللانمسنی بیلمدکندن ، بورصدخانه‌یی مفید برحاله کتیرمك ایچون ناپولی رصدخانه‌سی مدیری پروفسور پالمیه‌رینك جانبنه لزوم کوسترمش ایدی . قومباری صکره کندی اونده‌ده بررصدخانه تأسیس ایلمش ایدی . وفاتندن صکره بك اوغلنده‌کی

رصدخانه‌یه صالح ذکی بك مدیر تعیین اولندیغی کبی منجم باشیلغنه ادیب اعظم نامق کمال بکك پدری مجلس مالیه اعضاسندن مصطفی بك آلنمش ایدی. مصطفی بك علم نجوم وزایجه‌یه آشـنا وغایت ایی محـاسب اولمغله برابر. کمال بکك پدری اولمسی‌ده عبدالحمیدك پك ایشنه یارامش، کندیسنی اومجاهد حریتك عائله‌سنی حمایه ایدرکبی کوسترمسنه وسیله اولمشدر. مشارالیهاایلك تعیین اولندیغی کون

مابینجی عارف بك

مرصع مجیدیه نشانی إعطا ایلدیکی کبی ییلدیز جوارنده اقامته برده‌خانه تخصیص ایلمشدر.

عبدالحمیدك علم نجومدن زیاده فالجیلرله رؤیا معبرلرینـه اهمیت ویردیکنی اولجه سویلمش‌ایدك. بونلرك سرفرازی وییلدیزك رکن فسـادی ابوالهدادن‌ده برآز بحث ایده‌لم. ابوالهدا ییلدیزه انتسابندن صکره برکون بررؤیا کوردیکنی إشاعه ایلمش وبورؤیایی ینه کندیسی: «ابوالهدا عبدالحمیدك سراینده طوردقجه

بخت وطالع عبدالحميددن يوز چويرميه‌جك وحياتى دشمنلردن ، قاتللردن امين اوله‌جق » صورتده تعبير ايتمش ايدى . اوندن صكره ييلديز قابينه‌سنك شيخ الاسلامى اوله‌رق نفوذلى برموقع صاحبى اولدى .

ابوالهدا ذكى ، حيله‌كار ، فتان ودشمنلرينك خصم بى امانى ايدى .

عبدالحميد ٣١٢ سنه‌سنه‌قدر بعضاً جمعه سلاملغنه بشكطاشدن ييلديزه كيدن يول اوزرنده‌كى كوچك جامعه چيقاردى . ابوالهدا بوراده‌كى شاذلى دركاهنك شيخى ظافر افندى‌يى سومديكندن عبدالحميده او جامعك آلته ديناميت قونيلمش اولديغنى سويلدى . اوندن صكره عبدالحميد كندى كوزى او كنده‌كى حميديه جامعندن ايلرى كچمكه جسارت ايده‌مدى .

ابوالهدا سرايده اولان ايشلرك هپسنى كندى تأثيرينه عطف ايدرك خلقى اغفال ، بوصورتله عالم نظرنده كندى موقعنى بيوك كوسترمكه سعى ايدردى . مثلا برى ناظر ، پاشا اولور وياخود بشقه بيوك برمقامه كچرسه بوذاتى خنكاره كنديسى توصيه ايتديكنى ، بر بشقه‌سى كوزدن دوشديكى وقت ، بوايشه يارامازحرامى خنكاره سويليوب دفع ايتديرديكنى بندكانه مقام تفاخرده حكايه ايلردى . فقط حقيقتده بر كمسه ايچون ايلك ايتديكى پك نادر ايدى فنالغه كلنجه طبعاً حسود وغرضكار اولمق حسبيله بوكاهر آن حاضر ايدى . طفره فروشلغى وشرتلكى حسبيله هركس توجه وحمايه‌سنه نائل اولمه چاليشيردى . ابوالهدانك كندينه مراجعت ايدنلرى نه صورتله حمايه ايتديكنى كوسترمك ايچون بيكلرجه مناقب ذكر اولنه‌بيلير . بونلردن يالكز بردانه‌سنى حكايه ايده‌لم :

نجيب بك اسمنده اغنيادن بردليقانلى خنكاره برصورتله كورونمك سوداسنه دوشر . پادشاه ايچون غايت معنيدار برهديه ترتيب وبونك ايچون ٣٠٠ ليرا قدر بر پاره صرف ايدر . ايكيوز ليرالق ديكر بر هديه دها آلير . ايكيسنى‌ده ابوالهدايه كوتوروب برنجيسنى خنكاره تقديم ايتمسنى ، ديكرينى‌ده شوخدمتك بر تقدمهٔ شكرانى اولمق اوزره كنديسنك قبول ايتمسنى رجا ايدر .

ابوالهدا بيان موافقتله : « فقط مناسب وسيله بولنجه‌يه قدر صبر ايده‌جكسك . بن سنى چاغيرتيرم . » دير . نجيب بك صبر ايدر . بر آى صكره حقيقةً چاغيريلير . شيخ ، كنديسنى ملتفتانه قبول ايدر : « هديه‌كزى افندمزه ويردم . پك ممنون اولدى . سنى ياقينده حضورينه چاغره‌جق . صبر ايت » دير . نجيب بك ينه صبر ايدر . بو سفر ايكى آى . بو مدت ظرفنده

هیچ بر خبر آله‌مینجه، برکون کندیلکندن قالقار . ابوالهدانك یاننه کیدر . بریکی : « ایی که کلدك‌ده بن‌ده خاطرمه کتیردك . تحف شی ، شیمدی قدر دها برخبر آله‌مدكها ! افندمز سنی مطلق حضورینه قبول ایده‌جکنی سویلمش ایدی . بن شیمدی یاننه کیدییورم ، صورارم . صبر ایت ، یارین ینه کل » دیر .

نجیب بك کیدر ، کلیر . ایرتسی کون ابوالهدا کندیسنی ینه کمال نزاکتله قبول ایدرك : « بن سکا دیمدمی ؟ افندمز هیچ بر شیئ اونوتمز . فقط مراقلیدر . سنی قبول ایتمدن اول فطوغرافکی کورمك ایستیور . رسمکی کتیر . » دیر نجیب بکك مسرتنه پایان اولمز . بوندن قولای نه‌وار ؟ همان قالقار ، فطوغرافی کتیرمکه کیدرکن ابوالهدا آرقه‌سندن : « ها اونوتمه ، چارچیوه‌سی کوزل اولسون ! » دییه باغیریر . نجیب بك طوغری بك‌اوغلنه کیدوب قیومجی باباینه ١٥٠ لیرایه پرلانطه‌لی بر آلتون چارچیوه اصمارلار . ایچریسنه رسمنی قویوب ابوالهدانك یاننه کلیر . بریکی «هاه ایشته‌شمدی هرشی تمام ! » دییه‌رك آرابه‌سنی قوشدیریر همان سرایه کیدر . نجیب بك اوچ هفته دها بکلدکدن صکره برکون ابوالهدانك اوینه اوغرامغه قرار ویرر . ابوالهدا دیرکه : « تام شمدی افندمزك یانندن کلیورم . هیچده طالعك یوق ایمش . سندن بحث ایتدم : رسمی خوشمه کیتدی . چاغیرته‌جغم ، دیدی . عکسیلك اوله‌جق . تام اوصره‌ده ماینجی عارف بك ایچری کیره‌رك پولتیقه‌یه دائر مهم کاغدلر کتیردی . طبیعی سوزده یاریده قالدی . فقط یارین سن بکا کل . بن سنی یاننه آلیر سرایه کوتوریرم . »

ایرتسی کونی نجیب بك کینمش، سوسلنمش اولدیغی حالده شیخك قوناغنه کیدر . ابوالهدانك سرایه کیتدیکنی و کیدرکن نجیب بك کلیرسه بنی بکلسون دیدیکنی ، چابوق عودت ایده‌جکنی سویلرلر . نجیب ابوالهدانك صالوننده بکلر . آره‌دن ساعتلر کچر . نجیب بك جاننك صیقندیسندن آیاغه قالقوب او مکلف ؛ واسع صالونك ایچنده کزنمکه باشلار . قیمتدار خالیلری ، کموش وازولری ، آلتون شمعدانلری، سائر مرصع اشیایی سیرایدرکن برده نه‌کورسون؟ بر جام دولاب ایچنده کندیسنك خنکاره تقدیم ایدلمك اوزره ویردیکی هدیه، یانی باشنده‌ده مرصع چارچیوه درروننده کندی رسمی! اولا قیزار؛ حدتندن نه‌یاپه‌جغنی بیلمز . صکره کولر . صاغنه ، صولنه باقار . یالکز ، کمسه یوق .

طولابك جامنى قيروب غائب ايتديكى خزائنى آلير، صاووشور. ابوالهدا ارتكاب ايتديكى شو سرقتدن طولايى نجيب بكى تعقيب ايتديره مامشدر. فقط ابوالهدانك، بوصالوننده موضوع مالنى كرى يه آلمغه ده نجيب بكدن بشقه هيچ كيمسه موفق اوله مامشدر. زيرا ابوالهدا اوندن صكره «خنكاره تقديم ايديله جك هديه لرى» دهاامين بريره صاقلاردى .

٣٣ . كندى تحت رياستنده تفتيش عمومىٔ عسكرى قوميسيونى . اعضا : ٤٤ ، فخرى اعضا ٦ كشى .

٣٤ . هپسى مشيراولمق اوزره يكرمى ياور اكرم. ياوران: ٦ مشير ، ١٠ برنجى فريق ، ٣٢ فريق ، ٢٧ لوا ، ٢٠٠ رتب مختلفه ده امراوضابطان كه جمعاً ٢٧٥ ياور . فخرى ياوران : ٤ مشير ، ٧ برنجى فريق ، ٢٩ فريق ، ٩ ميرلوا ، ٤٠ رتب مختلفه ده امراوضابطان

٣٥ . معيت سنيه اركان حربيه سى هيئتى : ١ مشير ، ٤ فريق ، ٣ ميرلوا، ٨ اركان حربيه امراسى .

٣٦ . برسورى خدمه ، سايس ، طبله كار ، حقه باز ، آقتور وسائره. نفوذ واعتبارلرى دهادون مرتبه ده بولنان وبونكله برابر افنديلرى اوزرنده ينه اجراى تأثيردن خالى قالميان سائر آغالر واوشاقلر داخل حساب اولمامق اوزره ايشته مابينك رسمى اركان ومستخدمينى بالاده كى مقداره بالغ اوليور. دوشونيكز كه بتون بوخلق بر برينى چكه مامكله، چكشديرمكله ، يكديكرينك افعال واحوالنى تجسس ايلمكله ، مقامنه كوز ديكدكلرى ذاتك آياغنه ايپ طاقمق ايچون تدابير اتخاذيله وقت كچيريرلردى . فخرى ياوران مستثنا اولمق اوزره بونلرك هپسى ييلديزسراينده اوطورور ، قسم اعظمنك خانه لرى ده ينه اوجوارده بولنوردى.

ذكراولنان ذوات كرامك تحت امرنده برچوق آغالر ، بونلرك ده هر برينك خدمتنده متعدد اوشاقلر بولنديغى نظردقته آلنه جق اولورسه ييلديزسراينك ، ياخودمابين همايونك نفوسى وبونلر ايچون صرف اولنان پاره نك مقدارى حقنده عمومى برفكر پيدااولور .

بونلرك چوغى ، برى منسوب اولدقلرى نظارتدن، ديكرى خزينهٔ خاصه دن تسويه ايدلمك اوزره ايكى يردن معاش آليرلردى . خزينهٔ خاصه معاشى اولدقچه منتظم صورتده تأديه ايديليردى . بوانتظام ، صاحب معاشك سلطانه قربيتى درجه سيله متناسب ، بودرجه يى تعيين ايتمكده خزينهٔ خاصه ناظرى ايچون الك

نازك برمسئله ایدی . شكایتنی پادشاهه اسماع ایده‌بیله‌جك برموقع ممتازده بولنان برذاتك ، معاشنك تداخله براقیلدیغندن شكایت ایلسنه‌میدان ویرمامك وجائب اموردن‌ایدی .

ییلدیزده ایش كوره‌رك ویا بوش اوطوره‌رق آجیقان ، صوصایان بواون، اون ایكی بیك معده‌نك احتیاجنی دفع ایتمك‌ده قولای برشی دكلـدر . بونك ایچون ییلدیزده خنكارك كندی نفسنه مخصوص مطبخدن بشقه برمطبخ دها واردی . شهزاده‌لرله سرای رجال مأمـورینك یمكلری بوراده پیشردی . بومطبخ ، حمیدیه جامعنك قارشیسنده اولدن سوقاق مدخلی ایكن صكره‌دن سدایدیلان محله‌كی قپودن ایچری كیریلنجه صاغ قولده ویاوران دائره‌سـنك قارشیسنده‌در . بعض مابین اركاننك واعاظم رجال دولتك قوناقلرینه‌ده یمك بومطبخدن كیدردی. مطبخ اداره‌سی وسـبزه ویاغ وارزاق كیلارلری دخی بوراده ایدی . قرق آشـجی وهر برینـك ایكی اوچ معـاونی ومتعـدد چراقلری واردی .

بومطبخده صباح اقشام آلتیوز طبله یمك چیقاردی . یمكلرك نفاستی ، مقداری ، ترتیبی عائد اولدقلری ذواتك مقام وموقعلرینه كوره آیری آیری ایدی . اوشاقلر قپوجیلر وسـائره‌نك یمكلری ییلدیزده طبخ اولنمزدی. بونك ایچون بشكطاشده آیریجه برمطبخ دها واردی .

بواوچ مطبخه لزومی اولان ارزاق، خزینهٔ خاصه اداره‌سی‌طرفندن‌مناقصه ایله متعهدلره احاله ایدیلیردی . مطبخلرك مصارف سنویه‌سی درت، بشیوزبیك لیرایه بالغ اولوردی . بوكا رمضانده عسـكره ومأمورینه ویریلن افطـارلر ، مابین رجال و مستخدمینی خانه‌لرینـه كوندریلن یمكلر ، ات ، اكمك ، پرنج وسبزه كبی عیناً اعطا اولنان تعیینات دخی علاوه ایدیله‌جك اولورسه مصارفك یكونی دنیانك هیچ برسراینده كورولمامش برمقداره بالغ اولور . اسرافك درجه‌سنی دوشونملی‌كه سرای مطبخلرینك آرتیقلری دخی آشجی وطبله كارلر طرفندن یوق بهاسنه صاتیلیر ، ییلدیز جوارنده‌كی خانه‌لر خلقی ییه‌جكنی هپ بورادن تدارك ایدردی . برچوق عائله‌لر ییلدیز مطبخنه آبونه اولمشلردی .

ییلدیز سراینك برسـنه‌لك مصارفی یدی میلیون لیرایی تجاوز ایدردی . بوكا مقابل عبدالحمیدك مخصصات سنویه‌سی آلتیوز بیك لیرادن عبارت ایدی . بوپاره‌نك نصفندن زیاده‌سی ایسه‌یالكز مطبخلره صرف اولنوردی . عجبابوقدر

آز تخصيصاتله بومصارف عظيمه‌نك ، فضله اوله‌رق عبدالحميدك كندى كيفنه كوره صاچديغى پاره‌لرك آلتندن نصل قالقيليوردى ؟ ايشته بوجهتده خزينهٔ خاصه ناظرلرينك درايتنه ، مهارتنه مودوع ايدى .

عبدالحميد ، شهزاده‌لكنده كندى ثروتنى كندى اداره ايدردى . شهزاده‌لر ايچنده كمسه‌يه بورجى اولميان اوندن بشقه يوق ايدى. تخته چقدقدن صكره الكزياده دوشونديكى شيلردن برى‌ده ثروت ذاتيه‌سنى برصورت معقوله‌ده اداره ايتمك اولدى . بركون خزينهٔ خاصه ناظرى ياپمق اوزره بانق عثمانى ديركتورى فورستردن مقتدر بربانقه مأمورى ايستدى. اووقت بانقه‌ده آغوب قازاس افندى اسمنده غايت ذكى بر مأمور واردى. بو مأمور معلوماتى دكل ، قورنازلغى وحيله‌كارلغى سايه‌سنده بانقه‌ده اشتهار ايتمش ايدى. ديركتور بوندن هيچ ممنون اولمامقله برابر بانقه‌نك برچوق اسرارينه واقف اولديغى ايچون طوغريدن طوغرى‌يه قوغه‌ميوردى . فورستر ، آغوب افندى‌يى باشندن آتمق ايچون بو فرصتدن استفاده ايله خنكاره خزينهٔ خاصه ناظرى اولمغه الويريشلى اولمق اوزره بونى توصيه ايتدى. آغوب قبول اولندى. قورناز آدم، خنكارك افكارينى درحال آكلايه‌رق آنك رضاسى دائره‌سنده حركته باشلادى . امور ماليه‌يه وقوف فوق‌العاده‌سى اولمق حسبيله خزينهٔ خاصه اداره‌سنى آوروپا اصولنده تنسيق ايتدى . عبدالحميدك ثروتنى اويله اداره ايتدى‌كه ذكر اولنان مصارف عظيمه‌يه رغماً بو ثروتك اساسنه هيچ طوقونمدقدن ماعدا تزييد ، ايكى ، اوچ ، بش مثلنه ابلاغ ايلدى .

بوندن طولايى آغوب افندى عمرينك صوكنه قدر خنكارك توجهنى محافظه ايتدى . رتبهٔ وزارته نائل اولديغى كبى ، برچوق‌ده احسانلر وامتيازلر آلدى. ايكى دفعه ماليه نظارتنه تعيين اولنه‌رق نظارتك امور اداره و قلميه‌سنى تنسيق خصوصنده حسن خدمتى كورولدى معاملاتى بردرجه‌يه قدر انتظامه صوقدى. آغوب پاشا ماليه نظارتنده ايكن برچوق دشمنلر پيدا ايتمش ايدى. بالخاصه بانق عثمانينك برچوق سوء استعمالاتنى بيلديكى، بانقه بونلرى ميدانه چيقارمسندن قورقديغى ايچون كنديسيله پك چوق اوغراشيردى . بو سببدن زمان نظارتنده ايكى سنه قدر خزينهٔ خاصه‌نك وحكومتك معاملات ماليه‌سنده قره‌دى ليونه‌يى ترجيح ايتمش ايدى. نهايت خصملرينك غلبه‌سيله ماليه نظارتندن عزل ايديله‌رك ينه خزينهٔ خاصه ناظرى صفتيله سرايه عودت ايتدى. فقط آندن

صكره چوق یشامیه‌رق اسرار انكیز بر صورتده وفات ایلدی .

آغوب پاشا آرتق ختام عمری تقرب ایتدیكنی حس ایدرك وفاتندن بر آز اول ایلریده خزینهٔ خاصه ناظرلغنه الویریشلی اولمق اوزره میقائل پورتقال افندی‌یی خنكاره توصیه ایتمش ایدی . بالاخره پاشا اولان میقائل افندی وندیك وپارسده تحصیل كورمش معلوماتلی بر ذات اولوب استانبوله عودتندن صكره مأموریت دولت سلكنده درجه درجه ارتقا ایله رسومات امانته ومالیه مستشارلغنه قدر چیقمش ، نهایت خزینهٔ خاصه‌یه ناظر اوله‌رق سلفنك احضار ایلدیكی مسلكده دوام ایتمشدر .

میقائل پاشا دخی بردنبره وفات ایدنجه یرینه قیومجیان بدروس وسلیم ملحمه طالب اولمشلرسه‌ده عبدالحمید بونلرك ایكیسنی‌ده قبول ایتمیه‌رك ساقزلی اوخانس افندی‌یی تعیین ایتمشدر . فقط بو ذات سرایك آنتریقه‌لرینه واقف اولمدیغندن بدایتده خیلی صقندی چكمشدر .

خزینهٔ خاصه‌نك ، خنكارك تخصیصات سنویه‌سندن بشقه منابع وارداتی شونلردر :

كمركلر ،

شهرامانتنك جبایت ایتدیكی وارداتك برقسمی ،

خزینهٔ خاصه اداره‌سنده‌كی فابریقه‌لرك حاصلاتی ،

عبدالحمیدك كندی ثروت ذاتیه‌سی .

یوزاللی پارچه چفتلكات همایون ،

اشبو منابع وارداته ، عبدالحمیدك كندی ملك موروثی عد ایله صاحب مستقلی كبی قوللاندیغی بو مملكتك كافهٔ وارداتنه وضع ید ایتمك حقنه‌ده مالك اولدیغی علاوه ایده‌جك اولورسه‌ق خزینهٔ خاصه‌نك رسمی بر ، بر بچق میلیون لیرالق وارداتیله سنوی اون میلیون لیرالق برمصرفی قپاتمق نه صورتله قابل اولدیغی آكلامقده مشكلات چكیلمز .

*
* *

مابینه طوغریدن طوغری‌یه منسوب اولمامقله برابر ییلدیزده مهم بر رول ایفا ایدن بناءً علیه قاماریللایه داخل اولان دها بر خیلی كسان واردی . بونلرك آیری آیری تعداد سیئاتی جلدلر طولدیرمغه متوقف اولدیغندن الك ایلری كلنلرندن بر ایكیسنك تذكار نامیله اكتفایه مجبور اولیورز .

الك اول بر وقتلر روم ايلى فوق‌العاده قوماندانى عنوانى حائزاولان متوفى مشير درويش پاشـا حقنده بر ايكى سوز سويليه‌لم . درويش پاشا عبدالحميدك الك قديم بندكانندن ودوستلرندن اولوب ييلديزه مابين منسوبيننden ايمش كبى كيروب چيقاردى . وظيفه‌سى خنكاره بر طـاقم باطل نصيحتـلر ويرمكدن عبارت ايدى . محافظه‌كاران فرقه‌سنك سر افرازى طقسان ياشنده بر اختيار ايدى . طريق تمدنده ترقى‌يى مضر عد ايدر. هيچ بر تجدددن ممنون اولمزدى مع‌مافيه استانبولده‌كى ايلك ارمنى قيامنك صكره‌كى قدر قانلى بر فجيعه‌يه منجر اولمامسى، بونك سالك اولديغى اعتقادات باطله سايه‌سنده‌در. اوزمان سرعسكر

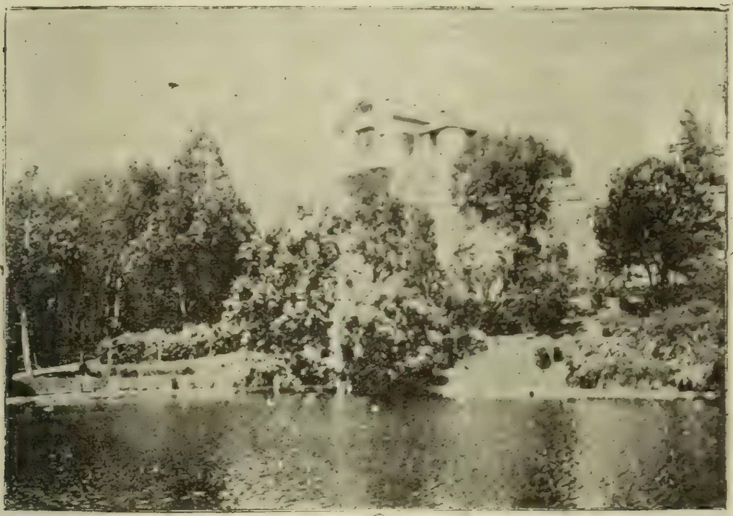

ييلديزده جهانما كوشكى.

اختلالى قوهٔ عسكريه ايله باصديرمق ايسته‌يه‌رك يكى كلن‌ماوزر تفنكلرينك همان عسكره توزيعنى خنكاردن استيذان ايلمسى اوزرينه درويش پاشـا بونى خبر آلنجه آغير خسته اولديغى حالده‌ييله ييلديزه كتمش وبوندن اول‌دخى تبدل سلطنتك عسكره اسلحهٔ جديده توزيعنى متعاقب وقوعه كلمش‌اولديغنى سويليه‌رك ماوزرلرك توزيعندن صرف نظر ايدلمسنى مصراً رجا واسترحام ايلمشدر . سر عسكر معروضاتنك جوابنه انتظارده ايكن اختلال دخى عسكرك مداخله‌سنه حاجت قالمدن باصديرلمشدر .

درويش پاشادن صكره عبدالحميدك قديم دوستلرندن والك صادق بندهلرندن

بری‌ده بحریه ناظری حسن پاشا ایدی . بونك ایچوندرکه حسن پاشا دونمایی محو ایتمکله برابر دور حمیدیده تبدل ایدن قابینه‌لرك کافه‌سنده موقعنی محافظه

شهزاده برهان‌الدین افندی

ایلشدر. دونمایی تزییندن صرف نظر حسن محافظه بیله ایتمیه‌رك کمیی چوروك برتکنه حالنه کتیرنجیه‌قدر چالشمش، بحریه‌تخصیصاتنی کندی ثروتنه قلب ایلشدر. عبدالحمیددن صکره بو مملکتك اك زنکین آدمی ایدی . بحریه‌یی بودرجه سوء اداره ایلدیکی حالده طفره فروشلقدن ده‌واز کچمز، همان هر مجلس وکلاده سایهٔ شاهانه‌ده انکلتره، روسیه ویا فرانسه دولتلرندن برینه اعلان حرب ایدردی . نته‌کیم یونان حربنده‌ده چوروك تکنه‌لری تجهیز ایدوب چناق قلعه‌یه چیقارمق جرأتنده بولنمش ایدی.

حسن پاشانك خرسزلقده براشی‌ده شهرامینی رضوان پاشا ایدی . بونك ده مابینده پك زیاده اعتباری واردی کندیسنه برقاچ دفعه صدارت تکلیف ایدلمش ایسه‌ده نه‌دن ایسه بو مقامی قبوله جرأت ایده‌مامشدر . ٣٠٩ سنه‌سنده استانبولده هیچ برخسته‌لق اولمدیغی حالده مابینده برقاچ همپاسیله اتفاق ایدرك قولرا عاتی اجرای حکم ایتمکده اولدیغنه اولا عبدالحمیدی وصکره‌ده خلقی اقناع واغفال

ایلشدر . بوچته قوللرانك موجود اولدیغنی اثبات ایچون جنایتلر ایقاعندن بیله چکنمامشدر .

بتون بودولابلرك ، محروم مدافعه برخلقه قارشی ارتکاب ایدیلن بوظلملرك سببی رضوان وچته سنك ، اجرای فعل سرقت ایچون یکی بر وسیله بوللرندن عبارت ایدی .

برکره پایتختده اوساخته قوللرانك وجودی تحقق ایتدکدن صکره شبهه سز خسته لغك اوکنی المق ایچون برچوق تدابیر تحفظیه یه لزوم کوریله جك ایدی. رضوان ، بوتدابیرك ایجاب ایتدیردیکی مصارفه قارشولق اولمق اوزره حکومتدن ٦٠٠٠٠ لیرا پاره الدی . همان سوقاقلری کیرجه بوغدی . اوقدر چوق کیرج دوکدیردی که بونی نره دن تدارك ایتدیکنه هرکس حیرت ایدییوردی زیرا استانبولده وجوار ولایاتده کی کیرج فرونلری کیجه کوندوز اون سنه متمادیاً چالشسه لر ، رضوان پاشانك کوستردیکی حسابده کی قدر کیرجی یتیشدیرملری امکان خارجنده ایدی .

اواثناده برکون باب عالی جاده سندن کچمکده اولان صاحب حمیت برذات یول کنارلرینه کیرج دوکمکله مأمور اولانلرك جاده نك طرفیننده وقالدیرملرك کنارنده کی اغاجلرك دیبنه ده کیرج دوکمش اولدقلرینی کورور . اوکله دن صکره برایش ایچون شهر اماتنی دائره سنه اوغرار . شهر امیننك اوطه سنك اوکندن کچرکن رضوان پاشایه مأمورلرك شو درایتسزلکنی خبر ویرمك سوداسنه دوشر . پاشا کندیسنی کمال نزاکت وصمیمیتله قبول ایدر وهمان سر مفتشی چاغیره رق « اغاجلری خراب ایدییورلرمش ، نه ایچون دقت ایتمیورسك ؟ » دیه برکوزل چیقیشیر . کیفیتی خبر ویرن ذات ، پاشانك تشکرلرینه ده نائل اوله رق طیشاری یه چیقدقدن صکره اواراالق قوللرا مناسبتیله تشکل ایتمش اولان هیئت صحیه اعضاسندن وطانیدقلرندن بر دوقتوره تصادف ایدر . پاشا ایله محاوره سنی ایچریده بولنوب دیکله مش اولان مومی الیه دوقتور بوذاته دیرکه :

— افندم ، بیهوده زحمت ایدوب ده بورایه قدر کلمشسکز ، آغاجلره هیچ برضرر کلمه جکنی شبهه سز بیلمزسکز . زیرا شهر امینی پاشانك سوقاقلره دوکدیردیکی شیئك کیرج اولمیوب مالطه طاشی توزندن عبارت اولدیغی سزجه معلوم دکلدر !...»

ایشته عبدالحمیدی آیلرجه وکلاسنی بیله سرایه دخولدن منعه مجبور ایدن ،

دوقتور شانتمسی شهرمزه قدر کثیردوب سوقاقلرمزك شایان مرحمت حاله وتدابیر تنظیفیه‌نك قطعیاً موجود اولمامسنه کوره قولرانك پایتخت عثمانیده مؤبداً اجرای تخریبات ایتمامسندن طولایی حیرته دوچار ایدن بو علت صائله‌نك تاریخچه‌سی بوندن عبارتدر . استانبول سوقاقلرنده‌کی پیسلکك قولرا ظهورینه سبب اولاسی شویله طورسون ، بوراده قولرا باسیللرینك بیله دیکیش طوتدیره‌میه‌جغی شهر امین حصافت قرینی ذکراولنان ٦٠,٠٠٠ لیرایی یوتوب بیتردکدن صکره خسته‌لغك بردنبره مندفع اولوب کتمسیله‌ده ثابت اولمشدر . رضوان پاشا شو قصورندن صرف نظر شخصاً نازك ، تربیه‌لی ، معلوماتلی ، چالشقان ، حاضر جواب برآدم ایدی. دشمنلری برکون نهایت عبدالحمیده بوندن شکایت ایتمکه موفق اولور ، کندیسنی استانبولك اك بیوك خرسزی اولمق اوزره بیلدیررلر . خنکار حدتلنه‌رك رضوان پاشایی چاغیرر وحقنده‌کی اسنادات واتهاماتی یوزینه قارشی سویلر : « افندم ، یوزلرجه اقران وامثالم آره‌سندن حدتکزی تسکین ایچون بنی انتخاب ایتمش اولمکزه حیرت ایدییورم . » جوابنی آلیر . فاعتبروا ....

سرعسکر رضا پاشا

*
* *

دور استبدادك صوك کونلرنده هیئت وکلایی تشکیل ایدن ذوات :

صدر اعظم : فرید پاشا

شیخ‌الاسلام : محمد جمال‌الدین افندی

عدلیه ناظری : عبدالرحمن پاشا

سرعسکر : محمد رضا پاشا

شورای دولت رئیسی : توفیق پاشا

خارجیه ناظری : توفیق پاشا

داخلیه ناظری : ممدوح پاشا

بحریه ناظری : حسن رامی پاشا

طوپخانه مشیری : مصطفی زکی پاشا

اوقاف ناظری : طرخان پاشا
تجارت ونافعه ناظری : ذهنی پاشا
معارف ناظری : هاشم پاشا
مستشار صدارت : محمد علی پاشا
مالیه ناظری : ضیا پاشا

حرم همایون ، شهزاده‌لر و سلطانلر

حرم همایونده سلسلهٔ مراتبك الك بالاسنده والده سلطانك بولندیغی و سلاطین سالفه زمانلرنده والده سلطانلرك امور حکومت اوزرنده نه درجه تأثیر ونفوذلری اولدیغی معلومدر . والده سلطانك وفاتنده بو مقامی پادشاهك سوت والده‌سی آندن صکره‌ده طایه‌سی اشغال ایدر . بو قادینلرده عینیله والده سلطان معامله‌سی ایدیلیر . عبدالحمیدك کندی والده‌سی ، پك کنج ایکن وفات ایتمش اولدیغندن .والده‌لك مقامنی ، عبدالمجیدك ایکنجی قادینی پرستو خانم اشغال ایدییوردی . عبدالحمید والده‌لکنك الده هیچ برنفوذ واقتدار براقمدیغی کبی مشارالیها دخی اولادلقنك درلو درلو سوء معامله‌لرینه طیانه‌میه‌رق سرایدن آیرلمش ونشانطاشنده بر قوناقده اختیار اقامت ایتمش ایدی .

والده سلطاندن صکره مرتبه‌جه خزینه‌دار اوسته‌، آندن صکره خنکارك نکاحلی زوجه‌لری اولان برنجی، ایکنجی ، اوچنجی و دردنجی قادین افندیلر کلیر . قادین افندیلر ، والده اولان اقبال خصکیلر میانندن انتخاب اولنور .

اقبال خصکیلردن صکره‌ده هنوز والده اولمامش اقباللر ، دها صکره تقرب پادشاهی‌یه نامزد کوزده‌لر کلیر . بناء علیه کوچك یاشده سرایه آلنان بر جاریه‌نك صره‌سیله قطع ایده بیله‌جکی مراتب کوزده ، اقبال ، اقبال خصکی ، قادین افندی وبالآخره والده سلطان اولمقدر. عبدالحمیدك اون ایکی اقبالی واردی. قادین افندیلرله اقباللرك برر دائرهٔ مخصوصه‌سی برر خزینه‌دار ، کاتب ، مهردار ، اثوابجی ، ابریقدارباشی ، شربتجی قالفه‌سی، قهوه‌جی باشی ، کهیا قادینی وبرده

حرم آغالرندن باش آغاسی واردر. باش آغالر بالاخره قزلر آغالغنه نامزد اولوب عبدالغنی آغا اولجه نعیمه سلطانك باش آغاسی ایدی.

بر قادین افندینك اتباعی یوزه قدر بالغ اولور. زیرا شو صایدیغمز قادین مأمورلرك هر برینك معیتنده، بولندقلری دائره‌نك اعتبارینه کوره متعدد معاونلر، خلایقلر بولنور. امور بیتیه ایچونده بر چوق قالفه‌لر، جاریه‌لر، حرم آغالری واردر. چوجق ایکن سرایه ادخال ایدیلن جاریه‌لر ایکیشر، اوچر بر قالفه‌نك یانه ویریلیر. قالفه‌لر بو چوجقلره والده کبی باقوب تربیه‌لرینه اعتنا، ییه‌جك، کیه‌جکلرینه دقت ایدرلر. آنلرك هر حالندن قالفه‌لر مسئولدر. چوجقلر بویودکجه والده‌لکلرینه یاردیم ایدرلر.

خنکارك شفاهی امرلرینی حرمه حرم آغالری ایصال ایدرلر، تحریری امر ویرمك ایچونده عبدالحمیدك بر قاچ کاتبه‌سی واردی.

اقباللردن برینی کوزدن دوشدیکی وقت خنکار بونی درحال چراغ ایدرك خارجده واکثریا کندنجه معروف اولوب تلطیف اتمك ایستدیکی برینه تزویج ایدردی.

پادشاهك بر کون دائرهٔ زوجیتنه کیره‌جك قیزلر دیدیکمز کبی چوجق ایکن اسیرجیلر معرفتیله ابوینندن، عائله‌سندن صاتون آلنوب سرایه ویریلدکدن ماعدا وکلا، والیلر وسائر رجال دولت آره‌سنده‌ده بو صنعت کریهه‌ده بولنانلر، ییلدیز ایچون جاریه تدارك وصورت مخصوصه‌ده تربیه ایله تقدیم ایدنلر واردی.

عبدالحمیدك حیات عاشقانه‌سنه دائر بر چوق منقولات ومناقب واردر. آنجق بونلرك کیمی غیر صحیح، کیمی مبالغه‌لیدر. وقعهٔ آتیه‌نك صحت وموثوقیتنه دائر تأمینات قطعیه ویریلیور:

عبدالحمید یالکز بر کره صافناز اسمنده بر قادینی حقیقی بر محبت ایله سومشدر. صافناز، ییلدیز وناجیه اسمنده دیکر ایکی همشیره‌سیله برلکده تونسلی محمود بن عیاد پاشانك جاریه‌لرندن ایدی. پاشا بونلردن ناجیه‌یی کندی یاننده آلیقویوب دیکر ایکنجیسنی سلطان عبدالعزیزه هدیه اتمش ایدی. عبدالعزیز بو ایکی کوزل جاریه‌یی کورنجه او قدر ممنون اولمش ایدی که پاشایه نه ایله مقابله ایده‌جکنی بیله‌مدی. بونلری سرایه کتیرن حرم آغالریله کریدلی احمد آغایه بشر یوز لیرا احسان ویردی. محمود پاشایه‌ده غایت قیمتدار بر توتون طبقه‌سی هدیه ایتدی. قیزلره سرایده اك کوزل دائره‌لری تخصیص ایله معیتلرینه بر چوق

خلایقلر ویردی . ایکیسنی ده والده سلطانك زیر حمایه سنه تودیع ایتدی و بر آرالق عقلی حکم ایدرك صافنازی کندینه زوجه یاپه جغنی سویلدی . فقط صافناز ، ذات شاهانه نك کندینه توجه ایتدیکی بو شرفی کمال جسارتله ردایلسی اوزرینه خاقان مشارالیهك نصل بر حسه کرفتار اولدیغی بیلنه مز سه ده بر مدت صکره بو شرفه ییلدیز نامنده کی جاریه نك نائل اولدیغی وخزینه دار اوسته لق مقامنه ده کچدیکی کورلدی .

عبدالعزیز کیفیتی ایجه تحقیق ایتمش اولسه یدی ، کندی معلوماتی اولمقسزین صافناز ایله عبدالحمید آره سنده بر وقعهٔ عاشقانه جریان ایتمکده اولدیغنی آکلاردی . بر معتاد هر قپویه قولاق ، هر دلیکه کوز قویه رق سینسی سینسی طولاشمقده اولان عبدالحمید ، سرایده صافنازی کوره رك تعشق ایتمش وقیزی خطوه بخطوه تعقیب ایدرك نهایت کیزلیجه ملاقاته واعلان عشقه موفق اولمش ایدی . بو مناسباتی بدایتده ایکیسی ده کیزلی طوتدیلر . نهایت عبدالحمید صافنازی بهمه حال آلمق ایسته یه رك ، درد درونی والده سلطانه دوکدی . صافناز اولمزسه یاشایه میه جغنه یمین ، قسم ایتدی .

والده سلطانك عبدالحمیده میل ومحبتی زیاده اولدیغندن برچاره سنی بوله جغنی وعد ایله شویله بر پلان دوشوندی :

بر کون عبدالعزیزه صافنازك پك خسته اولدیغنی سویلیه رك تبدیل هوا ایچون صیفیه یه کوندرلمسنه موافقتنی استحصال ایتدی . اوندن صکره قیزك احوال صحیه سی حقنده کندیسنه آره صره معلومات ویرردی . او آرالق عبدالعزیزده صافنازی همان اونوتمق درجه لرینه کلدیکندن برقاچ هفته صکره قیزك وفاتی خبرینی ویردی . پادشاه ، والده سنك سوزینه اینانه رق تحقیقاته لزوم کورمدیکندن عبدالحمید دخی صافنازایله ازدواج ایتدی . بشقه چاره یوق ایدی . زیرا ازدواج ایتمسه ، یا عبدالعزیزك جاریه یی یکننه هدیه ایتمسی و یاخود عبدالحمیدك آنی عموجه سندن صاتون آلمسی لازم کلیوردی که بونك ایکیسنك ده امکانی یوق ایدی . بو ازدواج بالطبع عبدالحمیدك جلوسنه قدر کیزلی طوتیلدی . اوندن صکره صافناز ، قادین افندی اولدی .

بالآخره عبدالحمید ییلدیز سراینه قپاندقدن صکره کیفلی بر زماننده مصاحبلرندن بر حرم آغاسنه ، عمرنده قادین اوله رق یالکز صافنازی سودیکنی وشهزادهلکنده بر قاچ سنه کچیردیکی تحملکذار حیاته آنجق آنك سایه سنده

تحمل ایده‌بیلدیکنی سویلشدر . فقط صافنازقادین افندی ، حرمده قیصقانجلق سائقه‌سیله دیکر قادینلردن کوردیکی معامله‌لره ، حقنده متمادیاً ایجاد ایدیلن افترا واتهاملره تحمل ایده‌مدی . حتی برکون حرمك برطرفنه آتش ویره‌رك ، بونی صافناز یاپدی دیمشلردی . نهایت کندیسنی آییرمسنی عبدالحمیددن رجا واسترحام ایتدی .

عبدالحمید بوکا بردرلو راضی اولمق ایستمدی . یاخود اویله کوروندی . نهایت دلداده‌سنك تأمین استراحتی ایچون موافقت ایتدی . استانبولده اقامتنه بیوك بر قوناق وقید حیات شرطیله اللی لیرا معاش تخصیص ایتدی . بر مدت صکره کندی آدملرندن برینه‌ده تزویج ایتدی . استانبولده‌کی قوناغی محترق اولدقدن صکره‌ده چاملیجه‌ده بر کوشك ویردی .

*
* *

خاقان سابقك بش اوغلی واردر : محمد سلیم ، عبدالقادر ، احمد ، برهان الدین وعبدالرحیم افندیلر . — بونلرك هپسی‌ده خفیه‌لرله محاط اوله‌رق ییلدیزده هر بری بر دائرهٔ مخصوصه‌ده اقامت ایدردی . عبدالحمید کندیسی محروم علم وعرفان اولمقله برابر اوغللرینی سائر مدنی انسانلر کبی تحصیل ایتدیرمشدر . فقط شهزاده‌لر خارج ایله تماس ومناسبتدن ممنوع ، ییلدیزك دیوارلری آرقه‌سنده محصور برحیات کچیردکلری جهتله بو تحصیلك محدود قالمش اولدیغنی سویلمکه حاجت یوقدر . یالکز هر بری برصنعت تحصیل ایتمش ، ییلدیزده‌کی فابریقه و دستکاهلر اساساً آنلر ایچون وجوده کتیرلمش ایسه‌ده شهزاده‌لر بورایه پك آرزو ایدرك دوام ایتمزلردی . هپسنك موسیقی‌یه مراقی وهله برهان الدین افندینك استعداد مخصوصی واردر . صنایع نفیسه مکتبی معلملرندن واوری افندی‌ده شهزادکانه رسم کوسترمکه مأمورایدی . عبدالحمید اوغللرینك وتمیزلرندن برینك یاپدیغی رسم لوحه‌لرینی کندی اوطه‌لرینه قویمش ایدی .

خاقان سابقك شهزاده‌لرندن محمد سلیم افندی مستثنا اولمق اوزره کافه‌سی رتب عسکریه‌یی حائزدرلر . فقط منسوب اولدقلری آلایلرك یوزینی یالکز سلاملقده کوررلردی . عبدالقادر واحمد افندیلر سواری ، عبدالرحیم افندی طوپچی ، برهان الدین افندی بحریه ضابطیدرلر . شهزاده‌لر میاننده عبدالحمیدك هیچ سومدیکی محمد سلیم افندی و اك زیاده سودیکی‌ده برهان الدین افندی ایدی .

خاقان سابقك كريمه‌لرندن برى، كنديسى جلوسندن اول هنوز اسكدارده اوطورور كن كوچك بر ياغينده قضاءً محترق اولمش، خديجه سلطان اسمنده ديكر برينكده درت ياشنده ايكن قوش پالازينه طوتيله‌رق وفات ايلديكى ايشيدلمشدر. شيشليده‌كى اطفال خسته‌خانه‌سى خديجه سلطانك تأييد خاطره‌سى

خزينهٔ خاصه ناظرى اوخانس پاشا

ايچون پدرى طرفندن انشا ايتديرلمشدر. بونلردن بشقه عبدالحميدك مختلف والده‌لردن يدى كريمه‌سى واردر: زكيه سلطان، نعيمه سلطان، نائله سلطان، شاديه، عايشه، رفيعه .... سلطانلر.

مسلك استبداد حميدى

عبدالحميدك ، وقت مناسبنده صاحب مشروعنه اعاده ايده‌جكى وعد ايتديكى آل عثمان تختنه جلوس ايتدكدن صكره بو تختك اوزرنده بسبتون برلشوب قالمق ايچون انواع مكر ودسيسه‌يه مراجعت ايلديكنى سويلمش ايدك . كنديسى خلقةً كوتو بر آدم اولديغى حالده جلوسنى متعاقب بربرينى ايجاب ايدن سلسلهٔ جناياتى يوزندن شرت طبيعى برقات دها آرتمشدر . طبعاً موسوس، هيچ كمسه‌يه اعتماد ايتمز بر آدم اولديغى ايچون سائقهٔ خوف ايله طريق ظلمه صاپمامسى غير قابل ايدى .

ممدوح پاشا

ايلك اول كنديسنى مقام سلطنته كتيرنلر هدف ظلم و جناياتى اولدى . چونكه بونلره منتدار قالمق نفسنه كران كلديكى كبى ، اغفال ايلديكى بوذواتى دائما قارشيسنده كورمكه‌ده بردرلو تحمل ايده‌مدى . فقط بونلرى محو ايتدى ايسه ، انتقاملرينى آله‌جق طرفدارلرى قالمش ايدى . صكره صره بونلره كلدى . غزته‌لرى اولديرديكى كبى انسانلرى‌ده اولديردى . هر كسى حقنى طلبدن منع ايتديكى كبى اشتكا وبكايى‌ده يساق ايتدى . على سعاوينك تشبث فداكارانه‌سى كنديسنى چيلديرتدى . هر طرفده اختلال جمعيتلرى كورمكه باشلادى . اصلى

هاشم پاشا

اولمیان تشبثاته خیالاً وجود ویردی . کندی موقعنی تأمین ایچون ولایتلری
بر بر فدا ایتدی . روم ایلیٔ شرقینک الدن کیتماسی ایچون استانبولده
موجود عسکردن ١٥,٠٠٠ قدرینک همان سوقی کافی ایکن متباقی ١٠,٠٠٠
کشینک کندی شخصنی محافظه‌یه کفایت ایتمیه‌جکنی دوشونه‌رک خاصه اردوسندن
بر نفرک بیله اعزامنه مساعده ایتمدی. فضله اوله‌رق ییلدیز اطرافنه یرلشدیردیکی
عسکره برده خفیه اردوسی الحاق ایتدی . عسکرلر کندیسنی وقوعی محتمل
هر بر تعرضه قارشی مدافعه ایده‌جکی کبی خفیه‌لرده آنی مخیل تهلکه‌لردن وقت
وزمانیله خبردار ایدییورلردی .

خفیه‌لکك استانبولده نه صورتله توسع ایتدیکنی اکلامق ایچون اول
امرده موجد ومؤسسنی ایچه تدقیق ایتمك وآکلامق ایجاب ایدر . عبدالحمید
کندینه خدمت ایدن مسلمانلرك صفوت اخلاقیه‌سنی بوزمق ایچون نصل بر
حیلهٔ شیطانیه قوللاندی ؟ عفت وناموسیله ورقت وشفقت قلبیله مشتهر اولان
عنصر اسلامك اخلاقنی بو آدم ، برقاچ سنه ایچنده بودرجه افساده نصل موفق
اولدی ؟ ایشته شمدی بومسئله‌یی ایضاح ایده‌جکز :

شهزاده‌لکنده بویوجی وفالجینك بری اولدیغنی سویلدیکمز عبدالحمید
او زمان بو اشتغالاته ، دها کارلی اولان خفیه‌لك ومرابحه‌جیلق صنعتلرینی‌ده
علاوه ایتمش ایدی . بیوك برادری مراد افندی ایله دیکر برادرلرینك احوالنی
تجسس ایدرك عموجه‌سی عبدالعزیزه بیلدیرر ، مقابلنده احسانلر آلیردی .
برادرلری ایشی بیلدکلرندن عبدالحمید حقنده ایی بر فکر بسله‌مزلردی .

بر کون عدلیه ناظری عاکف پاشا ولیعهد مراد افندینك یاننده بولندیغی
برصرده شهزادهٔ مشارالیهك معتمد آدملرندن بری علی العجله ایچری‌یه کیره‌رك
قولاغنه برشی سویلر . مراد افندی پك زیاده تلاشه دوشه‌رك عاکف پاشایه،
بیتشك اوطه‌یه چکیلمسنی رجا ایلر :

« برادرم حمیدبنی کورمکه کلش ، سزی بنم یانمده کورمسی سزك ایچون
خیرلی اولمز . » دیر . شو سوز ، حمیدك نه مال اولدیغنی کوسترمکه کفایت
ایدر ، ظن ایدرز . شهزاده حمید ، عموجه‌سنه یالکز برادرلرینك دائره‌لرنده
جریان ایدن احوالی بیلدیرمکله اکتفا ایتمیوب کندیسنی زیارته کلن برچوق
ذواتك اطوار وافعالی حقنده‌ده منتظماً ژورناللر ویرردی .

حمید افندی کندی منافع شخصیه‌سنی تأمین ایچون بویله خفیه‌لك ایتدکدن

بشقه وارداتندن حبهٔ واحده غائب ایتمه‌رك مصارفنی‌ده تنظیم ایتمش وبرادری مراد افندی نه قدر جومرد ایسه کندیسی اودرجه خسیس بولنمش اولدیغندن گاه اوز قرداشلرینه فاحش فائضلرله پاره اقراض ایتمك وگاه غلطه‌بورسه‌سنده‌كی سمسارلری واسطه‌سیله بیوك بیوك فرلدانقلر چویره‌رك مرابحه‌جیلق ایتمكدن‌ده چكینمزدی .

پاره‌یی آنجق اذواق وحظوظات نفسانیه‌یی تأمین ایچون بر واسطه‌دن عبارت بیلن ، دلیجه‌سنه مسرف بر محیط ایچنده موقع اقتداره كلن، هركسك كندیسنه محبتی اولمدیغنی بیله‌رك عموجه‌سنك دوچار اولدیغی عاقبتدن‌ده قورقان بویله بر شهزاده‌ركن سلطنتنك تقویه‌سی وسلامت نفسنك تأمینی ایچون اطرافنده‌كیلری پاره ایله اغفال وخفیه‌لكه سوق ایلكدن بشقه نه‌چاره دوشونه‌بیلیر ؟

حین جلوسنده موقع اقتدارده بولدیغی هیئت وكلایی مساعدهٔ احوال زمان ایله نه‌صورتله باشندن آتمش اولدیغنی كورمش ایدك. فقط شو ایلك موفقیتی آنك دائمی خوف واندیشه‌لرینی ازاله ایده‌مزدی . بناءً علیه موقعنی تحكیم ایدر ایتمز، بر خفیه هیئتی تشكیل ایتدی‌كه بو هیئت آز زمان ایچنده كندی كندینه، بر نسبت عددیه قبول ایتمه‌جك درجه‌ده توسع ایتدی .

نفس شاهانه‌سی ایچون جاسوسلق ایتمه‌نك بر لازمهٔ صداقت اولدیغنی وظل اله فی‌الارضك حیات ومنافعنی وقایه ایچون بولازمهٔ صداقتك هر مسلمانه واجب‌الایفا بولندیغنی بندكانینه آكلاتمنه، آنلری بوصورتله اقناع و اغفاله پك چابوق موفق اولدی .

ندماسنی وكندینه ژورنال ویرنلرك كافه‌سنی تشویق ایچون كیسه‌سنك آغزینی آچدی . پاره ایله برلكده رتبه‌لر ، مأموریتلر ، نشانلر صاچدی . بوصورتله بدایتده برلازمهٔ صداقت تلقی ایدیلان خفیه‌لك نهایت كارلی برصنعت حالنه كیردی . الك چیركین احتراصات نفسانیه‌یی تسكین ایچون الك سریع چاره اولدی. عبدالحمید وكلادن ویاخود اركان عسكریه‌دن برینی كندی مسلكنه اویدیره‌مدیمی ، آنی اوزاق مأموریتلرندن برینه ، كیدنلردن اكثریسنك بردها عودته موفق اوله‌مدقلری محلله تعیین ایدرك بر صورت نازكانه‌ده یانندن تبعید ایدردی .

عبدالحمید مملكتی الیم بر زندانه چویردی . بر درجه‌ده‌كه قرون وسطی مستبدلرینك مملكتی ، بونك یاننده جنت كبی ایدی . فی‌الحقیقه یالكز

سوقاقلره وعمومی محللره خفیه‌لر قویمقله اکتفا ایتمیه‌رك بونلری مساكن خصوصیه‌یه بیله صوقدی . کیره‌دکلری یر قالمدی . حرملره قدر داخل اولوب عائله اسرارینی تفحص ایلدیلر . ماینجیلرینه ، پاشالره کندی دائره‌سندن جاریه‌لر بخش ایتدی . بو بخششی قبول ایتمامك ممکن دکل ایدی . کرك زوجه ، کرك جاریه اوله‌رق بخش ایدیلن بو قادینلر آره‌صره ییلدیزه دوام ایدرك انتساب ایتدکلری عائله‌لرك احوال واطواری حقنده معلومات ویررلردی .

حسن رامی پاشا

هیئت جواسیسك ادارهٔ مرکزیه‌سی ییلدیز ایدی . اهالیی مشوش بر آغ کبی صارمش اولان بو جاسوس شبکه‌سنك مبدأ ومنتهای شعباتی هپ اوراده ایدی . تحسین ، عزت ، راغب ، شوکت ، فائق ، قدری ، طاهر بوراده برر قول اردو قوماندانی ایدیلر . اسیر تاجر مشهوری ، حرم همایون متعهدی صقاللی محمدی‌ده اونوتمیه‌لم . بونلرك هر بری ، معیتلرنده‌کی غالبا ارکان حربیه هیئتلرینك یاردیمیله سرای داخلنده کندی نام وحسابلرینه بر برینك احوالنی تجسس ایدردی . مذکور هیئتلرك خارجده‌ده پك غیور اعضالری واردی .

کنعان پاشا

مجلس وکلا بیله بو نظارت خفیه‌دن وارسته قالەمز ، هر اجتماعدن صکره ایچلرندن برقاچی رفقاسنك طور ولسانی حقنده خفیه‌کاره ژورناللر تقدیم ایدردی . وکلادن هر بری دائره‌لرینه کلوب کیدرکن معین بر یولی تعقیب ایتمکه مجبور وبو یولی هیچ بر بهانه ایله دکشدیرمامکه محکوم ایدی . بر سوقاغك صاغندن کیده‌جکنه ، صولندن کچن بر ناظرك خانه‌سنه مواصلتنده قپوده کندیسنك ماییندن چاغرلدیغنی تبلیغ ایچون بر مأمورك

دیکیلوب طوردیغنی کورمسی مبالغه‌لی اولسه بیله وقعهٔ آتیه صحیح وموثوقدر :

صدر اعظم خلیل رفعت پاشا ذاتاً مسن اولمغله برابر ادرارینی ضبط ایده‌مامك علتنه مبتلا ایدی . برکون ییلدیزدن اینوب بابعالی‌یه کیدرکن کوپری‌یه کلمدن اول یولده دفع حاجت لزومنی حس ایدر . برقره‌غولك اوکنده آرابه‌دن اینر. صدر اعظمك آرابه‌سنك محل مذکورده توقف ایتدیکی همان خفیه‌لر طرفندن سرایه بیلدیریلیر . کندیسنك درحال سرایه عودت ایتمسی امری تلغرافله تبلیغ اولنور، مواصلتنده : « قره‌غولده نه ایشکز واردی ؟ » سؤالنه جواباً « نه ایشم می واردی ؟ ایشته ! » دیه‌رك استانبولینك اتکارینی آچوب صیرصیقلام اولمش اولان پانطالوننی کوسترر. زواللی اختیار، معلولیتی حسبیله صیق صیق وقوعه کلن بو تضانك اوکنی آله‌جق قدر بیله آرابه‌دن چابوجق اینه‌مامش .

سلیم ملحمه

اوزمان وزراعت ناظری سلیم ملحمه‌نك میدان اجرا آتی بك اوغلی پولتیقه عاملری ایدی. مکتب ومدرسه‌لرك خفیه‌لکیده مفتش اسماعیل پاشانك عهده‌سنده ایدی . رضوان پاشانك برادری مدعیٔ عمومیٔ عسکری رشید پاشا محاکم عسکریه‌یه مأمور اولوب صوك زمانلرده کنج ترکلری محاکمه ایتمك اوزره طاش قشله‌ده تشکل ایدن دیوان حربك رئیسی بولنیور ایدی. مکاتب عسکریه ناظر ثانیسی رضا پاشا اسماعیل پاشانك احوالنی تجسس وقونتروله مأمور ایدی. نهایت اسماعیل پاشا، بونی مغلوب ایتمش ایدی. تفنکجی باشی طاهر پاشا ییلدیز جوارینه وشهزاده‌لره نظارته مأمور ایدی .

نادر اغا

عبدالحمیدك کندی کولکه‌سنه بیله اعتمادی اولمدیغندن بر مسئله حقنده

معلومات آلمق ایستدیکی زمان او ایشه برقاچ کشی‌یی بردن مأمور ایدر. بونلر بربرندن خبردار اولمدقلری وکندیلرندن بشقه او ایشه مأمور کمسه اولمدیغی ظننده بولندقلری جهتله ویردکلری ژورناللرله بربرینی قونترول ایتمش اولورلردی. مثلا عبدالحمید بر ولایتك، بروالینك احوالنی تفتیش ایچون استانبولدن برهیئت تحقیقیه ویا اصلاحیه کوندریر. عینی زمانده والی‌یه‌ده بونلره یوزویرمامسی، اجراآتلرینه اهمیت ویرمامسی ایچون صورت خصوصیه‌ده تبلیغاتده بولنه‌رق والی ایله هیئتك کویا اتفاق ایده‌مامەلرینی تأمین ایتمش اولوردی. برکره کندیسنه روسجه اوله‌رق ویریلن برژورنالی مترجمه امنیت ایده‌مدیکندن آیری آیری بش کشی‌یه ترجمه ایتدیرمش وایلك ترجمه ایدن مترجمك کندیجه مهم عد ایتدیکی برکله‌یی اونوتدیغی بوبش ترجمه‌نك مقایسه‌سندن اکلاشلمغله اومترجمی نفی ایتدیرمش ایدی.

یوقاریده اسملرینی صایدیغمز اشخاص بیوك، کوچك، آمر، مأمور برسورى خفیه ایله محاط ایدی. بونلر خدمت ایتدکلری اشخاصك بعضاً علیهنده‌ده ژورنال ویررلردی. بوسببله اشخاص مرقومه بربرینه کیررلر، مقاملرندن سقوط ایدر، صکره تکرار چیقارلردی.

بومیانده خنکارك الك زیاده مظهر اعتمادی اولان احمد جلال‌الدین پاشا بردفعه اتحاد وترقی جمعیتنك پارس واسویچره‌ده‌کی اعضاسنی عبدالحمید علیهنده نشریاتدن واز کچیرمك، بردفعه‌ده ادارهٔ حمیدیه علیهنده برپروتستو مقامنده اولمق اوزره استانبولی ترك ایله اوروپایه کیدن دامادمحمود پاشایی بالاقناع عودت ایتدیرمك مأموریتیله اوروپایه کوندرلمش ایدی. ایکنجی مأموریتنده‌ده موفق اوله‌میه‌رق عودتنده، عبدالحمید کندیسندن شبهه‌لنمکه باشلادیغی کبی ابوالهدانك القاآت وتهدیداتی‌ده آرتمش اولدیغندن احمدپاشا بونجه‌زمان خدمتنده بولندیغی افندیسیله قطع علاقه ایدرك مصره فراره مجبور اولمش ایدی.

پارس سفیری منیر پاشا، شومأموریتلرندن طولایی احمدپاشانك خصم جانی ایدی. فی‌الحقیقه منیر کندی دائره‌سی داخلنده بشقه‌لرینك ایفای مأموریت ایلمسنی چکه‌مزدی. اوروپاده کنج ترکلرك حرکاتنی تفتیش ایلمکی کندی نفسنه حصر ایتمك ایستر، بونلر حقنده خنکاره طوغری، یالان صیقجه صیقجه معلومات ویره‌رك کلیتلی پاره قوپارتیردی. اوچ حکومت نزدنده سفیر اولدیغی حالده کندینه، هیچ بری اعتبار ایتمزدی. ممالك اجنبیه‌ده‌کی سفرای عثمانیه‌بش

آلتی سنه‌ده بر کره مأذوناً استانبوله کله‌مدکاری حالده منیر سنه‌ده منتظماً ایکی اوچ دفعه کلیردی . باب‌عالی بوسیاحتلرك خزینه‌یه‌بار اولدیغنی سویلیه‌رك مساعده ایتمك ایسته‌مز ایدی ایسه‌ده مساعیسی بیهوده قالیردی . چونکه او ، سلامت وطن تهلکه‌ده اولدیغی ایچون بهمه‌حال استانبوله کلمسی لازم اولدیغنی بیلدیره‌رك طوغریدن طوغری‌یه سرایدن مساعده استحصال ایدردی منیرك چانطه‌سنده ، حنکاره سوء قصد ایچون تشکل ایتمش بر هیئتك پلانلرینه ، کنج ترکلرك اختلال تشبثاتنه ، امتیازلره وطوپ سپارشلرینه دائر اوراق ومندرجاتی مضر ودواعیٔ تهلکه اویدیرمه مکاتیب هیچ بر زمان اکسیك اولمزدی . هر کلدکجه وطنی بر کره‌دها تهلکه‌دن قورتاردیغندن، بیکلرجه لیرا دها چکدیکندن طولایی مفتخراً عودت ایدردی . منیرك خنکاردن نصل پاره قوپاردیغنه دائر بر مثال ذکر ایده‌لم :

ایتالیا شهرلرندن برنده ، بر لوقنطه‌نك (تابل دوت) صفره‌سنده‌یز صفره‌ده زنکین بر سیاح تاجر وار . اونك یاننده‌ده کندینی کبار اجانبدن کوسترن برذات اوطوریور ،بو ایکی‌ذات صفره‌ده‌کی موقعلرینك ایجابیله بر ایکی ساعت دوام ایده‌جك بر مناسبت پیدا ایدرك قونوشمغه باشلارلر. سیاح تاجر ، سوز آره‌سنده قریباً اجرا ایده‌جکی سیاحتدن بحث ایدر . مخاطبنك ماهرانه سؤاللری اوزرینه ، هانکی شهرلره کیده‌جکنی نه‌ده نه‌قدرقاله‌جغنی ، هانکی اوتله اینه‌جکنی واك صکره هانکی طریقله استانبوله کیده‌جکنی عنعنه‌سیله آکلاتیر. کبارانه یاشامق سوداسنده بولنان ذات ، او صره‌لرده دوچار اولدیغی مضایقهٔ شدیده سببیله تاجرك شو حکایه‌سندن همان مدهش بر رومان زمینی ترتیب ایدر. طوغریجه پارسه کیدرك منیری بولور . وخنکارك علیهنده بر سوء قصد ترتیب ایدلمکده‌اولدیغنی، کندیسنه اللی بیك فرانق ویریلیرسه بو پلانی‌تکمیل تفرعاتیله خبر ویره‌جکنی سویلر . پاره منیرك کندی کسه‌سندن چیقه‌جق دکل‌یا ! همان سرایه تلغراف چکر : طابی اوزرینه پاره ایکی مثلی اوله‌رق کلیر . اللی بیك فرانقی مخبره‌ویره‌رك آلدیغی‌معلومات مفصله‌یی تکرارتلغرافله استانبوله‌بیلدیرر.

او اثناده هیچ بر شیدن خبری اولمیان سیاح تاجر ، ممالك سائره‌ده‌کی ایشلرینی بیتره‌رك ومرتب پروغرامنه نقطه‌سی نقطه‌سنه رعایت ایدرك استانبول یولنی طوتار . حتی سیاحتنك قسم اخیرنده کندیسنه التحاق ایدن خفیه‌لر بیله بو آدم حقنده وقوعبولان اخباراتك نقدر طوغری اولدیغنی کوره‌رك

حيرت ايدرلر. نهايت مفسد مومى اليه استانبول ريختمنه چقار چيقمز توقيف ايديلوب يلديزه كوتوريلير . بيچاره نه يه اوغراديغنى بيله مز . استقبالنه چيقان دوستلرى كيفيتى سفارتخانه وقونسولاتويه اخبار ايدرلر بش كون صكره بوذاتك عبدالحميد عليهنده سوء قصد فكريله اتهام اولنديغنى آكلارلر . برهفته صكره ياكلشلق تبين ايدرك زواللى يى صاليويررلر . مومى اليه سبب توقيفنى بردرلو

مفتش اسماعيل پاشا

آكلايه مديغى حالده شو سرگذشتدك بارى بر ايشه اولسون يارامسنى آرزو ايدرك ايكى يوز بيك ليرالق ضرر زيان دعوا ايدر و آلير .

ايشته هيچ اصلى اولميان بر وقعه دن طولايى منيرك يوزندن خزينهٔ دولتدن بو صورتله ايكى يوز بيك ليرا پاره چيقار . عبدالحميد شو خلاف حقيقت اخبارندن طولايى سفيره قيزديمى؟ ديرسكز . بالعكس امنيت واعتمادى كما كان باقى قالدى.

پارس سفيرينك اجرا آتى حقنده ديكر بروثيقهٔ دها :

آلمانیا ایمپراطوری ایکنجی ویلهلم ۱۳۱٤ تشرین اولنده استانبوله کلدیکی زمان شویله برتلغرافنامه آلیر :

« صوك درجه سفالت ایچنده بولنان مأمورین عثمانیه‌نك معاشات متداخله -

فهیم پاشا

لرینك اعطا ایتدیرلمسی ایچون لطفاً ذات حضرت پادشاهی‌یه اخطار کیفیت بیورلمسنی انسانیت نامنه رجا ایدرم . »

طولون ونیس باش شهبندری

شفیق

بو تلغرافنامه‌نك ورودى اوزرينه يلديزده حاصل اولان تلاشى كورملى ايدى . همان منيره تلغراف چكيلدى . اوده شفيق بكى على‌العجله پارسه جلب ايله برقاچ دقيقه استجواب ايتدكدن صكره مومى اليهك فى‌الحقيقه ايمپراطور ويلهلمه بويله برتلغرافنامه چكمش اولديغنى آكلادى . فقط آنك نظرنده بو مسئله پك او قدر مهم برشى دكل ايدى . عبدالحميددن كليتلى پاره چكمك ايچون برحيله دوشونمك لازم ايدى . بونك ايچونده عبدالحميدى ينه برسوء قصد تشبثنك موجوديتنه ايناندىرمق لازم كليوردى. بناءً عليه خنكاره شو تلغرافنامه‌يى چكدى :

« شفيق ، مأمورينه معاشات متداخله‌لرينى ويرديرمكه چاليشان وشيخ الاسلام دخى داخل اولديغى حالده بعض نظارتلر اركان مأمورينندن تشكل ايدن بر هيئت فساديه‌نك اعضاسندندر . [منيرك بوراده بعض نظارتلر ديمسى ، پدرى نافعه ناظرى محمود جلال الدين پاشايى ايشه قاريشديرمامق ايچون ايدى .] الله كوسترمسون ، بونلر برجنايت منفوره ايشلمك وتكميل ناظرلرى وعائله‌لرينى ديناميت ايله يوق ايتمك تصورنده دخى بولنيورلر. فقط شفيق ذات شاهانه‌لرينه اولان صداقت وعبوديتى وحكومت و مملكتنه محبتى سببيله بو جمعيت فساديه وجنائيه‌يى طاغتمق آرزوسنده اولديغندن كيفيتى بكا اخبار ايتمشدر . اكر آرزو بيوريليرسه جمعيتى طاغتمق ايچون استانبوله دخى كيده‌بيلير . »

بو تلغراف اوزرينه عبدالحميد همان شفيق بكك درسعادته اعزامى ايچون منيره امر ويرر ويول مصارفى ايچونده ايكى بيك فرانق كوندرير . بونك اوزرينه منير ايله شفيق آره‌سنده محاورهٔ آتيه جريان ايدر :

شفيق — مادام كه افندمز امر ايدييور ، كيدرم .

منير — يوق ! خير ، تكميل ايشى بوزارسك .

شفيق — نه كبى ؟

منير — پادشاه بزه صكره بردها پاره كوندرمز .

شفيق — مقصدكز نه‌در ؟

منير — سويله‌يم ! شمديلك كويا قوميته اعضاسندن ايتمشلر كبى آلتى كشينك اسمنى خبرويررز. ومتباقيسى ايچونده تحقيقات اجرا ايتمكده اولديغمزى بيلديررز . بوصورتله خنكار بزه برچوق پاره كوندرير .

شفیق — هیچ برقباحتی اولمیان برطاقم کیمسه‌لرك موجب فلاکتی اولمنی قطعیاً قبول ایتمم. بن استانبوله کیده‌جکم.

منیر — اکر کیدرسه‌کز، حقیقی برجمعیت فسادیه بیله خبرویرسه‌کز، خنکار سزی آصدیرر.

شفیق — سبب؟

منیر — چونکه بن سزی پك یاقیندن تعقیب ایدلمسی اقتضا ایدر غایت تهلکه‌لی برجانی اولمق اوزره بیلدیردم.

شفیق — بونی نه‌حقله یاپدیکز؟ بن ناموسلی برآدمم. خنکارك علیهنده هیچ برشی یاپمدم. یاپمق نیتنده‌ده دکلم.

منیر — نه‌قدر صافدلسکز! بونلرك هپ معامله ایجابی اولدیغنی آکلامیورمیسکز؟ منفعتم اویله ایجاب ایدیيور. خنکار خیرخواه وصادق کمسه‌لرك وجودینه ایناتمز. بناءً علیه بنم آوروپاده بولنانلرك هپسنی اوکا اشرادن اولمق اوزره بیلدیرمکلکم ایجاب مصلحتدر.

شفیق — اویله ایسه، بوسوزلرکز یالکز بنم حسابمه دکل دیمك؟

منیر — البته. چکدیکم تلغرافنامه‌لرده اسملرینی ذکر ایتدیکم اشخاصه ویردیکمناملرك اك ملایمی «مرقوم، چاپقین، ملعون، قاتل ...» صفتلریدر. بوآدملرك هپسی فنا دکلدر. فقط سزه تکرار سویلیورم، بنم منفعتم اویله ایجاب ایدییور.

شفیق — آکلامیورم.

منیر — بونده آکلامیه‌جق نه‌وار؟ اکر بن خنکاره کندمی بوراده بر چوق چاپقینلره، ارباب فساده نظارته مشغول کبی کوسترمز سه‌م، بوراده طورمیه‌جغم کبی شو مأموریتمدن‌ده هیچ برکارم اولماز.

شفیق — یاخنکار سزك شوحیله‌کزی خبر آله‌جق اولورسه؟

منیر — خنکارمی؟ بن ایستدیکمی یاپارم. باقیکز، کچنده بنی تلغرافله استانبوله چاغیردیلر. اوزمان یوزده طقسان طقوز عزل ایدلمك احتمال واردی.

شفیق — نه ایچون؟

منیر — اوراسی بکا عائد.... بن نه یاپدم؟ بورادن حرکت ایتمدن اول خارجیه ناظری موسیو هانوتویی کوردم. آنك واسطه‌سیله رئیس جمهور موسیو فلیکس فوردن برمکتوب آلدم. بومکتوبده رئیس جمهور تساليادە

احرازاولنان مظفریاتدن وخصوصیله تسالیانك سرعتله تخلیه اولنمسندن طولایی خنكاره بیان تبریكات ایدییور وفرانسه ایله دولت علیه آره‌سنده موجود روابط دوستی‌یی محافظه خصوصنده‌كی غیرتمی ثنا ایدرك ، خنكارك ، مكتوبنه كوندره‌جكی جوابی ینه بالذات بنم واسطه‌مله كوندره‌جكنه امیدوار بولندیغنی یازییوردی .

حضوره چیقدیغم زمان : « فلیكس فور حضرتلری خاكپای شاهانه‌لرینه یوز سوریور » دیه‌رك رئیس جمهورك مكتوبنی ویردم . وكویا رئیس طرفندن كلیورمشم كبی بوكونا تعبیرلرله سوزمه دوام ایتدم . خنكارك كبر وعظمتنی اوقدر اوقشادم‌كه نهایت كولمكه باشلادی . كنج تركلری محو ایتمك، اللری آیاقلری زنجیرلرله باغلی اولدیغی حالده قربانلق قیون كبی حضور شاهانه‌لرینه كتیرمك ایچون پك چوق چالشدیغمی فقط حسن نتیجه‌یه وصولم ایچون ذات شاهانه‌لرینك حقمده هرچه‌باد آباد اظهار امنیت واعتماده بردوام اولملری مقتضی بولندیغنی سویلدم . بوسوزلرم اوزرینه خنكار قوللرینی آچه‌رق : « كل صقاللی اوپ ! » دیدی . بن چكندم ، دیزلرینه قپاندم . الیله طوتوب قالدیره‌رق : « كل ، كل ! سن بنم اوغلمسك ! » دیدی . قوللری آره‌سنه آلدی ، بن‌ده اوپدم . — فقط امان یاربی ! صقالی نه‌ده فنا قوقیوردی ! »

شفیق بك ، مخاطبنك بوجرأتنه حیرتله ، منیره بوطولابلری میدانه چیقدیغی زمان كندیسنه برضرر كله‌جكندن قورقوب قورقدیغنی صورونجه منیر تكرار سوزه باشلایه‌رق :

— اونی بن‌ده دوشوندم . و ذاتاً چكدیكم تلغرافلرك مابین كاتبلرنجه كورولمسنی آرزو ایتمدیكمدن خنكاره دیدم‌كه : « اكثریاسزه ژورنال تقدیمنده پك كوجلك چكیورم . زیرا اطرافكزده‌كی آدملردن امین دكلم . بونلری ذات شاهانه‌لرینه طوغریدن طوغری‌یه تقدیم ایده‌بیلمك ایچون بر واسطه‌یه احتیاجم وار . » بونك اوزرینه خنكار بكا كامل اسمنده بربوشناق كوستردی...

نه كوزل لوحهٔ اخلاق ! دكلمی ؟

جاسوسلق اداره‌سی شعبه رؤساسنی ذكر ایتدكدن صكره پوسته‌مدیرلرینه یلدیزدن ویریلان تعلیمات خفیه‌یی . بونلرك‌ده خفیه‌لك خدمتنه نصل اشتراك ایتدیرلدكلرینی كوسترمك ایچون محرم قیدیله یلدیزدن یازیلان امرنامهٔ آتی‌یی درج ایله اكتفا ایدییورز :

« ١ — پوسته‌لر آچیلدیغی زمان شبهه‌لی کوریلان مکتوب ویا پاکتلر مصادره اولنوب درحال سرایه کوندریله‌جکدر . بو مکتوبلر اشخاص مضره‌دن ورود ایتمدکلری تبین ایلدیکی تقدیرده پوسته‌خانه‌یه اعاده اولنه‌جقدر.

٢ . — بك اوغلی وغلطه پوسته‌خانه‌لرینه ، مکتوبلرینی آلمق اوزره صیق صیق کلن اشخاصك اشکالنی ضبط ایتمك فائده‌دن خالی دکلدر .

٣ . — مکتوبلرك امر معاینه‌سی (یعنی کشادی) مدیرلرك تجربه ودرایتلرینه محولدر .

٤ . — پوست رستانت اوله‌رق ورود ایدن مکاتیب واشیای سائره برنجی درجه‌ده داعی شبهه کوروندیکندن ، بونلرك مرسل الیهلری ، تبعه‌مزدن ایسه وایجاب ایدرسه کندیلرینه تسلیم ایدلمملری مقتضیاتدن معدوددر .

٥ . — پوسته معاملاتنك انتظامنی سکته وتأخردن وقایه ایچون شبهه‌لی مکتوبلرك نظاماً معین اولان توزیع ساعتنه قدر اعاده ایدلمك اوزره برموزع واسطه‌سیله همان مابینه کوندرلملری لابد والزمدر .

٦ . — تقیدات مخصوصه‌ده بولنلمق اوزره اسملری طرفمزدن اولجه سزه اشعار اولنان اکابر مأمورین نامنه مورود مکتوبلر بلا استثنا مابینه کوندرلملیدر .

٧ . — ممالك اجنبیه‌دن کلن یولجیلرك استانبول اهالیسندن وافکار مضره اصحابندن بعض اشخاص نامنه مکتوب ، پاکت ، کتاب وسائره کتیرملرینه میدان ویرلمامك اوزره اسکله‌لرده تقیدات اجرا ایدلملیدر .

٨ . — اجنبی پوسته واپورلریله یلکن وبالق قایقلری طائفه‌سندن اولوب سفینه‌لری لیمانده بولندیغی مدتجه مأذوناً قره‌یه چیقان اشخاص صورت مخصوصه‌ده نظارت آلتنده بولندیرلملیدر .

٩ . — شبهه‌لی کسانك محررات ، کتاب ویا پاکت آلمق ویا ویرمك اوزره مرقوم طائفه‌لرك یرینه تبدیل قیافت ایله کمی‌یه کتملرینه اصلامیدان ویرلمامیدر .

١٠ . — یدنده ممالك اجنبیه‌ده‌کی شهبندرخانه‌لرمزجه اصولی ونظامی دائره‌سنده ویرلمش پساپورطلر بولندیغی حالده درسعادته عودت ایدن تبعهٔ عثمانیه ، اشبو پساپورطلردن بعضلری اوزرینه موضوع اشارات مقرره تدقیق ایدیلنجه‌یه قدر برقاچ ساعت آلیقونیله‌جقلردر . »

ایشته خارجدن کلن مکتوب وسائره حقنده‌کی تقیدات بو یولده ایدی. داخلی مکتوبلرك معامله‌سی بوندن دها بسیط ایدی.

مکتوبلرك قرمزی بال مومی ایله مهرلنمسی منع ایدلمش ایدی. فقط بو ممنوعیتدن خبری اولمیه‌رق آره‌صره پوسته‌لره بویله مهرلی مکتوبلر براقانلر اولدیغی ایچون پوسته اداره‌سی ممنوعیت مذکوره‌یی بعضاً غزته‌لر واسطه‌سیله شو یولده اخطاره مجبور اولوردی:

« قرمزی بال مومی ایله ممهور مکتوبلرك پوسته‌خانه‌لرجه قبول ایدلمدیکی وقوطیلره آتیلان بوکبی مکتوبلرك مرسل الیهلرینه تسلیم ایدلمیوب مصادره واحراق ایدیله‌جکی اخطار اولنور. »

شو اخطارده مکتوبلرك اوقوندقدن صکره احراق ایدیله‌جکی جهتی تصریح ایدلمامش ایسه‌ده ایشك بویله اوله‌جغنی سویلمکه حاجت یوقدر.

*
* *

ایشته عبدالحمید، شخصیله تلویث ایلدیکی تخت پاك عثمانی‌یی بونجه سنه‌لر آنجق بو خفیه اردوسیله وندما و بندکاننك منافع ذاتیه‌سی ایجابیله محافظه ایده‌بیلمش، کندینه تقربه وسیله بولانلری، نقدر حسن‌نیت صاحبی اولسه‌لر بیله، کرم و احسانه غرق ایله افساد ایتمك سایه‌سنده، ملتك بغض ونفرینی آلتنده قهر اولوب کیتمامشدر. سنین مدیدهٔ سلطنتی اثناسنده تبعید، نفی واتلاف صورتیله میداندن قالدیردیغی نفوسك مقدار حقیقیسنی آنجق جناب حق بیلیر. نفی، حبس واعدام یکانه واسطهٔ تأمین مقامی ایدی. بالمحاکمه محکوم ایتدیره‌میوب‌ده اوزاق مأموریتلر توجیهیله تبعید ایلدیکی ارباب عفت وناموسدن مثلا سعداه پاشا کبی بعضیلری عذاب منفایه تحمل ایده‌میه‌رك انتحار ایدر، کیمی الی‌یوم‌القیام دوام ایتمیه‌جکی طبیعی‌اولان عمر ظالمك ختامنه متوکلاً منتظر بولنوردی. عبدالحمید خفیه‌لر سایه‌سنده شخصنی محافظه ایده‌بیلدی. فقط ملتی آره‌سنه‌ده تخم انقراضی اکدی. یالکز باشنه اجرای حکومت ایتسه‌یدی، بوقدر قان دوکمکدن بلکه قورقاردی. فقط عزت، تحسین، ابوالهدا کبی بر طاقم ملاعننك تلقینات مضره‌سی آکا جسارت ویردی. دنیا بیلیرکه تخت عثمانیده بر دکل، برقاچ پادشاه اجرای حکومت ایدییور، بونلرك پولتیقه‌لری تابع اولدقلری نفوذه کوره هرآن تخلف ایلیوردی.

عبدالحمید، هرشیئ بیلمك، هرشیدن خبردار اولمق ادعاسنده بولندیغی

حالده، ملتنك و اقوام اجنبیه‌نك حالت روحیه‌سنه هیچ واقف اولمیان بر حکمدار وارسه اوده کندیسی ایدی. کنج ترکلرك پاریسده عقد ایتدکلری قونغره‌یی، سفیرمنیرك رسمی وغیررسمی بونجه تشبثاتی منعه مقتدر اوله‌مدیغی زمان:

— بولوبه‌ده (فرانسه رئیس جمهوری) الندن بر ایش کلیر بر آدم دکلش یا! نه‌لیاقتسز شی ایمش! باقسه‌ك آ، کنج ترکلرك قونغره‌سنی منع ایده‌مدی. دیمش ایدی.

عبدالحمید، آوروپا حکمدارلرینی‌ده کندی کبی ظن ایتدیکندن موسیو لوبه حقنده‌کی شو سوزی منطقه پك موافقدر.

دور حمیدیده مملکتك امنیت و آسایش داخلیه‌سنك نه کبی اللرده قالمش اولدیغنی ذکر ایتمکی‌ده اونوتمه‌یلم.

بوندن اوچ سنه قدر اول ازمیره برای سیاحت ایتالیالی بر قونتس کلیر. بو قادین غایت مراقلی اولوب هر شیئی کوزیله کورمك، بیلمك، اوکرنمك ایستردی. شقی شهیر چاقیجینك مناقب عجیبه‌سنی ایشیده‌رك بو آدم ایله‌ده ملاقات سوداسنه دوشر. چاقیجی ایله ملاقات کوچ برشی دکل ایدی. چونکه ایجابنده طاغلرده کزمکله برابر اوده‌مش قضاسنده معین اقامتکاهی‌ده واردی. اوراده کندینه دره بکی کبی عادتا برمالکانه ایدنمش ایدی. قونتسك ملاقات آرزوسی کندیسنه بعض طانیدقلری طرفندن یازیلیر. جواب موافقت کلیر. ملاقاتك کونی، ساعتی‌ده تعیین ایدیلیر، کوریشیلیر.

قونتس اثنای ملاقاتده حیدوده صورار:

— نصل اولیورده شمدی‌یه قدر هیچ اله کچمدیکز؟

— بونك سببی پك آشکاردر. ازمیر والیسنك اوغلی سعید پاشا بنم شریکمدر. اورتاقلغی بزه نره‌لری باصه‌جغمزی کوسترمکدن وکرك تعقیبمزه مأمور اولان مفرزه‌لرك هانکی جهتلره کیتدیکنی خبر ویرمك، کرکسه مذکور مفرزه‌لری دائما بزم بولنمیه‌جغمز طرفلره سوق ایتدیرمك صورتیله بنم و آرقداشلرمك تأمین سلامتنه خدمت ایتمکدن عبارتدر. شوخدمتنه مقابل قازانجمزك یوزده اللیسنی اوکا ویریرز. طوغریسی‌ده حقیدر.

قونتس ازمیره عودتنده چاقیجینك شو سوزلرینی ازمیرده‌کی ایتالیا قونسلوسنه نقل ایدر. اوده درسعادت سفیری مارکی ایمپریالی‌یه باراپور بیلدیرر. سفیرده شدید المآل بر نوطه ایله کیفیتی باب عالی‌یه تبلیغ ایدر.

بونك اوزرینه کنج آمیرال سعید پاشا درسعادته جلب اولنوب مابینده ایجه توبیخ وحتی بر مدت توقیف ایدیلیر . فقط مرقوم کنجلکیله برابر سرایك هر درلو آنتریقه‌لرینه واقف اولدیغندن اوده‌مش قضاسی داخلنده بر ارمنی اختلال قومیته‌سنك موجود اولدیغنی خنکاره بالذات بیلدیریر . واساساً کندی چته‌سنك مالی اولان دینامیت وبومبالرك بولندیغی محللری ارائه ایدر .

رضوان پاشا

[٦]خنکار ژورنالی آلیر آلماز ، سعید پاشانك همان ازمیره کیدوب مذکور قومیته حقنده بالذات اجرای تحقیقات ایلمسنی اراده ایدر .

سعید ، ازمیره مواصلت ایدر ایتمز ، ایالك ایشی طبیعی قونتسك چاقیجی ایله ملاقاتنه توسط ایتمش اولان کمسه‌لردن انتقام آلمق ایچون حسیات مفترسانه‌سنه سربستیٔ جریان ویرمکدن عبارت اولور . ایتالیا سفارتی تکرار ییلدیزه

مراجعتله شكايت ايدر . بورادن « مخدومی سعيد پاشانك بو قدر فنا تربيه ايدلمش اولمسندن طولايی حاصل اولان تأسف شاهانه وكنديسنه نصايح وتوبيخات لازمه‌ده بولنلمسنه دائر ارادهٔ سنيه » طوغريدن طوغری‌يه تلغرافله كامل پاشايه تبليغ ايديلير .

كامل پاشا، عبدالحميد حقنده قلبنده طوپلانمش اولان سم اغبراری بر آز دوكمك

بحريه ناظری حسن پاشا

وعينی زمانده آكا بر درس ويرمك ايچون بو كوزل فرصتی قاچيرمق ايستميه‌رك باش كاتبه آچيق اوله‌رق شو تلغرافنامه‌يی چكر :

« اوغلمك ، دها چوجقلغندن اعتباراً خدمت خصوصيهٔ حضرت پادشاهی‌يه داخل اوله‌رق بتون تربيه‌سنی سايهٔ شاهانه‌ده اكتساب ايلمش اولديغنی كمال تأسف ايله عرض واشعاره مجبوريت كورييورم. هيچ برزمان تصويب وتحسين ايتمديكم بر يوله سلوك ايله طرف شاهانه‌دن هر درلو تشويقاته مظهر اولمش ونفوذ پدرانه‌مك استعماله دها بدايتدنبری هيچ ميدان براقيلمامش اولديغندن

رجال دولت صره‌سنه‌كچيرديكى بر كمسه‌يى توبيخ وتكدير ايلمك حق ووظيفه‌سى ذات شاهانه‌يه توجه ايدر . »

عبدالحميد ايله كامل پاشا آره‌سنده او صره‌ده ذاتاً ديكر برمسئله‌دن طولايى بوزولان مناسبات اشبو تلغرافنامه اوزرينه كامل پاشايى انكلتره سفارتخانه‌سنه التجايه وانكلتره حكومتنى مداخله‌يه مجبور ايده‌جك راده‌يه كلمشدر .

*
* *

استانبولده‌ده على ملاءالناس اجراى شقاوت ايدن اثوابجى‌باشى عصمت بك زاده فهيم ، مكتب حربيه زادكان صنفندن اكمال تحصيله موفق اولمدن خفيه‌لكله نشأت ايتمش ايدى .

بوندن اون ايكى سنه قدر اول قراكلق بر صوك بهار اقشامى غلطه‌ده‌كى اصناف وتجارك دكانلرينى قپايه‌رق بك اوغلنه چيقدقلرى بر صره‌ده پانغالتى صرتلرنده‌كى سوقاقلردن برندن فسلى بر دليقانلى چيقيوردى . بو دليقانلينك متهيج چهره‌سندن او كون عيش ونوشه حدندن زياده كرمى ويرمش اولديغى يك نظرده آكلاشيليوردى . فقط طور ورفتارى ، كنديسنك اوصره‌ده پك تجيع تصوراتده بولنديغنى هيچ سزديرميوردى . بونكله‌برابر خانه‌سنه‌عودتده بر آز كچيكمش اولان وظاهر حالندن خرستيان اولديغى ايجه آكلاشيلان بر يولجينك يانندن كچدكجه النك بردنبره اوزانديغى واورالرده پك سيرك اولان هوا غازى لامبه‌لرينك صارارمش ضياسى آلتنده بر شيئك نا كهان پارلداديغى ويولجينك قالديرم اوزرينه دوشيورديكى كوريليوردى . بو حركت اون درت دفعه تكرر ايتدى . بناءً عليه بو صورتله دوشنلرك عددى‌ده اون درده بالغ اولدى . اون سكز ديياده وار . بويله غريب بر صورتده اتلاف ايديلنلر ميانده غلطه تونلى ديركتورى ده واردى . متعاقباً دليقانلى كيجه‌نك ظلمتى ايچنده نشانطاشى سمتندن ييلديز سرايى جهتنه طوغرى غائب اولدى ، كتدى . تونل ديركتورى آلمانيا سفارتخانه‌سى منسوبيندن اولديغندن ايرتسى كون مذكور سفارتخانه‌نك مراجعتى اوزرينه ضابطه ، جانى‌يى بولمق ايچون تحرياته باشلادى . دها طوغريسى تحريات اجرا ايديليور كبى كوروندى . جانى ، ييلديز اعمالاتخانه‌لرينه مخصوص مارقه‌يى حاوى آياق قابنك بر تكنى محل جنايتده براقمش اولديغى جهتله تحقيقات بردرجه‌يه‌قدر قولايلاشيوردى . بوسببله افكار عموميه هيچ بر دقيقه آلدانميه‌رق جانينك ، عبدالحميدك سوت قرداشى

عصمت بكك اوغلی فهيم بك اولديغنی همان آچيقدن آچيغه سويليوردی .

استانبولك ويلديز سكنه‌سنك احوالنه واقف اولنلرجه متهمك جزاديده اولميه‌جغی بديهی ايدی . بونكله برابر ايشك آرقه‌سنی تعقيب ايتمك لازمكليوردی . چونكه سفارتخانه‌لر هپسی تونل دیركتورينی التزاماً حكومت ايشی اورتديكی تقديرده تحقيقاتی كنديلری ياپه‌جقلرينی مقام تهديدده سويليورلردی . بو سببله ضابطه تحقيقاته كرمی ويره‌رك مظنونك ظاهره اخراج وتوقيف اولنديغی بيوك بر ولوله ايله اعلان ايتدی . مظنون ديه توقيف ايديلن شخص زواللی بر بحريه نفری ايدی . مرقوم تصادفات فوق العاده‌دن اوله‌رق جيبنده بر قاچ پاره‌سی اولديغی ايچون قاسم پاشا سمتنده يكيشهر عموخانه‌لرنده كيج وقته قدر قالمش ونشانطاشی جهتنده برچقور ايچنده مست بيهوش اوله‌رق دردست ايدلمش ايمش .

نفر ايرتسی صباح آيلوب ده مستنطقك سئواللرينه جواب ويره‌بيله‌جك درجه‌ده كنديـنه كلديكی زمان پانقالتی‌ده ايقاع ايديلن اون درت جنايتك فاعلی كنديسی اولديغی مأمورين ضابطه بوكا اظهر من الشمس اوله‌رق اثبات ايتديلر . نفر مرقوم ذاتاً كنديسندن شبهه‌سی اولان ماقمدن اولمقله برابر كيجه‌كی افعالندن هيچ برينی‌ده تخطر ايده‌مديكی جهتله اسناد اولنان جناياتك فاعلی اولديغنه كنديسی‌ده بلا اعتراض قانع اولدی . جانی‌يی كورمش اولان و ضابطه‌نك تهديداتنه رغماً النده قانلی بچاقله كورديكی شخصك بحريه نفری اولمديغنی مصراً ادعا ايدن بر مسلمان قادينك افاده‌سنه اهميت ويرميه‌رك نفری بلا مشكلات محكوم ايتديلر . مصطفی اسمنده اولان بو نفر اعدامه محكوم و صكره مظهر عفو اولدی . سرخوشلقله حقيقةً اون درت كشی اولديرمش اولديغنه قانع اوله‌رق منفايه كيتدی . (خزينه) دن تخصيص اولنان آلتيوز غروش معاشی آلوب مملكتنده اوطوردی .

بووقعه ٣١٢ ده ساسون ارمنی قتالی زماننده جريان ايتمش ايدی . فهيم سرايده استجواب ايدلديكی زمان بو فعل عقورانه‌سنك او وقت اوروپا غزته‌لرنده پادشاه عليهنده يازيلان مفترياتك كندنده حاصل ايتديكی حسياتدن ايلری كلمش اولديغنی سويلمش ايدی . مصطفانك محكوميتندن صكره فهيم اراده ايله سفارتخانه‌لره كيدوب قطعياً مداخله‌سی بولنمديغی بوكره تبين ايدن بر مسئله‌دن طولانی كندی حقنده دوران ايدن شايعاتدن طولايی ناموسنك لكه‌دار اولمقده بولنديغندن بحثله تظلم حال ايتدی .

سفارتلر بوكا اينانير كبى اولديلر . ايشته او كوندن اعتباراً فهيمك بختى اوياندى ٢٢ ياشنده اولمقله برابر عبدالحميد بونى غايت قوتلى، هر وظيفه‌يى قبوله وجمله‌سنى اجرايه قابليتلى بر آدم اولمق اوزره طانيدى . [*]

فهيم بر مدت كنديسنى اونوتديرمغه چالشه‌رق عقللى اوصلى اوطوردى . صكره اولا قورقه قورقه ، بالاخره آچيقدن آچيغه ياور قوردونلريله تكرار اورته‌يه چيقدى . او تاريخدن اعتباراً سرايده كوندن كونه بويوين بر رول اوينامغه باشلادى . مساعيسى منتج موفقيت اولمقله حرص اشتهارينه پايان تصور ايده‌مدى پادشاهك اك معتمد بنده‌سى اولان احمد جلال الدين پاشا ايله بيله بوى اولچوشمكدن چكنمدى . نصل ايتدى ، نصل ياپدى ؛ كيم بيلير ؟ نهايت احمد پاشا توجهدن

سفير منير

دوشه‌رك تباعده قرار ويرنجه بسبتون آنك يرينى طوتدى . سنه‌لرجه ييلديز ضابطهٔ خصوصيه‌سى مديرلكنده بولنه‌رق بر شخصده اجتماعى ممكن اولان اك مدهش صلاحيتلرى نفسنده جمع ايتدى . بتون تبعهٔ عثمانيه‌نك جان ومالى آنك النده ايدى . شيشليده مكلف برخانه‌ده اقامت ايتديكندن اوجوار خفيه‌لرله طولدى . بناءً عليه همان همان اوطورولمز برحاله كلدى اوراده هركيجه خرسزلر كيرردى . بوحال آيلرجه دوام ايتدى . فهيم پاشا چته‌لرينك بو شقاوتلره آرتق نهايت ويرملرى ايچون سفارتلر مكرراً مراجعته مجبور اولديلر .

ابوالهدا زاده حسن

فهيم پاشانك سفارتلر طرفندن اوراق ووثائق ديپلوماتيقيه ايله حكومته رسماً اخبار ايديلان مساوئ احوالنى تعداد ايتمك ممكن دكلدر . هانكى برينى تعداد ايده‌لم ؟ ولى‌عهد حضرتلرينك قپوجى باشيسى قونسطانتارا برادرلرك بغيرحق اتهام ايديله‌رك نفى ايدلدكلرينى مى؟ سلانيك بانقه‌سندن جبراً پاره آلمغه قالقشوب آوستريا سفيرينك شديداً مداخله‌سنه سببيت

---

[*] (پول فش) دن .

ویردیکنی می؟ هله سرقت، طولاندیریجیلق، قیز، قادین قاچیرمق، مکاتب عسکریه طلبه سندن وطلبهٔ علومدن کنج ترك دیه برچوقلرینی بوغدیرمق کبی افعال وجنایاتی وقایع یومیه دن ایدی . مارغریت زاوئر اسمنده بالاغفال تحت نکاحنه آلوب صکره دن کلی تضمینات اعطاسنه مجبور اوله رق ترك ایتدیکی براویونجی قیزی حالا آلمانیاده تیاترو اعلانلرنده اسمنی « مارغریت فهیم پاشا » دیه یازدیرمقده در.

دور حمیدی یه عائد وقایع مهمه دن اولمسی وفهیم پاشایه تعلق بولمسی حسبیله مشیر فؤاد پاشانك کیفیت توقیفنی ده بر آز تفصیل ایلك ایجاب ایدییور. فؤاد پاشا عثمانلی اردوسنك اك جسور واك پارلاق ارکاننده اولوب خنکارك پك زیاده توجهنه مظهر اولمش ایدی . قیشین شهزاده باشنده داماد محمود جلال الدین پاشانك قوناغنده اوطوروردی . محمود پاشا، صره سی کلدیکی زمان برتفصیل بیان اولنه جغی اوزره آوروپایه قاچدیغی زمان سرای قامارپالاسی خنکارك حدتنی بشقه سنك اوزرینه جلب ایتمك ایستیه رك بونك ایچون بر آدم آرادی . عبدالحمید، استانبولده خفیه لك ایچون سنوی ۳۰۰،۰۰۰ لیرا صرف ایتدیکی حالده محمود پاشانك فرارینك وقت وزمانیله کندیسنه خبر ویریله مامش

سعید پاشا

اولمسندن طولایی صوك درجه ده قیزمش ایدی . خفیه لر، محمود پاشایی محو ایتمك ایچون مسئله یی خنکاره، کندی علیهنده بر عصیان عسکری مرتب اولدیغی وبوکره بونلرك رئیسلرینك فرار ایلدیکی صورتنده اخبار ایتمشلردی. بناءً علیه عبدالحمیدك خسته دماغنك تهیجاتنی تسکین ایچون آرتق اله کچمك قابل اولمیان محمود پاشانك یرینه مفسدلکله اتهام ایدلمك اوزره بشقه برینك بولنمسی لازم کلیوردی . بونك ایچون فؤاد پاشا ایله دها بر قاچ پاشایی انتخاب ایتدیلر . فؤاد پاشایی محمود پاشانك صاغ الی مثابه سنده اولمق اوزره بیلدیر- دیلر . مشارالیه، عداوت شخصیه سی اولان فهیم همان اورته یه آتیله رق پاشانك مجرمیتنی اثبات ایده جك دلائل الده ایده جکنی وعد ایلدی . قوناغنك اطرافنی خفیه لرله احاطه ایتدی . بونلر پاشایی خطوه بخطوه تعقیب ایلدیلر . فؤاد پا ،

محمود پاشا كبى ساكن طبيعتلى بر آدم اولمديغندن آنك كبى خفيه‌لرك شرندن قورتيلمق ايچون ممالك اجنبيه‌يه فرار ايتمدى. اطرافنه قوريلان فتنه طوزاغنى بالذات ييرتمق ، قوپارمق ايستيه‌رك آدملرينه ، فهيم پاشانك خفيه‌لرينى دفع ايتملرى ايچون امر ويردى . ويرديكى امره حرفياً رعايت ايلديكندن فهيمك خفيه‌لريله فؤاد پاشانك آدملرى آره‌سنده وقوعبولان محاربه‌ده ايكى كشى تلف و برقاچى مجروح دوشدى .

بو وقعه‌يى متعاقب فؤاد پاشا ييلديزه چاغيريله‌رق سرعسكر، بحريه ناظرى وباش كاتب طرفندن استجواب ايدلدى . استجواب نتيجه‌سنده توقيف اولندى . متعاقباً مشير رؤف پاشانك رياستنده فوق‌العاده بر ديوان حرب تشكل ايده‌رك فؤاد پاشا مأمورين وضابطۀ حكومته مسلحاً مقابله وافكار اختلالپرورانه پرورده ايتديكندن طولايى رتبه‌سنك رفعى ونشانلرينك استرداديله مؤبداً قلعه‌بندلكه محكوم ايدلدى شريك جرمى اولمق اوزره اونبر ضابط ، برمكتبلى وايكى بحريه نفرى دخى عين جزايه محكوم ايدلديلر . عبدالحميد ديوان حربك حكمنى همان تصديق ايدرك فؤاد پاشا شامه نفى ايدلدى .

ايش بونكله بيتمدى . دها بشقه شريك جرملر آراديلر. ضابطه‌مز اوزمان مقصدينه قربان ايده‌جك آدم آرايجه بولمقده مشكلات چكمزدى . اون بش كون ايچنده بشى فريق (برى ناظم پاشا) اولمق اوزره مختلف رتبه‌لرى حائز ١٤٦ ضابط توقيف ايدلدى . اوزمان استانبول اهاليسنى بردهشت استيلا ايتمش ايدى . ضابطان خفيه‌لر طرفندن خطوه بخطوه تعقيب اولنيور . كنديلرى اوده بولنمديغى زمان خانه‌لرى تحرى ايديليور. هرساعت فلان ويافلانك توقيف اولنديغى ايشيديليوردى . بونلرك اك طالعليلرى اوزون مدت حبس جزالرينه ونفيه محكوم ايدلديلر. فقط اكثريسى ايزلرى بللى اولمدن اورته‌دن غائب اولديلر. برفرانسز واپورى سواريسنك ليمانده دمير آلديرركن زنجيره ياپيشق اوله‌رق انسان نعشلرى ظهور ايتديكنى كورديكى معلومدر . عدالت عثمانيه‌نك كيجه‌لين دكزه القا ايتديرديكى بو بيچاره‌لر ميانده كيم بيلير ، اوزمانكى موقوف ضابطاندن نقدرى واردى ؟

فهيم او زمان احمد جلال‌الدين پاشانك موقعنى طوتدقدن صكره ييلديزده صاحب نفوذ نقدر رقباسى وارسه آنلرى ده برر وسيله ايله دفع ايتمكه چالشيوردى. بومسئله مشيرفؤادپاشانك ترتيبكرده‌سى اولان هيئت فساديه‌يه داخل

اولدیغنی ادعا ایدرك ابوالهدانك خانه‌سنده بیله تحریات اجرا ایتدیردی . موجب اتهام اوله‌جق برسرشته الده ایده‌مدی . فقط بو معامله شیخك فوق‌العاده غضبنی موجب اوله‌رق عبدالحمید بر آرالق پك مشکل بر موقعده قالدی . ابوالهدا ، افندیسنی قوهٔ سحربازانه‌سنك اك مدهش وسائطیله تهدید ایدیبور ، عبدالحمیدی جنلرك النه براقوب ، کندیسنك بونجه خدمات مهمه وبرگزیده سنی تقدیر ایده‌میان بو سرایی ترك ایده‌جکنی سویلیوردی . عبدالحمید نهایت شیخك بوقرارینی اجرا ایتمسنه محل براقمیه‌رق معایده رسمنده کندیسنی التفاته مستغرق ایتدی ومرصع امتیاز نشانی (فرانسه رئیس جمهوریتنه‌ده بو نشانی ویرمش ایدی .) اوراده ابوالهدایه کندی الیله ویردی . بو صورتله صاحب کرامات شیخه علناً ترضیه ویرمش اولدی . خلاصه ، فهیم استانبولده فاعل مختار برشقیٔ شریر کسیلمش ایدی بیلدیزده‌کی بومباحادثه‌سنی متعاقب نجیب ملحمه‌نك پارلامسی اوزرینه خنکار نزدنده‌کی اعتباری خیلی دوشـدی موقعنی تکرار یوکسلتمك لازم‌کلیوردی . بونك ایچون‌ده خنکاره اك زیاده اجرای تأثیر ایده‌جك برواسطه‌یه مراجعت ایتدی . یعنی کندیسنی ذات شاهانه‌نك دشمنلرینك هدف تجاوزی اولمش کبی کوسترمك ایستدی . ۱۳۲۳ سنه‌سی اواسطنده بر اقشام کندیسی بك‌اوغلنده بون مارشه اوکندن کچرکن یانی باشنده بربومبا پاطلادی بونك کندی اثر ترتیبی اولدیغی اکلاشیله‌رق برتأثیری کورلمینجه بو حیله‌سنی تکرار ایتدی . ینه او سنه تشرین ثانی ایچنده بر کیجه ، بك اوغلندن پانقالتی‌یه طوغری کیدرکن ارمنی مزارلغی اوکنده کندیسنه برسوء قصد دها وقوعبولدی . بودفعه‌کی دها جدی ایدی . فهیمه ینه بر شی اولمدی . بو دفعه ایشك آرتق سوء قصد اولدیغنه خنکاری ایناندیرمغه موفق اولدی . نجیب ملحمه‌نك ریاستی آلتنده مکتب مفتشی اسماعیل پاشا ایله فریق شاکر ، بك اوغلی متصرفی حمدی واستیناف مدعیٔ عمومیسی نجم‌الدین بکلردن مرکب برقومیسیون تشکل ایتدی . بونلر فهیمك بومبایی کندی آتدیرمش اولدیغنه دائر بر مضبطه ویردیلر حمدی ، فهیم ایله متفق اولدیغندن بووقعه‌یی ارمنیلره اسناد ایدوب برقاچنی توقیف ایتدیرمك دها موافق اوله‌جغی بیان ایله رفقاسنی بویله برمضبطه تحریری ایچون اقناعه چالشدی ایسه‌ده دیکرلری قبول ایتمدیلر فهیم برحدت اوله‌رق قومیسیون اعضاسنی تحقیره قدر جرأت ایتدی . بونلر خنکاره شکایت ایتدیلر ایسه‌ده بریکی آرەلرنده اویوشوب ، کندیسنی تعجیز

ایتاملرینی سویلیه‌رك آنلری باشندن صاودی . بوصورتله فهیم دعوایی بر کره دها قازانمش اولدی . فقط بودفعه‌ده‌کی مظفریتی چوق سورمدی .

فهیم مسلمانلرله تبعهٔ سائرهٔ عثمانیه‌نك حقوقنه تجاوز ایتدکجه هیچ کمسه‌سنی چیقاره‌مزدی . زیرا بو زواللی مملکتده یرلی تبعه‌دن بشقه حامیسز کمسه اولمدیغی ، سرقت ، جبر وشدت ، اشکنجه و قتل فعللرینك یالکز بونلر حقنده بلا پروا تطبیقی ممکن اولدیغی معلومدر . یوقسه بر آوروپالینك ویاخود بر محمینك آیاغنه باصیله‌جق اولورسه سفارتلرك هپسی بردن رفع آواز شکایت وسرد مطالباته باشلارلر ایدی .

حمدی پاشا

ایشته فهیم‌ده آلمان تبعه‌سندن برینك حقوقنه تجاوز ایتمك کبی بر بجریکسزلکده بولندی . آنودرسه‌می ، هامبورغه‌می نره‌یه ایسه کوندرملك اوزره یوکلتدیکی بر کمی کراسته‌یی مصادره‌یه قالقیشدی . آلمانیا سفارتی ایشی یوکسکدن آله‌رق طلبنده اصرار ایتدی . بو «جانی حیدود»ك عسکرلکدن طردیله حبسنی طلب ایدرك یالکز نفینی استحصاله موفق اولدی . اوصرده‌ده فهیم انکلتره تبعه‌سندن برچوجی تاجرینی‌ده کندیسنه یدی یوز لیرا ویرمه‌ی ایچون صیقشدیرمقده اولدیغندن آلمانیا سفیرینك طلبنه انکلتره سفیری‌ده اشتراك ایتمش ایدی .

نهایت فهیم بروسه‌یه نفی اولندی .

شو خدمتندن طولايی بارون فون بيبرشتاينه بتون استانبول اهاليسی متشكر قالدی . فهيم حلول دور مشروطيته قدر بروسه‌ده‌ده بوش اوطورمدی ايسه‌ده بودور مسعودك ابتداسنده جزای لايقنی بولدی . فهيمك الك اسكی دوستلرندن واك نفوذلی خفيه‌لرندن ثريا نام شخص معلوم ايسه افنديسنك محكوميتنی بكلميه‌رك دها اول مارسليايه فرار ايتمش ايدی .

هيئت تحقيقيه رئيسی محمد علی بك

* * *

اولجه ديديكمز كبی خفيه‌لرك، دور استبداد سركرده‌لرينك مناقب ظالمانه‌سنی تعداد ايچون بويله برقاچ جلد كافی دكلدر . مقصدمز يالكز عبدالحميدك ادارهٔ امور داخليه‌ده، داخلی پوليتقه‌ده نصل بر حكمت اداره‌يه تبعيت ايتمش اولديغنی كوسترمك ايچون برقاچ مثال ارائه‌سندن عبارت ايدی . بو اصول اداره‌نك غايهٔ يكانه‌سی‌ده شبهه‌لی اشخاصدن اولمقله اتهام ايديلن هرفردك حبس ، نفی ويا اتلاف صورتلرندن بريله ميداندن قالديرلمسندن، ازالهٔ وجودندن عبارت اولديغی آرتق آكلاشلمشدر ، ظن ايدرز . عبدالحميد بتون افراد ملتك كنديسنی خلع ايچون عليهنه قيامه مهيا اولديغی ظننه دوشديكی كوندنبری محاكمه‌سنی غائب ايتمش ، كنديسنه توديع اولنان اوراقك موثوق اولمامسی احتمالنی هيچ بر كره خاطرينه كتيرمامشدر . ايش نهايت او درجه‌يه كلدی كه كندی خفيه‌لرينی بيله بول بول احسانه غرق ايده‌جك اولورسه بونلرك‌ده همان كندی عليهنه اتفاق ايده‌جكلرندن قورقاردی . بونی هركس‌ده بيلديكی ايچون موجود

فهيمك همپاسی ثريا بك

ومتصور برفسادی خبر ویرمك درجه‌سنده قالدیغی تقدیرده بر راده یه قدر معذور کورولمك جائز اولان خفیه‌لك صنعتی افراد معصومهٔ ماتی جبر وتضییق اخافه و تهدید درجه‌سنه قدر ایلری کیتدی . آرتق حقیقةً خنکارك علیهنده اولدیغندن طولایی نظر دقت وشبهه‌یی جلب و دعوت ایده‌جك کمسه قالمامش ایدی . هرکس بغیر حق سوء ظنه اوغرادیغندن طولایی پادشاهه دشمن اولیور . وبوصورتله جزا کورییوردی . بواصول مشئومك اك صوك درجهٔ تکملی هم بویله مظنونلردن وهم‌ده پادشاهدن پاره چکمك ایدی . عبدالحمیدك اك بیوك جنایتی ایشته بونی آکلاماق ایستمامسیدر .

سرخفیه احمد جلال‌الدین پاشا

عبدالحمیدك اصلا عفو وقبول ایتمیان جنایتلرندن بری‌ده حیسات بشره ، خفیه‌لکی بر جنایت مدهشه اوله‌رق تلعین ایدن دینك احکام مقدسه‌سنه قطعیاً اهمیت ویرمامسیدر . یومیه ویریلان ژورناللرك مقداری بش ، آلتی بیکی متجاوز اولدیغندن بونلرك هپسنی تدقیق ایله کندیلکندن بر حکم ویره‌بیلمسی طبیعی قابل دکل‌ایدی . امنیت ذاتیه‌سنه عائد مسائلك تدقیقیله لزومنه کوره حکم اعطاسنی ، عادی برر چاپقین اولدقلری اکثریا کندنجه‌ده مسلم اولان بد طینت اشخاصك النه براقیردی . بونلرك‌ده ایشی کوجی حکمده مدار استنادی جبر وتضییق ایله پاره چکمك ، انتقام آلمق وسائره کبی حسیات ومنافع خسیسه‌دن

سرخفیه قدری بك

بشقه بر شی دکل ایدی . فقط عبدالحمید کندینی بونلره اسیر ایتمش اولدیغندن حیاتنی تهلکه‌یه قویمقسزین آنلری باشندن دفع ایتمسی قابل دکل ایدی . بوصورتله بتون مملکت و سکنه‌سی خفیه وجیدود چته‌لرینك النده قالمش ایدی . خفیه‌لك تأمین رفاه و سعادت ایچون انتساب اوله‌جق صنعتلرك الك قولایی اولمق حسبیله پك چوق کمسه‌لر بو مسلکی سائرلرینه ترجیح ایتدیکندن حیات فکریه بی‌لزوم محو ایدلدی . بو سببله مملکت ترقیات داخلیه‌سی‌ده غیر ممکن بر حاله کلدی . خلاصه ، عبدالحمید ترکیایی اولدیردی .

فؤاد پاشا

عبدالحمید ومطبوعات [*]

عصرمزده آرتق حاکمهٔ جهان ، افکار دکل مطبوعاتدر . زیرا افکاره وجود ویرن ، آنی اداره ایدن مطبوعاتدر . مطبوعات ، ملتلرك افکار واخلاقنك محصله‌سیدر . آزار آزار ویاواش یاواش آنلرك شکل وصورتنه کیرمش ، بومشابهتك درجه‌سی نسبتنده محبتلرینی قازانمش والیوم محافظه ایتمکده بولنمشدر . برملتله مطبوعاتی آره‌سنده اویله غریب برحرکت حلول واردرکه ایجه تدقیق اولونورسه متقابلاً حال فعالیتده بولنان بوایکی عامل مؤثرك طبیعت وماهیتلرینی بزه‌یك نظرده ارائه ایدر .

[*] موسیو پولفش (عبدالحمیدك صوك کونلرنده استانبول) نام اثرنده بوبحثه تعلق ایدن معلوماتی پك مفید صورتده جمع ومحاکمه ایلمش اولدیغندن بوبحثی اورادن اقتباس ایتدك :

انسان ایستسون ، ایستمه‌سون ، مطبوعاتی موجوداتك كرك الك ایسی، كرك الك فناسی عد ایتسون ، بر مملكتك مطبوعاتی حقنده معلومات تامه پیدا ایتدكدن صكره اومملكت حقنده بر فكر تام وصحیح حاصل ایتامسی غیر قابلدر .

ایشته سیاسیات واجتماعیات نقطهٔ نظرندن مطبوعات ایله مملكت آره‌سنده بویله بر مناسبت واردر . امدی ، تركلرده مطبوعات یوقدر. مجنون وجبین برظالمك زیر قهرنده ازیلن بوزواللی ملت فكرینی نه بلند آوازایله، نه‌ده تحریراً افاده ایده‌مز ، اسماع شكایت ایچون سسنی دخی چیقاره‌مز . [بوسوزلردور استبدادك صوكلرینه یاقین یازلمشدر .]

مع‌مافیه صوك‌یارم عصر ایچنده ، پك طبیعی بردور تفریحدن صكره غایت شایان ممنونیت نتایجه منجر اوله‌جق كبی كورونن بعض تشبثلر واقع اولدی ایسه‌ده عبدالحمیدك موقع اقتداره كلسی بومساعیٔ دلیرانه‌یی محكوم فنا ایلدی .

تركجه برغزته نشری فكری ایلك دفعه اوله‌رق سلطان محمود خان ثانی‌یه لایح اولمشدر. مشار الیه كرك اصلاحاتنه برمدار استناد اولمق وكركسه تصورات اصلاحیه‌سنی ملته بیلدیرمك ، اوكرتمك ایچون فرانسه حكومتی كبی رسمی برجریده تأسیسنی آرزو ایتدی .

یونان اختلالنك دور اخیری اثناسنده (١٨٢٥ - ١٨٢٨) (قورریه دوسمیرن) غزته‌سی مدیری آلكساندر بلاق اسمنده برفرانسزك كوستردیكی متانت طبع واستقلال فكر نظر دقتنی جلب ایتمش ایدی . كندی فكرینی موقع اجرایه‌قویمغه‌اك الویریشلی كمسه‌نك بو آدم‌اوله‌جغنه‌حكم ایدرك آنی ازمیردن استانبوله كتیرتدی . وفرانسزجه نشر اولنان (مونیتور اوتومان) غزته‌سنك اداره‌سنی كندیسنه تودیع ایتدی . بو ١٨٣١ سنه‌سنده اولیوردی .

ایرتسی سنه (مونیتور اوتومان) غزته‌سنك نوعما تركجه بر صورتی دیمك اولان (تقویم وقایع) غزته‌سی چیقدی . بوایكی غزته آره‌سنده برفرق‌وارسه اوده تقویم وقایع حكومته عائد اوراقی نشرایله اكتفا ایتدیكی حالده دیكرینك قسم رسمیدن بشقه منافع دولتی تمهید ومدافعه‌یه مخصوص برده غیر رسمی قسمی بولنمسندن عبارت ایدی. بوندن بشقه تقویم وقایعك تحریرینه اعتنای عظیم صرف ایدیلوب طوغریدن طوغری‌یه وقعه نویس دولتك اداره‌سنه ویرلدی .

معمافیه امید ایدلمدك جهتلردن مشکلات باش کوستردی . بعض سفارتلر مونیتورك فوق المأمول توسعندن ممنون اولمادیلر بعضلری بوموفقیتك دلالت ایلدیکی وجهله ترکیانك اویانمسندن تلاشه دوشدیلر . برطاقلری موفقیت مذکوره‌نك برفرانسزك سایه‌سنده حصول یافته اولماسنی قیصقاندیلر . سلطان محمود بونلرك اشتکالرینه قولاق ویرمدی .

سفرا بوندن طولایی انتقاممی آلدیلر؟ بوراسی معلوم دکل. یالکز شوقدری معلوم‌که سلطان محمود طرفندن برمأموریت خصوصیه ایله فرانسه‌یه اعزام اولنان موسیو بلاق مالطه‌ده بردنبره وفات‌ایتدی. (١٨٣٦) زهرلنمش دیدیلر. (قورریه آنغله) غزته‌سی بونی روسیه‌نك تشویقنه حمل ایتدی . روسلرده ، بری طرفدن انکلیزلری اتهام ایتدیلر. اوصره‌ده مونیتور مدیرلرینه برشآمت چوکدی . سابق دانیمارقه قونسلوسلرندن موسیو فرانسسکی ایله حاسونا اسمنده برمصرلی مدیریت مذکوره‌ده ایکی بچق سنه فاصله ایله وفات‌ایتدیلر. مصرلینك پدری محمد افندی اوغلنك یرینه کچمك اوزره درسعادته کلدی ایسه‌ده اوده طوره‌مدی . نهایت غزته رشید پاشانك کاتب خصوصیسی اولوب بالاخره فرانسه‌نك درسعادت قونسلوسلغنه تعیین اولنان موسیو لوسیه‌ن‌روئه‌نك النه کچدی . حالا اجنبی سفارتلرینك خصومتنه دوچار اوله‌رق برقاچ سنه دها انتشار ایتدی. نهایت تعطیل نشریات‌ایله یرینه (جریدهٔ حوادث) قائم‌اولدی. (١٨٤٣) او تاریخدن اعتباراً جریدهٔ رسمیه اوله‌رق‌یالکز تقویم وقایع‌قالدی.

بوتصدیعات وتزویرات ایله برابر سلطان محمودك اثر تشویق وهمتی کیتدکجه بیویه‌رك مملکتده افکار جدیده طلوع یافته اولدقجه غزته‌لرك عددی‌ده تدریجاً تزاید ایتدی . حکومت شو روش افکاری حسن تلقی ایتمکدن بر آن خالی قالمدیغندن ١٨٥١ تاریخنه طوغری استانبولده السنهٔ مختلفه اوزره اون اوچ غزته ورسائل‌موقوته انتشارایدییوردی. بونلرك‌ایکیسی ترکجه دردی‌فرانسزجه دردی ایتالیانجه، بری روجه، بری ارمنیجه، بری بلغارجه ایدی.

(ترکیا مکتوبلری) محرری اوبیچینی دییورکه: « ترکیانك نفوسنه نسبتله بومقدار آز کورونسه بیله مملکتده غایت‌شایان دقت برحرکت فکریه‌حصوله کلدیکنه دلالت ایتمکدن‌ده خالی دکلدر. بوترقی (چونکه ترکیاده هرحرکت برترقیدر) اك زیاده حال حاضر ایله بوندن اوتوز سنه اولکی حال مقایسه ایدلدیکی زمان نظره چارپار. اوتاریخدنبری افکاره یکی بر استقامت ویرلمش ،

غربك افكار واخلاقنك دها طوغرى بر تقديره مظهر اولمسى سببيله آنك السنه وبعده صنايع واعمالاتنى تحصيل وتدقيق آرزوسنك پيدا وبوصورتله عصرمزك الك خاطره پيرا وقايعندن برى اولان بر اتفاقك اسباب استكمالنك احضار ايدلمش اولمسى، ديكر جهتدن اصلاحاتك اساسكير اولمسى وتنظيماتك تطبيق واجراسنده بدايةً تصادف ايديلن مشكلاتك پيدرپى تخفف ايتمسى، ايشته بونتيجه‌نك قسم اعظمى حكومت ايچون برمعاون ومشاور اولان مطبوعات سايه‌سنده حصولپذير اولمشدر . بعض سوء استعمالاتك درعقب اورته‌دن قالديرلمسنى تأمين ايچون بر چوق دفعه‌لر مطبوعاتك باب عالى‌يه اخبار كيفيت ايتمسى كافى كلمشدر. بوسببدن مطبوعاته ، عينى زمانده تركيانك ترقى ومنافعنه‌ده خادم ايكى وظيفه توجه ايتمشدر . برى داخلى كه بوملكك ساحۀ فسيحه‌سنده طاغنيق برحالده بولنان عناصرى مساوات حقوق واشتراك منافع ايله براشديروب، بربرينه مزج ايلمكه ساعى ، ديكرى خارجى كه تركيايى وحكومتنى بر درجه‌يه قدر آوروپانك كوزى اوكنه قويه‌رق كنديسنى آكا پيدرپى طانتدقجه محبت وتوجهنى قازانمقدن عبارت ايدى . ايشته بوندن آلتمش سنه قدر اول (وولنه‌ى)ك قلمندن چيقمش اولان شو جملۀ تفأل بوصورتله حقيقته اقتران ايتمشدر :

« نه‌زمان بزم كتب نافعه‌مز ترجمه ايديلوب ده شرقليلر آره‌سنده تداوله باشلارسه ايشته او كوندن اعتباراً شرقده ايشلر بسبتون يكى برچيغيره داخل واخلاق، قوانين وحكومتده بر تحول تام حاصل اولور.»

سلطان محمود وعبدالمجيد دورلرنده اولديغى كبى عبدالعزيزك زمان سلطنتنده دخى غزته‌لرك عددى تزايددن خالى قالمدى . ١٨٦٦ده يالكز استانبولده ٣٦ غزته انتشار ايديوردى. درت فرانسز، بر آلمان، برانكليز وبر ايتاليان غزته‌سى بومقداره داخل دكلدر . طشره‌لر بيله مطبوعاتدن بسبتون محروم قالمدى . فى الحقيقه ولايات قانوننك نشرندن صكره حكومت هر ولايت مركزنده ايكى لسان اوزره رسمى بر غزته نشرى ايچون برر مطبعه كشادينه قرار ويرمش ايدى. بونوع جرائدك برنجيسى روسجقده تركجه وبلغارجه نشر اولنان (طونه) غزته‌سى اولدى . صكره سراى بوسنه‌ده تركجه وصربجه ، ارضرومده تركجه وارمنيجه، شامده تركجه وعربجه... الخ غزته‌لر تأسيس اولندى.

١٨٦٦ دن ١٨٧٦ يه قدر مطبوعاتك ترقيسنده مدحت پاشا ايله كمال بكك فعلاً دخل وتأثيرلرى قابل انكار اولمامقله برابر تركيانك نسل جديدى ميانندهكى

ارباب فكره و ولى عهد مراد افندينك تمايلات احرارانه و عاليجنابانه‌سى حقنده‌كى معلومات و مسموعاتك‌ده مدار تشويق اولديغى دخى اونوتماملیدر. كنجلر ايشته بو پيشوايانك زير اداره‌سنده اوله‌رق ، فرانسه و روسيه مستثنا اولمق اوزره ، بشقه هيچ بر ملتك متفكر شبانده مشهود اولميان بر سكونت و تمكين ايله مجادلات مستقبله‌يه كسب وقوف ايدييورلردى . اصلاحاتى نتيجه‌ده بر اختلاله منجر اوله‌رق هر شيئ برباد و خراب ايده‌جك ملاحظه‌سز و عجله بر شدت و صولتله دكل، طبيعت كبى بركتلى محصوللر، كماله ايرمش ميوه‌لرى يتشديرن بر حرارت متأنيانه و عزمپرورانه ايله احضار ايليورلردى .

سياسى باش مقاله‌لر وقايع يوميه‌يه حصر ايدلمامش ايدى . فقط تأثيرلرى آنلردن زياده اولوب اكثريا بعض طرفلردن درميان ايديلن افكار و ملاحظات و تقديم اولنان پروژه‌لر اوزرينه نظر دقتى جلب ايدرلردى. اكثريسى پادشاهك فكرى اوزرنده بر تأثير اجراسى مقصديله نشر اولنور و بو خصوصده دائما افكار احرارانه صاحبى ذواتك آمالنه توافق ايدردى . بو وجهله مطبوعات شو سعى و روشيله و پك طبيعى اوله‌رق افكار عموميه اوزرنده حكم و شدتى كتدكجه آرتان بر نفوذه صاحب اولدى . آنك سايه‌سنده استقباله امنيت و اعتماد ايله باقيليوردى .

استقبال ، مراد خامس ايدى . بو اميدلرك نه صورتله شكسته اولديغى معلومدر .

شو احوال مساعده داخلنده غزته‌لرك خيلى تزايد ايتمش اوله‌جغى وارسته قيد ايضاحدر . عبدالعزيزك اواخر سلطنتنده يعنى ١٨٧٦ ده استانبولده منتشر غزته‌لرك عددى قرق يدى‌يه بالغ اولمش ايدى . اون اوچى تركجه (تقويم وقايع ، جريدهٔ حوادث، بصيرت ، وقت ، استقبال، صداقت ، اتحاد ، صباح، شمس ، خيال، جريدهٔ عسكريه ، جريدهٔ طبيهٔ عسكريه ، جهان) برى عربجه (هفته‌لق الجوائب) ، طقوزى رومجه (ويزانديس ، تلغراف دهبوسفور ، آناتوليقوس آستير ، نئولوغوص ، آماتولى ، ته‌ئاتيس ، تراكى ، موموس ، مه‌نيپ و ترومپت) ، طقوزى ارمنيجه (ماسيس ، آوه‌داپر ، ژاماناق، منظومهٔ افكار ، مجموعهٔ حوادث ، آيره‌نيك، نوراكير ، مه‌مول و پونچ) اوچى بلغارجه (ويق ، ناپرهداق ، چيتاليشته) ، ايكيسى عبرانيجه (لوژورنال ايسرائه‌ليت ، زمان) ، يديسى فرانسزجه (لاتوركى ، ژورنال دوقونستانتينوپل ، قوريه -

دوريان ، فاردوبوسفور ، استانبول ، اوريان ايللوستره ، مونيتور دوقومرس وغازت مديقال مجموعهٔ شهريه‌سى) ، ايكيسى انكليزجه (لوانت هرالد ، فيزيق) وبرى آلمانجه . كمال بكك عبرت اسمنده‌كى غزته‌سنك‌ده ياقينده چيقه‌جغى وفارسيجه كوكب نامنده برغزته‌نك تأسيس اولنه‌جغى دخى اعلان ايديليوردى .

*
* *

اوزمان مطبوعاتك كيديشى بر درجه‌يه قدر سربست ايدى . بوسربستيى عبدالحميدك جلوسندن صكره‌ده برمدت محافظه ايتدى . زنجيرلر اوقدر كركين ، مطبوعاتك آغزنده‌كى طيقاچ اوقدر صيقى دكل ايدى . غزته‌لر امور دولتى موضوع بحث ايدييور ، اداره‌نك مساويسنى يازييوردى . اوزمان احوال عموميه‌ده پك يولنده اولمديغندن غزته‌لرك مؤاخذات وتنقيداتى برچوقلرنجه مظهر تصويب وتحسين اوليوردى . حكومت ايسه غالبا سانسورك شدتنى كوسترمك ايچون برحادثه‌يه منتظر ايمش .

تصوير افكار غزته‌سى مؤسسى مرحوم شناسى

آرزو ايتديكى حادثه وقوعبولدى . هم‌ده ايشك ايچنده حكومات اجنبيه‌ده واردى . بوشدته بركون لوانت هرالد غزته‌سى دوچار اولدى . جنرال ايغناتيه‌ف عليهنده بر مقاله يازديغى ايچون تعطيل ايدلدى . بووقعه عبدالعزيزك خلعندن برآز اول ايدى . عبدالعزيز دوشدكدن صكره مطبوعات سربستلدى . مثال اوله‌رق خلعدن برقاچ ساعت صكره بصيرت غزته‌سى طرفندن استانبول سوقاقلرنده مجاناً توزيع ايديلن علاوه‌يى ذكر ايده‌لم . بونده شويله ديليوردى .

« ماتم كونلری نهايت كچدی . روسيه‌نك وحيله‌كار ايغناتيه‌فك انتريقه‌لری يوزندن اوغراديغمز فلاكتلر ختامه ايردی . بر دور شرف وسعادت باشلادی . توركيا ضعيف وناتوان ايكن شمدی قوت ومكنت كسب ايدييور . »

ايغناتيه‌ف نه‌ياپدی ظن ايدرسكز؟ هيچ سسنی چيقارمدی . بصيرت غزته‌سنه براخطار بيله واقع اولمدی .

بو دوره عائد بعض وقايع مشهوره‌نك ذكری استفاده‌دن خالی دكلدر . مثلا (خيال) جريدهٔ هجويهٔ مشهوره‌سی ، جرأتنك قربانی اولوب قپانمشدر . بونك صاحبی قره‌كوز ، ديوژن ، چنغراقلی تاتار وچايلاق نام مزاح غزته‌لرينك دخی مؤسسی اولان تئودور قصاب افندی ايدی . (خيال) صدراعظم محمود نديم پاشايی هدف تعرض اتخاذ ايتمش ايدی . پك چوق رغبته‌ده مظهر اولوب بيكارجه آبونه‌سی واردی . هرشيئی تقبيح وهجو ايتمك مسلك افراطپرورانه‌سی اقتضاسندن اولديغندن بعضاً الك محق تدابيری بيله مؤاخذه ايدردی . قانون اساسی اعلان اولنديغی زمان غزته‌لرك هپسی كمال مسرتله آلقشلا‌دی . خيال ايسه بوكاده بر سوز بولدی . قانون اساسينك «مطبوعات قانون دائره‌سنده سربستدر »

نامق كمال بك

فقره‌سنی اله آله‌رق مطبوعاتی قيص قيوراق باغلانمش برشخص صورتنده تصوير ايله رسمك آلتنه بالاده‌كی عباره‌يی درج ايتدی . بورسمی ايضاح ايچون يازديغی مقاله دخی پك آجی استهزالرله مالی ايدی . اصلاحات مسببلرينك ايلری طوتار يرينی براقيوردی . مع مافيه غزته بونك اوزرينه همان قپادلمدی . حكومت ، اقامهٔ دعوی ايتدی . او ، ينه راست كلنه طاش آتمقدن كری طورمدی . نهايت حكومت ، صبری توكنه‌رك خيالی كلياً الغا ايتدی . صكره‌ده صاحبی معلوم اولديغی اوزره عبدالحميدك حشم وغضبنه اوغرادی .

مجاهد غیور خیالك برصورت بی‌رحمانه‌ده اعدامی مطبوعاتی اورکوتمدی . غزته‌لر اجراآت حکومتی مراقبه‌ده ینه دوام ایتدیلر . ایجابنده اعتراض وتقبیحدن کری طورمدیلر . تعریضات اکثریا محق ایدی . شکایاتك مقام عائدنجه سمع اعتباره آلندیغی‌ده اکثریا کوریلیوردی .

الك بیوك نفوذ والك عالی مقام صاحبلری‌بیله غزته‌لردن قورقیوردی . فقط چوق کچمدی ، هرشی تبدل ایتدی . فی‌الحقیقه اکر عبدالحمید دها جلوسنك ایرتسی کونی غزته‌لری صیقیشدیرمغه ، یاخود پلانی آنلره حس ایتدیرمکه چالشسه ایدی ، شبهه‌سز یاکلش بر مانوره یاپمش اولوردی . بونی کندیسی‌ده بیلدیکی ایچون عقللی طاورانדی . برطرفدن حکومت شخصیه‌سنی کندینه خاص اولان عناد وثبات ایله احضار وآز زمان صکره صوك درجه‌یه قدر ایصال ایلدیکی اصول استبدادینك اساسلرینی وضع ایتمکله برابر دیکر جهتدنده افکار عمومیه‌یه حاکم اولان بللی باشلی غزته‌لری دخی سرد ایتدکلری افکار احرارانه‌دن برقاچنی قبول ایدرك کندینه جلب وبنداایتمکه چالشدی . جلوسنك اوچنجی آینده موقعنی براز صاغلاملادقدن صکره مطبوعات علیهنه خصومتلر باشلادی .

عبدالحمیدك برمدت صکره لغو ایتمك نیتیله ایستمیه‌رك قبول ایلدیکی قانون اساسینك دها یوم اعلاننك ایرتسی کونی باشلایان بوخصومتلر صدراعظم مدحت پاشا ایله عبدالحمید آره‌سنده ایلك منبع اختلافاتی تشکیل ایتدی .

سلطان مرادك کاتب خصوصیسی اولوب ترکیانك الك ممتاز ارباب قلمندن بولنان ضیا بك موصلو اوغلنده مدحت پاشا ایله عبدالحمید آره‌سنده منعقد ائتلافنامه اوزرینه ینه مابین کتابتنده قالمش ایدی . ضیا بك دور عزیزیده آوروپایه فرار ایله ۱۸۶۸ ده پاریسده (مخبر) غزته‌سنی تأسیس ایتمش و بو غزته‌یی صکره لوندرده چیقارمش ایدی . چوق کچمدن ضیا بکی استقبال غزته‌سنه بعض مقاله‌لر یازدیرمقده وبومقاله‌لرده عبدالحمیدك قانون اساسی‌یه صادق قاله‌جغی مشکوك بولندیغنه دائر بعض افکار درمیان ایتمکده اولمقله اتهام ایتدیلر . عبدالحمید بوندن فوق‌العاده دلکیر اوله‌رق غزته حقنده تعقیبات اجراسنه وضیا بکی درسعادتدن تبعیده قرار ویردی . بو فکر ومقصدله باش کاتبی واسطه‌سیله مدحت پاشایه یازدیردیغی ۲۸ کانون اول ۱۸۷۶ تاریخلی تذکره‌ده دینلیورکه :

«ضیا بکك برلین سفارتنه تعیینی حقنده‌کی ارادهٔ سنیه دون آقشام ذات

سامئ صدارتپناهيلرينه تبليغ ايدلمش ايدی. بوبابده‌كی معاملهٔ لازمه‌نك طرف ساميلرنجه ايفا بيوريلوب بيورلمديغی طرف شاهانه‌دن سؤال بيورلمغله هنوز ايفا ايدلمديكی حقنده‌كی جواب كمترانه‌م اوزرينه كيفيتك محرم بعض مطالعات علاوه‌سيله بر دها تأكيدی فرمان بيورلمشدر. مطالعهٔ شاهانه ضيا بكك پك حريص اولوب بوحرصنه‌موافق برمسلك تعقيب ايله اكتفا ايلديكی تقديرده بووراده استخدامی قابل اوله‌جغی، فقط مزاجی متحول، تصوراتی غير معين ومتبدل برذات اولوب آرزو وآمالنه مخالف برمانع ظهورنده طريق حيله ودسيسه‌يه صاپمق معتادی اولديغندن استانبولده بقاسی اويه‌ميه‌جغی، بوندن بشقه بويله بر آدمك تبعيدی، ذات سامئ صدارتپناهيلرينی‌ده، مومی اليهك باعث اولديغی تصديعاتدن قورتاره‌رق وظيفهٔ ساميه‌لرينی تسهيله مدار اوله‌جغی مركزنده‌در.

ضيا بكك قيمت ذاتيه‌سی وسط درجه‌ده ايسه‌ده مناقشات قلميه اربابنه طبعاً مجلوب اولان خلق آنك تنقيدات ومؤاخذاتنه بالسهوله اعتبار ايتمكده اولديغندن ضيا بكك تصورات ونشرياتی حد ذاتنده حائز اولمدقلری بر اهميتی اكتساب ايتمكده‌در.»

بو معاملات اثناسنده، بعض بدخواهلرك قانون اساسی واصلاحات اجراسنه قارشی بی‌قيداولمق اوزره كوستردكلری استانبول اهاليسی احرار عثمانيه‌نك سر آمدانندن اولان ضيا بكك تعيينی حقنده‌كی تصوری خبر آله‌رق مبعوثلغه نامزدلكنی اعلان ايله عزيمتنی منعه قرار ويرديلر. سرای بوخبری آلنجه شاشيردی، قالدی. خنكار واقاربی نه‌يابه‌جقلرينی بيله‌مديلر. بونلر هرشيئه، حتی ضيا بكی مجلس مبعوثانده جانلی برمعارض صفتيله اعضا كورمكدن ايسه كنديسنه رتبه ومنصب بيله ويرمكه راضی اولديلر. «وزير ووالی اولوب بزدن اوزاق بولنمسی، كوزمزك اوكنده مبعوث اولمسندن خيرليدر.» ديپورلردی.

عبدالحميد، باش كاتبنه مدحت پاشايه خطاباً يكيدن آتيده‌كی تذكره‌يی يازديردی: (١٩ كانون ثانی ١٨٧٧).

«استانبول اهاليسنك ضيا بكی مبعوث انتخابنه حاضرلاندقلری وضيا پاشايی (!) استانبولده آليقويمق ايچون سرايه برچوق امضالری حاوی بر عرضحال تقديم ايديله‌جكی استقبال غزته‌سنده منظور شاهانه اولمغله بروجه آتی فرمان همايون تلقی اولنمشدر: ضيا پاشا پادشاهنه دشمن اولمغله متهم وبوبابده مدار احتجاج ادلهٔ صحيحه موجود اولوب قانون اساسی دخی سوء احوال

ایله مشتهر اولنلرك مجلس مبعوثانه دخولنی منع ایتمكده اولدیغندن مشارالیهك نامزدلكی شایان قبول دكلدر. شوراسیده خفی اولمیه‌كه بوذات هرواسطه ایله وعلی‌الخصوص غزته‌لر وساطتیله توجه عامه‌یی قازانمغه چالشمقـده اولدیغندن هر نقدر حكومتجه، حقنده خیرخواه طاورانمغه هیچ برسبب یوق ایسـه‌ده صدر اعظممزك خاطری ایچون كندیسـنی رتبهٔ وزارت توجیهیله سـوریه والیلكنه تعیین ایلدك.

فقط ضیا پاشا بوندن طولایی بزه اظهار منت و شـكران ایده‌جكی یرده مأموریت جدیده‌سـنك كندینه بخش ایتدیكی نفوذ وصلاحیتدن اسـتفاده‌یه چالشه‌رق، كندیسی داخل اولمدیغی حالده برقاچ وطنپرورك معاونتیله و آرزومزله اعلان ایلدیكمز قانون اساسینك مؤسسلرندن بری اولدیغنی اسـتقبال غزته‌سـنه یازدیرییور. بناءً علیه ضیا پاشـا حقنده مناسـب كوریله‌جك معامله‌نك ایفاسنی ذات سـامیٔ صدارتپناهینك همتنه ترك ایدییورز. ایشـته شوكتمآب افندمز حضرتلرینك بیانات شـاهانه‌لری بو مركزده اولوب مصطفی فاضلك مكتوب معهودینی بوكره بلا سبب نشر ایدن اسـتقبال غزته‌سنك لسـانی دخی طرف شاهانه‌دن موجب مؤاخذه كورلمكده وبلا مدت تعطیل ایدلمش ایكن بوكره یكیدن

سعید بك

انتشار ایدن بوغزته‌یه نظردقت دولتلری جلب بیورلمقده‌در، ذات شوكتسمات حضرت پادشاهی مطبوعاتك بوكبی شماتتلرینه سریعاً نهایت ویرلمسنی، اسباب متعدده‌دن طولایی، قطعیاً الزم عد ایتمكده‌درلر.»

عبدالحمیدك مطبوعات حقنده شدت، دهـا طوغریسی جبر اسـتعمالنه حاضرلنمقده اولدیغی شوتذكره‌نك قسم اخیرندن مستبان اولمقده‌در. كیفیت غایت مهم اولمقله برابر هیچ تردد ایتمدی. استقبال غزته‌سی ارادهٔ سـنیه ایله تعطیل ایدلدی.

عبدالحمید عینی زمانده اك ممتاز غزته محررلرندن سعیدبكده پارمغنی طاقمش ایدی. سعید بك او زمان (وقت) غزته‌سنك مدیری ایدی. عبدالحمید ینه باش كاتب واسطه‌سیله مدحت پاشایه سعید بك حقنده شویولده تبلیغاتده بولنمشدر:

« ذات شوكتسمات حضرت خلافتپناهی (وقت) غزته‌سنك ملفوف نسخه‌سنده مندرج (استقبال اسلام) سرلوحه‌لی مقاله مندرجاتنك وعلی‌الخصوص آلتلری چیزیلن كلمه‌لرك افكار عموميه‌يی تهييج ايده‌بيله‌جكنی بيان ودون آقشام غزته‌لر حقنده ذات ساميلريه وقوعبولان مكالمه‌لرينه عطفاً مذكور غزته عليهنده تحقيقات اجراسنی فرمان بيوريورلر. زيرا بو مقاله‌لر مضر بر تأثير اجرا ايده بيليرلر . ذات حضرت پادشاهی وظيفه‌سنده اهمال ايله متهم اولوب بشقه بر مأموريته تعيين ايديله‌جك اولان مطبوعات مدير لاحقنك يرينه بو وظيفه‌يی دها اعی ايفا ايده‌جك ديكر برينك طرف دولتلرندن انتخاب وانها بيورلمسنی‌ده اراده بيوريورلر .

غزته‌لر قانون اساسينك كنديلرينه بخش ايلديكی داعيه‌سنده بولندقلری سربستيی سوء استعمال ايله علی‌الدوام بوقبيل ، علی‌الخصوص تهلكه‌لی مقالات نشر ايتمكده اولدقلرندن ذات حضرت پادشاهی غزته‌لرك بو صورتله حدی تجاوز ايتلرينه نهايت ويرمك ايچون قانون اساسيده ذكر اولنان مطبوعات قانوننك اوچ درت كونه قدر اتمام واكمالی ضمننده دائرهٔ عائده‌سنه اوامر شديده اعطا بيورملرينی امروفرمان بيوريورلر . »

بو تذكره‌نك تاريخی ۳۱ كانون اول ۱۸۷٦ در . يعنی عبدالحميد قانون اساسيی كيفنه كوره قوللانمغه قانون مذكورك اعلانندن سكز كون صكره باشلامش ديمكدر .

سربستیٔ مطبوعاتی تزييد ايده‌جكی يرده تحديد ايتمشدر . فی‌الحقيقه قانون اساسينك اون ايكنجی ماده‌سنده : « مطبوعات قانون دائره‌سنده سربستدر » دنيليوردی. كنج پادشاه دها ماهر ودها نافذالكلام پارلمنتولرك آيلرجه مذاكره ومناقشه ايتدكلری بو قانونك تنظيمی ايچون اوچ ، نهايت درت كون ويريور . فقط نه ضرری وار ! كنديسنه اعتماد ايدوب‌ده زير دستانی حريت ايله مسعود ايتمك خصوصنده‌كی آرزوی رياكارانه‌سنه اينانمش اولنلری باشندن آتمق ايچون آنك قوللانه‌جغی واسطه‌لر درجه‌درجه‌در . اولا اراده ، صكره اشكنجه ، نفی وقتل !

عبدالحميدك تذكره‌سنه مدحت پاشا جواب ويرمكله مابيندن ۲ كانون ثانی ۱۸۷۷ تاريخيله تذكرهٔ آتيه وروود ايتمشدر :

« وقت مسئله‌سنه دائر دون آقشام شرفوارد اولان تذكرهٔ ساميه‌لرينی

تقديم ايتدم . مطالبات دولتلرى اساس اعتباريله مظهر قبول عالى اولدى . آنجق مقالهٔ مبحوثه‌نك مندرجات اساسيه‌سى فساد آميز اولمامقله برابر بر پادشاهى خلع ايتمك ايچون شيخ الاسلامك فتواسى كافى اولديغنك بلا سبب معقول بيان ايدلمش اولمسى صاندلان خلقى قيامه تحريك ايده‌جك ماهيتده‌در . بوندن بشقه مقالهٔ مذكوره فتوانك اصدارينى ايجاب ايتديرن اسباب وشرائط قانونيه‌يى هيچ نظر اعتباره آلميه‌رق بين الناس ، فتوانى اعطايه مأمور اولان ذاتك اشبو صلاحيتنى كندى ايستديكى كبى استعمال ايده بيله‌جكى ظننى توليد ايديور . بو قبيل سوزلره نظر مسامحه ايله باقيله‌جق اولورسه مطبوعات نائل اولديغى سربستى‌يى سوء استعمالدن خالى قالميه‌جقدر . كذا السنهٔ مختلفهٔ محليه اوزره انتشار ايدن غزته‌لرك (ميسمر) ك خاطراتنى نشر ايليه‌جكلرى‌ده محتمل ايسه‌ده تركجه غزته‌لرده نشر ايدلمزسه هيچ اولمزسه اهالئ مسلمه اوزرنده تأثيرى اولمز .

ذات شوكتسمات حضرت پادشاهى وقت غزته‌سيله مديرى حقنده‌كى ارادهٔ سنيه‌نك امثاله عبرت اولمق اوزره ، انفاذ واجرا ايدلمسنى فرمان بيوريورلر . مطبوعات حقنده‌كى قوانين حاضره بو قرارك اجراسنه مساعددر . استقبال غزته‌سى كچن صالى كونكى نسخه‌سنده خانان سابق طرفندن قبول اولنان قانون اساسينك تأخير اعلانى وقايع فجيعه‌يه سبب اولديغنى يازمشدر . مطالعات شاهانه‌نك صحت واصابتنى اثباته مدار اولمق وغزته‌لرك فى مابعد كرك عن جهلٍ وكرك بالالتزام افكار و نيات شاهانه‌يه مغاير بر خط حركت تعقيب ايتملرينك منعى خصوصنده‌كى آرزوى پادشاهى‌يى تقويه ايتمك اوزره نسخهٔ مذكوره صوب سامئ فخامتپناهيلرينه اسرا قلنمشدر . »

استقبال كبى وقت غزته‌سى‌ده لغو ايدلدى . بر مدت كچدكدن واوزمانه قدر كمسه‌نك ايشتمديكى برچوق مشكلاته اوغرادقدن صكره سعيد بك ، وقت اسمنده اولمامق شرطيله بشقه برغزته تأسيسنه مساعده آلدى . بو يكى غزته‌يه (طريق) اسمى ويرلدى . مشاراليه قلمى اسكيسى قدر سيورى بولندرمامغه پك چوق چالشمقله برابر كونا كون اخطارات مزعجه‌يه اوغرامقدن ينه قورتيله‌مدى . غزته‌نك اصل صاحب امتيازى اولان فيليپ افندى آرتق سعيد بكى ايستديكى كبى يازى يازمقده مختار براقمامغه مجبور اولدى . سعيد بك‌ده او تاريخدن صكره غزته‌جيلكى براقدى .

عبدالحميد عليهنده يازی يازمامق اونك ايچون مشكل ايدی . عبدالحميده خصومتی اوقدر زياده ايدی . مشاراليهك سايه‌سنده عبدالحميد عليهنده يازيلان آثاره بر چوق طوقوناقلی هجويه‌لر انضمام ايتـدی . بونلر ال آلتندن تداول ايدر وقائلی كيم اولديغی قولاقدن قولاغه سويلنيردی .

سعيد بك بويوزدن برقاچ دفعه‌لر توقيف ويلديز محكمۀ خفيه‌سی حضورينه سوق ايديلوب عبدالحميدك حدتی كچنجه‌يه قدر اوراده آليقونيليردی . موقوف بولنديغی زمان ، خنكاری اكلنديرمك ايچون ، كوزدن دوشمش نظاردن بری ويا ديكر بر ذات عليهنده برهجويه يازوب كوندره‌رك قورتيليردی . حتی مستبدك كيفلنه‌رك سعيد بكی صاليويردكدن بشقه بر آز احسان ويرديكی‌ده واقع اولوردی . سعيد بك اوصلی اوطوره‌جغنه دائر مبهم بر وعدده بولنـه‌رق پاره‌يی درجيب ايدر واياتسی كونی تكرار هجوه باشلاردی .

فقط بونلرك هپسنك صوكی كلدی . بركون احراردن ضيا منلا ايله برلكده صورت قطعيه‌ده توقيف ايدلدی . يلديز سراينده خفياً محاكمه‌سی اجرا ايدلديكی صره‌ده محكوميتدن قورتولمق ايچون هيچ بر تشبثده بولنمدی . نهايت مظهر عفو پادشاهی اولمق ايچون برعرضحال تقديم ايتمسی ضمننده كنديسنی صيقشد يردقلری زمان اوراق محاكمه ميانه‌ده‌كی كاغدلردن برينی كوستره‌رك : « عبدالحميددن استرحام ايده‌جكم برشی قالدی ايسه اوده شو كاغدی امضالامسيدر . » ديدی . بو كاغد ، سعيد بكك آثاردن اولوب خانه‌سنده اجرا اولنان تحريات اثناسنده الك قيمتدار اوراق مضره‌دن اوله‌رق اله ايدلمش و عبدالحميـد نامنه بر خلـع پروژه‌سـنی محتوی بولنمش ايدی . اديب شهير بو اثرنده عبدالحميدی ، بتون جناياتی تكميل تفرعاتيله خلقه قارشی اعتراف ايدر صورتده تصوير وكندی عليهنده ينه كندی آغزندن بر ادعانامه قرائت ايتديره‌رك صوكنده استهزا آميز برطرز اسفناك ايله ملته وداع ايتديرييوردی .

عبدالحميدك بو هجويه‌يی كورديكی زمان نه‌درجه حدتلنمش اولديغنی سويلمكه حاجت يوقدر .

سعيد بك ضنعايه نفی اولنه‌رق – حلول دور مشروطيته‌قدر اوراده قالدی .

عبدالحميدك مطبوعات عثمانيه اركانی ميانده الك قوتلی والك معندخصمی اديب شهير كمال بك ايدی . مشاراليهك نشر ايتديكی عبرت غزته‌سی تركياده انتشار ايدن غزته‌لرك الك نفوذليسی والك ايی يازيلانی ايدی . اهميت سياسيه‌جه عبرتدن

صکره شناسی مرحومك تأسیس و نشر ایلدیکی (تصویر افکار) کلیردی .

تقویم وقایع محرری بالآخره شهر امینی اولان رشید پاشا

مملك عثمانیه‌ده اصلاحات فکرینی توسیع وتعمیم ایدن ، ملتده عشق حریتی

اوياندیران و قانون اساسینك اعلاننى درجهٔ امكانه كتيرمكه باعث اولان الك زياده بو ايكى غزته‌در. مطبوعاتك برملتك نمو سياسيسى اوزرينه اجرا ايده‌بيله‌جكى نفوذه تاريخ مطبوعاتده بوندن دها پارلاق بردليل بولمق مشكلدر.

عبدالحميده كتاب اوقونوركن   عبدالحميد رؤياسندن قورقاركن

بو غزته‌لرك عمرى نسبةً قيصه‌ايسه‌ده كوردكلرى ايش سنه‌لرجه وقوعبولان نشريات ادبيه و مطبوعات سائره ايله قياس قبول ايتميه‌جك درجه‌ده چوقدر. خصوصيله كمال بكك (عبرت) ى كرك جرأت تحرير وكرك سه باجمله محافله نفوذ

ایدن تأثیری اعتباریله تاریخ مطبوعات عثمانیه‌ده برنمونهٔ یکانه‌در مدحت پاشا افکار اهالی‌یی بالفعل اداره ایدن قوت اولدیغی کبی کمال بك دخی محبت‌شدیدهٔ وطنیه‌سی ، اسلوب سلیسی وهجو واستهزاده‌کی ذوق مخصوصی‌ایله خلقی کندینه بند ایدردی .

عبدالحمید قانون اساسی‌یی ایاق التنه آلوب‌حکومت‌مطلقه‌یی یکیدن تأسیس ایتدکدن‌صکره دخی کمال بك تکرار باش کوسترن جبر وتضییقه قارشی مجاهدهٔ معندانه‌سنه ینه دوام ایتمش واشعار ابدی‌الاشتهاریله مستبد پادشاه وطرفدارانه هجوم وحمله‌دن کری طورمامشدر . کمال بکك بواشعاری آغزدن آغزه یاییله‌رق نسل جدیدی استحصال حریت وادیسنده یکیدن صرف مساعی‌یه تشویق ایلمشدر .

عبدالحمید محبوب ملت اولان ادیب‌اعظمك افنای وجودینه قرار ویرمکده چوق تردد ایتمدی . قدرتنك بوکا کفایت ایده‌جکنی حس ایدر ایتمز برکون کمال بکی شورای دولت دائره‌سنده توقیف ایتدیروب بلا سؤال نفی ایتدی . کمال‌بك اثنای توقیفنده حدتندن یرندن فیرلایوب اجتماع صالونی ارتجالاً ایراد ایلدیکی برنطق بدیع ایله چینلاتدی . نطقنده عبدالحمیدك حکومت کیفیه‌سنه آتشین سوزلرله تعریض ایتدی . منفاسنده هنوز نابهنکام ، بلکه‌ده معجل برموت ایله ترك حیات ایدنجه‌یه‌قدر ملته توجیه خطاب بلاغت‌ایلمکدن، دلداده‌سی اولان حریتی صوك نفسنه قدر تلقیندن خالی قالمادی .

عبدالحمیدك یوق ایتدیکی جرائد معتبره میاننده تقویم وقایع ایله ترجمان احوال غزته‌لرینی‌ده ذکر ایتمك لازمدر .

اولکیسی معلوم اولدیغی اوزره سلطان محمود جنتمکان طرفندن تأسیس ایدلمش ایدی . عبدالحمید بونی برکره قپادوب بالاخره تکرار نشر ایتدیردکدن صکره شریعت نقطهٔ نظرندن تدقیق ایدیلیرسه کندی علیهنه برتجاوز دیمك اولان برمقاله‌یی نشر ایتدیکی بهانه‌سیله بسبتون لغو ایتدی . اوتاریخده تقویم وقایع مدیری داخلیه مستشاری رشید بك ایدی (اك صکره شهرامینی اولان رشید پاشا) تقویم وقایعك لغوینك اصل سببی‌ایسه عبدالحمیدك بتون غزته‌لری لغوایتمك خصوصنده‌کی آرزوسی ایدی . چونکه کندی جریدهٔ رسمیه‌سنی قپاتدقدن‌صکره دیکر غزته‌لره اعتبار ایتمسنه آرتق هیچ برسبب یوق ایدی .

ترجمان احوالك مؤسس ومدیری‌ده نسل عتیقك اك مشهور غزته‌جیلرندن

آکاه افندی ایدی . بوذات‌ده عبدالحمیدك پك چوق تعقیبات ظالمانه‌سنه دوچار اولمشدر. ترجمان احوال کنج ترکلرك الك اسکی مروج افکاری ایدی. وقتیله پك احرارانه بر مسلکی اولوب افکارینی وهمده موجودیتنی مدافعه ایچون پك شدتلی مجادله‌لرده بولنوردی .

عبدالحمیدك اوائل سلطنتنده مطبوعاتك حالی حقنده‌کی تفصیلاتی بر آز اوزاتدق . زیرا خاقان سابقك مطبوعاته اوزاقدن یاقیندن تماسی اولان کافهٔ خصوصات حقنده الك زیاده ابراز کین وخصومت ایلدیکی دور، او دوردر .

مدحت پاشانك ودور سلطان مراده یتیشن نسل شابك اورته‌یه قویدیغی اصلاحات فکرلرندن متولد حرکت ، تاریخ مذکورده مسبب ومرتبلرینك اعدامه واعدامدن بدتر اولان نفیه محکومیتلریله بردنبره سکته‌وتوقفه‌اوغرادلمش ایدی. عبدالحمید ، حتی مطبوعاتك ـ البته ایستمیه‌رك ـ مدحت پاشایی باشندن آتمسی ایچون کندیسنه بر وسیله تدارك ایتدیکندن طولایی بیله غزته‌لره بر اثر شکران کوسترمدی . قانون اساسیدن هیچ ممنون اولمیان وقانون مذکورك مؤسس اعظمنی کندی حیل‌وتزویراتنه مانع تلقی‌ایدن روسیه سفیری ایغناتیه‌فك ترتیبیله سرعسکر ردیف وجودت پاشالر ضبطیه‌ناظرینه بر ژورنال ویردیدیلر. بو ژورنال ایله مدحت پاشانك خلافتی خاندان آل عثماندن نزع ایدرك یرینه بر عثمانلی جمهوریتی تأسیس ایلکه چالشمقده‌اولدیغنه عبدالحمیدی‌اقناع ایتدیلر.

مذکور ژورناله « جمهوریت » سوزی غایت مهارتله یرلشدیرلمش ایدی . زیرا بو کلمه‌نك عبدالحمیدی قورقودن حادتا خسته ایلکده اولدیغی آکلاشیلمش ایدی . ژورناله لاتورکی غزته‌سنك بر نسخه‌سی‌ده مربوط ایدی . بو نسخه‌ده سوریه والیلکنه تعیین اولنان ضیا پاشا ایله ازمیرده وقوعبولان بر ملاقات مندرج ایدی . ضیا پاشا بو ملاقاتده « قانون اساسی ایله‌اداره اولنان برمملکتده حکمدار ، ملتك خادمی اولور » دیمش ایدی . انکلتره قرالیچه‌سنك وایتالیا قرالنك بلا تردد قبول ایده‌جکلری شو قاعده دولت عثمانیه‌نك حکمدار مشروطیتپرورینی پك زیاده دلکیر ومنفعل ایتمش ایدی . چونکه او ، خادم کلمه‌سنی اسیر دیه تلقی ایلمش ایدی . ضیا پاشانك بر افاده‌سندن طولایی مدحت پاشایی جزادیده ایتمك ایستیه‌رك محل مخصوصنده بر تفصیل بیان اولنه‌جغی‌اوزره مشارالیهی همان اعدامه وبالآخره عفو ایدرك نفیه محکوم ایتدی .

*
* *

بناءً علیه اوتوز سنه‌دنبری مملکتمزده مطبوعات قالمامش ایدی . غزته‌لرك عددی واقعا اولدقجه زیاده ایدی . فقط سانسورك دست تخریبی بونلرك پروبالنی قطع ایله صحیفهٔ وجودلرینی آلودهٔ خون ایلدیکندن قدرت وقوتدن کلیاً محروم شایان مرحمت بر حالده زبون ایدیلر . اکتساب اقتدار ایچون ظالمك زوالنه هپسی برصبر متوکلانه ایله منتظر بولنورلردی .

دنیله بیلیرکه دور عزیزینك صوك اون سنه‌سی ظرفنده عثمانلی مطبوعاتی درایت ، افکار احرارانه وشدت نقطهٔ نظرندن سائر ممالکتلر مطبوعاتندن هیچ بر وجهله کری قالمیوردی . واقعا فرانسز مطبوعاتنك سوء استعمال ایلدکلری درجه‌ده سربستی‌یه نائل دکلسه‌ده برایکی نمونه‌سنی بالاده کوستردیکمز وجهله تنقیدات و مؤاخذاتده بولنه‌بیلیورلردی .

مطبوعات‌عثمانیه ١٨٦٥ ده یاپیلمش بر قانونه‌تابع ایدی . بوقانون موجبنجه مباحث سیاسیه ویا اداریه‌دن بحث ایدن غزته‌لر یازدقلرینی نشر ایتمدن اول حکومتدن مساعده آلمغه مجبور ایدیلر . بونك ایچون باب عالیده (مطبوعات داخلیه اداره‌سی) نامیله بر قلم مخصوص تشکیل ایدلمش ایدی . قلم مذکور مطبوعات قانونی احکامنی تطبیق واجرایه مأمور اولوب مطبوعاتجه ارتکاب اولنان جرائم ومغایر قانون وقوعه کتیریلن حالات یا مجلس کبیرجه ویاخود محاکم ضابطه‌جه رؤیت اولنوردی .

قدیمه اغتشاشاتی صره‌سنده باب عالی « کنج ترك » غزته‌لرینك عالی‌وفؤاد پاشالرك پولتیقه‌سنه اعتراض ومخالفت ایتدکلرینی کوره‌رك حکومتك طوتدیغی مسلکك اساسنه تجاوزی مبین یازیلان بر قاچ مقاله‌یی وسیله اتخاذ ایله مذکور غزته‌لرك بلا محاکمه ادارهٔ تجزیه‌لرینی مناسب کوردی . اولا اخطار ، صکره تعطیل وحکم کیفی ایله بسبتون لغو ایتدی او زمان موقت اوله‌رق اتخاذ ایدیلن شو تدبیر صکره دور استبدادك صوکنه قدر محافظه ایدلمش ، بناءً علیه مملکتده مطبوعات ، هم بر قانونه ، هم‌ده او قانون حکمنه مغایر اوله‌رق بر معاملهٔ استثنائیه‌یه تابع قالمش ایدی .

بالاخره ییلدیز سراینده اعمال ایدیلن قره قوش قانوننه نسبتله بو، ینه اهون ایدی . عبدالحمیدك قانون‌اساسینك اون ایکنجی ماده‌سنه نه صورتله تجاوز ایتدیکنی یوقاریده کورمش ایدك . ایشته، یکی اصول سانسوردلك دخی اوزمان ایجاد ایدلمش ایدی . بوایجاده مشعشع بر اثرحمق وبلاهتمی ، یوقسه انکیزیسیون

اشکنجه‌سیمی دیمك دها مناسب اوله‌جغنی بیلمیورز . غزته‌لرك اللری ، آیاقلری قیص قیوراق باغلانمش ، آغزلرینه بر طیقاچ صوقیلمش ایدی . هر دائم اثنیه و محامد پادشاهی‌یی یاد و ترتیل ایتمکدن بشقه هیچ برشیئه حقلری یوق ایدی . بشقه بر پرده‌دن رفع صوت ایده‌جك کبی اولورلرسه طیقاچ و زنجیرلر همان صیقیلیردی . بونك نه دیمك اولدیغنی تفصیله حاجت یوقدر .

غزته‌لرجه مرعی‌الاجرا اولمق اوزره مابیندن مطبوعات اداره‌سنه کوندریلن تعلیمات اوزون دکل ، طقوز ماده‌دن عبارتدر . فقط بو طقوز ماده یاقیندن تدقیق ایدلمکه محتاجدر . فی‌الحقیقه سانسور مأمورلری‌ده بو تدقیقده قصور ایتمز و مواد مذکوره‌نك ضمننده هر کون یکی بر حکمت کشفندن خالی قالمازلردی . تعلیماتنامه‌یی اویرر ، چویرر ، ازر ، صیقار ، بوصورتله محتویاتندن هر کون بر تضییقه آلت اوله‌جق بر نبذه معلومات استخراج ایدرلردی تعلیماتنامه‌یی بر وجه آتی درج ایدیورز :

یلدز سرای همایونی

باش کتابت دائره‌سی

١ . — هر شیدن اول عافیت جهانقیمت حضرت پادشاهی‌یه ، محصولاتك احوالنه ، ممالك شاهانه‌ده ترقیات تجاریه و صناعیه‌یه دائر حوادث اعطاسی .

٢ . — اخلاق نقطهٔ نظرندن نشرنده بأس اولمدیغی دولتلو معارف عمومیه ناظری پاشا حضرتلری طرفندن تصدیق ایدلمدکجه هیچ بر تفرقه‌نك نشر ایدلمامسی .

٣ . — بر نسخه‌یه درج اولنه‌میه‌جق درجه‌ده اوزون مقالات ادبیه و فنیه نشرینه ، « مابعدی وار » یاخود « مابعدی یارینه » کلمه‌لرینك استعمالنه مساعده ایدلمامسی .

٤ . — بر مقاله‌ده بیاض یرلر و نقطه‌لرله کچیلن بوش یرلر براقیلمسی ، بر طاقم فرضیات غیر مناسبه‌یه و تشویش اذهانه سبب اوله‌جغی جهتله بونلره قطعیاً میدان ویرلمامسی .

٥ . — شخصیاته قطعیاً میدان ویرلمیوب بر والی و یا متصرفك سرقت ، ارتکاب ، قتل و یا شایان تقبیح دیکر بر فعلك مرتکبی اولدیغی سویله‌نه‌جك

اولورسه بونك صحتی اثبات اولنه‌مدیغنك بیانیله کتمی ونشرینه اصلا مساعده اولنمامسی.

٦.— ولایات اهالیسندن بر فردك ویا بر جماعتك ، حکومتك سوء استعمالاتندن شکایتی وکیفیتك مسموع عالئ پادشاهی اولمسنی مبین ورقه‌واستدعالرینك قطعیاً منع نشری.

٧.— « ارمنستان » کلمه‌سی کبی تاریخ وجغرافیایه متعلق اسامینك ذکری ممنوعدر.

٨.— اجنبی حکمدارانی علیهنده وقوع بولان سوء قصدتشبثلرینك ویا ممالك اجنبیه‌ده وقوع بوله‌جق فساد آمیز نمایشلرك اهالئ صادقه وساکنه‌مزجه معلوم اولمسی جائز اولمدیغندن بونلرك هرنه‌شکل وصورتده اولورسه اولسون قطعیاً نشر ایدلمامه‌لری.

٩.— اشبو تعلیماتنامه‌دن غزته ستونلرنده بحث ایدلمسی بعض سوء فکر اصحابنك نابجا مؤاخذات ومطالعاتنه سببیت ویره‌بیله‌جکندن بوندن شدتله توقی اولنمسی

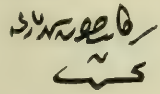

بوتعلیماتنامه، عبدالحمید ایله تعلیمات مذکوره احکامنی تطبیق واجراده حد معروفی صوك درجه تجاوز ایدن عونه‌سنك فکرینی تماماً کوستر . بونك مندرجاتنك یکان یکان تدقیقی لازم اولدیغنی یوقاریده سویلمش ایدك. مثلا انسان « عافیت جهانقیمت حضرت پادشاهی‌یه دائر حوادث نشری » فقره‌سنی کورونجه وهله‌ئ اولاده هم صاغلغنه ، هم خسته‌لغنه دائر معلومات ویریله‌جکنی ظن ایدر. بوظن خطادر! عبدالحمید خسته اولدیغنی عالمه دویورمق هیچ ایسته‌مز. آغیرجه خسته اولدیغنه دائر برشایعه، نصلسه ظهور ایده‌جك اولورسه غزته‌لر بوندن اصلا بحث ایده‌مز ایدی. آوروپا مشاهیر اطباسندن بری ییلدیزه چاغیریله‌جق اولورسه غزته‌لر بونك محضا بوغاز ایچی هواسنی تنفس ایتمك ، حمیدیه اطفال خسته‌خانه‌سنی وحیدر پاشاده‌کی مکتب طبیه‌یی زیارت ایتمك اوزره کلدیکنی یازارلردی. کندیسنك طلبی اوزرینه آلمانیا ایمپراطورینك کوندردیکی دوقتور برغمانك استانبول غزته‌لری یالکز کلدیکنی یازوب نه ایچون کلدیکنی یازه‌مامش ایدیلر.

یدنجی ماده توسیع وتفسیره اودرجه مساعددرکه سانسور مأمورلرینك بوماده‌یه استناداً استعمالنی منع ولسان تداولدن طی ایلدکلری کلمات وتعبیرات

ايله قوجه‌بر لغات كتابى وجوده كتيريله‌بيلير. تاريخ وجغرافيايه متعلق اسامى وكلمات مياننده مثلا كلمات آتيه دخى داخل ايدى: قانون اساسى، اختلال، حريت، آنارشى، ظلم، حقوق ملت، مساوات، اخوت، وطن، شباب، دينامو، ديناميت، ملت، بين‌الملل، ولى عهد، جمهوريت، مبعوثان، اعيان، بومبا، مدحت پاشا، كمال بك، سلطان مراد، ياخود ساده‌جه مراد، كريد، ماكدونيا، اصلاحات والخ.

بناءً عليه غزته‌لرمز روسيه‌ده دوما تشكيل ايدلديكنى ايرانده قانون اساسى اعلان اولنديغنى بيلمدكلرى كبى اجنبى حكمدارانى عليهنده اجرا ايديلن سوء قصدلردن دخى بى‌خبر ايديلر. فرانسه رئيس جمهورى موسيو فارونو بزم غزته‌لرمزك افاده‌سنه كوره سكتهٔ قلبدن، آوستريا ايمپراطورىچه‌سى ضيق صدردن، آمريقا رئيس جمهورى ماق كينله‌ى شيرپنجه‌دن وفات ايتمشلر ايدى. دها غريبى شوكه بك اوغلنده واستانبول ايچنده اوته‌ده بريده بومبالر آتيلير، انسان تلف اولور، اولر ييقيلير، يانغينلر ظهور ايدر، بونى هركس كوزيله كورور. فقط غزته‌لر حرف واحد يازه‌مازلردى.

بوماده‌نك تفرعاتنى تعداد ايدوب بترمك ممكن دكلدر. احكام مستخرجه‌سى عموم غزته‌لر حقنده كمال شدتله اجرا ايديلردى. فقط تركجه غزته‌لرده سانسورك شدتى صوك درجه‌ده ايدى. سانسورك تعقيبندن آوروپا غزته‌لرى بيله قورتيله‌مزدى.

از جمله ۱۹۰۶ سنه‌سنده عبدالحميد آغير صورتده خسته‌لنديكى زمان مارسيلياده منتشر (سه‌مافور) غزته‌سنك درسعادت مخابرى ۲۵ اغستوس ۱۹۰۶ تاريخلى مكتوبنده شويله ديورى: « عبدالحميدك صحتى حقنده سويلنن ويازيلان شيلردن سرايك پك چابوق نم قاپديغنى وبوندن بحث ايتمك مأمورين عثمانيه‌نك بتون شدتنى كندى اوزرينه جلب ايلك ديمك اولديغنى سويلش ايدم. كچن هفته پنجشنبه كونى فرانسز پوسته خانه‌سى اوكون قونوانسيونل واكسپرس ايله ايكى پوسته اوله‌رق ورود ايدن پارس غزته‌لرينك توزيع ايدلمامسى ايچون فرانسه سفارتخانه‌سندن امر آلمش ايدى. امرى ويرن فرانسه سفيرى ايدى. سفير، پارس سفيرى منير پاشانك طلبى اوزرينه خارجيه ناظرى لئون بورژووا طرفندن ويريلان تعليمات موجبنجه حركت ايديورىدى. معمافيه بوايكى پوسته ايله ورود ايدن غزته‌لرك قسم اعظمى حكومت عثمانيه‌نك وسوسه‌سنى اوياندير‌ه‌جق

برخبری جامع دکل ایدی. هپسی عبدالحمیدك صحتی حقنده ایالات ورود ایدن تلغراف خبرلرینی درج ایله اکتفا ایلمش ، برقاچی رسمنی ده درج ایتمش ایدیلر. عبدالحمیدك شخصنی و اجرا آتنی تنقید ایدنلری پك آز ایدی . مع مافیه ایرتسی

سناتور حفظی بك

جمعه کونی فرانسز پوسته خانه سی بو غزته لری ینه توزیع ایتدی . چونکه دیکر سفرا ، کندی مملکتلرندن کلن غزته لرك منع توزیعی ایچون وقوعبولان مراجعت و استرحامه اجابهٔ سمع قبول ایتمامش ایدی . حالبوکه آلمان ، آوستریا غزته لرینك عبدالحمید حقنده قوللاندیغی لسان فرانسز غزته لرینك لساننده

پك شدتلی ایدی . بونك اوزرینه فرانسه سفارتی یالکز کندی وطنداشلری حقنده براستثنا تشکیل ایده‌جك اولان بو ممنوعیتی محافظه‌یه لزوم کورمدی. موسیو قونستان خارجیه ناظرینك ایی دوشونمه‌رك واقع اولان مداخله‌سی

سانسور کمال بك

اوزرینه اعطایه مجبور اولدیغی امری کری آلدی . »

آوروپاده‌کی سفرای عثمانیه‌نك وخصوصیله پارس سفیرینك ایشی کوجی اوممالکتلرده‌کی نشریاتك کافه‌سنی موسوس عبدالحمیداله قماریاللاسنه خبر ویرمك

ایدی. بووظیفه‌یی حقیله ایفا ایدرلردی. بوصورتله عبدالحمید هرشیدن خبردار اولوردی. کندیسی ویا اداره‌سی حقنده هیچ برفقره نشر اولنمازدی‌که درحال تلغرافله خبرویرلمسون. اوحالده بوفقره‌یی یازان‌غزته، عثمانلی حدودینه ورودنده توقیف ومصادره وکتابجیلرده بو نسخه‌لرك فروختی شدیداً منع ایدیلیردی.

کتابلر حقنده‌کی سانسور دخی بو درجه بی‌رحمانه ایدی. صرف عبدالحمیدی مدح وثنا ایچون یازلمش اولنلر مستثنا اولمق اوزره ترکیادن بحث ایدن هرکتاب گمرکلرده توقیف ومصادره ایدیلیردی. اجنبی پوسته خانه‌لرینه دخی آرتق امنیت قالمامش ایدی. چونکه بوطریقله برکتاب جلب ایدیله‌جك اولسه پوسته خانه‌دن چیقارکن طیشاریده بکلیان خفیه‌لر کتابی انسانك الندن آلیرلردی.

بونکله برابر بعض آثارگمرك وپوسته خانه‌لردن کچوب کتابجی دکانلرینك آرقه طرفنده‌کی اوطه‌ده گیزلی برراففده دیزیلی طورور، کتابجی بونلری آنجق بك امنیتلی مشتریلره کوستریردی. فقط بویله شبهه‌لی برأثر السنهٔ عامه‌ده کفتکویی موجب اولدیغی زمانلرده خفیه‌لر وقت وقت کتابجی دکانلرینی باصوب تحریات اجرا ایدرلردی. بو معامله اك زیاده تبعهٔ عثمانیه‌دن اولان کتابجیلر حقنده جاری ایدی. بومناسبتله درلو درلو سوء استعمالات وقوعه کتیریلیر، دکانلر سد وتمهیر ایدیلیردی.

گمرك مأمورلرینك النه کچن کتابلر ایسه اویوله‌اویوله دانتلایه دونمش برحالده چیقارلردی. بوعملیاته اك زیاده دوچار اولنلر لغات کتابلری ایدی. بوشرائط داخلنده آوروپادن کتاب کتیرتمك آرزو ایدن تشنگان معارفك خاطروخیاله کلمز حیله‌لر ابداعنه مجبور قالمش اولدقلرینی سویلمکه حاجت یوقدر. بریسنی بیلیرز. قوجه برکتابی صحیفه صحیفه مکتوب صورتنده کتیرتمش ایدی.

اك بد بخت کتابلر ترکجه والسنهٔ سائره اوزره ممالکتمزده طبع اولنان آثار ایدی. ازجمله قلاسیك آثار مکملاً قالبوردن کچیریلیردی. تاریخ عمومی یساق، کمیاده مواد مشتعله وجوده کتیرن بعض ترکیبلر یساق، عبدالحمیدك اسمنك ایلك حرفلرینی تشکیل ایدن حرفلردن متشکل بعض رموزات کمیویه ودساتیر ریاضیه یساق، مثلا هیچ کمسه AH = O یازه‌مزدی. چونکه بونك (عبدالحمید = صفر) صورتنده ترجمه‌سی قابل ایدی. صرف کتابلرنده

تصادف ایدیان « نا خشنودز » ، « بد بختز » ، « سربست دکلز » کبی مثاللر تهلکه‌لی اولوب چیزیلیردی. کویا بونلر ملت عثمانیه‌نك شکایاتنی افاده ایده‌بیلیرمش. « قرداش » سوزی بیچاره سلطان مرادی ایما ایده‌بیله‌جکی جهتله یساق. « خسته » سوزی « خسته آدم » ترکیبنی عقله کتیره‌جکی ایچون اوده یساق. والخ.

*
* *

ظلم واستبدادك ، ادارهٔ کیفیه‌نك آنجق جهالتله قائم وپایدار اوله‌بیله‌جکنی پك اعلا تقدیر ایدن عبدالحمید مملکتده‌کی غایت خفیف شعلهٔ عرفان وتحصیلی سوندیرمك ایچون هرشیئی یاپاردی. کتب دینیه‌یی بیله مصادره ایتدیرردی. جلال پاشانك معارف نظارتی زماننده قسم اعظمی کتب دینیه‌دن مرکب اولمق اوزره برچوق اوراقك چنبرلی طاش حمامی کلخاننده احراق ایدلدیکی مشهوردر. انکیزیسیون دوری جنایتلرینی آکدیران بووحشتك نه صورتله اجرا ایدلمش اولدیغنی کوسترن وثائق رسمیه‌یی بروجه آتی درج ایدییورز :

مابین همایون جناب ملوکانه باش کتابت جلیله‌سی
جانب عالیسنه

انجمن تفتیش ومعاینه‌جه مضرتلرینه مبنی شمدی‌یه قدر توقیف ومصادره ایدیله‌رك طوپلانوب قالمش ودفترینك تقدیمیله کاغدخانه جوارنده احراق وامحاسی عرض واستیذان ایدلمش اولان یوز اللی چوال قدر کتب واوراقك اورایه ارسالندن صرف نظرله نظارت عاجزی حولیسنده ویا جوار بریرده احراق وامحا ایدلملری شفاهاً شرفتعلق اولنان ارادهٔ سنیهٔ جناب ظل اللهی مقتضای جلیلندن اولمغله لدی التحقیق نظارت دائره‌سنك آرقه جهتنده برباغچه موجود واوراق مذکوره‌نك اوراده بر دمیر قفس درونندە احراق وامحا ایدلملری ممکن اولدیغی آکلاشیلوب آنجق نقدر تقید واعتنا ایدلسه ینه اوراق محترقه‌نك هوالنه‌رق اطرافه طاغیلمسی ودومان چیقمسی منع ایدیله‌میه‌جکندن وبونلرك ایسه اطرافدن انظار دقتی جاب ایده‌جکی کچن سنه خدمه طرفندن بعض فرسوده وبی‌لزوم اوراقك حولیده یاقلمسی اوزرینه یانغین وار ظن ایدیله‌رك طولومبه‌جیلر طرفندن نظارت دائره‌سنه شتاب ایدلمش اولمسیله مستدل ایدوکندن ونظارتك جوارنده بولنان چنبرلی طاش حمامنك کلخاننده احراقلری حالنده ایسه بوکبی محاذیره میدان قالمیه‌جغی کبی مذکور کلخان نظارت باغچه‌سی اتصالنده واوراق مذکوره‌نك بولندیغی مخزن یقیننده بولنمسندن ناشی اوراقك

خارجه چیقارلمقسزین طوغریدن طوغری یه وودغدغه سزجه اورایه نقل واحراقی دخی قابل اوله جغندن بوصورت من کل الوجوه مناسب مطالعه، قلنه رق حمام مستأجری جلب ایدیلوب اوراق مضره دن بحث ایدلمکسزین بعض لزومسز کاغدلرك حمام کلخاننده احراق ایتدیریله جکی بیانیله لدی الاستمزاج موافقتی دخی استحصال قلنمش و جمعه دن بشقه هرکون بر مقدار اوراقك انجمن تفتیش ومعاینه رئیسی عبداد حسیب افندی حضرتلرینك نظارتلری تحتنده اوله رق مجلس معارف اعضاسندن ابراهیم افندی و مکاتب ابتدائیه مدیری شکری بك معرفتلریله وکمال دقت واعتنا ایله مذکور کلخانه نقل واحراقلری و بوصورتله آز زمانده آرقه سنك آلنمسی ممکن بولنمش ایسه ده هر نه وجهله امر و فرمان همایون جناب ظل اللهی شرفتعلق بیوریلیرسه حکم جلیلی انفاذ ایدیله جکنك عرضنه مبادرت قلنمغین اولبابده .

دیکر :

انجمن مخزننده تراکم ایدوب چنبرلی طاش حمامی کلخاننده احراق وامحاسی شرفصدور و سنوح بیوریلان ارادۀ سنیۀ جناب خلافتپناهی اقتضای عالیسندن بولنان یوز اللی چوال اوراق مضره نك کیمسه کورمه رك صورت مناسبه ده محل مذکوره نقلی ایچون دائرۀ نظارته متصل حمامك باغچه دیوارندن برمدخل کشادیله بوکون ساعت آلتی بچقده احراقه باشلانیلمش ووقتك مساعده سی وکلخانك استیعابی درجه سنده ساعت اون بچغه قدر اون اوچ چوال، موجود اولدیغمز حالده احراق ایتدیرلمش وکاملاً کول حالنه کلدکدن صکره صو دوکدیریلوب محو ایدلمش ویارین صباح ساعت اون ایکیدن اعتباراً تکرار ایشه مباشرت مقرر بولنمش اولدیغی برای معلومات عرض اولنور اولبابده امروفرمان حضرت من له الامرکدر . ٧ مایس ٣١٨

امضالر

§ بوکون دخی صباحلین ساعت اون ایکیده بالاجتماع اوراق مضره نك احراق وامحاسنه مباشرتله کلخانك وسعتجه عدم مساعده سندن طولایی ساعت اون بچغه قدر یکرمی ایکی چوال یاقدیریله بیلمش وهر نقدر دونکی وبوکونکی محروقات تماملیه برکول بیغینی حالنه کلمش ایسه ده حمام کلخاننده شونك بونك انظارینه تصادف ایتمامك ایچون اوستنه صو دوکدیریله رك چامور حالنه کتیرلدکدن صکره دائره یه متصل باغچه ده صورت مخصوصه ده استحضار قلنان حفره یه طولدیریلوب

بعده طوپراق ایله‌ده ستر ایتدیرلمش ویارین دخی بووقت وزمانده ایشه مباشرت قلنه‌جغی مقرر بولنمش اولمغین اولبابده ۸ مایس ۳۱۸

§ بوکون دخی صباحلین ساعت اون ایکیدن اقشام اون ایکی‌یه قدر اوراق مضره وممنوعه دن اللی بش چوال احراق ایتدیرلمش وقاعدهٔ سابقهٔ معروضه وجهله شمدی‌یه قدر احراق وامحا ایتدیریلن کتب ورسائلك مظروف اولدیغی چواللر یوز آلتمش بشه بالغ اولمش واسکی یکوندن فضله کورینن اون‌بش چوال انجمن مخزننده پراکنده اوله‌رق براقیلان اوراقك موجودندن نشأت ایتمش وامحاسی ارادهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهی اقتضای عالیسندن بولنان اوراقدن اثر براقدیرلمامش اولمغین اولبابده ۱۲ مایس ۱۳۱۸

* * *

عبدالحمید، کندی مملکتنك غزته‌لرینی برر برر الغا ویاهیچ اولمازسه سکوته اجبار ایتدیکی کبی برطرفدن‌ده مطبوعات اجنبیه‌یی الده ایتمکه چالشدی. اولا صرف کندی حسابنه چالشیر برقاچ غزته الده ایتمك ایستدی. ویانه‌ده انتشار ایدن قورسپوندانس اسمنده برغزته‌یه برچوق پاره‌لر ویردی. قاندیه‌مدی نیقولاییدیس افندینك بدایتده پارسده و صکره بروکسلده چیقاردیغی (اوریان) غزته‌سی صرف عبدالحمیدك سرمایه‌سیله انتشار ایدردی. فرانسه حکومتی بر کون بوغزته‌نك صاحبنی فرانسه حدودندن طیشاری چیقارمغه مجبور اولمش ایدی. بوغزته اوصاف وفضائل حمیدیه‌یی غزللرك، تحسینلرك، منبرلرك بیله استکراه ایده‌جکی برطرزده مدح وثنا ایدردی.

بونلر کافی کلدی. نشریاتی الك زیاده سوء تأثیر اجرا ایده‌جك اولان آوروپا غزته‌لرینی اهمال ایتمامك لازم کلدیکنی‌ده کندیسنه سویلدیلر. سفیرلر بوغزته‌لری بیلدیزك حسابنه الده ایتمکله مشغول اولدیلر. بومساعینك اکثریا بیهوده قالدیغی ادعا اولنیور هرحالده عبدالحمیدك احوال صحیه‌سی مختل اولدیغنه دائر چیقان شایعه‌لر اوزرینه استانبولدن کوندریلن تکذیبنامه‌لری بعض غزته‌لره سطر حسابیله قبول ایتدیرمکه موفق اولیورلردی. آوروپا غزته‌لری تخصیصات ومدیر ومحررلری نشانلر آلمغله برابر ممالك عثمانیه احوالی حقنده‌کی فکرلرینی سربستجه درمیان ایتمکدن ینه خالی قالمازلردی.

عبدالحمید آوروپا غزته‌جیلرینه وارباب قلمنه پاره ویرمك عادتنی چیقارمقله پك کولنج وپك‌فنا برخطا ارتکاب ایتمشدر. پاره‌یی هیچ بروقت کندی حقنده

آزچوق، طوغری‌یی سویلیانلره ویاخود ثناسنده بولنانلره ویرمامشدر. او بونلرك کندی قناعت وجدانیه‌لریله بویولده یازی یازدقلرینی ظن ایدرك آیریجه پاره ایله اطماعه ویاتلطیفه لزوم کورمزدی. فقط برینی علیهنده یازدیمی، مقصدی مطلق پاره قوپارتمق اولدیغنه ذاهب اولور، کیسه‌سنك آغزینی آچاردی. مطبوعات عالمنده‌کی خصملری کندیلرینك طوغریدن طوغری‌یه مراجعتلری اوزرینه حق سکوت اوله‌رق ایستدکلری قدر پاره آله‌جقلرینه دائما امین ایدیلر.

ایشته عبدالحمید کندی علیهنده انتشار ایدن آثارك یوزده طقساننه بو صورتله کندیسی وجود ویرمشدر. آوروپاده برچوق محررلر واردی که ممالك عثمانیه‌نك احوالنه وچارهٔ اصلاحنه ذره قدر وقوفلری اولمدیغی حالده ترکیایه دائر اثرلر یازاروبونده محضا عبدالحمیدی باتیرمق، سوء اداره‌سنی کوسترمك ایچون ییلدیزدن آله‌جقلری اجرتك خیالیله مخیله‌لرنده ابداع ایلدکلری درلو درلو فجایعی تصویر ایلرلردی.

فرانسه‌ده عبدالحمید علیهنده انتشار ایدن آثارك طابعلرندن بشقه محررلرینه نقدر پاره ویرلمش اولدیغنی پارس سفیر سابقی منیر بك اعلا بیلیر. مثال اوله‌رق کندیسنه مؤلف سوسی ویرن بر فرانسزك حکایه‌سنی ذکر ایده‌لم. بو آدم عبدالحمید علیهنده درلو درلو اویدیرمه افسانه‌لرله مالی یدی، سکز جلد کتاب یازمشدر. بویولك کارلی بر مسلك اولدیغنی آکلایان بو محرر اولا زوجه‌سنی آلوب استانبوله کلمش وبوقادین سایه‌سنده سرایده برچوق مناسبات پیدا ایتمشدر. پارسه عودتنده پك پرده بیرونانه بر قلمله ایلك اثرینی یازمش، سفیر منیر بو اثرك موجود نسخه‌لرینی طابعدن طوپدن اشترایه مجبور اولمشدر. محررك زوجه‌سنك سرایده‌کی حامیلری دلالتیله خنکار بوقادینه اللی بیك فرانق نقد وزوجنه آلتی بیك فرانق معاشله استانبولده بر معامله تکلیف ایتمش ایسه‌ده حریف قبول ایتمیه‌رك ایکی یوز بیك فرانق ایسته‌مش، عبدالحمید حدتلنه‌رك بش پاره ویرمینجه محرر آلتی جلد کتاب دها یازمش، فقط بو کتابلرك حاصلاتی، کندیسنه تکلیف اولنان پاره‌نك اونده برینی بیله طوتمامشدر.

عبدالحمیدك دها بونك کبی قبل النشر حق تألیفنی، بعد الطبع نسخ موجوده‌سنی اشترا ایتدیکی کتابلر پك چوقدر. اکر بو کبی حیله‌لره قاپیلمسه ایدی، فرانسز وانکلیز غزته‌لری میاننده صرف کندیسندن پاره چکمك ایچون علیهنده یازی یازمغی عقلنه کتیره‌جکلر بولنمزدی.

ییلدیز وباب عالی

عبدالحمیدك حیات خصوصیه‌سنه دائر شیمدی‌یه قدر درج صحیفهٔ عبرت ایلدیکمز تفصیلاتدن دور حمیدیده ممالك عثمانیه‌نك داخلی وخارجی کافهٔ امور ومعاملاتنك ییلدیز قاماریللاسی دیدیکمز حکومت خصوصیه ارکانی معرفتیله تدویر ایدلمش اولدیغی ، بو قاماریللانك آیریجه صدر اعظمی ، شیخ الاسلامی ، داخلیه ، خارجیه ، مالیه ، حربیه والخ. ناظرلری بولندیغی البته آکلاشیلمشدر. بو قاماریللا زماننده باب عالی حکومت رسمیه‌سنك یار واغیار نظرنده هیچ بر نفوذ وحیثیتی قالمامش اولدیغی ایسه سویلمکه حاجت یوقدر . طشره مأمورین ملکیه وعسکریه‌سی مسائل مهمه‌یی طوغریدن طوغری‌یه ییلدیز قابینه‌سنه عرض ایدر ، امرینی اورادن تلقی ایلر ، سفرا مسائل سیاسیه‌یی حل ایچون ینه اورایه مراجعت ایدر ، مذاکرات دیپلوماتیقیه سفارتلر ایله ییلدیز آره‌سنده جریان ایلر ، بو معاملاتدن باب‌عالی ورسمی قابینه آنجق ایش اولوب بیتدکدن صکره خبردار اولوردی .

بو کون باب عالی خزینهٔ اوراقی تدقیق ایدیله‌جك اولورسه ملکك اصلاح واعماری ، آسایشك محافظه‌سی ضمننده اتخاذ اولنه‌جق تدابیره‌دائر اویله‌مکمل ومفصل اراده‌لر کوریلیرکه‌انسان بونلری‌اوقوینجه‌فی‌الحقیقه‌عبدالحمیدك کیجه کوندوز ملکك وملتك استکمال اسباب رفاه وسعادتندن بشقه هیچ‌برشی‌دوشونمدیکنه، فقط دوشوندیکی تدابیرك ، ویردیکی امرلرك ، باب عالی وولایات ارکاننك سوء نیتی وعدم اقتداری حسبیله موقع تطبیق واجرایه وضع اولنمدیغنه . اولنه‌مدیغنه ذاهب اولور. باب عالی‌یه تبلیغ اولنان ارادات سنیه ایچنده ییلدیزك سوء نیتنه دلالت ایده‌جك هیچ بر شی بولنمق احتمالی یوقدر .

اداره‌سی اك منتظم دولتلرك بیله احوال مماثله‌ده اتخاذ ایده‌جکلری تدابیر کافه‌ً کاغد اوزرنده موجود ومقیددر . بونلری اجرا ایتمیان کیم ؟ صدر اعظممی ، ناظرلرمی ؟ خیر . چونکه آنلرك وظیفه‌سی کندیلرینه تبلیغ اولنان اراداتی

واليلره عيناً تعميمدن عبارت ايدى. او حالده ؛ قباحت واليلرده ديمك اوليور. فى الحقيقه بونلر مدار فيض وسعادت ذاتيه‌لرى اوله‌جق اوامرى خصوصى شفره واسطه‌سيله مابيندن اخذ وتلقى ايلدكلرندن باب عالى طريقيله كوزبويامق ايچون ويريلان امرلره قولاق بيله آصمازلردى .

بناءً عليه صدر اعظملر عادت يرينى بولسون ديه سوس ايچون بومقامده

اسبق ماليه وخزينهٔ خاصه ناظرى متوفى آغوب پاشا

اوطوريرلردى . امور دولته اشتراك ومداخله‌لرى او قدر آز ايدى كه اكثر احوالده رأيلرى بيله استفسار ايدلمز ، سفارت ترجمانلرى بيله بونلره مراجعته تنزل ايتميوب طوغريدن طوغرى‌يه سرايه مراجعتى دها موافق بولورلردى .

ديكر وكلايه كلنجه نه بونلرده ونه‌ده تشكيل ايتدكلرى مجلس خاص وكلاده هيچ بر صلاحيت ، نظارتلرينه متعلق امورى رؤيت خصوصنده هيچ بر

استقلاليت يوق ايدی . يالكز هر بری سرايده انتساب ايتدكاری ذاتك نفوذيله متناسب بر نفوذ واقتداره صاحب ايديلر . يكانه انديشه‌لری سرايده‌كی حاميلرينك توجهنی محافظه‌دن عبارت ، بتون سعيلری بوكا مصروف ايدی.

واليلرك رسمی اراده‌لری نه صورتله تلقی ايلدكلرينی بر مثال ايله ايضاح ايده‌لم: دور حميديده آسايش داخلی هيچ بر كون تقرر ايتمامش اولديغی ايچون باب عالی‌يه الك چوق تبليغ اولنان اراده‌لر آسايش وامنيتك محافظه‌سی ضمننده تدابير لازمه اتخاذينه دائر اولوردی . اراده‌ده مملكتك جهات مختلفه‌سنده‌كی

جهانما كوشكنده تماشای متجسسانه

آسايشكن احوال بر تفصيل تعداد اولنه‌رق بونلرك اوكی آلنمق ايچون اتخاذ اولنه‌جق تدابير ذكر اولنوردی . صدر اعظم همان بو ارادۀ سنيه‌يی بالعموم واليلره تبليغ ايدرك امنيت و آسايش عامه‌نك محافظه‌سی و بلا تفريق جنس ومذهب بالجمله تبعۀ شاهانه‌نك عدالت پادشاهيدن حصه‌منداولمسی اخص آمال حضرت كيتی ستانی اولديغنی بيان و بو بابده ولايتلرك هر برينه اكيداً تبليغات اجرا ايدلمش اولديغی جهتله آسايش مملكتك مختل اولمامسی ايچون اتخاذ ايديله‌جك طرز حركتده دائما بو فكرك اساس اعتبار اولنمسنی توصيه ايدردی . بو كوزل سوزلر درين بر مال اسف اشتمالی محتويدر . شو آرزوی پادشاهی مركزدن واليلره بونكله كيم بيلير قاچنجی

دفعه اوله‌رق تبليغ ايديليوردى؟ تلغراف، ارادۀ سنيه‌يى بويله‌جه بردفعه دها آناطولينك منبت ولايتلرينه، كردستان جبالنه، دجله وفرات سواحلنه، عربستان چوللرينه، خداوندكار ولايتنك مطيع وساكن چفتجيلرندن بغداد وبصره‌ده اجراى شقاوت ايدن منتفك قبائل بدويه‌سنه، ابن رشيدك جنكاور عشائرينه قدر ايصال ايدردى.

فقط شرارۀ الكتريقى بوامرى ممالك عثمانيه‌نك اقصاى حدودينه قدر نصل برسرعت برقيه ايله ايصال ايلدى ايسه محتوياتى‌ده ينه اودرجه سرعت ايله اونوديله‌رق او كوزل تدبيرلر، هركون تلقى اولنان تدابير سائرۀ قرطاسيه مثللو، يكيلرينك ورودينه انتظاراً والى پاشا حضرتلرينك دفتر نسياننده غنووده قاليردى. بواراده‌لر بويله حكمسز، اجراسز قالدقجه برطرف ايدلمسى كويا مطلوب اولان مغاير مرضى احوال ينه دوام ايدوب طوريردى. اوتوز سنه ظرفنده عبدالحميد، مقدمه‌سندن خاتمه‌سنه قدر كلمه بكلمه بربرينك عينى اولمق اوزره بويله يوزلرجه، بيكلرجه اراده‌لر كوندرمشدر. بونكله برابر وانده، موشده، بتليسده مقاتله‌لر، ينه اكسيك اولمامش، قره‌چكيلى، ميللى، شمار قبيله‌لرى آره‌سنده خصومتلر، ينه دوام ايتمش، ميللى عشيرتى رئيسى ابراهيم پاشانك عونه‌سى دياربكرك قپولرينه قدر كله‌رك غصب وغارتدن، قتل نفوسدن ينه خالى قالمامش، دجله سواحلنده، درسم حواليسنده اجراى حكومت ايدن دره بكلرى آره‌سنده محاربه‌لر هيچ بروقت اكسيك اولمامش، يمنده اغتشاشك اوكى اصلا آلنه‌مامشدر. ماكدونيا اغتشاشاتى ايسه دولتى ورطۀ اضمحلاله قدر سوروكليوب كتيرمشدر.

مأمورلرك كوچكلرينى غيركافى وانتظام تأديه‌دن عارى معاشلرله، بيوكلرينى مركز ادارەنك واسطۀ انتفاعى قيلمقله طريق ارتكاب وارتشايه كندى ايله سوق ايتمش اولان عبدالحميد اويله قورى اراده‌لرله بوسوء احوالك اوكنى آلمق قابل اوليه‌جغنى هركسدن اعلا بيليردى. فقط الك آز دوشونديكى برشى وارسه اوده استراحت عامه ورفاه وسعادت تبعه ايدى. چونكه افراد ملتى بربرينه قيرديرمق سياست ذاتيه‌سنك الك برنجى قواعدندن ايدى. ذاتاً بتون قباحتده بوسياستده ايدى. بوسياست دكلى ايدى‌كه صدر اعظملرك موقعنى ييلديز قاماريللاسنه قارشى هيچ منزله‌سنه ايندير‌ردى؟

بزده اسكيدن صدر اعظملر پادشاهك وكيلى، تمثال مشخصى، بالجمله شعبات

اداره‌نك رئيسی ، حكومتك مانيوه‌لاسی ايدی. صدراعظملرك حائز اولدقلری صلاحيت واسعه سايه‌سنده كوردكلری خدمات مهمه تاريخ عثمانيه‌ده اوقدر چوق صحائف اشغال ايدركه تاريخمزك همان ياريسی بونلرك مناقب اجراآتندن متشكلدر دينله بيلير . دولت عثمانيه‌نك ادوار اولين تشكلنده ايكنجی پادشاه سلطان اورخان ، دولتی فتوحات عظيمه‌سيله خارجاً تقويه ايلديكی كبی دولت عليه‌نك ايلك صدر اعظمی اولان برادری علاءالدين پاشا دخی وضع ايلديكی قوانين حكيمانه ايله داخلاً ترصين بنيان حكومت ايلمش‌ايدی. ايكنجی صدر اعظم ينه خاندان آل عثمانه منسوب ، كليبولی فاتحی شهزاده سليمان پاشا ايدی .

مشاراليهك وفاتندن‌صكره مقام صدارت اون سنه‌قدر منحل قالوب نهايت چاندارلی قره‌خليل ديمكله مشهور خيرالدين پاشايه توجيه ايدلمكله صدراعظملق او تاريخدن‌اعتباراً مناصب‌دائمه‌دولت صره‌سنه كچدی . اردوی‌دائمنك وخرستيان چوجقلرندن عسكر اخذی اصولنك موجدی اولان خليل پاشا يوز ياشنه قدر يكرمی سنه دوام ايدن زمان صدارتنده اودرجه حكيمانه وعادلانه ايفای مأموريت ايتدی‌كه پادشاهلر مسند صدارتی برچوق سنه‌لر مشاراليهك عائله‌سنه حصر ايله پدردن اوغله انتقال ايتديرديلر . بواصول استانبولك فتحنه قدر دوام ايتدی . حضرت فاتح ينه بوسلاله‌دن آلتنجی‌صدراعظم‌اولان خليل پاشايی حين فتحده ارتشاسندن طولايی اعدام ايتديردكدن صكره برسنه قدر صدر اعظمسز اجرای حكومت ايلدی ايسه‌ده عاقبت بار ثقيل اداره‌يی ينه بر صدر اعظمه حواله‌يه مجبور اولدی . آندن صكره وراثت اصولی بر كره دها كوپريلی عائله‌سنده كورولدی . بوعائله اركانندن برقاچی بربرينی متعاقب صدر اعظم اولديلر .

او زماندن اعتباراً صدر اعظملر پادشاه قدر صاحب نفوذ اولديلر. يالكز بر اعدام حكمنی تصديقه مأذونيتلری يوق ايدی . وزرای سائره‌دن فرقلی دبدبه ودارائتلری ، حقوق وامتيازات مخصوصه‌لری واردی. بونكله برابرخلق نظرنده‌كی شو نفوذ واعتبارلری پادشاه نظرنده هيچ مثابه‌سنده ايدی . دولت عثمانيه‌نك بدايت تأسسندنبری اوتوز بش پادشاه‌زماننده ٢٠٠ صدراعظم كلوب كچمشدر . بونلر حقنده درج ايده‌جكمز شو ايستاتستيق فائده‌دن خالی دكلدر.

٢٠٠ صدر اعظمدن مقام صدارتده ايكن موت طبيعی‌ايله اكمال مأموريت

ايدنی يالكز ٢٧ كشيدن عبارت اولوب ١٠٠ قدری معزولاً انفصال ايلمشدر.
اوچی استعفا ايتمش ، بری آوده قضاءً ، آلتيسی محاربه‌ده‌شهيداً وفات ايتمش،
سكزی قيام ويا انتقام نتيجه‌سی اوله‌رق قتل ، يكرمی ايكيسی پادشاهك امريله
اعدام ايدلمشدر . سنه‌لرجه مقام صدارتده قالانلرك مقداری‌ده پك آزدر .
اون سنه ودها زياده صدارتده بولنانلر ايسه پك نادردر . بر قاچ آی محافظهٔ
مقام ايده بيلنلری پك چوقدر . بر چوقلری‌ده آنجق بر قاچ كون ويا بر قاچ
ساعت صدر اعظملق ايتمشلردر . مثلا سلطان محمد رابع زماننده سورنا زن

صدراسبق توفيق پاشا

مصطفی پاشانك مدت صدارتی درت ساعت دوام ايلمشدر . آنك سلفی حسين
پاشا صدارتله مبشراوله‌رق استانبوله قدر كلمش. فقط‌مقامنه‌قعوده موفق‌اولمدن
عزل ايدلمشدر . سلطان محمد خان رابع قرق‌سنه امتداد ايدن زمان سلطنتنده
١٩ صدر اعظم دكشديرمشدر . بونلردن كوپريلی محمدپاشا بش سنه صدارتدن

صکره اجل موعودیله وفات ایتمش ، یرینه کچن اوغلی کوپریلی زاده فاضل احمد پاشا اون بش بچق سنه مقام‌صدارتده قاله بیلمشدر . بو ایکی صدر اعظم استثنا ایدیلیرسه محمد رابعك متباقی ۱۹ سنه‌لك دور سلطنتی ظرفنده ۱۷ صدر اعظم دکشدیرمش اولدیغی آکلاشیلیر . بونلرك اکثریسی بر قاچ آی صدر اعظملق ایتمشدر . خاقان‌مشارالیه‌۱۰٦٦سنه‌سی‌ظرفنده‌بش‌صدراعظم‌دکشدیرمش، نهایت کندی‌ده خلع ایدلمشدر . سلطان محمود اول دخی سلطان محمد رابع کبی چوق صدر اعظم خرج ایدن پادشاهلردندر . ۲٤ سنه‌ده ۱۹ صدر اعظم دکشدیرمشدر . سلطان مصطفای ثالث ۱٦ سنه‌ده ۹ صدراعظم نصب ایتدیکی کبی سلطان محمد ثالث زماننده مقام صدارت وسطی اوله‌رق ۹ آی بر ذات عهده‌سنده قالمش ، سلطان عثمان ثالث زماننده مدت صدارتك وسطیسی آلتی آیه ایمشدر . سلطان احمد ثالث ۲۷ سنه‌ده اون درت ، سلطان مراد ثانی ۱۹ سنه‌ده اونبر صدر اعظم‌ایله اکتفا ایلمشدر. ایلك پادشاهلر بویله دکل‌ایدی. سلطان اورخانك یالکز بر وزیر اعظمی اولدیغی کبی فاتح سلطان محمد خان ۳۰ سنه‌ده ٦ ، سلطان سلیمان قانونی ٤٦ سنه دوام ایدن زمان سلطنتنده ۹ ، سلطان سلیم ثانی سکز سنه‌ده بر تك صدر اعظمه مالك اولمشدر . صدر اعظم سنان پاشا بش دفعه مقام‌صدارته کلمش ونهایت زمان‌مأموریتنده اجل موعودیله وفات ایتمشدر . قیصریه‌لی خلیل پاشا درت پادشاهه صدراعظملق ایتمکه موفق اولمشدر .

دور حمیدیده اعلان مشروطیته قدر مقام صدارته کلن ذوات ومدت مأموریتلری بروجه آتیدر :

نصبی	مدت خدمتی کون	آی	سنه	صورت انفصالی
۱۲۹۳ مترجم محمد رشدی پاشا (دفعهٔ سادسه اوله‌رق)	۲۱	۳		استعفا
۱۲۹۳ مدحت پاشا	۱۹	۱		آوروپایه تبعید
۱۲۹٤ ادهم پاشا	۱٦	۱۱		عزل
۱۲۹٥ احمد حمدی پاشا	۲٤			عزل
۱۲۹٥ احمد وفیق پاشا [*]	۱٥	۲		عزل

[*] باش وکیل عنوانیله .

١٢٩٥	صادق پاشا	١٠	١		عزل
١٢٩٥	مترجم محمد رشدی پاشا [*] (دفعهٔ سابعه)	٧	١		عزل
١٢٩٥	صفوت پاشا	٦	٦		عزل
١٢٩٥	خیرالدین پاشا	٠	٨		عزل
١٢٩٦	عارفی پاشا [**]	٢٤	٢		عزل
١٢٩٦	سعید پاشا	٢٧	٧		عزل
١٢٩٧	قدری پاشا	٧	٣		عزل
١٢٩٧	سعید پاشا (دفعهٔ ثانیه)	٦	٨		عزل
١٢٩٩	عبدالرحمن پاشا	١٦	٢		عزل
١٢٩٩	سعید پاشا (دفعهٔ ثالثه)	١٨	٤		عزل
١٣٠٠	احمد وفیق پاشا (دفعهٔ ثانیه)	١	٠		عزل
١٣٠٠	سعید پاشا (دفعهٔ رابعه)	٢٤	١٠	٢	عزل
١٣٠٢	کامل پاشا	١٤	١	٦	عزل
١٣٠٩	جواد پاشا	١٦	١٠	٣	عزل
١٣١٢	سعید پاشا (دفعهٔ خامسه)	٢٨	٣		عزل
١٣١٣	کامل پاشا (دفعهٔ ثانیه)	٦	٢		عزل
١٣١٣	خلیل رفعت پاشا		٣	٦	وفات
١٣١٩	سعید پاشا (دفعهٔ سادسه)	٧	٢		عزل
١٣١٩	فرید پاشا	١٦	٨	٤	عزل
١٣٢٤	سعید پاشا (دفعهٔ سابعه)	١٥			استعفا

عبدالحمیدك اوائل سلطنتنده مسند صدارتی احراز ایدن ذوات حقنده اثرمزك برنجی جلدنده تفصیلات کافیه اعطا ایدلمش ایدی . آندن صکره مقام صدارتی اشغال ایدنلر میاننده اك زیاده جالب دقت اولنلر جواد، سعید، کامل، رفعت وفرید پاشالردر .

احمد جواد پاشا حیات ومسلکی اعتباریله اك زیاده شایان تدقیق رجال دولت علیه‌دن اولوب دور حمیدینك الصوك صدر اعظمی عداولونسه سزادر.

---

[*] باش وکیل نامی تکرار صدر اعظم عنوانه تحویل ایدلشدر .

[**] ینه باش وکیل عنوانیله .

چونکه آنك انفصالندن صکره صدر اعظملغك هیچ اهمیت وحیثیتی قالمامشدر.
جواد پاشا پدرینك دفترداراغی زماننده شامده تولد ایدوب مکتب حربیه‌دن ارکان حرب یوزباشیلغیله نشأت ایتمش ومکتبده ایکن غیرت وفعالیتیله بین الاقران تمایز ایتمشدر. بر مدت ارکان حربیهٔ عمومیه دائره‌سنده بولندقدن صکره مختلف آوروپا پایتختلرینه آتاشه میلیترلکله کوندرلمش ایدی. عثمانلی ـ روس سفرنده باش قوماندان سلیمان پاشانك یاوری صفتیله ابراز بسالت ایلمش ایدی. محاربه‌دن صکره استانبوله کلدیکی زمان رتبه‌سی قائممقام ایدی. فقط بوراده چوق اوطوره‌میه‌رق قره‌طاغ حدودینك تصحیحی ایچون طرف دولتدن مرخص تعیین ایدلدی. بو وظیفه‌یی حسن صورتله ایفا ایتمسنه مکافاةً میرالایلقله چتینه سفارتنه تعیین اولندی. جواد بك بوراده ایکن ایشی کوجی اولمدیغندن بوش وقتلرینی تألیفاته حصر ایله عثمانلی اردوسنك تابدایتدن زمانمزه قدر فرانسزجه وترکجه مکمل بر تاریخ عسکریسنی یازدی. بو اثریله تکرار عبدالحمیدك نظر دقتنی جلب ایتدیکندن رتبه‌سی میرلوالغه ترفیع وکندیسی استانبوله جلب ایدیله‌رك ییلدیزده متشکل قومیسیون عالیٔ عسکری اعضالغنه تعیین ایدلدی. یونان قرالی ژورژك یکرمی بشنجی سنهٔ دوریهٔ قعودی مناسبتیله آتنه‌ده اجرا ایدیلن مراسمده حاضر بولنمق اوزره مرخص اوله‌رق کوندرلدی.

برمدت صکره کریدده عظیم براغتشاش ظهور ایتمکله جزیره والیلکنه پترسبورغ سفیری شاکر پاشا تعیین ایدلمش ایدی. اوزمان جواد پاشا دخی قوماندان صفتیله کریده کوندرلدی. جوادپاشا کریده اهالئ مسلمه وغیرمسلمه‌نك محبتنی جلب ایتمکله عبدالحمید برکون شاکر پاشایی عزل ایتدی. وجوادپاشانك عهده‌سنه مشیرلك توجیهیله آطه‌نك امور ملکیه وعسکریه‌سنی کاملاً آکا توديع ایتدی.

جواد پاشانك والی وقوماندانلغی زماننده کریدده آسایش تقرر ایدوب مسلمانلرله خرستیانلر آره‌سنده حسن امتزاج دوام ایتمش هیچ بر دفعه‌لك اوفق براغتشاش بیله ظهوره کلمامشدر.

عبدالحمید شو موفقیتنه مکافاةً هنوز قرق یاشنده بر مشیر اولان جواد پاشایه مسند صدارتی‌ده توجیه ایتمشدر.

جواد پاشا شو ترقی‌یه التماس و حمایه ایله دکل، محضا اقتدار ذاتیسی سایه‌سنده نائل اولمش ایدی. سفیر، والی و صدر اعظم اوله‌رق وظیفه‌سنی

دائما حسن ایفا ایلدیکی کبی بوش وقتلرنده تحصیل وتوسیع معلوماتدن ده کری طورمامش ، لسان تحصیل ایتمش ، اثرلر یازمشدر . معلومات عمومیه‌سی غایت واسع اولدیغی کبی برقاچ لسانه ، ترکجه‌دن ماعدا عربجه ، فرانسزجه ، روجه وایتالیانجه‌یه دخی واقف ایدی . مسلك سیاسیسی محافظهٔ صلح ومسالمت اولوب بومسلك اغورنده ایستمیه‌رك بعض فداكارلقلردخی اختیار ایتمشدر. ناموسلی ،

صدر اعظم جواد پاشا

غیرتلی وسوزینك اری بر آدم اولوب كبر وغروردن وارسته والتماسك برنجی دشمنی ایدی .

کندیسی فریق ایکن برادری شاکر بك هنوز بیکباشی ایدی . قائممقام اولمق ایچون چالشیوردی . فقط جواد پاشا برادرینك هنوز بو رتبه‌یه کسب استحقاق ایتمدیکی فکرنده اولدیغی ایچون ترفیعنه کندیسی مانع اولدی .

جواد پاشانك مسلك سياسيسنه مثال اولمق اوزره ارمنى اغتشاشاتى حقنده‌كى فكر ومطالعه‌سنى كوستره‌بيليرز . مشاراليه ٣١٠ سنه‌سنده بتليس ولايتنده

صدر اسبق عبدالرحمن پاشا

ظهور ايدن اغتشاشات حقنده بروجه آتى افاداتده بولنمشدر :

« ارمنى اغتشاشاتنك انكلتره‌نك انتريقه‌لرى يوزندن ظهوره كلديكنه

قطعیاً امینم. ارمنی ارباب اختلالی انکلترهده اوته‌دنبری حکومتك حمایه ومعاونتی آلتنده یشامقده‌درلر. انکلتره حکومتی سنه‌لردنبری ارمنی اختلالنك حامیسی صفتیله حرکت ایتمکده‌در. انکلتره سفیری برقاچ کون اول بکا قارشی تهدیداته قدر واردی. بوندن آکلادم که انکلتره، روسیه چاری آلکساندرك وفاتی اوزرینه احوال عمومیه‌ده حاصل اولان تبدلدن وروسیه‌نك شو صره‌ده امور خارجیه ایله اوغراشه‌جق حالده بولنمامسندن بالاستفاده ترکیاده چوقدنبری غائب ایتمش اولدیغی نفوذی تکرار الده ایتمك وکندیسنی بزه خاطرلاتمق ایستیور. بن انکلتره‌نك آنزیقه‌سنی آکلایه‌رق همان تکمیل قابینه‌لره بتلیس وقوعاتی حقنده ایضاحاتی حاوی نوطه‌لر کوندردم. انکلیزلر بلا سبب برقتال وقوعندن وبرچوق کویلرك احراق، بیکلرجه ارمنینك قتل ایدلدیکندن بحث ایدییورلر. بوخصوصده‌کی مبالغه‌لرینی آکلاملری ایچون ترکیانك دوستی اولملرینه حاجت یوقدر. یالکز برآز منطق طرفداری اولملری کافیدر. مسالمت وآسایشی هرشیئه ترجیح ایدن حکومتمز بلا سبب بویله برقتالی نه ایچون اجرا ایتدیرسون؟ انکلتره‌دن کلن ارمنی ارباب فسادی برقیام وقوعنه سببیت ویردیلر. بویله برقیامی هانکی آوروپا حکومتی باصدیرمز؟ هندستانده مسلمانلر آیاقلاندقلری زمان انکلتره حکومتی سیرجی کبی‌می طورمش ایدی؟ آوروپاده ارمنی مغدورینندن بحث ایدییورلر. بونلردن ایکی دانه‌سنك نصل آدم اولدقلرینی آکلاته‌یم.

کچنلرده مرزیفونه برمفسد کله‌رك اهالی‌یی اختلاله تشویق ایتدی. دردست ایتدك. محاکمه ایده‌جکمز صره‌ده کندیسنك روس تبعه‌سندن اولدیغنی سویلدی. بونك اوزرینه روسیه‌یه تبعید ایدلمسی ایچون امر ویردم. روسلر بکا تشکر ایتدیلر. زیرا مغدور دینلن بوآدم، جنایات عادیه‌دن طولایی سبریایه نفیه محکوم ایکن فرار ایتمش شه‌مانوق اسمنده بری ایمش.

بتلیس قهرمانینه کلنجه، بوده جنایات عادیه‌دن طولایی بزم ممالکتدن طرد ایتمش اولدیغمز خمپارسوم اسمنده بریدر.

مرقوم برقاچ سنه آتنه وجنوده‌ده دربدرانه طولاشدقدن صکره کیزلیجه آناطولی‌یه عودت ایدرك ساسون جوارنده برارمنی کوینده مسلمان قیافتیله ومراد نام مستعاریله یراشمش، مأمورینی بوصورتله اغفال ایتدکدن صکره برحیدود چته‌سی تشکیل ایتمك اوزره آدم طوپلامغه باشلامش، کندی

فکرینه اویغون ۳,۰۰۰ ارمنی چیقمش. بونلر بالاخره مسلمان کردلرله برلشه‌رك مسلمان کویلرنده غصب وغارت وقتل نفوسه باشلامشدر. تموزده دلیکان قبیله‌سنه، آغستوسده یکران ویاداغان قبیله‌لرینه تعرض ایتدیلر. بومتفق مسلمان وخرستیان چته‌سی، بوارمنی وکردلر اولدیردکلری آدملرك قارنلرینه باروت طولدیروب نعشلرینی برهوا ایتدیلر. قادینلره درلو درلو اذا وجفا، اختیارلرله چوجقلری جامعلرده احراق ایلدیلر. نعشلردن برقسمنك قولاقلرینی، برونلرینی، دیللرینی کسدیلر. بر طاقملرینی پارچه پارچه ایتدیلر. بوندن صکره ارمنیلرله کردلر آره‌سنده اختلاف ظهور ایتدی. ارمنیلر اولجه ایتدکلرینك جراسنی بولدیلر. اواثناده مشیر ذکی پاشایه اوچ طابور عساکر نظامیه ایله بوحیدودلرك اوزرینه یورومسی ایچون امرویرمش ایدم. برخیلی ضایعات ویره‌رك نهایت موفق اولدی. استیمان ایدنلرك عفو ایدلمسنی امر ایتمش ایدم. فی الحقیقه ارمنیلرك چوغی عفو اولنه‌رق کویلرینه اعاده ایدلدی. خمپارسوم تلف می اولدی، فرارمی ایتدی؟ اوراسی آکلاشیلامدی. ایشته حقیقت بوندن عبارتدر. بونی بویله‌جه دولتلرده بیلدیردم. فقط نه برانکلیز غزته‌سی ونه‌ده دیکر آوروپا غزته‌لری بوندن نه تفصیلاً ونه ایماءً بحث ایتمدیلر.»

جواد پاشا بوافاداتندن بر ایکی آی صکره انکلتره وروسیه‌نك درسعادتده قوللاندقلری پولتیقه‌یه دائرده افادات آتیه‌ده بولنمشدر:

اغتشاشات ظهور ایدن طرفلرده اجرای تحقیقات ایچون دول معظمه طرفندن بر قومیسیون تشکیلنه نام پادشاهی‌یه اوله‌رق بیان موافقت ایتدم. انکلتره، روسیه‌وفرانسه قونسلوسلری بنم آناطولی‌یه اعزام ایلدیکم قومیسیونه التحاق ایتدیلر. ناموس واستقامتلری تحت کفالتمده اوله‌رق بنم انتخاب ایتدیکم کمسه‌لره امنیت اولنمسه بیله بوقونسلوسلره اعتماد اولنمق ایجاب ایدر. فقط بوقومیسیونك اجرا ایده‌جکی تحقیقاتك نتایجنه انتظار ایدن اولمیور. بوصبرسزلقده انکلتره‌یه سائر آوروپا دولتلری‌ده پیرو اولدی. آوروپا، ترك دشمنی اولمقله معروف اختیار غلادستونك چالدیغی هوایه کوره اوینایور. عالم متمدن ایشی منطق دائره‌سنده دوشونملیدر. آوروپا ایله مسالمتی وداخلده آسایشی محافظه ایتمك بزم کندی منفعتمز ایجابندندر، اختلافاتمز یالکز انکلتره‌نك ایشنه یارار، لورد روزبری پارلمنتوده حائز اولدیغی اکثریت ضعیفه‌یی قانلی جمله‌لر، مغایر انسانیت منظره‌لر ایراد واراء‌ه‌سیله تقویه ایتمك ایستیور کورولتی

ایتمکله دول سائره‌نك نظر دقتنی مصردن آناطولی‌یه اماله ایده‌بیله‌جکنی ظن ایدییور. انکلتره مصرده وفاسزلقله وامانته خیانتله یرلشدی. فقط دها استانبوله یرلشه‌مدی. روزبری، کمبرله‌ی وغلادستونك یاغره‌لری باب عالی‌یی صارصه‌مزلر. واقعا سیر فیلیپ کوررری استانبولده صاحب قرمان ایمش کبی اداره‌ٔ کلام ایدییورسه‌ده خنکار بودیپلوماتك خشونت معامله‌سندن طولایی انکلتره حکومتنه سرد شکایته مجبور اولدی. بن بالطبع روسیه‌یه‌ده دوست اوله‌مز ایسه‌مده انکلیز پولتیقه‌سی نهایت بنی روسیه‌نك معاونت طلبنه مجبور ایده‌جك فی‌الحقیقه ارمنیلرك عمومی بر قیامنی منع ایتمکده روسیه حکومتی

نافعه ناظر اسبقی محمود جلال‌الدین پاشا

طوغریدن طوغری‌یه علاقه‌داردر. روسیه‌نكده ارمنیلرله مسکون برقاچ ولایتی واردر. اگر روسیه، انکلتره‌نك آرزوسنه تبعیتله تبعهٔ عثمانیه‌دن اولان ارمنیلری توسیع خیاله تشویق ایده‌جك اولورسه روسیه‌نك مذکور ولایتلری عجبا راحت طورورلرمی؟ عجبا روسیه، ولایات عثمانیه ایله برلکده برارمنی قراللغی تأسیس ایدلمك اوزره کندی ولایتلرینی ارمنیلره ترك ایدرمی؟ شرقده خرستیانلری اداره‌ٔ عثمانیه‌دن قورتارمق علتندن روسیه، بنم ظنمه کوره، چوقدن رهایاب اولمشدر.

بلغارستانك تخلیصندن روسیه نه استفاده کوردی؟ یوز بیکلرجه انسان

تلفاتى، يوزلرجه مليون بورج ، بى‌پايان نانكورلك ، برباتنبرغ ، براستانبولوف دكابى ؛

دنياده نقدر ارمنى موجود اولديغنى حساب ايتديردم . ٨٠٠,٠٠٠ ديديلر.

صدر اسبق عارفى پاشا

بونك يارىسى تركياده ، ايكيوز بيكى استانبول وجوارنده، ايكيوز بيكى آناطولى ولاياتنده ساكندر . ارمنيلرك صرف ارمنيلرله مسكون ديدكلرى ساسون قصبه‌سنك ٢٠,٠٠٠ نفوسى واردر . فقط بونك يالكز سكز بيكى ارمنى ،

متباقی اون ایکی بیکی مسلماندر . بتلیس اهالیسنك اوچده ایکیدن زیاده‌سی مسلمان . برثلث قدری ارمنیدر . مسلمانلرك بوراده اوتوز جامع ، اون مدرسه واون ایکی تکیه‌لری ، ارمنیلرك یالکز سکز کلیسالری واردر . وانده دخی اهالینك اوچده ایکیسی مسلماندر . بونلرك هیچ برینی آوروپا بیلمیور . هم بز ارمنیلرك مملکتنی ضبط ایدوب ده کندیلرینی تحت انقیادمزه آلمدق . ارمنیلرك ساکن اولدقلری آناطولی ولایاتنی بز مغوللردن ، ایرانی وکورجیلردن ضبط ایتدك . بونجه مشکلاتله فتح ایلدیکمز و خرستیاندن زیاده مسلمان ساکن اولان ولایاتی بر ارمنی قرالانی تأسیس اولنسون دیه کندی رضامزله ترك ایده‌مه‌یز . »

جواد پاشا مقام صدارتدن سبب و صورت انفصالنی‌ده انفصالندن بر کون اول بروجه آتی حکایه ایلمشدر :

« اوچنجی دفعه اوله‌رق استعفا ایتدم . قبول جوابنی بوکون آله‌جغم . منکوباً انفصال ایدییورم . عادتا کوپك کبی قوغولیورم . سبب انفصالم ارمنی مسائلی دکلدر . خارجی پولتیقه‌یه عائد بر مسئله‌ده دکلدر . وقایع اخیره ایله آکلادم که بز داخلاً کسب قوت ایتمدکجه خارجه قارشی هیچ بر وقت قوتلی اوله‌میه‌جغز . فقط داخلده هر شیئمز بوزوق . اك بوزوق یر ایسه ییلدیز سرایی . قباحت پادشاهده دکل . اونك قباحتی یالکز کندیسنی اطرافنده‌کیلرك النه تسلیم ایتمش اولمسندن عبارتدر . بن انفصال ایدییورم . صدراعظملق‌ده بنم ایله برابر کیدییور .

ییلدیزك بواداره‌سی دوام ایتدکچه بندن صکره کله‌جکلر ، قوقله‌دن عبارت قاله‌جقدر . سرای هرشیئی کندی النه آلدی . صوك زمانلرده بن برمابینجیدن بیله آشاغی ایدم . خنکار بنی غایت نادراحوالده حضورینه قبول ایدییوردی . اك مهم مسائل حقنده باشکاتب تحسین بك ایله یاخود مابینجیلرله قونوشیوردم . اك مستعجل معروضاتمی مابینجی عارف بکه و یا بکر بکه سویلمکه مجبورایدم . خنکارك جوابنی بکا بو دلقانلیلر کتیرییوردی . بن بو عادتلره آرتق تحمل ایده‌میه‌جکم ایچون بومقامده دها زیاده قاله‌میه‌جغمی آکلادم . بنم عزت نفسم وار . متعظم . جاهل بر سرای خدمتجیسنك توجهنی قازانمغه چالشه‌مم . فقط انفصالمدن اول مملکتمه بر خدمت دها ایتمك ایستدم . دولتك وضعیتنی ، مملکتك حالنی پادشاهه ایجه آکلاتوب کندیسنی ایقاظ ایتمك آرزو ایتدم .

چونکه حالمز تهلکه‌لیدر. شو آرزومك عاقبتی نقدر وخیم اوله‌جغنی‌ده بیلیوردم. فقط آنی ایفا وظیفه‌م اقتضاسندن ایدی. اواثناده وطنپروراندن برذات بکا اصلاحات تکلیفلرینی حاوی برلایحه ویرمش ایدی. بن بولایحه‌یی خنکاره تقدیم ایتدم. علاوه‌ طرفمدن‌ده آناطولی، یمن وروم ایلیده‌کی قاریشقلقلرك سوء اداره‌دن نشأت ایتمکده اولدیغنی، اصلاح اداره ایچون تدابیر مقتضی اولدیغندن سرای مأمورلرینك حکومت وپولتیقه اوزرنده‌کی تأثیر ونفوذلرینك آزالدیلوب، صدارتك وباب عالینك تقویهٔ حکم ونفوذی الزم بولندیغنی سویلدم. بونك ایچون قاماریللا بنی خنکاره حریت ومشروطیت طرفداری اولمق اوزره بیلدیردی. شمدی نتیجه‌یه منتظرم. دوچار اوله‌جغم عاقبتدن طولایی غم ایتمم. فقط دولتك استقبالندن وپادشاهك عاقبتندن قورقیورم.»

فی‌الحقیقه جواد پاشا ایرتسی کون عزل ایدیلوب یرینه بربرینی متعاقب سعید، کامل وخلیل رفعت پاشالر کلدیلر. کامل پاشا ایکی آی صدارتده بولندقدن صکره عزل ایدیلوب اختیارلغنه باقیلمیه‌رق نفی ایدلمك اوزره ایکن سفرانك مداخله‌سیله ازمیره والی کوندرلدی. سعیدپاشا دخی سرایك وعزتك آنتریقه‌لرینه باقوب حیاتنه سوء قصد ایدیله‌جکندن قورقه‌رق انکلتره سفارتخانه‌سنه التجا ایتدی. خلیل رفعت پاشا ایسه مقام صدارتده استقرار ایله وفاتنه قدر قالدی.

جواد پاشا بعدالانفصال امثالی مثللو خفیه‌لرله محاط اوله‌رق خانه‌سنده اقامته مأمور اولمش ایدی. ٣١٤ سنه‌سنده کرید تکرار علولنمش ایدی. جواد پاشا اوزمان تکرار خنکارك خاطرینه کلدی. فقط ایش ایشدن کچمش ایدی. مشارالیه کریدده هیچ برشی یاپه‌مدی. اوصرده آلمانیا ایمپراطوری سوریه‌یه کله‌جکندن جواد پاشا ایمپراطوره مهماندارلق ایتمك اوزره شامه مأمور ایدلدی. بشنجی اردو قوماندانی اولدی. بورادده سرایك تعقیباتندن قورتیله‌مدی. نهایت استانبوله کله‌رك کنج یاشنده متورماً وفات ایتدی.

دور حمیدیده دفعاتله مسند صدارتی احراز ایدن سعیدپاشا دخی اعاظم رجال دولت علیه‌نك اك تدبیرلی واك معلوماتلیسیدر. سنه نسبتله غیور وعزمپرور بر ذاتدر. معزول بولندیغی زمانلرده دخی بحرانلی دورلرده سرایجه دائما تجربه ومعلوماتنه مراجعت ایدیلیردی. سلطنت سنیه‌نك طهران مصلحتکذاری آنقره‌لی نامق افندینك مخدومی اولوب ارضرومده تولد ایتمش، دوائر دولتده

وباب عاليده متعدد مأموريتلرده بولندقدن صكره عبدالحميدك يوم جلوسنده مابين

صدر اسبق خليل رفعت پاشا

باش كتابتـه تعيين ايدلمش ، بعده خزينهٔ خاصه نظارت وهيئت اعيان رياست

و آنقره و خداوندکار ولایت و عدلیه نظارتنده بولنمش واوچ دفعه باش وکیل عنوانیله مسند صدارتی احراز ایتمشدر . خدمت دولتده بولندیغی صره‌لرده تألیفاتدن وتدقیقات اجتماعیه واقتصادیه‌دن‌ده خالی قالمامش ، غزته‌جیلکدن یتشمه بر صدر اعظم اولمشدر . عینی زمانده هم سیاسیات وهم‌ده ادبیات ایله اشتغال ایتمشدر . مملکت داخلی ویا خارجی بیوك بر بحران ایچنده بولندیغی زمان عبدالحمید دائما سعید پاشایی مقام صدارته کتیرر ، بو بحرانلرك زائل اولدیغنه حکم ایدنجه همان ینه عزل ایدردی . بدایتده عبدالحمیدك پولتیقه‌سنه آلت اولمش ایسه‌ده

عرض عبودیت .

بالاخره ارمنی اغتشاشاتی اثناسنده مملکتی آوروپانك مهاجماتندن قورتارمش ویلدیز قاماریلاسنك او وقت تعقیب ایلدیکی یاکلش بر پولتیقه‌یه سد ممانعت چکمکه ، بو ایکی مختلف جریان آره‌سنده سفینهٔ دولتی سالماً اداره‌یه موفق اولمشدر . فقط بو موفقیتی متعاقب ینه سرای قاماریلاسنك طوزاغنه دوشه‌رك سقوط ایتمشدر .

سعید پاشا متعدد دفعه‌لر صدارتنده سرای ایله باب عالی آره‌سنده‌کی مجادلهٔ

قديمه‌يى نتيجهٔ قطعيه‌يه ايصال ايدوب صدر اعظملرك سابقاً حائز اولدقلرى نفوذ وقدرتى اعاده ايدكى اقدم وظائف عدايتمش ايدى. شوحرصى كنديسنك دائما سقوطنى انتاج ايتمش، هله بر دفعه‌سنده بو سقوط خيلى تهلكه‌لى اولمش ايدى. جواد پاشادن صكره صدر اعظم اولديغى زمان درت آى قدر صدارتده بولنمش، آندن صكره دهشتلى صورتده دوچار نكبت اولمش ايدى. نقط ايكى آى صكره خلفى كامل پاشانك‌ده عزلى ايجاب ايلمكله عبدالحميد كنديسنى سرايه چاغيردوب تكرار صدارتى تكليف ايتمش ايسه‌ده سعيد پاشانك جواب ردى اوزرينه، عينى زمانده مجلس وكلايه‌ده مأمور اولمق اوزره كنديسنك مشاورى صفتيله ماينده قالمسنى تكليف ايتمش ايدى. بوموقع جديدى «صدارتك دخى فوقنده» اوله‌جغى كنديسنه سويلنمش ايدى. بوتكليف اوزرينه سعيد پاشا پك زياده قورقدى. خصوصيله آره يرده بوخبرلرى تبليغه واسطه اولان كمسه‌نك كاتب ثانى عزت اولمسى شبهه‌سنى بر قات دها تقويه ايتدى. بوقدر يوكسك وصدارتك بيله فوقنده اوله‌جغى سويلنيلن بو مأموريتك دار آغاجندن كنايه اولمسندن قورقه‌رق دوشونمك ايچون مهلت ايستدى. خانه‌سنه عودتنى متعاقب انكلتره سفارتخانه‌سنه التجا ايتدى. مذاكرات مديده‌دن وعبدالحميد طرفندن حيات وحريتنه تجاوز ايدلميه‌جكى وعد و يمين ايله تأمين اولندقدن صكره سفارتخانه‌يى ترك ايله خانه‌سنه عودت ايلدى.

سعيد پاشا ناموسلى، غيور، محب معارف، كندى فكرنده مصر وغايتله سرت اولمقله معروف، وقتيله عبدالحميده مجلس مبعوثانك طاغيدلمسنى توصيه ايتمش اولمق شائبه‌سيله مظنوندر. زمان صدارتنده باب عالينك حيثيت ونفوذينى محافظ، خصوصنده پك زياده اصرار ايتمش، اصولاً باب عاليده قالمسى ايجاب ايدن اوراقى سرايه كوندرمكدن امتناع ايلمشدر. بركون ماينجى لطفى آغا برارانه تبليغ ايتمك اوزره ماينه كلديكى زمان، موقعى اوشاقلقدن عبارت اولمقله برابر او وقت دولتك اك نفوذلى رجالندن معدود اولان مرقومى «بن رسمى ذوات ايله كوريشيرم ماينجيلرله كوروشمم» ديه‌رك قبول ايتمامشدر.

سفائن ايچون ويريلان پاره ايله سرايلر انشا ايتديركدكنى بحريه ناظرى حسن پاشانك يوزينه قارشى سويلمشدر. ضبطيه ناظرينى بركون سرايده تصادف ايتمكله صدارتك مساعده‌سى اولمدن بردها پادشاهه طوغريدن طوغرى‌يه ژورنال تقديم ايتمسنى منع ايتمش ايدى. «يلديزك يولى بنم اوكمدن كچر»

دیردی . خلاصه هر دفعه‌کی صدارتنده بو مسلکی تعقیب ایتمك ایسته‌مش ایسه‌ده موفق اوله‌میه‌رق مغلوب اولمشدر .

عبدالحمید ایسه تکمیل مصالحی ، سرایده کندیسی رؤیت ایتمك ایسترو ، آنجق وکلادن‌ده بالطبع واز کچه‌مزدی . بونك ایچون کندی مکتبندن ، وظیفهٔ وکالتی ، آرزوی شاهانه‌سی دائره‌سنده ایفا ایده بیله‌جك برقاچ کشی یتشدیرمکه قرار ویرمش ایدی. فقط بو آدملری اویله برایکی کونده یتشدیرمك قابل اوله‌میه‌جغنی بیلدیکندن برمدت صدر اعظملرینی اسکیلر میاننده انتخاب ایتمکده مضطر قالمش ایدی . بونلر میاننده مسلك استبدادینه سد چکمکه چالشان ویا هر آرزوسنه کور کورینه انقیاد ایتمیانلری نفی وقتل ایلدکدن صکره مملکت رشید ، عالی وفؤاد پاشالری استخلاف ایده‌بیله‌جك رجالدن کلیاً محروم قالمش ایدی . سعید وکامل پاشالر دخی عبدالحمیده برملتی ، بردولتك پولتیقه‌سنی اداره ایتمك مرانغوزلقله وقت کچیرمك کبی قولای برشی اولمدیغنی آکلاتمغه موفق اوله‌مایچه ، اوده صدارت وظیفهٔ نازکه‌سنی ، کندی مکتبنك اك اسکی شاکردانندن اولان خلیل رفعت پاشایه توديع ایتدی .

بوذاتك اوزون اوزادی‌یه ترجمه حالنی یازمغه حاجت یوقدر عبدالحمیدك جلوسنك ایلك کونلرنده رتبهٔ وزارته نائل اولوب اون بش سنه مدت والی صفتیله تسلیط ایدلدیکی ولایتلری صویمغه جهد ایتمشدر . سلانیك والیلکنده بولندیغی زمان شهر مذکور تجارانی صویه‌مدیغی ایچون حواله‌لرله خزینهٔ دولتی صویمق اوزره یالکز آلاتینی تجارتخانه‌سیله اویوشمقله اکتفا ایتمشدر . نهایت سن شیخوخته وصولنده یاخود تعبیر دیکرله ولایتلری صویه‌صویه غنا کتیردکده افندیسی کندیسنی استانبوله جلب ایدوب اولا داخلیه نظارتنی ، صکره‌ده مناسب بشقه آدم بوله‌مدیغندن دولتك اك بالا منصبی ، یعنی مسند صدارتی عهدهٔ فطانتنه تودیع ایتمش ایدی . اوغلی جاوید بك دها پدرینك داخلیه نظارتی زماننده والیلکلری مزایده‌یه قویمش اولدیغندن عبدالحمید بو حرامزاده‌یی جزاءً شورای دولت اعضالغنه تعیین ایتدی .

صدر اعظملرك حیات سیاسیه‌سی حقنده ایلریده دها زیاده تفصیلات اعطاسنه وسیله بوله‌جغمز جهتله بو بحثی‌ده بوراده کسه‌رك برلین معاهده‌سندن صکره‌کی وقایع سیاسیه‌یی تصویره ابتدار ایدییورز .

برلین معاهده‌سندن صکره

شرقده آسایشی و آوروپاده صلح ومسالمتی تأمین ومحافظه مقصدیله برلینده انعقاد ایدن قونغره برچوق مسائلی ناتمام براقمش ، دولت عثمانیه ایله مجاور حکومت وامارتلر آره‌سنده مختلف فیه اولان برطاقم موادك حل وتسویه‌سنی معاهده‌نك عقدندن صکره‌یه تعلیق ایتمش ایدی . از جمله معاهده‌نامه‌نك تعاطیسندن صکره روسیه ایله دولت علیه آره‌سنده مفصل بر معاهدهٔ صلحیه عقد ایدیله‌جك ، بوسنه وهرسك آوستریا طرفندن اشغال ، یکی‌پازار سنجاغنده بولندیریله‌جك عسکر حقنده برمقاوله‌نامه عقد اولنه‌جق ، ترحاله ویانیه طرفلرنده یونانستان ایله تصحیح حدود ایچون ائتلاف افکار حاصل ایدیله‌جك ، روم ایلی ولایاتی ایچون احتیاجات محلیه‌یه توفیقاً نظامنامه‌لر یاپیله‌جق وبونظامات اساسیه‌نك تفرعاتنی تعیین ایچون باب عالی هر ولایتده قومیسیونلر تشکیل ایده‌جك ایدی .

ایشته بوکبی مسائلدن طولایی برلین معاهده‌سی احکامنك موقع اجرایه وضعی ، مرخصلرك یشیل ماصه باشنده ظن ایتدکلری قدر قولای اولمدی . حین تطبیقنده کوناکون مشکلات ظهور ایتدی . کرك دولت علیه وکرك آوروپا دولتلری ایچون مخل حیثیت برطاقم وقایع حادث اولدی .

بومعاهده‌نامه‌نك هرماده‌سی تماماً تطبیق واجرا ایدلمدیکی کبی بعض ماده‌لریده هیچ موقع اجرایه قونیلمامشدر . مواد مندرجه‌سنك برچوغی آره‌دن پك چوق وقت کچمدن تعدیله اوغرامشدر . هنوز یدی سنه مرور ایتمامش ایدی‌که معاهدهٔ مذکوره‌نك اك مهم موادندن بری دولت علیه‌نك ضررینه اوله‌رق تبدیل ایدلدی .

عبدالحمید ، روسیه محاربه‌سنده اردونك مغلوبیتی وبرلین قونغره‌سنده دولتلرك آرزوسنی قبولده‌کی اضطرار ومجبوریتی اوزرینه اسلام وخرستیان بتون عثمانلیلر نظرنده نفوذ واعتبارینی غائب ایتمش وحتی آوروپایه قارشی قبول

ایتدیکی تعهداتی اجرا ایده‌بیلمك ایچون تبعه‌سنه قارشی استعمال سلاحه بیله مجبور اولمشدر .

بروقتلر تبعهٔ خرستیانیه آره‌سنده اك زیاده شایان اعتمادعد اولنان ارمنیلرك برلین معاهده‌سندن صکره کتدکجه آرتان مخالفت ومقامتلری حکومت حمیدیه‌نك باشنه یکی بربلا دها چیقاره‌رق ارمنی قتالنه ودول معظمه‌نك ، امور داخلیهٔ دولته مداخله‌سنه سبب اولمشدر .

ماکدونیا مسئله‌سی‌ده دولتی برآن ازعاجدن خالی قالمامشدر. کریدقیاملری یونانستان دخی ایشه مداخله‌یه جرأت ایده‌جك راده‌یه کلمش وبومداخله یونانستان ایله حربی وعثمانلیلرك مظفریتنی انتاج ایتمش ایسه‌ده بوغالبیتدن هیچ برنفع وفائده حاصل اولمدقدن بشقه حیثیت حکومت انظار عامه‌ده برکره‌دها شکسته اولمشدر.

ایشته بوراده بو وامثالی وقوعاتی ذکر وتفصیل ودور حمیدیده تعقیب اولنان جبینانه پولتیقه یوزندن شوکت ومهابت دولتك داخلاً وخارجاً نه صورتله پذیرای انحطاط اولدیغنی وسیئات اداره یوزندن آوروپانك اموردا خلیه‌مزه نه راده‌لره قدر مداخله ایلدیکنی ارائه ایده‌جکز .

* * *

روسیه محاربه‌سی اثناسنده کریدلیلر دخی تکرار قیام ایتمش اولدقلری جهتله برلین معاهده‌سنی متعاقب حکومت اول باول کریدده آسایشی اعاده اسبابنه توسله مجبور اولدی. بوقیامك نتیجه‌سنی آکلامق ایچون برآز کری‌یه، دور عزیزی‌یه ارجاع نظر ایتمك لازمکلیور .

٨٦٦ سنهٔ میلادیه‌سنده یعنی مصر والیسی اسماعیل پاشانك طلبی اوزرینه ولایت مذکوره والیلکنك اکبر اولاده انتقال صورتیله محمدعلی پاشاعائله‌سنه تخصیص ایدلدیکی تاریخده کریدده دخی تکرار بیوك برقیام ظهور ایتمش ایدی. ادارهٔ عثمانیه‌دن من القدیم ممنون اولمیان کریدخرستیانلری بودفعه‌دخی خط همایون احکامنه شدیداً رعایت ایدلمسنی، ویرکولرك تخفیفنی، مکتبلرك اصلاحنی، لیمانلرکشادینی برزراعت بانقه‌سی تأسیسنی طلب وبهانه ایدرك آیاقلانمش وحکومتجه بومطالبك هپسنك بردن اجراسی بالطبع قابل اوله‌مدیغندن کندی کندیلرینه بر حکومت موقته تشکیل ایدرك کرید جزیره‌سنك یونانستانه الحاقنی طلب وادعایه باشلامشلردی .

١٨٣٠ تاریخده یونانستان حکومتنك حین تشکلنده دولتلر حکومت

عثمانیه اداره‌سنده قالان کرید آطه‌سی ایچونده سیستم کبی براصول اداره توصیه‌ایلش اولدقلرندن کریدلیلرك بودفعه‌کی اختلاللرنده کندیلرینی مداخله‌یه صلاحیتدار ظن ایتدیلر روسیه یونانستانه الحاقی قبول ایتمیه‌رك کریده مختاریت ویرلمسی فکرنده ایدی. روسیه‌نك فکرینه فرانسه دخی التحاق ایتدی. انکلتره ایسه بوکا معارض ایدی.

بونك اوزرینه باب عالی کریده برقومیسر کوندردی. بو قومیسر کرید اهالیٔ مسلمه وغیر مسلمه‌سنه، برای مذاکره استانبوله بر هیئت مبعوثه کوندرملرینی تکلیف ایتدی. عصات بوتکلیفی قبول ایتمامکله تنکیلارینه عمر پاشا مأمور اولدی. اوسنه یاز موسمی نهایتده کریددن بیکی متجاوز عائله موجود سفائن حربیه‌یه والك زیاده فرانسز سفائن حربیه‌سنه بینه‌رك یونانستانه کتدیلر. یونانستاندن کریده دخی متمادیاً کوکلیلر کله‌رك عصاته التحاق ایدییوردی. هوبارت پاشا قومانداسنده‌کی عثمانلی فیلوسی ایسه یونان کمیلرینك کریده بویله کوکلی چیقارمسنی منعه موفق اوله‌مدی.

کرید اختلالی عظیم وسعت پیدا ایتمش وروملرك ساکن اولدقلری دیکر ولایات عثمانیه‌یه‌ده سرایت تهلکه‌سی باش کوسترمش، دیکر طرفدن صربستان ایسه، قلاع عثمانیه‌یی تخلیه ایتدیرمك ایچون تدارکاته باشلامش اولدیغندن آوروپا دولتلری، خصوصیله اوسنه دوچار اولدیغی مغلوبیت حربیه‌نك عواقبندن قورتیلوب هنوز کندینی طوپلایه‌مامش اولان آوستریا دولت عثمانیه‌نك وضع وموقعنی پك اندیشه‌ناك کوردی. ذاتاً ١٨٥٦ خط همایونی انتظار اولنان تأثیراتی حصوله کتیره‌مدیکندن و باب عالی آوروپا دولتلرینه برآز خشینانه معامله ایتدیکندن طولایی دول معظمه‌نك ترکیایه توجهی قالمامش ایدی.

١٨٦٦ تشرین‌ثانیسنده روسیه، شرق مسائلنه فرانسه حکومتنك نظردقتنی جلب وبومسائلی حل ایچون آنی کندیسنه‌مشترکاً برائتلاف عقدینه دعوت ایلدی. آوستریاخارجیه‌نظارتنه‌یکی تعیین‌اولنوب آوستریانك پولتیقه‌سنه‌یکی براستقامت‌ویرمك فکرنده اولان بارون بویست پارسه یازدیغی بر تحریرات خصوصیه ایله ممالك عثمانیه‌ده‌کی اهالیٔ خرستیانیه‌نك تزیید امنیتی واورتودوقس رعایانك حمایه‌سی ضمننده روسیه‌یه دها زیاده تسهیلات اعطاسی ایچون پارس معاهده نامه‌سنك دولتلرجه یکیدن تدقیقی مناسب اولوب اوله‌میه‌جغی حقنده، او زمان آوستریانك الك زیاده دوستی اولان فرانسه‌نك رأیینی استمزاج ایتدی. بارون بویست بو

صورتله وخصوصیله رعایایی ممنون ایتمك صورتیله دولت عثمانیه‌نك موجودیتنی دخی محافظ ایده‌بیله‌جکی ظننده ایدی . فقط تشبثی هیچ برنتیجه حاصل ایتمدی . فرانسه وروسیه حکومتلری ویردکلری جوابده دولت علیه‌نك ١٨٥٦ خط همایونی احکامنی اجرا ایتمامش اولدیغنی تصدیق ایله اکتفا ایتدیلر . فرانسه حکومتنك نوطه‌سنده خط همایونك یالکز بردن اون آلتی‌یه قدر اولان موادینك اجرا اولندیغی ودیکر اون طقوز ماده‌سنك تطبیق ایدلمدیکی بیان اولندرق بعض وصایا درمیان ایدیلیوردی .

آوستریانك درسعادت سفیری بارون (پروشك اوستن) فرانسه نوطه‌سنك برچوق نقاطنی تصویب ایتمکله برابر حکومت سنیه‌نك اصلاحات اجراسی ایچون الندن کلنی دریغ ایتمدیکنی سویلیه‌رك حق دخی تسلیم ایتدی . روسیه حکومتی ایسه آوستریانك نوطه‌سنه جواباً کوندردیکی مورانده‌ده حکومت عثمانیه طرفندن اعلان ایدیلان اصلاحاتك عدم کفایت وتأثیری آکلاشیلمش اولدیغنی بیان ایله ممالك عثمانیه ایچون یکی باشدن برتشکیلات پلانی ترتیب وترکیانك عناصر موجوده‌یه کوره ولایاته تقسیمنی تکلیف ایتمش ایدی . بو مورانده‌دن دخی برنتیجه چیقمدی .

دول معظمه ، اجنبیلره ممالك عثمانیه داخلنده استملاکه مساعده اولنه‌جغنه دائر خط همایونده مندرج اولان وعدك نتیجه‌سز قالدیغندن دخی شکایت ایدیورلردی . خارجیه ناظری فواد پاشا سفرای عثمانیه‌یه کوندردیکی ١٥ مارت ١٨٦٧ تاریخلی تحریرات عمومیه‌ده خط همایون مواد مندرجه‌سنك کاملاً اجرا ایدلمش ویا دردست اجرا بولنمش اولدیغنی دول معظمه‌یه اثبات ایچون تفصیلات لازمه اعطا ایتدی . اجنبیلرده‌ده ، یرلیلر مثللو املاك ویرکوسی ویره‌جکلرنی مبین بربیاننامه امضا ایتلری مقابلنده حق استملاك بخش اولندی . مسئله بونکله قپانمش ایکن او اثناده یونانستانك معاونت وحمایه‌سیله کیتدکجه توسع ایتمکده اولان کرید اختلالی دولتلرك اموداخلیه‌مزه یکیدن مداخله‌لرینه سببیت ویردی . ١٨٦٧ سنه‌سی مایسنده اولا فرانسه ، روسیه‌نك دخی انضمام موافقتیله سکنهٔ جزیره‌نك مطالب وشکایاتنك نه‌دن عبارت اولدیغنی آکلامق اوزره بین‌الملل برقومیسیون اعزامنی تکلیف ایتدی .

انکلتره وآوستریا بونی کریدك طرز اداره‌سی ایچون دولتلرجه اتفاق آرا ایله برقرار قطعی اعطاسنه مقدمه کبی تلقی ایدرك ممانعت ایلدیلر . چونکه بتون

دولتلر اتفاق ایتسه‌لر بیله ویره‌جکلری قرارك حکومت عثمانیه طرفندن رد اولنمسی ملحوظ ایدی . ایشته آوستریا حکومتی‌ده آوروپالك قرارینه ترکیا طرفندن ویریله‌جك جواب رد اوزرینه حاصل اوله‌جق وضعیتدن قورقیور وبوکا میدان ویرمامك ایستیوردی . بونك اوزرینه فرانسه حکومتی تکلیفنی برکره دها ایضاح ایتدی ودول ضامنه مرخصلرینه طرف دولت علیه‌دن دخی بر قومیسیون ترفیق ایدیله‌جکی ، بونلرك هپ برلکده کریدده جریان ایدن

بوسنه سرای شهری

احوالی تدقیق واهالینك آرزوسنی استماع ایله تکلیفات مناسبه‌درمیان ایده‌جکلری صورتنده تعدیل ایلدی .

بونك اوزرینه فرانسه ، روسیه ، ایتالیا وپروسیا حکومتلری طرفندن برده متارکه طلبی انضمامیله بویولده واقع اولان تکلیف باب عالی طرفندن عیناً قبول ایدلمدی . باب عالی یالکز قیصه بر متارکه‌یه موافقت ایدرك کرید ولایتنك اصلاحی خصوصنده تماماً مستقل بولنمق آرزوسنده اولدیغنی بیلدیردی . بوجواب مذکور درت دولتك غایت شدتلی برنوطه ویرملرینه سبب اولدیغی کبی

بودفعه، آوستريا خارجيه ناظرىده دول اربعه‌يه مخالفت ايدلمامسنى باب عالى‌يه توصيه ايتدى . فقط باب عالى فكرنده ينه اصرار ايتدى .

او آرالق سلطان عبدالعزيز ، صدر اعظم عالى پاشايى كريده كوندره‌رك كريد ولايتى ايچون آيريجه بر نظامنامهٔ اساسى نشر ايتديردى . بونظامنامه اهالئ غير مسلمه‌يه برچوق فوائد بخش ايدييوردى واليه خرستياندن برده

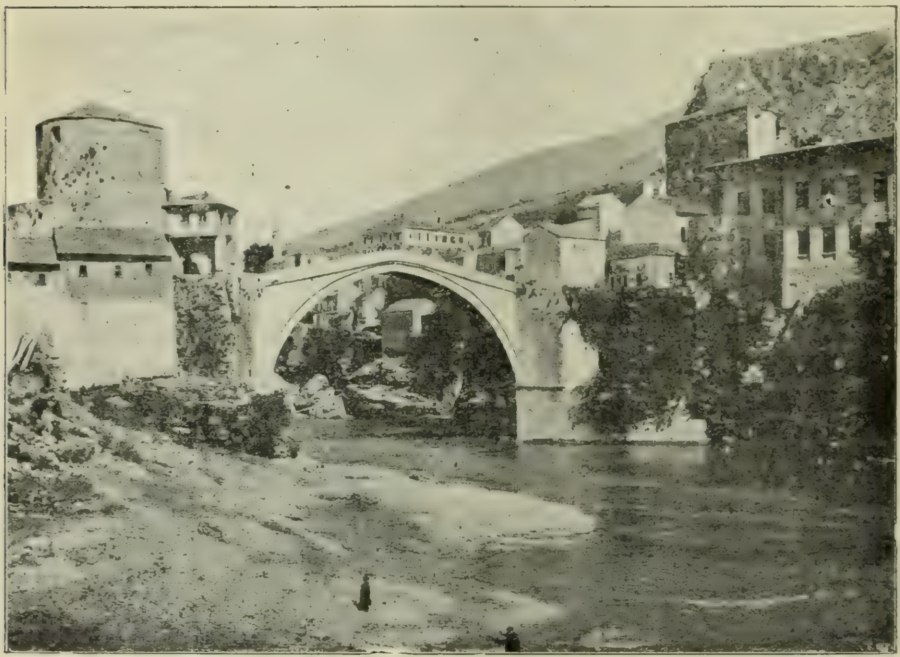

هرسكده موستار شهرى

والى معاونى ويرلدى . مسلمان وخرستياندن مركب وبعض مرتبه پارلمنتو صلاحيتنى حائز برمجلس عمومى تشكيل ايدلدى . صدراعظم عالى پاشا كريدده بالذات عفو عمومى اعلان ايدرك عصاتدن حانيه‌يه برر مرخص كوندرملرينى طلب ايتدى. هيئت مرخصه تشرين ثانيده اجتماع ايتدى . مرخصلرك بوراده درميان ايتدكلرى مطالب سائره دخى همان قبول ايدلدى . مثلا برقاچ سنه ايچون ويركولر عفو اولندى . محاربهٔ داخليه يوزندن ضرر ديده اولنلره معاونت وعد ايدلدى . خرستيانلر بدل عسكرى ويركوسندن معاف طوتيلدى .

بوقدر مساعدات اوزرینه عصاتك یالکز برقسمی دائرهٔ اطاعته رجوع ایله متباقیسی ینه محاربه‌یه دوام ایتدی . یونانستان دخی براردو حاضرلادی بونك اوزرینه، دولت علیه یونانستانه ۱۱ کانون اول ۱۸۶۸ تاریخلی براولتیماتوم کوندره‌رك کوکللو قطعاتنك طاغیدلمسنی وقورصان کمیلرینك سلاحلرینك آلنمسنی طلب ایتدی . عینی زمانده ممالك عثمانیه‌ده مقیم تبعهٔ یونانیه‌یی مملکتدن طرد ایده‌جکنی‌ده بیلدیردی . بواولتیماتومی انکلتره ، فرانسه و آوستریا حکومتلری‌ده پك موافق کوردیلر . لکن حکومت یونانیه مذکور اولتیماتومی قبول ایتمامکله باب‌عالی آتنه‌ایله مناسبات دیپلوماتیقیه‌یی قطع وتبعهٔ یونانیه‌یه ممالك عثمانیه‌خارجنه‌چیقملری ایچون قیصه برمهلت‌اعطاایلدی. بومهلتی دول معظمه آز بر مدت تمدید ایتدیرنجه‌یه قدر خیلی کوچلك چکدیلر . کریدك طاغلرنده محاربات حالا دوام ایدیوردی . بو اثناده پروسیانك تکلیفی اوزرینه ۱۸۶۹ کانون ثانیسنده دول معظمه پاریسده بر قونفرانس عقد ایده‌رك نتیجه‌سنده یونانستانه شدیدالمآل براخطارنامه کوندردیلر . بونك اوزرینه یونانستان عقلنی باشنه طوپلایه‌رق باب عالینك تکلیفات قطعیه‌سنی قبول ایتمکله محاربه‌نك اوکی آلندیغی کبی کرید دخی « ایالات ممتازه » اوله‌رق قالدی . وعالی پاشانك نشر ایلدیکی نظامنامهٔ اساسی‌موجبنجه اداره ایدلمکه باشلادی .

روس محاربهٔ اخیره‌سی اثناسنده کریدلیلر تکرار قیام ایتمشلردی . برلین معاهده‌نامه‌سنك عقدینی متعاقب همان عصات ایله مذاکره ایتمك اوزره مختار پاشا کریده کوندرلدی . مشارالیه خانیه جوارنده (حالپا) نام محلده اهل قیام طرفندن کوندریلن مرخصلرله ملاقی اولوب آنلرله بالمذاکره یکی بر نظامنامهٔ اساسی ترتیب ایتدی . حالپا مقاوله‌نامه‌سی دنیلن بونظامنامه ۲۳ تشرین اول ۱۸۷۸ تاریخندن اعتباراً مرعی‌الاجرا اولدی . نظامنامهٔ مذکور موجبنجه کریده طرف شاهانه‌دن دولتلرك موافقتیله وبش‌سنه مدتله خرستیاندن بروالی تعیین ایدلدی . سنجاق وقضالرده متصرف وقائمقاملر داخل‌دائرهٔ لوا وقضاده ساکن اهالینك اکثریتنه کوره مسلمان ویا خرستیاندن تعیین اولندی . مجلس عمومی اعضاسنك قرق طقوزی خرستیان و اوتوز بری مسلمان اولمق اوزره قبول ایدلدی .

مجلس عمومینك ومحاکمك لسان رسمیسی رومجه اولدی . هرسنجاق و هر

ناحیه‌ده مسلمانلر وخرستیانلر آیری آیری اختیار مجلسلری تشکیل ایتدیلر . بونلرك وظیفه‌لری سنجاقلرده وصایت امورینی رؤیت و وصیتنامه‌لر احکامنی اجرادن ، ناحیه‌لرده صلح محکمه‌لرینه متعلق اموری تسویه‌دن عبارت ایدی . اشبو نظامنامهٔ اساسی احکامنجه اختیار مجلسلرنجه ویریلان حکملری استیناف ایچون استانبولده روم پطریقلکنه مراجعت اولنه‌جق ایدی .

ژاندارمه عساکری ممکن اولدیغی قدر یرلیلردن آلنه‌جق ایدی . کریدده تمتع واصناف ویرکولری آلنمیه‌جق ، یالکز اعشار ایله مسکرات طوز وتوتون رسمی اخذ اولنه‌جق ایدی . رسوم واعشار حاصلاتندن مصارف ادارهٔ محلیه تنزیل اولندقدن صکره متباقیسنك نصفی خزینهٔ جلیله‌یه تسلیم اولنه‌جق ، نصف دیکری جزیره‌ده انشاآت نافعه ایله مکتبلره تخصیص وصرف ایدیله‌جك ایدی . اعشارك اوچ ایی واوچ فنا سنه‌نك فیأت وسطیسنه کوره اهالیٔ قرایه التزامه ویرلمسی اصول اتخاذ ایدلدی .

ایشته بونظامنامهٔ اساسی ایله کریدده سنین سابقه‌یه نسبتله سکون وآسایش بردرجه‌یه قدر تقرر ایدرك بوحال اون سنه محافظه ایدیله‌بیلدی .

فقط کریدده آسایش اعاده ایدلدی دیرکن آرناوودلقده پرزرین سنجاغی داخلنده عظیم بر قیام ظهور ایتدی . آرناوودلر برلین معاهده‌سنك احکامنه اعتراض ایدییورلردی . بومعاهده موجبنجه قره‌طاغ امارتنه ترك اولنان واساساً آرناوودلقدن معدود اولان غوسینه وپلاوا ناحیه‌لرنده واقعا قره‌طاغ حدودی بوینجه قره‌طاغلیلرله همجنس بر قاچ بیك خرستیان ساکن ایسه‌ده بوراده اهالینك قسم اعظمی مسلمان وآرناووددر. برلین معاهده‌سنك بورالرك قره‌طاغه ترکنه وبوسنه مسلمانلرینك دخی کندی حاللرینه براقیلدیغنه دائر اولان ماده‌لری معلوم اولور اولمز مسلمان کغالر دهشتلی بر هیجانه دوچار اولدقلری کبی بو هیجان سریعاً بتون شمالی آرناوودلقده و اوحوالینك آرناوودلرله ساکن اولان اقسام سائره‌سنده‌ده استیلا ایلدی .

اهالیٔ مسلمه‌یی مخالفته تشویق ایدن الك زیاده یاقووه قاضیسی اولدی . مذکور ایکی ناحیه‌ده وشمالی آرناوودلغك سائر شهرلرنده بو مقصدله آرناوود قومیته‌لری تشکیل ایتدی .

باب عالی بونی خبر آلیر آلماز، آرناوود اشرافی آره‌سنده بعض احبابی اولمق

خسیله مشیر محمد علی پاشانی معیتنه جزئی عسکر ویرەرك قومیسر صفتیله آرناوودلغه کوندردی . مشارالیه قومیتەلری طاغیدوب آرناوودلرك اللرندن سلاحلرینی آلمغه مأمور ایدلمش ایدی .

محمد علی پاشا پرشتەیه کیدوب اشراف محلیه ایله کوروشدی . برلین معاهدەنامەسنك احکامنی کندیلرینه ایضاح وتفهیم ایتدی . بونك اوزرینه اشراف معاهدۀ مذکورەنك غوسینه وپلاویه عائد اولان موادینی ـ بلکەده صورت ظاهرەده ـ قبول ایتدیلر . بعده محمد علی پاشا مخالفتك اصل منبعی اولان یاقوەیه عزیمت ایتدی . اوراده احباسندن، فقط مخالفین قومیتەسی منسوبیننden اولان عبداه پاشانك قلەسنه کتدی . مواصلتنی متعاقب برقاچ بیك آرناوود عصاتی طرفندن مذکور قلەباشیلوب پاشا کونلرجه تحت محاصرەده قالدی . معیتندەکی عسکر کندیسنی پك شجیعانه مدافعه ایتدیلرسەده امداد ایچون کوندریلان ایکی طابور آرناوود عسکری بوراده دینداشلری اولان مسلمانلر اوزرینه آتش ایدەجکلرینی آکلاینجه دائرۀ اطاعتدن چیقەرق، حتی حامل اولدقلری مارتینی تفنکلرینی بیله عصاته تسلیم ایتدیلر . محاصرین نهایت قلەیی هجوم ایله ضبطه موفق اولوب اولا عبداه پاشایی اولدیردیلر . بواثناده محمد علی پاشا تسلیم اولمق اوزره طیشارییه چیقمش ایدی . اونیده اوردیلر . رأس مقطوعنی بردکنکه طاقوب طولاشدیردیلر .

بونی متعاقب « آرناوود جمعیتی » کسب قوت ایدرك بتون آرناوودلغه یاییلدی . بوجمعیتدن ایلریده آیریجه بحث ایدەجکز .

عینی سنه ظرفنده (۱۲۹۵ سنۀ هجریه) سببی اعتباریله آرناوودلق قیامنه مشابه اولمق اوزره بوسنەده دخی برقیام ظهور ایتدی . بوسنه وهرسك مسلمانلری مملکتلرینك آوستریا ـ مجارستان حکومتی طرفندن اشغالنه مخالفت وممانعت ایدییورلردی . فقط بونلرده بومخالفتلرینی اول امرده مأمورین عثمانیه علیهنه قیام ایتمك صورتیله اظهار ایتدیلر .

بوسنه مسلمانلری علی الاصول اوتەدنبری خرستیانلردن زیاده امتیازاته مظهر اوله کلدکلری حالده ینه ادارۀ محلیه حقنده سرد شکایتدن خالی قالمدقلری جهتله بو دفعه کندیلرینك بر خرستیان حکومتی ادارەسنه ترك ایدلملرینی بالطبع قبول ایدەمزلردی . دها آیاستفانوس معاهدەنامەسنده بوسنه ـ هرسکه

مختاریت اداره ویرلمك مقرر اولدیغی خبر آلدقلری زمان سرای بوسنه‌ده‌کی اشراف ومعتبران اسلامیه خنکاره عادت قدیمه‌لری اوزره مأمورین عثمانیه‌دن شکایتی حاوی بر عریضه کوندرمشلردی . برلین قونغره‌سنك مقرراتی ایسه مأمولك خارجنده ظهور ایتدی . مقررات مذکوره معلوم اولنجه سرای

کیلارجی باشی عثمان بك

بوسنه‌ده بیوك بر هیجان حصوله کلدی . بو هیجانك اك زیاده مشوقی حاجی لویا دیمکله معروف صالح افندی ایدی .

مسلمانلر بوسنه‌نك آوستریایه ترکندن طولایی حدتلرینی اولا مأمورین عثمانیه‌یه توجیه ایتدیلر . بونلر استانبولدن قطعی تعلیمات آلمامش اولدقلری جهتله اهالیٔ محلیه‌یه قارشی نصل برلسان قوللانه‌جقلرینی بیله‌میوب شاشیرمش قالمش ایدیلر . خلق بوسنه والیسی مظهر پاشا ایله یکی تعیین اولنوب کلمش اولان قوماندان حافظ پاشا ووالی معاونی قونستان پاشا علیهنه قیام ایدرك جمله‌سنی

استعفایه مجبور ایتدیلر . بوشناقلردن مرکب اولان عساکر عثمانیه دخی ترك اطاعت ایله ارباب قیامه التحاق ایلدیلر. بونلر والی ایله قوماندانك استعفاسندن صکره بر حکومت موقته تشکیل ایدرك کندی آره‌لرنده قوماندانلر نصب ایتدیلر . حکومت موقته اعضاسی میاننده بر قاچ صرب ـ اورتودوقس خرستیان دخی آلدیلر. حاجی لویا مسلمانلرله صربلرك یکدیگریله عقد اخوت ایدرك عثمانلیلری مملکتدن طرد ایلرینی توصیه ایدییوردی .

معزول قوماندان فریق حافظ پاشا برقاچ نفرله برلکده فرار ایتمك اوزره ایکن ارباب قیام کندیسنی دردست ایدوب والی یاپدیلر . والی مظهر پاشا ایله معاونی قونستان پاشایی وسائر مأمورین عثمانیه‌یی ، آوستریا ـ مجارستان قونسلوسی (واسیچ) ی بوسنه‌دن طرد ایتدیلر . مأمورین عثمانیه‌یی بوسنه‌دن طرد ایدنلر اصل سرای بوسنه اهالیسی ایدی .

موستارده احوال دها فنا ایدی. بورادهقانده دوکولدی. سرای بوسنه‌ده‌کی وقایعی خبر آله‌رق دوچار هیجان اولان اهالی ، اسلحه وجبخانه‌یی آلمق ومتصرف خلوصی پاشایی قوغوب چیقارمق ایچون حکومت قوناغنه هجوم ایتدیلر. بوراده‌کی عسکرلر دخی عصیان ایدرك اهالی‌یه التحاق ایلدیلر. بو هجومده متصرف مومی الیه ایله قاضی ومفتی‌یی وحکومت قوناغنده بولنان سائر مأمورینی قتل ایتدیلر .

بو وقعه‌دن ایکی کون اول ـ ۲۹ تموز ۱۸۷۸ ـ آوستریا ـ مجارستان اشغال اردوسی ، اهالی‌یه محافظهٔ سکون وآسایشی آمر بیاننامه‌سنی وسائط ممکنه ایله نشر وتعمیم ایلدکدن صکره بوسنه حدودینی درت نقطه‌دن تجاوز ایتمش ایدی . فقط مسلمانلرك هیجانی پك زیاده آرتمش وتدارکات حربیه‌لری کری آلنه‌میه‌جق قدر ایلرولمش اولدیغندن اشغال کمال سکون وآسایشله اجرا ایدیله‌مامشدر . بوسنه وهرسکده بولنان بالجمله عساکر عثمانیه‌نكده ارباب قیامه التحاقی بونلرك قوتنی خیلی تزیید ایتمشدر. خرستیانلر بو قیامه اشتراك ایتمدکلری کبی هرسکده مسلمانلره مقابله ایچون بر کوچك اورتودوقس چته‌سی بیله تشکل ایتمش ایدی .

سرای بوسنه‌ده متشکل مجلس ملی طرفندن مقام صدارته کشیده اولنان تلغرافنامه‌نك جوابی آنجق اوزنجی آغستوسك اوچنجی کونی ورود ایتدی.

بونده اهالئ مسلمه‌نك آوستريا ـ مجارستان اشغال اردوسنه مقاومت ومخالفت ايتملرى توصيه ايديليوردى . بوتلغرافنامه حدت وهيجانى برقات دها تزييد ايتدى . طاشليجه مفتيسى وهبى افندى باش قوماندانلغى درعهده ايدوب بتون اهالى سلاح بدست اوله‌رق آوستريا ـ مجارستان عسا كرينه قارشى كتديلر .

اشغال اردوسيله بوسنه اهاليسى آره‌سنده وقوعبولان محاربانك تفصيلى صددمزدن خارج اولمغله يالكز شوقدر سويليه‌لم كه آوستريا عساكرى موستارى ١٨٧٨ سنهٔ ميلاديه‌سى آغستوسنك بشنجى وسراى بوسنه‌يى اون طقوزنجى كونى ضبط ايتدى . ومملكتك شمال وغرب طرفنده محاربات تشرين اوله‌قدر دوام ايلدى .

آوستريا ـ مجارستان حكومتى بوسنه وهرسكى يكى باشدن فتح ايدرجه‌سنه دائرهٔ اطاعته الدقدن صكره ايلك ايشى هيئت اداره‌يى تنسيق ايتمك اولدى . بوتنسيقات بدايتنده ، ادارهٔ عثمانيه زماننده قالمش برقاچ مأمور ايله كندى مأمورين عسكريه‌سنه وبونلره ترفيق ايديلن مأمورين ملكيه‌يه منحصر قالدى . اول باول اثناى اغتشاشده آوستريايه فرار ايتمش اولان اهالئ خرستيانيه‌يى مملكتلرينه اعاده ايتدى . آندن صكرده يوزبيك قدر نفوسى اراضيلرندن تكرار محصول آلمغه باشلايه‌جغه قدر اعاشه‌يه مجبور اولدى .

بعده آوستريا ـ مجارستان حكومتى يكى پازار سنجاغنك‌ده اشغال عسكرى آلتنه آلنمسى ايچون دولت‌عليه ايله آيريجه عقدى برلين معاهده‌سى احكامندن اولان مقاوله نامه‌نك سريعاً عقد اولنمسى ايچون باب‌عالى‌يى صيقيشديرمغه باشلادى . باب عالى بومقاوله‌نك وجوده كلسنى تأخير ايچون هربرواسطه‌يه مراجعت ايتمش بوسنه هرسكك مدت اشغالنى تعيين وايالتين مزبورتينده آوستريا اداره‌سنى بعض قيود ايله تحديد ايچون بومذاكراتدن استفاده ايتمك ايسته‌مش ايدى . نهايت ١٨٧٩ سنه‌سنده بو آرزولرندن فارغ اولمغله آوستريا ايله دولت عليه آره‌سنده ٢١ نيسان ١٨٧٩ تاريخلى معاهده نامه وجوده كلمشدر .

اشبو معاهده‌نامه‌نك مقدمه‌سنده پادشاهك بوسنه وهرسك اوزرنده‌كى حقوق حاكميتنك محفوظ قاله‌جغى بيان ايدلدكدن صكره حكومت عثمانيه بوسنه‌هرسكك مدت تعيين ايتمكسزين آوستريا مجارستان طرفندن اداره اولنه‌جغنى تصديق ايتمش ، بوايكى ولايت وارداتنك منحصراً احتياجات محليه‌يه صرفى ، اهالينك احكام

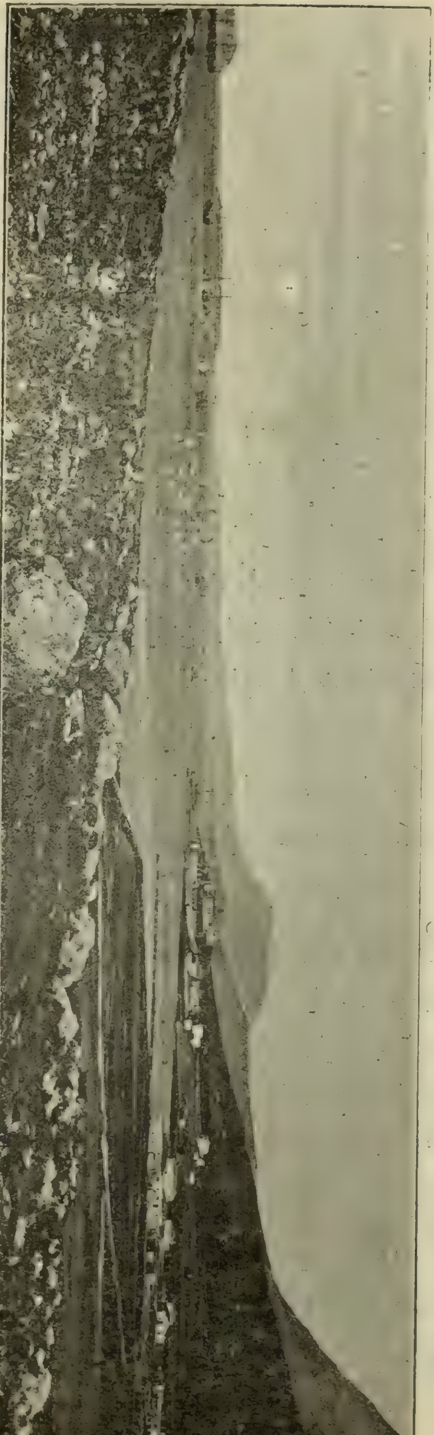

کریدده سودا لیمانی

دینیه‌سنی اجراده سربست اولمسی، علی‌الخصوص مسلمانلرك كندی رؤسای روحانیه‌لریله سربستجه مناسباتده بولنملری، خطبه‌لرده خليفهٔ مسلمين نامنك کما كان ذکری قرارلاشدیرلمشدر. مأمورینه گلنجه آوستریا، مجارستان حکومتی مأمورين سابقه‌دن ایشه یارایانلری استخدامه ویکی آچیله‌جق مأموریتلره ممکن مرتبه یرلیلری ترجيح وتعيينه مهيا اولدیغنی بیان ایلمشدر. بوندن باشقه، بوسنه هرسکده قالان لوازم حربیه‌نك دولت علیه‌یه اعاده‌سی ويکی بازار سنجاغی داخلنده اوچ نقطه‌نك آوستریا طرفندن صورت اشغالنه دائر اولان معاملات دخی قرارلاشدیرلمشدر. دولت علیه آوستریا ـ مجارستان طرفندن اشغال

كامل پاشا

اولنه‌جق محللرده كنديسى دخى عسكر بولنديرمق حقنى محافظه ايلمشدر .

اشغال ايچون پريبوى ، پره‌پول وبيه‌لوپوليه مواقعى انتخاب ايدلمش ايسه‌ده بيه‌لو پوليه يرينه بالآخره طاشليجه مناسب كورلمشدر . قديم يكى پازار سنجاغنك بووجهله قسماً آوستريا طرفندن اشغالى اوزرينه، دولت‌عليه طاشليجه سنجاغى اسمنده آيريجه مستقل برسنجاق تشكيل ايدرك آوستريا اشغال‌لواسنك مركزى اتخاذ اولنان طاشليجه قصبه‌سنده عسكر دخى اقامه ايلمشدر . آوستريا ومجارستان عساكرى يكى پازار سنجاغنه ١٨٧٩ سنه‌سى ياز موسمنده داخل اولمش وذكر اولنان اوچ نقطه‌يى اشغال ايتمشدر .

بوقطعه صوك زمانلره قدر بويله ايكى طرفك اشغال عسكريسى آلتنده بولنديغى حالده آره يرده هيچ بر منازعه واختلاف ظهوره كلمامشدر . بوسنه وهرسك ايله دولت عليه آره‌سنده ايسه تاريخ اشغالدن اعتباراً هيچ بر تماس قالمامشدر .

* * *

روسلر اثناى محاربه‌ده طونه وادرنه ولايتلرينى اشغال ايتدكلرى زمان ادارهٔ ملكيه‌يى‌ده اللرينه آلمشلردى. روس استيلا اردوسيله برلكده برچوق‌ده مأمورين ملكيه كلمش ، بونلرك نواقصى بالآخره محللرنده اكمال ايدلمشدر . ولايتلرده روس جنراللرندن برر والى تعيين ايديلوب معيتلرينه بلغاردن برر‌ده والى معاونى ويرلمش ، اركان ولايت قسماً ينه روس ضابطاننندن وممالك‌عثمانيه‌ده ايفاى مأموريت ايتمش قونسلوسلردن، شرق احوالنه واقف مأمورين‌سائره‌دن تشكيل ايدلمش . سائر مأمورين معاونه دخى بلغارلردن انتخاب اولنمشدر . بوصورتله روسيه طرفندن اشغال اولنان روم ايلى ولايتنك كافه‌سى بدايتده والئ عمومى روسيه‌لى پرنس (دوندوقوف قورزاقوف) ك زير ادارهسنه ويرلدى. والئ عموميك معيتنده دردست تشكيل بولنان بلغارستان امارتنك موقتاً خارجيه ، حربيه ، داخليه ، ماليه ، رسومات ، عدليه ، معارف ومذاهب ناظرلقلرينى ايفا ايتمك اوزره آلتى روس وبر بلغاردن مركب بر هيئت مديران تشكيل ايدلدى . پرنس دوندوقوف بوصورتله ١٨٧٨ تشرين اولنه قدر فلبه‌ده، صكره صوفيه‌ده اجراى حكومت ايتدى .

اشبو حكومت موقته‌نك زيرادارهسنده صوفيه ، ويدين ، راحوه‌وروسجق

شهرلرنده بر دیوان حرب ، محکمهٔ استیناف ، مجلس بلدی ، مجلس قضا ، مجلس اداره تشکیل ایدلدی .

پرنس دوندوقوفك آز مدت دوام ایدن شوادارهسی اثناسنده بلغارستان امارتی ایچون ترك ایدیلن یرلرده پك چوق تبدلات مشهود اولمشدر . آززمان ایچنده اسکی اداره کاملاً فسخ ایدیله‌رك متمدن برمملکتده یاقیشه‌جق صورتده یکی براداره‌نك اساسلری قورولمش، شهر وقصبه‌لرك منظره‌سی بردنبره دکشمشدر. ایجاب ایدن یرلر هدم ، تعمیر ، یکیدن انشا ایدلمش ، سوقاقلر تطهیر ، تنویر ایدیلوب قالدیرملر یاپیلمش ، جامعلر کلیسا ومطبعه‌یه تحویل ، محاربه‌میدانلرینه آبده‌لر رکز اولنمش، خلاصه، بلغارستان برسنه‌ظرفنده مسلمان مملکتلکندن چیقوب طانمز برحاله کلمشدر .

بلغارستان امارتی تشکل ایدنجه‌یه قدر بلغارستانك روسیه طرفندن برقومیسر معرفتیله موقتاً اداره اولنمسی برلین معاهده‌سی احکامندن اولمغله معاهده‌ٔمذکوره‌نك عقدندن صکره اشبو قومیسرلکه والیٔ عمومی پرنس (دوندوقوف) تعیین ایدلدیکی کبی ، روم ایلیٔ شرقی موقت والیلکنه‌ده روس جنراللرندن شتولیپین تعیین اولندی. برلین معاهده‌سی موجبنجه روم‌ایلیٔ‌شرقی ولایتنك نظامنامهٔ اساسیسنی ترتیب ایتمك اوزره دولتلر طرفندن تشکیل اولنان بین‌الملل قومیسیون دخی تشرین اول نهایتنده فلبه‌یه کله‌رك ایفای وظیفه‌یه باشلادی . عین‌زمانده بانق عثمانی دیرکتوری . شمیت دخی ولایتك امور مالیه‌سنی اداره ایتمك اوزره فلبه‌یه واصل اولدی. مومی‌الیه ویرکولرك تحصیلی اثناسنده بلغارلر طرفندن مخالفت کوردی ایسه‌ده روس مأمورلری بومخالفتی چابوق برطرف ایتدیلر . شمیت ایله انکلیز قومیسری آره‌سنده‌ده متصل اختلافات ظهوره کلیوردی . انکلتره حکومتی دخی روس اشغال واداره‌سنك ختام مدتنه چار چشمله انتظار ایدییوردی .

آوروپا منافعنه تعلق ایتمیان وشرائط صلحیه‌نك تفرعاتنه عائد اولان موادی قرارلاشدیرمق اوزره دولت علیه ایله روسیه آره‌سنده اجراسنه ابتدار ایدلمش اولان مذاکرات دخی ۱۸۷۹ سنه‌سی کانون ثانیسنده رهین ختام اولوب برلین وآیاستفانوس معاهده‌لری اساس اتخاذ اولنه‌رق ترتیب ایدیلن معاهدهٔ قطعیهٔ صلحیه ۱۱ شباط ۱۸۷۹ تاریخنده استانبولده عقد اولنمشدر .

بونی متعاقب روسلر طرفندن اشغال ایدیلوب دولت علیه‌یه اعاده‌سی حکم

معاهده اقتضاسندن اولان یرلرك تخلیه‌سی اسبابنه تشبث اولنمش ، روسلر بو ایشده پك عجله ایتمك ایستمدكلرندن تخلیه كیفیتی ایجه مشكلات تحدثنی موجب اولمشدر . عساكر عثمانیه مارتك طقوزنجی كونی ادرنه‌یه داخل اولوب اصولاً تسلیم وتسلم معامله‌سی اجرا ایدلدكدن صكره روس عساكری ١٦ مارتدن ٢٠ مارته قدر شهر مذكوری ترك ایدوب كتمشدر .

روم ایلیٔ شرقینك تخلیه‌سنه كلنجه روسلر عساكر عثمانیه‌نك عودتندن صكره بوراده قتال وقوعه كلمسی ملحوظ ، بناءً علیه بونك اوكنی آلمق ایچون روس عساكرینك ولایت مذكورده قالمغه مجبور اولدیغنی سویلیه‌رك بونده تعلل ایتمك ایستدیلر . بونك اوزرینه دولتلر روم ایلیٔ شرقینك روس وعثمانلی عساكری طرفندن مشتركاً اشغالی فكرینی درمیان ایتدیلرسه‌ده صكره بو بو فكردن پك چابوق واز كچدیلر .

روسلر ١٨٧٩ مایسنده روم ایلیٔ شرقینك‌ده تخلیه‌سنه مباشرتله تموزده اكمال ایتدیلر . نهایت آغستوس ابتداسنده بلغارستان دخی تخلیه ایدلدی . بلغارستان وروم ایلیٔ شرقی‌ده یالكز روسلر طرفندن تشكیل ایدلمش اولان میلیس عسكریله بر قاچ روس ضابطی قالدی .

بلغارستان وروم ایلیٔ شرقینك تشكلی

پرنس (دوندوقوف قورزاقوف) حكومت متبوعه‌سی [روسیه] طرفندن بلغارستان امارت جدیده‌سی ایچون بر نظامنامهٔ اساسی تنظیمنه مأمور ایدلمش ایدی . بلغارلر كبی جاهل بر قوم ایچون مشروطیت اداره اساسنه مستند بر قانون تنظیمی قولای دكل ایدی. پرنس دوشوندی ، طانیشدی، سویهٔ عرفانی بلغارلردن پك یوكسك اولمیان ومعمافیه مشروطیت ایله اداره ایدلمكده اولان قومشو صربلرك قانون اساسیسنی مأخذ اتخاذ ایلمكدن بشقه چاره بوله‌مدی . بو قانونه توفیقاً ١٧٠ ماده‌دن مركب بر نظامنامهٔ اساس لایحه‌سی قلمه آلدی . برلین معاهده‌سنك‌دردنجی ماده‌سی موجبنجه اشبو نظامنامه‌یی‌تدقیق‌وقبول

ايتمك اوزره طرنووده بلغارستان معتبرانندن مركب بر مجلس تشكل ايده‌جك ايدی. بومجلس ٢٣ شباط ١٨٧٩ ده بلغارستانك هرطرفندن كلن مرخصلردن مركب اوله‌رق تشكل ايتدی. شرقی روم ايلی وماكدونيادن بيله مرخصلر كلدی ايسه‌ده بونلر مجلسه قبول اولنمديلر. بو يوزدن خيلی پاطيردی اولدی.

روسيه قوميسری پرنس دوندوقوف مجلسی كشاد ايله قلمه آلمش اولديغی لايحه‌يی توديع ايتدی. فقط مجلسك ايلك ايشی آياستفانوس معاهده‌سيله تشكيلی مقرر اولان بيوك بلغارستانك انقسامنه اوغراديله‌رق شرقی روم ايلی ايله ماكدونيانك خارجده براقيلمش اولمسندن طولايی شدتله پروتستو ايتمك اولدی. اعضادن بر چوغی « آوروپا بيلديكی كبی ياپسون، بز قاريشمه‌يز » ديه‌رك طاغيلوب كيتمكه بيله قالقشديلر. نهايت حدتلرينی ينه‌كدن وهيجانلری سكونت بولدقدن صكره پرنس دوندوقوفك لايحه‌سنی مذاكره‌يه باشلاديلر.

ايلك مذاكرات، بلغار مرخصلرينك اصول وقواعد مشورته نقدر بيكانه اولدقلرينی كوستردی. مذاكرات قارمه قاريشيق جريان ايدييور، اكثريت اكلاشيله‌ميوردی. نظامنامهٔ اساسی لايحه‌سنی تدقيقه مأمور ايديلن اون بش كشيلك قوميسيون بيله بررأی وقرار ويره‌مامش ايدی. نهايت روسيه چاری، مجلسه بر امرنامه كونده‌رك آوروپانك آرزوسنه انقياد ايتملری لزومنی اخطاره مجبور اولدی. بونك اوزرينه قوميسيونك لايحه‌سی، نيسانده هيئت عموميه مواجهه‌سنده اوقوندی. بلغارستان ايچون بر پرنس انتخابنه وامارتك بو پرنسك عائله‌سنه وراثت طريقيله انتقالنه دائر اولان ماده اتفاق آرا ايله قبول اولندی. برچوق كورولتيلر، پاطرديلردن وتحقير آميز سوزلردن صكره‌ده پارلمنتونك صوبرانيه ناميله يالكز بر مجلس مبعوثاندن عبارت اولمسنه ومجلس اعيانه لزوم اولمديغنه قرار ويرلدی.

پرنس ايچون بر ميليون فرانق راده‌سنده تكليف اولنان تخصيصات ٦٠٠,٠٠٠ فرانغه ايندیرلدی. دها صكره معتبران مجلسی پرنس دوندوقوفك لايحه‌سنده بر چوق تعديلات اجرا ايتدی. بونكله برابر پرنس مجلسك ترتيب ايتديكی نظامنامه‌نك عيناً قبولنی چاره انهادن كری طورمدی. بوصورتله نهايت مايسده دول معظمه ودولت عليه قوميسرلرينك انضمام موافقتيله بلغارستان قانون اساسیسی ميدانه كلدی. بلغارستان مشروطيت ايله اداره اولنور وحق امارتی وراثتله انتقال ايدر برامارت اولدی. پارلمنتوسی آرای عموميه ايله انتخاب اولنور بر مجلس

مليدن عبارتدر. پرنس ويا پرنائب انتخابى وقانون اساسينك تعديلى ايجاب ايتديكى زمان صورت مخصوصه‌ده بيوك بر مجلس ملى انتخاب وتشكيل اولنور . بلغارستانك دولت عليه‌يه قارشى وضع وموقعندن اشبو قانونده هيچ بحث يوقدر .

معتبران مجلسى مذاكراتنه ختام ويروب طاغيلدقدن صكره اواثناده انتخابى اجرا ايدلمش اولان مجلس كبير ملى پرنس انتخابى ايچون عقد اجتماع ايتدى . (٢٩ نيسان ١٨٧٩) مجلس اعضاسى بلغارستان پرنسلكنه شمدى‌يه قدر حسن اداره‌سنى كوردكلرى پرنس دوندوقوفى انتخاب ايتمك ايسته‌رك كنديسنه تكليفده دخى بولنديلرسه ده مومى اليه بلغارستان پرنسنك روسيه‌لى اولمسنى چارك آرزو ايتمديكنى وچارك آرزوسى بلغارستان پرنسلكنه پرنس آلكساندر ژوزف فون باتنبرغك انتخاب ايدلمسى مركزنده اولديغنى بيان ايله تكليف واقعى رد ايتدى .

پرنس آلكساندر كيمدر؟ چار نيچون بونى انتخاب ايتدى ؟ بوراسنى ايضاح ايده‌لم . برلين معاهده‌سى موجبنجه آوروپا دولتلرينك اجراى حكومت ايدن خاندانلرى اعضاسندن هيچ برى بلغارستان پرنسى اوله‌ميه‌جق ايدى . بو پرنسلكه روسيه‌لى برى تعيين ايدلسه آوروپانك شبهه‌سنى اويانديرمق ، بلكه‌ده پروتستوسنه سببيت ويرمك احتمالى واردى . حال بوكه روسيه ايمپراطوريچه‌سنك برادرى پرنس (آلكساندر فون هس) ك بر قونتس ايله ازدواجندن حاصل اولمش بر اوغلى واردى . بوصورتله بوچوجغك يعنى پرنس باتنبرغك هم روس وهم‌ده آلمان اصلزاده عائله‌لريله مناسبتى اولديغندن اصلاً آلمان اولمق وروسيه ايمپراطوريچه‌سنك اقرباسندن بولنمق حسبيله ايكى بيوك دولت عسكريه‌نك توجهى اولدقدن صكره ديكر دولتلركده مخالفته ميدان قالمه‌جق ايدى . چار بوندن بشقه هنوز ٢٢ ياشنده بولنان پرنس باتنبرغك جرأتسزلكنه باقه‌رق آنك روسيه حكومتى النده بر آلت اولوب قاله‌جغنى‌ده اميد ايدييوردى .

مجلس كبير ملى دخى چارك شو آرزوسى اوزرينه پرنس باتنبرغى انتخاب ايتدى . آلتى كشيدن مركب بر هيئت مبعوثه همان ليواديايه كتدى . پرنس باتنبرغ اوزمان ليواديا‌ده روسيه ايمپراطورينه مسافر بولنيوردى . مايسك اون آلتنجى كونى هيئت مبعوثه‌يى نزدينه قبول ايدوب تكليف ايتدكلرى وظيفهٔ امارتى قبول ايله برنجى آلكساندر ناميله بلغارستان پرنسى اولدى . بو مناسبتله ايمپراطور آلكساندر دخى حاضر اولديغى حالده ايراد ايلديكى نطقده روسيه‌يه وچاره مديون اولديغى منتدارلغى الى الابد فراموش ايتميه‌جكنى‌ده سويلدى .

بعده استانبوله کله‌رك کندیسنی حکمدار متبوعی اولان عبدالحمیده‌ده تقدیم ایتدکدن صکره ٢٤ حزیرانده بلغارستانه مواصلت و ١٣ تموزده مقرادارهسنی صوفیه‌یه نقل ایله ایفای وظیفه‌یه مبادرت ایلدی .

شرقی روم ایلی دخی بدایتده بلغارستان ایله برلکده پرنس دوندوقوفك اداره‌سنه تودیع ایدلمش ایدی . بالاخره پرنس ، بلغارستان قومیسری اولنجه فلبه والیلکی جنرال شتولیپین عهده‌سنه تودیع اولندی .

شرقی روم ایلی اهالیسی دخی کندیلرینك بلغارستان امارتندن آیری بر ولایت شکلنده براقیلمش اولدیغنه بدایةً اعتراض ایله آوروپا قومیسیوننه وسائط متعدده ایله اسماع شکایت ایلدیلر. ویرکولری تحصیله مأمور اولان مالیه مدیری شمیتیه مخالفت ایتدیلر جنرال شتولیپین شو مخالفتی بالطبع کیزلیجه ترویج ایتمکده اولدیغندن نهایت انکلیز قومیسری سیرهانری دورومونت وولف والینك بو حرکتنی پروتستویه مجبور اولدی. اولجه دخی ذکر اولندیغی وجهله انکلتره حکومتی متصل روس عساکرینك روم ایلی‌یی چابوق تخلیه ایدوب کتملری ایچون اصرار ایدییوردی. روسلر ایسه هیچ عجله ایتمیورلردی. نهایت روسیه حکومتی عسکرینی آغستوسك بشنه‌قدر کاملاً چکمکه موافقت ایتدی .

برطرفدن بلغارستانك قانون اساسیسی تنظیم ایدیلیرکن ، دیکرجهتدن استانبولده دخی آوروپا مرخصلرندن مرکب قومیسیون روم ایلی شرقی ولایتی نظامنامهٔ اساسنی اکمال ایلمش ایدی. (٢٦ نیسان ١٨٧٩) برلین معاهده‌سی احکامنه توفیقاً روم ایلی شرقی اداره‌جه مختاریت شرطیله سلطنت سنیه‌نك طوغریدن طوغری‌یه حکومت سیاسیه وعسکریه‌سی آلتنده بر ایالات اولدی . حکومت سنیه اشبو ایالت حدودینی براً وبحراً محافظه ومدافعه حقوقنی حائز بولنه‌جق ، فقط عساکر غیر منتظمه اولمامق اوزره عسکرینی یالکز برلین معاهده‌نامه‌سنده ذکر اولنان شرائط دائره‌سنده سوق ایده‌بیله‌جك ایدی . خرستیاندن اولمسی شرط اولان ودولتلرك موافقتیله بش سنه مدتله طرف پادشاهیدن تعیین اولنان والینك معیتنه نظامنامهٔ اساسی موجبنجه طرف حکومتدن ، امور داخلیه مدیریتنی‌ده ایفا ایتمك اوزره کذا خرستیاندن برمکتوبجی تعیین ایدلدی. عدلیه، مالیه ، معارف ، تجارت وزراعت ونافعه مدیرلری دخی والیٔ عمومی طرفندن انتخاب وارادهٔ سنیه ایله نصب ایدیله‌جك ایدی . میلیس اردوسنده خدمت

عسکریه ایفاسنه عموم مجبور ومکلف اولوب بو عسکرك ضابطانی طرف سلطنت سنیه‌دن تعیین ایدیلیردی .

ولایت اهالیسندن اردوی عثمانی‌یه کیره جکلر ایچون ده آیریجه برطاقم شرائط وارایدی. شرقی روم‌ایلی ایالتی مجلسی ٥٦ مبعوثدن مرکب اولوب بونك اوتوز

پرنس آلکساندر دوباتنبرغ

آلتیسی منتخب ، اونی والی طرفدن منصوب ، اونی‌ده جمعیات دینیه ومحاکم رؤساسیله مالیه سر مفتشی کبی اعضای طبیعیه‌دن عبارت ایدی .

مقررات قانونیه‌نك ارادهٔ سنیه‌یه اقتران ایتمسی مشروط اولوب آنجق اراده ایکی آیه قدر ظهور ایتمیه‌جك اولورسه احکامی مرعی‌الاجرا اوله‌جق ایدی .

شرقی روم ایلی عثمانلی پارلمنتوسنه قانوناً اصابت ایدن مقدارده مبعوث کوندره جك، وارداتنك اونده اوچنی خزینهٔ دولته ویره جك، کمرك، تلغراف وپوسته واردانی دولته. اورمان، معدن وسائر اراضیٔ میریه حاصلاتی ایالته عائدایدی. لسان رسمی ترکجه، بلغارجه ورومجه اولوب مأمورین بواوچ لساندن، کندی

آله قو پاشا

دائرهٔ مأموریتلری داخلنده اکثریت اهالینك متکلم اولدیغی لسانی تکلم ایده جکلردی. فقط بو اکثریتك لااقل نصفنه معادل بر اقلیت ایکنجی بر لسان استعمال ایدرسه بولسان دخی لسان رسمی اوله جق ایدی. حکومت عثمانیه مقاماتیله مخابره ترکجه جریان ایدردی. تکمیل ولایته شامل اعلانات

عمومیه ترکجه ، بلغارجه وروجه اوچ لسان اوزره یازیلیردی.

اون اوچ قطعه ذیلی خارج اولمق اوزره ٤٩٥ ماده‌دن مرکب اولان روم ایلیٔ شرقی نظامنامهٔ اساسیسندن آلدیغمز شو برقاچ ماده نظامنامهٔ مذکورك برفکر عدالت وبیطرفی ایله ترتیب ایدلمش اولدیغنی کوسترمك ایچون کافیدر. فقط تعصب ملی‌یه وتخیلات سیاسیه‌یه قارشی اك ایی نظاملر بیله برفائده ویرمز.

آیاستفانوس معاهده‌سندن صکره بلغارلرك عقلندن التحاق واتحاد فکرینی بردها چیقارمق ممکن اولمدی . روسیه ایمپراطوری بیله بربیاننامه نشر ایدرك بلغارلری برلین معاهده‌سنك احکامنه مخالفت ایتامکه واستقباله کمال اعتماد ایله نکران اولمغه دعوت مجبوریتنی حس ایتدی. بومناسبتله شرقی روم ایلی‌یه بردها عثمانلی عسکری کیرمیه‌جکنی‌ده وعد ایتدی . فی‌الحقیقه دولت عثمانیه اشبو ایالت حدودینی یعنی مثلا بالقان کچیدلرینی محافظه ومدافعه ایچون عسکر اقامه ایده‌بیلمسی حقندن قطعیاً استفاده ایده‌مدی .

نظامنامهٔ اساسی تنظیم وقبول ایدلدکدن صکره والینك انتخابنه باشلانیلدی. عبدالحمید آله‌قو پاشایی تکلیف ایتدی وبوتکلیفی دولتلرده شایان قبول کوردیلر. آله‌قو ووغوریدس پاشا عن اصل روم اولوب بالآخره سیسام والیسی اولان ستفانا کی بکك اوغلی ایدی . فقط روم ایلیٔ شرقی والیسی اولدقدن صکره کندیسنك نسلاً بلغار اولدیغنی ادعا ایدردی . استانبولده قوری چشمه‌ده تولد ایتمش ، اوروپاده اون سنه سیاحت وپارسده تحصیل ایتدکدن صکره خدمت دولته کیرمش ایدی . ویانه سفیری ایکن مدحت پاشایی سفارتخانه‌یه قبول ایتدیکندن طولایی عزل ایدلمش ایدی . کندیسی غایت قورناز اولوب هر دولته قارشی او دولتك آماله موافق صورتده لسان استعمال ایتدیکندن هپسی آنی یالکز کندینه دوست بیلیردی .

بوسببله روم ایلیٔ شرقی والیلکنه تعیننه هیچ بری اعتراض ایتمدی. بوولایتده داخلاً ترك ، بلغار ، روم کبی اوچ عنصرك و آوروپا ایله روس نفوذینك تأثیری آلتنده ایفای وظیفه پك مشکل اولمقله برابر آله‌قو پاشا بووظیفه‌یی پك ماهرانه ایفا ایتدی .

کندیسنك بلغارلره بلغار، روملره روم اولدیغنی، ترکلره‌ده دولت علیه‌نك کالاول صادق برمأموری بولندیغنی سویلیه‌رك ، عبدالحمیده‌ده بلغارلره قارشی کوستردیکی دوستلغك جعلی اولوب امنیتلرینی قازانمق وفکرلرینی آکلایوب

بوصورتله آنلری آمال پادشاهی‌یه موافق صورتده استعمال ایلك مقصدینه مبنی بولندیغنی بیلدیره‌رك هر طرفی قاندیردی. روس قونسلوسنه چارك بوراده‌كی حقوق مشروعه‌سنه رعایت ایدوب روسیه‌نك نصایحنی دائما دیكلیه‌جكنی وعد ایتدی. روس قونسلوسنه یارانمق ایچون جنرال ستولیپین ایله برلكده روم ایلیٔ شرقیده قالمش اولان روس عساكرینك حالا بوراده آیاق سورویوب اوطور- ملرینه سس چیقارمدی. نهایت اونلرده بورغازدن وابوره بینوب كیتدیلر.

١٨٧٩ ایلولنده روم ایلی مهاجرین اسلامیه‌سی مملكتلرینه عودته باشلا- دقلری صره‌ده برچوق یرلرده خونریزانه وقعه‌لر ظهور ایتدی. بلغارلر مهاجرین اسلامیه‌دن برمقدارینی قتل، مسلمان قادینلرینك عرضنی هتك ایتدیلر. میلیس عسكری بووحشتلره قارشی سیرجی كبی طوردقدن ماعدا آله‌قو پاشا دخی بلغارلر نزدنده قازاندیغی توجهی غائب ایتمامك املیله جنایات مذكوره‌نك اوكنی آلمق ایچون جدی برتشبثده بولنمدی. غایهٔ آمالی كندینی بلغارلره سودیروب ایلریده بیوك بلغارستان قراللغی تشكل ایتدیكی زمان بوقراللغه كندندن دها مناسب نامزد اوله‌میه‌جغی فكرینی حاصل ایتمك ایدی.

بوسببدن طولایی مدیریتلره (ناظرلقلره) هب بلغارلری تعیین ایتدی. بومیانده غاوریل قریسته‌ویچ اسمنده بربلغاری‌ده مكتوبجیلغندن داخلیه ناظرلغنه تعیین ایتدیردی. متصرفلقلرده‌ده هپ بلغارلری تعیین ایتدی. ٢٨ ناحیه مدیرندن یالكز یدیسی روم وترك ایدی.

بلغارلرك آرزوسی اوزرینه ١٨٧٩ آغستوسنده مجلس ولایت انتخاباتنه باشلاتدیردی. مجلس مذكور ایلك دفعه اوله‌رق ٣ تشرین ثانیده طوپلاندی. اكثریت ینه بلغار ایدی. مجلسك ایلك وظیفه‌سی بودجه‌نك مذاكره‌سی ایدی. واردات آز وغیر منتظم، میلیس عسكرینك مصرفی نسبتسز درجه‌ده زیاده وتكمیل وارداتك اوچده ایكیسنه معادل اولدیغی جهتله بودجه‌یی توازن ایتدیرمك مشكل ایدی. یكرمی میلیونی متجاوز آچیق براستقراض ایله قپادیله‌رق بوصورتله ١٨٨٠ - ٨١ سنه‌سی بودجه‌سی ٧٣ میلیون غروش ایله توازن ایتدیرلدی. مجلس ملی مالیه مدیری شمیتی استعفایه مجبور ایتدكدن ویرینه دوقتور شترانسكی‌یی تعیین ایتدیردكدن صكره ١٧ نیسان ١٨٨٠ ده برنجی دورهٔ اجتماعیه‌سنه ختام ویردی. فقط بلغار اتحادی فكرینی اداره ایتمك اوزره برقومیسیون دائمی براقدی.

آلەقو پاشا قورنازلغيله بويله هر طرفى قوللانەرق مملكتى ادارەيه موفق اولدى ايسەده ميليس عساكرينه بردرلوسوز كچيرەميوردى بدايتده بوعسكرك باش قوماندانى ويتاليس پاشا اسمنده برفرانسز ايدى. ميليسده قالمش اولان روس ضابطانى قوماندانلغه برفرانسزك تعيين ايدلمسنه راضى اولمدقلرندن آكا ايستميەرك اطاعت ايدر ويا هيچ ايتمزلردى. آلەقو پاشا اطاعتسز ضابطلرى جزاديده ايتمك ايستديكى زمان بلغارلر والينك بوحركتنى شدتله پروتستو ايتديلر. بونك اوزرينه ويتاليس پاشا عزل ايديلەرك يرينه خدمت دولت عليەده مستخدم آلمانيالى شترەكر پاشا تعيين ايدلدى. ميليس عساكرى بوكاده اطاعت ايتمامك ايستديسەده شترەكر پاشا سلفندن دها سرت ومقدم برآدم اولديغندن مملكتلرينه عودت ايدن مهاجرين اسلاميه حقنده اجراى مظالمه جرأت ايدن برقاچ ميليس عسكرينى ديوان حربه ويرديروب جزايه چاربديرمقله انضباط عسكرى‌يى اعادەيه موفق اولدى.

روس اشغالى اثناسنده روسلر طرفندن جمناستيق جمعيتلرى نامى آلتنده برنوع عساكرمليه تشكيل ايدلمش‌ايدى. صوقوليست دنيلن بوجمعيتلر اعضاسى مسلح وتعليم كورمش، مهاجرين اسلاميه عليهندەكى مظالمەده اشتراك ايلمش ايديلر. بونلر كرك شو ظلملرندن كركسه آچيقدن آچيقه بيوك بلغار اتحادى طرفدارى اولدقلرندن طولايى آوروپا قوميسيونى بو جمعيتلرك طاغيدلمسنه قرار ويرمش وشترەكر پاشا دخى اللرندەكى سلاحلرك طوپلانيلمسنى توصيه ايتمش ايدى. مملكتلرينه عودت ايتمكده اولان مهاجرين اسلاميەنك مال وجانلرينه كوز قولاق اولوب برتجاوزە اوغراملرينه ميدان ويرلمامسنى مأمورين عائدەسنه تنبيه واخطار ايچون بالذات دوره چيقمش اولان آلەقو پاشا او اثناده طوتديغى ايكى يوزلى مسلكدن طولايى حساب ويرمك وولايتى شمدى‌يه قدر نه يولده اداره ايلديكنى آكلاتمق ايچون عبدالحميد طرفندن استانبوله دعوت ايدلمش ايدى.

آلەقو پاشا خنكارك توجهنى‌قازانمق ايچون، استانبوله كلدن اول‌جمناستيق جمعيتلرينك طاغيدلمسنى امر ايتديسەده صوقوليستلر بو امره قولاق ويرمديلر. بالعكس بيوك بلغارستان فرقەسى رئيسى دوقتور شترانسكى‌يى كنديلرينه رئيس انتخاب ايتديلر. آلەقو پاشا ايسه ويرديكى امرك اجرا ايدلمسى ايچون اصراره جسارت ايدەمدى.

ینه اوسنه آله‌قو پاشانك روملرله‌ده آره‌سی بوزولدی . مهاجرلر حقنده‌کی معاملات ظالمانه حالا دوام ایدییوردی .

١٨٨٠ ایلك بهارنده بلغار اتحادی تحریکاتی کیتدکجه وسعت بولدی . اهالیدن مأمورلرك کوزی‌اوکنده‌بونامه‌عادتاویرکوطوپلانیوردی. صوقولیستلر آچیقدن آچیغه تفنك تعلیملری یاپیور ، آیدوسده چرکس اشقیاسنی تنکیل بهانه‌سیله مسلح چته‌لر تشکل ایدییوردی . مایسده اسلمیه‌ده عقد اولنان اجتماع خفیده آله‌قو پاشایه شمدی‌یه قدر بلغارلر حقنده وقوعبولان دوستانه معامله‌سنه تشکر ایدوب یول ویرمکه وروم ایلیٔ شرقی والیلکنی بلغارستان پرنسنه تودیعه‌بیله قرار ویردیلر . بلغار ضابطلری اهالی‌یی آیاقلاندیرمق ایچون ماکدونیایه قدر کلدیلر .

آله‌قوپاشا موقعنی‌محافظه ایتمك ایچون بونلرك هپسنه سیرجی کبی باقه‌قالدی. زیرا بلغارلر بیوك بلغارستان آمالی علیهنده بر تشبثی کوریله‌جك اولورسه کندیسنی قوغه‌جقلرینی یوزینه قارشی‌سویلیورلردی . بناءً‌علیه ایشلری کاملاً دائمی صوبرانیه قومیسیوننك النه براقمنی دها مناسب کوردی . عبدالحمیده‌ده بو آمال وتحریکات ملیه‌دن ممنون اولمدیغنی‌کوسترمك ایچون استعفاسنی ویردی . فقط شو صره‌ده استعفاسنك قبول اولنمیه‌جغنی کندیسی‌ده پك اعلا بیلیوردی .

صوبرانیه تشرین اولده آچیلوب کانون ثانیده قپاندی . آله‌قو پاشا آرتق روس قونسلوسنك چالدیغی هوایه کوره اوینامدیغندن طولایی صوبرانیه ایله آره‌سی بوزوق ایدی . پاشا روم ایلیٔ شرقی والیلکندن انفصال ایتدکدن صکره بشقه بر مأموریتدن محروم ایدلمامك ایچون پادشاهك توجهنی محافظه ایتمكده لازم اولدیغنی ادراك ایلدیکندن بیوك بلغارستان فرقه‌سنك آمال واسعه‌سنه مخالفت کوسترمکه مجبور اولمش ایدی . معناً روس قونسلوسنك ریاستنده بولنان بوفرقه ایسه صوبرانیه‌ده اکثریتی حائز ایدی . بو اکثریت‌ده واردات و مصارفاتك ٨٣ میلیون غروشده توازنی اخلال ایتمامك بهانه‌سیله حکومت قوناغی انشاسی ، برقاچ کاتب ویاور معاشی کبی والینك ذاتنه متعلق طلب اولنان برقاچ قلم مصرفی طی ایتمك صورتیله قازانمش ایدی .

بونك اوزرینه آله‌قو پاشا تکرار استعفاسنی ویرمکه مجبور اولدی . بو

استعفا روسیه‌نك خوشنه كتمدیكندن مومی الیهك مقامنده قالمسنی تأمین ایچون روس قونسلوسی عزل ایدلدی . ایرتسی سنه اجرا ایدیلن انتخابات جدیده‌ده ینه بیوك بلغارستان فرقه‌سی اكثریتی قازاندی . دائمی صوبرانیه قومیسیونی دخی آله‌قو پاشایه برچوق مشكلات وموانع ایقاع ایلدی. مثلا بردنبره قاپیتولاسیونلرك لغوینی طلب ایتدی . ١٨٨٢ ده آله‌قو پاشا مالیه مدیری شترانسكی یی بیوك بلغارستان آمالنه طرفدار اولدیغی ایچون عزل ایتدی . صوبرانیه ایسه آله‌قو پاشانك عنادینه شترانسكی یی كندینه رئیس یاپدی . شترانسكی والینك ختام مدت مأموریتنه قدر صوبرانیه ریاستنده قالدی .

یكی روس قونسلوسی قره‌بل مملكتك امورینه متمادیاً مداخله ، والینك هربر تدبیری حقنده بیان مطالعه ایدییور، هرخصوصده كندی رأینك آلنمسنی طلب ایلیور ، صوبرانیه‌نك هراجتماعنده حاضر بولنه‌رق اعضا اوزرینه اعمال نفوذه چالشیوردی .

بلغارلر بویله روسیه‌نك وصایت دائمه‌سی آلتنده بولنمغه راضی اولمدیلر . بلغارستانده دخی روس مأمورین وجنراللرینك لیبراللرك كسر نفوذینه معاونت ایتمكده اولدقلرینی كوردیلر . بوصورتله روسلر روم ایلی شرقیده‌كی لیبراللرك دخی توجهنی غائب ایدرك بوراده نه روسلری ونه‌ده تركلری طانیمامق اوزره بر فرقهٔ ملیه تشكل ایتمكه باشلادی . مبعوثانك یوزده قرقی بو فرقه‌یه داخل اولدی .

آله‌قو پاشا روس قونسلوسیله قطع مناسبت ایتمش اولدیغندن كندینه ظهیر اوله‌بیله‌جك بویله برفرقه‌نك تشكلندن ممنون اولدی .

١٨٨٣ ده صوبرانیه‌ده بیوك بررذالت چیقدی . بركون عسكری بودجه مذاكره ایدیلیوردی . اجتماع صالوننك قوریدورلری خنجرلی ضابط ایله طولو ایدی . عسكری بودجه‌دن بعض تخصیصاتك طی ایدلمسندن طولایی بر كورولتی ظهور ایتدی . مبعوثك بری دیكر برینه طوقات آتمقله هپسی بربرینه كیریشدیلر . یومروق یومروغه كالدیلر . ضابطلر قلنجلرینی چكوب غوغایه قاریشمق اوزره ایكن شتره كر پاشا یتشوب مانع اولدی .

آله‌قو پاشانك روسلرله آره‌سی بوزولدیغندن طولایی روسیه مومی الیهی ١٨٨٤ ده تكرار روم ایلی شرقی والیلكنه تعیینه راغب اولمدی . حكومت

سنه‌نك دخى آله‌قو پاشانى طوتمسى ايچون برسبب يوق ايدى . واقعا استانبوله دعوت ايدلديكى زمان عبدالحميد كنديسنه التفات ايتمش، برنجى رتبه‌دن عثمانى نشانى ويرمش ايدى ايسه‌ده بلغار فرقهٔ مليه‌سنك آمالنه خادم اولمسندن طولايى پك زياده كوزدن دوشمش ايدى . بونك اوزرينه ٧ مايس ١٨٨٤ ده بش سنه‌دن عبارت اولان مدت نظاميه‌سى ختام بولنجه يرينه امور داخليه مديرى غاوريل قرسته‌ويچ روم ايلئ شرقى واليسى نصب اولندى .

غاوريل پاشا روم ايلده قزانده طوغمشدر . كنديسى بلغاردر . اون ايكى ياشنده ايكن آله‌قو پاشانك پدرى طرفـدن اولادلغه قبول ايدلمش ، بوعائله نزدنده روم تربيه‌سى كورمش، بواثناده اكزياده فرانسزجه وتركجه اوكرنمكه چالشمشدر. ٢٠ ياشنده ايكن ستفاناكى بك طرفندن پارسه كوندريلوب اوراده حقوق تحصيل ايتمش ، استانبوله عودتنده حقوق اسلاميه دخى تحصيل ايده‌رك مختلط تجارت محكمه‌سنه اعضا تعيين ايدلمشدر . ستفاناكى بك سيسـام واليسى اولنجه كاتب صفتيله برابر كتمش ، مومى اليهك وفاتندن صكره تكرار خدمت دولته دخول ايله تجارت محكمه‌سى ودها صكره درسعادت برنجى حقوق محكمه‌سى رياستنه تعيين ايدلمشدر .

١٨٧٩ سنه‌سـنده روم ايلئ شرقى ولايتى مكتوبجيلغه وداخليه مديريتنه تعيين ايديله‌رك بش سنه مدت بووظيفه‌يى ايفا و آله‌قو پاشانك مدتى ختـامنده روسيه‌نك تكليفى اوزرينه والى نصب اولنمشدر . غاوريل قريسته‌ويچ روم ايلئ شرقيده‌كى بش سنه مأموريتى ظرفنده ضعيف وروسيه تلقيناتنى قبوله ميال كورونمكله، روسيه بونك بلغار فرقهٔ مليه‌سنه معاونت وروس قونسـلوسنه ممانعت ايتمسندن قورقميوردى . عبدالحميد ايسه قريسته‌ويچك كنديسنه صداقتى اولديغى بيلديكندن وبش سنه‌دنبرى احوال محليه‌يه كسب وقوف ايلمسندن طولايى روسيه‌نك تكليفنى قبولده بربأس كورمامش ايدى .

نه روسيه ونه‌ده عبدالحميد اميدلرنده ياكلمامش ايديلر . يالكز حسـابلرينه بلغار فرقهٔ مليه‌سنى داخل ايتمامش اولدقلرندن غاوريل پاشانك هرايكى طرفجه‌ده مزيت صايلان ضعفى يوزندن برسنه صكره فلبه اختلالى ظهوره كلمشدر .

*
* *

بلغارستان احوال داخليه‌سى‌ده قاريشـقلقده روم ايلئ شرقى احوالندن آشاغى قالمدى . احوال مذكوره‌يى برتفصيل ذكر ايتمك بواثرك دائرهٔ احاطه‌

سندن خارج ايسه‌ده پرنس باتنبرغك طرز اداره‌سى حقنده بزم تاريخمزه تعلق جهتيله بعض معلومات ويرمدن كچه‌ميه‌جكز .

پرنس آلكساندر باتنبرغ حكمدار اولمق اوزره يتشمش بر آدم دكل ايدى. معلوماتى برالمان ملازم ثانيسنك معلوماتندن ايلرى كچمز ، يعنى فنون حربيه‌دن بشقه هيچ برشى بيلمزدى . بلغارستانه پرنس اولنجه آلمان اردوسنده‌كى اسكى ارقداشلرينى يانه طوپلادى. بارون ريدئه‌زل اسمنده برملازم ثانى‌يى قائممقاملق رتبه‌سى ويره‌رك يانه آلدى . سراى مارشاللغى وظيفه‌سنى بوكا توديع ايتدى. بوبارون اوقدر جاهل ايدى‌كه پرنسك كنديسى اونك يانده عادتا عالم ايدى . بلغارستانده سكز سنه ظرفنده بركله بلغارجه اوكره‌نه‌مدى . پرنس باتنبرغ امور سياسيه‌يه عدم وقوفندن بشقه كنديني پك بكنمش ، غايت كبرلى بر آدم ايدى. زادكاندن وصورت مخصوصه‌ده كنديسنه توصيه اولنان ذواتدن بشقه هيچ كمسه‌يى تنزل ايدوب‌ده يانه قبول ايتمزدى .

٢٢ ياشنده مملكتك اداره‌سنى درعهده ايلديكى زمان كنديسنك بووظيفه‌نك اهلى اولمديغنى پك چابوق آكلادى . بلغارستانك احوال محليه‌سنه ولسانه واقف اولمديغى جهتله نه‌يا‌په‌جغنى شاشيردى . بررهبره لزوم كوردى . صوبرانيه اعضاسندن ستويلوفى ايلك كوروشنده تقدير ايدرك كنديسنه كاتب خصوصى يايدى . ستويلوفك آلمانياده تحصيل ايتمش اولديغى ايچون آلمانجه دخى تكلم ايتمسى پرنس نزدنده برمزيت ايدى . پرنس هرايشى آرتق بوستويلوفه طانيشيردى . ستويلوف ايسه محافظه‌كار ايدى .

پرنس آلكساندر ليواديادن حركتله بلغارستانه كلمدن اول ديكربش دولت معظمه پايتختلرينه‌ده اوغرامش ، هربرنده حسن قبول كورمش ايدى. وضع وطورى ، ظواهر حاليله بتون حكمدارلرك محبتنى جلب ايتدى . ليواديادن حركتندن اول روسيه چارى بوآلمان ملازم ثانيسنه روسيه اردوسنده فريقلق رتبه‌سى ويرمش ايدى. صكره ايمپراطورويلهلم دخى ميرلوالغه ترفيع ايتديردى. آوستريا ميرالايلق ويردى .

پرنس آلكساندر دول معظمه پايتختلرينى طولاشدقدن واولجه سويلديكمز وجهله حكمدار متبوعى عبدالحميدى دخى زيارت ايلدكدن صكره ٥ تموزده وارنه‌يه چيقدى . پرنس دوندوقوف ايله برلكده روسجق وطرنوه‌يه كيدوب اوراده قانون اساسى احكامنى محافظه ايده‌جكنه دائر يمين ايتدى . اورادن

صوفیه‌یه مواصلتنی متعاقب ایلك ایشی برقابینه تشکیل ایتمك اولدی . مملکتده هیچ کمسه‌یی طانیمدیغندن وشمدی‌یه قدر سیاسیات ایله اشتغالی اولمدیغندن کاتب خصوصیسی ستویلوفك رأینه مراجعتدن بشقه چاره‌سی یوق ایدی . بوده اوکا صرف محافظه‌کارلردن مرکب برقابینه تشکیلنی توصیه‌ایتدی . دیدیکنی‌ده یاپدیردی . فقط صوبرانیه انتخاباتنده حکومت مدهش برمغلوبیته دوچار اولدی . اعضادن یوز قرقی احرار ویالکز اوتوزی محافظه‌کار چیقدی . ایشته‌او کوندن

٣٦

اشترا لر شاکر پاشا

اعتباراً پرنس طریق ارتجاعه صاپه‌رق کندیسی وقابینه‌سیله صوبرانیه آره‌سنده برمجاله‌در باشلادی . قابینه، محافظه‌کار اولمیان مأمورلرك کافه‌سنی مأموریتدن چیقاردی . پرنس ، ایکی آی صکره قانون اساسی‌یه مغایر بعض تدابیر اتخاذینه مساعده آلمق ایچون موسقوه‌یه کیتدی . تکلیف ایتدیکی تعدیلات پرنسك حقوق وصلاحیتنك تزییدی ، مبعوثلرك اللی‌یه تنزیلی ، بونلرکده یاریسنك حکومت طرفندن ، نصف دیکرینك اهالینك « اوقومش » قسمی طرفندن انتخابی، ١٥ اعضادن مرکب برسناتو تشکیلی، حق اجتماعك تحدیدی، سانسور اصولنك احداثی کبی ارتجاعپرورانه شیلر ایدی .

اختيار چار بو سوزلره پك زياده حيرت ايدرك پرنسى ايجه آزارلادى . مملكتك قسم اعظمى احرار طرفدارى ايسه بر كره ده احراردن بر قابينه تشكيل ايدوب بونى ده تجربه ايتمك لازم اولديغنى سويلدى . بناءً عليه پرنس بلغارستانه عودتنده بسبتون تبديل فكر ايتمش ايدى . فقط محافظه كارلر اطرافنى آلهرق آنى تكرار قانديرمغه موفق اولديلر، بو سفر پرنس روسيه دن ماعدا دول سائره‌يى ده موجود قانون اساسى‌يه كوره مملكتى حسن اداره امكانى اولمديغنه اقناع ايچون چالشدى طوردى . مع مافيه يكى انتخابده اكثريتى ينه ليبراللر قازانديلر . نهايت پرنس ليبراللردن بر قابينه تشكيلنه مجبور اولدى . بونلرك اساس مسلكى بيوك بلغارستان اتحادى ايدى . بو فرقه‌نك رؤساسى اسلميه ده بر اجتماع عقد ايتديلر . بو اجتماعده روم ايلئ شرقى صوبرانيه‌سى رئيسى كشوف دخى حاضر بولندى . روم ايلئ شرقينك بلغارستانه الحاقى ايچون استحضاراتده بولنمغه قرار ويرديلر . بونك ايچون بر هيئت مركزيه تشكيل ايتديلر . بو هيئت ٦٠,٠٠٠ سلاح و ٣,٧٥٠,٠٠٠ فرانق تدارك ايتدى . موسقووه ده‌كى اسلاو قوميته سندن اعانه وسلاح كوندرلدى، روسيه دن بلغارستانه ضابطان وافراد دخى كلدى ، بلغارستان اردوسى تزييد ايدلدى ، صوبرانيه ، بودجه‌نك مضايقه سنه باقميه‌رق صوفيه ملى بانقه سندن ٨٠٠,٠٠٠ فرانق آلهرق روم ايلئ شرقيده « امور خيريه » يه صرف اولنمق اوزره اعطايه قرار ويردى . بو امور خيريه‌نك نه ديمك اولديغنى آكلامق كوچ بر شى دكلدر .

پرنس آلكساندر ، ظاهرده قابينه ايله تماماً هم فكر ايدى . فقط قانون اساسى‌يى قالديرمق فكرنده حالا مصر ايدى . بو فكرينى موقع اجرايه قويمق ايچون حاضرلقدن كرى طورميوردى .

١٣ مارت ١٨٨١ ده روسيه چارى ايكنجى آلكساندرك نهيليستلر طرفندن اتلاف ايدلمسى اوزرينه پرنس باتنبرغ يكى چارى تبريك ايتمك اوزره پترسبورغه كتدى . ايلك ملاقاتنده سوز بلغارستانك احوال سياسيه سنه انتقال ايتمكله پرنس بو فرصتدن بالاستفاده مملكتك آنارشى حالنده بولنديغنى ، قانون اساسى دوام ايتدكجه حسن اداره قابل اولمديغنى وروسيه ده اولديغى كبى بلغارستانده دخى مشروطيت اداره غير ممكن اولديغنى بيان ايله قانون اساسى‌يى قالديرمق

ایچون چارك مساعده‌سنی ایستدی . اوچنجی آلکساندر دخی ذاتاً مشروطیتك دوستی اولمدیغندن پرنسك فکرینی پك مناسب بولدی . پرنس عودتده ویانه‌یه اوغرایه‌رق فکرینی اورادده قبول ایتدیردی .

بر صباح لیبراللر پرنسك دیوارلره یاپیشدیرتدیغی بر بیاننامه‌یی اوقویه‌رق نه‌یه اوغرادقلرینی بیله‌مدیلر . پرنس بو بیاننامه‌سنده « قانون اساسی احکامنی محافظه‌یه یمین ایتمش ایسه‌ده ، بتون اجرا آتنده مملکتك سعادت وسلامتنی کوزی اوکنده بولندیرمق دخی وظیفه‌سی اقتضاسندن اولدیغنی واحوال حاضره دوام ایتدکجه وظیفه‌سنی ایفا کندیسی ایچون عدیم الامکان بولندیغنی ، قریباً مجلس کبیر ملی‌یی اجتماعه دعوت ایدرك کندینه تودیع اولنان پرنسلکی اعاده ایده‌جکنی ومجلس مذکور قرارینی ویرنجه‌یه‌قدر موقتاً اجرای حکومت ایتمك اوزره حربیه ناظری جنرال (اونروت) ی یکی بر قابینه تشکیلنه مأمور ایلدیکنی واکر مجلس کبیر کندیسنك بعدما دخی بلغارستان پرنسلکنده قالمسی ایچون درمیان ایده‌جکی شرائطی قبول ایدرسه ایفای وظیفه‌ده دوام ایلیه‌جکنی ، عکسی تقدیرده استعفا ایدوب چکیله‌جکنی » بیان ایدییوردی .

روس جنرالی (ارنروت) ك ریاستنده تشکل ایدن یکی قابینه‌نك نظارتی وژاندارمه‌لرك دلالتیله اجرا اولنان مجلس کبیر ملی انتخاباتی نتیجه‌سنده ٣٠٤ محافظه‌کار و ٢٥ احرار انتخاب ایدلدیکی ظاهر اولدی . قابینه وقامارِیلا شو نتیجه‌دن بالطبع صوك درجه ممنون ایدیلر . مجلس ، پرنس طرفندن زشتویده کشاد ایدلدی . پرنس ، دوام مأموریتی ایچون ملت طرفندن قبولنی تکلیف ایلدیکی شرائط بروجه آتی ایدی :

١ . — بلغارستان پرنسی برنجی آلکساندره یدی سنه مدتله صلاحیت فوق‌العاده ویرلمشدر . پرنس بوصلاحیت اوزرینه قوانین نشرینه ، مجالس جدیده (شورای دولت) تأسیسنه دوائر حکومتك کافهٔ شعباتنده اصلاحات اجراسنه وحکومت ماکنه‌سنك منتظماً ایفای وظیفه ایلسنی تأمینه مأذوندر .

٢ . — صوبرانیه‌نك اجتماع فوق‌العاده‌سی بوسنه تعطیل ایدلمشدر . سنهٔ حالیه ایچون قبول اولنان بودجه کله‌جك سنه ایچون دخی قانون قوتنی حائزدر .

٣ . — پرنس آلکساندر یدی سنه مدتك انقضاسندن اول تشکیلات مقرره وتجارب واقعه‌یه کوره قانون اساسینك یکیدن تدقیقی ایچون مجلس کبیر ملی‌یی اجتماعه دعوته صلاحیتداردر .

پرنسك شو شرائطی طرز تشكلی معلوم اولان مجلس عمومی طرفندن درحال قبول ایدلدی . مجلسك كشادیله ختامی یكرمی دقیقه سورمش ایدی . پرنس اوكون بربياننامه نشر ایدرك آرتق بلغارستان ایچون بر دور سعادتك حلول ایتمش اولدیغنی اعلان ایلدی . صوبرانیه‌یی بر سنه مدت تعطیل ایتمكله موفق اولدیغندن ممنوناً ایستدیكی كبی دها طوغریسی اطرافنی آلمش اولان محافظه‌كار قاماریلانك آرزو ایتدیكی وجهله مستبدانه ادارهٔ اموره باشلادی .

*
* *

یونانستان ممالك عثمانیه‌دن آیرلدیغی وصربستان ایله طونه بكلكلری تخلیه ایدلدیكی زمان اهالئ مسلمه بورالری صورت قطعیه‌ده ترکه مجبور ایدلدیكی حالده بلغارستان امارتنك حین احداثنده بویله برتدبیر اتخاذ ایدلمامش ایدی.

بالاده دخی مناسبت كلدكجه سویلدیكمز وجهله ، روسیه محاربه‌سی اثناسنده عساكر عثمانیه طرفندن تخلیه ایدیلن ولایتدن درسعادته التجا ایدن مهاجرین اسلامیه‌نك ۱۸۷۹و۱۸۸۰ سنه‌لرنده تكرار مملكتلرینه اعادهسنه تشبث ایدلدیكی صره‌ده بویوزدن كرك دولت عثمانیه وكرك‌سه بلغارستان عظیم مشكلاته تصادف ایتمشدر. مهاجرین مرقومه‌دن كرك استانبولده وكرك‌سه آناطولیده آنجق برقسم جزئیسی یرلشدیرلوب قسم متباقیسی- حكومت عثمانیه بونلرك اسكان واعاشه‌سنده اظهار عجز ایتمش ایدی - دورهٔ صلح ومسالمتك حلولندن صكره مملكتلرینه عودته جان آتمشلردی . شرقی روم ایلی ولایتنك تشكلندن اول ، رودوپ بالقانلرندن هجرت ایتمش اولان مهاجرین اسلامیه‌نك عودتلری تأخراته دوچار اولمغله بونلر عظیم سفالته دوچار اولدیلر .

اهالئ اسلامیه‌نك مملكتلرنده ترك ایتدكلری خانه‌لری وترلالری بلغارلر ضبط ایتمش وآنلرك آرتق بردها عودت ایتمیه‌جكلرینی ظن ایتمش ایدیلر . ۱۸۷۹ سنه‌سی آغستوسنده برچوق مهاجرین اسلامیه بلغارستانده‌كی كویلرینه عودت ایتدیلر . فقط اولرینی یاخراب اولمش ویاخود ایادئ آخره كچمش بولدیلر . برچوقلری بلغارلر طرفندن ضرب وحتی تلف بیله ایدلدی.

تشرین ثانیده ۱۸,۰۰۰ مهاجرك مملكتلرینه‌عودت ایده‌جكلری بلغارستان حكومتنه رسماً خبر ویرلدی . بونلرك قسم اعظمنك الندە ، آووجنده هیچ برشی قالمامش وموسم شتا دخی تقرب ایتمش اولدیغندن بلغارستان امارتی بونلرك عودتی اوزرینه كندی باشنه برچوق ایشلر آچیله‌جغندن وحتی آسایشك دخی

مختل اوله‌جقندن قورقه‌رق هیچ برینی حدوددن ایچری‌یه کچیرمدی. بیکلرجه مهاجر ماکدونیاده حدود بویلرنده، بیکلرجه‌سی تکرار عودت ایدوب کلدکلری ادرنه شهرنده سفیل وپریشان برحالده قالدیلر. مرور ایام ایله سفالتلری صوك درجه‌یه واره‌رق یوزلرجه نفوس هپ بردن تلف اولوب کتـدی. کرك باب عالی و کرك‌سه مهاجرینك کندیلری بلغارستان امارتنه ودول معظمه‌یه مراجعت ایتدیلر. دولتلر بونلرك قبولی ایچون صوفیه‌یه اخطاراتده بولندیلر. بواخطارات آنجق ۱۸۸۰ سنه‌سی مایسنده بلغارستانجه سمع قبوله آلنه‌رق یالکز ٤,۰۰۰ الی ٥,۰۰۰ مسلمان مهاجرینك مملکتلرینه عودتنه مساعده اولندی. فقط برطرفدن‌ده طونه بویلرنده قالمش اولان اهالیٔ مسلمه بلغارلرك مظالم وتعدیاتنه تحمل ایده‌میه‌رك هجرتده بردوام ایدیلر.

بلغارستان ایله برطرفدن روسیه، دیکر طرفدن رومانیا آره‌سنده حل اولنه‌میوب قالمش اولان دیکر بر مسئله‌ده عرب طابیه مسئله‌سی اولوب بوده ۱۸۸۰ سنه‌سنده صورت قطعیه‌ده حل اولنمشدر. عرب طابیه دنیلن محل سلستره قربنده کوچك برقلعه اولوب برلین معاهده‌سی موجبنجه تحدید حدود ایچون تشکل ایدن قومیسیون بورایی اکثریت آرا ایله فقط روسیه‌نك موافقتی اولمقسزین رومانیایه ترك ایتمش وبونك اوزرینه رومانیا عساکری طرفندن اشغال ایدلمش ایدی. روسیه حکومتی بورانك رومانیا طرفندن بویله علی العجله اشغالنی پروتستو ایدوب رومانیایی تهدید ایله مسئله‌نك برلین معاهده‌سنی عقد ایتمش اولان دولتلر طرفندن صورت قطعیه‌ده حل وفصلنه قدر عسکرینی اورادن کری چکمکه مجبور ایلدی. مذاکرات مدیده‌دن صکره ۱۸۸۰ سنه‌سی جزیراننده آوستریا ـ مجارستان حکومتی طرفندن درمیان اولنان برتوسط تکلیفی اوزرینه مسئله شو صورتله حل ایدلدی: عرب طابیه، رومانیانك طونه اوزرینه برکوپری انشاسی ایچون الده ایتمك ایستدیکی برپارچه اراضی ایله برلکده رومانیایه وبوکا مقابل سلستره قربنده کائن اولوب اساساً رومانیایه ترك اولنان، فقط سلستره شهرینه صواساله‌سی ایچون لزومی اولان دیکر بریر دخی بلغارستانه ترك ایدلدی. حدود منازعه‌سی ده بونکله‌ده ختام بولدی.

قره‌طاغ و یونانستان ایله حدود منازعاتی

ممالك عثمانیه حدودنده اجرا ایدیله‌جك تعدیلاته دائر برلین عهدنامه‌سنده مندرج بولنان و آرناوودلغه تعلق ایدن مسائلك حلنده پك چوق مشکلات ظهور ایتدی . بو معاهده نفوسنك یاریسی مسلمان آرناوودلردن عبارت اولان غوسینه و پلاوا ناحیه‌لرینی قره‌طاغه ترك ایتدکدن بشقه هیچ راحت طورمق بیلمیان یونانستانه‌دخی یانیه وترحاله‌طرفلرنده تخمیناً قالاماس وسالاماریا نهرلرینك تشکیل ایتدیکی خطه قدر اولان یرلری وعد ایتمش، فقط بونك ایچون یونانستانك عقب معاهده‌ده دولت‌علیه ایله کندی آره‌لرنده اوزلاشمسنی شرط قیلمش ایدی. بو اراضیده ساکن اهالینك قسم اعظمی روم ، اولاح وخرستیان آرناوودلردن متشکل ایسه‌ده تسالیا طرفنده ترکلر، یانیه جهتنده مسلمان طوسقالر دخی وار ایدی. قالاماس ایله سالاماریا منصبی آره‌سنده‌کی خط استقامت شمال طرفده همان همان یانیه شهرینه تماس ایدییوردی . هم اودرجه‌ده‌که شهر مذکورك هانکی طرفده قالمسی لازم کله‌جکی‌ده منازع فیه برمسئله اوله‌بیلیردی . ذاتاً یانیه شهری بر طرفدن یونانلیلر ، دیکر طرفدن ترکلرله آرناوودلر آره‌سنده اوته‌دنبری منازع فیه ایدی . نفس شهرده پك چوق خرستیان اولدیغی کبی اطراف وجوار اهالیسی‌ده همان هپ خرستیاندر .

۱۸۷۹ سنه‌سی کانون ثانیسنده عثمانلی - یونان تحدید حدود قومیسیونی انعقاد ایده‌جکی صرده‌ده یانیه‌ده‌کی روملر، استانبولده‌کی دول معظمه سفراسنه، یانیه‌نك یونانستانه الحاقی ایچون بر استدعا ویردیلر . دیکر طرفدن جنوبی آرناوودلقده‌کی مسلمان بکلری‌ده یانیه‌نك یونانستانه ترکی علیهنده شمدیلك صلحپرورانه بر نمایش اجراسی ایچون ائتلاف افکار حاصل ایتمش ایدیلر . تسالیاده آرناوود اهالی بولنمدیغی ایچون بوجهتدن برقسم اراضینك یونانستانه ترکنه اعتراضلری اولمدیغنی‌ده سویلیورلردی .

بوصورتله یانیه‌یی محافظه مقصدیله تشکل ایدن جنوبی آرناوودلق اتحادی

کیتدکجه توسع ایدرك ١٨٧٩ سنه‌سی شباطنده عموم آرناوودلغی شامل جسیم بر جمعیت اتحادیه شکلنی آلدی . اتحاد مذکوره وسطی و شمالی آرناوودلقده برات ، دراج ، پرزرین ، اشقودره و دها سائر شهرلر دخی داخل اولدی . بو فکر مناستردده دخی یرلشدی . بو حرکت نمایشکارانه‌یی بر طرفدن خوش ، دیکر طرفدن تهلکه‌لی کورمکده اولان باب عالی ، یاقوه مسئله‌ٔ مؤسفه‌سنی خاطرینه کتیره‌رك اشبو جمعیت اتحادیه علیهنده اتخاذ تدابیره قیامه جسارت ایده‌مدی . فقط جمعیت مذکوره آرناوودلقدن بر قاریش یرك آخره ترکنه راضی اولمدقدن بشقه آرناوودلرك ساکن اولدقلری بلادك کافه‌سنی توحید ایدرك یانیه واشقودره ولایتلریله سلانیك ، قوصوه ولایتلرینك بونلره مجاور اولان اقسامندن متشکل « آرناوودلق » نامنده بر ایالت ممتازه وجوده کتیرمکده چالشمغه باشلادی . حتی بو ایالته اوخری شهرینی مرکز اتخاذ ایلك بیله وارد خاطر اولدی .

ایشته برلین معاهده‌سی خلاف مأمول اوله‌رق بوصورتله طوسقالرله کغالرك بر مقصد مشترك اوغورنده اتحاد ایتملرینی انتاج ایلدیکی کبی مسلمانلر طرفندن تأسیس ایدیلان بو جمعیت اتحادیه‌یه بر مدت صکره شمالی آرناوودلق سکنه‌سندن قتولیکلر دخی التحاق ایتدیلر .

بو صوك نتیجه‌نك حصولنه اك زیاده غوسینه و پلاوانك قره‌طاغه ترکی حقنده‌کی مذاکرات سبیت ویرمشدر . مع مافیه نه بومذاکره ونه‌ده حدود یونانیه حقنده‌کی مذاکره بر درلو ایلری کیده‌مدی . آرناوود جمعیت اتحادیه‌سی غوسینه‌دن بین‌الملل تحدید حدود قومیسیوننه یازدیغی تهدید آمیز بر مکتوبده آرناوودلغك موافقتی اولمقسزین قره‌طاغه بر قاریش یر ترك ایدیله‌میه‌جکنی بیلدیردی .

١٨٧٩ آغستوسنده قره‌طاغ ذکر اولنان ایکی موقعك نقاط حدودیه حقنده برقرار ویرلمسنه انتظار ایدلمیه‌رك همان عثمانلیلر طرفندن تخلیه ایدلمسنی طلب ایتدی . باب عالی حوالیٔ مذکوره‌یی حقیقةً تخلیه ایتدی . واهالیٔ مسلمهٔ محلیه‌یه خطاباً برلین معاهده‌سی احکامنك اجراسنه مخالفت ایتملرینی ونتیجه‌سز برایش ایچون قان دوکمك احکام مقدسهٔ شرعیه‌جه ممنوع اولدیغنی مبین بر بیاننامه نشر ایتدی . بوندن بشقه باب عالی غوسینه وپلاوادن هجرت ایده‌جك اهالیٔ مسلمه‌یه ترلا ، تخم ویره‌جکنی واون سنه مدتله ویرکودن معاف طوته‌جغنی‌ده وعد ایتدی . یالکز برموجب

معاهده ترك اولنان یرلری عساکر عثمانیه ایله تکرار ضبط ایتدیروب قره طاغه تسلیم ایتمکدن امتناع ایلدی .

۸۷۹ - ۱۸۸۰ سنه لرینه تصادف ایدن موسم شتا اثناسنده قره طاغلیلرله آرناوودلر آره سنده قانلی مصادمه لر اولدی . بونك اوزرینه باب عالی اولا غوسینه وپلاوا یرینه قره طاغه قوچی قرایننا اراضیٔ جبلیه سنك ترکنی طلب ایتدی. صکرده دە منازع فیه اراضینك ایکی یه تفریقیله مسلمانلرك ساکن اولدقلری قسمنك ینه دولت علیه ده قالمسی فکرینی درمیان ایتدی. بوتقدیرجه قره طاغه زیم صویی ساحلنده برمقدار یر اصابت ایده جك ایدی . قره طاغ بوکا راضی اوله جق ایدی. فقط بالآخره غوسینه وپلاوا یرینه ، دها جنوبده قتولیك آرناوودلرك ساکن اولدیغی بریرك ترکی تنسیب ایدلمکله بوسفرده بوقراری قتولیکلر شدتله پروتستو ایتدیلر .

غرودا ، قله منتی ، حوتی ، شقره لی ، قوستراتی ودها سائر قتولیك قبائلی طرفندن کوندیلن مبعوثلر ٥ نیسان ۱۸۸۰ تاریخنده اشقودره ده آوستریا مجارستان ، انکلتره ، فرانسه ، ایتالیا وآلمانیا قونسلوسلرینه بربیاننامه تودیع ایتدیلر. بیاننامه نك مندرجاتی آرناوودلق اراضیسنك قره طاغه قارشی مدافعه سی ایچون کندی آره لرنده اتفاق واتحاد ایتدکلری وبرلین معاهده سنك احکامندن بشقه هیچ برقراری طانیمیه جقلری مرکزنده ایدی . یعنی اهالیسی یاری یاری یه صرب ومسلماندن عبارت اولان غوسینه وپلاوانك ترکنه اعتراض ایتمیور ، فقط آنك یرینه صرف قتولیك آرناوودلرك ساکن اولدیغی یرلرك ترکنه راضی اولمیورلردی . بوندن بشقه عصرلردنبری اباً عن جد انتقال ایدکلن عادات دینیه لرینی ترك ایدوب ده اسلاولغی قبول ایده میه جکلرینی واورتودوقس برملتك حاکمیتنی چکه میه جکلرینی ده شفاهاً سویلدیلر .

بونی متعاقب ۱۲ نیسانده دولت علیه ایله قره طاغ استانبولده برمموراندوم امضالدیلر . بونده غوسینه وپلاوانك دولت عثمانیه ده قالوب مقابلنده زیم نهری واشقودره کولی ساحلنده کائن وغرودا وحوتی نام قتولیك آرناوود قبیله لرینه عائد اراضینك قره طاغه ترکنی قرارلاشدیردیلر . دول معظمه دخی ۱۸ نیسان ۱۸۸۰ ده اشبو پروتوقولی امضا ایدرك مبادلهٔ مذکوره یه بیان موافقت ایلدیلر. فقط ذکر اولنان قبیله لرك بومبادله یه راضی اولمیه جقلرینی هیچ حسابه قاتمدیلر .

عساکر عثمانیه قره طاغه یکی ترك اولنان یرلری تخلیه ایدنجه قتولیك آرناوودلر بو یرلری بتون قوتلریله اشغال ومدافعه ایلدیلر . قره‌طاغلیلر بونلرك

یونان قرالی برنجی ژورژ

الندەکی سلاحلرك عثمانلی اسلحهٔ عسکریه‌سی اولدیغنی ادعا ایتمش ایسه‌ده بوادعا اوزمان باب عالی طرفندن تکذیب اولنمشدر .

۱۲ نیسانده دولت علیه ایله قره طاغ ارەسنده عقد اولنان مموراندومده

عساكر عثمانیه‌نك اون كون ایچنده كاملاً چكیله‌جكلری وحركتلرندن یكرمی درت ساعت اول كیفیتی پودغوریچه‌ده‌كی قره‌طاغ عسكری قوماندانلغنه اخبار ایلیه‌جكلری محرر ایدی . فقط اخبارنامه عساكر عثمانیه‌نك حركتندن یدی ساعت اول ورود ایتمكله قره‌طاغ عسكری كلوب یتشنجه‌یه قدر آرناوودلر عساكر عثمانیه‌نك تخلیه ایلدیكی مواقعی كاملاً اشغال ایلمش بولنیورلردی .

بونك اوزرینه دول ستّه ٢٥ نیسانده باب عالی‌یه مشترك برنوطه ویره‌رك ١٨ نیسان تاریخلی ائتلافنامه موجبنجه قره‌طاغه ترك اولنان وشمدی آرناوودلر طرفندن اشغال ایدیلن نقاطی دولت علیه‌نك یكیدن ضبط واشغال ایدرك قره‌طاغه تسلیم ایلمسنی تكلیف ایتدیلر . فقط قتولیك قبائلی هیئت متحده‌سی طرفندن دول ستّه‌نك اشقودره‌ده مقیم قونسولسلرینه، ریم صوبی كنارنده‌كی اراضینك قره‌طاغه ترك ایدلمامسی ایچون بر استدعا دها كوندردیلر . او آرالق برطرفدن‌ده قتولیك آرناوود قبائلندن الی سلاحطوتانلركاملاً اشقودره كولنك شمالنده (طوز) موقعنده‌طوپلانمش، بونلره میردیتالرله برچوق مسلمان آرناوودلر دخی‌التحاق ایدرك نیسان‌نهایتنده مقدارلری ١٠,٠٠٠ كشی‌یه بالغ اولدقدن ماعدا دبره، مناستر طرفلرندن دخی برچوق مسلمان آرناوودك دها ورودینه انتظار ایدلمكده بولنمش ایدی . فقط بونلرك اللرنده‌كی تفنكلر مكمل دكل ایدی .

قتولیك جمعیت اتحادیه‌سی بر آرالق یالكز اشقودره‌ده یومیه ٢,٠٠٠ كشی‌یه اكمك ویردیكی كبی طوزه‌ده ٦,٠٠٠ كشیلك مصر كوندردی . و ٦٠٠,٠٠٠ غروشلق برده اعانهٔ ملیه آچدی .

آرناوودلرك بوكون یارین قره‌طاغك تجاوز ایلمرینه انتظار ایدیلیوردی . قره‌طاغه یكی الحاق ایدلمش اولان پودغوریچه مسلمانلری دخی تهدید آمیز برطور آلمغه‌باشلامش‌ایدیلر. دولت‌علیه آرناوودجمعیتنك تداركات‌تجاوز كارانه‌سنه قارشی هیچ سسنی چیقارمیور ودولت علیه ایله قره طاغ آره‌سنده‌كی مبادله مقاوله‌سنه موافقت ایتمش اولان دول ستّهٔ خرستیانیه‌دخی ــ ٢٥ نیسان‌تاریخلی مشترك نوطه‌لرینی ٣ مایسده تأكید ایلمكله برابر ــ دولتی قتولیك آرناوودلر اوزرینه عسكر سوقنه مجبور ایلك ایستمیورلردی. بوندن طولایی اولجه برلین معاهده‌نامه‌سنك غوسینه وپلاوا حقنده‌كی موادینی غیر قابل اجرا كوره‌رك بروجه مشروح تعدیلنه موافقت ایلمش‌اولان دول‌معظمه تعدیلات مذكوره‌نك

دخی صلحاً اجراسی امکان خارجنده اولدیغنه قناعت حاصل ایتدکلرندن بوندن ده واز کچمکه قرار ویردیلر ویکی برچاره آرامغه باشلادیلر .

انکلتره مایس نهایتنده ، احوال محلیه‌یه هرکسدن زیاده وقوفی اولان اشقودره‌ده‌کی انکلیز و آوستریا قونسلوسلرینك غوسینه وپلاوا یرینه قره طاغه حدوددن نره‌لرك ترکی الك مناسب اوله‌جغنی مشترکاً تعیینه مأمور ایدلمسنی تکلیف ایتدی . آوستریا مجارستان بوکا موافقت ایتدی . قونسلوسلر همان برپلان یاپدیلر . بوپلان موجبنجه قره‌طاغه غوسینه وپلاوا یرینه و صکره‌کی قراره کوره غرودا وحوتی یرینه اشقودره کولی ساحلنده اوفق برتصحیح حدود ایله بویانا نهری منصبنه قدر اولان آدریاتیق دکزی ساحلی (برلین معاهده‌سنده بار ایچون وضع اولنان شرائط داخلنده اوله‌رق) ترك ایدیله‌جك ایدی. بوساحلده کائن (اولکون) لیمانی سکنه‌سی مسلمان وقتولیك آرناوودلردن عبارت اولمغله آرناوود جمعیت اتحادیه‌سی مسئله‌نك بوصورتله حلنه دخی راضی اوله‌مازدی . فقط بوراده‌کی آرناوودلر طاغلرده ساکن هم جنسلری کبی اولمدقدن بشقه اولکون لیماننه کرك دکزدن وکرکسه قره‌دن کیرمك ممکن ایدی . انکلتره همان بورانك قره‌طاغلیلره تسلیمی ایچون آوروپا دولتلری طرفندن دونماسوقی‌ده ممکن اوله‌جغنی دوشوندی. بوندن بشقه اساساً آرناوودلرك اصلاحات اداره اجراسیله جلب قلوبنه چالشلمق متصور ایدی .

بو یکی پروژه‌یه بتون دولتلر موافقت ایتدیلر. بعده پروژه قره‌طاغ طرفندن دخی قبول ایدلدی . ٢٦ حزیران ١٨٨٠ ده آلتی دولت سفراسی باب عالی‌یه متحدالمآل نوطه‌لر ویره‌رك یا بو یکی چارهٔ تسویه‌نك قبوانی ویاخود ١٨ نیسان تاریخلی قرارك همان موقع اجرایه وضعنی طلب ایلدیلر .

باب عالی حدود مسئله‌سنی قسماً تضمینات نقدیه ایله حل ایتمك فکرنده بولندیغندن برمدت قاچاماق یوللر آرادی. نهایت ١٥ حزیرانده دولتلرك متحدالمآل نوطه‌لرینه یکی برتکلیف ایله جواب ویردی . قره‌طاغ، اولکون قضاسنك یالکز برقسمنی ترك ایدییور ، فقط اهالیسی مسلمان اولان نفس شهری ویرمیوردی .

اوآرالق ١٢ تموزده قانیاده آرناوودلرله قره‌طاغلیلر آره‌سنده مصادمه باشلادی . مصادمه‌یه الك اول هانکی طرفك سببیت ویردیکی آکلاشیله‌مدی ایسه‌ده آیك نهایتنه قدر بو یولده برقاچ محاربه دها وقوعبولدی . بونك

اوزرینه باب عالی آرناق قره‌طاغ حدودینه عساکر منتظمه اعزامنه مجبوریت کوردی . فقط استانبولده‌کی سفرا ۲ اغستوسده باب عالی‌یه غایت مستعجل ومشترك بر نوطه دها ویره‌رك ۱۸ نیسان تاریخلی مقاوله احکامنك اوچ هفته‌یه قدر اجرا ایدلمسنی وبویله اوله‌مدیغی تقدیرده اولكون شهرینی جبراً ضبط ایتمسی ایچون قره‌طاغ پرنسنه معاونت اولنمسنی طلب ایتدیلر .

باب عالی نهایت بو ایکنجی شقی یعنی اولكونك قره‌طاغه تسلیمنی قبول ونقط ویریلن مهلتك تمدیدینی طلب ایتدی . دولت علیه غرودا قبیله‌سنه عائد اولان دنیوشی قریه‌سنی‌ده قره‌طاغه ویریله‌جك یرلردن استثنا ایتمکی آرزو ایدییوردی . بو آرزوبی آوستریا ـ مجارستان حکومتی‌ده التزام ایتمکله دول سائره دخی موافقت ایتدیلر . بو موافقتلرینی ۱۵ ایلول تاریخلی مشترك نوطه ایله باب عالی‌یه بیلدیردیلر . فقط غرودا اراضیسنك ترکی مقرر اولان اقسام سائره‌سنك بهمحال ترك ایدلمسی لازم اولدیغنی‌ده علاوه ایلدیلر .

او اثناده دول معظمه سفائن حربیه‌سندن مرکب بر فیلو راغوزه لیماننده طوپلاندی . سفرا دخی استانبولده بر عدم منفعت پروتوقولی امضا ایدرك برلین معاهده‌سنك اجرای احکامی مقصدیله تشبث اولنان حرکت اثناسنده منافع ذاتیه تأمیننه چالیشمیه‌جقلرینی بر برینه وعد وبیان ایلدیلر .

باب عالی برنمایش بحری اجراسی متصور اولدیغی خبر آلنجه اولكون لیمانی یالکز بعض شرائط داخلنده اوله‌رق ترك ایده‌جکنی و بو شرائطك برنجیسی دولتلرك نمایش بحری اجراسندن صورت قطعیه‌ده صرف نظر ایتملرندن عبارت اولدیغنی بیان ایتدی . دول معظمه بوكا ۲٦ ایلول تاریخلی مشترك نوطه ایله جواب رد ویردیلر . بونك اوزرینه عبدالحمید ایشی ۳ تشرین اوله قدر تسویه ایده‌بیله‌جکنی وعد ایتدی . دولتلر بومهلتی‌ده قبول ایتدیلر فقط تاریخ مذکور حلول ایدنجه خارجیه ناظری دول معظمه‌یه یکی بر نوطه دها کوندردی . بونده قره‌طاغ حدود مسئله‌سیله یونان ، ارمنی ، مالیه واصلاحات عمومیه مسئله‌لری‌هپ بربرینه قاریشدیریلوب بونلرك جمله‌سنك‌ده حل‌وتسویه‌سی دولتلرك نمایش بحری اجراسندن فراغت ایتملرینه تعلیق ایدیلیوردی .

نهایت انکلتره‌نك تشویقی اوزرینه دول معظمه دونمالری طرفندن ازمیرك اشغالی تذکر ایدلدیکی (بوكا آوستریا ـ مجارستان حکومتی اشتراك ایتمك ایستمیوردی) برصره‌ده باب عالی ۱۱ تشرین‌اول تاریخلی نوطه‌سنده اولكونك

قره‌طاغ، ترکنه موافقت ایلدیکنه وموقع مذکوری سکون وآسایشی اخلال ایتمدن ترك ایچون مأمورین محلیه‌یه همان اوامر لازمه اعطا ایده‌جکنه دائر جواب قطعی ویردی.

بونك اوزرینه دولت علیه ایله قره‌طاغ آره‌سنده اولکون لیماننك تسلیمی معامله‌سنه دائر عقد اوله‌جق مقاوله‌نامه‌نك مذاکره‌سنه باشلانیلدی. باب عالی اولکونی‌الکز ترك وتخلیه‌ایده‌جکنی وفقط کندی‌الیله‌قره‌طاغه‌تسلیم‌ایتمیه‌جکنی‌بیان وبومناسبتله منازع‌فیه اولان حدودك عینیله سائر‌مسائل‌متفرعه‌نك‌ده‌برلکده حل ایدلمسی آرزوسنی درمیان ایلدی. نهایت ۲۲ تشرین اولده اولکونك آلتی کون ظرفنده ترك وفراغ معامله‌سنك اجراسی ایچون مأمورین محلیه‌یه امر ویردی.

فقط تسلیم معامله‌سنك اجراسی اوقدر قولای دکل ایدی. چونکه قره‌طاغك تسلیمنی طلب ایلدیکی نقاطك کافه‌سی عساکر عثمانیه‌نك تحت اشغالنده بولنمیور ایدی. نقاط مذکوره‌دن آرناوودلرك تحت اشغالنده بولنان بعضلرینك قره‌طاغلیلر طرفندن حین اشغالنده بوایکیسی آره‌سنده بر محاربه وقوعی ملحوظ ایدی. بورالری اشغال ایچون عساکر عثمانیه‌نك کلکده اولدیغی خبر ویرلنجه آرناوود جمعیت اتحادیه‌سنك اولکون قومیته‌سی کندیلرینك کلن عسکرله محاربه ایده‌جکلرینی اشقودره‌ده‌کی قونسلوسلره بیلدیردیلر. عبدالحمید حالا آرناوودلر اوزرینه قورشون آتدیرمق ایستمیور ایدی ایسه‌ده بابعالی بودفعه اشی حقیقةً جدی طوتمش ایدی. درویش پاشایی والی وقوماندان نصب ایدرك تازه عسکرله کوندردی. پاشانك قوماندانسنده‌کی عسکر ۱۸ طابوره بالغ اولدی. آرناوودلر برچوق نقطه‌لرده عسکرك قره‌یه اخراجنه ممانعت ایتمش ایدیلر.

جمعیت اتحادیه‌نك اشقودره قومیته‌سی وقتولیك جمعیتی قومیته‌لری اولا اولکونك ترکنه مخالفت ایتمیه‌جکلرینی والی درویش پاشایه وعد ایتدیلر. فقط صکره دیکر آرناوود قومیته‌لرینك‌ده فکر ومطالعه‌لرینی استمزاج ایتمك ایچون فراغ وتسلیم معامله‌سنك شمدیلك تأخیرینی طلب ایلدیلر. درویش پاشا غایت شدتلی حرکت ایتمکله برابر برای مذاکره نزدینه دعوت ایلدیکی مسلمانلری کتیرتمکه ینه موفق اوله‌مدی. بونك اوزرینه اشقودرده‌ده ادارهٔ عرفیه اعلان

ایله اولکون لیماننک قره‌طاغ امارتنه ترك وفراغ ایدلمش اولدیغنی عمومه اعلان ایلدی .

٢٢ تشرین ثانیده اولکونه متوجهاً یوله چیقدی . بر تسلیم مقاوله‌نامه‌سی عقد ایلك اوزره قره‌طاغدن مرخصلر چاغیردی . موجوراده قارشیسنه چیقان بشیوز قدر آرناوود ایله محاربه‌دن وکندیسی طقوز شهید و اوتوز مجروح ویردکدن صکره ٢٣ تشرین ثانی ١٨٨٠ ده اولکونه کیردی . شهر اهالیسی هرطرفه تسلیم بایراقلری چکمشلردی . دول معظمه فیلوسی دخی لیمانده ایدی . ایکی کون صکره تسلیم مقاوله‌نامه‌سی عقد ایدیلوب ایرتسی کونده تسلیم معامله‌سی اجرا ایدلدی . ٢٧ تشرین ثانیده اولکون لیمانی قره‌طاغلیلر طرفندن اشغال ایدلمش ، حتی بونلر بوراده حسن قبول ایله کورمشلردی .

بونکله اصل مسئله ختام بولمش ایدی . شمدی یالکز یکی حدودك تعیینی مسئله‌سی قالمش ایدی . بویانا منصبیله اشقودره کولی آره‌سنده‌کی حدودك تحدیدی ایچون همان بر آوروپا قومیسیونی تشکل ایتدی . قومیسیون ١٨٨١ سنه‌سی کانون ثانی نهایتنده اکمال وظیفه ایلدی . کولك شمال شرقیسنده تحدید حدود پك اوقدر قولای اولمدی . بوراده حدود ١٨٨٤ سنه‌سنه قدر متنازع فیه قالمشدر .

* * *

حدود یونانیه مسئله‌سنك حلی ده قره‌طاغ مسئله‌سی قدر مشکل اولدیسه‌ده بوراده هیچ اولمزسه حرکات عسکریه اجراسنه میدان قالمدی . بدایتده دولت علیه ایله یونانستان طوغریدن طوغری‌یه و یالکز باشلرینه مذاکره ایتدیلر . ١٨٧٩ شباطنده باب عالی بر خط حدود تکلیف ایتدی . بوخط برلین قونغره‌سنك اون اوچنجی ضبطنامه‌سنده ذکر اولنان تصحیح حدوده توافق ایتمیوردی . یونانستان حدودی غایت اهمیتسز درجه‌ده توسیع ایدیلوب نارده وغلوص کورفزلرنده‌کی لیمانلر ، ینه دولت علیه‌یه قالیوردی . فی الحقیقه بزم ایچون جنوبی آرناوودلغه وتسالیایه کیده‌جك پره‌وزه وغلوص طریقلرندن بشقه اویریشلی یول یوق ایدی . آرناوودلر کرك یانیه‌یی ، کرك نارده و پره‌وزه‌یی قانلریله مدافعه ایده‌جکلرینی سویلیورلردی . طوغریدن طوغری‌یه ایکی آراده جریان ایدن مذاکرات منقطع اولدیغی جهتله یونانستان حکومتی ٩ مارت تاریخلی نوطه‌سیله دول معظمه‌نك مداخله وتوسطنه مراجعت ایتدی .

یونانستانك مراجعتی الك اول نظردقته آلان فرانسه حکومتی اولدی .

واستانبولده یکیدن مذاکراته باشلانیلمسنی تأمین وبومذاکرات اثناسنده یونان منافعنی محافظهٔ اجرای توسط ایدلمسی ایچون دول معظمه‌نك مشترك بر تشبث دیپلوماتیقیده بولنمسنی تکلیف ایتدی .

بو تکلیف قبول اولنوب استانبولده مذاکرات تکرار باشلادی .

مذاکرات شمدی مسئله‌نك اساسی حقنده جریان ایدییوردی . برلین معاهده‌سنده کوستریلن خط حدود مجبوری‌می ایدی . یوقسه بر آرزودن ، برتوصیه‌دنمی عبارت ایدی ؟ ایشته اول باول بونقطه‌نك حلی لازمکلیوردی . نهایت قالاماس ـ سالاماریا خطنك مذاکراته اساس اتخاذ ایدلمسی ، فقط خط مذکورك بالائتلاف قابل تعدیل عد اولنمسی قرارکیر اولدی . بتون قیش مذاکره‌لر ، تکلیفلر ومموراندوملرله کچدی .

فرانسه حکومتی ١٨٧٩ کانون اولنده یانیه‌نك دولت علیه‌یه ترکنی بوکا مقابل مچوه دخی داخل اولدیغی حالده همان تکمیل تسالیا قطعه‌سنك یونانستانه اعطاسنی تکلیف ایلدی . انکلتره حکومتی‌ده ١٨٨٠ سنه‌سی مارتنده تحدید حدود مسئله‌سنك دول ممضیه طرفندن تشکیل ایدیله‌جك بر قومیسیونه حواله‌سی یولنده برتکلیفده بولندی . تکلیف مذکور دول ممضیه طرفندن قبول ایدلدی ایسه‌ده باب عالی اهالینك هیجان وغلیانه کلمسندن اندیشه ایدرك اشبو قومیسیونك منازع فیه اولان حوالیده اجرای وظیفه ایلمسنه مساعده ایتمك یستمدی .

بونك اوزره دول ممضیه برسفرا قونفرانسی عقدینه قرار ویردیلر. قونفرنس ١٨٨٠ حزیرانده برلینده انعقاد ایتدی . اولا فرانسه اویله برخط حدود تکلیف ایتدی که بوتکلیف موجبنجه یانیه یونانستانه قالیور ویونانستان برلین قونغره‌سی ضبطنامه‌سنده مندرج اراضیدن فضله یر آلمش اولیوردی . اشبوخط حدود ٢٥ حزیرانده قونفرانس طرفندن اتفاق آرا ایله قبول اولندی . ودول ستهٔ معظمه ١٥ تموز ١٨٨٠ تاریخنده دولت علیه ایله یونانستانه برر مشترك نوطه ویره‌رك برلین‌قونفرانسنده قرارلاشدیریلن خط‌حدودی تبلیغ وطرفینی برلین معاهده‌سنك وآکا مربوط اولان ضبطنامه‌نك متننه موافق‌اوله‌رق اتفاق آرا ایله قبول ایدیلان اشبو خط حدودی قبوله دعوت ایلدیلر .

بوحدودی یونانستان قبول ایدی . فقط دولت علیه قبول ایتمدی. باب‌عالی یانیه ، مچوه ویکیشهری ترك ایده‌میه‌جکنی بیان‌ودولتلرك کندیسیله مذاکراته

دوام ایتملرینی استرحام ایلدی . دول معظمه بوطلبی رد ایتدیلر . یالکز یونانستانه ترك ایدیله‌جك اراضینك صورت تخلیه‌سنه متعلق معاملات حقنده

بلغار اهالیسنك اسلاملر علیهنه صورت قیامی

مذاکرده مهیا بولندقلرینی بیان ایلدیلر . فقط ایش ینه اونلرك دیدیکی کبی اولمدی .

باب عالی ٣ تشرین اول ١٨٨٠ تاریخلی نوطه ایله مذکور اوچ شهری یونانستانه ترك یدمیه‌جکنی بردها دولتلره بیلدیردی. مواقع مذکوره‌نك جنوب شرقیسندن کچمك اوزره دیکر برخط حدود تکلیف ایتدی. وبوخط داخلنده‌کی اراضی‌یی دولتلرك موافقتی حاصل اولدیغی تاریخدن اعتباراً یوز کون ایچنده یونانستانه ترك وتسلیم ایتمکی وعد ایلدی.

بونك اوزرینه انکلتره حکومتی دولت عثمانیه حقنده تدابیر جبریه اتخاذی فکرینی اورته‌یه قویدی ایسه‌ده آوستریا ـ مجارستان ایله دیکر برقاچ دولت

آوستریا ایمپراطوری فرانسوا ژوزف

بوکا رضا کوسترمدیلر. انکلتره‌نك درسعادت سفیری لورد (غوشن) آوستریا ـ مجارستان سفیرینه بومناسبتله شوسوزلری سویلمش ایدی: « بزایکیمزده ترکیانك محافظه‌سنی ایستیورز. سز بونك تدریجاً وکوزللکله معامله ایتمکله قابل حصول اولدیغنی ظن ایدییورسکز. بن ایسه تجددی واصلاح اداره‌سی ایچون اقتضا ایدن تدابیره ترکیایی مجبور ایتمك لازم کلدیکی فکرنده‌یم. ترکیا اسکی قفایی براقوب‌ده اداره‌سنی اصلاح ایتمینه‌جك اولورسه آز زمان صکره مطلقا انقراض بوله‌جق، تقسیمه اوغرایه‌جقدر. » سفیرك بوراده اصلاحات وتجدد تعبیرندن مقصدی دولت علیه‌نك برلین معاهده‌نامه‌سیله قبول ایلدیکی تعهدات ایدی.

هرنه ایسه، باب عالینك بالاده بیان اولنان ممانعت واصراری اوزرینه یونانستان حاضرلاندی و کندیسنه موعود یرلری جبراً آلمغه قالقشدی ایسه‌ده دولتلرك اخطاری اوزرینه اخلال آسایشه تصدی ایده‌مدی. دولت علیه یونانلیلرك برتجاوزینی دفعه وحدوددن کچمکه باشلامش اولان یونان چته‌لرینه مقابله بالمثله کفایت ایده‌جك قدر ذاتاً حاضرلانمش ایدی.

دولتلر حرکات حربیه‌یه میدان ویرمامسنی باب عالی‌یه‌ده توصیه ایتدیلر. بونك اوزرینه عبدالحمید برسفیرایله اثنای ملاقاتنده برلینده‌کی سفرا قونفرانسنك تعیین ایلدیکی حدودی قبول ایده‌میه‌جکنی فقط یونانستان ایله یکی بر حدود حقنده ائتلاف افکار حصولی ممکن اولورسه‌ بو حدود داخلنده قاله‌جق اراضی‌یی همان تخلیه ایتدیره‌جکنی سویلدی. بوسوز دولتلرك برقاچی آره‌سنده محرمانه مذاکراته میدان آچوب اولا فرانسه حکومتی کانون اولده تعیین حدود مسئله‌سنی برحکمه تودیع وحواله ایلمسی ایچون یونانستانك دولت علیه‌یی ارضا ایلمسنی تکلیف ایتدی.

باب عالی ١٥ کانون اول ١٨٨٠ تاریخلی بر نوطه ایله دول معظمه‌نك، یونانستانی تحدید حدود ایچون کندیسیله تکرار طوغریدن طوغری‌یه مذاکراته باشلامغه راضی ایتملری آرزوسنی اظهار ایلدی. و ١٤ کانون ثانی ١٨٨١ ده یونانستانك حرب تهدیداتنده بولنمسی اوزرینه دول معظمه‌نك درسعادت سفیرلرینك کندیسیله مذاکراته کیریشملرینی تکلیف ایتدی. یونانستانه تعرض ایتمیه‌جکنی وعد ایلدی.

بو اثناده دولتلر، فرانسه‌نك حکم پروژه‌سنی کندی آره‌لرنده صیقی صیقی‌یه مذاکره ایتمکده ایدیلر. دول معظمه برقاچ ماده‌دن مرکب بر ائتلافنامه ایله اشبو حکم اصولنی طرفینه شدیداً توصیه‌یه قرار ویردیلرسه‌ده بونلردن هیچ بری بو اصوله یناشمق بیله ایستمدی. بالخاصه، یونانستان حکم قرارینك کندیسی ایچون ١٨٨٠ تموزنده منعقد برلین قونفرانسنك قرارندن‌دها ضررلی اوله‌جغنی آکلایه‌رق تکلیف مذکوره شدتله اعتراض ایتدی. چونکه دول معظمه دولت علیه طرفندن کوکل خوشلغیله اجرا ایدیله‌جك بر حکم قراری اعطا ایتدیرمك فکرنده ایدیلر. فقط یونانلیلر برلین قونفرانسنك تنسیب ایلدیکی حدودی هیچ بروقت الده ایده‌میه‌جکلرینی وحرب ایدوب‌ده مغلوب اولدقلری تقدیرده توسیع حدود طلبی حقنی بیله کاملاً غائب ایده‌بیله‌جکلرینی هیچ

دوشونمديلر . ديكر جهتدن دولت عليه ايسه منازعفيه اولان اراضى اوزرنده كى حق تصرفنى آخره ترك وفراغ ايچون هيچ برسبب كورميوردى .

دول معظمه ينه دور ودراز مذاكراته باشلاديلر. نهايت باب عالينك ١٤ كانون ثانى ١٨٨١ تاريخلى نوطه سى موجبنجه استانبولده كى سفيرلرينه حدود يونانيه نك تصحيحى مسئله سى ايچون دولت عليه ايله مذاكره يه كيريشمك اوزره صلاحيت ويرديلر . سفرا ٨ مارتده دولت عليه مرخصلريله ايلك اجتماعى عقد ايتديلر . دها مذاكرات ابتدائيه اثناسنده دولتلردن بعضلرى يانيه نك بر قسمى يرينه يونانستانه كريد جزيره سنك تركنى تكليف ايتمك ايستديلر . او وقت انكلتره بوكا راضى دكل ايدى. بونى متعاقب بو تكليفى حكومت عثمانيه كنديسى درميان ايتدى . فقط كريدى ويردكدن صكره تساليا ويانيه دن هيچ بر ير ويرميه جكى ده سويلكله تكليف مذكور قبول اولنمدى. كريد مسلمانلرى آطه نك يونانستانه ترك ايديله جكنى خبر آلير آلماز طبيعى بونى شدتله پروتستو ايتديلر . سفرا ايله مذاكره يه مأمور اولان عثمانلى مرخصلرى الك زياده يانيه شهريله يانيه ولايتك قپوسى مثابه سنده اولان پره وزه ليمانى الدن چيقارمامق ايچون اصرار ايديورلردى .

نهايت مرخصلرمز پره وزه ، يانيه ، مچوو دولت عليه يه ، غلوص ، يكيشهر ، نارده يونانستانه قالمق اوزره تصحيح حدود اجراسنى تكليف ايتديلر . بو تكليف دول معظمه سفراسى طرفندن قبول ايدلدى . بونلر يالكز پره وزه قارشيسنده كائن (پونطه) نكده يونانه تركنى وپره وزه استحكاماتنك هدمنى علاوه ايلديلر . وترك اولنان محلرده ساكن مسلمانلرك مذهب واملاكنه طوقونلميه جغنك يونانستان طرفندن تأمين وتعهد اولنمسنى ده توصيه ايتديلر .

شو صورت حل ممكن مرتبه معقول اولوب يونانستانك ده ايشنه كليوردى چونكه تكميل تساليا حوضهٔ منبته سى ، يانيه نكده آرناوودن زياده روملرله مسكون وحدود طبيعيه ايله محدود قسمى كنديسنه قاليوردى .

فقط يونانليلر جنوبى آرناوودلغك قسم اعظمنك حق تصرفنى عادتا بمسنمش اولدقلرندن استانبولده ويريلن وبركمسه نك بوش بوغازلنى يوزندن وقتندن اول شايع اولان شو قرار يونانستانده پك فنا برتأثير حاصل ايتدى .

یونانستان حکومتی ، دولت عثمانیه‌نك آرزوسی تصلّب دیکلمدی ایسه‌ شمدی قرار قطعینك اعطاسندن اول کندی افاده‌سنك‌ده استماع اولنمسنی طلب ایتدی . ودول معظمه‌یه اعطا ایلدیکی برممور اندومده دوچار ایلدیکی معامله‌دن طولانی شکایت ایلدی . یونان قرالی پك مشکل بر وضعیته دوچار اولدی مفرط یونانلیلر دولت عثمانیه‌یه اعلان حرب ایدوب منازع فیه یرلرك حرباً ضبط اولنمسنی طلب ایدییور وبو محاربه‌ده انکلتره‌نك کندیلرینه ظهیر اوله‌جنی ذهابنده بولنیورلردی . اکر ترکلرله حرب ایدلمیه‌جك اولورسه‌ مملکتده اختلال چیقاره‌جقلرینی‌ده سویلیورلردی . حال بوکه حرب ایتمکده یونانستان ایچون هیچ بر امید موفقیت یوق ایدی .

دول معظمه بو ایشده بوقدر ایلری‌یه کیتدکدن صکره آرتق برده‌ا کری دونه‌مزلردی . برلین قونفره‌سنده اتخاذ اولنان غیر قابل اجرا قراره ۱۸۸۰ ده برلینده عقد اولنان قونفرانسك دولت عثمانیه حقنده مغایر عدالت وحرابسز غیر قابل اجرا قراری وبو قرارده شمدی مادةً ممکن مرتبه عادلانه وقابل اجرا اولمق مزیتنی جامع بولنمقله برابر یونانستانجه اعتراضی موجب بر قرار دها انضمام ایلمش ایدی . بناءً علیه دول معظمه‌نك آتنه سفیرلری ۷ نیسان ۱۸۸۱ ده حکومت یونانیه‌یه ویردکلری مشترك نوطه‌ده حکومت مذکوره‌یه درسعادتده اعطا اولنان بر وجه بالا اوچنجی قراری تبلیغ ایتدکلری صره‌ده اشبو مقررات جدیده‌نك برلین قونفرانسی مقراتنك یرینه قائم اولدیغنی ودول معظمه‌نك صلح ومسالمت عمومیه‌یی محافظه مقصدیله عموم آوروپا حکوماتی طرفندن تنسیب اولنان بوقرار قطعیده اصرار ایده‌جکنی‌ده علاوه ایلدیلر . نوطه‌نك نهایتنده ، اکر یونانستان بوصورت حلی قبول ایده‌جك اولورسه دولتلرك قرار مذکورك اجراسنه نظارت ایلیه‌جکلری دخی تأمین اولینوردی .

مقررات سابقه یونانستانه توصیه طرزنده تبلیغ اولنه کلدیکی حالده بودفعه‌کی نوطه‌ده قوللانیلان لسان شدید وقطعی یونان قرالنی نهایت قرار مذکوری قبوله مجبور ایدی . انکلتره هرنقدر بدایتده یونانستان طرفنی التزام ایتمش ایسه‌ده مذاکرات اثناسنده دول معظمه آره‌سنده شایان حیرت بر ائتلاف افکار حکمفرما اولمشدر .

یونان حکومتی دولتلره ۱۲ نیسانده بر نوطه‌ ایله جواب ویردی . بونده

واقعاتشکایات سابقه‌سنی ینه تکرار ایتدی ایسه‌ده یونانستانك کندینه ترك اولنان یرلری همان استملاك ایده‌جکنی ومسلمانلر حقنده طلب اولنان تأميناتی اعطا ایلیه‌جکنی‌ده وعد ایلدی . بونوطه‌سنده اراضیٔ مذکورەنك نه زمان تسلیم ایدیله‌جکنی‌ده صوریوردی . الك صکره یونانستان قرالیتی خارجنده قالان روملرك اصلاح احوالنی دول معظمه‌نك نصفت وعدالتنه ترك ایتدیکنی‌ده سویلیوردی .

بوصورتله یونانستان حکومتی استانبول مقرراتنی معوج بر شکلده اولمقله برابر ، ینه قبول ایتدی . آتنه‌ده‌کی سفرا ویردکلری جوابده فراغ وتسلیم معامله‌سیله بومعامله‌نك صورت اجراسی حقنده باب‌عالی‌ایله مذاکراته کیریشه‌جکلرینی بیان ایتدیلر . فقط برقاچی هنوزدولت متبوعه‌لرندن تعلیمات آلمامش اولدقلری جهتله یونانستانك یانیه‌ده‌قالان روملرحقنده‌کی‌طلبنه برجواب‌ویرمدیلر .

تسلیم معاملاتنی مذاکرەیه دعوتی متضمن مشترك نوطه دخی باب عالی‌یه ١٩ نیسانده ورود ایتدی . ٣ مایس ١٨٨١ ده باب عالی دعوت مذکورەیه اجابتله مرخصلرینی تعیین ایلدی .

بوصورتله مسئله اساسی اعتباریله حل ایدلمش ، فقط دها تمامش ایدی . اثنای مذاکراتده باب عالی یکی بر طاقم شرائط درمیان ایتدی ایسه‌ده دول سائره مرخصلری بونلری قبول ایتمدیلر . نهایت تنظیم اولنان مقاوله نامه عثمانلی و آوروپا مرخصلری طرفندن ٢٤ مایسده امضا ایدلدی .

بومقاوله نامه مندرجاتنك برایکیسی شونلردر : تعیین وقبول‌اولنان اساس دائره‌سنده حدودك تفصیلاً تحدیدی ایچون آلتی دولت معظمه مرخصلریله طرفین مرخصلرندن مرکب برقومیسیون تشکیلی ، قومیسیونك مقرراتنده اکثریت آرانك معتبر اولمسی ، مقاوله‌نامه‌نك معاملهٔ تصدیقیه‌سی اوچ هفته ظرفنده ختام بولدقدن صکره قومیسیونك برهفته ایچنده تشکیلی .

عینی زمانده عقد اولنان مقاولهٔ عسکریه‌ده دخی یونانستانه ترك اولنان اراضینك بالاده‌کی مقاوله‌نامه‌نك تاریخ تصدیقندن اعتباراً بش آی ظرفنده تخلیه‌سی وبوکا متعلق معاملات سائره مندرج ایدی .

یدی دولت آره‌سنده عقد اولنان مقاوله‌نامه‌ده پادشاه ایله یونانستان قرالی آره‌سنده‌ده عینی مآلده بر مقاوله‌نك عقدی لزومی محرر اولمغله یونانستان حکومتی بونك ایچون همان برمرخص تعیین ایلش ایسه‌ده عبدالحمید برآی‌قدر

تردد ایتدیکندن اشبو مقاوله‌نامه آنجق ۲ تموز ۱۸۸۱ ده وجوده کلمشدر .

٦ تموزده ناردە وایلرلده دخی تسالیا تخلیه ویونانستانه تسلیم ایدلدی . بوصورتله برلین عهدنامه‌سنك یونانستان حقنده‌کی ماده‌سنك حکمی اوچ سنه‌ده اجرا ایدیله بیلمش اولدی .

بومقاوله وائتلاف اوزرینه دولت عثمانیه تقریباً ۱۳,٤۰۰ کیلو مترو مربعی اراضی و ۲۹۰,۰۰۰ نفوس دها ضایع ایتدی . اکر برلین قونغره‌سنك حکمی اجرا ایدلمش اولسه‌یدی ضایعاتمز ۲٦۰۰ کیلو مترو قدر و ۱۸۸۰ برلین قونفرانسنك قراری قبول ایدلدیکی تقدیرده ۸,۰۰۰ کیلو مترو قدر فضله اوله‌جق ایدی . هیچ قان دوکمدن شوصورتله توسیع حدود یونانستان ایچون بیوك برکار دیمك ایدی . باب عالینك بومسئله‌ده کندینی دها بیوك بر ضرردن قورتارمق ایچون کوستردیکی غیرت ومهارت جداً شایان تقدیردر . ۱۸۷۸ سنه‌سندنبری سوروکلنوب طورمقده اولان شو قره‌طاغ ویونانستان حدودلری مسئله‌لری نتیجه‌پذیر اولنجه‌یه قدر آوروپا دیپلوماتلرینی‌ده برلین قونغره‌سندن دها زیاده یوردی .

حدود یونانیه حقنده استانبولده ویریلان قرارده ناردەنك یونانستانه ترکی آرناوود جمعیت اتحادیه‌سنه بر سنك تعرض تشکیل ایدییوردی . بوقرارك شیوعی اوزرینه شمالی آرناوودلق (کغا) قومیته‌لری ، جنوبی آرناوودلق (طوسقا) قومیته‌لرینه اراضئ مذکوره‌یی اشغال ایدرك یونانه ترکنه مانع اوللرینی و آرناوودلغه عائد مسائلی شمدی‌یه قدر عجزی ظاهر اولان باب عالینك الندن آلمق ایچون کندیلرینه معاونت ایتلرینی تبلیغ واخطار ایلدیلر .

باب عالی بونی خبر آلنجه ، آرناوود اتحادی حقنده آرتق تدابیر شدیده اتخاذی زمانی کلمش اولدیغنه حکم ایدرك اولجه اولکون مسئله‌سنی حل ایتمش اولان درویش پاشایی پرزرینه کوندردی . درویش‌پاشا فرزویك‌ده آرناوودلرله بر محاربه اجرا ایتدکدن صکره پرزرینه کیردی . جنوبی ووسطی آرناوودلق قومیته‌لری رؤساسنی توقیف ایتسی ایچونده یانیه والیسنه امر ویردی . بو امر اوزرینه والی یانیه ، آولونیه ، برات وپره‌وه‌زه اشرافنی یانیه چاغیروب کندیلرینی شمدی توقیف ایتدیروب چناق قلعه‌یه کوندرمك ایچون امر آلدیغنی تبلیغ ایلدی . اهالی بوتدبیردن منفعل اولدی ایسه‌ده ناردەنك تسلیمنه

آرتق ممانعت اولنمدی . آرناوودلقده آسایش آنجق ایکی سنه صکره تماماً تقرر ایلمش واوزمان طرف باب عالیدن عفو عمومی اعلان ایدلمشدر .

تونسك ضیاعی ومصرك اشغالی

ذکر اولنان اراضینك یونانستانه ترکی صره‌لرنده دولت عثمانیه بر ضیاع الیمه دها اوغرادی : تونس !

اسلاف عظامزك دور حمیدی‌یه بر یادکار فتوحاتی اولان بو مملکتك احوال تاریخیه‌سی شایان دقتدر . میلاددن ۱٤٦ سنه صکره قارتاجه‌نك تخریبنی متعاقب روما ایمپراطورلرینك بر ولایتی اولان بو قطعه، بالآخره اسپانیادن طرد اولنوب آفریقایه کچن واندالر طرفندن ضبط ایدلمش ، ۵۳۳ سنهٔ میلادیه‌سنده تکرار روما ایمپراطورلری اداره‌سنه کچمشدر . اسلامیتك ظهورینی متعاقب تشکل ایدن و عربستان ، سوریه ، مصروایرانی بربرینی متعاقب دائرهٔ استیلاسنه آله‌رق آز زمانده جبل الطارقه قدر توسیع دائرهٔ فتوحات ایلیان حکومت اسلامیه دورنده حسن بن نعمان طرفندن ضبط اولنمشدر . اوتاریخدن اعتباراً تونس شهری قیروان والیلری طرفندن منصوب بر امیرایله اداره اولنوردی . تونس امراسی نهایت کسب استقلال ایله هارون الرشید زماننده امیر ابراهیم بن اغلب طرفندن اغلبیه سلاله‌سی تأسیس ایدلمش وبو سلاله بر عصر قدر تونسده مستقلاً اجرای حکومت ایلمشدر . آندن صکره اوچ سلاله دها دکشمش ویدنجی عصر هجری ابتدالرنده تونس برحکومت جسیمه حالنی آلمشدر . اوزمان تونس حکومتی فاسه قدر امتداد ایدوب طلمسن ، سوتا شهرلری‌ده ضبط ایدلمش ، بون ، بوژی ، طرابلس ودها سائر بلاد تونس حکمدارینك تحت حاکمیتنه کیرمش ایدی .

سلطان سلیمان قانونی دورنده تونس حکمداری مولای حسنك ، تکمیل برادرلرینی قتل ایتدیرمسی اوزرینه اك کوچك برادری رشیدك او وقت جزائرده اجرای حکومت ایتمکده اولان باربار وس خیرالدین پاشا نزدینه التجا

ایتمسنی و بو دولت اسلامیه‌نك حالنی پادشاهه عرض ایتمك اوزره استانبوله کلمسنی متعاقب تونسك دولت عثمانیه‌یه الحاقی، بولنمسی ایمپراطور شارل حقنده‌کی تصورات شاهانه نقطهٔ نظرندن فوق‌العاده مهم اولدیغی نظر دقته آلنوب خیرالدین پاشایه استانبولدن قوای کافیه کوندرلمش و کندیسی تونسی استیلایه مأمور ایدلمشدر.

خیرالدین پاشا تونسی استیلا ایتدکدن صکره مولای حسنی طرد ایتمش، اوده شارل کن نزدینه التجا ایتمش ایدی. شارل کن بارباروسك توسیع نفوذ

قره طاغ پرنسی نیقولا

ایلمسندن قورقه‌رق بارسلوندن حرکت وبر اردو و بر دونما ایله بالذات غولطه لیمانی پیشکاهنه کله‌رك بش هفته محاصره‌دن صکره قلعه‌یی ضبط ایتدی. اسپانیوللر بورادن تونس شهری اوزرینه یورویوب اورایی‌ده ضبط ایتدیلر. شارل کن، مولای حسنی تکرار تخته اجلاس ایلدی. تونس طقوزنجی عصر هجریده جزائر والیسی اولوغ علی پاشا طرفندن ضبط ایدیلوب بر ایکی سنه صکره تکرار اسپانیوللر النه کچدی. نهایت سلطان سلیم ثانی تونسی تکرار ضمیمهٔ ممالك عثمانیه ایلمك اوزره سنان پاشا قوماندانده بر دونما ایله دهشتلی بر اردو کوندردی. عثمانلیلر غولطه‌یی محاصره وبش دفعه هجومدن صکره

ضبط ایتدیلر . اسپانیوللر تونس شهرینی مدافعه ایتمامشلردی . بوراسی‌ده بلا محاربه عثمانلیلر النه کچدی . او تاریخدن اعتباراً تونس تحت تابعیت عثمانیه‌ده بر امارت اولدی . تونس بکی استانبولده دیوان عالی طرفندن انتخاب اولنوردی .

اوتنجی عصر هجریده امیر علی بك امارتی کندی خانداننه وراثت طریقیله انتقال ایتدیرمکه موفق اولدی . ١٨٦٤ سنه‌سنده محمد صادق پاشانك امارتی زماننده تونسده بر اختلال ظهور ایتمکله عثمانلی ، فرانسز وانکلیز دونمالرینك

قره‌طاغ پرنسسی میلانا

معاونتی و تونس رئیس مدیرانی خزینه‌دار مصطفی پاشانك غیرتی سایه‌سنده ارباب قیام تسکین ایدلدی . او تاریخدن اعتباراً تونسده فرانسز نفوذی تزایده باشلامش ایدی .

فرانسزلرك ١٨٧٠ سفرنده پروسیالیلره مغلوب اولمسی اوزرینه مصطفی پاشانك دامادی اولوب آنك وفاتندن صکره تونس ریاست مدیرانه تعیین اولنان خیرالدین پاشا تونسی فرانسه نفوذندن قورتاروب تکرار دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتنه ادخاله موفق اولدی . ١٢٨٨ رجبنده صادر اولان فرمان همایون اوزرینه تونس امارتی دولت علیه‌نك طوغریدن طوغری‌یه

تحت تابعیتنده اولمق اوزره اداره‌سی محمد صادق پاشایه و اولادینه تودیع اولندی . بوفرمان موجبنجه تونس بکی پادشاهك مساعده‌سی اولمقسزین نه حرب ایده‌بیلیر ونه‌ده صلح عقد ایلیه‌بیلیردی . تونس اراضیسندن هیچ بر پارچه یرك آخره ترکنه‌ده مأذون دکل ایدی . حکومت عثمانیه بشقه بر دولت ایله حرب ایتدیکی تقدیرده بو حربه تونس عسکری دخی اشتراك ایده‌جك ایدی .

فرانسه حکومتی بوفرمانی طانیمق ایستمدیکی کبی محمد صادق پاشا دخی بالآخره فرمان مذکور حکمنه مطاوعت ایتمدی . دولت علیه‌نك روسیه ایله ایتدیکی محاربه‌ده خیرالدین پاشانك بونجه مساعیسنه رغماً حکومت متبوعه‌سنه امداد ایچون عسکر کوندرمکدن امتناع ایتدی . بوندن بشقه محاربهٔ مذکوره‌یه اشتراك طرفداری اولان خیرالدین پاشایی‌ده ریاست مدیراندن عزل ایلدی .

فرانسه‌دن صکره تونسده ایتالیا نفوذی کسب قوت ایتمکه باشلامش ایدی . بو صورتله فرانسه ـ پروسیا محاربه‌سندن صکره تونس قطعه‌سی بو ایکی دولت آره‌سنده عادتا متنازع فیه بر حالده ایدی . حتی پرنس بیسمارقك برلین قونغره‌سنده فرانسه ایله ایتالیا آره‌سنده بر اختلاف حاصل ایدرك بوندن بالاستفاده ایتالیایی آلمانیا ـ آوستریا اتفاقنه ادخال وبو صورتله اتفاق مثلثی تشکیل ایتمك فکریله تونسی بونلرك هر ایکیسنه‌ده آیری آیری وعد وتکلیف ایتمش اولدیغی مروی ایسه‌ده بو روایتك صحتی اثبات ایدیله‌مامشدر . شو راسی محققکه ایتالیا برلین قونغره‌سندن تهی دست چیقدیغندن وهله قومشوسی اولان آوستریا ـ مجارستان بوسنه ـ هرسکی اشغال ایتدیکی حالده کندیسنه بویغماده هیچ برشی اصابت ایتمدیکندن طولایی فوق العاده مغبر اولمش ایدی . اهالی ترانت وتریسته‌نك اشغالی ایچون متینغلر یاپدیغی کبی پارلمنتو کرسیٔ خطابتنده دخی « ایتالیانك انبساط واتساعی ایچون تونسدن بشقه آچیق قپو قالمامش اولدیغی » سویلنیوردی . فرانسه ایسه جزایرده تونسه هم جوار اولمسی سببیله وبو ایکی مملکتك تشکلات جغرافیه ووضعیت سیاسیه‌سی اعتباریله تونسده بشقه بردولتك یرلشمسنه مساعده ایده‌مزدی . انکلتره دخی بومسئله حقنده اتخاذ ایده‌جکی خط حرکتی دها برلین قونغره‌سی اثناسنده چیزمش وتونسك ایلریده ایجاب ایدرسه مناسبت همجواریسی حسبیله فرانسه طرفندن اشغالی مناسب کوره‌جکنی وکندیسنك بوبابده هیچ برحق درمیان ایتمیه‌جکنی بیان ایتمش ایدی . حتی بوسوزلرینك جدیتنی اثبات ایچون تونسده فرانسز

نفوذینك خصم اكبری اولان انكلیز قونسلوسی (وود) ی دخی عزل ایتدی.

ایتالیانلر بو حاللری حس ایدرك آرتق چابوق ایش كورمك زماننك كلدیكنی آكلادیلر. فقط بو استعجاللریله فرانسزلری‌ده تونسی اشغال ایچون كمال شدت وسرعتله حاضرلانمه‌یه مجبور ایتمكده اولدقلرینی آكلایه‌مدیلر. هرایكی جهت بومسئله‌نك سریعاً حلنه بروسیله آرامقده‌ایكن نهایت ١٨٨١ نیسياننده (قرومیر) قبائلنك جزائر حدودینی تجاوز ایتملری فرانسه ایچون نعم‌الوسیله اولدی. فرانسه ایچون مداخله‌یه وسیله اوله‌جق دها بعض مسائل یوق دكل‌ایدی. بومسائل ایتالیانك فرانسه نفوذینی‌محو ایچون یاپدیغی انتریقه‌لردن بشقه تونس قبائلی آره‌سنده آنارشی حكمفرما اولمسی. محمد صادق پاشایه عطف اولنان سوء اداره واسرافات یوزندن اك زیاده فرانسه ایله عقد ایدلمش اولان بیوك استقراضلرك تأدیه اولنمامسی، فرانسزلره بخش اولنان امتیازلرك طانمامسی، ایتالیا قونسلوسنك غوالطه‌دن تونسه قدر برشمندوفر امتیازی آلمسی وبوبابده فرانسه قونسلوسنك یاغدیردیغی اعتراضلره اصلا سمع اعتبار ایدلمامسی كبی شیلر ایدی.

نهایت جزائر حدودنده قرومیر قبائلی طرفندن وقوع بولان تجاوز قبائل مذكوره ایله فرانسز عساكری آره‌سنده عادتا محاربه‌یه منجر اولمقله فرانسه حكومتی آرتق مداخله‌یه قرار ویردی. اوزمان رئیس وكلا ژول فری، خارجیه ناظری (بارتلمی‌سنت ایلر) ایدی. جمعاً ٢٣,٠٠٠ كشی قوتنده اوچ فرقه عسكر جنرال فورژه‌مولك قوماندا سنده اوله‌رق جزائر طرفندن حدودی كچدی. (٢٤ نیسان ١٨٨١)

صادق پاشافرانسه قونسلوسی موسیو روستانه ویردیكی برنوطه‌ده فرانسز عساكرینك تونس طپراغنه تجاوزینی پروتستو ایدرك، عساكر مرقومه‌نك حدودی كچملری كندی حقوق حاكمیتنه، دول اجنبیه‌نك كندیسنه تودیع وامانت ایلدكاری منافعه، علی‌الخصوص دولت عثمانیه‌نك حقوق حكمرانیسنه تجاوز دیمك اولوب بوندن تولد ایده‌جك كافهٔ مسئولیتك فرانسه‌یه عائد اوله‌جغنی بیان ایلدی. صادق پاشا فرانسز عساكرینك مداخله‌سنه حاجت قالمدن قبائل غیر مطیعه‌یی تأدیب واسایشی اعاده ایچون اوزرلرینه ٣,٠٠٠ قدر تونس عساكر منتظمه‌سی‌ده سوق ایتمش ایسه‌ده فرانسه حكومتی تونس قبائل عاصیه‌سنی

جزائرك آسایشنی علی الدوام اخلال ایتمکده اولدقلری بیانیله بالذات تأدیبه قرار ویرمش ایدی .

فرانسه‌نك شو مداخله‌سنی باب عالی دخی شدتله پروتستو ایدوب علی الخصوص عبدالحمید اواثنانده مذاکره‌سی اجرا ایدلمکده اولان حدود یونانیه مسئله‌سنده آوروپانك توجهنی قازانمق ایچون همان طریق ائتلافی اختیار ایله سفرانك صوك تکلیفلرینی قبول ایتمش وعثمانلی دونماسنی هوبارت پاشا قوماندا‌سنده اوله‌رق تونس صولرینه اعزامه دخی حاضرلانمش ایسه‌ده فرانسه سفیری موسیو تیسونك اعتراضات وتهدیداتی اوزرینه بونیتدن پك چابوق واز کچمشدر . اواثناده انکلتره دولت عثمانیه‌ایله فرانسه ارا‌سنده برتوسط تکلیفنده بولندی . بونی‌ده فرانسه صورت نازکانه‌ده رد ایلدی .

جزائر حدودندن تونس اوزرینه اوچ قولدن سوق اولنان عسکر برطرفدن قبائل عاصیه‌یی تأدیب ایدرك ایلرولرکن فرانسزلر طولون لیماننده جنرال بره‌آر قوماندا‌سنده ۸,۰۰۰ عسکری دها کیزلیجه واپوره بیندیروب بیزرطه‌یه ایندیردیلر . بیزرطه شهر ولیمانی هیچ تفنك آتمه‌دن اشغال اولندی . بوصورتله فرانسز عسکری غربدن وجنوبدن تونس شهری اوزرینه طوغری یورودی .

جنرال بره‌آر ۱۲ مایسده تونس شهری جوارنده (منوبه) موقعنه مواصلتله فرانسه قونسلوسی موسیو روستانك امرینه مهیا بولندیغنی بیلدیردی . صادق پاشا فرانسزلرك تقربنی خبر آلدیغی زمان فرانسز عساکرینك تونسه دخولنی ومقر اداره‌یه قدر ورودینی اوچنجی دفعه اوله‌رق پروتستو ایتدی . عینی زمانده جنرالی ، طلبی وجهله ملاقاته قبول ایده‌جکنی‌ده بیلدیردی جنرال بره‌آر همان اوکونی موسیو روستان ایله برلکده ومعیتنده ایکی بلوك سواری عسکری اولدیغی حالده صادق پاشانك سراینه کیتدی . موسیو روستان فرانسز جنرالنی پاشایه تقدیم ایتدکدن صکره جنرال تونس امارتنك فرانسه ایله عقد ایتمسی مطلوب اولان معاهده‌نامه‌یی قرائت ایتدی .

صادق پاشا برکره هیئت مدیران ایله مشاوره ایتمك ایستدی . ایکی ساعت صکره جنرال بره‌آری تکرار یانه قبول ایدرك فرانسه‌نك شرائطنی قبول ایتمکده اولدیغنی بیان وبرصورتی بروجه آتی درج اولنان و موقعك اسمنه اضافتله باردو معاهده‌نامه‌سی دنیلن معاهده‌نامه‌نك زیرینه امضاسنی وضع ایلدی :

برنجى ماده — فرانسه جمهوريتى ايله تونس بكى حضرتلرى آره‌سنده اليوم موجود صلح ، دوستلق وتجارت معاهده‌لريله سائر بالجمله مقاوله‌لر احكامى كما كان مرعى ومعتبر اوله‌جقدر .

ايكنجى ماده — طرفين عاقدينجه مطلوب اولان مقصده وصول ايچون فرانسه حكومت جمهوريه‌سنك اتخاذ ايده‌جكى تدابيرك تطبيق واجراسنى تسهيله مدار اولمق اوزره تونس بكى حضرتلرى ، حدود وساحل بوينجه انتظام وآسايشك اعاده‌سنى تأمين ايچون مناسب كوريله‌جك نقاطك فرانسز عساكرى طرفندن اشغالنه موافقت ايدر . حكومت محليه‌نك محافظهٔ آسايشى تكفل ايده‌بيله‌جك بر حاله كلديكى فرانسز وتونس رجال عسكريه‌سى طرفندن مشتركاً تصديق ايدلديكى كون بو اشغاله ختام ويريله‌جكدر .

اوچنجى ماده — تونس بكى حضرتلرينك شخصى ويا سلاله‌سى وياخود مملكتلرينك حضور وآسايشى بر تهلكه‌يه معروض بولنديغى زمان كنديلرينه صورت متماديه‌ده ابراز معاونت ايلكى فرانسه حكومت جمهوريه‌سى تعهد ايدر.

دردنجى ماده — فرانسه حكومتى تونس حكومتى ايله مختلف آوروپا دولتلرى آره‌سنده الحالة هذه موجود معاهداتك اجراسنى تكفل ايلر.

بشنجى ماده — فرانسه حكومت جمهوريه‌سى طرفندن تونس بكى حضرتلرى نزدنده بر سفير بولنه‌جق وبو سفير اشبو معاهده‌نك اجراسنه نظارت وهر ايكى مملكته عائد امور ومصالح مشتركه ايچون فرانسه حكومتى ايله تونس حكومتى آره‌سنده اجراى وساطت ايده‌جكدر .

آلتنجى ماده — فرانسه‌نك ممالك اجنبيه‌ده‌كى مأمورين ديپلوماتيقيه‌سى ايله قونسلوسلرى تونس امارتيله تبعه‌سنك منافعنى حمايه‌يه مأمور اوله‌جقلردر. بوكا مقابل تونس بكى حضرتلرى دخى فرانسه حكومتنه معلومات ويرمدن واولجه آنك رضا وموافقتنى استحصال ايتمدن بين‌الملل بر ماهيتى حائز هيچ بر معاهده عقد ايلامكى تعهد ايلر .

يدنجى ماده — امارتك ديون عموميه تأدياتنى تأمين وداينلرك حقوقنى محافظه ايده‌جك صورتده تشكيلات ماليه‌سى اساسلرينى فرانسه حكومتى ايله تونس حكومتى ايلريده ائتلاف مشترك طريقيله قرارلاشديره‌جقدر .

سكزنجى ماده — حدودده وساحل بوينده مقيم قبائل غير مطيعه‌يه بر عسكرى ويركو طرح ايديله‌جك وبو ويركونك مقداريله تونس حكومتنك تـ

مسئولیتنده اوله‌رق صورت جبایتی بالآخره دیکر بر مقاوله‌نامه ایله تعیین اولنه‌جقدر .

طقوزنجی ماده — فرانسه حکومتنك جزائر مستملکاتنی اسلحه ومهمات حربیه قاچاقجیلغندن محافظه ایچون تونس حکومتی جربه آطه‌سیله غابس لیمانندن وتونسك سائر جنوب لیمانلرندن اسلحه و مهمات حربیه ادخالاتنی منع ایتمکی تعهد ایدر .

اونجی ماده — معاهدهٔ حاضره فرانسه جمهوریتنك تصدیقنه عرض اولنوب صورت مصدقه‌سی ممکن مرتبه آز برزمان صکره تونس بکی حضرتلرینه تودیع اولنه‌جقدر .

صادق پاشانك طلبی اوزرینه تونس شهری جوارینه قدر کلمش اولان فرانسز عسکری شهره کیرمیوب منوبه‌دن عودت و جدیده جهتنه عزیمت ایلدی . جنرال بره‌آر قوماندasında‌کی برلوا عسکر صادق پاشایی فرانسه‌نك تحت حمایه‌سنه کیرمکه مجبور ایتدیکی کبی دیکر طرفدن جزائر حدودندن تجاوز ایتمش اولان اوچ فرقه دخی صادق پاشانك برادری علی بك قوماندasında‌کی تونس عساکریله برلکده قبائل ناصیه‌یی بر قاچ هفته ایچنده دائرهٔ اطاعته ادخال ایله چکیلدی .

اوصرده روسیه محاربه‌سنده‌کی مغلوبیتدن طولایی ناسدن هندستانه قدر بتون عالم اسلام حال غلیانده ایدی . مصرده اعرابی وقعه‌سی ظهور ایتمش ، سودانده مهدی چیقمش ایدی . عبدالحمید مغلوبیت حربیه ایله آنی تعقیب ایدن شوسیاسی هزیمتلر اوزرینه عالم اسلام اوزرنده‌کی نفوذ خلافتی قورتارمق ایچون یالکز طرابلس غربه ۲۰,۰۰۰ عسکر چیقارمق وشهر مذکورك وسائط تدافعیه‌سنی تقویه ایتمکله اکتفا ایتدی .

فرانسه حکومتی تونسده آسایشی اعاده ایتدکدن صکره اشغال اردوسنك قسم اعظمنی کری آلمغه مجبور اولمش ایدی . عسکر چکیلیر چکیلمز یکیدن اغتشاشات باش کوسترمکله فرانسه تکرار تدارکاته لزوم کوردی . بحر سفید فیلوسی سفاکس بلده‌سنی طوپه طوتدی . قره‌یه چیقاریلان ۳,۰۰۰ عسکر شهر مذکوری ضبط ایتدی . صکره فیلو قوماندانی آمیرال غارنول سوس ، غابس لیمانلرینی وجربه آطه‌سنی‌ده اشغال ایلدی .

تونسه کوندریلان عسکرك مقداری ۳۵,۰۰۰ کشی‌یه ابلاغ ایدیله‌رك حرکات

اردوسنك قوماندا‌سى جنرال سوسيه‌يه توديع اولندى. بواردو اوچ قولدن مركز اغتشاش اولان قيروان شهرى اوزرينه يورويوب شهر مذكورى بلا مدافعه اشغال ايتدى. تونسك منتهاى جنوبنده على بن خليفه ايله سائر قبائل فرانسز عساكرينه مقاومتدن نوميد اوله‌رق طرابلس غرب ولايتنه التجا ايتديلرسه‌ده بونلرده صكره طرابلس قونسلوسى طرفندن اقناع ومملكتلرينه اعاده اولندى.

صادق پاشانك وفاتى اوزرينه تونس امارتى فرانسه ايله منعقد معاهده موجبنجه برادرى على بكه انتقال ايتدى. (٢٢ تشرين اول ١٨٨٢) اليوم تونسده بك نامنه فرانسه اجراى حكومت ايتمكده‌در. فرانسه حكومتى بكك، مملكتك حسن اداره‌سنه خلل ويره‌جك بر قرارينى بوزمق حقنى حائزدر. فرانسه سفيرى عينى زمانده تونس بكنك عادتا رئيس وكلاسيدر. هيئت وكلايه اورياست ايدر. هيئت مذكوره ايكى يرلى وايكى فرانسز ناظردن متشكلدر. يرليلردن برى رئيس وكلا عنوانى، ديكرى عدليه وقلم ناظرى وظيفه‌سنى حائزدر. فرانسزلردن برى (ره‌زيدان ژه‌نه‌رال) دينان فرانسه سفيرى اولوب تونسك مناسبات خارجيه‌سنى اداره وطوغريدن طوغرى‌يه فرانسه خارجيه نظارتى ايله مخابره ايدر. ديكرى فرانسه اشغال اردوسى قوماندانى اولوب حربيه نظارتنى ايفا ايدر. تونسك ديكر بيوك مأموريتلرى‌ده ماليه، نافعه، زراعت وتجارت، معارف، پوسته وتلغراف مديريتلرندن عبارتدر. بوراده فرانسه سفيرلكى وظيفه‌سنى موسيو روستاندن صكره، پول قامبون، ماسيقول، شارل روويه، ره‌نه‌ميلله، پيشون ايفا ايلمشلردر.

بونكله برابر دور حميديده سالنامهٔ رسمئ دولت مصر، بوسنه، قبرس، سيسام، بلغارستان وشرقى روم ايلى مياننده تونس امارتى‌ده دولت عثمانيه‌نك ايالات ممتازه‌سندن اوله‌رق كوستريردى. تونسك بو صورتله فرانسه حمايه‌سنه كيرمسندن دولت بر حرب وقوعى تقديرنده امداده يتشه‌جك اولان بر قاچ سفينهٔ حربيه ايله برقاچ بيك مسلمان عسكرندن محروم اولدى. فقط تونسك ضياعى انظاريار واغيارده حيثيت دولته يكى برضربه دها اوردى.

*
* *

بونى متعاقب حكومت عثمانيه‌نك مصرده‌كى موقعى‌ده بردرجه‌يه قدر تزلزله اوغرادى. فوق‌العاده اسرافى يوزندن مملكتك امور ماليه‌سنى صوك درجه دوچار تذبذب ايلمش وفرانسه وانكلتره ايله‌ده آراسى بوزولمش اولان

خدیو اسماعیل پاشا ۱۸۷۹ سنه‌سنده عزل ایدلمش ایدی . اسماعیل پاشا مصر والیسی اولدیغی زمان اوتوز اوچ یاشنده ایدی . فرانسه‌ده سن‌سیر مکتبنده تحصیل ایتمش، آوروپانك ترقیاتنه، معارف ومدنیت غربیه‌یه محب بر آدم ایدی . مصرك اداره‌سنی درعهده ایدر ایتمز ایلك ایشی آنتاریه‌لری وانحصار حصولنی لغو ایتمك ، اسارتی قالدیرمق اولدی . فقط اك بیوك ایشی، ابقای نامنه باعث اولان موفقیتی سویش قنالنك اكمالی اولدی . اسکی مصر حکمدارلرندن درت کشینك آرزوایدوب ده موفق اوله‌مدقلری بر امر عظیم اسماعیل پاشانك زمان اداره‌سنده

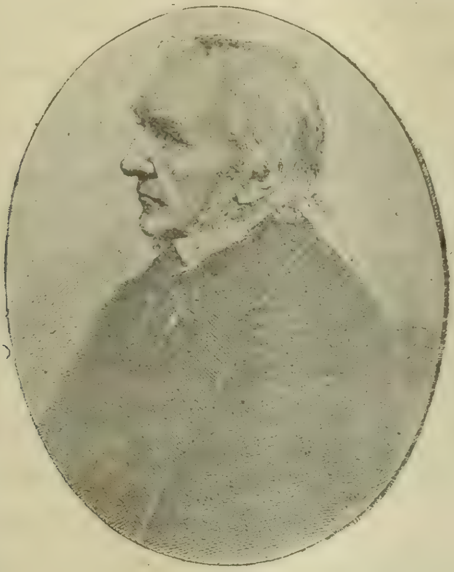

غلادستون

تیسرنمای حصول اولمش ، آسیا وآفریقایی بربرندن آیره‌رق ، بو صورتله درت قطعه‌یی یکدیگرینه یاقلاشدیرمشدر .

سویش قنالنك رسم کشادی کونی (۱٦ تشرین ثانی ۱۸٦۹) تاریخده امثالی نادر کونلردن بری ایدی. اسماعیل پاشا او کون اجرا اوله‌جق مراسم و شنلکلر ایچون کندی کیسه‌سندن یکرمی میلیون فرانق ویرمش ایدی. ایمپراطورلر، قراللر، پرنس و پرنسسلر علما ، شعرا ، آوروپانك بالجمله مشاهیری دعوت ایدلمش وقسما ده کلمشلردی . دول بحریه سفائن حربیه کوندرمش ، بونلردن دنیاده بردها مثلی کوروله‌میه‌جك صورتده مکمل بر دونما وجوده کلمش ایدی. دنیانك

هرطرفندن ، آوستراليا ، چیندن بیله مرخصلر کلمش ایدی .

اسماعيل پاشا تصور ایتدیکی اصلاحاتك اجراسی ایچون کلیتلی پاره‌یه محتاج ایدی بدایتده بو پاره‌یی تدارك ایچون هیچ صقندی چکمدی . مصرك ثروت

نوبار پاشا

ذاتیه‌سی اسماعیل پاشانك کیفنه صرف ایده‌جکی پاره‌یی تدارکه مساعد ایدی .

اسماعيل پاشا کندی ایستدیکی کبی اجرای حکومته حریص اولدیغندن مصر والیسنك حائز اولدیغی صلاحیت واستقلالیتی پادشاهه بر آز دها توسیع ایتدیرمك آرزوسنه دوشدی . ۱۸۶۶ سنه‌سنده دولتك مضایقهٔ مالیه‌سندن استفاده ایدرك مصرك سنوی ویرکوسنی طقوز میلیوندن اون میلیون فرانقه چیقاردی .

پادشاه بونی قبول ایدوب مقابلنده کندیسنه خدیو عنوانی وبو عنوانك بدردن اوغله انتقالی حقنی بخش ایتدی .

ایرتسی سنه صادر اولان یکی برفرمانده بین‌الملل برشکل وماهیتی حائز اولمامق اوزره خدیوه کمرك ، ضابطه ، ترانسیت وپوسته مقاوله‌لری عقدینه مأذونیت ویرلدی . فقط سویش قنالنك رسم کشادی ایچون آوروپا حکمدارلرینه کوندریلن دعوتنامه‌لرك واسطهٔ شاهانه ایله ارسال ایدلیوب طوغریدن طوغری‌یه طرف خدیویدن یازلمش اولمسی استانبولی کوجندیردی بونك اوزرینه اسماعیل پاشادن ۲۰۰,۰۰۰ تفنکك دولته تسلیمی ومصر اردوسنك ۳۰,۰۰۰ کشی‌یه تنزیلی وبودجه ایله خارجی استقراضلرك حکومت سنیه‌نك تصدیقنه عرض اولنمسی واشبو اوامرك مصرده علناً قرائت ایتدیرلمسی طلب اولندی . اسماعیل پاشا بدایةً بو امره مخالفت ایتمدی . مصرده هیچ کیمسه‌نك بیلمدیکی لسان ترکی اوزره یازلمش اولان فرمانی اوقوتمقده بر بأس کورمدی . فقط صکره رئیس نظاری نوبار پاشانك معاونتیله حکمدار متبوعنك حدتنی تسکینه چالشدی . ۱۸۷۳ ده ۱۷ میلیونه چیقارلمش اولان مصرویرکوسنی غایت منتظم تأدیه ایده‌جکنی وعد ایله دولتلرله خارجی استقراضلر وتجارت معاهده‌لری عقدینه ونهایت ایستدیکی قدر عسکر طوپلامغه مساعده آلدی . مصر عادتا برحکومت مستقله حالنی آلیوردی .

اسماعیل پاشانك پاره‌یه احتیاجی هیچ بتمیوردی . بدایت مأموریتنده کندیسنك تخصیصاتی سنوی ۴,۸۰۰ کیسه ایدی . اون سنه صکره احتیاجی بوپاره‌نك درت مثلنه اك نهایت اون ایکی مثلنه بالغ اولدی . یعنی مصر مالیه‌سی خدیوه سنوی ۶۰,۰۰۰ کیسه تخصیصات اعطا ایدردی . املاك خدیوی ۲۴,۰۰۰ هکتاردن ۴۰۰,۰۰۰ هکتاره بالغ اولدی . نیل دلتاسنده‌کی اراضیٔ خدیویده پاموق زرع ایدلمش ایدی .

خدیومصر علیایی قناللرله اسقا ایتدیروب دیکر زراعك صوسز قالدقلری تقدیرده نه یاپه‌جقلرینی هیچ دوشونمدی . بورایه شکر قامشلری دیکدیروب شکر فابریقه‌لری انشا ایتدیرمك اوزره فرانسه‌دن مهندسلر کتیرتدی . مصرك ۱۸۷۱ سنه‌سی محصولنك قیمتی ۱۸۷ میلیون فرانق اولوب بونك ثلثانی اسماعیل پاشانك کندی اراضیسنه اصابت ایتدی .

خدیو، مصرك ثروتنك بتمك توكنمك بیلمیه‌جكنی تخیل ایدرك عادتا بیك بر كیجه حكایه‌لرینی احیا ایتمك خلیاسنه دوشدی. قاهره شهرینه بر فرنك محله‌سی علاوه ایدیله‌رك بولوار، باغچه واوپرا یاپیلدی. سویش قنالنك رسم كشادی مناسبتیله اسماعیل پاشا (وردی) یه فراعنهٔ مصریه زماننه عائد بر موضوع اوزرینه بر اوپرا ترتیبنی سپارش ایتدی. بوصورتله (آیدا) اوپراسی وجوده كلدی. قاهره جوارنده تاریخی مودللر اوزرینه مشعشع سرایلر انشا ایتدیردی. اطرافنده پارقلر وجوده كتیردی. بونلری اك قیمتدار اشجار واك نادر حیوانات ایله تزیین ایتدی. بتون بوانشاآتی اداره واجرا ایدنلر غربلیلر اولوب بویوزدن كلیتلی پاره قازانیورلردی. یوكسك فیئاتلی متعهدلر، یوكسك معاشلی مأمورلرله مصرده‌كی اجنبیلرك مقداری كوندن كونه آرتیوردی.

خدیو پاره‌یی حسابنه باقمیه‌رق صرف ایتدكدن بشقه معمارلری، متعهدلری كندیسنی بردها آلداتیور، سرایلرك انشاآتنده اك اشاغی مالزمه قوللانمقله برابر بونلر ایچون اك یوكسك فیئاتلر طلب ایدییورلردی. خدیوك مأمورلری بو حیله‌نك فرقنه واروبده اعتراض ایده‌جك اولسه‌لر، قونسلوسلر كندی تبعه‌لرینك ادعاسنی ترویج ایتدیرمك ایچون ایشه مداخله ایدییورلردی.

ویركولر تزیید وبر قاچ مثلنه ابلاغ ایدلدی. مصرلیلر حد نظامی فوقنده پك چوق ویركو ویرییورلردی. خدیوه پاره لازم اولدقجه اهالی‌یه مراجعت اولنور، ویرمیانلر ضرب واشكنجه ایدیلیردی. ١٨٧١ ده اسماعیل پاشا ایله مشاورلری پاره چكمك ایچون یكی بر واسطه دها ایجاد ایتدیلر. آلتی سنه‌لك ویركویی زراع دفعةً ویررلرسه ویركونك مقدارینی یاری‌یاری‌یه تنزیل ایده‌جكلرینی وعد ایتدیلر.

بر مدتدبری خزینهٔ خدیوی پاره‌یی خارجی استقراضلرله تدارك ایتمكده ایدی. خدیو اعتبار مالیسنی بر مهارت فوق‌العاده ایله تأمین وتزیید ایتمش ایدی. غزته‌لر ایچون پك چوق پاره صرف ایدر، مشهور محررلری مصره دعوت ایدوب حكمدارلره یاقیشه‌جق صورتده اعزاز ایلردی. بونلرده خدیوك مهماننوازلغنی تصویر، اجراآتی ثنا ایدر وغربده خدیوك ثروتنك بیته‌جك توكنه‌جك كبی اولمدیغی فكرینی تعمیم ایلردی. اسماعیل پاشانك زمان

اداره‌سنده مصرك ديون خارجيه‌سى اوتوز مثلى تزايد ايتدى . ١٨٦٣ دن ١٨٦٧ يه قدر پارس ولوندره بانقه‌لرى ٥٦٧ ميليون فرانق اقراض ايتمش ايدى. ١٨٦٧ ده اسماعيل پاشا پارس سرگيسنده مكمل بر پاويون انشا ايتديردى . سرگى‌يى بالذات زيارت ايدرك برچوق پاره‌لر صرف ايتدى . ايرتسى سنه پارس بانقه‌سندن ٢٧٦ ميليون فرانق آلدى . ١٨٧٠ده پارسده سكزنجى دفعه اوله‌رق ١٧٦ ميليونلق براستقراض دها عقد ايتدى. بالاخره فرانسه‌نك پروسيايه‌ويرديكى تضمينات حربيه سببيله پارسده پاره بوله‌مايجه لوندره‌يه مراجعت ايتدى . ١٨٧٣ ده ٨٠٠ مليونى متجاوز بربيوك استقراض دها عقدينه قالقشدى . موفق اوله‌مدى . خيلى زماندنبرى وارداتك بشده دردى داينلره تخصيص ايدلمش ايدى حكومت ، تقسيطلرك وعده‌سى حلولنده قوپونلرى تأديه ايچون استقراضه مجبور اوليوردى بوقيصه وعده‌لى استقراضلرى‌ده خديو لاينقطع يوكسلك فائضلر ويره‌رك تجديد ايديوردى . ١٨٧٥ده نهايت بورجك فائضلرينى اوده‌يه‌جك پاره قالمدى . اووقت خديو سويش قنالنك متصرف اولديغى ١٧٦,٦٠٢ عدد اسهامنى فرانسه حكومتنه ١٠٠ ميليون فرانغه صاتمغه قالقشدى فرانسه قابينه‌سى قبول ايتمدى . بونى انكلتره حكومتى خبر آله‌رق مذكور اسهامى صاتون آلدى . اسماعيل پاشا بوپاره ايله ١٨٧٦ ده وعده‌سى حلول ايدن بورجلرى تأديه ايده بيلدى . فقط ايرتسى سنه تأدياتك اوچ آى تأخير ايدلمش اولديغى اعلان ايدلدى . مصر تعطيل تأديات ايتمش ايدى .

دولتلر ، فائضلرك تأديه‌سنه مقتضى مبالغى مصرك وارداتندن تحصيل ايتمك اوزره برفرانسز ، برايتاليان ، بر آوستريالى قوميسردن مركب اولمق اوزره برنوع افلاس سنديقه‌سى تشكيل ايتديلر . ايرتسى سنه بونلره برانكليز ، ١٨٨٥ ده برروس وبرآلمان دخى علاوه ايدلمشدر . قوميسرلرك بهرى سنوى ٧٥,٠٠٠ فرانق معاش آليردى .

ديونك برقسمنه مقابل املاك خديوى ترهين ايدلمش ايدى. بوديون توحيد ايدلدى . توحيد معامله‌سندن صكره مقدارى ٢,٢٩٧,٧٥٠,٠٠٠ فرانق ايدى. داينلره تخصيص اولنان واردات حكومت ١٤٦ ميليون فرانق ايدى . ١٤ ميليونده املاك خديوى وارداتندن مخصص ايدى. بومقدار مصرك واردات عموميه‌سنه نسبتله چوق اولديغى حالده فائض ورأس المال تأديه‌سنه كفايت ايتميوردى.

بونك اوزرینه دولتلر داینلری خشنود ایتمك ایچون مصر مالیه‌سنك اصلاحی چاره‌سنی دوشوندیلر. اوزمان مصرده‌اك زیاده نفوذ فرانسزلرالده‌ایدی. فقط انكلیزلردخی فرانسزلردن صكره مصرك اك بیوك داینلری ایدیلر. انكلتره حكومتی بوسببدن فرانسه ایله انكلتره‌نك مصرده سائرلرندن بشقه بر معامله‌ٔ ممتازه‌یه حقلی اولدیغی اساسنی قبول‌ایتدیردی. بودجه‌نك‌احضارینه ویركولرك تحصیلنه، محاسبهٔ عمومیه‌یه‌نظارت ایتمك اوزره برمفتش عمومی تعیننه خدیوك موافقتنی استحصال ایتدیلر.

بومفتشلر بودجه منابعنك نه‌واسطه ایله تزیید ایدیله بیله‌جكنی كندی باشلرینه كشف ایده‌میه‌جكلرینی بیان ایله بین‌الملل تدقیقات‌مالیه‌قومیسیونی‌نامیله برقومیسیون تشكیلنه‌لزوم كوستردیلر قومیسیون ایشه باشلایوب مأمورینك اون آلتی آیدن‌بری معاش آلمدقلرینی حربیه بودجه‌سنده درت میلیونك محل صرفی معلوم اولمدیغنی، هیچ برطرفده حساب ودفتر طوتیلمامش ویركولرك علی‌العمیا حد نظامیسی فوقنده تحصیل ایدلمش، خدیوك رسماً لغو ایلدیكی آنغاریه اصولنك الآن موجوداولوب‌سرایلر انشا آتنده اهالینك‌جبراً استخدام ایدلمكده بولنمش اولدیغنی آكلایه‌رق اداره‌نك كاملاً اصلاحنی طلب، خدیوك كندی تخصیصاتنی تنزیل ایتمسنی واملا كنك دیون عمومیه حسابنه مصادره اولنمسنی تكلیف ایتدی.

اسماعیل پاشا سوء اداره‌سنك عاقبت مؤسفه‌سنی كوره‌رك هرشیئه راضی اولدی. اصلاح اداره‌یه قرار ویرمش اولدیغنی اثبات ایچون ایكی آوروپالی مفتش عمومی‌یی نوبار پاشا قابینه‌سنه ادخال ایتدی. فرانسز موسیو بلینیه نافعه،انكلیز سیرریوه‌رس‌ویلسون مالیه ناظری اولدی. مراقبهٔ مالیه قالدیرلدی. تدقیقات مالیه قومیسیونی ایفای وظیفه‌ده دوام ایدییوردی.

یكی قابینه‌دیون‌غیر منتظمه ایله مأمورین معاشاتنی تأدیه ایچون پاره‌یه محتاج ایدی. پارس ولوندره‌ده‌كی روچیلدبانقه‌لرندن ۲۱٤,٦۲٥,۰۰۰ فراق استقراض ایتدی. هیئت نظاربوصورتله‌اك مبرم احتیاجك‌چاره‌سنی بولدقدن‌صكره تصرف ایله بودجه‌نك آچیغنی آزالتمق ایستدی. بویوزدنده دشمن قازاندی. اردونك موجودینی تنقیص ایدرك ۲,٥۰۰ یرلی ضابطی نصف معاشله آچیغه چیقاردی. ضابطان ومأمورین: « آوروپادن یكی كتیریلن مأمورلره‌سنوی ۷٥,۰۰۰فرانق

ویرمك ایچون بزم معاشمزی کسیورلر » دیه‌رك شکایت ایتدیلر . نهایت برابایرام کونی خلق آوروپالیلر علیهنه قیام ایتدی . ویلسون ایله بلینیه‌ری نظارتلرك برنده آبلوقه ایتدیلر . نوبار پاشانك آرابه‌سنی طاشه طوتدیلر .

بونك اوزرینه نوبار پاشا استعفاسنی ویردی، خدیو ، هیئت نظارمیانندەکی ایکی اجنبی‌یی‌ده استعفایه مجبور ایده بیله‌جکنی ظن ایتدیکندن بو نمایشك اوکنی آلمق ایسته‌مامش ایدی . فقط بونلرك ینه یرلرنده قالدقلرینی کورونجه معتبران مجلسنه‌یکی برمالیه قانونی تنظیم ایتدیردی. بوقانون مقررات سابقه‌نك کافه‌سنی فسخ وابطال ایدییوردی. بونی متعاقب فرانسز وانکلیز ناظرلری عزل ایدرك شریف پاشانك ریاستنده صرف یرلیلردن مرکب یکی برهیئت نظار تشکیل ایتدی . آلمانیانك اوك آیاق اولمسی اوزرینه دولتلر بونی پروتستو ایتدیلر . انکلتره وفرانسه ذات شاهانه‌دن اسماعیل پاشانك عزلنی طلب وبوطلبه دیکر دولتلرده التحاق ایلدیکندن اسماعیل پاشا ۲٦ حزیران ۱۸۷۹ ده مصر خدیویتندن عزل ایدلدی ، یرینه اوغلی توفیق پاشا کچدی .

اسماعیل پاشا خدیویتدن انفصالندن صکره مصرده طوره‌میوب طوغریجه ناپولی‌یه کیتدی. صکره تکمیل آوروپایی، بتون حکمدار سرایلرینی طولاشه‌رق خدیویتی تکرار الده ایتمك وبر مقدار پاره دها استقراض ایلمك ایچون چوق اوغراشدی ایسه‌ده موفق اوله‌مدی وقتیله مصرده مسافر ایتدیکی کمسه‌لر بیله یوزینه باقمدیلر. نهایت عبدالحمیده مراجعتله طلب عفوه‌قرار ویردی. عبدالحمید عفو ایتدکدن ماعدا بقیهٔ عمرینی مستریحانه کچیرمسی ایچون کندیسنه میرکونده برده ساحلخانه احسان ایلدی . اسماعیل پاشایه مصر حکومتك ویردیکی تقاعد معاشندن بشقه عبدالحمیده‌ده یوکسك برمعاش تخصیص ایتمش ایدی . فقط بورادە مصرده‌کی کبی اسرافه وسیله یوق ایدی . حین وفاتنده حفیدی خدیو مصر عباس حلمی پاشایه ینه ۷۰۰,۰۰۰ لیرا میراث براقدی .

اسماعیل پاشانك اوغلی وخلفی توفیق پاشا تعمیم معارفه خواهشکر وهرحالده حسن نیت صاحبی برذات ایدیسه‌ده طبعاً کوشـك اولدیغندن خدیو اولدقدن صکره انکلیز دیپلوماتلرینك النده بازیچه اولدی ، قالدی . آوروپالی مأمورلره ویریلن معاشات جسیمه‌یی تنقیح ویرلیلرده استحقاقلرینی اعطا ودفعةً کلیتلی ضابط ونفراتك آچیغه چیقارلمسندن فراغت ایدرك ، اسماعیل پاشانك زماننده

اوله‌رق مملكتى ترك ايتمكه باشلاديلر . انكليز مأمورلرى بر طرفدن اردوده اطاعتسزلكى تزييد ايده‌جك تدابير اتخاذنده دوام ايديورلردى . اوايكى قيامله رئيس صفتيله اشتراك ايدن ضابطلرك رتبه‌لرى ترفيع ايدلدى . اعرابى بك‌ده اووقت پاشا اولدى . قرق ايكى چركس ضابط كويا اعرابى پاشايه سوء قصد ايچون كندى آره‌لرنده اتفاق ايتمش اولمغله اتهام ايديله‌رك مؤبداً سودانه نفيه محكوم ايدلدى . بو مسئله اهالينك عدم ممنونيتنى بر قات‌دها تزييد ايتديكى كبى اعرابى پاشا طرفدارلرى آره‌سنده خديوه دهشتلى دشمنلر پيدا ايتدى .

اوزمان باب عالى مصر ايشلرنده حكومت متبوعه صفتيله شدتلى طاورانمغه قرار ويروب محكوم قرق ايكى ضابطك ايشنك كنديسنه توديع اولنمسنى طلب ومصره طرف دولتدن قريباً برقوميسر كوندريله‌جكنى اشعار ايلدى . دولت عليه‌نك فعلاً مداخله‌سى بالطبع انكلتره‌نك ايشنه كلميوردى . بوندن طولايى ايشى تسريع ايتمك لازمكليوردى . ١٠ مايس ١٨٨٢ ده هيئت نظار خديوك رأينى آلمقسزين معتبران مجلسنى اجتماعه دعوت ايتمش ايدى . فرانسه حكومتى انكلتره‌يه ، مصره مشتركاً سفائن حربيه اعزامنى تكليف ايتدى . كميلر كتدى . فقط انكلتره ، فرانسه‌يى ايشه قاريشديرمغى مناسب كورمديكندن بحران ظهورينى برمدت دها تأخيره قرارويردى . سيرماله فرانسز قونسلوسى آلوب خديوك يانته كتدى . ايكيسى برلكده خديوه نظار ايله باريشمسنى توصيه ايتديلر . خديو عزم وشدت صاحبى اولمديغندن بوتوصيه‌يى همان قبول ايتدى ، باريشدى .

انكلتره ، درت كون صكره فرانسه‌يه بروجه‌آتى بياناتده بولندى : « سفائن حربيه‌نك اسكندريه‌يه مواصلتندن صكره قره‌يه عسكر اخراجنه لزوم كوريليرسه فرانسز ويا انكليز عسكرلرى چيقارلميوب عثمانلى عساكرى اعزامنى طلب ايتمك انكلتره‌جه مناسب كورلمكده‌در » عينى زمانده بو ايشه دولت‌عثمانيه‌نك قاريشوب انكلتره‌نك پلانلرينى عقيم براقسنه مانع‌اولمق‌ايچون‌ده لورد غرانويل لونده‌ره‌ده‌كى عثمانلى‌سفيرينه « انكلتره حكومتنك فكرى مصرده ستاتوقويى محافظه ايتمكدر . دولت عليه عجله ايدوب‌ده بر تكليف درميان ايده‌جك وياخود كندى باشنه حركته قالقشه‌جق اولورسه ايشى وبلكه‌ده

بزم ترکیا حقنده‌کی حسن نیتمزی بوزمش اوله‌جقدر . انکلتره وفرانسه حکومتلری باب عالینك نه صورتله اولورسه اولسون مداخله‌دن اجتناب ایده‌جکنی امید ایدرلر .» دیيوردی .

۲۰ مایسده انکلیز وفرانسز فیلولری اسکندریه اوکنه کلدیلر . اعرابی پاشاده ساحل استحکاماتنی مدافعه حالنه قویمغه باشلادی . بش کون صکره انکلیز وفرانسز قومیسرلری خدیوه هیئت نظارتك عزلی طلبنی حاوی براولتیماتوم ویردیلر . هیئت مذکوره همان اوکون عزل اولندی . یالکز اعرابی پاشا حربیه نظارتنی براقیوب هیئت نظارتك عزلنه رغماً اردونك باش قوماندانلغنی کماکان کندی عهده‌سنده بولندیغنی اعلان ایلدی . عسکرلرك حال وطوری اودرجه تهدید آمیز ایدی که توفیق پاشا نهایت طیانه‌میه‌رق اعرابی پاشایی تکرار حربیه نظارتنه تعیین ایتدی .

اوزمان باب عالی شدتله مداخله‌یه قرار ویره‌رك درویش پاشایی قومیسر صفتیله مصره کوندردی . درویش پاشا ۸ حزیرانده اسکندریه‌یه مواصلت ایتدیسه‌ده اغتشاشی تسکین ایچون استعمال نفوذه وقت بوله‌مدی . انکلتره وفرانسه حکومتلری دونمانك اسکندریه‌یه صلحپرورانه ودوستانه بر نیت ایله کلمش اولدیغنی بیان وحکومت خدیویه‌یی اقناع ایتدیلرسه‌ده اهالی بوسوزه هیچ قانمدی . اسکندریه‌ده یرلیلرك اجانب علیهنده بعض سوء تصوراتده بولندیغنه دائر غریب غریب شایعه‌لر دوران ایدییوردی .

نصله اوله‌رق انکلیز قونسلوسی قوقسون انکلتره تبعه‌سنه هردرلو احتماله قارشی سلاح تدارك ایتملرینی توصیه ایلمش ایدی . انکلیز فیلوسندن قونسلوسخانه‌یه کیزلیجه سلاح وجبخانه طاشندی . کیفیت مکتوم طوتیلمقله برابر خبری پك چابوق شایع اوله‌رق یرلی اهالی آره‌سنده شدتلی بر غلیانی موجب اولدی . شهرك اوزرینه هر آن آتش ایتمکه مهیا کبی طوران سفینه‌لرده اهالی‌یی برقات دها تهییج ایدییوردی . اسکندریه یرلی اهالیسنك قسم اعظمی انکلترەنك شهری اشغال نیتنده بولندیغنه وانکلیز تبعه‌سنی‌ده بومقصدله تسلیح ایلمش اولدیغنه قانع ایدی . یرلیلر و آوروپالیلر آرتق هراحتماله قارشو مدافعهٔ نفس ایچون سلاح تدارکنده بربرینه رقابت ایدییورلردی .

اسکندریه اهالیسنك آشاغی صنفی وخصوصیله شهر مذکورده کثرتله مقیم بولنان مالطیزلر ، لوانتنلر ویونانلیلر ایچون بو هیجانلی دور نعم المطلوب

ایدی . اغتشاش ظهورندن ضرر دکل ، کار ایده بیلیرلردی . بونلرده سلاحلاندیلر .

برکون بر مالطیز ـ روایته نظراً انکلیز قونسلوسی قوقسونك اوشاغی ـ بر آرابه‌یه بینه‌رك میخانه میخانه طولاشمش ، نهایت کندی همشهریلرندن برینك طوتدیغی غازینوده اینوب اوطورمش ایدی . آرابه‌جی بر مدت صکره آرابه اجرتنی ایستمك اوزره ایچری‌یه کیردیکی زمان مالطیز زیل زورنا سرخوش اولدیغی حالده آرابه‌جی‌یه برغروش چیقاروب ویردی . آرابه‌جی بالطبع قبول ایتمینجه آره‌لرنده منازعه باشلادی . مالطیز همان بچاغنی چیقاروب مصرلی آرابه‌جی‌یی قارننددن یاره‌لادی . مجروح بی‌روح اوله‌رق یره دوشدی . آرابه‌جینك برقاچ آرقداشی واحبابی همان مالطیزك اوزرینه آتیلدیلر . بونلر عربده ایتمکده ایکن اوجوارده مقیم برقاچ یونانلی ایله میخانه‌جینك احبابلری‌ده ره‌وولورلر وبچاقلرله مسلح اولدقلری حالده چیقه کلوب راستکله سلاح آتمغه باشلادیلر . او محله‌ده مقیم مالطیزلرده پنجره‌لرینی وبالقونلرینك قپولرینی آچوب سوقاقده‌کی خلق اوزرینه آتش ایتدیلر . محاربه‌یه کتدکجه بیودی . مقاتله‌نك خبر وقوعی فرانسز وانکلیز فیلولرینه وقت وزمانیله خبر ویرلدیکی وبونلردن چیقاریله‌جق برایکی بلوك عسکر آسایشی سهولتله اعاده‌یه کافی اولدیغی حالده فیلولرده هیچ بر اثر فعالیت کورولمدی .

قاهره‌ده بولنان اعرابی پاشا وقعه‌یی تلغرافله خبر آلیر آلماز آسایشك همان اعاده‌سی ایچون کافهٔ وسائطه مراجعت اولنمسنی ینه تلغرافله موقع قوماندانانه امر ایتدی . قوهٔ عسکریه ایشه مداخله ایدنجه سکونت تامه عودت ایتدی . محاربه بر ایکی ساعت قدر دوام ایتمش ایدی .

او وقت بووقعه‌نك سبب ظهوری حقنده درلو درلو روایات دوران ایدییوردی . کرك آوروپا وکرکسه مصر حکومتی بووقایع مظلمه‌نك تنویر ماهیتی ومتهملرك آوروپالی اولسون ، یرلی اولسون محکمه‌یه تودیعی ایچون برقومیسیون تشکیلی آرزوسنی اظهار ایتدی . فقط انکلتره حکومتی ، ۱۱ حزیران وقایعی حقنده یاپیله‌جق تحقیقاته قطعیاً اشتراك ایتمامسی ایچون قونسلوسنه امر ویردی . طقوزی آوروپالی وطقوزی یرلی اولمق اوزره ۱۸ کشیدن مرکب اوله‌جق اولان بوقومیسیونك تشکلنی باب عالی وخدیویت دفعاتله طلب ایلدیلرسه‌ده

انکلیز و فرانسز قونسلوسلری بو تحقیقاته اشتراك ایتمه‌رك حقیقتك اظهارینه‌ده مانع اولدیلر .

قتالدن آز برمدت صکره خدیو توفیق پاشا ایله درویش پاشا اهالی‌یی تسکین ایچون اسکندریه‌یه کلدیلر . انکلیز قومیسری سیر ماله دخی بونلرك آرقه‌سنی براقمدی .

انکلیز فیلوسنك اجرا ایتمکده اولدیغی مانوره‌لر اسکندریه اهالیسنك قورقوسنی تسکینه مانع اولیوردی . حتی کمیلرك ساحله کتدکجه یاقلاشمقده وسوندا یاپمقده اولمسندن طولایی حکومت رسماً دخی شکایت ایتدی . اوزمان ساحل استحکاماتنك حکومت محلیه طرفندن مدافعه حالنه قونیلمسی هم پك طبیعی ، هم‌ده ایجاب حال وزمانه موافق ایدی .

او آرالق مصر مسئله‌سنك صورت حلنی مذاکره ایتمك اوزره دول معظمه طرفندن استانبولده برقونفرانس عقد ایدلمش ایدی . آلمانیا و آوستریانك مصر جنرال قونسلوسلری‌ده قونفرانس نتیجه‌سنه انتظاراً تأمین اسایش ایچون برمتارکه الده ایتمك اوزره خدیوی یکی بر هیئت نظار تشکیلنه شدتله اجبار ایتدیلر . راغب پاشایی رئیس نظار واعرابی پاشانی حربیه ناظری یاپمسنی توصیه ایتدیلر ودوشونمك ایچونده یکرمی درت ساعت مهلت ویردیلر . فرانسز وانکلیز قونسلوسلری بوایشه قاریشمامشلردی . خدیو تکلیف واقعی قبول ایتدی .

یکی هیئت نظارك تشکلندن صکره اجنبی قونسلوسلری آره‌سنده الك طوغری حرکت ایدن آلمان قونسلوسی خدیوه ، بویکی هیئته مظاهرت ایتمسنی بر دفعه‌دها شدیداً توصیه ایلدی . اواثناده سیرماله دیکر قونسلوسلرك اعتراضاتنه رغماً اسکندریه‌یی ترك ایدرك انکلیز سفائن حربیه‌سندن برینه کچدی . ومصرده وقوعه‌کله‌جك احوالدن خبردار اولدیغی ایچون بش کون صکره برپوسته واپورینه راکباً وندیکه کتدی . سیرماله‌نك عزیمتندن اوچ کون صکره اسکندریه قونسلوسی قوقسون ایله ویس قونسلوس وفرانسه قونسلوسی دخی مصر طوپراغنی ترك ایتدیلر .

ضابطه براغتشاش ظهورینه میدان ویرمامك ایچون تدابیر شدیده اتخاذ ایتدیکی کبی اعرابی پاشا دخی اجانبی ، یرلیلردن کندیلرینه هیچ برضرر کلمیه‌جکنه

دائر تأمین ایچون هیچ برفرصتی فوت ایتمیوردی . مثلا اعرابی پاشا حزیرانك اون سکزنجی کونی ایتالیان مکتبنك توزیع مکافات رسمنده حاضر بولنەرق بتون ابنای بشرك قارداش اولدقلرینه دائر بر نطق ایراد ایتدی وقاهره‌ده هیچ کمسه‌نك قیلنه‌بیله طوقونیله‌جغی حقنده تأمینات ویردی . بونکله برابر قونسلوسلر ، تبعه‌لرینه ینه ممکن اولدیغی قدر چابوق مصری ترك ایدوب کیتملرینی توصیه ایدییورلردی .

انکلتره‌نك اوزمان مصری محافظهٔ آسایش مقصدیله اشغاله مجبور اولمیوب اشغاله بهانه اوله‌جق وقایعی اوته‌دنبری احضار ایده‌کلمش اولدیغی دها برچوق وثائق ایله مثبت ایسه‌ده بوراده بونلرك جمله‌سنی تعداد ایتمك ممکن دکلدر . اوزمان دولت علیه‌نك‌ده پولتیقه‌سندن هیچ برشی آکلاشلمیوردی . نه‌یه قرار ویردیکنی کمسه بیله‌میوردی . ۲۵ حزیرانده عبدالحمید خدیوه برچوق پیرلانطه‌لردن مرکب قیمتدار بر هدیه کوندردی . اعرابی پاشایه‌ده برنجی مجیدی نشانی اعطا ایتدی . انکلتره سفیری لورد دوفرن خارجیه ناظرندن اعرابی پاشایه نشان ویرلمسنك سببنی صوردیغی زمان ناظر برکون اولوب بوتدبیرك درجهٔ اصابتی البته آکلاشیله‌جغنی بیان ایله مبهم برجواب ویردی . عینی کون انکلتره حکومتی مصرده ستاتوقونك هیچ بر وجهله تبدیلنی آرزو ایتمدیکنی برکره دها بیان ایتدی .

انکلیز فیلوسنك اسکندریه لیمانی پیشکاهنده اجرا ایلدیکی حرکات سببیله حکومت محلیه طرفندن ساحل استحکاماتنك مدافعه حالنه قونیلمغه باشلانمش اولدیغنی سویلمش ایدك آمیرال سه‌یمور بوحاضرلقلری کندی دونمانسنه قارشی برتهدید صورتنده تلقی ایدرك لوندره‌یه ومصر حکومتنه شکایتده بولندی . عبدالحمید اوزمان عملیات تحکیمیه‌دن واز کچیلمسنی امر ایتدی . خدیو عملیات مذکوره‌نك برتعمیردن عبارت اولوب تعطیل ایدلدیکنی رسماً تبلیغ ایلدی .

۲ تموزده قاهره‌ده قالان انکلتره قومیسر وکیلی (قارت ورایت) سفائن حربیهٔ اجنبیه‌ده کوریلن بعض حاضرلقلر اوزرینه اوجه ارادهٔ سنیه ایله تعطیل ایدلمش اولان عملیات استحکامیه‌یه تکرار دوام اولنمسی ضمننده پادشاهه براسترحامنامه تقدیمی کیفیتنك برکون اول مجلس نظارده مذاکره ایدلمش اولدیغنی لوندره‌یه اشعار ایتمکله ایرتسی کون آمیرال سه‌یموره آتیده‌کی امر ویرلدی :

« ليمانك مدخلنى سد ايچون واقع اوله‌جق هر بر تشبثى منع ايديكز اكر استحكاملرده يكيدن عملياته باشلانه‌جق ويكى طوپلر قونيله‌جق اولورسه بوكا مخالفت ايچون امر الماش اولديغكزى موقع قوماندانانه بيلديريكز وبو امركز درحال اجرا ايدلميه‌جك اولورسه اهالى يه ، قايقجيلره وسفائن حربيه‌يه معلومات اعطا ايتدكدن صكره استحكاملرى تخريب وبطاريه‌لرى اسكات ايديكز . بر حركت خصمانه‌يه، تشبث ايده‌جككز زمان فرانسز آميرالنى ده اشتراكه دعوت ايديكز . آميرال تكليفكزى رد ايدرسه سز حركاتكزى يينه تأخير ايتميكز »

موسيو قارت ورايت رئيس نظار راغب پاشانك يانه كيدوب آميرال سه‌يموردن الديغى معلوماتى تبليغ ايتدى راغب پاشا روايات شايعه‌نك اصلسز اولديغى وليمان مدخلنك سدى مسئله‌سنه كلنجه آميراللرك شبهه ايتدكارى كمسه‌لرى توقيف ايدوب كنديسنه كتيره‌جك اولورلرسه متهملرك درحال جزاى سزالرينى بوله‌جقلرى جوابنى ويردى . حكومت خديويه اسكندريه استحكاماتنك تقويه ايدلمكده اولديغى حقنده‌كى روايتى تكذيب ايچون النسدن كلنى ياپدى . فقط انكليز آميرالى استحكامات مذكوره‌ده عملياتك بردوام اولديغى بيانده اصرار ايديوردى .

بونك اوزرينه عبدالحميد خديوه بر تلغراف چكه‌رك عمليات استحكاميه تعطيل ايدلميه‌جك اولورسه بوندن طولايى خديو ايله نظارك مسئول طوتيله‌جقلرينى وعمليات مذكوره‌يه دوامك اسكندريه‌نك طوپه طوتيلمسنه سببيت ويره‌جكنى بيلديردى . ٦ تموزده آميرال سه‌يمور ، اسكندريه قوماندانانه كوندرديكى بر مكتوبده بر ايكى يكى طوپ وضع كى كندى فيلوسى عليهنده بعض حاضرلقلرده بولنلديغنى صورت رسميه‌ده استخبار ايلديكنى وبوعمليات شمدى تعطيل ايدلميه‌جك اولورسه استحكاملر اوزرينه آتش ايتمك وظيفه‌سى اقتضاسندن اولديغنى بيان ايتدى. قوماندان شوجوابى ويردى . : « بياناتكزك اساسسز اولديغنه، ليمان مدخلنك سدينه دائر ظهور ايدن وطوغرى اولمديغى سزجه‌ده تصديق اولنان روايت قبيلندن بولنديغنه سزى تأمين ايدر وحسيات انسانيتكارانه‌كزه مراجعت ايلرم »

ديكر طرفدن قونسلوسلر دخى حكومت محليه طرفندن ويريلن بونجه تأمينات آميرالى اقناعه كفايت ايتمديكى تقديرده كندى آره‌لرنده بر اجتماع عقد ايدرك حكومتى دها قطعى بياناتده بولنمغه دعوت ايتمك ايستديلر .

اليوم اسكندريه‌ده قالمش اولان وبوراده كليتلى املاكه صاحب بولنان اجانبك مراجعتى اوزرينه دول معظمه قونسولوسلرى آميرال (سه‌يمور)ه آتيده‌كى مكتوبى كوندرديلر :

« تبعه‌مزك منافع عظيمه‌سى سزك عمليات تحكيميه حقنده حكومت مصريه طرفندن ويريلن جوابى كافى كوروب كورمديككزى صورمغه‌بزى مجبور ايدييور.

اسكندريه محاربه‌سى

بوجواب سزجه غير كافى كورولديكى تقديرده بز تماميله موجب ممنونيتكز اوله‌جق صورتده تأمينات آلمغه قادر اولديغمزى‌ده ظن ايدييورز .

بناءً عليه بومسئله‌يه حل ايدلمش نظريله باقوب باقديغكزى وعكس تقديرده تبعه‌مزك بورادن عزيمتى ايچون نقدر مهلت ويره‌جككزى بزه تبليغ ايده‌جك اولورسه‌كز پك زياده منتدار اولورز . اسكندريه بومباردمانى هرنه صورتله اجرا ايديليرسه ايدلسون ، اهالئ خرستيانيه وحتى يرليلر ايچون مخاطرات

عظيمه‌يى و آوروپاليلرك متصرف اولدقلرى لايعد املاكك تخريبنى انتاج ايتمدن اجرا اولنه‌مز . حكومتكزدن آلديغكز امرى اجرا ايتمدن اول بزم شو ملاحظاتمزى كنديسنه لطفاً تبليغ ايده‌جك اولورسه‌كز پك زياده محظوظ قاله‌جغمزى عرض ايلرز . »

بونك اوزرينه آميرال سه‌يمور ، موقع قوماندانننك كوندرديكى جوابك تأمينات قطعيه‌يى حاوى اولمديغنى وبناءً عليه وظيفه‌سنى تماماً ايفا ايتمكده معذور بولنديغنى ولازم كلن مهلتى اعطا ايده‌جكنى بيلديردى .

باب عالى ايسه، بتون دول معظمه سفراسنه كونديرديكى بر نوطه‌ده وقوع حالى بالاده بيان ايلديكمز وجهله حكايه ايتدى .

٨ تموزده خارجيه ناظرى انكلتره سفارتخانه‌سنه كيدرك بو مسئله‌ده استعجال ايدلمامسنى لورد دوفرندن بر دها رجا ايتدى . سفير باشدن صاومه بر جواب ويردى . حكومت سنيه ايرتسى كون لوندره سفيرى معرفتيله انكلتره باش وكيله‌بر نوطه‌دها ويره‌رك وقايع اخيره‌يى تكرار تصوير ايلدكدن صكره ديديكه :

دون ، دولتلرك مصرده‌كى آژانلرى رئيس نظار راغب پاشانك نزدينه كله‌رك آميرال سه‌يمورك حالا اسكندريه ليمانتك تحكيم وتسليح ايدلمكده اولديغى اعتقادنده بولنديغنى وكنديلرينك مصر حكومتندن بو بابده تحريراً ايضاحات طلبنه قرار ويرمش اولدقلرينى بيان ايلمشلردر . مع مافيه آژانلر بالاخره بو قرارلرندن واز كچمش وراغب پاشا ، استحكاماتك ساحله يقين اولمسى حسبيله طوپلرى تعداد ايتمك قولاى اولديغنى وآميرال ايله قونسلوسلره بو تحقيقاتى اجرا ايچون مأذونيت ويريله‌جكنى ، اكر طوپلرك عددى تزييد ايدلمش ايسه آميرالك ادعاسنه اوزمان صحيح نظريله باقيله بيله‌جكنى و ياپيلان ايشك استحكاملرده‌كى طوپلرى تميزله‌مك ووقت وقت آتشسز تعليم ياپمقدن عبارت اولديغنى بيان ايلمشدر . انكليز فيلوسى قوماندانتك اشبو مدعيات مكرره‌سنك ومتعاقباً تبليغات تهديدكارانه‌سنك مصرده افكار اهالى اوزرينه سوء تأثير اجرا ايلمكده اولمسنه وعموماً آرزو اولنان مقصده وصول ايچون صرف ايدلن مساعى‌يى عقيم براقه‌جق ماهيتده بولنمسنه بناءً انكلتره حكومتك ، اشبو آميرالك افعال وحركاتنى سنجيدهٔ ميزان عقل وانصاف ايدنجه آنكده بزم كبى افعال مذكوره‌يى حكومتين بيننده موجود حب وموالات وحسن مناسبات ايله پك آز قابل توفيق بوله‌جغنه اميتز ، بناءً عليه خصوصات مذكوره‌يى لورد غرانويلك كمال

اهميتله نظر دقتی اوكنه وضع ايله آميرال سه‌يموره حكومت سنيه ايله سن جيمس قابينه‌سی بيننده موجود حسيات مسالمت وائتلافپرورانه‌يه دها موافق بر خط حركت تعقيب ايلمسی ضمننده تعليمات لازمه اعطا ايتديرمكزی رجا ايدرم .

حل بوكه عين كون لورد غرانويل آميرال سه‌يموردن شو تلغرافنامه‌يی آليوردی :

« شمدی‌سلسله طابيه‌سنه‌طوپلر قونيليور. يارين‌صباح اجنبی‌قونسلوسلرينه اخبار كيفيت ايدرك يكرمی درت ساعت صكره بوغاز طابيه‌لريله ليمانه حاكم بولنان طابيه‌لر بكا تسليم اولمدقلری تقديرده فعلياته باشلايه‌جغم . »

عينی زمانده آميرال ، اسكندريه موقع قوماندانننه‌ده آتيده‌كی مكتوبی كوندردی : « دون عيسالی ، فاروس وسلسله‌طابيه‌لرنده عمليات تحكيميه‌يه‌يكيدن ابتدار ايدلمش وبو عمليات آچيقدن آچيغه ، قوماندام آلتنده بولنان فيلوعليهنده اجرا ايدلمكده بولنمش‌اولديغندن رأس‌التين برزخنده وليمانك‌جنوب ساحلنده‌كی بطاريه‌لری اسلحه‌سی رفع ايدلمك اوزره يارين صباح طلوع شمسدن اول بكا تسليم ايتمديككز تقديرده شهر جاريننك آلتيسی تاريخلی مكتوبمده بيان ايلديكم تصوری اجرا ايلمك نيتنده اولديغمی اشعار ايله كسب شرف ايدرم . »

حكومت مصريه ، انكلتره‌نك مصری ضبط ايتمك فكرنده اولديغنی بيليوردی . ساحل استحكاماتی بالرضا تسليم ايتمك آميرالك ايشنی لزومندن زياده تسهيل ايتمك ديمك اوله‌جق ايدی . بوندن بشقه مصر حكومتی ، استحكاملری ايستسه بيله پادشاهك مساعده‌سی اولمدقجه خود بخود بر اجنبی دولته تسليم ايده‌مزدی . راغب پاشا آميرالك مكتوبندن‌خبردار اولور اولماز، درحال استانبوله تلغرافله بيان حال ايتدی .

انكلتره حكومتی‌ده او وقت اسكندريه‌يی طوپه طوتمق فكرنده بولنديغنی دول‌معظمه سفراسنه‌تبليغ وانكليز فيلوسننك‌مدافعهٔ‌مشروعه(!) حالنده‌بولنديغنی وبوندن بشقه هيچ بر سبب موجود اولمديغنی بيان ايتدی .

انكلتره حكومتی اوزمانه قدر درسعادت سفيری لورد دوفرن معرفتيله عبدالحميددن اعادهٔ آسايش ايچون مصره عسكر كوندرمسنی دفعاتله طلب ايتديرمش ايدی. حكومت سنيه‌بونلره بويله بر تدبيره كيريشمكه‌حاجت كورمديكی

وآسايشك وسائط صلحيه ايله عودت ايده‌جكنه اميد وار بولنديغى جوابنى ويرمش ايدى. لورد دوفرن بر كون صكره اسكندريه‌نك طوپه طوتيله‌جغنى حكومت سنيه‌يه اخبار ايلديكى كون دخى مصره عسكر كوندرلمسنى بر كره‌دها تكليف ايتدى. وقرار قطعينك ايرتسى صباح ساعت بشده كوندريله‌جكى جوابنى آلدى. موسيو فارت ورايت دخى بومباردمانك قوهٔ قريبه‌يه كلمش اولديغنى درويش پاشايه تبليغ وخديوك حياتندن كنديسنك مسئول طوتيله‌جغنى اشعار ايلدى. درويش پاشا شو جوابى ويردى:

« طول مدتدنبرى اسكندريه ليماننده لنكر انداز بولنان وشمدى‌يه قدر نيات صلحجويانه اظهار ايدن انكليز فيلوسنك دونبرى بر دنبره افكار خصمانه اظهارينه نه‌دن طولايى مجبوريت كورديكنى آكلامقده كوچلك چكدم. دولت عليه ايله انكلتره دولتى آره‌سنده‌كى مناسبات دوستانه بردوام اولوب مصر دخى دولت عليه‌نك بر ولايتى اولديغندن آميرال جنابلرى اتخاذ ايتديكى تدابيره سببيت ويرن شكاياتى اول باول بر صورت دوستانه‌ده تبليغ وبيان ايده‌بيليردى. او زمان شكايات مذكوره‌يى تحقيق ايله چاره‌سنى دوشونمك ممكن اولوردى. راغب پاشا حضرتلريله بحريه نظارتى مستشارى، هر نه صورتله اولورسه اولسون مناسبات حسنه‌يى اخلال ايده‌بيله‌جك بر حركتده بولنمق آرزوسنك حكومت مصريه‌نك اصلا وارد خاطرى اولمديغنى كرك سزه، كرك سه آميرال جنابلرينه اولجه تأميناً بيان ايتمشلردى.

نيات حسنه پرورده ايدن وتأمينات لازمه‌يى اعطا ايليان بر حكومتك بياناتنه، ايكى دوست حكومتك آره‌سنده‌كى مناسباتك تابع اولديغى اصول وقواعده مراجعت ايتمكسزين طوغريدن طوغرى‌يه حركات خصمانه ايله جواب ويرلديكى تقديرده مسئوليتك هانكى طرفه توجه ايتمك لازم كله‌جكى جاى سوألدر.

خديو حضرتلرينك محافظه‌سنى، يد اقتدارمزده بولنان كافهٔ وسائط ايله تأمين ايتمكلكمز ايچون وقوعبولان دعوتكزه كلنجه خديو توفيق پاشا حضرتلرينك شخصى ايله حكومتى آره‌سنده برفرق كورمك منطقه موافق اوله‌ميه‌جغى ومشاراليه حضرتلرينك الآن كندى شخصندن زياده اداره ايتمكده اولديغى مملكتك سلامت وسعادتنى تأمين ايله مشغول بولنمقده اولمسى پك طبيعى ايدوكنى بيانه مجبورم. »

موسيو فارت ورايت بونك اوزرينه درويش پاشايه « ويره‌جك جوابی اولمديغی » خبرينی كوندرمشدر. ١٠ تموزده باب عاليدن انكلتره حكومتنه ويريلن نوطه‌نك‌ده شو فقره‌سی ذكره شاياندر : « اسكندريه استحكاماتنده هيچ بر صورتله استحضاراتده بولنمديغنه دائر خديو حضرتلريله مشير درويش پاشانك كمافی‌السابق اك قطعی تأمينات ويرمكده اولدقلرينی بر دها تكراره مجبوريت كوريبورم. بناءً عليه انكلتره حكومتی بونك صحتنه امين اوله‌بيلير . وبوتقديرده انكليز فيلوسی قومندانی طرفندن برحركت خصمانه‌اجراسنی معذور كوستره‌جك هيچ بر سبب موجود اوله‌ميه‌جغنی بزم كبی اوده تقدير ايدر . بوندن بشقه

اسماعيليه قنالی آغزی

مصرده اليوم حكمفرمابولنان سكونت و آسايشه، مملكتك حسيات مسالمتپرورانه ومصادقتكارانه‌سنه قارشی بومباردمان كبی بر معاملهٔ شديده‌نك افكار عموميه اوزرنده حاصل ايده‌جكی تأثير فلاكت اشتمال نظر تأمله آلنيورمی ؟ انكلتره حكومتنك حسيات معدلتكارانه‌سی وايكی دولتی بر صورت مبروكه‌ده‌يكديكرينه ربط ايدن مناسبات وداديه ايله نسبت قبول ايتميان دهشتناك بر تجاوزك كافهٔ شدائد وفلاكتنه معروض قاله‌جق اولان بدبخت ، بی كناه بر خلقك دوچار اوله‌جغی اضطراباتك درجه‌سی تصور ايديليورمی؟... الخ

راغب پاشا رفاقتنده ماليه ناظری ايله خارجيه مستشاری اولديغی حالده ١٠ تموزده

انکلیز فیلوسنک و انکلتره مأمورلرینک آچیقدن آچیغه خصمانه اولان طور ومعامله‌لری حقنده ایضاحات طلب ایتمك اوزره آمیرالك نزدینه کتمش ایدی. اوزمان کندیسی آمیرال سه‌یمورك بومباردمان حقنده‌کی نوطه‌سنی هنوز آلمامش ایدی. بونوطه آمیرال ایله قونوشورکن کندیسنه تودیع ایدلدی. راغب پاشا، طبیعی مراجعتنك بر ثمره‌سنی کوره‌میه‌رك کمیدن مفارقت ایتدی. ایرتسی صباح ساعت یدیده آمیرال، کندینی مدافعه‌دن عاجز اولان شهرك اوزرینه آتش آچدی.

اوکیجه صدر اعظم عبدالرحمن پاشا عزل ایدیله‌رك یرینه سعید پاشا تعیین ایدلمش ایدی. باب عالی مصر مسئله‌سنه وسائط صلحیه ایله موجب ممنونیت برصورت حل بوله‌جغندن امین اولدیغی ایچون بومباردمانك تأخیرینی مصراً طلب ایتدی. بوطلبی دیکلنلمیه‌رك بومباردمانه باشلانجه لوندره‌یه تلغرافله بیان تأسف ایتدی وکافهٔ مسائل معلقه‌نك صلحاً تسویه‌سی قابل اولدیغنی بردفعه دها تأمین وبومباردمانه نهایت ویرلمسنی مصراً رجا ایلدی.

باب عالینك بورجاسنه‌ده احالهٔ سمع قبول ایدلمیه‌رك بومباردمان بتون کون و ایرتسی کون دوام ایتدی. طوپلر آمیرال سه‌یمورك وعدی وجهله یالکز استحکاملر اوزرینه دکل، شهرك قسم اعظمنه دخی آتیلیوردی. مصر بطاریه‌لری واقعا انکلیز سفائن حربیه‌سنك بومباردمانه مقابله ایتدیلرسه‌ده طوپلرك چوغی اسکی اولدیغندن بیوك برایش کوره‌مدیلر. بناءً علیه آمیرال سه‌یمور ایچه هوسنی آلنجه‌یه قدر آتشه دوام ایتدی.

۱۲ تموزده اعرابی پاشا بتون مصر قوای عسکریه‌سنی معیتنه آله‌رق اسکندریه‌یی ترك ایله قفرالدوار جوارنده برمستحکم اردوکاهه چکیلدی. بونك اوزرینه دها برکون اول اوجوارده ظهور ایتمش اولان بدویلرله برسوری یغماکر خلق شهره هجوم ایدرك بومباردماندن قورتیلمش اولان محله‌لری‌ده بونلر احراق وراست کلدکلری شیئی یغما ایتدیلر. سوقاقلرده مقاتله یکیدن باشلادی. اهالی قابل نقل برقاچ پارچه اشیاسنی آلوب کومه کومه شهری ترك ایتدیلر.

انکلیزلر یغماکرلر وقوندانجیلره قارشی اوچ کون هیچ برشی یاپمدیلر. نهایت بر آمریقا کمیسی سواریسی، مسئولیتی کندی اوزرینه آله‌رق قره‌یه بربلوك عسکر چیقارمقله اونلرده شهره عسکر کوندردیلر.

انکلیزلرك شو حرکتنك تاریخده امثالی نادر اولدیغی کبی بوقدر چیرکینی‌ده هیچ یوقدر. شوراسنی‌ده سویلیه‌لم که ویس آمیرال رتبه‌سنی حائز اولان سیر سه‌یمور «مصر سفری» اثناسنده کندینی مدافعه‌دن عاجز بر شهر معموری بلا سبب طوپه طوته‌رق خراب ایتدیکندن طولایی آمیراللغه ترفیع ایدلمش ولورد آلجستر عنوان اصالتنی‌ده احراز ایلمشدر.

بو سفرك تکمیل مصارفنی و بومباردمان یوزندن شهرك دوچار اولدیغی خساراتك تضميناتنی‌ده صکره ینه مصره ویردیلر. تضميناتك اعطاسی هیچ برقونتروله تابع اولمدیغندن اولجه اسکندریه‌ده اولدقجه مضایقه ایچنده یاشامقده اولان بر چوق آوروپالینك صکره‌دن بردنبره کسب رفاه و ثروت ایلدیکی کورولدی.

دولتلر مصر مسئله‌سنه حین مداخله‌لرنده استانبولده امضا ایتدکلری بر پروتوقولده کندیلرینك مصرده سائرلرندن بشقه بر منفعت ذاتیه استحصالنه چالشمیه‌جقلرینی بربرلرینه قارشی تعهد ایلمشلردی. بو پروتوقولده انکلتره‌نك دخی امضاسی واردی. حال بوکه انکلتره‌نك مصری اشغال ایدرك حکومت وادارهٔ مملکت اوزرنده اجرای نفوذ ایتمك، اشغال اردوسنك برقسم مصارفنی مصره حکومتنه اودتمك کبی منافع استحصال ایلمش اولدیغی غیر قابل انکاردر. انکلتره‌ده بومباردمانك برمدافعهٔ مشروعه‌دن ومقصدی استحکاملرده‌کی طوپلری چیقارتمقدن عبارت اولدیغنی بیان ایلمش ایکن صکره عسکرینی اسکندریه‌ده آدم عقللی یرلشدیردی.

باب عالی اسکندریه‌یه انکلیز عساکر بحریه‌سی چیقارلمسنی پروتستو ایدرك خدیو ایله درویش پاشانك شهر مذکورده تأمین آسایش ایچون تدابیر لازمه اتخاذیله مشغول اولدقلرینی بیان وعساکر مرقومه‌نك همان کری آلنمسنی طلب ایتدی. قونت بونوطه‌یه ویردیکی جوابده اسکندریه‌یه عسکر چیقارلمسی بر اشغال دائمی فکریله اولمیوب تأمین آسایش وانضباط مقصدینه مبتنی اولدیغنی وطرف پادشاهیدن دولتك وخدیوك نفوذینی محافظه ایچون هیچ برتشبث واقع اولمدیغی جهتله خدیوك مدافعه‌سی ایچون عساکر مرقومه‌نك وجودینه لزوم درکار بولندیغنی واعرابی پاشانك یکیدن برطور تهدید آلمش اولدیغی شایع اولمسنه بناءً اسکندریه‌یه برمقدار عسکر دها چیقارمسی ایچون آمیراله امرویرلدیکنی بیلدیردی،

او آرالق انكلتره‌دن مصره متوجهاً ١٥,٠٠٠ كشیلك براردو یوله چیقارلمش ایدی . بو صره‌لرده باب عالی دخی قوهٔ عسكریه اعزامی نیتنده بولندیغنی اشعار ایتمش اولدیغندن انكلتره كندی اردوسنك سوقنی تعجیل ایلمش ایدی . انكلتره، اوته‌دنبری كندی مقصد حقیقیسنی ستر ایدوب مصرده اعادهٔ آسایشه مملكتك متبوع حقیقیسی اولان دولت علیه ایله برلكده چالشیور كبی كورونمك ایچون عساكر عثمانیه اعزامنی دفعاتله تكلیف ایلمش ایكن باب عالینك نهایت بوكا قرار قطعی ویرمش اولدیغی خبر آلنجه بو قراردن هیچ ممنون اولمدی .

اعرابی پاشانك تسلیمی

سفیر لورد دوفرن بردنبره ، اعرابی پاشانك عاصی اولدیغنه دائر طرف پادشاهیدن مصر اهالیسنه خطاباً بربیاننامه نشر ایدلمدكچه انكلتره‌نك مصره عساكر عثمانیه اخراجنه مساعده ایتمیه‌جكنی تبلیغ وافاده ایلدی . براجنبینك، بویله صاحب‌مشروعی طرفندن مصره عسكر اخراجنه ممانعته قالقشمسی اوزمان عبدالحمیده بیله آغیر كلدی . بیاننامه‌یی عسكرك عزیمتندن صكره نشر ایده‌جكی جوابنی ویردی . انكلتره ادعاسنده اصرارایله فضله اوله‌رق عساكر عثمانیه‌نك قره‌یه اخراجندن اول كندیسیله برمقاولهٔ عسكریه امضا ایدلمسنی وبونده عساكر عثمانیه‌نك حدود حركاتنك تحدید اولنمسنی طلب ایتدی .

خلاصه اوزون اوزادى‌يه مذا كراتدن صكره باب‌عالى اعرابى پاشا عليهنده بربياننامه نشر ايتدى . بوبياننامه‌دن ٣٠,٠٠٠ نسخه طبع وتوزيع ايدلدى . اميرالمؤمنين بوبياننامه‌سنده بتون مسلمانلره خطاباً كنديسنه صداقتى امر ايدييور وطرف خلافتدن اعرابى پاشا عليهنده اتخاذ اولنه‌جق تدابيره اشتراكلرينى طلب ايدييوردى . احتمالكه انكلتره‌نك مقصدى‌ده بوندن عبارت ايدى . زيرا بوبياننامه آنك النده اعرابى پاشايه قارشى قوتلى برسلاح ايدى.

انكليز اردوسى مصره مواصلت ايدوب جنرال وولسله‌ى قوماندا سنده اجراى حركاته باشلادقدن صكره مقاوله‌ٔ عسكريه دخى اكمال ايدلدى . لورد دوفرن بومقاوله‌نك عقدندن اول مصره عساكرعثمانيه‌ٔاخراجنى انكليز فيلوسنك منع ايده‌جكنى و انكليز اردوسى مصر طوپراغنده عثمانلى اردوسنه تصادف ايده‌جك اولورسه دشمن معامله‌سى ايده‌جكنى سويليوردى. نهايت كوچ حال ايله قلمه آلنه‌بيلن بو مقاوله نامه‌نك دردنجى ماده‌سنده « حكومت سنيه‌يى مصره عسكر اعزامنه مجبور ايدن

اعرابى پاشا

اسباب زائل اولور اولمز هرايكى اردوممكلتى عين زمانده ترك ايده‌جكلردر . » دينليوردى .

اشبو مقاوله نامه‌يه وضع امضا ايتمسى ايچون لورد دوفرن دفعاتله سرايه دعوت ايدلدى ايسه‌ده كتمدى . مصرده انكليز اردوسى طرفندن بر حركت قطعيه اجرا ايديله‌جكنى بيليوردى . قاهره‌نك ضبطى خبرى كلير كلمز آرتق بومقاوله نامه‌يه حاجت قالمديغنى ومصره عساكر عثمانيه اعزامنه آرتق لزوم اولمديغنى ، انكلتره‌نك بوكا راضى اولميه‌جغنى افاده ايتدى .

كوريليوركه مصرك اشغالنده دولت عليه‌نك بر قباحتى يوقدر . دولت انكليز مأمورلرى طرفندن بالالتزام اخلال ايديلن آسايشى اعاده ايچون هرنه زمان‌عسكر اعزامنه قالقشدى ايسه انكلتره بوكا مانع اولمش ، صكره‌ده بتون قباحتى دولت عليه‌نك مصره عسكر اعزامنه وقت وزمانيله قرار ويرمامش

اولمسنه عطف واسناد ایلشدر. انکلیزلرك مصرده‌کی حرکات عسکریه‌سنه کلنجه: انکلیز اردوسی «عصات» ی تأدیب ایچون پیدرپی اسکندریه‌دن طوپلانمقده، آمیرال سه‌یمور اسماعیلیه پیشکاهنه کیدرك اوراده وسیلهٔ مداخله بولمق اوزره یرلیلری تحریك واغضاب ایله مشغول اولمقده ایدی. اسکندریه بومباردماننده‌ن صکره کندیسنی مصر اردوسی باش قوماندانی وپادشاهك وکیلی اعلان ایلمش اولان اعرابی پاشا ایلولده (تل الکبیر) ده مستحکم براردوکاهده بولنمقده ایدی. انکلیز اردوسی مذکور اردوکاهه توجه ایدرك ۱۳ ایلولده مصر اردوسنده بولنان بر خائنك دلالتیله اوراسنی ضبط ایتدی. ایرتسی کونده قاهره‌یی اشغال ایلدی. جنرال وولسه‌یك تل الکبیره تعرضی فناً بیوك برتدبیرسزلك اولوب انکلتره‌ده بیله شدتله مؤاخذه ایدلمشدر. آنجق موقع مذکورك ضبطی دیدیکمز کبی برحرکت عسکریه نتیجه‌سی اولمیوب وطنی پاره مقابلنده انکلتره‌یه صاتان برضابطك اثر خیانتیدر. مصرلیلر بوتپه‌یه اوزماندنبری تل البخشش یعنی رشوت تپه‌سی تسمیه ایتمکده‌درلر.

قیام اثناسنده قاهره‌ده قالمش اولان آوروپالیلره هیچ برضرر کلمامشدر. مصر حکومتی بونلره ارباب احتیاجك اعاشه‌سی ایچون یومیه ۳۰۰ کشیلك معینات ویردیکی کبی اجنبی خسته‌خانه‌سنده‌کی فرانسز سورلره‌ده مصرف اوله‌رق بش بیك فرانقدن زیاده برپاره ویردی. مصرده‌کی قیامك برتعصب دینی اثری اولمدیغنی بوده اثبات ایدر.

اعرابی پاشا ایله رفقاسی اسیر ایدلدکدن صکره دیوان حربجه بالمحاکمه عاصی صفتیله اعدامه محکوم ایدلدیلر. مع‌مافیه انکلتره بونلری عفو ایتدیره‌رك اعدام حکمنی مؤبد نفی جزاسنه تحویل ایتدیردی. وهر برینه سنوی اون بیك فرانق معاش تخصیص ایتدیره‌رك کندی نظارتی آلتنده بولنمق اوزره سیلانه نفی ایتدیردی. بوندن بشقه اعرابی طرفدارانندن‌ده برچوغنه صکره مصرده بیوك مأموریتلر ویرلمشدر.

انکلیزلر مصری اشغال عسکری آلتنه آلدقلری زمان، محضا مملکتك صاحب مشروعی اولان خدیوك نفوذینی محافظه وتقویه ایچون کلدکلرینی مبین بربیاننامه نشر ایتدیلر. ایلك ایشلری اول باول قاهره واسکندریه‌ده محکمجه یرلشمك اولدی. صکره مملکته آغیر ویرکولر قویدیلر. مأمورینندن برمقدارینه یول ویردکلری کبی متباقیسنك معاشلرندن‌ده برچوق تنقیحات

اجرا ایتدیلر . الك مهم مأموریتلره غایت یوکسك معاشلرله انکلیزلری قویدیلر. ذاتاً افلاس ایتمش اولان حکومتك حسابنه کچمك اوزره بر مأمور اردوسی کتیردکلری کبی مصرده براقدقلری عسکرك مصارفنی‌ده حکومت محلیه‌یه یوکلتدیلر . معارف عمومیه بودجه‌سی مصرك اشغال اردوسی مصارفی ایچون ویردیکی پاره‌نك پك چوق دوننده ایدی . شعبات اداره‌نك هر بری ایچون اشغال دائمی‌یی تأمین ایده‌جك یکی قانونلر یاپیلدی . خلاصه انکلیزلر صرف خدیوك نفوذ وحیثیتنی محافظه ایچون کلدکلرینی پك چابوق اونوتدیلر. بالعکس هر بر حرکتلرنده اونفوذی محو ایدوب قوۀ حکومتی بسبتون وجبراً کندی اللرینه آلمق آرزوسنده بولندقلرینی کوستردیلر .

انکلتره، پادشاهك مصر اوزرنده‌کی حقوق حاکمیتنه واقعا طوقونمدی . ۳ کانون ثانی ۱۸۸۳ تاریخلی بیاننامه‌سنده انکلیز عساکرینك مصرده محافظۀ آسایش ایچون لزوم کورولدیکی مدتجه قاله‌جغنی اعلان ایتدی. فرانسز-انکلیز مالیه قونترولی قالدیریلوب انکلتره‌نك تکلیفی ایله مصر مالیه‌سی حقنده اجرای مذاکرات ایتمك اوزره ۱۸۸٤ ده لوندره‌ده عقد اولنان بین‌الملل قونفرانسك هیچ برشیئه قرار ویره‌مدن طاغیلمسی اوزرینه امور مالیۀ مملکت بسبتون انکلیز مراقبه‌سی آلتنه آلندی .

باب عالی ۱۷ حزیران ۱۸۸٤ ده دولتلره کوندردیکی بر تحریرات عمومیه‌ده مصرك انکلیز عساکری طرفندن تخلیه‌سنی ویاخود مملکتك مختلط بر آوروپا قوۀ عسکریه‌سی طرفندن مشترکاً اشغالنی تکلیف ایتدی واشغال مدتنك تعیین وتحدیدی ایچون سنۀ مرقومه نهایتنه قدر انکلتره ایله مذاکره ومخابره ایلدی ایسه‌ده بونلرك جمله‌سی نتیجه‌سز قالدی . مملکتده آسایش اعاده ایدیله‌لی بونجه سنه اولدیغی حالده انکلیز دیپلوماتلری حالا مصری ترك ایتمکی عقللرینه بیله کتیرمیورلر .

تل الکبیر جواری

اصلاحات عدلیه و دیون عمومیه

برلین عهدنامه‌سنك یکرمی اوچنجی ماده‌سنده باب عالینك روم ایلیده‌کی بالعموم ولایات عثمانیه ایچون نظامنامهٔ اساسیلر تنظیم ایتدیره‌جکی محرر ایدی. عهدنامهٔ مذکورك موقع تطبیقه وضعنه باشلانیلدقدن صکره چیقان درلو درلو غوائل ، دولته بوجهتی دوشونه‌جك وقت براقمامش ایدی. بوتأخر آوروپانك امور ادارهٔ داخلیه‌مزه مداخله‌سنه یکی بروسیله دها تشکیل ایتدی. شرقی روم ایلی ولایتی نظامنامهٔ اساسیسنی تنظیم ایدن آوروپا قومیسیونی سائر روم ایلی ولایاتی ایچون یکی برولایت قانونی قلمه آلدی . قانونك لایحه‌لری ۱۸۸۰ سنه‌سنده اکمال ایدلدی ایسه‌ده موقع تطبیقه قونیلمدی .

آنجق دولت علیه ، محاربهٔ اخیره‌نك تأثیرات الیمه‌سندن بر آز قورتیلدقدن صکره ۱۸۷۹ ده اجراسی قرارکیر اولان امر اصلاحاته یکیدن ابتدار ایدرك اك زیاده اصلاحات عدلیه ایله مشغول اولدی . اصول محاکم جزائیه اصلاح ، حقوق عمومیه نامنه اقامهٔ دعوی اصولی احداث ایدیله‌رك باش مدعیٔ عمومی ، مدعیٔ عمومی ومدعیٔ عمومی معاونلری تعیین ایدلدی. ولایتلره استیناف مدعیٔ عمومیلری وعدلیه مفتشلری کوندرلدی . مکتب حقوق تأسیس ایدلدی.

او زمان صدر اعظم تونسلی خیرالدین پاشا ایدی . مشارالیه اساساً حر فکرلی برذات اولوب امور اداره‌ده تبدلات عظیمه وجوده کتیرمکه چالیشیر ومقام صدارتك نفوذ وقدرتنی تدریجاً توسیعه اوغراشیردی . فقط مساعیسنه بعض طرفلرجه مخالفت اولنمش وصدر اعظمك وظیفه‌سی مجلس وکلایه ریاستدن عبارت بولندیغی ادعا ایدلمش اولمغله آره‌سی چوق کچمدن عزل اولنمشدر .

جودت پاشا عدلیه نظارتنه حین تعیننده پطریقخانه‌لر محاکمنك صلاحیتنی تحدید ایتمك ایستدی . فاتح سلطان محمدخان طرفندن روم پطریقنه احسان اولنان وبالآخره باب عالینك مسامحه‌سیله برچوق تفسیراته اوغرادیله‌رق حکمی

توسیع وصکره ارمنی پطریقلکیله سائر پطریقخانه‌لره دخی تشمیل ایدیلن امتیازاتی اساس اتخاد ایدرك پطریقلر اولا مأمورین روحانیهٔ خرستیانیه‌ایچون استانبولده پطریقخانه نزدنده ممتاز برمحکمه بولنمسنی وامور جزائیه‌ده حکمك بالذات پطریق طرفندن اعطا اولنمسنی ، جنایت ایشلرنده‌ده هیچ اولمزسه جرمك ثبوتنه قدر تحقیقات اولیه‌نك پطریقخانه طرفندن اجراسنی ، ثانیاً باجمله مذهبداشلرینك مناکحات ووراثته متعلق دعوالرینك استانبولده‌پطریقخانه محکمه‌سنده رؤیت اولنمسنی طلب ایدییورلردی .

اصلاحات خط همایوننده محاکم روحانیه‌نك‌ده احتیاجات زمانه کوره‌اصلاح اولنه‌جغی ، فقط مذکور دعاویٔ « خصوصیه » نك کماکان پطریقلر طرفندن رؤیت اولنه‌بیله‌جکی محرر ایدی. پطریقخانه‌لرجه اجرا ایدیلن ایلك اصلاحات مجلس روحانی‌یه کلیتلی جسمانی اعضا علاوه‌سندن عبارت اولدی. فقط جودت پاشا پطریقخانه‌لر محاکمی‌ده آرتق احوال‌وشرائط زمانه موافق کورمیوردی.

۱۸۸۰ سنه‌سنده محاکم مذکوره‌نك تحدید صلاحیتی ایچون تشبثاته‌باشلادی. بدایتده مساعیسی ثمره‌سز قالدی . ۱۸۸۲ ده روم متره‌پولیدلرینه ویریلن براتلره بونلرك اسکیسی کبی روم پطریقخانه‌سی محکمه‌سنه دکل ، محاکم عدلیهٔ دولته تابع اوله‌جقلرینی وپطریق طرفندن دکل مأمورین حکومت طرفندن توقیف اولنه‌بیله‌جکلرینی درج ایتدیردی. برسنه‌صکره‌ده خرستیانلردن وراثت دعوالرنده پطریقك حکمنه تابع اولمق ایستیانلرك محاکم عثمانیه‌یه مراجعت ایده‌بیله‌جکلرینی اعلان ایلدی . بوندن بشقه جودت پاشا روم مکتبلری اوزرنده دولتك حق تفتیش ونظارتی بولنمسنی‌ده آرزو ایدییوردی .

روم پطریقلری بتون بوتجدداته شدتله مخالفت ایدوب موفق‌ده اولدیلر . ۱٤ تموز ۱۸۸۳ ده پطریق باب عالی‌یه کوندردیکی برمخطره‌ده حقوق قدیمه‌نك اخلال و روم مکتبلری ایشلرینه طرف حکومتدن مداخله ایدلمکده اولمسندن طولایی سرد شکایت ایلدی . ایرتسی سنه براتلر روم پطریقنه ینه اسکی طرزده محرر اوله‌رق ویرلدی . وباب‌عالی پطریقك وراثت، نکاح ، طرق ومکتب‌ایشلرنده‌کی حقنی‌تصدیق ایتدی . مع مافیه متره‌پولیدلرك محاکمه‌سی ایله خرستیان مکتبلری اوزرنده‌کی تفتیش حقندن وازکچه‌میه‌جکنی سویلدی . فقط سنهٔ مرقومه آغستوسنك یکرمی‌دردنده باب‌عالی‌ایله‌پطریقخانه

آره‌سنده بر صورت تسویه بولنه‌رق حکومت پطریقخانه‌نك امتیازاتنی عمومیتله تصدیق ایتدی . بو مسئله دخی - بر قاچ سنه ایچون - یاتیشدی .

* * *

١٨٨١ سنه‌سنده دولتجه مهم اصلاحات مالیه اجرا ایدلدی . اصلاحات مذکوره مفید اولمغله برابر حیثیت دولتی‌ده مخل ایدی . معلوم اولدیغی اوزره عبدالحمید تخته چیقدیغی زمان دولت ، صربیه ایله حرب ایتمکده ایدی . ممالك عثمانیه‌نك اقسام سائره‌سی دخی اغتشاشدن خالی دکل ایدی . بوندن بشقه دور عزیزیده‌کی اسرافات ومتمادی استقراضات یوزندن اعتبار مالی دخی همان مفقود بر درجه‌یه کلمش ایدی . بناءً علیه دور حمیدیده امور مالیه‌جه اجرا ایدیلن اصلاحاتی آکلامق ایچون برآز کری‌یه ارجاع نظر ایتمك لازمدر .

سلطان عبدالعزیزك اواخر سلطنتنده (١٨٧٥) دولت عثمانیه‌نك دیون عمومیه‌سی مجموعی ٥,٢٩٧,٦٧٦,٥٠٠ فرانق ایدی . بوندن بشقه دیون غیر منتظمه‌سی‌ده ٤٠٠ میلیون فرانق راده‌سنده ایدی . اشبو دیونك فائض ورأس المال تأدیاتنه مقتضی ٣٠٠ میلیون فرانغه مقابل واردات سنویه ٣٨٠ میلیون راده‌سنده اولدیغندن دولت بورجنی تسویه ایتدکدن صکره کندیسنه برسنه‌لك اداره‌سی ایچون ٨٠ میلیون فرانقدن عبارت بر پاره قالیوردی . بناءً علیه خزینهٔ مالیه‌نك کیرمش اولدیغی شو چیقماز یولدن قورتیلمه‌سی ایکی چاره‌یه متوقف ایدی . اوده یا یکیدن استقراضلر عقد ایتمك ویاخود افلاسنی اعلان ایلمکدن عبارت ایدی . حال بوکه بر چوق وقایع داخلیه استقراض عقدینه مانع اوله‌رق طولاییسیله شق ثانی‌یی تعجیل ایدییورلردی .

بومشکلات صدراعظم حسین عونی واسعد پاشالرك بربرینی متعاقب انفصالنی موجب اولدی . صدارت محمود ندیم پاشایه توجیه اولندی . اوده دیون عمومیه بار ثقیلنی تخفیف چاره‌سنه توسل ایتدی ، شویله‌که : روسیه سفیری ایغناتیه‌فلك مداخله‌سی سایه‌سنده ایکنجی دفعه صدارته کلدکدن بش هفته صکره استانبول بورسه‌سنده کلیتلی قونسولید وسائر اسهام عثمانیه صاتیشی وقوعبوله‌رق درلو درلو شایعات بدخواهانه‌یه سببیت ویردی . اوچ کون صکره « بصیرت » و « وقت » غزته‌لری بروجه آتی تبلیغات رسمیه‌یی نشر ایتدیلر :

« سنهٔ آتیه بودجه‌سنده بش میلیون لیرا آچیق بولندیغی جمله‌یه معلومدر . هر سنه فائض تأدیاتی ایچون یکی براستقراضه مراجعت ایدیله کلدیکندن وبو

صورتله بر بورجی اوده‌مك ایچون یکی بر بورجه کیرمك عادتی تقرر ایتمش اولدیغندن بودجه آچیغی کوندن کونه قباردیغی کبی اسهام عثمانیه حامللرینك اعتمادی‌ده پك‌زیاده آزالدیغندن حکومت استقراضلرینك بیاسه‌لرده‌کی فیئاتلری هر کون وحتی هر ساعت تبدل ایتمکده ایدی. اسهام حامللرینك بویوزدن نقدر ضرره معروض اولدقلری ادنا ملاحظه ایله آکلاشیلیر. حکومت سنیه پاره‌لرینی وطنك خدمتنه تخصیص ایدن سرمایه‌دارلرك دوچار ضرر اولملرینی آرزو ایتمدیکندن عمومه تأمینات صحیحه وقویه ویره‌رك جمله‌یی بوحال تردددن قورتارمغی جملهٔ وظائفندن عد ایله بانقه طرفندن ارائه وتعیین اولنه‌جق سندیقه‌لره کمرك، طوز، دخان ومصر ویرکوسی وارداتی، بونلر کفایت ایتمه‌جك اولورسه اغنام حاصلاتی‌ده ترك ایلمکه قرار ویرمشدر. بانقه‌نك امتیازاتنك محافظه‌سی ومارالذکر تأمینات استحصالی خلقده حکمفرما اولان تردد‌ی ازاله ایده‌جکدر. بناءً علیه حکومت سنیه، بودجه‌ده توازن حصوله کتیرمکه قرار قطعی ویرمش اولدیغندن دیون عمومیه‌سی فائضلرینك بش سنه مدتله یالکز نصفنی نقد اوله‌رق تأدیه ایده‌جك ونصف دیکری ایچون یوزده بش فائض کتیرر اسهام توديع ایلیه‌جکدر.»

شو اعلان رسمی، رسماً اعلان افلاس ایتمکدن بشقه برشی دکل ایدی. ذاتاً هرسنه‌استقراض ایله ادارهٔ مصلحت ایلمکدن عبارت بر اصول ایله عمومیت اوزره اصلاحات علیهنده‌بولنان بر هیئت مأمورینك، مفقود دنیله‌جك‌درجه‌ده حال ابتدائیده بر محاسبه‌نك لاینقطع تزاید ایدن فائضلرك بوندن بشقه برنتیجه حاصل ایتمسی غیر قابل ایدی. دولتك قریباً اعلان افلاس ایده‌جکی سوزینه او قدر آلیشلمش ایدی‌که آرتق بوسوزلره هیچ کمسه اینانمیوردی. دیون خارجیه ایچون تخصیصات سنویه یوقاریده سویلدیکمز کبی ۲۸۰ میلیون فرانغه بالغ اولمش ایدی. آله‌جقلیلرك کافه‌سی‌فرانسه، انکلتره وایتالیاده ایدی. واتیقان بیله داینلر میاننده ایدی. آوروپا ترکلرك بویله آنی قرارلر اعطا ایتدکلرینی کورمکه آلیشیق اولمدیغی جهتله بالاده‌کی اعلان رسمینك تأثیر ولهٔ رسی بر قاتدها زیاده اولدی.

یکرمی سنه ظرفنده مختلف تاریخلرله خارجدن استقراض ایدیلان بروجه بالا بش میلیار شوقدر میلیون فرانغك آنجق یوزده اونی امور نافعه‌یه، بارون هیرش طرفندن انشا ایدیلن ۱،۲۵۰ کیلو مترولق شمندوفر خطنه واهمیتسز دها

بر قاچ کوچك خطه صرف ایدلمش ایدی . متباقیسنك اونده طقوزینك محل صرفی اولمق اوزره‌ده بوغاز ایچی ساحلنده بر قاچ سرایله بر قاچ پارچه سفینهٔ

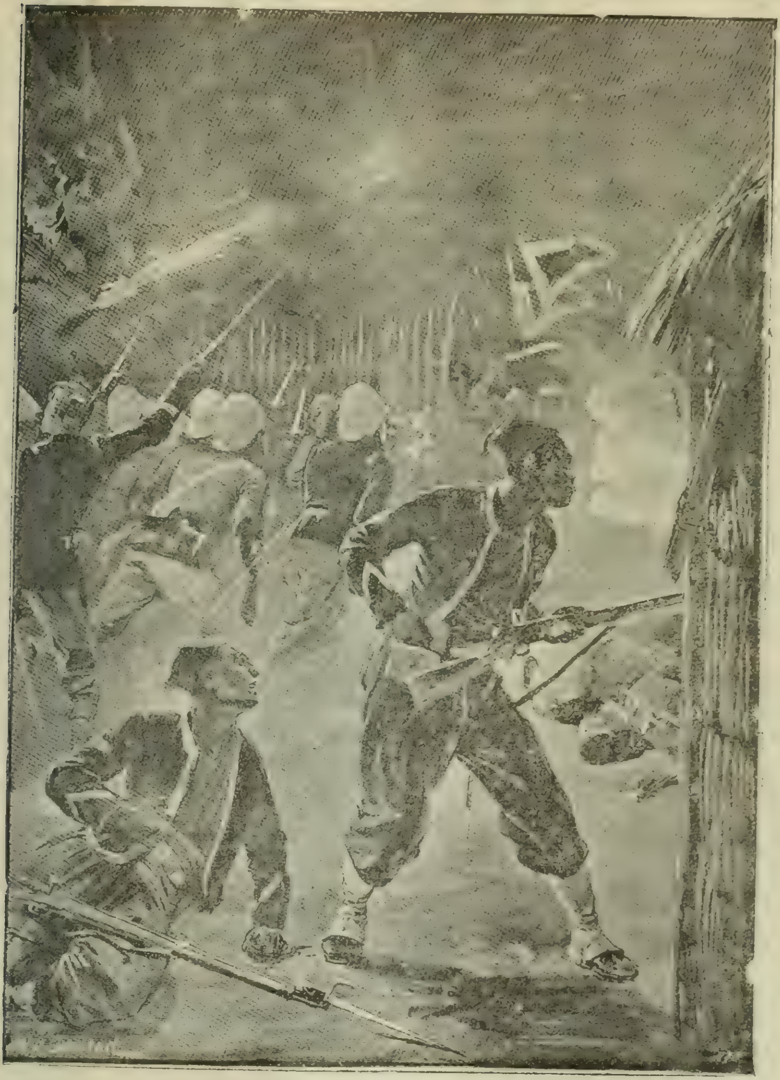

انکلیزلرك قاهره‌یه دخولی

حربیه‌دن بشقه برشی کوستریله‌مز. شوراسنی‌ده اونوتمیه‌لم که غلطه بانکرلرندن ایکن صکره پارسه چکیلن بر قاچ ذاتك شهر مذکورده مونسو پارقی جوارنده یاپدیردقلری ابنیهٔ جسیمه دخی بوحسابه داخلدر.

بالاده‌کی اعلان رسمینك نشرندن اوچ کون صکره بر، ٣٠ تشرین اول ١٨٧٥ده‌ده دیکر بر ایضاحنامه دها نشر اولنه‌رق قوپونلرك نصف بدلنه مقابل داینلره توزیع اولنه‌جق اسهام جدیده‌نك آنجق ١٨٨١ سنه‌سنده تأدیه اولنه‌جغی وبو وعد ایفا ایدیله‌مدیکی تقدیرده اسهام مذ کوره‌نك ایلك استقراض خارجینك اطفاسیله مقدارکافی قارشولق سربست قالنجه‌یه‌قدر تداولده دوام ایده‌جکلری بیلدیرلدی .

آنجق بر مدت صکره دولت علیه ـ روسیه محاربه‌سی ظهوره کلمکله قوپونلرك نصف بدلنك نقداً تأدیه‌سی ایچون اتخاذ اولنان اصول یالکز بر دفعه ١٣ کانون ثانی ١٨٧٦ ده تطبیق ایدیله‌بیلمشدر . آندن صکره نیسان ابتداسنده وعده‌سی حلول ایدن قوپون بسبتون تداخلده قالدی .

افلاس آرتق تمام اولمش ایدی .

صدر اعظم تونسلی خیرالدین پاشا

بالاده‌کی بیاننامه‌نك نشری اوزرینه اسهام عثمانیه حامللرینك محافظهٔ منافعی ایچون هر طرفده غروپلر تشکل ایتدی . پارسده‌کی قومیته‌یه درسعادت سفیر سابقی موسیو بوره، انکلیز غروپنه‌ده عوام قاره‌سی اعضاسندن سیر هامون ریاست ایدییوردی . بری طرفده غلطه بانکرلری دخی حکومت سنیه‌دن مطلوبلری اولان مبالغ کلیه‌نك بر تهلکه‌یه اوغرامامسی ایچون بوش طورمیوب چالشیورلردی. داینلر حسابنه ترك اولنان رسوم متنوعه‌یی اداره ایتمك اوزره برشرکت التزامیه تشکیلی صورتیله توحید دیون ایچون مذاکرات وقوعبولدی . قونطوراتولرك امضا اولنه‌جغی کون محمود ندیم پاشا عزل ایدلدی . صدر جدید ایسه ترکیانی افلاس درکه‌سنه قدر کتیرمش اولان مرابحه‌جی بانکرلرك ایشنه قولاق بیله ویرمدی. داخل وخارجده کوریله‌جك دها پك چوق ایشلر واردی . پاره احتیاجنه قائمه اخراجیله چاره بولندی . ١٨٧٦ و١٨٧٧ سنه‌لرنده درت دفعه‌ده جمعاً اون یدی میلیون لیرالق قائمه چیقارلدی .

او صره‌لرده مملکتك احوال سیاسیه‌سی ، بوسنه وهرسك اغتشاشاتی ، بلغارستان قیامی ، سلانیکده آلمانیا وفرانسه قونسلوسلرینك قتلی ، استانبولده

طلبهٔ علومك نمایشلری ، سلطان عبدالعزیزك خلعی ، حسین عونی پاشانك قتلی ، صربستان وقره‌طاغك اعلان حربی ، روسیه‌ده اسلاولر لهنده‌كی تظاهرات غلادستونك تركیا علیهنده‌كی نطقلری معلومدر . ایشته عبدالحمید بویله بر صره‌ده تخته چیقمش ایدی .

***

برلین قونغره‌سنده ایتالیا برنجی مرخصی قونت قورتی عثمانلی داینلری طرفندن واقع اولان مراجعت اوزرینه تكلیف آتی‌یی درمیان ایتدی . بوكا دیگر مرخصلرده موافقت ایلدیلر :

« قونغره‌یه داخل اولان دولتلر دیون عثمانیه اسهامی حامللرینك مطالبنی تدقیق ایتمك وداینلری حكومت سنیه‌نك احوال مالیه‌سنه موافق صورتده خشنود ایتمك ایچون اك مؤثر تدابیری تكلیف ایلمك علاقه‌دار دولتلر طرفندن منصوب ذوات مخصوصه‌دن مركب اولمق اوزره استانبولده برمالیه قومیسیونی تشكیلنی باب عالی‌یه توصیه ایلمك فكرنده‌درلر .

عثمانلی مرخصی قره‌طودوری پاشا اشبو تكلیفی شو شكلیله قبول ایده‌میه‌جكنی بیان ایتمكله برابر حكومت سنیه‌نك داینلری ممكن مرتبه خشنود ایتمكه جهد ایلیه‌جكنی‌ده وعد ایتدی .

برلین قونغره‌سی مذاكراتنه دوام ایتدیكی اثناده حكومت سنیه ایله مختلف داین غروپلری آره‌سنده دخی مذاكرات دوام ایدییوردی . بر فرانسز قومیته‌سی طرفندن مأموراً درسعادته اعزام اولنان قونت دوطوكویل تسویهٔ دیونه متعلق بر مقاوله‌نامه لایحه‌سی امضالادی ایسه‌ده نه بانق عثمانینك ونه‌ده دیگر بیوك بر مؤسسهٔ مالیه‌نك مظهر حمایه‌سی اوله‌مدیغندن برشیئه موفق اوله‌مدی . برای مذاكره استانبوله دها بشقه مأمورلر كلدی ایسه‌ده بونلرده برشیئه موفق اوله‌مدیلر . غلبه ، باشده بانق عثمانی اولدیغی حالده غلطه بانكرلرنده قالدی .

٢٢ تشرین ثانی ١٨٧٩ ده تاریخ ملیٔ عثمانیجه غایت مهم بر اراده صادر اولدی . ومذاكره‌سی خیلی مدتدنبری جریان ایدن بر مقاوله‌نامه امضالاندی . ارادهٔ سنیه‌ده ١٣ كانون ثانی ١٨٨٠ تاریخندن اعتباراً خارجی وداخلی دیون عمومیه حسابنه سنوی ١,٣٥٠,٠٠٠ لیرالق بر مبلغ تخصیص اولنه‌جغی و حكومتك بعض ولایات تمغا ، مسكرات ، صیدماهی ، حریر عشری رسومنك تحصیلنی اون سنه مدتله غلطه بانكرلرندن مركب بر غروپه احاله ایده‌جكی ،

بوندن بشقه طوز وتوتون انحصارلرینك اداره‌سنی اشبو غروپه حواله ایلیه‌جکی بیان ایدلیوردی .

اشبو وارداتك مجموعی ایله قبریس وروم ایلیٔ شرقی ویرکولری سنوی ١,٣٥٠,٠٠٠ لیرایی طولدیرنجه‌یه قدر کافهٔ دیون عمومیه حسابنه تخصیص اولنه‌جق ومبالغ مذکوره‌اسهام حامللرینك وکیللریله‌عقدایدیله‌جك برنظامنامه‌یه توفیقاً مختلف‌النوع دیونه تقسیم ایدیله‌جك ایدی . حکومت سنیه ذکر اولنان ١,٣٥٠,٠٠٠ لیرالق تقسیط سنویدن ماعدا دیون عمومیه تحویلاتی حامللرینه بلغارستان ویرکوسیله دیون عمومیهٔ عثمانیه‌دن صربستان ، قره‌طاغ وبلغارستانه اصابت ایده‌جك حصه‌یی ، ایلریده یکیدن طرح اولنه‌جق هر نوع ویرکونك حاصلات صافیه‌سنك ثلثنی ، تجارت معاهده‌لرینك تعدیلندن‌حاصل اوله‌بیله‌جك کمرك فضلهٔ وارداتنك ثلثنی او زمانکی تمتع ویرکوسیله پاتنت نظامنامه‌سنك موقع تطبیقه حین وضعنده پاتنت رسمی آره‌سنده کوریله‌جك فرقی دخی ترك ایدییوردی .

اشبو اراده نشر ایدلدیکی زمان حکومت سنیه ایله استانبول بانکرلرندن مرکب برغروپ آره‌سنده برده مقاوله عقدایدلدی . اشبو قونطوراتوموجبنجه بانکرلر بالاده ذکور اولنان درت نوع ویرکونك ١٨٩٠ سنه‌سی کانون ثانی ابتداسنه قدر جبایتنی التزام ایدییورلردی . فیئات احاله ١٨٧٩ - ١٨٨٠ سنه‌سی حاصلات صافیه‌سنك یوزده اون فضله‌سی اولمق اوزره قبول ایدلدی . اشبو مقداردن فضله واردات حاصل اولورسه فضله‌سی نسبت متساویه ایله حکومتله بانکرلر آره‌سنده تقسیم ایدیله‌جك ایدی . بوندن بشقه اشبو غروپ بعض ولایاتده طوز وتوتون انحصارلرینی اون سنه مدتله حکومت نامنه اداره ایلمکی تعهد ایتدی . مبالغ حاصله‌دن بانکرلر اولا کندی آله‌جقلرینه محسوباً ١,١٠٠,٠٠٠ لیراسنی آلوب ١,٣٥٠,٠٠٠ لیرایه قدر فضله‌سنی اسهام عثمانیه حامللری وکیللرینه تودیع ایده‌جکلردی .

حامللر بوقونطوراتودن ممنون اولمدیلر . چونکه سندیقه‌دن کندیلرینه پك آز برشی قالیوردی . [*]

[*] اشبو سندیقه بانق عثمانی ایله ژورژ ظریفی ، فرناندز، توبینی ، اویه‌نیدی ، ماوروقورداتو، ولاستو، بارکر، ستفانوویچ ، لئونیداس ظریفی ، توروینو، نه‌غروپونت ـ ویول ستفانوویچ نام صرافاندن مرکب ایدی .

مع مافيه بويله برادارده‌نك تشكلندن وحاصل اولان نتايجدن اسهام عثمانيه حامللری دخی مستفيد اولديلر. نهايت بانكرلرك مطلوباتنی ديون دائمه‌يه تحويل ايتمك فكری پيدا اولدی. مطلوبات مذكوره‌يی تسويه‌يه مقتضی مبالغی دها چوق سنه‌لره تقسيم ايتمكله وارداتك بر قسم مهمی اسهام حامللری حسابنه قورتارلمش اوليوردی.

بوفكر كيتدكجه جديت كسب ايتدی. حكومت بانق عثمانی ايله وسنديقه اعضاسيله اجرا ايلديكی مذاكراتدن بويله ياپه‌جق اولورسه اسهام حامللرينك آغزينی قپايه‌بيله‌جكنه قناعت حاصل ايتدی. نهايت استانبولده‌كی سفرای اجنبيه‌يه كوندريلن ٣ تشرين‌اول ١٨٨٠ تاريخلی تحريرات عموميه‌ده حكومت سنيه‌نك ديون غير منتظمه ايله روس تضمينات حربيه‌سنك صورت تسويه‌سی حقنده اجرای مذاكرات ايچون ديون عثمانيه اسهام حامللرينی درسعادته دعوت ايتمك نيتنده اولديغی تبليغ ايدلدی.

نوطه‌ده ذكر اولنان صورت تسويه دخی اولجه غلطه‌صرافلری سنديقه‌سنه احاله اولنان واردات متنوعه‌نك ممالك مختلفه داينلری طرفندن تعيين ايديله‌جك برمؤسسهٔ ماليه‌جه بالذات جبايت واداره‌سندن عبارت ايدی.

اسهام حامللرينه برر وكيل تعيين ايدوب استانبوله كوندرملرينی مبين رسمی دعوتنامه آوروپا غزته‌لريله نشر ايدلدی.

بودعوته همان اجابت ايتمك قولای دكل ايدی. وكيل تعيين ايدوب كوندرمدن اول خيلی چالشمق اقتضا ايتدی. ممالك مختلفه‌ده داين سنديقه‌لری تشكل ايدنجيه قدر آره‌دن اون آی كچدی. بوسنديقه‌لرك تشكيلنه اولا پاريسده بانق عثمانی باشلايوب برخيلی مشكلاتدن صكره فرانسز داينلری سنديقه‌سنی تشكيله موفق اولدی. عثمانلی بانقه‌سی فرانسز سنديقه‌سنی تشكيل ايچون اوغراشمغله برابر انكلتره، آلمانيا وايتاليا بانكرلری ومؤسسات ماليه‌سيله‌ده مذاكراته كيريشوب فرانسه‌ده‌كی كبی اوراللرده‌ده سنديقه‌لر تشكيلنه سعی ايتدی.

داين وكيللری ١ ايلول ١٨٨١ ده استانبولده اجتماع ايتديلر.

باب‌عالی طرفندن تعيين اولنان ديون عموميه قوميسيونی شورای دولت رئيسی سرور پاشا، ماليه ناظری منير بك، ديوان محاسبات رئيسی اوخانس چاميچ افندی، ماليه مستشاری وه‌تندورف بك، خارجيه حقوق مشاوری كه‌شر افندی، رسومات مكتوبجيسی برترام افنديلردن مركب ايدی. قوميسيون

یکرمی ایکنجی اجتماعنده حکومت سنیه ایله اسهام عثمانیه حامللری دائنلری آره‌سنده حاصل اولان ائتلافه متعلق فرمان لایحه‌سنی قبول ایتدی :

اون درت کون صکره مذکور لایحه‌نك ارادهٔ سنیه‌یه اقتران ایلدیکی تبلیغ اولندی . محرم فرمانی نامیله مشهور اولان فرمان ایشته بودر .

٢٢ تشرین‌ثانی ١٨٧٩ تاریخلی ارادهٔ سنیه‌ده ذکر اولنان تخصیصاته محرم فرمانیله برچوق منابع وتأمینات جدیده دها علاوه ایدیلیوردی .

ازجمله حرب عشریله صیدماهی رسمنك دائرهٔ جبایتی برقات دها توسیع ایدلمش ایدی . ٢٤٠,٠٠٠ لیرادن عبارت اولان روم ایلیٔ شرقی ویرکوسنه مذکور ویرکویه برلین معاهده‌نامه‌سی موجبنجه ایلك بش سنه ظرفنده ضم ایدیله‌جك ٢٠,٠٠٠ لیرا ایله ولایت مذکوره‌نك ترك رسومی نامیله ویره‌جکی ٥,٠٠٠ لیرا دخی ضم ایدلمش ایدی . بلغارستانك ویره‌جکی ویرکو برلین قونغره‌سنده تعیین ایدلمامش اولدیغی جهتله بوویرکونك مقداری مجهول ایدی . مقدار مذکورك تعیننه قدر یرینه توتون عشرندن ١٠٠,٠٠٠ لیرا قونیلدی .

دیون عمومیه‌یه ترك اولنان اشبو وارداتك حاصلات‌صافیه‌سندن ٢٢ تشرین ثانی ١٨٧٩ تاریخلی قونطوراتویی امضالامش اولان غلطه بانکرلرینك ٨,١٧٠,٠٠٠ لیرایه بالغ اولان آله‌جقلرینه محسوباً یکی چیقاریلن یوزده بش فائضلی تحویلات تأدیاتی ایچون اول باول ٥٩٠,٠٠٠ لیرای‌عثمانی تفریق‌اولنوب متباقیسی منحصراً موقع تداولده بولنان استقراضلرك‌تأدیه‌سنه تخصیص‌ایدیله‌جك ایدی . روس تضمینات حربیه‌سیله دیون غیر منتظمه شو ائتلافدن خارج قالمش ایدی .

عبدالحمیدك جلوسنی متعاقب دولتك امور مالیه‌سنه مهم برتأثیر اجرا ایدن مسائل سیاسیه‌دن بری‌ده استانبول قونفرانسی ایدی . ١٨٧٥ سنه‌سنك ختامنه طوغری‌واوندن‌صکره تمام‌بتون‌سنه‌دوام‌ایدن‌مذاکرات سیاسیه دولت عثمانیه‌نك مقدرات آتیه‌سی ایچون بیوك براهمیتی حائز ایدی . برطرفدن بوسنه هرسك عصیانی بو مذاکراتك اجراسنه برسبب تشکیل‌ایدییور، دیکرطرفدن بلغارستان مسئله‌سی مذاکراته بشقه براهمیت بخش ایلیوردی . ١٨٧٦ سنه‌سنك ختامنه طوغری بومسائلی کاملاً فصل وتسویه ایتمك‌ایچون استانبوله مرخصلراعزامنه قرار ویریلیوردی . ایشته کرك بومذاکرات وکرك آوروپا خارجیه نظارتلری

آره‌سنده تعاطى اولونان نوطه‌لر وبونلرك بتون خلاصه‌سنى تشكيل ايدن استانبول قونفرانسى فوق‌العاده براهميتى حائز ايدى . چونكه بو مذاكرات منقطع اولوبده باب عالى آوروپا دولتلرى طرفندن اتخاذ اولونان مقرراتى رد ايدر ايتمز روسيه حكومتى درحال اعلان حرب ايتمش، بوحرب ايلمك نتيجه‌سى اولارق دولتى باركران مغلوبيت آلتنده ازه‌جك فلاكتلر ، پريشانلقلر حصوله كلمشدى .

استانبول قونفرانسى واقعا ظاهراً هيچ بر تأثير ماليى حائز دكل كبى كورونيوردى ؛ فقط بونك دولت عثمانيه امور ماليه‌سى نقطهٔ نظرندن بيوك براهميتى واردى؛ چونكه قونفرانسده ديپلوماتلرى اشغال ايدن اك مهم مسائلدن برى‌ده دولت عثمانيه‌نك ادارهٔ امور ماليه‌سى ايدى . ذاتاً هرسك اختلالى هرسكليلر ايله اعشار ملتزملرى بيننده وقوعه كلن اختلافدن نشأت ايلمشدى . هرسك اختلالى بوكبى مسائلك تأثيرى ايله كوندن كونه وخامت كسب ايديور ايدى . بوسنه هرسك زراعلرى اصول جبايتده وقوعه كلن سؤ استعمالاتدن طولايى سفالت ايچنده ياشايورلردى . آوستريا ، روسيه و آلمانيا حكومتلرى بو حالى نظردقته آلارق آره‌لرنده برمقاوله عقد ايلمشلردى . بومقاوله موجبنجه حكومات مذكوره عصاتك مداخلات اجنبيه‌يى جلب ايتمك خصوصنده‌كى اميدلرينى كسر ايتمك ايستيورلردى . حتى بونى باب عالى‌ده اكلامش، مداخلات اجنبيه‌يه ميدان ويرمه‌مك ايچون ١٢ كانون‌اول ١٨٧٥ تاريخنده برارادهٔ نشر ايلمشدى .

روسيه حكومتى دولت عثمانيه‌يه اعلان حرب ايلمش ايدى ايسه‌ده استانبول قونفرانسنك نتيجه‌سى ينه عقيم قالمامشدى . قونفرانسك سكزنجى اجتماعنده اتخاذ اولنان مقدرات بروجه آتى ايدى :

ويركولرك اصلاحى ؛ كمركلر ، پوسته وتلغرافلر، توتون واسپرتودن آلنان رسوم مستثنى اولمق اوزره ولايت وناحيه مجلسلرينك جبايته صلاحيتدار اوللرى ؛ بقاياده قالان ويركولرك آلتمسى ـ التزام اصولنك لغوى ـ ولايات بودجه‌لرينك هر بش سنه‌ده بر واردات وسطيه اوزرينه تعيينى .

١٨٧٦ سنه‌سنك ختامنه طوغرى مدحت پاشا رأس‌كاره كچدى . ٦ تشرين اول تاريخلى اراده‌نك حكمنى فسخ ايتديرمرك اسهام عثمانيه حامللرينك محافظهٔ حقوقنه غيرت ايلدى . بوتدبير عادلانه سايه‌سنده سلفى محمود پاشانك اتخاذ

ایلدیکی مقررات ایله آوروپاده حصوله کتیردیکی تأثیری ازاله ایتمک ایسته‌دی. اوانناده خارجی براستقراض عقدینه لزوم حس ایلدیکندن ترکیه‌نك اسکی اسهام حامللرینك کوکلنی یاپمق آرزو ایتدی. دیکر برمقصدی‌ده، روسیه ایله وقوعه کلن بوحرب اثناسنده انکلتره‌نك توجه ومخالصتنی جلب ایلکدی. مدحت پاشانك فکرنجه ترکیه‌یی بوبحران الیمدن قورتارمق ایچون خارجی براعتباره فوق‌العاده احتیاج واردی. فی‌الحقیقه دولت عثمانیه‌نك بودرجه پریشان برحاله کلدیکی کورولمه‌مشدی. واقعا قائمه، ینه ایچه مشکلاتدن صوکره اهالی وعسکر طرفندن قبول ایدلمش ایدی؛ فقط عسکره ارزاق آلمق، تسلیحاتی اکمال ایتمك ایچون پاره‌بولمق غایت مشکلدی. بواحتیاج کوندن کونه تزاید ایدیوردی. فقط مدحت پاشانك صدارتی چوق سورمدی. یرینه ادهم پاشا صدراعظم اولدی. نیسانده روسلر طونه ایالتلرینه استیلا ایدییوردی. حکومت آوروپا رجال مالیه‌سنك معاونتندن کلیاً محروم اولارق حکومت بانقه‌سی ایله غلطه بانکرلرندن بشقه مراجعت ایده‌جك بریر بولامیوردی. فقط ترکیه‌نك احتیاجات حاضره‌سنی ازاله ایچون بومنابع کفایت ایتمیوردی. بونك ایچون ادهم پاشاده سلفنك اثرینه تبعیت ایتمش براستقراض عقدینه صورت قطعیه‌ده قرار ویرمشدی.

فقط بو استقراضی عقد ایتمك ایچون سوء نیته، ذوق وسفاهته واسطه تشکیل ایچون قالمش برمنبع واردات، برتأمینات کوسترمك لازمدی. بونك ایچونده یالکز برقارشیلق واردی. اوده مصر ویرکوسی ایدی.

ایشته بونك اوزرینه ۱۲۵ ملیونلق بر استقراض عقدینه قرار ویرلدی. بواستقراض روس اردولری پلونه‌یی ضبط ایتدکدن صوکره وقوعه کلیوردی. خدیو مصر هرسنه ۲۸۰,۶۲۲ انکلیز لیراسنی انکلیز بانقه‌سنه تأدیه ایده‌جکدی. فقط بواستقراض‌ده عدم موفقیتله نتیجه‌لندی.

روسیه حربندن صوکره دولت علیه‌نك حالی پك زیاده وخامت کسب ایتدی. آیاستفانوس معاهده‌سندن صوکره هرطرفده بر مأیوسیت، برپریشانلق حصوله کلدی. روس اردولرینك پامال خساری اولان کویلر، شهرلر برر خرابه حالنده نمایان اولدی. کویلر پریشان، یوللر مهاجرلر، فراریلرله مالامال ایدی. برچوق یرلرده قحط وغلا حکم فرما اولیور، استانبول شهری دشمنك ظلمندن قاچان اهالی ایله برمحشر سفالت حالنه کلیوردی.

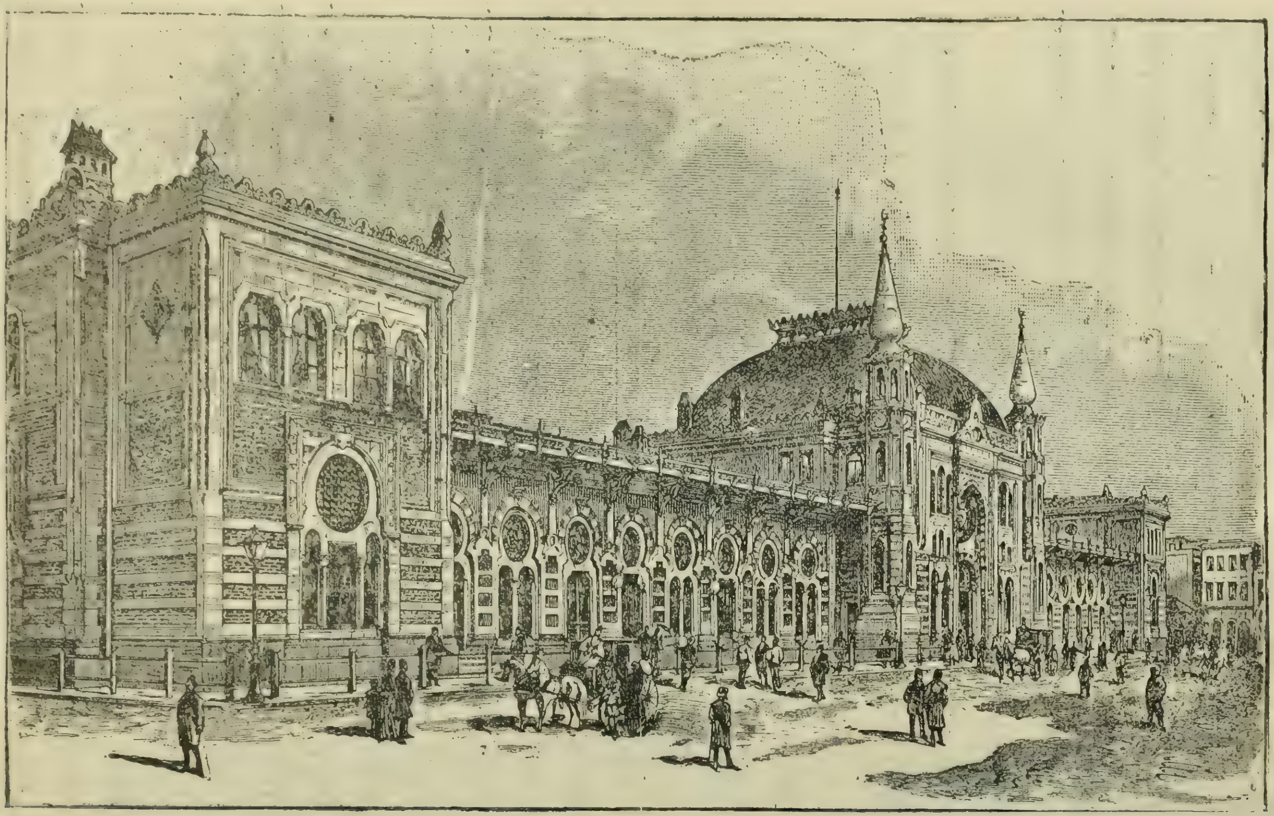

سرکه‌جی استاسیونی

يوسفالتی تهوين ايده‌جك هيچ بر واسطه موجود دكلدی . خزينهٔ دولت بوم بوشدی . صوك استقراض عدم موفقيتله نتيجه‌لنديكندن آرتق اجنبی پياسه‌لرينه مراجعت اميدی‌ده زائل اولدی . سينهٔ وطنده بر حرب داخلی وقوعه كلمك احتمالی ملحوظ ايدی . بوكا مانع اولمق ايچون يرلی مؤسسات ماليه‌يه مراجعتدن بشقه چاره يوقدی.

روس حربنك بشقه بر تأثيری دها اولدی . آياستفانوس معاهده‌سی موجبنجه حدود عثمانينك تبدل ايتمسی ، تركيه‌نك مدهش بر تضمينات حربيه اعطاسنه مجبور اولمسی اسهام عثمانيه حامللرينك‌ده منافعنی رخنه‌دار ايتدی . بو تضمينات ۳۰۰ مليون روبله اولاجقدی. بونك ايچون دولت عثمانيه‌نك ديونات سابقه‌سنی نظر دقته آلمامسی لازم كليوردی . دولت عثمانيه داينلری احوالك بو وخامتنه قارشی كنديلرينی ضرردن وقايه ايچون بتون مساعيلرينی صرف ايتديلر . آياستفانوس معاهده‌سی احكامنی تعديل ايتدرمك ايچون برلينده انعقاد ايده‌جك قونغره مرخصلرينه مراجعت ايلديلر .

برلين قونغره‌سنده ايسه امور ماليه حقنده آتيده‌كی مقررات اتخاذ ايدلمشدی :

۱ . بلغارستان دولت عثمانيه‌يه بر ويركو ويره‌جك وبو ويركونك مقداری دول معظمه طرفندن تعيين اولوناجقدر ؛

۲ . روم ايلیٔ شرقی وارداتنك بر قسمی ، استانبول قونفرانسنده اتخاذ اولونان مقررات موجبنجه ديون عموميه‌يه تخصيص ايديله‌جكدر ؛

۳ . ديون عموميه‌يه بلغارستان، صربستان وقره‌طاغ حكومتلری ، تركيه‌دن آلنوب كنديلرينه الحاق اولونان يرلر نسبتنده بر مبلغ تأديه ايده‌جكلردر .

٤ . روم ايلیٔ شرقی شمندوفرلری حقنده باب عالينك حقوق وتعهداتی باقی قاله‌جقدر .

***

برلين معاهده‌سنك امضالانمسندن ۱۸۸۱ سنه‌سنك ختامنه قدر دولت عثمانيه بر برينی متعاقب برچوق مشكلاته هدف اولدی . واقعا بالقان شبه جزيره‌سنی خرابه‌زاره دونديرن او آفت مدهش زائل اولدی ايسه‌ده بو بركان آتشيندن صيچرايان شراره‌لر، سنه‌لردن بری رماد سكون آلتنده ياتان آتشلرك‌ده فوران ايتمسنه بادی اولدی .

برطرفدن قره‌طاغ حكومتى حدودينك تصحيحنى طلب ايتدى. جواب رد وقوعنده يينه طاغ محاربه‌لرينه باشلايه‌جغنى صورت قطعيه‌ده بيان ايلدى. ديكر طرفدن‌ده يونانستان حكومتى تساليايى آلمق ايسته‌دى، اردوسنى سفر بر حالنه قويدى. دولت عثمانيه ذاتاً برلين معاهده‌سى موجبنجه الندن بر چوق يرلر چيقارديغى حالده بو سفر يكيدن حدودندن بعض قسملرينى ترك ايتمك مجبوريت اليمه‌سنده بولوندى. داخلده عظيم بر قاريشيقلق، بر فترت حصوله كلدى. خزينهٔ دولته ويريله‌جك تكاليف حربيه اهالينك فوق‌العاده بلنى بوكدى. فقط بو تكاليفك اك آخرى قائمه‌لردى. دولتك پاره‌سزلق زماننده اخراج ايتديكى بو كاغدلرك آرتق هيچ قيمتى قالمامش، بونلرى خزينه بيله قبول ايتمه‌مكه باشلامشدى. خزينه‌نك مضايقه‌سى حدالغايه‌سنه واصل اولمشدى. ديون غير منتظمه او درجه تزايد ايلمشدى كه، حكومتك يكيدن افلاس ايليه‌جكنه حكم اولنمشدى. ايشته ديون عموميه مجلس اداره‌سى كنديسنه توديع اولونان وظيفه‌يى تعهد ايلديكى زمان دولتك حالى بو مركزده ايدى.

ديون عموميه‌يه تخصيص اولونان واردات باشليجه اوچ قسمدن عبارتدى. انلرده: تخصيصات ثابته؛ اداره‌سى طوغريدن طوغرى‌يه ديون عموميه مجلسنه عائد واردات؛ واردات سائره.

تخصيصات ثابته بروجه آتى موداددن عبارتدى: قبريس ويركوسى؛ تنباكو رسومى؛ روم ايلئ شرقى ويركوسى؛ بلغارستان ويركوسى؛ قره‌طاغ، بلغارستان، يونانستان وصربستان طرفندن ويريله‌جك حصهٔ اشتراك.

اداره‌سى طوغريدن طوغرى‌يه ديون عموميه مجلسنه عائد اولانلرده بروجه آتى ايدى: طوز وارداتى، پول وارداتى، اسپرتو وارداتى، ايپك عشرى وارداتى، صيدماهى وارداتى.

واردات سائره ايسه توتون استهلاك وفروختى اوزرندن آلنه‌جق رسوم مختلفه‌دن عبارتدى. رسوم مذكوره‌نك ١٨٨١ ـ ١٨٨٢ سنه‌سنده‌كى حاصلاتى ايله ١٨٨٩ ـ ١٩٠٠ سنه‌سنده‌كى حاصلاتى يكديكرى ايله مقايسه ايديلير و ١٨٨١ ـ ١٨٨٢ سنه‌سنده‌كى تكاليف ستّه حاصلاتنك ٩٧٧،٢٦٠ و ١٨٩٩ ـ ١٩٠٠ سنه‌سنده‌كى تكاليف ستّه حاصلاتنك ١،٤٦٧،٧٦٣ ليراى عثمانى اولديغى

نظر دقته آلنه‌جق اولورسه بو مدت ظرفنده حاصلاتك اوچده بر درجه‌سنده تزاید ایلدیکی کورولور .

دیون عمومیه اداره‌سی بو حالده ایدی ایسه‌ده دولتك ادارهٔ مالیه‌سی پك فنا بر حالده بولونیوردی . بو دور اثناسنده دولتك احتیاجاتنی تسویه ایتمك ایچون بر چوق استقراضلر عقد اولوندی . بو استقراضلر بروجه آتی ایدی:

١٨٨٦	کمرك استقراضی	٦،٥٠٠،٠٠٠	لیرای عثمانی
١٨٨٨	استقراضی (قولا)	١،٦٥٠،٠٠٠	»
١٨٩٠	عثمانیه استقراضی	٤،٩٩٩،٥٠٠	»
١٨٩٣	استقراضی	١،٠٠٠،٠٠٠	»
١٨٩٤	استقراضی	١،٧٦٠،٠٠٠	»
١٧٩٦	استقراضی	٣،٢٧٢،٧٢٠	»
		١٩،١٨٢،٢٢٠	لیرا

بورادن اکلاشیلیورکه حکومت یکرمی سنه ایچنده ٤٤١ ملیون فرانق استقراض ایتمشدی . بو مبلغ دیون غیر منتظمه‌یی تصفیه ایتمك ، اردو ودونما ایچون وقوع بولان مصارف فوق‌العاده‌دن طولایی آچیلان رخنه‌لری قپاتمق ایچون استعمال ایدلمشدی . بو اثناده اصل خزینه‌یه داخل اولان مبلغ ١٦،٢٣٠،٠٤٢ لیرای عثمانیدن عبارت ایدی .

عبدالحمید دورنده شمندوفرلر

عبدالحمید دورنده ممالك عثمانیه‌ده انشا اولونان شمندوفرلرك ترقیاتنی اکلامق ایچون ١٨٨٥ سنه‌سندن باشلامق ایجاب ایدر. عبدالحمید داخلاً اجرا ایلدیکی تضییقات واستبداد ایله برابر شمندوفر وسائره کبی مملکتك محافظه‌سنه مدار اولاجق اسباب عمرانی نظر دقته آلیردی . شمندیه قدر انشا اولونان خطلر ایله انشاسی مصمم اولان خطلر نظر دقته آلنه‌جق اولورسه ، بونلرك جین انشاسنده حکومتك نه کبی افکاره تبعاً حرکت ایلدیکی پك چابق تظاهر ایدر.

ممالك عثمانیه‌ده انشا اولونان شمندوفرلرك هیئت عمومیه‌سی حقیقی بر خطوط سوق‌الجیشیه‌دن عبارتدر . بو خطلرك قسم اعظمی اوردولرك وقت حربده سفربرلكلرینی تسهیل مقصدینه بناءً انشا اولونمشدر . عثمانلیلر ۱۸۷۷ حربنده روسلره قارشی حركت ایتدكلری زمان استانبول ـ فلبه خطنك فائده‌سنی نه‌درجه تقدیر ایتمشلرسه ، اولا بوسنه هرسك اختلالی ، بعده صرب وقره‌طاغ محاربه‌لری اثناسنده شمندوفرلرك بولونمامسی یوزندن دوچار اولدقلری مشكلاتی‌ده اونوتمامشلردی . ایشته اوزماندن اعتباراً ایكی خط انشا اولوندی كه بونلرك بری (سلانیك ـ استانبول التصاق خطی) ، دیكری‌ده (مناستر ـ سلانیك) خطیدر . سلطان عبدالعزیز زماننده بو خطلر موجود اولمش اولسه ایدی ۱۸۷۵ سنه‌سنده وقوعبولان حركات تشویقكارانه‌یی اساسندن محو ایتمكه واحتمالكه روسیه ایله وقوع بولان حرب مدهشك‌ده اوكنی آلمغه موفق اولونه بیلیردی . حتی بو ایكی خطك ۱۸۹۷ سنه‌سنده وقوع بولان دولت عثمانیه ـ یونان سفرنده پك چوق فائده‌سی كورولمشدی . چونكه بوسایه‌ده حربك یالكز برقسمه تحدیدی ممكن اولمش ودولت علیه ـ یونان سفری پك سریع برصورتده وقوعه كلمشدی .

ایشته عبدالحمید دورنده شمندوفرلرك انشاسی ایچون اك زیاده بوكبی اسبابك تأثیراتی كورولدی . روم ایلیده وقوع بولان عصیانلری باتشدیرمق ایچون اولدقجه تام برشبكهٔ حدیدیه انشا اولوندی . فقط آناطولیده بودرجه برفعالیت كوستریله‌مدی . چونكه اراضی واسع ودولتك بودجه‌سی‌ایسه بوواسع اراضیده شمندوفر خطی انشا ایتدیره‌میه‌جك درجه‌ده فقیر ایدی . مع‌مافیه اناطولیده‌ده ازمیر ـ قصبه خطی ینه هرحالده عثمانلی اوردوسنك سفربرلكنی تسهیل ایده‌بیله‌جك برشبكهٔ حدیدیه تشكیل ایدییوردی .

بو خطلرك انشاسندن پك چوق فائده‌لر كورولدی .

فقط مذكور شمندوفرلرك دیون عمومیه اداره‌سی ایچونده فوائدی اولدیغندن هیئت اداره بو خطلرك انشاسی ایچون استعمال نفوذ ایتمكدن خالی قالمادی . امتیاز طلب ایدن شركتلره دائما یاردم ایتدی . شوصورتله ممالك عثمانیه‌ده انشا اولونان شمندوفر خطلری روم ایلیده ۱,۹۹۳ ، آناطولیده ۲,۵۰۷ كیلو متره‌یه بالغ اولدی . بو خطلرك مجموعی برلین معاهده‌سندن اول

انجق ١،١٤٥ کیلو متره‌یه بالغ اولمقده ایدی. فقط ممالك عثمانیه‌ده‌کی شمندوفرلری تفرعاتیله تدقیق ایتمزدن اول، حکومتك تأمینات آقچه‌سنی نه صورتله تدارك ایلمش اولدیغنی اوکرنمك ایجاب ایدر.

دولت عثمانیه روسیه حربنی متعاقب حکومت پریشان برحاله کلمش و١٨٨١ استقراضی ایسه بتون منابع وارداتی قوروتمشدی. بناءً علیه حکومتك یالکز کندی بودجه‌سنه کووه‌نه‌رك شمندوفر خطلری انشاسنه کیریشمسی امکان خارجنده ایدی. وبونك صورت منتظمه‌ده تسویه ایدیله‌مه‌مسی ایسه آوروپانك طوغریدن طوغری‌یه معاونت مالیه‌ده بولونمسی امکانی کاملاً ازاله ایله‌مشدی. بونك ایچون اجنبی سرمایه‌لرینه تأمینات کوستره‌رك انلردن استفاده ایلمك لازمدی. بوتأمیناتی بالذات شمندوفر خطلری تأمین ایده‌مزدی. بوخطلر اساساً چوق ایشله‌میوردی. حاصلات، ایشلتمه مصارفنی بیله قپادامیوردی.

ایشته احوال بومرکزده اولدیغی حالده ینه بر چارهٔ حل بولوندی. بوکاده‌اك زیاده بانق عثمانی موفق اولدی. بانقه هرکیلومترهنك حاصلات صافیه‌سنك اصغری برقسمنی تأمین ایتدی. بومقدار بالطبع هرخطه نظراً تحول ایتدی. خطك حاصلات حقیقیه‌سی ایله تأمینات آقچه‌سی بیننده‌کی مقدار، یعنی آچیق، خطك مرور ایلدیکی سنجاقلرك واردات عشریه‌سی ایله قپادلدی. فقط یالکز برمشکلات واردی؛ اوده عشرلرك صورت جبایتی‌ایدی. بومشکلاتك اوکی‌ده دیون عمومیه طرفندن آلندی. دیون عمومیه عشرلری بالذات جبایت ایتدی. هرقومپانیه‌یه کندیسنه اصابت ایدن مقداری تأدیه ایلدی. دها طوغریسی حکومتك تأمینات آقچه‌سنه متعلق کافهٔ تعهداتنی بالذات ایفا ایتدی. فقط شو صورتله، دیون عمومیه مجلسنك وظیفه‌سی بیومش اولیوردی؛ دیون عمومیه اسهام حامللرینك نکهبانی اولمقله برابر مملکتك‌ده ایلرلکنه خدمت ایدییوردی.

ایشته بوصورتله تأمینات آقچه‌سی کوستریله‌رك سلانیك ـ استانبول التصاق خطی انشا ایدلدی. بوخطك امتیازی ٨ تشرین اول ١٨٩٢ سنه‌سنده موسیو ره‌نه بودووی‌یه ویرلدی.

سلانیك ـ مناستر شمندوفر خطنك امتیازی‌ده ١٨٩٠ سنه‌سنده دویچه‌بانقه اعطا اولوندی. روم ایلی شمندوفر خطنك امتیازی ایسه سلطان عبدالعزیز زماننده بارون هیرشه احاله اولونمشدی.

آناطولیده‌کی خطلره کلنجه : بوخطلرده ازمیر قصبه خطی ایله آناطولی شمندوفری ایدی . بو خطلر ایچون تأمینات آقچه‌سی ویرلمشدی . تأمینات آقچه‌سی اولمیان خطلر ایسه ازمیر ـ آیدین ، مرسین ـ طرسوس ـ آطنه ، یافه ـ قدس ، مدانیه ـ بروسه ، بیروت ـ شام ـ حوران خطلری ایدی .

عبدالحمیدك صوك زمانلرنده آلمان نفوذینك ترقیسی بغداد شمندوفر خطی امتیازینك‌ده اعطاسنی تأمین‌ایتدی . بو خطك انشاسی ایچون اول‌امرده دوقتور فون سیمه‌نس ایله مذاکرات اجرا ایدلدی . بو مذاکرات ۱۸۹۹ سنه‌سنده ختام بولدی. ۱۹۰۲ سنه‌سنده‌ده‌خطك کاملاً امتیازی اعطا اولوندی. خط مذکورك شرائطی بروجه‌آتی ایدی :

اول امرده قونیه‌دن بغداده بر خط انشا ایدیله‌جك ؛ حلب ، اورفه وخانقین ایله بصره کورفزنده بالاخره تعیین اولوناجق بر نقطه‌یه طوغری شعبه خطلری انشا اولونه‌جقدی . امتیاز مدتی طقسان طقوز سنه ایدی .

عبدالحمید آلمانلری ممنون ایتمك ایچون بو امتیازی ویردیکی کبی عالم اسلام اوزرنده‌کی نفوذینی تزیید ایچون‌ده حجاز خطنك انشاسنه غیرت ایتدی . خط مذکورك انشاسی اثناسنده سوء استعمالات وقوعه کلدیکی کبی عموم مأمورینك برر سنه‌لك معاشی جبراً قطع ایدلدی. بو پاره‌لر ، کاتب ثانی عزت پاشا طرفندن اداره اولوندی .

ایشته عبدالحمید زماننده ممالك‌عثمانیه‌ده بولونان شمندوفرلر بوحالده ایدی.

فقط عبدالحمیدك اك زیاده اهمیت ویردیکی خط ، حجاز خطی ایدی . عربستان شبه جزیره‌سی ارمنستان وماکدونیا کبی اجنبی استیلاسنه معروض حوالیدن معدوددی . بوراسی مرکز مقدس اسلامیت اولدیغی جهتله بورالرك اجنبی استیلاسنه قارشی محافظه‌سی الزم ایدی . عبدالحمید ، دور سلطنتی دوام ایتدیکی مدتجه بتون عالم اسلامیتك خلیفهٔ یکانه‌سی اولمقله مفتخر بولونوردی. واقعا محافظهٔ تخت وسلطنت ایچون کتب دینیه‌یی بیله یاقدیرمقدن اجتناب ایتمزدی ؛ فقط خلافتك نفوذ علویسندن استفاده ایتمکی‌ده بردورلو نظردقتندن دور بولوندیرمازدی . ترکیه‌ده ۱۶ : ۱۸ ملیون اسلام واردی . حال بوکه هندستانده ، چینده ، جاوه‌ده ، صوماطراده ، مصرده ، تونس وجزایرده ، سودانده ۳۰۰ ملیون اسلام واردی .

عبدالحميد بتون اسلاملرك محبتنى جلب ايتمك ايچون بورالره مأمورلر كوندرير، كنديسنك وطننده تعقيب ايلديكى استبداد پولتيقه سندن خبردار اولميان محيطلر ايچنده نفوذ خلافتدن استفاده ايتمك آرزو ايدردى .

عربستانى محافظه ايتمك ايچون برشمندوفر خطنك انشاسنه فى الحقيقه پك زياده لزوم واردى . فقط بو خطك انشاسنده پك زياده مشكلاته تصادف ايديله جكى طبيعى ايدى . بو خصوصده اك زياده نيكبين اولانلر بيله حيدرپاشا ـ ازميد، مدانيه ـ بروسه خطنك حين انشاسنده تصادف ايديلن مشكلاتك بورادهده ظهور ايده جكنه قانع اوليورلردى . بو مشكلاتك اك برنجيسى پاره مسئله سى ايدى . ٢٠٠٠ كيلو متره طولنده انشا ايديله جك بو خط اوزرنده برقاچ هفته قدر دوام ايده بيله جك اولان حجاج نقلندن بشقه بر تجارت يوقدى . او حالده خطك انشاسى ايچون پاره نره دن بولوناجقدى ؟ بوندن بشقه بويله بر خطى انشا ايتمك ايچون تركيه ده دارالصناعه لرده موجود دكلدى .

شمندوفر خطى شامدن باشلايه جق وبوراده كى قومپانيه لرله مناسبت پيدا ايايه جكدى . فقط خط مذكورك انشاسنده اك مهم بر مشكلات واردى كه ، اوده خطك هيچ بر مخرجى اولماسى ايدى . سوريه حواليسنده بو مقصده يارايه بيله جك بر نقطه واردى ؛ اوده (حيفا) ايدى. حجاز خطى (معان) دن باشليور ، (حيفا) ايسه شهر مذكوردن ٤٠٠ كيلومتره مسافه ده بولونيوردى. فقط عمليات انشائيه نك وقوع بولديغى محله ياقين بر نقطه بولونمسى دها زياده فائده لى اولاجقدى . بونك ايچون عقبه كورفزنده (طابه) موقعى پك مناسبدى.

١٩٠٦ سنه سى كانون ثانيسنده تبه يه بر طابورعسكر چيقارلدى . (طابه) موقعى (طورسينا) شبه جزيره سنه عائددى . بو شبه جزيره ايسه ١٨٩٢ سنه سنده عقد اولونان بر ائتلاف اوزرينه مصره تابع اولمق اوزره قبول ايدلمشدى .

بناءً عليه عثمانلى عسكرينك بوموقعى اشغال ايتمسى انكلتره نك جانى صيقدى. انكلتره حكومتى خديوك بو بابده كى مدعياتنى باب عالى يه تبليغ ايلديكى كبى انكلتره سفيرى ده باب عاليده تهديدكارانه بر لسان استعمال ايلدى . بعده مصرده كى عساكر اشغاليه يى تقويه ايتمكله برابر بحر سفيد دونماسنى ده چناق قلعه بوغازينه كوندريركورمز (طابه) درحال تخليه ايدلدى . بوكبى حاللره

ذاتاً عبدالحمید سیاسنك علائم ممیزه‌سندن معدوددی . اکثر مسائلده دائما تشبثکارانه برصورتده حرکت ایدیلیر ، نتیجه‌نك نه‌یه منجر اوله‌جنی بیلندیکی حالده حیثیت ملیه‌نك دوچار اولاجنی تهلکه اصلا نظر اعتباره آلنمازدی .

انکلتره‌نك بوحرکتی عبدالحمیدك تشبثنه ایلك ضربهٔ ممانعت عداولونابیلیردی . انکلتره حکومتی عدن بصره کورفزی وهندستانه طوغری برطریق تشکیل ایتمسی محتمل اولان بویله برخطك بحر احمر بویجه انشا اولونمسنی ایی بر نظرله کورمه‌مشدی . حتی اتحاد اسلام طرفداری اولان بعض غزته‌لر حجاز خطنی انکلیزلره قارشی ایجابنده استعمال ایدیله‌بیله‌جك بر سلاح اولمق اوزره کوسترمه‌مش اولسه‌لر بیله انکلتره حکومتی بوکا ینه تحمل ایده‌مزدی . بحراحمر ایله عربستان وبصره کورفزی هندستانك برشاهراه تجارتی حکمنده ایدی . حتی انکلیزلرك مصری اشغال ایتمکدن مقصدلری‌ده بوراسنك سویش قنالنه حاکمیتی تأمین ایتمش اولمسندن طولایی ایدی . حتی انکلیزلر اللرندن کلسه سویش قنالنی قپامق بیله ایسترلردی . ازجمله بو مقصده مبنی (نیل) نهرنی سودان لیمانه ربط ایتمشلردی . الجزیره‌ده آلمان سیاستنه مانع اولمق ایچونده مسقط ایله بحرین اطه‌لرینی اشغال ایتمشلر ، کویت شیخنی حمایه‌لرینه آلمشلر ، روسیه ایله بوبابده بر ائتلافنامه عقد ایلمشلردی .

بومسئله‌لرك اك مهمنی تشکیل ایدن پاره تدارکی مسئله‌سی‌ده یوقاریده بیان ایلدیکمز وجه ایله کمال سهولتله حل اولوندی . اهالی‌یه جبراً هرشیئی قبول ایتدیرمك حکومت مستبده‌نك النده ایدی . بناءً علیه مأموریندن معاش کسمك ، صورت مخصوصه‌ده پول چیقارمق صورتیله خیلی مبلغ تدارك اولوندی . ذاتاً اهالئ اسلامیه بویله برامر خیره اشتراك ایلمکی اك بیوك بر اثر دیندارانه عد ایلدیکندن حجاز خطی ایچون آچیلان اعانه‌لره هرکس اشتراك ایتدی . خدیو مصر ، مالزمهٔ لازمه‌نك تدارکنه یاردم ایده‌جکنی وعد ایلدی . ایران شاهی ، شیعی اولدیغی حالده ، اوده معاونتدن خالی قالمادی . بوبابده هند مسلمانلرینك فوق‌العاده معاونتلری کورولدی .

رانقون ومادراسده بربچق ملیون فرانق طوپلاندی . غانژ وادیسنده‌کی پرنسلردن بری مدینه استاسیوننك بتون مصارف انشائیه‌سنی درعهده ایتدی . ۱۹۰۸ سنه‌سنده حجاز خطی (مدینه) یه واصل اولدیغی زمان هرسنه یدی

سكز مليون فرانق طوپلاندى . خطك اسهامى وسرمايه‌سى اولماديغى حالده ، اسلاميتك حاصل ايلديكى رابطهٔ قويمهٔ ديندارانه سايه‌سنده خطك هردرلو احتياجاتى ازاله ايدلدى . خطى اسلاملر انشا ايتدى ؛ مصارفنى امت اسلاميه تأديه ايلدى . شرفنى ايسه عبدالحميد قازانمق ايستدى .

آناطولى شمندوفرى ديركتورى موسيو هوكنن

طوپلانيلان پاره‌يه بدايتده خيلى سوء استعمالات كيردى . فقط بو حال چوق دوام ايتمدى . خطك انشا آتنه نظارت ايتمك اوزره عبدالحميدك رياستى آلتنده بر قوميسيون عقد ايدلدى . خطك انشا آت يوميه‌سى ايله مسائل عمليه‌سنه

متعلق خصوصات ، مرکزی شامده اولمق اوزره بر انشاآت قومیسیوننه احاله ایدلدی . مصارفاتك صورت عمومیه‌ده قونترولی‌ده موسیو غوده‌ن نامنده بر فرانسزه تودیع اولوندی . بو حال ، شوصورتله تمام سکزسنه دوام‌ایتدی.

بو اثناده (شام) دن (درعا) یه بر خط انشا اولوندی . بو خط (حیفا) لیماننه ربط ایدیله‌رك حجاز شمندوفرینك مبدأ نقطه‌سنی تشکیل ایتدی . بونك اوزرینه (بیروت ـ شام ـ حوران) شمندوفر قومپانیه‌سی پروتستو ایتدی. مذکور قومپانیه‌یه تضمینات لازمه اعطا اولوندی .

بو تضمیناتده ٣،٤٠٠،٠٠٠ فرانق ایله مذکور فرانسز قومپانیه‌سنه (شام) دن (حلب) ه بر شمندوفر خطی امتیازندن عبارتدی . بو خط آتیاً انشا اولوناجق بغداد خط کبیرینه حجاز خطنی ربط ایتمش اوله‌جقدی .

ایشته بو صورتله بتون رقابتلر رفع ایدلدکدن صوکره موانع طبیعیه‌یی‌ده ازاله ایتمکه لزوم کورلدی . خط ، تك اولارق انشـا ایدلدیکی جهتله نقلیات تجاریه‌یه قابلیت کوستره‌میه‌جکندن کذرکاهنك عارضه‌لی یرلری پك قولای دوزه‌لتلدی . (یرموق) وادیسی مستثنی اولمق اوزره هیچ برطرفده اودرجه بیوك کوپریلر وسائره انشاسنه لزوم کورولمدی . حجازك چوللك قسمنده هیچ بر نهره تصادف اولونمادی . بو صورتله ایجه تصرف وقوع بولدی . ایشی اك زیاده اشکال ایدن شی ، منبعلرك آزلغی ایدی . بونك ایچون برخیلی کونلرده صو خزینه‌لری انشاسنه صرف ایدلدی . خطك یاقیننده تحت‌الارض صو خزینه‌لری موجود اولدیغی حالده بونلردن استفاده ایدلمك دوشونولمدی . اکثریا صهرنج واغونلری کتیریله‌رك صوسزلق بو صورتله ازاله اولوندی.

یالکز بر جهت قالیوردی‌که ، اوده قبائلك ابراز ایده‌جکلری خصومت ایدی . خطی بدویلرك هجوملرندن محافظه ایچون اوفاق استحکاملر شکلنده استاسیونلر انشا ایدلدی . بو استحکاملر درونده قوای لازمه ایله انلرك اعاشه‌سنی تأمین ایده‌جك وسائط حاضر بولوندیرلدی .

نهایت انکلتره حکومتی‌ده ممانعتدن صرف نظر ایتدی . آسیاده موازنهٔ سیاسیه‌نك دائمی اساسلر اوزرنده استقرارینی تأمین ایدن ١٩٠٧ انکلتره ـ روسیه ائتلافی اوزرینه انکلتره حکومتی هند حدودلرندن آرتق کاملاً امین اولدی . نهایت ١٩٠٩ سنه‌سنده وقوعه کلن ١٠ تموز انقلابی اوزرینه انکلتره

پولتيقه‌سی حكومتجه ترجيح اولونديغنـدن انكلتره‌ده هر درلو ممانعتدن صرف نظر ايتدی .

* * *

عبدالحميد دورنده سياسةً حائز اهميت خطلردن بريده بغداد خطيدر . بو خط ، يوقاريده‌ده سويلديكمز وجه ايله عبدالحميدك صوك زمانلرينه طوغری تركيه‌ده آلمان نفوذينك نه درجه تزايد ايتمش بولونديغنه پك پارلاق بر دليلدر.

عبدالحميدك اواخر سلطنتنده استانبول عادتا سياسی انتريقه‌لره بر مقر اولمشدی. استانبولده بولونان هر سفير ، تبعه‌سی طرفندن وقوع بولاجق امتياز طلبلرينی بتون قوتی ايله مدافعه ايدر ، انلری قبول وترويج ايتدرمك لازم كلن فدا كارلغی اجرادن كری طورمازدی . بر زمان كلدی كه ييلديزده آلمان نفوذی فوق العاده غالب كلدی . ١٨٩٩ ده اناطولی شـمندوفری هيئت اداره رئيسی دوقتور سيه‌مه‌نسه قونيه‌دن بصره كورفزينه برشمندوفر امتيـازی ويرلدی . فقط بو امتيازك ويرلمسنه خارجی نفوذلرك پك زياده تأثيری اولدی . روسـيه حكومتی اك زياده شمال طرفلرنده بر خط انشـا ايدلمسين ديه قورقيوردی . روسـيه كوزينی اك زياده ارضروم جهتلرينه ديكمش اولديغنـدن آلمانلرك بوتشـبثنی اصلا ايی كورمدی ؛ چونكه بوخط عثمانلی قوای عسكريه‌سـنك ارمنسـتان حواليسنه چارچابق دوكولمسنه كوزل بر واسطه تشكيل ايده‌بيليردی. بو تهلكه‌يی بر طرف ايتمك ايچون روسيه‌نك درسعادت سفيری موسيو زينوويه‌ف درحال تهديدانه قيام ايتدی . ١٩٠٠ سنه‌سی نيساننده ، برلين معاهده‌سی موجبنجه تقرر ايدوب تأديه‌سی تأخر ايتمش اولان تضمينات حربيه تقسيطلرينی طلب ايتدی؛ بو تقسـيطلر تقريباً ٥٧ مليون فرانغه بالغ اوليوردی . موسـيو زينوويه‌ف مطالباتنده اصرار ايتدی؛ قره دكز حوضه‌سنده بغداد شمندوفر خطی شرائطی داخلنده اولمق اوزره شمندوفر خطلری انشا ايتمك امتيازينك انجق روسيه‌يه عائد اولابيله‌جكنی مصدق بر ارادهٔ سنيه استحصال ايتدكدن صوكره بو اصراردن صرف نظر ايلدی .

روسيه حكومتی آلمانلرك انشا ايده‌جكلری بغداد خط كيرينه شمال كذركاهنی شو صورتله قپـاينجه ، كذركاهی جنوب طرفلرده تعيين ايتمكدن بشـقه چاره قالمادی . بونك اوزرينه حكومت عثمانيه نامنه تجارت ونافعه ناظری ذهنی پاشا

ایله دویچه بانق نامنه موسیو آرتور غوینر واناطولی شرکتی نامنه‌ده موسیو زاندر ایله هوکنن بیننده ٥ مارت ۱۹۰۳ تاریخنده برمقاوله‌نامه‌امضا ایدلدی که، بو مقاوله‌نامه موجبنجه بغداد خطنك امتیازی آلمانلره ویریلیوردی .

آلمانلرك بو امتیازی آلمقدن مقصدلری ، اساساً شرقده اوته‌دن بری یرلشمش بولونان روسیه ، انکلتره وفرانسه ایله رقابت ایتمکدن عبارتدی .

آلمانلرك اوته‌دن بری تعقیب ایتدکلری (شرقه‌طوغری‌تجاوز) پولتیقه‌سی سلانیکده واستانبولده‌کی جریان سریعنه قارشی هیچ بر ممانعت کورمیوردی. دها برلین قونغره‌سنده پرنس بسمارق‌بالقانلر اورته‌سنده‌جرمانلق فکرینی نشر وتعمیمه آوستریایی مأمور ایتمشدی . فقط قایزر ویلهلم زماننده‌کی آلمانیا ایشك دها ایلریسنه کیتدی . قوتنه اعتماد تام حاصل ایدرك توسع فکرینی دها زیاده ایلری کوتوردی . ترکیه‌یی آلمانیایه یکی بر مخرج تجارت ، بر بازار اخذ واعطا حالنه کتیردی . ایمپراطور ، عبدالحمیدك محب وحامیسی صفتیله اورته‌یه آتیله‌رق اکا دیپلوماسیده معاونت ایتدی ؛ فقط مقابلنده‌ده اردو وسائره ایچون سپارشلر طلبندن کری طورمادی . حتی بو بابده فعلاً ده تشبثاتده بولوندی . عبدالحمیدك یاننده‌قدر واعتبارینی‌یوکسلتمك ایچون برلیندن قالقوب استانبوله کلدی . فعالیت اقتصادیه وصناعیه‌سی بولونمیان بر ملتك پك قوللای‌رغبتنی‌جلب‌ایتدی. آرتق‌بتون‌امتیازلر آلمانلره‌ویریلیوردی؛ حیدرپاشالیمانی بغداد خطی ، قره کوی کوپریسنك انشاسی هپ آلمانلر الینه کچمشدی .

ایشته ایمپراطورك سیاحتلری سایه‌سنده آلمان نفوذی آناطولی‌یه کیره‌رك (طوروس) ه قدر ایلریله‌دی . (هامبورغ ـ آمریقا خطی) نه‌منسوب کمیلر بصره کورفزینه قدر کلدی. ذاتاً اولجه‌روسیه وانکلتره حکومتلری الجزیره‌ده تعقیب ایده‌جکلری حدود استیلا ونفوذی تعیین ایتمشلردی . بوسفر آره‌یه آلمانیا حکومتی کیره‌رك انلرك‌بتون منفعتلرینه مضرت‌ایراث ایتدی، تشبثلرینی کاملاً عقیم براقدی .

آلمانیا حکومتی بوصورتله حرکت ایدنجه، روس‌پولتیقه‌سی بشقه برمجرایی تعقیبه باشلادی . برلین معاهده‌سی روسیه‌یی بالقانلردن اوزاقلاشدیرمشدی . بالقانلرده تشکل ایدن اوفاق حکومتلر ایسه روسلر ایله استانبول آره‌سنده ازاله‌سی غیر قابل برر مانع سیاسی ایدی . ایشته بونك ایچون روسیه حکومتی

بتون پولتیقه‌سنی آسیایه توجیه ایتدی . فقط ژاپونلرك آنی وقطعی ضربه‌لرینه هدف اولور اولماز نظر دقتی ینه آسیای غربی‌یه توجیه ایلدی .

روسیه حکومتی برلین معاهده‌سی موجبنجه قارص واردهان جهتلرینه صاحب اولمش ، فقط بوکا مقابل آیاستفانوس معاهده‌سی موجبنجه ید ضبطنه گچیرمك آرزو ایتدیکی بایزید وارضروم حوالیسندن محروم قالمشدی . حتی اسکندرون کورفزینه طوغری بیله ایلریله‌مك ایسته‌مش ایدی ایسه‌ده انکلتره حکومتی (قبریس) ی الده ایدرك ، ارضرومی‌ده روس استیلاسنه قارشی برسد سدید حالنه کتیره‌رك روسلرك بو آمالنه قطعیاً مانع اولمشدی . شمدی ایسه استانبولدن بصره کورفزینه طوغری اوزانه‌جق خط حدید انك بتون آمال سیاسیه‌سنه مانع اولاجق بر زنجیر ممانعت تشکیل ایدییوردی. آرتق بیوك پترولرك ، ایکنجی قاترینالرك آمالی زیروزبر اولمشدی. چار آوروپاده عثمانلیلرك وارث تاریخیسی اولمق سوداسندن‌واز گچدیکی کبی فلسطینده مقامات مقدسه‌نك حامیسی اولمق فکرندن‌ده یاواش یاواش واز گچیوردی . ایشته بغداد خط کبیری روسیه‌نك بتون تشبثات سیاسیه‌سنه مانع اولدی .

فی‌الحقیقه ، قونیه ـ بصره خطی، ایجابنده غایت مهم بروظیفه ایفا ایده‌بیلیردی . ۱۸۷۷ سفرنده بغداد قول اردوسی ایکی آی متمادیاً جبری‌یورویشلر اجرا ایتدکدن صوکره محاربه‌میدانـنه کله‌بیلمش‌وقارصك سقوطنه، ارضرومك محاصره‌دن خلاصنه مانع اولامامشدی. شمدی بوخط، مسافاتی بیوك مقیاسده تنقیص ایده‌جك ، اردونك تحشیداتی پك سریع اجرا اولوناجقدی . ایشته بونك ایچون روسیه حکومتی بغداد خطنی هیچ بروقت ایی برنظرله کورمدی.

انکلتره‌یه کلنجه : انکلتره‌نك آسیاده اك زیاده نظر دقته آلدیغی نقطه ، هندستان ایدی . انکلتره ایی مدت روس جریاننه قارشی مانع اولمغه چالیشدی. شمدی طوروب طورورکن برده آلمان مسئله‌سی اورته‌یه چیقدی. آلمان‌هیولای سیاسی، جسیم وایری آدیملرله فرات وادیسندن ایلریله‌مکه باشلامشدی . پازار جهانده انکلتره‌یه بررقیب مدهش کسیلن آلمانیا، شمدی آسیاده‌ده حاکمیت اقتصادیه‌یی قازانمق ایستیوردی . آلمانلر ، هندستانی صلحاً محو ایده‌جکلردی. بغداد خطی جنوبی ایران تجارتنی سویشدن چویره‌جك ، هندستان تجارتنی محو ایده‌جك، انکلیزلرك غرورینی تماماً قیره‌جقدی! فقط انکلتره‌نك آسیاده‌کی نفوذ سیاسیسی روسیه‌نککنه مقیس اولامازدی .

انكليزلر مصری اشغال ايديورلردی . حجاز وعين قطعه‌لرينك ايسه مصرله بررابطهٔ تاريخيه‌سی موجود ايدی . چونكه عربستان ؛ هيچ بر وقت نيلك خروشانیٔ فيض وبركتندن استغنا كتيرمه‌مشدی .

بناءًعليه الجزيره‌دن بصره كورفزينه كيدن يوللر طرق بريه‌يه نه‌درجه حاكم ايسه ، سويش قنالی ايله بحر احمرده عين حاكميتی تأمين ايده بيليوردی. وبوحاكميت انكلتره‌نك سنه‌لردن بری تعقيب ايلديكی برمقصد، برهدف ايدی.

ايشته انكلتره حكومتی بغداد خطنی نظر اعتباره آلارق هردرلو تدابيره توسل ايتدی. آلمانلره قارشی اول‌امرده غايت‌مدهش برمانع وجوده كتيرمك ايسته‌دی . انكليزلرك صاری آلتونلری عربستانده متوالی اغتشاشلر حصوله كتيرديی .

انكلتره‌نك دوستی وروسيه‌نك متفق بولنان فرانسه‌يه كلنجه ، حكومت مشاراليهانك بوراده محافظه‌سی الزم هيچ برمنفعتی يوقدی. بونك ايچون فرانسه حكومتی ، انكلتره ، روسيه وآلمانيا حكومتلری آره‌سنده ظهور ايده بيله‌جك اختلافلرده بيطرف برحاكم صفتنی محافظه ايتمك ايسته‌دی .

ايشته عبدالحميدك منافع وطنيه‌يی دوشونميه‌رك ويرديكی امتيازلر ، آوروپا دولتلری بيننده بودرلو رقابتلر توليد ايلمشدی. مطبوعات اجنبيه‌يی تعقيب ايدنلر، سينهٔ وطنده اوينانان بوروللردن تماميله خبردار ايديلر . وطنك اك منبت ومحصولدار نقطه‌لرينك شوصورتله پايلاشلديغنی واضحاً كوريور، اكلايورلردی. فقط ملتك دهان اعتراضنه قارشی قانلی برزنجير كبی هرخطوه‌ده تصادف اولونان جاسوسلرك شرندن هيچ بركيمسه بوبابده ادارهٔ افكار ايده‌ميور، يالكز وطنك يوم خلاصنه عصبی برصبرسزلقله انتظار ايدوب طوريوردی .

مدحت پاشانك آوروپادن عودتی ومحاكمه‌سی

مدحت پاشا اون یدی آی قدر آوروپاده وبالخاصه پارس ولوندره‌ده فوق‌العاده مظهر اكرام اولمشدی . وطنی استبداددن قورتارمق ایچون حیاتنی تهلكه‌یه قویان بو بیوك وظفرپرور آوروپاده بتون رجال سیاسه‌نك احترامات بی‌نهایه‌سنه مظهر اولیور ، وطننده جریان ایدن وقایعی خارجدن تعقیب ایدییوردی . افكار عمومیه قطعیاً مدحت پاشایه متمایل ایدی . عبدالحمید بوكا واقف اولدیغندن استانبول مطبوعاتی واسطه‌سیله مشارالیه علیهنده نشریاتده قصور ایتمیوردی . خصوصیله مدحت پاشانك آوروپاده تمدید اقامتی هیچ خوشنه كیتمیوردی . بونك ایچون تشریفات ناظری كامل بكی توسیط ایدرك مدحت پاشایه مكتوبلر یازدیرییوردی . حتی كامل بك طرفندن یازیلان بر مكتوبده : « احوال عالیلرینه دائر بالمناسبه واقع اولان سؤال اوزرینه مكدر وپریشان برحالده كشت وگذار ایتمكده اولوب كچنمك بحثنه كلنجه استقراضله یشامقده بولندقلرینی استخبار ایتمش اولدیغی عرض وبیان ایلدیكمده ... » صورتنده بیان افكار ایدیله‌رك عبدالحمیدك مدحت پاشایه بیك لیرا احسان ایلدیكندن بحث اولونمش ، بونك اوزرینه مدحت پاشا كامل بكه كوندردیكی جوابنامه‌ده : « درسعادتدن حركتمز كوننده‌نبرو عادی سلام ارسالنده بیله هزار احتیاط ایله دوچار تلاش واضطراب اولان بردوستك خط دستیله مكتوب ارسالنه جسارتی بادیٔ نظرده موجب تعجب وتحیر اولدی ایسه‌ده مكتوبی اوقودقجه حكمتنی اكلادم . احوال عاجزانه‌م حقنده لطفاً واقع اولان سؤال عالی اوزرینه طرف عالیلرندن ویریلان جوابده (مكدر وپریشان كشت وگذار ایتمكده) بیورلمسی حق عاجزانه‌مده مرحمت وشفقت سنیه‌یی جلب ایتمك نیتیله ایراد وبیان بیورلمش اولدیغندن تشكر ایدرم . » دییور ، فقط حقنده استعمال اولونان بوتعبیردن طولایی بیان تأسف ایدییوردی .

عبدالحمید بوصورتله حركتنده دوام ایدرك مدحت پاشایی آوروپادن جلبه

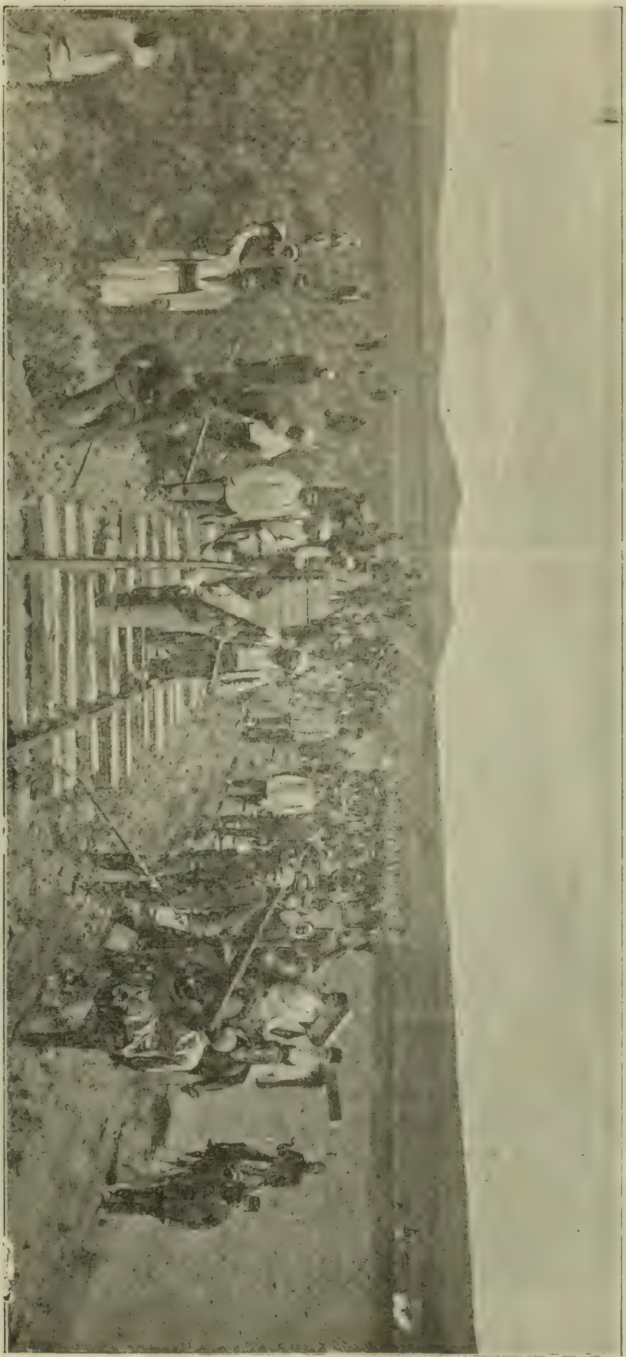

حجاز تیمور یولی عملیاتندن

موفق اولدی . دوستلرندن برچوغی آوروپادن دونمه‌سنی کندیلرینه مصراً
بیان ایتدکلری حالده مدحت پاشا: «وطنمدن اوزاق یاشامقدن اولمك مرجحدر.»

حیدر پاشا شمندوفر استاسیونی

دییه‌رك وطننه عودت ایتمك ایستدی . عبدالحمید، مدحت پاشایی عفو ایلدیکنی
متضمن برتلغرافنامه چکدیردی . بوتلغرافنامه لوندره سفیری موسوروس پاشا

معرفتيله مدحت پاشايه تبليغ اولوندى . مذكور تلغرافنامه‌ده مدحت پاشانك شمديلك عائله‌سى ايله برابر كريدده اقامتنه ارادهٔ سنيه صادر اولديغى ، رفاه واستراحتى ايچون ايكى يوز ليرا معاش تخصيص اولونديغى ومصارف راهيه اولمق اوزره‌ده بشقه‌جه بيك ليرا احسان بيورلديغى مندرج بولونيوردى.

مدحت پاشا طقسان بش سنه‌سى شوالنك برنجى كونى حانيه‌يه كلدى . متعاقباً واپور مخصوص ايله عائله‌سى خلق‌ده ورود ايتدى . مدحت پاشا كريدده قره‌يه چيقديغى زمان اهالى طرفندن آلقشلرله استقبال ايدلدى. اسلام وخرستيان اطه‌نك بتون اهاليسى : « ياشاسين مدحت پاشا ! » ديه باغيريشديلر . ليمانده بولونان اجنبى دونمالرى طوپلر انداخت ايدرك راسمهٔ استقبالى ايفا ايلديلر.

اهالينك بواستقبالى، اجنبى دونمالرينك بوغير اختيارى احتراماتى عبدالحميد اوزرنده فنا بر تأثير حاصل ايتدى . مدحت پاشا خصمانك تزويراتى ، عبدالحميدك بو بابده‌كى قورقولرينى برقات دها آرتديردى . مدحت پاشا كريدده بر مدت قدر مستريحانه ياشادى . فقط ايكى آى صوكره سرايدن آلديغى بر تلغرافنامه‌دن كنديسنك سوريه واليلكنه تعيين اولونديغى خبر آلدى. وبويكى مأمورينى ضرورى اولارق قبول ايتدى . عائله‌سى ايله برابر (فوائد) واپورينه راكب اولارق بيروته متوجهاً حركت ايتدى .

مدحت پاشا كريده كلديكى زمان اهالى طرفندن نه‌درجه صميميتله استقبال ايدلدى ايسه ، سوريه‌يه كلديكى زمانده عين صميميت وعين احتراماتيله استقبال اولوندى . مدحت پاشا ضمنى برنفيدن بشقه برشى اولميان بومأموريتى ضرورى اولارق قبول ايتدكدن صوكره ينه وطنه خدمت ايتمكه غيرت ايتدى . اول امرده ولايتك نواقص واحتياجاتنى كاملاً تدقيق ايتدى. اواثناده قارماقاريشيق برحالده بولونان ادارهٔ ولايتى مدققانه بر نظرله دوزه‌لتدى . برصنايع مكتبى ايله برايتامخانه تأسيس ايتدى . ولايتده يوللر انشا ايتديره‌رك مركز ولايتله ناحيه‌لر بيننده ارتباط حاصل ايلدى . (طرابلس) ايله (مينا) ليمانى اره‌سنده برترامواى خطى تأسيس ايتديردى .

دين واجناس نقطهٔ نظرندن يكديكرندن بسبتون فرقلى بولونان سوريه اهاليسى بيننده دائما نزاع ومجادلات اكسيك اولمازكن ، مدحت پاشانك واليلكندن صوكره مملكتده سكون وآسايش حكمفرما اولمغه باشلادى. اجنبى

نفوذلرینك بتون فکرلری عصیانه دعوت ایلدیکی براراضیده حاکمیت عثمانیه‌نك تقرری بالطبع انتظام اداره‌یه، عدالته، تنظیم امورمالیه‌یه متوقف بولونیوردی. مدحت پاشا، ایشته بتون بوشیلرك حصولنه غیرت ایتدی.

عبدالحمید مدحت پاشانك اجراآتی حقنده مداهنه‌کارانه حرکت ایدییور، مشار الیهك بتون تصوراتنی بیله‌رك تصویب ایتمیوردی. حتی مدحت پاشانك تشبثاتنه مانع اولمق ایچون آیالتده قاریشقلق حصوله کتیره‌بیله‌جك اسبابه توسلدن برلحظه حالی قالمادی. مدحت پاشانك کسر نفوذینه موفق اولمق ایچون احمد ایوب پاشا و جمیل پاشا کبی قوماندانلردن استفاده ایتمك ایسته‌دی. مدحت پاشا، ییلدیز منابعندن اداره اولونان بو انتریقه‌لردن آرتق اوصانج کتیره‌رك عبدالحمیده درحال استعفاسنی تقدیم ایتدی. استعفانامه شوصورتله یازلمشدی:

مابین همایون باش کتابتنه

قرق سنه‌دن متجاوز خدمت دولتده اقعاب وجود وافکار ایدرك سن عاجزانم واصل درجهٔ شیخوخت اولمسیله ایفای خدمته اقتدارم قالمدیغندن سوریه ولایتندن عفو بیورلمقلغمله برابر ممکن ایسه درسعادتده واقع بنده‌خانه‌لرنده ویاخود مدللوده اولان ویرانخانه‌ده و بوده اولمز ایسه سوریه سواحلنده تعیشه الویره‌جك بر محلده عائلهٔ عاجزانه‌مله برلشمك و بقیهٔ عمری دعای حضرت پادشاهی ایله کچورمك اوزره لطف و عنایت حضرت ولی نعمته عرض دخالت ایدرم.　　　　　　　　٧ تشرین اول ٩٥

مدحت

عبدالحمید مدحت پاشانك بو استعفانامه‌سنی قبول ایتمدی. مدحت پاشانك تجارب مدیده‌سندن استفاده ایدیله‌جکی بر زمانده استعفا ایتمسی موافق اولمدیغنی متضمن مابیندن تکرار بر تلغرافنامه کوندرلدی. نهایت مدحت پاشا استعفادن صرف نظر ایتدی. ولایتك اصلاحی ایچون طرفندن وقوع بولاجق تشبثاتك تصدیق اولونمسنی طلب ایتدی. عبدالحمید اول امرده موافقت ایلدی. مدحت پاشانك اجراآتنی تصویب ایدر کبی کوروندی. بو اثناده حوران مسئله‌سی اورته‌یه چیقنجه مدحت پاشا، بو مسئله‌لری ازاله ایلمکی حمیت وطنپرورانه‌سنه دها موافق بولدی.

حوران مسئله‌سنك اساسی غایت اهمیتسز ایدی. وقعه‌نك اصلی بر قیز

منازعه‌سندن ایلری کلمشدی . بومنازعه اثناسنده بصرالحریری قریه‌سی اهالیسی ایله بر نفر درزی بیننده منازعه وقوعه کلمش، وبصرالحریری قریه‌سنك اوته طرفنده‌کی درزیلری مسلحاً بصرالحریری قریه‌سنه بالهجوم اهالیسندن سکز اون کشی‌یی بغتةً قتل ایتمشلردی . بونلرك هجومنه قارشی مدافعه ایدن بصرالحریریلردن بش کشی مقتول اولمشدی . بونك اوزرینه حورانلیلر ایله درزیلر برر طرف اولمشلر واهالئ مسلمه بر قاچ بیك کشی‌یه بالغ اولمشلردی.

مدحت پاشا فسادك بر آن اول اوکنی آلمق ایسته‌دی . بیروتدن ردیف طابورلری درت بلوك ژاندارمه جلب ایلدی. مدحت پاشانك مقصدی اجراآت حکومتی کوسترمکدی . فقط عبدالحمید دولتك‌ده ، عسکرلك‌ده شرف وحیثیتی نقیصه‌دار ایده‌جك تدابیره توسل ایتمك ایسته‌دی . حورانلیلر خصملرینك قوهٔ حکومتله جابنی آرزو ایتدکلری حالده عبدالحمید حورانلیلری پاره ایله اطماع ایتمك ایستدی. بواثناده انکلتره حکومتی درزیلری ، فرانسه حکومتی‌ده مارونیلری التزام ایدنجه ایش بسبتون مشکلات کسب ایتدی. عبدالحمید پولتیقه‌سنك بطائتی ایسه ایشی غایت وخیم بر درکه‌یه دوشوردی . اهالی ، عسکرك ایچه‌جکی صویی کسه‌رك حورانده اسلام وخرستیاندن مرکب کویلری غصب وغارت ایتمکه باشلادی . قریه اهالیسندن برچوقلرینی تلف ایلدی .

حورانلیلر ، درزیلردن یکرمی اوچ کشینك جزادیده اولمسنی ارزو ایدییورلردی . درزیلر بوکا مقابل برمقدار پاره ویردیلر ، فقط حورانلیلر بونی قطعیاً قبول ایتمدیلر . درزیلر حکومتك بو حرکتندن شیماره‌رق تغلبی بسبتون آرتدیردیلر . بونك اوزرینه مابیندن مدحت پاشایه کلن بر تلغرافنامهٔ جوابیده: « روش وحاله ومشیر پاشانك مقام سرعسکری‌یه مبعوث تلغرافنامه‌سنه نظراً محاربه بر قاچ بیکه بالغ اولان طرفین جمعیتنك تفریقی ضمننده فریق جمیل پاشا طرفندن سوق اولونان بر بلوك قدر ژاندارمه نفراتنه‌دروزك تشهیر سلاح ایتمسی وبر یوزباشینك وفاتی وسیله‌سیله مقابله‌ده استعجال اولونمسندن نشأت ایتمش اولدیغی اکلاشلمش وبو دخی غیر مناسب کورلمش اولدیغندن بو صورتله خود بخود مقابله‌یه تصدینك دخی منعی بالخاصه توصیه اولنور . وشونکله برابر بوکون یارین حرکت ایده‌جك (مورد نصرت) واپوری ایله بوراده وکلیبولیدن ایکیسی نظامیه واوچی ردیف اوله‌رق جبخانه‌لریله برابر بیروته بش طابور عساکر

عثمانیه کوندریله‌جکی » بیان اولوندی . بونك اوزرینه مدحت پاشا تکرار بر تلغرافنامه کشیده ایدرك حورانه عسکر سوقی، دوزیلری اورمق نیتیله اولمدیغنی بیان ایتدی . ونتیجه‌ده مسئله‌یی صاحاً حله موفق اولدقدن صوکره سوریه ولایتندن عفوینی متضمن تکرار بر استعفانامه کوندردی .

عبدالحمید بو سفر مدحت پاشانك استعفاسنی قبوله میال کورونیوردی . مدحت پاشانك سوریه‌ده قالمسی آرتق عبدالحمیدك‌ده خوشنه کیتمه‌مکه باشلامشدی . مدحت پاشانك سوریه‌ده یاپمش اولدیغی اصلاحاتی سوریه‌لیلرك لسان تشکرله بیان ایتملری عبدالحمیدك پك زیاده جانی صیقیوردی . خصوصیله سوقاقلرده اهالینك : « یاشاسین مدحت پاشا ! » دییه باغریشملری ، انکلتره سفیری سیر هانری لایارك سوریه‌یه سیاحتی ومدحت پاشا ایله وقوع بولان ملاقاتی سرایك قورقولرینی بر قات دها تزیید ایدییوردی . مدحت پاشا دشمنلری : « سوریه یاقینده مختاریت اعلان ایده‌جك ومدحت پاشاده خدیو اولاجقمش ! » دییه بر طاقم شایعه‌لر چیقاریورلردی .

عبدالحمید بو شایعه‌لردن صوك درجه اورکدی . مدحت پاشانك استعفاسنی قبول ایتدی . فقط کندی تعبیری وجهله مدحت پاشایی بهمه‌حال امور حکومتده قوللانمق آرزو ایتدیکندن مشارالیهی آیدین والیلکنه تعیین ایتدی . مدحت پاشانك مفارقتی اوزرینه سوریه‌لیلر مابینه متعدد دفعه‌لر شکایت ایتدیلر ؛ فقط عبدالحمید بو شکایتلرك هیچ برینی نظر دقته آلمادی . مدحت پاشا ، سوق مقدراته انقیاد ایدرك (ازمیر) ه متوجهاً حرکت ایتدی .

مدحت پاشا ازمیره بالاخره ینه استعفا ایتمك اوزره کلمشدی . واقعا بونیتله ازمیره کلدکدن صکره آرتق سوریه‌ده اولدیغی کبی چالیشوب چبالامغه لزوم یوقدی . فقط وطنه خدمت ایتمك انده بر طبیعت ثانیه حالنه کلمش اولدیغندن ولایتك محتاج اولدیغی اصلاحاتی اجرادن کری طورمدی . اول امرده حدود وقطاع طریق مقوله‌سندن ولایتی تطهیر ایتمك ایستدی . ازمیرده یرلی واجنبی بر طاقم اشرا وفسده‌نك غلبه‌سیله منسلب اولان امنیت عمومیه‌یی تأمین ایلدی . ازمیر شهرینك وسطندن یکرمی زراع عرضنده بر سوقاق آچدیردی .

بو بیوك وظیفه‌پرور ازمیرده بو کبی اجراآت ایله مشغول ایکن استانبولده مدحت پاشا علیهنده ترتیب اولونان جمعیت ، تدویر مفسدت ایتمکدن بر لحظ

خالی قالمیوردی. مدحت پاشا حقنده‌کی مفتریات کوندن کونه چوغالیور ، مدحت پاشانك ازمیرده‌کی اجرا آتی هدف طعن اولیوردی . ازمیرده یاپیله‌جق جاده ایله ترامونای شرکتنه ویریلن فرمان عالی کری آلینیور ، مدحت پاشانك احوالنه ومغنیساده اقامت ایدن رشدی پاشا ایله مخابره ایدوب ایتمدیکنه نظارت ایلمك ایچون اطرافنه متعدد جاسوسلر کوندریلیوردی .

اوآرالق یونان غزته‌لری دولت عثمانیه علیهنده برچوق شیلر یازمشلردی . اوزمانلر ترجمان حقیقت محرری اولان ذات بتون بو شیلری مدحت پاشانك یازدیرمقده اولدیغنی غزته‌سیله اعلان ایدییوردی . بو حاللر مدحت پاشانك پك زیاده کوجنه کیدییوردی . حتی باش‌وکالت جلیله‌یه خطاباً یازدیغی بر مکتوبده : « ترجمان محرری اولان رذیلك حالی معلوم و اسعد افندی‌یی بوکون شامده کورنلرك بو اعلاناته ویره‌جکلری معنالرکافی اولدیغندن بونك ایچون طرف عاجزانه‌مدن برشی دیمکه حاجت اولمدیغی کبی دنیله‌جك اولسه بیله حسب القاعده اقامهٔ دعوی ایدلمك لازم کله‌جکی جهتله بوکاده تنزل ایدلمز ایسه‌ده الخ ... » دییه بیان تأسف ایدییوردی . حتی بر آرالق مدحت پاشانك تجنن ایتدیکنه دائرده برشایعه چیقاریلیور وبوشایعه غزته‌لرله‌ده اعلان اولونیوردی .

فقط بتون بو حرکاتی عبدالحمیدك پارمغی اداره ایدییوردی . عبدالحمیدك مقصدی مدحت پاشا علیهنده برجریان افکار حاصل ایلمکدی . مدحت پاشانك وطنه اولان خدمتی ایسه کونش کبی آشکار ایدی . فقط عبدالحمید مدحت پاشایی ازمیردنده قالدیرمق ایستیور ، مدحت پاشا علیهنده‌کی تصمیماتنی قوه‌دن فعله کتیرمك ایستیوردی .

بو اثناده ازمیرده ، سلطان عبدالعزیزك وفاتی نفسنه سوء قصدی اثری اولمیوب کویا او زمانلر سلطان مرادك دائره‌سندن سلطان عزیزك خدمتنه کوندریلن پهلوان مصطفی ایله رفیقلری طرفندن وقوعه کتیرلدیکی وبونلرك بعدالجلب واقع اولان استنطاقلرنده سلطان عزیزی اولدیردکلرینی اعتراف ایتمش اولدقلری ، بو ایشده داماد محمود جلال الدین نوری پاشا ایله سلطان عزیزك مابینجیلرندن فخری بکك‌ده دخلی اولدیغندن کافه‌سنك حبس ایدلمش اولدقلری حقنده بر شایعه دوران ایتدی .

حال بوكه سلطان عزيزك فرعيه دائره‌سنده ، والده‌سى وعائله‌سى ايله برلكده بولونديغى صرده قوللرينك طمارلرينى كسه‌رك انتحار ايلديكى هركسك معلومى ايدى . بونده هيچ كيمسه‌نك شبهه‌سى يوق ايكن بش سنه صوكره بومسئله‌نك اورته‌يه آتيلمسى هركسك حيرتنى موجب اولدى . فقط بونده عبدالحميدك بر فكر مخصوصى اولديغى اكلاشيله‌رق هركس مسئله‌نك نتيجه‌سنه انتظار ايتمكه باشلادى .

بو اثناده مدحت پاشا ، استانبولده بولونان احباسندن مكتوبلر آليور ، بومكتوبلرده كرك كنديسنك وكرك رشدى پاشا ايله محمود جلال‌الدين پاشانك نظر شاهانه‌دن دوشدكلرى بيان اولونيوردى . حتى بو مكتوبلرده بو ذاتلرك بر جنايت عظيمه ايله لكه‌دار ايدلملرى ايچون بويله بر افترا ترتيب ايدلديكى وبوافترانك نتيجه‌سنى وجوده كتيرمك ايچون محمود نديم پاشا ، جودت پاشا ، دلى نصرت پاشا ، سرورى افندى ، محمود بك و ذوات سائره‌دن مركب برده قوميسيون تشكيل اولونديغى بيان ايديليوردى . فى‌الحقيقه عبدالحميد بو صورتله برقوميسيون تشكيل ايتديرمش ، بو ايشه محرم اولانلردن برچوغنى سرايه جلب ايتديره‌رك حبس اولونملرينى امر ايلمشدى . بونلرك هر برى كيجه‌لين اويقوسز براقيليور ، باشلرى قيزغين صوبايه صوقوليور ، قولتوقلرينه قيزغين يمورطه قونيوردى . حتى پهلوان مصطفى بو عذابلره ، اضطرابلره تحمل ايده‌مديكندن سلطان عزيزى محمود پاشانك امريله و آرقداشلرينك ياردميله اولديرمش اولديغنى اعتراف ايلمشدى . ايشته مدحت پاشايه كلن مكتوبلرده بتون بوتفصيلات مندرج بولونيوردى .

مدحت پاشا بو مكتوبلرك مندرجاتنه ايناتمادى . چونكه شو صورتله ساخته بردعوى تصنيع ايتمك ، ملته جبر وتضييق اجرا ايلمك اصول وقوانينه كلياً مخالفدى . ثانياً بو حال شرف حكومتى كلياً لكه‌دار ايده‌بيليردى .

مدحت پاشا بوروايتلره ايناتمقله برابر وظيفهٔ اصليه‌سنى ده ايفادن كرى طورمادى . حتى او صره‌لرده ساقز حركت ارضندن مصاب اولان اهالينك دفع احتياجاتنه غيرت ايتدى .

مدحت پاشانك بوحركتنى تقدير ايچون مابين همايوندن كلن تلغرافنامه‌لرده مدحت پاشا حقنده فوق‌العاده معاملهٔ نوازش والتفات ابراز اولوندى . آرتق

بو حوادثلرك برر شايعه نوعندن اولديغى مدحت پاشا عندنده قطعياً تحقق ايتدى .

فقط آره‌دن برقاچ كون كچدكدن صوكره سرايك سرائر احوالنه واقف ومدحت پاشانك اعز احباسندن بر ذات طرفندن مدحت پاشايه كوندريلن خبرده بتون بودولاب مفسدتك كندى عليهنده قورولديغى بيان و بناءً عليه سريعاً آوروپايه كيتمسى تكليف اولوندى .

مدحت پاشا ، آوروپايه كيتديكى تقديرده حقيقت حاله واقف اولميانلرك كنديسنى بو ايشده مشترك ظن ايده‌جكلرينى دوشوندى . عبدالعزيزك اسباب وفاتنى تحقيق ايچون تشكيل ايديلن ديوان شايد كنديسنى مظنون عد ايده‌جك اولورسه البته كنديسندن برشى صوره‌جغنى وحقيقتك بالطبع تظاهر ايده‌جكنى نظر اعتباره آلدى . اوزمانلر حق و عدالتدن رداى تبصبص آلتنده غنوده اولديغنى قطعياً نظر اهميته آلمادى . بوشايعه‌لره هيچ اهميت ويرميه‌رك وظيفه‌سيله مشغول اولدى .

بواثناده ايسه ييلديز ديوانندن عليهنده ترتيب اولونان مفسدت طوزاقلرى كمال فعاليتله قورولور ، بو وطن فدائيسنى معصوم و بيكناه زندانلره آتمق ايچون بيك درلو افترالر تصنيع اولونيوردى .

مدحت پاشانك صورت توقيف واستنطاقى

عبدالحميد آرتق مدحت پاشا عليهنده شدتله حركت ايتمكه قرار ويرمشدى . برطرفدن حلمى پاشا ايله ميرالاى رضا بك برچوق ضابطان ايله برابر ازميره كوندريليور ، مدحت پاشايى ترصد آلتنده بولونديرمق ايچون لازمكلن تدابيره توسل ايديليوردى . مدحت پاشا آرتق ايشدن تماماً خبردار اولمغه باشلامشدى .

مدحت پاشا بودرجه اعتدال ايله حركت ايلديكى اثناده ايدى‌كه مابيندن كلن بر تلغرافنامه‌ده مدحت پاشانك اوطورديغى خانه‌نك محاصره ايدلمسى امر ايدلدى . اوكون ، مايسك دردنجى بازار ايرتسى كونى ايدى . مدحت پاشا كيجه ساعت اوچده بر معتاد حرمه كيتمش ، كوندوزين دوچار اولديغى

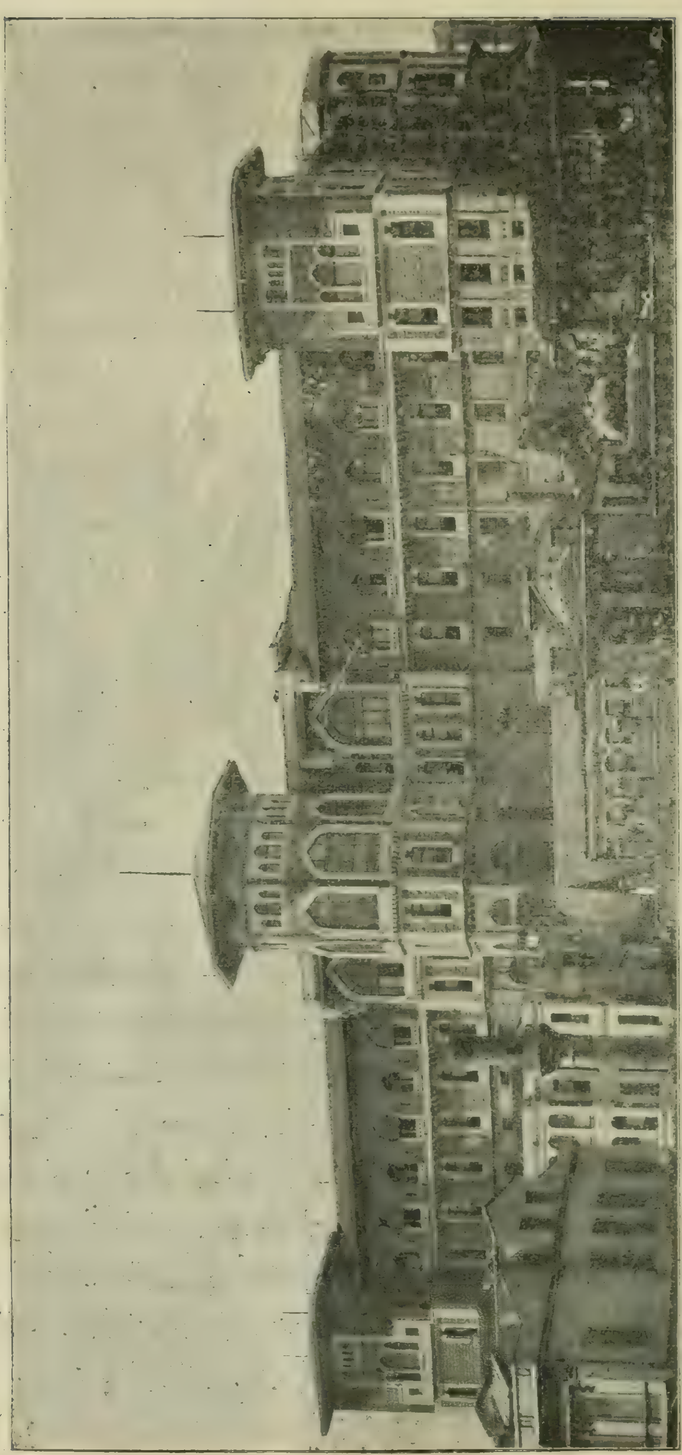

دیون عمومیه

متاعبك تأثیریله ایرکندن اویومشدی . بو اثناده برطابور نظامیه ، ایکی طابور ردیف مدحت پاشانك قوناغنی محاصره ایتمکه حاضرلانیوردی .

مدحت پاشا بو تدارکاتدن خبردار اولور اولماز حیرتلر ایچنده قالدی . مادامکه کندیسی توقیف ایتمك ایستنیلوردی ، او حالده بوقدر عسکره نه لزوم واردی ؟ عسکرك بو ترتیباتی مدحت پاشایی شاشیرتدی .

مدحت پاشا، عسکر قوناغی محاصره ایتمدن اول البسه سنی کیدی . حرم دائره سندن آرقه سوقاغه چیقدی . بو اثناده هر طرفدن تفنك سسلری ایشیدیلیور ، اطرافه دهشت استیلا ایدییوردی .

مدحت پاشا جاده یه طوغری براز ایلریلر ایلریلمز بر آرابه یه تصادف ایتدی . درحال آرابه یه راکب اوله رق فرانسز قونسلوسخانه سنه کیردی . فقط کندیسنك صاغ وسالم قونسلوسخانه یه کیردیکنی عائله سنه خبر ویرمك ایچون برابرنده کتیردیکی یوسف آغایی آرابه ایله قوناغه کوندردی . آرابه مدحت پاشا قوناغنك اوکنه کلدیکی زمان مدحت پاشانك فرانسه سفارتخانه سنده بولوندیغی خبر آلندی .

فرانسه قونسلوسی مدحت پاشایی کمال احترام ایله قبول ایلشدی . حتی اوصباح، وقعه یی خبر آلان دیکر قونسلوسلرده فرانسز قونسلوسخانه سنده طوپلانمشلر ، تاریخده مثلی سبق ایتمین بو معامله غدارانه دن طولایی بیان حیرت ایلشلردی .

مدحت پاشا وقعه نك ایرتسی یعنی صالی کونی درسعادتدن عدلیه ناظری جودت پاشا امضاسیله بر تلغرافنامه آلدی . بوتلغرافنامه ده مدحت پاشانك فرانسه قونسلوسخانه سنه التجا ایتمسنه تأسف ایدلدکدن صوکره : «سایهٔ معدلتوایهٔ حضرت شاهانه ده هیچ کیمسه حقنده بلاثبوت جزا اجرا اولنمق احتمالی اولمدیغندن و عدلیه تشکیلات واجراآتنك اصابت وحقانیتی اوروپا دولتلرینك دخی مصدقی بولندیغندن » بحث ایدیلیور ، فقط سنه لردن بری وطن وملت اوغورنده افنای حیات ایدرجه سنه چالیشان ، ملته حریت حقیقیه سنی اکتساب ایتدیرمك ایچون هر درلو فداکارلغی اختیار ایدن بیوك بروطنپروری جانیلر کبی تحت الحفظ کوتورمك تشبثنده بولونلمسنك مغایر عدالت اولدیغی دوشونولمیوردی .

مدحت پاشا بوتلغرافنامه یه قارشی مردانه برجواب کوندردی ، سلطان

عزیزك كیفیت قتلی حقنده وقوع بولاجق استنطاقه حاضر بولوندیغنی سویلدی. بونك اوزرینه جودت پاشادن كلن بر تلغرافنامه‌ده، بر هیئت استنطاقیه ایله برابر كندیسنك ازمیره متوجهاً حركت ایلدیكی بیلدیرلدی. جودت پاشا ازمیره كلیر كلمز مدحت پاشا فرانسه قونسلوسخانه‌سندن چیقمدی. حلمی پاشا ایله برابر واپوره كیتدی. اوصره‌ده مغنیساده بولونان رشدی پاشانك‌ده توقیفی امر اولونمش ایدی. فقط بیچاره، سكسان یاشنده، علیل وخسته بر وجود اولدیغندن وطنه خدمت ایچون افنای حیات ایدن بوذات محترمی سوروكله‌مك قابل اوله‌مدی. رشدی پاشا ازمیرده حبس ایدلدی. آره‌دن آز بر مدت كچدكدن صوكره بوحالات الیمه‌نك تأثیریله وفات ایتدی!

واپورده استنطاق

بواثناده مدحت پاشا واپور مخصوصله استانبوله طوغرو حركت ایدییور، واپورده هیئت استنطاقیه طرفندن استنطاق اولونیوردی. هیئت استنطاقیه، مدعیٔ عمومی لطیف بك ایله اوچ مستنطقدن مركبدی. بونلر استانبوله وارر وارماز عبدالحمیده عرض ایده‌جك معلومات آلمق ایچون مدحت پاشایی استنطاق ایدییورلردی.

مدحت پاشا بواستنطاقده بلا فتور جوابلر ویردی. حقنده وقوع بولان معامله‌نك حقه، عدالته، انسانیته موافق اولمدیغندن شكایت ایتدی. ایرتسی كون استنطاقه ینه دوام ایدلدی. مدحت پاشایه سلطان عبدالعزیزك اسباب خلعی سؤال اولوندی. لطیف بك جیبندن بر كاغد چیقاروب اكا باقه‌رق سلطان مرادك جلوسنی متعاقب مابین همایونده رشدی، حسین عونی ومدحت پاشالر ایله خیرالله افندیدن وبرده داماد محمود پاشادن مركب بر قومیسیون یاپیلدیغنی، كافهٔ مصالحك بوقومیسیون معرفتیله كورولدیكنی، سلطان مرادك‌ده بوقومیسیونك قراری اولمادن هیچ برشی یاپیلمامسنی اراده ایتمش اولدیغنی، قاتللرك محمود ونوری پاشالردن آلدقلری تعلیمات اوزرینه سلطان عزیزی قتل ایتدكلرینه دائر اعترافاتده بولوندقلرینی، قاتل اولان اوچ كشینك قومیسیون طرفندن انتخاب اولوندیغنی، مدحت پاشانك او وقت ایكنجی مابینجی اولان سید بكه بونلرك حال وصفتلرینی سؤال ایتمش اولدیغنی وبناءً علیه سلطان عزیزك رأی وكلا ایله قتل ایدلمش بولوندیغنی بیان ایتدی.

مدحت پاشا بوكا شو جوابى ويردى :

— عبدالعزيزك وفاتى هر كسك بيلديكى وجه ايله كندى اثر فعليدر . قتل لاقيرديسنى شمدى ايشيديورم . ثانياً وكلانك ايكى كيجه سرايده قالمسى سلطان مرادك جلوسى مناسبتيله عارض اولان توحشندن طولايى كنديسنى تأمين مقصدينه مبنيدر .

ذاتاً او اثناده جلوس مراسمنى اداره مشغوليتندن بشقه كيمسه‌نك برشيئه باقمغه وقتى يوقدى . وكلادن مركب برقوميسيون ياپلش لاقيرديسى ياكلش برسوزدر . اسملرى تعداد اولونان ذوات امور دولتله مشغول اولاجقلرى جهتله او اثناده برقوميسيون ياپيلمسى هيچ مناسبت آلاماز. بناءً عليه سرايده برقوميسيون ياپلديغنك قطعاً اصلى يوقدر . كذا قاتل دينلن آدملرك هيچ بريده وكلانك طانيدقلرى دكلدر . بونلر سرايجه دائره‌نك امكدارلرندن انتخاب اولونمشدر . سيد بكدن بونلرك حال وشانى صورلمسى مسئله‌سنه كلنجه: بركون اول مابين همايون خدمتنه مجهول الاحوال برقاچ كشى آلنديغى كورولوب چيقارتلمش ، بونلركده او مقوله آدملردن اولملرى احتمالنه مبنى حال وشانلرى سؤال ايدلمشدر .

بو استنطاق كيجه ياتسى وقتنه قدر دوام ايتدى. مدحت پاشا بتون سؤاللره صوك درجه مقنع ومعقول جوابلر ويره‌رك مدافعهٔ حقيقته غيرت ايلدى . برنجى مجلس ختام بولديغى صره‌ده وقت كچ اولديغندن مدحت پاشا واپور چرخلرى اتصالنده كنديسنه تخصيص اولونان قماره‌يه كيدوب ياتدى . فقط فقط اطرافنى بكله‌ين نوبتجيلرك كورولتيسندن، مناسبتسز سوزلرندن كوزينه اويقو كيرمدى .

پازار كيجه‌سى نصف الليلده واپور طوله باغچه سرايى اوكنده دمير آتدى. عبدالحميد واپورك شهره كيجه كيرمسنى آرزو ايتمش اولديغندن بواراده‌يه حرفياً امتثال ايدلدى . مدحت پاشا ايكى ياور ايله برابر بر استمبوطه راكب اولدى . بعده بو آرابه ايله ييلديز سرايى باغچه‌سنده‌كى چادر كوشكنه كتيرلدى . بوراده برى مدحت پاشايه ، ديكرى رشدى پاشايه مخصوص اولمق اوزره ايكى اوطه حاضرلانمشدى . بواوطه‌لرك محافظه‌سى ايچون روولور وقما ايله مسلح بوشناق وآرناوود تفنكجيلر ترتيب ايدلمشدى .

مدحت پاشا چادر كوشكنه كلدكدن بركون صوكره ايدى كه پاشانك

استنطاقنه باشلامق ایچون برهیئت استنطاقیه کلدی. بوهیئت، سروری‌افندینك ریاستی آلتنده مدعیٔ عمومی لطیف بك ، قرنادن‌راغب‌بك ایله‌ازمیره کلن‌اوچ مستنطقدن مرکب ایدی . مجلس استنطاقك رئیسی سروری افندی ایدی . فقط لازم‌کلن سؤاللر سرایدن ترتیب ایدلمش اولدیغی ایچون سروری افندی هیچ برشیئه‌قاریشمیوردی. دیکر برچوق سؤاللرده اوفاق‌کاغدپارچه‌لرینه یازیلارق راغب بکك جیبنه قونلمشدی . راغب بك برشیدن شبهه‌لندکجه ایکیده برده طیشاری چیقوب حل شبهه ایدییور ، صوکره تکرار ایچری کلیوردی. اوچ مستنطقدن بری ضبط افادهٔیه مأمورایدی. دیکر ایکیسی‌ده مدحت‌پاشانك افاداتنده تناقض ومباینت اولوب اولمادیغنه دقت ایده‌جکلردی !

جمعیت استنطاقیه ایلك کونلرده یالکز سلطان عزیزك کیفیت قتلی ، محمود پاشا ایله نوری پاشانك قاتلره تعلیمات ویردکلری ، بوایشده وکلانك رأیی منضم بولندیغی حقنده بعض اسناداتی ایلری‌یه سوردی . مدحت پاشا بوسؤاللرك کافه‌سنه غایت عاقلانه جوابلر ویردی . بونك اوزرینه راغب‌بك :

— مادامکه سلطان عزیز وکلادن برقاچ کشینك رأی ومعرفتیله خلع ایدلمشدر. حیاتده قالمسی انك‌ایچون مضر اولاجغندن مرحومك قتلی بهمه‌حال سلطان مرادك امری ووکلانك رأیی ایله اولمشدر .

دیدی . مدحت پاشا ایسه بوکا آتیده‌کی جوابی ویردی :

— شوحاله کوره بومسئله‌نك ایکی‌جهتی‌واردر: بری عبدالعزیزك خلعی، دیکری قتلی. خلع ماده‌سی دولت وملت سلامتی ایچون‌یاپیلمشدر. بوکاده‌دلیل، خلقك بوخلعی کمال ممنونیتله تلقی ایتمیسیدر . قتل ماده‌سنه کلنجه : بونك اصل واساسی اولمدیغی کبی‌ارکان دولتدن هیچ برینك‌ده بومسئله دخل‌جزئیسی‌یوقدر. سلطان عزیزك طوپقپوسراییندن فرعیه دائره‌سنه کوتورلمسی‌ده سؤنیته حمل ایدلمك ایستنیلیور . نه‌یاپملی ایدی ؟ سلطان عزیز طوپقپوده‌می براقلملی‌ایدی؟ کندیسی ایچون اولجه بکلربکی سرایی تصور اولونمشدی . کندیسنه بکلربکی سرایی تکلیف ایدلمشکن فرعیه دائره‌سنی کندی ایستدی . اوحالده بونك شایان اعتراض یری‌نه‌سیدر. مرحومك‌حقنده برسوء قصد تصور ایدلمش‌اولسه ایدی ، طوپقپو سرایی دها موافقدی . فرعیه دائره‌سی کبی بویله کوز اوکنده بریر بوکبی احتمالاتی دافع دکلیدر ؟

بونك اوزرینه راغب بك ايله لطفی بك بالمذاكره اولكی سؤالی تكرار ايتديلر :

— سلطان عزيزك خلع ايدلديكندن طولایی قتل اولنمسی وبونكده خلع ايدنلر طرفندن وقوعبولماسی طبيعيدر . زيرا اسلافده‌ده خلع ايدلن پادشاهلر قتل اولنمشلردر . بوفعلك آمر اصليسی سلطان مراددر . ديديلر .

مدحت پاشابونك اوزرينه :

— واقعا كچمش زمانده مخلوع پادشاهلردن برقاچی شهيد ايدلمشدر . فقط بوحالی ، اوعصرك حكمندن اولان علل واسبابه مستنددر. مع مافيه آوجی سلطان محمدك وامثالنك بعدالخلع حياتده قالدقلری تاريخلرده مسطوردر. ازجمله سلطان مراد بش سنه‌در چراغان سراينده حالا حياتده‌در. بناءً عليه سلطان عزيزك خلعنی قتلنه‌دليل عدايتمك خطادر. خصوصيله بويله برحالی قرقر اللیشرسنه خدمت دولتده نام وناموسلريله ياشامش كيمسه‌لره عطف ايتمك حق وانصافدن خارجدر .

ديدی . واوكون مجلس بونكله ختام بولدی .

بوآرالق راغب بك طيشاری چيقوب تكرار ايچری كيردی . مدحت پاشايه نسبتيه مسئله‌سنی سؤال ايتدی. مدحت پاشا بومسئله‌نك نه ديمك اولديغنی صوردی . مدعیٔ عمومی لطيف بك بومسئله‌يی ايضاح ايدرك سلطان مرادك امريله ووكلانك رأيی ايله سلطان عبدالحميدك وبرادرلرندن دردينك نسبتيه قصرينه برای‌ضيافت دعوت اولونديغنی وبونكده محضا برسوء قصد ايچون اجرا ايدلديكنی وفقط سلطان عبدالحميد بودعوتك نه مقصده مبنی اولديغنی قريحهٔ الهام صبيحه‌سندن تفرس‌بيورمش اولدقلری جهتله صون‌الهيده قالمش‌اولدقلرينی بيان ايتدی .

مدحت پاشا عبدالحميدك توهمندن بشقه برشيئه دلالت ايتمين بوسؤاله هيچ جواب ويرمك ايسته‌مدی . فقط رسماً صوريلان بوسؤاله برجواب اولمق اوزره آتيده‌كی بياناتده بولندی :

— سلطان مراد برادرلرينی تلطيف ايتمك‌ايستر وزمان سابقده چكدكلری سؤ معاملات وتضييقاتك مكافاتنی كوسترمك ايستردی . جمعه ايرتسی كونی بويله بردعوت وقوعندن معلوماتم يوقدر . نسبتيه قصرينكده نرده اولديغنی بيلمم. بالفرض‌ادعا اولونديغی‌وجه‌ايله سلطان‌مرادطرفندن‌اويله برسؤقصد ترتيبی

صحيح اولسه‌بيله بويله برايشدن نه منفعت حاصل اولور؟ اكر سلطان مرادك بقاى سلطنتى ايچون ايسه، برادرلرى اولسون اولماسين سلطان مراد تخت سلطنتده نصيب وقدرى نه ايسه اوقدر قالير. اكر كنديسندن صوكره وارث سلطنت اولاجق كيمسه قالماسين حرص وطمعنه مبنى ايسه افاده كزدن آكلاشلديغنه كوره دعوت اولونان شهزادكان بش ذاتدن عبارتدر. حال بوكه سلطان مرادك برادرلرندن بودعوته داخل اولميان شهزاده‌لرله يوسف عزالدين، محمود جلال الدين وشوكت افنديلر ودها سائر شهزاده‌لر واردر. اوحالده بويله برملاحظه‌يه هيچ محل يوقدر.

مدحت پاشا، دها بوبولده برچوق دلائل سرد وبيان ايتدى. بونك اوزرينه راغب بك، مقصدك بوندن عبارت اولميوب خاندان عثمانيدنك محوى ايله ممالك عثمانيه‌ده جمهوريت تشكيل ايتمك فكرينك موجود اولديغنى سويلدى. بونك اوزرينه مدحت پاشا:

— اوحالده سلطان مراد نه اوله‌جقدى؟ ماداكه بودعوتى ترتيب وامر ايدن كنديسى ايمش. اوده سلطنتى ترك ايدوب رئيس جمهورمى اوله‌جقدى؟ بونه قدر مطالعه‌سز سويلنمش برسوز. بوزلرى نيچون دوشونوليور.

ديدى.

بعده مدحت پاشادن چركس حسنك اعدامى مسئله‌سى سؤال ايدلدى. «قتل وقعه‌سى اثناسنده سلطان مراد مجنون اولديغى حالده چركس حسن سلطان مرادك اراده‌سيله وبلا محاكمه نصل اعدام ايدلدى؟» ديه سؤال اولوندى. مدحت پاشا بوسؤاله آتيده‌كى جوابى ويردى:

— اوزمان بونك محاكمه‌سى عدليه ناظرى جودت پاشا طرفندن اجرا ايدلمشدر. اعدام امرينى ويرن صدر اعظم رشدى پاشا، امرى اجرا ايدنده سرعسكر رديف پاشا ايله ضبطيه ناظريدر؛ بوسؤال انلره توجه ايتمك ايجاب ايدر. مع مافيه بنمده جواب ايستنيلرسه، قاتل مرقوم بش نفر ذاتى بغير حق شهيد ايتمشدر. طقوز كشى‌يى ياره‌لامشدر. مرقوم اعدام اولوناجق قاتل دكل ايسه دنياده اعدام اولوناجق قاتل يوقدر. محاكمه‌سنه كلنجه: بنم معلوماتمه كوره استنطاقى باب سرعسكريده اجرا اولونمش وجنايتيده اعتراف ايتمشدر. بويله شقاوت فوق العاده ايله جنايتى اوزرنده طوتيلان قاتلك اعدامنه وكلانك رأى وامرى شويله طورسون برژاندارمه ضابطنك بيله انى همان تپه‌ليوب

بتیرمسنه مساغ قانونی واردر . ایشته بنم دییه‌جکم بودر . دها زیاده سؤال ایده‌جك وارسه عدلیه ناظرندن سؤال ایتسین. دیدی .

بوماده‌لر تماماً ضبط اولوندن صوکره راغب بك ایله مدعیٔ عمومی برظرف ایچنده ایکی قطعه فرانسزجه مکتوب چیقاره‌رق مدحت پاشایه کوستردیلر .

— بونلره نه دییه‌جکسکز ؟

دیدیلر .

بومکتوبلرك ایکیسی‌ده مدحت پاشایه استانبولده‌کی بعض اجنبی دوستلری طرفندن کوندرلمشدی . اکثر فقراتنده دولتك داخلی وخارجی ایشلرندن وسرایك انتریقه‌لرندن بحث اولونمشدی .

مدحت پاشا بوکبی مکتوبلرك کندیسنه دائما کوندرلدیکنی ، جمله‌سنك یاقلدیغنی وفقط بوایکی مکتوبك چکمجه‌سنك کوزنده قالمش اولدیغنی سویلدی . راغب بك بومکتوبلرك مندرجاتی دولت عثمانیه علیهنده اولدیغنی وحتی برنده : « انشاالله سز کلیرده بوفنالقلری تنظیم واصلاح ایدرسکز .» دییه یازلمش اولدیغنی وبوسوزدن‌ده : « سز پادشاهك یرینه رئیس اولورسکز ! » دیمك چیقدیغنی سویلدی .

مدحت پاشا بوکاده غایت معقول برجواب ویردی . بونك اوزرینه راغب بك قوینندن برکاغد چیقاردی . کیمسه‌یه کوسترمه‌مك ایستدیکی بوکاغده باقدقدن صوکره : « سزك بیلدکلریکزدن نه قدر محمود بك واردر وکیملردر؟ بونلرله امور خفیه ایچون شفره‌لی مخابره‌کز نه وقتلر وقوع بولدی؟ » دییه دییه سؤال ایتدی . مدحت پاشا بوسؤالك نه مقصده مبنی صورولدیغنی اکلادی . ازمیرده برغمه قائممقامی محمود بك ایله یونان اشقیاسی مصالحه‌ٔ دائر مخابراتده بولونمق ایچون برشفره تنظیم ایتمش اولدیغنی وبونك‌ده چکمجه‌سنده قالمش بولوندیغنی سویلدی . حتی مفتاحك اوستنده تاریخ تحریری‌ده محرر اولدیغنی سویلدی .

ایشته مدحت پاشایه صورولمق ایچون صورت مخصوصه‌ده سرایده ترتیب ایدیلان سؤاللر بونلردن عبارتدی . مدحت پاشا بوسؤاللرك کافه‌سنه غایت معقول جوابلر ویرمشدی . راغب بك ینه برکون مدحت پاشایی جمهوریت ماده‌سی حقنده استنطاق ایتمش ومدحت پاشانك صورت ضبطنی برکره دها کوزدن

كچيردكدن ومدحت پاشانك قانون اساسى‌يى مدافعه يوللو يازديغى سوزلرى
اوقودقدن صوكره :

جودت پاشا

— بوسوزلرك هپسى صاچمه‌در. خصوصيله قانون ومجلس مبعوثان كبى شيلر بزه الويرمز. قانون اساسى شوكتلو افندمزك وضعى اولديغندن بوكا ديه‌جك يوقدر. فقط بزم ملت بونكله اداره‌يه قابليت كسب ايتمه‌مشدر.

ديه‌رك بوبحثى قپاتمشدى.

مدحت پاشا حقنده روا كوروان شو معامله حق وانصافه كلياً مغايردى. اول امرده مدحت پاشانك اوچ طابور عسكرله محكمه‌يه چاغيرلمسى، الك بيوك دشمنى اولان بر رئيس طرفندن محكمه اولونمسى، مدعى عمومينك مستنطقلك وظيفه‌سنى ايفا ايتمسى، قرناى پادشاهيدن برينك تعيين ايدلمسى هپ قانون وقاعده‌يه، عدل وحقانيته قطعياً مغايردى. بويله بر قانونسزلغى ارتكابه هيچ بر حكومتده تنزل ايدلمزدى!

مدحت پاشانك استنطاقى تمام اون كون سوردى. مجلس استنطاق تعطيل اولونديغى حالده بركون ينه، هيئت استنطاقيه مدحت پاشانك يانه ورود ايتدى. بوسفرده سرورى افندى اوكده، راغب ولطيف بكلر ارقه‌ده، اوچ مستنطق‌ده برابردى. هيئت استنطاقيه مدحت پاشانك اوطورديغى اوطه‌يه كيرديكى زمان هپسنك سيماسنده اثر سرور وبشاشت نمايان اوليوردى. مدحت پاشا بوسرورك نتيجه‌سنه كمال حيرتله انتظار ايتدى. ديركن راغب بك مدحت پاشايه خطاباً:

— سزك يانكزده فرانسزجه، يازى يازان كاتبكز محمد افندى كيمدر؟

ديه سؤال ايتدى. بونك اوزرينه مدحت پاشا:

— صورمق ايستديككز ماده‌نك بزم اسپانيا طاغلرنده قالمش اولان دفينه ومجوهرات صندقلرى اولديغنى اكلادم. كاتبك اسمى‌ده يالكز محمد دكلدر. ايلك اسمى عبدالكريم، ايكنجى اسمى جورجى، اوچنجيسى‌ده خاطرمده قالمامش ايسه‌ده غالبا فرانچسقو كبى برشيدر. محمد اسمى الك صوك آديدر. فقط بونه‌ديمك؟ بوايش بر قومديا. اكر ديكله‌مك واكلامق ايسترسه‌كز غايت اوزوندر. استنطاق اوراقنك ايچنه قاريشمامق ايچون تفصيلاتنى باشقه بر كاغده يازه‌يم.

ديدى. فقط حضار مدحت پاشانك وقعه‌يى تقرير ايتمسنى آرزو ايتدكلرندن مدحت پاشا كنديسنك آوروپايه كيتديكى اثناده ظهوره كلن بووقعه‌يى بتون تفصيلاتيله اكلاتدى. مدحت پاشانك تقريرى حاضرونى حيرتلر ايچنده براقدى. هيئت هيچ برشى استحصالنه موفق اولاميه‌رق عودت ايتدى.

مدحت پاشانك استنطاقی ایچون ترتیب اولونان سؤاللرله جوابلری تمام اللی بش کاغد طولدیردی . مدحت پاشا آرتق یالکز براقلمشدی . فقط ارده صره‌ده راغب بك ایله قرنادن بسیم بك ، مصاحبلردن خیرالدین آغا مدحت پاشانك یاننه کلوب سلطان عزیزك قتلنه دائر سوز آچیورلردی . حتی بر کون ینه بو یولده سوز آچه‌رق :

— شوکتلو افندمزك اصل موجب تأسفلری اولان ماده سلطان عبدالعزیزك خلعی کیفیتیدر . اکر سلطنتده قالمش اولسه ایدی ، دولتجه وملکجه بوقدر مضرتلر کورولمزدی . محاربانده مغلوبیتمز وضایعاتمز هپ آنك فقدانی اثری اولدیغندن سبب اولانلره لعنت ایدییورم . دنیلدیکی زمان مدحت پاشا آتیده‌کی جوابی ویرمشدی :

— شوکتلو افندمز قلب عالیلرینه نیچون زحمت ویرییورلر . سلطان عبدالعزیزك زماننده دولتك حالی یولنده وانتظامنده ایمش‌ده افندمزك زمان عالیلرنده‌می بوزولمش ! شبهه یوق‌که دولت ومملکتك دوچار اولدیغی فلاکت وبحران سلطان عزیز زماننده باشلامشدر . زیرا سلطان عبدالمجیدك ارتحالنده دولته براقدیغی بورج ، قریم محاربه‌سی مصرفیله برابر اوتوز ملیون درجه‌سنده ایکن سلطان عزیز زماننده اوچیوز ملیونه بالغ اولمشدر . محمود ندیم پاشا واسطه‌سیله یاپیلان فناالقلرده میدانده‌در .

شوکتلو افندمزك بالخاصه یازدیروب اعلان بیوردقلری اس انقلابده سلطان عبدالعزیزك ومحمود ندیم پاشانك سیئاتندن بر طاقمی تصدیق ایدلمشدر . جلوس همایونلرندن بو کونه قدر مصالح دولتده نه قدر مشکلات ظهور ایتمش ایسه هپسنك اون بش یکرمی سنه‌دن بری ادارهٔ دولتده وقوع بولان فناالقلرك نتایجی اولدیغی مقام معذرتده نشر واعلان اولونمشدر . حال بویله ایسه سلطان عزیزك خلعی نه‌دن موجب تأسف اولسون ! بلکه باعث تشکر اوللیدر . سزك سوزیکزدن : « عبدالعزیز صاغ اولوب‌ده مقام سلطنته شوکتلو افندمز کلمه‌مش اولسه‌یدی بو فناالقلر ظهور ایتمزدی . » معناسی چیقار . سزك یریکزده اولسه‌م بو سوزی سویلکدن تأدب ایدردم .

مدحت پاشا هر کون بوکبی جاهلانه سؤاللره معروض اولیور ، عقل ومنطقدن محروم مصاحبلرك محضا آغز آرامق ایچون صوردقلری سؤاللره مقنع وواضح جوابلر ویرییوردی . کرك بو سؤاللر ، کرك عبدالحمیدك شو تشبثی ،

مقصدك نه‌دن عبارت اولدیغنی عیاناً كوستریيوردی . عبدالحمیدك وسوسه‌سنی ، قورقوسنی ، اندیشه‌سنی اك زیاده آرتدیران شی خلعده ذی مدخل اولان وكلانك حضوری ایدی . عبدالحمید ابتدا مدحت پاشایی ، صوكره عبدی ، ردیف و رشدی پاشا ایله خیراه افندی‌یی وسلیمان پاشایی نفی ایتدرمش ، بواوغورده برچوق كشیلری محو ایتمش ، فقط بونكله‌ده قانع اولمامشدی . شمدی بتون بووطنپرور ذواتی محو ایتمك ایستیور ، بتون افعالنی حضور تام ایچنده اجرا ایتمك ایچون بوجنایت مسئله‌سنی ایلری سوریيوردی . واقعا بومسئله‌نك قطعیاً اصلی یوقدی ؛ فقط مسئله بر دفعه میدانه چیقارلمشدی . وقعه‌ده متهم اولمق اوزره كوستریلان ذواتك مدافعاتی ایشیدلدكجه بوتصنیعاتك نه درجه بی‌اساس اولدیغی اكلاشیلیور ، او زمان یالانلر ، تزویرلرله انسان لكه‌له‌مك ، وطنه خدمت ایدن وجودلرك معزز ومحترم اولان حیاتنی شائبهٔ جنایتله سوندرمك ایچون شاهدلرجلب ایدیلیور، دمیرلر قیزدیریلیور وبوآتشین بیلانلرله زواللی انسانلر اقرار كذبه اجبار اولونيوردی !

آره‌دن برقاچ كون مرور ایتدكدن صوكره ، یعنی حزیرانك طقوزنجی كونی راغب بك معیتنده بركاتب ایله برابر مدحت پاشانك یانه كلدی . اتهام ایدیلان ذواتك استنطاقلری اوزرینه یاپیلان اتهامنامه ایله مضبطه‌سنی تسلیم ایتدی. بونلرك برر عینی‌ده شریك تهمت‌عد اولونان كیمسه‌لره توزیع اولوندی. بواتهام مضبطه‌سنك مؤلفلری (قصص انبیا) مؤلفی واوزمانك عدلیه ناظری جودت پاشا ایله سروری افندی ، راغب بك ایله لطیف بك ایدی. مضبطه‌ده ذكور واناث اون بش كشی اتهام اولونمشدی. حقلرنده قانوناً برجزا ترتیبی موجب مادهٔ ثابته موجود اولمدیغی حالده وجودلرینك محوی ملتزم اولان طقوز كشینك اعدامنه، برچوغنك كورك‌جزاسی ایله مجازاتنه‌حكم‌اولونمشدی. مدحت پاشاده اعدام اولوناجقلر میاننده ایدی !

مدحت پاشایه ویریلن اتهامنامه مضبطه‌سنده برچوق سقطات وتغلیطات موجوددی . مدحت پاشایه‌صوریلان سؤاللرك‌برچوق‌یرلری تحریف‌ایدلمشدی. قانون جزانك یوز یتمشنجی ماده‌سی موجبنجه متعمداً قتل نفس ایدن قاتلك اعدامی ، سكسان دردنجی ماده‌سنده‌ده اعدام جزاسنك آمر مجبر حقنده اجراسیله اصل قاتلك اعدام جزاسندن استثناسی محرر بولونيوردی . شو تقدیرجه سلطان مراد و والده‌سی ایله رشدی ، مدحت ، محمود ونوری پاشالر

آمر مجبر اولورسه ، آلتی کشینك معذور طوتولمسی ایجاب ایدردی. حالبوکه هیئت اتهامیه بونلرك هیچ برینی قورتارمق آرزو ایتمدیکندن بونلرك نصفنه قاتل وشریك قاتل ، نصف دیکرینه‌ده آمر مجبر دیه‌رك اعداملرینی موافق کورمشدی . سلطان مرادك قانوناً جزاسی کوستردیکی حالده براز آشاغیده استثنا ایدلدیکی متهمین صره‌سنده کوستریلن عرض نیاز قالفه‌ده استثنا ایدلمشدی. عرض نیاز قالفه سلطان عزیزك رفقتنده بالذات حاضر بولوندیغی ایچون شاید محکمه‌یه کله‌جك اولورسه بتون حقایق اورته‌یه قویاجقدی . بوایسه هیئت اتهامیه‌نك قطعیاً ایشنه کلیوردی .

مدحت پاشا اتهام مضبطه‌سی چادر کوشکنده‌کی حبسخانه‌سنده حرفی حرفنه تدقیق ایدییور ، هر ماده‌ده‌کی تحریفاتی ، تزویراتی بر بر جرح ایلیوردی . بونلرك کافه‌سنی قورشون قلمله مضبطه‌نك کنارینه یازییور ، محاکمه کونی بتون حقایقی ساحهٔ علانیته چیقارمق ایچون چالیشیوردی .

مدحت پاشانك محاکمه‌سی

حزیرانك سکزنجی کونی ایدی‌که مدحت پاشایه بر دعوتجی کلدی . ییلدیز کوشکی جوارنده‌کی کتبخانه‌نك یاننه قورولان برچادره عدلیه‌مأمورلرینك کلدیکنی وکندیسنك ایستنلدیکنی خبر ویردی . مدحت پاشا چادره کلدیکی زمان استیناف محکمه‌سی رئیس اولی سروری ، رئیس ثانیسی خرستو فوریدی افندیلر ایله محکمه اعضاسی ، کتبه‌سی وراغب بك حاضر اولدقلری حالده خرستو فوریدی افندی مدحت پاشایه خطاب ایدرك : سلطان عبدالعزیزك قتلی مسئله‌سندن طولایی ایجاب ایدنلرك محاکمه‌سی ایچون بر محکمهٔ عدلیه تشکیل اولونه‌جغنی وبونك ایچون‌ده کندیسنك بر آووقات تعیین ایتمسی لازم کلدیکنی سویلدی. مدحت پاشا آووقات موسیو اتیمك تعیین ایستدی ایسه‌ده تعیین ایدیله‌جك آووقاتك مطلقا دفترده اسمی محرر ذواتدن بری میاننده‌ن انتخاب اولونمسی کندیسنه بیان اولوندی .

مدحت پاشا دفترده اسامیسی محرر اولان آووقاتلردن هیچ برینی طانیمیوردی. یالکز غیاباً طانیدیغی بریسی واردی ؛ اوده شهری افندی ایدی .

مدحت پاشا، کندیسنه وکیل اولارق شهری افندی‌یی انتخاب ایتدی .

فقط برقاچ كون صكره شهرى افندينك صرف كنديسنك آغزينى آرامق ايچون يانه كلديكنى وحتى مدحت پاشانك سوزلرينى خارجده كيلره ايشيتديروب شاهد طوتمق ايچون تدابير دسيسه كارانه يه توسل ايتديكنى اكلانجه مدحت پاشانك امنيتى بسبتون منسلب اولدى . اتهام مضبطه سنده كندى عليهنه يازلمش ماده لرنه ايسه حين محاكمه ده بونلره بالذات جواب ويره جكنى وكنديسنه آووقاتك لزومى اولمديغنى سويلدى . شهرى افندى ، مدحت پاشانك بوسوزلرى اوزرينه هيچ برشيئه موفق اولاميه رق طيشارى چيقدى .

مدحت پاشايى محاكمه ايتمك ايچون ييلديز استحكاماتى خارجنده ومالطه قره غوللخانه سى جوارنده چادرلر قوروليور ، زوار ايچون بياتلر طاغيديليوردى . محاكمه ، حزيرانك اون بشنجى پازار ايرتسى كونى اجرا اولنه جقدى . اشخاص مظنونه ومتهمه عد ايديلن سلطان مراد ايله والده سندن وازميرده محبوساً قالان رشدى پاشا ايله عرض نياز قالفه دن ماعدا اون بر كشى اوكله يه طوغرى مذكور چادرلر جوارينه كتيرلمشدى . بونلر مياننده مدحت پاشا قره غوللخانه نك بر اوطه سنه حبس ايدلمش ، اوطه نك قپوسنه وپنجره لرينه نوبتچيلر ، پوليسلر ، ژاندارمه لر ، جاسوسلر ، مفتشلر اقامه اولونمشدى .

محكمه نك شكلى آوروپا محكمه لرى شكلنه اويمق ايچون عدليه مأمورلرينك اوطوره جقلرى يرلر نصف آى شكلنده وسطح زميندن برمتره قدر يوكسك ياپيلمشدى . قارشى طرفه زوار ايچون بر چوق صنداليه لر قونمش ، مظنون عليه اولانلر ايچون هر ايكى طرفه نسبةً دها آلچاق بر ير قازيلمشدى .

محكمه رئيس اولى سرورى ورئيس ثانيسى خرستوفوريدى افندى ايدى . اعضادن توفيق افندى ، مهتدى امين افندى ، حسين بك و ارمنى تقفور افندى ده رئيسلرك صاغ وصول طرفلرنده اوطوريورلردى .

مدعئ عمومى لطيف بك رئيسلرله صاغ طرفنده كى اعضادن صوكره ، راغب بك ايله سرايدن تعيين اولونان برقاچ ذات مدعئ عمومى يه معاون اولمق اوزره برلكده اوطوريورلردى . رئيس ايله مدعئ عمومينك آرقه طرفنده ايكى دانه يالديزلى قولتوق صنداليه سى واردى . بونلر ، عدليه ناظرى مؤرخ جودت پاشا ايچوندى . جودت پاشا ايجابنه كوره محاكمه نك مطلوبه موافق اولميان يرلرينى تعريف ايتمك وخطا وقوع بولدقجه دوزه لتمك ايچون بوصنداليه لرده

اوطوره‌جق وافعـال وحركاتنی كويا خلقه بللی ايتميه‌جكدی . دهـا آرقه‌ده‌ده غزته‌جيلر ، ياوران ، حرم آغالری وسائره بولونيوردی !

محاكمه‌يه ساعت آلتيده بدأ اولوندی . اول امرده رئيس سروری افندی بحث وحدود خارجنده سوزسويلنمه‌مسنی اخطارايتدی . بعده مدعیٔ عمومينك اتهامنامه‌سی ايله هيئت اتهاميه‌نك مضبطه‌سی اوقوندی. دها صوكره آووقاتلردن رفيق افندی آياغه قالقه‌رق محكمه‌نك عدل وحقانيتندن بحث ايتدكدن ووجود قدسيت نمود جناب ظل اﷲ اعظمينك الی يوم القيـام كمال صحت وعافيتله بردوام اولمسی دعای صداقت التماسـنی قرائت ايلدكدن صـوكره وكيلی بولونديغی پهلوان مصطفی ايله رفيقی حاجی محمد حقنده صورتا مدافعـاتده بولوندی . بو آدملرك آمر مجبر طرفندن امر آله‌رق سـلطان عزيزی قتل ايتمش اولدقلری جهتله قانوناً تخفيف جزالرينی طلب ايتدی .

مرقوملره شو صورتله طـاتلی بر اميد ويرلدكدن صوكره رئيس افندی كيفيتك نصـل اولديغنی پهلوان مصطفايه سؤال ايتدی . مصطفی آياغه قالقه‌رق محمود ونوری پاشالردن آلديغی تعليمات اوزرينه عبدالعزيزك صول قول طمارلرينی چاقی ايله كوزلجه كسديكنی، صاغ قولنك‌ده بعض يرلرينی ياره‌لاديغنی ، فخری بك‌ده مرحومك قوللرندن طوتديغنی، حاجی محمدايله جزايرلينك‌ده ديزلرينه اوطورديغنی سويلدی . بعده جزايرلی مصطفی بو ايشك قطعياً اصل واسـاسی اولمديغنی اعتراف ايتـدی . فخری بك‌ده عبدالعزيزك كنـدی كنـدينی تلف ايلمديكنی مفصلاً اثبات ايتدی .

نوبت محمود پاشـايه كلدی . محمود پاشـا ، سلطان عزيزك يد آخرله قتل اولونديغنـه دائر دوران ايدن شايعه‌لرك اسـاسسز اولديغنی ، قبل الوقعه قرعه دائره‌سنه كيتديكنه دائر سويله‌نن سوزلرك يالان اولديغنی ، حتی سلطان مرادك جلوسندن عبدالعزيزك ارتحالی كوننه قدر هر آن ، هرساعت نره‌لرده بولنديغنی اثبات ايده‌بيله‌جكنی سويلدی . حتی بونلری برر برر صايمغه باشلار باشـلاماز بوبيانات رئيسك خوشنه كيتمديكندن درحال محمود پاشانك سوزنی كسدی . محمود پاشانك دها صوكره سويلديكی سوزلره هيچ قولاق آصلمادی .

اوصره‌ده سلطان عزيزك كنديسنی تلف ايچون قوللانديغی مقاص اورته‌يه چيقارلدی . مارقوپاشا ايله سرايه منسوب اطبادن قاسترو افندی جلب ايدلدی. رئيس بومقاصك بويله بر جريحه آچوب آچميه‌جغنی قاسـترو افندی‌يه سؤال

ايتدى . قاسترو افندينك جواب تصديق ويرمسى رئيسك هيچ خوشنه كيتمدى .

محاكمه شو صورتله درت ساعت امتداد ايتدى . ساعت طقوز وادهلريه كلديكى اثناده ايدى كه مدحت پاشا قرهغولدهكى اوطهدن محكمه محلنه جلب ايدلدى .

مدحت پاشا حاضرونك سكونت عموميهسى ايچنده داماد محمود پاشانك يانته اوطوردى . مدحت پاشانك صاچى صقالى كاملاً آغارمشدى . فقط حال صحتده اولديغى اطوارندن اكلاشيليوردى. مدحت پاشا تأثراتنى صاقلامق ايچون صقالنى قاريشديرييوردى . بعده مدافعه ايچون حاضرلاديغى نوطهلرى تنظيم ايدرك بردنبره آياغه قالقدى . اسكملهسنه طياندى . مواجههٔ عموميهده محاكمه اولونمسندن حاصل ايلديكى مسرتى ومسئلهنك تماميله تدقيق ايچون ذات شاهانه طرفندن ابراز اولونان حسيات عدالت پرورانهيى تقدير ايلديكنى سويلدى . بو جنايت متصورهدن خبردار اولمسى لازم كلن قوميسيون عالينك قطعياً تشكل ايتممش اولديغى مؤثر برلسان ايله بيان ايلدى . اتهام مضبطهسنى مؤاخذه ايتدى . بومضبطهنك باشدن نهايته قدر يالان اولديغى سويلدى . مضبطهنك قرائتاولونمسى ايچون اصرار ايتدى. شاهد اولارق بر ايكى كشى كتيريلوب اصل والده سلطان ايلهانكله برابر بولونانلرك شهادتنه نهدن مراجعت اولونمديغنى سئوال ايتدى. مدحت پاشا شو صورتله ادعا ايدييوردى:

مدحت پاشا — او وقتوالده سلطانه وانكلهبرلكده بولونانلره صورلمسى قصور اولمش اولسون . حالا بونلرك جملهسى موجود وحياتده اولمسيله شمدى كنديلرينه نيچون سئوال اولونميور . وسئوال اولونمش ايسه نهديدكلرى نيچون ميدانه قونولميور. نهعجيب شى!

مدعىٔ عمومى — سكوت ...

رئيس — جنتمكانشهيدمرحومك ارتحالى كيجهسى عسكره زيبكاويونى اويناتديرلمش اولمسى انكار اولونابيليرمى ؟

مدحت پاشا— قرهغولدهكى عسكر عبدالعزيزك خلعنده بولونان طابورلرك بريسيدر. نهقدر عجايب شيدركه، بركره عسكرك خلعدن طولايى مغموم ومكدر اولدقلرندن وقيل وقال ايتدكلرندن بحث اولنيور ، بركردده ينه او عسكرك اويون اوينايوب اجراى مسرت ايتدكلرى ايراد ايديليور . بونصل موازنهسز

سوزدر. وعسکر قشله‌ده قره‌غولده اویون اویناممسنك کندی امرا وضابطلرینه

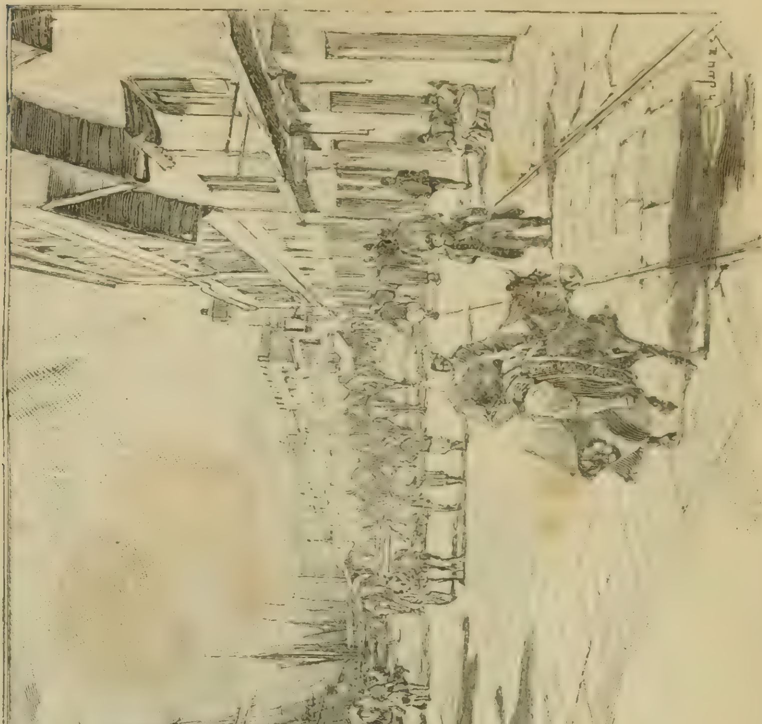

مدحت پاشا زماننده ازمیر شهری

بیله تعلق اولمیان برشی اولدیغی معلوم ایکن وکلانك رأی وقراریله عسکر اویون اویناممش دیمك نه‌قدر عادی ومناسبتسز بر کلامدر.

رئیس — سکوت .

. . . .

رئیس — رشدی پاشانك تقریرنده سزك تقلیب ادارهٔ دولت ایچون بعض اجلاف ایله تفوهاتده بولوندیغکزی مشارالیه‌ده تصدیق ایدییور.

مدحت پاشا — اوت، رشدی پاشانك سوزی پك طوغریدر. فقط رشدی پاشانك اتهام مضبطه‌سنده محرر تقریرنده ایکی لاقیردی وارکه بوراده سز سویلدیککز. بری بوتفوهاتك سفره باشنده اولدیغی ودیکری بوسوزی اوته‌کندن بریکندن طویدیغی فقره‌لریدر. بوسوزلرده علاوه اولوندیغی حالده اکلاشیلیورکه مشارالیهك اجلاف دیدیکی اشخاصك بریسی شمدی شوراده موجود اولان شوغزته‌جی مدحت افندی وشوندن بوندن ایشتدیکنی بیان ایلدیکی تفوهات دخی بنم بش سنه مقدم اوروپایه کیتمك اوزره استانبولدن چیقدیغمك ایرتسی کونی کویاسفره باشنده‌بندن ایشتمش اولدیغی حکایه‌سیله علیهمده یازوب ویرمش اولدیغی ورقه‌سنده مندرج عزویاتدر. بونکله عبدالعزیز مرحومك ارتحالی وقعه‌سی آره‌سنده درت بش آی زمان اولدیغندن اکا تعلق وبوراده ذکرینك مناسبتی اولمیوب اکر بشقه‌جه آندنده بحث اولونمق استنیلیرسه جوابلری حاضردر .

رئیس — سکوت .

مدحت پاشانك افاداتی ختام بولدقدن صوکره دیکر متهملرکبی محاکمه‌ده براقلمیه‌رق طیشاری چیقارلدی. صوکره محاکمه‌یه دوام ایدلمك ایچون برچوق شاهدلر کتیرلدی. بو شاهدلر اوچ کنج ایدی. بو شاهدلرده استماع اولوندقدن صکره مابیندن کلن امر اوزرینه مجلس تعطیل ایدلدی. محکمه هیئتی خارجده مذاکره‌یه مخصوص چادره کیتدی. اوراده بالمذاکره ویریلن قرار اوزرینه بشکطاش ضابطه مأموری وعلی سعاوینك قاتلی حسن پاشا مأموراً کلوب مدحت پاشایی آلدی. قره‌غولده‌کی اوطه‌یه کوتوروب حبس ایتدی.

اوکون مدحت پاشانك محاکمه‌سی بربچق ساعت قدر دوام ایتمشدی.

ایرتسی صالی کونی مدحت پاشانك ایکنجی محاکمه‌سی اجرا اولنه‌جقدی. اوکون ینه مدحت پاشا قره‌غولخانه اوطه‌سنده توقیف اولونمش، دیکرلری محکمه‌یه ادخال ایدلمشدی.

محاکمه، باشلامازدن اولدی سلطان عبدالعزیزك قانلی کوملکی ایله البسه‌سی حضاره کوسترلمك ایچون بر بوغچه ایچنده اولدیغی حالده قرنادن بسیم بك واسطه‌سیله محکمه‌یه کتیرلدی . صورت مخصوصه‌ده احضار اولونان شاهدلر استماع اولوندقدن صوکره صره مدحت پاشایه کلدی ، مدحت پاشانك اوکون جریان ایدن محاکمه‌سی فوق‌العاده شایان اهمیت اولدیغندن مواد اساسیه‌سنی بروجه آتی خلاصه ایدییورز :

رئیس — مدحت پاشا ، نه‌دییه‌جکسکز ؟

مدحت پاشا — بن دییه‌جکلرمی دون سویلدم . یعنی بکا صوریلان شیلرك جوابلرینی ویردم . لکن بونلر مسئله‌نك فروعاتی وبلکه هوائیاتیدر . اصل ماده پهلوان مصطفانك افاده‌سندن باشلایوب صره‌سیله اتهام مضبطه‌سنده یازیلان بندلرده‌در . مضبطه باشدن بدأ ایله بر بر اوقونملیدرکه جوابلرینی ویره‌یم .

(رئیس ، مدحت پاشانك بوسوزلری اوزرینه سکوت ایتدی . مدحت پاشا محاکمهٔ علنیه اجرای عدل وحقانیت مقصدینه مبنی اولدیغندن کندیسنك سوز سویلمکه حقی اولدیغنی بیان ایتدی . بعده رئیس طرفندن واقع اولان تصدیق اوزرینه سوزه باشلادی . بودعوانك نصل چیقارلدیغنی ، برچوق کشیلره یالان یره شاهدلك ایتدرمك ایچون نصل اذیتلر ایدلدیکنی ، بیهوده یره برچوق نفوسك اعدامی جهتنه کیدلدیکنی سویلدی . رئیس ، مدحت پاشانك بوسوزلرندن ممنون اولمادی . مدحت پاشا سوزینه دوام ایتدی . استنطاقنامه‌لرك قرائت اولونمدیغندن ، مرحومك بولوندیغی دائره‌ده اوچیوزدن زیاده قادینی وارکن یالکز ایکی عربك افاده‌سی ترجیح اولونماسندن شکایت ایتدی . بونك اوزرینه مدعیٔ عمومی : « عبدالعزیزك والده وعائله‌سنه صورلمدیغی نه‌دن معلوم ؟ » ایدی . مدحت پاشا بوسوزلره آتیده‌کی جوابی ویردی .)

مدحت پاشا — سبحان‌اه ! بودنیالان لاقیردیلر بنم سویلدیکم سوزلرك وصوردیغم سؤاللرك جوابی دکل . بن سزه عبدالعزیزك نصل وفات ایتدیکنی دائره‌سندن ووالده وعائله‌سندن نیچون صورمیورسکز دییورم . سز جواب اولارق اوت صوردق ، شویله بویله سویلدیلر دییه‌جك یرده صورلمدیغی نه‌دن معلوم دییورسکز . اکر صورلمش ایسه نه‌دیمشلردر . عربلرك جزاسزقالمیه‌جغنی ایما ایدییورسکز . مادامکه مستحق جزا اولدقلری اعتراف اولنیور . تهمتلرینك

وجزالرينك اتهام مضبطه‌سنده يازلمسنه مانع نه ايدى. اطبانك ويرديكى راپورك حكمسز اولديغنى سويليورسكز. بقالم انلرده اويله‌مى سويليورلر. محكمه‌يه كتيرلن مارقو پاشا ونورى پاشا وديكر ايكى حكيم اويله برشى سويلديلرمى؟ مرحومك ديرى ديرى دفن اولنديغى مضبطه‌ده يازيليور. كشف ايدن اطبا بونى اكلايه‌مامشلرمى؟ سويلديككز سوزلره قانوناً وقاعدةً جواب ويرميوب دلى مصطفاميدر، پهلوانميدر، بر حريفك سوزيله وايكى عربك لاقيرديسيله ذكور واناث اون برنفر بى‌جرم ذواتى اعدام ايتمكمى استيورسكز؟

رئيس — مدحت پاشا، سنك بوسويلديكك كلاملر دخى سنك ايچون بشقه‌جه برجنايتدر.

مدحت پاشا — عجايب! سز بزى اعدام جزاسيله‌حكم ايتمشسكز. شمدى فضله اولارق برقباحت‌وجنايتمز دهااولورسه اولومك اوست طرفنده بشقه‌جزايه محل اولمديغندن آنلرى‌ده مزارلرمزك طاشلرينه يازه بيليرسكز. يوقسه‌مدافعه ايچون بزى سويلمكدن منع ايده‌مزسكز. اكر سوزمزده ياكلش ويالان وارسه انى بيان ايتمليسكز.

رئيس — سكوت

(بعده مدحت پاشا اصول محاكمه قانوننك مواد مخصوصه‌سى موجبنجه كنديلرينك شاهد اقامه ايتملرى مشروع ايكن بوكا جواز ويرمدكلرينى بيان ايتدى. بونك‌اوزرينه مدعئ عمومى، مدحت پاشانك‌قانوندن بحث ايتديكنى، حالبوكه بركون كنديسنه كوندريلن قانونامه‌يى ييرتوب صوبايه آتمش اولديغنى سويلدى. مدحت پاشادرحال جيبنده‌كى قانونامه‌يى چيقاره‌رق مدعئ‌عمومينك يالانجيلغنى يوزينه اوردى.)

رئيس — جنتمكان سلطان عزيزك شهادتنده سزك رأى ومدخلكز ثابت اولمشدر.

مدحت پاشا — كرچكمى سويليورسكز؟ اويله‌ايسه بنم ديديكم سوزلرك هيچ بريسنى ديكله‌مه‌مشسكز. بوحالده محاكمه‌يه وسؤال وجوابه نه حاجت!

رئيس — سزده ديكرلرى كبى آمر مجبر صفتيله متهمسكز.

مدحت پاشا — ايشته بيوك برياكلش دها. بنم ورشدى پاشانك امرى ومعلوماتى نه‌دن بيلنيور وكيم سويليور. اوراسى برطرفه طورسون، محمود

پاشا ونوری پاشا دینلدیکی کبی تعلیمات ویرمش اولسه‌لر بیله بونلر نصل آمر مجبر اولور وهم‌ده قانوناً آمر مجبر نه دیمکدر ؟

مدعیٔ عمومی — قانوناً آمر مجبر تهدیدینی ایقاعه قادر اولاندر .

مدحت پاشا — بودیدیککز نصل قانوندر ؟

مدعیٔ عمومی — جزا قانوننامه‌سیدر .

مدحت پاشا — تأسف اولنورکه سز هنوز قانونی بیلمیورسکز . بوحال ایله بزی محاکمه‌یه چالیشیورسکز. چونکه جزا قانوننامه‌سنده بویله لاقردی یوقدر. بنم بیلدیکم قانونك ١٨٤ نجی ماده‌سنده آمر مجبر امر ایتدیکی آدمی قتل واعدامه مقتدر اولمقله مشروط اولوب شمدی شو حکمه کوره پهلوان مصطفانك افاده‌سی دوزمه اولمیوبده صحیح اولسه، محمود پاشا ویا نوری پاشا آمر مجبر اولورمی؟ یعنی پهلوان مصطفی بوایشی یاپماز ایسه پاشالرك بریسی آنی اعدامه مقتدرمیدر؟ نظام وقانونه وقوفی اولمیان عشائر وعربان امراسی ایچنده احتمالکه اولابیلسین . لکن‌قانون دولت جاری‌اولان مملکتده تنظیماتدن صوکره آمر مجبر یوقدر. محمود پاشا دکل، پادشاه بیله آمر مجبر اولاماز. حال بویله ایکن اتهام مضبطه‌سنده محمود پاشا ایله سائر ذوات معلومه حقنده آمر مجبر صفتی یاقیشدیریلوب انلکه اعداملرینه حکم اولنمق ایچون قانونك عباره‌سنه بویله بر فقره علاوه اولونسه وشمدی مدعیٔ عمومی افندی دخی او مصنع فقره‌یه استناداً بویله سویله‌مش اولیور . محکمه‌ده قانون واریا باقیلوب تصحیح اولنملیدر .

بونك اوزرینه رئیس راضی اولمادی. مدحت پاشا اصرار ایتدی . نهایت بون اوقوندی . محکمه‌نك یالانجیلغی میدانه چیقنجه هرکس سکوت ایتدی. مدحت پاشا تکرار سوزه باشلایه‌رق مسئله‌ده اك زیاده نظر دقته آلنه‌جق نقطه، پهلوان ایله رفیقنك تقریرلری اولدیغی ، حال‌بوکه کندیسی بوآدملری طیاً طانیمدیغنی ، کندیسی حقنده شهادتده بولونان بوشخصلرله مواجهه ایدلسی لازم کلدیکنی سویلدی. مدحت پاشانك بوتکلیفی‌اولا قبول ایدلمدی. صوکره آرقه‌دن بری کلوب خفیاًبرشی سویلر سوینمز بوکاده موافقت ایدلدی. پهلوان مصطفی افاده‌سنده محمود پاشادن آلدیغی امر اوزرینه سلطان عزیزی قتل ایتمش اولدیغنی سویلدی ، مدحت پاشا پهلوان مصطفانك افاده‌سنی بر بر

جرح ایتدی . بتون بو سوزلرك یالان اولدیغنی سویلدی . « بنم یالان وساخته دیدیکم یالکز بودکلدر . اتهام مضبطه‌سی باشدن آشاغی بویله‌در . » دیدی . مدافعاتنه قهرمانانه برصورتده دوام ایتدی . پهلوان مصطفانك نه‌درلو اقناع واجبار ایدلمش اولدیغنی بتون دلائلی ایله اثبات ایلدی . تام بوصره‌ده رفعت افندی نامنده برینك شهادتنه مراجعت ایدلدی . مدحت پاشا ، شامدن كلن بوشاهدكده سوزلرینی قانوناً جرح ایتدی . اتهام مضبطه‌سنه اعتراض ایچون حاضرلادیغی سوزلری اوقویه‌جغنی سویلدی ؛ فقط بوكا موافقت ایدلمدی . مدحت پاشایه محاكمه‌یه نهایت ویریله‌جكی سویلندی . بونك اوزرینه رئیس ، مدحت پاشایه شو وجه ایله بیاناتده بولوندی .

رئیس — اجرا اولونان محاكمه‌ده ثابت اولان احكامه كوره متهملردن پهلوان مصطفی وایكی نفر رفیقیله فخری ، علی ونجیب بكلر قاتل متعمد اولدقلری كبی رشدی ، مدحت ، محمود وقدری پاشالرك دخی قانونك قرق بشنجی ماده‌سی حكمنجه فاعل مشترك اولدقلرینه محكمه حكم ایتدیكندن وبوكون آخشام اولدیغندن جزالری یارین تبلیغ اولنه‌جقدر .

مدحت پاشا — افندی ، بوسزك دیدیككز فاعل مشتركلاقردیسی آمر مجبرسوزندن زیاده یاكلشدر . قانونك ٤٥ نجی ماده‌سنده بر جرمك مشترك فاعللری قانونك صراحتی اولمیان موادده‌اول جرمك فاعل مستقلی كبی مجازات اولنور دییه محرردر . حال بوكه دیدیككز آدملرك بالفرض والتقدیر تهمتلری متحقق اولسه بیله فاعل اولدقلری جرم مشترك نه‌در؟ اكر پهلوان ایله رفیقلرینك سلطان عزیزی اولدرملری فصلی ایسه بنمله رشدی پاشانك فعل قتلده معاذاه فاعللرله اشتراكه مناسبت آلاجق برحالنه شویله طورسون ، لاقیردیسنده بیله مدخلمزه دلالت ایده بیله‌جك هیچ كیمسه طرفندن ضمنی وصریحی برسوز وقوع بولمیوب یالكز اتهام مضبطه‌سنده خیالی برطاقم اسنادات ومفتریاتدن عبارتدر . محمود پاشا ایله نوری پاشایه كلنجه بونلر دخی فعل قتلك نره‌سنده اشتراك ایتمشلردر . اكر ادعا واسناد اولندیغی وجه ایله بونلرك پهلوانه امر وتعلیمات ویرمش اولملری ثابت اولوبده انك ایچون جزا تعیین اولنه‌جق ایسه آمر غیر مجبر اوله‌جقلری جهتله بونك ایچون قانون ترتیب ایده‌جك جزا مصرحدر . حتی فخری بك وجزایرلی مصطفی ایله علی ونجیب بكلرك بیله تهمتلری ثابت اولمق لازم كلسه قانوناً نه قاتل متعمد ونه‌ده نعل قتلده

مشترك دينلمك طوغری اولميوب غايتی معاون قاتل اولملری اقتضا ايدر . زيرا معاون قاتلك جزاسی دخی قانونك آيريجه بر مادهٔ مخصوصه‌سنده مندرجدر . قالديكه مجرم حقنده تعيين جزا بحثی محاكمه‌نك ختاميله تبين ايده‌جك حاله كوره اولمق لازم كلير . سز محاكمه ختام بولدی ديبورسكز . ايكی كوندر محاكمه‌ده سويلنيلان سوزلر نره‌ده قالدی . اندن برشی سويلميورسكز . بوفعل عجايب محاكمه . ديمك اوليوركه اتهام مضبطه‌سنده نه قدر يالان ومصنع شيلر يازلمش ايسه بلا تغير آنلر صحيح كبی عد اولنوب اجرا اولنه‌جق ، اويله ايسه محاكمه ناميله بومحله خلقی طوپلامغه حاجت نه ايدی ؟ ايستنيلان جزالر محاكمه‌سزده اجرا اولنوردی . بلكه اوصورت دها اهون واسلم ايدی . زيرا هيچ اولمازسه دولتك امور عدليه‌سی بودرجه تفضيح اولونمامش اولوردی .

رئيس — محاكمه بيتمشدر . بن سزه محاكمه‌نك قرارينی تبليغ ايديبورم .

بونك اوزرينه تحت محاكمه‌ده بولونانلرك اكثری قيام ايتدی . هپسی‌ده بونصل عدالتدر ، نصل قانوندر ديه شكايت ايتديلر . فقط بونلرك هيچ برينه قولاق آصان اولمادی .

اوكون محاكمه تعطيل ايدلدی . ايرتسی چهارشنبه كونی محبوسين محكمه‌يه جلب اولوندی . مدحت پاشا قره‌غولخانه‌ده حبس ايدلدی . هيئت محكمه ايله رئيس اول سروری افندی كله‌رك محمود پاشايه خطاباً :

— دونكی قراره برديه‌جككز وارمی ؟

ديدی . محمود پاشا :

— اوت واردر . هانی مدحت پاشا ؟ اوده كلسين ، برلكده سويلرز .

ديمك ايستدی . فقط رئيس افندی محمود پاشايی صوصديردقدن صوكره پهلوان مصطفی ، حاجی محمد ، جزايرلی مصطفی ايله فخری ، علی ونجيب بكلرك قانونك يوزيتمشنجی ماده‌سی حكمنجه اعدامنه ؛ محمود نوری ، رشدی ومدحت پاشالركده قانونك قرق بشنجی ماده‌سنده محرر فاعل مشترك جزاسيله كذلك اعداملرينه ؛ سيد وعزت بكك معاون قاتل اولمق اوزره اونرسنه مدتله كوركه قونلملرينه محكمه‌جه بالاتفاق قرار ويرلديكنی تبليغ ايتدی .

بعده مدحت پاشا محكمه‌يه جلب ايديله‌رك قانون جزانك قرق بشنجی ماده‌سی حكمنجه اعدامنه حكم اولونديغنی كنديسنه تبليغ ايدلدی . مدحت

بوقراره قارشی هیچ سس چیقارمادی . یالکز بو انکیزیسیون جمعیتی رئیسنه
صوك دفعه اولارق :

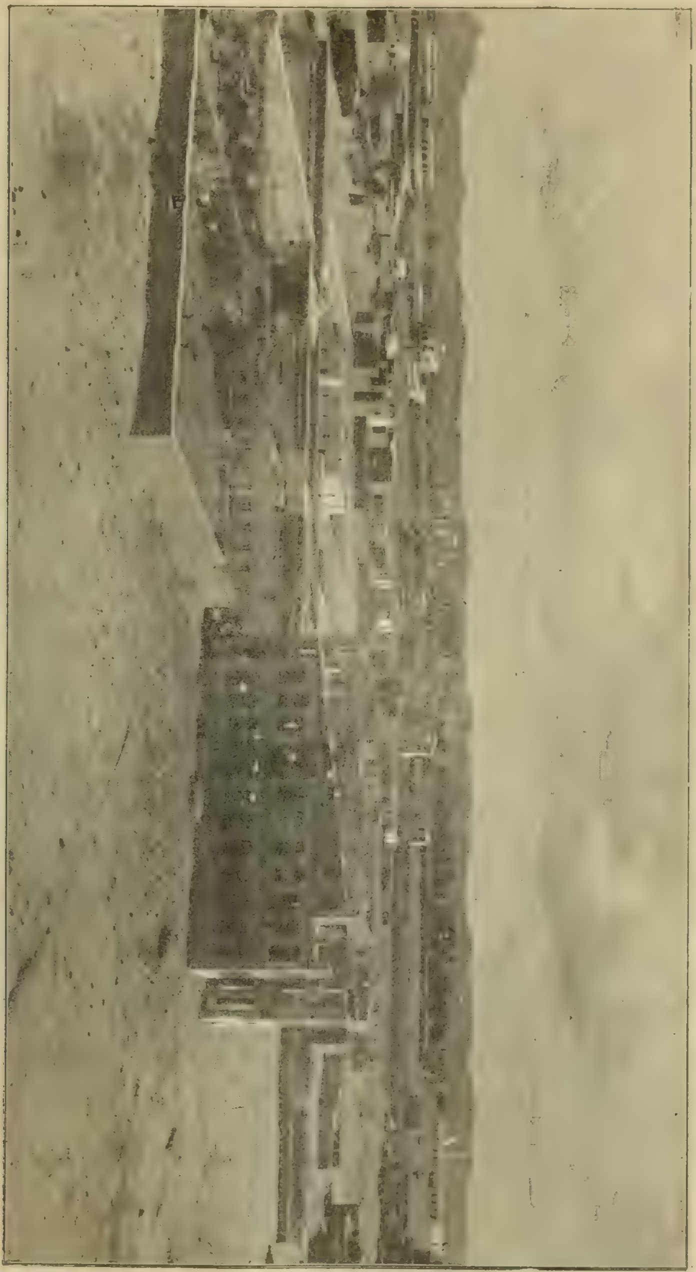

طائف شهری

— آلتمش یاشندن صوکره بقیهٔ عمرك بوندن زیاده‌سنه تحملی یوقدر .

دیه‌رك محکمه‌دن چیقدی .

مدحت پاشا آرابه‌یه بینرکن حالنی تماشـا ایتمك ایچون طوپلانان اسـافل آره‌سنده قصص‌انبیا مؤلفی وعدلیه ناظری جودت پاشا ایله راغب بك‌ده حاضر بولوندی .

مدحت پاشا آرابه‌یه بینه‌جکی صره‌ده راغب‌بکه دوندی. دوداقلرنده آجیقلی بر تبسم اولدیغی حالده :

— بك افندی ! خیلی چالیشدیکز . سعی وامککز بوشه کیتمدی . ملت

حجازوالیسی عثمان پاشا

ودولته بیوك خدمت ایتدیکز . اثر همتکز اولارق اعدام جزاسـیله محکوم اولمشز . بوراده سیر وتماشا بیوردیغکز کبی اجرا اثناسنده‌ده بالذات بولنه‌رق دها زیاده ممنون اولورسکز .

دیه‌رك آرابه‌یه بیندی . مدحت پاشایی حامل اولان آرابه چادر کوشکنه طوغری حرکت ایدییور ، بیوك بر وطنپروری حامل اولان بو آرابه‌نك اطرافنده عبدالحمیدك رووولورلی جاسوسلری ، سونکولی تفنکجیلری بر صولت عقورانه ایله قوشیورلردی !

*
* *

برقاچ کون صوکره، چادر کوشکنك اوطه‌لرندن برنده، وطنی فلا کتدن

قورتارمغه چالیشدیغی حالده اعدامه محکوم ایدیلن صاحب صقالی آغارمش محترم برذات، اعدامی ایچون ویریلن حکمی نقض ایچون مدافعاتنی قلمه آلمغه چالیشیوردی؛ بوذات: مدحت پاشا ایدی!

مدحت پاشا مدافعاتنی تماماً قلمه آلدی. بو اثناده عبدالحمید طرفندن مدحت پاشانک آغزینی آرامق ایچون کوندریلن آدملرک آردی آره‌سی کسیلمدی. ینه برکون تفنکچی باشی طاهر آغا یاننه کلدی. مدحت پاشا ایله سلطان عزیزک قتلی مسئله‌سندن بحث آچلدی. مدحت پاشا بو حوادثک یالان اولدیغنی وکندیلرینی اعدامه محکوم ایتمك ایچون مخصوصاً ترتیب ایدلمش بولوندیغنی سویلدی.

وندیدی که:

— بنم دنیاده حسب البشریه هرنوع قصور وخطیأتمله برابر اك بیوك سرمایهٔ افتقارم سوزمك واوزمك طوغریلغیدر. وبن‌وا صل اولدیغم مرتبه‌یه ایصال ایدن برشی وارسه اوده بو استقامتدر. وطن ودولت وملتك حصه‌مه دوشن خدمتنی ایفا ایچون حال واستطاعتم درجه‌سنه کوره قرق بش‌سنه متمادیاً چالیشدم. هوسمی آلدم. ایو وفنا نه‌یاپدم ایسه میدانده‌در، دنیاده املم قالمدی. آلتمش یاشنه کلدم. بنم ایچون حیات وممات مساوی ایکن شمدی شوسن‌هرم وشیخوختدن وعالمده مثلی کورلمیان بویله بر وحشیانه وغدارانه معامله‌یه اوغرادقدن صوکره هرشیدن استکراه ایله موتمی تمنی وترجیح ایتمشمدر. شوساعتده بشقه املم یوقدر. چونکه اوله‌جك واولدیریله‌جك بن دکلم. بلکه شو کوردیککز برجسمدرکه لحم وشحم ودمدن عبارت اولوب واوده زیاده اسکیوب خراب‌اولدیغندن بکا لزومی قالمامشدر. دنیاده مظلوم اولانلر ظالمدن حقنی آلمق ایچون پادشاهه مراجعت ایدرلر. پادشاهدن حقنی استیانلر ایچون حاکم مطلق اولان باری تعالادن بشقه مرجع یوقدر. سروری افندینك رئیس اولدیغی محکمه‌سنك دنیاده استینافی ومحل‌وتمییزی یوق‌ایسه محکمهٔ کبرای‌اخرت هپسنه‌کافیدر. اورواده ارناوود وبوشناق تفنکجیلری‌وچرکس غاردیانلری‌یوقدر. افندمز دخی بزم کبی یالکز وچپلاق کله‌جکدر. اورواده حسابمز کورولور. اکر کندیلری بوراسنی اعتقاد ایدرلرسه علیهنده استیناف ایده‌جکمز دعوانك دخی‌نصل‌قولای‌وچابق‌کوریله‌جکنی‌اکلارلر. لکن‌معتقداولدقلرینی‌ظن‌ایتمم. زیرا

آخرت وعدالت الهيه‌يى معتقد ومعترض اولان بر آدمك بو درجه‌شيلره جسارت ايتميه‌جكى وجناب حقدن احتراز ايده‌جكى دركاردر .

طاهر آغا بو سوزلرى تماماً عبدالحميده آكلاتدى .

آرتق اوندن صوكره محكمهٔ استينافك حكمنه انتظار اولوندى . اولكى حكمى محكمهٔ استينافده تصديق ايتدى . بو قرارك قوانين شرعيه‌يه موافق اولوب اولمديغى مقام مشيختدن سؤال اولونديغى زمان شيخ الاسلامده بو قرارى تصديق ايلدى ايسه‌ده فتوى امينك شدتلى اعتراضنه هدف اولدى . فتوى امينى شيخ الاسلامك بو حركت تعصبكارانه‌سنه قارشى شو سوزلرله مقابله ايتدى :

— پاديشاهم شو مدت ظرفنده بيله‌رك هيچ بر وقت حقسز بر حكم ويرمدم . شمدى بر آياغم مزارده ايكن طريق استقامتدن ايرلمايى هيچ آرزو ايتمم . قاعده واصولنى بيلمديكمز محكمهٔ عدليه واسطه‌سيله متهملر استنطاق اولنه‌رق عليهلرنده حكم ويرلمش اولديغندن اكر شمدى بزم بو بابده رأيمزه مراجعت ايديله‌رك شرع شريف موجبنجه بر حكم ايسته‌نيليورسه شريعتك امر ايتديكى وجه ايله محاكمه‌يه يكيدن باشلامق لازمدر . بناءً عليه مسئله‌نك بو كونكى رنك وحالنه كوره شريعت بر جواب ويره‌ميه‌جكندن طلب ايديلن فتوانك ويرلمسى غير قابلدر .

كذا وزرادن بر قاچى‌ده عين صورتله بيان مطالعه ايتدى . على الخصوص خيرالدين پاشا ، بو حركتى كلياً تقبيح ايلدى . غازى عثمان پاشا ايله محمودنديم وجودت پاشالر محكمه‌ده ويريلن حكمك اجراسنى التزام ايديورلردى .

فقط انكلتره سفيرى لورد دوفرين عبدالحميدى كوره‌رك اعدام قرارينك فسخنى طلب ايتدى . بو فكر قبول اولونمديغى تقديرده نتيجه‌سى وخيم اوله‌جغنى سويلدى . بتون سفرا متهملرى اعدامدن قورتارمق ايچون اتفاق ايتدى . عبدالحميد سفرانك وصاياسنى نظر دقته آلمادى . بو اثناده ايران سفيرى محسن خانك فوق العاده غيرتى كورولدى . نهايت عبدالحميد ايكى دامادينى عفو ايتدى . بعده فعل قتلك سلطان مرادك اراده‌سيله ارتكاب ايدلديكنى ايلرى سوره‌رك متهملرى‌ده اعدامدن عفو ايلدى . عبدالحميدى بو قرارى ويرمكه اجبار ايدن سبب ، آوروپا افكار عموميه‌سنك متهملر لهنده اولمسى ايدى ..

مدحت پاشانك طائفه نفيى

رمضانك ايكنجى پنجشنبه كونى ايدى كه ، محكمه‌دن تبليغ اولنان امردن بر آى صوكره مدحت پاشايه : « بوكون كيديله‌جكدر . » ديه خبر كلدى . فقط نره‌يه كيديله‌جكى مكتوم طوتوليور ، برطرفدن‌ده عزالدين واپورى حاضر لانيوردى . مدحت پاشا عزالدين وپورينك حاضر لانديغنى خبر آلديغى جهتله البسه وچماشيرلرينى باغلايوب امره منتظر بولونيوردى .

آقشام كونش باتمازدن اول بر آرابه كلدى . مدحت پاشا البسه وچماشيرلرينى آلمق ايسته‌دى ايسه‌ده موافقت اولونمادى . مدحت پاشا آرابه‌يه يالكز باشنه بيندى . ديكر منفيلرله برلشمك ايچون سراى قپوسنده توقف ايتدى . اقشامه طوغرى اسكله‌يه متوجهاً حركت ايلدى . يوللر كاملاً تنها ايدى . آرابه‌لره كيمسه‌نك يناشمامسى ، منفيلرك فرار ايتمه‌مسى ايچون جاده‌يه ايكى طرفلى عسكر ديزلمشدى . بومظلوم وطنپرورلرى اوزاقدن وپنجره‌لردن سير ايدنلر عدالتك بودرجه پايمال ايدلمسندن طولايى محزون ومتأثر ، فجيع منظره‌يه قارشى متأثمانه عطف نظر ايديپورلردى .

اسكله‌دن واپوره كيتمك ايچون براستمبوط حاضرلانمشدى . محافظه‌يه مأمور اولانلر ميرالاى سليمان بك ايله چركس حسنك قاردشى عثمان بك وتفنكجى طاهر اغا ايدى . بونلرك يانه برمقدار تفنكجى‌ده ويرلمشدى .

اقشامدن صوكره عزالدين واپورينه كلندى . واپور برساعت صوكره حركت ايتدى . واپورك قيچ طرفى تفنكجيلره ، كوپرى اوزرنده‌كى كوشك سليمان وعثمان بكلره ، خلالر اتصالنده‌كى قمره‌لرده مدحت ، محمود ونورى پاشالره ، ديكر انبارلرده سائرمنفيلره تخصيص اولونمشدى .

مدحت پاشانك اوطورديغى قمره‌لر غايت طار ومناسبتسزدى . برطرفدن خلالر ، اوك طرفلرنده باجالر ، برجهتلرنده‌ده ماكنه اوجاقلرى بولنيوردى . بونلرك جمله‌سى اراده‌سنيه‌ايله ترتيب اولنديغى ايچون قطعياً تبديل ايديله‌ميوردى . حرارت تحمل ايديله‌ميه‌جك بردرجه‌ده ايدى . سليمان بك ايله عثمان بك وواپور قپودانى پاشالرك بواضطرابى يوقاريدن سير ايديورلر ، بربرينه باقوب كورك وظيفهٔ مأموريتلرينى ايفادن متولدن برخظ وسروره مستغرق اوليورلردى .

مدحت پاشانك البسه‌سی واپور دومانندن سيم سياه اوليور ، فقط دكيشديره‌جك هيچ چماشير بولاميوردی . واپوره كيلارجی وسائره قونمش ايسه‌ده بونلر محافظ بكلر ايچوندی .

درسعادتدن حركتدن اوچ كون صوكره ردوسه كلندی . ايرتسی كونی كمور آلندقدن صوكره مابين ايله مخابره ايدلدی . ردوسدن واپوره برفطوغراف كتيريله‌رك پاشالرك رسمی آلديرلدی .

موسم ياز اولديغندن جنوبه ياقلاشدقجه حرارت تزايد ايدييور، بلای مضيق ايچنده اوطوران پاشالرك حالی كيتدكجه وخامت كسب ايليوردی . نوری پاشا، عفوينی اميد ايتمش ايكن نفی اولنديغنی كورر كورمز تجنن ايتمك درجه‌لرينه كلمشدی . نوری پاشاده علائم تجنن كيتدكجه تزايد ايدييوردی . پاشالرك كوروشمه‌مك بربريله شرطيله كوكرته اوزرينه چيقملرينه مساعده اولونيور ، فقط كنديلرينی دكزه آتماملری ويا قاچماملری ايچون اطرافلرينه نوبتجيلر اقامه اولونيوردی .

مدحت پاشانك يانده ايكی اوچيوز غروش قدر برپاره واردی. ردوسده ايكن كنديسنه چماشير آلمق ايسته‌مش ايسه‌ده موافقت ايدلمه‌مشدی. حتی‌ياری يولده بر كون چيلاق قالمش وسليمان بكك چماشيرلرينی كيمكه مجبور اولمشدی.

واپور (جده)يه مواصلت ايدوبده دمير آتار آتماز منفيلر ايچون تجاردن عمر نصيفك قوناغی حاضرلانمشدی. منفيلر قوناغه نقل ايدلدكلری زمان آيری آيری قوناغه يرلشديرلدی. مدحت پاشا بوائناده محاكمه‌نك صورت وقوعندن بحث ايدن اجنبی غزته‌لرينی اله كچيرمكه موفق اولدی. بوغزته‌لرك بتون حقايقی عنعنه‌سيله‌يازمش اولدقلرينی كوردی. يالكز تركجه غزته‌لر امر ايديلن نقاطدن فضله‌سنی يازمامشلردی !

بوائناده جده‌ده منفيلر عليهنده اشاعاته بولونمقدن خالی قالنمادی . فقط اوراده اقامت ايدن انكليزلر حقايق‌احوالی هركسه نقل ايدرك تصحيح‌افكاره همت ايلديلر . منفيلرك حال پريشانی ايسه هركسك قلبنده عظيم برحزن والم حصوله كتيردی.

منفيلرك طائفه نقل ايدلملرينه قرار ويرلمشدی. پاشالرايچون اوچ‌تختروان، ديكرلری ايچون مركبلر ، عساكر محافظه اولمق اوزره هجين سوارلر تدارك

اولونمشـدی . منفیلر دوه‌لرله هم کیدیورلر، هم‌ده محافظلرینه حقایق احوالی آکلاتمقدن خالی قالمیورلردی .

آرتق خلیفهٔ اسلامك شرع وعدالتی پایمال ایدرك اعدامه محکوم ایتدیکی بو بیچاره‌لر خاك پاك جناب سیدالثقلینه تقرب ایدییورلردی. انلرك بو قطعهٔ مبارکه‌ده، بی‌نهایه چوللرك فسحت آتشینی اورته‌سنده، غصب واسترداد اولونان موجودیت ضعیفه‌لریله بارکاه ازلیت اوکنده مظلوم وپریشان . تشـنه‌لب عدالت بر حالده سفیلانه ایلریلملری عبدالحمیدك حضور خلیفهٔ کبریاده‌ده بتون مظالمنی کوسترمکدن حیا ایتمدیکنی اثبات ایدییوردی!

مدحت پاشا میقات محللرینه کلیرکلز احرامه کیرمك ایستدی. فقط محافظلر قطعیاً مساعده ایتمدی . بیت معظمه حرمةً تختروانده ایمك، محزون وپریشان قلبیله جوار رسول کبریاده ماشـیاً یورومك آرزو ایتدی . فقط بو آرزوسنك اسعاف اولونمیه‌جغنی بیلدیکی ایچون برضرورت مبرمه‌دن بحث ایدرك تختروانده آتلادی. محافظلر مدحت پاشایی تختروانه بینمك ایچون اجبار ایتدیلر ایسه‌ده مدحت پاشـا قولاق آصمادی. وطن وملتی پریشـان، شریعتی پایمال ایدن بر خلیفه‌نك ظلم واستبدادندن ملتی خلاص ایتمکه چالیشان بو بیوك وطنپرورشمدی حرم معظم قپوسنه طوغری برخشوع دیندارانه ایچنده ایلریلیوردی .

منفیلر مکهٔ مکرمه‌نك برطرفنده مدرسـه‌نك اوطه‌لرینـه یرلشـدیرلدی. اطرافلرینـه متعدد نوبتچیلر اقامه اولوندی . بیت معظمی زیارت ایتمك ایچون منفیلر طرفندن فوق‌العاده بر آرزو بیان ایدلدی ایسه‌ده بوکا موافقت ایدلمدی. بو حال ایله ایکی کیجـه مکهٔ مکرمه‌ده قالندی . اوچنجی صـالی کونی طـائفه مواصلت اولوندی.

سلیمان بك منفیلرك محافظه‌سنی میرلوا نجیب پاشایه تودیع ایدرك کندیسی ایلری کیتدی. منفیلر حقنده‌کی حقایق درحال اطرافه سرایت ایتدی. هرکس بونلرك حاللرینه آجیور، قلباً حس ایلدکلری رحم وتأثر سـیمالرنده نمـایان اولیوردی .

منفیلر طائفه کلدکلری زمان شریفی زیارت ایتمشلر، فقط کیم بیلیر نه‌سببه مبنی شریف طرفندن باندو موزیقه ایله اسـتقبال اولوندقدن صـکره طائف قیشله‌سنه کوندرلمشلردی.

طائف قیشله‌سی کرپیچدن یاپیلمش ایکی قاتلی بر بنا ایدی . آلت قاتنده حبسخانه‌ایله ضبطیه نفرلرینك قغوشلری بولونان محل، منفیلرك محافظه‌سنه‌تعیین قلنان ایکی‌بلوك عسکره، اوست قاتده‌کی اوطه‌لرده منفیلره تخصیص قلنمشدی. نوری پاشانك جنتی حسبیله مشار الیه آلت قاتده والیلره مخصوص اوطه‌یه یرلشدیرلمشدی. قیشله‌ده آشجی، بربر کبی بر قاچ خدمتجی بولوندیریلیوردی. فقط هرقپوده مساح بر نفر طوریپور؛ نردبان باشلرینه ، قپولره نوبتجیلر اقامه اولونیوردی.

منفیلر حقنده مابیندن شریف ایله والی صفوت بك ایله سلیمان بك ایله کوندریلن تحریراتده « بونلر قتل جنایتیله متهم واعدام ایله محکوم اولدقلری حالده اتفاق وکلا وعلما ایله ویریلن قرار اقتضاسنجه بوجزایه بدل منفیاً کوندرلدکلری »، فقط « ایچلرنده محمود پاشا اصحاب ثروتدن اولدیغی کبی‌مدحت پاشاده قوهٔ خطابت وکتابته مالك اولدیغندن بونلرك اشبو قوت واقتدار ایله طرف پیدا ایدرك اوراده‌ن صاووشه‌جقلری وبلکه آوروپایه کیده‌جکلری ملحوظ اولمغله جمله‌سنك محافظه‌لرینه فوق‌العاده دقت واعتنا ومأکولات وملبوسات وسائر احتیاجات واقعه‌لرینك ایفا قلنمسی امر » اولونمشدی.

فقط خارجله مخابره‌قطعیاً ممنوعدی. بدایتده محبوسلرك بربریله کوروشملری ولاقردی ایتملری‌ده منع ایدلمك استنلمش ایدی ایسه‌ده یمك زمانی هپسی طوپلاندقلری ایچون بونك منعی قابل اوله‌میه‌جغی اکلاشلمش ، بر قاچ کون صوکره‌محبوسلرك آره‌لرنده‌طوپلانملرینه، قره‌غوللرك ازعاجاتده بولونماملرینه‌ده مساعده اولونمشدی.

فلبه اختلالی وروم ایلیٔ شرقینك التحاقی

برلین قونغره‌سنك بلغارستان حقنده‌کی مقرراتی شمالی بلغارستانده نه قدر عظیم بر انکسار امل حصوله کتیرمش ایدی ایسه ، جنوبی بلغارستانده‌ده او درجه عظیم بر دهشت حاصل ایتمشدی . جنوبی بلغارستانده متمکن بلغارلر ، مملکتلرینك ینه ایالت عثمانیه‌دن معدود قالمسنه ممنون اولمامشلردی . ویانه قونغره‌سنده روسیه‌نك روم ایلیٔ شرقی‌یه ویرلمسنی آرزو ایتدیکی اصول اداره ، بلغارستانه بخش اولونان اصول اداره‌نك همان عینی کبی ایدی . حتی او زمانلر پرنس دوندونقوف بلغارستان امارتنه ویریلن بو طرز اداره‌دن طولایی بیان ممنونیت ایلدیکی زمان : « بو اصول اداره‌نك قطعیت کسب ایتمك احتمالی‌ده واردر ؛ زیرا تاریخك حصوله کتیردیکی جریانلر تدابیر بشریه‌دن دها قوی ، دها متیندر . » دیمشدی .

فی‌الحقیقه اوهام وخیالاتی بوندن فضله اوقشامقده قابل اولامازدی . دها طوغریسی بوسوزلر، روم ایلیٔ شرقیده بولنان بلغارلرك صبرسزلقلرینی تسکین ایتمك‌مقصدینه‌مبنی سویلنمشدی. بو سوزلر هرحالده بر اختلالی تهیه ایده‌بیله‌جك بر ماهیتی حائز ایدی ؛ چونکه روم ایلیٔ شرقیده‌کی بلغارلر دوندونقوفك‌یرینه ستولیپینك تعیین اولوندیغنی کوریبورلر ، عثمانلیلر برلین معاهده‌سی احکامنه نظراً بالقان کچیدلرینه قطعات عسکریه کوندریبورلردی .

برلین معاهده‌نامه‌سنده بو عسکرلرك، باشی بوزوقلر مستثنی اولمق اوزره، قطعات منتظمه‌دن مرکب اولمسی بیان‌اولونمشدی. بوقطعه‌لر برکره‌یرلشدکدن صوکره طبیعی هر طرفده اجرای نفوذ ایده‌جکلردی . فقط روم ایلیٔ شرقی بلغارلری قطعات عسکریه‌نك بوراده بولونمسنی کندی امنیتلری ، استقلاللری ایچون دائمی بر تهلکه عد ایدییورلردی . دیکر طرفدن‌ده روسیه حکومتی روم ایلیٔ شرقیده وقوعه کله‌جك بر اختلالك نتایج وخیمه‌سنی دول معظمه‌نك

كوزلری اوكنده بيوتيور ، انلره مختلط براشغال اردوسی توصيه ايدييوردی . بويله بر اردويی باب عالی قبول ايده‌ميه‌جكی كبی دول معظمه‌ده هيچ عقللرينه كتيرميورلردی .

حكومت عثمانيه ، روم ايلئ شرقيده قطعات عسكريه بولوندرمقدن تولد ايده‌بيله‌جك محاذيری نظر دقته آلدی . بوراده عسكر بولوندرمقدن صرف نظر ايدرك يالكز بر والی كوندرمكله اكتفا ايتدی . بو والی اهالينك جلب اطاعت وتأمين سكوتی ايچون بر طابور ژاندارمه ايله مليس عسكرندن بشقه برشيئه مالك بولونميوردی .

حكومت عثمانيه‌نك بو مسامحه‌سی ، روم ايلئ شرقی بلغارلری ايچون ايلك موفقيت عد اولونا بيليردی . فقط انلرك كدرلرينی ، انديشه‌لرينی بو حالده ازاله ايده‌ميور ، هيچ بری‌ده مختاريت اداره‌يه ربط قلب ايده‌ميورلردی. ايشته او آندن اعتباراً بلغارلر اعلان استقلالی كوزه آلديرديلر. بومقصدی قوه‌دن فعله كتيرمك ايچون ايكی فرقه تشكيل ايلدی. بونلرك اڭ ايلری كلنلری برچوق جمناستيق جمعيتلری تشكيل ايتديلر. بوجمعيتك فلبه‌ده برمركزی بولونديغی كبی اعضاسی‌ده هپ روس تفنكی ايله مسلح بولونيوردی .

اهاليدن بعضلری ماليه مأمورينندن شميد نامنده بر آلمانه قارشی بغض وعداوت پرورده ايتمكه باشلاديلر ؛ كويليلر ، باب عالينك منافعنه اولمق اوزره روم ايلئ شرقينك منابع ثروتنی استحصال ايتمك تهمتيله مومی‌اليهی اتهام ايدرك اولديرديلر . اڭ اعتدالكار اولانلری‌ده نيازمندانه نظرلرينی آوروپايه طوغری توجيه ايتديلر ؛ قابينه‌لره مرخصلر كوندرديلر . بومرخصلر پارسده موسيو وادينغتون ، رومانه موسيو ده‌پره‌تيس ، پته‌رسبورغده پرنس غورچاقوف طرفندن قبول ايدلديلر ؛ فقط بونلرك هيچ بری‌ده بلغارلره بادئ ممنونيت مل بخش ايده‌مديلر . حتی لورد ساليسبوری ايله پرنس بسمارق وقونت آندراشی بوبلغار مرخصلرينی حضورلرينه بيله قبول ايتمديلر. بوهيئتك مقصدی آتياً ياپه‌جقلری حركاتی آوروپايه احساس ايتمك و حكومت عثمانيه‌نك اداره‌سندن ممنون اولميه‌رق اخلال صلح ومسالمتی بادی بر حركت وقوعنده هيچ برمسئوليتی قبول ايتمه‌مك ايدی .

حال بوكه آوروپا حكومتلری طرفندن تشكيل اولونان قوميسيون ادارهٔ

عثمانیه‌یی اونلره قبول ایتدیرمك ایچون لازم کلن تدابیره توسل ایدییورلردی. روم ایلیٔ شرقینك اداره‌سی ایچون برنظامنامهٔ داخلی تنظیم ایدلمشدی. بونظامنامه طقسان آلتی ماده ایله اون اوچ ذیلدن ترکب ایدییوردی. ایشك اك وخیم اولان جهتی، نظامنامه آوروپا حکومتلری واسطه‌سیله یاپیلمش اولدیغی جهتله بونظامنامه‌ده برتبدل اجراسی ایچون بهمه‌حال برلین معاهده‌سنی امضا ایدن حکومتلرله باب‌عالینك موافقتنی استحصال ایتمك لازم اولماسی ایدی. بونظامنامه‌ده هرکسه، هرمذهب اصحابنه مساوات حقوق بخش ایدلمشدی. فقط بوکاموفق اولمق ایچون صرف بودجه ضررینه اولمق اوزره قضالرك وبناءً علیه مأمورینك مقداری چوغالدلمشدی. عبدالحمیدك محافظهٔ حقوقی ایچون مجلس عمومینك مقرراتی ایله عزل ونصبلر اوزرنده مشارالیه برحق تأمین اولونمشدی. فقط عبدالحمید بوبابده‌کی حقوقنی برآی ظرفنده استعمال ایتمدیکی یعنی برآیه قدر برقرار ویرمدیکی تقدیرده بوبابده‌کی مقررات مجلسجه تصدیق اولوناجقدی.

صوبرانیه، هرسنه‌صوك بهارده‌ایکی آی‌قدراجتماع‌ایدییوردی. صوبرانیه‌نك اللی آلتی اعضاسی واردی؛ بواللی آلتی اعضادن اوتوز آلتیسی ایکی سنه‌ده برتبدیل اولونابیلیردی. بونلرك‌اونی والی‌طرفندن اشراف میاننده‌ن، اونی‌حقوقاً انتخاب اولونمشلردی. بومجلس کندی‌ایچندن‌دائمی برقومیته انتخاب‌ایدییوردی. بوقومیته اون‌اعضادن مرکب‌اولوب انجق‌درددی بلغاردکلدی. بوتدابیر ونظاماتك کافه‌سی روم ایلیٔ شرقیده‌کی عثمانلیلری ممنون ایدییور، فقط بوراسنی صرف مملکتلری عد ایدن بلغارلری هیچ ممنون ایتمیوردی. آنلر بوتلافیلری غیر کافی کورییورلر، حرب اثناسنده‌چکمش‌اولدقلری فلاکتلره قارشی بومکافاتدن هیچ ممنون اولمیورلردی. بلغارلرك بوفلاکتلری‌ده، ادارهٔ حمیدینك‌نتیجهٔ‌سیئاتی اولارق مغلوبیتدن مغلوبیته کرفتاراولان اردومزك حرکاتنی اشکال‌ایچون انسان اولدیرمکدن، انتقام آلمقدن بشقه برشی دکلدی!

ایشته بونك ایچون بلغارلر اول‌امرده روسیه‌دن استمداد ایتدیلر. روسیه حکومتی بدایتده، بلغارلرك استقلالندن کمال تأسفله صرف نظر ایتمش کبی کورونیوردی. فقط بلغارلرك، روس نفوذندن قورتولمق ایچون قطعیاً عزم ایتمش اولدقلری اکلاشلمغه باشلار باشلاماز درحال روس پولتیقه‌سنده برتبدل حاصل اولدی.

بلغارلر اره‌سنده مليت حسنك اويانمسی روسلری ممنون ايتميوردی. بلغارلر، دولت عثمانيه‌يه تابع برحالده بولوندرلمق آرزو ايدلمشدی؛ حال بوكه هر كويده احترامات مخصوصه‌سی، كنديسنه مخصوص سياستی ايله يكی يكی جمعيتلر تشكل ايدييوردی.

نيسانك يكرمی‌دردنجی كونی‌جنرال اوبروچه‌ف (فلبه) كليساسنه كيتدی. «دول معظمه‌نك مقرراتی خلافنده بر مقصد استحصال ايتمك ايچون نا كهانی بر تبدل ارزوسنده بولونانلرك» حركاتی عليهنده اولمق اوزره ايمپراطورك بر بياننامه‌سنی قرائت ايتدی. بو بياننامه‌ده «بلغار ملتنك فكر ترقيسنی كوكندن محو ايده‌بيله‌جك اولان بو كبی تمايلات غيرمشروعه‌يه قارشی‌حركت اولونمسی» توصيه ايديليوردی.

صوكره جنرال علاوهٔ مقال اولارق شو سوزلری سويليوردی: «ايشته سزه آچيقدن آچيغه سويليورم. نه روسيه، نه‌ده آوروپا سزك‌ايچون برطامله قان بيله دوكمك آرزو ايتميور!»

بلغارلر بوسوز اوزرينه كندی ايشلرينی كندی باشلرينه كورمكه قرار ويرديلر. مع مافيه عثمانلی قطعات عسكريه‌سنك كری چكلمسی بلغارلر ايچون تهلكه‌يی براز تنقيص ايتمشدی. خصوصيله آله‌قو پاشانك انتخابی بلغارلری پك ممنون ايتدی. ديكر بعض مأمورينك تعيينی‌ده بلغارلرلر ممنونيتنی موجب اولدی. داخليه مديری ايله ميليس قوماندانندن ماعدا بتون مديرلرله متصرفلر هپ بلغارلردن‌انتخاب‌اولوندی. رسمی‌اولارق اوچ لسان‌استعمال ايديله‌جكدی؛ تركجه، بلغارجه، رومجه. نظامنامه‌لرله قانونلر بواوچ لسان اوزرينه ترتيب ايدلمشدی. محاكمده هركس كندی ديلنی قوللانيور، بوندن هيچ بر كوجلك حاصل اولميوردی؛ چونكه ولايتده همان هركس بواوچ لسانی تكلم ايدييور وياخود اكلايوردی.

صوبرانيه ايچون ايلك‌اجتماع ١٨٧٩ سنه‌سی‌تشرين اولنده اجرا اولوندی. انتخاب اولونان اوتوزآلتی اعضاده اوتوز بری بلغار ايدی. بوحال عظيم بر سروری بادی اولدی. امور اداره پك قولای تنظيم ايدلدی. يالكز ماليه‌نك اصلاحنده براز مشكلاته تصادف اولونيوردی. اهالی‌يه پك چوق رسوم‌تحميل ايديليوردی. كمرك حاصلاتی ايله واردات عموميه‌نك اونده اوچی حكومت

سنيه‌يه عائد ايدى . فقط بودجه آچيق ، حسابات مغلق ، مقدار حاصلاتى‌ده مصارفات كبى غير معلوم برحالده ايدى . ماليه ناظرى درحال يانته برمأمور بولدى ؛ بوذات ، موسيو ژا كه‌ن نامنده برفرانسزدى . مومى‌اليهك غيرتى سايه‌سنده روم ايلئ شرقى حساباتى ايكى سنه ايچنده تنظيم ايديله‌بيلمشدى .

موسيو تارس نامنده برفرانسز ده‌ميليسلرى تنسيقه مأمور اولدى . خدمت عسكريه، اوچ صنفه شامل اولمق اوزره اون‌ايكى سنه‌دوام ايده‌جكدى. قرعه‌ايله آلنه‌جق موظفلرك خدمت موظفه‌سى ايكى سنه‌اولاجق، بواثناده‌سنوى ايكى آى تعليم ايديله‌جكدى . بتون عسكر برنمونه طابورى ، ايكى پياده بلوكى ، برسوارى بلوكى ، يارم بطريه وبرده قازمه‌جى طابورندن عبارت ايدى. اوتوز سكزبيك كشيدن مركب اولان جمناستيق جمعيتى كاملاً مسلح اولمقله برابر مكمل برتربيهٔ عسكريه‌يى‌ده حائز ايدى . بونلر بدايتده باب‌عالينك طلبى اوزرينه لغوايدلديلر ايسه‌ده صوبرانيه بوكا مقابل احتياطلر (اوپولشه‌نچى) لك تشكيلنى تكليف ايتدى . بوعسكرلر كندى مملكتلرنده تعليم ايديورلردى . دها طوغريسى اسكى جمناستيق هيئتى ينه آمال خفيه ومليه‌سنى محافظه ايتمش ، يالكز اسمنى دكيشديرمش ايدى !

عسكر نه‌دولت عثمانيه بايراغى ، نه‌ده باشقه برباىراق آلتنده يورويه‌مديكى ايچون عسكرك هيچ بايراغى يوقدى. اونيفورمه‌لرى حربده ميليس قطعاتنك البسه‌سى نصلسه طبق اونك كبى ايدى . قوماندەلر روسجه ويريليوردى . ضابطان اره‌سنده بلغارلردن ماعدا برچوق روس ، آلمان وفرانسز واردى . فقط قطعاتده فكر اتحاد موجود دكلدى؛ چونكه اجنبيلريالكز تعليم‌وتربيه‌يه دقت ايديورلر ، بلغار ضابطلرى ايسه‌كمال حرص‌ايله پولتيقه‌يه آتيليورلردى.

فرانسز اصولنده تنسيق ايديلن ژاندارمه‌لره كلنجه: بونلر بيك درت‌يوز يكرمى بش كشيدن مركب بولنيوردى. بونلرك قوماندانى اختيار برذات‌ايدى. بوذات حرب يوزى كورمه‌مشدى .

فى‌الحقيقه اواثناده روم ايلئ شرقينك حالى بلغارستانككى قدر پريشان وغير منتظم دكلدى . بوراده هرشى نظامنامهٔ داخليه‌يه كوره تنظيم ايدلمشدى . بتون ايشلر قونسولسلر طرفندن قونترول ايديليوردى . مأمورين صيق صيق عزل ايدلميوردى ؛ چونكه برمأمورك‌عزلى‌ايچون محكمه قرارينه لزوم‌واردى. هيئت اداره ، ايالتك اك منورالافكار ذواتندن مركب ايدى .

ایالت سنه‌لر اثناسنده بلغارلر هپ عرقلرینی اصلاح وتقویه‌یه چالیشدیلر. بلغارلر کندیلرینک یالکز نفوسجه چوقلقلرینی دکل، روملردن دها ذکی ودها تربیه‌لی اولدقلرینی‌ده اثباته چالیشیورلردی. ایشته بلغارلرک بو آرزولری قوه‌دن فعله کلمکه باشلار باشلارماز بتون بلغارلر هپ روم ایلی شرقینک بلغارستانه التحاقنی قورمغه باشلادیلر.

فقط نظامنامهٔ داخلینک غیر قابل تبدل بر حالده بولونمسی ایشی اشکال ایدییوردی. باب عالینک عدم اعتمادی ایسه بوبابده‌کی اندیشه‌لرینی بسبتون آرتدیرییوردی. باب عالی زراعتی ترقی ایتدیرمك ایچون طلب ایدیلان بش ملیونلق استقراضه، قره‌دکزه طوغری برشمندوفر خطی انشاسنه راضی اولمشدی. فقط ممالك عثمانیه داخلنه کیره‌جك روم ایلیٔ شرقی شرابلرینی کمرکدن استثنا ایتمه‌مشدی.

پرنس دوباتنبه‌رغ کلیاً التحاق فکرنده ایدی. انك فکری بتون بلغارلرك آینهٔ حسیاتی ایدی. پرنس، مهم برحال ظهوره کلیر کلمز هرطرفدن تبریك تلغرافنامه‌لری آلیوردی.

۱۸۸۱ ده پرنسك اجرا ایلدیکی ضربهٔ حکومتك روم ایلیٔ شرقیده‌ده عکس تأثیری حاصل اولدی. روسیه ایمپراطوری ایکنجی آلکساندر علیهنده شدتلی بر عداوت پرورده ایدلدی. روسیه ایمپراطوری علیهنده متینغلر عقد ایدیلیوردی. اوزمان روم ایلیٔ شرقیده ایکی فرقه پیدا اولدی. بوفرقه‌لردن بری التحاق طرفداری ایدی؛ دیکری‌ده قازییونیستلردن عبارت اولوب روس نفوذینه قارشی حرکت ایدییورلردی. ۱۸۸۲ سنه‌سنه کلنجه‌یه قدر التحاق طرفداری اولان فرقه بونلره غلبه چالدی. فقط ۱۸۸۳ سنه‌سندن اعتباراً بونلرك یرینه رادیقاللر یعنی قازییونیستلر قائم اولدی. بونلرك رئیسی دوقتور سترانسکی ایدی.

۱۸۸٤ ده والینك مدت عزلی اولان بش‌سنه ختام بولور بولماز ایکی فرقه قارشی قارشی‌یه قالدی. محافظه‌کار اولانلر پرنس دوباتنبه‌رغك تعیینی آرزو ایدییورلر، رادیقاللرده روسیه قونسلوسی وباب‌عالی‌یه قارشی طورمقده اولان پرنس بوغوریدی‌یی طلب ایلیورلردی.

سلطان‌حمید روسیه‌نك اصرار وابرامنه‌قارشی طوراميه‌رق بوغوریدی‌یی هیچ

نظر اعتباره آلمادی. والیلکه غابریل پاشایی تعیین ایتدی. رادیقاللر بونی خبر آلیر آلماز یکی والی‌یه خصم جان‌اولمغه باشلادیلر. فقط انتخاباتده مغلوب‌اولارق موقع اقتداری التحاق طرفدارانی اولانلره قازاندیردیلر. بونك اوزرینه مجلسك انعقادینه شدتله انتظار ایتدیلر. رادیقاللر یعنی ملیت‌پروران، التحاق طرفدارانی کندی باشلرینه براقدیلر. بلغارلر اره‌سنده حسیات ملیه‌یی تحریك ایچون غزته‌لرله نشریاتده بولوندیلر.

نهایت سوزلرینی قوه‌دن فعله کتیرمك ایسته‌دیلر. بیکباشی پانچا برقومیته تشکیل ایتدی. بوقومیته‌نك مرکزی فلبه‌ده بولونیوردی. قومیته رئیسی‌ده دوقتور سترانسکی ایدی.

کذا بیکباشی نیقولایه‌ف ایله موطقوروف‌ده بونلره التحاق ایتدیلر. اول امرده اهالی طرفندن نمایشلر اجراسی ایله ایشه باشلاندی. حتی برکون روملرك روز حضر مناسبتیله سن‌ژورژ شنلکی یاپملرینه ممانعت ایدلدی؛ غابریل پاشا روملرك بایراق رکز ایتملرینه مانع اولمق مجبوریتنده بولوندی. دیکر برکونده بلغارلر بر شنلك یاپمق ایستدیلر. بوسفر غابریل پاشا بوکا مانع اولدی. حتی برقاچ کشی‌یی حبس بیله ایتدی ایسه‌ده بلغارلر اصرار ایدرك محبوسینی تخلیه ایتدرمکه موفق اولدیلر.

محرکلر ومشوقلر کندیلرنده ایجه برقوت اولدیغنی یاواش یاواش حس ایتمکه باشلادیلر. پرنس دوباتنبه‌رغك معاونتی ایله نشر اولونان بوربا (یعنی غوغا) غزته‌سی اهالی‌یی علناً اختلاله تشویق ایتدی. آرتق اوندن صوکره متینغلر بربرینی ولی ایتمکه باشلادی. اهالی، روم ایلیٔ شرقی بلغارستانه التحاق ایده‌جك اولورسه ویرکولرك آزاله‌جغنی، فضله مأمورلرك اورته‌دن قالقه‌جغنی، ترقی یولی طوتیلاجغنی اکلادی. نهایت تموز رومینك آلتنجی کونی (دکرمن‌دره) [١] ده عقدایدیلن خفی برجمعیتده، بتون رؤسا طرفندن ایلولك اون سکزنده فلبه‌ده براختلال چیقارمغه قرار ویرلدی.

اواثناده وارنه‌ده بولونان‌پرنس دوباتنبه‌رغه برهیئت کوندریله‌رك بو اختلاله ریاست ایتمسی طلب اولوندی. فقط‌پرنس بو تکلیفی ردایدرك ایشلرینی کندی کندیلرینه کورملرینی تکلیفدن خالی قالمادی.

[١] فلبه‌دن برقاچ کیلو متره مسافه‌ده‌در.

مع مافيه بو اختلالى بر آن اول اجرا ايتمك لازم كليوردى. اوفاق بر حركت وقوعه كلسه ، والى درحال دقت ايدييوردى .

مايسده ، روم ايلئ شرقينك بلغارستانه التحاقى ايچون عظيم بر هيجان حاصل اولدى . موسيو صوروكين كنديسنك حاضرلامش اولديغى پلانى اكمال وموقع تطبيقه وضع ايتمك وظيفه‌سنى موسيو اينكه‌ل شتروم ايله ميرآلاى چيچاغوفه براقه‌رق مأذوناً حركت ايتدى . آلتدن آلته احضار اولونان حركتدن هيئت اداره‌نك، غاوريل پاشانك هيچ خبرى يوقدى. حتى بويله بر حركتك وقوع بولماسى احتمالى خاطر وخياله بيله كليوردى .

غاوريل همان پك آز بر زمان صوكره عائله‌سى ايله استانبوله عزيمت ايلسى بونى پك كوزل اثبات ايدييوردى . غاوريل پاشا يازى استانبولده ، بوغاز ايچنك مشمس وطراوتدار ساحللرنده كچيره‌جك ، امور اداره‌يى سر كاتبى ناچوف ايفا ايده‌جكدى . اساساً ناچوف اقتدارسز ، مزيتسز بر آدمدى . بونك روسيه قونسلوسى ايله برابر ايش كوره‌جكنه ، آنك هر درلو آمالنه سرفرو ايده‌جكنه هيچ شبهه يوقدى .

آغستوسده يوزباشى پانچيا فلبه‌يه كلدى . عائله‌سى‌ده برابرنده ايدى . بو حال مومى اليهك اختلال فرقه‌لرنده اشتراكى اولمديغنى اثبات ايدييوردى . فقط حقيقت حال بونك بسبتون عكسى ايدى .

پانچه (چيرغران) ه كيدرك اوراده التحاق ايتمش ، عين حركت (پاناغوريچه) ده‌ده اجرا ايدلمشدى . حتى جنرال دريغالسكى شهرمذكورده سكون وانتظامى محافظه ايچون بورايه بر بلوك سوارى كوندرمشدى .

غاوريل پاشا (فلبه) يه اختلالدن انجق بر قاچ كون صوكره كله‌بيلدى ؛ فقط بو اثناده احوال پك زياده وخامت كسب ايلشدى .

فلبه‌دن يكرمى كيلومتره مسافه‌ده كائن (وه‌ليغوقوناره) قريه‌سنده التحاق اعلان اولوندى . فلبه متصرفى موسيو ديمتروف ده بر تلغرافنامه چكيله‌رك بوراده سكون وانتظامك محافظه‌سى امر ايدلدى . فقط حال عصيانده بولونان كويليلر مومى اليهى درحال حبس ايتديلر . اوزمان حكومت بورايه برمقدار سوارى سوق ايتدى . روسيه قونسلوسى بوكا ممانعت ايتدى. كنديسى قونسلوسخانه‌دن بر قواص آلارق محل وقعه‌يه شتاب ايلدى . فقط كويليلر ، بتون بو حركاتى

مومی الیهك اداره ایلدیکنه قانع اولدقلرندن روسیه سفیرندن متصرفك تخلیه اولونمسنی استرحام ایلدیلر.

بو وقعه ٤ ایلول رومیده وقوعـه کلدی . حکومت او درجه عاطلانه و

پرنس فردیناند

لاقیدانه حرکت ایدییوردی که بو احوالك اوکنی آلمق ایچون هیچ بر ممانعتده بولونمیوردی . فقط غاوریل پاشا بو حالدن برآز متأثر اولور کبی اولدی . آیك بشنجی کونی ، احوال حقنده بر قرار ویرمك اوزره بر مجلس عقد ایتدیردی.

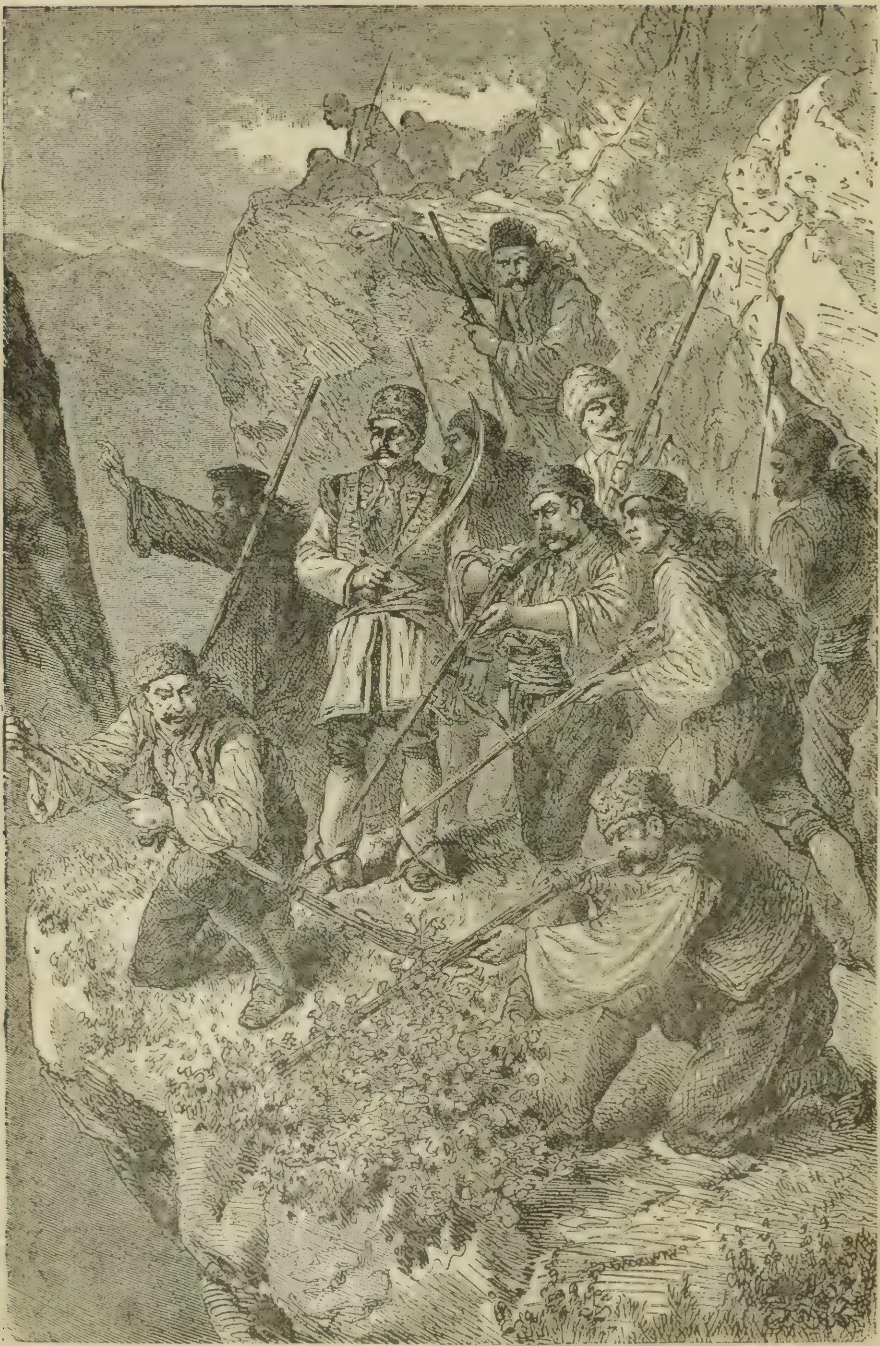

روم ايلى شرقى اختلالى

نهایت مجلسده بو حالك مرتب اولدیغنه و والی‌یی محافظه ایچون یوز باشی یاقوپسونك معیتنده اولمق اوزره بر بلوکك حکومت قوناغنی محافظه ایتمسنه قرار ویرلدی .

او کون اوکله‌دن صوکره ، صوبرانیه‌ده‌کی دائمی قومیته اعضاسی ، موقع اقتدارده بولونان فرقه رؤساسی ایله برابر قومیته صالوننده اجتماع ایتدی . مناقشات ومباحثات غایت آتشلی اولدی . التحاق طرفداری اولانلر ، بتون بو حرکاتك حکومتی دویرمك مقصدینه مبنی اولدیغنی ووقتیله آله‌قو پاشایی دوشورمك ایچون تعقیب اولونان نقطهٔ نظرك اس‌الاساس اتخاذ اولوندیغنی سویلدیلر . بونك اوزرینه معارف عمومیه مدیری قونستانتن ده‌لیشقوف ، حکومتك دها اول حرکت ایدرك التحاقی بر آن اول اعلان ایتمسنی تکلیف ایتدی . بو تکلیف قبول اولوندی . فقط التحاق طرفداری اولانلر روس مأمورلری‌ایله برلکده حرکت‌ایتدکلرندن، کندیسنك نه‌فکرده اولدیغنی‌سؤال ایتمك‌ایچون روسیه قونسلوسنه مأمورلر کوندرلدی . بو هیئت روسیه قونسلوسی طرفندن قبول اولوندی . مومی‌الیه ایسه بونلره جواباً هیجانه محل اولمدیغنی، وایشك اولورینه براقیلوب بر قات دها توسع ایتمسنی توصیه ایتدی .

ایرتسی کون شفقله برابر (وه‌لیقوقوناره) کویلیلری‌بیکباشی نیقولایه‌فله برابر (فلبه) یه کلیور ، حکومت قوناغنی محاصره ایدییورلردی . قوناغی محافظه‌یه مأمور اولان یوزباشی یاقوپسون‌بونلری کورر کورمز قپولری کندی الیله آچمش ، غاوریل پاشا بر آرابه‌یه‌بیندیریله‌رك (وه‌لیقوقوناره) یه کتیرلمش واوراده حبس ایدلمشدی . انقلاب‌ده بو صورتله ختام بولمشدی .

اختلالك ختامنی متعاقب دوقتور سترانسکی درحال بر حکومت موقته تشکیل ایتدی. بیکباشی‌نیقولایه‌ف‌قوای عسکریه باش‌قوماندانی تعیین اولوندی.

ایکی ساعت صوکره دریغالسکی پاشا وقعه‌یی تحقیق ایچون کلدیکی زمان وقوعه کلن حادثاتك کندیسنه تعلق ایدر بر مسئله اولمادیغی بیان ایدلمشدی .

او کون بو حادثه بلغارستانك هر طرفنه انتشار ایتدی . استانبوله کیدن شمندوفر خطی قطع ایدلدی . ادارهٔ حکومتی ید اقتدارینه آلمسی ایچون پرنس آلکساندره بر تلغرافنامه کشیده ایدلدی . بتون بلغارلر متینغلر عقد ایدرك پرنسه مراجعت ایتدیلر . پرنس آلکساندر ایکی صورتله حرکت

ایده‌بیلیردی : یا ادارهٔ حکومتدن فراغت ایدرك بلغارلری براقیر کیدر، ویاخود بلغارلرك ارزوسنه مماشات ایدرك طوغریجه فلبه‌یه کلیردی . پرنس آلکساندر بونلردن ایکنجی شقی ترجیح ایتدی. او کون روسیه ایمپراطورینه بر تلغرافنامه کشیده ایدرك احوالی شرح وایضاح ایلدی . کندیسنك روم ایلیٔ شرقی‌یه متوجهاً حرکت ایده‌جکنی بیان وروسیه‌نك بلغارستان ایچون دائما تصور ایلدیکی بر پروغرامك شو صورتله تطبیقنه معاونت ایلسنی روسیه ایمپراطوریندن استرحام ایتدی .

پرنس آلکساندر بو تلغرافنامه‌یی کشیده ایلدکدن صوکره روسجغه ، دها صوکره‌ده فلبه‌دن یکرمی کیلو متره مسافه‌ده کائن بانیا قصبه‌سنه کلدی . دیکر طرفدن‌ده فلبه‌ده فوق‌العاده بر صورتده اجتماع ایدییور ، سفر برلك امرلری ویریلیوردی .

ایرتسی کون پرنس ، میرآلای چیچاغوفله برابر حدودی تفتیشه کیتدی. خرمنلیدن یانبولی‌یه قدر اولان حدود منطقه‌سنی نظر تفتیشدن کچیردی . میرالای چیچاغوف اشغالی لازم کلن سوق‌الجیش نقطه‌لرینی ، کوپریلری ، میلیس قطعاتنك بولوندقلری نقطه‌لری تعیین ایدییوردی .

پرنس آلکساندر (طرنوی) دن بر بیاننامه نشر ایتدی . بو بیاننامه‌ده روم ایلیٔ شرقینك بلغارستانه التحاق ایتدیکنی اعلان ایدییور ، بلغارلری احوال حاضره‌یه کوره فداکارلق اجراسنه تشویق ایلیوردی .

پرنس بو بیاننامه‌یی یازار یازماز آلتنه : « شمالی وجنوبی بلغارستان پرنسی .» دیه امضاسنی آتدی . ایلولك طقوزنجی کونی فلبه‌یه کلدیکی زمان بلغارلر طرفندن آلقیشلرله استقبال ایدلدی . بو اثناده صوفیه‌ده شنلکلر اجرا ایدیلیوردی .

بلغارلرك بو حرکت غاصبانه ، عاصیانه برحرکت ایدی . بو حرکت معاهدات احکامنه صوك درجه مغایردی . دولت عثمانیه روم ایلیٔ شرقی‌یه او اثناده بر اردو کوندرمش اولسه ایدی ، آوروپا حکومتلری بوکا قارشی هیچ برشی دییه‌میه‌جکلردی .

باب عالی بونك اوزرینه آوروپا قابینه‌لرینه برر پروتستو کوندردی . روم ایلیٔ شرقی‌یه عسکر سوق ایتمه‌مکله برابر بلغارلر طرفندن آنی بر تعرض

وقوعنده هر درلو تدابيره توسل ايده بيلمك ايچون لازم كلن حاضرلقلرده بولوندى .

روم ايلئ شرقينك معاهدات موجوده احكامنه منافى اوله رق شو صورتله بلغارستانه الحاق ايدلمسنه قارشى دول معظمه هيچ بر حركتده بولونمادى . چونكه بونلردن بر چوقلرى واز جمله فرانسه حكومتى بلغارلره قارشى دائما بر حس صميمانه پرورده ايديبوردى ؛ انكلتره كبى ديكر بعض حكومتلرده ، بيوك بر حكومت اولور اولماز روسيه نك وصايتى آلتندن قورتولاجنى ايچون بلغارستانك بيوديكنى ايستيورلردى . اختلالدن اول پرنس ايله بلغارلر طرفندن وقوع بولان حركت ، تعقيب ايديلن طور ومسلك انلرى بو نقطهٔ نظردن پك زياده تأمين ايدييوردى . بلغارلرك بو حركتى آوستريايى ده ممنون ايدييوردى؛ چونكه بلغارستان بو صورتله بيوديكى تقديرده روسيه نك بالقان امورينه مداخله ايتمسى ايچون آرتق هيچ بر سبب موجود اولاميه جقدى .

مع مافيه برلين معاهده سنك بو درجه جرأتكارانه اخلال ايدلمسنه قارشى ظاهراً اولسون دولتلرجه برشى ياپلمق ايجاب ايدييوردى . ايشته بونك ايچون درحال ديپلوماسى يه مراجعت ايدلدى . ايچلرندن بعضلرى قونفرانسدن فلان بحث ايتدى ؛ بوندن هيچ برشى چيقميه جغنى بيلدكلرى حالده ديكر بعض حكومتلرده درحال بو فكره اشتراك ايديورديلر .

فقط روسيه ايچون بو فابه اختلالى پك عكسى بر زمانده وقوعه كلمشدى . چار (قرمجيير) ده آلمانيا و آوستريا ايمپراطورلريله ملاقات ايتمش ، بالقانلرده حال حاضرى محافظه يه غيرت ايده جكنى وعد ايلمشدى .

٦ ايلولده وقوعه كلن اختلال ايسه روسيه عندنده بر خائنلك عداولونيوردى؛ چونكه بو ايشده روس پارمغنك موجود اولمديغنه شمدى آوروپا پك كوچ اقناع ايديله بيله جكدى ! حتى احتمالكه پرنس آلكساندرك بو خياتى اوزرينه صربستانده بعض مطالباتده بولوناجق ، يونانستانك احتراصاتى اويانه جق ، ماكدونياده عظيم بر اختلال ميدانه چيقاجق ، اسلاو اقوامى كاملاً بر كرداب عصيان ايچنده قالاجق ، فقط روسيه اوصره ده آسيا امورى ايله مشغول اولديغى ايچون بتون بو ايشلره باقمغه وقت بولاميه جقدى . روسيه حكومتى ١٨٧٧ سفرنده اولديغى كبى كنديسى ايچون عثمانلى اردوسنك حركاتنى اشغال ايده جك ،

اوامرينه اطاعت كامله ايله انقياد ايليه‌جك بر تابع بولاجغنى عقلى كسمش اولسه، احتمالكه كنديسنك آياستفانوس معاهده‌سنده آرزو ايتديكى بيوك بلغارستانك حصوله كلمسنى كمال ممنونيتـله تلقى ايده‌بيليردى . فقط بويله مستقل بر حكومته قارشى آرتق بوندن بويله نه ياپا بيليردى . بو حكومت جانى نصل ايسترسه ، ايستر آوستريايه ، ايستر آلمانيايه ، حتى بلكه تركيه‌يه بيله دست اتفاقنى اوزاده بيليردى !

روسيه حكومتى ، اورتودوقس حكومتلرده كندى رأى و آرزوسى ، كندى معاونت وتشويقاتى اولمادن وقوع بولان هرحركتى ، بالقان شبه جزيره‌سنك اورتودوقسلق عالمنده‌كى موازنهٔ سياسيه‌يى بوزاجق هر تبدلى ، نفوذ مستقبله‌سنه پك بر صريح تجاوز اولمق اوزره تلقى ايدييوردى . روسيه‌نك معلوماتى اولمادن وقوعه كلن بو اختلال روسيه ايچون بر هزيمت عد اولونا بيليردى ؛ بوهزيمت سياسيه ، لوندره قابينه‌سنك بو بابده‌كى تصويبى ايله بسبتون تظاهر ايدييوردى .

روسيه حكومتى آرتق بلغار حاميلكندن چيقدقدن صوكره انك ايچون ياپيلاجق برشى وار ايدى ايسه ، اوده ديكر حكومتلر كبى بوكا هيچ سس چيقارمامقدن عبارتدى . روسيه حكومتى ، بوايشده كنديسنك پارمغى اولمديغنى اثبات ايچون برلين معاهده‌سى احكامنك تطبيقنى شديداً ايلرى سورملى ، بلغارلرى وپرنسى شدتله توبيخ ايتملى ايدى !

ايشته روسيه حكومتى بونقطهٔ نظردن حركت ايدرك آلكساندره قارشى بيوك برخصومت كوستردى . (صوفيه) ده اختلال‌شنلكلرى ختام بولوربولماز بلغارستانه برتلغرافنامه كوندردى . بوتلغرافنامه‌ده ايمپراطور فلبه اختلالنى موافق كورميور، بلغارستانده بولونان روس‌ضابطاننه اردودن انفكاك‌ايتملرينى، روسيه ايله دولت عثمانيه بيننده حرب موجود اولمديغى جهتله روس‌ضابطاننك حكومت عثمانيه‌يه قارشى حركت ايده‌ميه‌جكلرينى بيان ايدييوردى . بو اثناده بلغارستانده سفربرلك اجرا ايديليوردى .

پرنس آلكساندر بوحالى كورر كورمز ضابطانك هيچ اولمازسه سفربرلك حركاتنك اكمالنه قدر براقلمسنى حربيه ناظرى قانتا كوزه‌دن رجا ايتدى . بوحركتك تركيه‌يه قارشى برحركت خصمانه عد ايديله‌ميه‌جكنى بيان ايلدى . حربيه ناظرى بواصراره قارشى موافقت كوستريوردى ؛ فقط اوصره‌ده

چاردن یکی بر تلغرافنامه کلدی . بوتلغرافنامه‌ده بتون روس ضابطاننك پرنسه استعفالرینی‌ویرملری ومحل‌مأموریتلرندن انفصال‌ایدرك‌روسیه قونسلوسخانه‌سنه کیتملری بیان اولونیوردی .

بونك اوزرینه حربیه ناظرینك یرینه یوزباشی نیقوفوروف تعیین‌ایدلدی. برقاچ کون صوکره چار طرفندن روس اردوسنه خطاباً نشر ایدیلن بربیاننامه‌ده پرنس آلکساندرك رتبه‌سی رفع ایدلدیکی اعلان اولوندی .

پرنس ، بلغارستان اختلالنی روسیه تصدیق ایتدیرمك ایچون پك چوق اوغراشدی . ایلولك ۲۳ نجی کونی بوالحاقی تصدیق ایتمك ایچون صوبرانیه انعقاد ایتدی. چاره تلغرافنامه‌لر کشیده ایدلدی. چار ینه عنادنده ثبات ایتدی. چارك ، بلغارستان حقنده کسر جسارتی موجب اولاجق درجه‌ده خشین بر افاده ایله یازیلان تلغرافنامه‌سی عیناً نشر ایدلدی .

اوصره‌ده بومسئله‌یی حل ایتمك ایچون استانبولده بر قونفرانس عقد ایدلمشدی . روسیه مرخصی بوقونفرانسده برلین معاهده‌نامه‌سی احکامنك حرفی حرفنه تطبیق ایدلمسنی مصراً طلب ایدییوردی .

استانبول قونفرانسنده افکار پك زیاده طاغنیق بولونیوردی. باب عالینك حقوقی عموم طرفندن تصدیق ایدیلیور ، بوحقوقه تعرض ایدلدیکی آچیقدن آچیقه بیان اولونیوردی . فقط بلغارستانی حال قدیمنه ارجاع ایتمك ایچون لازم‌کلن وسائطك انتخابی خصوصنده هرکس بشقه‌بشقه مطالعه‌ده بولونیوردی.

برزمان اولدی‌که موافق برچارهٔ حل بولوندی ظن ایدلدی. بوچارهٔ‌حل‌ده حکومت عثمانیه مرخصنك آرزو ایتدیکی وجه ایله روم ایلئ شرقی اهالیسنه باب عالی جانبندن بربیاننامه نشرایدیله‌رك عفو عمومی اعلان‌اولنمسندن، اهالی‌یه ذات شاهانه‌یه مطاوعت ویکی بر والی اداره‌سنده اولمق اوزره مختاریت اداره ایله اکتفا ایتلرینی بیان ایتمکدن عبارت ایدی .

روم ایلئ شرقی بلغارلری بوتکلیفی درحال رد ایتدیلر . بونك اوزرینه هانکی چارهٔ حلك‌دها زیاده شایان قبول‌اولدیغی دوشونولمکده ایکن صربستانك ساحهٔ سیاسته آتیلمسی مرخصلری بومشکلاتدن‌ده قورتاردی .

باب عالی ، اوته‌دن بری بالقانده‌کی اوفاق حکومتلر بیننده‌کی نزاع ومجادلاتی تأمین قوت ایچون برواسطه عدایلمکده ایدی . بوسفرصربستان ایله بلغارستان

بیننده حاصل اولان نفاقدن‌ده اوصورتله استفاده ایتمك ایستدی. صربستان حکومتی اساساً برلین معاهده‌سندن کندیسنی پك زیاده متضرر اولمش عد ایدییوردی. چونکه مذکور معاهده موجبنجه صربستان حکومتی دولت عثمانیه ـ روسیه حربی اثناسنده اشغال ایتمش اولدیغی ویدین حوالیسنی بلغارستانه ترك ایتمشدی. صربستان اوزماندن بری بلغارستانه قارشی غایت کیزلی برخصومت پرورده ایدییوردی. فقط شمدی بلغارستانك یکیدن توسیع اراضی ایتمسی صربستانی تحمل ایدیله‌میه‌جك بروضعیته کتیردی. چونکه بلغارستان بوسایه‌ده ماکدونیایه فوق‌العاده تماس ایتمش اولیوردی. ماکدونیا ایسه صربستان ایچون بی پایان بر ساحهٔ توسع عد ایدیله‌بیلیردی. صربلر برکون اولوبده ماکدونیاده‌کی نفوذلرینه کووه‌نه‌رك سیاسی برموفقیت استحصال ایتمك امیدنده بولنیورلردی. صربستان حکومتی شمدیکی حالده بووضعیتدن متأثر اولابیلیر ایدی ایسه‌ده آتیسی هر حالده تهلکه‌ده بولونیوردی. مادامکه باب عالی بلغارلرك بویله بتون مملکتلرینی اللرندن غصب ایتدکلرندن طولایی هیچ برحرکتده بولونمیوردی؛ اوحالده صربستان ایچون‌ده ماکدونیادن براز حصه قوپارمق، صربلرك فکرنجه پك معقول اولاجقدی!

فقط آرقه‌ده آوستریا طورییوردی. آوستریا حکومتی کندیسنی ترکیه‌یه محب کوستردیکی ایچون ترکیه‌یه تعرض اولندیغنی ایسته‌میه‌جکی کبی سلانیك طرفنی‌ده کندیسنه حاضرلادیغندن بورانك‌ده قپادلمسنی اصلا آرزوایتمیه‌جکدی. اوحالده صربلر ایچون اك معقول حرکت، بلغارستانه توجیه سلاح ایتمکدی. روسیه ایمپراطوری روس ضابطانتی کری چاغردیغی ایچون بلغار اردوسنده ضابط یوقدی. صرب اردوسنك قوتی بلغار اردوسنه فائقدی. هرکس طرفندن متروك قالان بوحکومته تعرض ایتمك صربلر ایچون دها فائده‌لیدی. بوندن بشقه شو صورتله حرکت ایده‌جك اولورلرسه آوستریانك معاونت مادیه ومعنویه‌سنه‌ده مظهر اولابیلیرلردی. ذاتاً پرنس میلان، خاندانك آتیسندن پك شبهه ایدییوردی؛ شاید پارلاق بر مظفریت قازانه‌جق اولورسه، متزلزل برحالده طوران تخت وتاجنی‌ده برقات دها تحکیم ایتمش اولاجقدی.

ایشته بومطالعه اوزرینه صربستان حکومتی برلین معاهده‌سنی مدافعه ایتمك وآوروپانك مقرراتنی قبول ایتمکه بلغارلری اجبار ایتمك ایچون حربه کیریشدی.

صرب اردوسی اولا غالب کلمش ایکن صوکره مغلوب اولدی. بلغارلر (سیلونیچا) ده غالب کلدیلر. فقط آوستریا سفیری کەون هوللەرك توسطی اوزرینه هر ایکی طرفدن متارکه عقد ایدلدی. هر ایکی طرفك مدافعهٔ حقوقی ایچون آوروپالیلردن بر فن قومیسیونی تشکیل ایدلدی. بوقومیسیون طرفینجه غالب ومغلوب اولمدیغنه قرار ویردی. بعده دولتلر طرفندن مشترك بر نوطه تنظیم ایدلدی. بو نوطەده هانکی طرفدن تعرض وقوع بولاجق اولورسه، بو طرف غالب بیله کلمش اولسه ینه هیچ بر پارچه اراضی آلامیەجغی اکیداً بیان ایدلدی. نهایت شباطك طقوزنجی کونی (بکرش معاهدەسی) عقد ایدلدی (١٨٨٦).

بو معاهده بر مادەدن وبر سطردن عبارتدی؛ اودەبلغارستان ایله صربستان بیننده مصالحه اولوندیغنی بیاندن عبارت ایدی.

آرتق بوندن صوکره بلغارلر ایچون الحاق مسئلەسنی تنظیم ایتمك ایجاب ایدییوردی. استانبولده انعقاد ایدن قونفرانسده بو التحاقه ممانعت امکان خارجنده بولوندیغنه قناعت تامه حاصل ایدلدیکی حالده ینه بوبابده تردد ابراز ایدیلیوردی.

بلغارستان امارتی بو ترددلره بر نهایت ویرمك ایچون نهایت حکومت عثمانیه ایله طوغریدن طوغری‌یه اویوشمغه قرار ویردی. باب‌عالی بومذاکراته کمال ممنونیتله راضی اولدی. آرتق باب عالی‌یه هیچ بر حکومت ظهیر اولمق ایستەمیوردی.

روم ایلیٔ شرقی ایله بلغارستان امارتنه کوندریلن قومیسرلر، حال‌سابقك اعادەسی ایچون امکان متصور اولمدیغنی بیان‌ایدییورلردی. بناءً علیه باب عالی، بلغارستانی روسیه نفوذی آلتندە‌براقمقدنسه، انکله دوستانه برصورتده اویوشمغی دها موافق کورییوردی.

باب عالی بلغارستان امارتنه تابعیتی‌طانیەرق ویرکو ویرمسنی تکلیف‌ایتدی. فقط نتیجەده مواد آتیه اوزرینه ائتلاف حاصل اولدی؛ بلغارستان امارتی باب عالینك متبوعیتنی طانیەجق، باب عالی‌ده پرنس آلکساندری بش سنه مدتله روم ایلیٔ شرقی والیسی تعیین ایلیەجکدی. بلغارستان امارتی ایله دولت عثمانیه هر هانکی بر حکومته قارشی اولورسه اولسون تعرضی وتدافعی بر اتفاق عقد

ایدیله‌جك وباب عالی تصحیح حدود ایدرك (روپچوز) و (قیرجه‌علی) حوالیسنی کندی اداره‌سنه آلاجقدی . بو نقطه‌لر عسکرلك نقطهٔ نظرندن فوق‌العاده بر اهمیتی حائز ایدی . بوندن باشقه روم ایلئ شرقیه مختاریت اداره‌ده بخش اولوناجقدی .

صوفیه‌ده بو ائتلاف عدم ممنونیتله تلقی ایدلدی . چونکه بو صورتله اجرا ایدیله‌جك التحاق ، عادتا شخصی بر التحـاق عد اولونا بیلیردی . حال بوکه بلغارلر روم ایلئ شرقی‌یی کاملاً بلغارستانه الحاق ایتمك ایستیورلردی .

جنرال قائولبارس

خصوصیله ماکدونیایه طوغری ایلریله‌دیکی جهتله ایجابنده بو طرفلرده بلغارلرك اجرای نفوذ ایتملرینی تسهیل ایده‌جك اولان قیرجه‌علی حوالیسـنك ترکی ، پك مضر بر حرکت اولمق اوزره تلقی ایدیلیوردی . تعرضی بر اتفاق عقدینه کلنجه : بو حرکت اورتودوقس مذهبنه قارشی بر حرمتسزلك وروسیه ایمپراطورینه قارشی بر نانکورلك صورتنده تلقی ایدیلیوردی ؛ چونکه پرنس

بو اتفاقنامه موجبنجه ، دولت عثمانیه‌نك روسیه‌یه قارشی وقوع بولاجق بر حركتنده عثمانلیلرله برابر اورتودوقسلره قارشی حرب ایده‌جكدی !

حتی بو ماده‌نك روسیه‌یه قارشی بر تجاوز اولدیغنی باب‌عالی‌ده‌اكلادیغی ایچون، ائتلافنامه پروژه‌سی قونفرانسه كلیر كلمز بو ماده‌یی طی ایتدی .

روسیه حكومتی كندنده صوك‌درجه ثبات ایدرك بلغارستانك بوموفقیتنی‌ده سكته‌دار ایتمك ایسته‌دی . ائتلافنامه‌دن پرنس آلكساندرك اسمنی سیلدیردرك بونك یرینه بلغارستان پرنسی دیه یازدیردی . بوندن بشقه هر بش سنه‌ده بر بلغارستان پرنسنك بهمه حال بتون دول معظمه‌نك تصویبی اوزرینه انتخاب ایدلمسنی ایلری‌یه سوردی . ایشته دولت عثمانیه ایله بلغارستان امارتی بیننده ائتلاف شو صورتله عقد ایدلدی (٢٤ مارت ١٨٨٦) .

بلغارستانك بو حركتی صربستانده عظیم بر طغیان حصوله كتیردیكی كبی یونانستانده‌ده فوق‌العاده بر هیجانی موجب اولمشدی . ١٨٨٥ سنه‌سی صوك بهارنده یونانستانده پك زیاده تداركات اجرا اولونیور ، بو اثناده كریدلیلرده آطه‌نك یونانستانه الحاقنی آرزو ایدییورلردی .

فقط یونانستانك‌ده صربستانك یاپدیغی كبی طوس طوغری بلغارستانه تعرض ایتمسی غیر قابلدی . بونك ایچون بلغارستان‌ده برلین قونغره‌سنده تعیین اولونان حدودك كندیسنه بخش اولونمسنی طلب ایدییوردی .

باب‌عالی ، یونانستانك بومطالباتنی‌اسعاف ایتمه‌مك ایچون‌دول‌معظمه‌ارہ‌سنده كندیسنه ایجه دوستلر بولمغه موفق اولدی . دول معظمه ٢١ كانون‌ثانی ١٨٨٦ تاریخنده یونانستانه بر نوطه كوندردیكی كبی كریدده‌كی سودا لیماننه‌ده قوای بحریه سوق ایتدی .

یونانستان حكومتی دولت عثمانیه‌یه اعلان حرب ایتمدن‌ممالك عثمانیه‌یه تجاوز ایتدی . آلمانیانك تشویقی اوزرینه فرانسه حكومتی ٢٦ ایلول تاریخی ایله یونانستانه بر اولتیماتوم كوندردی . بر قاچ كون صوكره‌ده دول معظمه قوای بحریه كوندره‌رك (پیره) لیمانی آبلوقه ایتدیلر . بونك اوزرینه یونانستان حكومتی سفربرلك حركاتندن صرف نظرایدر ایتمز (پیره) لیمانی اطرافنده‌كی آبلوقه خطی‌ده درحال قالدیرلدی (حزیران ١٨٨٦) .

یونانستانك ممالك عثمانیه‌یه تجاوز ایدن اردولری خیلی ایلریله‌دیلر . نهایت

احمد ایوب پاشا قوماندەسنده‌کی عثمانلی اردوسنه مغلوب اولارق کری چکلمکه مجبور اولدیلر .

عبدالحمیدك سیئات اداره‌سی یوزندن ضعیف بر حالده قالان دولت ، بو تعرضلره قارشی جدی صورتده مقاومت ایده‌جك برحالده‌ایدی. عبدالحمید، محافظهٔ شخصی ایچون ملتك باصرهٔ عرفانی ظلمتلر ایچنده براقمغه غیرت ایلدیکی صرده‌ده بلغارستانده عظیم بر فعالیت حکم فرما اولیوردی : بلغارلر اساساً الحاقك بو صورتله تصدیق اولونماسندن قطعیاً ممنون اولمامشلردی . فقط بلغارلر ینه آلتدن آلته حرکت ایدرك بو الحاقی قطعی بر حاله کتیرمکه غیرت ایلدیلر . اول امرده بلغارستان امارتی ایله روم ایلیٔ شرقینك اداره‌سی برلشدیرلدی . هر ایکی مملکت ایچونده بر مأمور قادروسی ، بر نظامنامه یاپلدی . هر ایکی مملکتك نظامات عدلیه‌سی ، بودجه‌سی برلشدیرلدی . روم ایلیٔ شرقیده‌کی میلیس عسکری عساکر منتظمه حالنه قلب ایدلدی . ترفیع رتبه عموم ضابطان میاننده اجرا اولوندی . نهایت پرنس، امضا ایتمش اولدیغی معاهده‌نامه احکامنی فسخ ایدرك بلغارستان امارتنده‌کی صوبرانیه ایله روم ایلیٔ شرقی مجلس عمومیسنی آیری آیری اجتماع ایتدیره‌جك ایکن روم ایلیٔ شرقی وبلغارستان مبعوثلرینی هپ بر مجلسده طوپلادی . حتی مجلسك حین انعقادنده ایراد ایلدیکی بر نطقده الحاقی آوروپا سیاستنه قارشی علناً اعلان ایتدی (۱٤ حزیران ۱۸۸٦) .

بلغارستان امارتی الحاقی قوه‌دن فعله کتیرمك ایچون روسیه‌نك دوستلغنی غائب ایتمش ایدی ایسه‌ده حر ملتلر آره‌سنده ینه برموقع احراز ایتمشدی . چونکه آرتق اوتاریخدن اعتباراً باب عالینك متبوعیتده عادتا بر خیال حکمنده قالمشدی . آرتق اوندن صوکره بلغارستان امارتی ایله روم ایلیٔ شرقی مشترکاً حرکت ایدییورلردی . روم ایلیٔ شرقی ، باب عالینك قونترولندن کندینی دائما آزاده بولوندیرییوردی .

کذا (سیلونیچا) مظفریتندن صوکره پرنس‌ده بلغارستانده ایجه بر شهرت قازانمشدی . روس فرقه‌سی طرفداری اولانلر پرنسك حرکاتنی تنقیدن هیچ برزمان خالی قالمیورلردی . خصوصیله پرنسك باب عالی ایله اویوشدیغی صره‌ده (قیرجه علی) نك ترکی وسائره کبی باب عالینك بعض مساعدات استحصاله موفق اولمسی ، روس طرفداری اولانلر النده بر سلاح تعرض مقامنده استعمال

اولونیوردی . حتی پرنس، انتخابات مناسبتیله روم ایلیٔ شرقیده برجولان یاپدیغی صره‌ده کندیسنه قارشی پك زیاده عدم ممنونیت مشاهده ایتمشدی. چانقوویستلر، روسیه‌نك دوستلغنی پایمال ایتدیکندن طولایی پرنسی تقبیح ایدییورلر، بو تقبیحاتی قابینه بیله مدافعه‌یه مقتدر اولامیوردی .

پرنسه قارشی عداوت الك زیاده اردوده نمایان اولیوردی . آلکساندر دها بدایت اداره‌سنده بلغار ضابطاننden برچوقلرینی رنجیده ایتمشدی . اوزمانلر بلغار ضابطلرندن زیاده روس ضابطانه محب کورونورکن ۱۸۸۳ سنه‌سندن صوکره احوالك تبدل ایتمسی اوزرینه روس ضابطانه افراط درجه‌ده بر برودت اظهار ایتمش وبلغار ضابطانی اره‌سنده کندیسنه طرفدارلر پیدا ایتمکه غیرت ایتمشدی . بوضابطلردن برقسمی پرنسه میال کورونمش ایسه‌ده ، دیکرلری بلغار اره‌سنده موجود حس اخوت تأثیریله دیکر ارقداشلرینه طرفدار اولمشلردی . حتی روم ایلیٔ شرقی اختلالنك روسیه‌یه قارشی برحرکت خائنانه تلقی ایدیله‌جکنی بیلدکلری ایچون قلبه اختلالنك وقوعه کلدیکنی هیچ آرزو ایتمه‌مشلردی . بوندن بشقه بلغار صرب حربندن ترفیع رتبه ونشان اعطاسی کبی خصوصلرده دائما التماس وطرفکیرلك کوزه‌دلدیکندن بوحال ضابطانی هیچ ممنون ایتمه‌مشدی . بونك ایچون اردونك قسم اعظمی پرنس آلکساندر دوباتنبه‌رغك علیهنده ایدی . چار ایسه بوحسیاتی ادامه ایتمك ایچون لازم کلن تدابیری اتخاذ ایتمکده اصلاقصور ایتمیوردی . حتی سیلونیچا محاربه‌سنك فرداسی کونی روس اردوسنه بر بیاننامه کوندرمش وبو بیاننامه‌ده بلغارلرك غیرت وجسارتندن بحث ایتدیکی حالده پرنسك آدینی بیله اکامشدی . بونك اوزرینه پرنس چاره برمکتوب کوندرمش وبومکتوبده اردوسی حقنده‌کی توجهندن طولایی بیان تشکر ایله‌مشدی . چار، بلغار ضابطانی حقنده‌کی مدایحك پرنس آلکساندره تعلق ایتمدیکنی ضمناً اکلاتمق ایچون پرنسه هیچ بر جواب ویرمه‌مشدی .

پرنسك شهرتنی نقصه‌دار ایدن اسبابك الك مهمی والك برنجیسی روسیه ایله پرنسك آره‌سی آچیق اولماسی ایدی . حتی بوکا پرنس آلکساندرك محیطی‌ده واقف اولدیغندن بوایشی شوصورتله تعمیره غیرت ایدلمشدی. اول امرده صربستان طرفندن تهدیدات وقوعی محتمل اولدیغی بیان ایدیله‌رك صوفیه جوارنده تحشیدات

اجرا ایدلدی . فقط بوصورت حرکت ، تهلکه‌یی کندی کندینه جلب ایتمك دیمکدی . صوفیه‌یه تقرب ایتمکده اولان اوستروما آلاینك قوماندانی ، غیر ممنونلر فرقه‌سندن قوماندان ستویانوف ایدی . ستویانوف درحال سیلونیچا قهرمانی به‌نده‌رەف ایله اتفاق ایتدی . به‌نده‌رەف ، ترفیع رتبه‌لر اثناسنده حقسزلغه دوچار اولمش بولندیغندن بو اتفاقه داخل اولدی . دها بر چوق ضابطان ایله کوچوك ضابطانده اتفاقه ادخال ایدلدی . متفقلر ، بلغارستانی پرنسك ظلمندن قورتارمغه صورت قطعیه‌ده قرار ویردیلر .

آغستوسك سکزنجی کیجه‌سی آلای ستویانوف ایله به‌نده‌رەف وغروئه‌فك قومانداسی آلتنده اولدیغی حالده حرکت ایتدی . صوفیه قپولرنده بولونان طابورك سلاحلرینی آلارق پرنسك اقامت ایلدیکی سرایی محاصره ایلدی . آلایك امراسی رەوولورلرینی چکەرك پرنسك اوطه‌سنه کیردیلر . پرنسی مدافعه‌دن محروم بر حالده بولدیلری اوزرینه کندیسنك خلع اولدیغنی بیان ایدرك بر موافقتنامه طلب ایلدیلر . آلکساندر قلمی الینه آله‌رق کاغدك اوزرینه یالکز شو سوزلری یازدی : « جناب حق بلغارستانی خلاص ایتسین ! آلکساندر . » بعده حربیه نظارتنه کیدرك اورادن طونه‌یه کتورولدی . طونه‌ده صورت مخصوصه‌ده احضار اولونان بر یاط انی (رەنی) یه کتیره‌جك ، (رەنی) ده روس مأمورینه تسلیم ایدیله‌جکدی .

آلکساندر روس مأمورینه تسلیم ایدلدکدن صوکره (لمبه‌رغ) ه راحت راحت کله‌بیلدی . بونك اوزرینه بلغارستانده چانقوف ومتره‌پولید قله‌مان ایله برادارهٔ موقت تشکیل ایدلدی . (صوفیه) سوقاقلرینه یافته‌لر یاپشدیریلارق اوزرینه شو سوزلر یازلدی : « پرنس دوباتنبه‌رغ اسلاو جنسمزه یارامیه‌جق بر پولتیقه تعقیب ایتدی . بزه اك زیاده یارایه‌جق پولتیقه ایسه روس پولتیقه‌سیدر . بوده روسیه‌نك بزم ایچون دوکدیکی قانه وصرف ایلدیکی پاره‌یه مقابل بر وظیفهٔ شکرانپرورانه اولمق اوزره‌در . پرنس دوباتنبه‌رغ بلغارستان تختندن صورت قطعیه‌ده فراغت ایتمشدر . بلغار قومی امین اولسون که ، بلغارستانك حامیسی اولان روسیه دولتی ، مملکتمز حقنده حمایهٔ قدرت پرورانه‌سنی دائما ابذال ایده‌جکدر . »

آرتق بونك اوزرینه هرکس بو اتفاق خفینك روسیه حکومتنك تشویقی ایله اجرا ایدلمش اولدیغنی ایلری سوردی . فقط متفقلر روسیه نامنه حرکت

ایتدکلری حالده‌دیکر طرفدن مقصدلرینی‌ده خللدار ایتمش اولیورلردی. روسلرك دوستلغنی ایستیوب پرنس دوباتنبه‌رغی اتهام ایدنلر ، روسیه‌نك حمایه‌سی آلتنه کیرمکی‌ده آرزو ایتمزلردی . بونك ایچون اهالی ضابطان طرفنی التزام ایتمدی . آلایلر قیشله‌لرنده قالدی . حکومت موقته‌یه اشتراك ایتمسی قراولوفه تکلیف اولوندیغی حالده قراولوف بوکا موافقت ایتمدی . نهایت بوتکلیفی قبول ایدر ایتمز ایلك ایشی بوعاصی آلایی یرینه کوندرمك اولدی .

برمدت صوکره پرنس آلکساندر دوباتنبه‌رغه برتلغرافنامه کشیده ایدلدی. پرنس، بودعوتنامه‌یی لمبرغده ایکن آلدی. درحال روسچغه کلدی؛ روسچقده استامبولوف طرفندن استقبال ایدلدی . فقط روسیه بوندن ممنون اولمادی . چار ، پرنسه شوتلغرافنامه‌یی کوندردی : « حصوله کله‌جك نتایج وخیمه‌یی نظر اعتباره آلمیه‌رق بلغارستانه‌عودت‌ایدیشکزی هیچ بروجه ایله‌تصویب ایتمم. سز بلغارستانده بولوندقجه ، بلغارستانك دوچاراولدیغی شوحال الیمه‌هیچ بروقت مداخله ایتمیه‌جکم. بوبابده نه‌صورتله حرکت‌ایتمك لازم‌کله‌جکنی ذات‌فخیمانه‌لری پك ای تقدیر ایدرسکز . »

آرتق پرنس بوتهدیدی اکلادی . روس مطبوعاتی بلغارستانك اشغال عسکری آلتنه آلنمسندن بحث ایتدی. آوروپانك بلغارستان حقنده‌کی توجهی کاملاً زائل اولدی . بلغارستانك برحرب داخلی حصوله کلمك احتمالی واردی. پرنس بونی تقدیرایتدیکی جهتله نهایت فراغت ایتمکه قرار ویردی. بلغارستان تاجندن فراغت ایلدیکنی بیان ایتدکدن صوکره : « بلغارستان استقلالنك محافظه اولوناجغنه ، مملکتك حقوق وحریتی باقی قالاجغنه وبلغارستان امور داخلیه‌سنه هیچ کیمسه‌نك مداخله ایتمیه‌جکنه دائر روسیه ایمپراطوری حضرتلرندن تأمینات آلمش اولدیغم جهتله بلغار تخت قرالیسندن فراغت ایلدیکمی سوکیلی بلغار ملتنه بیان ایدرم ! » سوزلرینی علاوه ایتدی . آرتق پرنس دوباتنبه‌رغ رسماً استعفا ایتمشدی.

پرنس دوباتنبه‌رغ چیقدیغی زمان بلغارستانك احوال داخلیه‌سی تهلکه ایچنده قالدی . ر سیه حکومتی بلغارستانی آووجی ایچنه آلمق ایستدی . صوفیه‌یه بر فوق‌العاده قومیسر کوندردی ؛ بو قومیسر جنرال قائولبارس ایدی . جنرال قائولبارس بلغارستانده حکومتی نامنه حرکت ایتدی . ٢٢ ایلولده بر بیاننامه نشر ایتدی . بلغارلره قارشی الدن کلن تضییقاتی اجرا ایتمکدن خالی قالمادی .

نهایت بلغارستانه بر پرنس نصب ایتمك لازم کلدی . تموزك اوچنجی کونی (طرنوی) ده بر مجلس عقد ایدلدی . بشنجی کونی دول معظمه‌یه بر نوطه کوندریله‌رك پرنس فردیناندك بلغارستان پرنسی انتخاب اولوندیغی بیان ایدلدی . پرنسه، بلغار قومنك دعوتنی متضمن برتلغرافنامه کشیده ایدلدی . پرنس بوندن ممنون اولدی ایسه‌ده اول امرده متبوع مفخمی اولان عبدالحمیدك بو انتخابی تصدیق ایلسنی تکلیف ایتدی . باب عالی پرنسك بو حرکتندن ممنون اولدی؛ فقط یالکز باشنه‌ده برایش یاپمق آرزوایتمدیکندن درحال دول معظمه‌یه استشاره‌یی متضمن بر نوطه کوندردی . خارجیه نظارتلرینك روسیه‌نك رأینی آلدقدن صوکره حرکت ایده‌جکلرینه هیچ شبهه یوقدی . فقط بونلرك جوابنی بکلمك‌ده وقت لچیرمك دیمکدی . بونك اوزرینه پرنس فردیناند بلغارستانه کیرمکه قرار ویردی . بلغارستان طوپراغنه آیاق باصار باصماز دول معظمه‌یه بر تحریرات عمومیه کوندردی . بلغارلره‌ده بر بیاننامه نشر ایتدی . عبدالحمیده کشیده ایلدیکی بر تلغرافنامه‌ده‌ده باب عالی‌یه صداقتنی اثبات ایلدی .

آرتق اوندن صوکره بلغارستانده یکی بر اداره باشلادی .

فقط بلغارستانده ادارهٔ امور ایتمك مشکل بر مسئله ایدی؛ اول امرده روسیه‌نك تصویبی اولمادن بو کیفیت غایت مشکل اولدیغی کبی روسلرله‌ده برایش یاپمق امکان خارجنده ایدی. روسلر، بلغارستانی وصایتی آلتنه آلمق ایستیورلردی. ۱۸۸۷ ده روسیه حکومتی بو انتخابی تصدیق ایتمدی . روسیه چارینك حدتنه قارشی هیچ بر کیمسه طورامادی .

دول سائره پرنس فردیناند ایله معاملات سیاسیه‌ده بولونملرینی مأمورلرینه بیان ایلدکلری حالده روسیه بالعکس طور ومسلکنده مصرانه ثبات ایتدی . دیکر طرفدنده ترکیه‌یی جبراً حرکت ایلمکه ، روم ایلی شرقی‌یی اشغال ایدرك پرنس فردیناندی طرد ایتمکه تشویق ایلدی (۲۵ شباط ۱۸۸۸) . او زمان آلمانیا حکومتی‌ده روسیه‌ایله برابر اولارق باب‌عالی نزدنده تشویقاتده بولوندی. فقط باب عالی براز تأمل‌ایتدی. آنك ایچون روسیه ادارهسنده بر بلغارستاندنسه، مستقل بربلغارستان دها فائده‌لی ایدی . ایشته بومقصدده مبنی بوتکلیفی رد ایتدی. روسیه حکومتی بلغارستانده ادارهٔ امور ایتمك ایچون صوفیه‌یه برعثمانلی قومیسری ایله برروس جنرالی کتیرلمسنی بیان ایلدیکی زمان دول معظمه بونی شدتله رد ایلدی .

آرتق بوندن صوکره پرنس فردیناند کندیسنه مخصوص بر پولتیقه تعقیب ایتدی . رأس کاره استامبولوف قابینه‌سی کچدی . ۱۸۸۸ سنه‌سی مارتنده اوفاق بر بلغار مفرزه‌سی (برغوس) ده قره‌یه چیقه‌رق پرنسك عزلنی اعلان ایتمك

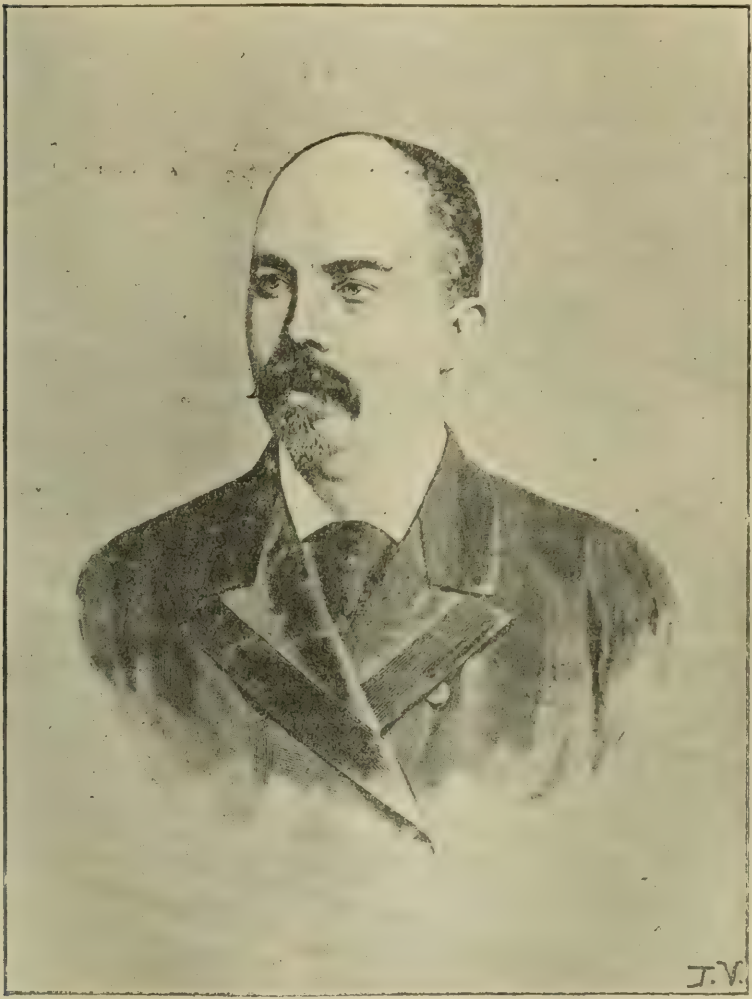

استانبولوف

ایستدی ؛ فقط بو مفرزه ژاندارمه‌لر طرفندن درحال پوسکورتولدی . بیکباشی پوپوف ایله رفقاسندن بش کشی اعدامه محکوم ایدلدی .

روسیه حکومتی بلغارستانده دوام ایدن اغتشاشدن استفاده ایدرك بلغارستانه

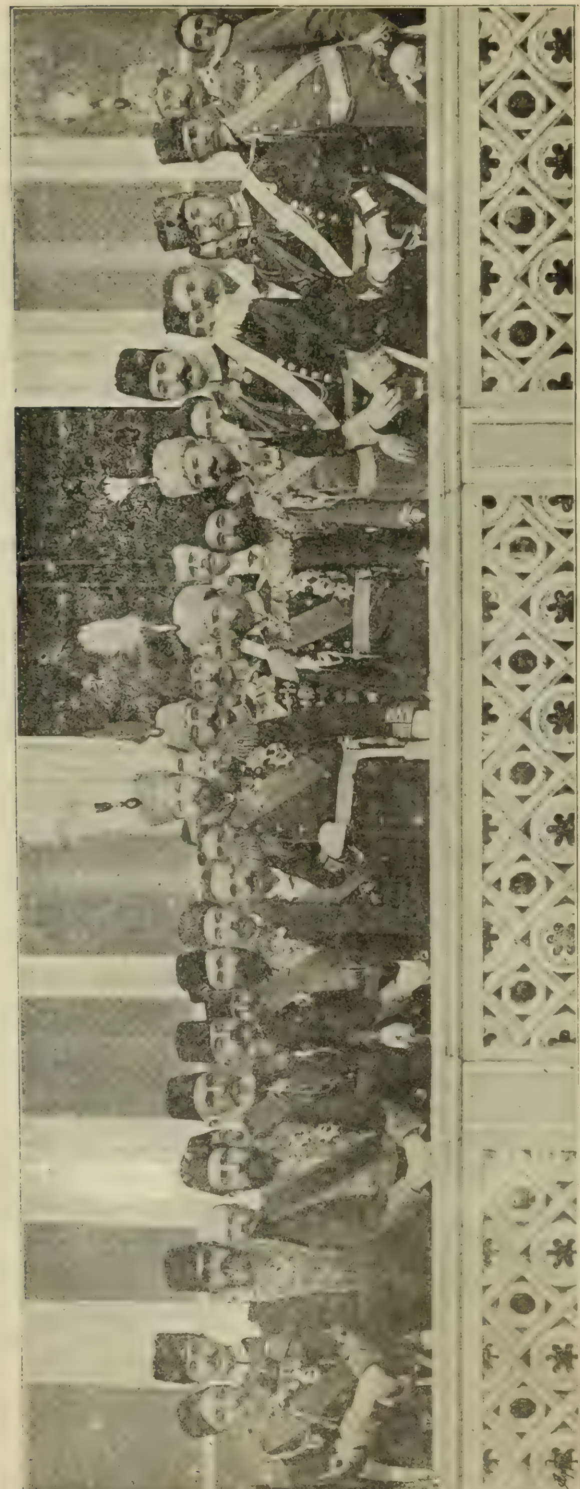

یاور اکرم حضرت پادشاهی مشیر فخامتلو دولتلو پرنس فردیناند حضرتلرینك استانبولی زیارتی

هر حالده بر ملتدن بر قومیسر کوندرلمسنی تکلیف ایتدی . فقط بالآخره بو تکلیفدن صرف نظر ایلدی . آرتق اوندن صوکره پرنس بتون آوروپانک توجهنی قازاندی . حتی آوستریا حکومتی باب عالی ایله مذاکراته باشلایه‌رق پرنس فردیناندی تصدیق ایتمسنی تکلیف ایتدی . باب عالی بوکا موافقت ایتمکه میال کوروندی . بسه‌ده روسیه سفیرینک اصرار قطعیسی اوزرینه صرف نظر ایتمکه مجبور اولدی .

بو صرده‌ده وظیفهٔ حکومتی استامبولوف ایفا ایتدی . استامبولوف علیهنده خصومتلر کوندن کونه تزاید ایتدی . اولجه روس علیهداری کورونلر بو سفر استامبولوفه علیهدار اولمق ایچون روسلری التزام ایتدیلر . بیکباشی پانیچانک ریاستی آلتنده تشکیل اولونان قومیته اجرا‌آت خفیه‌یه باشلادی . بو قومیته پرنسی یاقالایه‌جق ، ناظرلری حبس ایده‌جکدی . فقط بو اتفاق درحال میدانه چیقدی . استامبولوف بو فرقه علیهنده شدتلی تعقیبات اجرا ایتدیردی : طوتولانلردن بعضلری وازجمله بر فرانسز اعدام اولوندی . بونک اوزرینه ، عدالتی تمثال حریت عد ایدن فرانسه حکومتنک درسعادت سفیری ، متبوع مفخم اولمق صفتیله باب عالیدن ضرر زیان طلب ایتدی . بلغارستان ناظری ایسه بو ضرر زیانک بلغارستاندن طلب ایدلمسنی تکلیف ایلدی .

بو اثناده استامبولوفک درسعادتی زیارتی بر موفقیت سیاسیه عد اولوندی . استامبولوف صدر اعظم ایله ملاقات ایدرك حکومت عثمانیه‌نك جواب تصدیقنه مقابل بلغارستانك اتفاقه حاضر بولوندیغنی سویلدی . باب عالی‌یه روسیه‌نك ممانعتی اوزرینه بو تکلیفه هیچ برجواب موافقت اعطا ایده‌مدی . عبدالحمید ، استامبولوفك حرکاتندن اوته‌دن بری ممنون اولدیغی جهتله استامبولوفی حضورینه قبول ایتدی . کندیسنه بر آلتون طبقه هدیه ویردی . روسیه حکومتی بونی خبر الیر آلماز درحال ایضاحات طلب ایتدی . بونك اوزرینه استانبولوف ، روسیه‌نك اصراری اوزرینه عزل ایدیلن پرنس دو باتنبه‌رغه ۵۰,۰۰۰ فرانق معاشنی تخصیص ایتدیرمکله مقابله بولوندی .

درسعادتده‌کی موفقیاتی استانبولوفی سرمست ایتدی . استانبولوف ، نفوذینی اردویه فن تشمیل ایده‌رك اداره‌سنی برقات دها تقویه ایتمك ایستدی . اردویی الی آلتنه آلمق آرزو ایتدی ایسه‌ده میرالای پتروف بوکا مانع اولدی .

پرنس فردیناند ایچون مشکل برمسئله باش کوسترییوردی . پرنسك مدتی ختام بولمق اوزره ایدی . کندیسی قتولیك ایدی ایسه‌ده اندن‌صوکره اولاجق پرنسك‌اورتودوقوس‌اولمسی‌مشروطایدی. استانبولوفك‌بوخصوصده‌ده پرنس‌فردیناند‌ه‌خیلی‌معاونتی طوقوندی. استانبولوف روسیه‌یه قارشی حرکتده دوام ایتدی . اوانناده غراچده وفات ایدن پرنس آلکساندر دوباتنبه‌رغك جسدینی بلغارستانه کتیرتدی .

بواثناده ماکدونیا مسئله‌سی باش کوستردیکندن استانبولوفك وجودینه پك‌زیاده احتیاج مس ایتدی. ماکدونیاده‌کی بلغارلر ، روملره قارشی کندیلرینی خائن کوسترمك ایچون مختاریت مذهبیه طلبنده بولنیورلردی . استانبولوف ، انکلتره و آوستریا حکومتلری‌ایله برلکده عبدالحمیده مراجعت ایتدی . بونك اوزرینه ماکدونیایه ایکی پسقپوس کوندرلدی. باب‌عالی ایله‌بلغارستان بیننده حصوله‌کلن بومقارنت خیلی دغدغه‌یی موجب اولدی .

استانبولوفك‌حربیه‌ناظرینك زوجه‌سی‌ایله‌مناسبات غیرمشروعه‌ده‌بولونمسی، کندیسنك کسر نفوذینه بادی اولدی . فقط پرنس ، استانبولوفك استعفاسنی قبول‌ایتمسی اوزرینه سرای‌پرنسی اوکنده برعربده ظهوره‌کلدی. استانبولوف طرفدارانی‌سوء معامله کوردی .

استانبولوفك سقوطی اوزرینه بلغارستان کنیش برنفس آلدی . اوندن صوکره پرنس اصول اداره‌یی‌ده تبدیل ایتدی . ایکی کون صوکره دوقتور ستویلوفك ریاستی آلتنده برهیئت نظار تشکیل ایلدی . بوحالده روسیه‌چاری اوچنجی آلکساندر وفات ایتدی. یرینه‌کچن ایکنجی نیقولا بغارستان‌مسئله‌سنی بشقه‌برنقطهٔ نظردن تعقیب ایتدی .

١٨٩٥ سنه‌سنده استانبولوف قتل ایدلدی . استانبولوفك جنازه‌سی‌اوزرینه هیچ بر نطق ایراد ایدلمدی . بو اثناده پرنس (قارلسباد) ده بولونیوردی . استانبولوفك وفاتی خبر آلیر آلماز زوجه‌سنه بر تعزیتنامه کوندردی ؛ فقط استانبولوفك زوجه‌سی بونی رد ایتدی. بلغارستانه‌عودت‌ایتدیکی زمان برچلنك ایله استانبولوفك خانه‌سنه کلدی . زوجه‌سی طرفندن قبول ایدلمدی .

آرتق اوندن صوکره روسیه‌یه تمایل کیتدکجه تزاید ایتدی . فقط پرنس فردیناند ، دها یوم انتخابندن آوستریا سایه‌سنده ادامهٔ نفوذ ایدییوردی . ذاتاً روسیه‌ده بلغارستانی حمایه‌سی آلتنده یاشاتمقدن صرف نظر ایتدی .

١٨٩٦ سنه‌سی مارتنده باب عالی پرنسه ایکی فرمان کوندردی؛ بوفرمانلرك برنده فردیناندك بلغارستان پرنسلکی تصدیق ایدیلیور، دیکرنده ایسه‌یاورا کرم حضرت پادشاهی دولتلو فخامتلو روم ایلیٔ شرقی والیسی اولدیغی بیان اولونیوردی. دها صوکره بلغارستان ایله روسیه بیننده‌کی مناسبات‌ده کسب صمیمیت ایتدی. او تاریخدن اعتباراً بلغارستان داخلاً فوق‌العاده ترقی ایتمکه باشلادی. عبدالحمید ادامهٔ استبداد ایچون چالیشدیغی هنکامده بلغارستان عادتا مستقل بر حکومت کبی چالیشیور، زراعتی، صنایعی ترقی ایتدیریوردی.

١٩٠١ سنه‌سنده ماکدونیا مسئله‌سی باش کوستردی. ماکدونیاده‌کی بلغارلر، روملرله صربلره قارشی آیاقلاندی. روملر ماکدونیایی آرتق روملاشمش عد ایدیورلردی. دها طوغریسی ماکدونیا بواوچ ملت آره‌سنده بر وسیلهٔ نزاع تشکیل ایدیوردی. ایشته بونك اوزرینه بلغارستانده برداخلی، برده خارجی قومیته تشکیل ایدلدی. قومیته حکومتك نفوذندن خارج اولوب بلغار ضابطانندن بوریس صرافوفك ریاستی آلتنده ایدی. بو قومیته برکون (منلك) ه تعرض ایتمش وبورایی ضبط ایلمشدی. خارجی قومیته‌نك رئیسی‌ده ده‌چه‌ف ایدی. داخلی قومیته‌نك مرکزی سلانیکده اولوب وظیفه‌سی‌ده نشرافکار ایتمکدن عبارت ایدی. بوقومیته‌لر ماکدونیاده فوق‌العاده تخریبات اجرا ایدیورلردی.

عبدالحمید بلغارستانك بتون ترقیاتندن خبردار اولیور، بلغار حکومتنك آرتق دولت عثمانیه‌دن مادةً قطع علاقه ایتمش اولدیغی خلقه اکلاتمامق ایچون لازم کلان تدابیرده قصور ایتمیوردی.

ایكنجی جلدك مندرجاتی

عبدالحمید ثانی ـ حیات خصوصیه‌سی

عبدالحمیدك ترجمهٔ حالی، طبیعتی ، خصوصیت احوالی ، عادت ومراقی، پنتی حمیده سلطان مراده قارشی عداوتی، سیماسی، اوصاف مخصوصه‌سی، دسائسی، سلطان عزیزك وقعهٔ خلعنه‌اشتراكی ، مدحت پاشا وعبدالحمید

صحیفه ٤٠٧ : ٤٢٨

سلطان مراد محبسده

عبدالحمیدك سلطان مراده عداوتی ، سلطان مراد ایله مناسبتی، ظلمی، سلطان مرادك یاننه آدملر كوندرمسی ، سلطان مرادك عبدالحمید حقنده‌كی افكاری، سلطان مرادك احوال فكریه‌سی، چراغان سرایی، علی سعاوینك تشبثاتی، بوتشبثه اشتراك ایدن ذوات، ژاندارمه قاتل حسنك ممانعتی ، عبدالحمیدك قاتل حسندن ممنون اوله‌رق مرقومی پاشالغه ترفیع ایتدیرمسی، سلطان مرادك حال‌پریشانی‌یه گرفتار ایدلمسی، سلطان مرادك عبدالحمیده مكتوبی، سلطان مراد دلی دكلدی، عبدالحمیدك انتریقه‌لری،

صحیفه ٤٢٨ : ٤٥٠

ییلدیز سرایی

ییلدیز سراینك منظره‌سی، كیمك طرفندن انشا اولوندیی ، حمیدیه جامعی، سرایك تقسیماتی، حرم دائره‌لری، عبدالحمیدك جمعه سلاملقلری، ایچ باغچه، سرایك مختلف باغچه‌لری، ییلدیز فابریقه‌لری، مرانغوزخانه، عبدالحمیدك مرانغوزلغه مراقی، تفنكجی بلوكی، مشیر طاهر پاشا، تفنكجیلرك استبدادی ، قره طاغ پرنسی وعبدالحمید، قره طاغلی محافظلر، ایكنجی فرقه قوماندانی اسماعیل پاشا، ایكنجی فرقهٔ همایونك مجادلاتی، مجرملرك استنطاقی

صحیفه ٤٥٠ : ٤٧٦

عبدالحمیدك حیاتندن بركون

عبدالحمیدك اوطه‌لری، عبدالحمید نه‌لر اوقوردی، غایت ایركن قالقاردی؛ عبدالحمیدك حیوانلری، عبدالحمید وآوروپا غزته‌لری ، عبدالحمیدك كتبخانه‌سی ، عبدالحمید وقادینلر، عبدالحمید نصل صو ایچردی ، نصل یمك یردی ، جمعه سلاملغندن صوكره نه‌یاپاردی ، كیجه‌یی كچیردیكی دائره، عبدالحمیدك اشتغالات ذهنیه‌سی، سرایده تیاترو، اجنبی قومپانیه‌لری استانبوله كلدكلری زمان سرایده اوینادقلری اویونلر، عبدالحمیدك جمعه سلاملغی، عبدالحمید نماز قیلمازدی ، خلیفهٔ مسلمین جامعده هیچ نمازه طورمشدر ، سلاملقدن صوكره رسم كچیدلر.

صحیفه ٤٧٦ : ٤٩٥

مابين همايون وبندكان

سر خفيه احمد جلال الدين پاشا، سرای انتريقه‌لری، مابين اركاننك اسامی ووظائفی، عبدالحميد مابين اركاننی نصل انتخاب ايدردی؟ مابينجيلر: راغب پاشا، عزت پاشا، عزتك مابينده كی دسائسی، سرعسكر رضا پاشا وعزت پاشا، عبدالحميد ايسته‌مدكارينی نصل زهرلردی؟ باش كاتب تحسين پاشا، مابين اركانی. لطفی آغا، عبدالحميدك خسته‌لكلری، مابين همايون اطباسی، مابين اجزاخانه‌سنده جريان وظائف، مابين مترجملری، عبدالحميد وفالجيلر، ابوالهدا افندی، مابين ياوران واركان حربيه‌سی، مطبخ عامره، خزينۂ خاصه واردات ومصارفاتی، خرسزلقلر، هيئت وكلاسی.

صحيفه ٤٩٥ : ٢٣٢

حرم همايون، شهزاده‌لر وسلطانلر

حرم همايونده سلسلۂ مراتب، عبدالحميدك عشقی، صافناز وعبدالحميد، عبدالحميدك اوغللری، كريمه‌لری، عبدالحميد قادينلره قارشی نصل حركت ايدردی ؟

صحيفه ٥٣٢ : ٥٣٦

مسلك استبداد حميدی

عبدالحميد ايلك اول كيمه ظلم ايتدی؟ خفيه‌لك استانبولده نصل باشلادی؟ عبدالحميد وسلطان مراد، عبدالحميد وپاره، نشانلر، هيئت جواسيس، الك مشهور خفيه‌لر، پارس سفيری منير پاشا، عبدالحميد اوروپاده نصل خفيه‌لك ايتديردی؟ پارس سفيری منير پاشا نه‌لر ياپاردی؟ منيرك پارسده‌كی خفيه‌لكی، حيدود فهيم وآميرال سعيد پاشا، فهيمك جنايتلری، طولاندير يجيلنی، حيدودلنی، عبدالحميدك فهيمه محبتی، فهيمك عونه‌سی، عبدالحميده ويريلن ژورناللر،

صحيفه ٥٣٦ : ٥٦٣

عبدالحميد ومطبوعات

استانبولده ايلك دورۂ مطبوعات، شناسی، كمال بك، سربستئ مطبوعات، عبدالحميد ومدحت پاشا، عبدالحميد دورنده ادبا. سعيد بك، عبدالحميدك محررلری نفی ايتمسی، عبدالحميده كتابلر عليهنده ويريلن ژورناللر، مطبوعات قانونی، سانسور حفظی وكمال، معارف نظارتی وژورناجيلر، انجمن تفتيش ومعاينه اعضاسی، انجمندن مابينه ويريلن ژورناللر، فرانسه‌ده عبدالحميد عليهنده نشر ايديلن اثرلر.

صحيفه ٥٦٣ : ٥٩٠

يلديز وباب عالی

عبدالحميدك اراده‌لری، باب عالی وعبدالحميد، وكلانك صلاحيتی، واليلرك صورت حركتی، مقام صدارت، عبدالحميد زماننك صدر اعظملری، صدراعظم جواد پاشا، سعيد پاشا

صحيفه ٥٩٠ : ٦١١

برلين معاهده‌سندن صوكره

شرق مسئله‌سی، ماكدونيا مسئله‌سی، كريد اختلالی، بوسنه هرسك وقايعی، دولت عليه ـ روسيه .

صحيفه ٦١١ : ٦١٨

بلغارستان وروم ايلئ شرقينك تشكلی

پرنس دوندونقوف، مجلس كبير ملی، پرنس آلكساندر دوباتنبه‌رغ، بلغارستانده اصلاحات، انتخابات، آله‌قو پاشا، آله‌قو پاشانك استعفاسی، بلغارستان احوال داخليه‌سی، پرنس دوباتنبه‌رغك اداره‌سی، عبدالحميد وپرنس دوباتنبه‌رغ، صوبرانيه‌نك انعقادی .

صحيفه ٢٦٨:٦٤٥

قره طاغ ويونانستان ايله حدد منازعاتی

برلين عهدنامه‌سی، عثمانلی ـ يونان تحديد حدود قوميسيونی، قره طاغ مناسباتی، آرناوودلق، دولت عثمانيه ـ قره‌طاغ، حدود يونانيه مسئله‌سی، مقاوله‌عقدی.

صحيفه ٦٤٥ : ٦٦٣

تونسك ضياعی ومصرك اشغالی

تونسك احوال تاريخيه‌سی، فرانسزلرك تونسه استيلاسی، تونسده ايتاليا نفوذی، جنرال بره‌آر ايله معاهده عقدی، مصر مسئله‌سی، حكومت عثمانيه‌نك مصرده‌كی موقعی، سويش قنالی، اسماعيل پاشا، نوبار پاشا، اسماعيل پاشانك سوء اداره‌سی، اعرابی پاشا مسئله‌سی، مصرده انكليزلر، باب عالی ـ مصر، اسكندريه وقعه‌سی، عبدالحميد ومصر مسئله‌سی، دولتلر ومصر مسئله‌سی، انكليزك دسائسی.

صحيفه ٦٦٣ : ٦٩٩

اصلاحات عدليه ديون عموميه

برلين عهدنامه‌سی، اصلاحات عدليه، استقراضات، ديون عموميه، شمندوفر امتيازلری.

صحيفه ٦٩٩ : ٧١٥

عبدالحميد دورنده شمندوفرلر

شمندوفر امتيازلری نصل ويريليردی؟ آلمانيا، روسيه، فرانسه، شمندوفر امتيازی آلمق ايچون دول معظمه بيننده‌وقوعه كلن رقابتلر، بغداد خط كبيری، آلمانلر بوامتيازی نصل آلديلر؟ انكلتره نه‌يابدی؟ عبدالحميد وعالم اسلام، حميديه حجاز خطی، بو خط نصل انشا ايدلدی، انكلتره‌نك حميديه حجاز خطی حقنده‌كی پولتيقه‌سی.

صحيفه ٧١٥ : ٧٢٦

مدحت پاشانك آوروپادن عودتی ومحاكمه‌سی

عبدالحمید ومدحت پاشا، مدحت پاشانك كریده كلسی، استعفاسی، سوریه‌والیلكی، حوران مسئله‌سی، ازمیر والیلكی، مدحت پاشا علیهنده تشبثات، مدحت پاشانك توقیفی ایچون اتخاذ اولنان تدابیر.

صحیفه ۷۲۶ : ۷۳٦

مدحت پاشانك صورت توقیف واستنطاقی

عبدالحمیدك مدحت پاشاعلیهنده‌كی قراری، سلطان عزیز كندی كندینی‌اولدیردی، یوقسه قتلمی ایدلدی؟ عبدالحمیدك انتریقه‌لری، ازمیره خفیه كوندرلسی، مدحت پاشانك توقیفی، واپورده استنطاقی، مدحت پاشانك جوابلری، قصص انبیا مؤلفی جودت پاشانك مدحت پاشایه عداوتی، مدحت پاشا علیهنده‌كی اتهامنامه.

صحیفه ۷۳٦ : ۷٤۹

مدحت پاشانك محاكمه‌سی

مدحت پاشانك برنجی محاكمه‌سی، مدحت پاشانك جوابلری، محكمه‌نك شاشقینلغی، مدحت پاشانك برنجی محاكمه‌سی،جودت پاشا ومابینجی راغب بك، مدحت‌پاشانك‌اعدامه محكومیتی، آوروپا دولتلرینك توسطی. مدحت پاشانك اعدامدن عفوی.

صحیفه ۷٤۹ : ۷٦٤

مدحت پاشانك طائفه نفیی

مدحت پاشانك چادر كوشكندن قالدیرلسی. آرابه ایله بشكطاشه صورت نقلی، عزالدین واپوری، مدحت پاشانك محافظلری. منفی آرقداشلری، مدحت پاشانك‌واپورده چكدیكی صیقینتیلر، طائفه متوجهاً حركتی، مكهٔ مكرمه‌یه مواصلتی، طائف قیشله‌سنه مواصلتی، قیشله‌یه حبسی.

صحیفه ۷٦٤ : ۷٦۷

فلبه اختلالی وروم ایلیٔ شرقینك التحاقی

برلین قونغره‌سندن صوكره بلغارستان، بلغارلرك‌فكری، روم‌ایلیٔ شرقیده‌هیجان، تدابیر خفیه، روم ایلیٔ شرقیده‌روس نفوذی، جمعیتلر تشكیلی. فلبه اختلالنك احضاری، فلبه اختلالی، غاوریل پاشا، باب عالینك غفلتی، اختلالك صورت وقوعی، غاوریل‌پاشانك حبسی، روم ایلیٔ شرقینك بلغارستانه التحاقی، صربستان ایله یونانستانك آیاقلانمسی، صرب ـ بلغار حربی، بلغارستانك ادارهٔ داخلیه‌سی، پرنس انتخابی، پرنس آلكساندر دوباتنبه‌رغ،روسیه‌نك عداوتی، پرنس آلكساندرك‌بلغارستاندن طردی. پرنس‌فردینانك انتخابی، استامبولوف پولتیقه‌سی، استامبولوفك قتلی. پرنس فردینانك اعلان استقلاله قدر صورت اداره‌سی.

صحیفه ۷٦۷ : ۷۹٦

عبدالحمید ثانی و دور سلطنتی

حیات خصوصیه و سیاسیه‌سی

سلطان مراد خامس مرحومك حیات خصوصیه‌سیله منفاده کچیردیکی عمر بدبختانه‌دن ، (عبدالحمید ثانی) نك آوان صباوت وشبابتندن ، ییلدیز سراینده کچیردیکی حیات خصوصیه‌سندن ؛ اوتوز درت سنه‌لك وقایع سیاسیه‌دن و دور اخیر انقلابدن کمال بی‌طرفی ایله مفصلاً بحث ایدر .

جلد ثالث

محرری :

ا . د

طابع وناشری

استانبول

کتابخانهٔ اسلام وعسکری ـ ابراهیم حلمی

٤٦ — باب عالی جاده‌سی — ٤٦

١٣٢٧

کتابخانهٔ اسلام وعسکری

تجار زاده ابراهیم حلمی

درسعادت — مطبعهٔ خیریه

مدحت پاشانك صوك سنه‌لری

طائف حبسخانه‌سنده ـ مدحت پاشانك مخابراتی ـ عبدالحمیدك تعقیباتی — مدحت پاشانك خسته‌لكلری ـ حبسخانه‌ده‌كی طرز حیاتی ـ بیكباشی بكر — مدحت پاشایی زهرلمك ایچون اتخاذ اولنان تدابیر ـ تشبثات لئیمانه ـ مدحت پاشانك شهادتی — مدحت ومحمود پاشالر ـ عبدالحمید مدحت پاشانك اولدیكنه اینانمیور! ـ مدحت پاشانك باشی ـ عبدالحمیدك ممنونیتی .

عبدالحمیدك قانلی سیاستی اناطولیده وروم ایلیده عصیانلر ، سفالتلر تولید ایلدیكی اثناده قیزغین بر چولك آتشناك سماسی آلتنده ، صیوا لری دوكولمش یوكسك بر بنانك قرانلق زندانلری ایچنده صاچلری صقاللری منافع ملت اوغورنده آغارمش ، آیاغنده‌كی پرانغه‌لرك ثقلت مظالم نمونه‌قارشی صبورانه تحمل ایدن بر ذات عالی زوجه‌سنه ، اولادلرینه كیزلی كیزلی مكتوبلر یازمقله مشغول اولیوردی ؛ بوذات ، بیوك وطنپرور مدحت پاشا ایدی . مدحت پاشا ، بو مكتوبنده بتون یولده چكدكلرینی اكلاتیور ، ارقداشلرینك تأثرینی ، كندیسنك متانت عاقلانه‌سنی شوصورتله تصویر ایدییوردی :

مدحت پاشا

« بزم ارقداشلرك جمله‌سی بالطبع مغموم ایسه‌ده بن انلر قدر مكدر دكلم . وشو حال بنم ایچون تصور اولوندیغی درجه‌ده كوچ و آغر كلیور . سببی یاشك آلتمشی كچمش اولمسیدر . انسان شو عمر اوزرینه دها قاچ سنه‌یه قدر یاشایه بیلور . برده معلومكزدركه كچن سنه‌دن بری برتنها محل اولسه‌ده چكیلوب

وهرشیدن فراغت ایدوب بقیهٔ عمری اخرت ایچون صرف ایتمکلکی قورمش ایدم . وبونی چوق کره سویلر ایدم . اك زیاده مشغولیت ذهنیه‌یی تلاوت قرآنه حصر ایدوب الحمد والمنه قرآن کریمی یکیدن ازبرلیوب حفظ ایتمك میسر اولدی . شمدی قدس معراه تعالی جزئنه کلدم. صلاته دخی آرزو وجه ایله دوام اولنه‌میور . استعیذباله «ماصاب من مصیبته الاباذن‌اه ومن یومن‌باله... قلبه» آیت کریمه‌سی بنم ایچون اك بیوك تسلیتدر. هله علیهمده اولان مفتریات ونشریات وهجویات باطنی ومعنوی نعمت وعنایتدر . بن هرحالده جناب عادل مطلقه توکل وتسلیمیت حالنده‌یم . » [١]

مدحت پاشا طائف حبسخانه‌سنه کلدکدن بر آی صوکره آیاقلرینه پرانغه اورولمشدی . خدمات وطنپرورانه‌سنه قارشی عبدالحمیدك صوك مکافاتی اولان بوپرانغه‌لر، مدحت پاشانك بتون حرکاتنه‌مانع اولیور، چماشیر دکیشدیرمك لازم کلدیکی زمان پانطالونلری پارچه‌لامق لازم کلیوردی. مدحت پاشابورادەجفاواذیتلر ایچنده امرار حیات ایلدیکی اثناده عبدالحمید کندیسی آوروپایه قارشی رحیم کوسترمك ایچون مدحت پاشانك اعدامه محکوم ایدلدیکنی ، فقط مدحت‌پاشایی اعدام جزاسندن عفو ایتدیکنی غزته‌لرله اعلان ایتدیرییوردی .

مدحت پاشانك طائفده برحیات قالمسی ، عبدالحمید ایچون داعیٔ اندیشه اولیوردی . مدحت پاشانك خاطره‌سی قانون اساسی ایله توأم ایدی؛ عبدالحمید قانون اساسی فکرینی بتون ذهنلردن سیلمك ایچون اول امرده مدحت پاشانك وجودینی قالدیرمغه قرار ویرمشدی !

بواثناده ایسه مدحت پاشا ، طائف زندانك مخوف اوطه‌لرنده حیاتنك صوك سنه‌لرینی مشغولیت دینیه ایله امرار ایدییور ، طائفده عظیم بر محرومیت ایچنده یاشایوردی . خسته‌لانسه علاج ویرلمیور ، هیچ برطلبلری اسعاف اولونمیوردی . محبوسیتلرینك اوچنجی سنه‌سی مدحت پاشانك صاغ کوره‌کنده برچیبان چیقمش ، بوچیبانه طائفده بولونان اطبای عسکریه‌دن ناشد افندی‌یه تداوی ایتدیرلمك آرزو ایدلمشدی . فقط محمود پاشانك بوذاته اعتمادی اولمادیغندن مدحت پاشانك خبری اولمادن حجاز والیسی عثمان پاشایه غایت سوزشلی برمکتوب یازمش ، بومکتوبه هیچ برجواب ویرلمه‌مشدی .

---

[١] مدحت پاشا ، حیات سیاسیه‌سی ، صحیفه ٢٧٥

مع‌مافيه چيبان ناشد افندی طرفندن تداوی ايديليور ، همان هر كون چيبانك نه حالده اولديغنه دائر حجاز ولايتی واسطه‌سيله ماينه ژورناللر ياغديريليوردی. حتی بر كون چيبانی تداوی ايدن دوقتور، هيچ مناسبتی اولماديغی حالده، اوروپاده اعدام جزاسنه محكوم اولانلرك قلوروفورم ايله اتلاف ايدلدكلرينی سويله‌مش ، مومی اليهك بو مطالعه‌سی هيچ بر معنايه حمل ايديله‌مه‌مشدی .

آرەدن آز بر مدت كچمش ايدی كه محبوسلرك محافظه‌سنه مامور اولان بيكباشی بكر افندی زيارتلرينی صيقلاشديرييور ، پاشالرك معيتلرنده بولنان آغالرك يانلرنده قالملرينه مساعده اولونميوردی. حتی كنديلرينه عسكر قراوانه‌لريله يمك ويريله‌جكی وتوتوندن بشقه خارجدن هيچ برشی آلنميه‌جغی بيان اولونمشدی.

مدحت پاشا بو اثناده وظيفهٔ دينيه‌سنی ايفادن اصلا خالی قالميوردی. هفته‌ده بر دفعه ختم قرآن ايدييور . شفاء شريف وقاضی بيضاوی تفسيری مطالعه‌سيله تسليهٔ قلب ايدييوردی . مدحت پاشانك بو مظالمه تحمل ايتمكده‌كی تسليميتی همان خارق العاده دينه‌جك بر مرتبه‌ده ايدی .

فقط مدحت پاشا حقنده‌كی مظالم كيتدكجه تزايد ايدييوردی . مدحت پاشايه ازميرده‌كی فاميلياسی طرفندن بر صندق چماشير كونderيليور ، بو چماشيرلر حكومت طرفندن معاينه ايدلدكدن صوكره تسليم ايدليوردی . حتی بر دفعه محمود پاشايه‌ده بر صندق چماشير كوندرلمش ، صندقده‌كی اشيا محافظ مير آلای عمر بك طرفندن معاينه اولونديغی زمان ايچندن بر چفت قول دوكمه‌سی آشيرلمشدی . شو حاللرده كوستريوردی كه ، عبدالحميدك توابعی ، جاسوسلقده ، خيرسزلقده ، دنائت طبعده الك ايلری كيدنلری بوراده‌كی بيچاركان امتك محافظلغنه تعيين ايدييوردی . بونلرك اردوايله مناسبتلری ، كيدكاری اونيفورمه‌دن بشقه بر شيله استدلال ايديله‌مزدی . منسوبيتلری اردويه دكل ، عبدالحميد معيتنده وطنی صويوب اجرای شقاوت ايدن خفيه اردوسنه ايدی . ذاتاً بوكبی مأموريتلره تعيين ايديلنلر ، هپ بواردودن انتخاب اولونيوردی .

طائفه‌دن بر طرفدن عادت بلده‌اوزره كوندوزلری تفنك وكيجه‌لری فشنك اتيلارق اجرای شهر آيين ايدليور ، ديكر طرفدن‌ده شريف عبدالمطلبك عصيان تشبثنده بولونديغنه دائر شايعه‌لر چيقاريليوردی . بو حوادث كيتدكجه انتشار ايدييور ، عساكر نظاميه‌يه برای احتياط فشنكلر توزيع اولونيوردی . فقط شريف عبدالمطلب طرفندن عصيانه دائر هيچ بر اماره موجود دكلدی .

بر کون هر بلوکدن بشر نفر آیرلدی . بونلره جبخانه توزیع ایدیله‌رك ایرتسی کون ایچون حاضرلاندی . محکوملردن برچوغی قورشونه دیزیله‌جکنز دییه شبهه ایتمکه باشلادی . ایرتسی صباح طوپلر قیشله اوکنه چیقاریلارق اعلان شادمانی ایدلدی . سببی سؤال اولوندیغی زمان شریف عبدالمطلبك عصیان ایتمك اوزره ایکن طوتولدیغی وبوندن طولایی اظهار شادمانی اولوندیغی اکلاشلدی. فی الحقیقه قیشله‌ده بولونان عسکردن بر طابور قیشله‌نك محافظه‌سنه براقلمش ، متباقیسی ایله شریف عبدالمطلبك قوناغی محاصره ایدلمشدی . شریف عبدالمطلب کیجه‌لین اویقوده ایکن قوناغنك آبلوقه ایدلدیکنی کورونجه حیرت ایتمش، یانته کلن بعض ضابطلر امارتدن انفصالنی خبر ویردکلری زمان درحال روی مطاوعت کوسترمشدی .

صباحه طوغری شریف آرابه‌یه بینه‌رك قیشله‌یه کتیرلمش، سائر موقوفلرك بولوندیغی دائره قارشیسنده کوچوك بر دائره‌یه حبس اولونمشدی .

مدحت پاشا ایله محمود پاشانك شریفه فوق العاده محبتلری واردی. شریف درسعادتده بولوندیغی اثناده مدحت پاشا ایله محمود پاشانك یالیسنه قومشو اولارق اوطورمشدی . فقط کندیسی اخلاقاً ضعیف اولدیغندن موقوفلر حقنده پك زیاده اجرای ظلم ایلمشدی . شریف ، ماباینك اشعاراتی خلافنه اوله‌رق مدحت پاشانك آیاغنه پرانغه اوردورمش ، اوطوردقلری اوطه‌نك پنجره‌لرینه دمیر پارمقلق چکدیرمشدی . حتی منفیلرك جماعتله نماز قیلملرینی منع ایتمك ایچون محبوسلرك بولوندیغی دائره‌ده‌کی جامعی قپاتمشدی . عبدالمطلب ایشك دها ایلریسنه واره‌رق انکلیزلرك مدحت پاشایی قورتامق ایستدکلرینی بیله ماباینه خبر ویرمش ، حتی بویولده بر چوق شیلرده تصنیع ایلمشدی . فقط آره‌سی چوق کچمدن عدالت الهیه پارلاق برصورتده تجلی ایتمشدی !

عبدالحمید ، استانبولی ظلملر ایچنده یاقدیغی صرده طائفه‌ده‌کی مظلومیتی‌ده قطعیاً اونوتمیوردی . مدحت پاشا ایله سائر موقوفین حقنده پك زیاده اذیت ایدیلیور ، خارجله اولان رابطه‌لرینی قطع ایتمك ایچون امرلر ویریلیوردی . ماباینذن کلن امرلرده موقوفینك خانه‌لرینه کوندره‌جکلری مکتوبلرك طوغریجه مابین همایونه کوندرلمسی بیان ایدلمشدی . آرتق اوکوندن صوکره بتون امرلر ماباینه کوندریلیور ؛ هیچ بری‌ده موقوفلرك عائله‌سی الینه کچمیوردی . هیچ برقباحتلری اولمادیغی حالده عبدالحمیدك کرفتار ظلمی اولان بو بیچاره‌لر آرتق

اولاد وعیاللریله مخابره ایده‌میورلردی. بونك ایچون بعض اصحاب مروتك حمیتنه التجادن بشقه برچاره بولامامشلردی. پاره وسائر تدارك ایتمك ایچون شمدی بوچاره‌یه توسل ایدلمشدی.

محافظه مأمورلری برطرفدن بوظلمی اجرا ایدییورلر، دیکر طرفدن بوتضییقاتك ارادهٔ سنیه اوزرینه اولدیغنی مقام اعتذارده بیان ایدییورلردی. مدحت پاشا بوظلمه آرتق تحمل ایده‌مه‌مش، نهایت عبدالحمیده بر استدعا کوندرمکه قرار ویرمشدی. عموم موقوفین نامنه یازیلان بوعرضحالك بربرنده شو صورتله حسبحال ایدلمشدی:

« مدت حبس وتوقیفمز ایکی سنه‌یی تجاوز ایتمش اولدیغی حالده اوغرادیغمز تضییقات کمال شدتله دوام ایتدیکندن بوحال ایچنده جسمانی وروحانی درلو علل واسقامه دوچار اولان میت حالنه کیرمش اولدیغمز هر برلرمزك ذکور واناث صغار وکبار نفوس کثیره‌یی شامل اولان عیال واولاد ومتعلقاتمزك دخی هر بری برطرفده پراکنده وپریشان کرفتار انواع خسران وحرمان اولمش وبونلرك اداره‌لری ایچون آز چوق نائل ومتصرف اولدیغمز برر پارچه مال واملاكك اداره‌لری ید اختیارمزده اولمدیغی جهتله حالمزدن استفاده ایدنلر مداخله وتعدی‌یه قالقیشدقلرندن آنلر دخی صاحبسز قاله‌رق ایتام حالنده بولنان اولاد واعقابمزك حقوقی دخی بو وجهله ضایع وتلف اولمقده بولنمشدر.» [١].

*
* *

برکون بیکباشی بکر، مکهٔ مکرمه‌یه کیده‌جکی صرده مدحت پاشانك آغزندن سوز قاپمق ایچون یانته کلدی. مدحت پاشا بونی درحال اکلادی. بیکباشی بکره شو سوزلری لایق ایله دیکله‌یوب والی پاشایه سویلسنی تنبیه ایتدی. دیدی که:

— والی پاشایی سلطان عبدالحمید مشیر ایتدی. مدحت پاشانك بودولت وملته ایتدیکی خدمتلر اثرلریله میداندهدر. ایشته بومدحت پاشانك بوکون نه‌حالده بولندیغنی کوریورسکز. ایدیلن معامله‌لردن اکلاشیلدیغنه کوره برسوء نیت اولوب آنی‌ده اجرایه سزلری واسطه ایده‌جکلر. والی پاشا نصل مشیر اولدیسه سزده قائممقام، میرالای ولوا اولورسکز. میرالای بکده لوا وفریق

---

(١) مرآت حیرت، ص ٣٤٠

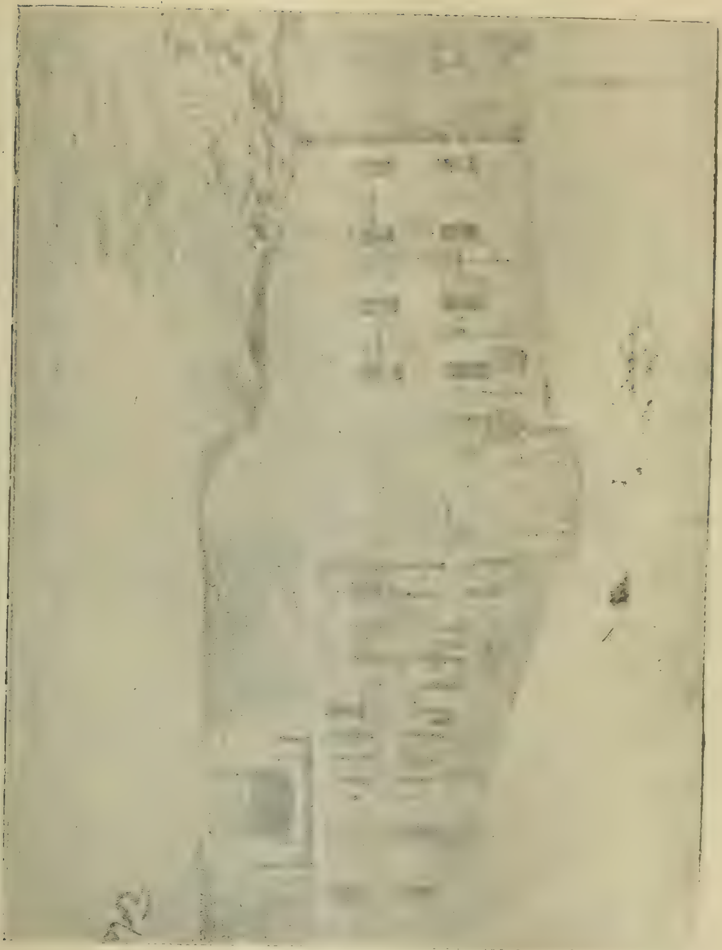

طائف زندانی

اولور. سائرلری‌ده صره‌سیله رتبه آلیرلر . لکن سزلر سلطان عبدالحمیددن اول وفات ایدرسه‌کز رتبه‌لر مزار طاشنه یازیلیر . یوق سلطان عبدالحمید سزلردن اول وفات ایدرسه آرتق اوراسنی بیلمم . ایش نصل اولور؟ اوراسنی سزلر دوشونك؛ زیرا سلطان عبدالحمید تشکیل ایتدیکی محکمهٔ فوق‌العاده‌نك رئیس اولی سروری افندی‌یی کرچه قاضیعسکر یاپدی؛ فقط صوکره مغنیسایه متصرف ایدوب دفع ایتدی . ینه او محکمه‌نك ناظری اولان جودت پاشایی عزل ایتدی ؛ قوناغنده محترماً اوتورتیور. بورالرینی کوزلجه مطالعه‌ایتملیسکز. جریان ایدن معامله‌لردن برسوء نیت آکلاشیلیور .

بکر افندی بوسوزلر اوزرینه : « افندم ! بن واقعا محاربه‌لرده بولندم .

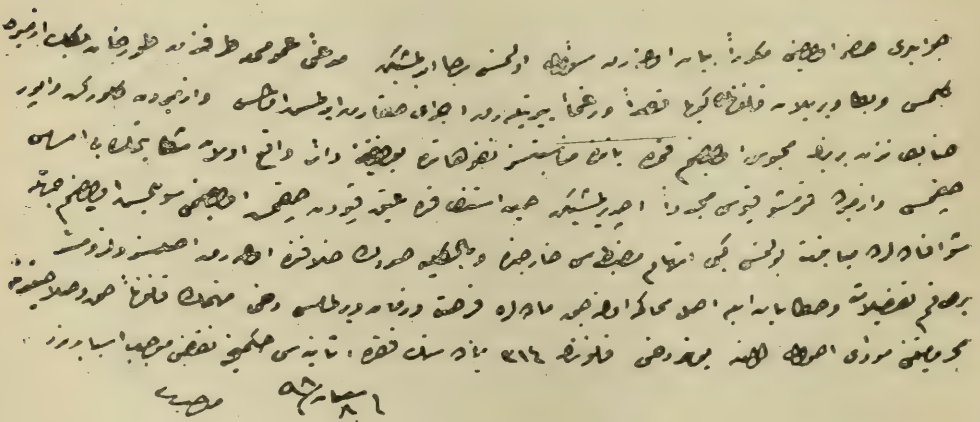

مدحت پاشانك ال یازیسی

لکن آنك خارجنده برطاووق بیله کسمدم . الله ایتمسون، بویله‌شیده بولونمنی کیمسه آرزو ایتمز . » دییه‌رك چیقوب کیتدی . [۱]

بیکباشی بکر افندی برهفته صکره تکرار طائفه کلدی . والی پاشادن مدحت پاشایه سلام کتیردی . والی پاشا مدحت پاشانك چارشیدن هرنه‌ایسترسه المسنه مساعد ایتمش ، « کندیسی‌ده بوایشلرده بولونمق آرزو ایتمزسه‌ده نه چاره عسکر اولدیغی ایچون امره اطاعت وجیبهٔ ذمت بولندیغنی » بیان ایلمشدی .

برکون مدحت پاشانك جانی سود ایستدی . طائفه‌کی سودجیدن سود کتیرمك ایچون برنفر کوندرلدی .

---

[۱] مدحت پاشا ، حیات سیاسیه‌سی ، صحیفه ۳۰۴ : ۳۰۵

بو نفرك آرقه‌سندن بر ملازم قوشوب کیتدی . بر مدت صوکره مدحت پاشایه زهرلی برسود کتیرلدی .

فقط مدحت پاشانك ایچمسنه صره کلمدن سودك زهرلی اولدیغی اکلاشلدی . سودی ایچنلر غثیان ایتدی . نهایت سودجی توقیف اولوندیغی زمان سودنده بویله برشی اولمدیغی، شاید سوده برشی یاپیلمش ایسه بونك صوکره‌دن یاپیلمش اولدیغی بیان ایلدی . آرتق بوسود وقعه‌سی مدحت پاشایی پك زیاده وسوسه‌یه دوشورمش ، مدحت پاشانك یمك یدیکی قابلر هرکون آغاسی معرفتیله هرصباح یوقلانمغه باشلامشدی .

فقط ملازم ممش آغا ایله ملازم نوری قاتلانه حرکتلرندن هیچ بر زمان فراغت ایتمیورلردی. حتی ینه برکون مدحت پاشانك یمك یدیکی تجره‌لره زهر قویمشلردی . بالاخره تجره‌لرك اوزرنده‌کی نشانلرك بوزولدیغی اکلاشیلیر اکلاشیلماز بتون یمکلر کدیلره دوکولمشدی .

ملازم نوری ایله ممش اغا بوزهرلری مصردن کتیرتیورلردی . کندیلرینه ویریلن امرده ، اویله آکلاشیلیورکه ، مدحت پاشانك بر آن اول شهید ایدلمسی بیان اولونمشدی . بونك ایچون هیچ بر فرصت فوت ایدلمیوردی . طائف جوارنده‌کی عساکر محافظه قوتی یتشمیورمش کبی مکهٔ مکرمه‌دن ایکی بلوك عسکرله ایکی طوپ وبرمیرآلای طائفه کلیور، بلوکلردن انتخاب اولونان نفرلر حبسخانه‌نك اطرافنه تقسیم اولونیوردی . حتی بر کیجهٔ هرکس اویقوده ایکن اطرافده بعض تشبثات بیله وقوعه کلمشدی .

آلایك میرآلایی طائفه کلیرکلز مدحت پاشانك آغاسنی چاغیردی. مدحت پاشایی زهرله‌مسنی ، زهرك حاضر اولدیغی ، بوایشی یاپارسه کندیسنه مکافات ایدیله‌جکنی ، یاپمازسه اولدیریله‌جکنی ، محمود پاشا ایچونده آیری بر آدم حاضرلاندیغنی وبوسوزلرك پاشالره سویلنمامسنی تنبیه ایتدی . عارف آغا بوتهدیدلره هیچ قولاق ویرمدی. وقوعاتی پاشالره خبر ویرمك ایچون بوایشی قبول ایدییور کبی کوروندی . قلعه‌یه کلیرکلز وقعه‌یی مدحت ومحمود پاشالره نقل ایتدی . آرتق اوندن بتون بوتدبیرلرك نه مقصده مبنی اولدیغی تماميله آکلاشلدی .

میرآلای لطفی ایشی برقات دها تعجیل ایتمك ایستیوردی . برطرفدن

محبوسلرك اوطوردقلری دائره‌نك اطرافنی محاصره ایتدیرییور ، ایچریده‌كی عسكرلره لازم كلان تبليغاتی ویرییوردی . آرتق مدحت پاشا ایچون عائله‌سنه واولادلرینه مكتوب یازمق احتمالی كلیاً زائل اولمشدی [١] . مدحت پاشا تمام برآی اول زوجه‌لرینه واولادلرینه یازدیغی برمكتوبده شو صورتله بیان تأثر ایلمشدی :

« بو مكتوبم احتمالكه الك صوك مكتوبمدر . زیرا اولكی ایكی قطعه مكتوبده تفصيل اولندیغی وجه ایله بزم طعاملریمزی كسمكدن ومكاتبه‌یه احتمال قالماماق ایچون قلم وكاغدلری بتون بتون قالدیروب برتضییق آلتنه قویمقدن مقصد ، جمله‌مزی برر برر اولدیرمك تشبثندن منبعث اولدیغی میدانه چیقدی وتشبث دخی ایتدیلر . اون كون مقدم بنم ایچون بزم اوشاق عارفك برضبطیه واسطه‌سیله آلدیرمش اولدیغی سوتك ایچنه زهر قویمش اولدقلری سوتی عارف پشورر ایكن آكلایوب تجربه ایتمكله مسموم اولدیغی آكلاشلدی . درت كون صوكره عارف برمقدار ات تدارك‌ایدوب وپشیروب اوطه‌یه براقمش اولدیغی حالده كیجه‌لین تجره‌سی زهر طولدیرلمش اولدیغی صباحلين تبين ایدرك دوكدیرلدی . برقاچ كون صوكره ایچدیكمز صودستیسنه زهرقویدیلر . بونلر عارفك دقتیله میدانه چیقوب اثری ظهوره كلامش ایسه‌ده محافظه‌مز ایچون ایكی سنه اولسی درسعادتدن بالانتخاب كوندریلن وصول قول آغالغندن بیكباشیلغه ترفيع ایتدیریلن چركس بكر افندی‌معهود چركس حسنك‌مكتب رفیقلرندن اولوب بولندیغمز دائره‌یه قونیلان اوچ نفر كوچك ضابط دخی نیتنده اكا شریك اولملریله وبونلرك روش افاده‌لرندن آكلاشلدیغی وجهله والی عثمان پاشایه مشیرلك رتبه‌سیله برابر بزلرك محو وجودلریمز ایچون درسعادتدن یومیه اوامر اكیده كلوب دونكی كون دخی مكه‌دن میرآلای چركس محمدك دخی كلسی بونك ایچون اولدیغنه بناءً بو قدر هجومه قارشو آرتق تحفظك هیچ برمداری اولمیوب بهمه‌حال بزم ایچون بویله برسوء فعلك ظهور اثری مجزوم بولنمشدر . احتمالكه بومكتوبم وارمازدن اول‌وفات‌خبرینی آلیرسكز . بوندن طولایی زیاده كدر وتأسف عبثدر . انشاالله جناب حق كناهلرمزك كفارتيله مظهر عفو ومرحمت ایدرك برده بویولده نائل شهادت بیوردیغی حالده بوندن بیوك نعمت اوله‌ماز .... »

---

[١] مرأت حیرت ، صحيفه ٣٣٦

فی‌الحقیقه بومکتوب ، مدحت پاشانك صوك مکتوبی اولمشدی . چونکه اوندن صوکره تضییقات فوق‌العاده تزاید ایتمش ، مدحت پاشانك همان بر آیه قدر افنای وجودینه قطعیاً قرار ویرلمشدی .

*
* *

میرآلای ، مدحت پاشانك اوطوردیغی دائره‌نك اطرافنی تماماً نوبتجیلرله احاطه ایتدکدن صوکره برکیجه یاتسو وقتی عارف آغایی تکرار یانه‌چاغیردی:

— بوکیجه مدحت پاشایی بتیره‌جکز . سکا زهر ویردك، سوزویردیکك حالده آلمادك . سن کیجه‌لری پاشانك یاننده یاتیورسك . بوکیجه پاشانك اوطه قپوسنی بزه آچه‌جقسك . اکر آچمازسه‌ك حقنده فنا اولور .

— بن بویله شی یاپامام . قپویی آچامام .

میرآلای ایله عارف آغا آره‌سنده بومصاحبات وقوعه کلدیکی اثناده مدحت پاشا ایله محمود پاشا یاتسو نمازینی بتیره‌رك ساعت اوچه طوغری اوطه‌لرینه کیدییورلردی . عارف آغا دونوشده مدحت پاشایی کورر کورمز یانه‌طوغری صوقولدی .

— آمان افندم ، ایمیك . سزی بوکیجه بتیره‌جکلر . هپ اوراده اوطورك !

دیدی . عارف آغانك بوندن مقصدی مدحت پاشایی دیکر رفقاسی ایله برابر اورته اوطه‌ده اوطورتمق ایدی .

مدحت پاشا ، عارف آغادن بوخبری آلیر آلماز اورته اوطه‌یه چیقدی . عارف آغانك سوزلرینی آکلاتوب برتدبیر دوشونمکه باشلادی . فقط بواثناده ضابطلردن بری وقعه‌یی درحال میرآلایه خبر ویردی . میرآلای درحال عارف آغانك قلعه‌دن قالدیریلوب قیشله‌یه کوندرلدیکی صره‌ده ، مدحت پاشا ایله سائر محبوسلرك مجتمعاً اوطوردقلری اوطه‌یه ملازم ممش کیردی :

— میرآلای بك سلام ایتدی. اختلاطدن ممنوعسکز. بیورك، اوطه‌لریکزه کیده‌جکسکز . دیدی .

مدحت پاشا ایله محمود پاشا :

— بورادن بریره کیتمه‌یز . اکر سونکو ایله چیقاریرسه‌کز اونی‌ده سز بیلیرسکز !

دییه فریاد ایتدیلر . بوسوزلر اوزرینه ممش :

— بویله افاده ایده‌یمی ؟

دیدی .

— اوت ، بویله افاده ایت !

دیدیلر . بو اثناده یوزباشی ابراهیمه و بیکباشی بکره خبر کوندردیلر . بیکباشی بکر اوطه‌یه کیرر کیرمز سوزی عارف آغایه انتقال ایتدیره‌رك :

— بوچاپقین سویله‌دیکی سوزی بیلمیور . بورادن قورتلمق ایچون شمدی‌ده بوخلطی یدی که دکز صویی تمیزلیه‌مز ؛ مساعده بیورك . بونی برمدت حبس وتربیه ایده‌یم .

دیدی . مدحت پاشا ایله محمود پاشا ، حقلرنده سوء نیت پرورده اولوندیغنی آکلاتدیلر . حتی بوبابده برچوق دلائل وامارات‌ده سرد ایتدیلر . بکر ، سویله‌نن سوزلرك بعضیسنی رد ، بعضیسنی انکار ایتدی . حتی :

— شمدیکی حالده اویله بر امر یوقدر ؛ مع‌مافیه عسکر اولان آلدیغی امری اجراده معذوردر .

دیدی . بعده هرکسك کمال اطمئنان ایله اوطه‌لرینه چکلملرینی بیان ایدرك صاووشوب کیتدی !

او کیجه مدحت پاشا ایله محمود پاشانك صوك لیلهٔ حیاتی ایدی . آرتق ایکیسی‌ده او کیجه وداع عالم فانی ایده‌جکلرینه قانع اولمشلردی . مدحت پاشا صوك مکتوبنی یازمش ، محمود پاشاده زوجه‌سنه واولادلرینه یازدیغی مکتوبده کندیسنك تسمیم اولوناجغنی وبوفعل قاتلانه‌یه آلت اولانلرك کیملر اولدیغنی مفصلاً یازمشدی .

او کیجه میرآلای لطفی ایله بیکباشی بکر قیشله قپوسنك یاننده‌کی اوطه‌ده قالدیلر . قلعه داخلنده‌کی افراده جبخانه توزیع ایتدکلری کبی لازم کلن تعلیماتی‌ده اعطا ایتدیلر . کیجه ساعت بش راده‌لرینه طوغری ایدی که ، محمود پاشانك خدمتجیسی اویقودن اویاندیرلدی . بیکباشی بکرك یاننه کتیریله‌رك بر اوطه‌یه حبس ایدلدی .

ساعت آلتی‌یه طوغری بیکباشی بکرده محبوسلرك بولوندیغی دائره‌یه کلدی . هر محبوسك اوطه قپوسی اوکنه ایکیشر سونکولی نفر قویدی . آرتق آن جنایت حلول ایدییوردی . اطرافده عمیق بر سکونت حاصل اولمشدی . متحرك ، حیاتسوز کفنلرینی آفاقه طوغری سرن چوللرك سکون بی‌نهایه‌سی

ایچنده هرشی غنودهٔ خواب ایدی. اوزاقلرده، بشریتی ظلام جهالتدن قورتاران، انسانلره طریق هدایتی کوسترن جناب سید الثقلینک آرامگاه سرمدیسی اوزرنده اطرافه نورلر سرپن قنادیل، پرسکون ذی خشوع ایچنده اهتزاز ایدیور، فقط بو مقام مبارکه پك یاقین بر محلده خلیفهٔ بی‌مدانی عبدالحمید ثانینك جنایتلرینی تکمیل ایچون حاضرلقلر کورولیوردی!

هر کس درین بر اویقوده ایدی. مدحت پاشا، او آقشامده‌کی اندیشه‌لرك وجودنده حاصل ایلدیکی تعب بی نهایه ایله یاتاغنه اوزانمشدی. تام بو اثناده ایدی‌که مدحت پاشانك اوطه قپوسی عظیم بر ولوله ایچنده قیرلدی. مدحت پاشانك یاننده یاتان نامق پاشا زاده علی بك طیشاری‌یه چکلدی. قاتللر مدحت پاشانك اوزرینه جانوارلر کبی صولت ایتدیلر. مدحت پاشا بونلره هیچ مقابله ایتمدی. فقط یالکز او وضع متین سکون پرورانه‌سی، قلبه حرمتلر تلقین ایدن وضع پیرانه‌سیله بو قاتللره مؤثر سوزلرله خطاب ایتدی. اللهدن قورقملرینی، وطن محافظه‌سنه مأمور اولان ضابطلره بویله جنایتلر یاقیشمیه‌جغنی سویلدی. فقط قاتللر انی هیچ دیکله‌میورلر، بو وجود محترم اوزرینه عقورانه آتیلیورلردی.

بر قاچ دقیقه ظرفنده جنایتلرینی اجرا ایتمشلر، مدحت پاشایی بوغه‌رق شهید ایلمشلردی. او آره‌لق محمود پاشانك‌ده اوطه قپوسی قیرلمشدی، نفرلر ایچری کیرر کیرمز، ملازملری طرفندن حاضرلانان یاغلی و صابونلی ایپی محمود پاشانك بوینه طاقمشلر. محمود پاشانك قوللرینی صوپا ایله قیردقدن صوکره شهید ایلمشلردی. قاتللر قپویی قیردقلری زمان محمود پاشا! «آمان الله!» دیه فریاد ایتمش، بو فریادی خارجدن ایشیدنلر: «ایها المسلمون! جنایت اجرا اولنیور. پاشالری اولدیریورلر. ظالملره لعنت!» دیه اطرافدن استمداد ایلمشلردی.

او کیجه طائف قلعه‌سنده اجرا اولونان بو جنایتلر ختام بولور بولماز مدحت پاشا شیلته‌لری اوزرنده قشله خسته‌خانه‌سی جوارنده مغسله قتل ایدلمشدی. حتی یولده محمود پاشا برازحرکت ایتمش، بونك اوزرینه محمود پاشا دها اولمامش دیه‌رك مرحومی یرلره آته‌رق بوغازینی صیقمشلردی!

* * *

قاتللر بو ایکی شهیدك جنازه‌سنی صباحه قدر مغسلده براقدیلر. مزارلرینی کیجه‌لین مزارجی‌یه قازدیردیلر. نعش مبارکلرینی کونش طوغمازدن اول عسکرلرله چیقارته‌رق قلعه دیواری خارجنده‌کی قبرستانه دفن ایلدیلر.

او کیجه خیراه افندی ایله فخری بك بو فلاکتی ایشیدیر ایشتمز فنا حالده

هیجانه کلمشلردی . خیراه افندی قورقوسندن قپوسنك آرقه‌سنه بتون اشیالری ییغمش ، فخری بك بردرلو طیشاری چیقمغه موفق اوله‌مامشدی .

صباحلین قپولرك اوکنه یرلشدیریلن نوبتجیلر قالدیرلدی . دیکر محبوسلر بربرینی کوره‌رك حسبحاله باشلادیلر . برآلای محمد لطفی ایله بیکباشی بکر ، بوجنایتدن ممنون ومفتخر مکمل برژورنال ترتیب ایتدیلر . مدحت پاشانك شیرنجه‌دن، محمود پاشانك تیفودن وفات ایتدیکنی مبین برراپور تنظیم ایتدیردیلر. راپوری مأمور مخصوص ایله عثمان پاشایه کوندردیلر . جنایتدن برآی صکره هر ایکی شهیدك باشلرینه بر طاش دیکدیردیلر . جنایتلرینی ستر واخفا ایچون بوطاشلرك اوزرینه مدحت پاشا ایچون ۲۶ نیسانده، محمود پاشا ایچونده ۲ مایسده وفات ایتمش دییه یازدیردیلر . جنایتك عسکر اوزرنده حاصل ایلدیکی سؤتأثیری ازاله ایتمك ایچون وقوع شهادتك ایرتسی کونی عسکری تعلیم ایتدرمك ایچون طیشاری چیقاردیلر . افراده موزیقه چالدیره‌رق زیبك اویونی اویناتدیلر .

کیجه‌لین مدحت پاشا ایله محمود پاشانك اوطه قپولرینی قیرمش اولدقلرندن صباحلین کلیدلری درحال تعمیر ایتدیردیلر . ایکی کون صوکره اشیالرینی قالدیروب یکرمی کون صوکره علناً صاتدیلر . وتنظیم ایتدکلری دفتری مابین همایونه ارسال ایلدیلر. حتی مدحت پاشا ایله محمود پاشانك پاره‌لرینی چالمقدن حیا ایتمدیلر.

مدحت ومحمود پاشالرك وفاتی تلغرافله ایتدیلر . عبدالحمید بو حوادثه کویا ایناتمادی . دها طوغریسی جنایتی ستر ایتمك ایچون درحال طائفه برتلغرافنامه کشیده ایتدیردی : « بونلر قاچمشدر . اکر وفات ایتمشلر ایسه نه‌صورتله خسته اولمشلردر. خسته‌لقلری نه‌ایسه، مأمورلر، حکیملر و آغالری طرفندن برمضبطه تنظیم اولنه‌رق مهرلنسون ومابینه کوندرلسون . » دییه امر ایتدی . ایستنیلن مضبطه درحال مابینه تقدیم ایدلدی !

جنایتك وقوعی طرفندن درحال طائفده انتشار ایتدی. انکلتره ، فرانسه قونسلوسلری وقعه‌دن پك چابق خبردار اولدیلر . حکومتلرینه کوندردکلری راپورده حقیقت حالی مفصلاً بیان ایلدیلر .

عبدالحمید مدحت پاشانك شهید ایدلدیکنه بردرلو ایناتمیوردی . دائما مدحت پاشانك قاچدیغنه ذاهب اولیور ، مدحت پاشانك شهید ایدلدیکنه امین اولمق ایستمیوردی . برزمانلر، مدحت پاشانك شریف عون الرفیق پاشا طرفندن قاچیرلدیغنه دائر بر شایعه ایشتمشدی . بوندن فنا حالده متأثر اولمشدی . وقعه‌یی

تحقیق ایچون ایکی دفعه مأمور مخصوص کوندرمشـدی . اولا خدمه فریقی حاجی حسین ، دها صوکره خدمه فریقی تاتار شاکر پاشا کوندرلمشـدی . ایکیسی‌ده مدحت ومحمود پاشـالی آیری آیری کورمشـلر ، اوطه‌لرینی دقتله معاینه ایتمشلردی .

حتی ۱۳۲۲ سنه‌سنه طوغری عبدالحمیدك مدحت پاشا دفن اولوندقدن صوکره باشنی کسدیروب استانبوله کتیرلمسنه دائر امر ویردیکی وقوطوده نه اولدیغی اکلاشلمامق ایچون اوزرینه « ذات حضرت شهریاری‌یه تقدیم ایدلمك اوزره فیل دیشی معمولاتیدر . » دییه یازلدیغی بیان اولونمشدی . بر روایته کوره‌ده انقلابی متعاقب مدحت پاشانك مزاری آچیلمش و درونده قفا کمیکی سـائر کمیکلر کاملاً میدانه چیقمشدر .

*
* *

مدحت پاشـا بو فلاکتـك وقوعه کله‌جکنی پك چوق زمان اول حس ایتمشدی . حتی شهادتندن بر قاچ کون اول آقشام نمازینی قیلدقدن صـوکره ارقداشلریله برابر اوطورورکن مدحت پاشا بر مدت طالغین ومتفکر بر حالده قالمشدی . رفقاسی بویله نیچون طالغین طوردیغنی کندیسنه سؤال ایلدکاری زمان:

— اوت ، اولومی تفکر ایدییورم . اولوم دنیلن شی بش دقیقـه‌لق بر آجیدر . لکن هانکی اولومله اولمك اولادر . آصیلمقمی، کسیلمکمی ، یوقسه قورشون ویا کولله ایله‌می ، یاخود امراضـدن بریله‌می اولمك قولایدر ؛ آنی دوشونیورم . زیرا بو قالب اسکیدی. یاش آلتمش بشه کلدی . بوندن صوکره یاشامق بنم ایچون ایی دکلدر . بو خسته‌لقده آرادن چیقمش اولسه ایدم پك کوزل اولوردی . لکن نه یاپه‌یم ؟ اجل کلمه‌مش . بزلر ایچون بوراده برطاقم بیکناهلری حبس ایتدیلر . هیـچ اولمازسه انلر خلاص اولورلردی .

دییه‌رك هرکسك قلبنی متأثر ایتمشدی .

ارمنی مسئله‌سی

ارمنی مسئله‌سنك اساسی — عالی وفوأدپاشا — دولت عثمانیه روسیه سفری — آیاستفانوس وبرلین معاهده‌لری — عبدالحمید وارمنیلر — قومیته‌لرتشکیلی — پطریق ازمیرلیان — وارطابدلر — هینچاقیستلر — کامل‌پاشانك‌صدارتی — ۱۸۹٤ اختلالی — صاسون قتالی — هانوتونك مقاله‌سی — ۱۸۹٦ اختلالی — ارمنیلرك بومبه حاضرلقلری — باب عالی‌یی برهوا ایتمکه تشبث — خلیل رفعت پاشایه تجاوز — قتال — ارمنی مسئله‌سی ودول معظمه — عبدالحمیدك پولتیقه‌سی .

عالی وفوأد پاشالر زماننده کنج ارمنیلر پك بیوك بر رول اوینامشلردی . عبدالعزیز زماننك مشاهیر رجالی ارمنیلر حقنده برنظامنامهٔ

وانك منظرهٔ عمومیه‌سی

داخلی تنظیم ایتمك تشبثنده بولوندقلری زمان ، فرانسز مکتبلرنده یتشمش ارمنیلرك مشاهیر رجالنه مراجعت ایلمشلردی . فقط آندن صوكره ارمنیلر

حقنده‌کی معامله تبدل ایتمش ، مراد خامسك خلعنی متعاقب ارمنیلر حقنده حقسزلقلر اجرا ایدلمکه باشلامشدی . حتی بوسببدن طولایی ارمنی پطریقی باب عالی‌یه متعدد دفعه‌لر شکایاتده بولونمش ایدی ایسه‌ده ، ارمنیلر حقنده اصلاحات اجرا ایدیله‌جکنه دائر باب‌عالیدن متوالی وعدلر آلمش ، بووعدلرك هیچ بری موقع تطبیقه قونیلمامشدی . فقط او صره‌ده دولت عثمانیه روسیه حربنك ظهوری ، عثمانلی اردولرینك عبدالحمیدك سیئات اداره‌سی یوزندن مغلوب اولمسی ارمنیلرجه فرصت عد ایدیله‌رك آیاستفانوسه قدر کیرن روسلری استقبال ایچون ارمنیلردن برهیئت مرخصه کوندرلمش . هیئت مرخصه رئیسی نرسس ، غراندوق نیقولا ایله اوزون اوزادی ملاقاتده بولونمشدی [١] . پطریق نرسسك بواسترحامی اوزرینه آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سنه برماده علاوه ایدلمشدی‌که ، بوماده بروجه آتی ایدی :

« اون آلتنجی ماده — روسیه عسکرینك ارمنستانی تخلیه‌سی ودولت علیه‌یه اعاده‌سی دولتین مناسباتنده مناقشه واختلافی موجب اوله‌بیله‌جکندن باب عالی احتیاجات محلیه‌یه توفیقاً ارمنیلرك ساکن اولدیغی ایالتلرده درحال اجرای اصلاحاتی‌وخرستیانلرك کردلر وچرکسلردن تأمینلرینی درعهده‌ایدر . »

روسیه‌حکومتی اوزمانه قدر ارمنیلرله هیچ مشغول اولمیوردی؛ روسیه‌نك ممالك عثمانیه‌ده اك زیاده مشغول اولدیغی خرستیان ملتی ، روسیه‌نك بلغار قاردشلرندن بشقه کیمسه دکلدی . روسیه حکومتی بالقانده‌کی تصمیماتنی قوددن فعله کتیردکدن صوکره نظر دقتنی آناطولی‌یه توجیه ایلمشدی؛ روسیه حکومتی باب عالی‌یه قارشی ارمنیلر طرفنی التزام ایدرك اناطولیده برارمنی مسئله‌سی احداثنه چالیشیوردی . روسیه‌نك مقصدی ارمنیلره امید ویرمك ، بوصورتله ارمنیلری حکومت عثمانیه علیهنه تحریك ایتمك ایدی .

فقط باب عالی روسلرك الینه بویله برسلاح ویرمکی قطعیاً ایسته‌میوردی . حتی بوسببه مبنی روسلرك آرزوسندن فضله مساعدات اعطاسنه راغب اولمش،

---

[١] ویقتور به‌رار ، سلطانك پولتیقه‌سی —«ارمنیلر، استانبول سورلری اوکنه کلن غراندوق نیقولایه برهیئت‌مرخصه کوندرمشلردی، ص ١٤٤ — «١٨٧٧ده موسقوف عسکری استانبول اوزرینه یورودیکی زمان‌ارمنیلر نمایشلر یاپمشلر وهیئت مرخصه‌رئیسی پطریق نرسس غراندوق نیقولا ایله کیزلیجه کوروشمشدر . » ژورژغولیس ، مسائل شرقیه ، ص٣٢

بوبابده‌کی حسن نیتنه برضمان قوی‌ده ارائه ایتمشدی[۱]. باب‌عالی ۱۸۷۸ سنه‌سی حزیرانده قبریس معاهده‌سی نامیله انکلتره ایله برتدافعی اتفاق عقد ایدییور، بومعاهده‌ده انکلتره حکومتی دولت عثمانیه‌نك اناطولیده‌کی اراضیسنك تمامیتنی محافظه ایتمکی تکفل ایلیوردی. بوکامقابل «ذات‌حضرت ملوکانه دخی ایلروده دولتین بیننده قرارلشه‌جغی وجهله حسن اداره‌یی ودولت علیه‌نك ممالك مذکوره‌ده بولنان تبعۀ عیسویه وسائره‌سنك حمایه‌سی ضمننده اصلاحات لازمه‌یی اجرا ایده‌جکنی انکلتره دولتنه وعد» ایدییوردی.

فی‌الحقیقه روسیه وانکلتره حکومتلرینك ارمنیلر حقنده‌کی حمایه‌سی دولت عثمانیه‌نك شبهه وترددینی موجب اولمشدی. باب‌عالی، ارمنیلری روسیه‌وانکلتره النده برآلت اولمق اوزره براقامق ایچون ارمنیلر حقنده مساعدات لازمه‌ده بولونیلاجغنی وعد ایدییور، حتی برلین قونغره‌سنه ارمنیلر طرفندن مرخص کوندرلمسنه بیله مساعده اولونیوردی. باب عالینك بومساعده‌سی اوزرینه آیاستفانوس معاهده نامه‌سنك ۱۶ نجی ماده‌سی برلین معاهده‌سنك ۶۱ نجی ماده‌سنی تشکیل ایتمش ومذکور ماده بروجه آتی یازلمشدی:

«باب عالی ارمنیلرك ساکن اولدقلری ایالتلرده احتیاجات محلیه‌نك ایجاب ایتدیکی اصلاحات وتنظیماتی بلاتأخراجرا وارمنیلرك امنیتنی کردلر وچرکسلردن محافظه ایده‌جکنی تعهد ایدر.

باب‌عالی بوبابده اتخاذ اولنان تدابیری اوقات معینه‌ده دولتلره بیان ایده‌جك ودولتلر دخی تدابیر مذکوره‌نك اجراسنه نظارت ایده‌جکلردر.»

ارمنیلرك ساکن اولدقلری ایالتلر، وان کولنك جنوب وشمال طرفلری ایله صاسون حوالیسی، ارضروم، موش، بتلیس، دیار بکر، اسکندرون، زیتون، مرعش واطنه جواری ایدی.

باب عالی برلین معاهده‌سنده هرنه قدر بو درلو مواعیدده بولونمش ایدی ایسه‌ده ۱۸۸۰ سنه‌سندن ۱۸۹۰ سنه‌سنه قدر بواصلاحات نه باب عالی طرفندن اجرا ایدلمش، نه‌ده ارمنیلر طرفندن طلب اولونمشدی. اوزمانلر استانبولده روس پولتیقه‌سی نفوذینی ضایع ایتمش بولونیوردی؛ الك زیاده اجرای نفوذ ایدن پولتیقه، انکلتره پولتقه‌سی ایله اتفاق مثلث ایدی. انکلتره‌ایسه بو اثناده

[۱] ویقتور به‌رار، سلطانك پولتیقه‌سی، ص، ۱٤

ارمنیلرك ساكن اولدقلری ایالتلر ایچون هیچ برشی طلب ایتمیوردی .

باب عالینك بو صورتله حركت ایتمكدن برمقصدی واردی؛ اوده روسلرك آرزو ایتدكلری وجه ایله مختاریت اداره‌یی حائز برارمنستان وجوده كتیرمكدنسه، دولت عثمانیه‌نك تمامیت ملكیه‌سنی محافظه ایتمك ایچون آناطولینك اصلاحاتی ایله مشغول اولمقدی. فقط بو اثناده انكلتره‌نك فكری بسبتون بشقه ایدی. انكلتره‌نك درسعادت سفیری، تركیه ایچون اك مكمل پولتیقه عناصر خرستیانیه‌نك كثرتله بولندقلری ایالتلرده اك مكمل مأمورلر استخدام ایتمك اولاجغنی سویلیور، لورد سالیسبوری‌ده سفیرینك فكرینی تقویه ایدرك شو صورتله بیان مطالعه ایدییوردی : « دول معظمه طرفندن متحداً وقوعبولاجق برمداخله اوزرینه مشكلات ظهوری ملحوظ اولمسندن طولایی انكلتره حكومتی برلین معاهده‌سنك ٦١ نجی ماده‌سنك اجراسی واصلاحات عمومیه ایفاسی ایچون شوصوك سنه‌لر ظرفنده باب عالی‌یی صیقیشدیرمقدن صرف نظر ایتمش وقونسلوسلرك آلدیغی معلوماته بنای افكار ایدرك یالكز سوء اداره‌دن بحث ایتمشدر . » [١]

ایشته بورادن‌ده اكلاشیلیوركه انكلتره حكومتی اصلاحاتدن، ارمنستان احداثندن هیچ بحث ایتمیور، یالكز مملكتك هرطرفنده مشهود سؤ اداره‌دن شكایت ایلیوردی . ارمنیلر ایسه اوروپایه قارشی اعلان ایدیلن وهیچ برزمان تطبیق ایدلمین بو اصلاحاتدن برفائده حاصل اولمیه‌جغنی تجربه‌ایله اكلامشلردی . سوء اداره‌نك اورته‌دن قالدیرلمسی ایچون ناموسلی مأمورلر تعیین اولونمسنی ارمنیلرده موافق كوریيورلردی . او اثناده ارمنیلر ممالك عثمانیه‌ده حریت تامه‌یه مظهر اولمش بولونیورلردی . كلیسالرنده هردرلو مراسمی سربست بر صورتده ایفا ایتدكلری كبی مابین همایونده ، خزینۂ خاصه‌ده ، باب عالیده پك چوق ارمنی اكابر مأمورینی موجود بولونیوردی . مثلا آغوب پاشا مالیه ناظری ایدی؛ متصرفلق، محاكم و سائره كبی امنیتی ایجاب ایدن مأموریتلرده هپ ارمنیلر استخدام اولونیوردی . والیلر معیتنده ، همان بتون ولایتلرده امور سیاسیه ارمنیلرك النده ایدی . دها طوغریسی ١٨٨٠ سنه‌سندن ١٨٨٨ سنه‌سنه قدر دولت عثمانیه‌نك اك مهم مأموریتلرنده ارمنیلر استخدام اولونیوردی. عبدالحمید خزینۂ خاصه‌ده ارمنیلری استخدام ایدییور ، ارمنی شاكردانك

[١] مائی كتاب ، ص ٧ ، ١٨٩٦ ـ مائی كتاب ، ص ٨ ، ١٨٩٦

آوروپايه تحصيله كيتملرينه مساعده ايليوردى . ارمنيلرك درايت واستقامتى معلوم اولديغندن اوفاق تفك خطالرينه اصلا اهميت ويرلميوردى .

ارمنيلرله اسلاملر بيننده اختلافى موجب اولان برقاچ شى واردى : كردلرك تعرضى ، مأمورين محليه‌نك ارتكابى . . . ارمنيلر هرنه‌قدر عثمانلى اداره‌سنك فنالغندن مشتكى بولونيور ايدى ايسه‌لرده روسلرى‌ده كنديلرى ايچون بيوك بر تهلكه عد ايتمكدن خالى قالميورلردى. ارمنيلر ١٨٧٠ سنه‌سندنبرى قفقاسيه‌ده پك زياده ترقى ايتمشلردى . حتى حدودلرينى كرجستانه قدر تشميل ايتمشلر ، تفليس و آلكساندر پول شهرنده پك زياده كثرت پيدا ايتمشلردى . حتى برمدت صوكره ارمنيلرده حقوقى مدافعه ايچون (هنچاق) ناميله پارسده بر جمعيت تشكيل ايتمشلردى . بو جمعيتك تأسيسندن مقصد ارمنيلرى طريق اشتراكيون اوزرنده اداره ايتمكدى .

هنچاق قوميته‌سى آوروپاده برچوق نشرياتده بولونمش ، نهايت لوندره‌ده تأسس ايتمشدى .

قوميته‌نك مقصدى بسبتون استقلال دكلدى . حتى ممالك عثمانيه‌ده‌كى اعضاسى يالكز كردلره قارشى حكومتك برآز دها شدتله مجازات ايتمسنى طلب ايدييورلر ، مرتكب واليلردن ، خيرسز ژاندارمه‌لردن شكايت ايديورلردى . هنچاق قوميته‌سنك غايهٔ آمالى، ارمنيلرك ساكن بولوندقلرى آيالتلرده اصلاحات اجرا ايتديرمكدن عبارتدى .

روسيه حكومتى حدودينى ممالك عثمانيه ارمنيلرينه قارشى سد ايتمك ايچون ارمنستانده عادتا بر ضابطه وجوده كتيرمشدى . روسيه حكومتى ارمنيلردن بعضلرينه چارك حمايه‌سنى وعد ايدرك انلرى اورتودوقس ياپمغه چاليشيور ، هر والينك وهر متصرفك يانده برجاسوس بولونديريوردى . مثلا ارضرومده بووظيفه‌يى حسن قلعه قاضيسى ايفا ايديوردى .

روسيه‌نك بوحركتى آناطوليده پك‌زياده هيجان حصوله كتيرمشدى . هركس روسيه‌نك بوحركتندن انديشه‌ناك اوليور ، حتى بوكا قوميته‌لرده پك زياده حدت ايديورلردى. برطرفدن روسيه، حكومت عثمانيه‌يه مضر برصورتده حركت ايديور، ديكرطرفدن عبدالحميدده روسيه‌يه مخالف حركتده بولونيوردى . عبدالحميد الك‌زياده آوروپاده‌كى ممالكى محافظه ايچون اتفاق مثلثك ، آناطوليده‌كى آيالتلرى محافظه ايچونده انكلتره‌نك جناح حمايتنه التجا ايتمشدى . استانبوله كلوب كنديسنى

زيارت ايدن آلمانيا ايمپراطورى ، عبدالحميدك اك برنجى دوستى ايدى .

فقط بر مدت قدر انكليز پولتيقه‌سى اسكى اهميتنى ضايع ايتمكه باشلامش ايدى. ايسه‌ده كامل پاشانك صدارتى اوزرينه تكرار اسكى نفوذينى اكتساب ايتمشدى .

عبدالحميد آوروپا سياستنى كمال دقتله تعقيب ايدييوردى . اوزمانه قدر منفرد برحالده قالان روسيه‌ده آرتق بر دوست بولمشدى . عبدالحميد روسيه‌نك بو صورتله كسب قوت ايتديكنى كورنجه تدريجاً روسيه‌يه ميال اولمغه باشلادى. اوكوندن اعتباراً ارمنيلر حقنده‌كى طوروحركتى‌ده تبدل ايتدى. فقط بو تبدلاته سبب اولان بعض اسباب مهمه‌ده موجودايدى . ١٨٨٧ سنه‌سنده ، عبدالحميدك توجهندن مهجور اولان سعيد پاشا رأس كاره كچمك ايستيوردى . سعيد پاشا هيچ برسبب اولماديغى حالده ارمنيلر حقنده برلين معاهده‌سنده موجود موادك تطبيقنى طلب ايتدى. عبدالحميد سعيد پاشانك ارمنيلردن رشوت آلديغنه ذاهب اولدى. ذاتاً برطرفدن‌ده هنچاق قوميته‌سنك تشكلندن انديشه‌ناك اوليوردى. خصوصيله ارمنيلر طرفندن وقوع بولان تشويقات خفيه‌دن مأمورينك شكايتى، عبدالحميدى بسبتون قورقوتيوردى .

عبدالحميد بو قورقوسنى ازاله ايتمك ايچون اولا كردلره بناشمغه مجبور اولدى. ارمنى مأمورلرايله ارمنيلرك نشر افكار ايتملرينى شدتله ترصد آلتنده بولنديردى . آرتق او آندن اعتباراً نفيلر بربرينى ولى ايتمكه باشلادى. كليسالر ومكتبلر حقنده ويريلان فرمانلر واليلر طرفندن تدقيق اولندى . صوك سنه‌لرظرفنده فرمان تحتنده اولميوب حكومتك مساعده‌سيله آچيلان ارمنى مكتبلرى قپادلدى . رسومات تحصيلنده جبروشدت ابراز ايدلدى. عين زمانده كردلرده كوردكارى معاونتدن امين اولارق ايستدكلرى كبى حركته مباشرت ايتديلر . ١٨٨٩ سنه‌سنده ارمنيلرك حالى مشكل بردرجه‌يه كلدى .

١٨٩٠ سنه‌سنده ارمنى مجلسى پطريق عاشقيان افندى واسطه‌سيله باب عالى‌يه مراجعتده بولندى . باب عالى بو مراجعته غايت نازكانه برجواب ويردى . فقط اوچ آى صوكره كيم بيليرنره‌دن كلن برامر اوزرينه ارمنى كليسالرى آراندى . بورالره ارمنى اختلالجيلرى طرفندن طولديريلان بومبلر ، سلاحلر ميدانه چيقارلمق آرزو ايدلدى . ارضروم حادثه‌سى اوزرينه عبدالحميد ايله ارمنيلر بيننده موجود ائتلاف كلياً زائل اولدى . آرتق عبدالحميد اندن صكره ارمنيلر طرفندن وقوعبولان حركاتك هپ كندى عليهنه اولديغنه وبتون ارمنيلرك

قوميته‌لر طرفندن اداره ايدلديكنه ذاهب اولدی . ديكر طرفدن ارمنيلرده عبدالحميددن طاتليلقله هيچ برشی استحصال ايتمك ممكن اولماديغنه وبناءً عليه عبدالحميدی قورقوتمق لازم كلديكنه قانع اولديلر. آرتق اوندن صوكره عبدالحميدی قورقوتمقدن ، اناطوليده آوروپانك نظر دقتنی جلب ايده‌جك وحتی ايجابنده دول معظمه‌نك مداخله‌سنی موجب اولاجق بر وضعيت احداثندن كری طورماديلر .

فقط قوميته‌لر بونده پك زياده ياكيليورلر ، ارمنيلری تهلكه‌لی بر يوله‌سوق ايديورلردی. بوندن طولايی قوميته‌لر بيننده‌ده اختلاف حصوله كلمكه باشلامشدی . هنچاق قوميته‌سنه داخل اولانلردن بر چوقلری واردی كه بونلر روسيه اردوسنده خدمت ايتمشلر . روس جمعيات خفيه‌سنه داخل اولمشلردی . بونلر اويله مذاكرات ايله وقت كچيرمك ايسته‌ميورلر ، نه اولاجقسه بردن اولسون ديورلردی . او آندن اعتباراً ارمنيلر ايچنده حقيقی بر اختلال فرقه‌سی وجوده كلمش اوليوردی . بو فرقه ١٨٩٣ سنه‌سنه كلنجيه‌قدر هنچاق قوميته‌سی ايله برلكده حركت ايتمش، دها صوكره (طروشاق ـ سنجاق) ناميله آيری بر فرقه وجوده كتيرمشدی .

طروشاق قوميته‌سنك مقصدی ارمنيلری اختلاله تشويق ايتمك وبو اختلاله روسيه‌يی معاونت ايتديرمكدی. هنچاقيستلر تركيه‌دن زياده روسيه‌دن قورقيورلر، بو اعتمادسزلغی علناً بيان ايدييورلردی . طروشاقيستلر ايسه روسيه‌نك ارمنيلری خلاص ايده‌جكنه ذاهب اوليورلردی. عجبا بونلرك مقصدی بلغارلرك ياپدقلری كبی روسلر سايه‌سنده اتحاد ايدوب صوكره بو اتحادی روسلره قارشی توجيه ايتمكمی ايدی !

فقط بو حس چوق دوام ايتمدی . نهايت آنلرده روسلر عليهنه دونمكه مجبور اولديلر. بو اثناده هنچاقيستلر وظيفه‌لرنده كمال فعاليتله دوام ايدييورلردی . ١٨٩١ سنه‌سندن اعتباراً مأمورينه قارشی كمال شدتله حركت ايدييورلردی . بو صورتله حركت ايتمكدن مقصدلری هرنه صورتله اولورسه اولسون اوروپانك مداخله‌سنی جلب ايتمكدی . بونلر روسيه ايله باب عالی بيننده‌كی ائتلافی خبر آلدقلرندن هيچ بر دقيقه غائب ايتمه‌مك لازم كله‌جكنه قائل اوليورلردی . بو خصوصی قوه‌دن فعله كتيرمك ايچون هردرلو فداكارلغه ، هر درلو وسائطه

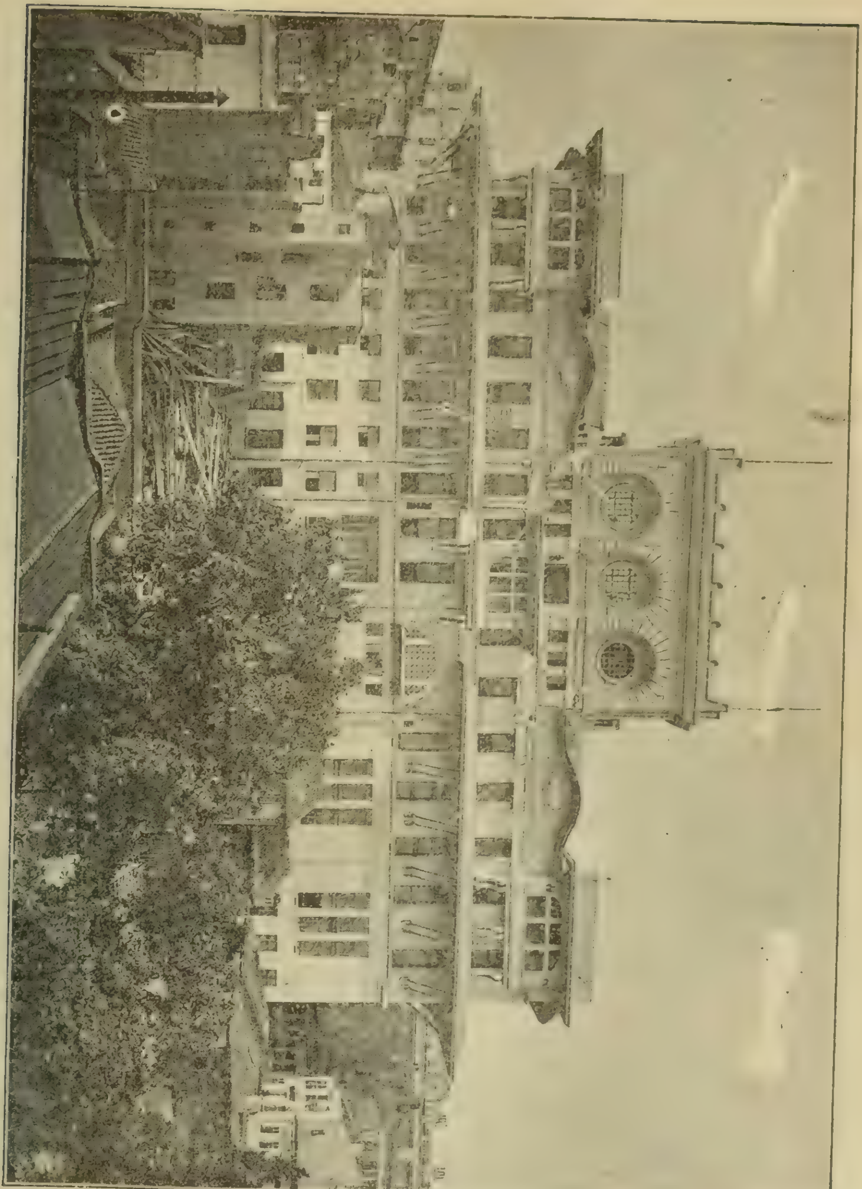

عثمانلی بانقه‌سی

مراجعت ایدییورلردی . حتی ارمنی وطنپرور جمعیتی طرفندن نشر اولونان بر بیاننامه‌ده : « خلاصه موفق اولمق ایچون پك چوق شیئه احتیاج واردر ؛ اولا پك چوق زمان وپاره لازم اولدیغی کبی پك چوق قان دوکمك ایجاب ایدر . وظیفه‌مزی ایفا ایتمك ایچون ایچمزدن برچوغی سلاح بدست ، قلمبدست اولارق حیاتلرینی تهلکه‌یه قویوب فدای جان ایلملیدر . » دینیوردی .

بونك ایچون برشی دوشونیورلردی : بتون ارمنیلری برنقطه‌یه طوپلایوب

ضبطیه ناظری ناظم پاشا

آوروپایه قارشی بر ارمنستان ، حکومت عثمانیه‌دن غیر ممنون بر ارمنستان کوسترمکدی . فقط ارمنی ملتنك کافه‌سی ادارهٔ عثمانیه‌دن غیر ممنون دکلدی . واقعا کویلیلر اذیت چکیور ، فریاد ایدییورلردی ؛ فقط سکون واستراحته ، اخذ واعطایه آلیشان کیمسه‌لرله بالخاصه دوائر حکومتده کثرتله استخدام اولونان مأمورین هیچ شکایتده بولونمیورلردی . ارمنیلرك اصحاب ثروت اولانلری ایله حکومت مأموری اولانلر قومیته‌لره هیچ رغبت ایتمیورلر ، حتی بونلری اله بیله ویرییورلردی . قومیته‌لر ایسه زنکینلرك قلبنه القای دهشت ایچون آنلردن برقسمنی تهدید ایدییورلر ، بعضیسنی اولدیرییورلردی .

قومیته‌لرك بو حركتلری ارباب ثروت ایله مأمورین آره‌سنه دهشت القا ایتدی . آرتق قومیته‌لرك افعالنی بونلرده تصویب ایتمکه باشلادی . یاواش یاواش ارمنیلرك مسکون بولوندقلری شهرلر برر قومیته‌نك الی آلتنه کچدی . بو قومیته‌لرك رؤساسی ، هركسك نظرندن مستور اوله‌رق نام مستعارله یاشایورلردی ؛ مثلا بونلردن بری بارون مینه نامیله مرزیفونده بر سنه مدت امرار حیات ایتمشدی . اوزمانلر بر امر اورته‌یه چیقیور ، بتون دکانلر قپادیلیوردی . صوکره بر مأمور حقنده سوقاغه بریافته یاپیشدیریلیور ، یافته‌نك اوزرنده بر مأمورك اسمی اعلان ایدیلیور ، عقبنده بو مأمور قورشونلرله استقبال اولونیور ایدی . اسلاملرله خرستیانلر بیننده وقوعبولان اوفاق بر منازعه بر عصیان ، بر محاربه شکلنی آلیوردی . مثلا طوقاتده برخالی ایچون ، سیواسده برال ارابه‌سی ایچون محاربه‌لر وقوعه کلیوردی . برچوق ارمنی اختلالجیلری مسلح وبعضاً بارکیره بینمش اولدقلری حالده قصبه‌لرده طولاشیورلردی . بونلر کویلی ارمنیلری اسلاملر علیهنه تحریك ایدییورلر ، بونك ایچونده برارمنی قیزینك اسلام اولمسنی ، قیونلرك چالنمسنی ، برتارلانك منازع فیه اولمسنی بهانه ایدییورلردی . صوکره مصادمه‌لر بربرینی ولی ایدییور ، ویرکو تحصیله کلن ژاندارمه‌لر قتل ایدیلیوردی . قافله‌لره ، حکومت صندقلرینه تعرضلر وقوع بولیوردی [۱] .

نهایت بیوك اختلاللر اجراسنه‌ده قرار ویرلدی . ایلك بیوك اختلالك (صاسون) ده اجراسنه قرار ویرلدی . صاسون اختلالی ۱۸۹٤ سنه‌سی تشرین اولنده وقوع بولدی. بو اختلال وقوعه کلیر کلمز سفارتلر درحال مداخله ایتدی. محل وقعه‌یه آوروپا حکومتلری طرفندن بر تحقیقات قومیسیونی کوندرلدی . عثمانلی ، فرانسز ، روس ، انکلیز مرخصلرندن مرکب اولان قومیسیون آلتی آی قدر (موش) ده قالدی . بوراده کانون ثانیدن تموزه قدر یوز یدی دفعه انعقاد ایتدی . بو مدت اثناسنده یوز طقسان شاهد استماع ایلدی . انکلتره حکومتی بو تحقیقاتك فرانسزجه وثیقه‌لرینی مائی کتابده نشر ایتدی. بو اختلال حقنده فرانسزجه تنظیم اولنان راپور روس ، انکلیز و فرانسز مرخصلری طرفندن امضا ایدلدی . بو اثناده روسیه وفرانسه حکومتلری عبدالحمیدی ، انکلتره‌ده روسیه‌یی التزام ایدییوردی . بونك ایچون مرخصلردن ایکیسی محل تحقیقاته احتمالکه اوامر خفیه ایله کلمشدی .

---

[۱] ویقتور به‌رار ، سلطانك پولتیقه‌سی ، ۱۷۳

صاسون حواليسی وان كولنك غربنده، موش و دياربكراوو والری آره‌سنده كائندر . بوراسی طاغلق بر منطقه اولمقله برابر نفوسی اولدقجه زياده‌در. مقدار نفوسی ۱۵۰۰۰ كرد و ۱۲۰۰۰ ارمنيدن عبارتدر . ارمنيلرله كردلرك اقامت ايتدكلری محللر آره‌سنده حدود اولارق بر طاغ واردر . كردلرله ارمنيلرك طرز حياتی بيننده هيچ فرق موجود دكلدی؛ يكانه فرق ، دينده ايدی .

فقط ديكر مهم بر فرق دها وارسه ده شو ايدی كه ، كردلر بوراسنی كندی مالاری عد ايتدكلرندن بوراده ساكن ارمنيلردن پاره آليرلردی . حتی بوراسی مابين ايچونده بر منبع واردات ايدی . مثلا بعضاً مابيندن شومألده بر تلغراف كليردی: بشيوزليرا كوندريكز! ـ والينك جوابی: ويركولر طوپلاندی. آرتق بو تلغرافلر توالی ايدر، صوكره والی ديكر بر تلغرافده بويله جواب ويره‌جك اولورسه عزل ايديله‌جكنی و بلكه فيزانه سورولوه‌جكنی بيلديكندن درحال مملكتك زنكينلرينی صقيشديرمغه باشلاردی .

۱۸۹۲ سنه‌سنده موش واليسی ينه بويله صقيشديرلمش وصاصوندن ويركی طوپلامق ايچون ارمنيلرك ساكن اولدقلری قصبه‌لره مراجعت ايتمشدی. بونك اوزرينه ارمنيلر ايكی دفعه ويركو ويره‌ميه‌جكلرينی بيان ايتمشلر ، بوندن متأثر اولان والی برسنه صوكره بونك انتقامنی آلمغه تشبث ايتمشدی .

والی اول امرده ارمنيلره قارشی بر حركت حصوله كتيرمك ايچون كردلرك تعصبلرينی غليانه كتيردی . بونك اوزرينه ارمنيلر كردلرك انتقامنه بسبتون معروض بر حالده قالدی . عن اصل اطنه‌لی اولوب مكتب طبيه‌ده تحصيل كورمش حمپارسوم بوياجيان نامنده‌بری ارمنيلری مقاومته تشويق ايتدی. موشه جوار ولايتلرده‌كی واليلرده ديكرولينك حركتنه امتثال ايتديلر. فقط بونلر ويركو تحصيلنه تشبث ايتدكلری زمان ارمنيلر طرفندن سلاحله مقابله كورديلر . دها صوكره حكومت بونلر اوزرينه عسكر سوقنه مجبور اولدی . فقط باب عالينك ادعاسنه كوره عسكر كلير كلمز ارمنيلر اعلان عصيان ايتمك ايچون قصبه‌لرينی ياقه‌رق طاغلره چكلمشلردی. مرخصلر طرفندن كونديلن راپورده ايسه بو نقطهٔ نظر بسبتون جرح ايديليوردی . مذكور راپورده ادعا اولونديغنه كوره كردلر مأمورين ملكيه وعسكريه طرفندن ويريلن امرلر اوزرينه كويلره هجوم ايدرك پوسكورتولدكلری زمان قطعات عسكريه سوقنه

مجبوريت حاصل اولمشدی . اوزمان بوعسکرلر کویلری یاقمشلر ، برچوق کشیلری فدا ایتمشلردی .

آوروپا مرخصلرینك کرك بوبیاناتی وکرك سائر تصدیقاتی عثمانلی مرخصلری طرفندن قطعیات صورتنده تلقی ایدلمشدی. بونلرك فکرنجه کردلرك ارمنیلره تعرضی ایکنجی درجه‌ده حائز اهمیتدی ؛ چونکه بتون بوتعرضلر مأمورین محلیه طرفندن امر ایدلمشدی . بونلر مأمورین محلیه‌نك النده برآلت اولارق استعمال اولونمشدی. بوندن بشقه مرخصلر طرفندن ویریلن راپورك نهایتنده، اجرا ایدیلن تحقیقات نتیجه‌سنده ارمنیلرك حکومت علیهنده عصیان ایلدکارینه دائر براماره‌یه تصادف ایدلمدیکی‌ده بیان اولونمشدی . ینه مذکور راپورلرك افاده‌سنه کوره ارمنیلر حکومت علیهنه عصیان ایتمش اولسه‌لر بیله بواختلالك اوکنی آلاجق تدابیره توسل ایتمدیکندن وارمنیلرله کردلر بیننده منازعات وقوعنه مانع اولمادیغندن طولایی مأمورین محلیه بوندن تماماً مسئول ایدی . مرخصلرك راپورلرینه نظراً ارمنیلر طرفندن بیان اولونان اتهامات طوغری اولدیغی کبی بتون شهرلری یاقانلرده کردلر ایله عسکرلر ایدی. بونلر شاهدلری دیکلیه‌رك ، محلنده تحقیقات اجرا ایدرك اختلاله سبب اولان مؤثراتی واختلالك فاعللرینی تماماً اکلامشلردی .

اختلالدن اول محترق اولان قصبه‌لرده درتیوز اللی الی بشیوز عائله واردی ؛ بوعائله‌نك بهری لااقل اون کشیدن عبارت فرض اولونسه مجموع تلفات ٤٥٠٠:٥٠٠٠ کشی اولمق لازم کلیردی [١] .

* * *

عین زمانده دیار بکرده‌ده قتاللر وقوعه کلمشدی . بوقتاللرك شاهدلری‌ده آوروپالیلرك نظرنده‌قتولیك میسیونرلری ایله فرانسز قونسلوس وکیلی ایدی .

دیار بکر ، ارمنستانك تام کوبکنده ایدی . دجله‌نك شمالنده کائن اولان بوشهر اهالیسنك یاریسی خرستیان ایدی. خرستیانلرله اسلاملر صوك زمانلره کلنجه‌یه قدر قاردش کبی یاشایورلردی. فقط ١٨٨٠ سنه‌سندن بری صاسونده‌کی حاللر بورا‌ده‌ده تکرر ایتمش، حتی شهر مذکورده بولونان فرانسز قونسلوسی بوراده اجرا ایدیلن تشویقات حقنده نظر دقتی جلب ایلمشدی. مأمورین محلیه

[١] آوروپا مرخصلرینك راپورلری ، مائی کتاب ، ص ١٤٣ :١٤٧

اساساً ارمنیلره قارشی حسن نیت ابراز ایتمیورلردی . فقط **١٨٨٥** سنه‌سندن بری والی انیس پاشا زماننده خصومت بسبتون تزاید ایتمشدی .

انیس پاشا آوروپالیلره قارشی دائما خصومت پرورده ایدردی ؛ حتی برزمانلر مومی‌الیهك عدالتسزلکندن‌قونسلوسلرده شکایت‌ایتمشلر ، سفرایسه تبدیلنی طلب ایتمشلردی. مومی‌الیه‌دیار بکره‌والی تعیین اولوندیغی زمان اودرجه برسؤ نیت ابراز ایتمشدی‌که ، فرانسه سفیری درحال تشبثات لازمه اجراسنه مباشرت ایتمشدی. انیس پاشا دیار بکره والی تعیین اولوندیغی اثناده خرستیان اکابرینه جبراً برتلغرافنامه امضا ایتدرمش ، بوتلغرافنامه‌ده کندیسنك والی تعیین اولونمسندن طولایی عبدالحمیده تشکر ایتدرمشدی . فقط بوتلغرافنامه خرستیانلر بیننده اختلافی موجب اولمشدی . ایچلرندن برچوقلری‌بوحرکتدن طولایی پسقپوسلرینه شکایت ایتمشلر ، استانبوله پروتستولر یاغدرمشلردی !

انیس پاشا هپ خرستیانلر علیهنه حرکت ایدییور ، ارمنیلرك جامعلره هجوم ایده‌جکنی وارمنیلر طرفندن طلب اولونان اصلاحاتك اسلاملر ایچون مضر اولدیغنی.ایلری سورویوردی . « تشرین اولك اوتوزنده فرانسه قونسلوسی ، جمیل پاشا نامنده برینك خانه‌سنده اجتماعلر وقوع بولدیغنی وبو اجتماعلره زیلان شیخی ایله اوغلنك دوام ایتدیکنی خبر ویرمشدی . خرستیانلر علیهنده الك مضر پروژه‌لر بواجتماعلرده احضار اولونمشدی . جامع دیوارلرینه یافته‌لریاپیشدیرلمش ، ارمنیلرك طلب ایتدکلری اصلاحاتك نه‌اولدیغندن خبردار اولمیانلر عبدالحمیده برتلغرافنامه کشیده ایدرك، کله‌جك جواب موجب ممنونیت اولمدیغی تقدیرده تشرین ثانینك برنجی جمعه کونی خرستیانلردن انتقام آلاجقلرینی بیان ایتمشلردی . »

تشرین اولك ٣١ نجی کونی رؤسای روحانیه فرانسه قونسلوسنه مراجعت ایدرك ایرتسی صباح قتاله باشلانه‌جغنی خبر ویرمشلردی. قونسلوس بونك اوزرینه رسماً والی‌یی زیارت ایتمش ، والی ایسه بو شایعه‌لرك اساسسز اولدیغنی ، نظام وانتظامه خلل کله‌جکنی ، خرستیانلرك هیچ بر شیدن قورقمامرلرینی بیان ایتمشدی .

تشرین ثانینك برنجی کونی پسقپوسلرله اشراف بلده تکرار فرانسه قونسلوسنه مراجعت ایدرك کردلرك‌شهره کیردکلرینی وقتاله‌اوکله‌ین‌باشلانه‌جغنی

خبر ویرمشلردی . بونك اوزرینه قونسلوس والینك دیدیکنی انلره سویله‌مش، انلرده قونسلوسك توصیه‌سی اوزرینه والی‌یی کورمکه کیتمشلردی . والی بونلره‌ده جواباً سکون وانتظامه خلل کلیه‌جکنی، خرستیانلرك دکانلری آچوب ایشلری وکوجلری ایله مشغول اولملرینی توصیه ایتمشدی . پسقپوسلر والینك توصیه‌سی اوزرینه دکانلرینی آچدیرمشلر ، هر کس ایشلریله مشغول ایتمکه غیرت ایلمشلردی .

فی‌الحقیقه‌اوکله‌یه طوغری هرطرفده سکون وسکونت‌حکم فرما اولمشدی. فقط اوکله‌دن صوکره قونسلوس‌اقامتکاهنه کلدیکی زمان (جامع کبیر) دن‌چیقان اهالینك‌درت‌ژاندارمه پیشنده قوشدقلرینی کورر کورمز درحال‌قونسلوسخانه‌یه کلمشدی . آرتق اوندن صوکره بر چوق خلق بازارلره ، خرستیان محله‌لرینه هجوم ایتمشدی . بو هجوم اوزرینه ارمنیلر فرانسه قونسلوسخانه‌لرینه ، کلیسالره التجا ایلمشلردی .

بو قتال تمام اوچ کون دوام ایلمشدی . فقط بو حال عوام ناس طرفندن وقوع بولیوردی . شهرك ایلری کلنلری بوکا مانع اولمغه چالیشیورلردی . قونسلوس بو وقعه‌یی کورر کورمز والی‌یه بر مکتوب کوندرمشدی . چته‌لر قونسلوسخانه‌یه‌ده تعرض ایتمك ایسته‌مش ایدی ایسه‌لرده قونسلوس قواصلرینی تسلیح ایدرك مهاجمینك اوزرینه آتش ایتدرمشدی .

قونسلوسك مکتوبی اوزرینه قونسلوسخانه‌یی مدافعه ایچون بر ضابط ایله بر طاقم کوندرلمشدی .

اختلالك اوچنجی کونی اقشامی قونسلوس سفارتخانه‌یه بر تلغرافنامه کشیده ایتمش ومابین همایوندن کلن بر تلغرافنامه‌ده قتاله میدان ویرلمه‌سی بیان اولونمشدی .

فقط بو حال ، سفارتخانه‌یه‌التجا ایدنلره بر درلو امنیت بخش ایدمه‌مشدی. بونلر اون ایکی کون قونسلوسخانه‌ده قالمشلر ، نهایت ییه‌جکلری توکنمکه باشلار باشلاماز طیشاری چیقمغه مجبور اولمشلردی .

بوقتال حقنده‌دول معظمه‌یه کوندریلن‌مقداروفیات ١١٩١ تلفات ، ٢٨٦ مجروحدن عبارت ایدی . قونسلوس ، احراق‌ویغما اولونان قصبه‌لرك مقدارینی ١١٩ قدر تخمین ایدییوردی .

کانون اولك ٣١ نجی کونی قتاله تکرار باشلانمشدی ؛ مابیندن

کوندیلن عبدالله‌پاشا؛ کردلری سکونته دعوت ایتمش؛ فقط هر جمعه کونی خرستیانلر بیننده دائماخوف عمومی حصوله کلشدی .

*
* *

اناطولیده بو اختلاللرك وقوع بولمسی اوزرینه دول معظمه ۱۱ مایس ۱۸۹۵ تاریخنده باب عالی‌یه بر مخطره ویردیلر. بو مخطره‌ده حکومت طرفندن اجراسی وعد اولونان اصلاحاتك موقع تطبیقه قونولمسنی طلب ایلدیلر. انتخاب اولوناجق والیلرك تعییندن اول دول معظمه طرفندن قونترول ایدلمسی، ویرکولرك قطعی برصورتده تعیین ایدیله‌رك تحصیل اولونمسی ، ژاندارمه‌لرك مسلم وغیر مسلم اهالیدن انتخاب ایدلمسی ، کردلرك یایلالریله قیشلاقلرینه حدود وضع اولنمسی ، بونلر طرفندن وقوع بولاجق مهاجرتلرك ترصد آلتنده بولوندیرلمسنی تکلیف ایتدیلر . باب عالی ۳ حزیران تاریخنده بو تکلیفاته مقابل بر لایحه تنظیم ایتدی ؛ فرانسه سفیری پول قانبون بو لایحه‌یی قبول ایتمه‌مکله برابر مناقشه‌یه دکری بیله اولمادیغنی سویله‌دی . باب عالی بو پروژه‌سنده سفرانك تکلیفنی ردایدییور، بومداخله‌نك ذات پادشاهینك حاکمیت اداره‌سنه تجاوز اولدیغنی بیان ایلیوردی . عبدالحمید، شخصی پولتیقه‌سنی تطبیق ایتدیکی زمان کیمسه طرفندن راحتسز ایدلمك ایسته‌میوردی . بونك اوزرینه دولتلر یکی برچارهٔ حل تحریسنه مباشرت ایتدیلر.

ممالك عثمانیه‌یی قانلر ایچنده براقان بوقتاللر حقنده آوروپا سیاستنده مختلف جریانلر مشهود اولمقده ایدی . مثلا خارجیه ناظری هانوتو ، عادتا عبدالحمیدی مجرم کوسترمیه‌جك درجه‌ده مقاله‌لر یازییور، وبومقاله‌لردن برنده شوصورتله بیان مطالعه ایدییوردی :

« قتالك ایلك مسئولیتلری کیمه توجه ایده‌جکنی بوراده تعیینه چالیشمیه‌جغم. بوقتال ، خلاصه الخلاصه ، خرستیانلرله اسلاملر بیننده وقوعه کلان بیکلرجه مبارزاتدن بریدر . بوحادثه ، طرفینك مساعدات متقابله‌سی نتیجه‌سنده پك کوزل حل ایدیله بیلیردی . احتمالکه بویك طبیعی وپك عاقلانه اولان اصول حلك استحصال ایدیله‌مه‌مسنه سبب‌ده ایشه اوروپانك قاریشمسی اولمشدر.

لکن قیش ابتدار اولونان مذاکرات چوق، هم پك چوق زمان امتداد ایتدی . استانبولده اولا وقایع حقنده ، دها صوکره دستورلر وپروتوقوللر حقنده مترددانه حرکتلر اجرا ایدلدی. جواد،سعید وکامل پاشالر بومسئله‌نك حلی ایله کندیلرینی پك چوق یوردیلر .. فقط دائما، کاه حلم، وکاه عناد آثاری

نمایان اولیوردی . النده هرشیئی تدویر واداره ایدن عبدالحمید احتمالکه‌دن‌ درلو چارهٔ حلك لازم اولدیغنی اکلایوردی..

نهایت بومسئله‌ده حل اولوندی . ائتلاف حاصل اولدیغی خبر آلینر آلینماز هرکس کنیش برنفس آلدی .

بلغارستانده ، ماکدونیاده ، آناطولیده فکرلر غلیانه کلمشدی . عناصر اسلامیه ایسه هیجان ایچنده بولنیوردی . بر طرفه ویریلن مساعدات دیکر طرفك مطالبانده بولنمسنه سبب اولیوردی .

مبالغه‌دن آزاده اولمیان بعض حوادثلره باقیله‌جق اولورسه ، فنالق بتون مملکته سرایت ایتمش ؛ اولا استانبوله ، صوکره ارمنستانه ، دها صوکره بتون اناطولی ، زیتون ، طربزون وشام طرفلرینه.. حتی بو کون یمنده‌ده اغتشاش وار دینیور ؛ دها طوغریسی عمومی بر اغتشاش . فی‌الحقیقه بو کون ترکیه‌ده پك‌چوق منبع فساد واغتشاش واردر . ایشته بوندن طولایی آوروپا تبعه‌سی ایچون جدی تهلکه‌لر موجوددر .

انکلتره‌ده عبدالحمیدك وعدلرینه ودها طوغریسی قوت ونفوذینه هیچ اعتماد اولونمیور . سوزلری برر برر ذکر ایدیلیور وبو خصوصده پك بدبینانه حرکت ایدیلیور . »

هانوتو وضعیت عمومیه حقنده بو صورتله ادارهٔ افکار ایتدکدن صوکره عبدالحمیده ادارهٔ سیاست خصوصنده معاونت ایدلمسنی‌ده توصیه ایدییوردی .

هانوتونك بو مقاله‌سی ییلدیز محافل سیاستنجه پك زیاده تقدیر ایدلمشدی . حتی بوندن عبدالحمیدده پك‌زیاده محظوظ اولدیغندن مقاله‌نك (ره‌وو دوپاری) ده انتشارینی متعاقب هانوتویه بر امتیاز نشانی احسان بیورمشدی .

هانوتوخارجیه نظارتنه کچدیکی زمانده عبدالحمید وعونه‌سنك جلب ممنونیتنی موجب بر پولتیقه تعقیب ایتمشدی . هانوتو دییوردی‌که : « ترکیه‌نك تمامیت ملکیه‌سی محافظه ایدلمك آرزو ایدیلیورسه ، عبدالحمیدك یالکز کندی دائرهٔ صلاحیتی داخلنده اجرای نفوذ ایتمسنه یاردم ایتملیدر . » ایشته هانوتونك پولتیقه‌سی بوندن عبارتدی . موسیو هانوتونك بو صورتله حرکت ایتمسنك سببی واردی : هانوتو فرانسز تبعه‌سی طرفندن وقوع بولان شکایتلری هیچ نظر اعتباره آلمامشدی .

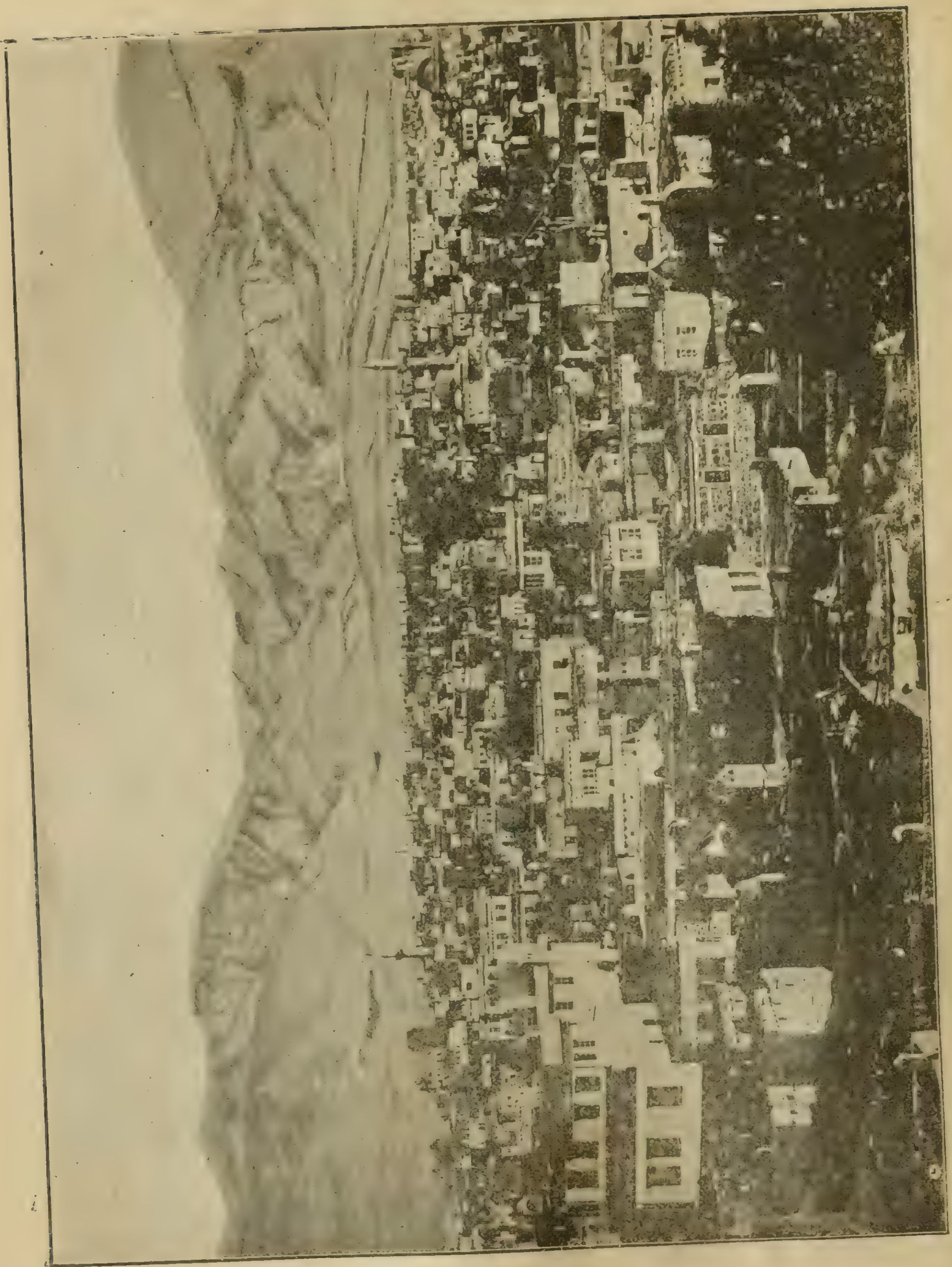

ارضروم شهری

فقط هانوتونك بو سوزلری انكلتره‌ده حسن تأثیر حاصل ایتمه‌مشدی . حتی لورد سالیسبوری لوندره بلدیه دائره‌سنده ایراد ایلدیكی برنطقده هانوتونك بو مسئله‌كنی تقبیح ایتمش ، معمافیه موسیو هانوتونك ایستدیكی كبی حركت ایتمكده سربست بولوندیغنی‌ده بیان ایتمشدی .

«هانوتونك بو پولتیقه‌سی، نه شرقده‌كی نفوذ سیاسیسی كتدكجه تناقص ایدن فرانسه ایچون ، نه‌ده آن خرابیسی كوندن كونه تقرب ایدن تركیه ایچون هیچ برفائده تأمین ایده‌مزدی . بونك آنجق ممالك عثمانیه‌یه چوللانان بعض كوزی طویمیان ، تركیه‌نك صوك منابع نقدیه‌سنی‌ده یوتان وتركیه‌یه فاحش فیئاتلرله پاره اقراض ایدن كیمسه‌لره فائده‌سی طوقونا بیلیردی . » [۱]

فقط قومیته‌لر دها زیاده صبرسزجه‌سنه حركت ایلدیلر . بونلر ۱۸۹۵ سنه‌سی ایلولنك ۲۸ نجی كونی باب عالی‌یه بر پروتستونامه تقدیم ایده‌جكلردی . پروتستونامه‌نك مندرجاتی بروجه آتی ایدی :

« ارمنیلری مملكتلرندن یوق ایتمك ایچون اساساً باب عالی طرفندن اجرا اولونان تضییقاتدن طولایی پروتستو ایدییورز .

كذا بر قاچ سنه‌دن بری مملكتمزك دوچار اولدیغی ادارهٔ عرفیه‌دن طولاییده پروتستو ایدییورز ؛ بو ادارهٔ عرفیه ، ادارهٔ ولایتك كیفی بر صورتده اجرا ایدلمسنه بادی اولمقده‌در .

سیاسةً توقیف اولونانلردن ، موقوفین حقنده روا كورولن معاملات وحشیانه‌دن ، ویركو تحصیلدارلرینك ظلم وجفالرندن طولاییده پروتستو ایدییورز .

كردلرله عساكر منتظمه طرفندن همان هر كون اجرا ایدیلن مسلحاً تعرضلره قارشی‌ده پروتستو ایدرز ؛ صاسون حادثه‌سندن بری بر چوق وعدلر ایدلمش اولدیغی حالده بزی بو تعرضلردن قورتارمق ایچون هیچ بر تأمینات وقوع بولمامشدر .

ایشته ، بو تمنیات مشروعه‌دن طولایی جان ومالمزك امنیتده بولنمسنی ، حیثیت وناموسمزك محافظه ایدلمسنی ، حریت وجدان ومطبوعاتی ، اجتماعات عمومیه‌یی ، قانون نظرنده مساواتی ، توقیفلرك محاكم طرفندن تحقیقنی ، سلاح طاشیمغه مساعده اولونمسنی ، آلتی ولایتده‌كی تقسیمات ادارهٔنك آزالدلمسنی ،

---

[۱] پیه‌ر كیبار ولوئی مارژه‌ری ـ هانوتونك شخصی پولتیقه‌سی ، ص ۳۵

مذکور ولایتلر اهالیسنك اتنوغرافیا نقطهٔ نظرندن تقسیمی نظر اعتباره آلنمسنی ، مذکور آلتی ولایته بر والئ عمومی تعیینی ، بو والینك بر مجلس محلی معاونتیله ذات شاهانه نامنه ادارهٔ امور ایتمسنی ، مجلس اعضاسنك جنس ومذهب واحوال اجتماعیه نظر دقته آلنمیه‌رق آرای عمومیه ایله تعیین اولونمسنی ، ویرکولرك تنزیلی ، آغالر و بکلر حسابنه چالیشمه‌نك لغونی، عشرك قالدیرلمسی، بتون مملکت ایچون عین مقدارده برویرکو تعیینی ، کردلر طرفندن طلب اولونان غیرمشروع ویرکولرك حذفی ، ارمنیلره املاك ذاتیه‌لرینك تملیکی کبی احتیاجات محلیه‌ایله متناسب اصلاحات اقتصادیه اجراسنی، کردلرك آره‌صره اجرا ایتدکلری تعرضلرك منعی ، بونلرك قوانین موجوده‌یه مغایر عد اولونمسنی ، مملکتك سائر اهالیسی نه‌قدر ویرکو ویریورسه او مقدارده ویرکو طرحنی ، کردلرك قبیله صورتنده یاشاملرینك منعی ، اخیراً تشکیل اولونان حمیدیه سواری آلایلرینك ترخیصنی ، کردلرك سائر تبعهٔ عثمانیه کبی خدمت عسکریه ایفا ایتملرینی ، واردات مملکتك احتیاجات محلیه‌یه صرف اولونمسنی ، ارمنی محکومین سیاسیه‌سندن نفی اولونان و مهاجرت ایدنلرك بلا استثنا عفونی طلب ایدییورز .»

ارمنیلرك نمایشی ایلولك اوتوزنجی کونی وقوع بولدی . یوزلرجه ارمنیلر قافله‌لر تشکیل ایدرك سوقاقلره چیقدیلر ؛ حکومتدن ارمنیلرله مسکون آیالتلر ایچون اصلاحات طلب ایلدیلر . فقط ضابطه بونی درحال خبر آلدی . ارمنیلرك بوحرکاتنه ممانعت ایتمك ایستدی . بواثناده ارمنیلر برضابط اولدیردیلر. آرتق اوندن صوکره سرایدن ویریلن امر اوزرینه ارمنیلرك بوحرکاتنه مسلحاً مانع اولدیلر . تشرین اولك ایکیسندن طقوزینه قدر مبارزه قانلی بر صورتده دوام ایتدی . بتون کلیسالر کونلرجه ملتجیلرله مسدود قالدی . طرفیندن پك چوق کشی تلف اولدی . تشرین اولك سکزنجی کونی بالخاصه طربزونده شدتلی برمقاتله وقوعه کلدی ؛ بومقاتله‌ده تلف اولان ارمنیلرك مقداری ٣ : ٤٠٠ ایدی [١] . ١٨٩٥ قتالی‌ده بوصورتله نهایتلنمشدی .

فقط بو وقعه‌لر دول معظمه‌نك و بالخاصه انکلتره‌نك نظر دقتندن دور قالمادی . انکلتره حکومتی صاسون حادثه‌سی ایله دها سائر محللرده وقوعه کلن قتاللر حقنده تحقیقاته کیریشدی . بو مدهش قتاللر حقنده‌کی حوادثلر شایع

[١] دریبول ، شرق مسئله‌سی ، ص ٢٥٤ .

اولور اولماز انكلتره افكار احرارانه‌سنده غليان حصوله كلدى . روسيه‌نك بالخاصه كنديسنه تخصيص ايتمش اولديغى برمنطقه‌ده انكلتره‌نك بويله تحقيقاته كيريشمسى پترسبورغ قابينه‌سنجه روسيه‌نك حقوقنه بر تعرض كبى تلقى ايدلدى .

برلين معاهده‌سندن واك زياده‌ده رومانيا ودها صوكره بلغارستان تشكل ايتديكى زماندن برى روسيه حكومتى روم‌ايلنده‌كى مساعيسندن هيچ بر ثمره حاصل اولاميه‌جغنى اكلامشدى. رومانيا ١٨٧٧ ده ، بلغارستان‌ده ١٨٨٦ده تماميت ملكيه صاحبى اولور اولمازروسيه‌نك روم ايلنده هيچ برايشى‌قالمامشدى. روسيه حكومتنك بالقانلردن يوروب (استانبول) ى اله كچيرمك اميدى روم ايلنده كاملاً زائل اولمشدى ؛ چونكه بوجهتدن وقوع بولاجق بر حركته قارشى رومانيا ايله بلغارستانك مانع اوله‌جقلرينى پك ايى بيليوردى . حال بوكه آناطوليدن ايلريليه‌رك استانبولى ، ازميرى ، اسكندرونى الده ايتمك دها قولايدى. روسيه حكومتى بو صورتله حركت ايتمكله ايكى‌مهم مقصد سياسى‌يى الده ايتمش اوليوردى ؛ بو مقصدلردن‌برى‌فنار پطريقلكى ، ديكرى‌ده قدس حاكميتى ايدى .

فقط روسيه حكومتى افغانستانده ، ودها طوغريسى آسيانك هر طرفنده اولديغى كبى بوراده‌ده قارشيسنده انكلتره‌يى كوريوردى .

انكلتره حكومتى بحرسفيد مخرجلرينى محافظه ايتمك ايچون قبريس‌اطه‌سنى اله كچيرمش ، صوكره (آرارات) جوارنده‌كى حدوده برچوق عسكرى قونسلوسلر كوندرمشدى . بو قونسلوسلر روسيه‌نك اوراده‌كى اراضيسنى كمال دقتله تدقيق ايدييورلر ، اورالرك خريطه‌لرينى بيله آليورلردى . انكلتره‌نك ارمنيلرى حمايه ايتمكدن مقصدى صرف تجارى بر فكره مبنى دكلدى. انكلتره حكومتنك پطريق‌ازميرليان‌افندى‌يى مدافعه‌دن، صاسون وقعه‌سى‌حقنده تحقيقات اجرا ايتديرمكدن بر مقصدى واردى ؛ اوده وقوعه كلن قتاللرده روسيه‌نك‌ده پارمغى اولديغنى ميدانه چيقارمقدى .

بو اشتراك نه‌اعتراف ايدليور، نه‌ده‌طوغريدن‌طوغرى‌يه‌ميدانه‌چيقيوردى. حتى وقايعك تفرعاتى تدقيق اولونديغى زمان بوكا دائر هيچ بر اماره الده ايديله‌مه‌مشدى. فقط ارمنى مسئله‌سنده‌روس پولتيقه‌سنك طور وحركتى، بونى پك صريح برصورتده اثبات ايدييوردى. برقاچ سنه‌دن برى روس پولتيقه‌سى

عبدالحميدك توابعى اوزرنده قطعى بر نفوذ اكتساب ايلشدى . استانبول ايله پترسبورغ قابينه‌لرى ارەسنده پك چوق نقاط حقنده ائتلاف افكار حاصل اولمشدى. مثلا بر زمانلر روسيه حكومتى دول معظمه‌نك ديون عموميه حقنده‌كى تشبثاتنه داخل اولمامش، بو مسئله روسيه داخل اولمديغى حالده حل ايدلمشدى. روسيه‌نك عبدالحميددن پك چوق آلاجغى واردى : مثلا روسيه حدودينه جوار ولايتلر وارداتيله تأمين اولونان تضمينات حربيه .. فقط روسيه حكومتى بو تقسيطلرى خاطر ايچون كرى براقدرمغى‌ده بيليوردى . بوندن بشقه عبدالحميد بين الملل ماليه‌يه قارشى تعهدينى تأخير ايچون بر استناد معنوى‌يى محتاج اولديغى زمان ، روسيه حكومتى بونى‌ده پك چابق بولوردى .

روسيه ايله عبدالحميد ارەسنده اك قولاى ائتلافه منجر اولابيله‌جك بر مسئله وارسه ، اوده ارمنى مسئله‌سى ايدى . چونكه ارمنستانك بر قسمى ممالك عثمانيه داخلنده اولديغى كبى قسم اعظمى‌ده روسيه‌نك اداره‌سنده ايدى .

قفقاسيه‌ده‌كى (آچماتزين) قتوغيغوسى ، ارمنيلرك يكانه وحقيقى بر پطريقى ايدى . عبدالحميد ممالك عثمانيه‌ده‌كى ارمنيلرى عثمانليلاشديرمديغى حالده روسيه حكومتى روسيه‌ده‌كى ارمنيلرى روسلاشديرمغه چاليشيوردى . حتى استانبول پطريقى حريت‌پرور وزرا طرفندن مساعدات مخصوصه‌يه نائل اولديغى صرده (آچمياتزين) پطريقى موجوديت ذاتيه‌سنى تأمين ايچون غيرت ايتمك مجبوريتنده بولونيوردى [١]

روسيه حكومتى، ممالك عثمانيه‌ده‌كى ارمنيلرك دائما عليهنه حركت ايديوردى. او آنه قدر نه قدر اختلال وقتال ووقوعه كلمش ايسه بونلرك كافه‌سنده‌ده ارمنيلر روس قونسولسلرينك سوء توجهنه معروض اولمشلردى . از جمله برچوق دفعه‌لر مأمورين عثمانيه طرفندن اجرا ايديلن حقسزلقلره ، عدالتسزلكلره روس قونسولسلرى دائما ياردم ايتمشلردى . ارمنيلر كردلر طرفندن دوچار تعرض اولديغى زمان روسيه حكومتى حدودى ملتجيلره سد ايتمش ، قفقاسيه‌ده ارمنيلره قارشى كونا كون مظالم اجرا ايلشدى . ذاتاً عبدالحميد بر حكومتك حمايه‌سنى تأمين ايتمه‌دن هيچ بر حركته تشبث ايتمزدى . ارمنى مسئله‌سنده عبدالحميدك يكانه استنادى روسيه حكومتى ايدى .

روسيه حكومتى انكلتره‌نك بويله ارمنستان روسى جوارنده طوبلاشمسندن

[١] شرق مسائلى ، ژورژغوليس ، ص ٣٨

شبهه‌لنیر شبهه‌لنمز فرانسه حکومتنه مراجعت ایتمش ، انکلتره‌نك صاسونه کوندره‌جکی مرخصلرله برابر برده فرانسه‌دن مرخص کوندرلمسنی طلب ایتمشدی .

انکلتره حکومتی صاسون اختلالنك اسبابنی بتون تفرعاتیله میدانه چیقارر چیقارماز عبدالحمیدی اتهام ایتمکه قالقشمشدی. عبدالحمید ایچونده ایشك اك فنا جهتی شو ایدی که ، انکلتره مرخصنك فکرینه فرانسه مرخصی‌ده اشتراك ایدییور ، ارمنیلرك امنیتنی محافظه ایچون انکلتره مرخصی طرفندن درمیان اولونان مطالباتی فرانسه سفیری‌ده‌التزام ایلیوردی . روسیه حکومتی بوکاقارشی هیچ برشی دییه‌جك اولمدیغنی اکلانجه فرانسه وانکلتره سفیرلری ایله برابر بر اصلاحات لایحه‌سی قلمه آلمغه مجبور اولمشدی . فقط ترکیه‌ده اصلاحات ، روسلر ایچونده ، عبدالحمید ایچونده منفور بر حرکتدی. روسیه ایله‌عبدالحمید أل‌أله ویروب چالیشه‌رق تنظیمات خیریه احکامنی فسخه‌چالیشمشلردی ؛ شمدی ایسه انکلتره انلرك بو خطالرینی تصحیح ایتدرمك ایستیوردی .

* * *

انکلتره‌نك بو تشبثی تهلکه‌لی بر تشبث عد ایدیله‌بیلیردی . چونکه عبدالحمیدی اصلاحات کلمه‌سی قدر متأثرایدن ، بتون جنایت طمارلرینی تحریك ایدن هیچ برشی تصور ایدیله‌مزدی . عبدالحمید ، انکلتره‌نك تکلیف ایتدیکی اصلاحاتی کری براقدرمق ایچون بعض خصوصاته تشبث ایتمك ایستدی. عبدالحمیدك شمدی یکانه‌مقصدی آوروپا مداخله‌سنه‌میدان ویرمه‌مك، انکلتره‌نك اناطولیده‌کی نفوذینی هیچه ایندیرمك ، وقوعه کله‌جك بر انقلابه میدان ویرمه‌مك ایچون کندیسنی تدابیر لازمه اتخاذ ایتمش کوسترمك ایدی .

عبدالحمید ، بتون دولتلره قارشی ریاکارانه حرکت ایدرك بو مقصدی‌ده تأمین ایتمك ایسته‌دی . فقط عبدالحمیدك بو حرکتنه قارشی ارمنیلرده بیوك بر اختلاله حاضرلانمقدن خالی قالمادیلر . ارمنیلرك بوتشبثاتی بربرور خبر آلندقجه عبدالحمیدده بوکا قارشی اك شدتلی تدابیری اتخاذ ایتمکدن کری طورمادی . عبدالحمید سعدالدین پاشایی (وان) ه کوندردی. تشکیل ایلدیکی حمیدیه‌سواری آلایلرینی اك مکمل تفنکلرله تجهیز ایتدی .

عبدالحمیدك بو حرکتنی کورن ارمنیلر ، حاضرلقلرینه بر قات دها کرمی

ویردیلر. ١٨٩٦ سنه‌سی آغستوسنك یکرمی النجی کونی مسلحاً بانق عثمانی‌یه تعرض ایدرك مأمورینی اسیر ایتدیلر. برقسمی‌ده باب عالی‌یه کله‌رك باب عالی‌یی برهوا ایتمکه تشبث ایلدیلر. ارمنیلرك بوحرکتی عبدالحمیدی بسبتون حدتلندیردی. خصوصیله ارمنیلرك کرك بوحرکتلری وکرك صدر اعظمه روولور صیقمق، سلاملغه کیدن عسکره بومبا آتمق، انلردن برچوق کشیلری تلف ایتمك کبی اختلالپرورانه حرکتلری اهالینك تعصبنی غلیانه کتیردی. آرتق او کوندن صکره استانبولده مدهش برقتال باشلادی. حکومت بو اختلالی جبر وشدت استعمال ایدرك باصدیرمق ایستدی؛ فقط اهالینك غلیانی تسکین ایتمك غیرقابلدی. برطرفدن خانلردن، اوطه‌لردن، بالقونلردن بومبالر آتیلیور، دیکر طرفدن بومبا آتیلان پنجره‌لر شدتلی مارتین آتشنه طوتولیوردی. بواثناده طرفیندن پك چوق تلفات وقوعه کلیوردی. بتون بوقتالر، انسانیت نامنه، مدنیت نامنه اڭ بیوك برجنایت عداولونابیلیردی. فقط بونك یکانه مسؤلیتی، بوقانلی صحنه‌لرك تولیدینه بادی اولان احتراصات شخصیه‌یی، آمال حریصانه‌یی قلبنده طاشیانلرده ایدی!

١٨٩٦ قتالی‌ده بوصورتله نهایت بولدی. هرایکی طرفدن برچوق مظلوملر ناحق یره پریشان اولدی. آرتق بوندن صوکره دول معظمه‌نك مداخله‌سی پك شدتلی اولدی. بوکا درحال قومیته‌لرده مداخله ایتدی. ارمنی قومیته‌لرندن بالخاصه (طروشاق) قومیته‌سی بوقتالی متعاقب دول معظمه‌یه کوندردیکی تحریرات عمومیه‌ده آتیده‌کی مطالباتده بولنیوردی:

« ترکلرك ظلمندن آوروپایه متعدد دفعه‌لر شکایت ایتدك؛ فقط بتون شکایات مشروعه‌مز قطعی برصورتده رد ایدلدی. سلطان حمید بزه قانلی بر انتقام ایله جواب ویردی. اوروپا بومدهش جنایتی کوردی وینه سکوت ایتدی.

قانمزه مقابل طلب ایلدیکمز مطالباته شمدی برده انتقام مقدس فکری کبی بر خیال سیاه کبی کوزلریمز اوکنه کلدی. آوروپا لاقیدی جانیانه‌سیله بزه قارشی: « قوت حقه غالب ایدر! » دیدی؛ بز بیچاره‌لر، حقوق بشریه‌دن محروم زواللیلرده عبدالحمیدك زنجیر استبدادینی قیرمق ایچون هردرلو وسائطی تحری ایدرك قوه مراجعته مجبور اولدق.

ارتق دسائس دیپلوماتیقه زمانلری چوقدن کچدی.

١٠٠,٠٠٠ ارمنی مظلومندن دوکولن قانلر بزه شمدی حریت طلب ایتمك

حقنى بخش ایدیبور. دشمنلرمزك تلقيناتنه رغماً بزانجق الك زياده لزوملى اولان شيئى طلب ايتدك وطلب‌ده ايده‌جكز .

آنلرده شونلردر:

١. دول معظمه طرفندن انتخاب ايديله‌جك آوروپالى بر فوق‌العاده قوميسرك ارمنستانه تعيينى ؛

٢. واليلرله قائممقاملر ومتصرفلرك فوق‌العاده قوميسر طرفندن انتخاب

ارمنى پطريقى اورمانيان

ايديلوب ذات شاهانه طرفندن تصديق اولونمسى؛

٣ . آوروپا ضابطانك تحت قوماندەسنده اولمق اوزره يرلى اهاليدن ميليس، ژاندارمه وپوليس تشكيلى ؛

٤ . آوروپا اصولنجه اصلاحات عدليه اجراسى ؛

٥ . مذاهب ، معارف ومطبوعاتده سربستئ تام ؛

٦ . واردات مملكتك درتده اوچنك احتياجات محليه‌يه صرفى ؛

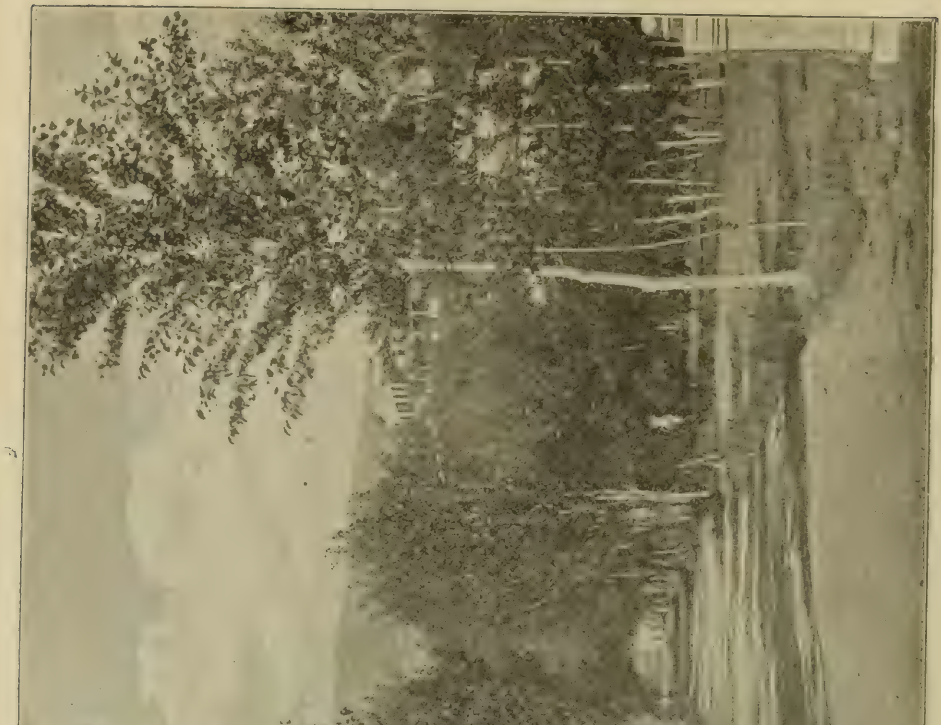

ارزنجان شهرى

۷ . بقایاده قالان ویرکولرك عفوی ؛

۸ . بش سنه مدتله ویرکیدن معافیت وآندن صوکره‌کی بش سنه ظرفنده‌کی ویرکیلرکده اغتشاشات حاضره‌دن طولایی حصوله کلن ضایعاتك ازاله‌سنه تخصیصی ؛

۹ . غصب ایدیلن اموال غیر منقوله‌نك اعاده‌سی ؛

۱۰ . ارمنی مهاجرلرینك سربست برصورتده عودتی ؛

۱۱ . ارمنی مجرمین سیاسیه‌سنك عفوی ؛

۱۲ . دول معظمه مرخصلرندن مرکب موقت برقومیسیون تعیینی وبو قومیسیونك ارمنستانك بللی باشلی شهرلرندن برنده اقامت ایدرك بالاده‌کی موادك تطبیقنه نظارت ایتمه‌سی .

ایشته ارمنیلر طرفندن آرزو ایدیلن مواد بوندن عبارتدی . عبدالحمیدك سؤ اداره‌سی یالکز ارمنیلره شامل دکلدی ؛ بتون افراد ملته ، بتون مات عثمانیه‌یه شامل ایدی . بناءً علیه عثمانلیق نامنه حرکت ایدرك وطن عثمانینك سلامتنه چالیشمق نظردقته آلندیغی تقدیرده ، اول امرده افکار حریت‌پرورانه صاحبی عثمانلیلرله برلکده حرکت ایدلمسی وبومادهلرك اره‌سنه سائر وطنداشلرکده محافظهٔ حقوقنی کافل ماده‌لر بولونمسی آرزو ایدیلیردی !

*
* *

ارمنی مسئله‌سی ، صرف ارمنیلرك محافظهٔ حیات وحریتی ایچون تحدث ایتمش برمسئله دکلدی ؛ ارمنیلرك بومسئله‌یی احداثدن مقصدلری فی‌الحقیقه موقع اجتماعیلرینی ، حریتلرینی محافظه مقصدیله ایدی ؛ فقط بوندن الك زیاده استفاده ایتمك ایسته‌ین ، منافع سیاسیه واقتصادیه‌لرینی بومسئله‌نك حلنه تابع عد ایدن ایکی حکومت واردی‌که ، انلرده انکلتره وروسیه حکومتلری ایدی .

ازجمله قبریس معاهده‌سنده ذکر اولنان تعهداتدن ماعدا انکلتره‌نك نظر دقتی دائما اناطولی‌یه مرکوز بولونیوردی ؛ بونك‌ده سببی انکلتره‌نك اناطولیده پك مهم منافع اقتصادیه ، مذهبیه وسیاسیه‌سی‌ده موجود اولمسی ایدی . ۱۸۹۰ سنه‌سندن بری عبدالحمید اره‌صره بومنافعدن بعضلرینی خللدار ایدیور کبی حرکت ایلیوردی .

برلین معاهده‌سندن صوکره انکلتره‌نك منافع تجاریه‌سی بردرجه‌یه قدر

تبدیل مقصد ایتمش کبی کورونیوردی . وقتیله ارضروم وبایزید واسطه‌سیله قره‌دکزی ایرانه ربط ایدن، برقاچ عصرلردن بری ارمنیلرك کسب ثروت ایتمسنی بادی اولان یول ١٨٧٨ سنه‌سنده اهمیت فوق‌العاده‌یی حائز ایدی .

حتی بونك ایچون انکلتره حکومتی آیاستفانوس معاهده‌سنك اون‌طقوزنجی ویکرمنجی ماده‌لرینه راضی اولمامشدی؛ چونکه بو ماده‌لر بو یولی دائما روسلرك نظارتی آلتنده بولوندیرییوردی ؛ بناءً علیه برلین معاهده‌سنك آلتنجی ماده‌سی موجبنجه بو اراضی ترکیه‌یه ترك ایدلمش وبو کیفیت انکلیزلرك بر مظفریتی صورتنده تلقی اولونمشدی .

بو طریق کیتدکجه اسکی اهمیتنی ضایع ایتدی . دها صوکره ارمنیلر ایچون بشقه برطریق تجارت آچیلدی‌که ، اوده قره دکزدن بحر حزره کیدن طریق ایدی . فقط ارمنیلر بو اثناده دائما انکلتره ایله آلیش ویریش ایتدیلر . ١٨٤٠ سنه‌سندن بری (مانچستر) ده یرله‌شن ارمنیلر ، ممالك عثمانیه‌یه ، ایرانه پاموق اخراج ایدییور ، بو پاموقلری آسیای وسطایه قدر سوروییوردی . بناءً علیه انکلتره‌نك منافع تجاریه‌سی ارمنستان روسیه‌دن زیاده ارمنستان ترکیده تهلکه‌یه معروض بولونیوردی . بورادن آکلاشیلیورکه وان و ارضروم حوالیسنده ارمنیلرك کوردکاری صیقندیدن اك زیاده متأثراولان انکلتره‌ایدی . حتی انکلتره‌نك صامسون قونسلوسی بو حوالینك انتظامسزلغی حقنده شو صورتله بر راپور یازمشدی :

« احوال داخلیه غایت الیمدر ؛ تجارت خللدار اولمش ، حتی طورمشدر ؛ چونکه بوراده تجارت کاملاً ارمنیلرك الندەدر . هیچ برکیمسه آتیسندن امین اولمادیغندن اعتبار مالی مفقوددر ؛ بو ایسه شایان تأسفدر . بوحالك نیه منجر اولاجغنی کسدیرمك غیر ممکندر . »

کذا ممالك عثمانیه‌نك اقسام سائره‌سنده‌ده انکلتره‌نك منافع تجاریه‌سی یولنده دکلدی . آلمانیا وفرانسه حکومتلری ، رجال مالیه‌سی ومتعهدلری ایچون روم‌ایلیده وآناطولیده آناطولی شمندوفری ، روم‌ایلی شمندوفری ، ریختیم قومپانیه‌سی کبی امتیازلر آلدقلری حالده انکلتره حکومتی قطعیاً بوکبی ایشلره یناشدیرلمیوردی .

تجارت مسئله‌سی بو مرکزده اولدیغی کبی پروتستان میسیونرلری‌ده ایی بر وضعیتده بولونمیورلردی . انکلیز کلیسالرینك آناطولیده هیچ میسیونرلری

يوقدی . بوراده میسیونرلرك قسم اعظمی آمریقالی اولوب هپ آمریقا حکومتنك حمایه‌سی آلتنده ایدی . مرکزی لوندره‌ده بولونان میسیونرلر هیئتی انکلتره حکومتنه متعدد دفعه‌لر مراجعت ایتمشلر و حکومتك بو بابده برتشبثده بولونمسنی رجا ایتمشلردی .

پروتستانلغك الك زیاده انتشار ایتدیکی محل ارمنستان ایدی .

١٨٩٢ سنه‌سندن بری میسیونرلرك شکایتی فوق العاده تزاید ایتدی . فرمان تحتنده کشاد اولونمیان کلیسا و مکتبلرك قپادلمسی اوزرینه لورد سالیسبوری‌یه مراجعت ایدلدی . مأمورین عثمانیه‌نك میسیونرلره قارشی اجرا ایتدکلری مظالمدن اوزون اوزادی بحث اولوندی . نهایت انکلتره مجلس مبعوثاننده وقوع بولان بر استیضاحی متعاقب لورد سالیسبوری درسعادت سفیرینه آتیده‌کی تلغرافنامه‌یی کشیده ایدی :

« خرستیانلر حقنده روا کورولن مظالم شدتلی بر لسان استعمالنی ایجاب ایلدیکندن حکومت عثمانیه سریعاً تدابیر لازمه اتخاذ ایتمدیکی تقدیرده انکلتره حکومتنك بالذات تحقیقات اجراسنه ابتدار ایده‌جکنی باب عالی‌یه خبر ویریکز . »

آمریقا ایله برابر انکلتره حکومتی طرفندن کوستریلان بوشدت عبدالحمیدی قورقوتدی . آرتق اوندن صوکره پروتستانلر هیچ حبس ایدلمدی . میسیونرلر کندیلری ایچون لزومی اولان فرمانی درحال استحصال ایتدیلر . ١٨٩٣ ده (اکین) ده ایکی کلیسا قپادلدی . خرپوطده بعض میسیونرلر مضر کتاب مطالعه ایتدکلرندن طولایی تعقیباته دوچار اولدی . بونك اوزرینه انکلتره سفیری باب عالی‌یه بر مخطره ویردی . لوندره‌ده‌کی پروتستان مرکزندن‌ده سفیر رستم پاشایه بر مخطره کوندرلدی . بو مخطره‌ده ارمنیلر علیهنده و بالخاصه محافظهٔ ملیت ایچون پروتستان کلیساسنك تعقیباتنه مانع اولان هینچاقیستلر علیهنده ادارهٔ افکار اولوندی . فقط عبدالحمید انکلتره‌یه صوك درجه خصم اولدیغندن انکلتره‌نك بو بیاناتنه هیچ قولاق آصمادی .

انکلتره سفیری بو مقصدی استحصال ایتمك ایچون استانبولده بولونان پروتستان سفرا ایله اتفاق ایتدی . اسوج و فلمنك سفیرلری بو اتفاقه داخل اولدی ؛ آلمانیا حکومتی شفاهاً تبلیغاتده بولوناجغنی سویلدی . آمریقا حکومتی‌ده بو بابده وعد معاونتده بولوندی . آرتق انکلتره‌نك بو مخطره‌سی

بتون پروتستان حکومتلر طرفندن التزام ایدیلنجه باب‌عالی پروتستانلرك سربستی‌ٔ مذاهبنه قطعیاً مداخله ایتمه‌مکه قرار ویردی (١٨٩٤).

انکلتره حکومتی مسائل دینیه‌یی حل ایتدکدن صوکره مسائل سیاسیه‌یی‌ده حل ایتمکه تشبث ایتدی. بو مسئله الك زیاده ارمنیلره تعلق ایتدیکی کبی حلی‌ده ایجه مشکل ایدی.

انکلتره حکومتی قبریس معاهده‌سی موجبنجه حق مداخله‌یی حائز ایدی. فقط بو وظیفه‌یی اوته‌دن بری اهمال ایتمشدی؛ چونکه کندیسی مداخله ایتدیکی تقدیرده دیکر حکومتلرك‌ده مداخله‌سنه سبب اولاجقدی؛ بونی ایسه قطعیاً آرزو ایتمیوردی. دیکر طرفدن‌ده انکلتره‌ده فوق‌العاده حائز نفوذ اولان انکلیز ـ آمریقان جمعیتی انکلتره حکومتی مداخله ایچون تشویق ایدییوردی. ١٨٩٠ سنه‌سنده ارمنیلر طرفندن وارمنی پاره‌سی ایله تشکیل اولونان بو جمعیت، انکلیزلردن پك آز اعضایه مالك ایکن بالاخره پك زیاده وسعت پیدا ایتمش، ارمنیلرك مدافعهٔ حقوقی ایچون غزته‌لرله نشریات اجراسنه باشلامشدی.

عبدالحمید بو مقاله‌لرك برفرقهٔ سیاسیه طرفندن یازدیرلدیغنه ذاهب اولیور، خارجیه ناظری سعید پاشا ایسه بو مقاله‌لرك ترکیه علیهنده اولمقله برابر ممالك عثمانیه خارجنده‌کی افکاری تغلیط مقصدیله یازلدیغنی درمیان ایدییوردی. سعید پاشا بومسئله حقنده لوندره سفیرینه تحریرات مخصوصه کوندرمش، سفیر ایسه جواباً بو مقاله‌لردن خبری اولمادیغنی، فقط ١٨٩١ سنه‌سندن بری باب عالینك ارمنیلر حقنده تبدیل مسلك ایتمش بولوندیغنی استدلال ایلدیکنی بیان ایتمشدی. بعده صوك اون سنه ظرفنده انکلتره حکومتی طرفندن بیان اولونان نقطهٔ نظری تعقیب ایدرك مامورینك انتخابنه دقت اولونمسنی توصیه ایتمش، باب عالی ایسه بوکا مقابل اسکی مسلکنده دوام ایتمشدی.

انکلتره‌نك بو حرکتی عبدالحمیدك پك زیاده جانی صیقیوردی. عبدالحمید، انکلیز ـ آمریقان جمعیتنك حرکاتنی خبر آلیر آلماز پك زیاده حدت ایدییور، حتی پارلمنتوده ایراد ایدیلان نطقلر، غزته‌لرله نشر اولونان مقاله‌لرله ارمنیلرك تشویق اولندیغندن شکایت ایلیوردی. عبدالحمید غزته‌لرله بویله مقاله نشرینی مناسب کورمیور، انکلیز مطبوعاتنك مطبوعات عثمانیه درکه‌سنده بولوندیغنی آرزو ایدییوردی. حتی رستم پاشا برکون بومسئله‌یه دائر ییلدیزدن چکیلان برتلغرافنامه‌یی

خارجیه نظارتنه کتیرمشدی. بو تلغرافنامه‌ده انکلتره حکومتنك مسلك حاضری دولت عثمانیه ایله انکلتره بیننده من القدیم جاری اولان مخالصته توافق ایتمدیکی، وبو احوال الیمه‌نك بویله دها نه‌زمانه قدر دوام ایده‌جکی ذات شاهانه طرفندن سؤال اولندیغی محرر بولونیوردی (١٨٩٣) .

فی الحقیقه بتون انکلتره عبدالحمیدك علیهنده ایدی. (دایلی تلغراف) غزته‌سنده یازیلان مقاله‌لرله غلادستونك ایراد ایلدیکی نطقلردن انسانیت پروران، رهابین، دارالفنون شاکردانی، رجال سیاسیه، ادبا، احرار، محافظه‌کار، اتحادیون، حاصلی بتون انکلتره عبدالحمیدك علیهنده ایدی. سعید پاشا لوندره‌ده حصوله کلن بو تبدل افکاردن طولایی لوندره سفیرینه شکایتده بولونیور، فقط انکلتره قومنك ممالك عثمانیه احوالنه نه‌درجه مراق ایتدیکنی وخلقك غزته حوادثلریله نه‌درلو غلیانه کله‌بیله‌جکنی بیلمیوردی .

عبدالحمید بو مهاجمات اوزرینه (انکلیز - آمریقان) جمعیتندن بالذات شکایت ایتدی. انکلتره‌نك درسعادت سفیری بو حاللرك اوکی آلنمق ایچون یکانه چاره: ایی بر اداره واسلام ایله خرستیان بیننده توزیع عدالت اولدیغی صوك دفعه اولارق سویلدی. عبدالحمید سفیرك بو بیاناتنی دیکلیور کبی کوروندی . بر مدت قدر اورته‌لقده بر سکون وسکونت حاصل اولدی. عبدالحمید انکلتره‌یه آچیقدن آچیغه تعرض ایده‌میه‌جکنی بیلدیکی جهتله قاچاماقلی یوللردن تعرض ایتمك ایستدی.

انکلتره حکومتی بتون بو حرکتلری آناطولیده‌کی منافع اقتصادیه‌سنی محافظه ایچون یاپیوردی. ممالك عثمانیه‌نك بو قسمنده سکون وآسایش برکمال اولدیغی تقدیرده انکلتره حکومتی تجارتنی پك قولای ترقی ایتدیره‌بیله‌جکدی. ارمنیلری اك زیاده اختلاله تشویق ایدن ایسه حقیقتده روسیه ایدی. مثلا روسیه‌نك ارضروم قونسلوسی اون سنه‌در هیچ دکیشدیرلمه‌مشدی. بو ذات ارمنیلری آچیقدن آچیغه اختلاله تشویق ایدییوردی. روسیه حکومتی ارمنی اختلالجیلرینی حمایه ایدییور، بونلری حکومت عثمانیه الندن تخلیص ایتمك ایستیوردی. واقعا ارمنیلردن قسم اعظمی انکلتره حکومتنه مراجعت ایدییوردی؛ فقط بونلردن روسیه‌یه، حتی فرانسه‌یه مراجعت ایدنلرده اولمشدی. اختلال قومیته‌لرینك، روسیه‌ده مرکزلری ومخابرلری بولونیوردی . حتی بو فرقه‌لرك یاپدقلری جنایتلر، اختلالك مائی کتابه تماماً قید اولونمشدی .

باب عالی ایسه ارمنی اختلالنی انکلتره‌نك بر انتقامی ظن ایدییور، روسیه ایله

عبدالحمید بیننده جاری مخالصتدن انکلتره‌نك خشنود اولمادیغنه ذاهب اولیوردی. حال بوکه انکلتره حکومتی ارمنیلرك مطالباتنه پك چوق زمان اهمیت ویرمه‌مشدی. حتی انکلتره‌نك ارضروم قونسلوسی بر راپورنده : « شو مملکتده بر سنه‌در اوطوریبورم ، ارمنیلرك مطالباتنی بر درلو اکلایه‌میورم ! » دیه یازمشدی.

انکلتره‌ده تبدل افکاره الك زیاده سبب اولان ماده ، (دایلی نیوز) ك مقاله‌لری ایدی . فی‌الحقیقه بومقاله‌لر اوزرینه قومیته‌لرك برقاتدها تزیید مساعی ایتدکلرینه، بردرجه‌ دها امیدوار اولدقلرینه هیچ شبهه ایدیله‌مز. خصوصیله ۱۸۹۲ سنه‌سنه لیبرال قابینه‌نك رأس کاره کچمسی بونلرك جرأتنی برقات دها آرتدیرمشدی. انکلیز قونسلوسلری بوجرأتی هرکسدن زیاده تشویق ایتمشلردی . قابینه ایسه افکار عمومیه‌یه تابع اولارق ارمنیلری التزام ایتمکه باشلامشدی .

انکلتره حکومتی بواثناده آفریقاده ، آمریقاده ، آسیاده دها مهم ایشلرله مشغول ایدی . فقط ارمنیلری‌ده ترك ایده‌مزدی ؛ انکلتره ، عبدالحمیدك ایکی یوزلی پولتیقه‌سنه قاپیلارق بومسئله‌یی سریعاً حله موفق اولامیوردی. فقط لورد سالیسبورینك یرینه کچن لورد کمبرله‌ی دها زیاده سکونتله حرکت ایتدی. پروتستانلر مسئله‌سی کبی برمسئله‌نك انجق دول معظمه ایله اتفاق سایه‌سنده حل اولوناجغنه قائل اولدی . انکلتره‌نك درسعادت سفیری بوفکری پك موافق بولدی ؛ فی‌الحقیقه روسیه وفرانسه حکومتلری بویله براتفاقه داخل اولا بیلیرلردی. چونکه فرانسه حکومتی قتولیك ارمنیلردن، روسیه ایسه آیاستفانوس معاهده‌سنك ۱٦ نجی ماده‌سندن طولایی بوفکره تماماً اشتراك ایدرلردی .

۱۸۹٤ سنه‌سنده صاسون قتالی وقوعه کلدیکی زمان انکلتره قونسلوسی قتالی باب عالی‌یه خبر ویردی . باب عالی ایسه قونسلوسك یالان سویلدیکنی ، بو اختلالك مشوقی کندی اولدیغنی بیان ایتدی . بونك اوزرینه انکلیز سفیری درحال بر تحقیقات قومیسیونی اعزام ایده‌جکنی خبر ویردی . روسیه ، انکلتره وفرانسه مرخصلرندن مرکب برهیئت اعزامنه قرار ویرلدی. اوزمان انکلتره بوموفقیتندن کنیش برنفس آلارق ایشی فرانسه وروسیه حکومتلرینه براقدی .

بومسئله‌نك حلی ایچون فرانسه وروسیه حکومتلری متفقاً حرکت ایتدی؛ فقط بواتفاق اولجه قرارلاشدیرلمش برائتلاف نتیجه‌سی اولمیوب اشتراك حسیات

ومنافعدن منبعث بر اتفاق ایدی . معمافیه اواثناده فرانسه‌نك ممالك عثمانیه‌ده‌كی وضعیتی غایت مساعدایدی. عبدالحمید فرانسزلره پك چوق پاره قازاندیرییوردی. بتون امتیازلر فرانسزلر طرفندن آلنیوردی . عبدالحمید بونكله‌ده قانع اولمیور، فرانسز غزته‌جیلرینه نشانلر یاغدیرییوردی . بناءً علیه عبدالحمیدك پولتیقه‌سنه مغایر حركت ایتمك فرانسز منافعنه مخالف بر حركتدی . روسیه ایسه ارمنیلره دشمن اولدقدن ماعدا بر نجی نیقولا پولتیقه‌سنی‌ده تعقیبه باشلامشدی. ممالك عثمانیه داخلنده اوفاق حكومتلر احداثی روسیه ایچون بالاخره مشكلاتی داعی اولا بیلیردی. دولت عثمانیه‌نك آوروپاده بوغازلر محافظلغی وظیفه‌سنی ایفا ایتمسی روسیه ایچون پك موافقدی. دولت عثمانیه روسیه حمایه‌سنه كیرمكی قبول ایتدیكی تقدیرده باب عالینك محافظهٔ استقلالی ایچون روسیه حكومتی طرفندن هیچ بر معاونت دریغ ایدلمیه‌جكدی !

ایشته بوسببدن طولایی فرانسه وروسیه خارجیه ناظرلری عین فكره خدمت ایدییورلردی . بونلردن روسیه خارجیه ناظری پك اختیار اولدیغندن صلح وسكوتی صوك درجه آرزو ایدییوردی. پرنس لوبانوف موازنهٔ حاضره‌نك محافظه‌سنی ارزو ایدییور ، بو موازنه‌یی اخلال ایده‌بیله‌جك اختلافتدن توقی ایتمك آرزوسنده بولونیوردی . مشارالیه وقتیله روسیه‌نك ویانه سفارتنده خدمت ایتمش ، آوستریانك بالقانلرده تجاوزاتنه قارشی كلمك ایچون مبارزاتده بولونمشدی .

فرانسه خارجیه ناظری دها كنج اولدیغندن احتمالكه انك قدر صلح وسكونت طرفداری دكلدی. غابریل هانوتوپك بیوك امللر پرورده ایدییوردی. وقتیله استانبولده مصلحتكذارلق ایتمش ، ذكاسی سایه‌سنده پارلاق بر موقع احراز ایتمشدی . هانوتونك عبدالحمیده پك زیاده محبتی واردی . انك ایچون هانوتوده پرنس لوبانوف كبی دائما تركیه‌نك منافعنه موافق بر پولتیقه تعقیب ایدییوردی .

ارمنی مسئله‌سی دوام ایتدیكی مدتجه هانوتو خارجیه نظارتنده قالمامشدی . قتالر ۱ تشرین اولده یعنی ایالك نظارتنك ختامندن اول باشلامش وقونتره كسه ویله ملاقاتنده احتمالكه انك‌ده تأثیری اولمشدی .

هانوتو عبدالحمیدی دائما مدافعه ایتدی . ۱۸۹۶ قتالی وقوعه كلیر كلمز

بتون سفرا عبدالحميده برنوطه كوندرديلر . بونوطه‌نك مندرجاتى بروجه‌آتى ايدى :

« پايتخت و جوارنده دوام ايدن اغتشاش حقنده آلمش اولدقلرى معلوماتى دول معظمه سفراسى نظر دقت شاهانه‌لرينه عرض ايدرلر . بر چوق مسلح چته‌لر ارمنيلرى ناحق يره تعقيب ايدوب اولديرييورلر ؛ حتى انلرى سوقاقده اولديرمكله‌ده قالميوب اله كچيرمك و درحال محو ايتمك ايچون اولرينه وحتى اجنبيلرك ساكن اولدقلرى أولره بيله كيرييورلر . بو درلو وقايع بالذات

روس سفيرى نليدوف

سفرا وسفارتخانه اركاننك برچوقلرى طرفندن رأى‌العين مشاهده ايدلمشدر . شهر داخلندن ماعدا عين وقايع ببك ، روم‌ايلى حصارى ، قنديللى ودها سائر محللرده‌ده وقوعه كلمشدر . ايشته شمدى‌يه قدر مثلى ايشيدلمه‌مش ونتيجه‌سى دولت‌عليه‌لرى ايچون نتايج وخيمه توليدايده‌بيله‌جك بويله برحادثه‌يه سريعاً‌نهايت ويرلمسى ايچون درحال اوامر سريعه وقطعيه اعطا بيورمكزى استرحام ضمننده دول معظمه سفراسى حكمدار بولوندوغكز حسبيله ذات شاهانه‌لرينه طوغريدن طوغرى‌يه مراجعت ايدرلر . »

سفرانك بونوطه‌سى اوزرينه موسيو هانوتو عبدالحميد حقنده موجب تقبيح اولاجق هيچ بر سوز سويلمدى ؛ چونكه هرنه سويليه‌جك اولورسه

بونك حرف بحرف عبدالحمیده تلغرافله خبر ویریله‌جکنه تماماً واقف ایدی !

فقط بویله بر پولتیقه‌یی تعقیب ایتمك ایچون بسمارق قدر سربستیٔ افکاره مالك بولونمق لازمدی . حال بوکه نه موسیو هانوتو ، نه ده پرنس لوبانوف بوخاصه‌یه مالك دکل ایدیلر . بونك ایچون انکلتره‌نك مطالباتنی هر ایکیسی ده قبول ایدرك ارمنی مسئله‌سنه مداخله ایتدیلر. ۱۸۹٤ سنه‌سنده صاسون حادثه‌سی وقوعه کلیرکلمز قومیسیونه داخل اولدیلر. احتمالکه بونلر بو اختلالی اهمیتسز برشی ظن ایدییورلردی. چونکه باب عالینك او تاریخده یازمش اولدیغی بر مخطره‌ده بواغتشاشك بر ارمنی اختلالجیسی طرفندن ایقاع اولوندیغی بیان ایدلمشدی . باب عالینك مخطره‌سندن اکلاشلدیغنه کوره مرقوم «ارمنیلری قولاً تشویق ایتمکله اکتفا ایتمه‌رك انکلتره‌دن بالونله عسکر جلب ایدوب انلری موش اوزرینه تعرض ایتمکده تشویق ایتمشدر . کذا تفنك ، خنجر ، بالطه ودها سائر آلات حربیه ایله مسلح چته‌لرده تشکیل ایتمشدر .

مذکور چته‌لر اجرا ایلدکلری وحشتلردن محظوظ اولارق حکومتك مذهبی علیهنده محقرانه سوزلر صرف ایتمشلر ومخیل قراللری ایچون یاشاسین آوازه‌سیله فریاد ایتمشلردر . »

کذا باب عالی هنچاقیستلره قارشی لوندره‌ده اظهار اولونان مسامحه‌دن طولایی ده شکایت ایدییوردی . لوندره سفیری رستم پاشا طرفندن ویریلن بر راپورده هنجاقیستلرك لوندره‌ده ساکن روس نیهلیستلری ایله مناسبتدار اولدقلری بیان اولونیوردی . استانبولده‌کی انکلتره سفیرینه باب عالی طرفندن ویریلن نوطه‌ده ایسه بروجه آتی ادارهٔ افکار ایدلمشدی :

« انکلتره‌نك وان قونسلوسی اخیراً بتلیسه کلمشدر . مومی الیهك تشویقی اوزرینه مذکور ایکی شهرده ساکن ارمنیلر اجتماع ایتمشلر وحکومت عثمانیه علیهنده بر استدعا امضالامشلردر. مأمورین محلیه جانبندن اجرا قلنان تحقیقاتدن مستبان اولدیغنه کوره مومی الیه قونسلوس ، ترجمانی واسطه‌سیله ارمنیلری بوکبی اجتماعلر عقدینه تشویق ایلدیکی کبی انلری حکومت علیهنده عصیانه بیله تحریك ایلمشدر . »

باب عالی انکلتره سفیرینه بو یولده تبلیغاتده بولوندیغی کبی ممالك اجنبیه‌ده

بولوناك سفرایه‌ده‌صاسون طرفلرنده عصیان ایدن ارمنیلر اوزرینه عسا کرشاهانه سوق ایدیله‌رك سکون و آسایشك تأمین اولوندیغنی وفقط تلقینات بدخواهانه‌یه قاپیلان اوروپا مطبوعاتنك مغایر حقیقت نشریاتده بولوندقلرینی مقام شکایتده بیان ایدییوردی .

عبدالحمید بوصورتله حرکت ایدرك صاسون قتالنی تحقیق ایچون فرانسزلرله روسلرك انکلیزلرله برلشملرینه مانع اولمق ایستیوردی . بوندن بشقه عبدالحمید صاسون وقعه‌سنی تحقیق ایچون بر قومیسیون اعزامنه اولا راضی اولمش ، صوکره جایمش ، دها صوکره انکلتره سفیرینك تهدیدی اوزرینه موافقت ایتمشدی.

فقط دها قونسولسلر عودت ایتمه‌دن اول صاسون وقعه‌سی حقنده استانبولده حقایق احواله دائر ایی بر فکر ایدینلمشدی. پطریق ازمیرلیان افندی، ارمنیلرك علی العموم مظهر حمایه اولدقلرینی حس ایدرایتمز عبدالحمید طرفندن وعداولونان اصلاحاتی میدانه چیقارمش ، وحتی ارمنی ملتنك مطالباتنی حاوی اولمق اوزره برده تقریر قلمه آلمشدی .

۱۸۹۵ سنه‌سی شباطنك یدنجی کونی لورد کمبرله‌ی درسعادت سفیرینه بر تلغرافنامه کشیده ایدرك اصلاحات مسئله‌سنك فرانسه وروسیه سفیرلری ایله برابر موضوع بحث ایدلمسنه مساعده ایتدی . انکلتره حکومتی یکرمی سنه‌دن بری تعقیب ایلدیکی پولتیقه‌دن واز کچه‌رك آیاستفانوس معاهده‌سنده بیان اولونان اصلاحاتك اجراسنه طرفدار اولدی . فقط انکلیز قومی یالکز بونکله‌ده قالمادی. بر ایکی سنه‌دن بری اختلاللر مناسبتیله حبس وتوقیف اولونان ارمنیلرك‌ده تخلیه‌سنی طلب ایتدی . لورد کمبرله‌ی دول ثلثه‌نك بو بابده مشترك بر طلبده بولونملرینی تکلیف ایلدی . فقط روسیه وفرانسه حکومتلری اول امرده بر عفو عمومی طلب ایدوب بعده اصلاحاتك ایلری سورولمسنی موافق کوردیلر . عبدالحمید روسیه و فرانسه حکومتلرینك بو حرکتنی انکلتره‌نك مغلوبیت سیاسیه‌سنه عطف ایدرك کندیسنه بر آز جسارت ویردی. آره‌دن بر مدت کچر کچمز، احوال حاضره ارمنی اختلاللرینك وانکلیزلر طرفندن اشاعه اولونان یا کلش حوادثلرك نتیجه‌سی اولمق اوزره حادث اولدیغندن اصلاحاته لزوم کوستره‌جك بر درجه‌ده اولمدیغنی بیان ایتدی . مع مافیه بایرامدن صوکره اناطولی‌یه بر قومیسیون اعزام ایده‌جکنی وظننه کوره بو پولتیقه‌دن صوکره

آرتق باب عالى ايله انكلتره‌نك اره‌سى آچيلمايه‌جغنى بيـان ايتدى . عين زمانده انكلتره‌نك پترسبورغ سفيرى‌ده آتيده‌كى تلغرافنامه‌يى كشيده ايديپوردى :

« پرنس لوبانوفى كوردم. سفرانك تكليفاتنه صـبرسزلقله انتظار ايديور. مشاراليهك فكرنجه ارمنيلر يالكز بتليس، انقره واسكندرونده اكثريتى حائزدر وبواوچ شهر بربرندن او قدر اوزاقدركه بونلرى برولايت حالنده برلشديرمك غير قابلدر. ارمنيلر بتون مملكتده ودها طوغريسى بتون كرهٔ ارضه يايلمشدر، طوغريسى بوكون ارمنستان نامى ويريله بيله‌جك هيچ بر نقطه يوقدر. بناءً عليه لبنان تشكيلاتى بوبابده نظر اعتباره آلنه‌ماز .» [١]

پرنس لوبانوف روسيه‌ده بويولده بيان مطالعه ايلديكى كبى موسيو هانوتوده فرانسه مجلس مبعوثاننده همان عين صورتده ادارهٔ افكار ايلمشدى.

پرنس لوبانوفك بوجوابى كلديكى صره‌ده ارضروم قونسلوسلرينك‌ده‌مشترك برراپورى كلدى. مذكور راپوردنا كلاشلديغنه كوره ارمنيلرك احوالى مشكلات كسـب ايتديكنـدن شهر مذكورده بولونان قونسلوسـلر ترجمانلرينى والى‌يه كوندرمشلر، والى ايسه بونلرى حسن صورتله قبول ايتمديكى كبى بويله شيلرك اصل واساسى اولماديغنى‌ده بيان ايلمشدى.

بواثناده درسعادتده‌كى فرانسه وروسيه سفيرلرى مشتركاً چاليشيورلردى . ايكى سفير بر مخطره ايله بر اصلاحات پروژه‌سى تنظيم ايتمشلردى. بوپروژه ايله مخطره باب عالى‌يه نيم رسمى برصورتده تبليغ ايديله‌جكدى.

عبدالحميد روى موافقت كوسترديكى جهتله موسيو هانوتو سفيرينى كاملاً مستقل براقيوردى . روسيه خارجيه ناظرى ايسه بوپروژه‌نك حسن صـورتله نتيجه‌لنه‌جكندن شبهه ايديور، فقط بتون امورى اوده ايكى سفيرك يد فطانتنه توديع ايليوردى.

ايكى سفير مخطره ايله اصلاحات پروژه‌سنى ١١ مايس ١٨٩٥ تاريخنده باب عالى‌يه ويرمشـلردى . بوپروژه ارضروم ، بتليس ، وان ، سيواس ، خربوط ودياربكر ولايتلرينه‌متعلق ايدى. مخطره‌نك نقاط مختلفه‌سى ايسه‌بروجه آتى ايدى:

١. ولايتلر مقدارينك ايجابنده تنقيصى ؛

٢. واليلرك انتخابى خصوصنده تأمينات اعطاسى ؛

---

[١] مائى كتاب، ١٨٩٦، ص ١٦

۳. جرائم سیاسیه‌دن طولانی محکوم ویاموقوف اولان ارمنیلرك عفوی ؛
۴. مهاجرت ایدن ویا نفی ایدیلن ارمنیلرك عودتلری؛
۶. حبسخانه‌لرك ومحبوسین احوالنك تفتیشی ؛
۷. ولایتلرده اصلاحاتك تطبیقنه نظارت‌ایتمك‌ایچون برفوق‌العاده قومیسر تعیینی ؛
۸. استانبولده دائمی بر قونترول قومیسیوننك احداثی ؛
۹. صاسون وسائر محللرده وقوعه کلن‌حادثه‌لردن متضرر اولان ارمنیلره تضمینات اعطاسی ؛
۱۰. تبدیل مذاهب مسئله‌سنك برنظام داخلنه آلنمسی ؛
۱۱. ارمنیلره اعطا اولونان حقوق وامتیازاتك تمامی تطبیق ومحافظه‌سی؛
۱۲. آناطولینك سائر ولایتلرنده متمکن ارمنیلرك حالی .

بوپروژه انکلتره‌یی اودرجه ممنون‌ایتمه‌مشدی . انکلتره حکومتی بوپروژه‌یه ارزوایتدیکی موادی علاوه ایتدیره‌مه‌مشدی؛ چونکه فرانسه وروسیه سفراسی بو ماده‌نك کرك حکومتلرینه وکرك باب عالی‌یه قبول ایتدیرلمسی غایت مشکل اولاجغنی سویلمشلردی . فقط بوبابده دول سائره‌نك هیچ اولمازسه معاونت معنویه‌لرینی طلب ایتمکه قرار ویرمش، بونك اوزرینه آلمانیا ، ایتالیا و آوستریا حکومتلرینه مراجعت ایلمشدی . آلمانیا حکومتی ، انکلتره‌نك تکلیفی اوزرینه عبدالحمیده مراجعت ایتمش ، عبدالحمید آلمانیانك اصلاحات امرنده‌کی تکلیفنه موافقت شویله طورسون مخطره‌یه ویره‌جکی جوابی‌ده کوندن کونه تأخیر ایتمشدی .

فقط بو اثناده دیاربکر فرانسز قونسلوسندن کلن بر راپورده کردلرك ارمنیلره ینه تعرض ایتمك نیتنده بولوندقلری بیلدیرلدی . فرانسز قونسلوسنك بو تشبثنه روس قونسلوسی اشتراك ایتمدی . او صره‌ده پرنس لوبانوف‌ده انکلتره‌نك پته‌رسبورغ سفیری ایله ملاقاتنده ارمنستاندن کلن خبرلرك غایت وخیم اولدیغنی، ارمنیلرك لوندره قومیته‌لرینه استناد ایدرك براختلال حاضرلا-دقلرینی خبرویردی . پرنس لوبانوف طرفندن بیان‌اولونان بوسوزلراستانبولده درحال عکس تأثیرینی کوستردی . عبدالحمید اصلاحات‌پروژه‌سنی تدقیقه شمدیلك وقتی اولمادیغنی سویلدی . انکلتره حکومتی پروژه‌نك تدقیق ایدلمسی ایچون اصرار ایتدی . فقط بوصره‌ده پرنس لوبانوف درسعادت سفیرینه برتلغرافنامه

كشيده‌ايدرك روسيه‌نك انكلتره طرفندن تعقيب اولنان مسلكه امتثال ايده‌ميه‌جكنى و آناطوليده آتياً بر ارمنى قراللغى صورتنده ميدانه چيقابيله‌جك مختاريت اداره‌يى حائز بر ارمنى ولايتى تشكيلنه قطعياً راضى اولماديغنى خبر ويردى [١].

عبدالحميد نهايت مجلس وكلايى طوپلادقدن صوكره اصلاحات پروژه‌سنه برجواب حاضرلادى. فقط بو جواب ردى متضمن اولديغندن سفرا طرفندن نظر اعتباره آلنمادى. پرنس لوبانوف، عبدالحميدك بويله برجواب ويرمسى ذاتاً مأمول ايدوكنى، معمافيه ارمنيلر ايچون ياپيلاجق اصلاحاته موافقت ايدرسه‌ده آناطولى حدودنده يكى بر بلغارستان تشكيلنه راضى اولميه‌جغنى بيان ايتدى.

بو اثناده اوچ سفير استانبولده ارمنيلر ايچون ايجه چاليشديلر. فقط پارسدن كلن تحريراتده موسيو قانونك نظر دقتى ماكدونيا امورينه جلب ايديليور، روسيه سفيرى موسيو نليدوفه‌ده باب عالى‌يه اصلاحات تكليفنده ايلرى‌يه وارمامسى توصيه اولونيوردى.

فقط اره‌دن برمدت كچدكدن صوكره فرانسه وروسيه سفيرلرى آلدقلرى تعليمات موجبنجه مذاكره‌دن صرف نظر ايتديلر. عبدالحميد بوندن پك ممنون اولدى. اناطولى‌يه فوق‌العاده برقوميسر كوندردى؛ اصلاحات حقنده سفرايه صوك درجه قاچاماقلى جوابلر ويردى. نهايت انكليزلرك صبرى صوك درجه توكندى. (شه‌سته‌ر) ده دهشتلى برمتينغ عقد ايديله‌رك غلادستون طرفندن ايراد اولونان برنطقده تركلر عليهنده ادارهٔ لسان ايدلدى. غلادستون انكلتره‌نك عبدالحميده قارشى شدتله حركت ايتمسنى توصيه ايتدى. حتى استانبولده بيله روسيه وفرانسه سفيرلرينك تحملى قالمادى. فقط پرنس لوبانوف بوكا قارشى‌ده اعتراض ايتدى؛ سفرانك پك ايلرى‌يه كيتدكلرينى، اصلاحات پروژه‌لرينك شايان قبول اولماديغنى سويلدى. اوزمان انكلتره حكومتى امور اداره‌نك آوروپا دولتلرى طرفندن تفتيشى خصوصنده‌كى مطالباتك تحديد ايدلمسنى تكليف ايتدى؛ بوپروژه پرنس لوبانوفه برلين معاهده‌نامه‌سنك ٦١ نجى ماده‌سى احكامنه موافق كوروندى. بونك اوزرينه آلمانيا حكومتى انكلتره طرفندن وقوع بولان تكليفاتك قبول ايدلمسنى باب عالى‌يه شديد برلسان ايله اكلاتدى. اوزمانه قدر اصلاحات طلبندن صرف نظر ايدن اوچ سفير بودفعه بين‌الملل بر

[١] ماوى كتاب، ١٨٩٦، ص ٧٠: ٧٣

مراقبه قومیسیوننك احداثندن بحث ایتدیلر . بونك اوزرینه روسیه حکومتی، باب عالی بوفکره موافقت ایتمدیکی تقدیرده کندیسنك انکلتره ایله یالکز باشنه براقیلاجغنی ایلری‌یه سوردی . بعده بوقومیسیونك قاچ اعضادن مرکب اولاجغی دوشونولدی. فقط پرنس لوبانوف بواثناده بردنبره تبدیل افکار ایدرك اصلاحاتك تطبیق ایدلمسنی ومسئله‌نك سریعاً حل اولونمسنی طلب ایدرك لونده‌یه آتیده‌کی تلغرافنامه‌یی کشیده ایتدی :

« باب عالی لورد سالیسبوری طرفندن تکلیف اولونان مراقبه‌یه میدان ویرمه‌مك ایچون سفرا طرفندن ویریلن پروژه‌ده‌کی قونترول قومیسیوننه ترجمانلرك طوغریدن طوغری‌یه مربوط بولونمالرینه راضی اولدیغی کبی بك جزئی تعدیلات ایله بتون مطالباتمزده موافقت ایدییور . ارمنی مسئله‌سنی ختام پذیر ایتمك نقطهٔ نظرندن بونتیجه موجب ممنونیت عد اولونا بیلیر . »

باب عالینك قبول ایتدیکی شیلر اساساً هیچ براهمیتی حائز دکلدی. حکومت، تکلیف اولونان اصلاحاتی یالکز ارمنیلره دکل ، بتون ممالك عثمانیه‌یه شامل اولمق اوزره قبول ایتمشدی . فقط پرنس لوبانوف بونی پك موافق کوردی . سفرایه حکومتلری طرفندن کلن تلغرافنامه‌ده باب عالینك پروژه‌سنی قبول ایتملری تکلیف ایدلدی . ١٧ تشرین اول ١٨٩٥ده برارادهٔ سنیه صادر اولدی. فرانسز وروس غزته‌لری بوارادهٔیی ارمنی بحراننك ختامی کبی تلقی ایتدیلر . حقیقتده ایسه بواراده هیچ برمسئله‌یی حل ایتمیوردی. دول معظمه‌نك مراقبه‌سی قطعیاً قبول ایدلمدی . فقط بواثناده وقوعه کلن اختلاللر بواصلاحاتك غیر کافی بولوندیغنی اثبات ایدییوردی؛ چونکه استانبول قان وآتش ایچنده‌یوزییوردی. (١٨٩٥) .

استانبول قتالی باشلار باشلاماز سفارت واپورلرندن آلتیسی ده طرابیه‌دن حرکت ایدرك طوپخانه اوکنه کلدیلر. سفارت ترجمانلرندن بش کشی باب عالی‌یه کیدرك برنوطه تقدیم ایتدیلر؛ بونلره روسیه ترجمانی قطعیاً اشتراك ایتمه‌مشدی. آوستریا، فرانسه، آلمانیا، ایتالیا وانکلتره ترجمانلری باب عالی‌یه کلدکلری زمان باب عالیدن «بویله برشیدن خبریمز یوق ! » جوابنی آلدیلر . بونك اوزرینه دول معظمه سفراسی مشترك برنوطه تنظیم ایدرك شهرده سکون وامنیتك محافظه‌سنی طلب ایلدیلر . باب عالی قباحتك قطعیاً ارمنیلرده اولدیغنی ومع مافیه حقیقی مجرملرك ظاهره اخراجی ایچون

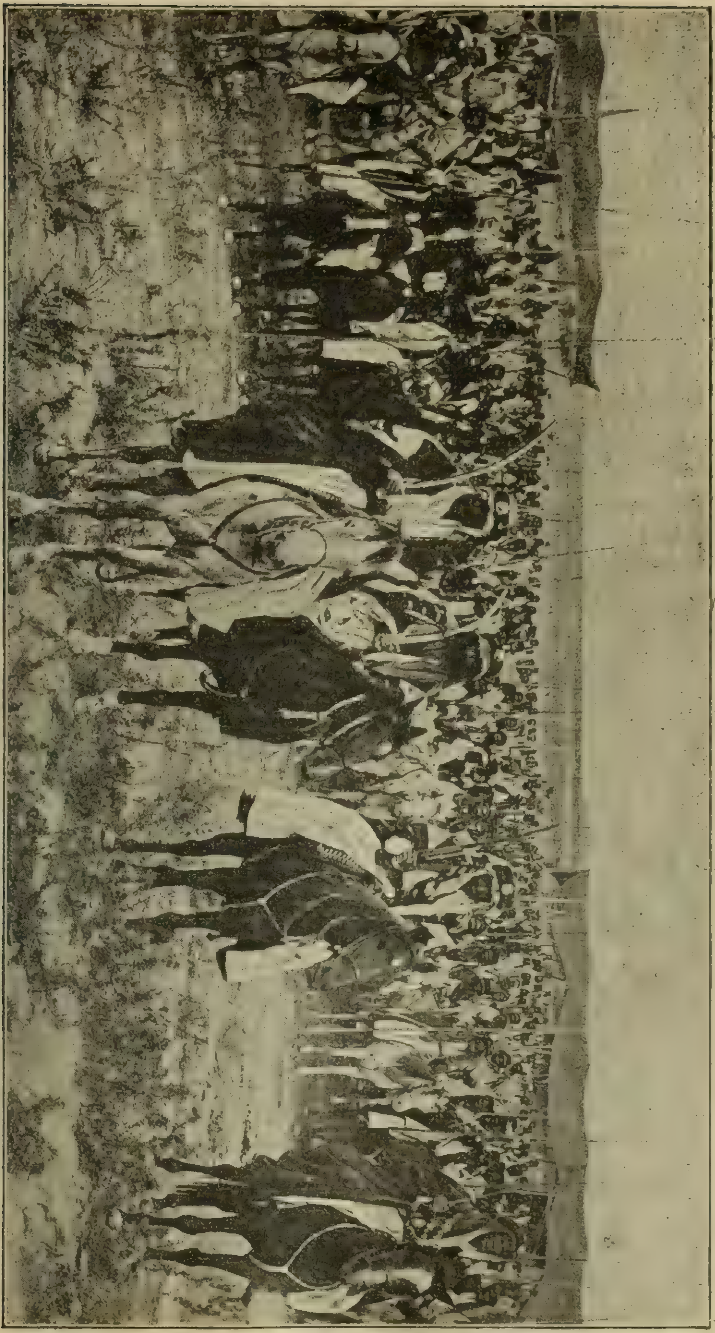

حمیدیه سواری آلایلری

رستم پاشا

تحقيقات اجرا اولونه‌جغنى جواباً بيان ايتدى . سفرا بونك اوزرينه كليسالره التجا ايدن وسفالتدن پريشـان اولان ارمنيلرك تخليه‌سنى طلب ايلديلر . آرتق سفرا كنديلكلرندن حركت ايتمكه باشلامشلردى . بوسفر آوستريا مجارستان‌ده انكلتره پولتيقه‌سنى التزام ايلمشدى .

فى‌الحقيقه اوصره‌لرده تركيه‌نك احوال داخليه‌سى پريشان برحالده ايدى . طربزون قتـالى اورته‌لغى قانه بويايور ، ماكدونيا اختلال آتشـلرى ايچنده يانيوردى . آوستريا مجارسـتان حكومتى بو نقطه‌لرى نظر دقته آلديغى ايچون عبدالحميدك آرتق شـدتله تضييق ايدلمسنى تكليف ايتمش ، بو آرزولره ايتـاليا حكومتى‌ده موافقت ايتمشدى .

انكلتره حكومتى اتفاق مثلثدن استحصال ايده‌ميه‌جكى شيلرى اتفاق مثلث سايه‌سنده الده ايده‌جكنه قانع اولدى . باب عاليدن مطالبات جديده‌ده بولونمغى موافق كوردى . ارمنى‌پطريقى دول معظمه‌يه براسترحامنامه تقديم ايدرك آرتق قتاله نهايت ويرلمسنى رجا ايتدى ؛ چونكه اناطوليده قتـال آيلردن برى دوام ايدييوردى .

آوستريا حكومتى‌ايسه ماكدونياده دهامدهش براختلال قوپاجغنى اكلادى . انكلتره‌ده هيجان كتدكجه تزايد ايتدى . تشرين‌ثانينك ايكنجى كونى لوندره‌ده جسيم برمتينغ‌عقد ايدلدى . بومتينغده‌خرستيانلرك تخليصى ايچون دول‌معظمه‌نك مشتركاً حركت ايتملرى تكليف اولوندى .

اوكون روسيه سفيرى بيهوده يره انسـان تلفنه ميدان ويرلمه‌مك ايچون سائر رفقاسى ايله برابر حركت ايتمسى ضمننده برامر آلدى . پرنس لوبانوف دول معظمه‌ايله برابر ايش كورمكه راضى اولدى . فقط اناطوليدن كلن خبرلر پك فلاكت انكيز ايدى . قتال مدهش برصورتده دوام ايديپوردى . بونك اوزرينه دول معظمه آرتق بوقاريشيقلقلره نهايت ويرديرلمسى ايچون برر نوطه تنظيم ايدرك باب عالى‌يه تقديم ايتديلر .

بونوطه‌لر اوزرينه عبدالحميد مجرملرك كاملاً تجزيه ايديله‌جكلرينى وصادر اولان ارادۀ سنيه‌ده متدرج اصلاحاتك غزته‌لرله اعلان اولوناجغنى جواباً بيان ايتدى . انكلتره كنديسنه ياردمجيلر بولونديغنه قانع اولديغى ايچون بو جوابلره هيچ قولاق آصمادى . ٩ تشرين‌ثانى تاريخنده لوندره بلديه دائره‌سنده‌ويريلن

ضیافتده لورد سالیسبوری برنطق ایراد ایتدی . بو نطقده « هرفنا حکومتك سؤ استعمالاتده ایلری‌یه کیتدیکی زمانلر نظام عالم مقتضاسی اولارق نه درلو مجازاته دوچار » اولاجغندن بحث ایتدی .

بوصره‌ده مقام صدارته کامل پاشا کچر کچمز انکلتره ممنون اولدی . فقط اره‌دن بر آی کچر کچمز عبدالحمید مملکتده قانون اساسی ایله حر براداره تأسیس ایده‌جك دییه کامل پاشایی درحال عزل ایتدی. یکی صدراعظمك درایتسزلکی واناطولیده قتالك دوامی اوزرینه سفرا شدتلرینی برقات دها تزیید ایتدیلر . باب عالینك نه کبی تدابیر اتخاذ ایلدیکنی اکلامق ایستدیلر . انکلتره آرتق قطعیاً مداخله‌یه قرار ویردی .

تشرین ثانینك طقوزنجی کونی وقوع بولان انعقادده روسیه سفیری موسیو نلیدوف یکی برقتال وقوعه کلدیکی تقدیرده اتخاذ اولونان تدابیره دائر برپروژه حاضرلادیغنی سویلدی. درت کون صوکره موسیو نلیدوف بوپروژه‌یی موضوع بحث ایتدی ؛ پروژه‌نك اساسی شوندن عبارتدی : دول معظمه سفراسندن هر بری حکومتلرندن ایکنجی بر سفارت واپوری طلب ایده‌جکلردی ؛ بو واپورلرده لااقل یوز الی ایکی یوز کشی بولوناجقدی . آلتی یوز کشی موجودیله بویله آلتی واپور کله‌جك اولورسه احتمالکه بونك برتأثیر معنویسی اولابیلیردی . فقط سفرا بیننده بو تکلیفه قارشی بر درلو ائتلاف حاصل اولامادی .

عبدالحمید بوحوادثی طویار طویماز عقلی باشندن کیتدی . درحال آلمان دوستنك معاونتنه التجا ایتمك ایستدی . فی‌الحقیقه آلمانیا حکومتی بوندن اول، بعض اسباب بحریه‌دن طولایی بویله برفکره اشتراك ایده‌میه‌جکنی بیان ایلشدی. عبدالحمید آلمانیا ایمپراطورینه برمکتوب یازدی . بومکتوبنده پایتختده نظام وانتظامك محافظه‌سی ایچون الدن کلن غیرتی صرف ایده‌جکنی، شمدی‌یه قدر اوفاق بروقعه بیله ظهور ایتمدیکنی ، فقط ایکنجی سفارت واپورلرینك بعض احتراصات تولید ایده بیله‌جکنی ، بناءً علیه بوبابده معاونت لازمه‌ده بولونمسی ایچون محب خاص قدیمنه مراجعت ایلدیکنی یازدقدن صوکره دیکر دول خمسه‌یی بوتکلیفلرندن وازکچیرمسی ایچون معاونتده بولونمسنی استرحام ایلدی .

فقط دول معظمه استاسیونرلر ایچون فوق‌العاده اصرار ایتدیلر . کانون

اولك طقوزنجى كونى روسيه ايمپراطورندن عبدالحميده كلن برمكتوب بتون مشكلاتى ازاله ايتدى. عبدالحميد ايكنجى استاسيونرلرك كلسنەده راضى اولدى. ومسئلەده بوصورتله حل ايدلدى..

بوصرەده فرانسەده قابينه دكيشدى. بونك اوزرينه فرانسه سفيرى انكلتره سفرينك تشبثاتنه كتدكجه تمايل كوستردى. ارضروم، سيواس، ديار بكر قونسلوسلرندن كلن راپورلرده اناطولينك احوال اليمەسندن بحث اولوندى.

عبدالحميد ايچون بوكبى قارغشەلقلر وقايع عاديەدن معدود ايدى. عبدالحميد برطرفدن آوروپانك مداخلاتنه ميدان ويرمەمك ايستيور، ديكر طرفدنده احوال داخليەيى آرزوسنه كوره اداره ايتمك ايستيوردى. عبدالحميد مقام صدارته سعيد پاشايى كتيرمك ايستدى. مابينه چاغيردى؛ مقام صدارتى سعيد پاشايه تكليف ايتدى. سعيد پاشا مستقل ومسئول وآرزوى شاهانەيى اجرايه مأمور برقابينه تشكيل اولونمادقجه صدارتى قبول ايدەميەجكنى بيان ايتدى. بوجواب اوزرينه عبدالحميد فنا حالده قيزدى؛ سعيد پاشا بو مسئله اوزرينه اوغلى ايله برابر انكلتره سفارتخانەسنه فرار ايتدى. سفير، دول سائره سفراسنك معاونتى ايله بومسئلەيىده حل ايتدى. فقط سعيد پاشانك سويلديكى مستقل ومسئول برقابينه فكرينى موافق كورديكندن بوتكليفى ايلرى يه سوردى. پرنس لوبانوف بوكا احتياج قالماديغنى بيان ايتدى. عبدالحميدك آرتق الدن كلن غيرتى صرف ايتديكنى، روسيه حكومتنك بلغراد، بكرش، وآتنەده اجراى نفوذ ايتديكنى وبناءً عليه بوجهتلردن هيچ برمشكلات تحدث ايتميەجكنى سويلدى. مشاراليهك فكرنجه تركيەيى يولنه قويارزديه اوغراشمق بيهوده وقت غائب ايتمكدى! [١]

بواثناده اورفه قتالى حقنده قونسلوسلرك راپورى ورود ايتدى. انكلتره سفيرى بوحادثەلرى ايلرى يه سورديكى زمان پرنس لوبانوف جواباً: «هرشى ممكندر!» ديدى. فقط اتفاق مثلثدن آرتق هيچ اميد يوقدى. آلمانيا حكومتى بومسئله هيچ اهميت ويرميور، ايتاليا حبشستانده تعقيب آمال ايديوردى. آوستريايه كلنجه: روسيەنك ماكدونيا حقندەكى تأميناتنه تابع اولارق حال حاضرك محافظەسنى طلب ايديور وحال حاضرى اخلال ايدەبيلەجك هردرلو حالاتدن توقى ايليوردى.

---

[١] ماوى كتاب، ١٨٩٦، ٢٩٣

بوقدر غیرتدن صوکره انکلتره ینه مقصدینه نائل اولامادی . مصرده‌کی منافعندن محروم قالمامق ایچون انکلتره‌ده کندیسنی کری‌یه چکدی . انکلتره وامریقاده‌کی ارمنی جمعیتلرندن آلدیغی استرحامنامه‌لر اوزرینه قرالیچه ویقتوریا عبدالحمیدك مرحمتنی جلب ایده‌جك صورتده بر مکتوب یازدی . عبدالحمید بو مکتوبه‌جواباً خط دستی‌ایله‌محرر برمکتوب کوندردی . بومکتوبنده، انکلیزقومی ایله حکمدارینك حادثات اخیره حقنده پك یاکلش حوادثلر آلمش اولملرندن طولانی بیان تأسف ایتدی . حتی قرالیچه‌نك نطقنده افکار عمومیه‌یی تغلیط ایده‌بیله‌جك بیانات موجود اولدیغنی وحال بوکه ارمنیلرك هرطرفده دائما متجاوزانه حرکت ایتدکلرینی ، اسلاملره جامعلرده نماز قیلارلرکن تعرض ایلدکلرینی، اسلاملرك ارمنیلر طرفندن پك‌چوق وحشتلر کورمش اولدقلرینی، بتون ارمنیلرك مارتینی تفنکلری ، دینامیتلر وبومبالرله مسلح اولدقلرینی ، اسلاملرك ایسه کندیلرینی مدافعه ایچون موده‌سی کچمش سلاحلرله مسلح بولوندقلرینی‌اکلاتدی [١] .عبدالحمید سفارت ترجمانی مابینه چاغیره‌رق بو مکتوبی تسلیم ایتدی .

عبدالحمیدبوصورتله حرکت ایتدیکی‌اثناده سفرانك‌قتاللرحقنده‌کی راپورلری برر برر ورود ایدییوردی . مذکور راپورلردن اکلاشلدیغنه کوره پروتستان میسیونرلری هرطرفدن حقارت کورییورلردی. ارضرومده انکلیز قونسلوسی بونلرك‌کلیسا ومکتبلرنده عساکر محافظه بولوندرمغه مجبور اولمشدی. بتلیسده برچوق قارغشه‌لق وقوعه کلمش ، خرپوطده یکی بر اختلال وقوعی ملحوظ بولونمشدی .

انکلتره حکومتی بوراپورلری آلیر آلماز آمریقا حکومتی‌ایله برابر باب‌عالی نزدنده تشبثاته‌بولونمغه قیام‌ایتدی. باب‌عالی بوتشبثاته قارشی‌اهمالکارانه‌برجواب ویردی. بونك‌اوزرینه فرانسه ــ انکلتره ــ روسیه‌سفراسی باب‌عالی‌یه مراجعت ایدرك اصلاحات پروژه‌سی حقنده‌کی ارادۀ سنیه‌نك تطبیقنی طلب‌ایلدیلر. روسیه حکومتی‌ارمنیلردن بعضلرك جبراً اسلام‌ایدلملرینه‌اودرجه حدت‌ایتدی‌که، مارتك اون طقوزنجی کونی قونترول قومیسیونی تشکیلی حقنده دول‌معظمه ظرفندن بیان اولونان‌آرزویه روسیه‌سفیری‌ده اشتراك ایلدی. سفراء اصلاحاتك اجراسنی

---

[١] مائی کتاب ، ١٨٩٦ ، ٢٢

صوك رادەیه قدر طلب ایتدیلر . خصوصیله وان قونسـلوسندن کلن راپور ، روسیه سفیرینك پك زیاده حدتنی موجب اولدی. نیسانك ١٦ نجی کونی اوچ سفارت ترجمانی باب‌عالی‌یه کله‌رك غایت شدتلی برلسان استعمال ایتدیلر . فرانسه سفیری، حتی اجرا آته بیله باشلایه‌رق صالواطورك قتلی حقنده تحقیقات اجراسی ایچون یکیجه قلعه‌یه بر تحقیقات قومیسیونی کوندردی . فرانسه‌نك بو حرکتی مابین‌همایونك فوق‌العاده حدتنی موجب اولدی. بوصره‌ده پارس سفیری منیر بکدن مابینه برتلغرافنامه کلدی . بوتلغرافنامه شـو مألده ایدی : « بوراده‌کی عثمانلی کنجلری صاحب ثروت اولمادقلرندن هپ اختلالجیلرك نفوذینه قاپیلیورلر ! » عبدالحمید بوتلغرافنامه‌یی آلیر آلماز هپسنك ده استانبوله عودت ایتملرینی آرزو ایتدی . فقط بو صره‌ده موسیو هانوتو رأس کاره کچر کچمز عبدالحمیـد کنیش برنفس آلدی ..

عبدالحمید شمدی بتون قدرت سیاسیه‌سنی کوسترمکه چالیشیوردی. اول امرده عبدالحمیدك روسیه طرفندن آرتق هیچ قورقوسی قالمامشـدی . چونکه روسیه طرفکیرلکنده الآن دوام ایدییوردی. فرانسه‌یه کلنجه: عبدالحمید فرانسه‌یی ده مصر مسئله‌سیله اویالامق ایستیور ، فرانسه‌نك مصر حقنده‌کی امیدلرینی تزیید ایتمك ایستیوردی . عبدالحمید ممالك عثمانیه‌ده سکونت حاصل اولور اولماز مصرده فرانسه پولتیقه‌سنه مساعد برزمین حاضرلایه‌جغنی ، فرانسه‌یه انکلتره‌دن کوزل برانتقام آلدیره‌جغنی سویلیوردی .

آلتی آی دوام ایدن برقتالدن صـوکره اوروپا ارمنی مسـئله‌سنك کاملاً حل اولدیغنه ذاهب اولدی . ارمنیلرك بو اختلاللری چیقارمقدن مقصدلری اوروپایه برارمنستان موجود اولدیغنی وحکومت عثمانیه‌نك ایسـه هیچ نفوذی اولمدیغنی کوسترمك ایدی . ایشته بونك ایچون ١٨٩٦ سنه‌سندن اعتباراً یکی برطروشاق قومیته‌سی تکرار اختلاللر حاضرلامغه باشلادی . بوقومیته‌نك اسمی (طاشناقسـوتیون) یعنی اتحاد فرقه‌سی ایدی . فرقه‌نك مرکزی تفلیسـده بولونیوردی. قومیته شباط اثناسنده اصلاحات قومیسیونی ایله مابیندن کوندریلن پاشالرك طردی ایچون وان اهالیسنی تشویق ایتدی . آمریقا میسیونرلری ایله انکلیز قونسلوسـنك توسطی بوتشـبثی عقیم براقدی . حزیرانده بونلر تکرار اهالی‌یی اختلاله تشویق ایتدیلر. اوزمان وانده دهشتلی برقتال وقوعه کلدی [١].

[١] ویقتوربه‌رار ، سلطانك پولتیقه‌سی ، ص ٣٤٨

اناطوليده وقوعه كلن بوقتال اوزرينه استانبولده‌كی ارمنيلر كاملاً طاشناقسوتيون قوميته‌سنی التزام ايتديلر ، دول معظمه سفراسنه ويردكلری تحريرات عموميه‌ده شو صورتله بيان افكار ايلديلر :

« تركيه‌ده متمكن ارمنيلر، دوچار اولدقلری احوال مؤلمه‌نك ايجاب ايلديكی اصلاحاتك كنديلرينه بخش اولوناجغنه دائر پارلاق وعدلرده بولونلديغی حالده اليوم وقوعه كلن مظالمه تحمل ايتمكدن بيتاب قالەرق كنديلرينی محو وپريشان ايدن مظالمدن آرتق هردرلو وسائطه مراجعت ايدرك قورتولمغه قرار ويردكلرينی وارمنيلر طرفندن بالضروره اتخاذ اولوناجق تدابيردن طولايی تولد ايده‌جك مسئوليتك كاملاً حكومته عائد بولونديغنی صورت قطعيه‌ده بيان ايدرلر واميدسزلكلرندن ناشی وقوعه كله‌جك حادثاتك بتون مسئوليتنی مشؤم متجاوزلرينه تحميل ايلرلر . »

امضا : تركيه ارمنيلری

عبدالحميد ارمنيلرك بوبابده‌كی تشبثاتنی خبر آلديغی جهتله لازمكلان تدابيری كاملاً اجرا ايتدی. ١٨٩ سنه‌سی آغستوسنك برنجی كونی حميديه آلايلرندن استانبوله بربلوك سواری كلدی. عبدالحميد بوتدابيری اتخاذ ايتدكدن صوكره ارمنی پطريقی ازميرليان افندينك استعفاسنی طلب ايتدی . عبدالحميد ازميرليان‌دن هيچ حظ ايتميوردی . خصوصيله ازميرليان افنديتك آوروپا محافلنجه تقدير اولونماسی عبدالحميدك شبهه‌لرينی برقات دها تزييد ايدييوردی .

عبدالحميد ازميرليان افنديی استعفا ايتديرمك ايچون پك چوق چاليشمش، فقط ارمنيلرك رجا واسترحامی اوزرينه برچوق دفعه‌لر واز كچمشدی . فقط بوسفر حميديه آلايلری كلنجه، عبدالحميد بوفكرنده اصرار ايتدی. ازميرليان افندی استعفاسنی ويردی. عبدالحميد ارمنی جمعيتنك انتخابات اجراسی حقنده‌كی قانونی فسخ ايدرك ازميرليان افنديتك يرينه غير لايق برينی تعيين ايتدی .

ارمنيلر بوحاله هيچ تحمل ايده‌مديلر . اغستوس صوكارينه طوغری (طاشناقسيوتيون) جمعيتی دول معظمه‌يه برنوطه كوندره‌رك شو صورتله بيان افكار ايتدی :

« دوچار ظلم اولان ملتلرك درجۀ صبری ايچونده برحدواردر . وقتيله كنديسی كليساره اوغراتليان برجانينك بو كون يوزبيكلرجه مذهبداشلريمزك قتلنی امضالايان برالی ارمنی ملتی نامنه اوپمسنه هيچ بروقت تحمل ايده‌ميز .

ارمنى ملتى ينه طغيان ايده‌جك وبو طغيان فعلاً تظاهر ايليه‌جكدر . بونك مسئوليتى ايسه عبدالحميد ايله دول معظمه سفراسنه عائد اولاجقدر . »

فى الحقيقه آغستوسك يكرمى آلتنجى كونى استانبول قتالى بونى تماماً كوستردى . استانبول شهرى برقاچ كون آل قانلر ايچنه بوياندى . بوجنايت عبدالحميدك ارمنيلره قارشى صوك ومدهش برجنايتى ايدى .

دول معظمه بوحالى كورر كورمز براز تردد ايتديلر . فقط قپولرينك اشيكلرينه‌قدر چيقان قانلره انلرده تحمل ايده‌ميه‌رك قتاله نهايت ويرلمسنى مابين همايوندن طلب ايتديلر. بوصره‌ده پرنس لوبانوف وفات‌ايتمش اولديغندن بوسفر روسيه‌ده تردد ايتدى .

بتون نظرلر شمدى فرانسه‌يه توجه ايلدى . فقط غابريه‌ل هانوتو ايراد ايلديكى برنطقده شرقده هيچ برتبدل موجود اولمديغنى ؛ فرانسه حكومتنك مداخله فكرينه قطعياً يناشميه‌جغنى ايلرى سوردى .

فقط سفرا ، استانبول قتالندن صوك درجه توحش ايتديلر . عبدالحميده بتون جنايتلرينى آچى برلسان ايله اكلاتمق ايچون برنوطه تنظيم ايلديلر . بونوطه‌يى باب عالى‌يه كوندرديلر . نوطه مندرجاتى بروجه آتى ايدى :

« دول معظمه سفراسى ١٥ آغستوس تاريخلى مشترك نوطه‌لرينه بناى افكار ايدرك اخيراً پايتخت وجوارنى آل قانلره بولايان اغتشاشاتك بالخاصه پك وخيم اولان بر نقطه‌سنه باب عالينك نظر دقتنى جلب ايدرلر . بوده ارمنيلرى اولدير ن ومشغوللرى بولمق بهانه‌سيله اولرى ومغازه‌لرى يغما ايدن وحشى چته‌لرك متعصبين اهالى طرفندن راست كله تشكيل ايدلمش برشى اولميوب مأمورين محليه‌جه معروف اولمقله برابر بونلر طرفندن اداره اولونميان خصوصى برطاقم تشكيلاتدن معدود بولنديغى معلومات قطعيه ايله ثابت اولماسيدر .

احوال آتيه‌ده بومدعايى مثبتدر :

١ . بانق عثمانينك ارمنى اختلالجيلرى طرفندن اشغالى حوادثى شايع اولور اولماز ، ضابطه ايله قواى مسلحه محل وقعه‌يه كلزدن اول بو چته‌لرك شهرك مختلف نقاطندن عين زمانده ميدانه چيقمش اولماليدر. باب عالينك‌ده‌معلوميدر كه، مشغوللرك تصميمات جنائيه‌سندن ضابطه دها اول خبردار اولمق لازمدى ؟

٢ . بوچته‌لرى تشكيل ايدىلن اشخاصك قسم اعظمى عين قيافده كينمش وتسليح اولونمشدى ؛

٣ . بونلرله برابر افراد عسکریه وضابطه‌ده حاضر بولونیوردی ؛ ضابطه اهالینك جنایاتنه قارشی هیچ سس چیقارمدقلری کبی بوکا کندیلری‌ده اشتراك ایدییوردی ؛

٤ . ضابطه‌دن بعضیلرینك باشی بوزوقلره قاوبچاق ویردکلری وارمنیلرك نه‌طرفلرده بولوندیغنی اهالی‌یه کوستردکلری‌ده مشاهده اولونیوردی ؛

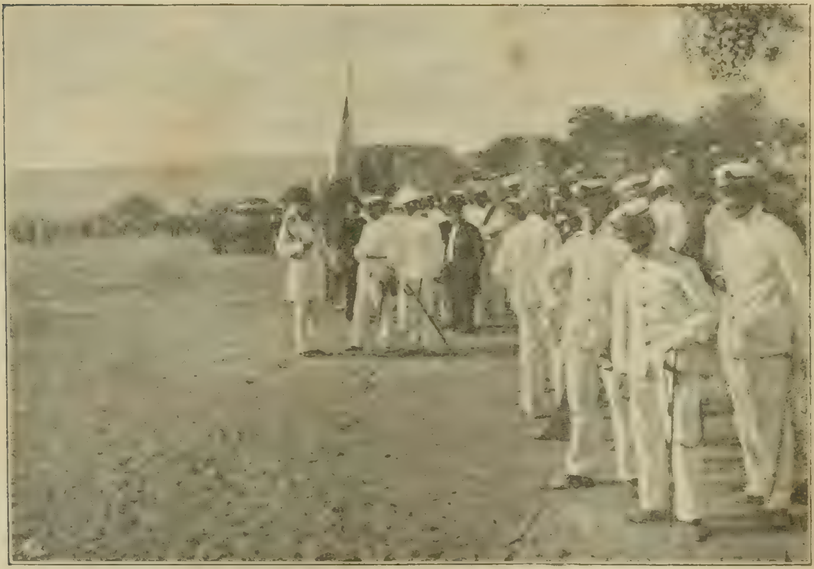

جواد پاشا واجنبی قونسلوسلری

٥ . باشی بوزوقلر، مابین همایون جوارنده عسکرك وضابطانك کوزلری اوکنده سربست سربست طولاشمشلر وجنایتلر ایقاع ایلمشلردر ؛

٦ . قاتللردن بری سفارت ترجمانلرندن بری طرفندن توقیف اولوندیغی زمان عسکرلرك کندیسنی توقیف ایده‌میه‌جکلرینی سویلمشدر . بعده مابینه کتورلدیکی زمان مابین ارکانی طرفندن بر آشنا صفتیله قبول ایدلمشدر ؛

٧ . آوروپالیلر طرفندن استخدام اولنان وقتال اثناسنده غیبوبت ایدن ایکی ترك ، عودتلرنده ارمنیلری اولدیرمك ایچون کندیلرینه قما وبچاق ویرلدیکنی سویلمشلردر .

ایشته بو وقایعه آرتق هیچ بردیه‌جك یوقدر !

حقایق احوال نظردقته آلنه‌جق اولورسه ، دول معظمه طرفندن

ويريلن بونوطه‌ده پك عظيم بروقوفسزلق واردى . عبدالحميدك مظالمى انكار اولونامازدى ؛ فقط ارمنيلر باب عالى‌يه وبانق عثمانى‌يه بومبالرله تعرض ايتدكلرى اثناده حمال وسائره كبى اشخاصك طوپلو طوپلو چته‌لر حالنده عين زمانده ميدانه چيقيويرملرى روح الجماعات نقطهٔ نظرندن طبيعى برحالدى. ثانياً طوپلو برحالده تعرض ايدن اهالينك عين قيافتده اولديغنك اصلى يوقدى . بوقتال هرحالده انسانيت نامنه مدهش برجنايتدى . بوجنايتك مسببى ايسه هيچ شبهه‌سز ييلديز چته‌سنى اداره ايدن ودكل يالكز ارمنيلرى ، حتى بتون وطنى دوچارپريشانى ايدن عبدالحميدثانى ايدى . . .

کرید مسئله‌سی

حاله‌پا مقاوله‌سی ـ عبدالحمیدك حاله پا مقاوله‌سنی فسخی ـ کریدلیلرك شکایتی ـ دول معظمه‌نك مداخله‌سی ـ عبدالحمید طرفندن مساعدات اعطاسی ـ اهالیٔ مسلمه‌نك شکایتی ـ اختلالر ـ طرخان پاشانك تعیینی ـ خانیه اختلالی ـ یونانستانك کریدده‌کی انتریقه‌لری ـ کریده‌عساکر عثمانیه‌نك سوقی ـ کریدده یونان کوکلیلری ـ ماکدونیا اغتشاشی ـ دول معظمه‌نك مداخله‌سی ـ کرید آبلوقه‌سی ـ حاله پا مقاوله‌سنك تصدیقی ـ کریده برنوع مختاریت اعطاسی ـ اهالیٔ مسلمه‌نك شکایتی ـ خانیه اختلالی ـ یونانستانك کریده عسکر سوق ایتمسی ـ میرالای واصوس ـ انکلتره وفرانسه‌نك تشبثاتی ـ کریده مختاریت اداره اعطاسی ـ یونانستانه اعلان حرب.

۱۸۶۸ سنه‌سنده ودها طوغریسی قریم حربندن صوکره باب‌عالی آوروپانك وصایاسنی دیکله‌دیکی وممالك عثمانیه داخلنده اصلاحات پولتیقه‌سی تعقیب ایلدیکی اثناده ایدی‌که، کریدلیلره بافرمان بعض امتیازات اعطـا اولونمشدی. او آندن اعتباراً کریدلیلرك برمجلس عمومیسی واردی. بومجلسـك اعضـاسی میاننده اکثریت خرسـتیانلرده ایدی. بوفرمان بالاخره آوروپالیلرطرفندن ده تحت تأمینه آلندی. ۱۸۷۸ سنه‌سنده حاله‌پاده تصدیق ایدیله‌رك حاله‌پا مقاوله‌سی نامنی آلدی. حاله پا، خانیه جوارنده آوروپا قونسـلوسلرینك اقامت ایتـدکلری برمحل ایدی.

فقط مجلس عمومی ایله والی آره‌سـنده اصلا ائتلاف حاصل اولامادی. عبدالحمید بوعدم ائتلافی وسـیله ایدرك حاله‌پا مقاوله‌سنی دیکله‌مدی. والینك رفاقتنه برده عسـکری قوماندان تعیین ایتدی. والی‌یه صـلاحیت فوق‌العـاده بخش ایتمکله برابر مجلس عمومیده وقوعه کله‌جك مناقشـاتی بر طرف ایتمك ومجلس مذکوره ریاست ایتمك وظیفه‌سنی والی‌یه حواله ایلدی. کریدلیلر بونك اوزرینه شـکایتلر ایتدیلر. دول معظمه درحال ایشه مداخله ایدرك کریده

برخرستيان والى تعيين اولونمسنى طلب ايتدى . عبدالحميد بوتكليفه ظاهراً موافقت ايدرك كريد واليلكنه قره طودورى پاشايى تعيين ايلدى (١٨٩٥) .

كريدده اهالئ خرستيانيه‌نك بوموفقيتى اسلاملرك حدتنى موجب اولدى . كريد قوماندانى والينك سوزينى ديكله مديكى كبى اهالئ اسلاميه‌يه‌ده معاونت ايتدى. اطه‌نك مختلف محللرنده اغتشاشلر ، تهديدلر ، عصيانلر وقوعه‌كلدى. وبوعصيانلر اوزرينه دول معظمه‌نك مداخله‌سى باش كوسترمكه باشلادى ..

دول معظمه كريد مسئله‌سنه ١٨٩٦ سنه‌سى مايسندن اعتباراً مداخله باشلامشلردر . اوتاريخه كلنجه‌يه‌قدر دول معظمه كريد مسئله‌سنه قارشى لاقيد قالمامشلردى ؛ فقط هپسى‌ده كرك حانيه‌ده وكرك استانبولده هپ كندى حسابلرينه حركت ايتمشلردى .

قره طودورى پاشانك استعفاسندن صوكره كريده طرخان پاشا والى تعيين اولنمشدى . طرخان پاشانك كريد واليلكنه تعيينى اهالى‌يه هيچ برامنيت بخش ايده‌مه‌مشدى. قره طودورينك تعيينندن‌طولايى بيان ممنونيت ايتمين اسلاملر « طرخان‌پاشانك تعيينى متعاقب‌تجاوزلرينى برقات دها آرتديرمشلر؛ روايته‌كوره عدم ممنونيتلرينى بوصورتله ارائه‌ايتمك ايسته‌مشلردى . » [١]

اسلاملر بوصورتله حركت ايتدكلرى كبى خرستيانلرده ديكرطرفدن حاله‌پا مقاوله‌سنك تطبيقنى، مجلس عمومينك عقدينى، مسئلهٔ ماليه‌نك حلنى وبوصورتله ژاندامه‌لرله محاكمك اصلاحنى طلب ايديورلردى . ذاتاً اوزمانلرطرخان‌پاشاده، باب‌عالى مسئلهٔ اقتصاديه‌يى حل ايتمدكجه ، خلقى طرفدن ويريلن مواعيده مستند اولمق‌اوزره مبعوثلرطرفدن كنديسندن طلب اولونان شيلره جواب‌ويرميه‌جكنى سويليوردى . بونكله برابر حاله‌پا معاهده‌سنك فسخندن برى كريد اهالئ خرستيانيه‌سنك باب‌عالى‌يه قارشى نه‌درجه عظيم بركين بسله‌ديكى‌ده دول معظمه سفراسنجه معلوم ايدى .

حاله‌پا معاهده‌سنك فسخندن صوكره باب عالى كريد ايشلرينى يوز اوستى براقمشدى. امور اداره حال وتذبذب واغتشاش ايچنده ايدى . باب عالينك متوالى‌خطالرى اهاليده‌او درجه عدم‌ممنونيت حصوله كتيرمشدى‌كه، اختلالجى فرقه‌لرينك قوتى كوندن كونه تكثر ايلمشدى .

---

[١] صارى كتاب، صحيفه ١١٥

عبدالحميد بر طرفدن مجلس عمومينك انعقادينی تأخير ايدييور، ديكر طرفدن آتنه‌ده‌كی كريد قوميته‌لری كريده سلاح و پاره كوندرييورلردی. كريدليلر برچوق جبخانه الده ايدييورلر، اسلحه‌لرينی تجديد ايليورلردی. حتی بتون كريدليلرك النده غرا ومارتينی تفنكلری بولونيوردی.

كريده‌ده براغتشاش ظهوری يونانستانك اوصره‌ده ايشنه كلديكندن يونانستان درحال دول حاميهٔ ثلثه‌يه مراجعت ايتدی. مجلس عمومينك انعقادينه باب عالينك مساعده ايتمسنی طلب ايلدی. دول ثلثه‌يی تشكيل ايدن روسيه، فرانسه وانكلتره يونانستانك بو مراجعتی هيچ نظر اعتباره آلمادی. او زمان يونانستان برلين معاهده‌سنه واضع الامضا اولان حكومتلره مراجعت ايتدی. چونكه مذكور معاهده‌نامه‌نك ٢٣نجی ماده‌سنده: « ١٨٦٨ سنه‌سنده كريد جزيره‌سی ايچون تنظيم اولنان نظامنامهٔ اساسينك موافق حقانيت كوريله‌جك تعديلاتی ايله برابر تماماً اجرای احكامنی باب عالی تعهد ايدر.» دنيلمشدی.

يونانستانك بو مراجعتی اوزرينه آلمانيا حكومتی بو ايشه قاريشميه‌جغنی سويلدی. ايتاليا ذاتاً حبشستان ايله مشغولدی. روسيه ايسه عبدالحميدك مقصدينی اكلامق ايستدی. فرانسه‌يه كلنجه: اوده ديكر حكومتلر قرار ويردكدن صكره مداخله ايده‌جكنی بيان ايتدی. انكلتره ايله آوستريا هيچ سس چيقارمادی. فقط عبدالحميد موافقت ايدييوركبی كوروندی. مجلس عمومينك ٢٨ مايسده انعقادينی امر ايتدی. بو امری كريده‌كی بكلرله محلی قوماندانه كوندردی. فقط بو اثناده خانيه‌ده اسلاملرله خرستيانلر بيننده بر مجادله وقوعه كلدی. بو مجادله كيتدكجه بيويه‌رك عادتا قانلی بر محاربه شكلنی آلنجه دول معظمه‌ده مداخله‌يه مجبور اولدی.

دول معظمه‌دن ايلك اول روسيه مداخله ايده‌جك ظن اولنيوردی. چونكه روسيه حكومتی بر عصردن بری كريدليلرك مطالباتنه قارشی دائما التزامكارانه حركت ايدييوردی. فقط پرنس لوبانوف عبدالحميدك كريده‌كی پولتيقه‌سنی بوزمق ايستمه‌مدی. آوستريا حكومتی بوندن اك زياده متأثر اولدی. آوستريا، ماكدونياده بلغار اختلالنی ياتشديرمغه پك كوچ موفق اولمشدی؛ شمدی ايسه كريد عصيانينك ماكدونيا روملری اره‌سنده بر عكس تأثير حصوله كتيره‌جكندن قورقدی. مايسك يكرمی يدنجی كونی باب عاليه قارشی دهشتلی بر تضييق اجراسنه قرار ويردی. كريده‌كی دول معظمه قونسولوسلری حكومتلرينه

راپورلر کوندرەرك آوروپا مداخله ایتمیەجك اولورسه، اجنبیلرله خرستیانلرك کاملاً قتل اولوناجقلرینی خبر ویردیلر. عبدالحمیدك دوستلری احوالك درجۀ وخامتنی بالطبع اکلادیلر. فرانسه خارجیه ناظری فلاکته سببیت ویرمەمك ایچون دول معظمه قونسلوسلریله برابر مداخلاتده بولونمسنی قونسلوسنه امر ایتدی. مایسك ۲۸ نجی کونی استانبولدەکی سفرا کرید عصیاننك یاتشدیرلمسی ایچون اون آلتی طابور سوق اولونديغنی خبر آلیر آلماز اجرای مذاکرات ایچون انعقـاد ایتدیلر. پرنس لوبانوف، کریدلیلره مساعدات لازمه اعطاسی ایچون عبدالحمیده مراجعت ایدەجکنی سـویلدی؛ معمافیه اغتشاشی باصدیرمق ایچون تدابیر لازمه اتخـاذ ایتمكده باب عالینـك حقوقندن معدود بولونديغنی تسلیم ایتدی.

اوروپا حکومتلری کرید مسئلەسـنه نهایت ویرمکه صورت قطعیەدەقرار ویردیلر. کرید آطەسنه درحال سفائن حربیه کوندردیلر. عبدالحمید، بومسئلەنك حلی ایچون اوروپالیلربینـده اتحاد حاصل اولاجغنەبر درلو ایناتمادی. اوروپانك مشـترکاً بر ایش کورمك ایچون پیدای اتحـاد ایدەمیەجکنه قائل اولديغندن کندیسی قوت استعمالنەتشبث ایتدی [۱]. کریدەعصاتی تأدیبایچونعساکر شـاهانه کوندردی. آطەیه یکی بر والی تعیین اولوندی. کرید خرسـتیانلری بومعاملەدن خوشلانمیەرق بسبتون انکلترەیه تسلیم اولمق ایسـتەدیلر؛ مملکتی قورتارمق ایچون یکانه چاره انکلترەیه التحاق ایتمکدردیدیلر. بوحوادثشایع اولور اولماز آوروپااندیشه ایچنده قالدی. دول معظمه طرفندن بتونقونسلوسلره مداخله امری ویرلدی. فرانسه سفیری کریدلیلرك مطالباتنی التزام ایدر ایتمز عبدالحمید فرانسەنك وصایاسنی قبول ایتدی. روسیه، فرانسه، آوستریا وانکلتره حکومتلری اتفاق ایدرك حالەپا مقـاولەسی احکامننك تطبیقنی ومجلس عمومینك انعقادینی تکلیف ایتدیلر. بونلره آلمانیا وایتالیا حکومتلریده التحاقایتدی. ۱۸۹٦ سنەسی ختامنده عبدالحمید بتون امتیازاتك اعطاسـنه حاضر بولونديغنی بیان ایلدی. مجلس عمومینك انعقـادینه مسـاعده ایدلدیکی کبی بتون جزیره ایچونده عفو عمومی اعلان اولوندی. اواثناده موجود اسـلام والینك یرینه برووچ پاشا والی تعیین اولوندی.

[۱] صاری کتاب، صحیفه ۷٦ — ۷۹

آوروپالیلر کندی اموری ایله‌مشغول اولدقلری صره‌ده عبدالحمیدمساعدات مذکوره‌یی تکرار یاواش‌یاواش چکمکه‌باشلادی. کرید خرستیانلری عبدالحمیدك دول معظمه ایله اوزلاشه‌رق ینه اسکیسی کبی حرکت ایده‌جکنه ذاهب اولدقلرندن بو مساعداتك دول معظمه طرفندن تحت تأمینه آلنمسنی آرزو ایتدیلر. خرستیان اعضامجلس عمومی‌یه کلدیلر. بو اثناده‌ما کدونیاده قاریشیقلق چیقار چیقماز اوستریا عظیم بر تلاشه دوشدی. بتون قابینه‌لره نوطه‌لر یاغدیردی. ترکیه‌یی آطه‌ده اصلاحات لازمه اجراسی ضمننده راحت براقملری ایچون کریدلیلره قارشی تهدیداتده بولوندی. بو صورتله کرید خرستیانلرینك اندیشه‌سنی موجب اولارق مجلس عمومی‌یی انعقاد ایتدرمکه موفق اولدی.

فقط بو سفر خرستیانلردن صوکره بز، اسلاملر آیاقلاندی. رتموجوارنده مدهش بر مجادله وقوعه کلدی. محلی قوماندانی والینك مقرراتنه مانع اولدی. بونك اوزرینه آوروپا عبدالحمیده قارشی شدتلی برلسان استعمالنه قرارویردی. کریدده آوروپا عساکر بحریه‌سی قره‌یه چیقمغه حاضرلاندی. حتی پرنس لوبانوف‌ده سفیری واسطه‌سیله عبدالحمیده دول معظمه کندیسنی بو قدر مدافعه ایتدکلری حالده صوکنده کریدی وحتی بتون موجودیتنی غائب ایده‌جکنی، شاید بو بابده بر امر ویرمیه‌جك اولورسه دول معظمه‌نك صبر ایده‌میه‌جکلرینی سویلتدی [۱].

او زمان عبدالحمید کریده اوامر خفیه کوندره‌رك اهالیٔ اسلامیه‌نك شهرلر اطرافنه طوپلاتدیرلمسنی امر ایتدی. کویلیلر آقین آقین‌خانیه وقندیه اطرافنه کلدی. فقط خرستیانلر قطعیاً راحت طورمیه‌رق اختلال واغتشاش حصوله کتیرمکده دوام ایتدی. یونانستان حکومتی کریدلیلره‌ده، یونانستان خلقنه‌ده مرام اکلاده‌میه‌جغنی خبر ویردی. بر طرفدن‌ده ما کدونیایه چته‌لر کیرمکه باشلایجه قونت غولوخوفسکینك سکوتی بسبتون زائل اولدی.

قونت‌غولوخوفسکی بر آیدن بریدرفرانسه سفیرینك طرفنی‌التزام ایدییور، اکا محرمانه، خصوصی نوطه‌لر تبلیغ ایدییوردی. ما کدونیایه چته‌لر داخل اولنجه، قونت غولوخوفسکی دول معظمه ترکیه ایله برابر کریدی آبلوقه ایتسه نصل اولور دییه فرانسه سفیرینك فکرینی استمزاج ایتدی. بو تکلیف

---

[۱] صاری کتاب، ص ۱۱٤

پرنس لوبانوفك پك خوشنه كیتدی . بویله بر آبلوقه سریعاً اجرا اولوندیغی تقدیرده پرنس ژورژی مسئولیتدن قورتاره جغی كبی یونانستانده بر اختلال وقوعه كلمك احتمالنه‌ده مانع اولاجقدی . فقط انكلتره حكومتی اهالیٔ خرستیانیه‌یه قارشی بوكبی حركات جبارانه‌ده بولونامیه‌جغنی سویلدی . انكلتره‌نك بو فكرینی فرانسه خارجیه ناظری‌ده ترویج ایلدی ایسه‌ده دول معظمه‌نك حكم وظیفه‌سنی ایفا ایتمسی وباب عالینك بر معاونی صفتنی طاقینامسی دها موافق اولاجغنی درمیان ایتدی .

بهرو ویچ پاشا

آوستریا ایله روسیه بو فكرده اصرار ایتدیلر . قونت غولوخوفسكی بو مسئله‌نك بر آن اول حل ایدلمسنی آرزو ایتدیكی جهتله آبلوقه مسئله‌سنی قبول ایتدرمك ایچون هركون یكی بر فكر میدانه قویدی . نهایت اطه‌نك امور اداره‌سنی قونترول ایتمك و حقیقت حالده عبدالحمیده معاونت ایتمك اوزره قونسلوسلردن مركب بر قومیسیون تعیین ایتدرمك فكرنده بولوندی . انكلتره حكومتی بونی‌ده قبول ایتمدی ؛ چونكه بو فكر ، انكلتره‌نك ادعاسنجه ،

خرستيانلره قارشى عبدالحميده معاونت ايتمك ديمكدى . فرانسه حكومتى ايسه خرستيانلردن زياده اهالئ اسلاميه ايله عبدالحميدك مقاومتندن انديشه‌ناك اوليوردى. فى الحقيقه عبدالحميدك تشويقى ايله جزيره‌ده مناسبتسز حاللر وقوعه كليور ، قنديه جوارى اوطورولاميه‌جق بر راده‌يى بوليوردى . قونسلوسلر حكومتلرينه يازدقلرى راپورلرده : «مسلح اون بيك اسلام شهره داخل اولديلر. خرستيانلرك أولرينه تعرض ايده‌رك انلرى سوقاقلره آتيورلر . حسن پاشا يارەلانديغى جهتله

كريد مناظرندن

بو اغتشاشى باصديره‌ميور . اوفاق برسبب قانلى مجادله‌لره سببيت ويره‌جك شهر خارجنده يغما دوام ايديور. اختلافى ازاله ايتمك غيرممكن. » ديه يازييورلردى. حقيقتده ايسه خرستيانلرده اسلاملره تجاوز ايدييورلردى .

قونسلوسلرك بوتلغرافلرى آوستريايى انديشه ايچنده براقدى ؛ ذاتاً ماكدونيا آتش ايچنده ايدى . آوستريا حكومتى تكرار آبلوقه ايله قونسلوسلردن مركب

بر قومیسیون تکلیف ایتدی . اتفاق مثلث بوکا هیچ سس چیقارمادی . پرنس لوبانوف موافقت ایتدی ؛ فرانسه خارجیه ناظری تمایلات خیرخواهانه‌ده بولوندی . لورد سالیسبوری ایسه آتیده‌کی مطالعه‌یی درمیان ایتدی : « انکلتره‌ده افکار عمومیه عبدالحمیدك ایشلرینك یولنه قونولمسنه اصلا راضی دکلدر . بو صورتله حرکت ایتمك قواعد اساسیهٔ سیاستمزه منافی اولدیغی کبی ترکلرك ارمنستانده یاپدقلری ایشلردن صوکره هله امکان خارجنده‌در . »

انکلتره حکومتنك بو صورتله حرکت ایتمکدن مقصدی کریدی آبلوقه آلتنه آلدقدن صوکره کویا کرید اهالئ خرستیانیه‌سنی اللری و آیاقلری باغلی برحالده عبدالحمیدك کیف و آرزوسنه تابع بولوندرمامقدی !

فقط فرانسه سفیری اوروپایی بیوك برمشکلاتدن قورتاردی . سائر رفقاسی ایله بر قومیسیون تشکیل ایدرك کریدلیلرك مطالباتنی دیکله‌دی . باب عالیدن نه‌لر طلب ایتمك لازم کله‌جکنی اکلادی . شو صورتله بر زمین مذاکرات حاضرلانمش اولدی که ، بوهم کریدلیلری ، هم ده آوروپایی ممنون ایتدی .

عبدالحمید بو ائتلافه قارشی برشی یاپامادی . فقط خصماسنك تشبثاتنی عقیم براقق ایچون کریده بر قومیسیون مخصوص کوندردی . بو قومیسیون سفیرلردن دها زیاده کریده مساعدات بخش ایلیه‌جکدی . عبدالحمید بو صورتله کریدلیلرله دول معظمه آره‌سنده اختلاف حصوله کتیرمك ایستدی . او زمان فرانسه خارجیه ناظری آتیده‌کی مطالعه‌ده بولوندی : « عجبا پارس وپترسبورغ قابینه‌لری شمدیدن مشترك بر تشبث دیپلوماتیقیه‌ده بولونامازلرمی دییه دوشونیورم .. اکر عبدالحمید نصیحتلرمزی دیکلیه‌جك اولورسه ، یکی قومیسیون واسطه‌سیله لازم کلن اصلاحاتی اجرا ایتدیره‌جکی کبی حقوق حکمرانیسنی ده محافظه ایتمش اولور . » [١] .

فقط بو اثناده کریده یونان کوکلیلری ایله اون بیك تفنك ، طوپ ، یدی یوز بیك فشنك چیقار چیقماز ، پرنس لوبانوف ایشی تأخیر ایتمه‌مك لازم کله‌جکنی اکلادی . عبدالحمیده مناسب بر لسان ایله ادارهٔ کلام ایتدی . عبدالحمید درحال راضی اولدی . آغستوسك یکرمنجی کونی بعض اسبابدن طولایی کرید مسئله‌سنی بر آن اول حل ایتمك ارزوسنده بولوندیغنی وحقوق حکمرانیسنی محافظه

---

[١] صاری کتاب ، صحیفه ١٩٣

ایتمکله برابر کرید اهالیسنی‌ده ممنون ایتمك ایچون سفرانك وساطت دوستانه‌لرینه مراجعت ایلدیکنی خبر ویردی . آغستوسك یکرمی بشنجی کونی سفرا تکلیفلرینی درمیان ایتدیلر . ٢٦ نجی کونی بوتکلیف باب عالی طرفندن قبول و ٢٧ نجی کونی‌ده عبدالحمید طرفندن تصدیق ایدلدی .

فرانسه خارجیه ناظرندن ماعدا هرکس بوائتلافدن ممنون اولدی . خرستیان مبعوثلر بوائتلافدن طولایی آوروپایه قارشی بیان تشکر ایلدکلری کبی اسلام مبعوثلرده اختلافك اوکی آلنمش اولمسندن طولایی صوك درجه ممنون اولدیلر . حتی بکلرده اختلافك کاملاً ازاله ایدلمسی ایچون تشبثات لازمه‌ده بولوناجقلرینی وعد ایتدیلر . بونك اوزرینه هرایکی طرف بیننده برائتلاف عقد ایدلدی .

بوائتلافك عقدندن صوکره قونسلوسلر کمال فعالیتله اصلاحاتی تطبیق ایتمکه باشلادیلر . اول امرده ژاندارمه وعدلیه تنسیقاتی تشکیل واجرا ایتمك ایچون برر قومیسیون کوندردیلر . باب عالی بتون دسائسی ایله بو قومیسیونلرك مساعیسنی اشغال ایتمکه غیرت ایتدی[١] . عدلیه قومیسیونی انعقاد ایدر ایتمز کرید اهالیٔ اسلامیه‌سی ایله خرستیانیه‌سی بیننده مجادلات تکرار باش کوستردی . بونك اوزرینه دول معظمه باب عالی‌یه شفاهی برنوطه کوندردی . باب عالی‌روی موفقت اظهار ایدییور کبی کوروندی . عسکری قومیسیون کریدده انعقاده باشلادی . اوزمان بکلرله مأمورین عسکریه حانیه‌ده بعض تشبثاتده بولوندیلر . قومیسیون ایله والی اوچ اجنبی ژاندارمه بلوکنك سریعاً تشکیلنی طلب ایلدیلر . فقط بوائناده ینه قارغشه‌لقلر ظهور ایلدیکی جهتله آوروپا دولتلری ایشه مداخله ایتدیلر .

*
* *

دول معظمه دونمه‌سی کرید صولرینه کلدیکی زمان احوال غایت مشکل بروضعیتده ایدی . اهالی حانیه‌یی یاقیور ، رتمو وقندیه‌یه تعرض ایدییوردی . برطرفدن اسلاملر خرستیانلره تعرض ایدییور ، دیکر طرفدن‌ده خرستیانلر اسلام کویلرینه هجوم ایدرك یغما ایدییورلردی .

بونلردن اسلاملر استانبولدن واوراده‌کی عسکری قوماندانندن معاونت کوره‌رك حق مشروعلرینی مدافعه ایدییورلر ، خرستیانلر ایسه کریدك یونانستانه

---

[١] ویقتور بەرار ، کرید مسائلی

الحاقی ایچون یونان پولتیقه‌جیلرینك تشویقنه قاپیلارق حکومت متبوعه‌لرینه قارشی عصیان ایلیورلردی .

یونانلیلرك کریدده چویردکلری آنتریقه‌لر ، کرید اهالیٔ خرستیانیه‌سنی پك فجیع وحشتلره سوق ایدییوردی . یونانلیلر ضعفلرندن طولایی استحصال ایده‌مدکلری برمقصدی آنتریقه‌لرله الده ایتمك ایستیورلردی . ١٨٩٥ سنه‌سنده فرانسه‌نك آتنه سفیری آتیده‌کی راپوری کوندرییوردی :

« یونانلیلر ترکیه‌ده جریان ایدن وقایعی فوق‌العاده بردقتله وفقط کمال سکونتله تعقیب ایدییورلر . بوکون الك زیاده تعمم ایتمش برفکر وارسه اوده شوکه شمدیلك هیچ برشی یاپمامق، وقایعی جریان طبیعیسنه براقمقدر. بونلر یونانلینك آتیسی پك پارلاق اولدیغنه قائلدرلر . »

فقط ١٨٩٧ سنه‌سی شباطنده یونانلیلر کرید ایشلرینه پك زیاده مداخله ایتمکه باشلادیلر . خصوصیله سنهٔ مذکوره ظرفنده وقوعه کلن قانلی مجادله‌لری مداخله ایچون برسبب عدایلدیلر. دول معظمه کریده سفائن حربیه کوندردکلری زمان بوحرکته یونانلیلرده اشتراك ایلدیلر .

یونانلیلرك بوحرکتی اوزرینه کرید اهالیٔ خرستیانیه‌سی برقات دها جرأتلندیلر .

آرتق اوآندن اعتباراً دول معظمه‌یه مهم برقاچ وظیفه ترتب ایدییوردی‌که، اوده اسلاملرك خرستیانلری، خرستیانلرك اسلاملری کسملرینه مانع اولمق، عثمانلی ویونان قطعات عسکریه‌سنك حرکاتنی اداره ایتمك، عین زمانده هرطرفدن مداخلاتده بولونمق ایدی . فقط بونك ایچونده دول معظمه ارکانی آره‌سنده براتحاد موجود اولمق لازمدی .

شاید دول معظمه قتل عام وقوعنه مانع اولور وآره‌لرنده‌ده ائتلاف پیدا اولورسه ، اوزمان بوجداً بیوك برموفقیت صاییله‌جقدی . فی‌الحقیقه دول معظمه ارکانی کریدده اخافه ایله، تهدید ایله نظام وانتظامی اعاده‌یه موفق اولدیلر. بعده کریدده‌کی دول معظمه ارکانینك ریاستنی ایتالیا ویس آمیرالنه احاله ایلدیلر. باب‌عالی بونك اوزرینه کریدك محافظه‌سنی تماماً دول معظمه‌نك ید اداره‌سنه توديع ایلدی . آرتق او آندن اعتباراً دول معظمه فعلاً تشبثاتده بولونمغه باشلادی . شمدی شهرلرده اوروپا بایراقلری کشیده ایتمك ، یونان اردوسنك

هردرلو تشبثاتنه قانع اولمق قابلدی . کذا مأمورین محلیه‌یه اوامر قطعیه‌ده ویریله بیلیردی . کرید اهالئ اسلامیه وخرستیانیه‌سنه قارشی‌ده هرصورتله حرکت ایتمك قابلدی .

پرنس ژورژ دول معظمه دونماسیله برابر مفرزۂ بحریه ایله طورپیدولر کتیرمشدی . دول معظمه دونماسنه باب‌عالی طرفندن صلاحیت ویریلمیر ویرلمز پرنس ژورژ فیلوسنی کری‌یه چکدی. قرووازورلر درحال کوزدن نهان‌اولدی. یالکز (هیدرا) زرهلیسی ایله ایکی آویزو ، بین‌الملل دونمادن سکز یوز متره مسافه‌ده اولمق‌اوزره خانیه‌لیماننده لنکرانداز اولدی . دونما قومودوری آمیراللرك مقرراتنه تماماً تابع اولدی . (هیدرا) زرهلیسی برآی قدر حال عطالتده قالدقدن صکره (پیره) لیماننه عودت ایتدی .

قره دده میرآلای واصوص اولا آوروپانك اشتغال عسکریسنی نظر اعتباره آلمیه‌رق یورویشه دوام ایدیپور کبی کوروندی . اطه‌ده اهالئ اسلامیه‌یه قارشی ایتمه‌دك وحشت ومظالم براقمادی. کریده‌کی اسلام شهرلرینك کافه‌سنه هجوم ایتدی. اهالئ اسلامیه‌یی جانوارلر کبی قلیچدن کچیردی. دول معظمه آمیراللری واصوصك بوحرکاتنه قانع اولمق ایستدیلر . کندوسنه تعلیمات قطعیه کوندردیلر .

میرآی واصوص شباطك اون طقوزنجی کونی دول معظمه آمیراللرینك تعلیماتنی آلدی . آندن اعتباراً ظلم ووحشتنی براز دها تخفیفه مجبور اولدی . مع‌مافیه ینه عسکرینی الی آلتنده طوتیور ، اهالئ خرستیانیه‌یی عصیانه تشویق ایدیپوردی .

دول معظمه یونانستانك بووحشی میرآلاینده حرکات صلحپرورانه‌لرینه قارشی برممانعت کوردکلری حالده مأمورین محلیه عثمانیه‌دن هیچ برمقاومت کورمدیلر . اهالئ خرستیانیه‌نك حرکات عاصیانه‌سی ، یونان مأمورینك شقاوت وحشیانه‌سی اهالئ اسلامیه‌یی ذاتاً عظیم برپریشانلغه دوچار ایلشدی .

شباطك اوچنجی کونی والی ایله کرید قوماندانی قونسلوسلرك معاونتنی ، قوای بحریه‌نك اشتراکنی طلب ایدیپورلردی ؛ چونکه خرستیانلر کتدکجه تعرضلرینی آرتدیرییورلر ، تهدیداتده بولونیورلر ، شهرلری احراق ایلیورلردی .

بر هفته قدر دوام ایدن بر سکونتدن صوکره اورته‌لقده تکرار عظیم

بر قارغشـه‌لق حصوله كلدى . به‌رووبچ پاشا بو حالدن دوچار هراس اوله‌رق كنديني قورتارمق ايستدى . درحال روسيه‌نك (ايكنجى آلكساندر) زرهليسنه التجا ايتدى . عبدالحميد به‌رووبچ پاشايه برامر كوندره‌رك محل مأموريتنه كيتمسنى توصيه ايلدى . به‌رووبچ پاشا بو امره قطعياً امتثال ايتميه‌رك آوستريا پوسته‌سيله فرار ايتدى .

اوزمان آميراللر حكومت قوناغنى متروك بر حالده بولديلر . وكيللرى ايتاليا ميرالايى آموره‌تى‌يى حكومت قوناغنه يوللاديلر . آموره‌تى باش‌قوماندان عنوانيله حانيه‌ده واليلك وظيفه‌سنى ايفايه باشلادى . اطه‌ده ضابطه وظيفه‌سى ايله شهرك مدافعه‌سى تأمين ايتمك ايچون قره‌يه يوزر كشى اخراج ايتديلر . فرار ايدن واليك يرينه مشاور اسماعيل بك تعيين اولوندى . اسماعيل بكه ويريلن امرده آميراللرله مشاوره ايتمدن هيچ بر ايش كورمه‌مسى بيان ايدلدى .

آطه‌نك قسم متباقيسى اوزرنده‌ده عين صورتله حركت اولوندى . مأمورين محليهٔ عثمانيه قنديه ، رتمو ، شيا ، سپينالونغا ، كيسامو ، يه‌رابه‌ترانك اشغالنى دول معظمه‌دن رجا ايلديلر . فقط بوشهرلر مختلط عسكرلرله اشغال ايدلمدى . هر حكومته بر منطقه تخصيص اولوندى . كيسامويى آوستريالىلر ، رتمويى روسلر ، قنديه‌يى انكليزلر ، شيا ايله سپينالونغايى فرانسزلر ، يه‌رابيترايى ايتاليانلر اشغال ايلديلر . بتون حكومتلر ضابطلرينه تعليمات خفيه كوندرديلر .

هر حكومتك ضابطانه كوندرديكى تعليمات مختلف اولديغى كبى هر شهرك اصول اداره‌سى‌ده بربرندن بشقه ايدى . بونك ايچون اصول اداره قارماقاريشيق ايدى . دول معظمه بيننده ائتلاف موجود اولمامسى ، آطه‌ده منتظم و يكنسق براداره تأمين ايده‌مه‌مشدى .

دول معظمه آطه‌يه كلدكلرى زمان ژاندارمه‌لر قارماقاريشيق برحالده ايدى . ژاندارمه‌لردن يرليلرله اجنبيلر هپ يغمايه اشتراك ايلمشلردى . فقط آميراللر بوكا درحال مانع اولديلر . آرناوود ژاندارمه‌لر آيلقلرينك ويرلمديكنى بيان ايدرك عصيان ايتديلر . آوروپا عساكر بحريه‌سى درحال قيشله‌لرى اشغال ايدرك بو عسكرلردن پك چوغنى تلف ، قسم اعظمنى‌ده حبس ايلديلر .

آرتق او دقيقه‌دن اعتباراً اورته‌لقده سكونت حاصل اولمغه باشلادى .

آمیرالار قره‌طاغلیلردن بر ژاندارمه تشکیل ایلدیلر . بو ژاندارمه‌لرك معاشـنی روسلر تأدیه ایتدیلر. بعده بین‌الملل بر محکمه تأسیس ایلدیلر. بوتدابیر سایه‌سنده جانیه‌ده سکون وسکوتی تأمینه موفق اولدیلر .

دول معظمـه نه‌عثمانلی مأمورین محلیـه‌سی ، نه‌ده عبدالحمید پولتیقه‌سی طرفندن هیچ برمقاومت کورمدیلر . عبدالحمیدك کریدی دول معظمه‌نك الینه تسلیم ایتمکدن مقصدی ، دول معظمه کریدده آسایشی تأمین ایتدکدن ، اهالیٔ خرستیانیه‌یی تأدیب ایلدکدن صوکره کریدی قولای قولای اله کچیرمکدی . آچیقدن آچیغه صلبرورانه ویا شدتلی تدابیر اتخاذ ایتمکدنسه، وقت ایله تأخیر ایله، وعدلر وسوزنده طورمه‌مقلرله ، دول معظمه آره‌سنده اختلافلر تولید ایتمکله کریدی آلدن قاچیرمامغه غیرت ایدییوردی . ذاتاً عبدالحمید ارمنی مسئله‌سنده‌ده بوپولتیقه‌یی تعقیب ایلمشدی !

عبدالحمیدك مقصدی کریدك اسـتقبالی کندی منافعنه تأمین ایتمك ونفوذ واستبدادینك آطه‌ده باقی قالمسنه موفق اولمقدی . عبدالحمید بونفوذك ابقاسـنه کریدده والی ومتصرفلر بولوندیره‌رق، عساکر عثمانیه اقامه ایدرك موفق اولمق ایسـتیوردی . بونك ایچون به‌روویچ پاشـا فرار ایدر ایتمز عبدالحمید کریده فوتیادیس بکی والی تعیین ایتمك ایسته‌مش ، بونی دول معظمه‌ده قبول ایتمشدی.

فقط فوتیادیس بك بومأموریتی رد ایدنجه عبدالحمید سابق کرید والیسی قره طودوری پاشایه مراجعت ایتدی ؛ قره طودوری پاشـاده قبول ایتمینجه عبدالحمید تکرار فوتیادیس بکه مراجعت ایتدی . فوتیادیس پاشا بوسفر روی موافقت کوستردی . دول‌معظمه مشارالیهی والی اولارق قبول ایلدیلر ایسه‌ده بونلردن یالکز بری موافقت ایتمدی ، اوده انکلتره ایدی .

انکلتره‌حکومتی کریدك آتیسی حقنده یونانیلره تأمینات‌ویرمك ایستمیور، بواطه‌نك‌هیچ بروقت‌ادارهٔ عثمانیه‌یه کچمیه‌جکنه‌یونانیلری‌اقناع ایتمك آرزوسنده بولونیوردی. انکلتره‌نك نقطهٔ نظرنجه‌عبدالحمیدك استبدادندن آطه‌نك‌قورتارلمسی الزمدی ! [١] .

انکلتره هرشیدن اول آطه‌نك ممتاز بر ایالت اولمسنی ایتمك ایسـتیوردی . فقط انکلتره‌نك بواوهامی ذول معظمه‌نك خوشنه کیتمدی . انکلتره حکومتی

---

[١] ویقتور به‌رار ، کرید مسئله‌سی، ص ٢٠٧ — صاری کتاب، ص ٧٠، ٧٢ و ٨٩

بو فكرنده اصرار ايدنجه روسيه حكومتى ائتلافكارانه برچاره بولدى. بو اصول حتى دول سائره‌ده قبول ايتدى. دول معظمه‌نك قبول ايلديكى چارهٔ حل آتيده‌كى نقاطدن عبارت ايدى :

١. احوال حاضره‌يه نظراً كريد هيچ بر وقت يونانستانه الحاق ايدلميه‌جكدر؛

٢. دول معظمه طرفندن كريده مختاريت اداره ويريله‌جكدر .

بو بيانات اورته‌يه قونولدقدن صوكره يكى والينك كيمك طرفندن انتخاب اولونه‌جغنى حل ايتمك مسئله‌سى قالدى. انكلتره حكومتى والينك نه يونانستان، نه‌ده حكومت عثمانيه طرفندن انتخاب اولونمسنه موافقت ايتميوردى . آوستريا حكومتى بين‌الملل بر قوميسيوندن بحث ايديوردى . آلمانيا ايسه سفرادن مركب اولمق اوزره تشكيل ايديله‌جك قوميسيونك مختاريت اداره تفرعاتنى بالآخره تدقيق ايده‌جكنى ووالينك موقت بر مأمور اولارق قالاجغنى بيان ايديوردى . روسيه حكومتى هيچ سس چيقارميورى . فقط اصلاحات صره‌سنده الك باشه روسيه كچيور ، حتى پرنسلك كلمه‌سنى بيله ايلك اول روسيه حكومتى تلفظ ايديوردى . ايتاليا حكومتى هر درلو مقرراتى قبول ايلديكى ايچون بر فكر بيان ايتميوردى .

عبدالحميد دول معظمه آره‌سنده بو اختلافى كورديكى ايچون پك ممنون اوليور ، آوروپا هرنه‌يه قرار ويررسه بونى درحال قبول ايده‌جكنى بيان ايديوردى . عبدالحميدك غيرتى خارق‌العاده ايدى : وزراسنه ويرديكى امرلرده كريده ويره ويريله‌جك مختاريت اداره حقنده مذاكرات اجرا ايتملرينى بيان ايدييور ، باب عالى دول معظمه‌نك متعهداتندن ممنون اوليوردى . خصوصيله « ذات حضرت پادشاهينك حقوق حكمرانيسنه تجاوز ايتمه‌مك خصوصنده دول معظمه‌نك ابراز ايلدكلرى حسيات خيرخواهانه وعزم قطعى‌يه اعتماد تام حاصل ايدرك كريده ويريله‌جك مختاريت اداره‌نك شكل وتفرعاتنى تدقيق ايتمك اوزره بو اصول اداره‌يى قبول ايدييوردى . » [١]

فقط بو اثناده مذاكرات سوروكلنوب كيدييوردى . كريده‌كى مأمورين محليه ايسه بدايتده غايت مطاوعتكار طاوراندقلرى حالده اهالينك معاونتنه كووه‌نه‌رك آميراللره مقاومت ايدييورلردى . آميراللر ايسه منسوب اولدقلرى

---

[١] صارى كتاب ، صحيفه ١٣٧—١٧٠

دولتلره کوندردکلری راپورلرده بو حالك بویله‌دوام ایده‌میه‌جکنی یازییورلردی.
حتی بردفعه عقد ایتدکلری بر قونفرانسده آطه‌نك اصلاحنه موفق اولامیه‌
جقلرینی ، آطه‌ده قحط وغلا حکم فرما اولدیغنی ، جنایتلردن طولایی هیچ
کیمسه‌نك جزادیده اولمدیغنی ، آطه‌ده بر هیئت اداره تأسیسنه درحال غیرت

کرید مناظرندن

ایتمك ایجاب ایتدیکنی بیان ایلمشلردی . آمیراللرك ایسه آطه‌ده یکی برادارمه
تأسیس ایتمکه نه وقتلری ، نه نفوذلری ، نه‌ده صلاحیتلری واردی !
آمیراللر بو فکری ایما ایدرك ۱۸ مارت ۱۸۹۷ ده حکومتلرینه برر

تلغرافنامه کشیده ایلدیلر . فقط دول معظمه آطه‌یه بر والی کوندرمکه بردرلو قرار ویره‌مدیلر .

آطه‌یی باشدن باشه قانه و آتشه غرق ایدن اختلاللر اثناسنده عساکر عثمانیه ساحللرده‌کی قلاعه چکلمشلردی. دول معظمه آطه‌ده سکونتی تأمینه موفق اولامانجه اهالئ اسلامیه‌یی یونانلیلرك وکرید خرستیانلرینك تجاوزاتنه قارشی محافظه ایتمك ایچون عساکر مذکوره‌یه مراجعت ایلدیلر. فی‌الحقیقه قطعات مذکوره‌نك انضباط ومتانتی پك مکملدی؛ فقط آوروپالیلر مذکور عسکرلرك بر کون کندیلرینه قارشی کله‌جکلرندن قورقیورلردی . مارتك سکزنجی کونی دول معظمه عساکر عثمانیه‌نك معاونتندن صرف نظر اولونمسنه ، قطعات مذکوره‌نك آطه‌دن چکلمسی دها موافق اولاجغنه قرار ویردیلر. فقط قطعات مذکوره کری چکلمدیکی کبی قوماندانلقلرینه‌ده جواد پاشا تعیین اولوندی .

آمیراللرك مطالعه‌سنی دیپلوماتلرده قبول ایتدی . بونك اوزرینه کریده‌کی عساکر عثمانیه‌نك آطه‌دن اخراجی پك موافق تلقی اولوندی . فقط دول معظمه‌دن بعضلری آوروپانك وعدی بوش اولمدیغنی کریدلیلره کوسترمك ایچون عسکرلرك سریعاً آطه‌دن چکلمسنی طلب ایدییور ، بعضلری‌ده بونی غیر معین بر زمانه براقمق لازم کلدیکنی بیان ایلیورلردی . انکلتره حکومتی انجق بوشرط ایله موافقت ایدییور ، روسیه کیفیت مذکوره‌نك کریدده بالاخره تشکیل ایدیله‌جك اداره طرفندن تدقیق اولنمسنی بیان ایلیوردی . فرانسه حکومتی‌ده انکلیزلر طرفندن درمیان اولونان مطالباتك طوغرولغنی صورت نظریه‌ده قبول ایتمکله حقیقتده روسیه‌نك تکلیفاتنی التزام ایدییوردی.

نهایت هیئت سفرا غایت معتدل بردستور حرکت بولدیلر . بوچاره انلرك نقطهٔ نظرنجه تبدلات آتیه اجراسنده‌ده مساعد اولدیغی کبی آطه‌نك حال حاضرنده‌ده هیچ برشی تبدیل ایتمیوردی . اوده شوندن عبارتدی : « مختاریت اداره‌دن مقصد اطه‌ده‌کی عساکر عثمانیه قوتی تدریجی بر صورتده تنزیل ایتمکدن عبارت اولدیغندن کرید قلاعنده‌کی عساکر شاهانه‌نك تحشیداتی خصوصنده تدابیر لازمه اتخاذ ایتمك دها مناسبدر . »

عبدالحمید بو مناقشه‌لردن بالطبع استفاده ایدرك عساکر عثمانیه‌نك اطه‌دن چیقارلمسنه مانع اولدی . حتی ١٣ مارت تاریخیله کوندردیکی بر نوطه‌ده آطه‌ده

عساکر عثمانیه بولنمسنك ، یونان عساکرینك چکلمسی اوزرینه موضوع بحث ایدیله بیله‌جك تفرعاتدن بری اولدیغنی بیان ایلدی .

*
* *

کریدك امور اداره‌سنی اصلاح ایچون دیپلوماسی طریقیله بو کبی تشبثات وقوعه کلدیکی کبی آمیراللرده آطه‌ده تأمین انضباط ایچون چالیشمشلردی . آمیراللر قره‌یه چیقار چیقماز ، کریدده متمکن اسلام‌وخرستیان بالجمله اهالی‌یی سکون وسکونته ، وفاق واتحاده دعوت ایچون بر بیانانامه نشر ایتمشلردی . بو بیانانامه‌ده شو صورتله بیان مطالعه اولونیوردی :

« خانیه شهرلری ، سودا لیمانی وبو ایکی شهر بیننده ارتباطی تأمین ایدن وادی ایله رتمو ، قندیه وسیتیا شهرلری بین‌الملل دونما طرفندن تحت حمایه‌یه حمایه آلنمشدر. فقط آمیراللر ، کندی دونمالری مواجهه‌سنده آطه‌نك هرهانکی بر نقطه‌سنده اولورسه اولسون ینه بر فعل خصمانه وقوعنه قارشی مانع اولمغه متفقاً قرار ویرمشلردر .

آمیراللر طرفندن وقوع بولان بیاناتك حسن تلقیسی انسانیت نامنه تمنی اولونور ؛ آمیراللر هیچ بر منفعته مستند اولمیان بو وصایا نه درجه سریع بر صورتده قبول ایدیله‌جك اولورسه مسئله‌نك‌ده عموم ایچون اوقدر چابق وشایان ممنونیت بر صورتده حل اولونه‌جغنی بیان ایدرك کریدده ساکن اهالی‌یی سکونته دعوت ایدرلر .

دول معظمه هر شیدن اول مملکتی پریشان ایدن فنالقلره چاره‌ساز اولمق وبو کبی فنالقلرك اوکنی آلمق ایچون مختاریت اداره‌نك حسن صورتله جریانی تأمین ایچون متفقاً تدابیر لازمه اتخاذ ایلشلردر . سکون وآسایشی اعاده ایتمك ، بلا تفریق جنس ومذهب هرکسه امنیت مال وجانی تأمین ایلمك ، عملیات زراعیه ومعاملات تجاریه‌یه سریعاً توسل ایدرك منافع مملکتك تدریجی بر صورتده ترقیسنه بادی اولمق.. ایشته دول معظمه‌نك دسترس اولمق ایستدکلری مقصد بوندن عبارتدر .

دول معظمه بو تکلیفلرینك‌ده عموم طرفندن قبولنی آرزو ایدرلر .

کرید ایچون یکی بر دوره باشلایور . آرتق هرکس سلاحلرینی تسلیم ایتسین ؛ دول‌معظمه سکون وآسایشدن بشقه‌برشی تمنی ایتمزلر . فقط ایجابنده

بو قرارلرینی انفاذ ایچون لازم کلن نفوذیده اجرادن کری طورمازلر .

دول معظمه کریدلیلره اتحادوسعادت بخش‌ایدن برفعل انسانیت‌پروانه‌نك قوه‌دن فعله کلسنه معاونت ایچون اسلام وخرستیان بتون اطه اهالیسنك غیرتنه انتظار ایدرلر . »

دول معظمه اولا بوبیاننامه‌یی نشر ایتدکدن صوکره آوروپا طرفندن کریده‌ویریلن مختاریت اداره‌یی‌اعلان‌ایچون آتیده‌کی‌بیاننامه‌یی‌ده‌نشرایدییوردی :

« ذات پادشاهینك تحت تابعیتنده اولمق اوزره کریده مختاریت تامه اعطا ایدلمسنه دول معظمه‌نك صورت قطعیه‌ده قرار ویرمش اولدقلرینی آمیراللر علناً تبلیغ ایدرلر . کریدلیلرك امور داخلیه‌یه متعلق خصوصاتده باب عالینك کلیاً تفتیشی خارجنده قالاجقلری طبیعیدر . »

بیاننامه‌ده‌کی صوك جمله‌یی آمیراللر کندیلکلرندن علاوه ایتمشلردی . فقط کرید اهالیٔ خرستیانیه‌سی ایله پالیقاریالر بوندن ممنون اولمادیلر . بونلر شهرلره ، لیمانلره ، عثمانلی عسکرینه ، اسلاملره متمادیاً قورشون آتیورلر ، هر طرفی احراق وخراب ایتمکدن لذت آلیورلردی .

آمیراللر بونلرك بو حرکت‌وحشیانه‌دن آرتق‌فراغت‌ایتملرینی توصیه‌ایلدیلر . فقط بوتهدیدات کافی کلینجه (آقروتیری) تپه‌سنی‌طوپه طوتمغه‌مجبوراولدیلر . بو تپه‌یه اوتوز درت قدر مرمی انداخت ایتدیلر . بونك اوزرینه تفنك آتشنه نهایت ویردیرمکه موفق اولدیلر . بعده (کراتیری) و (مالاقسا) طرفلرینی‌ده طوپه طوتمغه باشلادیلر . اهالیٔ خرستیانیه اسلاملر اوزرینه تعرض ایدییور ، آمیراللرده اسلاملرك (زه‌لینو) دن کمیلره بینملرینی تأمین ایچون متمادیاًطوپ آتیورلردی .

دول معظمه‌نك بو تدابیری اوزرینه طبیعی تلفات وقوعه کلدی . آتنه غزته‌لری بونی مبالغه‌لرله اعلان ایتدیلر .

سفائن حربیه (کیسامو) یه‌کلدکلری زمانده‌اورته‌لغی آتش‌ایچنده‌بولدیلر . عصات (قامارا) قصبه‌سنی یاقدیلر . خرستیانلرك بوحرکتنه مانع اولمغه‌عساکر عثمانیه پك کوج موفق اولدیلر . خرستیانلر متصل تعرض ایدییورلر ، اهالیٔ اسلامیه‌یی قتل ایتمك ایستیورلردی .

قوماندانلر بو حال اوزرینه درحال متارکه تکلیفنده بولوندیلر . عصات

بوكا قطعياً قولاق آصميه‌رق دول معظمه سفائننده‌ده قورشون آتمغه باشلاديلر. فقط عصات اوزرينه پروژه‌كتورلر توجيه وانلرك آتش ايتملرينى اشكال ايدرك بو صورتله آتش كسديرمكه موفق اولديلر.

(سيتا) ده، حتى دول معظمه‌ده كلدكدن صوكره‌ده عصات مخاصماته تكرار دوام ايتديلر. اهالئ خرستيانيه كيجه‌لين عساكر محافظه اره‌سندن كچيورلر، اسلاملرى كسمك، قورشونله‌اولديرمك ايچون اسلام محله‌لرينه وحشيلر كبى آتيليورلردى [١].

خرستيانلرك بو حركتلرى اوزرينه سفائن حربيه باش‌قوماندانى خرستيان رؤساسنى طوپلادى. بر هفته‌دن برى (سيتا) ده آوروپا بايراغى تموج ايتديكى حالده تفنك آتشـنك، قتل عامك الآن دوام ايتديكنى، آرتق آوروپاليلرك صبر وتحملى قالماديغنى، حتى بر كيجه اول ايكى اسلام ايله بر آوروپالينك قتل ايدلديكنى آكلاتديلر. بناءً عليه خرستيانلرك بو حركتلرندن طولايى جزا كوره‌جكلرينى كنديلرينه سويله‌ديلر. وبوسايه‌ده قتل عامك اوكنى آلديلر.

دول معظمه‌نك كريدى‌طوپه طوتمق دورى پك آز برزمان امتداد ايتدى. برمدت صوكره صلح وسـكونت ينه عودت ايلدى. پاليقاريالر، عثمانليلرله آوروپاليلرك تشكيل ايلدكلرى خطدن مناسب برمسافه اوزاقده يرلشـديلر. آطه‌نك قسم اعظمى اللرنده اولديغى ايچون آرتق آميراللر طرفندن اشـغال اولونان شهرلرى اسـترداد ايده‌جكز ديه اوغراشماديلر. مع‌مافيه آره‌صره ينه بعض مصادمه‌لر وقوعه كلدى. پاليقاريالر ظلمت ليلدن اسـتفاده ايده‌رك خط محافظه‌يى كچيورلر، اهالئ اسلاميه‌نك اوكوزلرينى چاليور، قولاقلرينى كسيورلردى [٢]. عصات بونكله‌ده قالميور، آوروپايه قارشى آتيده‌كى بيانامه‌يى نشر ايديورلردى:

« بزم ايچون بيهوده يره وقت ضايعنه ميدان ويره‌جك و آوروپا ايچون‌ده فائده‌سز برايش توليد ايده‌جك هردرلو سوء تفهملره ميدان ويرمه‌مك ايچون بومسئله‌نك حلى ضمننده يالكز برچاره، اك معتدل‌واك قطعى برچاره واردر؛ اوده آطه‌نك يونانستانه التحاقنى تصديق ايلكدر... مسئله‌نك ديكر صورتده حلى، كريد اهالئ خرستيانيه‌سنك آرزو وتمايلات ازليه‌سنه غير موافق موقت

[١] ويقتور به‌رار، كريد مسئله‌سى، ص ٢٢٠
[٢] ويقتور به‌رار، كريد مسئله‌سى، ص٢٢٢

برچارهٔ تسویه‌دن بشقه برشی اولاماز . بناءً علیه عبدالحمید ایله عقد ائتلاف ایتمك كبی ابدی براختلافه راضی اولمقدنسه صوك فردیمز قالنجیه قدر اولمكی ترجیح ایدییورز . »

عصات، آمیراللرله وقوع بولان ملاقاتلرینك‌همان كافه‌سنده هپ بوصورتله ادارهٔ لسان ایتدیلر . بونلر متمادیاً آوروپا ضابطاننك قولاقلرینه طوغری : « یاشاسین یونانستان ! » دییه باغیرییورلر ، میرآلای واصوصك قطعاتی ایله برابر تشریك آمال ایتمكدن خالی قالمیورلردی .

دول معظمه بوحاله مانع اولمق ایچون كریده ارزاق سوقنه مانع اولدیلر . بوصورتله یونان عسكری ایله آنلرك ارزاقنه اشتراك ایدن عصاتی آج براقمق ایستدیلر . مارتك ۲۱ نجی كونی آطه اطرافنده برآبلوقه خطی تأسیس ایدرك نیسان نهایتنه‌قدر آبلوقه‌خطنده‌انضباطه‌صوك‌درجه‌غیرت‌ایلدیلر؛فقط آره‌صره‌قره‌یه اون اخراج اولوندیغی زمان دول معظمه ضابطاننده بعضلری كورمه‌مزلكه كلدیلر . فقط بومسامحه‌یی یالكز یونانلیلرك بولوندیغی شرق طرفلرده اجرا ایلدیلر . انكلیزلر قاعدهٔ انضباطه صوك درجه رعایت ایلدیلر . كرید صولرنده بولدقلری قایقلری ، صندالری كاملاً (صودا) لیماننه كتیردیلر . كذا آوستریالیلرده‌پك‌زیاده غیرت واثر ذكا ابراز ایلدیلر . آوستریا قرووازورلری ، اوكلرندن‌فرار ایدن قایقلری برر برر باتیردیلر .

دول معظمه آبلوقه‌نك پك زیاده فائده‌سنی كوردیلر .

دول معظمه آطه‌یی اشغال ایتدكلری زمان خرستیانلرله یونانلیلر دول معظمه‌نك حركتندن ممنون اولمامشلردی . بونلر دول معظمه‌نك اسلاملری حمایه ایتدكلرینه ذاهب اولیور ، حتی دونمالرك منسوب اولدقلری دولتلره پروتستولر یاغدیرییورلردی .

فی‌الحقیقه دول‌معظمه طرفندن كوندریلن آمیراللرك یكانه وظیفه‌سی آطه‌ده قان دوكولمسنه مانع اولمقدی. بونك‌ایچون آمیراللر اول‌امرده اهالیٔ‌اسلامیه‌یی خرستیانلرك متوالی تعرضلرندن قورتارمق ایستدیلر . آنلری عساكر عثمانیه ایله آوروپا عساكری طرفندن تشكیل اولونان خط داخلنده‌كی شهرلره كتیردیلر .

بووظیفه‌یی كمال سكونتله ایفا ایلدیلر . فقط بوصره‌ده اهالیٔ خرستیانیه

اهالیٔ اسلامیه‌نك براقدقلری شهرلری ، زیتون آغاجلرینی ، محصولاتنی آتشه یاقوب پریشان ایتدیلر. بونك اوزرینه آطه‌نك جنوب وغربی وشرق جهتلرینه بین‌الملل اعزامنه مجبوریت حاصل اولندی . بوقوللر کویلره کیرییور، عصاتك بچاقلری آلتندن بیكلرجه بچارکانی خلاص ایدییورلردی . عصاتك قانلی خنجرلرندن ، حیانسوز قورشونلرندن قورتولان اهالیٔ اسلامیه‌یی حانیه ، رتمو وقندیه جهتلرینه کتیردیلر . کیسامو ، سپینالونغا ، سپیناویه‌رابه‌ترا ده پك آز اسلام عائله‌سی براقدیلر .

فقط اهالیٔ اسلامیه‌یی بسله‌مك غایت مشکل اولدیغندن بونلری ممالك عثمانیه داخلنه سوق ایتمكی پك موافق کوردیلر . اهالیٔ اسلامیه سائر شهرلرده‌کی اسلاملرك ده خلاصنی تمنی ایلدکلرندن بونلرك ده قورتارلملری ایچون دول معظمه امیراللرینه استدعالر تقدیم ایتدیلر. حانیه مسلمانلری آطه‌جوارینه، بعضلری ده ردوسه کیتمك آرزو ایلدیلر .

بوایکی نقطه فی‌الحقیقه آنلر ایچون پك موافقدی . ردوس آطه‌سی ، او فیضلی وبرکتلی طوپراغی ایله برملیون انسان بسلیه بیلیردی . بوندن بشقه آطه‌جوارینك درتده اوچی ده خالی برحالده بولونیوردی . بونك ایچون ردوسده کرید اهالیٔ اسلامیه‌سنه پك قولای یربولوندی . اهالی‌یی بسله‌مك ایچون لازم کلن پاره رتمودەکی قدرده اولمیه‌جقدی. کذا آطه‌جوارنده‌ده غایت واسع صحرالر واردی . دول معظمه ایشته بونقطه‌لری نظر اعتباره آله‌رق اهالیٔ اسلامیه‌یی نقله مباشرت ایتدیلر .

دول معظمه‌نك بوحرکتی برچوق کیشیلری ممنون ایدییوردی ؛ فقط باب عالی‌یی هیچ ممنون ایتمیوردی . وبوده پك معقولدی ؛ چونکه کریدده هر اسلام عائله‌نك چیقمه‌سی کریدده‌کی نفوذ عثمانینك درجه درجه ضایع اولمسی دیمکدی . بونك ایچون دول معظمه بوبابده‌کی فکرینی بیان ایتمسی ایچون باب عالی‌یه مراجعت ایلدیکی زمان باب عالیدن جواب رد آلدی . امیراللر بونك اوزرینه منسوب اولدقلری دولتلره مراجعت ایدرك اهالیٔ اسلامیه‌نك نقلی ایچون اصرار ایتدیلر. بونلرك مطالعه‌سنجه کرید اهالیٔ اسلامیه‌سی پریشان برحاله کلمشدی !

عبدالحمید دول معظمه‌نك بوقرارینی قبول ایتمه‌دی ؛ چونکه پك ای

بیلیوردی که کریددن اهالیٔ اسلامیه چیقدقدن صوکره کریدده الدن کیتمش دیمکدی . فی‌الحقیقه فرانسه سفیری‌ده بوبابده منسوب اولدیغی حکومته یازمش اولدیغی راپورده شـو مطالعه‌ده بولونیوردی ؛ « کریدده یالکز خرستیان اهالی بولونمش اولسـه سیسامده‌کی اصول اداره‌یی بورایه‌ده تطبیق ایدوب عسـاکر عثمانیه‌یی چکدیرمك ممکن اولابیلیر ؛ فقط آلتمش بیك مسـلمانی خرستیانلرك دندان انتقامنه آتیویرمك معقول دکلدر . « [۱]

ایشته بونك ایچون فرانسـه حکومتی ارمنی مسئله‌سـنده اولدیغی کبی بومسئله‌ده‌ده عبدالحمیدی مدافعه ایتدی. فقط بوندن برنتیجه حاصل اولمادی.

رسم کچید

سیتیا مسلمانلری فرانسز آمیراللرینه کندیلرینك تونسه نقل ایدلملرینی رجا ایتـدیلر . فقط آره‌دن آز برزمان کچر کچمز ینه مصـادمه‌لر ظهور ایتمکه باشلادی . شـباطك یکرمی دردنجی کونی حکومت قوناغی احراق ایدلدی . بتون بومصادمه‌لر هپ آجلقدن ، سفالتدن ایلری کلیوردی .

اهالیٔ اسلامیه‌نك نفاق واعاشه‌سی حکومت عثمانیه‌یه عائد برمسئله ایدی . عبدالحمید امر اعاشه‌یه بردرجه‌یه قدر غیرت ایلدی ایسه‌ده اهالیٔ اسـلامیه‌دن بعضلری کندیلرینك ردوسـه ویا ازمیره نقللرینی طلب ایلدیلر . دول معظمه عبدالحمیده بودفعه‌ده مراجعت ایتدیلر ؛ فقط عبدالحمید ینه جواب رد ویردی.

دول معظمه آمیراللری آرتق عبدالحمیدك جواب ردینـه هیچ اهمیت ویرمیه‌رك برچوق عائله‌لری ردوسه ویا آناطولی‌یه سوق ایتمکه قرار ویردیلر. عبدالحمید بوسفر ینـه جواب رد ویره‌رك بوجوابنی دیپلوماتلرله‌ده مدافعـه ایتدیردی . بونك اوزرینه‌اهالیٔ اسلامیه‌عساکر عثمانیه ایله آوروپا عساکرینك

[۱] صاری کتاب ، صحیفه ۱۰٤

تشکیل ایلدکلری خط داخلنده قالدیلر . بوصره‌ده آلمان قرووازوری‌ده حرکت ایدنجه اهالیٔ اسلامیه براز جسارتلندیلر . آرتق کریددن چیقمق

کریدده عثمانلی ودول مظعمه بایراقلری

ایچون هیچ برتشبثده بولونمادیلر . هپسی‌ده کویلرینه کیتمك . مالارینك ، ملکلرینك باشنه کچمك ایسته‌دیلر .

بونك اوزرینه دول معظمه اهالیٔ اسلامیه‌نك بوحرکتندن عبدالحمیدك تشویقاتی بولوندیغنه ذاهب اولدیلر. اك نهایت آطه‌ده‌کی عساکر عثمانیه‌نك درحال چکلمسنه قرار ویردیلر. دول معظمه‌نك بوقراری اوزرینه فرانسه‌نك لوندره سفیری، خارجیه ناظری موسیو هانوتویه آتیده‌کی بیاناتده بولونیوردی:

« استانبولده‌کی سفرا طرفندن قلمه آلنان ودولت عثمانیه‌یه ویریله‌جك اولان نوطه‌لوندره‌قابینه‌سی طرفندن دوں حسن صورتله قبول ایدلدی. انکلتره‌نك استانبول سفیری دولتلرك متحد نوطه‌سنه دائر باب‌عالی‌یه شونی تبلیغ ایچون امر آلدی. انکلتره حکومتی عثمانلی عسکرینك سرعت ممکنه ایله کریدن جلبنی ویاخود آوروپا عساکری طرفندن اشغال ایدلمش اولان نقطه‌لرده اجتماعنی آرزو ایدییور. یونانستانه ویریله‌جك نوطه‌نك‌ده شایان قبول اولدیغنی آتنه‌ده‌کی سفیرینه بیلدیردی. یالکز لورد سالیسبوری یونان عسکرینك چکلمسی ایچون ویریلن درت کون مهلتك آلتی کونه ابلاغنی توصیه ایلمکده‌در. »

فرانسه‌نك لوندره سفیری هانوتویه برتلغرافنامه کوندردکدن صوکره توفیق پاشا دول معظمه‌یه‌ده برنوطه کوندردی. بونوطه‌ده کریدده‌کی عساکر عثمانیه‌نك کری چکلمسندن هیچ بحث ایدلمه‌مکله برابر یونان عسکری ایله کمیلرینك آطه‌دن کری چکلمسی ایچون دول معظمه طرفندن اتخاذ اولونان تدابیردن طولایی بیان ممنونیت ایدلدی. باب عالی دول معظمه‌یه بوصورتله بیان ممنونیت ایلدیکی صره‌ده سفرا صیق صیق مذاکراتده بولونیور، فرانسه سفیری قانبون طرفندن هانوتویه کوندریلن تلغرافنامه‌ده بروجه آتی بیان معلومات ایدیلیوردی:

« یونانستانك آوروپا نصایح مشترکه‌سنه رعایتی حالنده جزیره‌نك مختاریت اداره‌سی خصوصنده‌کی اصول وحرکات آتیه‌ده آوروقابینه‌لرینك متفق بولنملری ایجاب ایدر. اصول وحرکات مذکوره فکریمه نظراً بروجه آتی تلخیص اولونمشدر:

اولا: ذات شاهانه‌نك متبوع مفخم بولنمسی؛

ثانیاً: بش سنه مدتله دولتلر طرفندن انتخاب وذات شاهانه طرفندن تعیین ایدلمك اوزره عثمانلی ویاغیری بروالی نصبی؛

ثالثاً: عدلیه تشکیلاتی ایله ژاندارمه تنسیقاتنه دائر قوانین مخصوصه تأسیسی ولزومنده عقد استقراضه قرار ویرمك اوزره مجلس عمومینك توصیه وانتخابی؛

رابعاً : دولتلر طرفندن تعیین ایدیله‌جك واداره‌سی دیون عمومیهٔ عثمانیه‌یه تودیع اولونه‌جق وارداتله تحت تأمینه آلنه‌جق مقطوع بر ویرکونك باب‌عالی‌یه اعطاسی ؛

خامساً : قوای عثمانیه‌نك بر درجه‌یه قدر تقلیل مقداری ایله نقاط معینه‌یه حصری ، مختاریت اداره تأسیس ایدنجه‌یه قدر آوروپا دول معظمه‌سی طرفندن انتخاب ایدیله‌جك مرخصلردن مرکب برقومیسیونك موقتاً جزیره‌یی اداره ایتمسی وبونلرله آمیراللرك آسایشی تأمین ایتملری . »

بونوطه‌ده اشبو مواد ذکر اولوندقدن صوکره آمیراللرك وظائفی وسائره کبی خصوصاتده بیان ایدیلیوردی .

دول معظمه کریدك تأمین آسایشی ایچون بوکبی مقررات اتخاذی ایله مشغول اولدقلری صره‌ده یونانستان حکومتی کریدده ایقاع مفسدتدن خالی قالمیر اتنیکی اتریا) جمعیتك فعالیتی کوندن کونه تزاید ایدییوردی. بوجمعیت حدود عثمانی‌یه چته‌لر کوندره‌رك تجاوز ایتدیرییور ، دیکر جهتدن تسالیا اردوسی باش قوماندانلغنه تعیین ایدلمش اولان پرنس قسطنطین عموم یونان عسکرینه شجاعت آمیز نطقلر ایراد ایدرك حکومت عثمانیه‌یه قارشی یونان حکومتنك حرب ایتمك عزم قطعیسنده بولوندیغنی اثبات ایدییوردی . معمافیه تسالیا حدودنده یونان عسکرینك اوفاق تفك تجاوزلری‌ده وقوع بولیوردی.

برزمان کلدی‌که آتنه‌دن تسالیا حدودینه سوق اولونان یونان عسکرینك حدودی تجاوز ایده‌جکی ظن اولوندی . چونکه یونان حکومتنك استقلالی نیسانك آلتنجی کوننه مصادفدی ؛ بناءً علیه نیسانك آلتنجی صالی کونی یونانلیلرك تعرض ایتملرینه پك زیاده احتمال ویرلمکده ایدی .

بونی دول معظمه‌ده نظر اعتباره آلمش ، حتی او کون آتنه‌ده بولونان دول معظمه سفراسی یونانستان خارجیه نظارتنه مراجعت ایدرك برتعرض وقوعنده مسئولیتك کاملاً یونانستانه عائد اولاجغنی درمیان ایتمشلردی .

دول معظمه‌نك نوطه‌سنده شو صورتله اخطاراتده بولونیلیوردی: « زیرده واضع الامضا سفرا تابع اولدقلری امر اوزرینه شاید حدوده برکونا تجاوز وقوعه کله‌جك اولورسه کافهٔ مسئولیتك تجاوز ایدن جهته عائد اوله‌جغنی بیان ایدرلر . معمافیه صلح ومسالمت عمومیه‌نك محافظه واستقراری دول معظمه‌جه

مطلوب وملتزم اولدیغندن حدودده وقوعی ملحوظ اولان تجـاوزك نتیجه‌سی هرنه صورت کوسترسه کوسترسین بر استفاده ممکن اولامیه‌جغنی دخی اخطار ایلرلر . »

دول معظمه بونوطه‌نك بر صورتی‌ده باب عالی‌یه تودیع ایتدی . باب عالی یونانستانك بویولده بر تجاوزینی اساساً نظر اعتباره آلمش اولدیغی جهتله یونان عسکرینك تجاوزینه قارشی مقابله‌ده بولونمق اوزره آلاصونیه اردوسی قوماندانی ادهم پاشایه اوامر لازمه اعطا ایتدی .

یونانلیلر اوکون مأمول ایدلدیکی اوزره تجـاوز ایتمدیلر . بونك‌ده سببی تسـالیا اردوسی قومانداناننه تعیین ایدلمش اولان پرنس قسـطنطین معیتنده‌کی عساکرك کافی درجه‌ده بولونمامسی ایدی . بونکله برابر یونانستانده حرب آرزولری کوندن کونه تظاهر ایدییور ، هرطرفده: « یاشاسین حرب ! » ندالری ایشید- یلیوردی . اهالی میدانلره طوپلانیور ، نمایشلر اجرا ایدییورلردی . بونمایشلرك کافه‌سی‌ده حرب ایچون اجرا ایدیلیوردی .

نیسانك آلتنجی کونی یکیشهرده‌ده نمایشـلر اجرا ایدلدی . اهالی پرنس قسـطنطینك اقامتکاهی اوکنده طوپلانه‌رق پرنسـك بالقونه چیقمسنی آرزو ایتدیلر . پرنس قسطنطین بالقونه کندی چیقمدی . فقط یرینه بری چیقه‌رق کرك پرنسـك وکرك قرالك اهالی طرفـدن واقع اولان حرکاتی التزام ایده‌جکلرینی سویلیه‌رك اهالی‌یی طاغیتدی . فقط اتنیکی اتریا جمعیتنك تحریکاتی کتدکجه تزاید ایتدی . (قالاباقه) جوارنده یونان چته‌سی طرفـدن حدوده تجاوز واقع اولدی . بونك اوزرینه دول معظمه سفراسی کرك دلی یانی وکرك خارجیه ناظرینی زیارت ایدرك بوکا دائر ایضـات طلب ایتدیلر . یونانسـتان حکومتی بو حرکتی تأویله چالیشـه‌رق بوندن قطعیـاً خبری اولمدیغنی جواباً بیلدیردی . تجاوز ایدنلرك افراد غیرمنتظمه‌دن مرکب چته‌لردن عبارت اولدیغنی وبناءً علیه حکومتك بوندن مسئول اولامیه‌جغنی سـویلدی . حال بوکه بتون بوحرکات هپ یونانستانك تشویقی ایله یاپیلیوردی . یونانستان حکومتی کریده عسکر سوق ایدییور ، کریدده عصیان آتشلری پیدا ایلیوردی . صـوکره ، دول معظمه‌نك کریدده‌کی تدابیر شدیده‌سنی کورر کورمز تسـالیا حدودنده اتباع مفسدت ایتمکه قرار ویرمشدی !

آلاصونیه‌دن کلن تلغرافنامه‌لرده یونانستانک بو حرکتی واضح بر صورتده اثبات ایدلدی . بونك اوزرینه آتنه قابینه‌سی حدودده‌کی قوماندانلرله مخابره ایدرك عسکرك کری چکلمسنی امر ایتدی . چته‌لر ایسه عساکر عثمانیه‌دن کوردکاری مقاومت اوزرینه کری دوندیلر . فقط یونانستانك تأویلی پك بوشدی . چونکه حدودی تجاوز ایدن بو چته‌لر آره‌سنده یونانستان اردوسنه منسوب افراد بولوندیغی کبی بونلرك النده طوپلرده بولونیوردی .

مارتك اونجی کونی ترحاله ایله یانیه آره‌سنده ۳۵۰۰ یونانلینك عثمانلی طوپراغنه تجاوز ایتدکلری و عساکر عثمانیه ایله یونان عساکری آره‌سنده مصادمه وقوعه کلدیکی خبر ویرلدی . ینه او اثناده آلاصونیه جوارنده بیك قدر یونانلی حدودی تجاوز ایدرك عساکر عثمانیه طرفندن کوردکلری مدافعه اوزرینه رجعته مجبور اولدی .

تجاوز ایدن قطعه سکز کشیدن عبارت ایدی . بونلر بر عثمانلی قره‌غولنه تعرض ایتمشلر . درونده بولونانلری اسیر ایدرك قالاباقه‌یه کوندرمشلردی . بونلردن بعضلری قره‌غولخانه‌یی برهوا ایتمك ایسته‌مشلر ایسه‌ده موفق اولامامشلردی .

آرتق یونانستانك بو تجاوزی اوزرینه کرید مسئله‌سنی تشویق ایدن ، اطه‌یی قانلر ایچنده براقمغه سبب اولان یونانستانك مدنیت نامنه اجرا ایلدیکی جنایتلر تماماً کسب وضوح ایتدی . اوروپا مطبوعاتی یونانستانك تجاوز واقعی اوزرینه دول عثمانیه ــ یونانستان مناسباتندن کمال اهمیتله بحث ایتمکه باشلادیلر .

باب عالی ایسه یونانستانك عثمانلی اردوسی طرفندن تجاوز وقوعه کلدیکی حقنده‌کی مفتریاتنی اوراق و وثائق رسمیه ایله رد وابطال ایتدی . تجاوزات واقعه‌یه دائر تحقیقات اجراسی ایچون ادهم پاشایه اوامر لازمه کوندرلدی . اجرا ایدیلن تحقیقاتك نتیجه‌سنی مبین باب عالی‌یه درحال بر راپور کوندرلدی . بو راپوردن اکلاشلدیغنه کوره حدودی تجاوز ایدنلر عساکر غیر منتظمه‌دن عبارت ایسه‌ده بونلرك ایچلرنده البسهٔ عسکریه‌یی لابس یونان افراد وضابطانی‌ده بولونیوردی .

باب عالی بو راپوری درحال دول معظمه‌یه تبلیغ ایتدی . دول معظمه طرفندن جواباً ویریلن نوطه‌ده ، یونانستان حکومتی طرفندن بر تجاوز دها

وقوعه کلدیکی تقدیرده دول عثمانیه‌نك یونانستانه طوغریدن طوغری‌یه اعلان حرب ایتمکده مختار اولدیغی بیلدیرلدی .

بو اثناده ییلدیزده عبدالحمیدك ریاستی آلتنده انعقاد ایدن مجلس خاص وکلاده‌ده اعلان حرب جهتلری مذاکره ایدیلیوردی . مجلس خاص ماببنده اللی آلتی ساعت قالدی . کاتب ثانی عزت پاشا حربدن اجتناب ایدلمسنی توصیه ایدییوردی . مذاکراتدن هیچ بر نتیجه حاصل اوله‌مایجه صدر اعظم رأی طوپلامغه باشلادی . نافعه ناظری محمود جلال‌الدین پاشا حرب علیهنده ادارهٔ افکار ایتدی . بحریه ناظری : « بن اکثریته تابعم ! » دیدی . سرعسکر رضا پاشا ایسه حرب طرفدارلغنی کوستردی . عزت پاشا بو اثناده احوالی عبدالحمیده اکلاتمق ایچون طیشاری چیقدی . مذاکره درحال دوچار انقطاع اولدی . بوانقطاع بر بچق ساعت قدر دوام ایتدی .

عزت‌پاشا مجلسه عودت ایتدیکی زمان عبدالحمیدك : «حربك ضیاعی دولت ایچون ناقابل تعمیر بر ضربهٔ مهلکه اولاجغی جهتله ایی دوشونلسی » فکرنده بولوندیغنی سویلدی . عزت پاشا کلیر کلمز مذاکره تکرار باشلادی . وزرادن بعضلری عسکرك البسه‌سی اولمادیغنی ایلری سوردیلر . بونك اوزرینه تکرار آرایه مراجعت ایدلدی. بواثناده وزرادن بعضلری طیشاری‌یه چیقیور، عزت پاشا ایله کیزلی کیزلی مصاحبه ایدییوردی .

سرعسکر رضا پاشا ینه حرب جهتنی التزام ایتدی . عزت پاشا مجلسدن چیقه‌رق نتیجه‌یی عبدالحمیده عرض ایچون ایچری کیتدی. عبدالحمید رضاپاشانی ایسته‌مشدی .

عبدالحمیدك بو امری اوزرینه مابینجی عارف بك مجلسك بولوندیغی اوطه‌یه کلدی . قپویی آرالق ایدرك سرعسکری چاغیردی . سرعسکر عبدالحمیدك یاننه کیردی. برماصه‌اوزرینه‌تسالیاخریطه‌سی‌سریلمشدی .عبدالحمید آیاقده‌طوربیوردی.

عبدالحمید بتون‌مذاکراتی خلاصه‌ایدرك‌سرعسکره کاملاً اکلاتدی . بعده :

— بن سزك کبی تجربه‌سز دکلم . بنم تجربه‌م سزککندن زیاده‌در . بو حربك ضیاعی عین وخامتدر .

دیدی . رضا پاشا احوال عمومیه‌یی اکلاته‌رق حربك موافق اوله‌جغنی سویلدی؛ عبدالحمید بونك اوزرینه‌قناعت تامه حاصل ایدرك‌حربه قرارویردی.

سرعسکر پاشا مجلسك بولوندیغی صالونه کلیر کلمز تکرار رأیه باشلاندی. محمود جلال‌الدین پاشا صندالیه‌سنی چکرك ماصه‌نك باشـنه کلدی . مذاکره‌یه متعلق ارادهٔ سنیه‌یی دیکلدکدن صوکره حرب مضبطه‌سنی تنظیم ایتمك ایستدی. « مساعده بیورولورسه حرب مضبطه‌سنی تنظیم ایده‌یم . تبرکاً بوده بنم خدمتم اولسون ! » دیدی . قلمی النه آلوب یازمغه باشلادی . مضبطه تنظیم اولنور اولونمـاز هر کس امضـالادی . آره‌دن برچاریك کچر کچمز موجبنجه ارادهٔ سنیه‌سی‌ده صادر اولدی .

تام بو اثناده ایدی‌که آقشامه طوغری یونانستان جهتندن یونان عساکری‌ده موجود اولدیغی حالده حدود عثمانیه‌یه تجاوز ایدلدیکی خبر ویرلدی . عساکر عثمانیه بوکا قارشی شدتله مقاومت ایلدی .

بونك اوزرینه یونانستان حکومتنه اعلان حربه قرار ویرلدی . ٥ نیسان ١٣١٣ تاریخنده‌نشر اولونان اعلان حربده شوصورتله بیان افکار ایدیلیوردی:

« یونانلیلر اشبو شهر نیسانك بشنجی جمعه‌ایرتسی کیجه‌سی قوهٔ کلیهٔ منتظمه ایله نقاط متعدده‌دن حدود خاقانی‌یه تجاوزایدرك محاربه‌یه باشلادقلری وحربك حالا دوام ایتمکده ویونانلیلر طرفندن طوپ آتشی دخی اجرا ایدلمکده اولدیغی آلاصونیه اردوی همایونی قوماندانی مشـیر ادهم پاشـا حضرتلرندن آلنان تلغرافنامه‌لرده بیلدیرلمش ودولت علیه صلح ومسالمتك وقایه‌سی ایچون شمدی‌یه قدر هر درلو مساعی‌یی اجرادن کری طورمدیغی حالده یونان حکومتنك حقوق دول وملل قواعدینه مخالف اولمق اوزره کریده عسکرارسالیله واخیراً حدود اوزرنده تهیات حربیه‌یه قیام ایله حرکت خصمانه‌یه مبادرت ایتمسی اوزرینـه حقوقی وتمامیت ملکیهٔ سلطنت سنیه‌یی خللدن وقایةً دولت علیه‌جه بالمقـابله حرکت حربیهٔ عسکریه اجراسنه مجبوریت حاصل اولمش ایدوکندن محاربه‌نك کافهٔ مسـئولیتی یونان حکومتـه عائد وراجع اولمق اوزره مستعیناً بالله تعالی اردوی همایونك اولجه عسکری قومیسیونجه تنظیم ومجلس وکلاجه‌ده تصویب ایدیلن وارادهٔ سنیه‌سی شرفصدور بیورلمش اولان پلان وجهله تدافعی وتجاوزی هر درلو حرکات حربیه اجراسنه مسارعت ایتمسی ایچون مجلس مخصوص وکلا قراری وبالاستیذان شرفسنوح بیوریلان ارادهٔ سنیهٔ حضرت خلافتپناهی موجبنجه طرف سرعسکریدن قوماندان مشارالیه ادهم پاشا حضرتلرینه اوامر قطعیـه اعطا قلنمش اولمسیله اعلان کیفیته ابتدار اولندی . »

يونانستان حكومتنه شو صورتله اعلان حرب ايلديكى كبى باب عالى طرفندن دول معظمه يه ده آتيده كى تلغرافنامه ايله بيان معلومات ايديليوردى :

« بوندن اولكى تلغرافنامهٔ ثناوريده يونانليلرك آيك طقوزنجى كونى حدودى تجاوز ايدرك خط حدوددن ايكى ساعت مسافه ده كائن قرانيه تپه سنى اشغال ايلدكلرى و والتينو حدود قره غوللى طوپله تخريب ايدوب فونيقه ، كپيل ، واستروغه قره غوللرينى ياقمش اولدقلرى و عساكر مهاجمه يه بورى واسطه سيله امر ويرلمش اولديغى بيان ايدلمشدى. حكومت سنيه نك ادامهٔ آسايشى امرنده صرف ايلديكى همت وغيرتى و مملكتك محافظه سى بابنده اقتضا ايدن تدابيرى اتخاذ ايتمك حقنده كى حقوقنى تكرراً تأييد وبيان ايله برابو احوال اخيره نك بالجمله مسئوليتنى تعرضه ابتدار ايدن يونانه ترك ايله حكومت سنيه نفسنى مدافعه بابنده كى حق صريحى ايله برابر آثارينى ابرازدن خالى قالمديغى احتياطكارلغى وجسورانه حركتى ايله محافظهٔ آسايش جهانك، نزدنده نه درجه مستلزم اولديغى عالم نظرنده اثبات ايلمشدر . مع مافيه دون كيجه كى تلغرافنامهٔ ثناوريده بيان ايدلديكى وجه ايله كليتلى يونان عساكر منتظمه سى برابرلرنده طوپ دخى بولونديغى حالده بايراقدار وقودامان وپرونيا جهتندن حدودى كچمشلر ومخاصماته باشلامشلردر . محاربه الآن دوام ايديور .

اشبو مهاجماتك مقابلنده حكومت سنيه حقوقنك وممالكنك تجاوزات يونانيه دن محافظه سى ايچون اقتضا ايدن هربر تدبيره توسل ايتمسى حقنده اردوى همايون باش قوماندانه امر قطعى ويرمك مجبوريتنه دوشمشدر .

معلومكزدركه كرك كريد مسئله سنده وكرك آندن تولد ايدن وقايع سائره ده حكومت سنيه تأمين بقاى آسايش ايچون الندن كلنى صرف ايلمش وبوبابده دول معظمه طرفندن اظهار اولونان تمايلات مسالمتپرورانه دن انحراف ايتمه مشدر. فقط يونانستان حقوق دول قواعدى خلافنه اولارق كريده عسكر سوق ايتدكدن صوكره حدودده تداركات عظيمهٔ عسكريه اجرا ايدوب مخاصماته باشلامش اولديغندن حكومت سنيه زراعت وتجارب عموميه يى خسارديده ايده جكى دركار اولمغله برابر ينه آغر فداكارلقلر اختيار ايدوب عساكر رديفه سنك برقسم مهمنى سلاح آلتنه دعوت ايتمك مجبوريتنه دوشمشدر. بالاده عرض اولنان ملاحظاتى نظر دقته آلارق آوروپا قابينه لرينك حائز اولدقلرى

شيمهٔ معدلت مقتضاسنجه حربك بالجمله مسئوليتى منحصراً يونانستانه عائد اولاجغنى تسليم ايليه‌جكلرندن اميدمز بركمالدر .

شمدى‌يه قدر دفعاتله بيان ايلديكى وجه ايله ينه تكرار ايدرزكه حكومت سنيه‌نك يونانه قارشى بركونا مقاصد فتوحاتكارانه‌سى اولميوب يونانليلرك باب

تساليا اردوسى قوماندانى مشير ادهم پاشا

مخاصماتى آچمسى اوزرينه بودفعه حربه كيريشمك مجبوريتنه دوشمسى ومدافعهٔ مشروعهٔ حقوقه ابتدار ايتمك لزومنى حس ايتمسى‌ده انك مقدس حقوقى ايله ميت ملكيه‌سنى محافظه‌مقصدينه‌مبتنيدر . اكر برمدت‌قصيرظرفنده يونانستان

کریدده وحدودده بولونان عسا کرینی چکه‌جك اولورسه ، سلطنت سنیه مقاصد مسالمتجویانه‌سی آثارینی یکیدن نظر عالمده اثبات ایتمش اولمق اوزره حرکات عسکریه‌سنی تعطیل ایتمکدن کیری طورمیه‌جقدر . »

دول معظمه‌یه بو تبلیغات اجرا ایدلدکدن صوکره ایرتسی کون تکرار بر بیاننامه نشر اولونمش وبو بیاننامه‌ده درسعادتده‌کی یونان سفیرینك عودتی ویونان تبعه‌سنك اون‌بش کونه‌قدر استانبولدن مفاقت ایتملری بیان اولونمشدی!

٤. عثمانلی ـ یونان حربی

عثمانلی اردوسی — یونان اردوسی — یونانلیلرك تجاوزی (١٧ نیسان) — عثمانلیلرك تعرضی — عثمانلی اردوسنك طرنوی ویكیشهری ضبطی — حركات سائره — ولستین محاربه‌سی (٢٧ نیسان) — ایكنجی ولستین محاربه‌سی (٣٠ نیسان) — چتالجه محاربه‌سی (٥ مایس) — اوچنجی ولستین محاربه‌سی (٦ مایس) — یونانلیلرك وضعیتی (١٦ مایس) — عثمانلی اردوسنك حركاتی — توسط تشبثاتی — دومكه میدان محاربه‌سی (١٧ مایس) — تعقیب — متاركه مذاكراتی — یانیه جهتنده‌كی حركات — صلح مذاكراتی — صلح معاهده‌سی — عثمانلی یونان حربنك نتیجهٔ سیاسیه‌سی

یونانلیلرك حركات تجاوزكارانه‌لری اوزرینه یونانستانه اعلان حرب ایدلدیكی زمان عثمانلی اردوسی سفربرلكنی اكمال ایتمش، تسالیا حدودینه قارشی لازم كلن ترتیباتی آلمشدی. بو پلان موجبنجه (پره‌وزه) و (لوروس) جهتلرینه اوتوزبش طابوردن مركب ایكی قوتلی فرقه براقلمش، تسالیا جهتنده‌ده یدی فرقه جمع ایدلمشدی. باش قوماندانلغه ادهم پاشا، اركان حربیه ریاستنه عزت پاشا تعیین اولنمشدی. محاربه‌نك مبدأنده تسالیاده بولونان قوت آتیده‌كی وجه ایله تحشید ایدلمشدی:

برنجی خیری پاشا فرقه‌سی: چایحصار كچیدنده.
ایكنجی نشأت پاشا فرقه‌سی : اسقومباده
اوچنجی ممدوح پاشا فرقه‌سی: آلاصونیاده
دردنجی حیدر پاشا فرقه‌سی : میلوناده
بشنجی حقی پاشا فرقه‌سی : دیشقاطه‌ده
آلتنجی حمدی پاشا فرقه‌سی : قوز كوی ـ لفتوقاریاده
یدنجی حسنی پاشا فرقه‌سی : هنوز یولده ایدی.
بوندن برده احتیاط لواسی واردی كه بولوا آلاصونیاده بولنیوردی .

یونانلیلر یانیه‌ده اون بش طابورلی بر فرقه براقمشلر ، اون آلتی طابوردن مرکب ایکی فرقه‌یی‌ده تسالیاده جمع ایتمشلردی . بر فرقه ، مرکزی (یکیشهر) اولمق اوزره (داوا) چیدندن بك دکرمنی جهته قدرحدودی ترصدایدییوردی. دیکر بر فرقه‌ده جنوب جهتنده بولونیوردی. درت طابوردن وطوپجیدن مرکب بر مفرزه‌ده نزه‌روس جوارنده بولونیوردی [١] .

نیسانك اون آلتنجی کونی اقشـامی حرکات منتظمه‌یه باشـلاندی. کونش غروب ایتمکه باشلادیغی صره‌ده آلتنجی فرقه‌نك ایلری پوسـته‌لری ایله یونان ایلری قره‌غوللری آره‌سنده‌بر محاربه وقوعه کلدی. بو محاربه مادون قوماندانلرك کندیلکلرندن اجرا ایتدکلری حرکتلر نتیجه‌سی اولارق اجرا ایدلدی. بوحرکت چارجابق توسع ایتدی.

او کیجه یونانلیلر بش نقطه‌دن حدودی تجاوز ایتدیلر. عثمانلی بلوقهاوزلرنده بولونان عسکرلر، آز قوتده بولوندقلرندن بونلره مقـاومت ایده‌مدیلر . وقت وزمانیله‌ده قسم کلیدن معاونت کوره‌مدکلرندن یونانلیلرك بوتعرضنه قارشی پك ضعیف بر صورتده مقاومت ایلدیلر. یونانلیلرك برنجی قولی بتون کیجه عثمانلی ایلری قره‌غوللرینه آتش ایتدکدن صـوکره صباحه طوغری (آنالیپس)ی ضبط ایتدیلر . بعـده آلاصـونیـایه کیدن یول اوزرندن ایلری طوغری حرکت ایلدیلر.

یونانلیلر (قاریا)ده بولونان اوچ عثمانلی طـابورینی پوسـکورتمکه موفق اولدیلر ؛ فقط (قاریا)ده عثمانلیلرك مقـاومتی اوزرینه دوچار توقف اولدیلر. نیسانك اون برنجی کونی حمدی پاشا دشمنك تعرضلرینه‌قارشی شدتله مقاومت ایتدی. محاربه غیرمساعده‌برحالده، فقط برکون برکیجه دوام ایتدی. یونانلیلره بواثناده یکیشهردن ایکی جبل بطریه‌سی قوهٔ امدادیه کلدی .

یونانلیلرك ایکنجی قولی‌ده نیسانك ١٦ : ١٧ نجی کیجه‌سی (قودامان)ده‌کی عثمانلی موضعلرینی‌ضبط ایتدی. آلاصونیاده‌کی عثمانلی قطعاتنك کریلرینی‌تهدید ومذکور قطعاتك آلتنجی فرقه ایله اولان مواصله‌سنی قطع ایتمك اوزره غربه طوغری ایلریلدی. اوچنجی قول‌ده میلونا بلوقهـاوزینی ضبط ایتدی. یونانلیلر ضبط ایتدکلری تپـه‌لرده یرلشـدیلر. حدوده یاقین یوللرك مکملیتندن طولایی

[١] ارکان‌حربیه‌رئیسی عزت پاشا، عثمانلی یونان سفری‌حقنده‌قونفرانس، ص١٢، ١٥

طوپجیلرینی بورایه قدر کتیرمکه موفق اولدیلر. طوپجیلری نیسانك اونیدنجی کونی محاربه‌یه باشلایه‌رق بتون کیجه آتشه دوام ایلدیلر. کیجه‌یه طوغری یونان پیاده‌سی آلاصونیایه طوغری ایندی. فقط یونانلیلرك بوایلك موفقیتلری پك چوق مدت دوام ایتمدی. او کیجه عثمانلی قطعاتی تعرضه کچه‌رك یونانلیلری بلوقهاوزلر خطندن کمال موفقیتله پوسکورتمکه موفق اولدیلر.

یونانلیلرك دردنجی قولی (ماتی) دن (اسقومبا)یه کیدن یوله حاکم مستحکم موقعلری ضبط ایتدی. شماله طوغری پك آز ایلریلیه‌بیلدی. قارشیسنده ایکنجی نشأت پاشا فرقه‌سنه تصادف ایتدی. بونك اوزرینه محاربه‌یه کیریشن قطعه‌لری حمایه ایچون (کیری تری) تپه‌سنه برقاچ بطریه کتیردی.

بشنجی یونان قولی (ره‌وه‌نی) دن (بك دکرمنی)ه قدر امتداد ایدن خط اوزرنده‌کی بلوقهاوزلری ضبط ایتدی. فقط بوقول برنجی فرقه‌نك ایلری قطعاتی طرفندن درحال کری پوسکورتولدی.

ادهم پاشا دشمنك بوحرکاتی اوزرینه صاغ جناحنه طوغری طاغیلان قوتلری طوپلادی. دشمنه قارشی تعرضه کچمك ایچون لازم کلن ترتیباتی اتخاذ ایتدی. یونانلیلرك او آنه قدر اجرا ایتدکلری حرکات هپ اعلان حربدن اول وقوعه کلمشدی. عثمانلی اردوسی ایسه، اعلان حرب امری کندیلرینه کلنجه‌یه قدر صرف دشمنك تعرضنی پوسکورتمکله اکتفا ایتمشدی!

اراضی صعب المرور اولدیغندن طولایی بتون حرکات برطاقم غیر مرتبط محاربه‌لردن عبارت اولدی. یونانلیلرك ملونا کچیدینه قدر ایلریله‌ین پیشدار طابورلری اوچنجی ممدوح پاشا فرقه‌سنك درت طابوری طرفندن کری چکلمکه مجبور ایدلدی.

نیسانك اون سکزنجی کونی اوچنجی ودردنجی فرقه‌لر یعنی ممدوح وحیدر پاشا فرقه‌لری (ملونا) کچیدینه تعرض ایتدیلر. اوچنجی فرقه صاغدن، دردنجی فرقه صولدن هجوم ایتدی. رضا پاشا قوماندهسنده‌کی طوپجی احتیاطی بش بطریه‌دن مرکب اولدیغی حالده ۲۸۰۰ متره‌دن یونان استحکاملرینه قارشی آتش ایتدی. محاربه هیچ برنتیجه‌یه منجر اولمادن آقشامه قدر دوام ایتدی. نهایت بطریه‌لر یونان عسکرلرینك تحت اشغالنده بولونان بلوقهاوزلری ییقمغه موفق اولنجه، هرایکی فرقه بلوقهاوزلری ضبط ایتمکه موفق اولدی.

کیجه آتش براز اسکی شدتنی غائب ایتدی ؛ فقط صباحه قدر بلا فاصله دوام ایلدی .

اوکون محاربه صول جناحده‌ده دوام ایتدی . بشنجی فرقه (والهچی‌قوز)ه قدر ایلریلدی. آلتنجی فرقه (آنالیپسیس) تپه‌سنی ضبط ایتدی.صاغ‌جناحده‌کی ممدوح پاشا فرقه‌سی‌ده (اسقومبا) جهتلرینه طوغری تعرض ایلدی . برنجی خیری پاشا فرقه‌سی میرالای سمولنسکی لواسنه پك کوچ مقاومت ایتدی . فقط بونك اوزرینه آلاصونیادن کندیسنه درت طابور قوهٔ امدادیه‌کوندرلدی.

نیسانك اون طقوزنجی کیجه‌سی عثمانلی اردوسی میلونادن آلاصونیه‌ده‌کی قرارکاه عموی بیننده برتلغراف خطی تأسیس ایتدی .

صباح اولور اولماز ایکنجی فرقه تعرض ایتدی . عثمانلی طوپجیسی میلونا تپه‌سنه قدر ایلریلدی . فقط دشمن‌غایت مکمل برصورتله تستر ایتمش‌اولدیغندن پیاده آتشندن اصلا متأثر اولمادی .

یونان‌عسکری ایسه‌بواثناده فنا بروضعیتده بولونیوردی .(غریبووالی) ده بولونان ماسطراپاس لواسی مشکل بر وضعیتده ایدی . عسکر یورغون وبیتاب بر حالده ایدی . افرادك قسم اعظمنه ارزاق توزیع ایدلمه‌مش اولدیغندن آجلقدن، صوسزلقدن پك زیاده زحمت چکیورلردی . بونك ایچون نیسانك یکرمنجی کونی دردنجی حیدر پاشا فرقه‌سی میلونایه طوغری ایلریلر ایلریلمز یونانلر جنوبه طوغری رجعت ایتدیلر . فقط عثمانلی قطعاتنه مقاومت ایتمکی قطعیاً خاطرلرینه کتیرمیه‌رك (کریتیری) یه قدر کری چکلدیلر وبوصورتله عثمانلیلرك ایلریلملری ایچون (طرنوی - میلونا) یولنی کاملاً آچیق براقدیلر .

برنجی جنرال ماقری فرقه‌سی کندی نواسنك کری چکلدیکنی کورونجه اوده بتون فرقه‌یه (یکیشهر) ه چکلمسی ایچون امر ویردی . بوامر غایت وخیم نتیجه‌لر حصوله کتیره بیلیردی . چونکه بوفرقه کری‌یه چکیلنجه ، یونانلیلرك (ره‌وه‌نی) ده بولونان سمولنسکی لواسی ایله (نه‌زه‌روس) ده‌کی قطعه‌لرینك یانلری بوش قالاجقدی . اوزمان قطعات عثمانیه (طرنوی) یه طوغری اینر ویونان اردوسنی مختلف پارچه‌لره تفریق ایده بیلیردی .

پرنس قسطنطین ارکان حربیه‌سی بونی اکلار اکلاماز جنرال ماقری‌یه رجعت ایتمه‌مسی ایچون‌امر ویردی. فقط بوامر تماميله اجرا ایدلمدی. یونانلیلر

تکرار برتعرض اجرا ایتدیلر ایسه‌ده بوتعرضدن هیچ برفائده حاصل‌اولمادی.
اوزمانه قدر عثمانلیلر ۸۰۰ کشی تلفات ویرمشلردی. یونانلیلر ایسه دائما تدافعی اوله‌رق حرکت ایلدکلرندن دها آز تلفاته دوچار اولدیلر.
فقط نیسانك ۱۹ ندن ۲۲ سنه قدر عثمانلیلرك مرکز قطعاتنده بر عطالت حاصل اولدی. بونك‌ده سببی قطعاتك یورغون وایکی جناحك حرکاتنده تأخر وقوعه کلمش اولمسی ایدی.
حاصلی بودرت کون ظرفنده هرایکی طرفده فوق‌العاده مشکلاته‌معروض اولدیلر. نیسانك یکرمی اوچنجی کونی ادهم پاشا (ره‌وه‌نی) بوغازندن یونانستانه داخل اولامادی. بونك اوزرینه ادهم پاشا (کریدری ــ زه‌وه‌نی)، خطنده‌کی مدافعلرك کریلرینی آلمق ایچون صول جناحی ایله تعرض ایتمکه قرار ویردی. بشنجی وآلتنجی فرقه‌لر (دلیلر) و (موسالر) ه طوغری ایلریلدی. بشنجی فرقه (قره‌دمیرلر) ه طوغری حرکت ایتدی. براز کریده بولنان آلتنجی فرقه، ایله ارتباطی محافظه ایتمك ایچون صول جناحنده برطابور براقدی.
یونانلیلر عثمانلیلرك اوچ قول اولارق ایلریلدکلرینی کورنجه (یکیشهر)، یولی اوزرنده رجعت ایتدیلر. آلتنجی حمدی پاشا فرقه‌سی (دره‌لی) یی ضبط ایدرك (دلیلر) ه طوغری ایلریلدی. بشنجی فرقه (دلیلر) ه تعرض ایتدی. یونانلیلر، عثمانلی قطعاتی طرفندن احاطه ایدلدکلرینی کورر کورمز شهری تخلیه ایدرك (موسالر) ه چکلدیلر. کیجه‌یه طوغری بشنجی فرقه (آرکیروپولو) یه، آلتنجی فرقه‌ده (دلیلر) ه یرلشدی. اوچنجی فرقه (غریمبووالی) نك شمالنده یونان جبل بطریه‌لری ایله برقاچ مرمی تعاطی ایتدی. ایکنجی فرقه (لسفاکی) ده‌کی بلوقاوزلره قارشی تعرض ایتدی. ادهم پاشا قرارکاه عمومیسی الآن آلاصونیاده بولونیوردی.
بواثناده پرنس قسطنطین (یکیشهر) ده ایدی. پرنس، میرالای ماورومیخالیسدن برراپور آلدی. بوراپورده ماورومیخالیس: «دلیلرده‌مغلوب اولدم. یکیشهره طوغری رجعت ایدییورم. حرکاتمی نظر اعتباره آلکز!» دییوردی. بونك اوزرینه ایکنجی فرقه (چتالجه) یه طوغری رجعت ایدییوردی.
بواثناده ماقری فرقه‌سنك رجعتی مدهش برانهزام رنکنی آلدی. بوفرقه‌یه

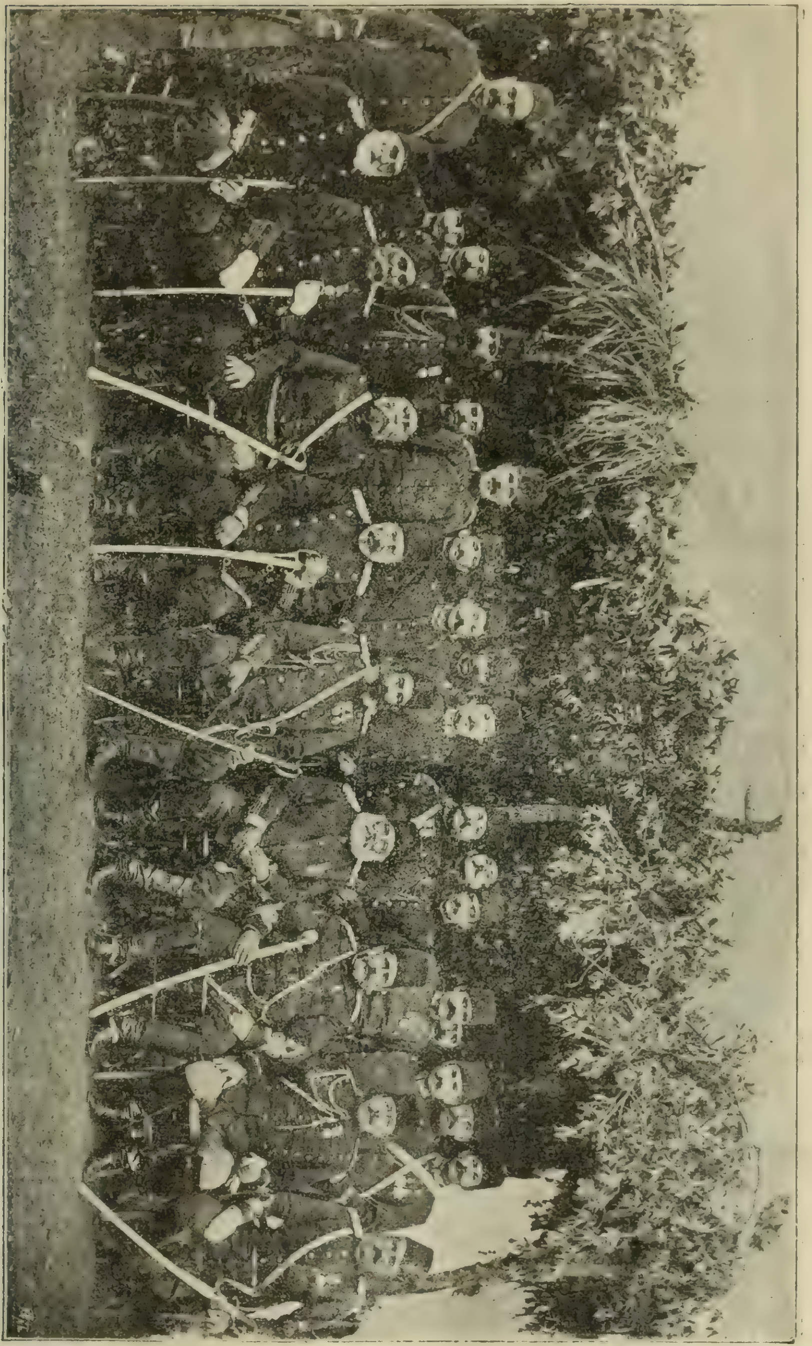

عثمانلی اردوسی ارکان حربیه‌سی

منسوب یونان عسکرینه دهشتلی برخوف عمومی استیلا ایتدی. یونان عسکری
پریشان برحالده (یکیشهر) ه رجعت ایتدی. افراد وضابطان اویقوسزلقدن
بیتاب قالارق یرلره دوکولیور، یورغونلقدن یکیشهر سوقاقلرنده یاتیوردی.

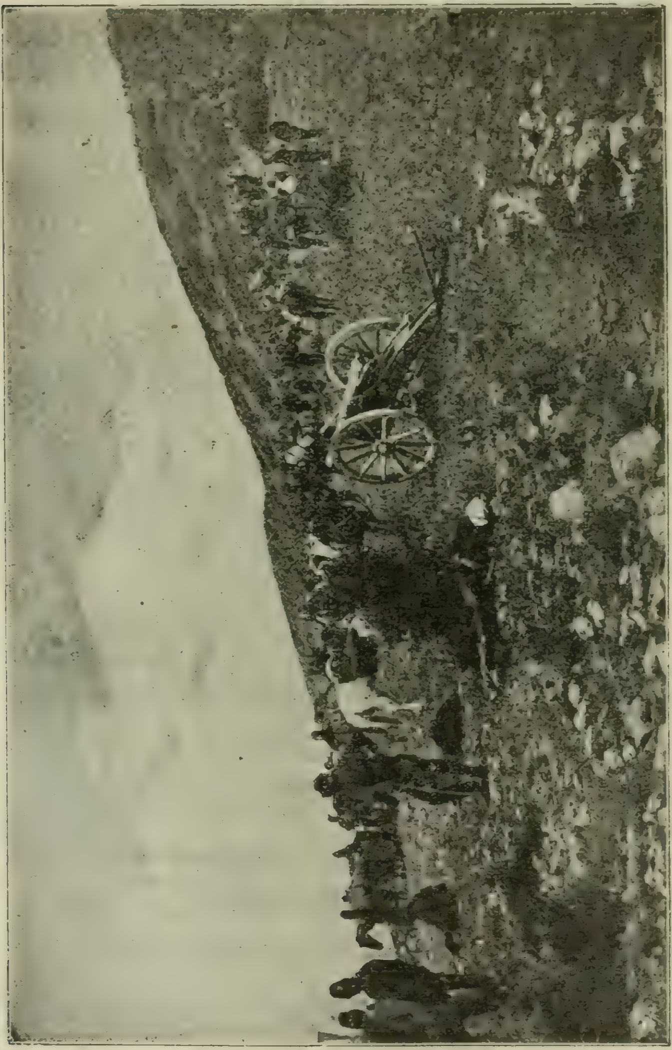

میلونا محاربه‌سی

پرنس قسطنطین بوخبری آلیر آلماز فراریلری توقیفه بردرلو موفق
اولامادی. یونان عسکرینك شو حرکتی قطعات سائره‌نك مقاومتنی منکسر ایتدی.

پرنس قسطنطین درحال برمجلس حرب عقد ایتدیردی. بومجلسده یکیشهری مدافعه ایتمکمی، یوقسه قوتلری جنوبه طوغری چکمکمی دها موافق اولاجغی مذاکره ایدلدی. بواثناده یونان اردوسنك وضعیتی غیر مساعد برحالده‌ایدی. مجلس حرب مسئله‌یی اوزون اوزادی مناقشـه ایتدی. نهایت (یکیشهر) ی درحال ترك ایدوب اردویی جنوبده (آقسرای) ده طوپلامغه، بعده (چتالجه) یه چکلمکه قرار ویردی.

یونان اردوسی (یکیشهر) ی تخلیه‌یه قرارویرنجه برچوق اسلحه وجبخانه ایله قافله‌لرینك برقسمنی براقمغه مجبور اولدی. نیسانك یکرمی دردنجی کونی صباحلین پرنس قسطنطین اردوسی چتالجه‌یه طوغری حرکت ایتدی. یکرمی درت سـاعت یورویش اجرا ایتدکدن صوکره (چتالجه) یه کلدی. بدایت مخاصماتدن بری یونان اردوسی ١٥٠ تلفات و ٦٠٠ مجروح ویرمشدی.

عثمانلی اردوسی، یونانلیلرك بوهزیمتی اوزرینه یورویشنه‌دوام‌ایتدی. عثمانلی قطعاتی اشـغال ایتمش بولوندقلری تپه‌دن (طرنوی) یی تخلیه ایدلمش بر حالده بولدیلر. او آقشام عثمانلی‌اردوسی آتیده‌کی مواقعی‌اشغال ایلمشدی: قرارکاهلری قایماق چایده؛ برنجی فرقه (داماسی) ده؛ ایکنجی فرقه (اسـقومبا) ده؛ اوچنجی فرقه‌قایماق چایده؛ دردنجی فرقه میلوناده؛ بشـنجی فرقه قزاقلرده؛ لتنجی فرقه موسالرودیلرده، سواری فرقه‌سی‌ده طرنویده ایدی.

عثمانلی اردوسی یونانیلردن پك آز مقاومت کوردیکی حالده نیسانك یکرمی بشـنجی کونی ادهم پاشـا ینه طوپلی برقوتله (یکیشهر) اوزرینه یورومدی. سواری فرقه‌سنك برقسمی‌ایله (یکیشهر) ی کشف ایتدیردی. سواری هیچ برمقاومت کورمدن ایلریلدی. شهره آز بر مسـافه تقرب ایدر ایتمز بر قاچ دشمن مرمیسنه هدف اولدی. فقط عثمانلی بطریه‌سی اوچ مرمی آتار آتماز هرطرفده بر سکوت حاصل اولدی. برسواری بلوکی (یکیشهر) کوپریسـنی کچرکچمز یولده برقاچ اسلام ایله برایکی موسـوی‌یه تصادف ایتدی. بونلردن دشمنك احوالنه دائر معلومات آلدی. شهرده‌کی خرسـتیان اهالینك کافه‌سی یونان عسکری ایله برابر رجعت ایلمشدی.

یونانلیلر رجعت ایدرکی کوپری‌یه و (غلوص) ه کیدن تلغراف وشمندوفر خطنه هیچ برشی یاپمامشلردی. مالزمهٔ متحرکه‌نك همان کافه‌سی (ولستین) ه

چکلمشدی . عثمانلی قطعاتی شهره کیردکاری زمان برصحرا خسته‌خانه طاقمی ، ١٠,٥ چاپنده‌ده آلتی قروپ طوپی ، ٢ صحرا طوپی ، ١٠,٠٠٠ غرا تفنکی ، ٢٠٠٠ صندق جبخانه ، برچوق طوپجی جبخانه‌سی بولمشلردی .

بشنجی فرقه نیسانك یکرمی بشنجی کونی (یکیشهر) ی اشغال ایتدی . آلتنجی فرقه شهرك شمالنه یرلشدی . برنجی ، ایکنجی ، اوچنجی و دردنجی فرقه‌لر پیشدارلرینه طوغری ایلریلدیلر . قرارکاه عمومی قیماق چایده قالدی . سواری فرقه‌سی (یکیشهر) ك شمالنده اخذ موقع ایتدی . قطعات ، ایلریلرینه ایلری قره‌غوللر چیقاره‌رق استراحت ایتدیلر . سواری میرالایی سیف‌اه بك یکیشهره والی تعیین اولوندی . مع‌مافیه اردوده‌کی وظیفه‌سی ایفادنده بر لحظه خالی قالمادی .

ادهم پاشا یونانلیلرك (ترحاله) یه طوغری طوپلاندقلرینی خبر آلدی . بوحالی میدانه چیقارمق ایچون برنجی فرقه‌سنی نیسانك یکرمی آلتنجی کونی (ترحاله) اوزرینه سوق ایتدی . فقط فرقه (ترحاله) یه کیردیکی زمان شهری کاملاً تخلیه ایدلمش بولدی . اردونك دیکر اقسامی یرلرنده قالدیلر. بو آنه قدر عثمانلی اردوسی ٢٥٠ تلفات و ٨٢١ مجروح ویرمشدی .

*
* *

اردوی بری بوصورتله حرکت ایلدیکی اثناده بحرآده بعض حرکات وقوعه کلدی. یونان دونماسی نیسانك یکرمی برنجی کیجه‌سی (سکیاطوسی) دن حرکت ایدرك برنجی کونی (پلاتامونا) یی طوپه طوتدی . بعده (لفتوقاریا) اوکنه کله‌رك بورایی طوپه طوتدی ایسه‌ده شهر ساحلدن درت کیلو متره اوزاقده بولنمسندن طولایی بوراده برتأثیر اجرا ایده‌مدی . نیسانك یکرمی ایکنجی کونی یونان سفائنی (قاترین) ه کلدیلر. بوراده‌ارزاق دپوسنی طوپه طوتدیلر. عساکر محافظه‌نك آزلغندن استفاده‌ایدرك قره‌یه عسکر چیقاردیلر . بوعسکرلر دپولری کاملاً خراب ایتدیلر . اوکون بریونان سفینه‌سی ایله ایکی طورپیدو (لفتوقاریا) اوکنه کله‌رك بورایه عسکر چیقارمق ایسته‌دیلر ایسه‌ده بربلوك عثمانلی عسکرینك مقاومتی اوزرینه کری چکلمکه مجبور اولدیلر .

آرتق اوندن صوکره‌کی کونلرده یونان دونماسی هپ سلانیك اوکنده طولاشدی ؛ فقط سلانیکه قارشی هیچ برشی یاپامادی ، پلاتامونا وقاترین جوارینه برقاچ طورپیدو وانداخت ایتدی .

بو اثناده ایسه عثمانلی دونماسی قلعهٔ سلطانیه‌ده یرندن قیملدامادی . یالکز برقاچ طوربیدو کچر ایله طوربیدولر بوغازك محیطی اوزرنده پك آز برمسافه‌یه قدر ایلریلیوب تکرار کری دوندیلر .

یونان دونماسی ابراز فعالیتدن کری طورمیه‌رق (قواله) جوارینه ١٥٠ کشی قدر یونان کوکللیسی چیقاردی . بونلر دده اغاج ـ سلانیك خطنی قطع ایتمك ایچون شماله طوغری ایلریلدی . دشمنك بوحرکتی خبر آلنیر آلنماز خطی مدافعه ایچون ایکی بلوك ردیف ایله سلانیك وسیروز ژندارمه مفرزه‌لری کوندرلدی . یونان کوکللیلری تعرض دوچار اولدیلر . ٢٠ تلفات و ٢٨ اسیر ویردیلر . دیکرلری‌ده قاچمقدن بشقه‌چاره بولامادیلر . حتی چته‌لرینك رئیسی‌ده تلفات میاننده براقدیلر .

بو اثناده ایدی‌که عبدالحمید ، عثمانلی اردوسنك دوچار اولدیغی مشکلاتدن اندیشه‌یه دوشه‌رك غازی عثمان پاشایی مفتش‌صفتیله دارالحربه کوندردی . عثمان پاشا نیسانك یکرمی دردنجی کونی سلانیکه‌کلدی . ایرتسی کونده (قره‌فریه)دن آلاصونیایه متوجهاً حرکت ایده‌جکدی . فقط عثمانلی اردوسنك (طرنوی) ایله (یکیشهر) ی ضبط ایتدیکنی خبر آلنجه دها ایلری‌یه کیتمکه لزوم کورمدی . سلانیکك تحکیماتی‌ایله قره‌برون استحکاماتنی تفتیش‌ایله اکتفاایلدی .

* * *

بو اثناده یونان اودوسنك پریشان حالی وآتنه خلقنك هیجانی فوق‌العاده ایدی . نیسانك یکرمی‌دردنجی کونی یونان اردوسنك یکیشهری‌تخلیه وچتالجه‌یه رجعتی آتنه‌ده دهشتلی بر صاعقه تأثیری اجرا ایلدی . یونانلیلرك غلیان وطنپرورانه‌سی درحال زائل اولدی . برقاچ هفته اول حرب ! حرب ! دییه باغیران اهالی شمدی عظیم برخوف ودهشت ایچنده قالدی . بوقورقونك یرینه درحال برحدت قائم اولدی . اهالی اردو ودونما قوماندانلرینی ، ارکان حربیه هیئتنی ؛ حتی اولجه صلحدن بحث ایتمش اولان دلی یانی‌یی ، دونماسنه جزائر بحر سفیدی ضبط ایتدیره‌مین بحریه ناظرینی تخطئه ایتمکه باشلادیلر . راللی ، سوتیدوپالوو قارامانوس کبی مخالف فرقه رؤساسی اردونك احوالنی رأی‌العین مشاهده ایچون (غلوص) و (چتالجه) یه متوجهاً حرکت‌ایلدیلر .

نیسانك یکرمی آلتنجی کونی دونما قوماندانی ایله تسالیا اردوسی ارکان حربیه‌سی آتنه‌یه چاغرلدیلر . بونلرك یرلرینه بشقه‌لری تعیین اولوندیغی کبی

ميرالای سمولنسكی‌يی‌ده صلاحيت فوق‌العاده ايله اركان حربيه رئيسی تعيين ايلديلر . نيسانك يكرمی سكزنجی كونی اهالی غليانه كله‌رك غليان وطنپرورانه‌لرينك آجيسنی آتنه وپيره‌ده‌كی سلاحجی مغازه‌لرينی يغما ايتمكله تسكين ايده‌بيلديلر . نيسانك يكرمی طقوزنجی كونی دلی‌يانی قابينه‌سی چكلمكه مجبور ايديله‌رك يرينه راللی قابينه‌سی كچدی . يكی قابينه ، اعضاسندن ايكی ذاتی (چتالجه)يه كوندردی . بونلر اردونك قوهٔ معنويه‌سنی تزييد ايده‌جك تشبثاتده بولوناجقلردی .

قابينه‌دن طرفندن كوندريلن ذوات قراركار عموميه‌يه كلديلر . پرنس قسطنطين ايله برقاچ ساعت كوروشدكدن صوك آتنه‌يه عودت ايتديلر . بونلرك موجب ممنونيت بر صورتده ويردكلری معلومات اوزرينه حكومت حربه دوام ايتمكه قرار ويردی . كريده‌ده‌كی عساكری درحاله دارالحربه دعوت ايتدی . راللی قابينه‌سنك تدابيری اهالينك غليانی تسكين ايده‌بيلدی . بتون غزته‌لر اتنيكی اتريا جمعيتی عليهنده ادارهٔ افكار ايتمكه باشلاديلر .

پرنس قسطنطين (چتالجه)يه رجعت ايدر ايتمز تدابير لازمه اتخاذ ايتدی . عثمانليلرك تعرضنه مانع اولمق ايچون باباس ، صوباشی ، حاجی بك وقولاقسز خطنی قوتلی مفرزه‌لره اشغال ايتديردی . اردونك قسم كليسنی چنارلی صوينك كريسی ايله صول ساحلنه طوپلادی . پرنس قسطنطينك نيتی شبهه بر خط مقاومت تأسيس ايتمك ايدی .

بو اثناده ايدی‌كه ادهم پاشا (غلوس)دن كلن اسلاملردن شهر جوارنده ٨٠٠ : ١٠٠٠ قدر يونان عسكری بولونديغنی وبونلرك پريشان،قوهٔ معنويه‌لری مفقود بر حالده اولدقلرينی خبر آلدی . ادهم پاشا بونلرك اودرجه مقاومت ايده‌ميه‌جكلرينه قناعت تامه حاصل ايدرك بورايه صنوف ثلثه‌دن مركب بر قوت كوندردی . سواری غلوصه كلديكی زمان اهاليدن هيچ بر مقاومت كورمدی . غلوصك غربنده ٢٠٠ قدر يونانلی بولونديغنی بونلردن خبر آلدی . بعض دشمن طرفندن هيچ بر مقاومت كورمدن كوپری‌يی كچدی ، قطعه‌كيجه‌يی (ولستين) ده كچيرمكه قرار ويردی . اقشامه طوغری ولستين استاسيونی جوارينه كلديكی دشمن پياده‌سنك آتشنه معروض اولدی . مذكور مفرزه قوماندانی سليمان پاشا ايلری‌يه سواری قطعه‌لری كوندردی ايسه‌ده بوقطعه‌لرده دشمن پياده‌سنك آتشنه دوچار اولديلر . بوندن جرأت آلان

یونان عساکری درحال تعرضه کچدیلر . فقط یکیشهردن کلن بر امر اوزرینه سلیمان پاشا کری چکلمکه مجبور اولدی ،

نیسانک یکرمی سکزنجی کونی ادهم پاشا (ولستین) اوزرینه پک چوق عسکر کوندردی . (کره‌لی)ده پک چوق عسکر اجتماع ایتدی . بعده احوالی کشف ایتمك وایجابنه کوره حرکت ایلمك ایچون ارکان حربیه میر آلایی محمود بك (کره‌لی) یه کلدی .

محمود بك ، (کره‌لی) ده بولونان قطعه قوماندانلریله مشاوره ایتدی . بو مشاوره نتیجه‌سنده درحال تعرضه قرار ویرلدی . محمود بك ایکی قول ایله ایلری حرکت ایلدی . صاغ قولدن سلیمان پاشا ایله محمود بك ، صول قولدن‌ده نعیم پاشا ایلریلدی . نعیم پاشا ، محمود بکدن آلاجغی معلومات اوزرینه تعرض ایده‌جك ویکیشهردن قوای معاونه طلب ایلیه‌جکدی .

محمود بك دشمنه طوغری ایلریلدی . وقوعه کلن محاربه یارم ساعت دوام ایتدی . محمود بك دشمنك آتشندن یونانلیلرك آز بر قوتده اولدقلرینه ذاهب اولدی . معیتنده‌کی قوت ایسه عددجه فائق اولدیغندن درحال ایلری حرکت ایتدی. محمود بکك بوحرکتدن مقصدی نعیم پاشا ایله توحید حرکات ایلمکدی . فقط نعیم پاشا تأخرایتدی . فقط عثمانلیلرك متعدد حرکاتنی تعقیب ایدن میرالای سمولنسکی درحال چتالجه‌دن قوهٔ امدادیه طلب ایلدی . بوقوت کلیرکلمز یونان قطعاتنك قوتی ۹۰۰۰ مبالغ اولدی ؛ نعیم پاشا معیتنده‌کی قوت ایسه ٤٥٠٠ کشیدن عبارت ایدی .

نعیم پاشا ایله محمودبك نیسانك اوتوزنجی کونی تعرض ایتمکه قرار ویردیلر . حتی محمود بك دشمنله پك یاقیندن تماس حاصل ایلمش بولونمسندن استفاده ایدرك دشمنك برنجی خط استحکاماتنی کیجه‌لین ضبط ایتمك ایستدی. بوبابده ایجاب ایدن تدابیری کاملاً اتخاذ ایتدی . فقط عسکر حاضرلانمامش بولوندیغندن بو تعرضی اجرا ایده‌مدی . نیسانك اوتوزنجی کونی محاربه باشلادی . محمود بك آلتی بلوکله دشمنك صول جناحنی چویرمك ایستدی . بو بلوکلر دشمنك فائق قوتلرینه قارشی ینه ایلریلمکه موفق اولدی .

نهایت محمود بك دشمنه بر هجوم عمومی اجراسنه قرارویردی . بواثناده محمود بك دهشتله بر سواری هجومی اجرا ایتدیردی . عثمانلی سواریسی بو

هجومده پك زياده غيرت وجسارت كوستردی . فقط حركاتك خطالی اولمسی، محاربه‌یی يونانليلرك غلبه‌سيله نتيجه‌لنديردی .

يونانليلر بوندن جسارتلنديلر . چتالجه‌دن قوای امداديه آلارق تعرضه كچمكه قرار ويرديلر . يونانليلرك بو حركتی اوزرينه عساكر عثمانيه كری چكلديلر . بو ايكی كون اثناسنده مجموع تلفات ۱۵۰ و مجروحينده ۲۰۰ كشيدن عبارتدی . يالكز سواری هجومنده ۳۶ تلفات و ۷۰ مجروح وقوعه كلمشدی .

*
* *

سموانسكی ولستين صرتلرينی مكمل بر صورتده تحكيم ايتمش اولديغندن بوهجومده موفقيت حاصل‌اولامادی . فريق حقی پاشا (ولستين) ده‌كی قوتلری اوچ پياده آلايی ايله تقويه ايلدی . بوصرده استانبولدن كلن برامراوزرينه اركان حربيه هيئتنده تبدلات اجرا ايدلدی. اركان‌حربيه: استخبارات، حركات عسكريه ، منزل واعاشه شعبه‌لری ناميله اوچ شعبه‌يه آيرلدی . برطرفدنده اردونك نظام حربی يكيدن اكمال‌ايدلدی . چتالجه استقامتنده دشمنك احوالنی كشف ايچون بو استقامته برقاچ اركان حرب ضابطی كوندرلدی . دشمنك وضعيتی بو صورتله ميدانه چيقارلدی .

پرنس قسطنطينك ۲۵ : ۳۰ بيك كشی ايله چتالجه‌ده بولونديغی خبر آلندی . ولستينده ايسه ۸ : ۱۰ بيك يونان عسكری بولونديغی استكشاف نتيجه‌سنده ميدانه چيقدی . بونك اوزرينه يكيشهردن ، يونان اردوسی قسم كليسنك بولونديغی چتالجه اوزرينه حركت ايتمكه قرار ويرلدی . بونك ايچون اردويی طاغنيقلقدن قورتارمق ، الده طوپلی‌قوتلر بولوندرمق لازمدی . بونك‌اوزرينه اوچ بچق فرقه قدر برقوت جمع ايدلدی .

۲۳ نيسانك فرقه‌لر حركته باشلادی . برنجی فرقه حاجی اوبه‌سی ـ تكه صرتلرنده بولونديغی ظن اولونان دشمنك يانته طوغری يورودی . آلتنجی فرقه يولنی شاشيره‌رق صول جناحده‌كی اوچنجی فرقه‌يه ملاقی اولدی . اوچنجی فرقه‌نك بيشداری آلا بيلديكنه ايلريلدی .

تاتاركوينك شمالنده‌كی تكه‌صرتلرنده دشمنه‌تصادف‌ايدرايتمز محاربه باشلادی. قسم كليدن‌وقتيله امداد آلامديغندن مغلوب‌اولدی. مركزدن كلن آلتنجی فرقه يولنی‌شاشيره‌رق وقت غائب‌ايتدی. بوفرقه‌نك باشنده‌كی‌لوا قوماندانی حسن پاشا

کسیك براراضی داخلندن مستوراً ایلریلدی . بو تأخری تضمین ایتمك ایچون ایلری‌یه طوغری فوق‌العاده بر جسارتله حرکت ایتدی . بولوا ایله اوچنجی فرقه ، دشمن پیشدارینه قارشی متحداً حرکت ایتدیلر . فقط بواتحاد یك تصادفی برصورتده وقوعه کلدی . حتی بو اثناده غریب بر وقعه‌ده ظهور ایتدی: اوچنجی فرقه‌یه منسوب بریوز باشی قاپوطنی خدمتچی نفرینه ویرمش . نفر آرناوود ، ترکجه‌ده بیلمیورمش . یورویش اثناسنده سلاح وتجهیزاتندن ماعدا برده فضله اولارق یوز باشینك قاپوطنی آلنجه بونلری طاشیمق کندیسنه کوچ کلدی . بونك اوزرینه قاپوطنی آرقه‌سنه کیدی . پیشدار مغلوب اولوب رجعته باشلایجه‌نفری کورنلرانی کنج برارکان حرب ضابطی ظن ایتدیلر . درحال نفره طوغری کله‌رك کندیسندن امر ایستدیلر . اوده هیچ ترکجه بیلمدیکندن یالکز : « ایلری ! ایلری ! » دییه باغیردی . کندیسی‌ده ایلری‌یه قوشدی . بوریزنلرده آلدقلری امر اوزرینه ایلری ! اشارتنی چالدیلر . رجعت ایدن عسکر تکرار یوز ایلری ایتدی . تام برعودت تعرضی اوزرینه ، حسن پاشا لواسی‌ده دشمنك یانلرینی آلدی . ایکی آتش آره‌سنده قالان یونان پیشدارلری آرتق دیکیش طوتدیره‌میه‌رق قهراً رجعته مجبور اولدی [۱] .

نیسانك اوتوزنجی کونی نعیم پاشا (کره‌لی) ده یرلشدی . سواری آلایلری (یکیشهر) ه کوندرلدی . ۳۰ نیسانده وقوعه کلن بوزغونلق اوزرینه ادهم پاشا ، حقی پاشا فرقه‌سنی (کره‌لی) اوزرینه کوندردی . بو آندن اعتباراً غلوص یولی اوزرنده عثمانلیلرك ایجه بر قوتی بولوندی . مایسك بشنجی کونی عثمانلی اردوسنك قسم کلیسی (چتالجه) ده‌کی یونانلیلره تعرض ایدنجه‌یه قدر حقی پاشا فرقه‌سی هپ حال تدافعیده قالدی .

*
* *

چتالجه محاربه‌سنه باشلامازدن اول برنجی فرقه (کوستری) ده ، ایکنجی فرقه یکیشهرك غربنده ، اوچنجی فرقه یکیشهرك جنوبنده ، دردنجی فرقه یکیشهرده ، بشنجی فرقه (کره‌لی) ده ، آلتنجی فرقه یکیشهرك جنوبنده ، سواری فرقه‌سی یکیشهر جنوبنده ، طوپجی احتیاطی‌ده یکیشهرده بولونیوردی . پرنس قسطنطین اردوسنك موجودی ایسه بو اثناده ۲۵,۰۰۰ کشیدن

[۱] عزت پاشا ، عثمانلی - یونان سفرینه دائر قونفرانس ، صحیفه ۲۸ : ۲۹

عبارت ایدی . بو اردو ، مایسك ایلك كونلرنده‌كی حال توقفدن استفاده ایدرك ایلری قره‌غوللر خطی ایله خط مقاومت اصلی‌یی استحكامات خفیفه ایله تحكیم ایتمشدی. حتی خط مقاومت اصلینك غربدن چویریلمسندن قورقه‌رق (دومكه) یه‌ده برقوت كوندرمشدی .

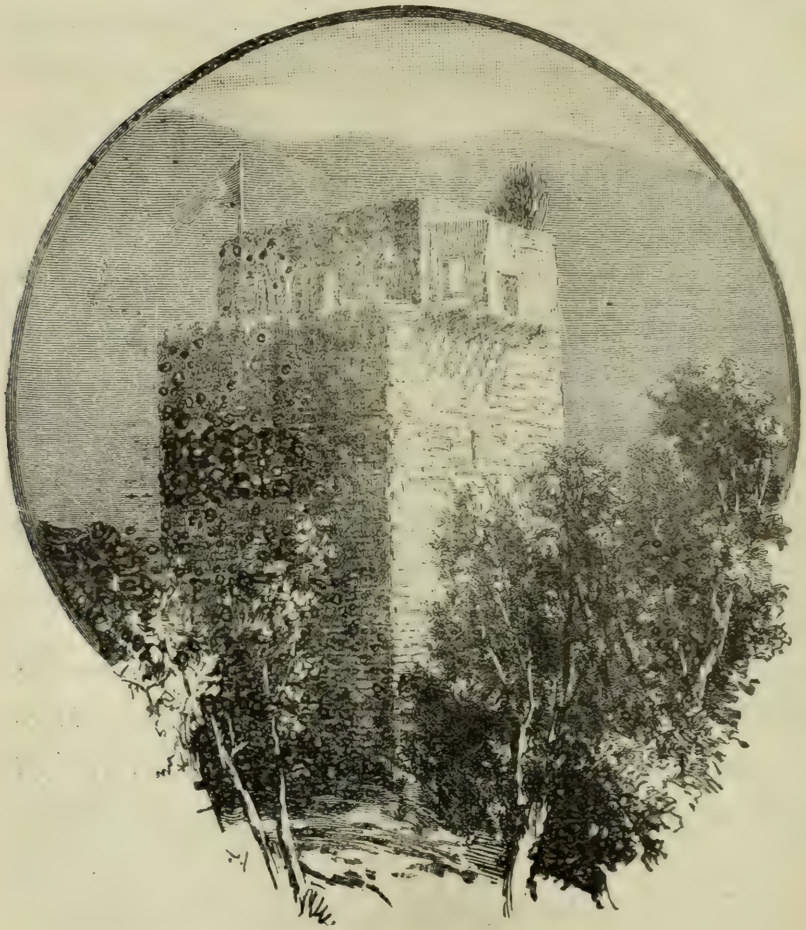

میلونه‌ده بر قلعه

بو اثناده یونان اردوسنك وضعیتی بروجه آتی ایدی : چتالجه‌ده ایكنجی فرقه ، جبهه‌سی شمال غربی‌یه متوجه اولارق صول جناحی تشكیل ایدییوردی. برنجی فرقه، صاغ جناحده ایدی . طوبچینك قسم كلیسی ایسه غربده ، دومكه جهتنده ایدی .

ادهم پاشا مایسك بشنجی کونی چتالجه‌ده‌کی یونان اوردوسـنك قسم کلیسی ایله تعرض ایتمکه قرار ویردی . او صباح یونان اوردوسی قرارکاه عمومیسندن عثمانلیلرك (کوستری) و (وولی) ده قوتلی مفرزه‌لری بولوندیغی خبر آلندی. آز برزمان صوکره ایلری قره‌غوللر طرفـندن اجرا اولونان استکشـاف نتیجـه‌سی اولارق اوچ قوتلی عثمانلی قولنك دوقسـارا ، چورماقلی ، باقراج جهتـندن ایلریلدیکی خبر آلندی . عین زمانده آیوالی‌یه طوغری ایلریله‌ین برافزون طابوری (کرملی) دن چیقـان عثمانلی قوللرینك قره‌طاغه طوغری ایلریلدیکنی خبر ویردی .

پرنس قسطنطین آرتق عثمانلیلرك هجوم عمومی اجرا ایتـدکلرینه هیـچ شبهه ایتمدی . عثمانلیلرك صاغ یانی تهدید ایدوب (کوستری) دن (دومکه) یه طوغری چویرمه حرکتی اجراسـنه مانع اولمق ایچون (صوفیادیس) ایله (پیرغوس) ه برسواری مفرزه‌سی کوندردی . درت طابور ایله ایکی بطریه‌یی ده ایلری قره‌غول خطنده بولوندیره‌رق عثمانلیلره شـدتله مقاومت ایدلمسنی امر ایتدی .

صباحلین دومکه اوکنده بولونان بریونان آلایی ایله بطریه‌سی ، کوپریجی وحاجی عمر قصبه‌لرینه کیتمك ایچون امر آلدیلر . برنجی لوا ایلری قره‌غول خطنی اوزاتمق ایچون (دریس قولی) قصبه‌سنك شمالنده اخذ موقع ایتدی .

عثمانلیلرك مرکزده بولونان اوچ فرقه‌سی مایسـك بشنجی کونی صـباحی معین ساعتلرده حرکت ایلدی . بوفرقه‌لرك ١٠٠٠ متره ایلریلرنده پیشـدار اولارق برآلای پیاده وبربطریه طوپ حرکت ایدییوردی . صوکره قسم کلی کلیور ، آنك‌ده باش طرفنده طوپجینك قسم متباقیسی بولونیوردی .

ایکنجی واوچنجی فرقه‌لرك یانلری کوکللی طـابورلری ایله ستر ومحافظه ایدلیوردی .

صباحلین ایرکندن ایلك طوپ پاطـلادی . بوطوپ ، حاجی بکده اخذ موقع ایدن بریونان بطریه‌سی طرفندن اوچنجی فرقه پیشدارینه قارشی آتش ایتدی . مسافه بش کیلو متره ایدی .

ساعت آلافرانغه اونده یونانلیلر طوپجیلرینی میدانه چیقاردیلر. بوطوپلر اوچنجی و آلتنجی فرقه‌لرك قول باشیلرینی آتشه طوتیورلر ، بوفرقه‌لر آغر آغر جنوبه طوغری ایلریلیورلردی . اوچنجی فرقـه برآز صوکره یاپیلمغه

باشلادی. پیشدار طوپجیسی (باقراچ) ك جنوب شرقیسنده اخذ موقع ایدرك حاجی بكده‌كی یونان بطریه‌سی اوزرینه اوچ كیلومتره‌دن آتشه باشلادی. پیشدار آلایی محاربه نظامنده قره دمیرجی‌یه طوغری ایلریلدی. قسم كلینك باشنده‌كی آلای‌ده حاجی بكه طوغری حركت ایتدی. بونك اوزرینه قره دمیرجی ایله حاجی بكده‌كی یونان پیاده‌سی عثمانلیلره طوغری آتش ایتمكه باشلادی. آلتنجی فرقه‌نك باش طرفی تكه‌نك شمالنده‌كی اورمانلرده‌كی افزونلرله محاربه ایتدی.

احوال ووضعیت كتدكجه میدانه چیقیوردی. شرقده ممدوح پاشا فرقه‌سی صاغ جناحی (باقراچ ـ تاتاری) یولنه استناد ایتدیره‌رك بری قره دمیرجی، دیگری حاجی بكه قارشی برنجی خطه ایكی آلای چیقاردی. ایكنجی لوا فرقه‌نك صاغ جناحی كریسنده احتیاطده قالدی. قسم كلیده‌كی ایكی صحرا بطریه‌سی پیشدار بطریه‌سیله برلشه‌رك حاجی بكده‌كی بطریه اوزرینه آتش ایتدی. بو بطریه آز بر زمان صوكره كری چكلدی. غربده حمدی پاشا فرقه‌سی تكه اورماننك شمالنده‌كی محاربه خطنه ایكی آلای چیقاردی. ایكنجی احتیاط لواسی صو باشنده اخذ موقع ایتدی.

اوزمانه قدر اوزاق مسافه‌دن آتش ایتمكله اكتفا ایدن ایكی فرقه براز صوكره حركات تعرضیه اجراسنه باشلادی. ممدوح پاشا یونانلیلرك صاغ جناحنی احاطه ایتمك ایستدی. بوكا حركات تهدیدكارانه‌یه قارشی یونانلیلر كری‌یه چكیله‌رك تكه خطنی اشغال ایتدیلر.

بعدالظهر ساعت برده عثمانلیلر خط مذكوراوكنده محاربه‌یه باشلامشلردی. برنجی پیاده خطلری (قره دمیرجی) یی برازتجاوز ایلمشدی. آلتنجی فرقه‌نك طوپجیسی یرنده قالمش، اوچنجی فرقه‌نك اوچ صحرا بطریه‌سی حاجی بكه قدر ایلریلمشدی. بوبطریه‌لر بورادن یونان بطریه‌لرینی متمادیاً آتشه طوتیورلردی. بر مدت صكره ممدوح پاشا ایله حمدی پاشا صورت قطعیه‌ده ایلری طوغری حركت ایتدیلر. یونانلیلره ٦٠٠ : ٧٠٠ متره قدر تقرب ایدر ایتمز یونانلیلر صرتك جنوب اتكنه قدر منتظماً كری چكلدیلر. پرنس قسطنطین برنجی یونان لواسنه ایلری حركت ایچون امر ویردی ایسه‌ده بو لوا آرتق ایلری طوغری حركت ایده‌مدی. تكرار كری دونمكه مجبور اولارق (چتالجه) نك

صول ساحلنده اخذ موقع ایتدی . ایلری خطده بولنان یونان بطریه‌لری‌ده بولوانك کریسنه کلدیلر . ایکنجی یونان لواسی واسیلی ایله تاتاری ـ چتالجه یولی آره‌سنده یاییلدی . ایلری قره‌غول طابورلری بویولك شرقنده اخذ موقع ایتدی . یولك هرایکی طرفنه وپیاده‌نك کریسنه درت بطریه یرلشدیرلدی .

یونان اردوسی شو ترتیباتی آلمقله مشغول اولدیغی صره‌ده عثمانلی قطعاتی تاتاری‌یه قدر ایلریلدی . اوچنجی فرقه یولك شرقنده ، آلتنجی فرقه غربنده ایدی . اوچنجی فرقه‌نك بطریه‌لری تاتارینك شمالنده اخذ موقع ایتدی . بو بوبطریه‌لر رجعت ایدن یونان پیاده‌سنه قارشی ۲۵۰۰ : ۳۵۰۰ متره مسافه‌دن مرمی انداخت ایلدی .

بعدالظهر ساعت ایکی بچقه طوغری محاربه میداننده بر سکونت حاصل اولدی . عثمانلیلر ، قطعه‌لرك انتظامنی یولنه قویمق ایچون براز توقف ایتدیلر . فقط چتالجه‌نك شمال شرقیسنده اخذ موقع ایتمش بر یونان بطریه‌سی طرفندن آتش ایدیلیر ایدلمز ایلری طوغری حرکته باشلادیلر .

ادهم پاشا اوچنجی و آلتنجی فرقه‌لرك (پاسا ـ ماغولا) یه طوغری حرکت ایتملرینی امر ایتدی. ساعت بعدالظهر دردی قرق بش کچه عثمانلی آوجیلری چنارلی‌یه تقرب ایتدی . واسیلی ایله کوز کوناری آره‌سنده‌کی یونان عسکری کندیسنی بللی ایدر ایتمز ادهم پاشا آلتنجی فرقه‌دن بورایه بر آلای کوندرتدی . آتش بوطرفدن‌ده اجرا ایدلمکه باشلادی .

پرنس قسطنطین بونی کورر کورمز درحال رجعت اجراسی ایچون ترتیبات لازمه اتخاذ ایتدی. بواثناده عثمانلیلر پاساماغولایه کیردیلر. فقط ادهم پاشا کوز کونارنده‌کی یونارنده‌کی یونان عسکرینك طوپلاندیغنی کورونجه بونلرك صاغ جناحنه طوغری حرکت ایتدکارینه ذاهب اولدی . درحال بوطرفه ایکنجی فرقه‌دن بر آلای کوندرتدی. بونك اوزرینه یونانلیلرك صول جناح کندینی قورتارمغه پك کوچ موفق اولدی . حتی برمدت قدر تهلکه ایچنده قلدی . پرنس قسطنطین بونی کورر کورمز بوطرفه درحال قوای معاونه کوندردی .

آلتنجی فرقه‌نك پاسا ماغولا کوپریسنی کچن قطعاتی درحال نهرك جنوب طرفنده استحکامات حفر ایتدیلر . بعده بونقطهٔ استنادن ایلری طوغری

حرکت ایدرك شمندوفر استاسیونـنه تعرض ایلدیلر . استاسیونی‌ده ضبط ایدر ایتمز اطرافنی مکمل برصورتده تحکیم ایلدیلر . اوکیجـه عثمانلیـلرك قرارکاه عمومیسی تکه‌ده ، برنجی فرقه حاجی بکده ، ایکنجی فرقه دریس قولنده ، اوچنجی فرقه پاسا ماغولاده ، دردنجی فرقه چورماقلی - تاتارلی یولی اوزرنده ، آلتنجی فرقه چتالجه استاسیونی ایله واسیلی آره‌سنده ، سواری فرقه‌سی کوز کونارنده ، طوپجی احتیاطی تکه‌ده بولونیوردی .

یونانلیلر اوکیجه‌یی استحکاماتده کچیردیلر . صباحه طوغری‌دوملکه اوزرینه منهزماً رجعت ایتمکه باشلادیلر . عثمانلیلر (چتالجه) یی‌ده ضبط ایتدیلر .

بومحاربه‌ده عثمانلیلرك ضایعاتی ۳۰ تلفات ۱۵ مجروحدن عبارتدی . عساکر عثمانیه چتـالجه‌یه کیردکلری زمان برقاچ صندق جبخـانه ایله ۳۰۰۰ طوپجی مرمیسی بولدیلر . فقط دشـمنی تعقیب ایچون هیـچ برتشـبثده بولونمادیلر . فرقه‌لر چتالجه جوارنده قالدیلر . یالکز اوچنجی ودردنجی فرقه‌لر آلدقلری امر اوزرینه (ولستین) ه متوجهاً حرکت ایلدیلر .

عثمانلی اردوسـنك بومظفریتی بتون ممالك عثمانیـه‌ده حسن تأثیر حاصل ایدییوردی . قرارکاه عمومیدن استانبوله متصل تاسرافنامه‌لر کلیور ، بوتلغرافنامه‌لر علاوه صورتنده نشر اولونیوردی . کیجه یاریلرینه قدر علاوه جیلرك آوازه‌سی عیوقه چیقیور ، صباح اولور اولماز هرکس غزته‌لری قاپیشیوردی . عثمانلی ملتی عبدالحمید زماننده فلاکتدن بشقه‌برشی کورمدیکی ایچون بومظفریتلردن پك ممنون اولیوردی .

*
* *

مایسك بشنجی کونی (کره‌لی) ده بولونان بشنجی فرقه‌یه میرالای سمولنسکی‌یه تعرض ایتمسی ایچون امرویرلمشدی؛ بوتعرضدن مقصد، سمولنسکینك ولستیندن چتالجه‌یه قوای امدادیه کوندرمسنه مانع اولمقدی . بوفرقه‌نك قوتی ۱۸ طـابور پیاده ، ٤ بلوك سواری ، ٤ بطریه طوپ یعنی ۹۰۰۰ تفنك ، ۱۸۰ قلیـچ و۲٤ طوپدن عبارتدی . میرالای سمولنسکینك ولستینده‌کی قوتی ایسه برلوا پیاده واوچ بطریه طوپدی .

مایسك بشنجی کونی صـباحی حقی تعرض امری ویردی . هجوم قوللری ایلری طوغری یورویشه باشلادی . هجوم قوللرینك حرکتی اوزرینه یونان ایلری پوسته‌لری آتشه باشلادی . عثمانلیلر ایلری یورویشه دوام ایدرك‌قویون

دره تپه‌سنی اشغال ایتدیلر . فقط یونانلیلری بوراده طوتمش اولدقلری موضعلردن چیقارمغه موفق اولامادیلر . حتی یونانلیلرك اشغال ایتدكلری خطك یانی آلمق ایسته‌دیلر ایسه‌ده بوتشبثلرندن‌ده هیچ برفائده كوره‌مدیلر .

حقی پاشا بونی كورر كورمز صاغ جناحنی تقویه ایتدی . تقویه ایچون كوندریلن آلتی بلوك درحال آوه یاییلدی . وقت اوكله اولمشدی . حقی پاشا بوتعرضدن موفقیت حاصل اولامادیغنی كورونجه محاربه خطنه ایكی طابور دها ادخال ایتدی . ایكی طرف یكدیكرینه آتش ایتمكه باشلادی . فقط بوآتشلر تأثیرسز اولدیغندن اوكون یونانلیلردن آنجق ٧٠ كشی تلفات وقوعه كلدی.

مایسك بشنجی كونی شمندوفر خطنك شرق طرفنده هیچ برمحاربه وقوعه كلدی . كیجه‌لین هرایكی طرف آچیق اردوكاهده قالدی . عثمانلیلر اردوكاهلرینك ایلریسنه سپرلر حفر ایتدیلر .

پرنس قسطنطین دومكه اوزرینه چكلمكه قرار ویرر ویرمز میرالای سمولنسكی‌یه‌ده كری چكلمك ایچون امر ویردی. فقط هرایكی اردو آره‌سنده تماس غایت صیقی برصورتده حصوله كلمش اولدیغندن سمولنسكی بردنبره رجعت ایده‌مدی . ساعت طقوزده محاربه بسبتون عمومیت كسب ایتدی . عثمانلیلرك بتون طابورلری محاربه‌یه اشتراك ایلدی . اوكله‌دن براز صوكره حقی پاشا فرقه‌سنه منسوب برآلای قیالق برتپه اوزرنده اخذ موقع ایدرك بورادن دشمنك صول جناحنی احاطه ایتمك ایستدی . بعدالظهر ساعت اوچه‌طوغری بوآلای غربه طوغری حركت ایتدی . آلایك قارشیسنده بونان یونان كوكلیلری درحال فرار ایتدیلر . بوحركته قاپیلان عساكر منتظمه‌ده‌رجعت ایتمكه باشلادی . میرآلای سمولنسكی بوطرفه احتیاطلر سوق ایدرك بوحركت رجعیه‌یی توقیفه موفق اولدی . بلوكلر صورت منتظمه‌ده تشكل ایدر ایتمز (هالمیروس) اوزرینه رجعت امری ویردی . بورجعت منتظم برصورتده اجرا ایدلدی . قطعاتدن برقسمی غلوص اوزرینه رجعت ایتدی . بورادن‌ده بحراً هالمیروس اوزرینه سوق اولوندی .

یونانلیلر مایسك آلتنجی كونی ٢٦٠ كشی تلفات ویردیلر . عثمانلیلرك تلفاتی ایسه براز فضله ایدی .

عثمانلیلر كرك اوكون وكرك دها اولكی كونلر رجعت ایدن دشمنی

هيچ تعقيب ايتمديلر . يالكز مايسك يدنجى كونى صباحى حقى پاشا قطعاتى ولستينه كيره‌رك بوراده يكرمى صندق جبخانه بولمغه موفق اولديلر . فقط ادهم پاشا مايسك بشنجى كونى بشنجى فرقه‌دن هيچ معلومات آلمديغى جهتله ولستينه قارشى حقى پاشا طرفندن اجرا ايديلن تعرضك نتيجه‌سنه دائرده هيچ بر معلومات آلامادى . مايسك آلتنجى كونى چتالجه‌نك تخليه ايدلديكنى و يونان اردوسنك دومكه اوزرينه رجعت ايتديكنى خبر آليرآلماز اوچنجى و دردنجى فرقه‌لرى ولستين اوزرينه كوندرمكه قرار ويردى . مايسك آلتنجى كونى دردنجى فرقه يوروجى بر يورويشدن صوكره صوفيلره كلدى . بوراده ايكى ساعت توقف ايتدكدن صوكره كره‌لى‌يه كلدى . كيجه‌يى كره‌ليده كچيردى . مايسك يدنجى كونى (ريزوميلون) ه كلدى . بوفرقه غايت فنا يوللر اوزرنده وصيجاق برهواده ٤٦ ساعتده ٧٠ كيلومترو مسافه قطع ايتمشدى .

اوچنجى فرقه ولستينه كلدى . مايسك يدنجى كونى بشنجى فرقه ، ولستينده ، اوچنجى فرقه ولستينك جنوبنده ، دردنجى فرقه ، ريزوميلونده اردوكاه قوردى . ادهم پاشا ، قرارگاه عموميسى ايله برابر ولستينه كلدى . اواقشام بشنجى فرقه‌يه صباحلين غلوصه تعرض امرينى ويردى .

مايسك سكزنجى كونى صباحى پيشدار تام يوله قولاجغى صرده‌ده فرانسه وانكلتره قونسلوسلرى انكليز وفرانسز بايراقلرى وبرده بياض بايراقله عثمانلى قرارگاه عموميسنه كلديلر . ادهم پاشا انلرى درحال قبول ايتدى . بونلر شهرك يونان عساكرى طرفندن تخليه ايدلمش اولديغى ، فرانسز ، ايتاليان وانكليز سفائنندن قره‌يه مقدار كفايه‌ده عسكر چيقاريله‌رق انضباطك تأمين ايدلمش بولنديغى خبر ويرديلر . ادهم پاشا انور بكى غلوصه متصرف تعيين ايتدى . اوكون كنديسى غلوصه كيرميه‌رك قرارگاه عموميسى ايله برابر يكيشهره عودت ايلدى .

عثمانليلر غلوصه‌ده پك چوق جبخانه ومالزمه بولديلر . يونانليلر بتون طوپلرى كميلره اركاب ايتدكلرندن هيچ بر طوپ بولاماديلر . بوندن بشقه تساليا‌ده‌كى يونان شمندوفرلرينك مالزمهٔ متحركه‌سنك‌ده قسم اعظمنى الده ايتمكه موفق اولديلر .

*
* *

چتالجه محاربه‌سندن صوكره پرنس قسطنطين مايسك آلتنجى كيجه‌سى ايكى قول ايله (دومكه) و (قره چالى) استقامتنده رجعت ايتدى . دها صوكره‌كى

كونلر، احتياط عسا كرندن قواى معارنه آلدى . قواى مذكوره (ستيليدس) ه قدر بحراً سوق ايدلدى .

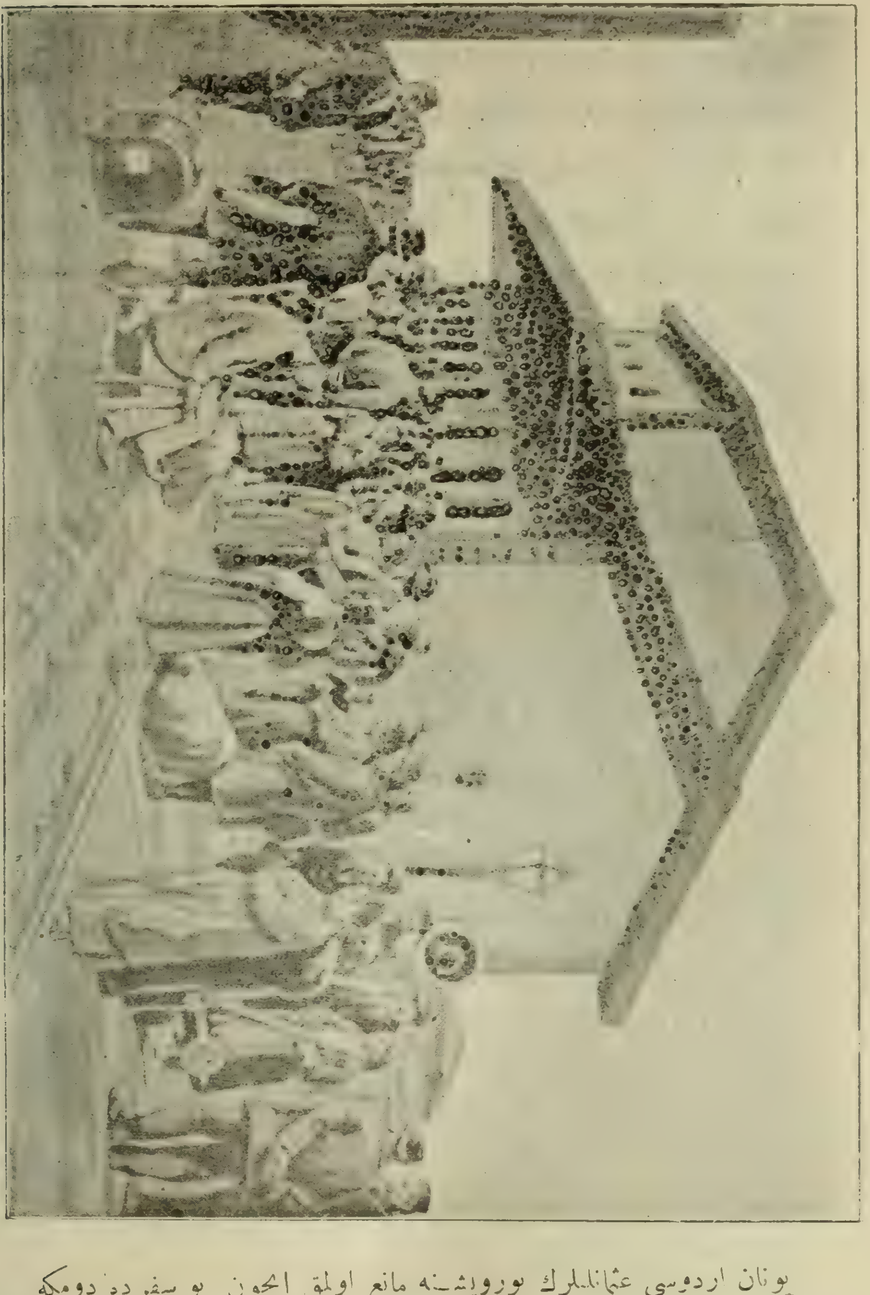

يونان اردوسى عثمانليلرك يورويشنه مانع اولمق ايچون بو سفرده دومكه
اهالينك يكيشردن فرارى

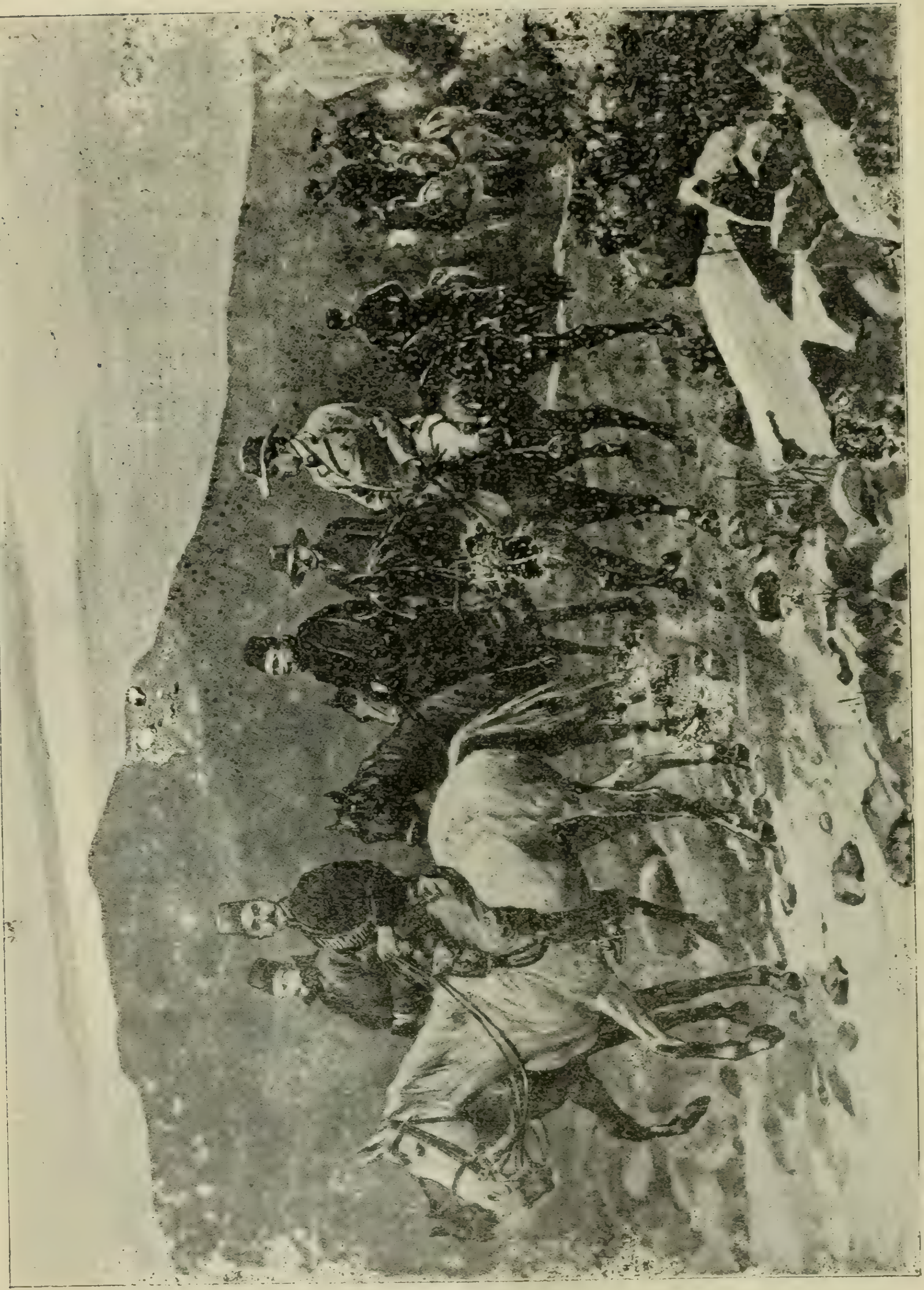

اجنبی غزته مخبرلری

موضعنی انتخاب ایتدی . پرنس قسطنطین اولا بوموضعی ماقری وماورو میخا-
لیس فرقه‌لرینه اشغال ایتدیردی . بوفرقه‌لرك جبهه‌لرینی (ژه‌راقلی - سقارمیچا)
خطی تشکیل ایدییوردی . صوفیادیسدن قاردیچه‌یه کلن یوللرده بیکباشی
زیپتیس طرفندن ترصد ایدلیوردی . برقاج کون صوکره قطعات منتظمه ایله
آتنه‌دن غاریبالدی قطعاتی کلیر کلمز خط مقاومت بر دها تصحیح ایدیله‌رك
(چامازی) دن (ووزی) یه قدر امتداد ایتدی . قطعاتك بوخط اوزرنده‌کی
موضعلری میدان محاربه‌سی کوننه قدر هیچ تبدیل ایدلمدی .

(ووزی) ایله (ژه‌راقلی) ده بر لوا بولونیوردی ؛ بولوا (قیزلر) ایله
(کیتپکی) یه قدر ایکی افزون طابوری ایلری‌یه سورمشدی .

مرکزده‌ده برلوا واردی ؛ بولوا (سقارمیچا) قصبه‌سنك صاغنده ایدی .
ایلری قره غوللری (پورناری) تپه‌سنده ایدی .

صاغ جناحده بر سواری آلایی ایله یونان محبلرینك تشکیل ایلدکلری
٣٠٠ کشیلك برقطعه ، ٤ طابور پیاده و ٨٠٠ قدر غاریبالدینلر بولونیوردی .
برلواده دومکه‌نك جنوبنده احتیاطده ایدی .

طوپچیدن بر بطریه صاغ جناحده ، ایکی بطریه چتالجه - دومکه یولی
جوارنده ودومکه‌نك ١٥٠٠ متره شمالنده ، بر بطریه سقارمیچانك ٥٠٠ متره
جنوبنده ، ٢ جبل بطریه‌سنی‌ده (قاطو) ایله (آغوریپانی) ده ایدی . ایکنجی
واوچنجی طوپچی آلایی دومکه‌ده احتیاطده ایدی . استحکام اوزری ، ژه‌راقلی
وسقارمیچانك شمالنده پیاده ایچون سپرلر یاپمشدی .

مایسك یدنجی کیجه‌سی سمولنسکی لواسی هالمیروس وغلوص اوزرینه
رجعت ایتدی . لوانك قسم کلیسی مایسك یدنجی کونی هالمیروسه کله‌رك موقع
مذکورك جنوبنده توقف ایلدی . غلوصه کلن پیاده جزؤ تاملری ایله صحرا
طوپچیسی غلوصده کمیلره ارکاب ایدیله‌رك برقسمی هالمیروسه ، دیکر قسمی‌ده
دومکه‌یه طوغری نقل اولوندی . یونان دونماسی هالمیروس اورفزنده قالدی .
بورادن ساحل یولی آتش آلتنده بولوندیرییور ، سمولنسکی لواسنه بوصورتله
متین براستناد وجوده کتیرییوردی . سمولنسکی لواسنك ایلری پوسته‌لری
هالمیروس ایله (زه‌ریپاس) ك صول ساحلنده‌کی سپرلرده ایدی . قسم کلی
پلاتانوسده بولونیوردی . پلاتانوسك غربنده‌کی تپه‌ده ایکی بطریه موضعی
انشا ایدلمشدی .

یونان اردوسنك بتون قوتی ۱ مایسدن ۱۳ مایسه قدر ۴۳۰۰۰ کشی ایدی. بومقدارك ۱۰,۰۰۰ ی پلاتانوسده بولوندیغندن اواثناده پرنس قسطنطینك اردوسی ۲۶۰۰ : ۲۷۰۰۰ کشیدن عبارتدی .

هوا غایت فنا ، متاعب سفریه زیاده ، محرومیتلر فوق‌العاده اولدیغی حالده اردونك احوال صحیه‌سی ینه یولنده ایدی . مایسك اون آلتنجی کونی اردو ۱۸۰ خسته‌ وار دیکه ، بو مجموع قوتك ۱,۰۰۵ ی قدر دیمکدی . یونان عسکرینك قوهٔ معنویه‌سی پك زیاده منکسر اولمشدی ؛ چونکه بونلر متمادیاً مغلوب اولمشلر ، متوالی رجعتك اجرا ایتمشلردی . خصوصیله اردوده شایع اولان متارکه حوادثلری قوهٔ معنویه‌یی برقات دها دوچار زوال ایدییوردی .

عثمانلی اردوسنه کلنجه: بو آنه کلنجه‌یه قدر عثمانلی اردوسی طرفندن یالکز اوفاق تفك استکشافات اجرا ایدلدی . مایسك طقوزنجی کونی اوچنجی فرقه چتالجه‌یه کلدی . لوالرندن بری (لازاربوغا) ده اردوکاه قوردی ؛ دیکر لوا ایله طوپجی‌ده شرقده وتاتاریده یرلشدی .

مایسك اونجی کونی دردنجی فرقه‌ده چتالجه‌یه کلدی . تکه‌ده ، طوپجی احتیاطنك یاننده اردوکاه قوردی . مایسك سکزنجی کونی یکیشهره متوجهاً حرکت ایدن قرارکاه عمومی تکه‌ده یرلشدی . سواری فرقه‌سی طوپلانه‌رق آنجق برلوا تشکیل ایده‌بیلدی .

مایسك طقوزنجی کونی ادهم پاشا ، یکیشهره طوغری یونان عسکرینك حرکت ایتدیکنی وتسالیا اردوسنك صاغ یانی تهدید ایتدیکنی خبر آلدی. قرارکاه عمومیده بوقوتك یکرمی طابور اولوب قالاباقا وچتالجه‌یه طوغری حرکت ایتدیکی سویلنیوردی ؛ فقط بوخبر مغایر حقیقت ایدی.

ادهم پاشا بوخبره اهمیت ویرمکله برابر درحال یکیشهر ایله چتالجه‌دن ترحاله‌یه طوغری ایکی قول سوق ایتدی. بوقوللر ترحاله‌ده‌کی برنجی فرقه‌یی تقویه ایده‌جکدی . هرایکی قول‌ده مایسك اونجی کونی یکیشهردن حرکت ایتدیلر. اون ایکنجی کونی ترحاله‌یه کلدیلر.

ادهم پاشا قوتندن بویله برقسم افراز ایدنجه ، دومکه‌ده یونانلیلره تعرض ایده‌جك درجه‌ده قوتجه فائقیتی حائز بولونمادیغنه ذاهب اولدی. کریدن‌قوای امدادیه کتیرمکه‌قرار ویردی. بواثناده قربان بایرامی‌ده تقرب ایدییور،قابینه‌لر

بيننده اجرا ايديلن مذاكراتندن حربك يكى برمحاربه اجرا ايدلمدن ختام‌پذير اولاجغى ظن ايديليوردى.

فى‌الحقيقه نيسانك دها يكرمى يدنجى كونى دلى يانى قابينه‌سنك خارجيه ناظرى موسيو سقوزوس آتنه‌ده‌كى فرانسه، روسيه وانكلتره سفراسنه مراجعت ايتمشدى. دلى‌يانى قابينه‌سنك تعرضى اوزرينه موقع اقتداره كچن راللى قابينه‌سى ايسه حربه دوام ايتمكه قرار ويرمش، فقط دول معظمه‌نك توسطنى يونانستان حكومتى كندى طلب ايلمكدن ايسه بوتوسطك كنديلكندن وقوعه كلمسنه انتظار ايلمسى دها موافق اولاجغنى سويلمشدى.

مايسك اوچنجى كونى روسيه خارجيه ناظرى قونت موراويه‌ف طرفندن يازيلان تحريرات عموميه اوزرينه دول معظمه يونانستان حكومتى ايچون توسط ايتمكه قرار ويرديلر. طرفلرندن وقوع بولاجق وصايايه دقت ايتمكله برابر توسطلرينك قبولنى‌ده بيان ايلديلر. يونانستان حكومتنه تكليف اولنان شرائط اولا كريدده‌كى عساكرينى كرى چكمسى و اطه‌نك مختاريت اداره‌سنه موافقت ايلمسى ايدى. يونانستان حكومتى ايسه كريدده بولونان ميرالاى واصوص ايله ٢٥ ضابطى كرى‌يه چاغيرەرق طريق ائتلاف اوزرنده ايلك آديمى آتمش ديمكدى.

مايسك سكزنجى كونى يكى خارجيه ناظرى موسيو سقولوديس دول معظمه سفراسنه بر نوطه تبليغ ايتدى. بونوطه‌ده حكومتك كريدده بولنان عساكرى ياقين بر زمانده كرى چكمكه صورت قطعيه‌ده قرار ويرمش اولديغنى درميان ايلدى.

مايسك اوننجى كونى يونانستان حكومتى كريدك مختاريت اداره‌سى مسئله‌سنى‌ده رسماً قبول ايتدى. كريده دول معظمه طرفندن ويريلن مختاريت اداره‌يى تصديق ايلدى.

دول معظمه سفراسى بونك اوزرينه متاركه عقدى ايچون تشبثاتده بولونديلر. بونلرك فكرنجه متاركه عقد اولوناجق وعقيبنده‌ده عقد صلحه دائر مذاكرات اوليه اجرا ايديله‌جكدى.

مايسك اون برنجى كونى يونانستان حكومتى، كندى تعبيرى وجه ايله، بتون منافعنى كمال اعتماد ايله دول معظمه‌نك الينه تسليم ايتدى. دول مذكوره آرتق يونانستان حكومتى نامنه حركت ايده‌جكلردى.

مايسك اون ايكنجى كونى درسعادتده‌كى دول معظمه سفراسى باب عاليه

بر مخطره ویره‌رك حکومت عثمانیه‌نك حسیات صلحپرورانه‌سنه مراجعت ایتدیلر. متارکه عقد ایتمك ومذاکرات صلحیه‌یه درحال مباشرت ایلك ایچون مخاصماتی توقیف ایتمسنی حکومت عثمانیه‌دن رجا ایلدیلر.

عبدالحمید هرنه‌قدر بو مخطره‌یه قربان بایرامندن صوکره جواب ویره‌جکنی بیان ایلدی ایسه‌ده آرتق هرکس مخاصماتك دوام ایتمیه‌جکنه ذاهب اولدی. تساليادە ویانیه جهتلرنده کی عثمانلی قطعاتی عادتا متارکه حالنده بولونیلیورمش کبی حرکت ایتدیلر.

فقط مایسك اون ایکنجی کونی یانیه جهتنده‌کی یونان فرقه‌سی (آرتا) نهرینی تجاوز ایتدی. مایسك اون اوچنجی واون دردنجی کونلری (غریبووا)ده عثمانلیلر اوزرینه تعرض ایتدی. عبدالحمید بو تعرضی خبر آلیر آلماز ادهم پاشایه دومکه‌یه تعرض ایتمسی ایچون امر ویردی.

چتالجه محاربه‌سندن صوکره ایکی اردو بیننده تماس غائب اولدی. مایسك اونجی کونی یونانلیلرك دومکه‌ده ایکی فرقه بر چوق بطریه ایله اخذ موقع ایتدکلری وبوراده استحکامات انشا ایلدکلری قرارکاه عمومیده خبر آلندی.

مایسك اون دردنجی کونی ادهم پاشا تعرض امرینی آلیر آلماز جنوبه طوغری درت ارکان حربیه ضابطی کوندردی. بوضابطلر فرقه‌لرك یورویش خطلرینی تعیین ایچون چتالجه‌دن دومکه‌یه کیدن یوللری کشف ایده‌جکلردی. ادهم پاشانك معیتنده‌کی قوت برنجی، ایکنجی، اوچنجی، دردنجی وآلتنجی فرقه ایله ادرنه لواسی، سواری لواسی وطوپجی احتیاطی ایدی. بوقوت ٥٠،٨٠٠ پیاده، ١٢٠٠ سواری، ٢٨ بطریه‌دن عبارت ایدی. یونانلیلرك قوتی ایسه ٢٥٠٠٠ کشی قدر تخمین ایدیلیوردی.

مایسك اون آلتنجی کونی ادهم پاشا ایرتسی کون اجرا ایدیله‌جك حرکات ایچون حاضرلق کورمکه باشلادی. او کیجه عثمانلی اردوسی آتیده‌کی مواقعی اشغال ایدییوردی: برنجی فرقه (میرلیده). ایکنجی فرقه ایله ادرنه لواسی چیاخ ماتیده، آلتنجی فرقه چتالجه‌ده، اوچنجی فرقه دره‌نلیده، دردنجی فرقه تاتاریده، سواری لواسی کوزکوناریده، طوپجی احتیاطی کوزکوناری ایله چیاخ ماتیده بولونیوردی.

صباحلین آلافرانغه ساعت بش بچقده صاغ جناحده‌کی برنجی وایکنجی فرقه حرکت ایتدی. ایکنجی فرقه‌نك صول قولی (چتالجه - دومکه) یولی

اوزرنده‌کی قوقه‌تپه‌سنه کلدی. (بکرلر)ده ایکنجی فرقه ارتباطی تأسیس ایلدی. ایکنجی فرقه، (آلوغوپاتی)ده توقف ایتدی. برنجی فرقه‌نك پیشداری (حاجی عمر) موقعنه کلدی. بوقول براز دها ایلریلدکدن صوکره یونانیلرك آتشنه معروض اولدی. خیری پاشا بونلره قارشی برقوت چیقاردی. یونانیلر ابی مدت مقاومت ایتدکدن صوکره (سقارمیچا) اوزرینه چکلدیلر. ایکنجی فرقه برازدها ایلریلدی. یونانیلر ٧ کیلومتره مسافه‌ده بولونان طوپجیسی ایله‌ایکنجی فرقه‌یه قارشی آتش آچدیلر. مسافه‌لر برکون اول اولچولمش بولوندیغی ایچون بوآتشدن برتأثیر حاصل‌اولابیلدی. اوکله‌دن صوکره عثمانلی پیشداری پورناری ایرماغندن کچدی. یونان بطریه‌لری درحال آتشه باشلادی. ساعت ایکیده برنجی ردیف لواسی پورناری‌یه کلدی. بواثناده پیاده آتشه باشلادی. نشأت پاشا فرقه‌سنك برنجی لواسی یونان بطریه‌لرندن ٢٠٠٠ متره مسافه‌ده یاییلدی. یونان طوپجی موضعلرینك الت طرفنده‌کی استحکامانده بولونان پیاده‌لره‌قارشی آتشه باشلادی. بومحاربه کیجه‌یه قدر دوام ایتدی.

نوری پاشا لواسی سقار میچایه طوغری حرکت ایتدی. اولا احتیاطده برآلای براقدی. برآلای‌ده ١٥٠٠ : ١٨٠٠ متره‌لك برجبهه اوزرنده‌یایلدی. بوآلای دشمنك طوپجی وپیاده آتشلری آلتنده ١٢٠٠ قولاك آچیق بر اراضیدن کچمکه مجبور اولدی. یونانیلرك اك آشاغیده بولونان مدافعه‌خطلرندن ٤٠٠ : ٥٠٠ متره‌ده‌کی نهره قدر ایلریلمکه موفق اولدی. بعده بوراده توقف ایدرك بولوندیغی یردن آتشه باشلادی.

ساعت بشده طوپجی احتیاطی نشأت پاشا طوپجیسنك صاغ طرفنده اخذ موقع ایتدی. بتون قوت ١١ بطریه اولدی بوبطریه‌لرك قارشیسنده یونانیلرك ٩ بطریه‌سی واردی.

ساعت آلتیده نوری پاشا برنجی خطه برآلایی دها کوندردی. بوسببدن طولانی محاربه میدانك بوجهتنده هیچ براحتیاط براقلمدی. بواثناده کیجه اولدی.

ادهم پاشا سقارمیچایه کیتمسی ایچون خیری پاشایه امر ویردی. برنجی فرقه بالاباتی اوکنده یاییلدی. یونانیلرك بوطرفده‌کی قوتلری ٢ بطریه طوپ و٤٠٠٠ پیاده‌دن عبارتدی. بوقوت خیری پاشا فرقه‌سنك ایلریلمسنه ایجه مانع

اولدی . آقشامه طوغری ادهم پاشا ، مرکزه طوپلانمسی ایچون خیری پاشایه امر کوندردی .

آلتنجی حمدی پاشا فرقه‌سی ژه‌راقلی‌یه کیدن یولدن حرکت ایتدی . مظهر پاشا لواسی ایلك اول محاربه‌یه باشلادی . صباحه طوغری بر یونان قطعه‌سی ایله محاربه ایتدی . بوقطعه‌یی کری چکمکه مجبور ایلدی . محاربه کیتدکجه جدیت کسب ایتمکه باشلادی . بوطرفده بولونان آرناوود طابوری شدتله ایلری‌یه آتیلدی . فقط نتیجه‌ده کری چکامکه مجبور اولدی . آلتنجی فرقه او آقشام قره چالی ایله چیاختاده قالدی .

اوچنجی فرقه پك آغر ایلریلدی . بواثناده ماسطراپاس لواسی عثمانلیلرك تعرضنه مقاومت ایده‌میه‌رك کری چکلدی . پرنس قسطنطین عثمانلیلرك ایلری طوغری حرکت ایتدکلرینی خبر آلدی . درحال بتون اردویه فورقه بوغازینه چکملرینی امر ایتدی .

رجعت آقشام ساعت اون برده باشلادی . غایت آغر ومشکل برصورتده اجرا ایدلدی ؛ زیرا اردونك رجعتی ایچون یالکز بریول واردی ؛ بریولده قافله‌لرله طولو ایدی . دیکر یوللرده عثمانلیلرك ورودی اوزرینه فرار ایدن اهالی ایله اشغال ایدلمشدی .

طوپچینك قسم اعظمی فورقه‌یه کلدی . پیاده‌لر اوتریس طاغنه چکلدی . بوطاغلرك ایلریسنده غایت ضعیف دمدارلر براقلدی . قرارکاه عمومی لامیاده تأسیس ایدلدی .

عثمانلیلردن مایسك اون یدنجی کونی ٤٠ ضابط و ١٢٠٠ نفر محاربه‌دن خارج قالمشدی . بونلرك ٣٥٠ : ٤٠٠ ی تلف اولمشدی . عثمانلیلر دومکده برجبل بطریه‌سی ایله برچوق جبخانه بولدیلر . بومحاربه‌ده یونانلیلرك تلفاتی ٤٠٠ کشی ایدی .

مایسك اون سکزنجی کیجه‌سی ادهم پاشا آلتنجی واوچنجی فرقه‌لره (فورقه) بوغازینه طوغری تعقیب امرینی ویردی . بوایکی فرقه اوتریس طاغنك اتکلرینه کلدی. اوچنجی فرقه‌شمال غربیدن فورقه‌بوغازینه طوغری ایلریلدی . پیاده وطوپچی محاربه‌سی شدتله باشلادی . یونانلیلر لامیا اوزرینه چکلدی . اوچنجی فرقه‌نك بر طابوری بوغازك جنوبنده‌کی بیون نقطه‌سنی ضبط ایتدی .

مایسك اون سکزنجی کونی صباحی نشأت پاشا فرقه‌سی دومکه‌یه کیردی . خیری پاشا فرقه‌سی‌ده بوکا ملاقی اولدی. حمدی وممدوح پاشا فرقه‌لری کیجه‌یی دروه‌نی ، پالاماس وفورقه‌ده کچیردیلر . یونانلیلر لامیایه چکیله‌رك کریلرنده قوتلی بردمدار براقدیلر .

مایسك اون طقوزنجی یجه‌سی لامیا اهالیسی بیننده برخوف عمومی حاصل اولدی . بوقاریشیقلق کوکلیلر طرفندن وجوده کتیرلدی. کوکلیلرك بوتون مقصدلری اهالی‌یی قاچیرتمق ، انلركماللرینی، پاره‌لرینی یغما ایتمکدی!

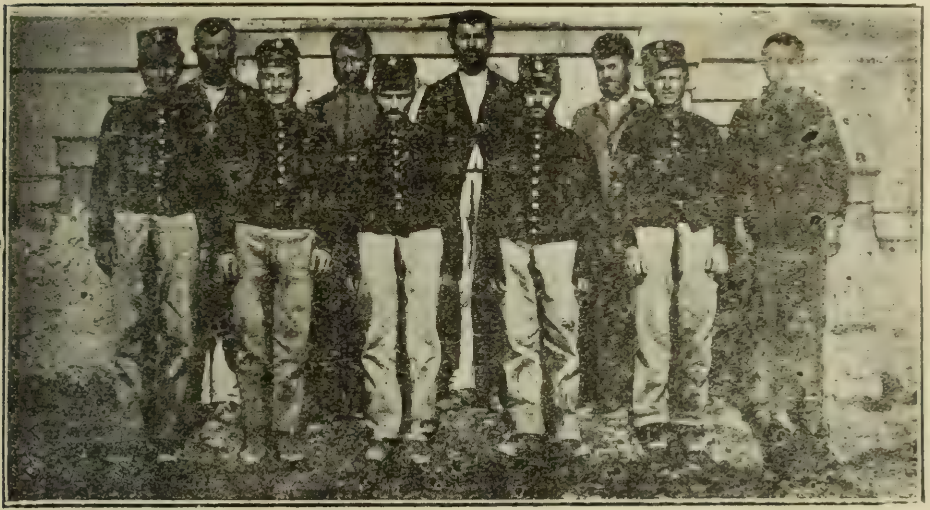

یونان اسیرلری

پرنس قسطنطین ارکان حربیه‌سی اهالی‌یی تسکینه موفق اولدی . فقط بونلردن برچوغی ینه‌ترموپیله طوغری فرارایتدی. مایسك اون طقوزنجی کونی‌یونان اردوسی قوماندانی، کوکلیلری‌لامیادن سواری‌واسطه‌سیله طیشاری‌چیقارتدی.

اوکون عثمانلیلر ایلری طوغری تعرض ایتدیلر . اوزمانه قدر احتیاطده قالمش اولان دردنجی فرقه صاغ جناحده‌کی قولك پیشدارینی تشکیل ایتمك ایچون برنجی‌خطه کتیرلدی. آلتنجی فرقه بوقولك قسم کلیسنی تشکیل‌ایتدی. بوقول لامیا یولنی تعقیب ایلدی . بونك صولنده بولونان اوچنجی فرقه آندیچیا) تپه‌سنده یانلرینه طوغری ایلریلدی .

بونك اوزرينه يونانليلر لامیادن ترموپيله رجعت ايتديلر . قرارگاه عمومى امير بكه نقل ايدلدى . بوحركتى ستر ومحافظه ايتمك ايچون اون طابور قدر بردمدار براقلدى . عثمانلى قطعاتى بودمدار ايله محاربه ايتدى. بواثناده شدتلى برمحاربه وقوعه كلدى .

عثمانليلر يونانليلرى احاطه ايتمك ايچون غربه طوغرى حركت ايتديلر . سوارى فرقه‌سى يونانليلرك خط رجعتنى قطع ايتمك ايچون لاميايه طوغرى حركت ايتدى . بونك اوزرينه لاميا بلديه مديرى عقد متاركه ايچون مكالمه

حفظى پاشا

مأمورى صفتيله كلدى . براز مذاكراتدن صوكره سيف‌الله پاشا صباحه قدر مساعده ايتدى. بواثناده ادهم پاشاده مخاصماته نهايت ويرلمسى ايچون استانبولدن امر آلمش بولونديغندن مايسك يكرمنجى كونى متاركه عقد ايدلدى .

*
* *

بورايه قدر بيان اولونان حركات تساليا دارالحربنده وقوعه كلمشدى. ثانيه جهتنده‌كى حركات بوكا داخل دكلدى . نيسانك اون سكزنجى كونى پروزه‌دن

کفالیس پانائزیا بطریه‌سنه قارشی طوپجی آتشی اجرا ایدلدی . بعده ارزاق وجبخانه نقل ایدن (ماکدونیا) واپوری طوپه طوتولدی. واپور تام باته‌جغی صره‌ده کوج بلا یونان ساحلنده قره‌یه اوطوردی. مرتباتی یوزه یوزه قره‌یه چیقدی .

یونانستان حکومتی بونی خبر آلیر آلماز غرب فیلوسی قوماندانی‌نه پروزه‌نك طوپه طوتولمسنی امر ایتدی . طوپ چکرلر ایله کفالیس پانائزیا بطریه‌لری آتشه باشلادی . یونانلیلردن ٨٠ ، عثمانلیلردن ٢٤ طوپ آتش ایدییوردی .

مایسك یکرمی برنجی کونی یونان دونماسی قورفودن کمور آلدی . پروزه بومباردمانی برمدت قدر آبلوقه حالنی آلدی . استحکامات بو آتشدن خیلی متأثر اولدی . یونان غزته‌لری قلعه‌نك تسلیم اولاجغنی بیله امید ایتمکه باشلادیلر .

بو اثناده قره‌ده‌ده محاربه باشلادی. نیسانك اون سکزنجی کونی (آرتا) ده‌کی یونان بطریه‌لری (عمارت) تپه‌سنده‌کی عثمانلی موضعلرینی آتشه طوتدیلر . بو آتشدن قطعی هیچ برنتیجه حاصل اولمادی . نیسانك اون طقوزنجی کونی یونان طوپجیسی بلا فاصله بتون کون آتشه دوام ایتدی . عثمانلیلر بوکا قارشی شدتلی برپیاده آتشی اجرا ایتدیلر . یونانلیلر بو آتشه مقابله ایتدیلر ایسه‌ده کلیتلی تلفاته دوچار اولدیلر . عثمانلیلرك تلفاتی ایسه درت کشی ایدی .

یونانلیلر (بانی) کوپریسنی بتیرر بتیرمز (آرتا) نهرینی کچمکه باشلادیلر. یونان طوپ چکرلری قطعاتك مرورینی محاربه ایچون نهرك منصبنه کلدیلر . عثمانلیلرك بوجهتده ایکی طابوری بولوندیغندن بوکا اوزون مدت مقاومت ایده‌مدیلر .

نیسانك یکرمنجی کونی هر ایکی طرفدن بعض حرکات وقوعه کلدی ایسه‌ده کافه‌سی عدم موفقیتله نتیجه‌لندی. ایکنجی یونان لواسی تعرض ایتدی. عثمانلیلر بوتعرض اوزرینه کری چکلدی . یونانلیلر هیچ تعقیب حرکتی اجرا ایتمدی . یالکز عثمانلیلرك اشغال ایتمش اولدقلری موضعلری اشغال ایله اکتفا ایتدی .

عثمانلیلر (غریبووو) یه چکلدی. نیسانك یکرمی برنجی کیجه‌سی مصطفی حامی پاشا معیتنده‌کی فرقه یانیه اوزرینه چکلدی. بوحال یانیه‌ده عظیم برقورقو

حصوله کتیردی . اهالی والینك اقامتکاهنه التجا ایتدی . خرستیانلر اجنبی قونسلوسلری نزدینه التجا ایدرك عسکرلردن کندیلرینی مدافعه ایتملرینی رجا ایتدیلر . والی نظام وانتظامی اعاده‌یه موفق اوله‌مادیغندن درحال استانبولدن اوامر لازمه طلب ایلدی .

بو اثناده آرناوود طابورلری عصیان ایدرك یانیه‌یه کلدیلر . کندیلرینه ارزاق ویرلمسنی طلب ایلدیلر . والی حفظی پاشا بونلره ارزاق کوندرمکله برابر عدم اطاعت کوسترنلر اوزرینه‌ده یانیه‌ده‌کی بطریه‌لرك طوپلرینی توجیه ایتدیردی .

اوکون یونان عسکری اوکنده عثمانلی عسکرینی کوره‌مینجه (آرتا) نهرینی قولایجه کچدی . (عمارت) ده اخذموقع ایتدی . یونانلیلرك بوحرکتی اوزرینه او جوارده‌کی روم اهالی فوق العاده اظهار ممنونیت ایلدیلر . بونلرك قسم اعظمی اساساً یونانلی اولوب بدایت مخاصماتدن بری یونانلیلرك موفقیتنی طلب ایدییورلر، فقط عثمانلی طابورلری مملکتلرنده بولوندیغی مدتجه بوحسلرینی کتم ایدییورلردی .

نیسانك یکرمی ایکنجی کونی حفظی پاشا ، یانیه‌ده بولونان ایکی طابوری مصطفی حلمی پاشانك رجعتنی حمایه ایچون ایلری‌طوغری کوندردی. ایکنجی فرقه بوصورتله قرمزی کلیساده طوپلاندی . نظام و انتظام تأسیس اولونور اولونماز بوفرقه‌دن ایکی قول تشکیل ایلدی . بوایکی قول صورت عمومیه‌ده یونانلیلرك ایلری یورویشنه مانع اولاجقلردی .

نیسانك یکرمی ایکنجی کونی یونانلیلر ایکی قولدن ایلریلدیلر . یکرمی اوچنجی کونی عثمانلی قوللری ایلریلدیلر . بوقوللر دشمنك (پندی‌پیقادیا) نك شمالنده‌کی تپه‌لرده اخذ موقع ایتمش بولوندیغنی خبر آلنجه تعرضه قرار ویردیلر . محاربه بتون کون دوام ایتدی . عثمانلیلر یونانلیلرك موضعنی ضبط ایتمك ایستدیلر ایسه‌ده آتشك تأثیرندن طولایی توقفه مجبور اولدیلر . فقط عثمانلیلر برطابور قدر قوای امدادیه آلنجه رجعته مجبور اولدیلر . بو رجعتی غایت منتظم برصورتده اجرا ایلدیلر . پندی پیقادیا محاربه‌سی یدی بچق ساعت سوردی . عثمانلیلردن مجموعی ٦٠ کشی تلف اولدی . یونانلیلرك تلفاتی ٢ ضابط و١٧٨ کشی ایدی . ٤٩ کشی‌ده مجروح اولمشدی .

نیسانك یکرمی دردنجی کونی عثمانلیلر جنوبه طوغری کشف قوللری کوندردیلر . او کون ، ضبط ایتدکلری مواقعی تحکیم ایله اوغراشدیلر . یونانلیلر ایسه عثمانلیلرك قوتلری حقنده آلدقلری معلومات اوزرینه تبدیل افکار ایدرك مدافعه‌ده قالمغی ترجیح ایلدیلر .

نیسانك یکرمی بشنجی کونی عثمانلیلرك برنجی لواسی اوزون بر محاربه‌دن صوکره پلاقه کوپریسنی ضبط ایتدی . آندن صوکره‌کی اوچ کون اوفاق تفنك محاربه‌لرله کچدی .

نیسانك یکرمی طقوزنجی پنده‌ی‌پیقادیادن ایلك یونان خطلری اوزرینه آتش ایتمکه باشلادیلر . آتش بتون صباح شدتلی برصورتده دوام ایتدی . قوتلری آلتی بیك کشیدن عبارت اولان عثمانلیلر یونانلیلرك صاغ جناحنه‌قارشی ایچه برقوت یایدیلر . برمدت صوکره یونان طوپلری آتش کسدیلر . فقط عثمانلیلرك تعرضنه تحمل ایده‌میه‌رك کری چکلمکه باشلادیلر . بو اثناده یونان پیاده‌سی‌ده ١٠٠ کشی قدر تلفات ویره‌رك کری چکلدی . عثمانلی قطعاتی یونانلیلری تعقیب ایتدی . یونانلیلر ایکنجی برخط مدافعه طوتدیلر ایسه‌ده بورادده طورامادیلر . نهایت (قومچیادیس) ه کلدیلر .

نیسانك اوتوزنجی کونی یونانلیلرك میرالای مانوس فرقه‌سی اون ایکی کون اول اشغال ایتدیکی موضعلری طوتدی . عثمانلیلر قومچیادیس تپه‌لرینی اشغال ایتدیلر .

سفرك بو ایلك دوری اثناسنده یونانلیلرك تلفاتی ٤٠٠ : ٥٠٠ ، عثمانلیلر ککی ایسه دها آزدی .

*
* *

مایسك برنجی کونی یونانلیلر لوروسی اشغال ایتدیلر . بو اثناده میرالای مانوس آتنه‌دن تعرض امری آلدی . آرتا نهرینك صاغ صاحلنه کشف قوللری کوندردی . آلمش اولدیغی معلومات اوزرینه عمارت وغره‌منیچه موقعلرینی اشغال ایتدی .

مایسك ایکنجی کونی یونانلیلردن برمفرزه (کیافا) کچیدی استقامتنده ایلرلیلدی . فقط کیجه‌لین عثمانلیلرك یان هجومنه اوغرایه‌نجه علی‌العجله فرار ایتدی . بتون قافله‌لرینی‌ده براقدی . بورجعت پك آز زمان ایچنده انهزامه تحول ایتدی . رجعت ایدن عسکرلری کندیلرینه توزیع ایدلمك اوزره

ایلریله‌ین جبخانه قوللرینه تصادف ایتدی. بونلری دشمن ظن ایدرك اوزرلرینه آتش ایتدی .

عثمانلیلر کریدن قوهٔ معاونه بکلدکلرندن آغر آغر ایلریلدیلر . مایسك اوچنجی کونی پیشدار (ستره‌وینا) یه کلدی . بشنجی کونی (غریبووو) صرتلرینی اشغال ایتدی . مایسك اوچندن اون برینه قدر میرالای مانوس معیتنده‌کی قطعه‌لر مدافعهٔ مطلقه‌ده قالدی .

مایسك اون برنجی کونی میرالای مانوسه آتنه‌دن کلن امرده بر آن اول تعرض ایتمسی بیان ایدلدی. مایسك اون ایکنجی کونی یونانلیلر تعرض ایتدی. محاربه آقشاملره قدر دوام ایلدی. فقط نتیجه‌ده ینه یونانلیلرك انهزامی وقوعه کلدی . یونانلیلر کلیتلی تلفات ویره‌رك رجعته مجبور اولدیلر . بومحاربه مایسك اون بشنه قدر فاصله‌لی برصورتده دوام ایتدیکی حالده هیچ برموفقیته نائل اولامادیلر .

بوحوالیده وقوعه کلن محاربه‌لرده عثمانلیلرك ضایعاتی ۱۲۱ تلفات ، ۳۶۴ مجروح ، یونانلیلرك ضایعاتی ایسه ۳۸۷ تلفات، ۷۰۰ مجروح و ۶۰ اسیرایدی.

عموم حربده عثمانلیلرك ضایعاتی ۱۰۲۱ تلفات ، ۲۷۶۴ مجروح ، ۱۵۲ اسیر ؛ یونانلیلرك ضایعاتی ۸۳۲ تلفات ، ۲۴۴۷ مجروح ، ۲۴۷ اسیر ایدی . ضابطانجه وقوعه کلن تلفات یوزده سکز نسبتنده ایدی .

*
* *

ایشته تام بوآنلرده ایدی‌که روسیه چارینك عبدالحمیده وقوع بولان مراجعت شخصیه‌سی اوزرینه متارکه عقد ایدلدی .

مایسك اون یدنجی کونی موسیو راللی‌دومکه محاربه‌سنه‌دائر یونان اردوسنك احوال پریشانینه دائر آتیده‌کی معلوماتی آلدی: « محاربه‌یه هرنه قدر باشلانمش ایدی ایسه‌ده نتیجه‌سنك نه اولاجغی آپ آشکاردی ؛ بومحاربه یونانلیلر ایچون فلاکت انکیز اولاجقدی . یکی برانهزام دشمنه آتنه یولنی کشاد ایلیه‌جکدی . آرتق او زمان دشمنی طوردیرمقده ممکن اولمیه‌جقدی ،

یونانلیلرك قوای موجوده‌سی بواوزون وغیر منتظم محاربه‌لرله بیتاب برحاله کلمشدی . بوندن بشقه بربرینی متعاقب وقوعه کلن انهزاملر مدافعینك متانت وجسارتنی‌ده اخلال ایلمشدی .

بویله مشکل برزمانده یونانستان حکومتی‌بتون امیدینی روسیه‌یه‌باغلامشدی.

چونكه روسيه‌نك برسوزى ايله عثمانلى استيلاسنه نهايت ويريله‌جكنه‌ويونانستانك اضمحلال عموميدن قورتولاجغنه قطعياً امين ايدى .»

عين احوال پترسبورغه‌ده اشعار ايدلدى . چار عبدالحميده برتلغرافنامه كشيده ايتدى . بوتلغرافنامه‌ده عبدالحميدك متانت واعتدال صلحپرورانه‌سنه مراجعت ايدرك عثمانلى عسكرينك احراز ايلديكى موفقيات قهرمانانه‌نك ترك مخاصمات ايله تتويج اولونمسى آرزوسنى اظهار ايتدى .

عبدالحميد چاره جواب كوندره‌رك حركات عسكريه‌يه نهايت ويرلمسى ايچون عثمانلى اردوسى قوماندانه امر ويره‌جكنى بيان ايلدى. بوندن بشقه اعادهٔ صلح ومسالمت ايچون دول معظمه‌نك مداخله‌سنى آرزو ايلديكنى‌ده علاوه ايتدى . بالاده بيان ايلديكمز وجه ايله ادهم پاشايه مايسك يكرمنجى كونى ترك مخاصمات امرى كوندرلدى .

ادهم پاشايه متاركه امرى كوندرلدكدن صوكره عموم غزته‌لرله‌ده آتيده‌كى وجه ايله اعلان ايدلدى :

« جمله‌نك معلومى اولديغى وجه ايله دولت عليه‌جه صلح ومسالمتك وامن وآسايش مملكتك دوامى اخص مقاصد بولنديغى وملكاً وسياسةً حكومت سنيه‌نك نظريات معاملاتى و دول متحابه ايله اولان مناسباتى او مقصده مبتنى اولديغى حالده يونان حكومتنك ميدانده بركونا اسباب موجبه يوق ايكن حقوق ملل ودول قواعدينه ومعاهدات منعقده ايجاباتنه مغاير اوله‌رق ممالك دولت عليه‌يه تعرض وتجاوزله حربه قيام ايتمسى وبوحركتك بالجمله دول متحابه طرفلرندن حقسز ولايقسز كورلمسى اوزرينه دولت عليه‌جه بالمقابله اختيار محاربه‌يه مجبوريت كورنمش ايدى . بو مسئله‌دن طولايى ترتيب وتحشيد اولنان اردوى همايونلرك حركات تدافعيه وتعرضيه‌سنده عساكر نصرتمأثر حضرت پادشاهينك بحول الله تعالى احراز ايتمش اولدقلرى موفقيات متواليه يونانيلرى اقتضاى مغلوبيتله دول معظمه‌يه مراجعته مجبور ايلمسنه مبنى دول مشاراليهم طرفلرندن سفك دمايه فيصل ويرلمك ايچون وقوع بولان توسط مسالمتكاريى متعاقب حشمتلو روسيه ايمپراطورى حضرتلرى جانبندن بوبابده طرف اشرف حضرت شهنشاهى‌يه حسيات خالصانه‌يى محتوى تلغرافنامهٔ مخصوص ارساليله ديكر دول مفخمه طرفلرندن دخى ابراز اولنان افكار صلحجويانه تأييد وعساكر

صادق قالاجغى بيلدكلرندن وظيفه‌لرينى اينجه‌دن اينجه‌يه دوشـونديلر . ونهايت شوكا قرار ويرديلر :

« فرقه متاركه‌يه موافقت ايده‌جك ، فقط بسبتون ترك سلاح ايتميه‌جكدر. جمعيت اعضاسى ، كنديلرينه وعد اولونان شخصى رتبه ومكافاتلرى اصلا قبول ايتميه‌جكلردر .

مراد بك ، شخصى اولارق هيچ برلطف قبول ايتمه‌مك اوزره ، يالكز رهن مقامنده استانبوله كيده‌جكدر . بوده‌مراد بك طرفندن يكى برفدا كارلق اولاجقدر ؛ چونكه مخاصماته تكرار باشـلانديغى تقديرده مراد بك بويوزدن حياتنى غائب ايده‌جكدر .

عبدالحميـد ، اصلاحات لازمه‌دن ماعـدا تدريجى برعفو عمومى‌ده اعلان ايده‌جكدر .

(مشورت) غزته‌سى مديرى احمد رضـا بك هر نه‌قدر بتون فرقه‌نك اعتمادينى حائز دكل ايسه‌ده تعقيب ايلديكى افكارمثبته وبين‌المللدن طولانى‌ميدان مجاهداتده مبارزه‌يى اداره ايده‌جكدر . » [١]

احمدجلال‌الدين‌پاشا بوشرطلرى درحال‌تلغراف‌ايله عبدالحميده خبرويردى. عبدالحميد محبسده ويا منفاده بولونان كنج تركلرك كافه‌سى حقنده عفو عمومى اعلان ايدرك بوشرائطى كاملاً قبول ايتدى .

آرتق اجراآته باشلامق لازم كليوردى . اتحاد وترقى جمعيتى رؤسـاسى بواجراآتى كمال‌استقامت وعفتله اجرا ايلديلر. اتحاد وترقى جمعيتى لغو وميزان تعطيل اولوندى . مراد بك ، حكمت بك ايله برابر استانبوله عودت ايتدى. حلمى بك تتبعاتنه دوام ايتمك اوزره (جنوره) ده قالدى . شرف‌الدين‌بك‌ده عين مقصدله پارسدن مفارقت ايتمدى . چوروكصولى احمد بك ايله شفيق بكه كلنجه ، بونلرده آتاشه ميليتر نصب ايلديلر . احمد بك بلغراده ، ديكرى‌ده ويانه‌يه آتاشه ميليتر اولدى .

عبدالحميد آرتق مستريح اولارق سوزينى طوتمغه‌غيرت ايتدى . استانبول غزته‌لرى جلوس همايون مناسبتيله برمعتاد يازدقلرى عفو عمومى ميانده‌جرائم سياسيه ايله محكوم اولانلرى‌ده يازديلر . فقط بووعد قطعياً تطبيق ايدلمدى .

---

[١] ته‌قلار ، ٧ آغستوس ١٨٩٧

حتی عبدالحمید طاش قیشله دیوان‌حربی طرفندن محکوم ایدیلان بیچاره‌کان وطنی بو اثناده منفالرینه کوندردی .

عبدالحمید طرفندن وقوع بولان تکلیفاته مراد بکك موافقت ایدرك رهن مقامنده استانبوله کیتمسی خیلی مناقشات بادی اولدی . حتی مبعوث سابق خلیل غانم افندینك (ئه‌قلر) غزته‌سنه یازدیغی بر مکتوبده شو صورتله بیان مطالعات ایدلدی :

« بز عنادجی دکلز ؛ فقط عبدالحمیدك وعدلرینه ایناناماییز . کذا سوزینه‌ده اعتماد ایتمدیکمز کبی کوندردیکی واسطه‌لرده‌ده ایناناماییز . بز ایش ، فعل

احمد صائب بك   سزائی بك   محمد علی فاضل پاشا   ناظم بك   احمد رضا بك

ایسترز . ذات شاهانه ، کندیسنه مدهش قتاللری اجرا ایتدیرن دول معظمه‌یی‌ده قباحتلی چیقارمق اوزره فرانسز هیئت عدلیه‌سنك بتون انظار کائناته قارشی اتهام ایلدیکی اومدهش قتاللری اجرا ایتمزدن اول بزه طانیشدیمی ؟

شمدی‌یه قدر یوز دفعه وعد ایدوبده حتی تجربه‌سنه بیله قالقیشمادیغی اصلاحاتی اجرا ایتمك ایچون بزم فراغتمزی آرزو ایتمسی نه‌دن ایلری کلیور ؟ مراد بك‌نی عفو ایدرلر : مومی‌الیهك عبدالحمیده رهن مقامنده کیتمسنه هیچ احتیاج یوقدر . مراد بکدن بوفداکارلغی کیمسه طلب ایتمیور . فرقه‌مزك پروغرامی معلومدر . عبدالحمید طرفمزدن معاونت کورمك ایسترسه بو پروغرامی

قبول ايدر؛ زيرا بو مجاهده‌دن صرف نظر ايتمكله بز متضرر اولسه‌ق بيله ينه حالی محافظه ووطنمزك آتيسنی تأمين ايتمكه قطعياً عزم ايتمشزدر. ينه تكرار ايدرز، وعددن برشی چيقماز . اصل ايش دساتيرده‌در . بزدن متاركه طلب ايتمك ! نه‌غريب شی ! اصل بز عبدالحميددن متاركه طلب ايتملی‌يز .....»

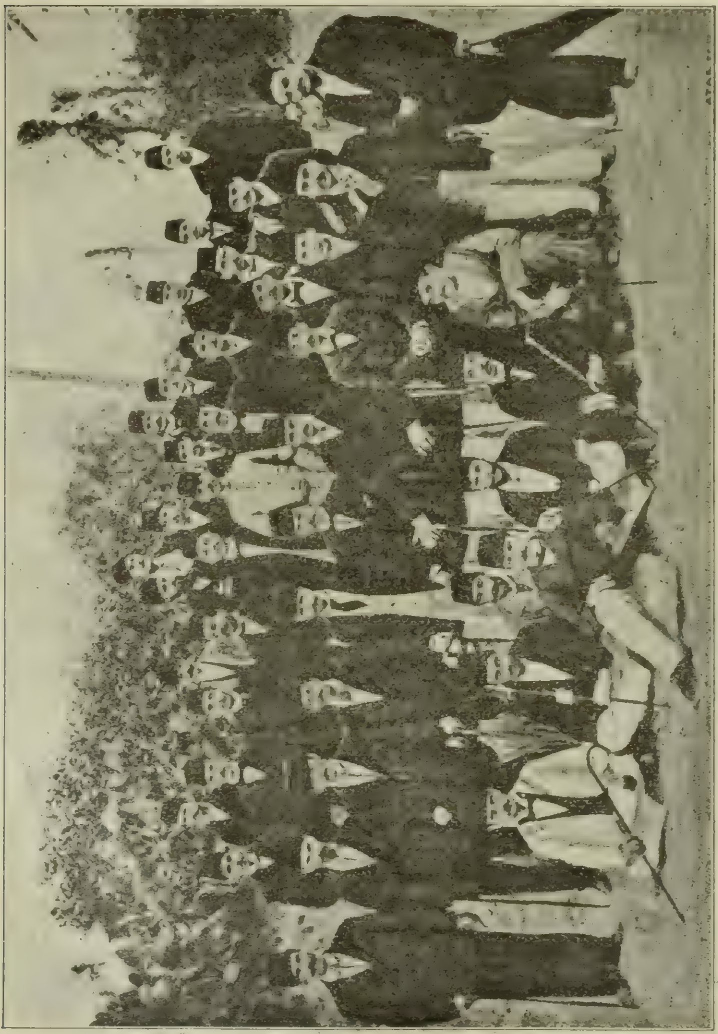

طرابلس غربه نفی ايديلن اولاد وطن

ايشته خليل غانم افندی مراد بكك استانبوله عودتی حقنده بو مطالعه‌ده بولوندی . فقط مراد بك جمعيتك قراری ايله استانبوله عودت ايتدكدن صوكره عجبا بو صورتله مواخذه‌يه مستحقمی ايدی ؟ (ته‌قلر) غزته‌سنك ويرديكی معلوماته كوره :

« مراد بك ، شخصى اولەرق هيچ بر لطف قبول ايتمەمك اوزره ، يالكز رهن مقامندە استانبوله » كيدەجكدى . او حالده مراد بكك جمعيتك موافقى ايله استانبوله دونمسى دكل ، الك زيادە استانبوله دوندكدن صوكره عبدالحميددن شخصى اولارق لطف قبول ايتمسى غايت محقق اولارق مؤاخذه ايديله بيلير !

مراد بك استانبوله عودت ايتدكدن صوكره اتحاد وترقى جمعيتنك ايلك مؤسسلرى دوقتور اسحق سكوتى ايله عبدالله جودت عبدالحميده قارشى مبارزه‌ده دوام ايتديلر . (جنوره) ده [عثمانلى] غزتەسنى تأسيس ايلديلر . بر قاچ آى صوكره بو غزتەده ايجه بر تأثير اجرا ايتدى . فقط اسكى وقتلر كچمشدى . اتحاد وترقى جمعيتى تشكيلات سابقەسنى غائب ايتمش ، اعضاسى ممالك عثمانيەنك درت كوشەسنه طاغيلمشدى . حتى بو مقصدك منافع وطن نقطۀ نظرندن پك علوى اولديغنه اعتماد ايدلمكله برابر صورت قطعيەده قوودن فعله كتيريلەجكنه شبهه ايديليوردى . بونكله برابر بو مقصدى قوودن فعله كتيرمكه تدريجى بر صورتده چاليشمقدن‌ده كيمسه خالى قالميوردى . فى الحقيقه عبدالحميد كبى دساس ، قورناز ، شخصندن بشقه كيمسەيى دوشونمەين بر حكمدارك ملتى محو وپريشان ايتمك ايچون استعمال ايلديكى وسائط استبدادى محوه انجق بو صورتله موفق اولونا بيليردى .

نهايت عثمانلى غزتەسنى نشر ايدن اسحق سكوتى ايله عبدالله جودت‌ده عبدالحميد طرفندن وقوع بولان تكليفاته براز قولاق ويرمكه باشلاديلر . فى الحقيقه طرابلس غرب قازماتلرى آلتنده چورويوب محو اولان كنجلرك قورتولمسى ، غير قابل تحمل بر حرارت طاقتفرسا آلتنده ، فيزانك محرق چوللرنده يانوب پريشان اولان بدبختلرك بو فلاكتدن خلاص اولملرى ايجه برشيدى . ايشته بو شرطلر ايفا ايدلمك اوزره نهايت (عثمانلى) غزتەسنك‌ده تعطيلنه قرار ويرلدى .

بو سفر عبدالحميد وعدينى يارى يارى‌يه ايفا ايتدى . طرابلسده‌كى منفيلر عفو ايلدى . فقط مكتب حربيه وطبيه‌دن چيقاريلوب طرابلس غربه نفى اولونان شاكردان تكرار مكتبلرينه كلدكلرى تقديرده درحال استعفا ايده‌جكنى طوپخانه مشيرى وعموم مكاتب عسكريۀ شاهانه ناظرى دولتلو ذكى پاشا حضرتلرى [١] مصراً بيان ايتدى . بونك اوزرينه بو زواللى وطنپرورلرك طرابلس غربده قالملرينه قرار ويرلدى . جملەسى حبسخانه‌لردن چيقاريلوب منفى اولارق طرابلس غربده قالديلر .

١] اليوم ذكى افنديدر .

شاهانه‌نك موفقیاتی تقدیر اولنمش ودومکه موقعنك ضبط وتسخیری اردوی همایونك حرکات تعرضیه‌سنجه بر حد طبیعی تعیین ایتمش اولدیغندن دولت علیه‌نك اساساً ملتزمی اولان مسلك صلح ومسالمتك انظار عالمیانه قارشی حرباً قزاندیغی موقعده دخی آثار فعلیه‌سنی ارائه واثبات ایچون ایکی طرف قوماندانلری بیننده قرارلاشدیریله‌جق صورتله برآنده ترك مخاصمات ایدلمسی ضمننده حدود یونانیه قوماندانی واردوی همایون مشیری دولتلو ادهم پاشا حضرتلریله یانیه قول اردوی همایونی قوماندانی سعادتلو احمد حفظی پاشا حضرتلرینه مجلس مخصوص وکلا قراریله بالاستیذان ارادهٔ سنیهٔ حضرت شهنشاهی منطوق جلیلی اوزره طرف والای سرعسکریدن تبلیغات لازمه اجرا اولندیغی وبو جمله ایله برابر دولت علیه‌نك حقوق ومنافع عالیه‌سنك محفوظیت کامله‌سی وجیبه‌سنجه متارکه‌نك اقتضا ایتدیره‌جکی مصالحه شروطنك دولتك حق وموقعنه وحدود ممالك شاهانه‌نك مستقبلاً ومتمادیاً تأمینی ایله مسالمت عمومیه‌نك وقایه‌سنه صالح اولاجق وجه ایله استحصالی تعیین واتیان قلندیغی اعلان اولنور . »

دیگر طرفدن‌ده باب عالی مایسك اون ایکنجی کونی دول معظمه طرفندن باب عالی‌یه کوندریلن مخطره‌یه جواب ویردی . بوجوابده تسالیانك دولت عثمانیه‌یه ترکی ، یونانستانك دولت عثمانیه‌یه اون ملیون لیرا تضمینات اعطا ایتمسی ، امتیازات اجنبیه‌نك لغوی یعنی ترکیه‌ده متمکن دول معظمه تبعه‌سی حقنده‌کی امتیازاتك یونان تبعه‌سنه تطبیق ایدلمه‌مسی تکلیف اولوندی .

مایسك اون طقوزنجی ویکرمنجی کونلری عثمانلی اردوسی مظفراً (غریبووو) و (دومکه) اوکلرنده طوردیغی اثناده دول معظمه قطعی برصلح عقد ایتمك ایچون مذاکراته کیریشدیلر .

مایسك یکرمی بشنجی کونی دول معظمه خارجیه ناظری توفیق پاشایه یکی برمخطره کوندردیلر . بومخطره‌نك خلاصه‌سی بروجه آتی ایدی .

۱ . دول معظمه ، ملاحظات سوق‌الجیشیه‌یه مستند اولمق اوزره ترکیه ایله یونانستان بیننده یالکز تصحیح حدوده موافقت ایده‌جکدر :

۲ . یونانستانك تضمینات حربیه ویرمسی قاعدةً معقولدر ؛ فقط طلب ایدیلن مقدار پك فضله‌در . تضمینات حربیه یونانستانك وسعت مالیه‌سنی تجاوز ایتمه‌ملیدر ؛

۳ . امتیازات اجنبیه دول معظمه ایله عقد ایدیلن ائتلاف اوزرینه قرارلاشدیرلمشدر ؛ یونانستان ایله دولت عثمانیه بیننده‌کی مناسباتك انقطاعی

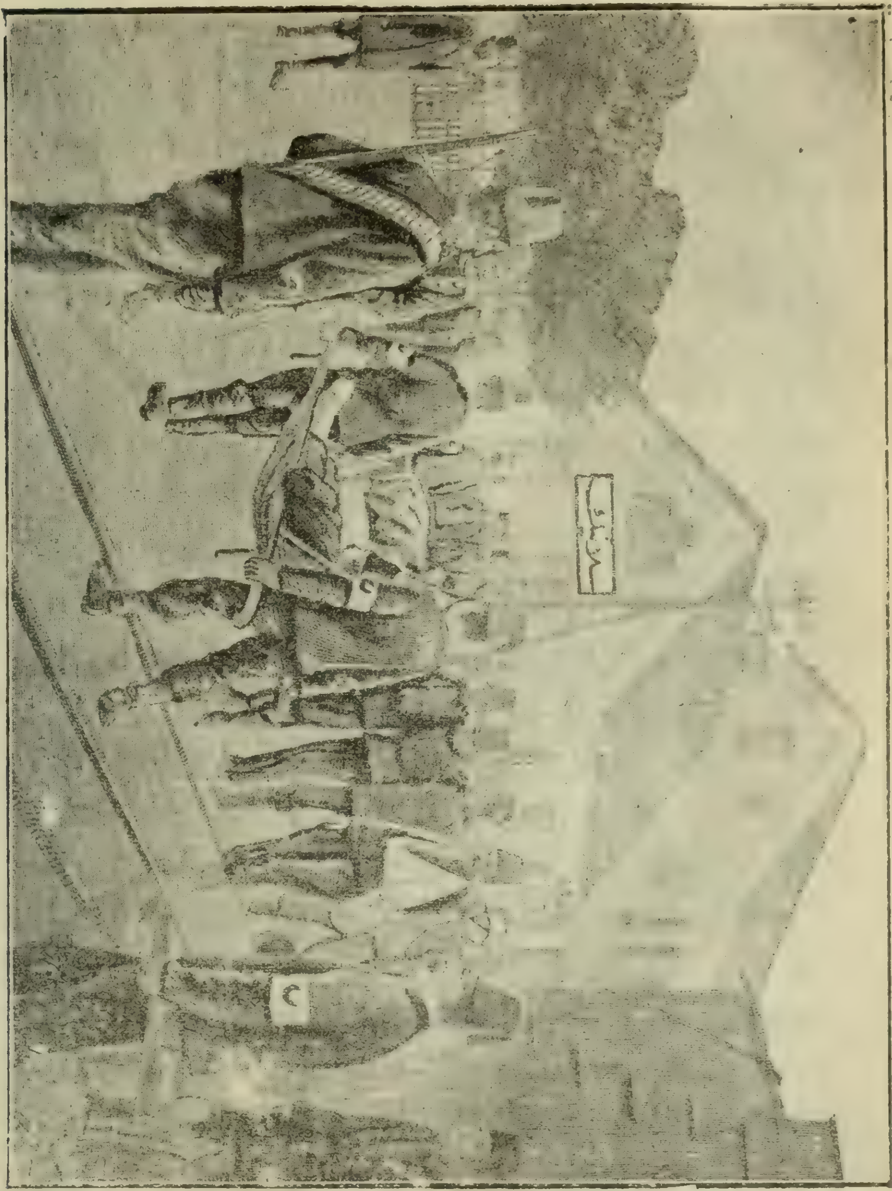

مجروحینك سلانیکه ورودی

اوزرینه بونك قالدیرلمسی جائز اولاماز .

مایسك یکرمی یدنجی کونی باب عالی ، یونانستان حکومتی نامنه حرکت

ایده‌جك اولان دول معظمه ایله مذاکراته کیریشمکه حاضر بولوندیغنی بیـان ایتدی . ایلك اجتماع حزیرانك دردنجی کونی طوپخانه‌ده وقوعه کلدی . ینه اوکون مذاکراتك دوام ایتدیکی مدتجه مرعی‌الاجرا اولمق اوزره بر متارکهٔ عمومیه‌ده امضا ایدلدی .

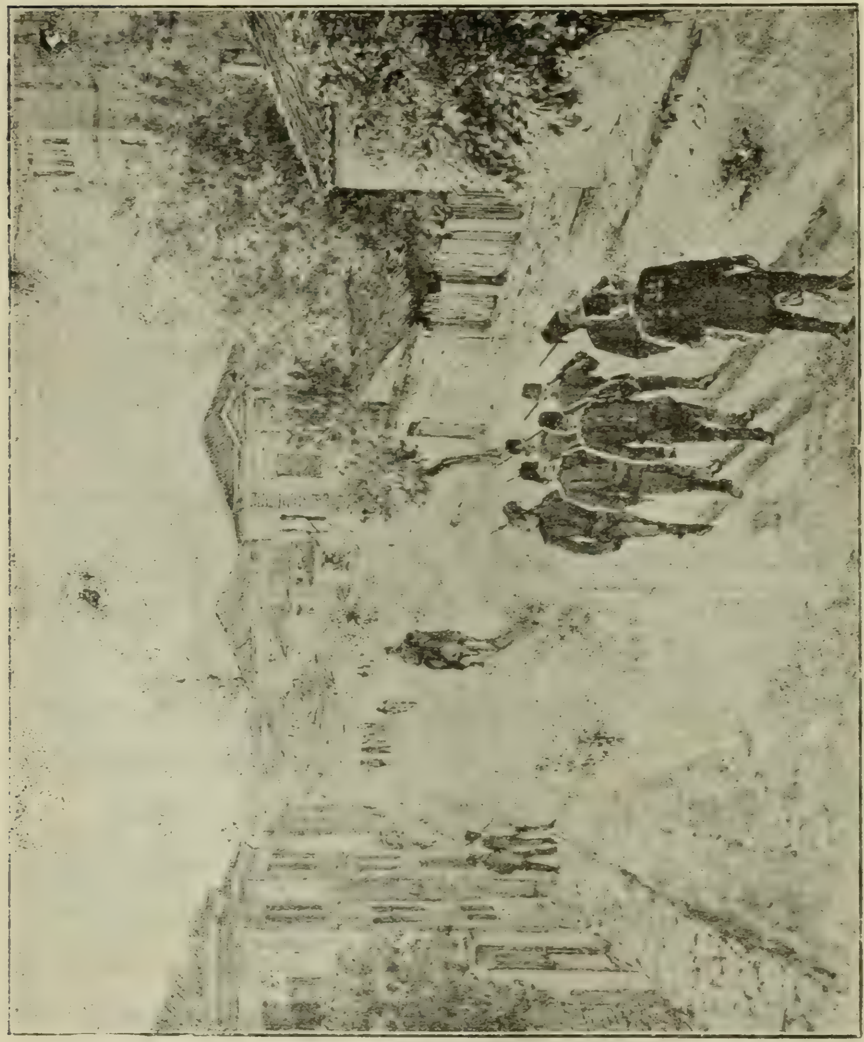

یکیشهرده عسکری دوریه‌سی

حزیرانك اون ایکنجی کونی باب عالی برنجی نقطه‌یه موافقت ایتـدی . حدودك تصحیح ایدلمسنی قبول ایتدی . حدود ، درسعادتده‌کی دول معظمه آتاشه میلیترلری ایله عثمانلی ضابطانی وقوع بولاجق ائتلاف اوزرینه تصحیح

ایدیله‌جکدی . بوقونفرانس پك چوق زمان دوام ایتدی . عثمانلی مرخصلری یکی حدودك سلامبریا نهری بوینجه دوام ایتمسنی آرزو ایتدیلر. آتاشه میلیترلر ایسه برقاچ کچید نقطه‌لرینی براقق ایستیورلر ، مسکون محللردن هیچ برینی عثمانلیره ترك ایتمك ایستمیورلردی .

تضمینات حربیه مسئله‌سی‌ده خیلی مشکلاتی موجب اولدی . حزیرانك یکرمی سکزنجی کونی دولت عثمانیه بش ملیون لیرایه قدر ایندی . دول معظمه ایسه درت ملیون لیرا تکلیف ایتدیلر . بوتکلیف توفیق پاشا طرفندن انجق برآی صوکره قبول ایدلدی . آوروپا عثمانلیلر حقنده‌کی حسیاتنی بوسفرده اثبات ایتدی . عثمانلی اردولری مظفر اولمشکن انلری حق ظفرندن محروم ایتمك ایچون هرنه ممکنسه انی اجرادن کری طورمادی.

بعده تضمینات حربیه‌نك صورت تسویه‌سنی ، تسالیانك صورت تخلیه‌سنی ، یونانستان مالیه‌سنك قونترول آلتنه آلنمسنی مذاکره ایتمك مسئله‌لری قالدی . بوقونترول مسئله‌سی ، قسم اعظمی آلمانلردن مرکب اولان اسکی آلمان دائنلرك محافظهٔ حقوقی ایچون آلمانیا حکومتی طرفندن ایلری‌یه سورولدی .

حزیرانك یکرمی سکزنجی کونی باب عالی امتیازات اجنبیه‌نك ابقاسنی‌ده قبول ایتمشدی. آرتق اوندن صوکره حربدن اول وقوع بولان سؤاستعمالاتی ازاله ایتمك ایچون عثمانلی ویونان دیپلوماتلری اره‌سنده خصوصی معاهده‌لر عقدندن بشقه برایش قالمادی . بوبابده اتخاذ اولوناجق مقررات معاهدهٔ صلحیه‌یه ذیل ایدیله‌جکدی .

مقدمات صلحیه ١٨ ایلولده امضا ایدلدی . معاهدهٔ قطعیه ایله انی اکمال ایده‌جك معاهده‌لری امضالامق اوزره یونانستان حکومتی درسعادته مرخصلر اعزام ایتدی . دول معظمه مرخصلری انجق اختلاف وقوعنده توسط ایده‌جکلردی .

معاهدهٔ قطعیهٔ صلحیه کانون اولك دردنده اعضا واون بش کون صوکره‌ده تصدیق ایدلدی . مذکور معاهده‌نامه‌نك برنجی ماده‌سنده دولت عثمانیه ایله یونانستان بیننده‌کی حدودك دوچار اولاجغی تعدیلاتدن بحث ایدلمش، دیکر ماده‌لرده بروجه آتی احکامی حاوی بولونمشدی :

ایکنجی ماده — حکومت یونانیه مقدمات صلحیه‌نك ایکنجی ماده‌سنده

مندرج شرائطه توفیقاً دولت علیه‌یه درت ملیون لیرای عثمانی تضمینات حربیه تأدیه ایده‌جکدر .

اوچنجی ماده — تساليانك امر تخلیه‌سنه مقدمات صالحه‌نك آلتنجی ماده‌سنده موضوع شرائط وجهله ابتدار اولنه‌جقدر . امر تخلیه مقدمات صالحه‌نك ایکنجی ماده‌سنك صوك ایکی فقره‌سنده مصرح شرائطك ایفا اولندیغی دولتلرجه تصدیق وتضمینات حربیه ایچون عقد ایدیله‌جك استقراضك زمان نشری مادهٔ مذکوره‌ده مصرح صورت تسویهٔ مالیهٔ احکامی موجبنجه مختلط قومیسیون تعیین ایدلدیکی کوندن اعتباراً بر آی مدت ظرفنده اجرا قلنه‌جقدر . تخلیه اولنه‌جق محلك صورت تخلیه‌سیله مأمورین یونانیه‌یه تسلیمی دول معظمه دلکه‌لرینك انضمام معاونتیله علاقه‌دار اولان طرفین دلکه‌لری جانبندن تعیین قلنه‌جقدر .

دردنجی ماده — اسرای حربیه اشبو معاهده‌نك تصدیقنی متعاقب هرایکی طرفدن اعاده اولنه‌جقدر .

بشنجی ماده — اعلان حربدن اول وصوکره ظهور ایدن وقوعاتده ذی مدخل اولان کافهٔ اشخاص حقنده هرایکی طرفدن کاملاً وتماماً برعفو عمومی اعلان اولنمشدر .

آلتنجی ماده — ایکی حکومتدن هربرینك نظر قانونده حال وموقعی منتظم اولان تبعه‌سی دیکرینك اراضیسی اوزرنده کما فی السابق سربستجه اقامت ودور وسیاحت ایده‌بیله‌جکدر . طرفین عاقدیندن هربری دیکر طرف تبعه‌سندن مواد جزائیه‌ده قانوناً دوچار محکومیت اولمش ویاخود سوابق احواللرندن وحقوق عمومیه‌یه متعلق ارتکاب ایلدکلری جرائمدن طولایی حقلرنده طرد وتبعید قراری لاحق اولمش یونانلری کندی ممالکنه قبول ایتمه‌مك صلاحیتنی محافظه ایدر . کیفیت اولجه طرفین سفارتلرینه اخبار ایدیله‌جکدر .

یدنجی ماده — تساليانك سکنه‌سیله اهالیٔ اصلیه‌سندن اولوب ۲۴ مایس سنه ۱۸۸۱ تاریخلی مقاوله‌نامه‌نك اون اوچنجی ماده‌سی موجبنجه تابعیت یونانیه‌یی اکتساب ایتمش، ویاایتمه‌مش اولان مسلمانلر ممالك شاهانه‌یه مهاجرتده واوراده اقامتکاهلرینی تعیینده سربست اوله‌جقلردر . تابعیت یونانیه‌یی اکتساب ایتمش اولانلر معاهدهٔ حاضره تصدیقنامه‌لرینك مبادله‌سی تاریخندن اعتباراً اوچ سنه

مدت ظرفنده اولجه مأمورين عائده‌يه اعطا اولنه‌جق بر بياننامه موجبنجه تابعيت عثمانيه‌يى قبول واختيار ايتمك صلاحيتنى حائز اوله‌جقلردر. مهاجرين مرقومه‌نك جمله‌سى مارالذكر مقاوله‌نامه‌يه توفيقاً يونانستانده كائن املاكلرندن تماميله وبلا مانع استفاده وبونلرى اداره‌ده دوام ايليه‌جكلردر. حدودك يكيدن تصحيحى مناسبتيله دولت عليه‌يه اعاده قلنان محللرك سكنه‌سندن واهالىٔ اصليه‌سندن اولانلره وياخود اليوم محال مذكوره‌ده مقيم بولنانلره متقابلاً عين فوائد بخش اولنمشدر. دولت عليه‌يه اعاده قلنان محللرك اشبو سكنه ويا اهالىٔ اصليه‌سندن ومحال مذكوره‌ده كائن مؤسسات ويانواحى وكيللرندن تسالياده املاكى بولنانلر بونلرى كمافى‌السابق زرع واداره ايتمك والتزامه ويرمك اوزره حدودى كچمكده سربست اوله‌جقلر وبوندن طولايى كنديلرينه بركونه مانع ايقاع ايديله‌ميه‌جكدر. كرك تسالیانك سكنه‌ويا اهالىٔ اصليه‌سندن وكرك محال مذكوره‌ده‌كى مؤسسات ويا نواحى وكيللرندن دولت عليه‌يه اعاده اولنان اراضيده املاكى بولنانلره عين فوائد بخش ايدلمشدر.

سكزنجى ماده — مقدمات صلحيه‌نك دردنجى ماده‌سى احكامنى اجراءً حكومت يونانيه قواى يونانيه طرفندن ايقاع اولنان خساراتدن طولايى افراد اهاليه تضمينات اولمق اوزره دولت عليه‌يه يوزبيك عثمانلى تأديه ايده‌جكدر. مبلغ مذبور تضمينات حربيه ايله عين زمانده تأديه قلنه‌جقدر.

طقوزنجى ماده — تبعهٔ يونانيه‌نك قبل‌المحاربه دول سائره تبعه‌سى مثللو مثللو مستفيد اولدقلرى معافيات وامتيازاتك قاعده‌سنه طوقونلمقسزين قونسلوسلق معافياتنجه سوء استعمال وقوعنه محل براقامق ولازمهٔ عدالتك حسن جريانه حائل اولان احوالى منع ايتمك واعطا اولنان اعلاماتك اجراسنى تأمين وافلاس ايشلرى داخل اولمق اوزره يونانيلرله اولان اختلافاتنده تبعهٔ عثمانيه واجنبيه‌نك منافعنى محافظه ايتمك مقصديله دولت عليه ايله يونان حكومتى بيننده صور تسويهٔ مخصوصه عقد اولنه‌جقدر.

اوننجى ماده — فى ٢٤ مايس سنه ١٨٨١ تاريخلى مقاوله‌نامه‌نك احكام وشرائطى اشبو معاهده‌نامه ايله تعديل ايدلمش بولنان احكام وشرائط مستثنى اولمق اوزره ابقا ايدلمشدر. باب عالى مذكور مقاوله‌نامه احكامندن منبعث مسائلك تسويه‌سى حقنده‌كى تكليفاتنى مقاوله‌نامهٔ مذكورى امضا ايدن دولتلره

تبليغ وحواله ايتمك حقنى محافظه بيورر. دول مشاراليهمك مقرراتى حكومت يونانيه طرفندن قبول ايدلمك لازم كلير .

اون برنجى ماده — طرفين عاقدينى اشبو معاهده‌نامه‌نك تاريخ تصديقندن اعتباراً اوچ آى مدت ظرفنده صورت تسويهٔ آتيه‌نك عقدينه قرار ويرمشلردر. اولا معترض عليها اولان تابعيت مسائلى ۱۸۷٦ تاريخنده دولت عليه ايله يونانستان بيننده تذكر اولنان لايحه ـ سالسلرى اوزرينه تنظيم ايدر برمقاوله‌نامه، ثانياً طقوزنجى ماده‌نك يدنجى فقره‌سنده (مقدمات صلحيه‌نك اوچنجى ماده‌سى) مصرح شرائط دائره‌سنده اوله‌رق برقونسلوسلق مقاوله‌نامه‌سى ؛ ثالثاً حقوق عموميه مجرمينك متقابلاً تسليمى ايچون براعادهٔ مجرمين معاهده‌نامه‌سى، رابعاً طرفين حدودى اوزرنده حركات شقاوتكارانه‌نك منعورفعى ايچون برمقاوله‌نامه طرفين ايلروده برتجارت وسير سفائن معاهده‌نامه‌سى عقدى صلاحيتنى محافظه ايدرلر . اشبو صوك معاهده‌نامه عقد اولننجه‌يه دكين سربستىٔ تجارت وسير سفائن خصوصى صورت متقابله‌ده اعاده قلنمشدر .

اون ايكنجى ماده — برقاچ سنه‌دن برى دوچار انقطاع اولمش اولان دولت عليه ايله يونان حكومتى بيننده‌كى پوسته مناسباتى طرفين پوسته اداره‌لرى بيننده بوبابده برمقاوله نامهٔ مخصوص عقد اولنور اولنماز. پوسته مناسباتنى تنظيم ايدن مقاولات عموميه‌يه توفيقاً اعاده اولنه‌جقدر. بوكا انتظاراً طرفين پوسته اداره‌لرى اصولى وجهله تمهير اولنوب يكديكرى ممالكنه براً ويا بحراً وياخود ترانسيت صورتيله كوندريلن پوسته چانطه وپاكتلرينى محل مبادله اتخاذ ايده‌جكلرى يرلرده طوغريدن طوغرىيه مبادله ايده‌بيله‌جكلردر .

اوچنجى ماده — طرفين تلغراف اداره‌لرى هر ايكى مملكتده بولنان خطوط تلغرافيه بيننده مخابراتى اعاده ايتمك ومخابرات تلغرافيه‌نك بلا فاصله صورت تعاطيسنى تأمين ايده‌جك صورتده خطوط مذكوره‌يى حسن حالده محافظه ايتمك ايچون اقتضا ايدن تدابيرى اتخاده مجبور اوله‌جقلردر.

اون دردنجى ماده — دولتين بيننده مناسبات حسن همجوارينك محافظه‌سنى تأمين مقصديله دولت عليه ايله يونان حكومتى كنـدى الكارنده حكومت متجاوره‌نك حضور وامنيتنى اخلال ايده بيله‌جك تحريكات وتسويلات وقوعنى تجويز ايتمه‌مكى تعهد ايدرلر .

اون دردنجى ماده — اثناى مذاكرتده دولت عليه ايله يونانستان بيننده اختلاف افكار ظهورى تقريرنده علاقه‌دار اولان طرفيندن برى ويا ديكرى نقاط معترض عليهاسنى درسعادتده مقيم دول معظمه سفراسنك آربيترائرينه حواله ايده‌بيله‌جك وبونلرك مقرراتى طرفين حقنده مجبورى الاجرا اوله‌جقدر. اشبو آربيتراژ، صورت مشتركه‌ده ويا علاقه‌دارانك مخصوصاً ارائه ايده‌جكلرى وجهله كرك طوغريدن طوغرى‌يه وكرك مخصوص دلكه معرفتيله اجرا اولنه‌بيله‌جكدر. تساوى آرا وقوعنده حكملر برحكم ثالث انتخاب ايده‌جكلردر.

اون التنجى ماده — اشبو معاهدهٔ صلحيهٔ قطعيه‌نك طرف اشرف حضرت پادشاهيدن وحشمتلو يونان قرالى حضرتلرى جانبندن تصديق قلنمش نسخه‌لرى بوكوندن اعتباراً اون بش كون مدت ظرفنده ويا ممكن ايسه دها اول درسعادتده مبادله اولنه‌جقدر. تصديقاً للمقال مرطرفين خصملرى اشبو معاهدهٔ صلحيهٔ قطعيه‌يى امضا وآره‌لى مهرلريله تمهير ايلمشلردر.

*
* *

حربك ختامندن ومعاهدهٔ قطعيهٔ صلحيه‌نك امضالانمسندن صوكره طرفين عسكرلرينى مملكتلرينه چكديلر. عثمانلى اردوسى ضابطانك مكمليتى سايه‌سنده احراز ايديلن بومظفريت آرتق يونانستانى برمدت ايچون توقيف ايده‌بيلدى. كريده مختاريت اداره اعطاسى يونانستانك ممنونيتنى موجب اولدى. دولت عثمانيه مظفر اولديغى حالده حدوددن فضله بر ير قازانامادينى كبى فضله اولارق برده كريده مختاريت ويردى. عبدالحميدك سياست خارجيه‌مزى پريشان، احوال داخليه‌مزى محروم انتظام برحالده بولوندرمسى سائر دولتلر دولتلرك بوحالدن استفاده‌سنى تأمين ايتدى.

يونان حكومتى كريدك ينه بركون يونانستانه التحاقنى ذهندن چيقارمامقله برابر ماكدونيا (مه‌غاوايده) ايچون افساداتده بولونمقدن صرف نظر ايلدى. ماكدونياده‌كى اسلاولر ايسه رقيبلرينك دوچار اولدقلرى مغلوبيتدن استفاده ايتديلر.

فقط عبدالحميد ايتمش اولديغى وعدلرك هيچ برينى طوتمادى. يونان سفرى مظفريتدن صوكره آرتق بوصورتله حركت ايده‌بيلردى. ذاتاً دول معظمه‌نك ده دولت عثمانيه حقنده‌كى حركتلرى ده عدالتسزلكه برنمونه ايدى. اردو مظفر

اولدقدن صوکره کریده تکرار مختاریت ویرلمسی، اجزای ممالك عثمانیه‌دن برینك آیرلمسی دیمکدی .

عبدالحمید یونانستانه غالب کلدکدن صوکره احوال داخلیه برمدت قدر اندیشه آمیز بر صورتده دوام ایتدی . عبدالحمید آلمان پولتیقه‌سندن معاونت کوریبور، آلمانلرده بوسایه‌ده آناطولی‌یه‌وبغداد استقامتنه کیرمکه چالیشیورلردی.

یونانستانك بومغلوبیتی، کریده‌کی نفوذینی کسرایتمشدی. میرالای واصوص قوماندەسندەکی قطعات تسالیا سفرینك دها بدایتنده کری چاغیرلمشدی. دول معظمه عسکرلری ایسه کرید لیمانلری اطرافنده غایت مهم منطقه‌لری اشغال ایدییورلردی. عثمانلی عسکرلری عصاتك قارشیسنده واسکی یرلرنده بولونیورلردی . یونانلیلرده نه قدر مغلوب اولمش ایدی ایسه‌لرده بونلر امیدلرینی یونانستاندن ینه کسمیورلردی . ثلثان عصردن بری یونانستانه التحاق ایچون تعقیب اولونان مقصد بونلرك قلبندن بردرلو زائل اولمیوردی .

کریدلیلرك بعضلری بومختاریت اداره ایله اکتفا ایتمدیلرسه‌ده قسم اعظمی بومختاریتدن ممنون اولدیلر .

کرید مسئله‌سنك شو صورتله حلی اساسسز برموقت برحلدن عبارتدی . بو اصول حل، قابینه دیپلوماتلرینك ارزوسنی یرینه کتیرمك ایچون اورته‌یه قونولمشدی . ایتالیا وفرانسز عساکرینه قوماندە ایدن آمیرال قانه وارو ایله پوتیه کرید اهالیء خرستیانیه‌سنك آرزوسنه مماشات طرفداری ایدیلر . فقط آلمانیا ایمپراطوری، محب خاصی عبدالحمید ثانینك یکیدن صیقیشدیره‌جغنی اکلادیغندن کریدده‌کی عسکرینی کری‌یه چکدی، بونك آرقه‌سندن آوستریا مجارستان عسکرلری‌ده چکلدی .

آمیرال قانه‌وارو ایتالیاده، موسیو دلقاسه فرانسه‌ده خارجیه ناظری اولدی . موسیو دلقاسه، درسعادت سفیری موسیو قانبونه فوق‌العاده اتحاد ایتدی . بواثناده روسیه رتموبی، انکلتره قندیه‌یی اشغال ایدییوردی . روسیه حکومتی نه زمان رتموده پارمغنی قالدیرسه، انکلتره‌ده قندیه‌ده درحال اللرینی صاللایوردی . اویله ظن اولنیوردی‌که روسیه حکومتی ائتلافات بین‌المللدن استفاده ایدرك کریده آرتق یرلشمك ایستەمش، انکلتره‌ده انکله برابر قالمغه کویا قطعیاً عزم ایتمشدی .

عبدالحمید او آنه قدر متأنیانه برسیاست تعقیب ایتمشکن بر مدت صوکره
اوده کرید مسئله‌سنی کریدلیلرك منافعنه موافق برصورتده حل ایتمك ایستدی .

طربزون طابورینك عودتی

آمیراللر کمرکلری ضبط ایتمك و کریدك بودجه‌سنی تنظیم ایچون کمرك حسابنه
باقق ایسته‌دیلر ؛ عبدالحمید بو اصلاحات کندیسنه تبلیغ ایدیلیر ایدلمز . هیچ

ممنون اولمادی . فقط عقیبنده کریدده تکرار عصیان باش کوستردی . بر انکلیز
ضابطی ایله برقاچ عسکر قتل ایدلدی . بونك اوزرینه کرید مسئله‌سی فرانسه،
ایتالیا وروسیه حکومتلری آره‌سنده برقاچ هفته ایچنده حل اولوندی. تام عبدالحمیدك
محب خاصی قایزر ویلهلم کندیسنی زیارت ایچون تریسته‌دن واپوره راکب
اولدیغی صره‌ده ایدی‌که، عبدالحمیده کریدده‌کی عسکرینی چکمسی تبلیغ
ایدلدی .

ارتق کرید او کوندن اعتباراً عبدالحمیدك متبوعیت اعتباریسی ودول

اربعه‌نك حمايه‌سى آلتنده مختاريت اداره‌يى حائز بر مملكت اولمشدى . دول معظمه كريده برقوميسر تعيين ايديورردى .

كريد قوميسرلكنه يونان قرالى ژورژك اوغللرندن پرنس ژورژ انتخاب ايدلدى . دول معظمه‌نك شو صورتله حركتى، كريدك ياقينده يونانستانه التحاقى ايچون برامید ويرمك ديمكدى؛ آرتق بوندن صوكره كريد اهالئ خرستيانيه‌سنك يونانستانه التحاقى هيچ بروقت خاطردن چيقارميه‌جقلرى طبيعى ايدى .

دول معظمه كريدى شو صورتله اجزاى ممالك عثمانيه‌دن آيردقلرى حالده عبدالحميد بونى اهاليه بيلديرمه‌مك ايچون لازم كلن تدابيره توسل ايتدى . مطبوعات مديرينه ويريلن امرلرده (كريد) كلمه‌سنك يازلمامسى تكرار ايدلدى. سانسورلر ايسه كريده مشابهتى اولان كلمه‌لرى بيله طى ايتمكه باشلايه‌رق (كريده) يعنى (آرقه‌ده) معناسنه كلن كلمه‌نك بيله بالخاصه (كريده) صورتنده يازلمسنه دقت ايتديلر . عبدالحميد بو صورتله حركت ايدرك ملتى غافل ظن ايديوردى . آطه‌نك شو صورتله كيتديكنى بيلن ، وبوبابده‌كى احوال سياسيه‌يه واقف اولانلر ايسه ، عبدالحميدك خيانتنه لعنت خوان اولارق آنك وطنى پارچه‌لامقده‌كى حسسزلكنى نفرتلرله ياد ايديورلردى .

یمن وعقبه مسئله‌لری

عبدالحمیدك یمنده‌كی سیاستی ـ یمن عصیانی ـ اشقیایه قارشی حركات عسكریه ـ مجور محاربه‌لری ـ عبداه پاشانك اجراآتی ـ عربلرده حسیات ملیه‌نك اویانمسی ـ انكلتره ـ مصر وآلمانیا ـ تركیه پولتیقه‌سی ـ مجز خط كبری ـ طابه حادثه‌سی ـ مصرك حدودی ـ عثمانلی عساكرینك طابه‌یی اشغال ایتمسی ـ مصر مسئله‌سی ـ انكلتره‌نك هیجانی ـ طابه حادثه‌سی وآلمانیا ـ عربستان وهندستان طریقی ـ انكلتره ـ تركیه ائتلافی ـ عبدالحمیدك موافقتی ـ روسیه‌نك طور ومسلكی ـ آلمان مطبوعاتی .

یمن مسئله‌سی حكومت عثمانیه‌یی عصرلردن بری اشغال ایدن بر مسئلهٔ داخلیه وسیاسیه‌در . عثمانلیلر شمدی‌یه قدر عربستانه صورت قطعیه‌ده هیچ بر زمان حاكم اولامامشلردر . عربستانده بولونان قبائل مشاق متاعبه متحمل اولدیغندن چوللر ایچنه التجا ایتمشلر ، قبیله‌لرینك استقلالنی مدافعه‌یه دائما مقتدر اولمشلردر . مع مافیه شو صوك اوتوز سنه ظرفنده كرك سیاسةً ، كرك جبراً ، كاه آره‌لرنده رقابتلر تولید ایدیله‌رك ، كاه عائله‌لری بیننده عداوتلر پیدا ایدیله‌رك ، حسیات دیندارانه‌لری تحریك اولونارق بو قبائلدن بر چوغنك عبدالحمیدك تحت تابعیتنه آلنمسنه موفقیت حاصل اولمشدر .

عبدالحمید یمن قبائلنه نشانلر كوندریر ، رتبه‌لر واحسانلر ویرردی . بو صورتله‌ده عربستانده بولونان شیخلردن برچوغنی مأمورین عثمانیه‌نك ادارهسی آلتنده بولوندرمغه موفق اولیوردی . استانبولده بولونان بتون مأمورینك نظر دقتی حجاز ویمن جهتلرینه معطوف ایدی . حجاز قطعه‌سی بلدتین طیبتینی حاوی اولدیغی كبی یمن‌ده عربستانك اك مزروع ، اك زنكین واك نفوسلی بر قطعه‌سی ایدی . عبدالحمیدك حیله‌لری ، خدعه‌لری ، پاره‌لری شریفی ایستدیكی

کبی حرکت ایتدیریبوردی. صنعا قطعه‌سی یدنجی قول اردو مرکزی ایدی .
بوراده بر قول اردو قدر برقوت بولندرلمسی، عبدالحمیدك جنوبی عربستانده‌کی
نفوذ واقتدارینه بردلیل مادی تشکیل ایدییوردی. ایشته بو صورتله عثمانلیلرك
یمنده‌کی نفوذ و مصلحانه‌لری آهسته آهسته تأثیرینی اجرا ایدییور ، عبدالحمید
٩٣ سفرنده روم ایلنده‌کی اراضیسندن غائب ایتدیکی یرلری آسیاده تکرار
قازاندیغندن طولایی افتخار ایلیوردی . عبدالحمیدك مقصدی یمنی تماماً دائرهٔ
اطاعت وانقیاده آلمقدی .

عبدالحمید یمندن عسکر آلارق ، اردو ایچون بر منبع جدید دها الده
ایدرك اردوی همایونك مقدارینی تزیید ایتمك و آسیاده تدارك ایده‌جکی منابع
مقاومت سایه‌سنده روم ایلیده وقوع بولان حرکات خصمانه‌یه قارشی قویمقدی.
فقط عبدالحمیدك بو موفقیتلری آتیسی مشکوك ، نایایدار موفقیتلردن بشقه
برشی دکلدی . عربستانده یکیدن یکی‌یه اختلالر باش کوستریبوردی . عبد-
الحمیدك حاکمیتنه قارشی وقوع بولاجق بر عصیان انك بتون تدابیر سیاسیه‌سنی
زیر وزبر ایده‌بیله‌جك بر قوتی حائز ایدی .

عبدالحمید بدایت جلوسنده یمن مسئله‌سنی حل ایتمك ، بوحوالیده وقوعه
کلن اختلالرك اوکنی آلمق ایچون یمنه مقتدر ذاتلر تعیین ایتدی . احمد مختار
پاشادن صوکره یمنه تعیین اولنان مصطفی عاصم پاشا یمنده ادارهٔ عثمانیه‌یی تأسیسه
فوق العاده غیرت ایلدی . ارحاب وحاشیدیلری ژاندارمه خدمتندن استخدام
ایلدیکی کبی نفوذ حکومتی‌ده احوال محلیه‌یه موافق برصورتله تزیید ایتدی.
صنعایه اللی لیرا معاش ایله برفرانسز مهندسی جاب ایتدیره‌رك یمنده یاپیله‌جق
یوللرك پلانی تنظیم ایتدیردی؛ بومقصدی قوه‌دن فعله کتیرمك ایچون آلتی‌یوز
بیك ریاله یاقین برپاره جمع ایتدی .

مصطفی عاصم پاشادن صکره احوال اولدقجه قاریشیق برصورتده دوام
ایلدی . دیوریکلی عثمان پاشا یمن والی وقوماندانلغنه تعیین اولوندیغی زمان
شایان دقت اجراآتده بولوندی . او زمانه قدر یمنده اغتشاشك ظهورینه
سبب هپ عسکرك تحصیلات اثناسنده ظلم کوسترمسی دینلیوردی . عثمان پاشا
بو شکایاته میدان ویرمه‌مك ایچون بالخاصه تحصیل مأمورلری قوللاندی .
تحصیلاتده استخدام ایلدیکی مشایخی جلب ایدرك ارتشا وارتکابه صاپمیه‌جقلرینه
یمین ایتدیردی . یمنده بوصورتله اجرا آتده بولوندی .

فقط تأثيرات اجنبيه يمنده اجرای نفوذ ايتمكدن اصلا خالى قالميوردى . ايشته بوتأثير ايله يمنده مدهش براغتشاش دها وقوعه كلدى (١٣١٤) . ديكر طرفندن ده بنى جبلده تحصيلات اجراسى عشايرى برقات دها اوركوتدى . بواثناده يمنده‌كى قوهٔ عسكريه آز اولديغندن عشاير بوندن استفاده ايتمك ايستدى. ١٤ كانون ثانى ٣١٣ ده عسكرله اشقيا ارەسنده غايت مدهش برمحاربه وقوعه كلدى . بومحاربه‌ده عسكر مغلوب اولديغى كبى ٣٢٧ قدر مارتين‌ده اشقيا الينه كچدى .

اشقيا بوندن بسبتون شيماردى . فقط يمنده‌كى قوهٔ عسكريه ٨٠٠٠ رادەسنده اولديغندن اشقيا لايقى وجه‌ايله تأديب اولونه‌مادى. فيضى پاشا اشقيايى تأديب ايچون بش طابورى مجبور اوزرينه سوق ايتدى . مفرزه‌يه قوماندان تعيين اولونان راشد پاشايه ويرديكى تعليماتده تهامه‌دن جبله چيقماسنى تنبيه ايلدى . راشد پاشا ايسه جبله چيقه‌رق امرى حرفياً اجرا ايتمدى .

بواثناده عربان، برپاشا ايله برقاچ طابورك كلديكنى خبر آلدى . فيضى پاشا پاشا ، راشد پاشايه محاربه‌يه سببيت ويرمه‌مسنى امر ايتدى . فقط پاشا موجود قوتى ايله تعرض ايلدى . محاربه آقشامه قدر دوام ايتدى . اشقيا ١٠٠٠ كشى قدر تلفاته دوچار اولدى . فقط ضابطاندن برقاچنك شهيد اولمسى اوزرينه بوحال ديكر قطعاتده سرايت ايتدى . مفرزه‌نك شو صورتله رجعتى عربانى بسبتون شيمارتدى .

عربان (شاهل) موقعنى ضبط ايده‌رك برنجى قره‌غوله هجوم ايتدى . بو قره‌غولده بولنان يكرمى آلتى نفر تمام ايكى آى اشقيايه قارشى قهرمانجه‌سنه مقاومت ايلدى . قوماندانلرى بولونان ملازم شهيد اولديغى حالده بوقهرمان نفرلرينه ثبات ايتديلر . طوپراقلرى يالايه‌رق صوسزلقلرينى دفعه چاليشديلر؛ فقط الك نهايت صوايچون طيشارى‌يه طوغرى چيقدقلرى زمان قسماً شهيد وقسماً اسير ايدلديلر .

فيضى پاشا بوحاله قارشى متانتنى ضايع ايتميه‌رك حجازدن برآلاى ايستدى . بوقوت كلير كلمز ايكى طابورينى مجوره سوق وبوطابورلرك مدافعه‌ده قالمسنى امر ايلدى .

فيضى پاشادن صوكره مأمور اولان عبداه پاشا ، وضعيتى بوحالده بولدى .

آندن صكره يمنه ايكى مرتب لوا دها كلدى . بولوالرك مركب اولديغى اون آلتى طابوردن آلتيسى حجوره ، متباقيسى صنعايه كوندرلدى .

بواغتشاشى باصديرمق ايچون او سنه‌نك مايسندن ايلولنه قدر يمنه ٦٧٠٠ افرادجديده‌ايله ۹۷٥۳ نفر موجودنده ١٦ رديف‌طابورى كلدى . بوطابورلر حجوره متوجهاً حركت ايده‌حكلردى . ايشته بوصورتله حجورده‌كى قوت درت بيكى تجاوز ايتدى . اواثناده برچوق يرلرده اشقيا النه كچمش اولديغندن قطعات مذكوره قوماندانلغنه تعيين‌اولونان هادى پاشايه اشقيانك تأديبى وسقوط ايدن يرلرك ضبطى امرى ويرلدى .

هادى پاشا اول امرده(قرية‌الفصيح)ى‌ضبطه قرار ويردى. بوموقع‌اورانك كليدى مثابه‌سنده ايدى. هادى پاشا بوقرارى اتخاذ ايتديكى زمان معيتنده قوۂ معنويه‌سى‌يولنده درت طابور ايله ۳۰۰موجودلى برنشانجى طابورى‌بولنيوردى. هادى پاشا درت طابورى(قرية‌الفصيح)ك ضبطنه، نشانجى طابورينى‌ده مذكور قريه‌يه اشقيانك‌معاونتنى كسمك وعسكرك يانى آلديرمامق ايچون تعيين ايتدى. متباقى طابورلرى‌ده ديكر مواقعده براقدى.

صباحه طوغرى تعرض حركتى منتظم بر صورتده اجرا ايدلدى . طابورلر (قرية‌الفصيح)ه قارشى كمال‌موفقيتله‌تقرب‌ايتدى. فقط مذكور قريه‌ده‌بولونان ۲۰۰قدر اشقيانك آتشى طابورلرى توقفه مجبور ايلدى . اشقيا بوندن جسارته كله‌رك برقات دها كسب قوت ايتدى . عساكر عثمانيه بر خيلى تلفات ويره‌رك رجعته مجبور اولدى.

بونك‌اوزرينه كريدن قوت كلسنه‌انتظاراً حركات عسكريه‌يه فاصله ويرلدى. اوچ آلاى قدر برقوت ۱۲ كون قدر حجه‌ده قالدى. طابورلرك صورت منتظمه‌ده سوقى ايچون وسائط نقليه بولونامديغندن‌چادروقزغان‌كبى آغرلقلر كريده‌براقلدى. عسكر قراوانه‌لرينى‌برابرنده طاشيدى.اشقيانك‌حجوره‌قارشى‌وقوع‌بولاجق‌تشبثاتنه مانع اولمق ايچون (سوق‌الدام) ه برقوت سوق ايدلدى . حجه‌ده اشقيايه قارشى بوترتيبات آلنديغى كبى حجورده‌ده ترتيبات لازمه اتخاذ ايدلدى . حجوره منتظماً ارزاق ورود ايتدى . اوكيجه اشقيا آتشلر ياقه‌رق اطرافدن امداد طلب‌ايلدى .

هادى پاشا بونك اوزرينه اشقيايه قارشى ترتيبات آلدى . مشير پاشانك حركتنى تسهيل وشرفين اشقياسنى حجور جهتنده توقيف ايدرك مشير پاشايه

قارشی کوندرمه‌مکه قرار ویردی . هادی پاشـا بو مقصدی الده ایتمك ایچون ٣ طابور تشکیل ایتدی . طابورلره الك کزیده ضابطانی انتخاب ایلدی . ١٣٠٠ نفرموجودنده اولان بوقوتی موقع مخصوصنده اجتماع ایتدیرردی .

مشیر پاشاده فرقه‌یی (سوق‌الدام) ه جمع ایتدی . فرقه‌نك اجرا ایده‌جکی حرکاته اساس اولاجق کشفیات اجرا ایدلدی . فرقه ، تقریباً اون بش کیلومتره امتدادنده اولان وادی‌یی تعقیب ایلیـه‌جکدی . بونك ایچون وادینـك صرتلرینی جانبـدارلرله طوته‌جق ، صـوکره ایلری طوغری حرکت ایدرك اشـقیانك صول جنـاحنی احاطه ایده‌جکدی . هر قول بر آلایدن مرکب اولاجقدی .

ایشته بو قرار اوزرینه سوق‌الدامدن بیت حمزه‌یه حرکت ایدلدی . اولا برنجی آلای حرکت ایتدی .

تشرین ثانینك یدنجی کونی عبداء پاشـاده قرارکاهی بیت حمزه‌یه نقل ایلدی . ١١ تشرین ثانیده فرقه‌یه حرکت امری ویرلدی . صباحلین پیشدار بیت حمزه‌دن حرکت ایتدی . بش آلتی کیلومتره قطع اولونور اولونماز اشقیا میدانه چیقدی . طرفینـدن تك توك آتش ایدلدی . اشـقیانك قوتی تزاید ایتمسی اوزرینه قولده توقف ایتدی . ایرتسی کون اشـقیایه تعرض ایدیله‌رك اشقیا طرفندن ضبط اولونان تپه‌لر استرداد ایدلدی . تشرین ثانینك ١٤ نجی کونی جبل داره تعرض ایچون امر ویرلدی .

بو اثناده مجور فرقه‌سندده فعالیت‌حصوله کلـکه باشلادی . او کون عسکر موزیقه چالارق ایلری طوغری حرکت‌ایتدی . اشقیا درحال عسکر اوزرینه آتش آچدی . فقط هادی پاشا موزیقه‌یی کسدیرمیه‌رك اشقیایه طوپجی آتشی ایله مقابله ایلدی . اشـقیایه شدتله تعرض ایدلدی . (قریة‌الفصیـح) ده‌کی اشقیایه ٢٠٠ متره قدر یناشلدی . اشقیانك موجودی کتدکجه تزاید ایتدی . بتون شرفین اهـالیسی وقریة‌الفصیح (و شـاهل) جوارینه اجتماع ایدرك عساکرعثمانیه‌نك تعرضنه انتظار ایلدی . اخشام ساعت اون ایکی‌یه قدر عسکر بولندیغی محلده ، اشـقیاده محفوظ محللرده قالدیلر . ایرتسی کون بتون اشـقیا ٤٠٠٠ کشی قوتنده اولدقلری حالده تعرضه انتظار ایلدیلر .

بو صرده حجه فرقه‌سی (جبل لرمد) ی ضبط ایدرك اشـقیانك خط رجعتنی‌قطع ایتدی . اشقیا (قریة‌الفصیح) ی تخلیه‌یه مجبور اولدی . تشرین

انيك ١٧ نجى كونى حجه و حجور فرقه‌لرى برلشدى . (شـاهل) اوزرينه حركت ايدلدى . شاهل اوزرينه شـدتلى طوپجى آتشى اجرا ايدلدى . فقط

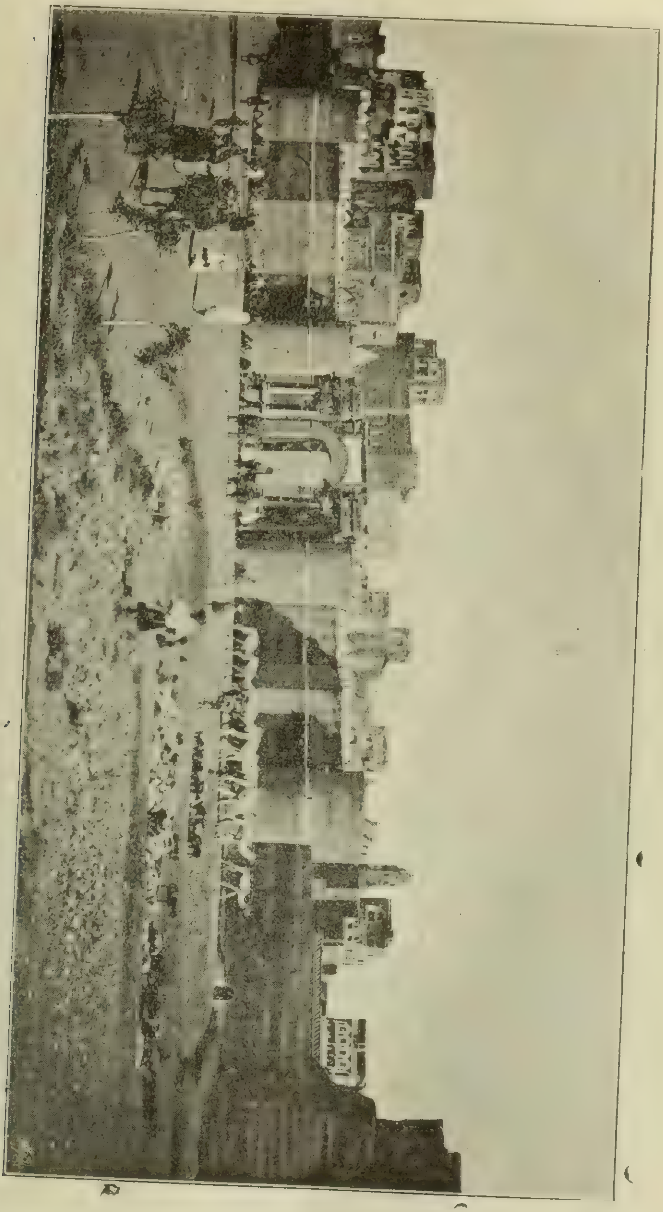

عن مناظرندن

بورانك بنالرى طاشدن اولديغى ايچون قطعى برتأثير حاصل ايديله‌مدى. بو حركت اثناسنده حجه فرقه‌سنده ٢٣٠ مجروح و تلفات حجور فرقه‌سنده‌ده ٨ مجروح

وقوعه کلدی. اشقیا (قریه‌الفصیح) ده شهید اولان ضابطانك باشلرینی کسه‌رك شاهله کتیرمشلردی . عساکر عثمانیه شاهله کیردیکی زمان اشقیانك مغایر شرع شریف اولان بو حرکتنی بالذات مشاهده ایلدیلر .

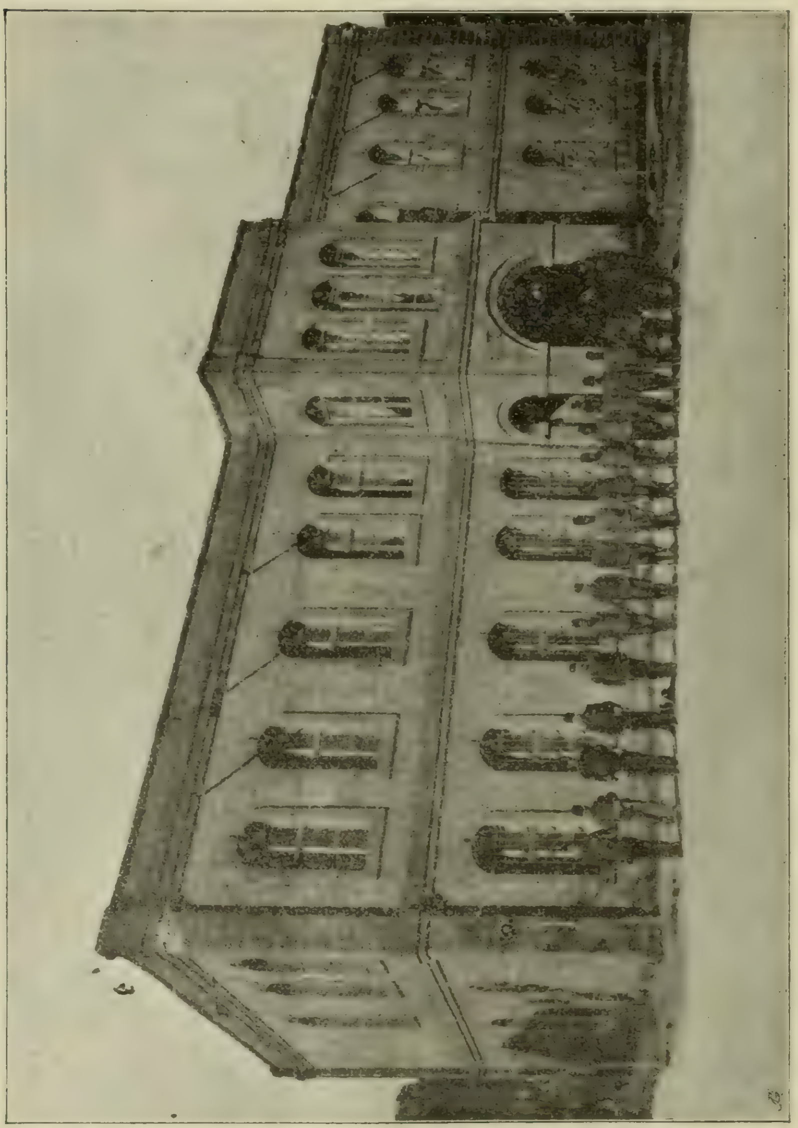

صنعاده بر قیشله

قطعات عسکریه ۲۲ تشرین ثانی‌یه قدر شاهلده قالدی. حدیده‌دن منتظماً ارزاق کتیردندی . بونك اوزرینه بنی جیله تعرض ایتمکه قرار ویرلدی .

بو مقصدك استحصالی ایچون ترتیب اولونان فرقه‌یه هادی پاشا قوماندان تعیین ایدلدی . اردویه تعرض امری ویرلدی . بو تعرض اثناسنده پیاده‌نك ایلری حرکتی طوپچی ایله حمایه اولونیوردی. پیاده‌نك شوصورتله سریع بریورویشله حرکتی شرفین اشقیاسنك اجتماعنه‌میدان ویرمدی . یالکز بنی‌جبل اشقیاسیله محاربه ایدلدی.

بنی جبل اشقیاسی بنی اسلمه فرار ایتدی . فرصت دوشوردکجه یوصو ترتیب ایدرك شقاوتده‌دوام‌ایلدی. شرفین‌اشقیاسی‌ده طاغلمه‌رق سیدحمدالدینك کوندردیکی قوماندانلر اداره‌سنده اولارق محابشه جبللرنده قرار قیلدیلر .

اشقیانك شو صورتله حرکتی یکیدن‌تشبثات تأدیبکارانه‌یه لزوم کوستردی. اشقیا جبللری کاملاً طوتمش ، مدافعه حالنه قویمشدی . اشقیانك شو حالندن صوك درجه‌یه قدر ثبات ایده‌جکی اکلاشلدیغندن بو قوتی طاغیتمق ایچون دردر طابورلی اوچ آلای ترتیب ایدلدی . بو اثناده هادی پاشا مشیر وکالتیله صنعایه کیتدیکندن فرقه قوماندانی رشید پاشایه اشقیا اوزرینه تعرض ایتمسی ایچون امر ویرلدی . اشقیایه ٢٠٠ متره‌قدر تقرب ایدیلیرایدلمز اشقیا طرفندن شدتلی بر آتش اجرا ایدلدی . اشقیایی بر آن‌اول مغلوب‌ایتمك‌ایچون‌برچویرمه حرکتی اجراسنه لزوم کورولدی . اشقیا یان آتشنه آلنیر آلنماز تك، توك رجعت ایتمکه باشلادی . عساکر عثمانیه موزیقه چالارق الله الله صداسیله اشقیا اوزرینه آتیلدی . محاربه کمال موفقیتله نتیجه‌لندی . بوحال اشقیایه بر درس عبرت اولدی. اشقیا براز دها مقاومت ایتدکدن‌صوکره کری‌چکلدی. اشقیا آتش ایله تعقیب اولوندی. بو موفقیت اوزرینه‌شعاریه‌اهالیسی‌ده بلامحاربه دخالت ایتدی .

شرفین اهالیسنك دخالتی اوزرینه کندیلرینه اثلرنده‌کی مارتینلرك اعاده اولونمسی شرط قونولدی . بونلر بو شرطی قبول‌ایتمدکلرندن اوزرلرینه عسکر سوق ایدلدی . کافه‌سی‌ده کری چکلدیلر ایسه‌ده بالآخره قرارکاه عمومی‌یی تعجیز ایتمکدن خالی‌قالمادیلر. اشقیانك تأدیبنه بو صورتله‌متمادیاً غیرت‌اولوندی. نهایت عبدالحمید ، عبدالله پاشایه کوندردیکی بر امرده بر طرفدن ارائهٔ‌سطوت ودیکر طرفدن‌ده اطماع صورتیله مسئله‌یه نهایت ویرلمسی ، سید حمدالدین ایله اولادینك نعم پادشاهی‌یه نائلیت‌وعدیله‌دخالتلرینك تأمین‌اولونمسی بیان ایدلدی.

سید حمدالدین بو خصوصه هیچ یاناشمادی . مومی‌الیه یمنك جبال‌قسمنك

كنديسنه ويرلمسنی طلب ايتدی . بونك اوزرينه سيد حمدالدينك اقامتكاهی اولان محله قدر حركت ايتمكه قرار ويرلدی . سيد حمدالدينه عبدالحميدك تكليفی بيان ايدلدی ؛ فقط مومیاليه بو تكليفی قبول ايتمدی . بونك اوزرينه سيد حمدالدينه تعرض ايدلدی. حمدالدين قفلةالعزيردن فرار ايتدی. بوموفقيت عساكر عثمانيه‌نك يوزنی كولديردی .

يمن مسئله‌سی كرك تأثيرات اجنبيه‌دن وكرك حكومتك سوء اداره‌سندن طولايی آره‌ده صره‌ده ظهور ايديور، بيكلرجه مشاق ومزاحم ايچنده عساكر عثمانيه طرفندن وقوع بولان حركات تأديبيه نتيجه‌سنده بر مدت ايچون سكونت بوليوردی .

فقط ١٩٠٤ سنه‌سنده يمن حواليسی يكی بر عصيانه دها جولانكاه اولدی.

نجد اميری ابن مسعود دها ١٨٨٤ سنه‌سندن اعتباراً عربستانك تامركزنده اسكی وهابيلك دورينی احيا ايتمكه چاليشيوردی . ابن سعود ١٩٠٤ ده شمر اميری عبدالعزيز ابن رشيد ايله محاربه ايدرك مومیاليهی مغلوب ايتمكه موفق اولدی . ابن رشيد حكومت عثمانيه‌نك نفوذينه دخالت ايتدی . ابن سعود ايسه بصره كورفزی اوزرنده كائن كويت اميری ايله اتفاق ايلدی . كويت اميری انكليزلردن فوق‌العاده معاونت كورديكندن ابن سعود بوندن استفاده ايتدی. عربستانك مركزنده حكومت عثمانيه‌يه خصم نه قدر قبائل وارسه بونلرك كافه‌سنی باشنه طوپلادی . نفوذينی سوريه چوللرنده‌كی بدويلره ، شام وحتی الجزيره جوارينه قدر اجرا ايتمكه موفق اولدی .

ابن سعودك بو حركتی حكومت عثمانيه‌يی انديشه‌ناك ايتمكه باشلادی . بو حركته بر نهايت ويرمك ايچون آلتنجی اردو قوماندانی فيضی پاشا اوتوز طابور قدر عسكرله عصاتك اوزرينه يورودی . ١٩٠٤ سنه‌سی يازنده هيچ بر موفقيت استحصال ايده‌مدی .

او اثناده يمنك ديكر بر طرفنده امام يحيی عثمانليلره قارشی عصيان ايديور، عثمانلی عساكرينك مملكتلرنده اقامتلرندن طولايی ممنون اولميان قبائلی باشنه طوپلايور ، صنعايی محاصره ايدييوردی .

١٩٠٥ سنه‌سنده امام يحيايی تأديب ايتمك ايچون مشير رضا پاشا قومانده‌سنده بر قوهٔ عسكريه سوق ايدلدی . سوريه‌ده‌كی عرب قطعاتندن مركب اولان بو مفرزه يمن عربلرينه قارشی محاربه ايتمكدن اجتناب ايلدی .

بو اثناده عصات صنعا محاصره‌سنى فوق‌العاده تشديد ايتدى . شهرى تسليم آلمقله برابر داخلنده بولنان قطعاتك بر قسمنى اسير ، بر قسمنى تلف ايلدى . آرتق بو مغلوبيت عثمانليلر ايچون غايت اليم ايدى . يمن عصاتندن بو حركتك انتقامى آلنمامش اولسه ايدى ، عثمانليلرك يمنده‌كى حاكميتى الى‌الابد ختام بولمش ديمكدى .

عبدالحميد بو فلاكتى خبر آلمسى اوزرينه ١٩٠٥ سنه‌سى صوك بهارنده عصاته قارشى صوك درجه‌يه قدر حركت ايتمكه قرار ويردى . فيضى پاشايى ٤٥٠٠٠ كشيلك بر اردو ايله صنعا اوزرينه كوندردى . صنعا عصاتدن تخليص ايدلدى ؛ فيضى پاشا صنعادن چيقمق ايسته‌ديكى زمان متعدد موفقيتسزلكلره دوچار اولدى . دها طوغريسى بو دفعه كندى صنعا شهرنده محصور قالدى . نفوذ واقتدارى اردوسنك اقسام متفرقه‌سى ايله بر بر اشغال ايتديكى اردوكاهدن اوته‌يه تجاوز ايده‌مز اولدى . عين زمانده عسير وحجاز قطعه‌لرى يمنليلرك اثرينه تبعيت ايدييور ، بوراده آرامساز عساكر عثمانيه‌يى يرلرندن چيقارتمق ايچون تعرضلر اجرا ايليورلردى . همان بتون عربستان حكومت عثمانيه نفوذندن چيقمغه غيرت ايدييوردى .

عربستانه نفوذ ، استانبولده نه‌درجه بر ممنونيتله تلقى اولوندى ايسه بو علنى وعاصيانه اختلاللرده عين درجه‌ده مرارتلر حصوله كتيردى . عربستانده الك زياده قورقولان‌شى افكار مليه‌نك انتشارى ايدى . بو فكر ، اساسسز بر تأثير ايله انتشار ايده‌جك اولورسه ، شمالاً كردستان طاغلرينه . غرباً بحرسفيده ، شرقاً ايران صرتلرينه قدر توسع ايده‌بيليردى . فلسطين ، سوريه ، الجزيره اهاليسى هر نه قدر اسلام ، قتوليك ، نسطورى ويا اورتودوقس ايسه‌لرده ينه هر حالده قسم اعظمى عرب ايدى . فقط حيات اجتماعيه‌نك تبدلى ، عثمانليلرك عصرلردن برى عربستان اوزرنده‌كى حاكميتى انلرى عثمانليلرله مزج ايتمش ، جنسيت حسى فوق‌العاده بر تأثير اجرا ايده‌جك درجه‌ده قالمامشدى . چولده‌كى عربلر سربست وحر قالمشلر ؛ ديكرلرى يعنى شهرده ووادىلرده ياشايانلر ايسه ادارهٔ عثمانيه‌يه كيرمكى ترجيح ايتمشلردى .

فقط حس استقلال بونلرك كافه‌سنك افكارينه سرايت ايدوبده اون ايكى مليون عرب هپ بردن آياغه قالقه‌جق اولورسه ، واقعا كنديلرى ايچون

اساسلی بر شی وجوده کتیره‌میه‌جکلر وبلکه متجرد قالمقدن متولد بر ضعفه دوچار اولاجقلر ، فقط عبدالحمیدی اپی زمان اوغراشدیره‌جقلردی !

عبدالحمید مملکتك اڭ مهم وارداتی ، اڭ زنکین منابعنی الجزیره وسوریه طرفلرندن استحصال ایدییوردی . بالقانلرده‌کی اقوام برر برر اعلان استقلال ایلدکاری صره‌ده عربستانده بویله بر حادثه‌نك ظهوری جداً نظر اهمیتله تلقی اولوناجق مسائل سیاسیه‌دن معدود ایدی . حکومت عثمانیه‌نك اوروپاده‌کی نفوذی ذاتاً قیرلمشدی؛ برده آسیاده دوچار زوال اولاجق اولورسه ، بو حکومت عثمانیه ایچون بیوك بر فلاکت تشکیل ایلیه‌جکدی .

ایشته بوصره‌لرده ایدی‌که عربلری غلیانه کتیرمك ایچون پارسده برچوق کتابلر نشر ایدلدی . بونلردن برنده عربلرك سوابق تاریخیه‌سندن بحث اولونیور ، عربلرك ازمنهٔ سالفه‌ده‌کی شوکت وعظمتلری ایله شمدیکی حال سفیلانه‌لری مقایسه ایدیلیوردی . کرك عربستانده وکرك عربستان خارجنده وقوعه کلن بو حاللر عبدالحمیدك نظر دقتندن دور قالمادی . حجاز ویمنی الدن چیقارمق وبناءً علیه خطهٔ مبارکه‌یی دائما محافظه ایتمك ایچون برچوق افراد وپاره تلف ایدلدی . عبدالحمید ایشی دها ایلری‌یه کتوردی . شامدن مکهٔ مکرمه‌یه بر شمندوفر خطی انشا ایتدیرمکه قرار ویردی . آرتق او آندن اعتباراً عبدالحمیدك یمن وحجاز حقنده‌کی پولتیقه‌سی شمندوفرلر پولتیقه‌سندن بشقه برشی دکلدی . عبدالحمید بوشمندوفری انشا ایتدیردکدن صوکره حکومتك اقسام مختلفه‌سنی شمندوفرله یکدیکرینه ربط ایده‌جك ، حجاز سوقیات عسکریه‌یی دها قولای تأمین ایده‌جك ، مملکتك منابع محلیه‌سندن دها قولای استفاده ایلیه‌جکدی . اولا آناطولیده‌کی شمندوفرلر صرف سفر برلك وتحشیدات مقصدیله انشا اولونمشدی . بونلرك انشالرندن مقصد قطعات عسکریه‌یی فرات ساحللرندن بالقانلره ، قره‌دکز سواحلندن بحر احمره نقل ایتمکدی .

فقط بتون بو شمندوفر ایچنده عبدالحمیدی حجاز خطی قدر هیچ بر خط اشغال ایتمه‌مشدی . دیکر خطلرك کافه‌سی آوروپا قومپانیه‌لرینك اصرار وابرامی اوزرینه انشا ایدلمشدی . حجاز خطی ایسه تام بر عثمانلی خطی اولمقله برابر عالم اسلامیت ایچونده منافع عظیمه‌یی حائز ایدی . بو خط حاکمیت عثمانیه‌یی حجاز ویمن حوالیسنده تقرر ایتدیره‌جك تأمین ایده‌جکدی .

فقط حجاز خطی عقبه‌یه طوغری تقرب ایلدیکی زمان حکومت عثمانیه

شمندوفر خطنك دکزله تماس ایده جکی نقطه یی تحکیم ایتمك ایستدی. حکومتك بوندن مقصدی عربستانده حاکمیت عثمانیه یی تأیید ایده جك بر خطی انکلتره ـ مصر نفوذندن قورتارمق ایدی . ایشته بونك اوزرینه عقبه مسئله سی میدانه چیقدی .

* *
*

عقبه مسئله سنی تماماً آکلایه بیلمك ایچون محمد علی پاشا زماننه قدر ارجاع نظر ایتمك اقتضا ایدر . ۱۸٤۰ ده لوندره معاهده نامه سی عقد اولوندیغی زمان، بو معاهده نامه محمدعلی پاشایی یالکز مصرله اکتفایه مجبور ایدییوردی. محمدعلی پاشا اردوسنی غالب کلدیکی حالده مشارالیه ینه حکومت عثمانیه یه تابعیتنی محافظه ایده جك واقامت ایلدیکی اراضینك حدودی سائر ممالك عثمانیه حدودندن آیری بولوناجقدی .

آوروپا دول معظمه سی فرانسه نك اوزمانلر پك زیاده دوستی بولونان محمد علی پاشانك حرکتنی خوش کورمیور ، انی ثمرات غالبیتنك کافه سندن محروم براقمق ایستیوردی . بونکله برابر دول معظمه ، محمد علی پاشا اداره سنده کی اراضی ایله حکومت عثمانیه نك اداره سنده کی اراضینك حدودی مسئله سنه قطعیاً اعتراض ایتمدی . سویش قنالنك ایلریسنده بتون طورسینا شبه جزیره سندن متشکل اولمق اوزره کنیش بر اراضی ترك ایتدی .

بو حدود (العریش) ك شرق طرفنده کائن (وادی الرفح) ده بحرسفید ساحلندن آیریلیور و (بئرالسبع) دن کچدکدن صوکره عقبه کورفزی داخلنده بحر احمره منتهی اولیوردی . عقبه کورفزی ، کورفزك شمال نقطه سنك براز شرقنده کائن اولوب اجزای ممالك عثمانیه دندی ؛ طابه) ایسه برازدها غربده اولدیغندن مصره عائد اولمق لازم کلیوردی . باب عالی مصردن مکهٔ مکرمه یه کیدن حجاجك امنیتنی محافظه ایچون ۱۸٤۰ سنه سنده خدیوك (العوجه) ، (ضبا) کبی موقعلرله عقبه ده وحجاز سواحلنده کی لیمانلرده عسکر بولوندرمسنه مساعده ایلشدی .

عباس حلمی پاشا ۱۸۹۲ ده مقام خدیویته کچر کچمز بو موقعلر کاملاً حجاز ولایتنه تابع قلندی . حتی بو بابده برده فرمان ویریله رك مذکورفرمانده بو نقطه لرده ذکر اولوندی . فقط متنی باب عالی طرفندن توفیق پاشایه ویریلن فرماندن بسبتون بشقه اولان بوفرمان ایله ۸ نیسان ۱۸۹۲ تاریخنده صدراعظم جواد

پاشا طرفندن خدیوه کوندریلن تلغرافنامهٔ ایضاحیده بعض جمله‌لر مندرجدی که، بو جمله‌لردن طور سینا شبه جزیره‌سنك حجاز ولایتنه تابع اولدیغی وحدودك‌ده (الرفح) دن (عقبه) یه قدردکل، (العریش) دن (سویش) ه امتدادایدرك بتون طور سینا شبه جزیره‌سنك حدود عثمانی داخلنده بولنمسی لازم کله‌جکی اکلاشیلیوردی. بو صورتله طوغریدن طوغری‌یه ذات پادشاهی‌یه عائداراضی سویش قنالی ساحللرینه قدر ایلریله‌مش اولیوردی.

ایشته او آندن اعتباراً انکلتره حکومتی باب عالینك بو ادعاسنه قارشی پروتستو ایتمکدن خالی‌قالمادی. نیسانك ١١ نده سیر ئه‌وه‌لین به‌رینغ، انی‌متعاقب لورد قرومر، خارجیه ناظری طرخان پاشایه برتلغرافنامه کشیده ایتدی. ١٨٩٢ تاریخنده ویریلن فرمان ایله آندن اولکی فرمان آره‌سنده‌کی فرق حقنده خدیوه ایضاحات ویریلوب ویرلمدیکنی سؤال ایلدی. طرخان پاشا ایسه ٨ نیسان تاریخنده صدراعظم جواد پاشا طرفندن خدیوه کوندریلن تلغرافنامه صورتنی ارسال ایتدی. بو تلغرافنامه‌نك مندرجاتی بروجه آتی‌ایدی:

«معلوم سامیلری اولدیغی اوزره قطعهٔ حجازیه ساحلنده واقع الوجیه ومویلح وضبا وعقبه نام محللر ایله طور سینا شبه جزیره‌سنك بعض مواقعنده مصر محملنك براً کوندرلمکده اولدیغی زمانلرده ادارهٔ مصریه طرفندن لزومی قدر ضبطیه بولندیرلمسنه مساعدهٔ سنیه ارزان بیورلمش ایسه‌ده محال مذکوره ١٢٥٧ سنه‌سنده محمدعلی پاشا مرحومه اصدار اولنان فرمان عالی‌یه مربوط ومصر اداره‌سی حدودینی مشعر اولان خریطه‌یه غیر داخل یرلر او لمسیله حسب الایجاب اولجه الوجیه وکچنلرده ضبا ومویلح موقعلرینك حجاز ولایتنه اعادهٔ ارتباطلری اجرا اولندیغی کبی عقبه موقعنك دخی بو کره ولایت مشارالیهایه الحاقی وطور سینا شبه جزیره‌سنك دخی بیوك پدر وپدر سامیلری اسماعیل وتوفیق پاشالرك زمانلرنده خدیویت طرفندن نه صورتله اداره اولنیور ایدیسه طرف خدیوانه‌لرندن دخی عینی صورتله اداره اولنمق اوزره مذکور شبه جزیره‌جه استاتقونك محافظه اولنمسی شرفصادر اولان ارادهٔ سنیهٔ حضرت خلافتپناهی اقتضای جلیلندن اولمغله اولبابده ...»

سیر ئه‌وه‌لین به‌رینغ ١٣ نیسان تاریخنده، طور سینا حقنده‌کی تعهداتی خبر آلیر آلماز انکلتره‌نك بوبابده‌کی حقوقنی تأیید ایچون بو فرصتدن استفاده

ایتدی . خارجیه نظارتنه کشیده ایلدیکی تلغرافنامه‌ده آتیده‌کی بیاناتده بولوندی :

« معلوم ساميلريدرکه انکلتره دولت فخیمه‌سنك موافقتی اولمادن باب‌عالی ایله مصر بیننده‌کی مناسباته متعلق فرمانلرده هیچ بر تعدیلات اجرا ایدیله‌مز. ایشته بو سببه مبنی مذکور فرماندن طور سینا شبه جزیره‌سنك اداره‌سی فیمابعد مصر خدیویته تابع اولمیوب حجاز ولایتنه تابع اولاجغی اکلاشلدیغندن اشبو فرمانده حدودك تعیین ایدلمسنی ذات عالیلرندن طلب ایتمك ، آلمش اولدیغم امر مخصوص اقتضاسندندر .

طرف ثناوری‌یه تبلیغ قلنان تلغرافنامهٔ صدارتپناهیدن واضحاً اکلاشلدیغی اوزره طورسینا شبه جزیره‌سی یعنی شرقاً العریشك بر از صاغندن باشلایه‌رق عقبه کورفزینك اوجنده نهایت بولان بر خط ایله تحدید اولونان اراضی فیمابعد مصر طرفندن اداره اولوناجقدر . او حالده خط مذکورك شرق طرفنده بولونان عقبه قلعه‌سی حجاز ولایتنه تابع دیمکدر ... »

ایشته بو ایکی وثیقه مصر وانکلتره ایله ترکیه بیننده ظهور ایدن اختلافك وثائق اساسیه‌سندن معدود ایدی .

عبدالحمید ١٥ شباط ١٩٠٦ تاریخنده (طابه) موقعنك بر طابور طرفندن اشغال اولوندیغی خبر آلیر آلماز ١٨٨٢ ده‌کی مدعیاتی ایلری‌یه سوردی . انکلتره حکومتی طرفندن وقوع بولان ایلك پروتستو اوزرینه باب عالی حجاز ساحلنده کائن اولوب مصر ضبطیه‌لرینك تحت اشغالنده بولونان و ١٨٩٢ سنه‌سنده عثمانلیلر طرفندن اشغال اولونان (ضبا) ایله عقبه جوارنده کائن اولوب اصل منازع فیه نقطه‌یی تشکیل ایدن (طابه) یی بربرینه قاریشدیره‌رق برجواب ویردی . فقط بومناقشات نهایت برزمین جدی‌اوزرینه‌اشغال ایتدی. (وادی‌الرفح) ایله (العریش) بیننده‌کی چول پارچه‌لرندن‌بعض‌قسملرك‌عساکر عثمانیه طرفندن اشغال ومصرك حدود اشارتلری ایله تلغراف دیرکلرینك یرلرندن قالدیرلمسی اوزرینه عبدالحمیدك تکمیل شبه جزیره اوزرنده حق ملکیت ادعا ایدوب اراضئ مذکوره‌نك مصره تابعیتنی اصلا طانیمادیغی اکلاشلدی .

عبدالحمیدك بومطالباتی اعتراضسز قالمش اولسنه ایدی ، اراضئ عثمانیه سویش قنالنك قارشیسنه و حتی سویش قنالی ساحلنه قدر ایلریلیه‌جکدی .

ایشته بو سببه مبنی ایدی که مایسك یدنجی کونی انکلتره خارجیه ناظری لوردلر قاره‌سنده ایراد نطق ایلدیکی صره‌ده :

« انکلتره حکومتی سویش قنالنك غرب جهتندن اوغرادیغی تهلکه‌دن طولایی ۱۸۸۲ سنه‌سنده اجرا ایلدیکی مداخلاتدن صوکره ، یکرمی بش سنه صوکره‌ده شرق جهتندن بویله بر تهلکه‌نك ظهوره کله‌جکنی هیچ خاطرینه کتیرمزدی ! »

صنعاده غربا خسته‌خانه‌سی

صورتنده ادارهٔ افکار ایتدی .

فقط انکلتره حکومتی مصرك اطرافنده‌کی حدودی تعیین ایلدیکی کوندن اعتباراً سویش قنالی ایله طور سینا شبه جزیره‌سنك اهمیتی فوق‌العاده تزاید ایلدی . بوچوراق ومتروك یرلر ، بین‌الملل بعض رقابت سیاسیه و اقتصادیه‌دن طولایی بتون دول معظمه‌نك کمال حرص ایله اله کچیرمك ایستدکاری برطنقهٔ سوق‌الجیشیه حکمنه کیردی . قنالك سدینه ویا ضبطنه مانع اولاجق وجه ایله اطراف وجوارینی محافظه ایتمکه صوك درجه دقت ایدلدی . انکلتره حکومتی

مصری اشغال ایتدی . مصر خدیولرینك مملكتی دوچار ایلدكلری عطالت وسفالتك یرینه فعال بر پولتیقه ، بر فكر تشبث، بر آرزوی توسع قائم اولدی. انكلتره حكومتی قاهره ایله اسكندریه‌ده حاكمیتی تأمین ایلدكدن صوكره قنالك اطراف وجوارینی نفوذ وترصدی آلتنده بولوندرمغه او درجه صرف غیرت واهتمام ایلدی كه ، بتون پولتیقه‌سنی هپ بو نقطه‌یه صرف ایتدی. اساساً قنالك بیطرفلغی بین‌الملل معاهدات ایله تعیین ایدلمشدی . بر حرب وقوعنده انكلتره حكومتی قنالی ید اشغالنده بولوندیره‌جق اولورسه قنالك آنجق مخرجلرینی معاهداتده موجود مسافه‌دن آبلوقه ایده‌جكدی . بناءً علیه بحر احمره حاكمیت انكلتره پولتیقه‌سنه داخل دیمكدی .

انكلتره حكومتی نیل وسطی حوضه‌سنه بر مخرج تشكیل ایلك اوزره (سودان لیمانی) نی وجوده كتیردیكی بر صره‌ده تركیه‌نك شرق ساحل اوزرنده ادعای حاكمیت ایتمسی انكلتره‌نك طبیعی خوشنه كیتمیه‌جكدی. حكومت مشارالیها بتون قدرت بحریه‌سنك روحی مثابه‌سنده عد ایتدیكی هندستان یولی اوزرنده بویله بر حاكمیته اصلا تحمل ایده‌مزدی . ذاتاً تاریخاً ده ثابت اولدیغی اوزره مصر دائما شرق طرفدن ، سوریه وعربستان جهتندن استیلایه معروض اولمشدی . انكلتره بونی بیلیوردی . حتی بونك ایچون نیل وادیسنی تهدید ایده‌بیله‌جك تهلكه‌لری دها ایی اكلامق مقصدیله شرقاً مصره وسویش قنالنه حاكم اولان تپه‌لری اشغال ایلمشدی . بوندن بشقه عربستانده وقوعه كلن حركاتده لوندره قابینه‌سنی فوق‌العاده اشغال ایدییور ، سوریه وعربستان حدودلرینی ترصد ایتمك خصوصنده‌كی بصارتك پك زیاده اولمسنه لزوم كوستریوردی .

(طابه) موقعنك عساكر عثمانیه طرفندن اشغالی انكلتره ایچون مهم بر مسئله ایدی . بو مسئله‌نك یاننده برده حقوق مسئله‌سی موجود ایدی كه ، بو صورتله مصرك انكلتره طرفندن صورت اشغالی‌ده اورته‌یه چیقارلمش اولیوردی. ایشته بونك ایچون بابعالینك طلب ایلدیكی خصوصاتدن زیاده بونك شكل وطرزی اك زیاده انكلتره‌یی متأثر ایدییوردی .

بابعالی اول امرده ۱۸۹۲ فرمانی ایله مقام صدارتدن خدیوه كوندریلن تلغرافنامه‌یی نظر مطالعه‌یه آلدی . بو تلغرافنامه‌ده حجاز ساحلی ایله طورسینا

اوزرنده‌کی نقطه‌لردن بعضلرینك خدیویت مصریه طرفندن اشغالی بر مساعدهٔ لطفکارانه اولمق اوزره تلقی ایدیلیوردی . بناءً علیه (طابه) یی اشغال ایتمك عبدالحمید ایچون براً ابراز حاکمیت ایلمکدن بشقه برشی دکلدی . دهاطوغریسی بوصورتله حرکت ایتمك ، بو موقعلری ویرن حکومتك ایجـابنده آنلری آله‌بیله‌جکنی‌ده اثبات ایلك دیمکدی . عبدالحمید سائر اجزای ممالك عثمانیه کبی مصرك‌ده حکمداری اولدیغندن برکلك ایکی جزئی آره‌سنده حدود منازعه‌سی اولامازدی .

بونك ایچون عبدالحمیدك برآرزوسی کافی ایدی . ایشته بوصورتله موضوع بحث ایدلدیکی تقدیرده (طابه) مسئله‌سندن نتایج وخیمه‌صدور ایده‌بیلیردی . بومسئله‌خدیوه معاهدات ایله احداث وتصدیق ایدیلن بین‌الملل وضعیت حقوقیه‌سنی اخطار ایلدیکی کبی انکلیزلرك مصری اشغال ایتمسندن طولایی ظهوره‌کلن مناقشاتی‌ده تازه‌لیور دیمکدی .

فی‌الحقیقه مصرده انکلیز عساکر ومأمورینك بولونماسی خدیوك عبدالحمیده قارشی وضعیتنی اصلا تغییر ایده‌مدی . مصر انکلیزلر طرفندن اشغال اولوندیغی حالده ینه خدیو ایله وارثلری طرفندن اداره اولنور برایالت عثمانیـه اولارق قالدی . ٨ نیسان ١٩٠٤ تاریخلی معاهده‌ده مصرك انکلیزلر طرفندن تخلیه‌سنی طلب ایتمکدن فرانسه‌نك فراغت ایلسی مصرك بین‌الملل وضعیتنی تبدیل ایده‌مدیکی کبی دیکر دول معظمه‌نك وبالخاصـه ترکیه‌نك حقوقنی‌ده اصلا اخلال ایده‌مدی . حتی فرهسینه‌نك یازیغی وجه‌ایله : « مصرده انکلیز عسکرینك بولونمسی بوندن یکرمی سنه اول اولدیغی کبی بوکون ینه غیرمشروعدر . لورد سـالیسبورینك تعبیری وجه ایله انکلتره‌نك مستثنی وموقت اولان وضعیتی حقوق نقطهٔ نظرندن اصلا تبدل ایتمدی . ٨ نیسان ١٩٠٤ معاهده‌سی بوبابده هیچ برتبدل وقوعه کتیرمدی . فرانسه یالکز بر تشبثدن وازکچدی ؛ ایشته بوقدر . فقط انکلتره بوندن اول اولدیغی کبی ینه‌بوکونده‌مصرك نه‌صاحبی ، نه‌حامیسی ، نه‌ده‌حکومت عثمانیه‌نك برمرخصیدر . ١٨٥٦ و ١٨٧٨ معاهده‌لرینك احکامی الآن مرعیدر . آوروپا بومسـئله‌یی تکرار میدانه چیقارملی وحقوقه موافق برصورتده حل ایتملیدر . »

ایشته انکلتره حـکومتی عبدالحمیدك بومقصـدله حرکت ایتدیکنندن

قوشقولاندی. (طابه) مسئله‌سنی بتون مصر مسئله‌سنك برمقدمه‌سی عدایتدی. عبدالحمیدك بو تشبث جرأتكارانه‌سنه حیرت ایدرك بونك كریسنده دول معظمه‌دن مطلقا بری بولندیغنه قائل اولدی. (طابه) مسئله‌سی ایله‌فاس مسئله‌سنك والجزیره قونفرانسنك عین زمانه تصادفی انكلتره‌یی اندیشه‌یه دوشوردی. بحرسفیدك هرایكی نهایتنده آلمانیانك عین‌اصولی تعقیب ایلدیكنه ذاهب اولدی. انكلتره‌نك طنجه آلمانیا حكومتی طنجه ایله الجزیره‌ده فرانسه وانكلتره مقاوله‌سنك فاسده كی وضعیت بین‌المللی تبدیل ایتمدیكنی اثبات ایلدكدن صوكره شمدی‌ده عساكر عثمانیه‌یی (طابه) یه‌قدر سوره‌رك مذكور معاهده نامه‌نك مصرده‌كی وضعیت بین‌المللی‌ده تغییر ایتمدیكنی اثبات ایتمك ایستیوردی.

ایشته‌بونك ایچون انكلتره حكومتی درحال دهشتلی بردونغما حاضرلادی. عبدالحمیده بر اولتیماتوم كوندره‌رك (طابه) نك اون كونه‌قدر تخلیه اولونمسی طلب ایتدی!

فی‌الحقیقه آلمانیا حكومتی (طابه) مسئله‌سنده رسماً هیچ بر علاقه‌سی موجود دكل كبی كوروندی. فقط ایجاب احوال، رجال سیاسیه‌نك عزم وصرامتنه دهازیاده غالب كلدی. چونكه ممالك عثمانیه‌نك هرطرفنده آلمان نفوذی صوك درجه غالبدی. آلمانیانك درسعادت سفیرینك سوزی پك زیاده نافذ ایدی. آلمان وعثمانلی منافعی یكدیكرینه ایچه نفوذ ایتمشدی. ایشته‌بونك ایچون (طابه) نك عساكرعثمانیه طرفندن اشغالی، آلمانیانك‌تشویقی نتیجه‌سی اولمق اوزره تلقی ایدلدی.

عبدالحمیدك پولتیقه‌سی اوته‌دن بری جسورانه دكلدی. انك شمدی طوغریدن طوغری‌یه انكلتره پولتیقه‌سی ایله مصادمه‌یه قالقیشمسی ایچون مطلقا بیوك بر یردن حمایه ایدلمش اولمسی اقتضا ایدردی.

ایشته مسئله بو نقطهٔ نظردن محاكمه ایدلدی. بوبابده وثائق ودلائل‌ده بولونا بیلدی. آلمانیا حكومتی صوك‌زمانلرده‌تركیه‌یی كندیسنه سیاسی، تجاری وعسكری برمشتری حالنه كتیرمشدی. ایمپراطورك استانبولی وقدسی زیارتی، بغداد شمندوفری، آلمان سرمایه‌سیله یاپیلان دها برچوق تشبثات بونی تماماً اثبات ایدییوردی. (كویت) حادثه‌سی آلمان وانكلیز دیپلوماسیسی ارەسنده بر مسئله میدانه چیقارمشدی. بونك ایچون بحر احمر ساحلنده شام ـ مكه خطنك مخرجنده كائن (طابه) موقعنه عساكر عثمانیه‌یی سوق ایدن قوتك،

بصره کورفزی ساحلنده بغداد شمندوفرینک مخرجنده کائن (کویت) موقعی حقنده باب عالی‌یی بعض مطالباتده بولوندیران قوتدن بشقه برشی اولمدیغی اکلاشلدی .

آلمانیانک ممالک عثمانیه‌ده‌کی فعالیت سیاسیه‌سی هر درلو فرضیاته محل ویره‌جك ، هر درلو شایعاتی حقلی کوستره‌بیله‌جك بر ماهیتده ایدی . آلمانیا حکومتی تجارتی ایچون مخرجلر ، نفوسنك آرتان قسمی ایچون واسع بر ساحهٔ توسع آرادیغی صره‌ده آناطولی‌یی پك موافق بولمش ، نفوذ مصلحانه ایله بلا اشغال مستعمرات تأسیسی حقنده‌کی اصوللرینی بوراده تطبیق ایتمکه باشلامشدی . ممالك عثمانیه‌نك تمامیت ملکیه‌سنی محافظه ایتمك ، ترکیه‌نك یرینه قائم اولمق ایچون انك ضعفندن تدریجاً استفاده ایتمك ، روم ایلی واناطولیده بولونان واسع یرلردن مستفید اولمق ، عبدالحمیدك جلب توجهی ایچون انك تاج‌وتختنی محافظه ایتمك ، دها صوکره ممالك عثمانیه‌نك قوای ذی حیاتنی یاواش یاواش امحك ... ایشته آلمان پولتیقه‌سنك شرقده تطبیق ایتدیکی پروغرام بوندن عبارت ایدی . اسلامیتك منتشر بولوندیغی حوالیده ، فاسده ، طرابلسده ، مصرده ، اناطولیده ، حاصلی هر طرفده آلمانلرك یاپیلمق ، نفوذ اقتصادی اجرا ایتمك ایستدکلری عیاناً کورولیوردی .

ایشته بونك ایچون (طابه) موقعی اشغال ایدیلیرایدلمز انکلیز مطبوعاتنده عظیم بر هیجان حصوله کلدی . انکلتره حکومتی ، طریق سیاستی اوزرنده ظهور ایدن هر حادثه‌نك آلتنده بهمه‌حال آلمان پارمغنه تصادف ایتدی . دها اول ایسه هپ فرانسز ویا روس پارمغی کوریوردی !

بونك اوزرینه انکلتره ایله برابر بتون آوروپا ، دولت عثمانیه ــ مصر اختلافنك ضمننده انکلتره ــ آلمانیا رقابتی مندمج بولوندیغنه قائل اولدی . (طابه) مسئله‌سنك ماهیتی کتدکجه اهمیت کسب ایتدی . مانچوری والجزیره مسائلنك تولید ایلدکلری هیجاندن براز قورتولمش اولان آوروپا افکار عمومیه‌سی آفاق سیاسیه‌ده یکی‌یکی فورتنه‌لر حاضرلانمقده اولدیغنه ذاهب اولدی .

انکلتره حکومتی استقبالك هر درلو احتمالاتنه‌قارشی هندستان ایله‌هندستانه کیدن یوللرك امنیتنی محافظه ایتمکی دائما آرزو ایتدیکندن عربستانه فوق‌العاده اهمیت ویریوردی . حتی پامیر تپه‌لرندن سند وغانژ حوضه‌لرینه اینه‌جك دییه

قورقديغى روس تهلكه‌سنك اوكنى آلمغه ژاپونيانك قليجى سايه‌سنده موفق اولدى . شمدى ايسه هندستان يوللرينه قارشى آلمان نفوذينه ، آلمانيانك اسلاميت پولتيقه‌سنه تصادف ايدييوردى .

بونك اوزرينه انكلتره حكومتى عربستانه فوق العاده اهميت ويردى . آوروپاليلرجه غير معلوم قالمقله برابر داخلى‌ده هنوز كشف ايديله‌مين عربستان شبه جزيره‌سى سياست بين‌المللده بو سببدن طولانى مهم بر موقع اشغال ايتدى . بوشبه جزيره انكليزلرك تحت اشغالنده بولونان مصر وتحت تصرفلرنده بولونان هندستان آره‌سنده .. عدن ، پريم ومصر ليمانلرى واسطه‌سيله ترصد ايتدكلرى بحر احمرا ولورد كورزونك هندستان ايمپراطورلغنه تابع قيلديغى بصره كورفزى بيننده بر كتلهٔ اسرار انكيز شكلنده واسع وبى نهايه چوللريله اوزانوب كيدييوردى . عربستانه حاكم اولاجق ، اوراده عبدالحميد ايله دائما رقابت ايدن شيخلر بيننده ادامهٔ صلح ومسالمته موفق اولاجق برحكومت ، هندستان يوللرينه‌ده تماماً حاكم بولوناجقدى . بو يوللردن برى سويش قنالى ايله بحر احمردن كچن دكز يولى ؛ ديكرى‌ده آناطولى ويا سوريه‌نك زنكين واديلرندن بغداد خط كبيرينى تعقيب ايدرك بصره كورفزينه اينن قره يولى ايدى .

ايشته انكلتره حكومتى ياقين زمانلرده بو وظيفه‌يى ايفا ايتمك ايستدى . عربستانه همان هر طرفدن نفوذ ايتدى . هندستان ، عدن ومصر حواليسى بو دخول ونفوذ پولتيقه‌سنى قوددن فعله كتيرمسى ايچون انكلتره‌يه اس‌الحركات وظيفه‌سنى كوردى ، هند ومصر مسلمانلرينك خدماتندن پك زياده استفاده ايتدى . شيخلر بيننده‌كى رقابتلردن مستفيد اولدى . پاره ايله عصيانلر وجوده كتيردى . باب عالى‌يه صداقت كوسترن شيخلرى متمادياً تشويق ايتدى . هندستانى ضبط ايتمك ايچون ايشنه يارايان اصوللرى بوراده‌ده تطبيق ايلدى .

عدن اطرافنه جسيم بر اراضى الحاق ايتدى . عربستان داخلنده‌كى قبيله‌لرله ، ساحلده‌كى مشايخ ايله عقد ايلديكى مقاوله‌لر سايه‌سنده حضر موت ايله يمنك حاكم حقيقيسى كسيلدى . (عدن) دن (صنعا) يه بر شمندوفر انشا ايتمكى قوردى . عدن‌ده محمود يحيايه سلاحلر ويره‌رك فيضى پاشايه قارشى قويديردى . عمانك باشليجه امامى اولان مسقط امامى انكلتره‌نك حمايه‌سنى قبول ايتدى . انكليز نفوذينه قارشى فرانسز نفوذينك آرتق بورالرده حكمى قالمادى .

بصره كورفزى ســواحلنه كلنجه : بورالرى عادتا هندســتانه تابع كبى، بر حاله كلدى . لورد كورزون بصره كورفزنده هر درلو رقابتلرى محو ايتمكه، بو كورفزى بر انكلتره كولى حالنــه قويمغــه موفق اولدى . مشــاراليه بر دونمــا ايله بصره كورفزينى طولاشــەرق روس نفوذينى، ايران ساحللرندن اوزاقلاشديرديغى كبى (كويت) دەده آلمــان نفوذينى تخليه ايتدى . بحرسفيد اطه‌لرى انكلتره‌نك حمايه‌سنه كيردى . حكومت مشاراليها بو آطــه‌لرى عادتا بر آنترپو حالنه كتيردى . عربستانك اورته‌ســنه بورادن ادخالاتده بولونمغه باشلادى . بيرمانيانك پرنجى، انكلتره‌نك قماشى ومعدنى بورادن تا نجده وحتى سوريه ايچلرينه‌قدر داخل اولدى . عربســتان شبه جزيره‌سى تجارتنك اوچده‌ايكيسى، ايكى ساحلده‌كى تجارت بحريه تماماً انكليز تجارتخانه‌لرينك الينه كچدى . ايشــته بوصورتله مصردن تا بحرمحيط هندى‌يه‌قدر دخى ســنغا پوره‌قدر بتون‌ساحللرده انكلتره حكمران اولمغه‌باشلادى . بحرسفيدده‌كى نفوذى ايله هندستانده‌كى نفوذى بيننده برسد وجوده كتيرن عربســتانى تحت حاكميته آلامادى ايسه‌ده هرحالده تحت نظارته آلمغه موفق اولدى . ايشــته بونك ايچون نيل ايله فرات، بحراحمرايله بحرمحيط هندى بيننده سياستنه‌مانع اولان شيلرى برطرف ايتمكه صــوك درجه غيرت ايتدى . انكلتره حكومتى بورالرده حكومت عثمانيه‌نك نفوذ ضعيفندن بشــقه بر شيئه تصــادف ايتمه‌دكجه ممنون اوليوردى . فقط عبدالحميدك تعقيب ايلديكى پولتيقه‌نك تحتنده آوروپا دولتلرندن بريسنك بولونديغى، حكومت عثمانيه‌نك عربستانده‌كى نمايشى بر پرده‌دن عبارت اولوب بو پرده‌نك كريسنده آلمانيانك حركت ايتديكنى اكلار اكلاماز بتون پروژه‌لرينى دكيشديردى . درحال عبدالحميدك سياستنه قارشى متعرضانه حركت ايتدى . اروا واســقا طريقى ايله الجزيره‌يى جانلانديره‌جق وســائطى، دقيق ايچون مهندس‌سيرويلليام ويلقوقسى‌حوالئ مذكوره‌كوندردى . (كويت) حادثه‌سنى اورته‌يه چيقاردق (طابه) مسئله‌سندن استفاده ايلدى .

(كويت) ايله (عقبه) عربســتان شبه جزيره‌ســنك ايكى طرفنده همان يكديكرينه متناظر كيدر . برى بحر احمر ، ديكرى بعصره كورفزى ساحلنده همان عينى اهميتى حائزدرلر . (كويت) بحر محيط‌هندى اوزرنده بغداد خطنك مخرجى اولديغى كبى (طابه) ايله (عقبه) ده بحر احمر ســاحلنده شــام — مكه خطنك مخرجيدر . (كويت) ايله (عقبه) يه حاكم اولان حكومت عربســتان

شبه‌جزیره‌سنی بوغازندن قاورایه‌رق سوریه والجزیرده توسع ایده‌بلك اولان برحكومتك بتون قوتنی دكزلردن كاملاً اخراج ایده بیلیر .

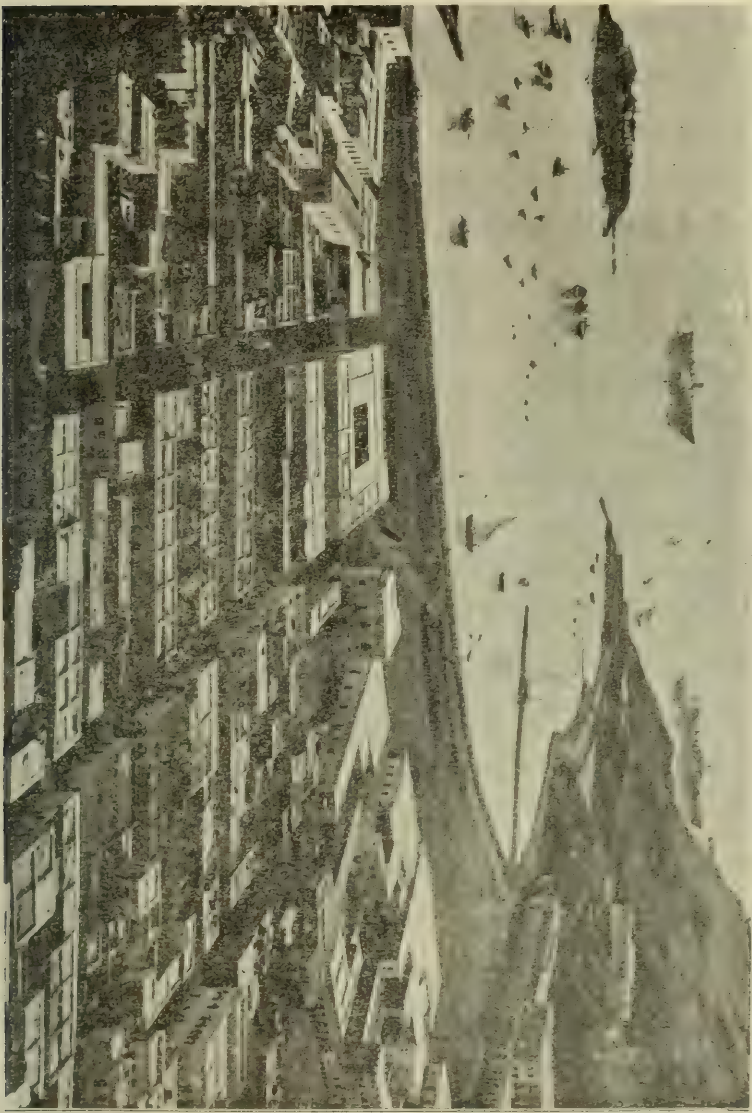

عدنك منظرهٔ عمومیه‌سی

ایشته (كویت) و (طابه) مسئله‌لری بونك ایچون یكدیكرینك متممیدر .

حتی ١٨٩٩ سنه‌سنده (دویچه بانق) (كویت) ده نهایت بوله‌جق اولان

بغداد شمندوفرینك امتیازینی آلیر آلماز انكلتره حكومتی درحال حوالئ مذكوره‌ده بعض حقوقی بولوندیغنی بیان ایتدی. انكلتره حكومتنی باب عالینك معاونتی ایله محاربه ایدن نجد امیرینه قارشی شیخ مباركی حمایه ایلدی. مومی الیهی انكلتره‌نك حمایه‌سی آلتنه آلدی. حكومت عثمانیه ایله عقد اولنان برمقاوله‌نامه‌ده (كویت)ك استقلالی تصدیق اولوندی. انكلتره‌ده بردها بورایه عسكر كوندرمه‌مكی تعهد ایتدی.

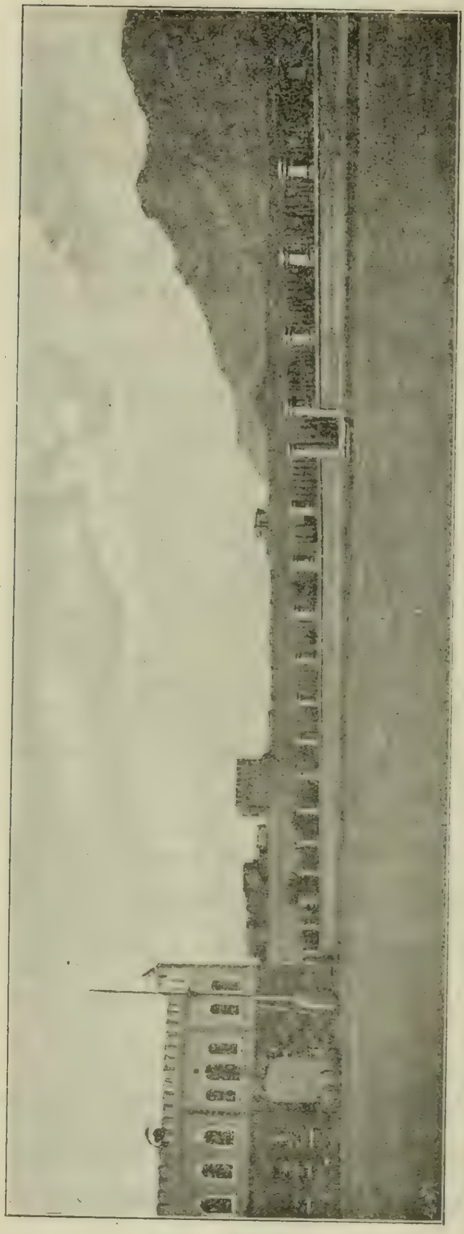

صنعاده عسكری قشله‌سی

شیخ مبارك انكلیز مأمورینك تشویقی ایله مطالبات جدیده‌ده بولوندی. (كویت) دن ماعدا (قصیم) حوالیسنك‌ده كندی ممالكدن معدود طوتولمسنی طلب ایتدی. حكومت عثمانیه طرفندن بونك اوزرینه برطابور عسكر سوق ایلدی.

انكلتره خارجیه نظارتی بوكا قارشی درحال پروتستو ایتدی. برنمایش اجرا ایتمك ایچون عقبه كورفزینه دونانما كوندرلدی. عین زمانده بومبای

انکلیز مأمورلرینك تشویقات وتسویلاتی ایله (کویت) شیخی مبارك تکرار عصیان ایتمکه ، اهالی‌یی تسلیح ایلمکه باشـلادی . باب عالی بوسفرده موافقت ایدرك قصیم ایله فایلقه موقعلرینك کویت شیخی ادارەسنه تابع بولندیغنی تصدیق ایتدی . بو آندن اعتباراً انکلتره مأمورلرینك تشویقی ایله کویت شیخی مبارك نجد شیخی ایله ائتلاف پیدا ایلدی. ایشته بوصورتله (طابه) حادثەسی (کویت) حادثەسنی تولید ایتدی .

حکومت عثمانیه (طابه)یه عسکر سوق ایدیور ، منازع فیه نقطەیی اشغال ایلیور ، صوکره انکلترەنك تهدیدینه دوچار اولارق، آوروپاده کندیسنه یاردم ایدەجك هیچ برقوت بولامیەرق درحال موافقت ایدیوردی .

فقط (طابه)ده اولدیغی کبی (کویت) دەده اك زیاده اجرای تأثیر ایدن آلمان منافعی ایدی. بومسئلەلرك ظهوری نی بتون افکار عمومیه آلمانیایه عطف ایدییوردی. دها طوغریسی انکلتره ـ ترکیه اختلافی هپ بوندن ایلری کلیوردی .

انکلتره ـ ترکیه بحرانی تمام اون بش کون، یعنی ۳ مایسدن ۱۵ مایس ۱۹۰۶ تاریخنه قدر دوام ایتدی. انکلتره حکومتی بواثناده ایکی آیلق برمناقشهٔ سیاسیەدن یورغون بولونیوردی . الجزیره قونفرانسی بتون آوروپانك نظر دقتنی جلب ایدییوردی . خارجیه نظـارتی باب عالیدن هیچ برجواب موافقت آلامایجه فعلاً اجرای نفوذ ایتمکه قرار ویردی . مایسك اوچنجی کونی سیرنیقولا اوقونور باب عالی‌یه برنوطه کوندرەرك عساکر عثمانیەنك طورسینا شبه جزیرەسندن اون کونه قدر چکلمەسنی بیان ایتدی . عین زمانده‌ده آمیرال لورد چالس برەسفورد دونمـاسی مالطەدن حرکت ایلدی . پرنس لوئی دوباتنبەرغده بر قرووازور فیلوسی ایله آطەلر دکزنده کورولدی. بحر محیط اطلاسی دونماسی جبل الطارقده اجتماع ایتدی .

انکلیز دونماسنك شوحرکتی عبدالحمید ومعیتی هیجانه دوشوردی. (طابه)، ده بولونان موقع قوماندانه مابین همایون باش کاتبندن درحال آتیده‌کی تلغرافنامه کشیده ایدلدی :

« عقبەیه یاقلاشدیغنی عرض وبیان اولونان زرهلی کلدیکی حالده بوایشـه طرف پادشـاهیدن مختار پاشـا حضرتلرینـك مأمـور بیوریلارق اورایه کلمك اوزره بولوندیغنك وبوراجه ده انکلتره سـفارتیله باب عالی ارەسـنده مخابرات وقوع بولمقـده ایدوکنك و بناءً علیه زرهـلی طرفندن اویله قرەیه

عسكر چیقارلمق و سائره كبی مخل حقوق بر حال و معامله‌یه اصلا محل اولمیوب بو بیانات وتبلیغاته رغماً شایداودرلو برمعامله وقوعه كتوریله‌جك اولور ایسه خلاف حقوق بر تجاوز دیمك اوله‌جغندن پروتستو ایدیله‌جكنك زرهلی قوماندانه بیان وتبلیغی واشبو تبلیغاتدن صكره ینه زرهلی‌جه بر معامله وقوعه كله‌جك اولورسه بر كونه حركت خصمانه‌ده بولنلمیوب پروتستو ایله اكتفا وكیفیتك درحال عرض عتبهٔ علیا قلنمسی شرفصدور بیوریلان ارادهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهی اقتضای عالیسندن اولدیغی واشبو تلغرافك آلندیغنك عرضی تبلیغ اولنور.»

مابین باش كتابتندن بو تلغرافنامه كشیده ایدلدیكی صره‌ده مالطه، كرید وانكلتره‌دن مصره قوای عسكریه كوندریلیور، مصرده‌كی ۵۰۰۰ كشیلك انكلیز عسكری تقویه ایدلمك ایستنیوردی. بتون غزته‌لر انكلیز عساكرینك حركاتنی مفصلاً بیاناً ایدییورلردی. عقبه‌ده‌كی عساكر شاهانه ایسه آجلقدن بیك درلو مزاحمه كرفتار اولیوردی. عقبه موقع قوماندانی طرفندن ارزاق ارسالنی متضمن كوندریلن تلغرافنامه‌لره نهایت موافق جوابلر كلدی. عسكرك اعاشه ووظائف صحیه‌سی بردرجه‌یه قدر یولنه كیردی.

برمدت صوكره حدود مسئله‌سنی حل ایچون عقبه‌یه درسعادتدن برهیئت مخصوصه كوندرلدی. بو اثناده مختار پاشاده خدیویت مصریه ایله بو ایشك نتیجه‌لنمسی ایچون مذاكراتده بولوندی. مختار پاشا مصرلیلره خط فاصل اولارق العریش ـ سویش خطنی وامانت اولارقده عقبه ـ سویش خطنی الده‌كی فرمان همایون ایله جواد پاشانك تلغرافنامه‌سی اوزرینه تكلیف ایتدی. فقط خدیویت مصریه بو تكلیفی قبول ایتمدی. بوبابده اك زیاده اصرار ایدن لورد قروم ایدی.

انكلتره حكومتی اهالیٔ اسلامیه بیننده اغتشاشه میدان ویرمه‌مك ایچون مسئله‌یی بر آن اول حله قرار ویردی. حال بومركزده ایكن العریش ایله غزه‌نك خط فاصلی اوزرنده‌كی رفح موقعنده برحادثه ظهوره كلدی. مصرلیلره عائد بر تلغرافخانه بناسی جوارنده‌كی اون بر تلغراف دیركنك قالدیرلدیغی وبونلرك یرینه حكومت سنیه‌یه عائد تلغراف دیركلرینك ركز اولوندیغی مصره اخبار ایدلدی. انكلیزلر مینروا قرووازورینی موقع مذكوره كوندردیلر. تلغراف دیركلرینك فی‌الحقیقه یرلرنده اولمادیغنی كوره‌رك پروتستو ایتدیلر. بوادعا

برمسئلهٔ رسمیه شکلنه کیرەرك عقبه مسئلەسنك شدتی برقات دها آرتدیردی. مصر خدیویتی حکومت عثمانیەنك بوحرکتنی شدتلی بر لسان ایله پروتستو ایتدی. انی متعاقب سیرنیقولا اوقونور، خارجیه ناظری توفیق پاشایه آتیدەکی نوطەیی کوندردی :

«۳ مایس، ۱۹۰٦ - خاطر نشان دولتلری اولمق لازم کلدیکی اوزره خارجیه نظارت جلیلەسی خدیو مصر عباس حلمی پاشانك مأموریتلرینی متضمن شرفصادر اولان ۲۸ شعبان ۱۳۰۹ تاریخلی فرمان عالی ایله طور سینا شبه جزیرەسی حقنده مشارالیه صدر اعظم جواد پاشا طرفندن کشیده اولنان ۸ نیسان ۱۸۹۲ تاریخلی تلغرافنامەنك صورتلرینی لطفاً سفارته تبلیغ ایلمشدی؛ اشبو وثائق حکمنجه شبه جزیرهٔ مذکوره عباس حلمی پاشانك اسلافی بولنان توفیق پاشا ایله اسماعیل پاشا زماننده اولدیغی کبی خدیویت مصریه جانبندن اداره اولوناجقدی.

حکم مذکور خلافنه اولارق حکومت سنیه طابەیه عسکر سوقی ایله اشغال ایتمش وطابەنك ادارەسی خدیو حضرتلرینه عائد بولنان اراضی داخلنده اولدیغی محقق اولمغله برابر تکلیفات مذکورەیه رغماً عسکری کری چکمکدن امتناع ایلمکدەدر. صدر اعظمك خدیوه چکیلن تلغرافنك متن ومألی ایله قاهرەده دها زیاده مذاکراته دوام غیر قابل اولمشدر. صدر اعظمك جوابنده حدود حقنده درمیان اولنان ادعا تماماً غیرقابل قبولدر. قبول اولنسه، سویش قنالی ایله مصرك موقعنی زیادەسیله متضرر ایدر. شمدی مذاکرات برچوق هفتەدن بری دوام ایتدیکی حالده ایلریلەمك دکل، بلکه مصرك حدود ملکیەسی ضررینه اولارق باب عالی جانبندن تزیید مدعیاتی موجب اولمقدەدر.

حکومت سنیەجه معلوم اولدیغی اوزره انکلتره حکومتی مصر اراضیسنك تنقیصنی موجب اولاجق حرکاته نظر بیقیدی ایله باقەمیەجغی کبی خدیوك احکامی مدعی بولنان وثائق ومعاهدات ایله تعیین اولنان حقوقنك اخلال اولنمسنه ویا دوچار تجاوز اولمسنەده راضی اولاماز. بناءً علیه رفحدن عقبه کورفزینك رأسنه قدر بالاده مذکور ۸ نیسان تاریخلی تلغرافده مندرج اساسه توفیقاً خط حدود تعیيننه واو زمانه قدر طابەنك تخلیەسنه حکومت سنیەنك موافقت ایتمسنی رجا ایچون انکلتره حکومتی خارجیه ناظرندن تعلیمات آلدیغمی ذات آصفانەلرینه تبلیغ ایله کسب شرف ایلرم. دها زیاده تأخر

مشکلاتی تزیید ایدر. بناءً علیه شوراسنی علاوه ایدرم‌که اکر بورجامه اون کون ظرفنده موافقت اولنمازسه احوال کسب وخامت ایده‌جکدر. »

خارجیه ناظری توفیق پاشا بونوطه‌یه جواب اولارق عقبه‌یی اشغال ایدن عساکرك محللرینه اعاده اولوندیغنی و « حال حاضرك تمامیٔ محافظه‌سنی تأمینه صالح اسباب ووسائطه بالاتفاق توسل ایتلك اوزره محلنده بولنان قوماندان وایکی ارکان حرب ضابطیله ائتلاف حاصل ایتلری ضمننده مأمورین مصریه‌یه اوامر قطعیه اعطا » ایچون خدیو حضرتلرینه تبلیغات اجرا ایدلدیکنی بیان ایتدی. وعقیبنده‌ده (طابه) ده‌کی عساکرك موقعلرینه اعزامی حقنده عقبه موقعی قوماندانته باب سرعسکریدن برتلغرافنامه کشیده ایدلدی. ماببن همایوندن ینه مذکور موقع قوماندانته صورت خصوصیه‌ده تلغرافلر کشیده اولوندی. فقط توفیق پاشا طرفندن تعبیرات مبهمه‌یی حاوی اولمق اوزره سیر نیقولا اوقونوره ویریلن جواب انکلتره حکومتنی ممنون ایتمدی. سیرنیقولا اوقونور تکرار باب عالی‌یه کوندردیکی برنوطه‌ده شو یولده بیان افکار ایتدی:

« ۱۲ مایس، ۱۹۰۶ — طابه ایله برابر شبه جزیرهٔ مذکوره‌ده خدیوك حق اشغالنی حکومت سنیه‌نك تسلیم ایتمه‌مسنه تأسف ایدرم. ذات دولتلرینك نوطه‌سنده‌کی طرز افاده ایله بوکبی وقایعك تکررینه قارشی انکلتره حکومتی لاقید قالاماز. وبوشبه جزیرهٔ مذکوره حدودینك رافحدن عقبه کورفزینك رأسنه طوغرو تقریباً شرق جنوبی استقامتنده اولارق قطعیاً تعیینی هروقتدن زیاده تحت الزمیته وضع ایدر. بناءً علیه اشبو خط حدودك حکومت سنیه ایله خدیویت مصریه جانبندن تعیین اولنه‌جق مختلط برقومیسیون معرفتیله تعیین ومذکور قومیسیون اعضاسی جانبندن احضار اولنه‌جق برخریطه اوزرینه اشارت اولنه‌جغی حقنده طرف حکومت سنیه‌دن قطعی تأمینات لازمدر.

شوراسی معلوم عالیلری اولمق لازم کلیرکه شو صره‌ده طابه‌یه متعلق مع التأسف ظهور ایدن مشکلات وخیمه‌یه قارشی تعبیرات مبهمه استعمالی خشنودسزلغی ادامه وانکلتره حکومتی ایله انکلتره‌نك مناسبات دوستانه‌ده بولونمق ایستدیکی حکومت سنیه بیننده مشکلات وخیمه احداث ایدر. اشبو مناسبات حسنه‌نك محافظه‌سی امرنده حکومت سنیه‌نك شهر حالك اوچی تاریخلی نوطه‌مده ذات دولتلرینه اشعار ایتدیکم مدتك ختامندن اول مذکور نوطه‌مده درمیان

اولنان واشبو تذکره‌ده صریحاً بیلدیریلن مطالباته صورت قطعیه‌ده موافقت ایتمسی الزمدر . »

سیرنیقولا اوقونورك بونوطه‌سی اوزرینه باب عالی طابه‌نك تخلیه‌سی ایچون اوامر لازمه اعطا اولوندیغنی وفقط حدودی تعیین ایتمك اوزره بر هیئت مخصوصه اعزام ایدلدیکنی وبناء علیه انکلتره حکومتی طرفندن ویریلن تقریرلر محتویاتنك تماماً ایفا ایدلمش اولدیغنی بیان ایتدی .

فی الحقیقه (طابه) ده‌کی عساکر عثمانیه چکلدی. العریشدن بدأ ایله حدودك بر خریطه‌سی ترسیم ایدلدی . مصر خدیویتی ایله حکومت سنیه جانبندن تعیین اولونان قومیسیون اعضاسی اره‌سنده مذاکرات اجرا اولوندی . نتیجهٔ مذاکراتده ۱۸ ایلول ۱۳۲۲ وتشرین اول ۱۹۰٦ تاریخیله آتیده‌کی ائتلافنامه قرارلاشدیرلدی :

برنجی ماده — اشبو ائتلافنامه‌یه مربوط خریطه‌ده کوستردیکی وجه‌ایله خط فاصل عقبه کورفزینك غرب ساحلنده بولنان رأس طابه‌دن بدأ ایله طابه وادیسنك شرقنده کائن اشبو وادی‌یه ناظر تپه‌لردن کچه‌رك جبل فورت نام تپه‌یه واصل اولور . واشبو تپه‌دن اعتباراً بروجه آتی استقامتی تعقیب ایلر. شویله‌که جبل فورت‌دن فتحی پاشاتپه‌سنك شرقنده ۲۰۰ مترویی کچمه‌مك اوزره مناسب بر نقطه‌یه وصل اولنان خط مستقیمك استقامت اوزره اخراجیله فتحی پاشا تپه‌سنی ومفرق (مفرق ، عقبه ـ غنه ـ وعقبه ـ نخل یوللرینك برلشدیکی نقطه‌در .) نقطه‌سی بیننه موصول خط اوزرنده فتحی پاشا تپه‌سندن اعتباراً ۲۰۰ متره مسافه‌ده بولنان برنقطه‌دن اقامه اولنان عمودك جبل فورت‌دن کلن خط مستقیمك استقامت مخرجه‌سنی قطع ایتدیکی نقطه‌یه واصل واشبو نقطه‌دن ثمیلة الرواوی صو نقطه‌سنك شرقنده کائن وثمیلة الرواوی‌یه ناظر تپه‌یه ممتد اولور . (ثمیلة الرواوی صو نقطه‌سی خطك غرب طرفنده قاله‌جقدر) خط فاصل بورادن سالف الذکر رأس الرواوی تپه‌سنه ، بعده جبل الصفره تپه‌سنه بورادن جبل ام قفك شرق تپه‌سنه وبورادن ثمیلة سلیمك شمالنده‌کی نقطه‌یه وبورادن جبل سماوی‌نك غرب شمالیسنده کائن نقطه‌یه واورادن (بئرالمغاره خط فاصلك شرق طرفنده قاله‌جقدر .) اورادن‌ده ۹ اشارتلی نقطه‌یه وبورادن جبل مقره‌نك غربنده‌بولنان مکرر ۹ اشارتلی نقطه‌یه اورادن رأس العینده مکرر ۱۰ اشارتلی نقطه‌یه اورادن‌ده امحواویط جبلنده ۱۱ اشارتلی

نقطه‌یه اورادن ٨ رفاح قپوسنك ٣٩٠ متره مسافه غرب جنوبیسنده کائن وبر آغاج آلتنده مرکوز بولنان ایکی طاش دیرکك اورته‌سنده واصل اولور . بورادن‌ده سمت مقناطیس ایله ٢٨٠ درجه‌لك برزاویه (یعنی غربی ٨٠ درجه) تشکیل ایدن بر خط اوزرنده ومذکور دیرکلردن ٤٢٠ متره قدر مسافه‌ده وقوملقده بولنان بر نقطه‌یه واشبو نقطه‌دن ینه سمت مقناطیس ایله ٣٣٤ درجه‌لك بر زاویه تشکیل ایدن بر خط مستقیم استقامتنده بحر سفید ساحلنده خرابه تپه‌سندن بالمرور ساحل بحره منتهی اولور .

ایکنجی ماده — برنجی ماده‌ده ذکر اولنان خط فاصل اشبو ائتلافنامه‌یه مربوط اوله‌رق طرفین مأمورلرنجه عین زمانده امضا وتعاطی ایدیلان ایکی خریطه‌ده سیاه قبصه چیزکیلرله کوسترلمشدر .

اوچنجی ماده — هرایکی طرف مأمورلری موجود اولدیغی حالده آق‌دکز ساحلنده‌کی قطعه‌دن عقبه کورفزی ساحلنده‌کی نقطه‌یه قدر خط فاصل بو نجه برندن دیکری کورینه‌جك صورتده دیرکلر رکز اولنه‌جقدر .

دردنجی ماده — خط فاصلی کوسترمك اوزره رکز ایدیلن اشبو دیرکلرك محافظه‌سی حکومت سنیه وخدیویت جلیلهٔ مصریه‌یه عائددر .

بشنجی ماده — ایلروده بو اشارت دیرکلرینك تجدیدی ویاخود دهازیاده صیقلاشدیرلمسی ایجاب ایدر ایسه طرفین برر مأمور کوندره‌جکلردر . صیقلاشدیرمق ایچون رکز ایدیله‌جك دیرکلرك موقع رکزی خریطه‌ده‌کی خطه موافق اولاجقدر .

آلتنجی ماده — هر ایکی طرفده بولنان بالجمله قبائلك عادتلری وجه ایله کمافی السابق صولردن استفاده‌یه حقلری اولاجق وبو خصوصده حال قدیم وسابق محفوظ قاله‌جقدر . وعربان وعشایره اولوجه ایله تأمینات مقتضیه اعطا قلنه‌جقدر . عساکر شاهانه وافراد اهالی وژاندارمه دخی خط فاصلك غرب جهتنده قالان صولردن استفاده ایده‌جکلردر .

یدنجی ماده — عساکر شاهانه وژاندارمه‌لر مسلحاً خط فاصلك غرب جهتنه کچمکه مأذون دکلدر .

سکزنجی ماده — طرفین عربان واهالیسی هر ایکی طرف اراضیسنده شایعاً متصرف اولدقلری صو وترلا واراضیدن کماکان استفاده ایده‌جکلردر .

عقبه مسئله‌سی ده شو صورتله حل ایدلدی. عبدالحمید مسئله‌نك مذاکره‌سنی قرارلاشدیره‌جق اولان قومیسیونه یالکز مصر و عثمانلی مأمورلرینی تعیین ایتدی. بو صورتله انکلیزلرك مصری اشغالنی رسماً تصدیق ایتمدیکنی اشراب ایلدی.

عبدالحمید انکلتره حکومتنه قارشی قویمق و مصر مسئله‌سنی تکرار اویاندیرمق و بونی آوروپا حکومتلرندن برینك معاونتنه استناداً یاپمق ارزو ایتمش اولسه ایدی، پك زیاده یاکلش اولوردی. بر دفعه عبدالحمید فرانسه حکومتی طرفندن هیچ بر معاونت و تشویق کوره‌میه‌جکنه امین ایدی. فرانسزلرك مصر حقنده‌کی سیاستی اسکیدن بام بشقه ایدی. او زمانلر فرانسه دیپلوماسیسی ذات پادشاهینك حاکمیتی تحتنده و مصرك استقلالنی تصدیق ایدییور و نیل نهری اوزرنده بر نقطه اشغال ایدرك مصرده‌کی انکلیز عسکرینك مدت اشغالی ایچون بر حق موجود اولدیغنی کوسترمك آرزو ایلیوردی.

فقط عقبه مسئله‌سی ظهور ایدر ایتمز فرانسه حکومتی ـ مصره عائد احکامك موقع اجرایه وضعی ایچون دیپلوماسی طریقی ایله انکلتره حکومتنه معاونت ایلمکه ۸ نیسان ۱۹۰۴ تاریخلی مقاوله‌نامه‌نك ۹نجی ماده‌سی موجبنجه مجبور اولدیغندن ـ انکلتره حکومتی ممنون ایده‌جك صورتده حرکت ایلمسنی باب عالی‌یه توصیه ایلیوردی. حتی فرانسه‌نك درسعادت سفیری رسماً بر تشبثده بیله بولونارق رفیقی انکلتره سفیرینك تشبثاتنی حمایه و التزام ایلمشدی.

انکلتره حکومتی ممالك عثمانیه ایله وقوع بولان ایللك اختلافنده غیرمأمول بر معاونته مظهر اولدی. روسیه‌نك درسعادت سفیری موسیو زینوویه‌فده حکومت عثمانیه‌یه وقوع بولان تبلیغاتنده روسیه حکومتنك باب عالی‌یی مدافعه ایده‌میه‌جکنی و بناءعلیه بو اصرارده دوام ایتمه‌سی دها مناسب اولاجغنی بیان ایتدی. ایشته بو سببدن طولایی انکلتره ایله روسیه‌نك ایللك دفعه اولمق اوزره زمین سیاستده ائتلافکارانه بر صورتده حرکت ایتدکاری کورولدی. بو حال، اوتوز سنه اول برلین قونغره‌سنده وقوعه کلن مذاکرات سیاسیه‌یی تخطر ایدن دیپلوماتلری حیرتده براقدی!

روسیه‌نك بو حرکتی، روسیه ایله انکلتره حکومتی بیننده وقوعه کله‌جك ائتلافك مقدمه‌سی عد اولونا بیلیردی. آرتق غزته‌لر بونك اوزرینه یکی بر اتفاق مثلثدن بحث ایتمکه باشلادیلر.

آلمانیا حکومتی بو اختلاف اثناسنده کلیاً بیطرفانه حرکت ایتدی . آلمان
دیپلوماسیسی عبدالحمیدی التزام و تشویق ایتمك شویله طورسون بو عناددن
برچوق تهلکه‌لر تولد ایده‌بیله‌جکنی ده عبدالحمیده آکلاتدی . آلمانیا حکومتی

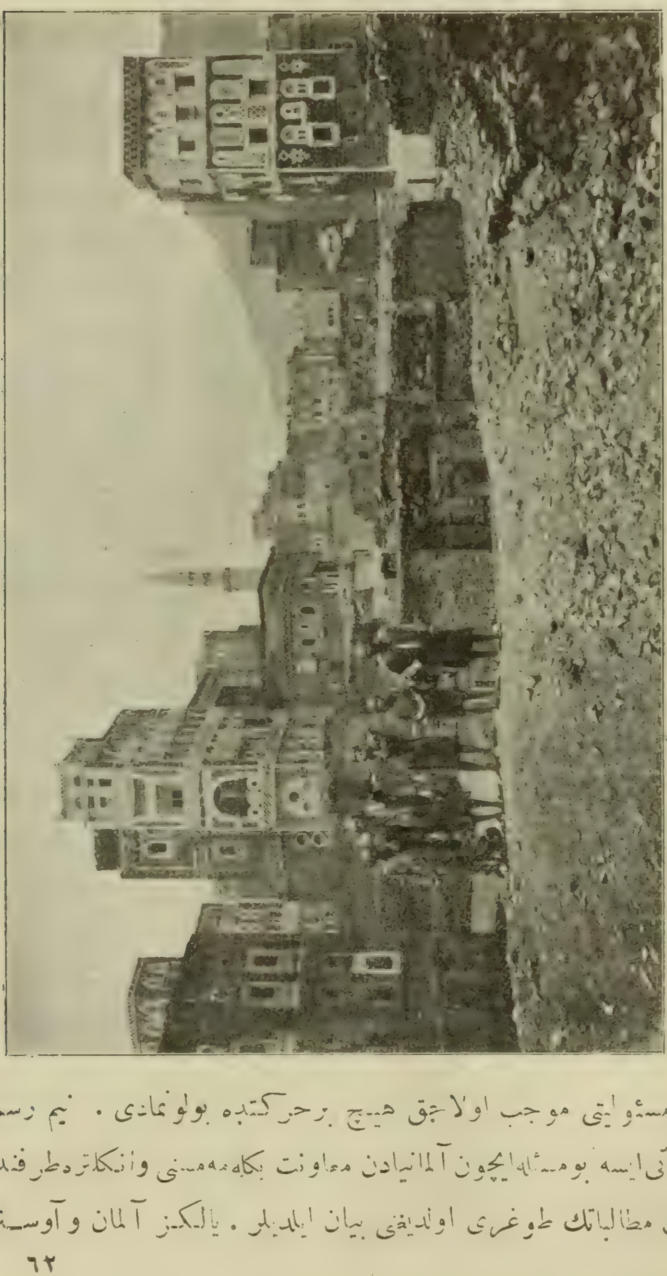

عدنك حال حاضری

بو مسئله‌ده مسئولیتی موجب اولاجق هیچ بر حرکتده بولونمادی . نیم رسمی
آلمان مطبوعاتی ایسه بو مسئله ایچون آلمانیادن معاونت بکلهمه‌منی و انکلتره طرفندن
وقوع بولان مطالباتك طوغری اولدیغنی بیان ایلدیلر . یالکز آلمان و آوستریا

غزته‌لرندن بعضلرى وانده زياده‌دە (نويه‌فرايه‌پرەسه) غزته‌سى فوق‌العاده كورولتى‌لى بادى اولان برمقاله‌سنده عبدالحميدى انكلتره‌يه قارشى طاينمغه تشويق ايدرك باب عالينك بو مسئله‌ده حقلى اولديغنى درميان ايتدى .

آلمانيا حكومتى شرق مسئله‌سيله صوك درجه مشغول اولديغندن (طابه) مسئله‌سنده كندى منافعنك‌ده مدخلدار اولديغنى بيلمزدكلدى . موسيو فرده‌سينه‌نك يازديغى كبى « مصره حاكم ودنيانك اك قوتلى دونناسنه مالك اولان انكلتره حكومتى آرزوايدرسه سوريه‌يه حاكم اولاجغى كبى آناطولى‌يه وفرات حواليسنه ودها طوغريسى ممالك عثمانيه ايله استانبول وبصره كورفزى بيننده‌كى خطوط اتصالاته‌ده حاكم اولابيلير؛ اودرجه‌ده‌كه، سويش قنالى كبى بغدادخطى‌ده بوكون انكلتره‌نك برمرامنه تابعدر . »

كذا « ناسيونال چايتونغ » ده يازمش اولديغى اوزون برمقاله‌ده بوصورتله بيان مطالعات ايديور، انكلتره - تركيه حادثه‌سنك نتايجنى بوصورتله استخراج ايليوردى . مذكور غزته (طابه) حادثه‌سنك انكلتره طرفندن عربستانى كاملاً اله كچيرمك وبغداد شمندوفرينك بصره كورفزينه تقرب ايتمسنه مانع اولمق ايچون آتيلان ايلك خطوه‌دن عبارت بولونديغنى بيان ايلدكدن صوكره آتيده‌كى مطالعاتده بولونيوردى :

« طابه حادثه‌سى حسبيله افق سياسى‌يه ييغيلان بلوطلر، باب عالى طرفندن اعطا اولنان مساعدات اوزرينه موقتاً طاغيلمش عداولونابيلير . فقط بوبلوطلر دها تهديدكارانه برصورتده پك ياقين برزمانده تكرار ظهور ايده‌جكدر . بز آلمانلر، كنديمزى طوغريدن طوغرى‌يه تهديد ايتمه‌مش اولسه بيله، ينه وقوعه كله‌جك فورطنه‌لره قارشى كنديمزى محافظه ايتمك منافعمز اقتضاسندندر . »

ماكدونیا مسئله‌سی

ماكدونیا مسئله‌سنك منشائی — تشكیلات داخلیه — صرافوف — ۱۹۰۲ و۱۹۰۳ اختلاللری — اصلاحات — حسین حلمی پاشانك مفتش تعیین اولونمسی — مورچته‌غ پروغرامی — عبدالحمید و اصلاحات — آوروپا ضابطانك جلبی — اصلاحاتك كفایتسزلكی — بحران سیاسی — مدللیده فرانسز دونانمسی — ده‌جورجیس پاشا — صاندانسكی وصرافوف — یونانستان وروماینا اختلافی — ماكدونیا و دول معظمه — بارون ئه‌رنتالك نطقی — سرای بوسنه ومتروویچه — بالقانلرده روسیه و آوستریا — طونه وآدریاتیق خطی — انقلاب عثمانی .

ماكدونیا مسئله‌سی ، مختلف ملیتلرك یكدیكریله مصادمه‌سندن بشقه برشی دكلدی . بومسئله‌نی احداث ایدن اسباب ، روملرك (مه‌غالوایده) یی تعقیب ایتمسی ، بلغارلرك ماكدونیا بلغارلرینی حمایه ایتمسی ، صربلرك كندیلرینه آطه‌لر دكزی طریقنی آچمق ایچون ماكدونیا اسلاولری ایله مجادلات دائمه‌ده بولونمسی ، اولاحلرك كندی كندیلرینه برملیت تشكیلنه غیرت ایتملریدی . آره یرده متضرر اولان برحكومت وارسه ، اوده بتون بواراضی‌یه حق فتح اولارق صاحب اولدیغی حالده ضعفی ، اداره‌سزلكی یوزندن هر دقیقه دوچار مشكلات اولان حكومت عثمانیه ایدی .

بلغارلر ماكدونیا اموری ایله اشتغال ایتمكه روم ایلیٔ شرقی اختلالندن صوكره باشلامشلردی . بومقصدی قوه‌دن فعله كتیرمك ایچون برچوق قومیته‌لر تشكیل ایدییورلر ، اكسارخلرك وپسقپوسلرك تلقیناتی ایله مكتبلرده ، كلیسالرده دینی وفكری برچوق تشویقاتده بولونیورلردی . ۱۸۹٤ سنه‌سندن اعتباراً ماكدونیا مسئله‌سی بلغارلری بالخاصه اشغال ایتمكه باشلادی . برلین معاهده‌سنك ۲۳ نجی ماده‌سنده بیان اولونان اصلاحاتی اجرا ایتدیرمك ایچون او اثناده

احوال سیاسیه آوروپا دول معظمه‌سنك مداخله ایتمسنه مساعد بولونمیوردی.
بوماده‌ده دینلیوردی‌كه : « اشبو عهدنامه ایله صورت مخصوصهٔ اداره‌سی تعیین
اولنمیان روم ایلی ممالكی ایچون دخی احتیاجات محلیه‌یه توفیقاً ویالكز كرید
آطه‌سنه ویریلان ویركو امتیازینی استثناءً بویله نظامنامه‌لر یاپیله‌جقدر . هر
ولایتده باب عالی نظامات اساسیهٔ مزبوره‌نك تفرعاتنی تنظیم ایچون قومیسیونلر
تشكل ایده‌جك وبونلرده اعضانك قسم كلیسی اهالئ محلیه‌دن اوله‌جقدر .

بوقومیسیونلرك یاپه‌جقلری لایحه‌لر باب عالی‌یه تقدیم اولونه‌جق وباب‌عالی
بونلری موقع اجرایه وضع ایتمزدن اول روم ایلی آوروپا قومیسیوننك رأینی
صوراجقدر . »

فی‌الحقیقه بواثناده بلغار كویلیلرندن برچوغی كوردكلری تشویق اوزرینه
بلغارستان پرنسلكنه التجا ایدییورلر، بورادە ماكدونیا بلغارلرینی حمایه‌ایچون
جمعیتلر تشكیلنه بادی اولیورلردی . ایشته بوصرەلرده ایدی‌كه بلغارستانده
(ماكدونیا ـ ادرنه) جمعیتی نامیله برجمعیت تشكیل‌ایدلدی (۱۸۹٤) . بوجمعیتك
وظیفه‌سی ممالك عثمانیه‌ده بولونان بلغار ایالتلرینه مختاریت اداره اعطاسنی تأمین
ایتمك ، دوچار تضییق اولان ماكدونیا بلغارلرینی حمایه ایتك وآنلرك محافظهٔ
حقوقی ایچون آوروپالیلرك مداخله‌سنی استحصال ایتمكدی .

قومیته‌نك تشكیلاتی ، مركزی صوفیه‌ده اولمق اوزره بر قومیته طرفندن
اداره اولونیوردی . قومیته اعضاسی هرسنه قونغره شكلنده اجتماع ایدن اعضا
طرفندن رأی‌خفی‌ایله انتخاب اولونیور، قونغره‌یه قارشی تدابیر اجرائیه‌اتخاذینه
مأمور ومسئولیتی حائز شعبه اعضاسنی‌ده بالذات قومیته انتخاب ایدییوردی .
بوقومیته‌نك پولیتیقه‌سی ۱۸۹۹ سنه‌سنه قدر صوفیه حكومتنك وصایاسنه تبعاً
غایت حلیمانه برصورتده دوام ایتدی . فقط بونلردن بشقه بلغارستانه التجا
ایدن ماكدونیالیلر ایله بلغار اردوسی ضابطانی آره‌سنده دها زیاده شدت
طرفداری برفرقه وجوده كلدی . ۱۸۹۵ سنه‌سنده ملازم بوریس صرافوف
(منلك) اوزرینه شدتلی برهجوم ایدرك شهری برقاچ ساعت قدر ید اشغالنده
بولوندیردی . آرتق او آندن اعتباراً مومی الیه قومیته‌لر آره‌سنده بیوك بر
شهرت ، براعتبار قازاندی . ۱۸۹۹ سنه‌سنده ماكدونیا اختلالنی تشویق ایدن
بلغارلر ماكدونیا اولاحلرندن برمعلمی ، بلغارلرك حركاتنی عثمانلیلره افشا
ایدییور دییه بكرشده قتل ایتدیلر . آنی متعاقب داخچه‌فك اداره‌سی آلتنده

ماكدونياده‌كی قوميته‌نك تشكيلات داخليه‌سی‌ده تنظيم ايدلدی . بوتشكيلاتك مركزی سلانيكده ايدی . تشكيلات مذكوره موجبنجه بتون ماكدونيا حواليسی سلانيك ، مناستر ، اسكوب ، سيروز ، درامه ، استرومجه ، منلك وادرنه كبی سكز اختلال منطقه‌سنه تقسيم ايدلمشدی . هرسنجاق ايكی قضايه منقسمدی . هرقوميته مختاريت اداره‌يی حائز بولونيور ، فقط قونغره‌نك اجتماع سنويسنده برمرخص كوندرييوردی . هرسنجاقده قضا قوميته‌لرينك اداره‌سنی ، قونغره مرخصلرينك انتخابنی ، مأمورين عثمانيه‌نك احوالنی تفتيشه مأمور اوچ اعضادن مركب برتفتيش قوميته‌سی واردی .

ايشته بوصورتله حكومت عثمانيه داخلنده خفی برحكومت وجوده كلدی . بوپولتيقه صرافوف ايله طرفدارانی ايچون الڭ مكمل برواسطه ايدی . فقط اولاح معلمنك قتلی اوزرينه صرافوف قاتل صفتيله مظنون اولارق استعفا ايتدی . يرينه معلم ميخايلووسكی ايله جنرال‌زونچه‌ف رئيس اولدی . قوميته‌لرك قسم اعظمی بوكا راضی اولمادقلرندن صرافوفك اداره‌سنده بشقه برقوميته تشكيل ايتديلر . بونلردن ميخايلووسكی ـ زونچه‌ف قوميته‌سی بلغارستان امارتنك پولتيقه‌سنه دها موافق صورتده حركت ايدييور ، صرافوف قوميته‌سی ايله تشريك آمال ايدن تشكيلات داخليه‌نك تشويقات وحركاتنه مانع اولمق ايستيوردی . صرافوف ايله طرفدارانی اختلال ايله تأمين مقصده چاليشيورلر ، زونچه‌ف ـ ميخايلووسكی قوميته‌سی اركانی ايسه دول معظمه‌نك مداخله‌سنی جلب ايدرك مقصدی تأمين ايتمك ايستيورلردی .

ايشته ايكی قوميته آره‌سنده بواختلاف حاصل اولدقدن صوكره ۱۹۰۲ اختلالنده هرايكی قوميته‌نك‌ده بربرلريله چارپيشديغی كورولدی . ۱۹۰۳ اختلالنی‌ده صرافوف طرفدارانی وقوعه كتيردی . سلانيكده ديناميتلرله سوء قصدلر اجرا ايدلدی . او سنه‌نك آغستوسنده وقوعه‌كلن بيوك اختلال ايسه ماكدونيا مسئله‌سنی آوروپا مسائل سياسيه‌سی ميانه ادخال ايتدی . ۱۹۰۳ سنه‌سی بتون ياز چته‌لر طاغلره چكلديلر . عساكر عثمانيه اوزرينه تعرضلر ايتديلر . كويلری ياصه‌رق اهالئ اسلاميه‌يی قتل ايلديلر .

ديكرطرفدن‌ده تساليا‌ده تشكيل اولونان روم چته‌لری ماكدونيايه كيرديلر . بونلرمأمورين عثمانيه ايله اويوشه‌رق بلغارا كسارخانه‌نك روم پطريقلكنه قارشی

قازاندیغی فائقیتك انتقامنی آلمق ایستدیلر. عین زمانده شمال طرفلرده کی سنجاقلرده صرب چته‌لری پیدا اولدیلر. آرناوودلرده بواغتشاش ایچنده بونلردن انتقام آلمغه مباشرت ایتدیلر. فقط بونلردن صرافوف قومیته‌سنك ایقاع ایلدیکی جنایتلر، اجرا ایتدیکی دهشتلر هپسنه غلبه ایدییوردی. ماکدونیایی جسیم برشیکه اختلال استیلا ایتمشدی. ۳۰۰۰۰ اختلالجی بتون صحرالرده حاکم بولونیور، عثمانلیلرك حاکمیتی یالکز شهرلره منحصر قالیوردی.

بلغارستان حکومتی واقعا حکومت عثمانیه‌یی ضعیف دوشوره‌جك اولان بو اختلالدن ممنون اولیوردی. فقط آوروپا قابینه‌لرینك وصایای قطعیه‌لرینه‌دم اتباع ایدییور، حکومت عثمانیه ایله مقارنت اوزره یاشایوردی. ۱۹۰۳-۱۹۰٤ قیشی اثناسنده ماکدونیاده برسکونت حاصل اولور اولماز ماکدونیا ولایتلرینی اختلال ایله عثمانلیلر الندن آلمق غیر ممکن اولدیغی اکلاشلمشدی. فقط آندن صوکره کی اوچ سنه ظرفنده ماکدونیا قانلر واختلاللر ایچنده قالدی. عمومی براختلال وقوعی ممکن مرتبه برطرف ایدلدی. آرتق اوندن صوکره مختلف ملیتلر ارەسنده اخذ انتقام محاربه‌سندن بشقه برشی اجرا ایدلمدی. ۱۹۰٤ده بلغارلر تکرار آیاقلاندی. ۱۹۰۵ سنه‌سندن اعتباراً آوروپا حکومتلری ماکدونیاده اصلاحات اجراسی ایچون مداخله ایتدیلر. او آندن اعتباراً بلغار قومیته‌لری آوروپالیلرك اصلاحات صلحپرورانه‌سنه قارشی هیچ برشی یاپمادیلر. فقط بلغار وصرب چته‌لری بوندن استفاده ایدرك قوتلرینی تزیید وبلغارلرك نفوذینی تنقیص ایتمکه چالیشدیلر.

آوروپانك مداخله‌سندن حصوله کله‌جك نتیجه بسبللی ایدی: بوده اصلاحاتدن بشقه برشی اولامازدی. آوروپالیلرك هرمداخله‌سنده درحال اصلاحات پولتیقه‌سی میدانه چیقاردی. بواثناده بلغارستانك سلانیك مأمور تجاریسی ترکیه‌ده‌کی خرستیانلرك احوالی حقنده‌کی معاهدات سیاسیه‌یی جامع اولمق اوزره براثر نشر ایتدی. بومعاهدات سیاسیه آوروپالیلرك روم ایلده او آنه قدر نه‌درلو برمسلك سیاسی تعقیب ایتمش اولدقلرینی میدانه چیقاردی. برلین معاهده‌سنك یکرمی اوچنجی ماده‌سی اساساً معلوم ایدی. بوماده کمال دقت واهمیتله تطبیق ایدلدیکی تقدیرده ادیان مختلفه‌یه منسوب اهالی بیننده مساوات تأمین ایده‌جك ایدی ایسه‌ده مأمورین عثمانیه‌نك‌ده تنقیص نفوذینه بادی اولاجقدی.

۱۸۹۵ - ۱۸۹٦ ارمنی بحرانی اثناسنده بلغارستان امارتی دول معظمه

سفرانسنك ارمنستانه تطبيق ايديله‌جك براصلاحات لايحه‌سی قلمه آلدقلرينی خبر آلير آلماز پته‌رسبورغ وپارس قابينه‌لرينك حمايه‌سی ايله روم ايلی ولايتلری ايچونده براصلاحات لايحه‌سی قبول ايتديردی . ايشته بلغارلرك ماكدونيا اختلالی اثناسنده طلب ايلدكلری شی، استانبول قونفرانسی، برلين معاهده‌سی، ۱۸۹۶ اراده‌سی احكامنه نظراً اصلاحات اجرا ايتديرمكدی .

ماكدونيا اختلالاتی باش كوستردیكی صره‌ده بومسئله‌ده اك زياده علاقه‌دار اولان روسيه و آوستريا حكومتلری بالقانلره صوك درجه حاكم بولونيورلردی. آوستريا وروسيه حكومتلری اون سكزنجی عصردن بری بالقان شبه‌جزيره‌سنده يكديكريله رقابت ايديورلردی ؛ فقط احتراصات ذاتيه‌لرينی تسكين ايتمك ، يكديكری بيننده اختلافات حصوله كتيرمه‌مك ايچون برچوق دفعه‌لر موقت ائتلافنامه‌لر عقد ايتمشلردی .

۱۸۹۷ سنه‌سنده بوائتلافك غايت فائده‌لی اولاجغی پته‌رسبورغ ووديانه قابينه‌لرنجه تماماً اكلاشلمشدی . آوستريا مجارستان اتفاق مثلثه داخل ، روسيه حكومتی ايسه فرانسه‌يه مربوط بولونيوردی . يكديكرينه قارشی تشكل ايدن ايكی هيئت سياسيه‌نك برر عضوی بولونان بوايكی حكومت، آوروپانك سكون وسكونتنی اخلال ايده‌جك وجه ايله آره‌لرنده برحادثه وقوعنه ميدان ويرمه‌مكه چاليشيوردی . روسيه حكومتی اقصای شرقده‌كی توسيع اراضی پولتيقه‌سنه دوام ايديور ، آوستريا ايسه آوروپاده مسالمتكارانه وتوسطپرورانه بروظيفه ايفا ايتمك ايستيوردی . بالقانلرده مرور زمان ايله براهميت كسب ايده‌جكنه ، روسيه ايله وقوع بولاجق موقت براشتراكدن منافع عظيمه استحصال ايليه‌جكنه قانع بولونيوردی . ايشته بوسببه مبنی فرانسوا ژوزه‌ف پته‌رسبورغه برسياحت اجرا ايتدی . بوسياحت اثناسنده روسيه ايله آوستريا مجارستان بيننده برمعاهده عقد ايدلدی . بومعاهده مندرجاتی شمدی‌يه قدر نشر ايدلمدی ايسه‌ده خلاصةً مقصدی بالقانلرده حال حاضری محافظه ايتمك وبالقان مملكتلرينه متعلق كافهٔ اموروده مشتركاً حركت ايتمكدی .

۱۸۹۷ سنه‌سنده عقداولونان بوائتلافدن صوكره روسيه و آوستريامجارستان حكومتلرينك وظيفه‌سی شوندن عبارتدی: حركات اختلاليه‌يه نهايت ويرديرمك، بالقان حكومتلرينك مداخلاتنه ميدان ويرمه‌مك ، براصلاحات لايحه‌سی تنظيم

ايدرك عبدالحميده قبول ايتدرمك ، ماكدونيا اهاليسنك احوالنى اصلاح ايدرك مملكتك تأمين سكونته غيرت ايتمك .

١٩٠٢ سنه‌سى شباطنده آرشيدوق فرانسوا فردیناند پترسبورغه‌ بر سياحت

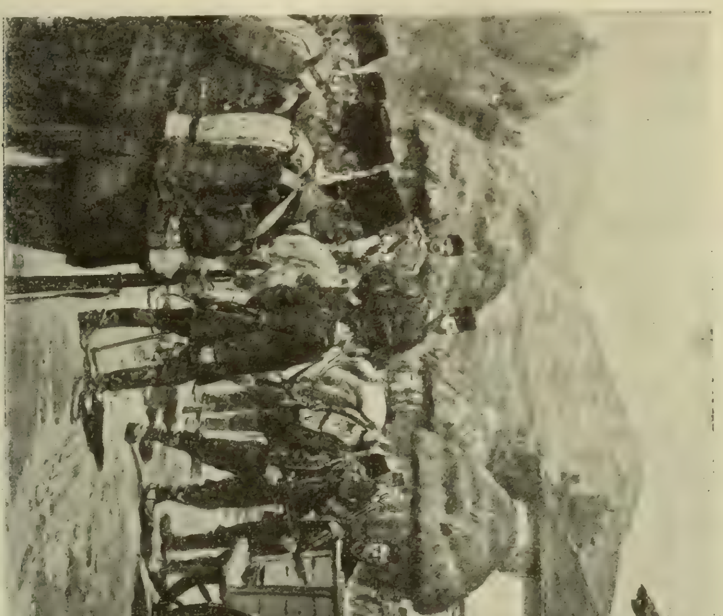

عصات طرفندن حاضرلانان اسلحه دپوسنك عساكر عثمانيه طرفندن باصيلمسى

اجرا ايتدى . بو سياحت ١٨٩٧ ائتلافنى برقات دها تأييد ايلدى . او سنه‌نك ايلك بهارى ايله يازى مذاكرات سياسيه‌يه حصر ايدلدى . بتون دول معظمه قابينه‌لرى باب عالى ايله بلغارستان امارتنه اعتدال وبصيرتله حركت ايتملرينى

توصيه‌دن خالى قالمادى. فقط بو ائناده ما كدونيا اختلاللرى برقات دها شدت پيدا ايتدى. فرانسه‌نك درسعادت مصلحتكذارى موسيو بابست ٤ تشرين ثانى تاريخيله آتيده‌كى بياناتده بولونيوردى : « عساكر عثمانيه‌نك چته‌لرى امحا ايتملرى شويله طورسون بتون چته‌لر رئيسلريله برابر الآن موجود بولونيورلر . مذكور چته‌لر هر نره‌دن مرور ايتمشلرسه اهاليدن قسم اعظمنك معاونتنى كورمشلر وانلر طرفندن ممنونيتله قبول ايدلمشلردر . بناءً عليه ما كدونياده اصلاحات اجراسنك تام زمانى ديمكدر . » كذا فرانسه‌نك جنرال قونسلوسى موسيو ستةغ‌ده موسيو دلقاسه‌يه يازمش اولديغى راپورلرده ايجاب ايدن اصلاحات حقنده

عصاتك كويليلر طرفندن كومولمسى

بر پلان تنظيم ايتمش و بو پلانده اولا امرده ژاندارمه‌لرك اصلاحنى، عشر تحصيلندن طولايى وقوع بولان سوء استعمالاتك ازاله‌سنى ايلرى‌يه سوروييوردى . فقط بو ائناده آوروپا حكومتلرى ما كدونياده لزومى اولان اصلاحاتك اجراسى ايچون آوستريا ايله روسيه‌يى كاملاً سربست براقديلر . شو حاله نظراً ايشه اول امرده باشلاملرى لازم كلن حكومتلر ، آوستريا ايله روسيه ايدى . فقط باب عالى آوروپانك روم ايلى‌نده مداخلاتده بولوناجغنى اكلار اكلاماز درحال ايشه باشلامغه تشبث ايتدى .

١٩٠٢ سنه‌سنده عبدالحميد ما كدونيا احوالنى روسيه و آوستريادن اول

اصلاح ایتمك ایستدی . ولایات ثلثه‌یه برمفتش تعیین ایدرك دوچار اولاجغی صدمه‌دن کندینی قورتارمق ایستدی . بعده ولایات ثلثه‌یه تطبیق ایدلمك اوزره بر تعلیماتنامه نشر ایتدی . فقط بوتعلیماتنامه‌ده ادارۀ حاضره او درجه فرقلی برصورتده تبدیل ایدلیوردی . ولایات ثلثه مفتشلکنه تعیین اولونان ذات ، حسین حلمی پاشا ایدی .

حسین حلمی پاشا سلانیکه کلدیکی زمان ماکدونیاده غایت هیجان انکیز وقایع جریان ایدییوردی . اختلالك برنجی سنه‌سی ختام بولمشدی؛ فقط عموم ولایاتده صلح وسکونتك ادامه‌سی هنوز میسر اولمامشدی . حسین حلمی پاشا کیجه کوندوز چالیشیور ، غیرت ایدییور، برطرفدن مابین‌همایون ایله مناسبتنی محافظه‌ایتمك، دیکر طرفدن آوروپالیلره قارشی‌ظواهری قورتارمق ایستیوردی. حلمی پاشا ادارۀ حاضره‌یی اصلاحه چالیشیور ، فقط تبدیل ایده‌میوردی . وایده‌مزدی‌ده .

اوزمانلر ماکدونیا احوالی عظیم بر قارغشه‌لق ایچنده ایدی . فرانسه‌نك درسعادت مصلحتکذاری موسیو بابست ١٥ کانون اول ١٩٠٢ تاریخی ایله ماکدونیا حقنده آتیده‌کی تبلیغاتده بولونیوردی : « طرفمه وارد اولان وبتون سفارتلره ورود ایدن خبرلرده توافق ایلیان معلوماته نظراً ژاندارمه‌لر ایله قطعات منتظمه طرفندن ابراز اولونان شدتلر شمدی‌یه قدر هیچ بو درجه‌یی بولمامشدی . اولرده سلاح آرایوب مصادره ایتمك ایچون هرطرفی قوللر طولاشیور . بو تحریات اثناسنده اولره اسکان ایدلدکلری زمان اهالی‌یی صوییورلر. سلانیك ـ مناستر شمندوفر قومپانیه‌سنك تأدیات کونی، بتون عمله خط مذکوری محافظه‌یه مأمور عسکرلر طرفندن صویولمشدر . ماکدونیا اهالیسنه قارشی روا کوریلان شدتلرك بو صورتله تزاید ایتدیکنی روسیه سفیرندن‌ده خبر آلدم . مشار الیهك مشاهداتنه کوره ترکلرك شدت ومظالمی اهالئ خرستیانیه‌یی دلی ایدییور ؛ بونلرك هپسی بلغارستان پرنسلکندن فوج فوج مهاجرت ایدییورلر . بلغارستان پرنسلکی بوقافلهٔ سفالتك ترکلره قارشی حصوله کتیردیکی غیض وعداوتی تسکینه غیر مقتدردر . اکر ماکدونیاده آز برزمانده سکون وامنیت تأسس ایتمیه‌جك اولورسه ، آرتق آتیاً نه اولاجغنی کسدیریله‌مز . »

سلانیکده بولونان فرانسه قونسلوسی موسیو ستەغده عین مطالعەده بولونیوردی .

ایشته ماکدونیاده بوکبی احوال جریان ایتدیکی اثناده ایدی‌که ، قونت لامسدورف پتەرسبورغدن چیقەرق طوغریجه صوفیه و بلغراده کلدی . بالقان شبه جزیره‌سنده تأسس ایدن وضعیتی وسائط اختلالیه‌یه مراجعت ایده‌رك اخلال ایتمەملرینی پرنس فردیناند ایله قرال آلکساندردن صورت مخصوصه‌ده طلب ایتدی . بونی بر تشبثك دول معظمه طرفندن واقع اولاجق معاملاتی اخلال ایده‌جکنی سویلدی . اورادن کانون اولك اوتوزنجی کونی ویانه‌یه کلدی . بوراده‌ده ۱۸۹۷ ائتلافنامه‌سنه توفیق حرکت ایدرك آوستریا مجارستان خارجیه ناظری ایله ملاقات ایتدی . بو ملاقاتده ولایات ثلثه‌ده تطبیقی آرزو ایدیلان اصلاحاتك آسایش اساسیه‌سی صورت قطعیه‌ده تعیین ایدلدی . بوملاقات اثناسنده تقرر ایدن موادی اساس اتخاذ ایدرك روسیه‌نك درسعادت سفیری موسیو زینوویەف ایله آوستریا سفیری بارون دوقالیس ولایات ثلثه حقنده مفصل بر پروغرام تنظیم ایتدیلر . بو پروغرامك مواد اساسیه‌سی بروجه آتی ایدی : ولایات ثلثه مفتش عمومیسنك یرنده قالمسی ، اولجه دول معظمه‌یه سؤال ایدلمەدن مفتشك عزل ایدلمەمسی ، مفتشك مابین همایوندن استیذانده بولونمادن قطعات عسکریه‌یی ایستدیکی کبی استخدام ایده بیلمسی ، ضابطه وژاندارمه‌یی اصلاح ایچون اجنبی متخصصلر جلبی ، هرقضاده بولونان خرستیانلرك نفوسی نسبتنده ژاندارمه‌یه خرستیانلردن افراد قیدی ، نفوسجه اکثریتك خرستیان بولوندیغی محللرده خرستیانلردن اورمان بکجیسی تعیینی ، آرناوودلرك حرکاتنه بر آن اول نهایت ویرلمسی ، جرائم سیاسیه ایله محکوم اولانلرك ومهاجرینك عمومیتله عفوی ، هرولایت ایچون بر بودجه تنظیمی ایله ویرکونك بانق عثمانی نظارتنده اولمق اوزره احتیاجات محلیه‌یه صرفی ؛ عشرك اصلاحی ایله التزام اصولنك لغوی ، بو پروغرامك کافهٔ نقاطنی مأمورلرینه ایفا ایتدیره‌جکنی حکومت عثمانیه‌نك تعهد ایتمسی ، ولایات ثلثه‌نك بعض محللرنده درسعادت سفیرلرینك اداره‌سی آلتنده اولمق‌اوزره قونسولسلرك بوایشلره نظارت ایتملری..

بو پروغرام ، شباطده صدر اعظمه تقدیم اولونور اولونماز عبدالحمید طرفندن بلا تعدیلات قبول ایدلدی . پروغرام ، اولجه حلمی پاشایه ویریلان

تعليماتى ده اكمال ايديبوردى. فقط اوزمانه قدر هيچ بر تدبير مؤثر اتخاذ ايدلمه مش، تعليمات مذكوره احكامنى تطبيق ايچون هيچ بر چاره يه توسل اولونمامشدى.
باب عالى بو يكى پروغرامى آلدقدن صوكره حلمى پاشانك مفتشلك مدتنى اوچ سنه دها تمديد ايتدى. روسيه و آوستريا حكومتلرى ماكدونياده اجرا ايديله جك اصلاحاتى شو صورتله ينه حكومت عثمانيه يه براقمش اولديلر. عبدالحميد بوكا درحال موافقت ايتدى. ديكر طرفدن ده استانبولده بولونان دول معظمه سفراسى بو پروغرام محتوياتنك تماميله تطبيق اولونمسنى باب عالى يه توصيه ايلديلر. قونت لامسدورفك صوفيه و بلغراده اجرا ايلديكى وصايالك ده حسن تأثيرى كورولدى. بلغارستانده رأس كاره كچن دانه ف قابينه سى قوميته لرك ماكدونياده يكيدن اختلالر وجوده كتيرملرينه ميدان ويرمه مك ايچون غايت شدتلى تدابير اتخاذ ايتدى. قوميته لرك مركزلرينى قپاتديغى كبى اوراقلرينى مصادره، ميخايلووسكى، زونچه ف، ستانچه ف و ميرالاى يانقوف كبى باشليجه رؤساسنى ضابطه يه تسليم ايلدى. آرتق هر طرفده روسيه - آوستريا ائتلافنك نتيجه سنه انتظار اولونيور، بو ائتلافدن صوكره ماكدونيا اصلاحات اجرا ايديله جكى كمال اعتماد ايله دكل ايسه ده ينه هر حالده اميد ايديليوردى. فقط بو اميدك صوكى ماكدونياده جسيم بر اختلاله منجر اولدى ....

بر قاچ هفته ايچنده احوال فوق العاده وخامت كسب ايتدى. تكليف اولونان اصلاحات پروژه سى ماكدونياليلرك آمالنى تطمين ايده جك بر درجه ده اولماديغى كبى آرناوودلر ايچون ده فوق العاده احرارانه عد اولونابيله جك بر مرتبه ده ايدى. آرناوودلر بو پروغرامك تطبيقنه مانع اولمق ايچون (ايپك) و (ياقوه) جهتلرنده اجتماع ايديور، صربلره تعرض ايليورلردى. حتى بونلردن متروويچه يه تعرض ايدنلر روس قونسلوسنى ده قتل ايتمشلردى.

ديكر طرفدن قيشك حلوليله بر طرفه چكلمش اولان بلغار چته لرى ده ميدانه چيقيور، صرافوفك رياستى آلتنده اطرافه دهشت ويريورلردى. يلديزده آرناوودلره قارشى برشى ياپمغه تردد ايديليور، فقط قطعات عسكريه سفر بر حاله قونيلارق بلغارستان حدودينه تحشيد اولونيوردى.

حسين حلمى پاشا سلانيكده هر درلو وسائطدن محروم، هيچ برشى ياپمغه مقتدر اولاميوردى. صوفيه ده موسيو دانه فك رياستى آلتنده بولونان قابينه

افکار عمومیه‌نك تضييقی ايله رأس کاردن چکيليورردی . بونك يرينه ، روسيه نفوذينه اودرجه متمايل اولمامقله برابر ماکدونياليلر حقنده دها زياده شدتله مدافعاتده بولنمغه متمايل اولان استانبولوفيستلر جنرال پتروف وموسيو پەتقوف ايله برابر رأس کاره کچه‌رك کمال سرعتله استحضارات عسکريه‌ده بولونيورلردی .

او ياز ايشته هپ بويله قورقو واندیشه ایچنده کچدی . هر لحظه بالقانلرده بر حرب عمومی وقوعه کله‌جکندن قورقولدی . دیکر طرفدن چته‌لرك حرکاتی ايله حکومت عثمانیه‌نك تضییقاتی ماکدونيايی دهشت ايچنده براقدی . کويليلر آقين آقين بلغارستان پرنسلکنه مهاجرت ايتدی . بلغارستان ايسه بوکا قارشی اهالينك عداوتنی ، بلغار ردوسنك حدتنی تسکينه بر درلو موفق اولامادی . حتی جنرال پتروف ٣١ آغستوس تاريخيله ويرمش اولديغی بر نوطه‌ده : « ترددلريمزی ازاله ايده‌جك درجه‌ده تأميناته دسترس اولميه‌جق اولورسه‌ق هر درلو احتمالاته قارشی حاضر بولنمق وهر درلو آنی تعرضاتدن کنديمزی قورتارمق ايچون تدابير لازمه اتخاذينه مجبور اولاجغز ! » ديدی .

بو سفرده بالقانلرده پاطلايه‌رق حرب آتشلرينی ظهورندن اول اطفا ايه دول معظمه‌نك مداخلات سريعه‌سی موفق اولدی . فقط آپ آشکار کورونيوردی که روسيه و آوستريا دولتلری طرفندن تنظيم اولنان پروغرام احتياجه اصلا موافق دکلدی . حتی بو اثناده فرانسه‌نك پترسبورغ سفيری موسيو دلقاسه‌يه : « حلمی پاشانك حرکاتنی قونترول ايتمك وايجابنده اکا ياردم ايلك ايچون حسين حلمی پاشانك يانده دول معظمه طرفندن بر هيئت بولنديرلمسی حقنده قونت لامسدورف طرفندن بيان اولنان فکر ، سفرا طرفندن نه ايچون تدقيق ايدلميور ؟ » صورتنده ادارهٔ افکار ايدييور ، بونك اوزرينه موسيو دلقاسه : « اصلاحات اجراسی وصلح ومسالمتك تأسيسی ايچون يکانه شرط ماکدونياده قونترول اجراسندن عبارتدر . » ديورردی .

بو صره‌لرده ايدی که روسيه وآوستريا ايمپراطورلرينك تکرار ملاقات ايده‌جکلری حوادثی شايع اولدی . فقط پترسبورغده‌ده ، ويانه‌ده‌ده ترددموجود ايدی . قونت لامسدورف ايله قونت غولوخوفسکی آرتق مسئله‌نك الك مشکل نقطه‌سنه کلدکلرينی وبو نقطه‌دن اعتبار کنديلری ايچون مسئوليت باش کوستردیکنی اکلايورلردی . اصلاحاتك اجراسنی قونتروله بالذات تشبث

ایده جك اولورلرسه كندیلرینی تهلكه یه آتمش اولاجقلردی . ایكی حكومت بیطرفلق و محافظهٔ حال حاضر مسلكندن چیقدقدن صوكره ، كرك مداخله وكرك اصلاحات خصوصنده نه نقطه یه قدر ایلری كیدیله جكنی كسدیرمك ایجاب ایدییوردی . منفرد بر پروغرامك تطبیقی ایچون عقد ایدیلن ائتلاف ، بقالم اجراآت پولیتیقه سنه تحمل ایده بیله جكمیدی ؟

تام بو صره ده ایدی كه روسیه و آوستریا حكومتلرینك ماكدونیاده كی اجراآتنه انكلتره نك نه راده یه قدر معاونت ایده بیله جكی میدانه چیقدی . انكلتره خارجیه ناظری ایلولك یكرمی طقوزنجی كونی ویانه سفیرینه یازمش اولدیغی تعلیماتده آتیده كی بیاناتده بولوندی : « حكومت عثمانیه یه تابع واجنبی قونترولندن مصون اسلام بروالینك عهده سنه تودیع اولوندقچه ماكدونیایه تطبیق ایدیله جك بر پروژه دن هیچ بر نتیجه حاصل اولهماز . بزم فكریمزه كوره بوبابده ایكی طریقك تدقیقی اقتضا ایدر : یا بالقان شبه جزیره سی ایله ویا برلین معاهده سنی امضا ایدن دول معظمه ایله هیچ برمناسبتی اولمیان خرستیان بر والینك تعیینی ویاخود آوروپالی معاونلرله برابر چالیشمق اوزره اسلام والینك ابقاسی . آوروپالی معاونلرك روسیه و آوستریا طرفندن انتخابی موافق اولا بیلیر . »

لورد لاندسدوون بو بیاناتده بولوندقدن صوكره ژاندارمه نك درحال تنسیقی ایله بونلره حكومت عثمانیه طرفندن مقدار كفایه ده آوروپالی ضابط و كوچوك ضابطلر تعیینی ده تكلیف ایدییور ، بعده مطالعاتنه شو صورتله دوام ایلیوردی : « مع التأسف خبر آلدیغمزه كوره روسیه و آوستریا حكومتلری عساكر عثمانیه یاننده كندی آتاشه میلیترلرینك ده بولوندیرلمسی حقنده كی تكلیفمزی نظر اهمیت واعتباره آلمیورلرمش . بز ، ایتالیا حكومتی طرفندن ده تصویب ایدیلن بو فكری تكرار توصیه ایتدیكمز كبی قطعات عثمانیه اوزرینه برتأثیر اجرا ایتمك وشایان اعتماد معلومات استحصال ایلمك ایچون دول معظمه نك هر برندن بردانه اولمق اوزره آلتی ضابط اعزام اولونمسنی ده تكلیف ایدییورز . » [۱]

لورد لاندسدوون طرفندن واقع اولان بو تكلیف بالاخره (مورچتهغ) ده قرارلاشدیریلان پروغرام اوزرینه فوق العاده برتأثیر اجرا ایتدی . چونكه

[۱] صاری كتاب ، ۱۹۰۳ — ۱۹۰۵

(مورچته‌غ) پروغرامنك مواد مهمه‌سی بروجه آتی ایدی :

اولا : مفتشله برابر هر طرفه كیتمك ، اهالیٔ خرستیانیه‌نك احتیاجاتنه مشارالیهك نظر دقتنی جاب ایتمك، مأمورین محلیه‌نك سوء استعمالاتنی كندیسنه خبر ویرمك، درسعادت سفراسنك بو بابده‌كی وصایاسنی مشارالیهه تبلیغ ایتمك وماكدونیاده وقوعه كلن احوالی كندی حكومتلرینه خبر ویرمك اوزره حلمی پاشانك رفاقتنه آوستریا وروسیه‌دن سیویل مأمورلر تعیینی. مأمورین مومی الیهمه معاون اولمق اوزره انلرك امرلرینی اجرا ایلمكه مأمور وخرستیانلرله مسكون قصبه‌لری طولاشوب اهالی‌یی استجواب ایتمك ومأمورین محلیه وسائره‌یی نظر تفتیشده بولندیرمق صلاحیتنی حائز اولمق اوزره كاتبلر وترجمانلرده تعیین ایدیله‌بیلیر . سیویل مأمورلرك مدت خدمتلری ایكی سنه‌ده نهایت بولاجقدر ؛

ثانیاً : ژاندارمه‌یی اصلاح ایتمك وظیفه‌سنی حكومت سنیه خدمتنده بولنمق اوزره آوروپالی بر جنرال ایله ضابطانه تودیع ایتمك ایجاب ایدر؛ ضابطان مومی الیهم منطقه‌لره تقسیم اولوناجقلر وبوراده قونترول ، معلم وتنسیقات وظیفه‌سنی ایفا ایده‌جكلری كبی عساكر عثمانیه‌نك اهالی‌یه قارشی صورت حركتلرینی‌ده ترصد ایلیه‌جكلردر ؛

ثالثاً : مملكتده بر اثر سكون حاصل اولمغه باشلار باشلاماز ، مختلف ملتلری منتظم برصورتده طوپلامق ایچون تحدید اراضی خصوصنده والیدن تعدیلات طلب ایتلیدر ؛

رابعاً : خرستیانلرده قبول ایدلمك اوزره مؤسسات اداریه وعدلیه تأسیس اولونمالی ومختاریت محلیه تزیید ایدلملیدر ؛

خامساً : اغتشاش اثناسنده ارتكاب اولونان جرائم سیاسیه‌یی تدقیق ایتمك اوزره اسلام وخرستیاندن مساواتاً اولمق اوزره مراكز مهمه‌ده مختلط قومیسیونلر تشكیل ایدلملیدر ؛

سادساً وسابعاً : اغتشاش اثناسنده متضرر اولان خرستیانلره تضمینات ویا اعانه اعطاسی وتركلر طرفندن یاقیلان كویلره یرلشمش بولونان اهالینك برسنه مدتله ویركیدن معافیتی ؛

ثامناً : شباط پروغرامنده موجود اصلاحاتك سریعاً تطبیقی ؛

تاسعاً : علاوه قطعاتنك ترخیص ایله باشی بوزوقلرك اورته‌دن قالدیرلمسی.

قونت زینوویه‌ف ایله بارون دوقالیس (مورجته‌غ) پروغرامنی باب عالی‌یه تقدیم ایتدکلری کون ، اصلاحاتك تطبیقی حقنده استانبولده‌ده سفرا بیننده بر مناقشه وقوعه کلدی . بو مناقشه دول معظمه بیننده‌کی رقابتلرك نه‌درجه‌ده بولوندیغنی تماماً کوستردی .

عبدالحمید ویانه پروغرامنی هیچ برمطالعه بیان ایتمدن قبول ایتدیکی حالده (مورجته‌غ) پروغرامنی قبولدن امتناع ایتدی ؛ چونکه بو پروغرام حقوق حکمرانیسنه قارشی آچیقدن آچیغه برتجاوز دیمکدی . بونك اوزرینه نوطه‌لر وپروژه‌لرله دواملی بر مجادلهٔ دیپلوماتیقیه وقوعه کلدی . بر طرفدن باب عالی حقوق حکمرانیسنی تأمین ایدن معاهدات ومقاولات ایله بر قات دها کسب قوت ایدرك آلمانیانك نفوذ فوق‌العاده‌سندن استفاده ایدیور ، دیکر جهتدن بومسئله‌ده الك زیاده علاقه‌دار اولمقله برابر پروغرامی‌ده تنظیم ایتمش اولان روسیه و آوستریا حکومتلری انکلتره ، فرانسه وایتالیا حکومتلری طرفندن حمایه اولنیوردی .

ایشته بو اثناده، امضالادقلری مقاوله‌احکامندن ذره‌قدر انحراف ایده‌میه‌رك روسیه و آوستریا حکومتلری حرکتلرینك هردرلو نتایجنه کرفتار اولدیلر . مقررات ذاتیه‌لرینی عبدالحمیده قبول ایتدیره‌میه‌رك ، عبدالحمیدك دها زیاده اصرار وعنادی اوزرینه‌دول سائره‌نك‌ده مداخله‌ایتملرندن قورقه‌رق اصلاحاتك تطبیقی خصوصنده‌کی مسئولیتی یاواش یاواش قبول ایتمکه باشلادیلر . دیکر طرفدن ایسه باب عالی مورجته‌غ پروغرامی موادندن بعضلرینی عبدالحمیدك حق حکمرانیسنی ایله استقلالنه مغایردر ، بعضلرینی‌ده یا بیهوده ویا ذاتاً تطبیق ایدلمشدر . دیه‌رك برر برر رد ایتدی . آوروپا قابینه‌لرینه اوزون اوزون نوطه‌لر کوندره‌رك حسین حلمی پاشا طرفندن اجرا اولونان اصلاحاتدن ، آوروپانك مشروع عد ایتدیکی موادی تماماً اجرا ایده‌جکندن بحث ایلدی . روسیه و آوستریا سفیرلری تکرار اصرار ایتدیلر . آوروپالیلر طرفندن انتخاب اولونمق اوزره بر اجنبی والی تعیین اولوناجغنی‌ده باب عالی‌یه ایما ایلدیلر . بونك اوزرینه عبدالحمید ایشك فنایه واره‌جغنی اکلادی . (مورجته‌غ) پروغرامی احکامنی قاعدةً قبول ایتدی . فقط حکومت عثمانیه‌نك استقلالنه، حال حاضرك محافظه‌سنه و حکومت عثمانیه‌نك حیثیتنه تعلق ایدن موادی حقنده مذاکراته کیریشمکی‌ده شرائط تالیه اولارق ایلری

سوردی . بونك اوزرینه روسیه و آوستریا سفیرلری بونی اساس اتخاذ ایدرك روسیه‌نك بیروت قونسلوسی موسیو دەمه‌ریك ایله آوستریا مجارستانك سابق اوده‌سا قونسلوسی مأمور ملکی اولمق اوزره تعیین ایتدیلر . فقط باب عالی بو

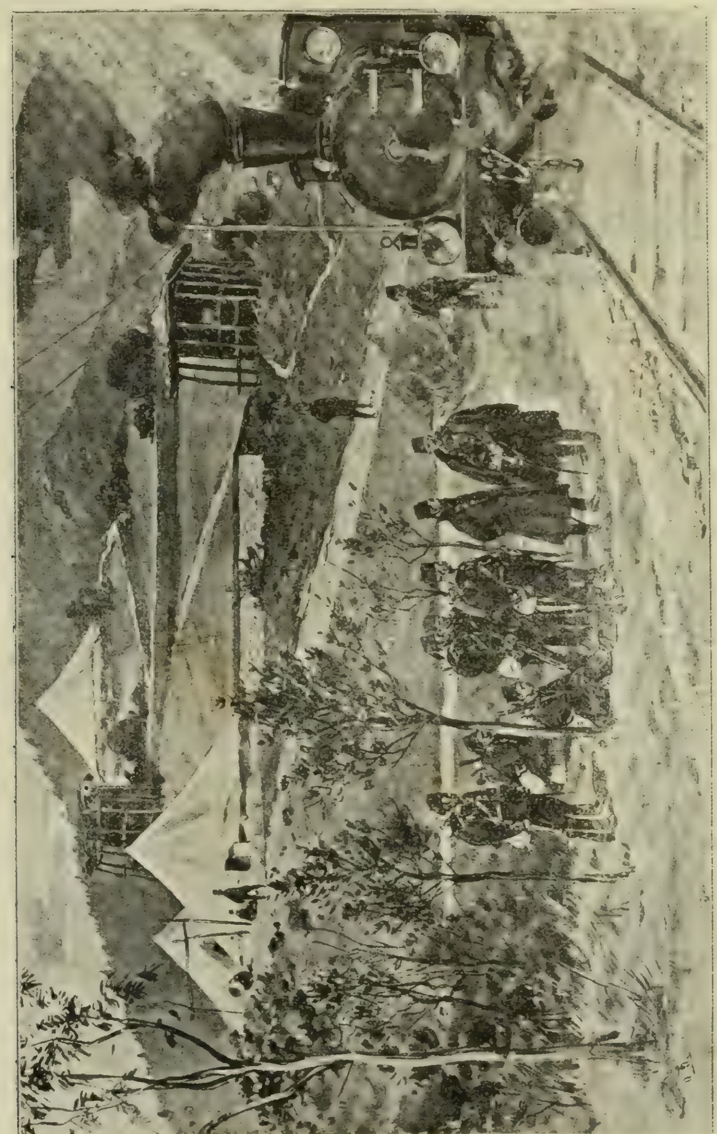

ماكدونياده دمير يوللرينك صورت محافظه‌سی

مأمورلرك فعلاً حرکت ایتمك خصوصنده‌کی حقوقنی تصدیق ایتمدی . حکومت عثمانیه حق حکمرانیسنی محافظه ایتمك ایچون خطوه خطوه حرکت ایتدی .

نهايت بونىده تصديقه مجبور اولارق سيويل مأمورلر ايله ترجمانلر وكاتبلر تعيييننه موافقت ايلدى ايسه‌ده بونلر طرفندن ويريله‌جك مقرراتك ارادهٔ سنيه‌يه اقتران ايتمسنى اساس اتخاذ ايتدى . بوموافقت مشكلاتى تأخير ايتمشدى ، فقط كاملاً ازاله ايتمه‌مشدى . چونكه او اثناده فعلاً امروحركت ايتمك صلاحيتنك هانكى طرفه عائد اولديغى ينه بللى دكلدى !

دول معظمه طرفندن تعيين اولونان مأمورلر سلانيكه كلديلر . هرتفتيش اثناسنده حسين حلمى پاشايه رفاقت ايتديلر ؛ انكله دائما مذاكراتده بولونديلر . موسيو ده‌مه‌ريك ايله موسيو موللر حسين حلمى پاشا ايله مشتركاً چاليشديلر ؛ فقط اراده مسئله‌سنده غالبيت ينه باب عالى طرفنده قالمش اولدى ؛ چونكه بو شرط قبول ايدلدكدن صوكره بونلر امر ويره‌ميورلرى . يالكز مأمورين عثمانيه مواجهه‌سنده كاتبلرينه ويا ترجمانلرينه تحقيقات اجرا ايتديريورلردى . اهاليدن دائما شكايتنامه‌لر آليورلر ، فقط بو بابده‌كى اوامر ومقررات دائماحسين حلمى پاشا طرفندن اعطا اولونيوردى .

ماكدونياده‌كى ژاندارمه‌لرى اصلاحه مأموراولاجق اجنبى ضابطان مسئله‌سى‌ده عين صورتله موضوع بحث اولدى . حكومت عثمانيه‌نك مقاومت و مساعداتى ينه عين صفحاتى تعقيب ايتدى . اولا تنسيقاتك بر آوروپالى جنرال طرفندن اجرا ايدلمسى قبول ايدلدى ؛ فقط آلمانيا حكومتنك ردى اوزرينه حكومت عثمانيه ايتاليالى فريق ده‌جورجيس پاشايى قبول ايدرك رفاقتنه دول معظمه‌دن برر معاون تعيين ايتديرديلر . باب عالى اول امرده حسين حلمى پاشا طرفندن انتخاب اولونان درت بلچيقالى وايكى اسوچ نوروه‌جلى ضابطانك تصميم اولونان تطبيقاتى اجرايه كفايت ايده‌جكنه ذاهب اولدى . فقط دول معظمه‌نك تكليفاتى نهايت قبول ايدرك دول مذكوره طرفندن ضابطان كوندرلمسنه موافقت ايتدى . اولا بو ضابطانك مقدارى حقنده مناقشات اجرا ايدلدى . حكومت عثمانيه بونلرك يكرمى بش قدراولمسنه‌راضى اولدى ؛ سفرا ايسه آلتمش ضابط تكليف ايتدى . دها صوكره ضابطانك رتبه‌لرى حقنده‌ده مناقشه‌لر اجرا ايدلدى . عقد اولونان مقاوله‌نامه‌ده آوروپالى ضابطانك مملكتلرنده‌كى رتبه‌دن فضله رتبه‌ده بولونملرى درميان اولونيور ، فقط باب عالى ده‌جورجيس پاشايه مشيرلك ويرمك ايسته‌ميوردى . نهايت برنجى فريقلك رتبه‌سى ايجاد ايديله‌رك بو مسئله‌يه‌ده

نهایت ویرلدی . دها صوکره اونیفورمه مسئله‌سی موضوع بحث اولدی . دول معظمه بو مسئله‌ده هم‌افکار اولامادیلر . ده‌جورجیس پاشا عثمانلی اونیفورمه‌سنی اکتسا ایتدی . دیکر ضابطان ایسه کندی اونیفورمه‌لرینی محافظه ایتدیلر . بونلرك معیتلرنده بولوناجق سائر ضابطلر هپ عثمانلی ژاندارمه البسه‌سنی لابس اولدیلر .

فقط بونك الك مهمی ضابطانك وظائفی مسئله‌سی ایدی . بو مسئله اولدقجه وخیم ایدی . باب عالیدن ویریلن و مندرجاتی سفرا طرفندن قبول ایدیلن نوطه‌ده اشبو وظائف شو صورتله تعیین ایدیلیوردی : « ضابطانك وظائفی ژاندارمه‌یی اصلاح ایتمك وتعلیمنامه‌نك ژاندارمه خدماتنه متعلق اقسامنی تطبیق واقسام مذکوره‌یه نظارت ایتمکدن عبارتدر . امر وقومانده ضابطان عثمانیه‌یه عائددر . »

بو مسئله‌ده عبدالحمیدك و تعیین ایده‌جکی مأمورلرك حق حاکمیت ونفوذی محافظه ایدلدی . فرانسه‌نك درسعادت سفیری موسیو قونستان بو نظامنامه‌یی تدقیق ایتدیکی صره‌ده الك زیاده (مورچته‌غ) پروغرامنی نظر اعتباره آلدی . بو پروغرامه نظراً جنرال ده‌جورجیس پاشا ایله اجنبی مرخصلرینك وظائفی لایقی ایله تعیین ایتدی . ٤ تموز ۱۹۰٤ تاریخنده ، سیروزده بولنان میرالای وه‌رانده بروجه آتی بیاناتده بولوندی :

« ژاندارمه‌لرك تشکیلاتی ایله ایفای وظائفنه متعلق مسائل فنیه‌نك کافه‌سنده ، اجنبی مرخصلر جنرال ده‌جورجیسك معاونی اولمق حسبیله ، مسائل مذکوره بعض نقطه‌لرجه ماهیت فنیه‌سنی محافظه ایتمکله برابر سیاسی بر حال کسب ایدر ایتمز دائما جنرال ده‌جورجیس ایله تماسده بولوناجقلردر . فقط اجنبی مرخصلره تودیع اولوناجق مسائل فنی اولمیوبده صرف سیاسی اولاجق اولورسه اوزمان احوال تبدل ایدر . فی الحقیقه جنرال ده‌جورجیسك بر مأموریتی واردرکه مشارالیه بو مأموریت خصوصنده باب عالی‌یه تابعدر ؛ اجنبی مرخصلر ایسه کندی مملکتلرینك مرخصلری بولوندقلری جهتله جنرال ده‌جورجیسك وظائفنجه موجود محدودیت آنلر ایچون موجود دکلدر . جنرال ده‌جورجیسك وظیفه‌سی صرف فنی ایسه‌ده اجنبی مرخصلر ، اصلاحاته و مملکتك احوال سیاسیه‌سنك اصلاحنه متعلق مسائلده بو حدك خارجنه چیقه‌بیلیرلر . مأمور بولوندیغکز سیروز منطقه‌سنده شاید بوکبی احوال ظهور ایده‌جك اولورسه ،

مسئله‌يى جنرال دەجورجيس ايله مذاكره ايتيوب سلانيكده‌كى فرانسه قونسلوسنه اشعار كيفيت ايتمليسكز؛ مومى اليه‌ده احواله كوره يا روسيه و آوستريا مأمورلريله وياخود مفتش ويا سفارتله مذاكره ايدر. ايشته طوتيلاجق خط حركت؛ انكلتره سفيرى‌ده درامه منطقه‌سى ايچون عين تعليماتى اعطا ايلمشدر [۱] . »

ايشته بونك اوزرينه فرانسز وانكليز ضابطانى طوغريدن طوغرى‌يه ژاندارمه قوماندانلغى اينفا ايتديلر. اصلاحاتك اجراسى ومملكتك اصلاحى ايچون سياست نقطهٔ نظرندن غايت مهم بر وظيفه‌يى حائز بولونديلر.

۱۹۰٤ سنه‌سى ايلك بهارنده اجنبى ضابطلرى ماكدونيايه كلديلر. آوستريالیلر اسكوبه، ايتاليانلر مناستره، روسلر سلانيكه، فرانسزلر سيروزه، انكليزلر درامه‌يه مأمور اولديلر. آلمانلره كلنجه، بونلر عثمانلى پوليتيقه‌سنه قارشى تعقيب ايتدكلرى فكر صداقته تابع اولارق هيچ بر منطقه‌يى نظر اعتباره آلماديلر. يالكز بيكباشى فون آلتن ى كوندرديلركه، مومى اليه بالاخره سلانيكده كشاد ايديلن ژاندارمه مكتبى مديريتنه تعيين ايدلدى.

ايشته بو صورتله اجنبى ضابطلرى ايشلرينه باشلاديلر. مورچته‌غ پروغرامى حرفياً تطبيق ايدلمكه باشلاندى. ۲۸ مارت تاريخنده‌ده استانبولده ناچه‌ويچ ايله اجرا ايديلن مذاكرات نتيجه‌سنده بلغارستان ايله بر ائتلافنامه عقد ايدلدى. بو ائتلافنامه موجبنجه ايكى مملكت آره‌سنده‌كى كركينلك زائل اولدى. سفربر حاله قونيلان قطعاتك ترخيص ايدلملرينه، ماكدونيا ملتجيلرينك مملكتلرينه عودت ايتملرينه قرار ويرلدى. بلغارستان حكومتى قوميته‌لر و چته‌لر تشكيلنه مانع اولاجغنى وعد ايتدى. هر ايكى طرفده حدودلرده جمع وتحشيد ايديلان عسكرلر يرلرينه چكلدى. ۱۹۰٤ سنه‌سنك يازى بو صورتله صلحپرورانه اميدلرله كذران اولدى.

آرتق او تاريخدن اعتباراً آوروپاليلرك ماكدونياده وقوع بولان مداخله‌لرينك اوچنجى صفحه‌سى باشلايوردى. برنجى صفحه‌سنده آوستريا وروسيه حكومتلرى بو مسئله‌ده اك زياده علاقه‌دار اولمق صفتيله آوروپانك مساعدهٔ فوق‌العاده‌سنى حائز اولارق مداخلاتده بولونمشلردى. ايكنجى صفحه‌سنده مذكور ايكى حكومت اوك آيق اولارق حركت ايتمشلر ايدى؛ فقط انكليزلرك نفوذى دها زياده كنديني حس ايتدرمشدى. اوچنجى صفحه‌سنده ايسه دول

---

[۱] صارى كتاب، نومرو ۲۲

معظمه‌نك هپ برلكده، فقط هپسنك بشقه بشقه املار پرورده ايدرك حركت ايتدكلری كوروله‌جكدی .

۱۹۰٤ سنه‌سنك يازی او درجه شدتلی صدمه‌لر ، اختلالار وقوعه كلمدن كچدی . ۲ تشرين ثانيده موسيو بايست آتيده‌كی وجه‌ايله بيان معلومات ايديور ايدی : « آچيقدن آچيغه نه اختلال اولدی ، نه‌ده واسع مقياسده تخريبات اجرا ايدلدی . فقط بو كون معروض بولونديغمز فنالق هپسندن بدتردر ؛ چونكه هر اختلالی سلاح ايله باصديرمق قولايدر . حال‌بوكه اليوم جنايتلر ومنفرد چته‌لر حالنده هرطرفده ظهوره كلن حركاتك قطعات عسكريه طرفندن كورولمسی غير قابل اولديغی كبی ضابطه وژاندارمه ايله‌ده قولای قولای برطرف ايدلمسی ممكن دكلدر . ملتلر بيننده وقوعه كلن محاربه‌لر تمادی، جنايتلر توالی ايدييور. اهالی بوندن دوچار خشيت اولارق ادارهٔ حكومتك تبدلنی آرزو ايليور . حكومت عثمانيه بو حركات عموميه‌نك نتايجندن كلياً بی‌خبر بولونيور. خرستيانلر بيننده وقوعه كلن مجادلاتدن ممنون اولديغی جهتله بونی برطرف ايتمك ايچون هيچ بر تدبير اتخاذ ايتميور . »

فی‌الحقيقه باب عالينك ۸ نيسانده بلغارستان ايله عقد ايلديكی ائتلافنامه احكامنی ايفا ايلمكده سوء نيت و بطائت كوستردیكی مشاهده اولوندی . آوستريا وروسيه سفيرلری باب عالی‌يه بر نوطه ويره‌رك ماكدونياده تكرار چته‌لر ظهور ايتديكنی وبوكامقابل مأمورين محليه‌نك هيچ بر تدبير اتخاذ ايتمديكنی بيان ايلديلر، بونك اوزرينه فرانسه سفيری موسيو قونستان ذاتاً اوته‌دن بری دول سائره مأمورلری طرفندن كنديسنه تلقين ايدلديكی وجه ايله ولايات مذكوره احوال ماليه‌سی اصلاح ايدلمدكجه وولايات ثلثه‌ده بولونان مأمورين ملكيه و عسكريه‌يه منتظماً معاش ويرلمدكجه بو ايشك دوزلمه‌جكنی ايلری سوردی. لورد لاندسدوون تطبيق اولونان اصلاحاتدن هيچ بر ثمره حاصل اولمديغنی بيان ايتدی . ۲۰ كانون اولده ويانه وپته‌رسبورغ سفيرلرينه بر مكتوب يازدی . بو مكتوبده تركيه‌يه بالخاصه امور ماليه وعدليه نقطهٔ نظرندن اساسلی اصلاحات ياپمسی تكليف اولونمسنی بيان ايتدی . پارس سفيرينه يازديغی بر مكتوبده‌ده آتيده‌كی وجه ايله بيان مطالعه ايلدی : « ظنمه قاليرسه باب عالی‌يه خارجدن بر تضييق اجرا ايدلمدكجه بوحاله نهايت ويرمك ممكن اولميه‌جقدر . انكلتره حكومتی اويله كليوركه بو تضييق

يالكز برحكومت طرفندن اجرا ايدليوب براين معاهده‌سنه واضع الامضا حكومتلرك كافه‌سى طرفندن اجرا ايدلميدر . »

بو مسئله‌دن آلتى كون صوكره آوستريا سفيرى بارون دوقاليس ايله روسيه سفيرى موسيو زينوويه‌ف باب عالى‌يه بر نوطه ايله نظامنامه تقديم ايتديلر ؛ بو نظامنامه‌ده ماكدونياده تطبيق ايديله‌جك اصلاحات ماليه پلانى تنظيم ايلديلر .

بو تشبثدن صوكره آوستريا وروسيه حكومتلرى (مورچته‌غ) پروغرامنك توسيعاً تطبيقنى هنوز نابمحل عد ايدرك باب عاليدن يالكز اصلاحات ماليه‌يى طلب ايلديلر . قونت لامسدورف فرانسه‌نك پترسبورغ سفيرى موسيو بومپارله بو بابده اوزون اوزادى‌يه كوروشدى . روسيه و آوستريا خارجيه ناظرلرى ، روسيه و آوستريا حكومتلرينك يالكز مورچته‌غ پروغرامنك تمامئ تطبيقنه مأمور اولدقلرينى ادعا ايديورلردى . ماركى دولاندسدوون ايسه ماكدونيا مسئله‌سنده علاقه‌دار حكومتلردن معدود اولملرى حسبيله روسيه و آوستريا حكومتلريله برابر تركيه‌نك محافظهٔ استقلالنى تأمين ايدن حكومتلرك ماكدونيا احوال ماليه‌سنى قونترول ايتملرينى تكليف ايليوردى . حتى مشاراليه لوردلر قماره‌سنده ايراد ايلديكى بر نطقده روسيه و آوستريا حكومتلرينك ماكدونياده ايفا ايده‌جكلرى وظيفه‌نك غير معين برزمانه تابع اولديغنى وبومدت ختام بولمسه بيله دول سائره‌نك‌ده بو بابده بيان افكار ايتمك حقنى حائز بولوندقلرينى بيان ايديور واصلاحات ماليه ايله اشتغال ايتمكله برابر اصلاحات پروغرامنى ادرنه ولايتنه‌ده تطبيق ايدرك اصلاحات پروغرامنك توسيع ايدلمسى خصوصنده اصرار ايليوردى .

آرتق انكلتره ايله روسيه بيننده‌كى اختلاف بونكله تماماً تظاهر ايديوردى . ديكر دولتلرك‌ده كندى مسلك سياسيلرينه كوره طرفيندن برينه التحاق ايده‌جكلرى طبيعى ايدى . باب عالى ، دول معظمه بيننده حصوله كلن بو اختلاف افكاردن خبردار اولمشدى . حتى موسيو قونستان ١٠ مايس تاريخيله يازديغى برمكتوبده بو بحرانك بتون برتاريخچه‌سنى بيان ايلدكدن صوكره شو جمله‌يى‌ده صرف ايتمشدى : « حكومت عثمانيه ، دول سائره سفراسى بيننده حصوله كلن اختلاف افكاردن استفاده ايتمكه عزم ايتدى . »

فى الحقيقه باب عالى ماكدونيا احوال ماليه‌سى حقنده روسيه آوستريا حكومتلرينك

مقرراتنى خبر آلير آلماز بانق عثمانى ايله بر پروژه عقد ايتدى . بو صورتله روسيه و آوستريا حكومتلرينك تكليفاتنى عقيم براقمق ايستدى . بو بابده‌كى مقرراتنى بتون سفيرلره تبليغ ايتدى. بو تبليغاتده نه روسيه و آوستريا حكومتلرى طرفندن تبليغ اولونان تكليفك قبول ايدلديكى ، نه ده قونترولك تصويب اولونديغى بيان اولونيوردى .

آلمانيا حكومتى ، حكومت عثمانيه طرفندن تنظيم اولونان پروژه‌يى موافق كوردى. ۱۹۰۵ سنه‌سى قيشنده احوال فوق العاده نزاكت كسب ايتدى. بونك اوزرينه موسيو قونستان، روسيه‌نك متفقى وانكلتره‌نك دوستى اولان فرانسه حكومتى نامنه حركت ايلدى . آوستريا وروسيه حكومتى طرفندن ويريلان پروژه‌دن صرف نظر ايدلوب بانق عثمانى ايله حكومت عثمانيه بيننده قرارلاشديريلان وآلمانيانك ده مظهر تصويبى اولان پروژه‌يه امتثال اولونمسنى بيان ايتدى ؛ علاوةً مقابل اولارق ده ماكدونياده‌كى ماليه قونترولنك يالكز ايكى حكومت طرفندن اجرا ايدلميوب عموم دول معظمه طرفندن اجرا اولوناجغنى بيان ايلدى. دها طوغريسى فرانسه حكومتى بو بياناتى ايله انكلتره وايتاليا حكومتلرينى ممنون ايدييور وبو واسطه ايله آلمانيايى ده آوروپا آهنك دوليسنه ادخال ايليوردى. روسيه حكومتى بو فكرى قبول ايتديكى كبى بونى ويانه قابينه‌سنده ده قبول ايتديردى . مايسك طقوزنجى كونى دول معظمه بيننده ائتلاف حاصل اولدى . دول معظمه سفراسى طرفندن تنظيم ايديلان پروژه كافه‌سى طرفندن امضا ايديله‌رك باب عالى‌يه تقديم ايدلدى .

پروژه شو صورتله تعديل ايدلدكدن صوكره دول معظمه‌نك كافه‌سى طرفندن تصويب ايدلدى ؛ فقط عبدالحميد طرفندن تصديق اولونمادى . عبدالحميد ، يا دول معظمه بيننده يكيدن بر اختلاف ظهور ايده‌جكنى مأمول ايتديكى وياخود بشقه بر طرفدن معاونت كورديكى ايچون سيويل مأمورلرله برابر ماكدونيانك تشكيلات ماليه‌سنه نظارت ايتمك اوزره دزت ماليه مأمورينك تعيين اولونمسنه اصلا موافقت ايتمدى . اولا قاچاماقلى بر طاقم يوللره سلوك ايتمك ايستدى . ۲٤ حزيرانده ويريلان غايت مستعجل بر نوطه‌يه انجق ۱۰ تموزده بر جواب ويردى ؛ بو جوابده اساساً رددن بشقه برشى دكلدى . بوندن بشقه سفرا طرفندن وقوع بولان تكليفك حقوق حكمرانيسنه بر تعرض اولديغى وبو تكليفك مورچته‌غ پروغرامنده موضوع بحث ايدلمه‌مش اولديغنى ادعا ايتدى.

دول معظمه ، عبدالحمیدك بو جواب ردی ایله اکتفا ایتمدیلر . حتی ایشنك دها ایلریسنه کیدرك اصلاحات مالیه قومیسیونه تعیین اولونان ذواتك اسملرینی ده باب عالی‌یه تبلیغ ایتدیلر . بو ذاتلردن آلمانیا نامنه بارون غروزینکر ،

بلغار چته‌لرینك استراحتی

انکلتره نامنه هاروه‌ی ، ایتالیا نامنه مه‌سا ، فرانسه نامنه‌ده موسیو ستدغ تعیین اولونمشلردی .

باب عالی بو نوطه‌یی آلیر آلماز تکرار پروتستو ایتدی . سفرانك تکلیفاتنی

قبول ایتمك امكان خارجنده بولوندیغنی بیان ایلدی. بونك اوزرینه دول معظمه
تكرار بر نوطه كوندره‌رك بو نوطه‌ده مالیه مرخصلرینك سلانیكه كلمش
اولدقلرینی خبر ویردی. باب عالی تكرار پروتستو ایتدی. حتی بو حركتك

ماكدونیا اختلالجیلرینك طاغلرده طولاشمسی

طوغریدن طوغری‌یه حكومت عثمانیه‌نك امور داخلیه‌سنه بر مداخله
دیمك اولدیغنی وحكومت عثمانیه حقوق حكمرانیسی ایله استقلالنه طوغریدن
طوغری‌یه بر تجاوز اولدیغنی، حالبوكه دول معظمه‌نك بو خصوصی

حمایه ایلیکی متعدد دفعه‌لر تعهد ایتمش اولدقلرینی بیان ایتدی . سفرا تکرار بر نوطه ویردیلر ؛ فقط جواب رددن بشقه برشی آلامادیلر . حتی سفرا مجتمعاً حضوره قبول اولونملرینی استرحام ایتدکلری حالده عبدالحمید بونی‌ده قبول ایتمدی . بونك اوزرینه روسیه و آوستریا حکومتلری مشترکاً بر نمایش بحری اجراسنه قرار ویردیلر . فقط بو مسئله‌ده دول معظمه کاملاً اتفاق ایده‌مدیلر . آلمانیا حکومتلری بویله بر نمایش بحری‌یه اشتراك ایده‌میه‌جکنی بیان ایتدی . ذاتاً دول معظمه‌دن بشنك دونماسی (پیره) ده آوستریا ویس آمیرالی ریته‌رك قوماندەسنده اولارق بولونديغندن تکرار بر جواب ظهور ایدر ایتمز بونلر مدللی‌یه کلدیلر . کمرك ، پوسته وتلغرافلری اشغال ایدرك (لمنی) یه متوجهاً حرکت ایتدیلر .

آرتق عبدالحمید بوکا قارشی مقاومت ایده‌مدی . بر طرفندن‌ده آلمانیا حکومتی عبدالحمیده فضله مقاومته لزوم اولمدیغنی اخطار ایتدی . عبدالحمید نهایت دول معظمه‌نك بو تکلیفنه‌ده موافقت ایتدی (٤ کانون اول) . برقاچ کون قدر یازیلاجق بعض مواد حقنده مذاکرات اجرا ایدلدی . باب عالی قومیسیونك ایکی سنه مدتله انعقاد ایتمسنی ، اعضاسی میاننده بر ده اسلام بولوندیرلمسنی ، قومیسیون طرفندن تدقیق اولونان بودجه‌لرك ارادهٔ سنیه‌یه اقتران ایتمه‌دن قطعیت کسب ایتمه‌مسنی قبول ایتدیردی . بو خصوصات تفرعاته عائد شیلر ایدیسه‌ده عبدالحمیدك حق حکمرانیسنی محافظه ایده‌جك وظواهری قورتاره بیله‌جك نقطه‌لردی .

عبدالحمید بوندن صوکره ، بانق عثمانی ایله حکومت عثمانیه بیننده اتخاذ اولونان مقرراته ضمیمه اولمق اوزره تکلیف ایدیلن موادی‌ده قبول ایتدی . بو ماده‌لر : مالیه مشاورلری تعیینی ایله قومیسیون طرفندن تنظیم اولنان نظامنامه ایدی . کذا عبدالحمید مفتش عمومینك مدت مأموریتنك ایکی سنه‌دها تمدید اولونمسنه‌ده راضی اولدی . آوروپا دولتلری مرخصلرینك تمدید مدتلرینه‌ده موافقت ایتدی . ده‌جورجیس پاشا ایله ضابطان اجنبیه‌نك مدت خدمتلرینی‌ده ایکی سنه دها تمدید ایلدی . ۱۹۰۶ سنه‌سی کانون اولنده موسیو بوپ ، موسیو رووییه‌یه کشیده ایتدیکی بر تلغرافنامه‌ده حسین حلمی پاشانك مالیه مأمورلریله برابر ایشه باشلادیغی وقومیسیونك معاملاته ابتدار ایلدیکنی بیان ایتدی . بحرانك حرارتلی زمانی چابق کچدی . فقط اوفاق بر بقیه‌سی ینه قالدی . دول

معظمه هر نه‌قدر امور مالیه‌نك تفتیشنه باب عالی‌یی اقناعه موفق اولدیلر ایسه‌ده ممالك عثمانیه‌یه ادخال اولوناجق امتعه‌دن اخذ ایدیلن کمرك رسمنك یوزده سکزدن اون بره چیقارلمسنی بردرلو قبول ایده‌مدیلر .

حکومات عثمانیه بانق عثمانی ایله برابر براصلاحات پروژه‌سی حاضرلادیغی صرده دول معظمه‌یه‌ده تبلیغات لازمه‌ده بولونمش و کمرك رسومنك تزییدی اجرا ایدیله‌جك اصلاحات مالیه‌نك شرائط ونتائجندن بولندیغنی بیان ایلمشدی . ١٣٢٢ سنه‌سی ایچون ولایات ثلثه بودجه‌سی آیده ٨٠,١٠٠ لیرادن فضله بر آچیق اولمق اوزره یکرمی بش ملیون فرانغه بالغ اولیوردی . بوپاره بتون بودجه‌سی اوچ یوز ملیون فرانغه بالغ اولان برحکومت ایچون پك فضله برشی ایدی . مادامکه آوروپا روم‌ایلی ولایات ثلثه سنده اصلاحات اجراسنی طاب ایدییوردی ، اوحالده بواصلاحاتك وسائطی‌ده تأمین ایتملی وماکدونیایه صرف ایدلمك اوزره کمرك رسومنه برازده کندی معاونت ایتلی ایدی .

دول معظمه بوطریقی اختیار ایتمکدن بشقه چاره اولمادیغنی آکلامشلردی . فقط بومطالباته موافقت ایتمزدن اول فرصتدن بالاستفاده یکی منافع تأمین ایتمك ایستدیلر . حتی اولجه الك زیاده انکلتره حکومتی طرفدار کورینیورکن کمرك رسومك تزییدی موضوع بحث اولور اولماز انکلتره تبعه‌سنك ممالك عثمانیه‌ده مجموعی یوزده آلتمش راده‌سنده برتجارت اجرا ایتملری جهتیله بومسئله‌یی بالذات تدقیق ایده جکنی بیان ایتدی . دول مظمه‌دن قسم اعظمی‌ده کندیلرینه فضله فضله منافع تأمین ایتمك وحکومت عثمانیه‌نك پریشانیء احوالندن استفاده ایتلك عزمنه دوشدیلر .

بونك اوزرینه انکلیزلر ازمیر آیدین شمندوفر خطی امتیازینك ١٩٤٠ سنه‌سنه قدر تمدید ایتدیلمسنه وآیریجه‌ده بوردور واکردیر کویلرینه منتهی اولمق اوزره ایکی شعبه خطنك امتیازینی آلمغه موفق اولمق اولدیلر . آلمانلر ایسه کمرك رسمك یوزده اوچ تزیلندن حاصل اولاجق منافعدن برقسمنك آناطولی خطی تأمیناتاقچه‌سنه ضمیله یکیدن برشعبه‌نك انشاسنك تأمین اولونمسنی ایلری یه سوردیلر .

بومسئله‌لر ایچون اجرا ایدیلن مذاکره‌لرك اوزون سوردی . انکلتره ، بتون دولتلرله‌هم افکار اولارق بومسئله‌نك حلنه موافقت ایتمزدن اول کمرکلرك

اصـلاح ايدلمسنى بيان ايتدى . كمركارده تحصـيلاتك يولى‌ايله اجرا ايدلمسنى، بعض ليمانلره يكيدن بنالر انشا ايدلمسنى طلب ايلدى . بوندن بشقه معدنلر مسئله سنك‌ده اصـلاحنى درميان ايتدى . هرايكى طرفدده ائتلاف افكار حاصـل اولور اولماز كمرك تعرفه‌لرينك تبدلى حقنده بر لايحه تنظيم‌ايديله‌رك‌پارلمنتولره توديع ايدلمكه قرار ويرلدى. نهايت ١٩٠٧ سنه‌سى نيسـاننده ائتلاف حاصل اولا بيلدى .

بوائتلافنامه رايخشـتاغ ايله فرانسه پارلمنتوسـنده تصديق ايدلدى . كمرك وارداتندن يوزده يتمش بشـنك ماكدونيايه ومتباقيسـنك‌ده ديون عموميه‌يه تخصيصنه ويوسـبيدن طولايى‌ده ديون عموميه‌نك كمركارى قونترول ايتمسـنه قرار ويرلدى .

عبدالحميد دول معظمه سفراسى طرفندن طلب اولونان اصلاحاتك كافه‌سنى ياپمق آرزو ايتدى . حتى بومقاوله‌نك درجهٔ ثانيه‌ده حائز اهميت حكومتلره‌ده تبليغ اولونمسنه قرار ويرلدى . اصلاحات ماليه مسـئله‌سى‌ده شو صورتله حل ايدلدكدن صوكره ماكدونيانك اصلاحى ايچون چاليشلمغه باشلاندى .

*
* *

اوآندن اعتباراً ماكدونياده مورچته‌غ پروغرامنى تطبيقه مأمور هيئت : مفتش عمومى ايله معيتى؛ آوستريا وروسـيه سيويل مأمورلرى ايله كاتبلرى وترجمانلرى؛ آلمان، انكليز، فرانسز، ايتاليا وعثمانلى اولمق اوزره بش ماليه مأمورى؛ بانق عثمانى مأمورلرى، بر ايتاليان جنرال ايله ژاندارمه تنسـيقاتنه مأمور آلتمش آوروپالى ضـابطدن مركب ايدى . بوضابطلر هپ سـنجاقلره تقسيم اولونمشلردى . ديكر مأمورلرك كافه‌سى ايسه هپ سلانيكده‌حسين حلمى پاشانك اطرافنده بولونيور، حلمى پاشا نه زمان مناستره ويا اسكوبه كيده‌جك اولسه، بونلرده برابر آلايى ايله حلمى پاشايى تعقيب ايتديورلردى .

مع مافيه شـو صورتله چاليشمه‌نك ماكدونيـاده ايجه بر تأثيرى اولدى . بونلر ماكدونياده تأمين مسـالمت ايتمكدن زياده حكومت عثمانيه‌نك بوراده‌كى نفوذينى تزييده چاليشيورلر، مأمورين عثمانيه‌نك يرينه قائم اولمقدن زياده انلرى ارشاد ايتمكه غيرت ايديورلردى [١] .

---

[١] ره‌نه‌چينوف ؛ آوروپا ـ دولت عثمانيه .

مالیه قومیسیونی ماکدونیاده ایفای وظیفه‌یه باشلار باشلاماز اصلاحات حقیقیه کندینی کوستردی. فقط دول معظمه طرفندن ماکدونیایه کوندریلن مأمورلر آراسنده غایت خفی رقابتلر، عداوتلر، امللرده غیرموجود دکلدی. بونك ایچون طرفین یکدیکرینه مساعدات متقابله‌ده بولونمق سایه‌سنده یورقابتلرك اوکنی آلمغه موفقیت حاصل اولدی. هر اجتماعدن اول اوزون اوزادی‌یه مذاکرات دیپلوماتیقیه اجرا ایدلدی. آوروپالی مشاورلر، سنه‌لردن بری اسکین ترك ماکنه‌سنی اکلایه‌بیلمك ایچون بوماکنه‌نك هرپارچه‌سنی باشدن باشه سوکمکه، برر برر معاینه ایتمکه مجبور اولدیلر.

مالیه قومیسیونی ایلك سنه ظرفنده مالیه‌هیئت اداره‌سنی‌اصلاح ومأمورینك غیرکافی برحالده بولونان معاشنی تزیید ایله اکتفا ایتدی. سفرا طرفندن باب عالی‌یه تقدیم اولونان مخطره موجبنجه هر ولایته کوندردیکی مفتشلردن پك زیاده معاونت کوردی. بومفتشلردن ایکیسی خرستیان، بری اسلام ایدی. بومفتشلرك کندیلرینه معاونت ایدیله‌جکنه قانع اولدقلری جهتله وظیفه‌لرینی کمال غیرت وفعالیتله کوردیلر. بونلر طرفندن خبر ویریلن بعض حقسزلقلر ایله سوء استعمالات درحال برطرف ایدلدی. آتی ایچون دها برچوق اصلاحات واجراآت تدقیق واحضار اولوندی. فقط بالآخره ظهوره کلن مشکلات مالیه قارشیسنده قومیسیونك‌ده قوهٔ معنویه‌سی صارصلمغه باشلادی.

دول معظمه آوروپا ضابطلرینی حکومت عثمانیه خدمتنه ادخال ایلدکلری زمان، آرتق هرکس بوضابطلری ماکدونیاده قتاله نهایت ویره‌جك، اوراده صلح وسکوتی تأمین ایده‌جك ظن ایتمشدی. فقط انلرك وظیفه‌سی بودکلدی. حکومت‌عثمانیه بوضابطلری ژاندارمه تنسیقاتی‌اثناسنده معاونتلرندن وفکرلرندن استفاده ایچون جلب ایلشدی. جنرال ده جورجیسك وظیفه‌سی بوندن ایلریسنه کیده‌مه‌مشدی. بوتشبث واقعا ماکدونیا ایچون لازم ایدی؛ فقط اویله اولدقجه قولای برایش‌ده دکلدی. ژاندارمه‌لره معاش منتظماً ویرلمزدی. بونلرك تعلیم وتربیه وانضباطلری‌ده یرنده اولمدیغندن قسم اعظمی معاشنی اهالی‌یی جبر وتضییق ایتمکله چیقاردی. ایشته بومحذوری ازاله ایتمك ایچون اولا بری اسکوبده، بری مناستره، بری‌ده سلانیکده اولمق اوزره اوچ ژاندارمه مکتبی تأسیس ایدلدی. کرك کوکللی اولارق و کرك اردو افرادی

میاننده انتخاب ایدیله‌رك بومکتبه افراد قید ایدلدی . بونلره مکتبلرده اوچ آی قدر تحصیل ایتدیرلدی . آژان سیویللر ، مفتشلر ، ماليه مفتشلری ومفتش عمومینك غیرتی سایه‌سنده ژاندارمه‌لره منتظماً معاش ویرلدی .

بونلرك کافه‌سی برنقطه‌یه طوپلامیوب هپسنی‌ده چته‌لرك اك زیاده اوغرادقلری نقطه‌لره مفرزه مفرزه کوندرلدی . بومفرزه‌لرك هربرنده اوقومه یازمه بیلیر افراد بولوندیرمغه صوك درجه غیرت‌ایدلدی . او اثناده ماکدونیاده ۷۰۰۰ قدر ژاندارمه نفری یتشدیرلدی . بونلر اوچ آلایه تقسیم اولونوب هر ولایته برآلای ، هر سنجاغه برطابور ، هر قضایه برایکی بلوك کوندرلدی .

اهالیده اجنبی ضابطلرینه قارشی بر امنیت حاصل اولدی . نهایت ، ماکدونیاده ایفاسنه مجبور اولدقلری وظائفده برقات دها توسیع ایدلدی . بوضابطلر واقعا امر وقوماندایه فعلاً اشتراك ایتمدیلرسه‌ده ، حسن خدمت ایدنلره مکافات ، ایتمینلره مجازات ایتدیردیلر . بونلر اطرافلرنده ایجه برنفوذ اجرا ایتمکه باشلادیلر . فقط ینه عموم منطقه‌لره اجرای نفوذ ایده‌میورلردی . مثلا اسکی صربستان حوالیسنده آرناوودلر ایله صربلر بیننده مجادلات هیچ برزمان اکسیك دکل ایکن بوراسی آنلرك اداره‌سنه ویرلمدی . یونانستان حدودنده کائن سرفیجه موقعنده یونان چته‌لری اکسیك اولمدیغی حالده بورایه یالکز برباچیقالی ضابط کوندرلدی .

ایشته بورادن اکلاشیلیوردی‌که ، مورچته‌غ پروغرامی ماکدونیاده‌تطبیق اولونمغه باشلامشدی ؛ فقط تماماً تطبیق ایدلمه‌مشدی . بوپروغرامك برچوق ماده‌لری وازجمله اختلاللر اثناسنده متضرر اولان خرستیان اهالی‌یه تضمینات اعطاسندن باحث اولان ماده هنوز تطبیق ایدلمه‌مشدی . مورچته‌غ پروغرامی ماکدونیا ایچون غیرکافی ایدی . مع مافیه ماکدونیاده ینه بر درجه‌یه قدر صلح وسکونت حاصل اولمغه باشلامشدی . فقط بو سکونت عجبا ژاندارمه‌لر سایه‌سنده‌می تأمین ایدیله‌بیلمشدی ؟

بو اثناده ماکدونیاده سکونت حاصل اولمسنه دها سائر اسبابك‌ده تأثیری اولدیغی ایچون بونی یکدن کسدیرمك غیرممکندر .

١٩٠٤ سنه‌سندن بری بلغار چته‌لری ابراز شدت ایتمکدن صرف نظر ایتمکه قرار ویرمشلردی . اکر صرب ویونان چته‌لری‌ده بو حالدن استفاده ایدرك یکدیکریله چارپیشمامش اولسه‌لردی ، ماکدونیانك صلح ومسالمتی

دها زياده ترقى ايده‌جكدى . فى الحقيقه بلغار چته‌لرى رؤساسندن برچوغى تلف ايدلمشدى . قوصوه ولايتنده اجراى شقاوت ايدن مارتينوف اسكوبده توقيف ايدلمش ، بوبه‌ف اتلاف اولونمشدى .

بلغار ضابطلرندن قسطانطينوف ، غرويه‌فده تلف ايدلمشدى . خصوصيله غرويه‌فك تلفى بلغارلر اوزرينه پك فنا برتأثير اجرا ايتمشدى . بونلردن يالكز (قره‌طووه) و (اكرى پلانقه) چته‌لرى واردى كه، بونلره هنوز طوقونولمامشدى . قوميته‌لر بو تلف ايديلان رئيسلرك يرلرينه قولاى قولاى آدم بولاميورلردى . ماكدونيانك سائر طرفلرنده بلغارلرك نفوذ وتأثيرى فوق العاده تنقيص ايدلمشدى .

ضابطان عثمانيه چته رؤساسنك اولولرينى معاينه ايتدكلرى زمان اوزرلرنده بلغارلرك آمالنى مدافعه ايچون ماكدونيا داخلنده نشر افكار ايتمكه چاليشانلرك اسملرينى بولمشلر ، بونلره قارشى مدهش برصورتده تعقيبات ضبطيه و عدليه اجراسنه مباشرت ايتمشلردى . بوندن بشقه بلغار چته‌لرى بيننده موجود عدم ائتلافده بونلرك تشكيلات داخليه‌سنى خيليدن خيلى‌يه دوچار ضعف ايتمشدى .

سيروز ايله بلغارستان حدودى جوارنده‌كى طاغلرده بولونان صاندانسكى ايله طرفدارانى ، طوغريدن طوغرى‌يه صرافوف واحباسنك مسلكنى تعقيب ايدنلرله ابى كچنميورلردى . حتى صرافوف ١٩٠٧ سنه‌سنده غاروانوف ايله برابر قتل ايدلديكى زمان، بو جنايتى صاندانسكينك اجرا ايتديرديكنه ذهاب حاصل اولمشدى . صرافوفك اتلافى ، تشكيلات داخليه‌يى اڭ فعال وبلكه اڭ عقللى اعضاسندن محروم ايتمشدى .

بونكله برابر صرافوفك اتلافى ، چته‌سنك جسارتنى قطعياً خللدار ايتمدى . بونلر اوفاق اوفاق چته‌لر حالنده طاغلره يايلارق دائما انتظار حالنده بولونديلر . اهاليدن ويركو طوپلايه‌رق قوميته‌لره ويرديلر ، برطرفدنده اسلحه وجبخانه دپولرى تأسيس ايتديلر .

شمال طرفلرنده صرب چته‌لرى فعاليتلرينى برقات دها آرتديرديلر . ازجمله اسكوب حواليسنده بلغار اكثريتنه تابع اولان كويلردن قسم اعظمنى صرب پطريقلكنه تابع قيلمغه موفق اولديلر . اهالى قوميته‌لرك تحكمندن قورتولديلر . اولجه ژاندارمه‌لرى اولرينه آلمق ايستمينلر آرتق ژاندارمه‌لرى مع الممنونيه قبول ايتمكه باشلاديلر . او اثناده مناستر وسلانيك طرفلرنده

الک زیاده روم چته‌لری حرکت ایلدیلر . بونلر مدافعه‌سز بر حالده بولونان قصبه‌لره تعرض ایدرک ، اهالیدن بر قسمنی قتل ایلیه‌رک سیروز و درامه حوالیسنه قدر داخل اولدیلر .

حکومت عثمانیه یونان چته‌لرینک احوالنی او درجه تعقیب ایتمدیکی حالده بلغارلره قارشی دهشتلی تعقیبات اجرا ایلدی . حکومت عثمانیه‌نک مقصدی بلغارلرک ماکدونیاده‌کی تشکیلات داخلیه‌سنی بوزمق ، محو ایلمکدی . فقط بر

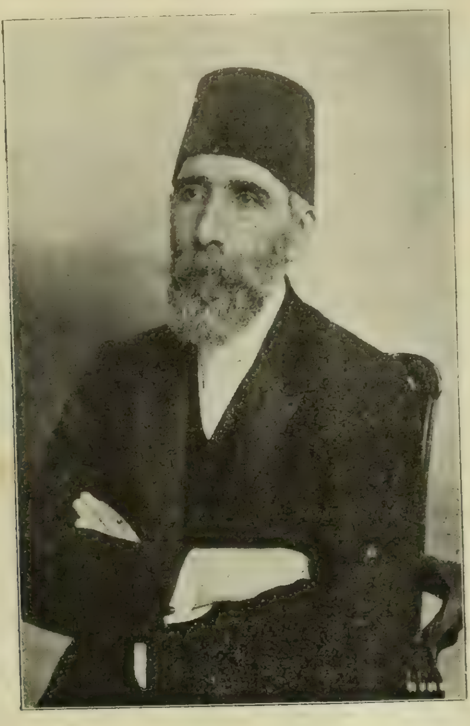

ولایات ثلاثه مفتشی حسین حلمی پاشا

مدت صوکره اهالی یاواش یاواش مهاجرت ایتمکه باشلادیلر . بو مهاجرت مسئله‌سی قسماً و ناتمام بر صورتده حل ایتمش اولیوردی .

ماکدونیا مسئله‌سی عین زمانده اجتماعی و ملی بر مسئله ایدی . بو مسئله‌یی حل ایتمک ایچون ادارهٔ حاضرهٔ عثمانیه‌یی تبدیل ایتمک لازمدی . بو ده غایت مشکل بر کیفیت ایدی . بونک ایچون ایشک باشلانغیجندن حرکت ایدلمش ، ماکدونیاده اصلاحات مالیه‌دن ایشه باشلانمشدی .

مع مافيه بو اثناده ينه اختلالر وقوعه كليور ، بر طرفدن ده قان حالا آقمقده دوام ايديوردی . بلغارلرك ماكدونياده‌كی تشكيلات داخليه‌سی اسكی نفوذينی غائب ايتمش كبی كورونيوردی . سلانيكده بو تشكيلاتك اك كزلی نقطه‌لری حقنده معلومات آلنمشدی . فقط صوفيه‌ده فكر بسبتون بشقه ايدی . ماكدونياده‌كی قوميته رؤساسی بلغار اكسارخانغنك تدنيسندن شكايت ايتميورلر ، بونی اك زياده صرب ويونان چته‌لرينك تضييقاتنه حمل ايديورلردی . صرب ويونان چته‌لری حركت ايتمه‌مش اولسه‌لر ، بونلرده برشی ياپميه‌جقلر ، اوزمان آوروپاليلرك آرزو ايتدكلری اصلاحات‌ده تماميله اجرا ايديله‌جكدی . فقط بونلر ديكر طرفدن‌ده ماكدونياده ادارهٔ عثمانيه باقی قالدقجه هيچ برشی ياپيلاماز ديورلردی . بلغارلرك سوزلرينه باقيليرسه ، تشكيلات داخليه مكمل وقوتلی ايدی . فقط بلغارلرك مقصدی بوصورتله اولديغی كبی ماكدونياده دها سائر امللرك‌ده تصادم ايتدكلری كوروليوردی . بواملری اك زياده تعقيب ايدنلرده اولاحلر ايله روملردی .

ماكدونياده براولاح مليتنك تشكلی روملرك اك مقدس منافعنه اجرای تأثير ايتمشدی . اولاحلر ، ماكدونياده يونانليلغی كوستره‌بيله‌جك اولان عضوی عادتا تهلكه‌ده بولونديريورلردی . ايشته بوسببه مبنيدركه ۱۹۰۵ سنه‌سنده عبدالحميد ماكدونياده بولونان اولاحلرك مليتلرينی تصديق ايتديكی زمان يونان قرالی وروم پطريقی اولاحلرك بومنافعنی سكته‌دار ايتمك ايچون اولانجه غيرتلريله چاليشديلر . برطرفدن پطريق يواكيم افندی نفوذ روحانيسنی يونانليلغك برسلاحی مقامنده استعمال ايتديكی كبی ديكر طرفدن‌ده چته‌لر اجرای تخريباته دوام ايلديلر . يونانستاندن كلن ويونان ضابطاننك قوماندسی آلتنده بولونان برچوق چته‌لر بلغارلره قارشی ماكدونياده احراز فائقيت ايتمكله غيرت ايلدكلری كبی اولاحلرك ترقياتنه مانع اولمق ايچون اخافه ايله ، تهديد ايله ، جبر وشدتله بتون امللرينی يرينه كتيرمكه چاليشديلر . بونلر اولاحلره قارشی برچوق بياننامه‌لر نشر ايتديلر ، وبوبياننامه‌لرده شايداولاحلر كنديلرينك اولاح اولدقلرينی سويليه‌جك واولاح لساننده عبادت ايده‌جك اولورلرسه بونلری كاملا قتل ايده‌جكلرينی اعلان ايلديلر .

ممالك عثمانيه‌ده بولونان اولاحلر بوصورتله دوچار جبروتضييق اولنجه‌درحال رومانيا قراليته مراجعت ايتديلر . بونك اوزرينه يونانستان ايله رومانيا بيننده

برمخابره قپوسی آچیلدی. بومخابره ده رومانیا حکومتی یونان چته لرینك جنایتلرندن یونان حکومتنی اتهام ایدییوردی . رومانیا حکومتی، بونلرك حدودی کچملرینه مانع اولمدیغندن طولایی یونانستانی اتهام ایدییور، چته لر یونانستان اراضیسی اوزرنده تشکیل ایدیله رك حرکتلرینك برقات دها تسهیل ایدلمش اولمسندن ده طولایی ده یونانستانك حرکتنی غیر قابل عفو برصورتده کوستریپوردی .

پطریقخانه ۱۸۹۹ تاریخنده اولاح لساننده مراسم دینیه ایفا اولونمسنه راضی اولمش ایکن شمدی بوکا قطعیاً راضی اولمیوردی . رومانیا حکومتی ایسه پطر- یقخانه نك فنارلی زنکینلر ویونانستان حکومتی ایله رابطهٔ قطعیه سی بولوندیغنی ایلری یه سوره رك اولاح راهبلری علیهنده اتخاذ اولونان تدابیردن طولایی یونانستان حکومتنی مسئول طوتیوردی . یونانستان ایسه طبیعی بومسئولیتی قبول ایتمیوردی . حکومت ، اولاحلر واجرای مظالم ایتمك اوزره آتنه ده قومیته لر تشکیل ایدلمش اولدیغنی اخطار ایدییوردی . اصل چته لره کلنجه ، مذکور چته لر اوزرینه حکومتك هیچ برنفوذی اولمدیغی و بوچته لرك ماکدونیالی اولدقلری وپطریقخانه نك ایستدیکی کبی حرکت ایتمکده سربست بولوندیغی جهتله بوکا دائر برشی دنیله میه جکی بیان اولونیوردی .

رومانیالیلر دیپلوماسی طریقی ایله هیچ برشی الده ایده مینجه یونانلیلردن انتقام آلمغه تشبث ایتدیلر . رومانیانك بعض شهرلرنده بولونان روملری بوخصوصده هدف اتخاذ ایلدیلر . ماکدونیاده نه زمان اولاحلره قارشی برسؤ قصد وقوعه کلسه ، بونك قارشیلغنی درحال رومانیاده یاپدیلر . ماکدونیاده اجرا ایدیلن قتاللردن طولایی اخذ انتقام ایدلمسی ایچون اهالی بکرش سوقاقلرنده طولاشه رق نمایشلر اجرا ایتدیلر . حتی بکرشده عقد ایدیلن جسیم برمتینغده اولاحلر یونان بایراغی رنکنده برقاچ بزی چامورلر ایچنده سوروکلدیلر .

بوحادثه اوزرینه رومانیا ایله یونانستان بیننده مناسبات سیاسیه منقطع اولدی . رومانیا حکومتی یونانستان ایله عقد ایدیلن تجارت معاهده نامه سنی فسخ ایدرك یونانستانك اك جان آلاجق نقطه سنه طوقوندی. رومانیاده بولونان روملر بوندن صوك درجه متضرر وپریشان اولارق بتون ایشلرینی براقدیلر، رومانیادن مهاجرت ایتدیلر . برزمانلر فنارلی روم وویوده لری طرفندن اداره

اولونان ، يونان مدنيتنه مفتونيت فوق‌العاده ابرازايدن اولاحلر شمدى‌روملره صوك درجه دشمن اولديلر !

يونانستانه كلنجه : اوده ماكدونياده هيچ برشى قازانمامقله برابر اك قيمتلى بر مشتريسنى‌ده بوصورتله ألدن قاچيرمش اولدى . موسيو تەئوتوكيس، ١٩٠٦ سنه‌سنده دول معظمه خارجيه ناظرلرى طرفندن كنديسنه اعتدال وسكونت توصيه ايدلمش اولديغى حالده مشاراليه ينه مصرانه حركتنده دوام ايتدى . « يونانستان حكومتى رومانيا ايله عقد ائتلاف ايچون هيچ برتشبثده بولونمامشدر . » ديدى . بعده ، كاملاً مستقل برحالده بولونان روم‌پطريقلكنك نفوذى جارى اولديغى برمملكتده وقوعه كلن احواله يونانستانك مداخله ايده‌ميه‌جكنى ومع مافيه چته‌لرك حركاتنى تعديل ايچون حكومتك بعض تشبثاتده بولونا بيله‌جكنى وفقط روملر بوصورتله كنديلرينى مدافعه‌دن صرف نظر ايتدكلرى برزمانده روملره دشمن اولان ديكر چته‌لرك تزييد فعاليت ايتمه‌لرى لازم كله‌جكنى بيان ايتدى . شايد اوانثناده ماكدونياده بلغارلر ، صربلر واولاحلرده عين صورتله حركت ايتمش اولسه‌لردى، ماكدونياده جارى اولان سلسلهٔ قتاله نهايت ويرلمش اولاجقدى .

يونانستان حكومتى دهارومانيا ايله اعادهٔ مناسباته موفق اولمادن ينه ماكدونيا يوزندن بلغارستان ايله بوزوشمغه باشلادى . يونان چته‌لرينك حركاتى اكسارخلق نفوذينك تناقصى ؛ بتون بلغار مهاجرينك بلغارستانه عودتى بلغارستانده يونانليلر عليهنده دهشتلى برخصومت پيدا ايتدى . فلبه ووارنه جوارنده ، دها طوغريسى روملرك اك زياده ساكن بولوندقلرى محلرده روملر عليهنده غليان فوق‌العاده تزايد ايلدى . ديكر طرفدن‌ده پطريقخانه‌نك ناشر افكارى بولونان غزته‌لر بلغارستان پرنسى عليهنده مقالات نشر ايتدكلرى كبى بلغارستانده بولونان روملرده متينغلر عقد ايدرك بلغارستان عليهنده‌كى فكرلرينى آچيقدن آچيغه بيان ايلديلر . چته‌لره التحاق ايتدكلرندن طولايى سلانيكده محكوم ايدلمش يونانلى اشقيا اساميسنك آتنه غزته‌لرى طرفندن نشرى بلغارلرى بسبتون حدتلندبردى . بونلر ماكدونياده بولونان يونانليلرك ماكدونيا بلغارلرينه كيم بيليرنه‌قدر اذا وجفا ايتمكده‌اولدقلرينه ذاهب اولديلر . بونك اوزرينه وارنه‌ده اغتشاش باش كوستردى . پطريقخانه طرفندن وارنه‌يه كوندريلن برروم پسقپوسنك قره‌يه چيقمسنه اهالى مانع اولدى . بوحال آخيوليده‌ده عينيله

واقع اولدی . مناسترلری اشغال ایدن روملر ، پطریقخانه‌دن کلن پسقپوسه قارشی اعلان خصومت ایدن بلغارلر اوزرینه آتش ایتدیلر. وقوعه کلن مجادله‌ده اون بر روم ایله سکز بلغار تلف اولدی . ایرتسی کون یاری یانمش بر خانه‌ده یقالانان پسقپوس ، اهالیی عصیانه تشویق ایتمش اولمقله اتهام ایدلدی . فقط بر از صوکره تخلیه اولوندی .

ایشته شو صورتله ماکدونیاده روملر ، اولاحلر و بلغارلر بیننده مجادلات وقوعه کلدی . فقط بو مجادلاتك سیاسیات عمومیه اوورینه‌ده تاثیرات عظیمه‌سی اولدیغندن دول معظمه بالقان امورینه دائما مداخله ایتدی . ممالك عثمانیه‌نك تمامیت ملکیه‌سنی محافظه ایچون بیقونسفیلد طرفندن تکلیف ایدیلوب بسمارق طرفندن قبول اولونان ماده‌یی آلمانیا حکومتی ترکیه ایچون اساس مسلك اتخاذ ایلدی . حکومت مشارالیها ترکیه‌نك حامیسی و محافظی صفتنی اکتساب ایتدی . ایمپراطور ایله عبدالحمید بیننده‌کی مناسبات شخصیه‌دن و آلمان تاجرلرینك ممالك عثمانیه‌ده‌کی فعالیتلرندن طولایی آلمان تجارتی بالخاصه آناطولیده فوق العاده ترقی ایلدی . ایشته بو سببدن طولایی آلمانیا حکومتی ماکدونیا مسئله‌سنده حکومات سائره‌دن بشقه بر مسلك تعقیب ایتدی . آوروپا سیاستنك هیئت عمومیه‌سندن انحراف ایتمه‌مکله برابر دائماً حکومت عثمانیه‌نك محافظهٔ استقلالنه غیرت ایتمکدن خالی قالمادی ؛ چونکه بو صورتله حرکت ، آلمانیانك منافعی اقتضاسندندی .

آلمانیا حکومتی بو بیطرفلق پولتیقه‌سی سایه‌سنده اقتصادی بر چوق منافع تأمینی مأمول ایلدیکی کبی عسکری و سیاسی بعض منافع استحصالنه‌ده غیرت ایلدی.

آلمان پولتیقه‌سی آناطولیده بو صورتله ترقی ایلدیکی حالده انکلتره حکومتی ممالك عثمانیه‌ده بولونان مختلف ملتلرك حقوقنی مدافعه ایتمك پولتیقه‌سنی التزام ایدرك ترکیه‌یه قارشی بر مداخله پولتیقه‌سی تعقیب ایلدی. انکلتره مختلف قابینه‌لر رأس کاره کچدکلری حالده هپسی‌ده بو مسئله‌ده عین مسلکی تعقیب ایتدیلر . انکلتره‌ده بر چوق کیمسه‌لر ، روسیه‌نك آمال حریصانه‌سنه نهایت ویرمك ایچون وقتیله بیوك بلغارستانك تشکلنه انکلتره‌نك موافقت ایتمه‌مش اولدیغندن طولایی بیان تأسف ایتمکه باشلادیلر . غلادستونك : « ماکدونیا ، ماکدونیالیلرکدر ! » سوزنی انکلتره حکومتی رهبر حرکت اتخاذ ایتدی . انکلتره‌نك پولتیقه‌سی شو فکره مستند ایدی: حکومت عثمانیه ایستر قوتلی اولسون ،

ایستر ایسته‌مز بتون اورته‌دن قالقسین ؛ آطه‌لر دکزی ساحلنی ، بوغازلری ، بصره کورفزی ، سوریه وطرابلس ساحللرینی اشغال ایدن ومصره اجرای حاکمیت ایله‌ین برحکومت بهمه‌حال برکون اولوب انکلتره پولتیقه‌سنه دشمن اولاجقدی. انکلتره حکومتی اڭ اساسلی پولتیقه‌سنی آسیاده وآفریقاده تعقیب ایدییوردی. ماکدونیاده تعقیب ایتدیکی پولتیقه ایسه عموم پولتیقه‌نڭ برصفحه‌سی ایدی. انکلیزلر بالقان حکومتلری ایله وازجمله بلغارستان ایله غایت دوستانه مناسباتده بولونیورلردی. بتون انکلیز پولتیقه‌سنڭ اس الاساسی، بالقانلرده آلمان نفوذینی اساسندن ازاله ایتمك ایدی.

روسیه‌یه کلنجه: روسیه‌ده بالقانلرده برمدت غایت مهم بروظیفه ایفا ایلمشدی. روسیه‌نڭ بالقانلرده تعقیب ایلدیکی پولتیقه ، مختلف ملیتلری حکومت عثمانیه‌نڭ تحکمندن قورتارمق پولتیقه‌سی ایدی. برلین قونغره‌سنده دوچار اولدیغی موفقیتسزلکلر، روسیه‌نڭ بالقان حکومتلری بیننده‌کی نفوذینی اصلاح اخلال‌دار ایتمه‌مشدی. اسلاولرڭ بتون بتون امیدلری روسیه‌یه معطوف بولونیوردی. فقط بلغارستان وروماني ايله روسیه‌نڭ بالاخره آره‌سی بوزولدی. بونڭ اوزرینه ١٨٩٧ سنه‌سنده ماکدونیا ایچون قبول ایدیلن پروغرامه موافقت ایدرك روسیه‌ده بالقانلرده آوستریا – مجارستان پولتیقه‌سنی تعقیب ایتمکه باشلادی. آوستریا ایله عقد ایتدیکی بو ائتلافدن اڭ زیاده قازانان ینه کندی اولدی. دها صوڭره اقصای شرقده مغلوب ، اختلالات داخلیه ایله مشغول اولنجه، بالقانلرده حائز اولدیغی نفوذی فوق العاده غائب ایتدی ؛ یالکز بالقان مسئله‌سنده اڭ زیاده علاقه‌دار حکومتلردن بری اولدی. فقط حال حاضری محافظه واسلاو اهالیسنڭ آرزولرینه مقاومت ، روس پولتیقه‌سی ایله قابل تألیف دکلدی. بونڭ ایچون روسیه حکومتی آوستریا مجارستانی‌ده تشویق ایدرك فرانسه وانکلتره حکومتلری طرفندن تکلیف ایدیلن اصلاحات نقطه‌سی نقطه‌سنه اجرا ایتمك ایستدی.

آوستریا مجارستانڭ بالقانلرده تعقیب ایلدیکی پولتیقه ایسه آپ آشکار ایدی. آوستریا حکومتی ، آوستریا مجارستان اراضیسی ایله آطه‌لر دکزی بیننده قوتلی برحکومت تشکل ایتدیکنی هیچ ایسته‌میوردی. ذاتاً آیاستفانوس معاهده‌سنده بیان اولونان بیوك بلغارستانڭ تشکیل ایدلمه‌مسی اڭ زیاده آوستریانڭ ایشنه یارامشدی. بونڭ ایچون آوستریا حکومتی بوفکرڭ تکرار ظهور ایتدیکنی هیچ ایسته‌میوردی. ماکدونیا اراضیسنڭ بالقان حکومتلرندن برینه وبالخاصه

بلغارستانه الحاقى آوستريا مجارستان ايچون غايت مضر ايدى . حتى حكومت عثمانيه‌يه تابع اولمق اوزره ماكدونيايه مختاريت اعطا اولونمسى بيله آوستريانك منافعنه مغايردى؛ آوستريا حكومتى بلغارلرك بو مختاريتدن استفاده ايده‌جكلرندن فوق‌العاده قورقيوردى .

سلانيك ايله بوسنه آره‌سنده ضعيف ، سوء اداره‌يه مالك ، قوهٔ ماليه‌سى مفقود ، آوستريا مجارستان مأمورلرى واسطه‌سيله آغر آغر اصلاح ايديله‌جك بر تركيه‌نك بولونمسى ؛ ايشته آوستريا مجارستانك اك زياده آرزو ايتديكى اصول حل بوندن عبارتدى . آوستريا مجارستان حكومتى سلانيكه سونكى قوتى ايله ايتمك ايسته‌ميوردى . آنك اك زياده تعقيب ايتديكى مسلك، صورت مسالمتكارانه‌ده حركت ايدرك بو حوالیده آوستريا نفوذينى تزييد ايلمكدى .

ممالك عثمانيه‌نك تقسيمندن اك زياده حصه‌دار اولابيله‌جك ديكر بر حكومت دها واردى كه ، اوده ايتاليا ايدى ! ايتاليانك آوستريا ايله بوزوشمسنك ، انكلتره ايله ائتلاف اوزره ياشامسنك سببى هپ بو نقطه ايدى . ايتاليانك بتون پولتيقه‌سى بحر سفيدك شرق جهتلرينه معطوف ايدى. طرابلس غربده تركيه‌نك يرينه قائم اولمق ايتاليانك تعقيب ايلديكى مسلكك اس‌الاساسنى تشكيل ايديپوردى . بوندن بشقه آدرياتيق دكزى كاملاً ايتاليانلاشديرمق ايچون آرناوودلغى‌ده أله كچيرمك ايستيوردى . ايتاليا حكومتى بو مقصده نائل اولمق ايچون آرناوودلقده دولابلر چويرمكدن خالى قالميور، حكومت عثمانيه‌ده جريان ايدن وقايعى دائما كمال دقتله تعقيب ايديپوردى .

فرانسه حكومتنه كلنجه : فرانسه حكومتى ماكدونياده عادات قديمه‌سنه ، اتفاقلرينه ، ائتلافلرينه تماماً رعايت ايديپوردى . فرانسه‌نك درسعادت سفيرى موسيو قونستان ، ماكدونيا مسئله‌سنى حل ايتمك ايچون انكلتره ايله روسيه منافعنى كمال موفقيتله تأليف ايليوردى . فرانسه‌نك ذاتاً اوتەدن برى مسلكى حكومت عثمانيه ايله خوش كچنمك وممالك عثمانيه‌ده بولونان خرستيانلرى حمايه ايتمك ايدى . ممالك عثمانيه‌ده پك چوق فرانسز سرمايه‌سى بولونديغندن حكومت عثمانيه‌نك نفوذينى محافظه ايتمك فرانسه‌نك منافعى اقتضاسندن ايدى . فرانسه حكومتى ايچون عكسى صورتده حركت ايتمك بونك ايچون امكان خارجنده ايدى . واقعا فرانسه‌نك بالقانده‌كى كوچوك حكومتلرده فوق‌العاده محبتى واردى ؛ فقط بالقان حكومتلرندن برى تركيه‌نك يرينه قائم اولاجق اولورسه

فرانسه حکومتی بوندن پك زیاده متضرر اولاجقدی . چونکه بویکی حکومت، منفعتلرینی محافظه ایتمك خصوصنده عثمانلیلر قدر اهمالکارانه حرکت ایتمیه‌جکدی. بونك ایچون ماکدونیاده غایت مؤثر بر اصلاحات پولتیقه‌سی تعقیب ایتمك ، ذات پادشاهینك نفوذ حکمرانیسی آلتنده ماکدونیایه مختاریت اداره ویرمك، فقط حکومت عثمانیه‌نك انقسامی ایله نتیجه‌لنه‌جك بر پولتیقه تعقیب ایتمه‌مك فرانسه‌نك اك سالم مسلکی اولابیلیردی .

فرانسه حکومتی ، ماکدونیا مسئله‌سنك ظهورینه قدر نه صورتله حرکت ایتدی ایسه ، آندن صوکرده ده ینه بومسلکده دوام ایدرك دائما مصلحانه وائتلافکارانه برپولتیقه تعقیب ایتدی . شرقده فرانسز لسانینك تأثیری ایله فرانسزلره قارشی پرورده ایدیلن محبتدن استفاده ایتمکه غیرت ایلدی.

فی الحقیقه شرق دائما دول معظمه منافعنك برتصادمگاهنی تشکیل ایدییوردی. بالقانلرده بولونان کوچوك حکومتلرله ممالك عثمانیه اهالیسی اکثریا بومصادمه‌نك قربانی اولیورلردی . فقط بومصادمه‌لرك اك زیاده ممالك عثمانیه‌ده متمکن خرستیان اهالی‌یه فائده‌سی طوقونیوردی . اهالئ اسلامیه ینه استبداد آلتنده زبون ، ینه قهر آلتنده پریشان اولیورلردی . بوحال ماکدونیاده‌ده بویله اولاجقدی. دول معظمه‌نك مداخله‌سی یوزندن اك زیاده اهالئ خرستیانیه راحت ایده‌جك، اسلاملر ایسه عبدالحمیدك هوسات مستبدانه‌سی اوغورنده ینه هردرلو جبر وتضییقه معروض اولاجقلردی !

*
* *

فقط بواثناده آوروپا پولتیقه‌سنده بعض تبدلات حصوله کلدی. آوستریا مجارستان خارجیه ناظری بارون ده‌رنتال ایراد ایلدیکی نطقده آوستریا مجارستانك سیاست خارجیه‌سنی بتون تفرعاتیله بیان ایتدی . بوبیاناتده ماکدونیا مسائلنه دائرده بعض حقایق موجوددی . بوحقیقتلر ، آوستریا مجارستانك ماکدونیا حقنده تعقیب ایده‌جکی مسلکی ، روسیه ایله درجهٔ اشتراکنك نه مرتبه‌ده بولوندیغنی تماماً کوستریوردی. بارون ئه‌رنتال بونطقنده اولا آوستریا ـ روسیه ائتلافنك منافعندن بحث ایدییور، صوکره شوصورتله بیان مطالعات ایلیوردی:

« بالقانلرده تعقیب ایلدیکمز سیاسته دائما صادق قالارق اراضی فتحنه هیچ بروقت غیرت ایتمیه‌جکز. بالقانلرده‌کی وظیفه‌مز ، بروظیفهٔ مدنیتپرورانه، بروظیفهٔ اقتصادکارانه‌در. بالقان مملکتلری بردورهٔ انکشاف وترقیلك فرداسنده

بولوندقلرى جهتله بووظيفه بيوك براهميتى حائزدر . اناطولينك والجزيره‌نك حيات اقتصاديه‌يه كشاد ايدلمسى ، آلمان فكر تشبثكارانه‌سنك بر موفقيتى عد اولونابيلير . مع مافيه ديكر بيوك حكومتلرده ممالك عثمانيه‌ده كنديلرينه يكى يكى منابع ثروت تأمیننه غيرت ايتمكدن خالى قالميورلر . ايشته قسم اعظمى يكيدن

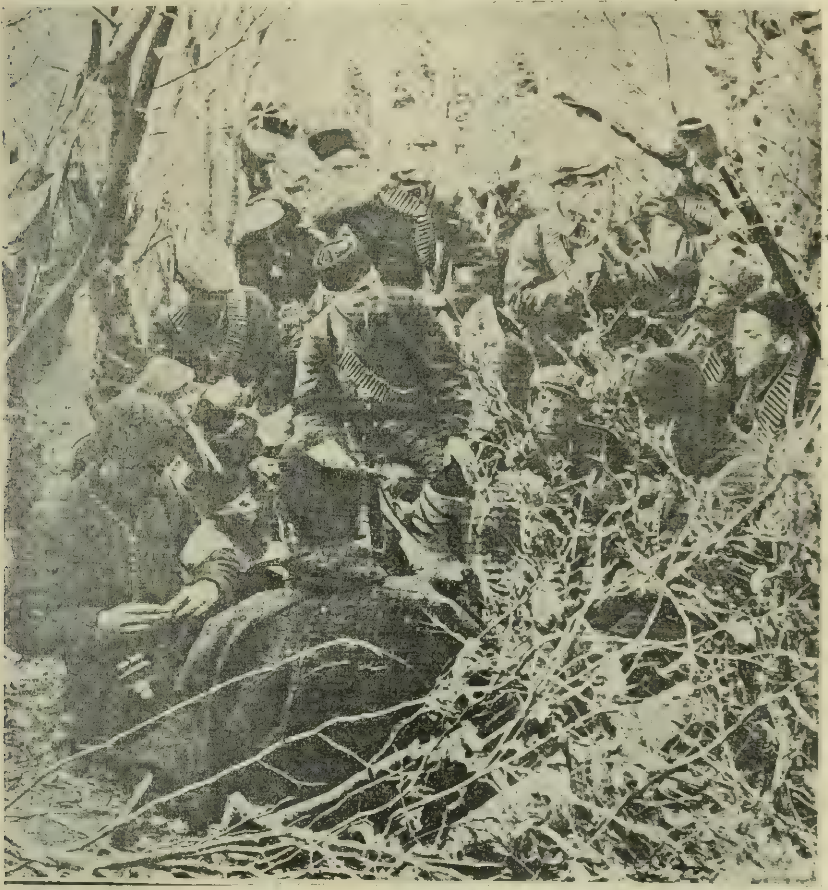

اشقيانك اورمان داخلنه تحصنى

غايت مهم شمندوفرلر انشا ايتمكدن عبارت اولان منابع مذكوره آنجق بر مقصد عظيمه معطوفدر ؛ اوده استانبول وبوغازلر طريقى ايله شرق و غرب بيننده غايت بيوك مقياسده منافع تعاطيسندن عبارتدر .

بو سببدن طولايى پك آشكار كورونيوركه ، استانبوله ياقين بولونان مملكتلر آتياً بيوك براهميت كسب ايده‌جكلردر . فقط بزده بوسنه‌يه مالك اولديغمزدن

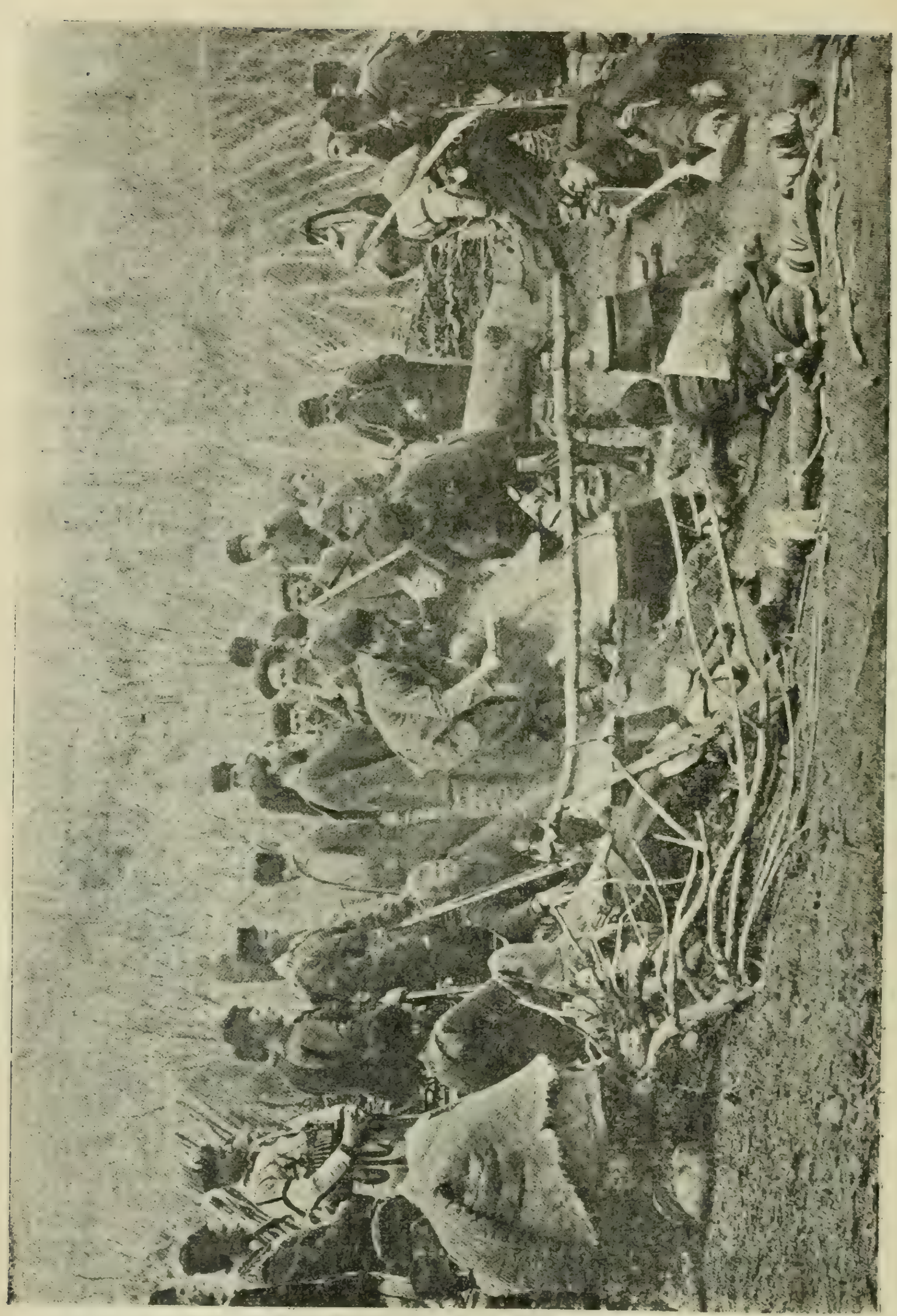

اشقیانڭ عك پدشیرملری

طولانی بالقان حکومتلرندن صایلیرز . بونك ایچون وظیفه‌مز ومساعیمز احوال زمانه‌یی تعقیب ایدرك بوندن استفاده ایلمکدر . بونی شمندوفرلر پولتیقه‌سی مناسبتیله ذکر ایدییورم .

بز شرق شمندوفرلری ممالك عثمانیه وصربستان حدودینه قدر انشا ایدرك ، مستقبلده وقوعه کله‌جك بر تکاملك اساسنی وضع ایلدك . شمدی هر شیدن اول دوشوندیکمز نقطه ایسه بوشمندوفری تمدید ایلمکدر . بونی صربستاندن استحصال ایتمك کوچ برشی دکلدر . (واردیچه) خطی بیتمشدر ، صربستان جهتنده‌کی التصاق خطی ایسه ایجه ترقی ایدییور . متروویچه ایله التصاق مسئله‌سنه کلنجه : بو خطك انشاسی ایچون درسعادت سفیری قونت پاللاویچینی ذات شاهانه‌دن مساعده طلب ایده‌جکدر . خط مذکور کذرکاهنده آوستریا مجارستان بانقه‌لرندن متشکل برسندیقه‌نك عملیاته مباشرت ایتمسی ایچون ذات شاهانه‌نك قریباً اعطای مساعده ایده‌جکنی امید ایدرم .

ایشته بو ایشلر تماماً ختام بولدقدن صوکره ، انشا آتنده‌کی مشکلاتدن طولایی ختامی سنه‌لره محتاج اولان بوخطك صورت قطعیه‌ده تأسیسنی دوشونمك اقتضا ایدر . اوواج ـ متروویچه خطی ایچون فوق العاده ثبات لازمدر ؛ چونکه بوخط بوسنه‌ده‌کی شبکه‌لری هم جوار مملکتلرده‌کی خطلرله برلشدیردیکی کبی بزه یکی شمندوفرلر تأسیس ایتمك امیدلرینی تأمین ایدییور . بوسنه شمندوفری ممالك عثمانیه‌ده‌کی رایلرله برلشدیکی زمان نقلیاتمز طوغریدن طوغری‌یه سرای بوسنه‌دن اطه‌لر دکزینه بحر سفیده سوق اولوناجقدر .

دیکر طرفدن‌ده عثمانلی ویونان شمندوفرلرینك قریباً یکدیکریله برلشملری مأمولدر . بوده اولدقدن صوکره ویانه ایله بوداپشته ، سرای بوسنه ، آتنه وپیره بیننده مواصله حاصل اولاجق و بوخط آوروپای وسطی ایله مصر وهندستان بیننده اك طوغری برخط تشکیل ایده‌جکدر .

بز کندی حسابمزه التصاق خصوصنده یونانستان حکومتی طرفندن استانبولده وقوع بولاجق مطالباتك اسعاف اولونمسنی تمنی ایدرز ؛ چونکه اقتصادی وسیاسی فکریمز انجق بوصورتله قوه‌دن فعله کله‌بیلیر . امید ایدرم که عثمانلی شمندوفرلری ایله شمالده بوسنه وجنوبده یونان شمندوفرلرینك برلشمسی ماکدونیا ایچون یکی بر دور اقتصادی کشاد ایده‌جکندن وبوصورتله ممالك

مذكوره اهاليسنك آثار صلحپرورانه ابراز ايتملرينه مدار اولاجقندن تشبثات مذكوره ايچون ذات شاهانه دريغ معاونت ايتميه‌جكدر .

فقط قره‌طاغ ايله‌ده اتصالاتى تأمين ايتمك وقطارو ايله قره طاغ ساحلى اوزرنده‌ده برخط انشا ايتمك هرشيدن زياده الزمدر . بو مسئله اليوم مذاكره ايدلمكده‌در . بومذاكرات برنتيجه‌يه منجر اولدقدن صوكره برلين معاهده‌سنك ٢٩ نجى ماده‌سى اساسنه نظراً قره طاغ پرنسلكى ايله مذاكراته ابتدار ايده‌جكز .

بورادهيئت عموميه‌سندن بحث ايلديكم شمندوفر پولتيقه‌مز، اميد ايدرم كه، شرائط اقتصاديه وسياسيه‌مزى واحوال حاضره‌مزى اساسندن اصلاح ايده‌جكدر . عين زمانده‌ده جنوب ايله اتصالاتمز بزه تشبثات جديده‌ده تأمين ايليه‌جكدر ؛ فقط بونك ايچونده صرف اقتصادى وسياسى اولان مساعيمزك يالكز بوبابده علاقه‌دار اولان بالقان حكومتلرى طرفندن دكل ، محافل اقتصاديه وصناعيه‌مزك فعاليت تشبثكارانه‌لرى ايله‌ده معاونت كورمسى لازمدر . »

بارون ئه‌رنتال طرفندن بونطقده بيان اولونان مسلك سياسى برلين معاهده‌نامه‌سنك ٢٥ نجى ماده‌سنك تطبيقى ايدى . بوماده‌ده دينليوردى كه :

« بوسنه وهرسك ايالتلرى آوستريا ومجارستان دولتى طرفندن اداره اولونه‌جق وايالتين مزبورتينه دولت مشار اليها عسكر سوق ايده‌جكدر .

صربستان ايله قره طاغ ارەسنده جنوب شرقى جهتندن مترو‌ويچه‌نك اوته طرفنه قدر منتهى اولان يكى‌بازار سنجاغنك اداره‌سنى آوستريا مجارستان دولتى درعهده ايتمك ايسته‌مديكندن بو سنجاق دولت عثمانيه‌نك تحت اداره‌سنده قاله‌جقدر .

انجق احوال حاضرۀ سياسيه‌نك وامنيت طرق ومعابرك محافظه‌سى ضمننده اشبو سنجاقده آوستريا دولتنك قره‌غول بولونديرمغه وموارداتِ عسكريه وتجاريه احداثنه حقى واردر .

بوبابده‌كى مواد متفرعه خصوصنده دولت عثمانيه ايله آوستريا مجارستان دولتى اتفاق ايتمك حقنى محافظه ايدرلر . »

ايشته بواتفاق ودها طوغريسى بوائتلاف دولت عليه ايله آوستريا مجارستان بيننده اوتوز سنه صوكره وقوعه كلدى . برلين معاهده نامه‌سنك بو ماده‌سى حقنده اوزون اوزادى بيان مطالعات ايدلدى . واقعا معاهده بو ماده‌سنده

« موارداتِ عسکریه و تجاریه » دن بحث اولونیوردی ؛ فقط ، بوندن مقصد شمندوفرلر اولا بیلیرمیدی ؟

معاهده‌نك دیکر نقاطی ایسه غایت صریح ایدی . بو نقطه‌لرده یکی پازار سنجاغنك اداره‌سی آوستریا مجارستانه توديع اولونمسندن عبارت ایدی . آوستریا مجارستان حکومتی بو سنجاقده عسکر بولندیره‌جق و مواردات عسکریه و تجاریه تأسیس ایلیه‌جکدی . بونك ایچون بر کون اولوبده آوستریا شمندوفرلرینك بو سنجاقدن سلانیك و آطه‌لر دکزینه طوغری اوزانه‌جغنه هیچ شبهه یوقدی .

آوستریا مجارستانه برلین معاهده‌سی موجبنجه بو کبی مساعدات اعطا اولوندقدن صکره ۱۸۷۹ سنه‌سنده آوستریا ایله دولت عثمانیه بیننده بر ده ائتلاف عقد ایدلمشدی . بو ائتلاف موجبنجه آوستریالیلر (سنیچه)یی اشغال ایده‌جکلردی . فقط اهالینك مقاومتی بوکا مانع اولدیغندن آوستریالیلر یالکز شمالده‌کی شهرلری اشغال ایله اکتفا ایتمشلردی . حتی ما کدونیاده اصلاحات اجرا اولوندیغی اثناده بو اصلاحاتك قوصوه ، سلانیك و مناستر ولایتلرینه تشمیل اولونمسی حکومت عثمانیه طرفندن طلب اولوندیغی زمان آوستریا مجارستان حکومتی بو اصلاحاتك یکی پازار سنجاغنده‌ده تشمیل اولونمسنه ممانعت ایتمشدی .

آوستریا مقصدی شو حرکاتندن تماماً بللی اولیوردی . حکومت مشارالیها بو شمندوفر پولیتیقه‌سنه دها اول باشلامق ایستردی ؛ فقط بونك ایچون آوستریا مجارستان اداره‌سنی بوسنه ـ هرسکده تأسیس ایتمك و بوراده بر شمندوفر انشا ایتمك لازمدی .

ایشته آوستریا مجارستان حکومتی بونك انشاسنی ۱۹۰٤ سنه‌سنده ختامه ایردیردی . خط مذکور بوسنه حدودنده کائن اوواچ موقعنه قدر انشا ایدلدی . یکی پازار سنجاغنده ایسه احوال بسبتون باشقه صورتده جریان ایتدی . حکومت عثمانیه ، سنجاغك اداره‌سی کندیسنه براقلمش اولمسندن استفاده ایدرك بورادن آوستریا مجارستان نفوذینی چیقارمغه غیرت ایلدی . بورایی قوصوه ولایتنه تابع اولمق اوزره ایکی سنجاغه آییردی . برینك مرکزی طاشلیجه ، دیکرینك سنیچه اولدی . بوراده ساکن آرناوودلری دائما آوستریا مجارستان علیهنه تشویق ایتدی . آوستریا مجارستان حکومتی بوسیبدن طولایی یالکز شمالده‌کی اوچ قصبه‌یی اشغال ایدرك میترووبچه‌یی اشغال ایده‌مدی . مذکور سنجاقده‌کی قوتی ایسه ۳۰۰۰ موجودلی بر لوادن عبارت ایدی .

آوستريامجارستانك سلانيكه طوغرى ايلريله‌مسى . لين معاهده‌سى واسطه‌سيله نظر دقته آلنمش ، حاضرلانمش ، حساب ايدلمشدى. شرق شمندوفرلرينك مبدئى اولان متروويچه ايله ، بوسنه شمندوفرلرينك نقطهٔ انتهاسنى تشكيل ايدن اوواچ نقطه‌سى بيننده‌كى مسافه يوز آلتمش كيلومتره ايدى . خط مذكور متروويچه‌دن صوكره قوصوه اووه‌سى و شار طاغندن كچيور ، نيش طريق ايله بلغراددن كلن خط ايله اسكوبده برلشدكدن صوكره واردار واديسنى تعقيب ايدرك سلانيكه ايديوردى . آوستريالىلرك وقتى مساعد بولور بولماز بو خطلرى برلشديرمكه غيرت ايده‌جكلرى طبيعى ايدى .

ايشته بونك ايچون بارون ئه‌رنتال بو خصوصده عبدالحميدك موافقتنى استحصال ايتدى . بوبابده اساس اعتباريله بر ائتلافنامه‌ده عقد ايدلدى . فوق العاده بر تأثير حاصل ايدن مذكور نطقده آوستريانك آطه‌لر دكزينه نفوذ ايتمك ايچون انشا ايدلمسى لازم كلن خط كيردن بحث ايتدى . اوچ كون صوكره عبدالحميد خط مذكورك انشاسى ايچون لازم كلن ائتلافنامه‌يى امضا ايلدى .

خط مذكورك كذركاهنى تدقيق ايچون بر قوميسيون تشكيل ايديله‌رك محل مذكوره اعزام ايدلدى . عثمانليلرك شوفعاليتندن خط مذكورك انشاسى ايچون ممانعتده بولونميه‌جقلرى آكلاشيلدى . شمندوفر عارضه‌لى براراضيدن مرور ايده‌جكدى؛ فقط خطك انشاسى ايچون فنى هيچ برمشكلات موجود دكلدى . مع مافيه بوراده اودرجه چوق تكليفات وقوع بوليه‌جقدى . چونكه مملكت فقير ، اهاليسى آز . اطراف و جوارى امين دكلدى . محصولات محليه ايسه نقليات فوق العاده حصوله كتيره‌جك بردرجه‌ده دكلدى . خط مذكور طار خطلى اولارق انشا ايديله‌جكدى . رايلر بيننده‌كى مسافه ٧٥ سانتيمتره اولاجقدى . بو خط بر طرفدن ينه طار خطلى انشا ايدلمش اولان بوسنه خطلريله برلشه‌جك ، ديكر طرفدن متروويچه ـ سلانيك خطى ايله التصاق پيدا ايده‌جكدى . او وجه‌ايله‌كه ويانه‌دن و بوداپشته‌دن كله‌جك امتعهٔ تجاريه برى صاوا نهرى اوزرنده كائن برود ، ديكرى‌ده متروويچه‌ده اولمق اوزره ايكى دفعه آقطارمه ايديله‌جكدى .

شو زنى آپ آشكار اكلاشيلوردى‌كه بويكى خط واسطه‌سيله آوستريا وسلانيك آره‌سنده بردنبره جسيم بر جريان تجارى حاصل اوليه‌جقدى .

غربدن کله‌جك امتعه ، مطلق (وندیك) ایله (تریسته)یه کله‌جکندن آلمان امتعه‌سنه کلنجه ، بونك سلانیکه نقلنه هیچ لزوم یوقدی .

فقط آوستریا مجارستان حکومتنك بو تشبثی ، ماکدونیا امورینی آوستریا ایله برابر تسویه‌یه موافقت ایتمش اولان روسیه حکومتنی هیچ ممنون ایتمدی . بارون ئه‌رنتال ، ایراد ایتمش اولدیغی نطق اوزرینه روسیه‌ده حصوله کلن عدم ممنونیتدن دوچار حیرت اولارق آوستریا مجارستان حکومتی طرفندن تعقیب اولونان سیاستك اقتصادی بو سیاست اولدیغنی ایلری سوردی. فی‌الحقیقه بر شمندوفرك انشاسندن مقصد اول امرده اقتصادیدر. ذاتاً بوسنه‌دن متروویچه‌یه انشا ایدیله‌جك خطده انجق بو مقصده مبنی انشا ایدیله‌جکدی. فقط سرای بوسنه- متروویچه خطی اقتصادی برخط اولمقدن زیاده اجرای نفوذ وتحکم ایچون انشا ایدیله‌جك برخط سیاسی ایدی . حتی بوسببه مبنی روسیه خارجیه ناظری موسیو ایزوولسکی او سنه‌نك نیساننده ایراد ایلدیکی نطقده : « بوخطك آوستریا مجارستان حکومتنه بالقانلرده فوق‌العاده منافع تأمین ایده‌جکنه هیچ شبهه یوقدر . » دیدی .

آرتق بو امتیاز آلندقدن صوکره « شرقه طوغری نفوذ » پولتیقه‌سنه ، آلمانلرك حوالیٔ شرقیه‌یه طوغری ایلریلك ایچون بسمارق زماننده‌ن بری تعقیب ایتدکلری مسلك سیاسی‌یه ، بو مسلکك حصوله کتیره‌جکی تهلکه‌لره دائر دور ودراز بیان مطالعات ایدلدی . آلمان نفوذینی نشر وتعمیمه چالیشان آوستریا سونکولرینك آطه‌لر دکزینه قدر ایتمسندن تولد ایله‌جك تهلکه تماميله ایضاح ایدلدی . سلانیکه طوغری ایلریله‌مك ، روسلرك استانبوله طوغری ایلریلملری کبی آوستریا ایچون خیالی بر مقصد ایدی . فقط بارون ئه‌رنتالك بو خطك تمدیدینی آرزو ایتمسنه دها بعض اسباب سیاسینك‌ده تأثیری اولمشدی .

اول امرده آوستریا مجارستان حکومتی ایله صربستان اره‌سنده اوته‌دن بری اقتصادی بر اختلاف موجود ایدی . بواختلاف. مذکور حکومتلر بیننده عقد اولونان بر تجارت معاهده‌سی اوزرینه براز سکونت بولمشدی . بومعاهده آوستریا مجارستان ایچون پك نافعدی . فقط بالاخره بو اختلاف تکرار ظهور ایدنجه ، بونك صربستانده عکس تأثیری پك مدهش اولدی . بتون صربستان عظیم برحس ملی ایله آیاقلاندی . آوستریا مجارستانك جنوبنده

متفرق برحالده طوران ، آوستريا ، مجارستان ، خرواتستان ، صربستان ، بوسنه ، قره‌طاغ ودولت عثمانيه آره‌سنده پارچه‌لانمش بولونان اسلاولر عين املى تعقيب ايدرك آياقلانديلر. واقعا بونلر اره‌سنده اوته‌دن برى موجود اولان عدم ائتلاف ينه باقى ايدى ؛ فقط اونلرك بوسفر تعقيب ايتدكلرى مقصد عموم اسلاولرك مقاصد منفعتكارانه‌لرى ايدى .

آوستريا مجارستان حكومتى فوق‌العاده ممانعاتده بولونديغى حالده بوسنه هرسكده بولونان اسلاولر، ينه‌صربلرك جهتنى التزام ايتديلر. اسلام، قتوليك، اورتودوقس بتون اسلاو عنصرى اوته‌دن برى آره‌لرنده موجود اولان دينى خصومتلرى بسبتون اونوده‌رق آوستريا مجارستانه قارشى اسلاولغى مدافعه‌يه قالقيشديلر . قره‌طاغده مشروطيت فرقه‌سى رئيسى رادوويچ صربلر حقنده‌كى تمايلاتنى آچيقدن آچيغه بيان ايتدى. آوستريا حكومتى بتون بوقوتلرك اجراى فعاليت ايتمسنه مانع اولمق ايچون سراى بوسنه ـ مترويچه خطنى برآن اول انشا ايتمكه قرار ويردى . اسلاولردن مركب بركتله‌ٔ جسيمهٔ مقاومتك، سلانيكه طوغرى ايلريلمسنه مانع اولاجغندن انديشه‌يه دوشدى .

ذاتاً آوستريانك‌ده، مجارستانك‌ده بتون سياست داخليه‌سى اسلاولر بيننده‌كى تاريخى خصومتلرى آلوله‌مك، انلر بيننده‌دائمى بررقابت موجود بولوندرمقدى. ذاتاً برلين معاهده‌سنك آوستريا ـ مجارستان اشغالنه متعلق ماده‌سندن بوسياست تماماً اكلاشيليوردى . يكى پازارك اشغالى ديمك ، سلانيك طريقنى آوستريايه تأديه ايتمك واسلاولرله مسكون اراضيى ايكى‌يه بولمك ديمكدى . هم بوواسطه ايله صربستان وقره‌طاغ حكومتلرى‌ده بربرندن آيرلمش اوليوردى . ايشته سراى بوسنه ـ مترويچه خطى بوامللى كاملاً اهتمام ايديوردى .

سراى بوسنه ـ مترويچه خطى صربلرك اك زياده ساكن اولدقلرى اسكى صربستان حواليسى شمالدن جنوبه طوغرى ايكى پارچه‌يه آييريوردى. آوستريا مجارستان حكومتى برطرفدن قرطاغ اوزرينه اجراى نفوذ ايتمك ايستيور ، ديكرطرفدن بوخط واسطه‌سيله صربستانى بسبتون آييرارق حكومت مشارالیهانك آدرياتيق دكزى ايله اولان ارتباطنى كلياً قطع ايتمك آرزو ايديوردى . بارون ئه‌رنتال، قره‌طاغ حقنده‌كى فكرينى نطق مشهورنده تماماً ايضاح ايلمشدى. بارون ئه‌رنتالك مقصدى بوسنه هرسكى قره‌طاغه ربط ايتمكدى . انى بوصورتله

آوستريايه جذب ايتدكدن صوكره صربستاندن واسلاو عنصرندن آيرمق پك قولايدی !

آوستريا حكومتی بوشمندوفردن سياسةً پك مستفيد اولاجقدی . سرای بوسنه ـ متروويچه خطی صربستانی كاملاً احاطه ايديوردی . صربستان ايله آوستريا مجارستان آره‌سنده براختلاف وقوعنده صربستانی شمالدن ، جنوبدن وغربدن احاطه ايتمك ايشدن بيله دكلدی . آوستريا مجارستان حكومتی آرتق

ماكدونيا ملتجيلری

سلانيك وماكدونيايه طوغری غايت امين برخطه مالك اولمش بولونيوردی .

سرای بوسنه ـ متروويچه خطی آوستريايی مجارستانه‌ده بر درجه‌يه قدر تابع بولونديرميوردی . شايد اون سنه‌يه قدر آوستريا ايله مجارستان بيننده بر افتراق وقوعه كله‌جك اولورسه ، ايكی حكومتك‌ده آطه‌لر دكزينه طوغری برر خطی‌ده موجود بولوناجقدی !

بو خطك ماكدونيا مسئله‌سی اوزرينه بيوك برتأثيری واردی . خط مذكور ماكدونياده آوستريانك نفوذينی فوق‌العاده تزييد ايده‌جكدی . حكومت مشاراليها بوخط واسطه‌سيله ماكدونيا داخلنه بر دخول مسلح ده اجرا ايده‌بيليردی . شايد ماكدونيا ولايتلری استقلال كسب ايدر وياخودمختاريتی حائز بولونورسه ،

دول معظمه‌دن اك زياده آوستريا مجارستان حكومتى ماكدونيايه مجاور بولوناجق وبوراده پك زياده اجراى نفوذ ايليه‌جكدى .

نقط دولت عثمانيه‌نك اوضعيف ، مشوش ، پريشان حالى ايله ماكدونياده قالمسى ، بوحواليده تذبذب واغتشاشك دائمى صورتده موجود اولمسى، آوستريا ايچون پك لازمدى . آوستريا حكومتى انشا ايده‌جكى بوشمندوفر سايه‌سنده ايتاليادن اول آرناوودلقده اكتساب نفوذ ايده‌جك، ايتاليانك آدرياتيق دكزى سواحلنده‌كى تشبثاتنه نهايت ويره‌جك ، بو ليمانلردن باشلايوب آرناوودلقدن كچه‌رك ماكدونياوصربستانه طوغرى انشا ايديله‌جك خطلرك كافه‌سنى بوواسطه ايله قونترول ايده‌بيله‌جكدى .

ويانه‌ده بوندن بشقه ديكر بر خطك دها انشاسى‌ده تدقيق اولونيوردى . بو خط قطارودن باشلايه‌رق قره‌طاغ بوتجه دوام ايده‌جك، بعده سان‌جيوواني و دراچ دن كچه‌رك آدرياتيق دكزى ساحلنى تعقيب ايليه‌جكدى. آرناوودلق حواليسى بو ايكى خط آره‌سنده قالدقدن صوكره هيچ شبهه‌سز آوستريا مجارستان نفوذينه تابع اولاجقدى .

ايشته بوسببه مبنى ايدى‌كه قايزر ويلهلم ونديكده ايراد ايلديكى نطقده فوق العاده امنيت بخشا مطالعه‌لر درميان ايتمش اولديغى حالده ايتاليا مطبوعاتنك همان كافه‌سى‌ده آوستريا مجارستان خارجيه ناظرينك مسلكى حقنده پك چوق مناقشاتده بولونمشلردى .

آوستريا مجارستانك بوخطك انشاسندن بكلديكى فوائد آرتق بسبتون اكلاشلمشدى . آوستريا مجارستان حكومتى بتون بومنافع سياسيه‌يى استحصال ايتمكله برابر بالقان شبه جزيره‌سنك غربنده آوستريا مجارستان حاكميتنى تأمين ايتمك، حتى يونانستانى آوستريا ـ آلمانيا نفوذينه ادخال ايلمك‌ده ايستيوردى. بارون ئه‌رنتالك ايراد ايلديكى نطقده‌كى برجمله، بوخصوصده فوق‌العاده معنيدارايدى. اوده بارون ئه‌رنتالك يونان شمندوفرلرى ايله ماكدونيا خطلرينك برلشمسندن باحث بولونان فقره‌سى ايدى .

*
* *

بارون ئه‌رنتال طرفندن ايراد اولونان نطق روسيه‌ده ايى برتأثير حصوله كتيرمدى . بونكله برابر روسيه ايله آوستريا مجارستانك وسائط نفوذيه

وقوتلری بالقانلرده موازنه حصوله کتیردیکندن بوایکی حکومت بردرلو یکدیکرندن واز کچه‌میورلردی . مثلا ١٨٧٨ حربی ، ١٨٧٥ سنه‌سنده آوستریا ایله روسیه بیننده برائتلاف عقد اولوندقدن وبوسنه هرسك ایچون آوستریا مجارستانه وعدلر ایدلدکدن صوکره وقوعه کله‌بیلمشیدی . پرنس لوبانوفك ١٨٩٦ ده ویانه‌یه سیاحت ایتمسی یکی برائتلافه دلیل عد ایدیله بیلیردی. نته‌کیم ١٨٩٧ ده آوستریا ایله روسیه بیننده ماکدونیا مسئله‌سی ایچون‌ده ائتلاف عقد ایدلمشدی .

بوائتلافنامه مندرجاتی واقعا نشر ایدلمدی ؛ فقط بونك نه‌لردن عبارت اولدیغنی حادثات ووقایع تماماً اثبات ایدییوردی . ایکی حکومت ، بالقانلرده حال حاضرك محافظه‌سنه قرار ویرمشلردی . هیچ بری‌ده منافع ذاتیه پیشنده قوشمیه‌جق ، بالقانلرده برحادثه وقوعه کلیر کلمز هرایکی حکومت‌ده مشترکاً مداخله ایده‌جکلردی . فقط اوزمانلر روسیه‌نك اقصای شرق ایله مشغول بولوندیغی صره‌لردی؛ روسیه حکومتی بواوزون سیاحته مباشرت ایتمزدن اول بالقانلرده تدابیر لازمه اتخاذایتمك ایستیوردی . کندیسی اقصای شرقده‌مشغول بولوندیغی برصرده‌ده رقیبنك بالقانلرده یرینی قاپامه‌سی ایچون هردرلو تدابیره توسل ایدییوردی . روسیه‌نك اوستریا ایله ائتلاف عقد ایتمکدن مقصدی آوستریانك بالقانلرده‌کی نفوذینی قیرمق ، آزالتمق ایدی .

تام‌بوانناده ماکدونیا اغتشاشی وقوعه کلمشدی. ایشته بالقانلرده بوتبدلات حصوله کلیر کلمز ایکی حکومت درحال بوراده تأمین صلح ومسالمت ایتمکه‌غیرت ایتدیلر . بتون اوروپا بوایکی حکومته قارشی اعتماد کوستردی . روسیه ایله اوستریا حکومتلری‌ده بالاده بیان اولوندیغی وجه ایله ماکدونیاده اصلاحات اجراسنه باشلادیلر ...

فقط بواثناده روسیه‌ده عمیق برتبدل حصوله کلیوردی . روسیه حکومتی بتون امیدلرندن محروم، مغلوب وپریشان، ینه کسب‌حیات ایتمکه چالیشیوردی. روسیه حکومتی پورآرتورده دوچار اولدیغی مغلوبیتلردن ، موقدن وچوشیاده اردو ودونمانسنك دوچار اولدیغی اضمحلالدن صوکره ینه اسکی پولتیقه‌سنه ، یعنی بالقان پولتیقه‌سنه رجوع ایتمشدی .

روسیه حکومتی مجروح وبیتاب اولدیغی حالده ینه بوفرصتدن استفاده

ایتدی . ١٨٧٨ حربنده وقوعه کلن شپقه محاربه‌سنك تذکار خاطراتی ایچون (شپقه) یه بر آبده رکز ایدلدی . بو آبده‌نك رسم کشادی پارلاق برصورتده اجرا اولوندی . بورسم کشاد روس و بلغار ضابطلری بیننده برمناسبت اخوتکارانه تأسیس ایلدی . روسیه‌نك اسکی خاطرات استیلاکارانه‌سی ینه غلیانه کلدی .

ذاتاً روسلر مانچوری حربندن هیچ برشی آکلامامشلردی . روسلر شمدی‌یه قدر هپ عثمانلیلرله حرب ایتمشلر ، هپ عثمانلیلری مغلوب ایتمشلردی . فقط بو مغلوبیتلرك اسبابی ایسه آپ آشکار ایدی . او زمانك عثمانلی اردوسی ، اردو دکل ، عادتا بر اشقیا اوجاغی ایدی . یکیچریلر دشمنله محاربه ایتمکدن زیاده کندی اردوکاهلرینی یغما ایدییورلردی . اردوده انضباط ، نظام وانتظام عسکری مفقود ایدی . روسیه اردوسی برازدوزکونجه اولدیغی ایچون عثمانلی اردوسنی دائما مغلوب ایدییور ، فقط ینه پك قولای احراز مظفریت ایده‌میوردی . روسلر عثمانلی اردوسنه قارشی بوصورتله احراز موفقیت ایدییورلردی . صوواروفلرك ، دراغومیروفلرك یتشدیردیکی بو اردو ، او تاریخه کلنجه‌یه قدر عثمانلیلردن غیری هیچ برحکومتله حرب ایتمه‌مشدی . ایلك دفعه اولارق ژاپونلرله حرب ایدنجه ، اوبله عثمانلیلرك انضباطسز اسکی یکیچری اردولرینه قارشی احراز ایتدیکی مظفریتلری قولای قولای احراز ایده‌میه‌جکنی آکلامش ، ژاپونلرك منتظم واصول تحتنده ایندیردکلری ضربه‌لر روسلری مانچوری اووالرنده ، چوشیما اوکلرنده ، پورآرتور قلعه‌لرنده خاطر وخیاله کلمدك فلاکتلره دوچار ایتمشدی .

روسلر بوفلاکتلره دوچار اولونجه ینه عثمانلیلره توجیه سلاح ایتمك ایسته‌مشلردی . ذاتاً عثمانلیلرله حرب ایتمك روسلر ایچون برنوع محاربهٔ صلیبیه دکلی ایدی ؟ بو محاربه‌لرك اساسی هپ خرستیانلری محافظه ایتمك فکری تشکیل ایتمیورمیدی ؟

ایشته بوحسلر روسلرك آمال واحتراصاتنه فوق‌العاده توافق ایدییوردی . بوسببدن بتون اسلاو عالمنده برغلیان حصوله کلدی . آلمانلرك پولونیاده‌کی اجراآتی بوحسی برقات دها تزیید ایتدی . اسلاو عنصرلری عظیم برسکون وسکونت ایچنده چالیشمغه باشلادی .

روسلر ، ژاپونلردن یدکلری ضربه‌لرك آجیسی دها قلبلرندن چیقمادن اسلاو قارداشلرینی قورتارمغه قالقیشدیلر . بتون نظر دقتلرینی بالقانلره عطف

ایلدیلر . بالقانلرده‌کی اسلاولر ایسه بوندن پك زیاده ممنون اولدیلر. حتی آوستریا ایله ائتلاف حاصل ایتدیکندن طولایی روسیه‌نك حرکاتنی مؤاخذه بیله ایتدیلر. او اثناده ، صرافوفك ناشر افکاری بولنان بر غزته بو مسئله حقنده یازدیغی بر بند مخصوصده ، « ماکدونیا اصلاحاتنك قوه‌دن فعله کلمسنه شمدی‌یه قدر هپ روسیه مانع اولدی . » دیدی .

روسیه حقنده بومطالعه‌کی براز آغر ایدی؛ فقط بوفکر بالقانلرده پك زیاده انتشار ایتمشدی . روسلر پك ایی اکلامشلردی که ، بلغارلره قارشی پرورده ایلدکلری عداوتلر ، روم‌ایلیٔ شرقینك بلغارستانه الحاقی اثناسنده کوستردکلری ممانعتلر ، بالقانلرده حال حاضری محافظه ایچون آوستریا ایله عقد ایتدکلری ائتلاف بالقان اهالیسنی روسلردن ایجه صغوتمشدی . او تاریخه کلنجیه قدر سوریه‌ده برفرانسز قونسلوسنك نفوذی نه‌قدر زیاده ایسه بالقانلرده‌ده بر روس قونسلوسنك نفوذی اودرجه فضله ایدی . فقط روسیه اقصای شرقده ژاپونلرك سلهٔ تأدیبنه دوچار اولدیغی ، روس اردولری مغلوب وپریشان مانچوری صحرالرینه سرپلدکلری اثناده بالقانلرده اك زیاده آوستریا نفوذی تزاید ایلشدی . آوستریا قونسلوسنك منابع و وسائطی دها زیاده ایدی . آوستریالیلر بالقانلرده دها فعالانه بر پولتیقه تعقیب ایدییورلردی .

روسلر بوندن متأثر اولدقلری جهتله بالقانلرده ینه اسکی نفوذ عسکریلرینی قازانمغه اوغراشیورلردی . واقعا بالقان شبه جزیره‌سنه آرتق طوغریدن طوغری‌یه تحکم ایده‌میه‌جکلرینی اکلایورلر ، فقط هیچ اولمازسه کندیلرینی حکومت عثمانیه اداره‌سندن قورتردقلری کوچوك حکومتلرله دوست اولارق یاشامق، انلر طرفندن دائمی برحامی عد ایدلمك آرزو ایدییورلردی .

موسیو ایزوولسکی ۱۸ نیسانده ایراد ایتمش اولدیغی نطقده بو فکری آچیقدن آچیغه بیان ایتدی . روسلر سنه‌لرجه سورن خصومتلر ، عداوتلردن صوکره انکلیزلرله ائتلاف عقد ایتدیلر . آسیاده عصرلردن بری موجود اولان اختلافلری تماماً حل ایتدیلر. فقط روسلرك تعقیب ایتدکلری بوپولتیقه ، انکلتره‌یه قارشی مسلك سابقدن بر فراغت پولتیقه‌سی ایدی . روسیه حکومتی انکلتره‌دن پك زیاده مضرت کوردیکی حالده شمدی انکلتره‌نك دوستلغنی قبول ایدییوردی .

روسلرك بو پولتیقه‌یی التزام ایتمه‌رینه بارون ئه‌رنتالك نطقی سبب اولدی. بو نطق روس افکار عمومیه‌سنده عظیم بر تأثیر حصوله کتیردی. واقعا اوواچ ومترووبچه خطی مورچته‌غ پروغرامی احکامنه مغایردکلدی. چونکه فرانسوا ژوزه‌ف پته‌رسبورغده چار ایله ملاقات ایتدیکی زمان آوستریا حکومتنك بوسنه ایله یکی پازارده شمندوفر انشاسی خصوصنده سربست بولوناجغنی درمیان ایلمشدی.

بونکله برابر بارون ئه‌رنتالك نطقی ایله روسیه‌ده حاصل اولان تأثیر روسلری بشقه درلو حرکته مجبور ایتدی. حتی روسیه خارجیه نظارتنك واسطهٔ نشر افکاری بولونان غزته‌لر بیله آوستریا پولتیقه‌سی علیهنده غایت شدتلی بر صورتده ادارهٔ لسان ایلدی. آوستریا ایله عقد ایدیلن ائتلاف روسیه‌ده فوق العاده مظهر رغبت اولمشدی؛ بو ائتلاف بالقان مسائلی حقنده عادتا برضمان قوی عد ایدلمشدی. فقط شمدی بارون ئه‌رنتالك نطقی بوظن و خیالاتی کلیاً زیر وزبر ایدییور، بو ائتلاف کریسنده آوستریانك کیزلیدن کیزلی‌یه تعقیب ایلدیکی یولی بردنبره میدانه چیقارییوردی.

بارون ئه‌رنتالك نطقندن چارده ممنون اولمادی. چونکه بارون ئه‌رنتال وقتیله پته‌رسبورغ سفیری ایکن موسیو ایزوولسکینك اك عزیز احباسندن اولدیغی کبی چارکده اسرارینه واقف اولانلردن ایدی. بونك اوزرینه درحال روسیه‌نك ویانه سفیری پرنس اوروصوف پته‌رسبورغه چاغیرلدی. بتون روس مطبوعاتی بوهیجان عمومیدن استفاده ایدرك بوحادثه‌نك روسیه آوستریا ائتلافی ایله ١٨٩٧ ائتلافنه آرتق خاتمه چکدیکنی بیان ایلدیلر. ١٩٠٣ سنه‌سندن بری مورچته‌غ پروغرامنده تعیین ایدیلان وماکدونیاده تطبیق اولونان اصولك کفایتسزلکی بیان اولوندی. آوستریانك عبدالحمید ایله عقد ائتلاف ایلدیکی ایلری سورولدی. چونکه بارون ئه‌رنتال بوائتلافی عقد ایتمه‌مش اولسه ایدی سرای بوسنه ومترووبچه شمندوفرینك امتیازینی آلامازدی. مادامکه روسیه حکومتی بالقانلرده منافع خصوصیه تعقیب ایدییور و١٨٩٧ و ١٩٠٣ ائتلافلرینه مغایر بر صورتده حرکت ایلیوردی، اوحالده روسیه‌نك منافع حقیقیه‌سنه مغایر اولان بو ائتلافدن صرف نظر ایتمك، غرب حکومتلری ایله طوغریدن طوغری‌یه ائتلاف حاصل ایتمك و ماکدونیا مسئله‌سنی آوستریا حکومتی ایله

باش باشه ويرەرك حله چاليشەميوب ديكر دول معظمه ايله برلكده حل ايتمك ايجاب ايديبوردی .

ايشته بوحادثه اوزرينه ۱۸۹۷ سنه‌سندن بری بالقان مسائلی حقنده روسيه ايله آوستريا مجارستان بيننده عقد ايديلن ائتلاف ختام بولدی . واقعا بواثناده ايكی حكومت بيننده قطع مناسبات واقع اولمادی ؛ فقط هر ايكی حكومت بيننده اسكی صميميتدن اثر قالمادی .

بوحال روسيه‌نك عزت نفسنه طوقوندی . روسيه حكومتی آوستريانك بو حركتنه‌قارشی‌مقابله ايتمك‌ايستدی . موسيو ايزوولسكی‌ده شمندوفر پولتيقه‌سنده برموفقيت اكتساب ايتمك ايستدی . اوصره‌ده بالقان حكومتلرندن بعضلری ترقيات صناعيه و تجاريه‌لری ايچون باب عاليدن شمندوفر امتيازلری طلب ايديورلردی . بوشمندوفرلردن بری طونه‌دن (آدرياتيق) ه انشا اولوناجقدی . بوخط روسيه‌يه طوغريدن‌طوغری‌يه تعلق‌ايديوردی . خط مذكورروسيه‌نك جنوب آيالتلری ايله آدرياتيق بيننده اك قيصه طريقی‌تشكيل ايده‌جك وروسيه ايله صربستانی واسلاو عنصرلرنی يكديكرينه برلشديرمش اولاجقدی .

روسيه حكومتی درحال خط مذكوری باب عاليدن طلب ايدن بالقان حكومتلرينی‌حمايه ايتدی . بوبابده باب‌عالی‌يه ايكی پروژه تدقيق‌ايديله‌رك تكليف اولوندی . بوخطلردن هرهانكی برينك انشاسی يالكز فنی‌دكل، سياسی براهميتی‌ده حائز ايدی !

بوايكی پروژه صربستان داخلنده يكديكری ايله برلشيوردی . صربستان حكومتی اپی زماندن بری برشمندوفر انشاآتنه باشلامشدی ؛ بوشمندوفرك اللی كيلو مترەلك برقسمی ختام بيله بولمشدی . بوخط (رادويه‌واچ) دن باشلايور ، تيموق واديسنی چيقدقدن صكره نيشه كليوردی . ذاتاً سلانيك ايله صوفيه ـ استانبول خطی‌ده نيشده برلشديكندن بوراسی شمندوفرك عقده نقطه‌سنی تشكيل ايديوردی .

يكی انشا ايديله‌جك شمندوفر نيشدن جنوبه كيده‌جك و (طوپليجه) واديسنی تعقيب‌ايدرك دولت‌عثمانيه‌حدودی اوزرنده‌كائن قورشونلی‌يه‌كله‌جكدی . ايشته مذكور ايكی پروژه‌ده بيان اولونان خط بونقطه‌دن باشلايه‌جقدی . صربستان ايله روسيه حكومتلری طرفندن باب عاليدن امتيازی طلب اولونان

خط ، قورشـونليدن پرشتهيه ، اورادن قوصوه اوواسنی کچه‌رك فروزويكده مترويچه ـ سلانيك خطنی قطع ایده‌جكدی . بعده شار طاغنك شمال اتكلرندن

عصاتك مناستر استاسيوننه سوقلری

کچدكدن صوكره پرزرينه كله‌جك ، اورادنده درين واديسنی تعقيب ايده‌رك آدرياتيق دكزی ساحلنه واصل اولاجقدی .

درین نهرینك منصبنده سان جیووانی کورفزی واردی. بو کورفز اوقدر
درین اولمامقله برابر موقعی‌ده مساعد دکلدی . براز دها شمالده آنتیواری

مناستر جوارنده کوبلیلرك فراری

موقعی ، شمندوفرك نقطهٔ انتهاسی اولمغه دها مساعد ایدی . فقط آنتیواری، قره طاغ حدودی داخلنده ایدی . بوندن بشقه حکومت عثمانیه بوخطك ممالك عثمانیه لیمانلرندن برنده نهایت بولمسنی آرزو ایده‌جکدی .

صربلر طونه ـ آدرتیق خطنك انشاسنی فوق‌العاده آرزو ایدییورلردی . بوخط صربلرك بتون حیواناتنی آدریاتیق دکزی ساحلنه نقل ایتمکه یاردم ایده‌جکدی . صربلر بوسایه‌سنده آوستریا مجارستانك مطالباتنه قارشی‌ده مقاومت ایده بیله‌جکلردی . اسکی صربستان ایله قره‌طاغ وصربستان بیننده‌ده ارتباط حاصل اولاجقدی .

بوخط ایتالیانلری‌ده ممنون ایدییوردی. طونه حکومتلری ایله روسیه‌نك جنوب ایالتلری وایتالیا بیننده ارتباط حاصل اولاجق ، ایتالیانلر بوواسطه ایله ایالات مذکوره‌یه شراب ، میوه وهردرلو محصولاتی قولای قولای سوق ایده‌بیله‌جکلردی . روسیه‌نك بغدایلری ، پترولری ، صربلرك محصولات زراعیه‌سی بو صورتله پك امین برمخرج بولابیله‌جکدی . فقط اصل اك مهمی ، بوخطك ایتالیانلر ایچون سیاسی بر اهمیتی‌ده حائز اولماسی ایدی . ایتالیانلر بوواسطه ایله آرناوودلغه‌ده نفوذایده‌بیله‌جکلردی. بوخط ایتالیانلرك بالقانلرده‌کی نفوذینی تزیید ایده بیله‌جکدی . ذاتاً ایتالیانلر آنتیواریده برلیمان تأسیس ایتمشلردی . اشقودره کولنده ایشله‌ین واپورلر برایتالیان شرکتنه عائدایدی.

درحال ایتالیان ، روس ، صرپ وفرانسزلردن مرکب برجمعیت تشکیل ایدلدی . بوجمعیته بانق عثمانی معاونت ایتدی . مذکور جمعیت خط مذکورك ممالك عثمانیه داخلنده انشا ایدیله‌جك قسمنی تدقیق ایله مشغول اولدی. علاقه‌دار حکومتلر بیننده بوبابده اوزون اوزادی‌مذاکرات اجرا ایدلدی. روسیه‌حکومتی آوستریادن انتقام آلمق ایچون بوپروژه‌یی کمال فعالیتله تعقیب ایتدی . فرانسه حکومتی‌ده بوخطك انشاسی ایچون مساعده‌کارانه حرکت ایلدی . آوستریا وآلمانیا حکومتری ایسه بوكا قارشی آچیقدن آچیغه‌هیچ برممانعتده‌بولونامادیلر.

تعقیب ایلدیکی پولتیقه‌نك صرف منافع اقتصادیه‌یه مستند اولدیغنی ادعاایدن ویانه قابینه‌سی طونه ـ آدریاتیق خطنه قارشی ظاهراً هیچ برشی یاپمدی . فقط آوستریامجارستانك درسعادتده‌کی مأمورلری عبدالحمیده مراجعت ایدرك بوپروژه‌نك تأخره اوغرادلمسنی تکلیف ایتدیلر . بوخطك ترکیه ایچون منافع مهمه تأمین

ایتمیه‌جکنی ، ترکیه‌دن بك فاحش تأمینات آقچه‌سی طلب اولوندیغنی ایلری‌یه سوردیلر . خط مذکورك حکومت عثمانیه‌نك منافعندن زیاده صربستان ایله ایتالیا وقره‌طاغك منافعنه خادم اولدیغنی ، عسکرلك نقطهٔ نظرندن حکومت عثمانیه‌یه هیچ برفائده تأمین ایتمیه‌جکنی بیان ایلدیلر .

ایشته بوصورتله بالقان شمندوفرلری ایچون دولتلر بیننده سیاسی بردوئللو اجرا ایدلمکه باشلادی . روسیه سرای بوسنه ـ متروویچه خطنه مقابل طونه ـ آدریاتیق خطنی انشا ایده‌جکنه قناعت حاصل ایتدی . اسکی هیجانلر سکونت بولدی . ماکدونیاده اصلاحات اجراسنه مأمور اولان روسیه و آوستریا حکومتلری نهایت شمندوفرلر یوزندن بربریله دیدیشمکه باشلادیلر . ماکدونیاده اجرا ایدیله‌جك اصلاحاتی بسبتون اونوتدیلر . بواثناده ماکدونیاده حال تذبذب واغتشاش الآن دوام ایدییوردی ...

*
* *

١٩٠٧ سنه‌سنك صوك آیلری اثناسنده ماکدونیا احوالی غایت وخیم ایدی . اصلاحات نامنه هیچ برنتیجه حاصل اولمامشدی . باب عالی کمرك رسمنك یوزده اوچ تزییدینی طلب ایلدیکی حالده ینه پك زیاده عطالت کوستریور ، ده‌جورجیس پاشانك اك مصیب مطالباتنی اسعاف ایتمیوردی .

ایشته بوسببدن طولایی دول معظمه سفراسی باب عالی‌یه مراجعت ایدرك یوزده اوچ کمرك رسم منضمنك صرف ولایات ثلثه اصلاحاتنه تخصیص اولونمسنی طلب ایلدیلر . ماکدونیاده امورینی تسویه ایچون مفتش عمومی ایله قومیسیونلر پك زیاده مشکلاته دوچار اولدیلر .

عساکر ومأمورینه معاش ویره‌مدیلر . بونلرك معاشاتنی تأمین ایچون مختلف چاره‌لر توسل ایتمکه مجبور اولدیلر . نهایت کمرك رسمی یوزده اوچ تزیید ایدلدی . بانق عثمانی کلیتلی آوانسلر ویره‌رك بوسایه‌ده ولایات ثلثه بودجه‌سنده موازنه تأسیسی قابل اولا بیلدی . آرتق بوندن صوکره حکومت عثمانیه‌نك چته‌لری کمال جدیتله تعقیب وماکدونیاده اصلاحات اجرا ایده‌جکی صورت قطعیه‌ده امید ایدلدی . آوستریا وروسیه حکومتلری مورچته‌غ پروغرامنی تطبیقده دوام ایتمکله برابر انکلتره‌نك اوته‌دن بری طلب ایلدیکی وجه ایله معاملات عدلیه‌نك‌ده تفتیشی ایچون براصلاحات پروژه‌سی تنظیم ایتدیلر . عین

زمانده ده ماكدونياده كى دائرهٔ صلاحيتلرى تمديد ايچون بر نوطه نشر ايلديلر .

روسيه و آوستريانك ماكدونياده كى وظيفه سنى دول معظمه صورت لاقيدانه ده التزام ايتديلر . مورچته غ پروغرامنك غير كافى اولديغنى ، پروغرامك زمان تطبيقى كچمش بولنديغنى بيان ايلديلر .

آرتق بوماكدونيا مسئله سى بتون حسن نيتلرى عقيم براقدى . دول معظمه سفراسى هپ بومسئله ايله مشغول اوليورلر ، دولت عثمانيه دن چكه جكلرى امتيازلر ومعدن ايشلرى ايچون وقت بولاميورلردى .

بومسئله يى آوروپاده باشقه چيقاراميوردى . حكومت عثمانيه دن اصلاحات ايچون دائما مساعدات طلب ايديور ، فقط ينه برشى ميدانه قوياميوردى . ماكدونياده چته لرك حركاتنه نهايت ويرمك ايچون صوفيه ، بلغراد و آتنه قابينه لرينه مراجعت ايديور ، بواوچ حكومتده چته لرك مستقل اولدقلرينى ، بونلره كنديلرى طرفندن هيچ برمعاونتده بولونولمديغنى ، بوچته لرك چوغالمسنه، تركلرك مظالمى ايله اهالينك سفالتى سبب اولديغنى جواباً بيان ايديورلردى . صوفيه آتنه يى ، آتنه صوفيه يى اتهام ايديوردى . هر ايكى حكومت گويا حدودلرينى محافظه ايچون تدابير لازمه اتخاذ ايديور ، حدوددن سلاح وافراد گچيرتميوردى . عثمانليلرده عين زمانده چته لرى تعقيب ايدرك آنلرى محوه چاليشيورلردى .

عبدالحميد بتون بومشكلات ايچنده ينه اوته دن برى تعقيب ايلديكى مسلكده دوام ايتدى . چونكه اوروپانك كنديسنى اجبار ايده ميه جكنى ، دول معظمه بيننده رقابتلر موجود اولديغنى ، ايجابنده بونلرى بربرينه دوشورمك ايچون نه ياپمق لازم گلديكنى تماماً بيليوردى .

اشته عبدالحميد ١٩٠٧ سنه سى صوك بهارنده هپ بومسلكده دوام ايتدى . روسيه و آوستريا حكومتلرى طرفندن تكليف اولونان پروژه يه قارشى اصلاحاتى بالذات اجرا ايده جكنى بيان ايلدى . دول معظمه طرفندن واقع اولان تكليفه مقابلده براصلاحات پلانى گوستردى . حتى ١٠ها ايلريسنه گيده رك مورچته غ پروغرامنك تطبيق ايدلديكنى، شمدى يه قدر هيچ برموفقيت حاصل اولمديغنى وبناءً عليه اوروپالى مأمورلرله ضابطلره لزوم قالمديغنى ، بونلرك قونتراطو مدتى اساساً ختامه ايرمك اوزره اولديغندن بونلرى تجديده لزوم اولمديغنى درميان

ایتدی . بوبابده اوروپایه قارشی بیاناتده بولونمق اوزره سلیم ملحمه پاشایی آوروپایه کوندردی . بناءً علیه انکلتره طرفندن تکلیف اولونان اصلاحات عدلیه‌یی تطبیق ایتمزدن اول ، او آنه قدر تطبیق ایدلمکده اولان اصولك محافظه‌سی الآن لازم اولوب اولمدیغنی توقیفه لزوم کورولدی . دول معظمه بوبابده اصرار ایتدی . ماکدونیاده بولونان آوروپا مأمورلرینك دها اپی مدت اصلاحات ایله مشغول اولملرینی طلب ایلدی . عبدالحمید ، دول معظمه‌نك اصلاحات عدلیه طلبنده اصرار ایته‌جکلرینی بارون مارشال واسطه‌سیله خبر آلدقدن صوکره بوتکلیفه‌ده موافقت ایتدی. یوزده اوچ کمرك رسم منضمنك ختامنه یعنی ١٩١٤ سنه‌سنه قدر بوحالك دوام ایتمسنه راضی اولدی .

تام بواثناده بارون ئه‌رنتالك مهور دنطقی میدانه چیقدی. ایکی کون صوکره‌ده انکلتره قرالی طرفندن ایراد اولونان نطق افتتاحیده آتیده‌کی بیاناتده بولونولدی :

« ماکدونیا اهالیسنك احوالی هنوز اصلاح ایدلمه‌مشدر . مختلف ملتلره منسوب چته‌لر الآن جبر وشدت ابرازنده دوام ایدییورلر . بوحال عظیم بر اندیشه‌یی موجب اولیور . اوروپا دول معظمه‌سی بو احوالی اصلاح ایتمك و اغتشاشك اسباب اصلیه‌سنه قارشی بر چاره بولمق ایچون حکومت عثمانیه‌یه برپروژه ویرمکه قرار ویرمشلردر . »

قرال ادواردك بو نطقی عظیم برتأثیر اجرا ایتدی . خصوصیله بونطقدن ، ماکدونیانك اصلاحی یالکز روسیه و آوستریا حکومتلرینه عائد اولمیوب دول معظمه‌یه عائد اولدیغی اکلاشلدی . روسیه و آوستریا حکومتلرینك وظیفهٔ اصلاحات پرورانه‌لری آرتق ختام بولدی .

انکلتره حکومتی ماکدونیا مسئله‌سنی حل ایتمك ایچون عزم قطعی ایله حرکت ایتدی . دها طوغریسی بووظیفه‌ده بتون حکومتلره اوك آیاق اولمق ایستدی . ایجابنده یالکز باشنه‌ده حرکت ایتمکه قرار ویردی. نطق افتتاحیدن برقاچ کون صوکره انکلتره خارجیه ناظری سیر ادوارغره‌ی ماکدونیا اصلاحاتنه متعلق اولمق اوزره بتون خارجیه نظارتلرینه برپروغرام کوندردی . بوپروغرام درت ماده‌دن عبارت اولوب بروجه آتی ایدی :

« اولاً : ماکدونیا ولایات ثلثه‌سی تبعهٔ عثمانیه‌دن اولمق اوزره اسلام ویا

خرستيان بر والئ عمومى طرفـدن اداره ايديله‌جك ومشار اليه انجق دول معظمه‌نك تصويبى ايله عزل اولوناجقدر ؛

ثانياً : ذات شـاهانه‌نك عزت نفسنى جريحه‌دار ايتمه‌مك ايچون سـيويل مأمورلر ايله ماليه قوميسـيونى اعضاسى وژاندارمه قوماندانته مأمور اولارق كوندريلنلر حكومت عثمانيه خدمتنه داخل اولابيله‌جكلردر ؛

ثالثاً : ژاندارمه‌نك مقدارى تزييد ايديله‌جك وعسـاكر منتظمه يرينه چته‌لره قارشى استخدام اولوناجقدر . معاشاتى شمدى‌يه قدر عساكر عثمانيه‌يه تخصيص اولنان معاشدن تأديه ايديله‌جكدر ؛

رابعاً : عساكر عثمانيه مقدارى تنقيص ايدلديكى تقديرده دول معظمه ممالك شاهانه‌نك تماميت وامنيتى خارجيه‌سنى تأمين ايليه‌جكلردر . »

انكلتره قابينه‌سى دول معظمه‌يه بو پروغرامى كوندره‌رك ماكدونيا امورينى بر آن اول حله غيرت ايلديكنى كوسترمك ايسـتدى . فقط بو پروغرام بلا تعديلات قبول ايدلديكى تقـديرده بوندن بر چوق تهلكه‌لر ومحذورلر تولد ايده بيله‌جكدى . ولايات ثلثه‌يه بر والئ عمومى تعيينى غايت نازك برمسئله ايدى؛ چونكه بو نقطه عبدالحميدك حقوق حكمرانيسنه تعلق ايدر بر كيفيت ايدى . فقط انكلتره حكومتى بووالينك دول معظمه طرفندن تعيين اولونمسنى تكليف ايتميوردى .

كذا روم ايليده‌كى عساكر عثمانيه مقدارينك تنقيصى‌ده عبدالحميدك حقوق حكمرانيسنه قارشى بر تجـاوز ديمكدى ؛ عبدالحميدك بو ماده‌يى قبول ايتميه‌جكى محققدى . مستقل برحكومتدن قواى عسكريه مقدارينى آزالتمق ، هيـچ بروقت طلب اولونامازدى . خصوصيله ممـالك عثمانيه‌نك امنيت وتمـاميت خارجيه‌سنى تأمين ايتمك دمغلانه بر تكليف ايدى . ممالك عثمانيه‌نك تماميتى پارس معاهده‌سى ايله تأمين ايدلمشـدى ؛ فقط اوندن صوكره نه قدر يرلر ألدن كيتمشدى ! بو ماده‌نك بالآخره حكومتلر بيننده بر رقابت توليد ايتمسى محتملدى . سيويل مأمورلر ايله ماليه قوميسيونى اعضاسنك دهجورجيس پاشا معيتنده‌كى معاونلرك حكومت سنيه خدمتنه كيرملرى ، انجق بونلرك وظيفه‌لرى لايقى ايله تعيين اولونمق شرطيله ممكن اولا بيليردى .

ايشته بوسببلردن طولايى انكلتره حكومتى طرفندن تبليغ اولونان پروغرام

دول معظمه طرفندن قبول ایدلمدی . بو صرده ینه ماکدونیـا احوالنه دائر موسیو ایزوولسکی طرفندن برپروغرام تنظیم ایدلدی ؛ فقط بوپروغرام نشر ایدلمدی . بوپروغرامك خلاصهٔ مندرجاتی بروجه‌آتی ایدی :

« مفتش عمومی یدی سنه مدتله موقعنی محافظه ایده‌جکدر . دول‌معظمه‌نك تصویبی اولمادن مفتش عزل ایدلمیه‌جکدر . روسیه حکومتنك مطالعه‌سنه کوره مفتش عمومی غایت متین برمؤسسه‌یه استناد ایده‌جك اولورسه ، اصلاحات ایچون غایت مهم برعنصر تشکیل ایده‌جکدر . الیوم بویله بر مؤسسه تشکیل ایتمك ویاخود موجود اولانی اصلاح ایتمك قابلدر ؛ چونکه الحالة‌هذه سلانیکده بین‌الملل مالیه قومیسیونی شکلنده بویله برمؤسسه واردر .

بومؤسسه‌نك اعضاسی نه کبی نفوذی حائزایسه‌لر انکلتره، فرانسه، آلمانیا وایتالیا مأمورلری‌ده عین نفوذی حائز اولمیدرلر . بناءً علیه شمدی‌یه قدر روسیه وآوستریایه احاله اولونان وظیفه ختام بولمش دیمکدر . حکومات مشارالیهمانك عموم نامنه حرکت ایدرك باشـه چیقاره‌مدقلری وظیفه‌یی آرتق دول معظمه ایفا ایده‌جکدر . غیر منتظم برصورتده ایشله‌ین برماکنه‌دن زیاده براز آغر برماکنه‌دن دها زیاده نتایج استحصال ایدیله‌بیلیر .

باب عالی بوتدبیره موافقت ایتمدیکی تقدیرده مالیه قومیسیوننده‌کی اعضا روسیه‌وآوستریا سیویل مأمورلریله مشترکاً حرکت‌ایدرك خدمت سلطنت‌سنیه‌یه داخل اولمق صورتیله باب عالی‌یه بوبابده مدار تشویق اولابیلیرلر . مذکور مالیه قومیسیونی ، دول معظمه طرفندن انتخاب اولنوب ذات شاهانه طرفندن تصدیق‌اولوناجق خرستیان‌مفتشلر واسطه‌سیله امورعدلیه‌ده نظارت ایده‌جکدر. اشبو مفتشلر مخطره‌لرینی طوغریدن طوغری‌یه مالیه‌قومیسیوننه کوندره‌جکلر ، مذکور قومیسیونده‌ادارهٔ محلیه‌یه دائر لازم‌کلن نظاماتی قرارلاشدیره‌جقدر . »

روسیه حکومتی طرفندن تنظیم اولونان پروژه‌دن آکلاشـلدیغنه کوره مورچته‌غ پروغرامندن شمدی‌یه قدر هیچ برنتیجه حاصل اولمامشدی . بوندن بویله سیویل مأمورلر ایله مالیه‌مأمورلری بیننده فرق یوقدی . بونلرك‌وظیفه‌لری یکدیکرینك عینی ایدی . آوستریا ایله روسیه‌نك‌ماکدونیاده‌کی وظیفه‌لری آرتق ختام بولیوردی .

کذا اصلاحات حقنده تعقیب‌اولوناجق مسلکك اس‌الاساسی‌ده دکیشیوردی .

آوروپا قومیسیونی اعضاسی ایله ژاندارمه خدمتنه مأمور ضابطلر مأمورین عثمانیه میاننه داخل اولاجقلردی . بوصورتله عبدالحمیده قارشی ظواهری قورتارمغه چالیشیله جق وحکومت عثمانیه نك حقوق حکمرانیسی محافظه اولوناجقدی . مفتش عمومی ابقا اولوناجق ، فقط ذات شاهانه مشارالیهی مدتی ختام بولمازدن اول عزل ایدەمیەجکدی . چونکه مفتش عمومی هم عبدالحمیدك ، هم ده آوروپانك ولایات ثلثه‌ده بر مأموری دیمکدی . مالیه قومیسیوننك نفوذی هر نقطه‌یه تشمیل ایدیله جکدی . ژاندارمه‌لرك موجودی تزیید ایدیله جك ، بونلر اشقیا تعقیبنه مأمور اولاجقلردی .

بناءً علیه روسیه‌نك نوطه‌سی اصلاحات اجراسی ایچون غایت عملی بر طرزده ترتیب اولونمشدی . انکلتره حکومتی ٤ نیسانده بو نوطه‌یه جواب ویردی . نوطه‌نك نقاط اساسیه‌سنی قبول ایتمکله برابر ماکدونیاده‌کی قوای عسکریه‌نك آزالدلمسی حقنده‌کی فکرندن ده صرف نظر ایتدی . بالخاصه‌ده باب عالینك ماکدونیا بودجه‌سنده‌کی آچیغی قپاتمسنی آرزو ایلدی . دها طوغریسی انکلتره حکومتی روسیه‌نك تکلیفنه هیئت عمومیه‌سیله روی موافقت کوستردی . فرانسه حکومتی غایت موافق بر جواب ویردی . آرتق آلمانیا حکومتنك جوابنه انتظار اولونیوردی . نهایت پرنس بولوولده روس نوطه‌سنی قبول ایلدیکی وحتی بو تکلیفك قبولنی ویانه‌یه‌ده توصیه ایلدیکی خبر آلندی . نهایت بو مسئله‌ده روسیه‌نك موفقیتی ایله نتیجه‌لندی ...

*
* *

روس نوطه‌سنك تکلیفندن صوکره ایدی که انکلتره قرالی ایله روسیه چاری بیننده ره‌وال ملاقاتی وقوعه کلدی . ماکدونیاده تطبیق ایدیله جك پروغرام حقنده ایکی حکمدار بیننده قرار قطعی ویرلدی . یالکز بو قرارك عبدالحمید طرفندن تصدیق ایدلمسی قالدی . آوروپا قابینه‌لری بو قرارك قبول ایدلمسی ایچون طرز وشکلنی دکیشدیرمکه قرار ویردیلر .

آوروپانك متحداً قبول ایتدیکی بر نقطه واردی ؛ او ده آوروپا مأمورلرینك مأمورین عثمانیه اعدادینه ادخال اولونملری ایدی . ماکدونیاده اصلاحاتك تمامیء اجراسی ایچون فی الحقیقه ایکی نوع مأمور بولوندیرلمسنه بر نهایت ویرمك لازمدی . او آنه قدر بو مأمورلر بیننده اتحاد افکار وتشریك آمال قطعیاً

حصوله كلمه‌مشدى . آژانس سيويللر كندى امتيازاتندن استفاده ايديورلر ، هرايشه آز چوق قاريشيورلردى . دەجورجيس پاشا آژانس سيويللره آنجق درسعادتده‌كى سفارتلر واسطه‌سيله انفاذ مرام ايده‌بيليوردى .

آوروپاليلر بيننده موجود بورقابتلردن استفاده ايتمك عبدالحميد ايچون پك قولايدى . بناءً عليه ماكدونياده اصلاحاته مأمور ذوات بيننده هيچ برفرق اولماسى نتايج نافعه استحصالى نقطهٔ نظرندن غايت مهم ايدى .

ميرآلاى يانقوف

ماليه جهتنه كلنجه : ماكدونيا بودجه‌سنده موازنه همان حاصل اولمشدى . ١٩٠٧ سنه‌سندن برى كمرك رسمى يوزده اوچ تزييد ايدلمش ، حاصلاتك درتده اوچى ولايات ثلاثه‌يه تخصيص اولونمشدى . آرتق اوصره‌ده عسكرى بودجه‌سنك تنقيصنى عبدالحميددن طلب ايتمك بالطبع تهلكه‌دن خالى اولامازدى .

يالكز اصلاحات عدليه مسئله‌سى براز نازكجه ايدى . فقط بومسئله‌ده

صورت مطلوبه‌ده تسویه ایدلدی . عبدالحمید ماکدونیانك الدن چیقمیه‌جغنه اطمئنان تام حاصل ایتدکدن صوکره اهالئ اسلامیه‌یه قارشی ظواهری قورتاردیغندن طولایی ممنون اولدی . بغداد شمندوفری ایچون بارون مارشاله ایجاب ایدن تسهیلاتی درحال اجرا ایتدی . ارکلی مسئله‌سی، موسیو قونستانك اصراری اوزرینه درحال حل ایدلدی .

معمافیه عبدالحمیدك وطنی پریشان ایتمك اساسنه مستند اولان پولتیقه‌سی، حقیقی وطنپرورلرك نظر دقتندن دور قالمادی . ماکدونیایی آوروپا پنجه‌سنه چکمکدن قورتارمق ایچون برچاره واردی : اوده عبدالحمیدك زنجیر استبدادینی قیرمق ، وطنده قانون اساسی‌یی اعلان ایتمك، ماکدونیاده‌کی عناصر خرستیانیه بیننده اخوت ومساوات اساسلرینی تأسیس ایتمك ایدی .

کیجه کوندوز اشقیا پیشنده قوشان عثمانلی اردوسی ضابطانی بوحقیقتی پك چابق آکلادیلر . وطنی عبدالحمیدك ظلمندن قورتارمق ایچون (اتحاد وترقی) جمعیتنی تشکیل ایتدیلر. جمعیت طرفدارانی کوندن کونه تزیید ایدرك عبدالحمیده مقاومت ایده‌بیله‌جك برمرتبه‌یه ایصال ایلدیلر .

عبدالحمیدك بوندن هیچ خبری اولمادی . یالکز ماکدونیا ضابطانی بیننده براتفاق حاصل اولدیغنی خفیه‌لری واسطه‌سیله خبر آلابیلدی . بورایه هیئتلر کوندردی . فقط بوندن هیچ برنتیجه استحصال ایده‌مدی .

نهایت ١٠ تموز انقلابی عبدالحمیدك بنیان استبدادینی تملندن صارصدی . وطنده اخوت ومساوات حسلری تأسس ایدر ایتمز بتون چته‌لر ترك سلاح ایتدی . ترك ، بلغار ، روم ، اولاح بتون عناصر . عثمانلی نام علویسی آلتنده تألیف آمال ایدرك یکدیکرینی کمال صمیمیتله درآغوش ایتدی . ماکدونیا مسئله‌سی‌ده بوصورتله ختامه ایردی ....

دولت عثمانیه ودول معظمه

ممالك عثمانیه‌ده آلمان پولتیقه‌سی — عبدالحمید وقایزر ویلهلم — قایزر ویلهلمك قدس واستانبول سیاحتلری — شرقده آلمان بانقه‌لری — آلمان سیر سفائن شرکتلری — بغداد خط کبیری — شرقده انکلیز پولتیقه‌سی — الجزیره‌ده انکلیز منافعی — سوریه‌ده فرانسز پولتیقه‌سی — شرقده ایتالیا پولتیقه‌سی — ازمیرده ایتالیانلر — آوستریا مجارستانك شرق پولتیقه‌سی — فرانسز وآلمان منافعنك تصادمی .

عبدالحمید سیاستنك روح اساسیسی تدقیق ایدلدیکی زمان کورولورکه ، عبدالحمیدك بتون موفقیتی دول معظمه‌یه ممالك عثمانیه‌نك منابع ثروتندن الك مهملرینی برر برر ویرمك ، دول معظمه بیننده رقابتلر تولید ایتمك وبوصورتله کندیسنك دوچار اولدیغی مشکلاتی منافع وطنیه‌نك برقسمنی فدا ایدرك برطرف ایتمکدی .

عبدالحمید محافظهٔ تخت وسلطنت ایچون بو صورتله حرکت ایلدیکی کبی دول معظمه‌ده کرك موقع جغرافیلری وکرك احوال اقتصادیه‌لری نقطهٔ نظرندن بو منافعی استحصال ایتمکه صوك درجه غیرت ایدییورلر ، ممالك عثمانیه‌ده سیاسةً ، اقتصاداً ، تجارةً مهم بر موقع احرازینه غیرت ایلیورلردی .

عبدالحمیددن الك قولای امتیازلر ، مساعده‌لر استحصال ایدن ، ممالك عثمانیه‌نك بقائی امکی مسلك یکانه اتخاذ ایدن حکومت ، آلمانیا حکومتی ایدی . آلمانیا حکومتی آوروپا آهنك دولیسنه پك کچ داخل اولمش ، دها طوغریسی ۱۸۷۰ سنه‌سنده فرانسزلره قارشی احراز ایلدیکی مظفریتدن صوکره صحنهٔ سیاستده مهم بر وظیفه ایفا ایتمکه باشلامشدی . فرانسه ، انکلتره ، روسیه حکومتلری اوزمانه‌قدر خیلی ترقی ایتدکلری و آوروپا خارجنده پك چوق مستملکه‌لر

الده ایتمکه موفق اولدقلری جهتله آلمانیایه مستملکه اتخاذی ایچون هیچ بر یر قالمامشدی .

بر طرفدنده آلمانیانک نفوسی کوندن کونه تزاید ایدییور ، بو تزاید ایدن نفوس ایچون آلمانیا خارجنده برمستملکه‌یه لزوم کورونیوردی . قایزر ویلهلم آلمانلره الک مهم مستملکه اولمق اوزره ممالک اسلامیه‌یی پک موافق کورمشدی . انک فکرنجه حکومات اسلامیه الیوم حال انقراضده بولوندیغندن انلرك شو حالندن استفاده ایتمك، حکومات اسلامیه‌نك حاکم بولوندقلری زنکین ومحصولدار مملکتلرك منابع ثروتنی الده ایتمك ، اورالری تجارةً واقتصاداً فتح ایلمکدی . بوفتح اقتصادی آلمانیا ایچون سلاحایله احراز ایدیله‌جك مظفریتدن دها سهل ودها امین ایدی .

بوندن بشقه آلمانیا حکومتی برلین قونغره‌سندن بری مسائل شرقیه ایله پك زیاده اشتغال ایدییوردی . مذکور قونغره‌ده بیقونسفیلد ، روسیه‌یه‌قارشی شرقده بر دشمن دها پیدا ایتمك ایچون آلمانیایی شرق پولتیقه‌سنه‌صوقمشدی.

آلمانیا حکومتی اوزمانلر فقیر اولدیغی حالده بو پولتیقه‌یه کیریشمش ، فقط بالاخره کسب ثروت ایدر ایتمز بو پولتیقه‌یی مصرانه تعقیب ایتمکه ، شرقده ادامهٔ نفوذ ایلمکه غیرت ایتمشدی . واقعا پرنس بسمارق اوزمانلر : « شرق مسئله‌سی بر پومرانیا عسکرینك کمکنه بیله دکمز ! » صورتنده ادارهٔ افکار ایتمشدی ؛ فقط برلین قونغره‌سندن صوکره آلمان رجال سیاسیه‌سی مسائل شرقیه‌یی کمال دقت واهمیتله تعقیبدن اصلا خالی قالمامشلردی .

شرقده آلمانیا منافعنه الك زیاده استفاده ایتمکی دوشونن ، شرقده آلمانیا ایچون بی پایان ثروتلر تامین ایدن، ایمپراطور ایکنجی ویلهلمدر . آلمانیانك شرق پولتیقه‌سنده‌حصوله کلن بو تبدل ناکهانی . نه تصادفی برحال، نه‌ده بر حکمدارك ذوق هوائی مشربانه‌سیدر . بو مسلکی الك زیاده آلمان دیپلوماسیسی اصول تحتنده ومنتظم بر صورتده احضار ایلمشدر .

آلمانیا غایت جسیم ، صناعی ، تجاری وخارجه امتعهٔ کلیه اخراج ایدر . بر مملکت حالنه کلدیکی کوندن اعتباراً آلمانیا حکومتی بوامتعه ایچون‌خارجده مخرجلر ، فابریقه‌لری ایچون سپارشلر ، بانقه‌لری‌ایچون ایشلر آرامغه‌باشلامشدر.

او زمانه قدر دول معظمه‌نك شرقده تعقیب ایتدکلری پولتیقه : روسلرك

استانبوله وبوغازلره طوغری ایلریسی ، آوستریانك سلانیكه طوغری ایتمك عزمنده بولونمسی ، ممالك عثمانیه‌نك استقلال وتمامیت ملكیه‌سنی محافظه ایتمكی درعهده ایتمش اولان انكلترەنك بتون بو تجاوزلره قارشی محتشم دونانماسی ومتین سیاستی ایله مقاومت ایتمسی ، فرانسزلرك‌ده عثمانلی حكمدارلرینك دوستلغنه وفرانسز افكارینك شرقده حصوله كتیردیكی تأثیر محاسن پروری‌یه ودها طوغریسی ١٨٧٠ مغلوبیتی ایله بر درجه‌یه قدر اسكی تأثیرینی غائب ایدن فرانسز مدنیتی حقنده علی‌العموم شرقده پرورده ایدیلان حسك تأثیرینه استناداً اجرای نفوذ ایتمسی ایدی .

فقط آلمانیانك شرق مسئله‌سنه دخولی ایشی بسبتون باشقه بر رنكه صوقدی . آلمانیا حكومتی شرقده‌سیاسةً و اقتصاداً یكی یكی اصوللرك تطبیقنه میدان آچدی . آلمانیا تجارت ، وصنایعنی ترقی ایتدیرمك ایچون ، عصرلردن بری غنوده‌ٔ عطالت بر حالده قالان اناطولی‌یی بتون احتراصاتنه هدف اتخاذ ایتدی . انكلترەنك تأثیر مدنیتی ایله ذی حیات ، بر مبذولیت ثروت ایچنده پارلایان هند یولی ایله بحر سفید بیننده عاطل واوبوشوق برحالده طوران اناطولی‌یی یارمق ، بورانك‌منبت‌ومحصولدارطوپراقلرندن، زمردین‌مرعالرندن، ذی ثروت معدنلرندن استفاده ایتمكی دوشوندی .

آناطولی دول‌معظمه‌دن برینك النده بولوناجق اولورسه، آلمانیا حكومتی بوراده بر فتح استملاك پروانه اجرا ایده‌میه‌جكدی . آلمانلرك بوراده‌تعقیب ایتدكلری مسلك فرانسه وانكلتره حكومتلرینك آفریقاده تعقیب ایلدكلری مسلكدن بشقه برشی دكلدی !

آلمانلرك فكرنجه ، آناطولینك بو واسع صحرالرینی ، اولجه غایت منبت ومحصولدار اولدیغی حالده بو كون چوراق وهمان همان متروك بر حالده قالان بومرعالری آلمانیانك بر مستملكهٔ اقتصادیسی حالنه قویمق ایجاب ایدییوردی .

ایشته آلمانیا حكومتی بو پلانی فوق‌العاده برغیرت، منتظم بر اصول تحتنده تطبیقه غیرت ایلدی . آلمانیا حكومتی بو مقصدی الده ایچون بتون قوتنی صرف ایتدی . آلمان ارباب تجارت وصناعتی آناطولی‌یه آقین آقین مهاجرت ایتمكه باشلادی .

بوایشه اولا قایزر ویلهلم كیریشدی . آلمانیانك منافعی ایچون كیجه كوندوز

چالیشان ایمپراطور ، آناطولی‌یی بر آلمان مستملکه‌سی یاپمق ایچون الدن کلن غیرتی صرف ایتدی. دینك هر شیدن زیاده اجرای احکام ایتدیکی بو حوالیده استحصال موفقیت ایچون یکانه شرط اسلام محبی کورونمك . عبدالحمید ایله خوش کچینمك اولدیغنی اکلادی . ۱۸۹۸ سنه‌سی صوك بهارنده استانبوله ، فلسطینه ، سوریه‌یه سیاحتلر اجرا ایتدی. صلاح‌الدین ایوبینك مزارینه ابراز حرمت ایتمك کبی احترامات اقتصاد پرورانه ابرازندن بیله خالی قالمادی ! حتی اوزمانلر کندیسی ایله ملاقات ایدن غزته مخابرلرینه ممالك اسلامیه‌ده آلمان نفوذینی تزیید ایچون فس بیله کییه‌جکنی سویلدی .

عبدالحمید، ایمپراطور ویلهلمی فوق‌العاده بر صمیمیتله قبول ایتدی. ایمپراطورك نه مقصدله سیاحت ایتدیکنه واقف اولمیان صاف دلان اهالی آلمان دوستلرینه قارشی فوق‌العاده برصفوتله حرمت ایتمکدن خالی قالمادیلر .

بوسیاحت، آلمان ترقیات اقتصادیه و تجاریه‌سنده شایان دقت بر مبدأ تشکیل ایلدی . ایمپراطور ۱۸۹۷ سنه‌سنده ایراد ایلدیکی بر نطقنده : « آلمانیانك قوتی دیمك، بحراً حاکمیتی دیمکدر؛ بونلر یکدیکرینك لازم غیر مفارقیدر.» دیمشدی. بو بحراً حاکمیتدن بشقه ، برده ممالك عثمانیه‌ده تأسیس مستعمرات پولتیقه‌سی واردی که، ایشته بو پولتیقه‌نك تمل طاشنی ایمپراطور ویلهلم، بو سیاحتی ایله آتمش اولیوردی !

ایمپراطور ویلهلم برطرفدن استانبولده عبدالحمیده صوك درجه آثار مخالصت ابراز ایدییور ، شامده صلاح‌الدین ایوبینك مزارینه چلنکلر وضع ایلیور ، دیکر طرفدن ده قدسده پروتستانلره و قتولیکلره قارشی آثار حمایتکارانه اظهارندن خالی قالمیوردی . فقط ایمپراطور بتون اقوامك محبتنی بر کونده قازانه‌میه‌جکنی هپسی‌ده کندندن صغوتدی .

ایمپراطور جبل لبنان ایله فلسطیندن مرور ایتدیکی صره‌ده هر طرفدن فرانسز بایراقلری میدانه چیقه‌رق بورا اهالیسی فرانسزلره اولان درجهٔ محبتلرینی بوصورتله ابراز ایتدیلر . آلمانیا ایمپراطوری بونلره هیچ اهمیت ویرمدی . مسلك سیاسیسنده کمال عزم ایله دوام ایدرك ارمنی قتالی اثناسنده عبدالحمیده صوك درجه معاونت ایتدی. عبدالحمید ایله ایمپراطور ویلهلم آره‌سنده صمیمیت او تاریخدن اعتباراً باشلادی. عبدالحمید وطنك منافعنی قطعیاً نظر اعتباره آلمادن ، آلمانیانك آناطولیده طلب ایلدیکی امتیازاتی بر بر ویرمکه باشلادی .

اوتاريخدن اعتباراً آلمانيا حكومتى آناطوليده استيلاى اقتصادكارانه‌يه عظيم برحرص ايله مباشرت ايتمشدى .

آلمانيا فابريقه‌لرى ممالك عثمانيه‌ده امين برمخرج بولدى . سلاحلر ، طوپلر هپ آلمانيادن سپارش ايدلدى. سپارشات عسكريه‌يى همان كاملاً آلمانيا حكومتى تحت انحصاره آلدى . آلمان جنراللرى خدمت سلطنت سنيه‌يه داخل اولدى. بونلردن جنرال فون درغولتس، اساساً نجيب و اصيل بر ذات اولديغندن حائز اولديغى دهاى‌علمى وعسكرى‌ايله عثمانلى اردوسنى‌جداً مستفيد ايتدى. آلمانيالى بر ايكى جنرال ايسه اساساً حائز اولمادقلرى معلوماتدن عثمانلى اردوسنى ذره قدر مستفيد ايده‌ميه‌رك برچوق سنه‌لر آلدقلرى مشير وفريق معاشلريله ايجه ثروت جمع وادخارينه موفق اولدى .

عثمانلى اردوسنه لزومى اولان سريع آتشلى طوپلر قروپ فابريقه‌سى طرفندن تدارك اولوندى. ايشته بوصورتله آلمانيا حكومتى بردنبره ايجه مهم بر تجارته كيريشمش اولديلر .

١٩٠٦ سنه‌سنده غريب برحادثه وقوعه كلدى : حكومت عثمانيه يكى بر استقراضده بولونمق آرزو ايدرك بواستقراض ايچون‌پارس قابينه‌سنك‌ده‌معاونتنى طلب ايلدى . فرانسه سفيرى بونك اوزرينه سپارشات عسكريه فرانسه فابريقه‌لرندن اجرا ايدلمك شرطيله فرانسه‌نك بواستقراضه اشتراك ايده‌جكنى بيان ايتدى . آلمانلر . بوسپارشلرك طوپ اولماسى ايچون‌صوك درجه‌اصرار ايتديلر . آلمانلرك بوتوصيه‌سى اوزرينه عبدالحميد فرانسه‌دن يالكز طورپيدو ، الكتريق پروژه‌كتورى وقوشوم ادواتى سپارش ايتمكله اكتفا ايلدى ...

آرتق اوتاريخدن اعتباراً آلمانيانك نفوذ اقتصاديسى شرقده تماماً تأسس ايتدى. بونفوذ الكزياده عبدالحميدايله آلمانيا ايمپراطورى بينده‌موجود صميميتدن طولايى فوق‌العاده تزايد ايلدى . آلمان حيات اقتصاديه‌سى ممالك عثمانيه‌يى تماماً استيلا ايتدى . آلمانيانك ممالك عثمانيه‌ده كوره بيله‌جكى ايشلر ، چكه‌جكى ثروتلر اوكجه‌دن حساب وتدقيق ايدلدى. آلمان مؤرخلرندن برچوقلرى،ازجمله رانكه وطرايچكه آلمانيا حكومتلرينك پروسيه قراليتى اطرافنده تجمع وتشكلى طبيعتك اثرى اولميوب برقاچ كشينك آرزوى داهيانه‌لرى آثارندن اولديغنى درميان ايتمشلردى . ايشته آلمانيا حكومتنك ترقيات اقتصاديه‌سى، بحراً توسعى،

تجارةً ممالك عثمانیه‌ده‌کی فتوحاتی‌ده عین تأثیر ایله وقوعه کلدی .

آلمانیا ، ساحهٔ تجارت وصناعته آتیلدیغی زمان بتون سپارشلر لوندره‌دن اجرا ایدیلیردی . فقط آلمان ارباب صناعتی تأمین معیشت ایتمك ایچون لوندره‌نك مشتریلرینی جلبه ، تشکیلات صناعیه‌لرینی توسیعه غیرت ایلدیلر . دیکر حکومتلر بو ترقی‌یی زمان ایله ، صبر ایله وجوده کتیردکلری حالده آلمانلر اصول تحتنده ، منتظم بر پلان داخلنده قوه‌دن فعله کتیردیلر .

جنرال زانچوف

بانقه‌لرك بوخصوصده پك زیاده یاردمی کورولدیکی کبی حکومتده ایجاب ایدن معاونتی ابرازدن خالی قالمادی . آلمان بانقه‌لری بوخصوصده بیوك برغیرت وطنپرورانه ابراز ایلدیلر . خارجده ایش بولمق ایچون بانقه‌لرله فابریقه‌لر توحید آمال ایتدیلر . بالخاصه ممالك عثمانیه‌ده امتیازلر آلدیلر ، عثمانلی تجارتی کندیلرینه خاص قیلدیلر ، سیرسفائن شرکتلری تأسیس ایدرك اخراجاتی تأمین ایلدیلر . واقعا بویله برتشبثك عظیم بر بحران حصوله کتیرمك کبی محاذیری واردی ؛

فقط عین زمانده‌ده آلمان محصولاتنه برچوق مخرجلر تأمین ایتدیکی کبی ایشده تدارك ایدییوردی .

ایشته بوصورتله بانقه‌لر آلمانیانك ترقیات اقتصادیه‌سنه فوق‌العاده غیرت ایتدیلر . شرقده فرانسه‌نك نفوذ اقتصادیسی رابطه‌سز ، استنادسز ، اداره‌سز برحالده دوام ایتمکده ایکن آلمان بانکرلری ایله ارباب صناعتی ، سیرسفائن مدیرلری متحداً حرکت ایدرك وحکومتدن‌ده معاونت کوررك چالیشدیلر . فرانسز بانقه‌لری

صراثوف

بعض مستثنالردن صرف نظر ، هپ اسکی ایشلرینه دوام ایتدکلری ویکی ایشلر ایچون هیچ برتشبثده بولونمادقلری حالده آلمان بانقه‌لری بوندن استفاده ایچون الدن کلن غیرتی صرف ایتدیلر . استقراضاتدن صوکره عقد ایدیله‌جك صناعی سپارشلردن حصه‌مند اولمق ایچون حکومت عثمانیه‌نك عقد ایلدیکی استقراضاته درحال اشتراك ایلدیلر .

آلمان بانقه‌لرى ونه‌زوئلالا ، شانطونغ وآناطوليده اك زياده ايش كورمك ايسته‌ديلر . فقط ونه‌زوئلالادن اوقدر پاره چكه‌مدكلرى كبى شانطونغدده حبلى موجود اولديغندن اك زياده آناطوليى ايشلرينه موافق بولديلر . سوريه والجزيره‌نك عناصر ثروت وحياتنى چكمك ايچون بتون فعاليتلرينى ابراز ايلديلر . ذاتاً بورالرى ذى ثروت ومحصولدار برقطعهٔ قيمتدار ايدى ؛ آلمانلر ايچون يالكز بومنابعى برحال انتظامه قويمق كيفيتى قاليوردى .

آلمان رجال ماليه‌سى ممالك عثمانيه‌ده تأمين معاملات ايچون اك زياده شو دستوره تبعيت ايتديلر : بانقه‌لرى تجارته پيشرو ايتمك وقره‌ديلر تشكيل ايدرك معاملات تجاريه‌يه بانقه‌لر واسطه‌سيله يول آچمق .. آرتق اوندن صوكره (دويچه بانق) ، (ديصقونطو كه‌زلشافت) ، (درسدنه‌ر بانق) كبى اك بيوك مؤسسه‌لرك ممالك عثمانيه‌ده برر شعبه‌لرى كشاد ايدلدى . معاملات تزايد ايتدكچه باشلاربا شلاماز آلمان بانقه‌لرينك مقدارى تزايد ايتدى . يكيدن يكى‌يه مؤسسه‌لر تشكيل ايدلدى . ايمپراطور ويلهلم قدسه سياحت ايتديكى صره‌ده فلسطينده ٤٥٠،٠٠٠ مارق سرمايه ايله (دويچه پاله‌ستينا بانق) تأسيس اولوندى ؛ بوبانقه‌نك قدس ، يافه وحيفا شعبه‌لرى كشاد اولوندى . ١٩٠٤ ده (اوريه‌نت بانق) استانبول ، مناستر ، سلانيك ، ازمير ، اسكندريه وقاهره‌ده شعبه‌لر كشاد ايتدى . نهايت استانبولده (دويچه اوريه‌انت بانق) ناميله ٢٠ مليون فرانق سرمايه ايله بربانقه تشكيل ايدلدى . بوبانقه بروسه وقاهره‌ده شعبه‌لر كشاد ايلديكى كبى بغدادده‌ده برشعبه كشادينه قرار ويردى . ايشته بوصورتله آلمانلرك بانقه شبكه‌سى ممالك عثمانيه‌يى هرطرفدن صاردى . آلمان تاجرلرى بوندن اول هپ آوستريا بانقه‌لرينه مراجعت ايدرلركن آلمانلرك شمدى ممالك عثمانيه‌ده بوقدر بانقه‌لر تشكيل ايتملرى جداً شايان حيرت ايدى !

آلمانلر يالكز بانقه تأسيسى ايله‌ده قالماديلر . بين‌الملل مواصلات تلغرافيه‌يى‌ده الده ايتمك ايستديلر . ١٨٩٩ سنه‌سنه كلنجه‌يه قدر بين‌الملل مناقلات تلغرافيه انكليزلرك النده ايدى ؛ بوقومپانيا استانبول ايله تنه‌دوس ، شيرا ومالطه بيننده‌كى قابلويه صاحب ايدى . ديكرى‌ده استانبولدن اوده‌سايه قدر موجود قابلويى اداره ايدن (ايندو ـ ئوروپان ـ تلغراف قومپانى) ايدى .

١٨٩٩ سنه‌سنده برلندن بكرشه وبكرشدن‌ده كوستنجه طريقى ايله استانبوله

برمخابره خطی تأسیس ایتمك اوزره آلمانیا ایله رومانیا بیننده برمقاوله عقدایدلدی. عین زمانده‌ده آلمانیانك درسعادت سفیرینك نفوذی سایه‌سنده (آوروپای شرقی تلغراف شرکتی) استانبول ایله کوستنجه بیننده برقابلو امتیازی آلدی . بو خطك رسم کشادی عثمانلی آلمان و رومانیا مرخصلری حاضر بولوندقلری حالده غایت پارلاق بر صورتده اجرا ایدلدی. دها صوکره بو خطی بغداده قدر تمدید ایتمکده‌ده قرار ویرلدی .

آلمانلر مخابرات تلغرافیه‌یی‌ده تحت انحصاره آلمق ایستدیلر . استانبولدن العریشه قدر بر آلمان قومپانیه‌سی طرفندن تلسز تلغراف امتیازی آلندی . نهایت آلمان سفیرینك توسطی سایه‌سنده طاشوز آطه‌سی ایله ساحل بیننده بر قابلو تأسیس ایدلدی ؛ دیگر بر قابلوده ایمروز اطه‌سی ایله چناق قلعه بوغازی بیننده تأسیس اولوندی .

آلمانیا حکومتی ممالك عثمانیه‌ده بانقه‌لر تأسیس وخطوط تلغرافیه امتیازلری الده ایتدکدن صوکره بالخاصه سیر سفائنك ترقیسنده‌ده غیرت ایلدی . ۱۹۰٤ سنه‌سنده (دویچه لوانت لینی) شرقده کمال فعالیتله اجرای سیر وسفر ایتمکه باشلادی . آلمان لیمانلری ایله پیره ، شیرا ، ازمیر ، سلانیك ، استانبول ، سوریه و آناطولی لیمانلری بیننده درحال مناقلات باشلادی . بو وظیفه‌نك ایفاسنه اوتوز سفینه تخصیص اولوندی . آلمانیا حکومتی سیر سفائنی ترقی ایتدیردرك الك زیادن بحر سفیدده فرانسزلر وآلمانلر له رقابته کیریشدی . ایشته بو صورتله آلمانلر بحر سفیدده بر سیر سفائن شبکه‌سی وجوده کتیردیلر . واقعا بو شرکتلرك قازانجلری او قدر فضله دکلدی ؛ فقط آلمانلر اول امرده کندیلرینه بر یر تأمین ایتمك ایستیورلردی .

آلمانلر بحر سفیدده سیر سفائن خصوصنده‌کی فائقیتله‌ده اکتفا ایتمدیلر . بحر محیط هندی ایله بصره کورفزنده‌ده آلمان بایراغنی کوسترمك ایستدیلر . عراقده آلمان منافعنی تأمین ایچون بغداد خط کبیرینك بیتمسنی بکلمدیلر . (هامبورغ ـ آمریقا شرکتی) درحال هامبورغ ایله بصره بیننده سفائن ایشلتمکه باشلادی . اوزمانه قدر بصره کورفزنده سیر سفائن یالکز انکلیزلره مخصوص کبی ایدی . ازده صرددده بر قاچ روس کمیسی بصره کورفزینه کیروب چیقیوردی . فقط شمدی آلمانلر بورایه‌ده نفوذ ایتدیلر . آز برزمان

صوكره انكلیز و آلمان قومپانیه‌لری آره‌سنده بر معرفه مجادله‌سی باشلادی . اولجه انكلیز قومپانیه‌لری مارسلیادن مسقطه طونیلاتو باشنه ٥٠ فرانق آلیرلركن آلمانلر بونی آنورسدن مسقطه قدر ١٥ فرانغه ایندیردیلر . مسقطدده كندیلرینه بر مؤسسه وجوده كتیردیلر . بصره كورفزنده سیر سفائنه فوق‌العاده بر اهمیت ویردیلر .

ایشته آلمانلر ممالك عثمانیه‌نك منابع ثروت و محصولاتنی الده ایتمك ایچون بو صورتله بانقه‌لر تأسیس ایدرك ، سیر سفائن شركتلرینك فعالیتنی آرتدیره‌رق ، خطوط تلغرافیه‌یی الده ایدرك خارق‌العاده بر غیرتله چالیشدیلر . بر طرفدن‌ده بتون بو ایشلری تسهیل ایچون عبدالحمیدك پك زیاده معاونتنی كوردیلر . هیچدن ایشه باشلایه‌رق شرقده‌كی تجارتلرینی خیلی ایلریلتدیلر . آلمانیانك ممالك عثمانیه‌یه ادخالاتی ١٩٠٠ سنه‌سنده ٣٤,٢٦٥,٠٠٠ مارق ایكن ١٩٠٤ سنه‌سنده ٧٥,١٢٠,٠٠٠ مارقه بالغ اولدی . ممالك عثمانیه‌نك آلمانیایه اخراجاتی ١٩٠٠ سنه‌سنده ٣٠,٤٤٩,٠٠٠ مارق ایكن ١٩٠٤ سنه‌سنده ٤٣,٤٢١,٠٠٠ مارق رانه‌سنی بولدی .

درت سنه ظرفنده آلمانیا ایله ممالك عثمانیه بیننده تجارت ایكی مثلی تزاید ایتدی . آلمانیا حكومتی بونكله‌ده اكتفا ایتمدی . شرقده سائر حكومتلرله رقابت ایتمك ایچون الك زیاده بغداد خط كبیری ایله مشغول اولمغه باشلادی .

آلمانیا حكومتنك شرقدا ایشه كیریشمه‌سی فرانسزلرله انكلیزلرك اوته‌دن بری تعقیب ایتدكلری اصوللری بردنبره دكیشدیردی . آناطولی شمندوفرینك انشاسی ، بغداد خط كبیرینك امتیازی شرق تاریخ اقتصادنده عظیم بر انقلاب حصوله كتیردی . او زمانه قدر بین‌الملل الك جسیم یوللر یالكز ممالك عثمانیه اطرافنی طولاشیور ، فقط ممالك عثمانیه داخلندن كچه‌میوردی . قره یولی روسیه‌دن آسیای وسطایه ؛ دكز یولی‌ده سوبشدن هندستانه كیدییوردی .

فقط بغداد خط كبیری انشا اولونور اولونماز قرددن الجزیره‌یه ، ایرانه ، هندستانه دها سریع نقلیات اجرا ایده بیله‌جك مكمل بر طریق كشاد ایدلمش اولیوردی . فرات و دجله‌نك بوطبیعةً زنكین و محصولدار وادیلرنده ، برچوق ایمپراطورلقلرك ، حكمدارلقلرك انقاض پریشانی آلتنده بتون ثروت فیضناكنی كوسترن بو الجزیره طوپراقلری اوزرنده آلمان لوقوموتیفلری هر طرفه صلح وسكونت ، نظام وغیرت نثار ایده‌جك وبو سایه‌ده مملكتك ثروت وسعادتی‌ده

تزاید ایلیه‌جکدی . سنه‌لر توالی ایتدکجه ، نینوا وبابل شهرلرینك بولوندقلری بو حوالیده غایت جسیم بنالر انشا اولوناجق ، اسکی مدنیتلرینه اولانجه شعشعه‌سی ایله بو سمای صاف آلتنده سعادتلر تأمین ایده‌جکلردی !

آلمانلر بغداد شمندوفرینك امتیازینی آلیر آلماز آوروپاده بر چوق اثرلر نشر ایلدیلر . اول امرده شرقه دائر یازدیغی آثار مهمه ایله مشهور اولان ویقتور بەرار بو مسئله حقنده بر اثر نشر ایدرك خط مذکور حقنده غایت

ماکدونیا اختلالجیلرندن برووبواده

مهم معلومات ویردی . ویقتور بەرار بو اثرنده بغداد خط کبیرینك اسرارینی، عبدالحمیدك آلمانیا ایمپراطوری ایله اولان مناسباتنی تشریح وایضاح ایتدیکی ایچون عبدالحمید بو کتابك ممالك عثمانیه‌یه ادخالنی منع ایتدیردی . معمافیه ینه او اثناده وطننك اوغرادیغی مهاجمات اجنبیه اسرارینه واقف اولمق ایستەین عثمانلیلر بو کتابی تدارك ایتمکده کوجلك چکمدیلر .

غزته‌لردن بعضلری بغداد خط کبیرندن بحث ایدرکن بو خطك اناطولیده حاکمیت سیاسیه اکتساب ایتمك ایچون آلمانلر النده بر آلت اولدیغنی بیان ایتدیلر . آلمان مهاجرلرینك اناطولی‌یه والجزیره‌یه مهاجرت ایتدکارینی ، برکون اولوبده بو حوالی‌یی آلمانیایه الحاق ایده‌جکلرینی تصویر ایلدیلر . فقط بو ظن پك بیهوده ایدی ؛ چونکه حکومت عثمانیه مستقل بر حکومت اولارق قالدقجه بو خطلر مملکتك توحید قواسنه یاردم ایدردی . حتی حکومت عثمانیه دول معظمه طرفندن بر تقسیمه بیله اوغرامش اولسه آلمانیا حکومتی ینه بر حرب عمومی اولمادن بورالری الده ایده‌مزدی .

آلمانیانك بغداد خطندن ایده‌جکی استفاده صرف تجاری واقتصادی ایدی . آلمانیا حکومتی واسطه‌سیله بو پولیتیقه کندی محصولاتنه بر مخرج تأمین ایتمش اولیوردی . بغداد خط کبیری آلمانیا ایچون بر آلت فتح واستیلا دکلدی ؛ بو خط آلمانیانك فضلهٔ حاصلاتنی ، محصولات صناعیه‌سنی اناطولی‌یه آقیده‌جق بر اولوق مثابه‌سنده ایدی !

فقط بغداد خط کبیری یکانه برطریق تجارت وجوده کتیره‌میه‌جکدی . بوخطك دیکر طریقلرده منتهی اوله‌جق نقاطدن برطاقم یوللر آیریلاجقدی . ازجمله عراق تجارتی بصره کورفزینه اینه‌جك ، موصل ، کردستان ، اطنه تجارتی اسکندرون کورفزینه طوغری آقه‌جقدی . اناطولی یایلالرینك محصولاتی ایسه قسماً استانبوله ، قسماً ازمیره اخراج اولوناجقدی . آناطولینك احوال جغرافیه‌سی بویله ایجاب ایدییوردی .

آلمانیا حکومتی بومقصده موفق اولمق ایچون آناطولیده سائر دول معظمه‌نك احراز ایتمش اولدقلری موقعلری‌ده نظر اعتباره آلمق مجبوریتنده ایدی . انکلتره ، روسیه وفرانسه‌نك آناطولیده کندیلرینه مخصوص برر موقعی واردی . دجله وفرات حوالیسی اراضی واقلیم نقطهٔ نظرندن بغداد وموصل ولایتی نامیله ایکی قسمه آیرلمشدی . بورالرك جنوب طرفلری کاملاً انکلیزلرك قونترولی آلتنده ایدی . انکلیزلرك نقطهٔ نظرنجه بصره کورفزی حقیقت حالده بغدادده نهایت بولیوردی . دجله نهری اوزرنده بغداده قدر سیر سفائن امتیازینی بر انکلیز قومپانیه‌سی آلمشدی . بغداد خط کبیرینك کچه‌جکی اراضی‌یی تدقیق ایچون بورالرده سیاحت ایتمش اولان ایتالیا بحریه

ميرآلايلرندن وافوشه‌للى عراق اهاليسندن بر چوغنى انكليز تفنكى ايله مسلح كورمشدى . بوراده‌كى اهالى ، هندستان واليسنك حسابنه چاليشان افغانليلرايله مناسبات صميمانه‌ده بولونيورلردى ! بونك ايچون آلمان نفوذينك بصره كورفزنده تأسسى كوچ برمسئله ايدى .

شمالده ، كردستان طرفلرنده روسلرك كنديلرينه كوره برمقصدلرى، بر پولتيقه‌لرى واردى . حتى روسلر برلين قابينه‌سنه مراجعت ايدرك بغدادخطنك بدايتده دها شمالده اولمق اوزره انتخاب اولونان كذركاهدن صرف نظرايتملرينى تكليف ايتمشلرو بوتكليفلرينى قبول ايتديره‌رك بغداد خط كبيرى ايچون آلمانلرى آطنه يولنى انتخابه مجبور ايلمشلردى .

روسلر اسكندريه طريقنك هردرلو رقابتدن عارى ، سربست بولونمسنى فوق‌العاده آرزو ايديورلردى . كردستانك وطولاييسى ايله ارمنستانك آوروپا حمايه‌سى آلتنه كيرديكنى هيچ ايسته‌ميورلردى . آتياً كنديلرينه بر موقع تأمينى دائما آرزو ايديورلردى [١] .

سوريه‌ده ، وبالخاصه بيروت وحلب حواليسنده‌فرانسه‌نك منافع عظيمه‌سى واردى . بوحواليده ايشله‌ين شمندوفرامتيازلرينك كافه‌سى فرانسزلرده ايدى . شام ـ حما ـ حوران خطى بوراده‌كى شبكه‌نك اك مهمنى تشكيل ايديوردى . بناءً عليه فرانسز شمندوفرلرينك بولونديغى حواليده ، سوريه سواحلنده ليمانلرايله داخلده‌كى شهرلر بيننده‌بشقه خطلر انشاسنه‌ميدان ويرمه‌مك فرانسزلرك منافعى اقتضاسندن ايدى . آلمانلرك الده ايتمك ايسته‌دكلرى منافع غايت واسع اولديغى جهتله بونلرك لبناننده فرانسز حقوقنه تجاوز ايتميه‌جكلرى طبيعى ايدى .

ايتاليايه كلنجه: ايتاليا ده بحرسفيدده‌بيوك مقياسده برتجارت ياپمق ايستيوردى . وقتيله ممالك عثمانيه‌ده اك زياده ايتاليانلر اجراى تجارت ايتمشلردى . قريمه قدر تجارت ايدن جنويزلو استانبولى برمركز تجارت حالنه كتيرمشلردى . انك ايچون ايتاليا حكومتى ممالك عثمانيه‌ده تفوق تجارى اكتسابنه پك چابوق موفق اولابيليردى . بونك ايچون مسلك سابق خارجنده بر مسلك تعقيبنه‌ده لزوم يوقدى .

ايتاليانك شرقده‌كى ترقيات تجاريه‌سى همان همان آلمانيانككنه مساوى

---

[١] رەنه پينون ، آوروپا ودولت عثمانيه ، ص ٣٣٧

ایدی . ایتالیا حکومتی فضلهٔ محصولاتنی هپ ترکیه‌یه اخراج ایدییوردی . اون سنه ظرفنده ایتالیانک ممالک عثمانیه‌یه وقوع بولان ادخالاتی اوچ مثلی تزاید ایلمشدی .

ایتالیا حکومتی ممالک عثمانیه‌ده وقوعه گلن حادثاتی کونی کونه تعقیب

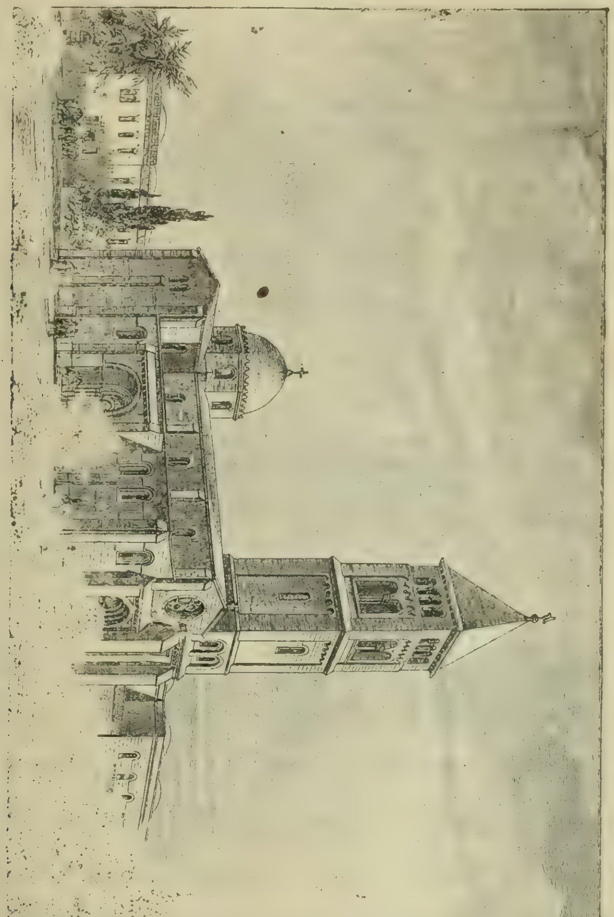

قدسده آلمان کلیساسی

ایدییوردی . موسیو قریسپی ترکیه اموری ایله صوك درجه مشغول اولیور، آرناوودلق داخلنده اجرای نفوذ ایلمکه فوق‌العاده غیرت ایلیوردی . حتی حکومت مشارالیها اتفاق مثلثه داخل اولارق آوستریا مجارستانك بالقانلرده تعقیب ایلدیکی آمال حریصانه‌یی ده بر درجه‌یه قدر تسکینه موفق اولیوردی .

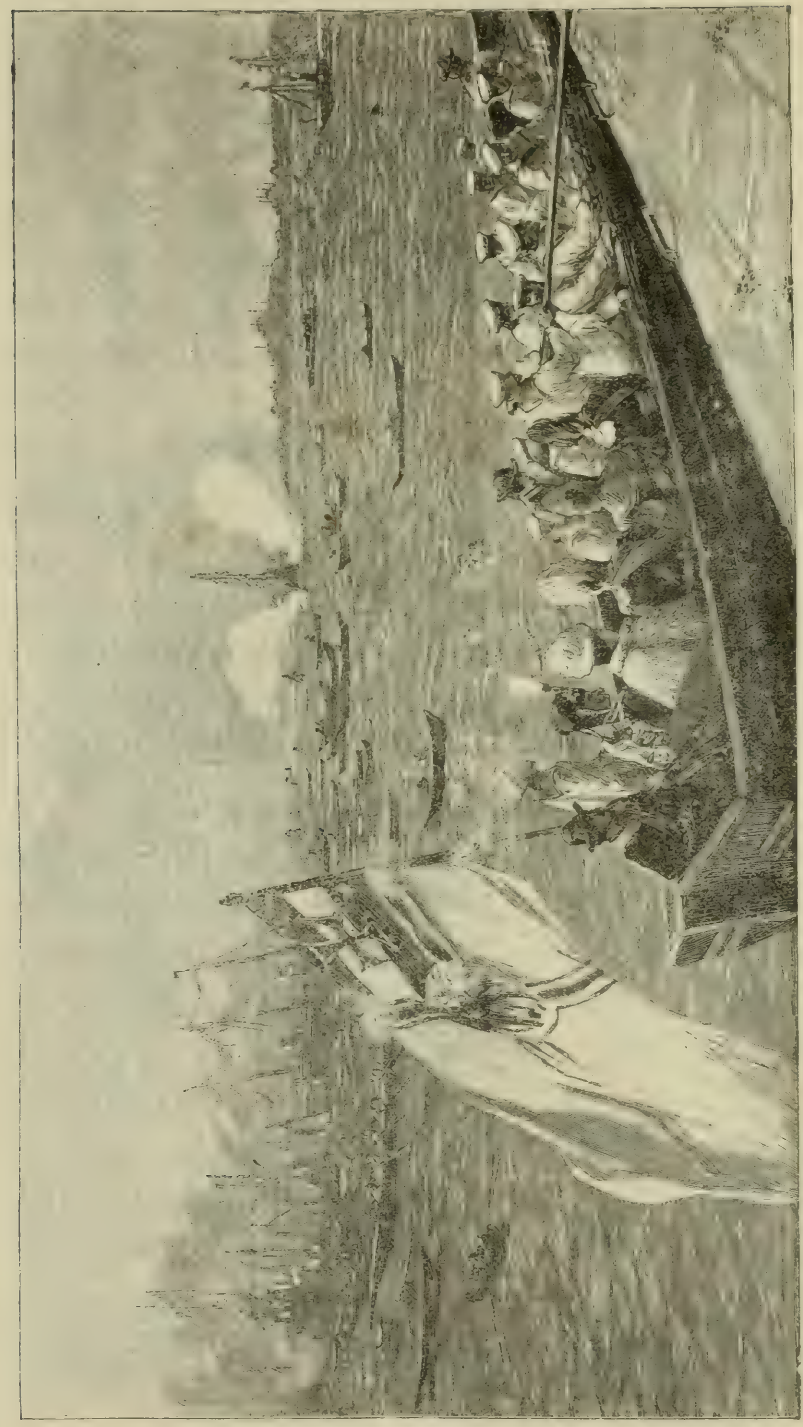

آلمانیا ایمپراطورینک استانبوله مواصلتی

بحر سفيد سواحلنده فرانسزجه‌دن زياده ايتاليانجه احراز فائقيت ايديورردى . (دانته آلكيه‌رى) و (اونيتاريا) كبى بعض مؤسسه‌لر ممالك عثمانيه‌ده ايتاليان اسانى تعميمه اوغراشيورلردى . بوجمعيتلر الك زياده حكومتدن معاونت كوريورلردى . ايتاليانلر ديكر طرفدنده فرانسزلرك شرقده قتوليكلره قارشى كوستردكلرى حمايه‌يى‌ده حكمدن اسقاط ايتمكه چاليشيورلردى .

ايتاليا حكومتى بومقصده نائل اولمق ايچون پاپايه مراجعت ايلمشدى . فقط فرانسه‌نك واتيقان نزدنده حائز نفوذ بولنان سفيرينك بياناتى اوزرينه پاپا اون اوچنجى لئون بو مراجعتى رد ايتمش ، ممالك عثمانيه‌ده بولنان مختلف صنفلره منسوب راهبلره كوندرديكى امرنامه‌ده، شرقده قتوليكلرك حاميسى فرانسه اولمق حسبيله كافهٔ اورده فرانسه مأمورينه مراجعت ايلملرينى امر ايلمشدى . آرتق اوندن صوكره فرانسه‌نك شرقده‌كى حمايه حقوقى حكومت عثمانيه ايله آوروپا حقوق عموميه‌سى وپاپالق مقامى طرفندن تصديق ايدلمش اوليوردى .

ايتاليا حكومتى شرقده وبالخاصه ممالك عثمانيه‌ده فرانسه‌يه رقيب اولمق اوزره حركت ايلديكى كبى بالخاصه ازميرده الكزياده اكتساب نفوذ ايلمكه غيرت ايتدى . ازميرى بتون ايتاليان تجارتنك مركزى حالنه كتيرمكه چاليشدى . ايتاليانك ازميرده تعقيب ايتديكى پولتيقه يوزندن ١٩٠٦ سنه‌سنده حد ذاتنده اهميتسز وفقط سياست نقطهٔ نظرندن معنيدار برحادثه وقوعه كلدى . (آليانس ناسيونال) شركتى ازميرده مكتبلر انشا ايتديره‌رك بومكتبلرك امر اداره‌سنى سورلره توديع ايتدى . مكتبلردن برينك قپوسى اوكنه آصيلان لوحه‌يه (ايتاليان ميسيونرلرينه معاونت مليه شركتى) ديه يازيلى ايدى . فقط بر صباح بنانك اوكنه بر بايراق آصيلدى . بوبايراغك پاپالق مقامنه عائد اولديغنى كورونجه هركس حيرتلر ايچنده قالدى .

برمدت صوكره ايتاليانك درسعادت سفيرى بومكتبك رسم كشادينى پك پارلاق برصورتده اجرا ايتدى . بو شنلكى تجليل ايچون ايكى واپوردن طوپلر انداخت ايدلدى . مأمورين محليهٔ عثمانيه طرفندن پارلاق بر رسم قبول اجرا اولوندى . حكومت قوناغنده ضيافتلر، بالولر ويرلدى . آيانلوغه تفرجلر اجرا ايدلدى . مكتبك رسم كشادنده والئ ولايت كامل پاشاده بيوك اونيفورمه‌سنى لابس اولارق حاضر بولوندى . ماركى ايمپرپالى بومناسبتله ايراد ايلديكى برنطقده

ایتالیانك شوكت وعظمتندن وایتالیان لسانتك لطافتندن بحث ایتدی . ایتالیا-نلرك ساكن اولدقلری محلاتی یایا اولارق طولاشدی ، هر طرفه نشانلر ابذال اولوندی .

فقط بو شنلكلرك اهمیت سیاسیه ودینیه‌سی ، احوال سیاسیه‌یی تعقیب ایدنلر طرفندن اك خفی نقطه‌سنه وارنجیه قدر اكلاشلدی .

آرتق بو تاریخدن اعتباراً آناطولیده پاپالق پولتیقه‌سی ایله ایتالیان پولتیقه‌سی بیننده ائتلاف حاصل اولدی . ایشته ممالك عثمانیه‌ده اك زیاده نظر دقتی جلب ایدن شی آلمان تجارتنك ترقیسی ، ایتالیان منافعنك تزایدی ایدی . فقط ایتالیانلرله آلمانلرك ترقیات صناعیه وتجاریه‌سندن ماعدا دیكر بالقان حكومتلرینك‌ده منافع مهمه تعقیب ایتدكاری كورولیوردی .

بو حكومتلرك اك ایلری كلنلری رومانیا ایله یونانستان ایدی . بحرسفید ایله قره دكزده یونان ورومانیا سیر سفائن شركتلری ایجه بر فعالیت ابرازینه باشلامشلردی . بو میانده آوستریا ومجارستانك فعالیتنی‌ده ذكر ایتمك لازمدی .

تریسته وفیومه ایله استانبول وشرق اسكله‌سی بیننده مواردات بحریه منتظم برصورتده تأسیس ایدلمشدی . فقط آوستریا مجارستان حكومتی كرك تركیه‌یه اخراجات وكرك سفائن ایشلتمك خصوصنده ایكنجی درجه‌ده قالیوردی . آوستریا مجارستانك تركیه‌یه اخراجاتی بالخاصه شكر ایدی . لوئید قومپانیه‌سنك جسیم واپورلری هرهفته استانبوله شكر اخراج ایدییورلردی .

اوللری فرانسز وانكلیز تجارتی ممالك عثمانیه‌ده همان رقیبسز برحالده ایدی . شرق لیمانلرنده فرانسز وانكلیز بایراقلری ایله امتعه‌سی یالكز باشنه كورونوردی . فقط عبدالحمید دورنده ایش بسبتون بشقه بررنك كسب ایتمشدی . بونكله برابر نه آلمانلر ، نه آوستریالیلر ، نه‌ده ایتالیانلر ممالك عثمانیه‌ده انكلیزلر قدر ایش یاپامیورلردی . انكلیزلرك ممالك عثمانیه‌یه اخراجاتی پك زیاده ایدی . فقط بو اخراجات برمدت صوكره آلمان رقابتی یوزندن سكته‌دار اولمغه باشلامشدی .

ممالك عثمانیه‌ده فرانسه تجارتنه كلنجه : دیون عمومیه فرانسه‌نك ممالك عثمانیه‌ده یكانه تمثالی تشكیل ایدییوردی . بو اداره‌ده یالكز ٧٠٠٠ مأمور استخدام اولونیوردی . استقراضلرك قسم اعظمی فرانسه ایله عقد ایدیلیوردی . ممالك عثمانیه‌ده حیات اقتصادیه‌نك روحی مثابه‌سنده اولان بانق عثمانی برفرانسز وانكلیز مؤسسه‌سی ایدی . بوراده بتون معاملات فرانسزلرك النده ایدی .

ممالك عثمانيه‌ده وقوعه كلن امور نافعه‌نك همان كافه‌سنه بانق عثمانى مداخله ايديبوردى .

ازمير قصبه شمندوفر خطى ايله خط مذكورك تمديدى ، يافه ، قدس ، حما ، حوران خطى ، سلانيك ، استانبول التحاق خطى هپ فرانسزلرك تشبثاتى نتيجه‌سنده قوه‌دن فعله كلمشدى . ازمير ، بيروت ، سلانيك ريختملرى ، ميشل پاشا طرفندن اداره اولونان فنارلر اداره‌سى ، استانبول صو شركتلرى ، رژى اداره‌سى هپ فرانسزلرك النده ايدى .

١٩٠٦ سنه‌سنده فرانسزلرك ممالك عثمانيه‌ده‌كى منافعى ٢ مليار فرانغه ، آلمانلرككى ٦١٠ مليونه بالغ اوليوردى . تركيه ايله فرانسه بيننده‌كى معاملات تجاريه كوندن كونه تزايد ايديبوردى . بونكله برابر آلمانيانك ايتاليانلرك اكتساب ايتدكلرى ترقى‌ده نظر دقتى جلب ايتمكدن خالى قالميوردى .

عبدالحميد دورنده ممالك عثمانيه‌نك هر طرفنده فرانسز مؤسسه‌لرى بولنيوردى . فرانسز لسانى فوق‌العاده حائز رغبت ايدى . همان بتون مكاتب ملكيه وعسكريه‌ده فرانسزجه تحصيل اولنيوردى . فرانسز ادبياتى ادبيات عثمانيه‌نك اس الاساسنى تشكيل ايتمشدى . عثمانلى كنجلرى كندى ادبا وشعراسندن زياده ويقتور هوغولرك ، لامارتينلرك ، موسه‌لرك ، روسولرك ، فاكه ولازومه‌لرك آثار واشعارى ايله تنوير افكار ايليشلردى . ادبياتده بتون فرانسزلره تقليد ايديليوردى . آلمان وانكليز ادبياتى همان غير معلوم كبيدى . آلمان وانكليز لسانته واقف اولانلرك عددى محدود كبى ايدى . فرانسز آثارى همان قسماً تركجه‌يه ترجمه ايدلمشدى . عبدالحميدك مدهش سانسورلرى منع ايتمه‌مش اولسه ايدى ، فرانسز آثار بركزيده‌سى همان كاملاً لسان عثمانى يه ترجمه ايديله‌جكدى .

عبدالحميدك ظلمندن قاچانلر همان كاملاً فرانسه‌يه فرار ايديبورلردى . بوكاده اك زياده فرانسزجه‌يه وقوف ، فرانسز عاداتنه اطلاع سبب اوليوردى . فرانسه طوپراغى عثمانليلر ايچون برملجأ حريت ايدى . وطنك منافعنى دوشونن كنج عثمانليلر آلمانلرك ترقياتنى تقدير ايديبورلر ، فقط آلمان پولتيقه‌سنك عبدالحميدك آلمانه خدمت ايدرك وطنك بتون منابع حياتيه‌سنى بركون كلوب قوروته‌جغنى پك اى بيليورلردى .

عثمانليلر فرانسزلره پك زياده محبت ابراز ايديورلردی. ماليه‌ده، کمرکلرده، نافعه‌ده اك مهم مأموريتلری فرانسزلر اشغال ايديوردی.

دول معظمه‌نك ممالك عثمانيه‌ده تعقيب ايتدکلری بومسلکلر عثمانليلرك قسم اعظمنجه معلوم ايدی. عبدالحميد، وطنك منابع ثروتی قوروتان بوسياست غربيه‌يه تماماً واقف اولديغی حالده منافع ذاتيه‌سنی تأمين ايچون بونلرك هپسنه مساعده ايديوردی. اجنبيلر ممالك عثمانيه‌نك تجارتندن، زراعتندن حصه‌مند اولمغه چاليشدقلری حالده عثمانليلر عبدالحميدك مظالم واستبدادی آلتنده عاطل برحالده ياشايورلردی. مملكتده فكر تجارت همان مفقود حكمنده ايدی. بو فكره مالك اولانلر ايسه، مقصدلرينی قوه‌دن فعله كتيرمكه بردرلو موفق اولاميورلردی. برقاچ كشينك بريره كله‌رك مذاكراتده بولونمه‌سی عبدالحميد عليهنده بر اتفاق صورتنده تأويل ايديليوردی.

شركت تشكيلی ممنوع ايدی. اك مهم امتيازلر مابين اركان و مأمورينی طرفندن استحصال اولنيور، صوكره بيكلرجه ليرا مقابلنده اجنبيلره فروخت اولونيوردی. اكابر جواسيسك مخاديمی ايچون بوكبی امتيازلر، عبدالحميدك بر دوكون هديه‌سی مقامنده ايدی. ملتك حقوقی، وطنك منابع ثروتی بونلرك النده محووهدر اولوردی. اجنبيلر بو فرصتدن استفاده ايديور، عبدالحميدك لسان آشنا، عارف اسرار مابينجيلری ايله بيك درلو معاملات تجاريه‌ده بولونيورلردی. بو مابينجيلرك اوشاقلری بيله آلدقلری حصهٔ رشوتله كوشكلر ياپديرمغه موفق اوليورلردی.

عبدالحميد وطنی ايشته بو صورتله پريشان ايديوردی.

آوروپاده یکی عثمانلیلر

عبدالحمید دورینك بدایتی ـ مظالمك تزایدی ـ آوروپاده یکی عثمانلیلر ـ یکی عثمانلیلر کیملردر؟ ـ اتحاد وترقی جمعیتی ـ مرادبك ـ میزان غزته‌سی ـ فه‌شك کتابی ـ استانبولده نشر افکار ـ توقیفات ـ احمد رضا بك ـ اوروپاده یکی عثمانلیلرك فعالیتی ـ مراد بکك عودتی ـ داماد محمود پاشانك فراری ـ عبدالحمیدك اندیشه‌لری ـ محمودپاشانك عبدالحمیده مکتوبی ـ پرنس صباح‌الدین ـ پارسده احرار عثمانیه قونغره‌سی ـ قونغره‌نك نتایجی ـ احمد رضا بك وپرنس صباح‌الدین ـ وطن نصل قورتاریلابیلیر ؟ ـ اصل فنالق نره‌ده؟ ـ اولا نه‌یی محو ایتملی ؟ ـ صوك زمانلر ـ عثمانلی اردوسی واوروپاده‌کی یکی عثمانلیلر ـ انقلاب حاضرلقلری .

آوروپا سیاستنك دولت عثمانیه امور داخلیه‌سنه مداخله‌سی ، منابع ثروتمزك اجنبی اللرنده قالمسی ، ملتك بار استبداد وجهالت آلتنده یاشاماسی ، حیثیت عثمانیه‌نك آوروپا وحتی انسانیت نظرنده هیچ منزله‌سنه تنزل ایتمسی آثار غربیه ایله تنویر افکار ایدن کنجلری صوك‌درجه دلخون ایدییوردی . دها سلطان عبدالعزیز دورنده شناسی ، کمال بك ، ضیا پاشا ، مصرلی مصطفی فاضل‌پاشا کبی وطننك خلاصنی بتون صمیمیت قلبیه‌سی ایله ارزو ایدن ، آثار واشعاری ایله قلب ملتده وطن حسی ، وطن محبتی اویاندیرمغه چالیشان بیوك آدملر اوروپایه فرار ایتمشلر ، اوراده غزته‌لر نشر ایدرك ، اثرلر تألیف ایلیه‌رك وطنلرنده طوغریدن طوغری‌یه نشرایده‌مدکلری افکار وطنپرورانه‌یی آوروپانك سینهٔ حریت پرورانه‌سنه التجا ایدرك نشره باشلامشلردی .

عبدالحمید زماننده ایسه بوکبی نشریاته فوق‌العاده احتیاج واردی . ملتك هرطرفنی بر محیط استبداد احاطه ایلمشدی . بو محیط ایچنده منافع ذاتیه‌سنه تابع اولان ، افکار تعصبکارانه سیئه‌سی ایله دائما عطالت وجهالت ایچنده یاشایان ، دینك امر ایلدیکی حریت حقیقیه‌یی ادراك ایده‌میه‌رك پادشاهه حمیتی هیچ بر دستوره غیر تابع کور کورینه بر محبت تلقی ایدن ، بوبابده‌کی احادیث نبویه وآیات قرآنیه‌نك ادراك معانیسنه غیر مقتدر بولونان سطحی

فکرلیلرك ایچنده بویله جوال و آتشمزاج کنج، یکی عثمانلیلرك میدانه آتیلملری وطنك تأمین استقبالنه براشارت عدایدیله‌بیلیردی. وفی الحقیقه‌ده بویله اولمشدی[١].

کنج ترکلرك یعنی یکی عثمانلیلرك غایهٔ املی وقتیله مدحت پاشا طرفندن عبدالحمیده اعلان ایتدیریلان ١٨٧٦ قانون اساسیسنی مملکتك وزمانك احتیاجاتنه دها موافق اولمق اوزره اعلان ایتدرمکدی. بونلردن بعضلری بو مقصده وسائط جبریه ایله نائل اولمق، بعضلری وسائط مشروعه ایله دسترس اولمق ایستیورلردی. یکی عثمانلیلرك بوفکرلری آوروپاجه مظهر تقدیرات اولدیغندن فرانسز غزته‌لرندن بعضلری: «کنج ترك فرقه‌سی استقبالك حاکمی وعبدالحمیدك یگانه وارثیدر!» دییورلردی.

فقط او زمانلر کنج ترکلرك یعنی یکی عثمانلیلرك کافه‌سنه برفرقه نظریله باقیلارق خطا ایدیلیوردی. کنج ترکلرك حرکاتنی بردائرهٔ انتظام داخلنه آلمق، آمال وتصورلری حقنده تشکیلات منتظمه وجوده کتیرمك آرزوایدلمش ایدی ایسه‌ده بومقصد هیچ بر نتیجه‌یه منجر اولمامش، حتی دها بدایتده موفقیتسزلکله عقیم قالمشدی. بونك ایسه برچوق سببلری واردی.

کنج ترکلرك تشکیلات منتظمه داخلنده حرکت ایتملری ایچون چیزیلان پلان بسبتون نتیجه‌سز قالمامشدی. بوپلانه مستنداً ابراز اولونان سعی وغیرتلر اویله برحالت فکریه، برفعالیت دماغیه حصولنه بادی اولمشدی‌که، بوحال ممالك عثمانیه‌ده بولونان بتون صنوف واجناسك طبقهٔ متفکرینه سرایت ایتمشدی. اودرجه‌ده‌که یکرمی سنه اول آنجق صنوف ممتازده حاصل اولان بوفکرلرك آز برزمان صوکره صنوف سائره‌ده‌ده حسن تأثیر حاصل ایتمکه باشلامشدی. بواویله برحرکت ایدی‌که، منور وزمزمه ساز طالغه‌لر کبی مرکزدن باشلایه‌رق، تدریجی، فقط مؤثر برصورتده کنیش دائره‌لر پیدا ایدرك واسع محیطلره قدر یاییلیوردی. حتی ١٨٩٧ سنه‌سنده، ایلك مجلس مبعوثان اعضاسندن خلیل غانم افندی (ته‌قلر) غزته‌سنه کوندردیکی برمکتوبده کنج ترکلر حقنده شو صورتله ادارهٔ افکار ایدییوردی:

«کنج ترك فرقه‌سی هیچ برشخصه تابع دکلدر؛ نه برقومیته‌نك، نه‌ده برشخصیتك تحت تملکنده‌در؛ مقصد عمومی‌یی استحصال ایچون بتون ذکا

[١] آوروپاده یاشایان یکی عثمانلیلر حقنده‌کی معلوماتك فه‌شك کتابندن نقلی مناسب کورولمشدر.

وصداقتلرك امتزاجيدر . بو ، مظالم وتضييقات تأثيرى ايله حصوله كلەرك ارباب قلب ووجدانك انضمام معاونتى ايله ، نشريات طريقى ايله اثبات حقه چاليشان تمايلات مليەنك هيئت عموميەسيدر .

ماكدونيا پروژەسى

بز ايسه ، بر روح ذى حياتك تنفس ايلديكى ، بر قلبك ضربان ايتديكى هر يرده ، جامعلرده ، كليسالرده ، عائلەلر اورتەسنده بوكون بتون عثمانليلرى بارمظالم آلتنده ايكلەتن ادارەدن قورتارمسنى نياز واستدعا ايچون باركاه ابديته طوغرى يوكسلن فريادلرك عكس صداسى يز! »

ايشته شو فقره كنج تركلرك ، حريت پرور عثمانليلرك كيملردن عبارت اولديغنى پك كوزل اثبات ايدييوردى .

عبدالحميد ، بو افكار ايله پرورده اولان كنجلرى حيوانلر منزلەسنده عد ايدرك آنلره ظلم ايدر ، تضييق ايلر ، ايچلرندن بيكارجەسنى اولديرتير ويا دكزلرده بوغديرردى . بونلردن فراره موفق اولانلر مصره ، فرانسەيه ، انكلترەيه ، اسويچرەيه وحتى آمريقايه بيله التجا ايدرلردى . بعضاً بونلر فرار ايتدكدن صوكرەده جنايت محكمەسى طرفندن محكوم ايديليرلر ، حقلرنده صادر اولان قرارنامه غزتەلرله اعلان ايديليردى . استانبولده بولونان فكر حريت پرورانه صاحبى كنجلر بعضاً غزتەلرده بوكبى اعلاناتى اوقودقلرى زمان ، عبدالحميدك بو جنتلرينه قارشى آجى آجى خندەزن استخفاف اولورلردى .

روسيه وآووستريانك دولت عليه حقدەكى پولتيقەسى

كنج تركلر تعليم وتربيەلرينه ، درجۀ تحصيللرينه كوره بو راده كنديلرينه

برمشغولیت بولورلر، غزته‌لر نشر ایدرلردی. بتون مظلوم ترکیه‌نك فریادینی كائناته ایشتدیرمك ایچون الدن كلن غیرتی صرف ایدرلر، هیچ برفدا كارلقدن کری طورمازلردی. اوزمانلر کنج ترکلرك ضعفندن، هیچ برایش کوره‌میه‌جکلرندن بحث ایدنلرده یوق دکلدی. فقط بونلر قسماً حقلی ایدیلر.

دولت علیه ـ فرانسه ـ انکلتره

کنج ترکلرك ایچنده هوسانه تابع اولان، عبدالحمیدی تخویف ایچون آوروپایه قاچان، پاره قوپارتمق ایچون کنج ترکلر زمره‌سنه داخل اولانلرده واردی؛ فقط وطننك ترقی وتعالیسنی مقصد اصلی اتخاذ ایدرك آوروپایه فرار ایدنلردن قسم اعظمی فقیر، ناموسکار، لیاقت صاحبی آدملردی. بونلر آره‌سنده بولوارلرك بیوك قهوه‌لرنده کوروله بیله‌جك شیقلردن دکل. بالعکس برمکافاته مقابل اولمق اوزره کندیلرینه ایدیله‌جك معاونتی قبولدن امتناع ایتمین، اوزرنده فیرچ لانه فیرچه‌لانه رنکنی غائب ایتمش سترەلر طاشیمغی عبدالحمیدك مظالمی آلتنده یاشامغه ترجیح ایدن ارباب ناموس وحمیت موجود ایدی. بونلرك شوحال سفالت ایچنده وطنلرینی قورتارمغه چالیشدقلرینی کورن براجنبی انلری دائما تقدیر ایدردی. موسیو فه‌ش معروف کتابنده [١] دییورکه: « بن بونلره تصادف ایتدیکم زمان، نه انلرك دیننده‌ن، نه انلردن، نه‌ده انلرك مملکتلرندن اولمادیغم حالده دائما شوفقره‌یی تخطر ایدردم؛ « بارونلر، پرنسلر! شو کچنك اوکنده سرفرو ایدیکز؛ چونکه اوسزدن یك عالیدر! »

هایدی قپانه !!..

[١] عبدالحمیدك صوك کونلرنده استانبول

كنج تركلر حقنده آوروپاده ينه بعض مناقشه‌لر درميان ايدلميور دكلدى :
مثلا دييورلردى كه؛ « بونلرساڭرلر كبى طالقاووقلق ايتمك ايسته‌مدكلرندن واقعا
وطنلرينى ترك ايديورلر . فقط بونلرله عثمانلى قومنك اصل كتلهٔ پريشان
ومضطربى آره‌سنده نه‌درلو برارابطه موجوددر ؟ بتون فعالقلرى بويله اوزاقدن
توقيف ايدرك وطنداشلرينك مقدراتنى تبديل ايتمك ايچون عجبا نه‌كبى وسائطه
مالكدرلر، ونه‌كبى وسائطه مالك اوله‌جقلردر. اوحالده بونلرك بويله ادعا اولونان
جسارتلرى بر جسارت دكل ، قورقاقلقدر ؛ زيرا مملكتى اصلاح ايتمك ايچون
ياپيلان بر پروغرام ، دشمنى طرد ايدرك تطبيق اولونا بيلير ؛ يوقسه آنك
قارشيسنده بيلى بى پيرتى بى طوپلايه‌رق آنى حاكم براقمقله دكل . انك ايچون
مبارزه‌يه اصل وطنده دوام ايتمليدر . بومبارزه اصل وطنده دها قولاى اجرا
ايديلير ، تبدلات سياسيه واجتماعيه دها قولاى حصوله كلير ؛ بتون مساعى
ساحهٔ وطنده كسب قوت ايدر ، فعاليت بربرينى ولى ايلر . بونك ايچون كنج
تركلرك حركتى نتيجه‌سزدر؛ چونكه انلر دشمنه قارشى دها اول ترك موضع
ايديورلر . بونلرك يكانه دوشونجه‌سى كندى باشلرينى قورتارمقدر . »

ايشته آوروپا محررلرندن شارل هه‌قار (عبدالحميد دورنده‌تركيه) نامنده‌كى
اثرنده بو صورتله بيان مطالعه ايديوردى . فقط حقيقت حال بومركزده
دكلدى . كنج تركلرك بوصورتله حركت ايتملرى غايت معقول ايدى .
مملكتده اصلاحات اجرا ايتمك وايتدرمك وبوبابده‌كى افكارى ساحهٔ
وطنده نشر وتعميم ايلك ، عبدالحميدك ظلمنه قربان كيتمكله تأمين اولونامازدى .
مملكتده احتياج زماننده ايش كوره‌جك ، بتون وطنپرورلرك تنوير افكارينه
خدمت ايليه‌جك كنجلرك بر حيات قالملرى ، كنج تركلكك آتيسى ايچون
دها مهم ايدى . بونلرك مرمره دكزينك قعر مظلمنده بى‌حس وپريشان
ياتمقدنسه ، لمان كولى ويا سن نهرى سواحلنده ياشاملرى البته دها فائده‌لى
ايدى . ذاتاً بونلردن برچوغى يامنفادن وحبسخانه‌دن فرار ايتمشلردى . دوچار
اولدقلرى مظالمك تأثيرات ماديه ومعنويه‌سى وجودلرنده، روحلرنده الآن باقى
ايدى . اوحالده انلرك شوحركتى هيچ برزمان قورقاقلق عد ايديله‌مزدى .

كنج تركلرك ، ممالك عثمانيه‌ده‌كى افراد اهالى اوزرنده تأثيرلرى اولميور
دكلدى . ممالك‌عثمانيه‌ده پارسدن‌ادخال اولونان غزته‌لر واسطه‌سيله بوتأثيرمطلوب

درجه‌ده استحصال ايديليوردى . حالبوكه كنج تركلر تركيه‌ده قالمش اولسه‌لر هيچ برتأثير حاصل ايده‌مزلردى. اوزمانلر ممالك عثمانيه‌ده جاسوسلغك نه‌درجه بولونديغى معلوم ايدى . مطبوعات ايسه همان مفقود حكمنده ايدى ، پوسته ايله مخابرات ابتدائى برحالده اولمقله برابرامين‌ده بولونماديغندن هركس كندى ايشنده امين‌اولمق ايچون كندى‌ايشنى كندى كورمك مجبوريتنده‌ايدى. پارسدن ارضرومه برغزته كوندرمك، پارسه وياغلطه‌يه كوندرمكدن دها قولايدى. ايشته بوسببدن طولايى كنج تركلر اجنبى پوسته‌لرينه مراجعت ايدرك بتون ممالك عثمانيه‌ده نشر افكار ايتمكه غيرت ايتمشلردى . واقعا بونلردن برچوقلرى عبدالحميدك وعدلرينه مماشات ايتمك ذلتنى‌ده ارتكاب ايتمشلر ، توزيعى لازم كلن اوراقى توزيعدن اجتناب ايتمشلردى . فقط بونلر مستثنى اولارق برقاچ كشيدن ، ضعف طبع صاحبى برقاچ آدمدن عبارتدى .

عبدالحميد بونى آكلامش ، اجنبى پوسته‌لره أل سورمك ايسته‌مش ايدى ايسه‌ده چار چابق عقلى باشنه كتيرلمشدى . كنج تركلر، يازمش اولدقلرى اوراقى كمركلر اعانه‌سيله ممالك عثمانيه‌نك اك هجرا كوشه‌لرينه قدر سوقه موفق اولمشلردى . بونلر هركس طرفندن اوقونمش، بربرينه ويره‌رك اوقوتديرلمش، پارچه پارچه ايديله‌رك هرطرفه توزيع اولونمشدى . فى‌الحقيقه كنج تركلر پارسده ياشايان برفرقهٔ قليله ايله عبدالحميدك سراى حشمت واستبدادينى‌يقمغه موفق اولامامشلردى ، فقط ارضروم ، بتليس ، بغداد ودها سائر محللرده اويله فكرلر نشر ايتمشلردى‌كه ، بو فكرلرك بركون كلوبده عبدالحميدك ادارهٔ مشئومه‌سنى بر بومبه تأثيريله برهوا ايده‌جكنه ، وطنك سماى صافى اوزرنده طولاشان سحائب استبدادى مزهر بر حريت كونشى ايله تارمار ايليه‌جكلرينه هيچ شبهه يوقدى . بوكا موفق اولمق ايچون كنج تركلرك منفاى اختياريده ياشامالرى صوك درجه الزمدى .

فقط شوراسنى‌ده بيلمليدركه كنج تركلر اره‌سنده جاسوسلر وخائنلرده اكسيك دكلدى . بونلرك برچوغى عبدالحميدك داخليه ناظرى ممدوح پاشا ايله سائر ذواتك آدملرى ايدى . بوساخته كنج تركلر ، وطنى قورتارمغى اساس اتخاذ ايتدكلرينى بيان ايدرك پارسده كنج تركلر آره‌سنده ياشايورلر ، فقط يلديز مستبدينك اوهامنى تسكين‌ايچون جاسوسلق‌ايديورلردى. اوزمانلر

انتشار ایدن (مشورت) غزته‌سنك برنسخه‌سنده :« بزاویله جاسوسلر کوردك که بونلر اك آتشلی برر کنج ترك کسیله‌رك ایچمزه کیرمشلر ، آلچاقجه‌سنه آنتریقه‌لرله آره‌مزی بوزمغه چالیشمشلردر » دیئوردی .

بو بویله اولمقله‌برابر پارسه التجا ایدن کنج ترکلرك قسم‌اعظمی ینه ارباب حمیت وناموسدن ایدی . بونلرك تشویقاتی ایله استانبولدده احواله مناسب وقعه‌لر ظهوره کلیوردی . مثلا « ١٨٩١ سنه‌سنده عالم اسلامیتده سرای‌ارکانته قارشی برهیجان ، عمیق بر حدت حاصل اولمشدی . خواجه‌لردن بر چوغی افکار عمومیه‌یه ترجمان اولمق‌ایچون‌رمضان‌شریفدن استفاده‌ایتمك‌ایسته‌مشلردی. حتی قلیج علی پاشا جامعنده‌کی واعظ اودرجه سرت برصورتله ادارهٔ لسان ایلشدی‌که سرای ارکانی بوندن پك زیاده متأثر اولمش ، مشارالیهی مجهول بر محله نفی ایلشدی . کذا خواجه قصاب‌زاده‌ده هیچ برکیمسه‌یی تصریح ایتمه‌مك اوزره سرای ارکانی علیهنده ادارهٔ لسان ایلشدی . بر کون عبدالحمیدك آدملرندن منیر ، احمد مدحت ، احمد جلال‌الدین ، شرف‌الدین بوخواجه‌یی دیکلمکه کلشلردی . خواجه بونلری کورور ،کورمز درحال ایما صورتیله علیهلرنده ادارهٔ لسان ایلشدی . »

١٨٩٤ سنه‌سنده وقوعه کلن ارمنی‌قتالی عثمانلی‌وطنپرورلرینی‌فوق‌العاده‌متأثر ایتمشدی. بالخاصه مکتبلرده تحصیل‌ایدن‌کنجلر بویله قانلی‌براداره آلتنده تحصیل کورمه‌نك فوق‌العاده تهلکه‌لی بولوندیغنی تقدیر ایتمشلر ، بونلردن مکتب طبیه‌ده تحصیل ایدنلردن درت کنج بر آره‌یه کله‌رك وطنك حال پریشانی دوشونمشلردی. بعده برجمعیت تشکیلنی دوشونه‌رك و (اتحاد ترقی) جمعیتنی‌ده وجوده‌کتیرمشلردی. بوذاتلر : اسحق‌سکوتی، عبداه‌جودت وابراهیم‌تمو ایدی. بونلردن عبداه جودت اوزمانلر فلسفه‌یه ، فنونه دائر اثرلر ، مجامیع موقوته ایله شعرلر نشر ایلشدی .

بودرت کنج بوصورتله اتفاق ایتدکدن صوکره جمعیتك آمال ومقاصدینی احتوا ایتمك اوزره برپروغرام نشر ایلدیلر . بوپروغرامده‌حکومات‌مشروطه‌یه لایق اصلاحاتدن ، مساوات ، حریت وجدان ، محافظهٔ اموال وشخصیت وحکمدارك مسئولیتندن بحث اولونیوردی . تشکیلات داخلیه خفی ایدی . جمعیتك اعضاسنه هرجمعیتده اولدیغی کبی برر نومرو ویریلیوردی . هر اعضا کندیسنی‌ارشاد ایدن‌اعضا ایله‌قومیته‌نك تعلیماتنی کندیسنه‌اخبار ایدنی‌طانیوردی.

قومیته‌لر مختلف اولدیغندن بونلره بر نومرو ویرلمشدی . مثلا ایکنجی قومیته‌نك ۱۰ نومرولی اعضاسی ۲/۱۰ صورتنده کوستریلیوردی .

بوصورتله قومیته‌لر تشکیلی افکار عمومیه‌یه‌ده موافق کلدی . آرتق اوندن صوکره برچوق قومیته‌لر تشکیل ایدلدی . بتون محله‌لرده شعبه‌لر تأسیس اولوندی . رساله‌لر نشر ایدیله‌رك اهالی‌یه توزیع ایدلدی . بو راده‌یی بولدقدن صوکره برمرکز عمومی تشکیلی قالدی . باب سرعسکری محاسبات دائره‌سی ممیزلرندن حاجی احمد افندی ریاستی‌قبول ایتدی. بتون استانبول قومیته‌لرینك اداره‌سنی درعهده ایلدی . او اثناده ایکی قومیته موجوددی : بری باب سر عسکریده ، دیکری صماتیه‌ده ایدی . باب سر عسکریده‌کنك رئیسی مقام سرعسکری‌یاوری قائممقام شفیق بك، صماتیه‌ده‌کنك‌رئیسی‌ده شیخ نائلی ایدی.

اتحاد وترقی جمعیتی تأسیس ایدن کنج طبیه‌لیلر مکتبدن نشأت ایدر ایتمز بوفکری برقات‌دها تعمیم ایتدیلر . نهایت مکتب حربیه ، مهندسخانه ، باب عالی وخزینهٔ‌خاصه مأمورینه وارنجه‌یه قدرجمله‌سی بوحرکات حریت پرورانه‌یه اشتراك ایلدیلر . نمونهٔ ترقی مکتبنده‌ده کیزلیجه برشعبه تشکیل ایدلدی .

بوحرکت وطنپرورانه برچوق کشیلرك نظرانتباهنی آچدی . هرطرفدن جمعیته اشتراك ایدن بر چوق کشیلر میدانه چیقدیغی کبی بر چوق رساله‌لر وغزته‌لرده نشر ایدلدی . اوزمان کنج ترکلرك حرکاتنه مراد بك‌ده اشتراك ایلمشدی .

مراد بکك اتحاد وترقی جمعیتنه دخولی کنج ترکلك عالمنده مهم بر تأثیر اجرا ایتدی . مراد بك آتشمزاج بر وطنپرور ، مقتدر برمحرر ایدی . او اثناده حکومت عثمانیه‌نك دیون عمومیه قومیسری اولمقله برابر مکتب‌ملکیه‌ده تاریخ معلملکی ایدییور . بوسببدن طولایی کنجلر آره‌سنده فوق‌العاده‌شهرت قازانمش بولونیوردی . (ترفه‌می ترفنده‌می ؟) نامنده‌کی رومانی ایله (تاریخ عمومی) سی کندیسنه بیوك بر شهرت تأمین ایلمشدی . (میزان) نامیله نشر ایلدیکی غزته ایسه اره صره تعطیل ایدلدیکی جهتله مراد بکك افکار حریت پرورانه بسلدیکنی هرکس نظرنده اثبات ایدییوردی .

مراد بك ، آرتق رفع آوازهٔ اشتکا ایتمك زمانی کلدیکنی اکلادی . وطنك احوال پریشانیسنه دائر برراپور ایله مملکتده اداره مشروطه‌یه متعلق اصلاحات اجرا ایدلمسی ایچون عبدالحمیده بر پروژه تقدیم ایتدی . مراد

بکك بو حرکتنه مابین همایونجه هیچ بر اهمیت ویرلمدیکی کبی بالعکس حقنده شبهه‌لرده حاصل اوله‌رق او کوندن اعتباراً بتون حرکاتی ترصد ایدلمکه باشلاندی. بونك اوزرینه مرادبك وطننده اوزاق یاشارسه دهاایی اولاجغنی اکلادیغندن آوروپایه فرار ایتمکی ترجیح ایتدی . واو آندن اعتباراً ده اتحاد و ترقی جمعیتی مرکز عمومیسنك اوروپاده نشر افکارینه مأمور اولدی .

مراد بکك فراری عبدالحمیدی عظیم بر خوف واندیشه ایچنده براقدی . عبدالحمید اهالی بیننده هرحالده بر هیجان موجود اولدیغنك فرقنه واردی . بو هیجانی برطرف ایتمك ایچون بر خفیه اردوسی تشکیلنه قرار ویردی . آرتق او تاریخدن اعتباراً توقیفلر ، اتهاملر ، نفیلر ، بلا حکم تغریبلر ، آ نسزین یوق اولوشلر باش کوستردی . فقط بو هیجانك اوکنی آلمغه موفقیت حاصل اولمادی. او درجه‌ده‌که مراد بکك (میزان)ی آوروپادن ممالك عثمانیه‌یه داخل اولدقجه تزاید ایدیوردی . موسیوفه‌ش بو هیجانلره بوقورقولره دائر آتیده‌کی معلوماتی ویریور :

« بو هیجانك بر حرکت قطعیه‌یه منجر اولمسی پك معقول ایدی. مرکز عمومی ، دیکر قومیته‌لرك کافه‌سنی اداره ایدیوردی . قومیته‌لر آره‌سنده فوق‌العاده بر اتحاد واردی ، اوزون اوزادی دوشوندکدن وکمال تدبیر ایله قرار ویردکدن صوکره مجلس وکلا انعقاد ایتدیکی اثناده باب عالی‌یی اشغاله، عبدالحمیدی خلع ایدوب یرینه مراد خامسی محبسدن چیقاروب اجلاسه ، بوده اولمادیغی تقدیرده ولی‌عهدی اجلاسه قرار ویرلمشدی . بو پلانی اجرایه مأمور اولان ذات برنجی فرقه قوماندانی کاظم پاشا ایدی. هرشی حاضرلانمشدی. فقط دولت عثمانیه‌نك مادرید سفیری نجیب پاشا طرفندن بعض اعتراضات درمیان ایدلمسی اوزرینه بوندن صرف نظر ایدلدی. صوکره تکرار مذاکره ایدلدی . وبو تأخر هرشیئی محو ایتدی .

نمونهٔ ترقی مکتبی مدیری نادر بك مرکز قومیته‌سنك باش کاتبی ایدی . مومی الیهك برچوق طانیدقلری اولمسی نفوذینی تزیید ایدیوردی . نادر بك جمعیته دها زیاده آدم طوپلامق ایچون بو نفوذدن استفاده ایلیوردی . نادر بکك استرحاماتنه هنوز موافقت ایتمینلردن بریده ، نادر بکك اسکی شاکردلرندن اولوب بالآخره اعز احباسی صره‌سنه کیرن ومکاتب عسکریه

مفتشی اسماعيل پاشانك انشته‌سی مظهر بك‌ايدی. استانبولده جمعيتك بولونديغی ميدانه چيقمازدن بر كون اول نادربك طوقاتليانه كلدی . بوراده قائم برادری ايله برابر مظهر بكه تصادف ايتدی . نادر بك اسكی تشبثلرینی تكرارلامق ايچون بو فرصتدن استفاده ايتمك ايستدی . فقط بوندن ينه اسكيسی كبی هيچ برفائده حاصل اولمديغی كورونجه ، مظهر بكه اولان دوستلغندن طولايی جانی صيقيلارق : « عزيزم بو عناديكزه اوقدر قيزييورم كه ! صوكره يارين ايش ايشدن كچر ، بزمله برابر اولميانلر ايچونده اينی اولماز ! » دييه باغيردی. بو يوكسك سوزلر اوزرينه اسماعيل پاشا قولاق قابارتدی . ايشی دها زياده اكلامق ايچون انشته‌سنی راضی ايتمك طرفداری كوروندی. نادر بك كنديسنه قارشی ايديلن بو حيله‌لره قانه‌رق ويريلن قرارك قريب الاجرا اولديغی بيان ايتمكله برابر برقاچ اسمده ذكر ايتدی .

قهوه‌دن طيشاری چيقنجه، نادربك مومی اليهما طرفندن مابينه كوتورلدی. اسماعيل پاشا درحال حضوره قبول اولنمسنی طلب ايتدی . هرطرفده پوليسلر كوندريله‌رك نادر بكك اسملرینی صايديغی ذاتلر مع عائله توقيف ايدلدی . هر طرفده بالخاصه نادر بكك أونده اجرا ايديلن تحريات ، دها بر چوق كشی‌يی ميدانه چيقاردی . هپسی توقيف ايدلديكی كبی ايكی كون صوكره‌ده اجراآت باشلادی . كاظم پاشا ذاتاً كوزدن دوشه‌رك اشقودره‌يه والی تعيين ايدلمشدی . ادارهٔ مخصوصه‌نك (سقاريه) واپوریده سائر محكومينی مختلف لمانلره چيقاردی . انلر بورادن منفالرينه سوق ايدلديلر ، بونلردن حاجی احمد افندی فيزانه نفی ايديلوب اوراده اولدی . شيخ نائلی افندی بتون عائله‌سی ايله برابر حمصه ، برادری بنغازی‌يه . كردلرك اك محترم شيخی شيخ عبدالقادر مكه‌يه ، خيری افندی موصله ، عونی وذهدی بكلر اناطولينك مختلف محللرينه نفی ايدلديلر ، بتون بو فلاكتلری ايسته‌ميه‌رك يابمش اولان نادر بكه ايسه عبدالحميد طرفندن نشانلر ، مكافاتلر ويرلدی . نادر بك حياتی اوزرنده بربار اليم تشكيل ايده‌جك اولان بومكافاتلری رد ايده‌مدی . » [١]

حبسه كيرمينلر ايله خفيه‌لرك الندن يقالرينی قورتارانلر مصره وآوروپايه فرار ايتديلر . بونلر اوروپايه كله‌رك مراد بك ايله احمد رضا بكك اطرافنده برر جمعيت تشكيل ايلديلر .

---

[١] فه‌ش ، عبدالحميدك صوك كونلرنده استانبول ، ص ٣٣٢ : ٣٣٤

احمد رضا بك خداوندكار ولايتنده معارف مديری ايدی (١٨٩٢) . ممالك عثمانيه داخليه اصلاحات اجراسنی متضمن عبدالحميده بر راپور ويردكدن صكره عليهنده‌كی تجسساتك كوندن كونه آرتديغنی مشاهده ايتمش، انك اوزرينه پاريسه فرار ايتمكی ترجيح ايلمشدی . احمد رضا بك پاريسده اك زياده فلسفه تحصيل ايدييوردی . احمد رضا بك اك زياده فلسفهٔ مثبته‌یه مراق ايتدی .

مصرلی مصطفی فاضل پاشا

اوكوست قونتك مسلكنی تعقيب ايتديكی كبی پيير لافيتك درسلرينه‌ده صيق صيق دوام ايلدی .

اتحاد وترقی جمعيتنك اصلاحات امرنده‌كی نشرياتی تزايد ايلديكی اثناده ايدی كه، احمد رضا بكك استانبولده بولونان دوستلرندن بعضلری جمعيتی آوروپاده تشخص ايتديرمكه اك زياده احمد رضا بكك موافق اولديغنه قرار ويرديلر . احمد رضا بك عين زمانده قوميتنك ناشر افكاری اوزره (مشورت) ناميله تركجه

بر غزته نشرينه مأمور اولدی . بعده بو غزته‌یه برده فرانسزجه قسم علاوه ايتدی (١٨٩٦) . آرتق او آندن اعتباراً اتحاد وترقی جمعيتنك استانبول خارجنده ايكی وكيلی ايله ايكی غزته‌سی واردی؛ بری مصرده انتشار ايدن (ميزان) غزته‌سی ايله مراد بك ، ديكری ده پارسده انتشار ايدن (مشورت) غزته‌سی

قائممقام شفيق بك مرحوم

ايله احمد رضا بك ايدی . واقعا پارسده ومصرده بو اثناده دها بر چوق غزته‌لر انتشار ايتمشدی ؛ فقط پاره‌سزلق يوزندن بو غزته‌لرك عمری او قدر چوق دوام ايتمه‌مشدی .

عبدالحميد ، دور سلطنتنك بتون مظالمنی ، بتون تطبيقاتنی آوروپانك نظرنده اثبات ايده‌جك بر غزته‌نك انتشار ايده‌جكنی خبر آلير آلماز دلی كبی اولدی .

آرتق بوكا مانع اولمق ایچون دسیسه‌لر قورمغه ، فرانسه ایله مناسبات حسنه‌ده بولونمغه‌قرار ویردی. فرانسه‌ده بورژووا قابینه‌سی رأس‌كارده بولوندیغی برصره‌ده فرانسه حكومتنه مراجعت ایدرك (مشورت) غزته‌سنی قاپاتدیرمغه موفق اولدی . بواثناده بتون پارس غزته‌لری رفع آوازهٔ اشتكا ایلدیلر . عبدالحمیدك محافظهٔ استبدادی ایچون توسطده بولندیغندن طولایی فرانسه قابینه‌سی علیهنده شدتله ادارهٔ لسان ایلدیلر . بونك اوزرینه حكومت ، غزته‌نك منع انتشارینه چالیشمقدن صرف نظر ایدرك یالكز « فرانسه‌ده ترك لسانی ایله انتشار ایدن وپارسده نشراولنان مشورت غزته‌سنك فرانسه‌ده تداول ایتمسنه مانع اولدی . »

عبدالحمید بوصورتله واقع اولان تشبثاتنده مغلوب اولدی . فقط بر دها تعرض اجرا ایدرك فی‌الحقیقه نیم موفقیت استحصال ایده‌بیلدی . ١٨٩٧ سنه‌سی تموزنده پارس سفارت عثمانیه‌سی عبدالحمید نامنه حركت‌ایدرك عبدالحمیدعلیهنده تحقیراتده بولوندقلرندن‌طولایی (سن‌محكمه‌سی) نزدنده احمد رضا وخلیل‌غانم‌ایله مشورت غزته‌سنك دیكر ایكی محرری علیهنده اقامهٔ دعوی ایتدی . آووقات لابوری ایله موسیو قله‌مانسونك بیانات حریت پرورانه‌لری اوزرینه محكمه ، مظنونلری ١٦ فرانق جزای نقدی‌یه محكوم ایتدی .

عبدالحمید بونكله‌ده قالمادی . (مشورت) غزته‌سی اسویچره‌ده انتشار ایتدی ؛ فقط بوراده‌ده تعقیب ایدلمكدن مصون بولونامادی . غزته‌یی طبع ایلیه‌جك مطبعه‌جی‌یه پاره‌لر ویردیكی كبی ترك حروفاتنك كافه‌سنی‌ده صاتین آلدی . بوسفر احمد رضا بك غزته‌یی لیطوغرافیا ایله نشر ایتدی . صوكره بیطرف برمملكته ، بلچیقایه نقل ایلدی . عبدالحمید تكرار تعقیباتنده دوام ایلدی‌ایسه‌ده هیچ برشی استحصالنه موفق اولامادی .

ایشته بومبارزه‌لر اثناسنده احمد رضا بك پك زیاده بر شدت ، خارق‌العاده برمتانت ابرازایتدی . ١٨٨٧ سنه‌سنده (مشورت) غزته‌سی بلچیقاده‌ده تعطیل ایدلدی . بلچیقا مجلس مبعوثاننده فوق‌العاده مناقشات جریان ایلدی . انی متعاقب (مشورت) بلچیقا مبعوثلرندن ژورژ لوراندك مسئولیتی آلتنده انتشار ایتدی . فقط عین‌زمانده احمدرضا بكك‌بلچیقادن اخراجی حقنده برحكم قرالی صادر اولدی . مع‌مافیه احمدرضابك ینه چالیشیور، بوبابده‌كی حركاتنده ذره‌قدر فتور اظهار ایتمیوردی .

ایشته، اتحاد و ترقی جمعیتنك امری ایله مصردن جنوه‌یه کلن مرادبك ایله برابر وطنك خلاصنه غیرت ایدن احمدرضا بك بوفطرتده برذات ایدی.

(میزان) ایله (مشورت) غزته‌لری آیری آیری ایکی غزته ایدی؛ فقط هر ایکیسی‌ده استانبولده‌کی قومیته‌نك نظارت واداره‌سی آلتنده انتشار ایدییوردی. مقاله‌لر انتشار ایتمزدن اول جنوه‌یه کوندریلیور، بوراده مراد ورضا بکلر طرفندن تدقیق اولنیوردی؛ بالخاصه مراد بك ریاست وظیفه‌سنی ایفا ایدییوردی.

«فقط برمدت صوکره قومیته طرفندن ویریلن تعلیماتی احمد رضا بکك نظر اعتباره آلمادیغی حس ایدلدی؛ مشارالیهه بوبابده بعض وصایاده واقع اولدی. بونك اوزرینه مراد بك تکفل ایدرك احمدرضا بکك مطاوعتنی جلب ایده‌جکنی سویلدی. ۱۵ مایس ۱۸۹۷ تاریخلی نسخه‌سنده (مشورت) غزته‌سی آتیده‌کی فقره‌یی نشر ایتدی: «اتحادوترقی جمعیتی، رئیسلری مرادبك ایله مدیرلری احمد رضا بکك موسم صیفی کچیرمك اوزره جنوه‌یه کیده‌جکلرینی قارئلرینه بیان ایلر.»

اون بش کون صوکرده میزان غزته‌سنده مراد بکك استعفاسی واحمد رضابکك جمعیتدن اخراج ایدیلدیکی بیان اولوندی. (مشورت) غزته‌سی فی الحقیقه احمد رضابك طرفندن نشر ایدیله‌جکدی؛ فقط مندرجاتی برمجلس طرفندن تحت نظارتده بولوندیریلاجقدی. مراد بك، غزته‌سنده بوبابده تفصیلاتده ویرییور، احمد رضابکك اتحاد وترقی قومیته‌سنی پارس پوزیتیویست قومیته‌سی ایله برلشدیرمك ایسته‌دیکنی وجمعیت ایله احمد رضابك آره‌سنده‌کی منافرتك بوندن ایلری کلدیکنی ایضاح ایدییوردی» [۱]

فی الحقیقه اوتاریخدن اعتباراً مرادبك اتحاد وترقی جمعیتی ریاستندن استعفا ایلدی. بوبابده‌کی اختلافك نه‌دن عبارت اولدیغنی اکلامق ایچون (پاتری غزته‌سی محرری پیه‌رفرانس، احمدرضا بکله ملاقات ایتدی. بوملاقاتك نتیجه‌سی مذکورغزته‌ده شوصورتله بیان ایدیلیوردی:

«کنج ترکلر آره‌سنده - برافتراق دیمیه‌لم‌ده - براختلاف حصوله کلدیکی آرتق انکار ایدیله‌مز. بونلردن بعضیلری که - پارسده انتشار ایدن مشورت غزته‌سی مدیری احمد رضا بك‌ده بومیانده‌در - بونلر جریان تعصبکارانه‌یه نهایت

[۱] فه‌ش، عبدالحمیدك صوك کونلرنده استانبول، ص ۳۴۰

ویرمك ایستیورلر، بعضلری‌ده وبالخاصه جنوره‌ده انتشارایدن مشورت‌غزته‌سی محررلری‌ده اسلامیتك توسعنی برنظر خشنودی ایله مشاهده ایدییورلر . ایشته احمد رضابك بوبابده آتیده‌كی ایضاحاتده بولونمشدر :

— ممالك عثمانیه‌ده ۲۳ ملیون‌تبعه واردر؛ فقط‌بونلرك هپسنی‌همان‌كافه‌سنی‌ده اسلام ظن ایتمه‌ملیدر . اسلاملرك مقداری تقریباً ۱٦ میلیوندر . فضله‌سی یعنی ۷ ملیونی مختلف مذاهبه منسوب خرستیانلردن عبارتدر . بناءً علیه تركیه‌نك منفعتی بونلرك هرایكیسنك‌ده مساواتاً حمایه ایدلملرینی ایجاب ایدر . حال‌بوكه بونلر اره‌سنده دینی برغیظ وعداوت موجود بولوناجق اولورسه بو، مملكتمز ایچون الك بیوك برفلاكت اولور؛ زیرا عبدالحمیدك متعصبلرك حركاتنه مانع اولمق ایچون هیچ برشی یاپمیه‌جغندن قورقولور . ایشته بوكون كنیش آدیملرله بوفلاكته طوغری یورونلیور . ذاتاً ۱۸۷٦ قانون اساسیسی‌ده خرستیانلرك قانون نظرنده مساوی اولدیغنی ایضاح ایده‌رك بونی ایما ایلمشدر .

نجه یالكز اسلاملره امتیاز بخش ایتمك امكان خارجنده‌در ؛ بونی چوق دفعه‌لریازدم . ایشته خبر آلدیغمكز اختلاف افكارك سببی‌ده بودر . واقعا كنج تركلردن برچوغی‌بوصره‌لرده خرستیانلر علیهنده وقوع‌بولان حركتك‌ضرری یوقدردییورلر. فقط بن سؤشهرت‌بیله قازانه‌جغمی‌بیلسه‌مینه : « ممالك عثمانیه‌یی ترقی ایتدیرمك ایچون یكانه چاره ، مسالمت دیندارانه پولتیقه‌سیدر . » دیه فریاد ایتمكدن كری طوره‌مام . »

فه‌شك‌بیاننه‌كوره احمدرضابكك‌بیان‌ایلدیكی بواتهاماتك‌اصل‌واساسی‌یوقدی . نه‌مراد بك، نه میزان غزته‌سی، نه‌ده جنوره‌ده‌كی اتحادوترقی جمعیتی‌خرستیانلرك علیهنده بولونمامشلردی. مراد بك متعدد دفعه‌لر ممالك عثمانیه‌ده مساواتدن‌بحث ایتمش ، حتی (مشورت) غزته‌سی طرفندن ۱۸۹٤ سنه‌سی كانون اولنك ۲۳ كونی ویریلن ضیافتده بر نطق ایراد ایلدیكی صره‌ده : «بوفرقه، عثمانلیدر . وظیفهٔ عالیه‌سی‌ده بلاتفریق جنس‌ومذهب بتون عثمانلیلرك منافعیله‌برابرحكومت عثمانیه‌نك‌ده موجودیتنی وقایه ایلمكدر . » دیمشدی .

(تركیه‌نك ضعف وقوتی) نامنده‌كی اثرنده‌ده شو صورتله بیان افكار ایلمشدی : « بز شرقلیلر خرستیان‌وطنداشلریمزك شو مادونیت‌معنویه‌دن قورتولمق ایچون اظهار ایتمش اولدقلری ارزویی پك ایی اكلایورز . بوصورتله خلاصی

بزده آرزو ايدر وتشويقده ايلرز . زيرا انلری وطن مشترکمزك منافعی نامنه حقوقجه ، امتيازاتجه وبالخاصه تمايلات وطنپرورانه‌جه کنديمزه مساوی کورمك ايسترز . »

حقيقت‌حال بومركزده اولديغی کبی، احمدرضابکك بياناتی اوزرينه (ميزان) غزته‌سی‌ده بعض ايضاحاتده بولوندی . مرادبك بواسناداتك اساسسزاولديغی، جنوه‌ده واستانبولده‌بولونان‌عثمانليلرك‌هيچ بروقت خرستيانلر عليهنده‌بولنمديغنی سويلدی . حتی احمد رضا بکه بومسئله‌ده ياکليشی اولديغنی‌ده اخطار ايتدی.

ايشته اتحاد وترقی جمعيتنده وقوعه‌کلن بو اتحادسزلق اوزرينه مراد بکك يرينه بيکباشی احمدبك اتحاد وترقی جمعيتنه رئيس انتخاب اولوندی . مومی‌اليه ، قائممقام شفيق بکك معاونتی ايله استانبولده‌ده قوميته‌لر تأسيسنه غيرت ايلدی . فقط تشکيلات عموميه خصوصنده احمدبکك موفق اولاميه‌جغی آشکار ايدی ؛ چونکه استانبولده کيجه کوندوز اجرا ايديلن تدقيقلردن ، نفيلردن صوکره کنج ترکلرك قسم اعظمی ممالك عثمانيه‌نك درت کوشه‌سنه طاغيلمش ، متفرق برحالده قالمشلردی . فقط بونلر بولوندقلری يرلرده بوش قالميه‌رق اهالی‌يه فرصت دوشدکجه افکار حريت پرورانه تلقين ايتمشلردی .

اتحاد وترقی جمعيتنك استانبولده‌کی فعاليتی ينه تجربه‌سز قالمادی. خصوصيله مکتبلرده غايت نافع ثمره‌لر حصوله کتيردی . مکتب حربيه‌ده ايکی قوميته تأسيس ايلدی . بوقوميته‌لردن برينه (حسين عونی قوميته‌سی) ، اوبرينه (سليمان‌پاشا قوميته‌سی) نامی ويرلدی . معلوم اولديغی‌اوزره حسين عونی پاشا عبدالعزيزك تختدن اينديرلمسنه اشتراك ايتمش، سليمان پاشاده مکتب حربيه‌نك اواثناده مدير لکنده بولونمشدی .

مکتب حربيه شاکردانی او تاريخدن اعتباراً مکتب طبيه شاکردانی ايله اتفاق‌ايدرك ييلديزه قارشی برنمايش اجرا ايتمك ايستديلر . فقط بواثناده ايش ميدانه چيقار چيقماز هپسی‌ده بيکلرجه اشکنجه‌لره دوچار ايدلديلر .

مکتب شاکردانك مخابراتی کاملاً الده ايدلدی . طاش قيشله‌ده برديوان حرب عقدايدلدی . بوديوان حرب ۲ تموز ۱۸۹۷ تاريخنده کنج ترکلردن ۸۱ کشی‌يی محکوم ايتدی . بونلردن ۱۳ ی اعدامه ، ۲۲ سی مؤبد کورکه ، متباقيسی‌ده ٦ آيدن ۲۰ سنه‌يه قدر حبس جزاسنه محکوم ايدلمشلردی .

بونلر محکوم ایدلمزدن اول ییلدیزه کوتورلمشلر ، بوراده خاطر وخیاله کلمدك جزالره معروض براقلمشلردی .

استانبولده بوحادثات وقوعه کلدیکی اثناده اتحاد وترقی جمعیتی‌ده ضابط سیاسیه‌نك تعقیباتنه دوچار اولمقدن تخلیص کریبان ایده‌میوردی .

عبدالحمید دائما صبورانه حیله‌لردن، أنتریقه‌لردن پك چوق استفاده ایتمشدی . غریبدرکه برچوق کشیلرده عبدالحمیدك بوحیله‌لرینه هپ قانمشلر ، مقصدلرندن صرف نظر ایتمشلردی .

طاش قیشله‌ده رضوان پاشانك برادری فریق رشید پاشانك ریاستی آلتنده اولمق اوزره بحریه میرلوالرندن طیار پاشا ، بهجت بك ، میرآلای احمد بك ، وقائمقام فائق بکدن مرکب اولان دیوان حرب برچوق اولاد معصومه‌یی اعدامله محکوم ایلدیکی ، وطنپروران ملتدن برچوقلری طرابلس غرب استحکاملرینك قازماتلری آلتنده چوریه‌رك حریت! دییه فریاد ایلدکلری زمان ، عبدالحمید بونکله‌ده قانع اولمیور، کنج ترکلرك الندن جبروشدت استعمال ایدرك قورتولامیه‌جغنی آکلایجه ، حکومات اجنبیه‌نك وساطتنه مراجعت ایدرك برطاقم قاچاماقلی یوللری تعقیب ایدییوردی .

عبدالحمید کنج ترکلری طاتلیلقله ألده ایتمکی دها موافق کوردی . ماهر خفیه‌لرندن سرخفیه احمد جلال‌الدین پاشایی درحال مراد بکه کوندردی . احمدجلال‌الدین پاشا غایت حلیمانه ، حتی متواضعانه حرکت ایتدی . عبدالحمیدك بتون اصلاحاتی اجرایه حاضر بولوندیغنی مراد بکه آکلاتدی .

(نه‌قلەر) غزته‌سنك روایتنه کوره یالکز کنج ترکلرك آرتق مهاجماتدن صرف نظر ایتملرینی شرط اساسی اتخاذ ایتدی . عبدالحمیدك فکرنجه حیثیت سلطنتی وقایه ایچون بویله برمتارکه‌یه بهمه حال لزوم واردی . عبدالحمید اتحاد وترقی فرقه‌سی رؤساسنه هیچ برشی یاپمیه‌جغنی وحتی کندیلرینه فوق‌العاده ایلکلرده بولوناجغنی وعد ایدرك هپسنی استانبوله کتیرتمك ایستدی . معمافیه کنج ترکلر بوتکلیفه موافقتدن امتناع ایتدکلری تقدیرده مظالم وتعقیباته برقات دها دوام ایده‌جکنی آچیقدن آچیغه آکلاتدی . (نه‌قلر) غزته‌سی بو بابده آتیده‌کی معلوماتی ویرییور :

« کنج ترك فرقه‌سی رؤساسی عبدالحمیدك اجرای مظالم خصوصنده‌کی وعدینه

صادق قالاجغی بیلدکلرندن وظیفه‌لرینی اینجه‌دن اینجه‌یه دوشوندیلر . ونهایت شوکا قرار ویردیلر :

« فرقه متارکه‌یه موافقت ایده‌جك ، فقط بسبتون ترك سلاح ایتمیه‌جکدر. جمعیت اعضاسی ، کندیلرینه وعد اولونان شخصی رتبه ومکافاتلری اصلا قبول ایتمیه‌جکلردر .

مراد بك ، شخصی اولارق هیچ برلطف قبول ایتمه‌مك اوزره ، یالکز رهن مقامنده استانبوله کیده‌جکدر . بوده مراد بك طرفندن یکی برفدا کارلق اولاجقدر ؛ چونکه مخاصماته تکرار باشلاندیغی تقدیرده مراد بك بویوزدن حیاتنی غائب ایده‌جکدر .

عبدالحمید ، اصلاحات لازمه‌دن ماعدا تدریجی برعفو عمومی‌ده اعلان ایده‌جکدر .

(مشورت) غزته‌سی مدیری احمد رضا بك هر نه‌قدر بتون فرقه‌نك اعتمادینی حائز دکل ایسه‌ده تعقیب ایلدیکی افکارمثبته وبین‌المللدن طولانی میدان مجاهداتده مبارزه‌یی اداره ایده‌جکدر . » [١]

احمدجلال‌الدین‌پاشا بوشرطلری درحال‌تلغراف‌ایله عبدالحمیده خبرویردی. عبدالحمید محبسده ویا منفاده بولونان کنج ترکلرك کافه‌سی حقنده عفو عمومی اعلان ایدرك بوشرائطی کاملاً قبول ایتدی .

آرتق اجراآته باشلامق لازم کلیوردی . اتحاد وترقی جمعیتی رؤساسی بواجراآتی کمال‌استقامت وعفتله اجرا ایلدیلر. اتحاد وترقی جمعیتی لغو ومیزان تعطیل اولوندی . مراد بك ، حکمت بك ایله برابر استانبوله عودت ایتدی. حلمی بك تتبعاتنه دوام ایتمك اوزره (جنوره) ده قالدی . شرف‌الدین‌بك‌ده عین مقصدله پاریسدن مفارقت ایتدی . چوروکصولی احمد بك ایله شفیق بکه کلنجه ، بونلرده آتاشه میلیتر نصب ایدلدیلر . احمد بك بلغراده ، دیکری‌ده ویانه‌یه آتاشه میلیتر اولدی .

عبدالحمید آرتق مستریح اولارق سوزینی طوتمغه‌غیرت ایتدی . استانبول غزته‌لری جلوس همایون مناسبتیله برمعتاد یازدقلری عفو عمومی میانده‌جرائم سیاسیه ایله محکوم اولانلری‌ده یازدیلر . فقط بووعد قطعیاً تطبیق ایدلمدی .

[١] ئه‌قلار ، ٧ آغستوس ١٨٩٧

حتی عبدالحمید طاش قیشله دیوان حربی طرفندن محکوم ایدیلن بیچارکان وطنی بو اثناده منفالرینه کوندردی .

عبدالحمید طرفندن وقوع بولان تکلیفاته مراد بکك موافقت ایدرك رهن مقامنده استانبوله کیتمسی خیلی مناقشات بادی اولدی . حتی مبعوث سابق خلیل غانم افندینك (ئه‌قلر) غزته‌سنه یازدیغی بر مکتوبده شو صورتله بیان مطالعات ایدلدی :

« بز عنادجی دکلز ؛ فقط عبدالحمیدك وعدلرینه ایناناماییز . کذا سوزینه‌ده اعتماد ایتمدیکمز کبی کوندردیکی واسطه‌لرده‌ده ایناناماییز . بز ایش ، فعل

احمد صائب بك سزائی بك محمد علی فاضل پاشا ناظم بك احمد رضا بك

ایسترز . ذات شاهانه ، کندیسنه مدهش قتاللری اجرا ایتدیرن دول معظمه‌یی‌ده قباحتلی چیقارمق اوزره فرانسز هیئت عدلیه‌سنك بتون انظار کائناته قارشی اتهام ایلدیکی اومدهش قتاللری اجرا ایتمزدن اول بزه طانیدیمی ؟

شمدی‌یه قدر یوز دفعه وعد ایدوبده حتی تجربه‌سنه بیله قالقیشمادیغی اصلاحاتی اجرا ایتمك ایچون بزم فراغتمزی آرزو ایتمسی نه‌دن ایلری کلیور ؟ مراد بك‌بنی عفو ایدرلر : مومی الیهك عبدالحمیده رهن مقامنده کیتمسنه هیچ احتیاج یوقدر . مراد بکدن بوفداکارلغی کیمسه طلب ایتمیور . فرقه‌مزك پروغرامی معلومدر . عبدالحمید طرفزدن معاونت کورمك ایسترسه بوپروغرامی

قبول ایدر؛ زیرا بو مجاهده‌دن صرف نظر ایتمکله بز متضرر اولسه‌ق بیله ینه حالی محافظه و وطنمزك آتیسنی تأمین ایتمکه قطعیاً عزم ایتمشزدر. ینه تکرار ایدرز، وعددن برشی چیقماز. اصل ایش دساتیرده‌در. بزدن متارکه طلب ایتمك! نه غریب شی! اصل بز عبدالحمیددن متارکه طلب ایتملی‌یز....»

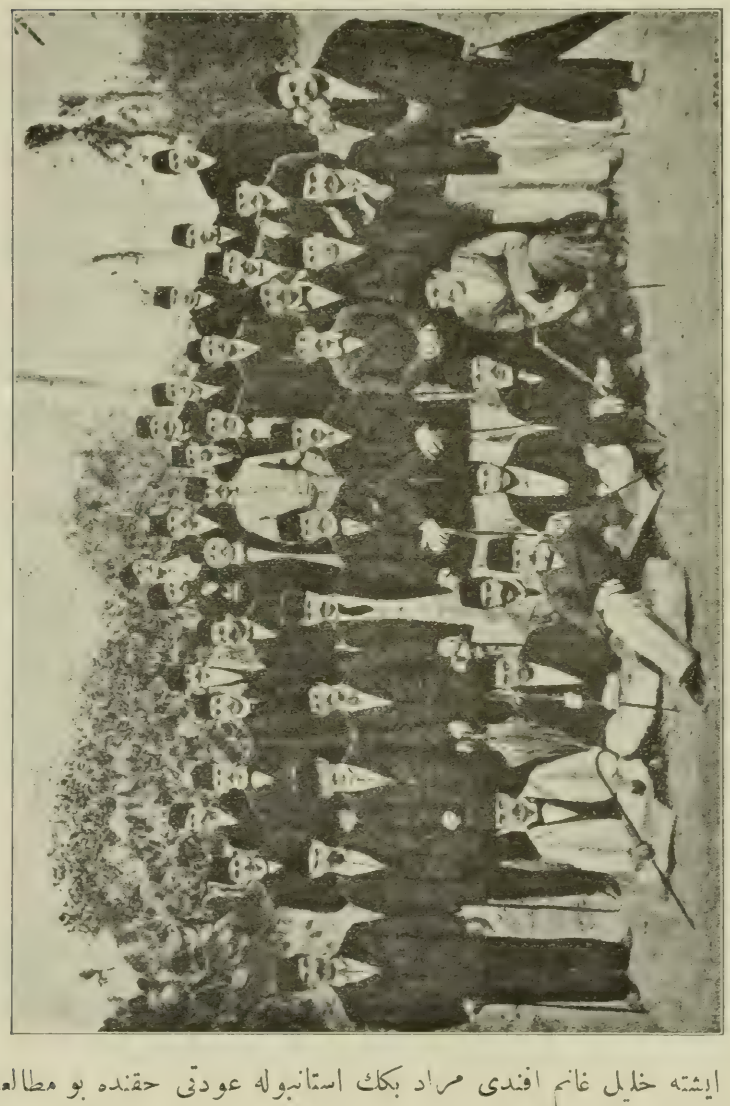

طرابلس غربه نفی ایدیلن اولاد وطن

ایشته خلیل غانم افندی مراد بکك استانبوله عودتی حقنده بو مطالعه‌ده بولوندی. فقط مراد بك جمعیتك قراری ایله استانبوله عودت ایتدکدن صوکره عجبا بو صورتله مؤاخذه‌یه مستحقمی ایدی؟ (نه‌قلر) غزته‌سنك ویردیکی معلوماته کوره:

« مراد بك ، شخصى اولەرق هيچ بر لطف قبول ايتمەمك اوزره ، يالكز رهن مقامندە استانبولە » كيدەجكدى . او حالدە مراد بكك جمعيتك موافقتى ايلە استانبولە دونمسى دكل ، اك زيادە استانبولە دوندكدن صوكرە عبدالحميددن شخصى اولارق لطف قبول ايتمەسى غايت محقق اولارق مؤاخذە ايديلەبيليردى !

مراد بك استانبولە عودت ايتدكدن صوكرە اتحاد وترقى جمعيتنك ايلك مؤسسلرى دوقتور اسحق سكوتى ايلە عبدالله جودت عبدالحميدە قارشى مبارزەدە دوام ايتديلر . (جنورە) دە [عثمانلى] غزتەسنى تأسيس ايلديلر . بر قاچ آى صوكرە بو غزتەدە ايجە بر تأثير اجرا ايتدى . فقط اسكى وقتلر كچمشدى . اتحاد وترقى جمعيتى تشكيلات سابقەسنى غائب ايتمش ، اعضاسى ممالك عثمانيەنك درت كوشەسنە طاغيلمشدى . حتى بو مقصدك منافع وطن نقطۀ نظرندن پك علوى اولديغنە اعتماد ايدلمكلە برابر صورت قطعيەدە قوەدن فعلە كتيريلەجكنە شبهە ايدليوردى . بونكلە برابر بو مقصدى قوەدن فعلە كتيرمكە تدريجى بر صورتدە چاليشمقدن دە كيمسە خالى قالميوردى . فى الحقيقە عبدالحميد كبى دساس ، قورناز ، شخصندن بشقە كيمسەيى دوشونمەين بر حكمدارك ملتى محو وپريشان ايتمك ايچون استعمال ايلديكى وسائط استبدادى محوە انجق بو صورتلە موفق اولونا بيليردى .

نهايت عثمانلى غزتەسنى نشر ايدن اسحق سكوتى ايلە عبدالله جودت دە عبدالحميد طرفندن وقوع بولان تكليفاتە براز قولاق ويرمكە باشلاديلر . فى الحقيقە طرابلس غرب قازماتلرى آلتندە چورويوب محو اولان كنجلرك قورتولمسى ، غير قابل تحمل بر حرارت طاقتفرسا آلتندە ، فيزانك محرق چوللرندە يانوب پريشان اولان بدبختلرك بو فلاكتدن خلاص اولملرى ايجە بر شيدى . ايشتە بو شرطلر ايفا ايدلمك اوزرە نهايت (عثمانلى) غزتەسنك دە تعطيلنە قرار ويرلدى .

بو سفر عبدالحميد وعدينى يارى يارىيە ايفا ايتدى . طرابلسدەكى منفيلر عفو ايلدى . فقط مكتب حربيە وطبيەدن چيقاريلوب طرابلس غربە نفى اولونان شاكردان تكرار مكتبلرينە كلدكلرى تقديردە درحال استعفا ايدەجكنى طوپخانە مشيرى وعموم مكاتب عسكريۀ شاهانە ناظرى دولتلو ذكى پاشا حضرتلرى [١] مصراً بيان ايتدى . بونك اوزرينە بو زواللى وطنپرورلرك طرابلس غربدە قالملرينە قرار ويرلدى . جملەسى حبسخانەلردن چيقاريلوب منفى اولارق طرابلس غربدە قالديلر .

---

(١) اليوم ذكى افنديدر .

اسحق سکوتی روما سفارتنه ، عبدالله جودت‌ده ویانه‌سفارتنه طبیب تعیین اولوندی . فقط عبدالله جودت بعض احوال خصوصیه‌یه بناءً بو مأموریتدن انفصال ایدرك مصرده اجتهاد غزته‌سنی نشره باشلادی . آثار علمیهٔ تاریخیه وادبیه‌یی احتوا ایتمك اوزره کتبخانهٔ اجتهاد نامیله بر کتبخانه تأسیس ایلدی . واوندن صوکره هپ بو ایشله مشغول اولدی .

آرتق او تاریخدن اعتباراً اتحاد وترقی جمعیتنك وظیفه‌سی بیتدی . عثمانلی احراری طرفندن عقد ایدیلان بر قونغره‌یی متعاقب بر قسم کنج ترك ینه نشریاتده دوام ایتدیلرسه‌ده بوندن هیچ بر نتیجه استحصال ایده‌مدیلر .

عبدالحمیده قارشی مبارزه ایدنلرك مقداری آزالدی ایسه‌ده مبارزه ینه آز چوق دوام ایتدی . (مشورت) غزته‌سی (قاتل اکبر) یعنی عبدالحمید علیهنده متمادیاً مقالات نشر ایتمکدن خالی قالمادی . بو اثناده قطعات مختلفه‌ده برچوق غزته‌لر انتشار ایتدی. جنوره‌ده (عثمانلی) ، قاهره‌ده (قانون اساسی) ، انکلیزجه وترکجه (ییلدیز) ، ترکجه ورومنجه (صدای ملت) ، ریودوژانیروده (الرقیب) غزته‌لری نشر اولونمغه باشلادی . کنج ترکلردن قسم اعظمی مأموریتلر قبول ایدرك هپسی برر کوشه‌یه چکلدکلری حالده احمد رضا بك ینه میدان مجاهداتده یالکز باشنه ثبات ایتدی .

* * *

ایشته شو صره‌لرده ایدی‌که داماد محمود پاشا ایکی اوغلی پرنس صباح‌الدین ایله لطف‌الله بکی برابرینه آله‌رق استانبولدن فرار ایتدی .

پول فه‌ش ، محمود پاشا حقنده آتیده‌کی معلوماتی ویرییور : ترکیه‌نك اك نجیب واك صمیمی سیمالرندن بری‌ده داماد محمود پاشادر . بو محمود پاشایی ، ینه داماد پادشاهی اولوب ۱۸۸٤ سنه‌سنده طائف حبسخانه‌سنده مدحت پاشا ایله بوغولان محمود پاشا ایله قاریشدیرمامليدر .

ایدی بر خاطره براقان آمیرال خلیل پاشا زاده محمود پاشا ، عبدالمجیدك کریمه‌لرندن سنیحه سلطان ایله ازدواج ایتمشدی ؛ سنیحه سلطان ، سلطان مراد خامس ایله سلطان عبدالحمیدك وشهزاده محمدرشادافندینك همشیره‌سیدر . عبدالعزیز ، بو صهریت ایله خلیل پاشایه نه‌قدر حرمتی اولدیغنی اثبات ایتمك ایسته‌مش ومخدومی محمود پاشا پك کنج یاشنده باب عالی‌یه چراغ ایدیله‌رك بعده پارس سفارتنه کوندرلمشدی . دها صوکره شورای دولته تعیین اولونارق عدلیه نظارتنی احراز ایلمشدی .

فقط بالاخره كورمش اولديغى دسيسه‌لر وأنتريقه‌لر اوزرينه سكز آى صوكره استعفاسنى ويرمش وكنديسنه وقوع بولان اصرار وابراملره رغماً آرتق اوندن صوكره هيچ بر مأموريت قبول ايتمه‌مشدى .

دها صوكره محمود پاشانك ييلديز اركانى اره‌سنده پك نادر تصادف ايديلن عفت واستقامتنى ، حسيات بيطرفانه‌سنى هركس تقدير وتبجيل ايتمكدن خالى قالمامشدى .

محمود پاشا اك عادى شيلرده بيله يالانى قطعياً قبول ايتمزدى. كتم حسيات ، حيله‌كارلق انى پك زياده حدتلنديرردى . عبدالحميدك اداره‌سنى دائما تقبيح ايدر وعبدالحميدك معيتى اركانى حتى عبدالحميدك مواجهه‌سنده بيله حيثيتسز اولمق اوزره تصوير ايلردى . محمود پاشا تعليم وتربيه‌نك قيمتنى تقدير ايدردى . بونك ايچون سنيجه سلطاندن اولان ايكى اولادينك تعليم وتربيه‌سنه فوق‌العاده حصر دقت ايتمشدى . محمد صباح‌الدين بك ايله لطف‌الله بك ، آچيق ، واسع ، منور فكرلى ايديلر .

محمود پاشا برچوق سنه‌لر عبدالحميده تحريراً ويا شفاهاً بياناتده ، اعتراضاتده بولونمقدن خالى قالمادى . عادلانه وحتى معقول هيچ برشى استحصالنه موفق اولاماينجه اوغللرى ايله برابر تركيه‌دن فرار ايتمكه‌قرار ويردى. ١٨٩٩ سنه‌سى كانون‌اولنك نهايتلرينه‌طوغرى‌ايدى. محمودپاشا پاكه قومپانيه‌سنك (ژه‌اورژى) واپورى ايله فرار ايتدى .

مابين همايونه كونديريلن بر مكتوبده پرنسلركده بابالرى ايله برابر فرار ايتدكلرى خبر ويرلدى . بو حوادث مابين همايونده بر ييلديرم تأثيرى اجرا ايلدى .

عبدالحميد فوق‌العاده دوچار خوف اولارق بونلرك نه صورتله قاچدقلرينه حيرت ايتدى . هر طرفه اساسسز ، رابطه‌سز امرلر كوندرلدى . شرق شمندوفرينى قوشاتدرمق‌ايچون ادرنه‌دن برچوق عسكر چيقارتدى. بوتحريات بى فائده‌دن هيچ بر ثمره حاصل اولاماينجه بلغارستان‌پرنسنه تلغرافنامه‌لر كشيده ايتديره‌رك محمود پاشانك چاملیجه‌ده‌كى ويا قورى چشمه‌ده‌كى كوشكنه دونمسنى تكليف ايتديرمك ايستدى .

اوكون استانبولدن حركت ايدن (قونغو) واپورى چناق قلعه‌ده توقيف ايدلدى ؛ بواثناده ايسه (ژه‌اورژى) واپورى بوغازدن چكمش بولونيوردى.

ارتق اوندن صوكره پرنسلر كولكه‌يه چيقه‌رق كنيش بر نفس آلديلر. (ژه‌اورژی) واپوری مارسليايه متوجهاً حركت ايتديكی اثناده عبدالحميد ايله ندماسی محمود پاشايی الده ايتمك ايچون متمادياً پلانلر ترتيب ايديپورلردی.

محمود پاشا طوغری پاريسه كلدی. فقط عبدالحميد حدتی بر درلو يكه‌ميه‌رك بتون سفارتخانه‌لره تلغراف كشيده ايتديردی. بو تلغرافنامه‌لرده محمود پاشانك بعض نزاكتسزلكلرده بولونمقله متهم اولديغی، زوجه‌سی سلطانك مجوهراتنی غصب واولادلرينی‌ده آلوب برابر فرار ايتمش وحرم خدمتكارلرندن برينی‌ده قتل ايتمش بولونديغی بيان ايلدی. ١ كانون ثانی ١٩٠٠ تاريخلی مشورت غزته‌سنده مطالعه اولونديغنه كوره خارجيه نظارتی طرفندن آوروپاده بولونان بالعموم سفرا ومأمورين سياسيه‌يه كشيده ايديلن تلغرافنامه‌نك صورتی بروجه آتی ايدی:

« اپی زماندن بری شعورنده آثار ضعف نمايان اولان داماد محمود پاشا زوجه‌سی سلطانك ايكی مخدومنی الارق بلا مساعده فرار ايتمشدر. قانونلريمز موجبنجه سلطانك مخدوملری طوغريدن طوغری‌يه شوكتپناه ذيشان افندمز حضرتلرينك حمايه‌لری آلتنده بولونديغندن وسلطان حضرتلری‌ده ديكر طرفدن ايكی مخدومنی مصراً طلب ايلديككندن هر درلو وسائط مؤثره ايله تحرياتده بولونارق محمود پاشا بولونديغكز شهره كلير كلمز مأمورين عائده‌سی نزدنده تشبثات لازمه‌يی بالاجرا مشارالیهك هيچ بر حقی حائز اولماديغی حالده برابرنده كتيرمش اولديغی ايكی مخدومی ايله برابر تحت الحفظ سريعاً استانبوله كوندرلمه‌سنی رجا ايدرم. مساعیٔ واقعه‌كزك نتايجنی تلغرافله سريعاً اشعار ايتمكز امر پادشاهی اقتضاسندندر. »

عبدالحميدك بو منفور افترالرده بولونمقدن مقصدی محمود پاشانك حيثيتنی قيرمقله برابر مشار اليهك پاريسدن اخراجنی تأمين ايده‌جك بر زمين حاضرلامقدی. چونكه بو افترالر حقوق عموميه‌يه متعلق جنايتلردی؛ بوكبی جنايتلری ارتكاب ايدنلر حقنده بوكبی تدابير اجرا اولونوردی. بونكله برابر عبدالحميد، محمود پاشا عليهنده نشرياتده بولونمق ايچون غزته‌لره ووسائط سائره‌يه‌ده مراجعت ايديپوردی.

واپور مارسليا ليماننه لنكر انداز اولور اولماز مارسليا شهبندری داماد محمود پاشايه مراجعت ايتدی. محمود پاشا موميالیهی كمال نزاكتله قبول

ایلدی . شهبندر طرفندن تبلیغ اولونان اوامر وتکلیفات صورت قطعیه‌ده رد ایتدی .

محمود پاشا ، پارسه کلیر کلمز درحال وظیفهٔ وطنپرورانه‌سنی تخطر ایلدی . کندیسنی‌دوشونمزدن‌اول نیچه زماندن بری پارسده یاشایان احرار امته مراجعت ایتدی . (مشورت) غزته‌سی مدیری احمد رضا بکی شو مکتوبی کوندردی:

« وطنمزك اغور مقدسنده ایفا ایلدیککز خدمات جدیده‌دن طولایی هر عثمانلینك سزه قارشی قلباً احس ایده‌جکی حس عمیق شکرانی عرض وبیانه حاجت کورهمم .

حال احتضارده بولونان عثمانلی قومنه برحیات نو احضار ایتمك مقصدیله شخصکری فدا ایتدیککز جهتله بیوك بر مزیتی حائزسکز . اطرافکزی احاطه ایدن بیکلرجه مشکلات اورته‌سنده سزك کبی جسور وثباتکار قالمق هرکسه نصیب اولاماز .

حقیقتی دها زیاده میدانه چیقارمق ایچون شونی علاوه ایده‌جکم که ، ترکیه بر عصردن بری سینه‌سنده سزك کبی بر اولاد یتشدیرمه‌مشدر . استانبولده وبالخاصه عبدالحمیدك یاننده سزك کبی مفتون عدالت وحقیقت‌انسانلر بولونمش اولسه ایدی ، دولتمز بودرجه فلاکت ومصائبه کرفتار اولمازدی .

بوکون ایچنده چیرپندیغمز فلاکتدن کندیمزی قورتارمغه ینه کندیمزك موفق اولاجغمزی محزون قلبمزله دوشونمه‌لی‌یز . او حالده امیدمزی کسمیه‌لم ؛ ال اله ویره‌رك چالیشیرسه‌ق ، ساحل سلامت کوزلریمز اوکنده پك چابق نمایان اولور . »

بو مکتوبه احمد رضا بك‌ده جواب ویردی . بو جوابنده بتون حسیات وطنپرورانه‌سنی‌اوزون‌اوزادی‌تشریح ایتدکدن صکره شو مطالعه‌ده بولوندی :

« خاندان سلطنتدن اڭ معروف بر ذاتك وطنی قورتارمق‌ایچون کندیسنه دست معاونتنی اوزاتدیغندن طولایی فرقه‌مز بیان ممنونیت ایدر . رفقای جهادمله برابر بنی اڭ زیاده محظوظ ایدن برشی وارسه اوده بوآثار صمیمیتك تعلیم وتربیه کورمش ، افکار واسعه وحریت پرورانه صاحبی برناظر اسبقدن صادر اولمش اولماسیدر . کوندرمش اولدیغی مکتوب ، ترکیه‌یی خرابی‌یه سوق ایدن ادارهٔ مشئومه‌یه قارشی وقوع بولان شکایتلرمزی مصدق پارلاق بر برهاندر .

عبدالحميدك منفعتپرور مدافعلری ارتق بوندن بويله : اصلاحات طرفداری اولانلر، هپ خيالات صاحبی كيمسه‌لردن عبارتدر، ديه‌ميه‌جكلردر. عبدالحميدك خالنه‌دانشته‌سندن اونی دها كيم واقف اولابيلير؟ حكومت عثمانيه‌نك احوال سياسيه واجتماعيه‌سنی اسكی بر عدليه ناظرندن دها اوكی كيم تقدير ايدر؟ مشارالیهك عبدالحميد ايله اردوسی حقنده نه‌صورتله‌ده دوشوندیكی، بر قاچ كونه قدر عبدالحميده كونده‌ره‌جكی مكتوبدن تماميله آكلاشيله‌جقدر.

محمود پاشانك بو حركت جسورانه‌سنی يالكز كنج ترك فرقه‌سی ايچون دكل، بتون ملت ايچون غايت مسعود بر حادثه عد ايدرز؛ بو حركت مدافعهٔ وطن وظيفهٔ مقدسه‌سنه حصر نفس ايدنلرك قلبنده دائما بر معكس بولاجقدر.»

فی‌الحقيقه محمود پاشا كنج تركلره قارشی وقوع بولان بو بياناتندن صوكره عبدالحميده بر مكتوب كوندردی. بو مكتوب بروجه آتی ايدی :

شوكتپناه!

خاندان سلطنت عثمانيه‌يه صداقتمه وقوانين حكومته انقياده هيچ بر كيمسه شبهه ايده‌مز. موجوديتم خاندان سلطنتكزه اك صيقی واك متين رابطه‌لرله مربوطدر. اسلامم، وحكمدار دامادی‌يم. ذات شاهانه‌لری‌ده هم خليفهٔ اسلاميان، هم پادشاه عثمانيانسكز. پادشاه ايله ملت يكديكرينه غايت صميمی بر رابطه ايله مربوطدر؛ بو رابطه، انلری يكديكرينه قارشی متعهد بولونديرديغی كبی انلره بر وظيفهٔ متقابله‌ده تحميل ايدر: ايشته اقواملك سعادت حقيقيه‌سی بوكا تابعدر.

بونك ايچون ايلك تمنيامز، حكومت عثمانيه‌نك ترقی وتعاليسنی مشاهده ايتمك وذات شاهانه‌لرينك طريق ترقيده هر كون ترقی ايتديككزی كورمكدر. ذاتاً پيغمبر ذيشان افندمز حضرتلری‌ده : « بدبخت اول كيمسه‌در كه بر كون صوكره‌كی كونی بر كون اولكی كونه بكزر. » مألنده‌كی حديث شريفلرنده بيان بيورمامشلرميدر؟

هپمزده سلامت عثمانيه ايله علاقه‌دار دكلمی‌يز؟

شوكتپناه، مساعده‌كزله عرض ايده‌يم، اصول اداره‌كزه بر خليفه‌نك ادارهٔ عادلانه ومستقيمانه‌سنه بكزه‌مديكی كبی آوروپا حكومتلرينك اداره‌سنه‌ده هيچ بكزه‌ميور. بو اداره‌نك باشقه بوندن بيكلرجه سنه اول ياشايان ظالملرك اصول اداره‌لرينه بعض نقطه‌لرجه مشابهتی وار.

كنج تركلر طرفندن اوروپاده نشر اولونان غزته‌لر

ذات شاهانه‌لرینك مأمور اولارق استخدام ایلدیککز اشخاص، علی العموم اسافل ناسدن بر طاقم جاهللر، بونامش اختیارلر، یالانجی ومفسد انتریقه‌جیلر، هپسی‌ده مداهنه ایله، رشوتله، یغما ایله، ارتکاب ایله تمیز ایدن آدملردر. ایشته بونك ایچون ارباب ناموس وفضیلت ذات شاهانه‌کزه تقرب ایده‌میورلر.

ذات شاهانه‌لرینك تأسیس وانتخاب بیوردیغکز بو اصول اداره عجبا ممالك متمدنه‌نك هانکیسنده واردر؟ بوکبی عناصر ایله بر ملتك سعادتنی تأمین ایتمك ممکنمیدر؟ بوره نافته‌ده عناد ایدیشکز، نتیجه‌ده ملتمزك اضمحلالندن بشقه نیه منجر اولا بیلیر؟

ذات شاهانه‌لرینه کلنجه: سز بعض مستبد ویا خودپسند حکمدارلر کبی اون بشنجی لوئینك: «بندن صوکره ایسترسه طوفان اولسون!» سوزینی کندیکزه رهبر حرکت اتخاذ ایتمشسکز.

علی شفقتی بك مرحوم

سز یالکز کندی نفسکزی دوشونیورسکز. حقوق وحیات بشریه‌نك کافه‌سنی آیاقلر آلتنده چیکنه‌یورسکز. ملتك سعادتی سزك الك صوك دوشونجه‌کزدر؛ یکرمی درت ملیون انسان، خودپسندلککزك قربانی اولیور. معمافیه بر لحظه دوشونوب تدقیق ایده‌جك اولورسه‌کز اکلارسکز که الك طوغری حاکم، وجدان ملتدر. سز ملته قارشی توزیع عدالته، آنی مظهر احترام ایتمکه مأمورسکز. بوسببدن طولایی‌ده مساعیکزی شریعت وقوانینه توفیق ایتمدیککز تقدیرده مسئولسکز.

معارفك، مالیه‌نك، بحریه‌نك حال سفیلانه‌سی، حاصلی نظارتلرك بولندیغی حال الیم، دهشت استبداد ایله قنایان بتون قلبلردن چیقان فریاد واشتکا، افعال وافکاریکزك نه‌درجه مظالمه صعود ایتمش اولدیغنه پارلاق بر برهاندر.

وطنك سبب فلاکتی، بونجه دنائت وجنایتلرك مسبب حقیقیسی سزسکز. دوکدیککز قانلر سوندیردیککز خانمانلر، اویدیردیغکز یالانلر هرکسجه معلومدر. اسلام وخرستیان بیکلرجه بنی بشر محو اولدی.

تبعه‌کز استبدادیکزدن قورتولمق ایچون فرار ایدییور. وطن بوشالیور.

بونك نتیجه‌سی اوله‌رق‌ده واردات آزالیور . سز ایسه بونلره هیچ اهمیت ویرمیه‌رك ، کویا بوکا قارشی طورر کبی سلطنت مغرورانه وابلهانه‌کزده دوام ایدییورسکز .

هیچ برحکومتده کورولمدك رتبه‌لر ونشانلر احداثی . واردات حکومتك اون ملیون لیرایی تجاوز ایتمدیکنی هیچ دوشونمدن خرسز ناظرلره ، بونامش برصدر اعظمه آیده ۵۰۰ : ۲۰۰۰ لیرا معاش ویرمك کبی مجنونانه اسرافاتدن ، سببسز حرکاتدن اصلا توقی‌ایتمیورسکز ؛ سزی هیچ برشی توقیف ایده‌میور .

حیاتکزه سوء قصد وزوجه‌مك مجوهراتنی سرقت ایلدیکمی ، هنوز صبی‌عد ایتدیککز اوغلمی‌قاندیروب قاچیردیغمی‌وسیله ایدرك شهبندرلرله سفرایه توقیفمی امر ایتدیککز زمان نفسکزده هیچ براثر خجالت حس ایتمدیککزمی ؟

بنی توقیف ایتدیرمك ایچون بویله افترالرده بولونمق برعثمانلی پادشاهی ایچون شین دکلیدر ؟ آرتق فضله سویله‌میه‌جکم . زیرا وطنك حالندن بحث‌ایتمك ایچون ممالك عثمانیه‌یی طولدیران آوازهٔ تألمات اره‌سنده کندی شخصمه عائد اولاندن صرف نظر ایده‌جکم .

مملکتمز زنکیندر ، رفاه وسعادته مستعددر ، شمدیکی نفوسنك یکرمی قدرینی بسله‌مکه قابلیتلیدر . فقط هیهات ! وطنه برحیدود چته‌سی آتیلمش ، بونجه ثروت وخزائنه سدراه اولیور . وسزك یوزیکزدن‌ده بتون بوسویملی طوپراقلر یوره‌کلر پارچه‌لایه‌جق درجه‌ده خرابه یوز طوتیور . کندی نامکزه مختلف بانقه‌لره قویدیغکز ، صرف منفعت شخصیه‌کز ایچون احسان اولارق توزیع ایلدیککز ، برچوقلری ایچون اسراف ایتدیککز ملیونلرله بوکون حکومت عثمانیه دهشتلی بردونمایه مالك اولور . بوسایه‌ده‌ده نه‌کرید الیمزدن کیدر ، نه‌ده یونانلیلرك قلبنده برحس انتقام تولیدایدن حربه سببیت‌ویریلیردی . ایشته بوخطالرك کافه‌سی سزدن صادر اولمشدر ، بونلرك هپسی‌ده غیر قابل عفودر .

سزه بتو ملاحظاتی سکزسنه‌در متمادیاً عرض ایتدم . سزنه بونده‌کی حسن نیتی اکلادیکز ، نه‌ده صداقتمی تقدیر ایتدیکز . اوحالده استانبولده بولوندقجه حقیقتی بالطبع اکلاته‌میه‌جقدم . اونك ایچون دوشوندم : مادامکه ذات شاهانه قابلیتسزدر ، دیکلیوب اکلامق ایسته‌میور ، اوحالده ملتك فکرینی تنویر ایده‌یم ، اکا ادارهٔ حاضره‌نك مهالکنی وبوادارهٔ‌نی تبدیل ایتمك لزومنی

اكلاته‌يم ، ديدم . ايشته بو وظيفه‌يی ايفا ايتمك ووجدانمی هر درلو مسئوليتدن قورتارمق ايچون اوروپايه كلدم .

اسلامم وتركم ؛ بلاتفريق جنس ومذهب وطنمه خدمت ايتمك ايسترم . ايكی اوغلم‌ده عين فكره‌ددر . بورايه صرف بو وظيفهٔ مقدسه‌يی ايفاده بكايارديم ايتمك ايچون كلمشلردر .

عدالت دائما نائل مظفر اولور، هيچ بر وقت مغلوب اولماز .

پارس ، ٢١ كانون ثانی ١٩٠٠

داماد محمود پاشا

شدتلی اولمقله برابر فوق العاده جسورانه برافاده ايله تحرير ايديلن بومكتوب، تاريخده الك معتبر بر وثيقهٔ وطنپرورانه اولمق اوزره قاله‌جقدر . عبدالحميدك دوچار مظالمی اولان نسل حاضرك احفادينه اكلاته‌جقدر كه ، تضييق واستبداد زمانلرنده‌ده وطنلرينك حقوقنی عبدالحميد ظالمه قارشی بی پروا سويليه‌جك آدملر يتشمشدر . خصوصيله محمود پاشا خاندان سلطنته منسوب اولديغی جهتله مشار اليهك بو حركتی جداً شايان تقدير عد اولونابيلير .

محمود پاشا پارسه كلدكدن صوكره كنديسنی برچوق كيشيلر زيارت ايدييور، عبدالحميدك جاذب وعدلرينی بيان ايتمك ايچون خفيه‌لر بربری آرقه‌سنه كليوردی . محمود پاشا اوفاق بركلهٔ نزاكت صرف ايتسه ، انلر بونی درحال محمود پاشانك موافقت ايده‌جكی صورتنده تفسير ايدرك عبدالحميده تلغرافله خبرويرييورلردی . بونلر، بركون اول خبرويردكلری شيئی بركون صكره تكذيب ايدييورلردی . اساس مقصدلری‌ده عبدالحميده خوشنه كيده‌جك بوكبی حوادثلر ويره‌رك انك پاره‌سنی جلب ايتمكدی . عبدالحميددن پاره آلان غزته‌لر بو اثناده عادتا بربريله رقابت ايدييورلردی . محمود پاشايی قاندرمق ايچون پارس سفيری منير بك ، طرخان پاشا ، نوری بك ، احمد جلال الدين پاشا ، حتی خديو بيله كلديكی حالده محمود پاشا : « هيچ برشی ايستمم . نه اولادلرم ، نه كندم ايچون برشی ايستديكم يوق . يالكز عبدالحميدك ناموسكارانه اجرای سلطنت ايتمسی ايستيورم . ينده بولونديغم زمان بونی كنديسندن متمادياً استرحام ايتدم . عبدالحميدك استانبولده تأسيس ايلديكی ادارهٔ خونين ومفسدته قارشی پروتستو ايتمك ايچون بورايه كلدم . ملته حقی اولان تأميناتی اعطا ايتسين. بزم كری دونمك ايچون بيان ايده‌جك بشقه شرائطمز بوقدر . » ديیوردی .

محمود پاشا تماماوچ سنه‌خسته وعلیل وجودینی‌پارسدن جنوردیه، جنوره‌دن قاهره‌یه ، قاهره‌دن قورفویه صوکره پارسه ، نهایت بروکسل جوارنده اوقل شهرینه سوروکلدی . عبدالحمیدک خفیه‌لری بوائناده بیك‌درلو دسائسه‌مراجعت ایدرك محمود پاشایی قاندرمق ایسته‌دیلر. محمود پاشاایسه ممالك عثمانیه‌ده‌اصلاحات اجرا ایدلمدکجه دونه‌میه‌جکنی بیان ایتدی . ینه برکون پارس سفیری منیر بك، محمود پاشادن استانبوله عودتنی استرحام ایچون بروکسله کلدی . محمود پاشانك استانبوله عودت ایده‌جکنی متضمن غزته‌لرله برفقره نشر ایتدیردی . محمود پاشا درحال بوفقره‌یی‌تکذیب ایتدیردی . بوتکذیب اوزرینه‌منیر بك‌دوقتورلرك محمود پاشا حقنده‌کی بیاناتنی نشر ایتدی .

محمود پاشا بوصورتله جاسوسلرله پنچه‌لشدکدن صوکره ٤٨ یاشنده اولدیغی حالده وفات ایتدی .

عبدالحمید محمود پاشایی برحیات اوله‌رق الده ایده‌میجه آندن بشقه‌صورتله انتقام آلمق ایستدی . محمود پاشانك کندیسندن طلب عفو ایلدیکنی ، واقعا کندی استانبوله کله‌جك ایسه‌ده راحتسزلغی مانع اولدیغی طرزنده افاداتده بولوندیغنی اشاعه ایتدی . بونك صرف تصنیعاتدن عبارت اولدیغی بالآخره تماماً اکلاشلدی . صوکره بشقه دسیسه‌یه مراجعت اولوندی . عبدالحمید ، پرنس صباح‌الدین ایله لطفاء بکه والده‌لری سنیحه سلطان آغزندن برتلغرافنامه کشیده ایتدیردی . حالبوکه سنیحه سلطانی سرایده محبوس ایتدی . سنیحه سلطانه عطف واسناد اولونان تلغرافنامه‌لرك اصل واساسی یوقدی . بوتلغرافنامه‌ده سنیحه سلطان عبدالحمیددن بحث ایدرکن « شفقت ومرحمتی بتون عالمه شامل اولان حامئ اعظممز » تعبیرینی قوللانیوردی . مظالم واستبدادینه زوجنك قربان کیتدیکی برحکمدار حقنده‌سنیحه سلطانك بوتعبیری قوللانمیه‌جغنه هیچ شبهه یوقدی .

عبدالحمید شوصورتله حرکت ایتدیکی محمودپاشانك نامنی کبی عالم اسلامیتده‌ده لکه‌دار ایتمك ایستیوردی . محمود پاشانك وطننی ودیننی انکار ایتدیکنی وحتی بوسببه مبنی خرستیان قبرستاننه کومولدیکنی اشاعه ایتدیرییوردی .

محمودپاشانك جنازه‌سی احترامات مخصوصه ایله‌دفن ایدلدی. اثنای تدفینده فرانسه ضابطه‌سی ترکجه نطق ایرادینه مانع اولدیغندن سزائی بك ایراد نطق

ایتمکدن صرف‌نظر ایتدی. احمد رضابك ایسه فرانسزجه برنطق ایراد ایلدی.

برمدت صوکره عبدالحمید فرانسه محاکمنه مراجعت ایدرك محمود پاشانك نعشنك استانبوله کتیرلمسنی طلب ایتدی. بوکاده موفق اولامادی. نهایت بومسئله حقنده فرانسه مجلس مبعوثاننده براستیضاح وقوعه کلدی. عبدالحمید بواستیضاح نتیجه‌سنده آرتق بسبتون نومید اولدی. حتی مجلس وکلا رئیسی موسیو قومب، عبدالحمیده مکمل برده درس ویردی. کندیسندن استیضاح کیفیت ایدن دەنیس قوشه‌نه شوجوابده بولوندی: « محمود پاشانك جسدینك اخراجی ایله ترکیه‌یه نقلی مسئله‌سنه‌کلنجه، عبدالحمیدك جسدی نقل ایتدرمك ایچون سبب کوستردیکی عادات عثمانیه هرنه اولورسه اولسون بز فرانسز طوپراغنده‌یز. موسیو دەنیس بومسئله‌ده خطایه دوشمیه‌جك قدرپارس محاکمنك نظاماتنه واقفدر. کندیلرینی تأمین ایدرم که حکومت بومسئله حقنده اوفاق براثر ضعف بیله کوسترمیه‌جکدر. »

داماد محمود پاشانك وفاتندن صوکره سعادت وطن اغورنده چالیشمق وظیفه‌سنی اوغلی صباح‌الدین بك درعهده ایتدی. پارسده یاشایان بتون احرار عثمانیه طرفندن برقونغره عقدینه قرار ویرلدی. عبدالحمیدك طابی اوزرینه ضابطه بوقونغره‌نك پارسده انعقاد ایتمسنه مانع اولدی ایسه‌ده ۱۹۰۲ سنه‌سی شباطنك دردندن طقوزینه قدر بو قونغره فرانسه انستیتوسی اعضاسندن موسیو لوفه‌ور پونتالیسك اقامتکاهنده عقد ایدلدی. قونغره‌ده عرب، کرد، آرناوود، چرکس، موسوی، ارمنی، ترك هرجنس ومذهبه منسوب ذوات حاضر بولوندی؛ بوذاتلر بلغارستانه، جنوره‌یه، مصره التجا ایتمشلردی.

قونغره‌یه پرنس صباح‌الدین ریاست ایتدی. قونغره انعقاد ایتمزدن اول بتون عثمانلیلره خطاباً بربیاننامه نشر ایدلدی. بوبیاننامه‌ده پرنس صباح‌الدین اسباب انعقادی؛ بونك مقصد ولزومنی بیان ایتدی. بیاننامه‌نك الك مهم قسمی بروجه آتی ایدی:

« بتون تبعهٔ عثمانیه بوکون ادارهٔ مستبده‌نك بار طاقتفرساسی آلتنده زبون بولونیور. هیچ اولمازسه برکمال فخر ایله شونی بیان ایدرزکه. بواحوال الیمه‌یه برتوکل ذلیلانه ایله هرکس تحمل ایتمدیکی کبی مملکتده‌ده فوق‌العاده برفداکارلق کوسترەرك بومظالم خائنانه‌نك باری آلتندن تخلیص کریبان ایتمکه چالیشان انسانلر موجوددر.

بورادن اکلاشیلیورکه عثمانلیلق بوکون اقلیت منورهایله اکثریت جاهله ازدسنده برموقع اشغال ایدییور ؛ فقط بواکثریتك متین برعزم سایه‌سنده اقلیت منوره درجه‌سنه ایصالی کوچ برشی دکلدر . یاپیلاجق برشی وارسه اوده بوترقئ مسعودانه‌یی حصوله کتیرمك ایچون استعمال اولوناجق وسائطی تعیین ایتمکدن عبارتدر .

بزم فکریمزجه وطنی خراب وپریشان ایدن سلسلهٔ فلاکته قارشی یکانه علاج ، عرق ومذهب وجنس تفریق ایتمکسزین عثمانلی نامی آلتنده یاشایان بالجمله افرادك قوای معنویه ومادیه‌سنی انکشاف ایتدیرمکدن عبارتدر . فقط بومقصده واصل اولمق ایچون مواد آتیه‌نك قوه‌دن فعله کلمسی لازمدر :

ممالك عثمانیه‌ده حریت وعدالت تأسیس ایتمك ونسل جدیدی عصرحاضر حریتلری ایله وحائز اولاجقلری اقتدار مشروطیتله متناسب متین برصورتده تعلیم وتربیه ایتمك . بوکون بوپلانك قوه‌دن فعله کلمسنه یکانه مانع ، هیچ‌شبهه‌سز وقتیله برچوق ظالملرك تأمین حظوظاتنه بادی اولدقدن صوکره بوکون بزده‌ده ییلدیز سراینده کمال حجالتله اجرای حکم ایدن ادارهٔ تخریبکارانه‌در . بویله برحال الیمه نهایت ویرمك بزم وظیفه‌مز اولدیغی کبی بویله ظالمانه برتضییقه قارشی آیاقلانمقده هرحمیتلی عثمانلی ایچون بروظیفهٔ مقدسه‌در .

فقط بوراده بشقه برمسئله دها وارد خاطر اولور : اوده دوچار مظالمی اولدیغمز بواستبداده قارشی مجاهده وغلبه ایتمك ایچون نه‌صورتله حرکت ایده‌جکمزی تعیینندن عبارتدر . بوسؤاله ویریله‌جك جوابی ، جمعیتمزك احتیاجاتنده تحری ایتملیدر .

غایت واضح برصورتده‌تبین ایتمشدرکه ، حقوقی پایمال اولان ، ملتك یالکز برصنفی دکلدر . بالعکس بلا تفریق عموم عثمانلیلر ، اوهاملی ، طبیعتی بوزولمش برحکمدارك بازیچه‌سی اولمقده‌درلر . بویله برحاله قارشی ، عثمانلیلغی تشکیل ایدن ومتحداً حریت واصلاحات طلب ایدن بتون عناصر رؤساسنك مظفریت عظمی کوننه قدر صوك درجه متحد بولوناجق مقاومتلی برقوت تشکیل ایتمك ایچون برلشملری غایت معقول اولمازمی ؟

ائتلاف عناصر حقنده‌کی پروژه‌مزك قوه‌دن فعله کلمسی ایچون قونغره‌نك انعقادینه لزوم حاصل اولدیغندن بوبابده جواب ویرمك لطفنده بولوناجق احرار عثمانیه‌نك سریعاً اعطای جواب ایتملری منافع عمومیه نامنه تمنی اولونور . »

پرنس صباح‌الدين آوروپاده پاشايان احرار عثمانيه‌يه بو بياننامه‌يى كوندردكدن صوكره هر طرفدن جواب موافقت كلدى . قونغره فى‌الحقيقه كمال انتظام ايله انعقاد ايتدى . قونغره‌نك رسم كشادنده پرنس صباح‌الدين طرفندن بر نطق ايراد ايدلدى . بو نطقده ادارهٔ حميديه‌نك مظالمندن ، اهالى طرفندن ويريلن ويركولرك ، قلوب ملتدن چيقان آوازهٔ شكايتى باصديران خفيه‌لره تخصيص اولونديغى وبناءً عليه ممالك عثمانيه‌ده انسانيتكارانه ، ناموسكارانه ، عادلانه وحريت پرورانه بر اداره تأسيس ايدلمسى لزوم اولديغى بيان اولندى .

قونغره‌ده ايچه مناقشات اجرا ايدلدى . فقط نتيجه‌ده ويريلن قرار بروجه آتى ايدى :

« اولا : اقوام عثمانيه ايله يكرمى بش سنه‌دن برى بار مظالمى پاشاديغمز اداره بيننده ارتباط حاصل اولمسنى شدتله رد ايده‌رز ؛ چونكه بو اداره دولت عثمانيه‌ده اجرا ايديلن وبتون انسانيتك نفرت واستكراهنى جلب ايدن فناقلرك منبع يكانه‌سيدر ؛

ثانياً : ممالك عثمانيه‌ده بولونان اقوام واجناس مختلفه بيننده بر ائتلاف حاصل ايتمك ايسترز ؛ بو ائتلاف هركسك آمال مشروعه‌لرندن تماميله استفاده وادارهٔ محليه‌يه اشتراك خصوصنده انلره وسائط لازمه تهيه ايده‌جك ، افراد ملتدن هربرينه ترتب ايدن وظائف ايله حقوق نقطهٔ نظرندن انلرى مساوى بر درجه‌ده بولونديره‌جق ، بينلرنده‌كى رابطه‌يى تأييده واسطهٔ يكانه اولان خاندان وتخت عثمانى‌يه صداقت ومربوطيت حسلرينى تلقين ايليه‌جكدر ؛

ثالثاً : بتون اقوام عثمانيه‌نك آمالى وبتون وطنپرورلرك مساعيسنى هرزمان شو اوچ مقصده توجيه ايتمكه چاليشه‌جغز : ا) دولت عثمانيه‌نك تماميت واتحادينى محافظه ؛ ب) شرائط اساسيهٔ ترقياتدن معدود اولان صلح وسكونت داخليه‌نك تأسيسى ؛ ج) قوانين اساسيهٔ حكومته وبالخاصه قوانين مذكوره‌نك اك مهم قسمنى تشكيل ايدن وادارهٔ كيفيه‌يه قارشى اصلاحات عموميه ايله اقوام عثمانيه‌نك حقوق وحريت سياسيه‌سنى تأمين ايچون اك امين واك قيمتدار برضمان قوى وجوده كتيرن ١٨٧٦ قانون اساسيسنه حرمت ؛

رابعاً : بين‌المللى معاهدات ايله تركيه‌نك سكونت داخليه‌سى نقطهٔ نظرندن احكامى بتون ولايات عثمانيه‌جه تطبيق ايدلمك لازم كلن برلين معاهده‌سنه رعايت ايدلمكه صورت قطعيه‌ده قرار ويرديكمزى بيان ايلرز .

نتيجه :

« مواد سالفه حقنده ائتلاف حاصل اولمديغى جهتله بو موادى انفاذه چاليشه‌جق و١٨٥٦ سنه‌سنده پارسده عقد اولونان معاهده ايله ١٨٧٨ سنه‌سنده‌كى بولين معاهده‌سنه واضع الامضا حكومتلر نزدنده تشبثات لازمه‌ده بولونارق ممالك عثمانيه‌ده انتظام داخلينك تأسيسنه متعلق تعهدات بين الملل ومعاهدات مذكوره نتيجه‌سى اولان عقد ايديلان بين الملل مقاولات ايله مقاولات مذكوره‌نك هر ولايته فائده‌لى اوله‌جق وجه ايله ممالك عثمانيه‌نك بتون ولايتلرينه تطبيقى ضمننده

احرار عثمانيه قونغره‌سى

دول مذكوره‌نك معاونت ماديه وتأثيرات خيرخواهانه‌سنه جلب غيرت ايتمك اوزره دائمى بر قوميته تشكيل ايديله‌جكدر. »

دروشاق وهنچاق قوميته‌سى مرخصلرى بروجه آتى بياناتده بولونورلر :

«اولا : ادارهٔ حاضره‌يى تبديل ايتمك ايچون احرار عثمانيه طرفندن وقوع بوله‌جق هر درلو حركات مشتركه‌يه اشتراك ايتمكه ارمنى قوميته‌لرى حاضردرلر؛

ثانياً : ارمنى قوميته‌لرى بو حركات مشتركه‌دن ماعدا كندى حركات خصوصيه‌لرينه‌ده دوام ايده‌جكلردر، معلومدركه بو حركت ممالك عثمانيه‌نك موجوديت عضويه‌سنده‌كى اتحاده قارشى اولميوب ادارهٔ حاضره عليهنده‌در.

ثالثاً : كذا قوميته‌لرك حركات خصوصيه‌سندن مقصد ١١ مايس ١٨٩٥

تاريخلى مخطره و ذيل ايله برلين معاهده‌سنك ٦١ نجى ماده‌سنك وارمنى قوميته‌لرى
نامنه، ديپلوماسى طريقى ايله فرانسه حكومتنه ويريلان مخطره‌لرده مذكور

گنج توركلر طرفندن آوروپاده نشر اولنان غزته‌لر

اصلاحاتك سريعاً تطبيقنى استحصال ايتمكدر . »
بعده قونغره آتيده‌كى مواده قرار ويرمشدر :

« ۲ شباط تاریخنده پارسده انعقاد ایدن قونغره‌یه اشتراك ایله‌ین ممالك عثمانیه اهالیسی نامنه بلن مرخصلر بالاده‌کی بیاناتی اخذ و تلقی ایتدکدن صوکره ترکیه‌نك ادارۂ حاضره‌سنی پروتستو ایدرلر.

و آتیده‌کی مقاصدی استحصال ایچون چالیشمغی تعهد ایلرلر :

اولا : ادارۂ حاضره‌یی قانون اساسی واسطه‌سیله تأمین اولوناجق بر اداوۂ حریت وعدالته تحویل ایتمك ،

ثانیاً : باب عالی ایله عقد ایتدکلری معاهدات و ائتلافات بین‌الملل احکامنی ممالك عثمانیه‌نك کافۂ اقسامنی مستفید ایده‌جك وجه ایله اجرا ایتمك کرك وظیفه‌لری و کرك منافع عمومیۂ انسانیت ایجابندن بولوندیغنی آوروپا دول معظمه‌سنه اخطار ایتمك. »

ملل مختلفه‌دن مرکب عثمانیلر ایله قونغره‌ده حاضر بولونان ارمنیلرك اکثریتی آره‌سنده بو مسائل حقنده ائتلاف حاصل اولدی. باب عالی ایله عقد اولونان بین‌الملل معاهداتك تطبیقنی دول مناسبه‌دن طلب ایتمکه قرار ویرلدی.

فقط ارمنیلر ادارۂ حاضره‌نك بر ادارۂ مشروطه‌یه تحویلی حقنده عثمانیلر طرفندن ابراز اولوناجق مساعی‌یه اشتراك ایتمکی تعهد ایتمیه‌جکلرینی و ادارۂ مشروطه‌یی ارمنیلرك هنوز نابهنگام و منفعت ذاتیه‌لرینی مغایر عد ایتدکلرینی بیان ایتلری اوزرینه قونغره‌یه اشتراك ایدن روملر ایله آرناوودلردن بعض اعضا، هرنه‌قدر بو مسئله حقنده اختلاف افکار حاصل اولمش ایسه‌ده ارمنیلرك دوچار اولدقلری مظالمه مناسبت ویریره‌جك تدابیر اتخاذی‌ده ممکن اولدیغنی بیان ایده‌رك آتیده‌کی مقرراتی اتخاذ ایلدیلر :

« اولا : ارمنیلرك ساکن اولدقلری ایالتلر ایله بتون ایالات عثمانیه‌ده ادارۂ محلیه تشکیلی حقنده ارمنیلر طرفندن واقع اولان مطالبات مشروعه‌نك اجراسی،

ثانیاً : افکار حریت پرورانه‌یه مستند اولمق اوزره بر حکومت مرکزیه تشکیلی. اشبو حکومت مرکزیه ایالتلر اداره‌سنك صورت منتظمه‌ده اجراسی ایله حقوق عامه‌نك محافظه‌سنه برضمان قوی تشکیل ایلیه‌جك و حکومتك کافۂ اقوامی کبی ارمنیلرده ولایتلر اداره‌سندن مستفید اوله‌جقلردر. »

اشبو مقررات اتخاذ ایدلدکدن صوکره اعضانك بر قسمی بونلری قبول ایتدیلر، برقسمی‌ده مواد مذکوره داخلنده دول اجنبیه‌نك مداخلات خیر خواهانه‌سی موجود اولمسندن طولایی مواد مذکوره‌یی قطعیاً قبول ایتمدیلر،

بعده مقررات مذکوره‌یی قبول ایتمه‌ین طرف بو بابده آتیده‌کی بیاناتده بولوندیلر :

« قونغره‌یه اشتراك ایلدیکمز زمان عناصر عثمانیه بیننده بر ائتلاف حصولی تأمین ایدیله‌جکنه قائل اولمش وبو اتحاد سایه‌سنده حصوله کله‌جك قوتدن استفاده اولوناجغنی مأمول ایتمشدك . بوبابده‌کی آمال مشروعه‌مزده یا کلمش اولدیغمزی بوراده مع التأسف بیان ایدرز .

قونغره‌ده بولونان اکثریت ، ممالك عثمانیه‌ده اصلاحات اجراسی ایچون دول معظمه‌نك مداخله‌سنه مراجعت ایتمکی فوق العاده لازم عد ایتمش و اتخاذ اولونان مقرراتك اساسی‌ده دول معظمه‌نك تأثیرات خیرخواهانه‌سی صورتنده تأویل اولونمشدر . بز اقلیت، تماماً قانع اولدق که ، دول معظمه دائماً منفعتلرینه تابع اولورلر وبو منفعت‌ده دائما مملکتمزك منافعنه موافق دکلدر . بونك ایچون حکومت عثمانیه‌نك استقلالنه تجاوز عد ایدیله بیله‌جك اولان بویله بر حرکتی آچیقدن آچیغه رد ایتدك .

مع مافیه اویله ادعا اولوندیغی وجه ایله آوروپایه قارشی‌ده خصومتمز یوقدر ، بالعکس باشلیجه ارزولرمزدن بری آوروپا مدنیتنك وبالخاصه آوروپا ترقیات علمیه‌سی ایله تأسیسات نافعه‌سنك مملکتمزده ترقیسنی کورمکدن عبارتدر . بز بو طریق مدنیتی تعقیب ایدیورز ؛ حتی اودرجه‌ده که مداخلهٔ اجنبیه‌یی قبول ایتمیشمزده ، استقلالنی آرزو ایدن بتون آوروپا حکومتلرینك اظهاری ایله افتخار ایلدکلری عزم وطنپرورانه‌یی رهبر اتخاذ ایتمش اولمقلغمزدندر . »

پول فهش، کتابنده مذکور قونغره حقنده آتیده‌کی بیاناتده بولونیور :

« بو ایکی فرقه حقنده مناقشاتده بولونمیه‌جغم . بوراده یالکز وقعه‌یی نقل وحکایه ایدرك فرقه ویا مسلك موٴاخذه‌سندن صرف نظر ایده‌جکم ، مع مافیه مداخله طرفداری اولمیانلرك — که مشورت غزته‌سی مدیری احمد رضا بك‌ده بونلرك باشنده ایدی — مساعده‌لریله بیان ایده‌یم که بو افتراقی هیچ کیمسه کندیلرندن مأمول ایتمزدی . (مشورت) قوللکسیوننه باقیله‌جق اولورسه انلرك اسکی فکرلری طبق قونغره‌نك قبول ایتدیکی کبی دول معظمه‌نك مداخله‌سی لهنده ایدی .

ذاتاً آنلر کبی اکثریت‌ده واقفدر که دول معظمه دائما کندی افکار خود

پسندانه‌لرى سائقه‌سيله حركت ايدرلر . ذاتاً پرنس صباح‌الدين ايله برادرى‌ده پدرلرى داماد محمود پاشانك شو سوزينى اونوتمامشلردر :

« بشريته خدمت ايتدكلرينى ادعا ايدن بعض حكومتلر ، بو بيچاره ملته هيچ معاونت ايتمزلر ؛ بونلر بالعكس بوملتى دها زياده ازمكه باقارلر ، اگر دول معظمه شمدى‌يه قدر فكر انسانيتكارانه‌يى رهبر اتخاذ ايدينه‌رك حركت ايتمش اولسه ايدى ، بز بو حاله كرفتار اولمازدق . »

فقط بو مساعدات ، دول معظمه‌يه اساساً اعطا ايدلمش اولديغى جهتله شوراسنى اعتراف ايتمليدركه ، تركيه اساساً عقد ايتمش اولديغى ويا كنديسى ايله عقد ايديلن معاهده‌لرله دول معظمه‌نك مداخله‌سنى كنديلكندن قبول ايلمشدر . بناءعليه دول معظمه‌نك ايجابنده تكليف ايده‌جكى مداخله‌نك ضرورى ودائمى اولديغنى تقدير ايتمه‌مك

پرنس صباح‌الدين

اساسسز اولديغى كبى بو مداخله‌يى خيرخواهانه وموقت عد ايتمك ايسه بالعكس مكمل بر ديپلوماتيقدر .

ذاتاً اكثريتك فكرى‌ده بو مركزده ايدى . كذا شونى‌ده بيان ايده‌لم كه ،

قونغره‌ده مداخله طرفدارلغنی قبول ایتمسنی مشورت ارکانی نوله مداخله‌ده طرفداری ایدی [۱] . »

قونغره‌نك انعقادندن صوکره مداخله‌یی قبول ایتمین بر فرقه تشکیل ایدرك (شورای امت) ی نشر ایتدیلر. بوفرقه‌یی تشکیل ایدن ذوات (اتحاد وترقی) جمعیتی نامی آلتنده چالیشیورلردی .

جمعیتك باشلیجه اعضاسی : محمدعلی فاضل پاشا، احمد رضا بك، ناظم بك، سزائی بك، علی صائب بك ایدی. علی صائب بك بالآخره جمعیتدن آیریلارق (سنجاق) غزته‌سنی نشره باشلامشدی.

ایشته شو صورتله آوروپاده بولونان کنج ترکلر ایکی فرقه‌یه آیرلدیلر . بوفرقه‌لردن بری احمد رضا بکك ، دیکری صباح الدین بکك ریاستی آلتنده ایدی .

صباح‌الدین بك ، احرار عثمانیه قونغره‌سندن بویله مخالف بر فرقه ظهور ایتدکدن صوکره کندی مسلکی داخلنده چالیشمغه باشلادی . صباح‌الدین بکك فکرنجه ممالك عثمانیه‌ده اصلاحات سیاسیه درجه‌سنده اصلاحات اجتماعیه اجراسنه‌ده لزوم واردی . پرنس صباح الدین بر کره بوحقیقتی اکلادقدن صوکره آنی دلائل متعدده ایله‌ده اثبات ایتمك ایستدی . اتنوغرافیا ایله علوم اجتماعیه‌ده خیلی تدقیقاتده بولوندی. آلیزه‌ردفلوس ولوپله ایله دائما کوروشمکده اولدیغی جهتله بونلرك افکارنی‌ده مسلکنه اساس اتخاذ ایتدی . بو صورتله کندیسنه اساسلی بر مسلك تعیین ایلدکدن صوکره چالیشمغه باشلادی .

پرنس صباح‌الدین مسلکنك پروغرامنی احتوا ایتمك اوزره بر مقاله نشر ایتدی. بومقاله‌ده کنج ترکلرك فکر فداکارانه وعفیفانه‌لرینی تقدیر ایتمکله برابر آنلرك حرکات ومحررات سیاسیه‌لرینی‌ده مؤاخذه ایلدی .

پرنس صباح‌الدینك فکری شو صورتله خلاصه ایدیله‌بیلیردی : کنج ترکلرك شمدی‌یه قدر وقوع بولان اعتراضاتی هپ عبدالحمیده قارشیدر . بونلر بتون نشریاتنده دائما عبدالحمیده تعرض ایتمکدن خالی قالمیورلر. بواعتراضات ،

---

[۱] پول فه‌شك بومطالعه‌سی مجروحدر . چونکه اوله بر فکری التزام ایدن برفرقه بالآخره اوفکری منافع ملته موافق کورمیه‌رك آندن صرف نظر ایده‌بیلیر .

بومهاجمات غايت محق وفوق‌العاده طوغريدر. عبدالحميدك بو مهاجماته مستحق اولديغنه هيچ شبهه يوقدر. فقط مملكتك دوچار اولديغى فنالقلرك مبدائى، سبب اصليسى صرف عبدالحميد دكلدر.

آوروپاده هركس تركلرك پادشاهلريله هم حس وهم افكار بولندقلرينه قائلدرلر؛ بو بر خطاى محضدر. بتون فلاكتلريمزك، مصيبتلريمزك اس‌الاساسى ييلديز اركانى اولديغنه هيچ شبهه يوقدر. فقط ييلديز سرايى، وطنى پريشان ايدن فنالقلرك فاعل يكانه‌سى اولمغله برابر ملت ودها طوغريسى ملتك اكثريتى‌ده بو افعاله تابع اولمق ضعفنده بولونيورلر. اكر بز بوضعفك نه كبى اسبابدن نشأت ايلديكنى تدقيق ايده‌جك اولورسه‌ق، بوضعفدن بالاستفاده اجراى حكم ايدن استبداد حقيقينك، مظالم طاقتفرسانك اسبابنى پك كوزل ميدانه چيقاره‌بيله‌جكز.

ضعف اجتماعيمزك اساس حقيقيسى تربيهٔ مليه‌مزده، وتربيهٔ مليه‌نك طبايع مميزه‌سنى تشكيل ايدن تشبث شخصينك فقداننده آرانمليدر. تركلرده، بالخاصه زراعت، تجارت وصنايعله اشتغال ايدن طبقهٔ ناسده بوحال تماميله موجوددر. فقط بوطبقه‌يى تشكيل ايدن افراد ملت معلومات وسرمايه‌يه مالك بولونمديغى جهتله كندى محيط اجتماعيسندن چيقه‌رق يوكسلمكه موفق اولاميور. وبوسببدن طولايى‌ده زراعت حال ابتدائيسنده قاليور، صنايع مواد عاديه‌يه انحصار ايدييور؛ تجارت ايسه حال توقفده بولونيور.

صنوف متوسطه‌يه كلنجه: بو صنفى تشكيل ايدن افرادناسك قسم اعظمى حكومت مأموريتلرينه قوشه‌رق يامأمور وياخود ضابط اوليورلر. محافل عاليهٔ رسميه‌ده ايسه هرنه صورتله اولورسه اولسون ادارهٔ مطلقه‌نك بقاسى تجويز اولونديغندن مأمورلردن ارباب ناموس وفعاليتدن اولانلر قبول ايدلميور. اودرجه‌ده‌كه بوطبقه‌ده‌ده برنوع اصطفا وقوعه كليوركه، بو اصطفا فكر تشبثك ضررينه وعطالت واخلاقسزلغك ايسه لهنه‌دركه. شوحالده شعبات اداره‌نك كافه‌سنده وبونك عكس تأثيرى اولمق اوزره‌ده حيات خصوصيه دائره‌سنده عمومى برفترت حصوله كلمسى طبيعدر.

بوتهلكه‌نك اوكنى آلمق ايچون عثمانلى شباب متفكرينى كاملاً افكار غربيه ايله پرورشياب اولمش بولوندقلرى جهتله اقوام سائره كبى بتون غيرت وخواهشلريله

مسالك مستقله ومفیده‌یه توجه ایتمیدرلر . فقط مرکزیت اداره‌نك قدرت ونفوذی اشخاصك حر ومستقل اولملرینه مانع یگانه‌تشکیل ایلدیگندن بزده بلاتفریق قوتلریمزی برنقطه‌یه طوپلامالی واداره‌مطلقه‌نك یرینه‌واسع بر توسیع مأذونیت اوزرینه مستند بر اداره‌ٔ مشروطه تأسس ایتملی‌یز ،

بوتوسیع مأذونیت ودها طوغریسی عدم مرکزیت، اداره، اسلام وخرستیان بالجمله تبعه‌نك اداره‌ٔ محلیه‌یه اشتراك ایتمك حقی تأمین ایلیه‌جکی کبی خرستیانلرك مشروع آرزولرینی‌ده یرینه کتیره‌جك وعین زمانده اسلاملری هیچ برفائده واستقلال تأمین ایتمین مأمورلق مسلکندن‌ده قورتاره‌رق انلره بیوك برمنفعت تأمین ایلیه‌جکدر .

پرنس صباح‌الدین بو مطالعه‌ده بولوندقدن صوکره ، تشکیل ایلدیکی (عدم مرکزیت اداره وتشبث شخصی جمعیتی) نك غایهٔ مقصدینی تعریف ایچون : « ایشته عموم عثمانلیلرك منفعت عمومیه‌سی وترکلرك منفعت خصوصیه‌سی ایچون برجمعیت تشکیل ایدیورز. بو جمعیت ، تشبث شخصی وعدم مرکزیت اداره طرافدارانی تزییده غیرت ایلیه‌جکدر . » دییوردی .

بوپروغرامك نهایتنده ، جمعیتك بتون وظیفه‌سی شودرت ماده‌ده خلاصه ایدیلیوردی :

اولا : ترکلرده تشبث شخصی فکرینی اویاندرمق وانلری عدم مرکزیت اداره‌یه آلیشدیرمق ایچون ترکلر بیننده علوم اجتماعیه مطالعه‌سنی تزییدایتمك ؛

ثانیاً : دولت عثمانیه‌یی تشکیل ایدن اجناس مختلفه بیننده بر ائتلاف عناصر تولیدینه ساعی اولاجق وسائطی تحری ایلمك ؛

ثالثاً : مدنیتجه ترقی مملکتلرده عثمانلیلرك حقوقنی مدافعه وعثمانلیلر لهنده برجریان افکار حاصل ایتمك ؛

رابعاً : بوپروغرامك قوه‌دن فعله کلمسنه غیرت ایتمك وبرقوهٔ مستبده‌نك تجاوزاتنه قارشی قویمق ایچون داخل مملکتده جمعیتلر وقومیته‌لر تشکیل ایلمك؛

فقط بومقصده خدمت ایده‌جك فرقه طرفدارانی بیننده برده رابطه تأسیس ایتمك لازم کلدیکندن پرنس صباح‌الدین ۱۸۹٦ سنه‌سنده (ترقی) نامیله برده غزته تأسیس ایتدی . بوغزته ممالك عثمانیه واجنبیه‌ده بولونان جمعیت اعضاسی بیننده بر نوع مخابره خدمتنی کوره‌جکدی .

بو جمعيت اناطوليده بعض شعبه‌لر تأسيسنه موفق اولدی . ارمنيلر طرفندن اداره ايديلن (صباح الخير) غزته‌سی جمعيتك افكارينی نشره پك زياده خدمت ايتدی . جمعيتك غايهٔ مقصدی ممالك عثمانيه‌ده ائتلاف عناصری تأمين ايتمك ايدی . ذاتاً داماد محمود پاشا‌ده بوفكرده ايدی . حتی محمود پاشا ارمنيلره

سرفراز احرار ملتدن : ناظم پاشا

خطاباً يازديغی آچيق برمكتوبده شو صورتله بيان افكار ايتمشيدی :

« ارمنيلر كندی يداقتدارلرنده بولونان برواسطه‌يه مراجعت ايتمليدرلر ، او واسطه‌ده تركلرله برابر حركت ايتمكدر. چونكه عبدالحميدك مظالمنه آنلر قدر تركلرده قربان گيتديكلری گبی تركلرده آنلر قدر تهلكه‌يه معروض بولونمقده‌درلر.»

ایشته پرنس صباح الدین ده نظر دقتنی بو نقطه‌یه حصر ایتدی . بو مسئله قونغره دده موضوع بحث ایدلدی . فقط ٢١ تموز ١٩٠٥ ده عبدالحمیده قارشی بومبا حادثه‌سی وقوعه کلیر کلمز بو مسئله یکیدن تازه‌لندی . او زمان پرنس صباح الدین

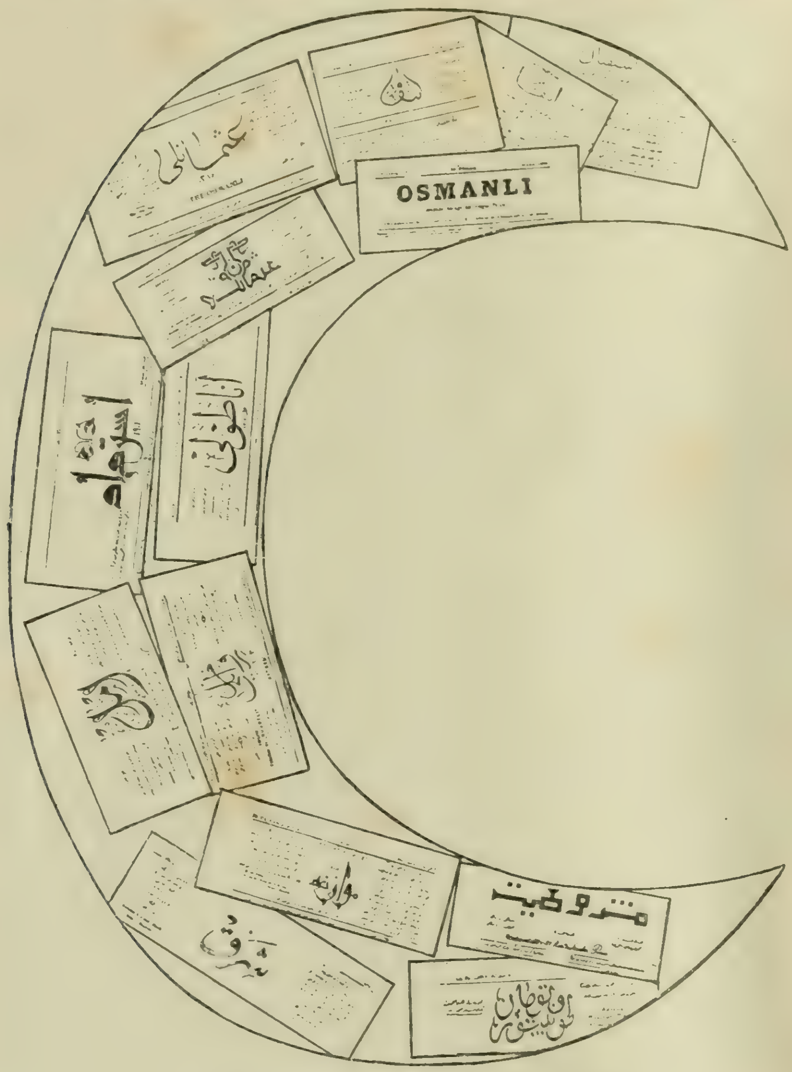

آوروپاده کنج تورکلر طرفندن نشر اولونان غزته‌لر

ارمنیلره خطاباً آتیده‌کی مکتوبی نشر ایتدی :

« شرقدن کلن صوڭ حوادثلر ، ممالك عثمانیه‌نك بعض حوالیسنده ارمنیلرك ینه تحریکات اختلالکارانه‌ده بولوندقلرینی بزه خبر ویرییور . ازمیرده ،

یرده، حتی استانبولده بیله پك چوق مقدارده آلات مشتعله میدانه چیقارلمشدر.

بو تحریکات وتشویقات اختلالکارانه‌دن مقصد، آوروپایی ارمنیلر لهنه اولمق اوزره مداخله ایتدیرمك ایمش. بو مداخله مسئله‌سی ارمنیلره اولدیغی قدر ترکلره ده تعلق ایتدیکندن بتون عالم مدنیته قارشی اولدیغی کبی وطنداشلریمزه ده قواوو ظائفنه واقف اولارق آیاقلانان بتون برنسلك افکارینی اکلاتمق فائده‌لیدر ظن ایدرز.

ارمنیلر، ترکیه‌ده مدنیتی مدافعه ایتدکلرینی ادعا ایدییورلر. بزده کمال قناعتله بیلیورزکه ارمنیلردن برقسمی واقعا افعال و مساعیسی ایله ترقیاته خدمت ایدییورسه‌ده اختلالجیلرك اتخاذ ایتدکلری وسائط، بو ادعایی محو کوستره‌جك بردرجه‌ده دکلدر.

ارمنیلردن برقسم اقلیت بومبالرله برطاقم بیچاره‌لره تعرض ایدرك ارمنیلردن قسم اعظمنك حیاتنی بیله بیله فدا ایلکده وارمنینك غیری اولوب تشویق وتعرضه اجبار ایدیلان برقسم اکثریتك‌ده اخذ انتقام و مظالمنه کرفتار اولملرینه سببیت ویرمکده‌در. مشکوك برمداخله فکرینه مستند اولان بو سوء قصدلر ارمنیلرك مقدراتنی اصلاح ایتمش اولسه ینه ایی؛ فقط هیهات بونی دها فنا بر حاله منجر ایدییور.

ارمنیلرك بو اختلال پولتیقه‌سی بوکبی وسائط شدیده‌دن طولایی اداره‌ٔ حمیدیه معاملاتنه تقرب وحکومتك ترك عنصری ایله برلشمکدنده اودرجه تباعد ایلیور. ترکلر وارمنیلر دائما قومشو اوله‌رق یاشامغه مجبور اولدقلرندن بینلرنده مناسبات حسنه تأسیس ایتمك هرایکی قومك منافعی اقتضاسندندر. اساسلی برصلح وسکونتله تأمین اولونمادقجه هرایکی قومك ترقیات اجتماعیه‌سی ممکن دکلدر؛ بو صلح داخلی ایسه اجنبیلرك (خیالی وموقت) برمداخلهٔ سیاسیه ویا عسکریه‌لری ایله تأمین اولوناماز. صلح داخلی طرفینك متقابلاً تأسیس ایده‌جکلری مناسبات اجتماعیهٔ خالصانه وصمیمانه سایه‌سنده تأسس ایده‌بیلیر. حال بوکه (کرد قبائلی ایله دها سائر قبائل مستثنی اولمق اوزره) بالخاصه اناطولیده ترکلرله مناسباتده بولونان آروروپالیلر، ترکلرك عفیف ومسامحه پرور اولدقلرینی متحداً بیان ایدییورلر.

ترکیه‌نك استقبالندن نومید اولانلر بوکا حکومتك افعالندن طولایی حکم ایدییورلر؛ فقط غایت ساکن وانسیت پرور اولان ترك قومنی حکومتك سائر عناصرندن زیاده صویان براداره ایله قاریشدیرمق بیوك برحقسزلقدر.

وظيفهٔ مدنيه‌سنده غايت اليم بر دقتسزلك كوسترن رسمی تركيه‌نك ارقه‌سنده اجتماعی بر تركيه واردركه ، ايشته بو تركيه فوق‌العاده براحتمال موفقيت ايله بتون مملكتك يكی برحاله كلمسنه ساعی بولونمقده‌در .

بو يكی تركيه ، بوندن تقريباً يارم عصر اول مملكتده معارف عموميه‌نك ترقی ايتديكی دوردن اعتباراً باشلار . او زماندن بری ، حكومتك سوء نيت وعدم لياقتی ايله اورته‌يه قونولان برچوق موانعه رغماً ترقيات فكريه متوالياً دوام ايلديكی كبی بر چوق فداكارلرده وجوده كتيرمشدر . بو كنجلردن يكرمی بيك كشی كيتدكجه تنوير افكار ايدرك بوكون حكومت زندانلرنده جان چكيشيورلر ، تعليم وتربيه كورمك ايچون شهرلره كلن بدبخت كويلی چوجقلری ، عائله‌لرندن ، اجنبی نظارتلرينك حمايه‌سندن محروم اوله‌رق قيرلر اورته‌سنه آتيليورلر ؛ فقط محكومين سياسيه ايله منفيلر نره‌ده اقامت ايدرلرسه اوراده بر فعاليت فكريه مركزی تأسيسنه غيرت ايدييورلر . ايشته يكی وحر بر تركيه تأسيسنه كمال صبر ايله ، فقط امين بر صورتده چاليشان ونتيجه‌ده‌ده زمانلرينك ومملكتلرينك تمايلاتنه غايت موافق اولمق اوزره حكومتده وظيفه‌سنی طانيتديره‌جق اولان بو كنجلردر ؛ بو فرقهٔ شباب بتون اقوام عثمانيه‌نك فلاكتندن متأثر اولديغی جهتله بتون بو عناصرك وبالخاصه ارمنيلرك اضطرابنی ملی بر ذل عد ايلمكده‌در . فقط سلامت مشتركه‌نكده شخصيتك ترقی واكتساب قيمت ايتمسنه ، كنيش بر توسيع مأذونيت اساسنه مستند بر تشبث شخصيه متوقف بولونديغنه واقف اولديغندن ، عمومك حسن نيتنه مستند بر ائتلاف عمومی‌یی‌ده كمال اشتياق ايله ارزو ايدر .

ارمنيلری محو ايتمك فكری كنديلرينه بغير حق عطف واسناد اولونان تركلر ، ماضيده ، مذهبداشلرينك حيات خصوصيه‌سی صورت عموميه‌ده فدا ايدلديكی بر زمانده بيله بو صورتله حركت ايتمه‌مشلردر . او حالده بوكون نيچون ياپسينلر ؟ تركلر لسانه ، دينه ، عاداته رعايت ايتمشلر وارمنی كليساسنه غايت واسع بر مختاريت بخش ايلمشلردر . بونی بتون كليسالر حقنده اولديغی كبی بتون اقوام حقنده‌ده اعطا ايتمشلردر .

بناءعليه ارمنی وطنداشلريمز وسائط جبريه ايله حركت ايده‌جكلرينه ترك محافلنده فكراً تبدلات حصوله كتيرمكه غيرت ايدرك منفعتلرينه دها موافق برصورتده حركت ايتمليدرلر. بوراده دقتلی سامعه‌لره ، كنديلری كبی

عین اضطرابات ایله متألم اولدقلری جهتله اودرجه حساس قلبلره تصادف ایدرلر.»

پرنس صباح الدینك بو مطالعه‌سی، غایت اعتدالکارانه یازلمش اولدیغی جهتله ارمنیلر اردسنده بیوك بر تأثیر اجرا ایتدی. ارمنیلرك قسم اعظمی بو فکرلره تماميله اشتراك ایتدیلر. حتی ایچلرندن برقسمی پرنس صباح الدینه بر جوابنامه کوندردیلر که، مواد اساسیه‌سی بر وجه آتی ایدی.:

« مملکتك ادارهٔ مستبدانه‌سی یرینه یاشادیغمز دوره لایق حر بر اداره تأسیس ایتمك ایچون ترك وارمنی احراری طرفندن وقوع بوله‌جق مشترك بر حرکتی آوروپا نه درجه بر صمیمیت ایله سلاملایه‌جقدر. روسیه‌ده‌ده حاکم اولان جنس ایله تحت حاکمیتده بولونان اجناسك اتحاد مسعودانه‌سی، حکومت مستبده‌یی افکار حاضره ایجاباتی قارشیسنده سرفرو ایتمکه مجبور قیلمشدر. بو حال ترکیه‌ده نیچون اولماسین؟

ارمنیلرك مطالباتی هیچ بر وجه ایله حکومت عثمانیه‌نك ترقیسنه مانع اولاجق درجه‌ده دکلدر. مطالبات مذکوره بالعکس مترقی بر اداره‌نك طبیعی بر صورتده اجرای افعال ایتمسنی تأمین ایده‌بیله‌جك شرائطك اجزای متممه‌سندندر. بیاننامه‌کزده ذکر اولونان مواد قانون اساسیه‌ده‌دخی قبول ایدلمش بولونان توسیع مأذونیت اداره داخلنده اولمق اوزره مطالبات مذکوره احرارانه تنظیم اولونه‌جق بر پروغرامك قادروسی داخلنه کیره‌بیلدیکی کبی بو پروغرامده حکومتك عدم انقسام واتحادی حقنده‌کی احکامی محافظه ایتمکله برابر هر عثمانلینك متمدن بر مملکت اهالیسی اولمسی واجناس مختلفه ارکانندن بولونمسی حیثیتی ایله حائز اولدیغی حقوق مدنیه‌یی‌ده بخش ایتمش اولور.

بصیرتکار ترکلردن قسم اعظمی بو پروغرامك منافعنی وطوغرولغنی تصدیق ایدییورلر. ائتلافك حصولنه مانع اولان شی، ارمنیلر طرفندن وقوع بولان مطالباتك ماهیتی دکلدر. اتحادی تشویق وتأیید ایده‌جك اولان بعض کیمسه‌لر طرفندن احداث اولونان سوء تفهمدر.»

ایشته پرنس صباح الدین بو صورتله حرکت ایدرك حکومت عثمانیه‌ده بولونان اجناس مختلفه‌سنك محبتنی جلب ایلدیکی کبی عثمانلی وطنپرورانندن بر چوغنك‌ده جمعیته اشتراك ایتملرینی تأمین ایلدی. بونلردن بری‌ده علی حیدر مدحت بك ایدی.

علی حیدر ملاحت بك اوزمانه قدر اتحاد وترقی جمعیتنه منسوب ایکن صوکره

بو جمعيتدن آيرلدى . سبب مفارقتى‌ده (مه‌موريال ديپلوماتيق) غزته‌سنه كوندرديكى آتيده‌كى مكتوبده بيان ايتدى :

«احمد رضابكك منسوب اولديغى اتحاد وترقى جمعيتندن ١ شباط تاريخندن اعتباراً چكلديكمى قارئلريكزه بيان ايدرسه‌كز بنده كزى ممتدار ايلرسكز . بنى بو قراره مجبور ايدوب اسباب مهمه حقنده ايلريده تفصيلات ويره‌جكم . شمديلك شوراسنى بيان ايله اكتفا ايده‌يم كه حكومت عثمانيه‌نك منافعنه ايراث مضرت ايده‌جك بر حركت سياسيه‌ده بولونمغه اشتراك ايتمك بنم ايچون غيرقابلدر.

بو سطرلره شونى‌ده علاوه ايده‌يم كه ، بنم اك زياده دوشونديكم نقطه ، تركيه‌نك بتون تبعه‌سنه نظام وانتظام ، حريت ومساوات تأسيس ايده‌جك وحكومتك بتون دول معظمه ايله وبالخاصه‌ده تبعه‌لرى ميانده اسلام بولونان دول معظمه ايله مناسبات اعتمادكارانه‌يى حائز بولونمسنه مساعد اولاجق بر ادارهٔ مشروطه‌نك تركيه‌ده تطبيقيدر . بناءً عليه اناطوليده ، ارضرومده ، وانده ، بتليسده ، دياربكر وطربزونده ترك اهاليسنك مدحت پاشا طرفندن تأسيس اولنان قانون اساسى ايله برابر اداره حكومتك اساسندن اصلاحى ايچون هپ بردن آياقلاندقلرى وخرستيان وطنداشلرى‌ايله برلشدكلرى برصرده‌ده ، ممالك عثمانيه اهاليسنك على‌العموم قبول ايتدكلرى افكارجديدهٔ اساسيه‌يه بن‌اشتراك ايده‌مم . »

مدحت پاشا زاده على حيدر بك ، آوروپاده كنج تركلرله برابر خيلى خدمت ايتمشيدى . اول امرده پدرينك حياتنه ، صورت شهادتنه دائر انكليزجه وتركجه اثرلر نشر ايتمش . صوكره آناطولى اهاليسنه خطاباً نشر ايلديكى بر بياننامه ايله فكر حريت پروروانه‌سنى اثبات ايتمشدى . بو بياننامه تركجه اولارق نشر ايدلمشدى .

ايشته پرنس صباح‌الدين ، جمعيته بو صورتله طرفدارلر پيدا ايتدى . بر طرفدنده پروغرامنى تعقيب ايتمكه دوام ايلدى . (پتى پاريزيه‌ن) غزته‌سى محررلرندن برى‌ايله وقوعبولان ملاقاتنده پروغرامنك ايكنجى ماده‌سى حقنده آتيده‌كى بياناتده بولوندى :

« ممالك عثمانيه‌ده اهالئ خرستيانيه بيننده رقابت‌جنسيه موجود اولديغى كبى ترك اوليان اهالئ اسلاميه بيننده‌ده قبيله منازعاتى موجوددر. يرلرندن آيرلميان

تركلر ايسه ، بربرينى پارچه‌لايان بونجه اقوام ايچنده برعنصر اعتدال وامتزاج وجوده كتيرييورلر. فقط بوكون بونلرك وظيفهٔ اجتماعيه‌لرنده‌كى فوائد، تركيه اهاليسنك احتياجاتنه الكزياده موافق اولان توسيع مأذونيت اداره، تركيه‌يه ادخال اولونمادقجه غايت واضح برصورتده تظاهر ايده‌مز . »

ايشته پرنس صباح‌الدين متمادياً بوفكرى تعقيب ايتدى . فرانسه علماى بنامندن متوفى موسيو برته‌لو ايله احباسندن بعضلرى ارمنيلر لهنده اولمق اوزره آمريقا حكومتى موسيو روزوه‌لته بربياننامه كوندردكلرى زمان، پرنس صباح‌الدين بومشهور كيمياكرك فكر انسانيتكارانه‌سنى تصويب ايتمكله برابر بونك ناتمام اولديغنى بيان ايتدى. استانبولده حكمفرما اولان ادارهٔ ظالمه‌دن تركلرك‌ده ارمنيلر قدر متضرر اولدقلرينى ايضاح ايلدى. دائما سفالته كرفتار ايديلن ترك كويليلرى ايله زندانلرده چوروتيلن واصلاحات طلبنده بولونان منورالافكار كنجلرك حالنى تصوير ايتدى . نتيجه‌ده‌ده شو مطالعه‌ده بولوندى :

« آوروپا ايله آمريقا، انسانيت نامنه تركيه امورينه مداخله ايده‌جك اولورلرسه ، برحقسزلغه ميدان ويرمه‌مك ايچون ادارهٔ حاضره‌نك عموم قربانلرى لهنده مداخله ايتملى ومملكتده مسالمت تامه تأسيس ايده‌بيله‌جك اولان انسال عثمانيه‌نك ذهننه يرلشمش افكار ترقيپرورانه‌يى نظر اعتباره آلماليدرلر . ايشته بوحقيقتى نظراعتباره آله‌رق عبدالحميدى اجنبى قونترولى آلتنه صوقمقدن زياده ــ چونكه بو، حاكميت مليه ايله غير قابل تأليفدر . ــ داخلى برقونترول اصولنى ادخال ايتمليدرلر .

بوندن بشقه تركيه‌نك ترقى ايتمسى آوروپانك‌ده منافعنه موافقدر. زمانمزك اجتماعات معظمهٔ سياسيه‌سى وكوچوك حكومتلرى بيوكلره طوغرى جذب ايدن جاذبه قارشيسنده عالم اسلاميت متجرد برحالده ياشايامز. مركز خلافت اولان استانبول ٣٠٠ مليون انسان اوزرينه خارق‌العاده برتأثير اجرا ايلديكى كبى غربك شرق اوزرينه صيق صيق اجرا ايلديكى تأثيرات‌ده ديكر جهتدن بتون اسلاملر بيننده‌كى روابط اتحادك كسب قوت ايتمسنه مدار اولمقده‌در . »

انكلتره خارجيه ناظرى سيرادوار غره‌ى مجلس مبعوثانده ايراد ايلديكى برنطقده اتحاد اسلامدن بحث ايلمشدى . پرنس صباح الدين سيرادوار غره‌يه خطاباً (تايمس) غزته‌سى ايله برمكتوب نشر ايتدى . بومكتوب بروجه آتى

ایدی: « اسلامیت برمرکز تعصب عدایدلدیکی جهتله نطقکزك آفریقای شمالیده تعصب اسلامیه‌نك اویاندیغندن باحث فقره‌سی هرکسك نظردقتنی جلب ایده‌جك برماهیتده‌در .

بناءعلیه وطنمزی ادارهٔ مستبده‌دن قورتارمغه چالیشان احراردن برقسمنك افکارینی سزه بیلدیرمك ایچون فائده‌دن خالی اولمیه‌جغنی بیلدیکمدن شو مکتوبی سزه خطاباً نشر ایتمکه قرار ویردم .

اتحاد اسلام ، مشکوك بر شی دکلدر ؛ لسان اجتماعیده بو تعبیر ، شرقك تأثیرات غربیه‌یه قارشی عکس‌العملی دیمکدر . او تأثیرات غربیه‌یه قارشی که ، دائما صلحپرورانه اجرا ایدلمه‌مش وحتی بعضاً متجاوزانه وشدتلی بر صورتده اجرا ایدلمشدر. شرق ودها طوغریسی اقوام شرقیه‌نك برقسمی منافعنك بشقه‌لر آلتنده بولوندیغنه حقلی ویا حقسز قائل اولدیغندن اتحاد اسلام فکرینه ایصنمقده واسلامیتی تشکیل ایدن اقسامك محافظهٔ مایتنی تأمین ایده‌جك وجه‌ایله بتون ممالك اسلامیه اره‌سنده برائتلاف عناصر بولاجقلرینی تصور ایتمکده‌درلر. فقط اتحاد اسلام پولتیقه‌سی اویله ظن اولوندیغی کبی برتعصب نتیجه‌سی دکلدر. بو ، اوروپانك استیلاسنه قارشی برعدم ممنونیت علامتیدر . یالکز شرقده حسیات دینیه غربده کندن دها زیاده اولدیغندن عمومی بر مقصده تابع اولان وهرشیدن آزاده بولونان بو حس ، غیر متجانس عنصرلره منسوب یوز میلیونلرجه نوع بشر آره‌سنده برر ابطهٔ اتحاد تشکیل ایتمکده‌در . بوکون کرهٔ ارضك ایکی قسمی‌ده میدانده. بقالم آتیاً بونلر بیننده‌کی مناسبات نه اولاجق ؟

آوروپا محافل سیاسنده استانبول عادتا اتحاد اسلامك مرکزی اولمق اوزره تصور ایدیلیور ؛ فقط حقیقت آرتق میدانه چیقمالیدر .

حکومت عثمانیه درت عصردن بری مرکز خلافتدر ؛ معهافیه شو صوك سنه‌لره کلنجه‌یه قدر استانبولده اقوام اسلامیه‌نك اتحاد پولتیقه‌سنه چالیشلدیغی هیچ کورولمه‌مشدر. دولت عثمانیه دوراقبال وکمالنده بویله برشیئ دوشونمدکدن صوکره بوندن صوکرمی دوشونه‌جك ؟ سلیم اول بو مسئله‌یی بسبتون قپاتمق ایچون خلافتی استانبوله نقل ایتمش ویاقین زمانلره کلنجه‌یه قدرده اسلام پادشاهلری عنوان خلافتی بادئ مفخرت برنام اولمق اوزره حائز بولونمشلردر. حتی وثائق رسمیه‌ده اکثریا بو عنوان ذکر بیله ایدلمه‌مشدر. یالکز عبدالحمید،

دور سلطنتك نصف اخيرنده نفوذ روحانيسنه فضله براهميت ويرمكه باشلامشدر. فقط شونىده بيليورزكه عبدالحميد هيچ بر زمان خلافتى ، حقيقى اسلاملر كبى تلقى ايتمه‌مشدر .

استانبولده ، صرف داخلده‌كى اسلاملر اوزرينه اجراى تأثير ايچون دينى پولتيقه التزام ايدلمكده‌در . بوپولتيقه‌نك اسبابنى شرح وايضاح ايچون ، تركيه‌ده وقوعه كلن تبدلات فكريه‌يه سريع برنظر عطف ايتمك اقتضا ايدر .

بتون اقوام اسلاميه ايچنده تركلر ، وضعيت جغرافيه‌لرندن طولايى مدنيت غربيه دائره‌سنده اك سريع تكمل ايتمشلردر . ترك كنجلرى دائما مدنيت

طرابلس غربه نفى اولونان اولاد وطن

غربيه‌يه منجذبدرلر ؛ هپسى‌ده مدنيت مفتونيدر . حوزهٔ اجتماعياتده هيچ بر حادثه وقوعه كلمزكه كنجلريمز طرفندن تدقيق وتتبع ايدلمه‌سين . ادارهٔ حاضره ترك قومنك تكملات اقتصاديه‌سنه مانع اولديغندن شباب عثمانيه ، تتبعات فكريه‌يه حصر وجود ايتمشلر ودائمى بر غيرت ومساعى سايه‌سنده دوشونجه‌لرينى صرف يكى برشكله ادخال ايلمشلردر .

آرتق بويله بردرجه‌يه كلمش وفكر تعصب كاملاً ايچندن چيقارمش بر محيط داخلنده ارتجاعى وآوروپا عليهنده برپولتيقه اويله موفقيتله نشر وتعميم ايديله‌مز. فقط حكومت نه قدر مشروع والزم اولورسه اولسون هردرلو اصلاحاته آچيقدن آچيغه دشمن اولديغندن ، بوكون تمللرى لرزه‌ناك اولمغه باشلايان بناى استبدادى

قورتارمغه چاليشمق ايچون كنديسنى بر سترهٔ روحانى ايله كوسترمكه مجبور اولمشدر .

رسمى تركيه حركات احرارانه‌يه عداوتى اولديغى ايچون استبداده طوغرى تمايل ايتمشدر ، يوقسه اتحاد اسلامه محبتى اولديغى ايچون دكل . فقط اجتماعى

سامى پاشا زاده سزائى بك (شوراى امت غزته‌سى سرمحررى)

تركيه‌نك تعقيب ايلديكى طريق نه‌استبداده ، نه‌ده اتحاد اسلامه تبسم نما اولمسنه مساعددر . حكومت حاضره ، ادارهٔ مستبده‌سندن طولايى سؤشهرت قازانمشدر . دها صوكره كله‌جك اداره آرتق بويله بد بختانه بر تجربه‌ده بولوناماز . بوندن بشقه حكومت عثمانيه تبعه‌سى آره‌سنده اديان سائره‌يه سالك تبعه‌لرده موجود اولديغندن حكومت مشار اليها ايچون بيطرفانه ، عادلانه ، بناءً عليه فكرى

ومشروطى براداره لازمدر . ديكر جهتدنده تركيه‌نك دول‌معظمه ايله دوستانه وهيچ اولمازسه نازكانه مناسباتده بولونمسى لازمدر. تركيه اقوام اسلاميه بيننده براتحاد تأسيسنه‌چاليشه‌جق اولوزسه، تبعه‌سى ميانيده اسلام بولونان حكومتلرله موجود مناسباتنى خللدار ايتمش اولور . حتى بوپولتيقه ممالك اجنبيه‌ده بولونان اسلاملرك‌ده منافعنه مغايردر . بناءًعليه اسباب داخليه وخارجيه بزى اتحاد اسلامدن دائما اوزاقلاشديرر .

استانبولك اسلاميت اوزرينه اولان نفوذ عظيم معنويسى تركيه‌ده افكار احرارانه‌نك ترقى ايتمسندن طولايى فكرى برحاله كله‌جكدر . اوزمان بو نفوذ ايكى جهان اره‌سنده مؤثر برعامل ائتلاف وجوده كتيره‌جكدر . فقط بو فعل لازمى ايفا ايتمك ايچون شرقك حسن نيتى كفايت ايتمز . آوروپانك‌ده شرق اوزرينه حيثيت انسانيه‌يه لايق برنفوذ اجرا ايتمسى آرزو اولونور. ايشته شرقده انجق بوشرطله ترقى ومسالمت ادامه اولونا بيلير . »

پرنس صباح‌الدين اتحاد اسلام مسئله‌سى حقنده بومطالعه‌ده بولوندى . حاصلى تركيه‌نك ادارهٔ مستبده‌دن قورتارلمسى ايچون خيلى غيرت ابراز ايتدى . بواثناده احمدرضا بك‌ده آتشين ، وطنپروانه مقالرى ، لايحه‌لرى ايله عبدالحميدك قوهٔ معنويه‌سنى كسر ايتمكدن خالى قالميوردى .

بوبيوك ، ثباتكار وطنپرور اطرافنى احاطه ايدن احرارشباب اره‌سنده دوريتمز برهيكل بلند حريت حالنده عبدالحميدك انتظار خائنانه‌سى قارشيسنده عرض اندام ايديوردى .

احمدرضابك في‌الحقيقه‌پارسه كلدكدنصوكره ملتك‌سويهٔ فكريه‌سنى يوكسلتمك وبومقصده وصول ايچونده اصلاحات معارفى استحصال ايتمك لازم كلديكنى دوشونمشدى . بوفكر پك معقول وپك طوغرى ايدى . وطنى مرتبهٔ كمال مدنيته ايصال ايچون بونور عرفانه اشد احتياج حاصل اوليوردى . ملتك تربيهٔ فكريه‌سى ، افكار اجتماعيه‌سى ذوق حريتى اكلايه‌جق ، انسانيتك شرعاً وطبيعةً مظهر اولديغى . فقط ذليل برادارهٔ مستبده‌نك شرع وقانونه كلياً مغاير برصورتده غصب ايلديكى حق حريتى ادراك ايده‌جك برمرتبه‌يه كلدكدن صوكره تخم استبدادك بوبومحيط جوال اوزرنده برساحهٔ تنبت بوله‌ميه‌جغى طبيعى ايدى. احمد رضابك بونقطه‌يى نظر اعتباره آلمش ، ملتك تربيهٔ افكارينه خدمت

ایده‌جك وسائطی ارائه ایتمك اوزره آلتی لایحه تنظیم ایلمشیدی . رضا بك بو آلتی لایحه‌نك برنجیسنده امور معارف حقنده وطنپرور برقلبك بتون احتساساتنی ، بتون تدابیر لازمه‌یی بیان ایلدكدن صوكره عبدالحمید ظالمه ملتك حال پریشانیسنی شو طرزده بیان ایلمشدی :

« صبر وقناعت ، حلم وتواضع وصداقت كبی محاسن اخلاقیله جهانك تحسین وحرمتنی جلب ایدن مبارك قومك فقراسی دونكلله اوروج طوتیور . یازین یبانی اوتدن ، قیشین كوكدن بشقه یه‌جك بوله‌میور . اك زنكین كویلو چوالق‌چوجغنی سرایده كوپكلره ویرلمین سیاه وقاتی اكمكله بسلیور . بارتكالیف رنجبرك بلنی الندهكی صبانك صاپی كبی بوكمش ، حال ومجالی قالمامش ، ینه دولته ویركی ویرمك ، عسكر یتشدیرمك ایچون صاچنی طیرناغنی طوپراغه دوكه‌رك چالیشیور . آلننك تری ، كوزینك یاشی ایله صولایه‌رق بیوتدیكی محصولی دها یشیل ایكن محتكرلر ، مرابحه‌جیلر ضبط ایدییور . بورجنی اوده‌مك وملته براوكوز قدرخدمتی اولمایان مختاری بسلمك ایچون مدار تعیشی اولان اوكوزینی ، حتی تجره‌سنی ، دوشكنی صاته‌رق یورغون ، ضعیف وجودینی ایسدن قرارمش قولبه‌ده یاش حصیر پارچه‌لری اوزرنده دیكلندرییور . « انا اكمك ! » دییه آغلایان اوكسوزلری : « وارسن‌ده بابالك كبی دولت اوغورینه شهید اول ! » دیمكه والده‌لرینك لسانی وارمیور ، وطن وخاندان سلطنتی محافظه یولنده قانی دوكمش ، جانی قربان ایتمش برعسكرك عیال واولادی چیرل چپلاق سورینیور ، ایللره آووج آچیور . »

احمد رضانك ۱۳۱۰ سنه‌سنده ویردیكی بولایحه‌لردن هیچ برثمره حاصل اولمدیغنی ، سفاهت ومظالم ایچنده ایكه‌ن ، محاربه‌لرده بابالری تلف اولمش اوكسوزلرك فریاده وتظلماتی ایله برشیونكاه مظالم حالنه كیرن وطنك حال الیم فلاكتنه قارشی :

ورق مهر وفایی كیم اوقور كیم دیكلر

ترانه‌سنی طوتدیره‌رق ملتی بازیچهٔ دنائت ایدن ادارهٔ مستبده اوزرنده هیچ برتأثیر حاصل ایتمدیكنی كورنجه بوعدم موفقیتدن هیچ بروجهله ثباتنه خلل كتیرمه‌مش ، صدر اعظم جواد پاشایه یازدیغی برمكتوبده بتون وجدان حمیتی ایله شو صورتله فریاد ایلمشدی :

« كيمدن چكينيورسكز؟ نفى واعدام اولنمقدنمى؟ قدر وحيثيت عسكريه‌يى وبولونديغكز مقامك شهرت تاريخيه‌سنى مدافعه اغورنده نفى اولمق، اولمك، بويله بلافائده ملتك آيده بيك ليراسنى آلمقدن البته اولادر. برمقامك قوت ونفوذينى محافظه وحسن استعمال ايده‌مين آدم هم مقامى وهم‌ده كندى نفسنى تحقير ايتمش اولور. بوايسه برعثمانلى عسكرينك شاننه ياقيشماز. فنالغك اوكنى آلمغه. معارفك اصلاحنه شايد مانع وارسه ملتك امدادينه صيغينيكز. ملتده نه‌خدمت، نه معاونت طاب‌ايتديكزده ملت سزدن اسيركه‌دى؟ وطن‌اوغورنده جانى فدا ايدن برقوم، وطنه نافع برايشك حصولى ايچون عجبا نه ياپماز؟ »

احمد رضا بك برطرفدن بوكبى لايحه‌لر، (مشورت) ه يازديغى مقاله‌لرله وطن اوغورنده هردرلو محروميتلره قاتلانه‌رق جانسپارانه چاليشيور، ديكر طرفدن‌ده (اسلامده مسامحه)، (شرق بحرانى)، (وظيفه ومسئوليت) نامنده‌كى اثرلرينى نشر ايديوردى.

احمد رضا وپرنس صباح‌الدين، آوروپايه فرار ايدرك وطنى قورتارمغه چاليشان ارباب ناموسك سرفرازلرينى تشكيل ايديورلردى. واقعا قونغره‌لرده وبعض احوالده بو ايكى حريت، وطن قهرمانى ارەسنده اختلاف افكار حاصل‌اولمشدى. فقط ايكيسنك‌ده املى، مقصدى بر نقطه‌يه معطوفدى: وطن، بيچاره وطن؛ عبدالحميدك سؤ ادارەسى، مظالمى، استبدادى آلتنده ايكله‌ين مجروح وطنمز!...

آوروپاده بوفرقه‌لردن يعنى، ترقى‌وشوراى‌امت‌اركاننده‌ماعدا برده‌اختلالجى برفرقه واردى. بو فرقه‌نك پروغرامى بروجه آتى ايدى:

« ١. عثمانليلرايچون حريت وعدالت استحصال ايچون فريادايديله‌رك بتون ملتك آياقلانمسى؛

٢. استانبولده بر سلامت عموميه قوميته‌سى تأسيسى‌ايله اعضاسنك رؤساى جمعيت طرفندن انتخاب اولنمسى،

٣. عثمانلى اولميانلرك سلامت عموميه قوميته‌سندن أخراجى؛

٤. عبدالحميد ايله ولى‌عهدينك قانوندن اخراجى؛

٥. شيخ‌الاسلام ايله عبدالحميد خفيه‌لرينك قانوندن اخراجى،

٦. بلاتفريق جنس ومذهب مرادخامس ايله‌بتون محكومين سياسيه‌نك تخليصى،

۷. بعض طريقتلرك لغوی ايله ارتجاعه خدمت ايده‌بيله‌جك موادك حجز آلتنه آلنمسی ؛

۸. بر قانون اساسی وجوده كتيرلمسی ضمننده بر مجلس تشكيلی ايچون سن رشده بالغ اولان بتون عثمانليلرك دعوتی ؛

۹. اعضای مجلسدن انتخاب اولونمق اوزره موقت بر اختلال محكمه‌سی تشكيلی ؛

۱۰. مظالم وامتيازاتك لغوی ؛

۱۱. اجانبدن حتی عبدالحميده خدمت ايتمش اولانلرك بيله شخصلرينه ومماللرينه رعايت ؛

۱۲. خفيه‌لرك طردی ايله ماللرينك مصادره‌سی ؛

۱۳. نظام وانضباطك محافظه‌سی ايچون يكی بر ضابطه تشكيلی ؛

۱۴. حمايه وانضباط ايچون تأسيس اولونان قانون نظرنده هر عثمانلينك مساوی طوتولمسی ،

۱۵. لااقل ۲۵ ياشنده اولان آرای عموميه ايله انتخاب اولونان هر عثمانلينك مجلسه داخل اولا بيلمسی ،

۱۶. اوچ‌ه دول معظمه واجنبی بانقه‌لريله عقد اولونان ويا ديوناتك ضمان قوی آلتنه آلنمسی؛

۱۷. قانون اساسی اعلان اولونور اولونماز حكومت موقته اثناسنده قانوندن اخراج اولونميان بالجمله ارتجاعيون حقنده عفو عمومی اعلانی .

قانون اساسی اعلان ايديلوبده حكومت صورت مطلقه‌ده تأسس ايتدكدن صوكره مملكت صورت مشروعه‌ده تأسيس اولونان مجلسك تدريجاً يايه‌جغی قانونلرله اداره اولوناجقدر .

ياشاسين حريت ! »

ايشته وطنمزی عبدالحميدك استبدادندن خلاص ايتمك ايچون آوروپاده بو صورتله اوچ قوميته تأسس ايتمش بولونيوردی . بو قوميته‌لرك كنديلرينه مخصوص بر موجوديت خصوصيه‌لری واردی . فقط هپسی‌ده وطنی پريشانيدن خلاص ايتمك خصوصنده متحدالافكار بولونيوردی .

هر قوميته‌نك وهر قوميته‌يه منسوب اعضادن بعضلرك نشر ايتدكلری بر چوق غزته‌لر واردی. مثلا اعضاسی اسلام وخرستيان عثمانليلردن مركب اولان

بر هيئت مصرده (شوراى عثمانى) نامنده بر غزته نشر ايديوردى . بوندن بشقه (يكى فكر) ناميله بر غزته دها انتشار ايديوردى. بو ايكى غزته (عدم مركزيت اداره وتشبث شخصى جمعيتى) نك ناشر افكارى ايدى . بونلردن بشقه (اجتهاد) ، (لاق لاق) ، (خلافت) غزته لرى ده نشر اولونيوردى .

كنج تركلر مملكتى قورتارمق ايچون آوروپاده بوصورتله چاليشيورلر . ممكن اولدقجه بوغزته لرى ممالك عثمانيه نك هرطرفنه كوندرمكه غيرت ايديورلردى. عبدالحميدك ادارۀ ظالمانه دن متأثر اولان وفقط خصوصى ومالى بعض اسبابدن طولايى ترك وطن ايده مين كنجلر ، اوروپا مطبوعاتنى تعقيب ايتدكلرى كبى

احرار عثمانيه دن فضلى بك

بوغزته لرى ده مطالعه ايديورلر وبالخاصه بوغزته لرك بين الاهالى نشرينه غيرت ايديورلردى . عبدالحميدك متجسس خفيه لرى بعضاً بوغزته لردن دسته الده ايديورلر ، اونلرك منع انتشارينى كنديلرى ايچون برمعيشت اتخاذ ايليورلردى . فقط آوروپادن ممالك عثمانيه يه استيلا ايدن بوجريان افكاره قارشى طورمق ممكن اولاميوردى .

كنج تركلرك جداً وطنپرور اولانلرى آوروپاده سفالتلره دوچار اولدقلرى حالده وطنده حصوله كلن حادثاتى هيچ بر وقت نظردقتدن دور بولوندرميورلردى. عبدالحميدك خسته لكى شايع اولور اولماز ، درحال استانبولك وولاياتك مركز

فکریسی اولان محللره لیطوغرافیا ایله یازلمش بیاننامه‌لر یاغدیرییورلر ، بو بیاننامه‌لرده عبدالحمید وفات ایتدیکی تقدیرده تعقیب اولوناجق خط حرکتی بیان ایدییورلر ، خلقی ایقاظ ایتمکدن برلحظه خالی قالمیورلردی .

فقط ممالك عثمانیه‌ده بر انقلاب اداره وجوده کتیرمك ، بومعصوم ملتی عبدالحمیدك استبدادندن قورتارمق ، آوروپا نزدنده هیچ برقدر وحیثیتی قالمیان دولت عثمانیه‌یه حیثیت سابقه‌سنی اعاده ایتدیرمك ایچون عبدالحمیدك اولومنی بکلمك بیهوده ایدی . ایشته بونك ایچون کنج ترکلر اردویی الده ایتمکی دوشونمشلردی . اردو ، کنج ترکلرك ودها طوغریسی (اتحاد وترقی) جمعیتنك تلقیناتنی قبول ایده‌جك برمحیط مساعد حالنه کلمشدی . بوزمین جوال و آتشین اوزرینه اکیله‌جك فکر حریت تخملری پك چابق نشوونما بولابیلیردی.

ازجمله اوچنجی اردو ، برنوع مختاریت عسکریه‌یی حائز ایدی . دول معظمه‌نك روم ایلی ایشلرینه مداخله‌سی ، بو قطعه‌ده اردونك سائر اردولردن سربست بولونماسی ، بورالرده فکر حریتك توسعنه فوق‌العاده مساعد برزمین وجوده کتیرمشدی . بوزمین مساعد حاصل اولور اولماز اردو ضابطانی آوروپاده‌کی (اتحاد وترقی) جمعیتی ایله مخابره ایتمکه ، وطنی قورتارمق ایچون تدابیر لازمه اتخاذ ایتمکه باشلامشلردی . اردومزك قهرمان ضابطلری وطنك دوچار اولدیغی فلاکتلری کوزلریله کورییورلردی . انك قانایان جریحه‌لرینی کندی اللریله صارییورلردی. حتی برچوق دفعه‌لر بومجروح وطنك محافظه‌سی ایچون قانلر دوکویورلر ، عائله‌لرینی محزون وپریشان براقه‌رق معصومانه فدای حیات ایدییورلردی . آرتق بوکا بر نهایت ویرمك لازمدی . وطنی قورتارمق ایجاب ایدییوردی. بوکا یکانه چاره، وطنی قورتارمق ایچون برجمعیت تشکیل ایتمك، آوروپاده‌کی (اتحاد وترقی) جمعیتی ایله اتحاد ایلمکدی .

ایشته او آندن اعتباراً اردونك منورالافکار ضابطلری اتحاد وترقی جمعیتی ایله برلشدیلر. اوچنجی اردو ودها صوکره ایکنجی اردو منطقه‌سنده بر (اتحاد وترقی) جمعیتی تأسیس ایلدیلر . بو جمعیت حکومت ظالمه‌نك خبری اولمادن فداکار اعضالر قبول ایدییور، جمعیتك دائرهٔ نفوذینی کیتدکجه تزیید ایلیوردی. اردونك بوصورتله ایشه باشلامسی صوك درجه جدی ایدی . بوجدیت کمال استقامتله محافظه اولونیور، اردو سایه‌سنده احراز شان وشوکت ایدن بوملتی، ینه اردوسی قورتارمغه چالیشیوردی .

انقلابدن اول

اسباب انقلاب — عبدالحمیدك مظالمی — دوائر حکومتده سوء اداره : باب سرعسکری ، دوائرملکیه ، مشیخت ، تقاعد صندقلری ، مرکزقوماندانلغی معاشات — ایکنجی فرقه — عبدالحمیده تعرض — ۸ تموز، ۱۳۲۰ بومباسی — ۱۵ رمضان — ییلدیزده بر جمعه — مطبوعات — معارف — مکاتب — عبدالحمیدك پانیسلامیزم فکری — عبدالحمیدك صوك کونلری — اوچنجی اردو ضابطاننك احوالندن ییلدیزك خبردار اولمسی — سلانیکه هیئت مخصوصه اعزامی — مابینده مجلس وکلا — ۱۰ تموز کیجه‌سی .

وطنك فلاکتندن متأثر اولان ارباب حمیت بو درجه فداکارلقلر ابراز ایلدکلری ، دولتك حیثیت سابقه‌سی حقیقةً زائل اولدیغی حالده عبدالحمید ینه اجرای مظالم ایتمکدن خالی قالمیوردی . عبدالحمیدك ادارهٔ مستبده‌سی ، سیئات سلطنتی یوزندن حکومتك خارجاً هیچ بر قدر وحیثیتی قالمامشدی . ماکدونیا اختلاللری شدتنی تزیید ایلدکجه دول معظمه‌ده حصهٔ منفعتلرینی آرتدیرمغه کمال فعالیتله چالیشیورلردی . بر طرفدن آوستریا و روسیه‌نك مداخلاتی ماکدونیانك آتیسنی تهلکه‌لره دوشورویور ، دیکرطرفدن ایتالیانك طرابلس غرب حقنده‌کی فکر تجاوزکارانه‌سی کوندن کونه تأثیرینی کوستریبوردی . حتی غزته‌لر ایتالیا دونانماسنك سفر برحالنه قونولدیغنی بیله یازییورلردی .

فقط آلمانیا ایله فرانسه‌ده بو اثناده راحت طورمیورلردی . عبدالحمیدك محب خاصی قایزر ویلهلم ، ترکیه ایله ایتالیایی بارشدیرمق ایچون توسط ایدییوردی . فقط بوکا مکافات اولمق اوزره بغداد شمندوفرینك تمدیدی مساعده‌سنی استحصال ایلیوردی . صوکره بو فرصتدن موسیو قونستانده استفاده ایتمك ایستیور ، ارکلی مسئله‌سنی غایت سریع برصورتده حله موفق

اوليوردى . عبدالحميد بتون امتيازاتى ، ملتك بتون حقوقنى ايسته‌ديكى كبى صرف واستعمال ايتمكدن حيا ايتميوردى . عبدالحميد ، وطنلرينك منافعى ايچون استانبولده وظيفهٔ سياسيه‌لرينى بحق ايفا ايده‌مديكلرينه برر برر امتيازلر ويردكدن صوكره سراينده ذوق و صفاسيله مشغول اوليوردى ، اوته‌دن آوروپا اوراق حوادثى سفرانك بوموفقيتلرينى متمادياً آلقيشلايوردى .

بلچيقالى ادوار ژوريس

فقط فرانسه ايله آلمانيانك بومظفريتلرندن روسلرله انكليزلر هيچ ممنون اولمامشلردى . بو عدم ممنونيت تركيه‌ده‌ده موجوددى . چونكه « آلمانلرك پروژه‌لرى ، آلمانلرك ايشلرى . آلمانلرك غصبلرى ، آرتق بتون ولايت مأمورلرينى بيقديرمش ، اوصانديرمشدى . » [١]

كنج تركلر ايتاليانلرك طرابلس غربده‌كى دسائسنه واقف ايديلر؛ طرابلس غرب واليسى رجب پاشا بوكا مانع اولمق ايچون هردرلو تدابيرى اتخاذدن خالى قالميوردى . يكى پازار سنجاغى شمندوفرى عثمانليلرى جداً انديشه‌ناك ايديوردى .

[١] ويقتور به‌رار. ترك انقلابى . صحيفه ٣٤٩

خصوصیله عبدالحمیدك بغداد خطی ایچون آلمانلره ویردیکی تأمینات الچهسی اردوده بیوك بر عدم ممنونیت حاصل ایدییوردی. بوپاره کیلومترهباشنه ۲۰,۰۰۰ فرانق ایدی. اردو آیلردن بری معاش آلمیوردی. عبدالحمیدك وطنه، ملته، بومعصوم ملته قارشی خیانتی آرتق آب آشکار ایدی. آرتق بتون ضابطان عبدالحمیدك وطنی صاتدیغنه قائل اولمشلردی. چونکه عبدالحمید یکی پازار سنجاغنی آوستریالیلره، بغداد حوالیسنی وحتی آناطولینیده آلمانلره صاتیوردی.

عثمانلیلرك اغبرارینی موجب اولهجق، آنلری قلبلرندن جریحهدار ایدهجك دهاسائر مسئلهلرده واردی. دول معظمه کریدده‌کی عساکر اشغالیهنی کری چکمشلردی. دیمك دول معظمهنك مقصدی کریدی یونانلیلرك النه کچیرمکدی. ذاتاً یونانلیلر (سیسام)ده بر اغتشاش چیقارمشلردی. خصوصیله قرال ادوارد ایله چار ایکنجی نیقولانك رهوال ملاقاتی (۱۰ حزیران) یکی عثمانلیلرك، اردو ضابطاننك اندیشهلرینی بر قات دها تزیید ایدییوردی. وطنك استقبالی مظالمنه، بر دلیل ماتم آنکیز اولان بوحاللر بتون یورهکلری دلخون ایلیوردی.

رهوال ملاقاتی، عثمانلیلر ایچون غایت وخیم ایدی. دها طوغریسی بوملاقاتده وطن عثمانینك پایمالشدهسنه قرار ویرلمشدی. دیمك عصرلردن پایدار اولان، هرقبضهٔ خاکی بیکلرجه اجدادیمزك قانی بهاسنه قازانیلان بومقدس وطن عبدالحمید کبی حس وطنپرورانهدن، فکر انسانیتکارانهدن محروم بر پادشاهك قربان سفاهت واستبدادی اولهجقدی. بوکا تحمل ایتمك امکان خارجنده ایدی.

رهوال ملاقاتی وطنك سمای مقدراتی اوزرنده بر سحاب مظلم والمناك کبی کورونییوردی. بتون آوروپا مطبوعاتی بوملاقاتك اهمیتندن بحث ایدییورلردی. (فرانقفورتهر چایتونغ) غزتهسی بوملاقاتدن بحث ایتدیکی صرهده شو صورتله بیان مطالعه ایدییوردی: «روسیهده اولدیغی کبی انکلترهدهده جریان ایدن افکاره نظراً هرکس ترکیهنك کریسنده آلمانیا واردر دییور. هرکس ترکیهیی مغلوب ایدرك آلمانیانك نفوذینی قیرمغه موفق اولاجغز ظن ایدییور. فقط ترکیهنك تمامیتی، نهده فاسك محافظهٔ استقلالی ایچون حرب ایتمکی هیچ کیمسه ذهنندن کچیرمدیکندن بومسائلك حلی ایچون یکانه چاره، وسائط دیپلوماتیقیهدر. رهوال ملاقاتنده بومسئلهیه دائر مقرات لازمه اتخاذ ایتدیکنههیچ شبههیوقدر. فقط بومسئلهده آوستریاییده اونوتمامق اقتضا ایدر. چونکه آوستریا، ترکیه

مسائلده غايت مهم بر وظيفه ايفا ايلديكی كبی بو وظيفه‌دن صرف نظر ايتمكی ده هيچ خاطرينه كتيرمز . »

(فرانقفورته‌ر چايتونغ) ك بو مطالعه‌سنده بعض حقيقتلر مندمجدی . فی الحقيقه اوصره‌لرده عبدالحميد ايله ايمپراطور ويلهلم آره‌سنده خصوصی مكتوبلر تعاطی ايدلمشدی . حتی ايمپراطور ويلهلمك‌ده استانبوله كله‌جكی منابع موثوقه‌دن روايت ايديليوردی . آلمانيا سفيری ايمپراطورله بو بابده مذاكراتده بولونمق ايچون مأذوناً آلمانيايه كيتمشدی . تركيه‌نك‌ده اتفاق مثلثه داخل اولاجغی محافل رسميه‌ده صورت قطعيه‌ده بيان اولونيوردی . حتی بوصره‌ده فون درغولتس‌ده استانبوله كلمشدی . عبدالحميد فون درغولتسه فوق العاده التفات ايتمشدی . فون درغولتس عبدالحميددن آلديغی سپارشلری ، (پره‌راپالاس) اوتلنك خليجه ناظر براوطه‌سنده كمال سكونتله دوشنيور وايفا ايدييوردی .

ايشته عبدالحميدك سيئات اداره‌سی نتيجه‌سی اولارق احوال خارجيه ، مناسبات ديپلوماتيقيه بومركزده‌ايدی . فقط اكثريت ناسك بوندن هيچ خبری يوقدی . چونكه غزته‌لر هركون ملتك انظار بصيرتنه برپرده كبی چكيليور ؛ دعای پادشاهی ايله ، عبدالحميدك اجراآت جليله‌ٔ جناب خلافتپناه اعظميلريله مملو اولان سطرلريله بتون ملتی اغفال ايدييوردی .

اصل فنالق ايسه داخلی ايدی . بو مرض اخلاقی ، جسم دولتده مداخلات اجنبيه تأثيرينه معروض اولمغه مستعد برزمين حاضرلامشدی . ملت ، حقسزلق ، عدالتسزلك ، ظلم ، استبداد آلتنده ازيليوردی . بتون دوائر دولت خرسزلق ، ارتكاب ورشوت ايله تدوير معاملات ايدييوردی . اردونك روحنی تشكيل ايدن دائرهٔ عسكريه‌ده هيچ براثر انتظام يوقدی . ضابطانك ترفيعنه قطعياً رعايت اولونميوردی . پاشازاده‌لرك قسم اعظمی بابالرينك رتبه‌سنه واصل اولدقلری حالده انلرك صنف رفيقلری ملازم رتبه‌سنده اولاد وعياليله پريشان ومتألم ياشايوردی . التماس ورشوت اولمادقجه دائرهٔ عسكريه‌جه ويا سائر دوائرجه استحصال حق وعدالت امكان خارجنده ايدی . خفيه‌لك ايدنلر هردرلو مراتبه چارچابق واصل اولويور ، عفت وناموسی ايله ياشايانلر هردرلو حقوقدن محروم اولويوردی .

ترفيع رتبه ايتمك ايچون برايكی واسطه موجوددی . ييلديزه انتساب ايتمك ، اصحاب نفوذدن برينه داماد اولمق .. بو وسائطی كمال موفقيتله تداركه

مقتدر اولانلر ، بر ایکی رتبه آلمغه ، صنف رفیقلرینی کچمکه موفق اولیورلردی .
وظیفه‌سنی استقامتله اجرا ایدن ، مسلکنده صاحب اقتدار اولان بر ضابط ،
هیچ بر مزیت ومعلوماتی اولمیان ، صرف وسائط زمانهٔ ترفیعه‌یی استحصاله
موفق اولان بر ضابطك قوماندەسی آلتنده بولونیوردی . بو سببدن ارودوده
عظیم بر عدم ممنونیت حکم فرما اولیوردی . بو عدم ممنونیت انضباطی محو
ایدییوردی .

اردونك انضباط داخلیسی بو مرکزده اولدیغی کبی تعلیم وتربیه‌سیده
همان مفقود کبی ایدی . واقعا آلمانیایه برچوق ضابطلر کوندریلیور ، مکتب
حربیه‌دن جداً مقتدر ارکان حربیه وصف ضابطانی یتشدیریلیوردی . فقط
بونلر معلوماتلرینی تطبیق ایده‌جك هیچ بر ساحهٔ مساعد ، هیچ بر زمین
بولامیورلردی . خصوصیله استانبولده تعلیمنامه‌یه موافق تعلیملر یاپمق قطعیاً
ممنوع ایدی . برنجی فرقه داخلنده آوجی تعلیملری یاپیلاجغی زمان تفنك
قلرینك ییلدیزه توجه ایتمسی ، بو تعلیمی یاپان قطعه قوماندانك فیزانه نفی
ایدلمسی ایچون غایت آشکار برسبب تشکیل ایده بیلیردی . ذاتاً برنجی فرقه
ومرکز قوماندانی اولان ذات ، عبدالحمیدك جاریه ملتزمی بر مشیر ایدی .
مومی‌الیه هر درلو حق ونظامی پایمال ایدر ، عبدالحمیده جاریه تقدیم ایتمك
یوزندن اکتساب ایلدیکی نفوذدن استفاده ایدرك هرجلوس وولادتده‌معیتنده‌کی
قانون ضابطلرینی ترفیع ایتدیرردی . نفرلکدن یتیشن بوقانونلر عبدالحمیدك
صوك زمانلرنده ، بر قاچ سنه ظرفنده میرآلایلق رتبه‌سنه ارتقا ایتمشلردی .

اردوده احوال بو مرکزده اولدیغی کبی‌دوائر ملکیه‌ده‌ده‌بونك عینی ایدی .
سنه‌لردن بری باب عالیده ودها سائر دوائرده صاچنی صقالنی آغارتان وظیفه‌شناس
بر مأمور ، صرف ناموسکار اولدیغندن طولایی آلتی یدی یوز غروش معاش ایله
مونوقه‌ده‌اکال انفاس معدودهٔ حیات ایلدیکی حالده ناظر مخدوملری‌دها‌اون آلتی
اون یدی یاشنده بر قاچ بیك‌غروش معاشله شورای دولته اعضا اولیورلردی .
بو زواللی ناموسکار مأمورلر خسته اولادلرینه باقه‌جق‌علاج پاره‌سی ، جنازه‌لرینی
قالدیره‌جق بش اون‌غروش بولامادقلری حالده ، باباليرينك جاسوسلغی سایه‌سنده
هردرلو رتب‌ومناصبی‌غصب ایدن کنج بکلر بك‌اوغلی عالم سفاهتنده‌متره‌سلریله ،
قمارلرله ، عیش‌وعشرتله امرار ایام ایدییورلردی .

معاش اوچ آیده و بعضاً دها زیاده بر مدتده‌ویریلیوردی . ناموسکار اهالی فقر وضرورت ایچنده پریشان اولیوردی . بو اثناده منسوبین جواسیس ، معاشلرینی ینه منتظماً آلیورلردی . مأمورین بتون معاشنی رؤسای کرام وتقاعد صندیغی ناظرلریله اورتاق بعض صرافلره ، محتکرلره قیدیریوردی . بحریه ضابطانک معاشی یوزده اونه ، بریه ضابطانک معاشی یوزده یکرمی‌بشه قیرپلیوردی . صرافلر . حق وظیفه‌اولان بوپاره‌لرك یوزده‌یکرمی‌بشنی ضابطانه ویردکدن صوکره قصورینی رؤسای کرام‌ایله پایلاشیورلردی ، صوکره بوپاره‌لر ، ان کوینده ، بوغازایچنده یاپیلان‌یالیلره ، کوشکلره ، قوناقلره‌صرف ایدیلیوردی . دوائرده تسهیلات صندقلری ، تقاعد صندوقلری تأسیس اولوندیغی حالده پاره آلمق امکان خارجنده ایدی .

ضابطاندن یمنده . ماکدونیاده اشقیا پشنده شهید اولان ضابطان‌عائله‌لری سفالت ایچنده یاشایورلردی . وطن اوغورنده فدای جان ایدن بو ذوات محترمه‌نك اولاد وعیالی تقاعد صندقلری اوکنده حقیر ومحزون طولاشیرلر . او کون هیچ بر پاره آلمغه موفق اولمازلر ، آچ بی علاج اولرینه دونرلردی . انلر ملول ومحزون قپولر اوکنده بکلدکلری صره‌ده‌ماینندن ویا متنفذ برپاشادن توصیه‌نامه آله‌رق کلنلر ، برقاچ معاشنی بردن آله‌رق انلرك نظر محرومیتلری اوکندن بشوشانه چیقوب کیدرلردی .

ملت حقی آلمقده نه درجه کوجلك ، مشقت چکدیکی حالده عبدالحمید آدملرینك استبدادی آلتنده قهر اولمقدن ینه برلحظه آزاده اولامازدی . سرای متنفذانك آدملری استانبولك بر پرنسی ایدی . حیدود فهیمك محبت دلاللری ، بتون‌چته‌لری ایله استانبولی‌استیلا ایتمشدی . فهیم ، حسیات شهوانیه‌سنه دلالت ایدن پسپایه‌لری بك اوغلی ضابطه‌سنه آلمش ، استانبولك هر کوشه‌سنی خفیه‌لرله طولدیرمشدی . استانبولده اك زیاده اجرای نفوذ ایدن ایکی چته واردی : بری بشکطاشده علی سعاوینك قاتلی حسن پاشانك ، دیکری‌ده فهیم پاشانك چته‌سی ایدی . بونلرك مخصصاتی بیکلرجه عائله‌لری فقر وسفالتدن قورتاره بیله‌جك بر درجه‌ده ایدی . دیکر بر قسم متغلبه دها واردی‌که ، انلرده تفنکجی طاهرپاشانك نفوذینه کووه‌نه‌رك هردرلو جنایتلری‌اجرا ایدن‌ونتیجه‌ده هیچ برجزایه کرفتار اولمیان‌ایکنجی فرقه ارناوود عسکرلرندن‌برقسمی‌ایدی .

بونلردن بعضیلرینك جنایاتی بشـكطاش ودها سـائر محللر اهالیسنی بیزار ایتمشدی. بوعسكرلر ایچون انضباط، رسم سلام كورولمه‌مش شیلردی. عبدالحمیدك یگانه حامیسی بونلردی. مكتب حربیه شـاكردانی كرهاً افطـاره دعوت اولوندقلری زمان طلبه‌نك ییلدیز دیوارلرینه تماس ایتمه‌ملری ایچون دیوارلری كاملاً احاطه ایدن بو عسكرلردی. مثلا بونلردن بری ینه بر افطار كیجه‌سی بشكطاش ترامواینه بینه‌جكی صره‌ده حربیه شاكردانندن برینك آیاغنه باصمش، حربیه طلبه‌سی مكتبده كوردیكی حس انضباط تأثیریله بو حركتدن متأثر اولارق نفری آزارلامش، بونك اوزرینـه نفر حدتلنه‌رك درحال قماسنی چكمش، علی ملاء الناس افندینك قولاغنی كسمشدی. صوكره، طاهر پاشـانك حمایت جاهلانه‌سنه طلبه التجا ایتمش وهیـچ برجزایه كرفتار اولمامشدی.

ییلدیز زخاف عسكرلرینك قما طاشیملری بر عادت ایدی. بونلرك اجرا ایده‌جكلری جنایتلرده، تهدیداتده یگانه‌سلاح بوایدی. بوعسكرلردن بعضلری. ییلدیز جوارنده‌كی باغلره تعرض ایدرلر، باغنده اوطوران بر اختیارك اللرینی باغلارلر، قیزینك بكری هردورلو فجاعتلرله ازاله ایدرلر، ینه برجزایه كرفتار اولمازلردی.

ینه بر كون، محرمده تبعهٔ ایرانیه‌نك یوم مخصوصنده دسـته‌لر طوپطاشی اوكندن كچركن بر آرناوود عسكری دسته‌لری محافظه ایدن ترك عسـكرینك صفلرینی یارارق كچمك ایسته‌مش، نفر آلدیغی امره امتثالاً آرناوود عسكرینی كچیرتمه‌مك ایسته‌مش، ارناوودعسكری درحال بلنده‌كی قمایی زواللی نفرك بوكرینه صاپلایه‌رق فرار ایلمشدی.

بوجنایتلر بویله خفی وعلنی دائما توالی ایدر، بوكا دائر اوراق حوادثده هیـچ بر سـطر یازی كورولمزدی. آرتق بونلره تحمل ایتمك قابل دكلدی. عبدالحمیدك عثمانلی ملتنه قارشی روا كوردیكی بوظلملره برنهایت ویرمك لازمدی.

عبدالحمید بوظلملرینی بیـلدیكی ایچون اهالیدن صوك درجه قورقاردی؛ چونكه خائندی؛ هم وطنه، هم ملته خیانت ایدییوردی. شخصنی مدافعه ایچون هردرلو تدابیره توسل ایدردی. رمضانك اون بشی اونك ایچون آتلادلمسی مشكل بركابوس ایدی. ملتله تماسده بولونمق خوفی انی برقاچ هفته اویقوسز براقیردی. دها رمضانك برندن اعتباراً عبدالحمیدك كچمسی ممكن اولان یرلرده تدابیر لازمه اتخاذ ایدیلیر، اوتللرده، اداره‌خانه‌لره اقامت ایدنلرك اسامیسی

قيد اولونوردی . احوالی شهه‌لی‌اولانلر مملكتلرينه كوندريليرلردی. بشكطاش جاده‌سنده‌كی اولر ، دكانلر اويله احوالی مشكوك كيمسه‌لره ويريلمزدی. كوپری آلتنه بومبا قوتماسين ديه اواره‌لره دها رمضانك برندن اعتباراً پوليسلر اقامه اولونور . صغوقدن متأثر اولان بر قاچ پوليس عبدالحميد اغورنده شهيد (!) اولوردی .

شهرده لغم آچديرمق ممنوع ايدی. بوراره بومباقوتماسين‌ديه هرلغم آچيلديغی زمان باشنده مطلق برايكی پوليس بولونوردی . ايشته عبدالحميد بوكبی تدابيره توسل ايدر، كويا كوپريدن كچه‌جكمش كبی كوپری‌يه‌قوملر دوكديرر،صوكره بحراً طوپقپو سراينه كله‌رك اقشام اوستی كمال سرعتله دونر كيدردی . ظالمك يوزينی كورمكی اساساً هيچ كيمسه ايسته‌مزدی. ماتانك وجودينك قالقمسنی دعادن بشقه برچاره‌يه توسل ايده‌مزدی .

عبدالحميد شخصنی محافظه ايچون بوكبی تدابيره توسل ايلديكی كبی ملتك تنوير افكارينه بادی اولاجغی طبيعی اولان مطبوعاتی‌ده پريشان ايتمشدی . درسعادتده (ترجمان حقيقت) ، (اقدام) و (صباح) غزته‌لری انتشار ايدردی . بوغزته‌لرك بش بيكدن اون بيك غروشه قدر حكومتدن مخصصاتی واردی . وظيفه‌لری ، دعای ديمومیت افزای جناب خلافتپناه اقدسی ايله زيور زبان مصادقت بيان ايتمكدی . ارباب اقتدار وناموسدن بری وفات ايلديكی زمان مشارالیهك فضائل صداقتمندانه وفضائل عبوديت كسترانه‌سی حقنده ستونلرله اعلان صحائف ايديليردی . بوغزته‌لری نشر ايدنلردن بعضلری عبدالحميده جداً عبوديت راسخه ايله ممتاز ايدی . فقط بعضلری‌ده وطنه جداً خدمت ايتمك ايستدكلری حالده سانسور بليه‌سندن طولايی بوكاموفق اولامازلردی. مطبوعات عثمانيه تأسس ايتدی ايده‌لی ايكی سانسوره ، دها طوغريسی ايكی آفت علويه كرفتار اولمشدی ؛ انلرك مدهشی حفظی ، ايكنجيسی‌ده كمال ايدی . حفظی . مطبوعاتك مخرب اوليدز ؛ ادبياتی ، رومانی منع ايدن ، غزته‌لری بربيابان ايتمه، برصحيفۀ عبوديته تحويل ايدن ايلك مدهش سانسوردر. وقتيله اختلال ، حريت ، وطن ، كبی كلمات علويه منع ايدلمش ايكن حفظی دها زياده برمهارت تخريبكارانه ايله كلمات سائره‌يه‌ده اطالۀ دست تجاوز ايتمش ، مرقومك زماننده تحت ، حل ، سايه كلمه‌لری ياساق اولمشدی . چونكه تحت (تخت)ه بكزه‌يوردی ؛ حل ايله خلع بيننده لفظاً مشابهت واردی . سايه

كلمه‌سى ذات شاهانه‌دن غيرى شيلر حقنده استعمال ايديله‌مزدى .

حفظينك جمل ومقالاتك قولنى بودينى كسه‌رك نشرينه مساعده ايتمسى ،

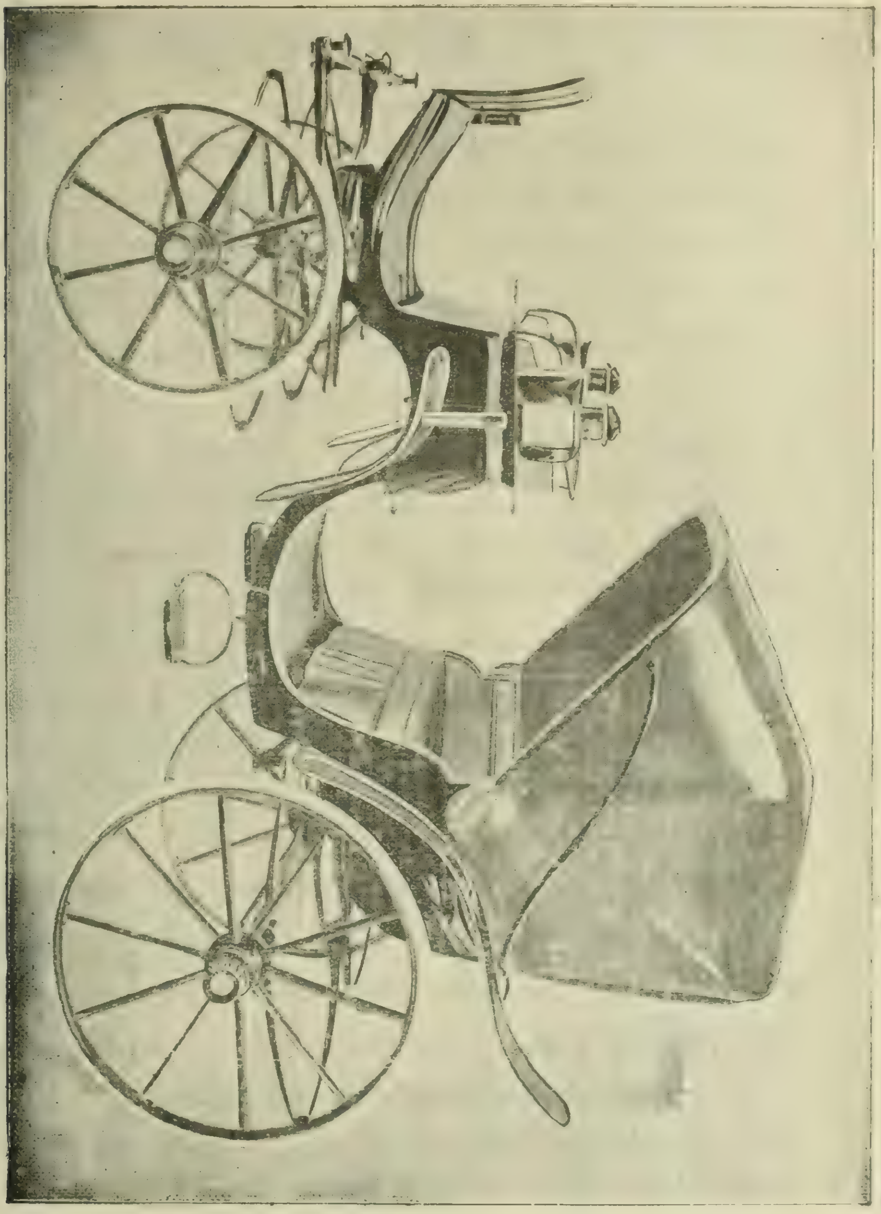

يلديزده برهوا ايديلان بوبا آرابه‌سى

نهايت كنديسنك باجاغنى كسيله‌رك وفاتى ايله نتيجه‌لندى . يرينه ابوالمقبل كمال

مطبوعات مديری اولدی . كمال اساساً غزته‌جيلكدن يتشمش اولديغی جهتله مطبوعاته براز سربستی ويرر كبی اولدی. غزته‌جيلرك بر آز يوزی كولدی. فقط بالآخره مابينه انتسابی تزايد ايدنجه ، يلدیز استبداديني همان عيناً باب

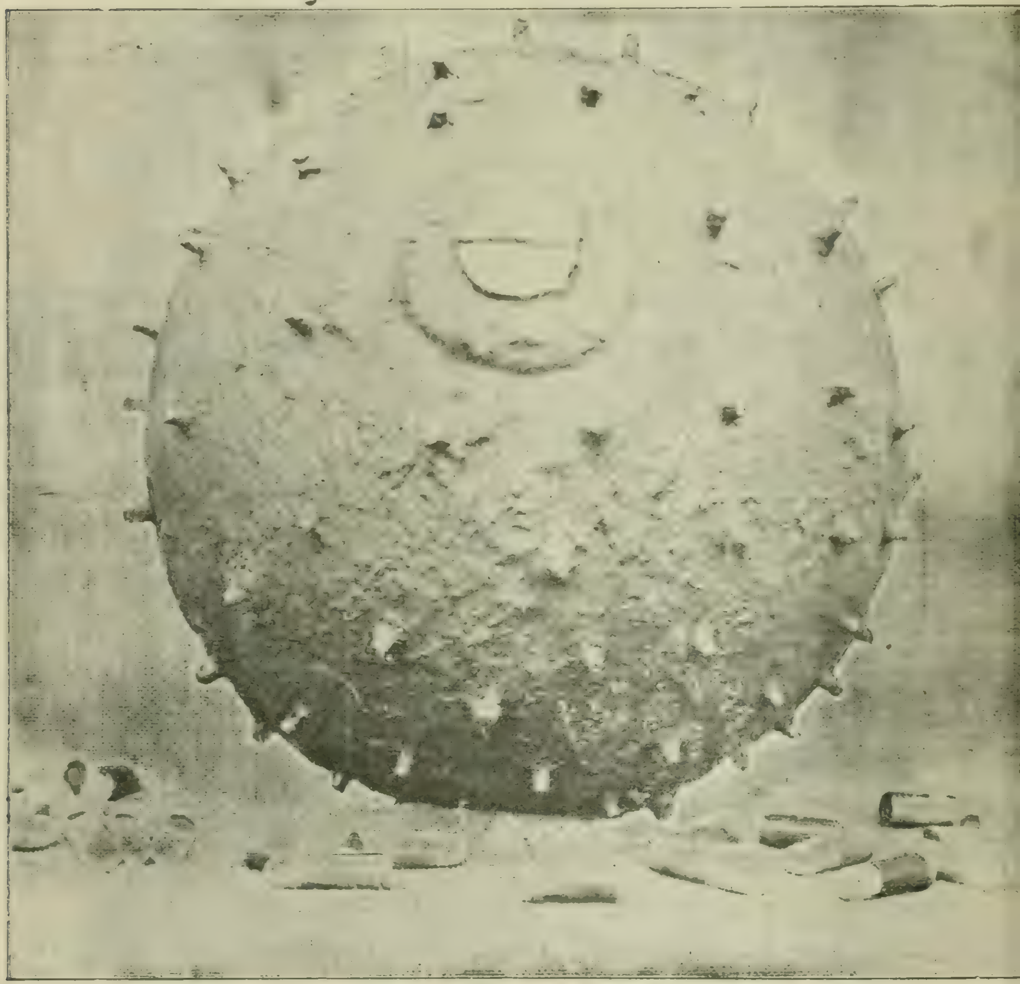

سرقل‌دوريان قلوبنده چيقان بومبا .

عالی جاده‌سنه‌ده نقل ايتدی . غزته‌لر مقالات ادبيه درجنی منع ايتديكی كبی صاحب امتيازلری امر مخصوص ايله آياغنه كتيرمكه ، ستون كنارلرينه‌تهديدلر يازمغه‌ده باشلادی. كمال غزته‌لره بوصورتله معامله ايتديكی كبی عبدالحميدك موفقيات

کیتی ستانیسنیده هرغزته‌یه آیری آیری اولمق اوزره مقاله‌لر طرزنده یازار، کوندرر ، بتون غزته‌لری حمیدیه اطفال خسته خانهٔ عالیسنك ترقیات خارق ـ العاده‌سی ویا عبدالحمیدك موفقیات فوق‌العاده‌سی ایله طولدیرتیردی .

مطبوعات بومرکزده اولدیغی کبی معارف‌ده‌پریشان برحالده‌ایدی.مکتبلرده علوم تاریخیه منع ایدلمشدی. مکتب کتابلری، طی ایدیله ایدیله اوفاق بررساله حالنه کلمشـدی . معلملردن براز احرارانه ادارهٔ لسـان ایدنلر درحال نفی اولونوردی .

کتاب نشری ایچون معارفدن رخصت آلمق بر ایش ایدی . بر کتابه مساعده اعطاسی بعضاً یدی سکز آی سورردی . بو کتابی درت بش کشی اوقور ، درت بش کشی‌ده کندی حصه‌سنه‌اصابت ایدن قسمنی تاراج‌ایلردی. خصوصیله داخلیه مستشاری فوأدك معارفه اطالهٔ دست تجاوز ایتمسی معارفك آتیسنی‌غایت‌مظالم برحاله کتیرمشدی. آرتق هرکس برکوشه‌یه چکلمش، یازی یازانلر مطالعهٔ آثار ایله امرار وقت ایتمکه باشلامشلردی. انجمن‌معارفك ایشی قالمامش، اعضای کرام سیغاره‌کاغدی و کبریت‌قوطوسی‌قپاقلرنده‌کی‌رسملری‌تدقیق وسانسور ایتمکه‌باشلامشلردی. آرتق شایان‌استفاده هیچ‌براثر نشر اولونمیوردی. آثار عسکریه نشری اساساً ممنوع ایدی . معارفك شو حال پریشـانیسی پك الیم ایدی. حتی بوسببه مبنی‌ایدی‌که، نظارت معارف ارباب حریت نزدنده تربهٔ معارف نامیله یاد اولونمغه باشلامشدی . شاعراشرفك دیدیکی کبی شهادتنامه‌لی جاهللرك عددی چوغالمش ، معارف بزده آرتق میوه‌سز اشجاره دونمشدی!

بوصره‌ده ایدی‌که ، روس ـ ژاپون سفرینك عکسی تأثیری روسـیه‌ده عظیم براختلال حصوله کتیردی. بواختلال عبدالحمیدك اعصابنه‌طوقونمشدی. غزته‌لره بوانقلاب‌مدهش‌حقنده حرف‌واحد یازدیرلمیوردی. ذاتاً‌غزته‌لر ایچون یازه‌جق برشی قالمامشدی . ادبیات یاساق ، سیاسیات یاساق ، حاصلی هر شی یاساقدی . ایشـته بواثناده ایدی‌که روس اختـلالنك نتیجه‌سی اولارق قریم وحوالیسنده تاتارلرك سربستانه یازلمش غزته‌لری انتشار ایتدی . استانبولك فقر مندرجات ایچنده زبون قالان اوراق حوادثی درحال بونلره هجوم ایدرك انلردن اقتباس حوادث ایتمکه باشلادی .

استانبول اوراق حوادثنده (عالم اسلام) نامیله برستون آچیلدی. بورایه قوناجق هله یارم ستون‌یازی غزته‌لرجه کار عد ایدلدی. بوحال عبدالحمیدی‌ده

ممنون ايديپوردی . چونكه غزته‌لر عالم اسلامدن بحث ايديپورلر ، عبدالحميد خليفه اولمق حيثيتيله نفوذينك شوصورتله ممالك عثمانيه اهاليسی نزدنده تزايد ايده‌جكنی اميد ايدرك ممنون اوليوردی . فقط كندی‌ده بيليوردی‌كه خلافتی غيرمشروع‌ايدی . ادای‌صلاة ايتمكدن‌امتناع‌ايدن بوخليفه تقوی‌شعار تماماً‌واقف ايدی‌كه . بوعنوان جايی‌صرف‌ادامهٔ استبداد ايچون استعمال‌ايتمك ايستيوردی . ابن عابدينلری منع ايدن ، آيات كريمه‌يی بيله سانسور ايتدرمكی تصور ايدن بوخليفهٔ غير مشروع لايقيله بيليردی‌كه، اتحاد اسلام فكرينك تعميمی كنديسی ايچون ادامهٔ مظالمه موقت برچاره اولابيليردی !

عبدالحميدك شو حالی اطرافنده كيملری پك زياده ممنون ايديپوردی . سرايك بهلای اغواتی عبدالحميدك كراماتندن‌بيله بحث ايديپورلر ، بوكا رأس كارده بولونان پاشالر حضراتی‌ده بر تسليميت عبوديتكارانه ايله تصديق‌آميز بر صورتده بوزوله بوزوله باش‌صاللايورلردی . سرای اركانی‌ايله پاشالر حضراتنك يوم تماسی بالخاصه جمعه سلاملقلری ايدی . سلاملقدن اول ماببنك جامع قارشيسنده‌كی دائره‌سی سرای منتسبينی‌اولان پاشالرله طولاردی . ابريقداری، شمعدانی آغالرك اوطه‌لری پارلاق اونيفورمه‌لی ، صيرمه‌لره مستغرق پاشالرله طولار، بوشالبردی. بوپاشالر، حس وطندن كلياً آزاده اولان بوتهی مغز خدمتكار توريديلری قارشيسنده احترامكارانه وضعيتلر آليرلردی ، آنلرك هردرلو جاهلانه مطالعه‌لرينی محض‌حكمت اولارق تصديق‌ايدرلردی . فقط بوطاقاووقلق آره‌سنده ينه منفعت پوليتيقه‌سی حكمفرما اولور ، منحل مأموريتلر ، محلول أولر، حاملر ، او بر ساعتلك ملاقات اثناسنده پايلاشيلير، ارادهٔ سنيه‌سی درحال استحصال اولونوردی .

آغالرك اوطه‌سی بويله اولديغی كبی باش ماببنجينك اوطه‌سی‌ده سرايه‌انتساب ايدن ائمهٔ كرام ايله طولاردی . ماببنجيلردن عارف لسان اولانلره ايسه اك زياده اجنبيلر ملازمت ايدرلردی . حاصلات تأمين ايتمك ، امتياز حصه‌سی حصوله كتيرمك ايچون اك بركتلی ، اك فيضناك مصاحبه‌لر بواوطه‌لرده وقوع بولوردی . روم ايليده ضابطان اشقيا پيشنده پريشان اولور ، اناطوليده كوبلی آجلغندن‌تلف‌اولور، بواوطه‌لرده‌ايسه كوشكارينه يالبلرينه طويميان پاشالرصاچی بيتمدك يتيملرك محلولنی ويا وطنك اك مقدس‌حقوقنی پايلاشيرلر، اجنبيلره‌صاتمق ايچون عبدالحميده دلالت ايدرلردی .

فقط يڭه بر جمعه سلاملغى ايدى كه مدهش بر كورولتى آفاقى تترتدى. دهشتلى برصدمه ، قلوب احرارى صاران ألم ونوميدى بلوطلرينى ازاله ايدر كبى اولدى. كثيف بر باروت قوقوسى ، مدهش بر دومان، ييلديز جوارندن يوكسله‌رك يكى

استيناف مدعى عموميسى نجم الدين بك

محله‌يه طوغرى اوچدى . ايشـكنلش جوارى بو صدمهٔ مدهشه‌نك تأثيريله يرندن صارصيلدى . الله! نه اوليوردى . بو ، هرحالده بر سوء قصد ايدى . فقط عبدالحميد اولمشمى ايدى ؟ عجبا ملت بو ظالمدن قورتولديمى ؟ شمدى ، سوارى

عسكرلری شاشقين ، پريشان ، بارگيرلر اوركمش ، امر انضباط مختل اولمش . اون اون‌بش سواری نفری حسن پاشا دره‌سنه طوغری ييلديزدن آشاغی قوشيور ، گری يه دونيور ، نه‌ياپاجغنی شاشيرييوردی . استانبول وبك اوغلی جهتنده بولنانلر يالكز بر بومباصداسی ايشيتمشلردی ؛ فقط ييلديز جوارنده كيلر بويله هيچ ايشيتمدكلری بر گورولتيدن دوچار هراس اولارق سوقاقلره فيرلامشلردی .

حميديه جامعی جواری قارما قاريشيق ايدی . اصدقای بندگان كاملاً فرار ايتمشلردی . جامعك پانجورلری قوپمش صاللانيور ، هر طرفده برسكوت ، بر خوف حكمفرما اوليوردی . اوته‌ده جامعك قارشيسنده‌كی پارمقلغك ايچنده‌كی ميدانده هيچ كيمسه يوقدی . بيچاره بر آدم ، باشی قوپمش ، يرده ياتيور ، النده‌كی اتمك چيقنی يانينه دوشمش ، بوغازندن آقان قانلر صاری طوپراقلر اوزرنده بر مجرای خونين براقه‌رق آقيوردی . بريده ايكی سوروجی‌چوجغی يرلره سريلمشدی . برينك گوكسی پارچه پارچه اولمش ، قيرمزی جكرلری قانلر ايچنده ميدانه چيقمش بی‌روح ياتيوردی ؛ اوبری دها تسليم روح ايتمه‌مش دليك سينه‌سی اينوب چيقيور ، قپانيق گوزلری سمايه متوجه ، طوپراقلر ايچنه اوزانمش ، بوغازندن خفيف بر خيرلتی چيقيوردی . دها اوته‌سی ، پارمقلقلرك جواری حشيت آور بر مذبحه حالنده‌ايدی . قوجه قوجه باباييكيتلر اولدقلری كبی ديوار ديبلرينه دوبرلمشلردی . پارمقلغك ديبی بارگير اولولريله طولو ايدی . فقط بو اولولرك آلتندن سيللر كبی قانلر آقيوردی . برسواری ، بياض البسه‌سی ، آزيلمش قالپاغيله بارگيرينك اوستنده بی روح ياتيور ، تلف اولمش بارگيرلرك اره‌سندن اره‌ده صره‌ده قانلی ، پختيلاشمش قانلرله ململع بر باجاق اوزانيور ، صوكره بو باجاق ديگر قانلی گوكده‌لره تماس ايدرك قايبوردی . بو بارگيرلرك آلتنده سواری نفرلرينك قانلی باشلری مشاهده اولونيوردی .

يشيل پارمقلقلر بتون قانلر ، ات پارچه‌لری ايچنده ايدی . بومبانك تأثيريله فيرلايان انسان أتلری هپسی ديواره ، پارمقلقلره ياپيشمشدی . عبدالحميد بتون بو اتلر اره‌سنده بر هيولای استبداد كبی جامعدن چيقاره‌ق سراينه دونمش ، تحقيقات ، نفيلر ، حبسلر ، جزالر اجراسی ايچون امرلر ويرمشدی .

هر طرفی انسان وبارگير اولولری ، كثيف باروت قوقولری ايله مملو اولان بوتنها ميدان اورته‌سنده بر چقور حاصل اولمشدی ؛ بو چقورك اطرافنه اوچ درت

کشی طوپلانمش . کویا تدقیقاتده بولونیورلردی . بونلر: صقاللی محمد
و عونه‌سی ایدی !

صوکره اونلرده چکلمشلردی. شمدی، عبدالحمیدك پاره‌سنی ییه‌رك وظیفهٔ
صداقت و عبودیتی ایفا ایده‌مین جاسوسلری برقورقو آلمشدی. برطرفدن یالکز
تحقیقات اجرا اولونیور، دیکر طرفدن انسان اولولری، یارکیر نعشلری آرابه
آرابه نقل ایدیلیوردی. ییلدیز جوارنده وقوعه کلن بوسوءقصد حقنده تفصیلات
استانبول اهالیسنجه مفقودایدی. هرکس : عبدالحمید اولمشمی؟ دیه‌صوریور؛
— خیر ! جوابنی آلنجه صوك درجه مأیوس اولیوردی .

نهایت تحقیقات اجراسنه‌ده مباشرت اولوندی . جانیلری میدانه چیقارمق
ایچون بر هیئت مخصوصه تشکیل ایدلدی . بوهیئته نجیب ملحمه، نجم‌الدین
منلا بك، جنایت رئیسلری وسائر ذوات تعیین اولوندی . بتون تضییقات
ارمنیلره قارشی اجرا ایدلدی . توقیفات اولانجه شدتیله باشلادی .
ارمنیلر کیجه صباحلره قدر آرابه آرابه ییلدیزه کوتوریلیور ، بونلره
ظلملر ، اذیتلر ایدیلیور ، حادثهٔ جنائیه فاعللرینك ظاهره اخراجی ایچون
هردرلو تدابیر ظالمانه‌یه توسل اولونیوردی. ارمنیلردن برچوقلری بومظالمه
تحمل ایده‌میورلر ، اندستخانه کوشه‌لرنده ابریق تنکه‌لریله انتحار ایدییورلردی.

فقط استانبول اوراق حوادثنك لسانی جداً غریب ایدی. ایرتسی صباح
انتشار ایدن غزته‌لر ییلدیزده برحادثهٔ جنائیه وقوعه کلدیکنی وذات شاهانه‌نك
حائز اولدقلری قوهٔ قدسیهٔ خلافت تأثیریله خارق‌العاده برمکانت ابراز بیورد-
قلرینی یازییورلردی . عبدالحمید یوزندن تلف اولان بیچارکان ایچون هیجان
آمیز هیچ بر کلمه یوقدی . بتون غزته‌لر عبدالحمیدك داستان مکانت شاها-
نه‌لریله پیرایه دار ایدی . بوتوصیفات ، کونلرجه دوام ایدییوردی . اوروپا
غزته‌لری قانلی سلطان حقنده صحیفه‌لر طولدیردقلری ، عبدالحمید حقنده کافهٔ
حقایقی ایله بیان مطالعات ایلدکلری حالده استانبول غزته‌لری مذکور
غزته‌لرده‌کی کلماتی‌ده تحریف ایدییورلر، عبدالحمیدك قورقاقلغندن باحث مقالاتی
بیله علو مکانت قدسیهٔ جناب خلافتپناه اعظمی صورتنه تحویل ایلیورلردی .
عبدالحمیدك صون وعنایت صمدانی مصون بولوندیغندن طولایی کلیسالرده دعالر
ایدیلیور ، دیکر طرفده‌ده تحقیقاتده . مظالمده دوام اولونیوردی .

نهايت ، حقيقت تماميله ميدانه چيقارلدی . عثمانلی ملتنی عبدالحميدك ظلمندن قورتارمق ايچون بو حركت قهرمانانه‌نك ارمنی وطنداشلريمز طرفندن اجرا اولونديغی اكلاشلدی . وقعه‌نك صورت ترتيب واجراسنی بتون حقايق ايله مصور اولمق اوزره نجم الدين منلا بك طرفندن تنظيم اولونان مدافعه‌نامه مابعدلی اوراق بتون استانبول اوراق حوادثی طرفندن كونلرجه نشر اولوندی .

بومبانك ژوريس ورفقاسی اولان بعض جسور ارمنی وطنداشلريمز طرفندن بيك درلو مشكلات ايله احضار اولنديغی وجمعه كونی سلاملق رسم عاليسی اجرا اولنديغی صرده‌ده عبدالحميدی تماشايه كلن زوار عربه‌لری ايله برابر جامع ياقيننه كتيرلديكی ، بومبانك جامع دروننه قدر تأثير ايدرك عبدالحميدی بهمه‌حال تلف ايده‌جك برقوتده ظن ايدلديكی ، عبدالحميد جامعدن چيقار چيقماز ثانيه‌لی طابه‌يی حاوی اولان بومبانك مدهش برصورتده اشتعال ايتديكی غايت واضح ومفصل برصورتده ميدانه قونولدی .

قوميسيون هيئت اركاننه عبدالحميد طرفندن رتبه‌لر ، نشانلر ياغديرلدی . حادثهٔ جنائيه وفقط الك طوغريسی حادثهٔ قهرمانانه فاعللری ارهسنده بولونان بلچيقالی ژوريس حبس ايدلدی . آرتق اوندن صوكره خفيه‌لره برفعاليت كلدی . ييلديز جوارينه سد اسكندره مشابه جسيم بر ديوار انشا ايدلدی .

اوصره‌ده انتشار ايدن (عبدالحميدك صوك كونلرنده استانبول) نامنده‌كی اثر ، عبدالحميدی فوق العاده اوركوتدی . فعلاً بو كتابنده عبدالحميدك بتون مظالمی ، كنج تركلرك بتون موفقياتی تفرعاتيله ، رسملريله كوستريليوردی . عبدالحميد بو كتابك استانبوله منع ادخالی ايچون اليندن كلن غيرتی صرف ايتدی . فقط بك اوغلی كتابجيلری بو اثری لوندره وسائره طريقلرله ، پارچه پارچه استانبوله ادخال ايدرك شبان وطنه فروخت ايتمكدن خالی قالماديلر . مملكتده حقيقةً دهشتلی بر انحطاط ، برعلامت مرض حس اولونيوردی . هرشی ياساق ايدلمشدی . دوكون ياپمق ، اوچ درت كشی بريره كلوب قونوشمق ممنوع ايدی .

استانبولده بو حال حكمفرما اولديغی اثناده روم ايلی قهرمانلری وظيفه‌لرينی كمال ثبات ايله اجراده دوام ايديورلردی . (اتحاد وترقی جمعيتی) اركانی اردوده كيتدكجه چوغاليور ، آرتق عبدالحميدك صوك كونلری حلول ايلديكنه هركسده برقناعت حاصل اوليوردی .

فقط عبدالحميد اردوده حاصل اولان بو فكری درحال خبر آلدی .
بو انديشه‌لی خبر . عبدالحميدی دلی ايتدی . درحال استانبولده برهيئت مخصوصه
تشكيل ايدرك سلانيكه كوندردی . سلانيك احوالنی استانبوله اشاعه ايدن
سلانيك مركز قومندانی ضابطان تلف ايتمك ايستديلر ايسه‌ده انجق ياره‌لامغه

قوميسيون مخصوص رئيسی نجيب ملحمه پاشا

موفق اولديلر . سلانيك مركز قومندانی بو وقعه اوزرينه يارەلی اولارق
استانبوله قاچدی . دها بعض جاسوسلرده استانبوله كله‌رك حقيقت حالی بيان
ايتديلر . صوكره رتبه ونشانلره غرق اولارق سلانيكه عودت ايتديلر . بونلر
سلانيكده بر جاسوس شبكه‌سی تأسيس ايلديلر . بو اثناده هيئت مخصوصه
سلانيكه كلدی . سلانيكده تحقيقات لازمه‌يه باشلادی . ضابطاندن بر چوغنی

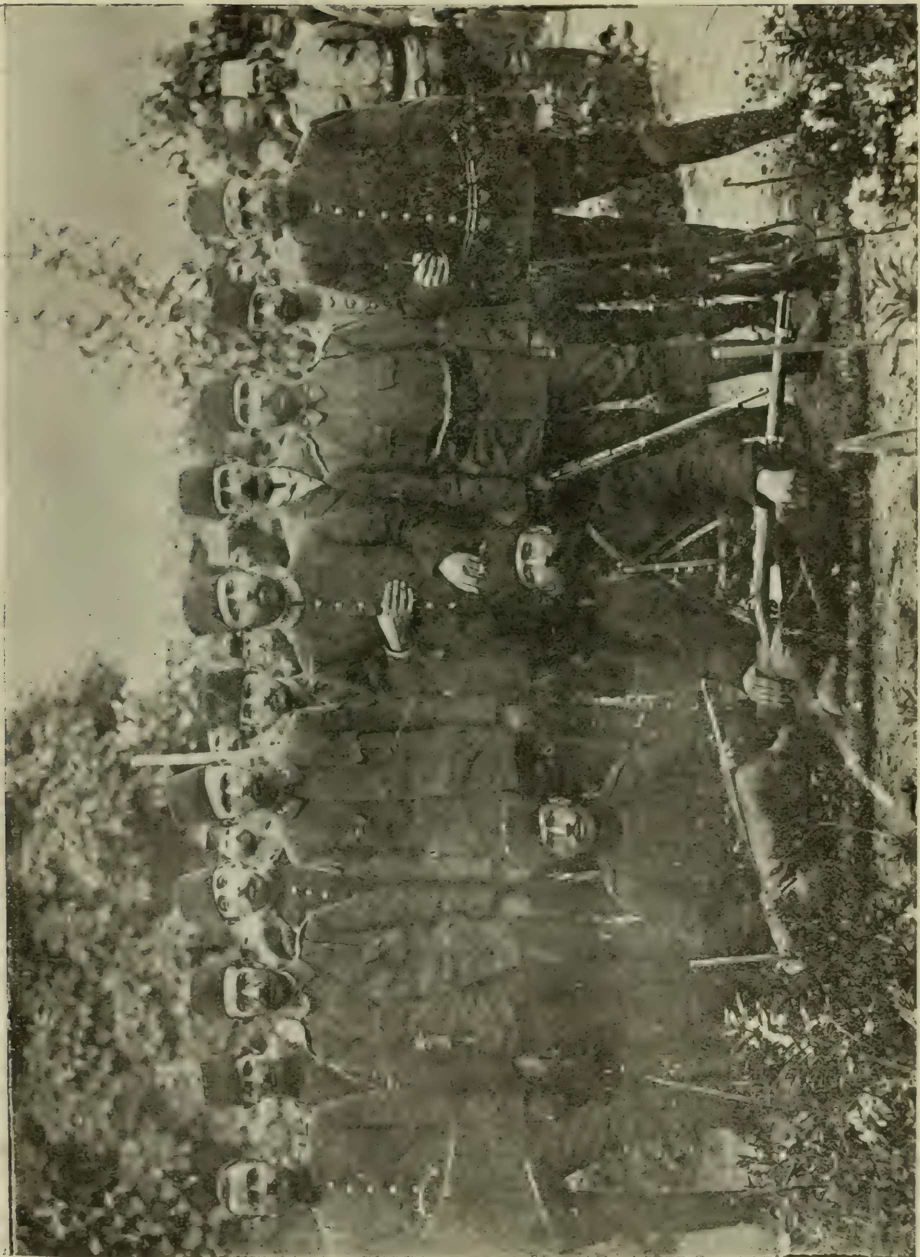

قهرمان حریت ارکان حربیه قائمقامی صلاح الدین بك ورفقای کرامی

تحت‌الحفظ استانبوله كوندردى . آرتق تعقيبات دوام ايديور ، فقط بوتعقيباته قارشى‌ده اوچنجى اردو ضابطانى آرتق فعلاً ايشه باشلامغه حاضرلانيوردى .

بو ضابطلر ايچنده الك زياده ابراز فعاليت ايدن وحقيقى برر مجاهد حريت اطلاقنه سزاوار اولان برقاچ ذات واردى ؛ آنلرده: قول آغاسى ايوب صبرى ، اركان حرب قائمقامى صلاح‌الدين ، قول آغاسى نيازى ، اركان حربيه

قول آغاسى نيازى بك

بيكباشيسى انور بكلردى . ديكر ضابطان وافرادده آنلرك قهرمان برر رفيق مجاهدى ايدى ؛ چونكه آنلرك قوت واتحادى اولماسه. ديكرلرينك هيچ برشى ياپاميه‌جغى شبهه‌سز ايدى .

ايلك اول ايوب صبرى ، صلاح‌الدين ونيازى بكلر چته‌لرله طاغه چيقه‌رق استحصال حريته قيام ايتديلر . دها صكره بونلره انور بك‌ده التحاق ايتدى .

بو حرکتی مدافعه ایچون اساساً صاغلام بر زمین حاضرلانمش اولدیغی جهتله هر کون بشقه بر موفقیت کورولدی . عبدالحمید بوندن صوك درجه توحش أیتدی . اوچنجی اردو قوماندانلغنه تلغرافنامه‌لر یاغدیردی . اردو قوماندانی، کندی تعبیری وجه ایله ، « ارباب اسائتی » « عونهٔ خونه » یی تعقیب واستیصال ایچون شدتلی امرلر ویردی . بو اثناده جسارت وعبودیتی عبدالحمید نزدنده

ارکان حربیه بیکباشیسی انور بك

مسلم اولان برنجی فریق شمسی پاشا بو فرقهٔ حریتی تعقیبه مأمور اولدی . جداً قهرمان بر ملازم ، وطنك خرابیسنه یو وملك ایستین بو قوماندانی بر قورشونله یره سردی . بو قورشون عبدالحمیدك تخت سلطنتی اساسندن صارصمشدی !

آرتق حریت فدائیلری سربست قالمشلردی . حرکات احرارانه هرطرفه

سرایت ایدییور ، هرکس سنه‌لردن بری سوزن بو اداره‌ٔ ظالمدن قورتولمق ایچون قهرمان ضابطلریمزه التحاق ایدییوردی . عبدالحمیدك مستبد پاشالری اورولیور ، فدائیلر قطعیاً اله ویرلمیوردی . بو اتحاده بتون اذکیای ملت داخل اولیوردی .

عبدالحمیده ابراز صداقت ایتمسی محتمل اولان پاشالره تهدیدنامه‌لر کوندرلدی . بو صورتله برمیدان مساعد وجوده کتیرلدی . سنه‌لردن بری قان رنکندن ، باروت دومانندن بشقه برشی کورمین اهالی ، حقلرینی تأمین ، استراحتلرینی تزیید ایدن فکر حریته اولانجه موجودیتلریله اجابت ایتدی .

اتحاد وترقی جمعیتی سلانیك مرکزی عبدالحمیده درحال آتیده‌کی تلغرافنامه‌یی کشیده ایلدی :

حضور اقدس حضرت خلافتپناهی‌یه

ارادات سنیهٔ متقرره‌لریله تبعه وزیردستانلرینه بخش واحسان بیوریلان قانون اساسینك تطبیقات فعلیه‌سنه مساعده وایجاب حالك اراده بیورلمسی صورتیله صداقت وعبودیتمزك خللدن وقایه‌سنی استرحام وپازار کونینه‌قدر مجلس مبعوثانك کشادینه فرمان همایونلری صادر بیورلمدیغی حالده رضای شهریاریلرینه مخالف احوالك وقوعی درکار اولوب مناستر ولایتی داخلنده الیوم موجود بولنان مأمورین ملکیه وارکان وامرا وضابطان عسکریه وافراد شاهانه‌لریله علما ومشایخ والحاصل کبار وصغار ادیان مختلفه ومنسوبینك بلا استثنا وحدانیت خدایه قارشو عهد ومیثاق عمومی آلتنده بولندیغنی عرض ایلرز فرمان .

فی ۹ تموز سنه ۳۲٤ عثمانلی اتحاد وترقی جمعیتی
مناستر مرکزی

عبدالحمید بو تلغرافی آلیر آلماز دهشتلر ایچنده قالدی . مابین همایونده ایکی کیجه یعنی چهارشنبه کونی اقشامی ــ تموزك طقوزنجی کونی اقشامی ــ مجلس وکلا کیجه ساعت سکزلره قدر انعقاد ایتدی . بومجلسده سرعسکر رضا پاشا حریت پرورانه اداره‌ٔ اسان ایلدی ایسه‌ده مفتش اسماعیل پاشا عاصیلرك محو وتدمیر ایدلمسی فکرنده بولوندی . عبدالحمید نه یاپاجغنی شاشیرمشدی . قانون اساسی اعلانینه بردرلو راضی اولمیور ، بتون کیجه‌لرینی الیم اندیشه‌لر ایچنده کچیرییوردی .

فقط بو كيجه‌لر ، آرتق عبدالحميدك صوك ليال استبدادى ايدى . واقعا استانبولده كيمسه‌نك برشيدن خبرى يوقدى؛ فقط روم ايلنده حريت بايراقلرى آچيلمش، وطن عبدالحميدك ظلمندن قورتولمشدى. ملتى دور شوكت وعظمتنده اوج بالاى اقباله ايصال ايدن اردو، شمدى حقيقةً وطنى استبداددن ده خلاص ايلمشدى ...

۱۰ تموز انقلابی ونتایجی

استانبولده ایلك صباح حریت — قافله‌لر — نمایشلر — یکی چیقان غزته‌لر — اهالینك نشئه‌سی — آوروپاده‌کیلرك عودتی — سعید پاشا قابینه‌سی — انتخاب حاضرلقلری — مبعوثلرك انتخابی — انتخاب صندقلری — انتخاب اولونان مبعوثلر — مجلس مبعوثانك آچیلمسی — عبدالحمیدك نطقی — مجلس مبعوثانك نطق جوابیسی — عبدالحمیدك مبعوثلره ضیافتی — یکی ترکیه‌نك سیاست خارجیه‌سی — کامل پاشا قابینه‌سی — ترکیه بلغارستان اختلافی — بوسنه هرسکك الحاقی — آوستریایه قارشی بویقوتاژ — روسیه‌نك بالقان پولتیقه‌سی — کامل پاشانك سقوط ایتدیرلمسی — حلمی پاشا قابینه‌سی — دولت عثمانیه ـ بلغارستان ائتلافی — حلمی پاشا قابینه‌سنك پروغرامی .

جمعه صباحی ، استانبولك سمای مخمورینی خفیف پنبه‌لکلرله سوسلیه‌رك حلول ایتدی . اورته‌لقده غیر معتاد برسکونت واردی. غزته‌لریك گجیکمشدی. هر کس غزته‌لره انتظار ایدییور ، اوته‌دن بری اورته‌لقده حاصل اولان غریب حاللری تدقیق ایدنلر ، بو تأخری مهم بر مسئله‌یه عطف ایلیورلردی .

او کیجه عبدالحمید صباحه قدر اویقو اویومامشدی . اعلان حریتی متضمن مناستردن ، سلانیکدن ، روم ایلینك هر کوشه‌سندن کلن اخبارات برقیه ، انك جنایتلره تحمل ایدن اعصابی اوزرنده الك وخیم تأثیراتی حاصل ایتمشدی. مجلس وکلایی هر مهم مسئله‌ده اولدیغی کبی ینه سراینه دعوت ایتمش ، صباحلره قدر مذاکره ایدلمشدی . نهایت عبدالحمید قورقدیغنه اوغرامشدی. ملتی حر یاشاتمق ، ملته حر یاشامق واسطه‌سنی اونوتدیرمق ایچون کیجه‌لی کوندزلی چالیشدیغی ، خانمانلر ییقدیغی ، وطنك هر کوشه‌سنی یتیم بکالری ، اوکسوز فریادلری ، سفالتلر ، پریشانلقلر ایچنده براقدیغی حالده ینه بو آرزوسنده صوکنه قدر دوام ایده‌مه‌مشدی .

شمدى ملتك صداسى، مناستره‌ده طوپ آوازه‌لرى آره‌سنده ايشيديليوردى. زواللى استانبول حالا بر شيدن خبردار دكلدى. روم ايلنده هر حالده احرارانه بر حركت واردى؛ بو حركته كمال جديتله دوام اولونيوردى. چونكه بتون آوروپا غزته‌لرى هر كون بو حادثهٔ فوق العاده حقنده ستونلر طولوسى يازيلر يازييورلردى. بر پوسته ايله كلن آوروپا جرائدنده قول آغاسى نيازى بكك طابور صنديغنده‌كى پاره‌لرى آله‌رق طاغه چيقديغنى يازيلور، بر قاچ هفته صكره صلاح الدين وانور اسملرى‌ده آوروپاليلره خاص بر غلط املا ايله غزته ستونلرنده قرائت اولنيوردى. دها صوكره آرناوودلرك قوصووه‌ده، سلطان مراد تربه‌سنده بسا ايتدكارى مطالعه اولونيوردى.

بوكا واقف اولانلر، يالكز غزته محررلرى ايله كيزلى كيزلى آوروپا اوراق حوادثنى تعقيب ايدنلردى. اكثريت اهالينك هيچ برشيدن خبرى يوقدى؛ اولمق‌ده امكانسزدى.

ايشته انك ايچون او صباح غزته‌لر انتشار ايدر ايتمز هركس بردنبره غزته‌لره صاريلدى. تبليغات رسميه ستوننك باش طرفنده عبدالحميدك بيك درلو مشكلات ايله ترتيب وتحرير ايتديكى شو برقاچ سطره تصادف اولونيوردى:

تبليغات رسميه

شرفتعلق بيوريلان ارادهٔ سنيهٔ حضرت ظل اللهى منطوق هايونجه مرجع عاليسندن كشيده قلنان تلغرافنامهٔ عمومى صورتيدر:

تأسيس جليل جناب خلافتپناهى اولان قانون اساسيده صورت تشكيلى بيان اولنان مجلس مبعوثانك اجتماعه دعوت اولونمسى شرفتعلق بيوريلان ارادهٔ سنيهٔ حضرت خلافتپناهى ايجاب عاليسندن بولنمش و حكم جايلى بالجمله ولايات شاهانه والويه غير ملحقه متصرفلقلرينه تبليغ قلنمش اولمغله اوراجه‌ده قانون مذكورده مندرج صفاتى حائز اعضانك انتخابنك اجراسى.

« مرجع عاليسندن كشيده قلنان » بو تلغرافنامهٔ عمومى صورتى پك مبهم وپك مشكوك ايدى. صباحلين بو سطرلرى غزته‌لرده اوقويان، جاسوس قورقوسندن اظهار فكر حريت ايده‌مين كنجلر، قلبلرنده عظيم بر غليان طويديلر. يكديكرينى سونجلر ايچنده در آغوش ايدرك تبريك ايتديلر. فقط اهاليده ينه بر خوف، بر اثر احتياط واردى. غزته ستونلرينه بويله اهميتسزجه

یازیلان شو بر قاچ سطر ، عبدالحمیدك بر حیله‌سی عد ایدیلیوردی . قلبنده حس حریت موجود اولانلردن برچوغی بیله : « نه اولور ، نه اولماز ! » دییه‌رك فضله اظهار شادمانی ایتمکدن قورقیور ، کندیسنی تبریك ایدن ارقداشلرینه قارشی متبسمانه بیان تشکر ایتدکدن صوکره کیزلی قونوشیوردی .

الك زیاده سرور وبشاشت باب عالی جاده‌سنده ، منتسبین مطبوعات اره‌سنده

۱۰ تموزدن صوکره : شیخ الاسلامك عبدالحمید نامنه یمین ایتمسی

ایدی . او صباح غزته‌جیلرك همان کافه‌سی (اقدام) مطبعه‌سنه طوپلانمشلردی ؛ ایرتسی صباح بو اعلان حقنده غزته‌لرینه نه یازاجقلرینی مذاکره ایدیورلردی . فقط کافه‌سی‌ده بردنبره ادارهٔ سابقه علیهنه یورومك ایسته‌میور ، عبدالحمیدی اوقشایق ، کندیسندن جبراً آلنان حریتی « شوکتپناه ذیشان افندمز حضرتلرینك براحسان عالی العالی » اولمق اوزره تصویر ایتمك ، صوکره فکر حریت مملکتده

تأسس ايدر ايتمز دها سربستانه ادارهٔ لسان ايتمك ايستيورلردى. نهايت ايرتسى صباح بوصورتله بر باش مقاله يازمغه قرار ويرلدى . ايلك اول اقدام مطبعه‌سى بايراقلرله دونادلدى . بابعالى قالديرملرينه نظارت ايدن بر پوليس قوميسرى درحال مطبعه‌يه مراجعت ايدرك بايراقلرك نه سببه مبنى آصيلديغنى سؤال ايتدى. هر كون ژورنال يازمقدن بشقه بر اعتيادى اولميان بو ساليده قوميسره مسئله اطرافيله اكلاتلدى .

آرتق اوندن صوكره بايراقلر دكانلر اوكنده تموج ايتمكه باشلادى . يك

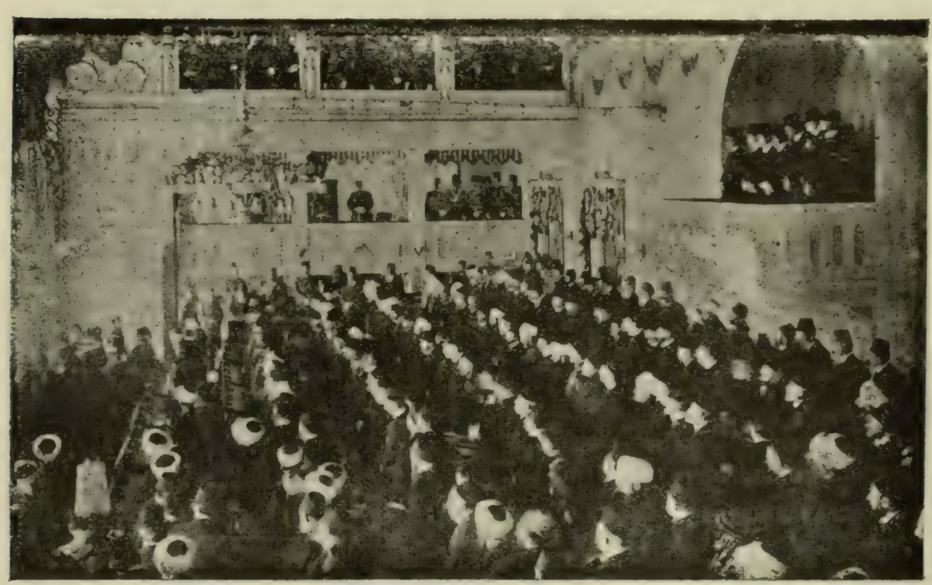

مجلس مبعوثانده عبدالحميد

جسارتى اولميانلر بايراق آصمغى كوزلرينه آلديره‌مادى . او اقشام عموم مطبوعات شرفنه ضيافتلر ويرلدى ، نطقلر ايراد ايدلدى . آرتق ملت قورتولمشدى . عبدالحميدك سنه‌لردن برى دوام ايدن استبدادينه كلياً نهايت ويرلمشدى .

ايرتسى صباح بتون غزته‌لر احرارانه ادارهٔ لسان ايديورلردى . فقط هپسنده‌ده قانون اساسينك « لطف جليل پادشاهى » اولديغى «حمداً ثم شكراً ، اثر لطف حضرت پادشاهى اوله‌رق آرتق ملتك بر مجلس مبعوثانى ، نائل حريت مطبوعاتى » اولاجغى يازيليور ، هر ستونده (پادشاهم چوق يشا)

دعاسی ینه اخذ موقع احترام ایدییوردی .

او آقشام ، « قانون اساسینك اعلانندن طولایی عتبهٔ سنیهٔ حضرت خلافتپناهی‌یه مطبوعات عثمانیه نامنه » آتیده‌کی تلغرافنامه کشیده ایدلدی :

« تأسیس جلیل جناب خلافتپناهیلری اولان قانون اساسینك موقع تطبیق واجرایه وضعیله حقوق عامه‌نك تحت امنیته آلنمسندن طولایی بتون ملتك حسیات شکرانِنه اشتراك ایله مطبوعات عثمانیه نامنه عرض منت ایلرز . جناب حق عمر شاهانه‌لرینی مزداد بیورسون » .

استانبولك معتاد خلافنده غلبه‌لقلاشان سوقاقلرنده بر ایکی قافلهٔ حریتك بایراقلر آچه‌رق نمایشلر اجرا ایتدیکی کورولدی . بو قافله باب عالی جاده‌سندن کچیور ، بتون نظارتلره اوغرایه‌رق ناظرلری تخلیف ایدییوردی . عبدالحمید ، قانون اساسینك اعلانندن برایکی کون اول قابینه‌یی دکیشدیرمشدی . یکی قابینه سعیدپاشانك ریاستنده ایدی . حتی سرعسکر نامی ده حربیه نظارتنه تحویل ایدلمش ، فقط نظارك قسم اعظمی یرلرنده ابقا اولونمشدی .

نظارتلره کیدن بوقافله کتدکجه بیوییور ، عثمانلی بایراقلری بیکلرجه خلق آره‌سنده لطیف لطیف تموج ایدییوردی . بو حرکتدن الک زیاده سکیرلری اوینایان ، خفیه‌لرله دور استبداد پولیسلری ایدی . بونلر بر مسئولیته دوچار اولماق ایچون اوزاقدن یابانجی سیر ایدییورلردی . بوقافله‌ده قادینی ، چولق چوجق ، پك چوق کشیلر واردی . قافله‌لرك کچدکاری سوقاقلر خنجا خنج اهالی ایله طولیوردی . استانبولك شوحالی جداً شایان حیرتدی . بتون ملت ، عینی زمانده حس حریتی تلقی ایلمشدی . فقط عبدالحمیده ینه کیمسه‌نك امنیتی یوقدی . انك معیتنده ایکنجی فرقه عسکرلری بولوندقجه ، عبدالحمید استانبولده هر فنالغی یاپا بیلیردی . بونك ایچون ینه احتیاطکارانه حرکت ایدیلیوردی .

فقط اهالی جوش وخروشه کلمشدی . مطبعه‌لره غزته‌دیه هجوم ایدیلیور ، اولجه یدی بیك نسخه صاتیلان غزته‌لر شمدی اوتوز قرق بیکه چیقیوردی .

اره‌دن برایکی کون کچدی . یکی یکی غزته‌لر درحال ساحهٔ مطبوعاتی تزیین ایتدی . یکی غزته ، طنین ، ملت ، حریت ، شرق ، متین ، سربستی ، بوش بوغاز کبی غزته‌لر کتدکجه چوغالمغه باشلادی . هرکس غزته‌لره هجوم ایدییور ، اولجه برغزته اوقویان ، شمدی درت بش غزته‌یی بردن مطالعه ایدییوردی . اهالینك نشئه‌سنه جداً پایان تصور اولونامیورلردی . قانون اساسی اعلان

اولونور اولونماز اهاليده كنديلكندن براَئتلاف عناصر حاصل اولمشدی . تپه‌باشی باغچه‌سی ، شيخ‌وشاب بتون عناصر مسلمه وغير مسلمه‌نك متقابل بوسه‌لری ، درآغوشلری ايچنده قارما قاريشيق بر حاله كلمشدی . سوقاقلرك غلبه‌لكی كيجه‌لره قدر دوام ايديپوردی . دوراستبدادك تأثير مظالمی ايله بيتاب قالارق دها اقشامدن اويويان بوخلق شمدی صباحلره قدر سوقاقلرده اعلان حريت ايديور ، صنوف اهالينك قافله‌سی كيجه صباحلره قدر بربرينی ولی ايدييوردی . بتون خلق آوازی چيقديغی قدر ! « ياشاسين حريت ! » ديه باغيرييوردی .

صوكره حريت قورده‌لالری ، حريت مداليه‌لری بتون سينه‌لری تزيين ايدييوردی . هركس قولنه آللی بياض بر قورده‌لا طاقش ، حريته صاحب اولديغنی بوقورده‌لا ايله اثبات ايتمك ايستيوردی .

تپه‌باشی باغچه‌سی بركرسیٔ خطابت حالنه كلمشدی . حسيات احرارانه‌سی غليانه كلن شبان وطنپروران يابرآغاجك دالنه صاريليور ، يابرماصه اوزرينه چقيور ، آوازی چيقديغی قدر نطقلر ايراد ايدييوردی .

« اوتوز اوچ سنه‌دن بری ... » ديه اوته‌دن سامعه‌يه برسس كلير كلمز ، عقللی اوصلی بتون خلق يرندن فيرلايور ، درحال خطيبك اطرافنی صارارق اوتوز اوچ سنه‌دن بری نه‌چكديكنی بتون تفرعاتيله اوكرنيوردی . بونطقلر كيجه ساعت سكزلره قدر دوام ايدييوردی . صوكره قافله‌لر تشكيل ايديليور ، موزيقه‌لرله سوقاق سوقاق طولاشيليوردی .

بونشئه‌لرك نهايت بولمسی قابل دكلدی . حريتك تأسيسی ايچون ياپيلاجق ايشلر هنوز كيمسه‌نك خاطرينه كليوردی . پك چوق كشيلر بركون كمال بكك (وطن) پيه‌سنی سيرايتمكه كيدييور ، اوبركونده سيرايده‌جك برايش ويا پيشنه طاقيلاجق بر قافله بوليوردی .

آره‌دن برمدت كچدی . آوروپاده‌كی احرار عثمانيه برر برر عودت ايتمكه باشلادی . طبيعی وطن اغورنده چاليشان بو فدا كاران ملتی حيثيتلرينه لايق برصورتده استقبال ايتمك لازمدی ! بواستقباللر پك شعشعه‌لی اوليوردی . بونلرك اك شعشعه‌ليسی رجب پاشا ايله پرنس صباح الدين ومنياس چيراز افنديلرك استقبالی اولمشدی . پرنس صباح الدين بكك كله‌جكی كون قايقلر كيرالانمش ، واپورلر طوتولمش ، پرنس صباح الدين حقيقةً شانلی برصورتده استقبال ايدلمشدی . بو راسمهٔ استقبال

گیجه ساعت یارملره قدر دوام ایتمش، بو استقباله اشتراك ایتمدك استانبول اهالیسندن پك آز کیشی قالمشدی. برنجی استقبال ایچون اوقدر چوق واپور استیجار ایدلمشدی که. بونلرك بردرلو آردی آره‌سی کسیلمه‌مشدی.

دیکر شانلی بر استقبالده حربیه نظارتنه تعیین اولونان رجب پاشانك استقبالی ایدی. اوکون بتون خلق صندالرله دکزه چیقمشلر، واپورلر طونانمش بو محترم پاشایی استقباله کیتمشلردی.

بو استقباللر کونلرجه دوام ایدییور، ایچنده یاکلش یره یاپیلانلرده واقع اولیوردی. آرتق نمایشلره نهایت ویریلیر کبی اولدی. بتون نظر دقت رجال استبداده انعطاف ایتدی. اهالی برکون عزتك قوناغنی احاطه ایدییور، دیکر برکون ذکی پاشایی قوناغندن چیقارته‌رق یوزینه توکوریوردی.

عزت بو مهاجمات متوالیه‌یه قارشی طوردمیه‌جغنی اکلادی. باشنه بر شاپقه کیه‌رك، صقالنی طراش ایدرك فرار ایتدی. ما بینجی فائقده عزتك اثرینه امتثال ایلدی. وطنی خرابی سوق ایدن رجال استبدادك برر برر فرار ایده‌جکلری، خلقك مهاجماتنه دوچار اولاجقلری اکلاشیلنجه هیسی‌ده برر برر کتیریله‌رك حربیه نظارتنه مسافرلر ایدلدی. غزته مخابرلری بونلرك یانلرینه کیدییور؛ کندیلریله ملاقاتده بولنیورلردی. برمدت صوکره بونلر کاملاً اطه‌لره نقل ایدلدیلر.

مع مافیه رجال استبداددن قابینه‌ده بعض ذوات واردی. اهالی شدتله بونلرك علیهنده ایدی. آقشاملین باب عالی جاده‌لرینه طوپلانان خلق مجلس وکلانك دونوشنی بکلیور، بو کبی ذواته تحقیر ایله، لیمون قبوغی ایله قابینه‌دن استعفا ایتدیرمك ایستیوردی. بوحال برقاچ هفته‌لر بوصورتله دوام ایدییوردی.

فقط اردن برمدت کچدی. قابینه حقیقةً مقتدر ذواتدن تشکیل اولوندی. مقام صدارته کامل پاشا کتیرلدی، عموم ملتك کامل پاشایه امنیتی قلبلرده براعتماد تام حصوله کتیردی. فقط رجب پاشانك دها حربیه نظارتنه ایلك کیتدیکی کون اوراده وفات ایدیویرمسی، خلقك قوهٔ معنویه‌سی اوزرنده الیم برتأثیر حصوله کتیردی. پاشانك جنازه آلاینه همان بتون ملت قوشدی. وطن خادملرینه ایدیله‌جك خدمتده عموملك مشترك اولدیغی پارلاق برصورتده اثبات ایدلدی.

انی متعاقب ظهور ایدن چرچر حریقی. قوهٔ معنویه اوزرنده فنا برتأثیر حصوله کتیردی. فاتح جوارینی بر خرابه‌زاره چویرن بو حریق، برچوق

عائله‌لرى آج بى‌علاج ، پريشان بر حالده براقدى . ملت درحال اعانه جمعنه ابتدار ايتدى . بو بيچاره وطنداشلره معاونت ايتمك حقيقةً لازمدى؛ فقط اعانه جمعى ايچون ويريله‌جك قونسرلر ينه برمدت خلقى ايشندن آليقويا جقدى .

حقيقةً ده اويله اولدى . هركون بربرينى متعاقب ويريلن قونسرلر اهالى ايله طولدى . وظيفه‌سنه دوام ايدنلرك عددى پك محدود ايدى . بو قونسر خسته‌لكى سارى برصورتده دوام ايديوردى. نهايت حربيه نظارتى ميدانـنده چرچر حريقزدكانى منفعتنه جسيم بر قونسر ويرلدى . بو قونسر غايت مطنطن اولدى . شهزادكان ، اركان ، امرا وضابطان بو قونسرده اثبات وجود ايتدى. قونسر پك مكمل اولدى ؛ حتى صباحلره دوام ايتدى .

ديكر طرفدنده انتخاب حاضرلقلرى كوروليوردى . استانبولده اصول انتخابه واقف پك آز كيمسه واردى ؛ فكر سياسى‌يه واقف اولانلر ايسه پك آزدى. روملر بلديه انتخاباتنده پك عاقلانه حركت ايتمشلردى. فقط ترك عنصرينك بويله شيلره اهميت ويرديكى يوقدى . نهايت غزته‌لر انلرىده ايقاظ ايلديلر . انتخابك نصل اولاجغنى غزته‌لرله تعريف ايتديلر . آرتق انتخابات باشلادى . فقط اورته‌ده اكثريت قازانمق ايچون يكديكريله رقابت ايده‌جك فرقه‌لر موجود دكلدى ؛ يالكز بر اتحاد وترقى جمعيتى واردى . بتون انتخاباته جمعيت نظارت ايديوردى . انتخاب صندقلرى باشـنده جمعيتدن بهمه‌حال برايكى كشى بولونديريليور ، حتى بكلتديريليور ، منتخبلرك اولرينه جمعيته منسوب منتخب ثانيلرك اسامى پوصله‌سى براقيليوردى .

ايشته بو صورتله منتخب ثانيلر انتخاب اولوندى . صكره مبعوثلرك انتخابنه كلدى . منتخب ثانيلر اساساً پوصله‌ده محرر ذواتدن عبارت اولدقلرى جهتله اكثريتك اتحاد وترقى جمعيتى اركاننده قاله‌جغى شبهه‌سزدى .

طشره مبعوثلرينك انتخابنده‌ده عين حالك تطبيق اولونديغى شبهه‌سزدى . مثلا استانبولده بولونان بر ذات شهردن هيچ طيشارى چيقمديغى حالده آناطولينك اك اوزاق بر محلندن مبعوث انتخاب اولونيوردى . جمعيت انتخاب معاملاتنك كافه‌سنى ايفا ايديور ، صوكره نتيجه مبعوث منتخبه تلغرافله اشعار ايديليوردى .

مبعوثانك انتخابى بوصورتله [illegible]لدى . هركسده بر سوينج حكمفرما اوليوردى. آرتق مجلس مبعوثان [illegible]ـك حقوقى محافظه اولوناجق ،

هرکس راحت راحت ایشنی کوره‌جکدی . چونکه او زمانه قدر هیچ ایش کورولمه‌مشدی ؛ کیمه نه صورولسه ، هله برمجلس مبعوثان آچیلسین ! جوابی آلنیوردی . ضابطه ینه دور استبداد ضابطه‌سی‌ایدی . شهرده انضباط یوقدی. سرقتلر ، طولاندیریجیلقلر ، علا ملاءالناس انسان صویمقلر بربرینی ولی ایدییوردی . سوقاقلره یاپیشدیریلان یافته‌لرده جیبنده یتمش غروشدن اکسیك پاره چیقانلرك قولاغی کسیله‌جکی بیان ایدیلیوردی !

انتخاب معاملاتی بیتدکدن صوکره صندقلر آلای آلای موقع مخصوصنه کتیرلدی . ایشسز اهالی ایچون صندق آلایلری‌ده ایجه مهم بر مشغولیت تشکیل ایتدی . هرمحله کندیسنه مخصوص صندیغی اولانجه موجودیت مالیه‌سی ایله سوسلیور ، اوکده عسکری موزیقه اولدیغی حالده وطن مارشی چالارق کوتورییوردی . بو آلایلر حقیقةً مهیب ، مهیب اولدیغی قدرده حزین ایدی . وطن هواسنك حزین نغمه‌لری قولاقلرده طنین انداز اولدقجه ، انسان انساق قلبندن کلن برحس افتخار ایله کوزلری یاشاردیغنی حس ایدییوردی . دیمك آرتق بزده برموجودیته مالك ایدك ، آرتق بزده حریتمزی استحصال ایتمش ، طریق مدنیتده خطوه انداز اولمغه باشلامشدق !

مبعوثلرك انتخاباتنی متعاقب طشره مبعوثلری‌ده برر برر کلدی . مجلس مبعوثان غایت مطنطن برصورتده کشاد ایدلدی. انقلاب ۱۰ تموز ۱۳۲۴ ده اجرا ایدلمشدی ؛ مبعوثانده ٤ کانون اولده کشاد اولوندی .

آیاصوفیه جامعی جوارنده‌کی عدلیه دائره‌سی مجلس مبعوثان دائره‌سی اولمق اوزره تفریش ایدلدی . مجلس مبعوثان آچیله‌جغی صباح آیاصوفیه میدانی فوج فوج اهالی ایله طولدی . بتون جاده‌لر عسکرلرله احاطه ایدلمشدی . اهالی بوطرفدن ییغین ییغین کلیوردی . بونلری بتون مکتب طلبه‌لری اشغال ایتمشدی . مجلس مبعوثان دائره‌سی ایله آیاصوفیه جوارنده ترتیبات غایت مکملدی .

آیاصوفیه میدانك اطرافی عسکرلرله احاطه ایدلمش ، اورته‌سی بوش براقلمشدی .

ساعت یدی‌یه چاریك قاله ایدی‌که ، اوزاقدن اوزاغه ایشیدیلن آلقیش صدالری سفرانك ورودینی اخبار ایتدی . عسکر درحال سلام طور وضعیتی آلدی . ایران ، آلمانیا ، فرانسه ، آوستریا ، روسیه ،

بلچیقـا ، انکلتره‌سفیرلری بومنتظم عسکر صفلری‌اره‌سندن آهسته آهسته مرور ایلدکلری صره‌ده اهـالی بتون آلقیشـلری عیوقه چیقاریـیور ؛ بتون خلق صمیمی ، مخالصتپرورانه برصورتده آلقیشـلره اشتراك ایله‌ییوردی .

ساعت یدی‌یه طوغری مبعوثانك ورودی اخبار ایدلیر ایدلمز عسکرینه سـلام طور وضـعیتی آلدی . برطرفدن موزیقه طاتلی طاتلی ترنماتنه دوام ایدییور دیکر طرفدن بر طورمردانه ایله سـلام طوران بوقهرمان عسـکر خطلری اره‌سندن مبعوثان ایکیشر ایکیشر بشوش ، مسـعودانه برسیما ایله مبعوثان دائره‌سنه طوغری ایلریلیوردی . بومرور اوقدر پارلاق ، اودرجه صمیمانه وقوع بولیوردی‌که ، هرمبعوث کچدکجه بتون خلقك لسان تقدیرندن آوازهٔ استحسان‌قوپیور ، ال شاقیردیلری ، یاشاسین‌ندالری اومیدان وسیعی بر سور حریت ایچنده پرشطارت براقیوردی .

فقط بتون نظرلر احمد رضا بکك ، اومجاهد حریتك ورودینه منتظر بولونیوردی . آره‌دن برقاچ دقیقه کچمش ایدی‌که ، احمد رضـا بك وضـع لطیف مردانه‌سـیله اوزاقدن کوروندی . آرتق بتون خلق قلبلرندن قوپان حس تقدیر ایله بومجاهد حریتی آلقیشلامغه باشلادی . بتون جاده‌لر آلقیشلرله طولدی . رضابك‌متصف اولدیغی‌تواضع عالیجنابانه ایله‌متصل سـلاملرویرییور ، تشکرلر ایدییور ، فقط یکرمی سنه‌لك مجاهدهٔ حریت پرورانه‌سنك ؛ یکرمی سنه‌لك محرومیت الیمه‌سـنك مکافات شعشعه‌دارینی کورمکدن متولد بر سرور ایچنده کوزیاشـلری دوکیوردی . بر طرفدن مندیل‌ایله کوزلرینی سـلیور ، دیکر طرفدن‌محترم عسکرلریمزه‌اولانجه‌حمیت وطنپرورانه‌سیله‌سلام‌ویرییوردی .

سـاعت یدی چاریك کچیـوردی‌که ، عبدالحمید درت آتلی بر آرابه ایله اوزاقدن کوروندی . قارشیسنده شهزاده‌سی برهان‌الدین افندی‌ایله صدر اعظم کامل پاشا بولونیوردی .

عبدالحمید ، ییلدیرم کبی برسرعتله ، صیرمه‌لر آلتونلر ایچنـده ، مذهب بر آلایله مجلس مبعوثان اوکنه کلدی . بینك طاشـنده هیئت وکلا طرفـدن استقبال ایدلدی . دائرهٔ مخصوصه‌سنده برمدت اسـتراحت ایتدکدن صوکره مبعوثانك شریفلرینه حاضر بولوندقلری کندیسنه اخبار ایدلدی . عبدالحمید ، مبعوثانی سلاملدقدن صوکره آیاقده طوردی . کامل پاشـا ، النده‌کی محفظه‌یی باش کاتب جواد بکه ویردی . جواد بك محفظه‌یی اوپدکدن صـوکره کرسیٔ خطابته چیقه‌رق آتیده‌کی نطقی قرائت ایلدی :

اعلان حریتدن صوكره: سلانیك رسمی

صورت نطق همايون

اعيان ، مبعوثان

حين جلوسمده وضع ايتمش اولديغم قانون اساسينك موقع تطبيقه وضعنده تصادف اولنان مشكلاته مبنى اوزمان رجال دولت طرفندن كوستريلن لزوم اوزرينه مجلس مبعوثان موقتاً تعطيل اولنمش ايكن ممالك شاهانه‌ده معارفك ترقيسيله قابليت اهالى درجهٔ مطلوبه‌يه ايصال اولنجيه‌قدر قانون مذكورك تأخير اجراسى توصيه وعرض اولنمش ايدوكندن ، مجلس مبعوثانك تكرار اجتماعى وقت مرهوننه بالتعليق ممالك شاهانه‌نك هرطرفنده مكتبلر تأسيسيله معارفك ترقيسنه اهتمام اولنمش ايدى .

شكر اولسون اومقصدك حصوليله انتشار معارف سايه‌سنده صنوف اهاليمزك سويهٔ استعدادى تعالى ايتمش اولمسى حسبيله اظهار اولونان آرزويه بناءً وآبورزونك حصولى دولت ومملكتمزك حالاً واستقبالاً سعادتنى موجب اوله‌جغنه مطمئن اولديغمدن بوكا مخالف رأى ومطالعه‌ده بولنانلره رغماً بلاتردد قانون اساسى‌يى ازسرنو اعلان ايلدم . موجبنجه يكيدن انتخابات اجراسيله مجالس مبعوثانك اجتماعى دعوتنى اراده ايتدم .

اصول ادارهمك تحولى اوزرينه مسند صدارت كامل پاشانك عهده‌سنه بالتوجيه مشار اليهك رياستى تحتنده تشكيل اولنان هيئت وكلا ادارهٔ جديدهٔ مشروطه‌نك تشكيلات وتنظيماتيله مشغول اولديغى اثناده بلغارستان پرنسى وشرقى روم ايلى ياليتى و ليسى پرنس فرديناند هرنصلسه دولت عليه‌مزه صداقتدن انحراف ايله بلغارستانك استقلالنى اعلان وبونى متعاقب آوستريا ومجارستان دولتى دخى برلين معاهده نامه‌سى موجبنجه آوستريانك اشغال وادارهٔ موقته‌سى تحتنده بولنان بوسنه‌وهرسك حوزهٔ حكومتنه الحاقه قرار ويرديكنى باب عاليه وديكر دول معظمه قابينه‌لرينه بيان ايلمشلردر . مخل حقوق ومناسبات اولان بو ايكى وقعهٔ مهمه پك زياده تأسفمزى موجب حادثات فوق العاده‌دن اولوب ، بو تجاوزات اوزرينه ايجاب حالك اجراسيله حقوق دولتك محافظه‌سى هيئت وكلامزك همتنه مودوع اولمغله بوبابده وهرحالده مجالس عموميه‌نك معاونت ومظاهرتنى آرزو اولنور .

بالجمله دولتلر ايله دولت عليه‌مز بيننده حسن مناسبات ومصافات بركمال

اولدیغندن دول متحابهٔ معظمه‌نك معاونتلری ایله مسائل سیاسیهٔ واقعه‌نك حسن صورتله فیصلپذیر اولمسی قویاً مأمولمزدر .

اقدم واجبات مهمه‌دن اولان امور مالیهٔ دولتك تنظیمی ایله واردات ومصارفات بیننده توازن حصولی ، تزیید عمران مملکته، صنوف تبعهٔ شاهانه‌مك رفاه‌حال وسعادتی اسبابنك استکمالی ، مکاتبك تکثیر وتنظیمی‌ایله علم ومعارفك وحرف وصنایعك تعمم وانتشاری وقوای بریه وبحریه‌مزك درجهٔ مکملیته

حربیه ناظری رجب پاشا

ایصالی نزدمزده بغایت‌ملتزم اولدیغندن اوبابده دوائر حکومتدن مجلس مبعوثانه تقدیم‌اولنه‌جق قوانین لایحه‌لرینك تدقیقیله مجلس اعیانك تصدیقنه لایق قانونلر تنظیمنه مصروفیٔ همم کار آکاهیلری مأمولمزدر. دولت علیه‌مز ومملکتمز حقنده مسعود ومتیمن اولمسی تمنیاتیله بوکون مجلس مبعوثانی کشاد ایلدم . ملتمك مبعوثلرینی حضورمده کورمکله بختیارم . مملکتمزك قانون اساسی ایله اداره‌سی حقنده‌کی عزمم قطعی ولایتغیردر .

انشاالله مجلس مبعوثانمز ، دولتمزه وملتمزه خیرلو ایشلر کوررده ، وطنمز

هردرلو سعادته نائل اولور . جناب حق جمله‌مزی توفیقات صمدانیه‌سنه مظهر ایلسون .

۲۳ ذی‌العقده سنه ۳۲۶، فی ٥ کانون اول سنه ۳۲٤

عبدالحمیدك نطقی عمیق برسکون ایچنده دیکلندی. «مملکتمزك قانون اساسی ایله اداره‌سی حقنده‌کی عزمم قطعی ولایتغیردر . » جمله‌سی اوقوندیغی صرده بتون مبعوثلر بوجمله‌یی کمال صمیمیتله آلقیشلادیلر . هرکس عبدالحمیدك بالآخره بر فنالق چیقارمسندن قورقدقلری ایچون انك بوعزم قطعیسنی کمال ممنونیتله تلقی ایلدیلر .

عبدالحمید مجلس مبعوثانده چوق طورمادی . نطق اوقونور اوقونماز ینه عین سرعتله چیقوب کیتدی ؛ نشئه‌سزلکی بتون سیماسندن ظاهر اولیوردی . حریتی استحصال ایدن خلقك نشئه‌سی عبدالحمیدی ممنون ایتمیوردی. عبدالحمید هر حالده ادارۂ سابقه‌یی اعاده ایتمك ایستیور ، فقط بونك ایچون هیچ بر چاره بولامیوردی .

برقاچ کون صوکره مجلس مبعوثان نطق همایونه آتیده‌کی جوابی ویرمشدی :

مجلس مبعوثانك نطق همایونه جوابی

شوکتمآب

عثمانلی تاریخنك دورۂ فتوحاتی تعقیب ایدن ادوار توقفده ، برطرفدن متوالی‌الظهور اولان غوائل خارجیه‌نك، دیکرطرفدن بوندن‌قوتلی برأثر تخریب حصوله کتیرن سوء استعمالات داخلیه‌نك عموم عناصر عثمانیه‌جه موجب اولدیغی عدم خشنودی نتیجه‌سی اوله‌رق والد ماجد شهریاریلری کلخانه خط همایونیله حقوق شخصیه‌نك تأمیننه وصنوف وعناصر مختلفه بیننده مساواتك تأییدینه متعلق بعض مهم اساسلر وضع بیورمشلر وبوصورتله دولت عثمانیه‌یی مقتضیات عصریه‌یه مطابق برحیات جدیده‌یه نائل ایلمشلردی. فقط حقوق آدمیه‌نك دها متین ورصین ودها واسع وشامل برصورتده تأمین وتقویه‌سی لازمه‌دندر. بونك ایچون شکل سابق حکومتك تبدیلیله حاکمیت ملیه اصلنه مستند بولنان اصول مشروطیتك قبولی واجبه‌دن اولمقله حین جلوس همایونلرنده بولزوم ووجوبه اتباعاً واو زمانه کوره آرزوی عمومی‌یی خلاصه ایدن خواص ملتك آمالنه توفیقاً قانون اساسینك

وضع ونشری ومجلس مبعوثانك كشادی طرف شاهانه‌لرندن امر وفرمان بیورلمشدی . ذاتاً امر حكومتده طریق مشاوره ومشروطیت اصل اولوب بومهمهٔ مشروعه‌یه منافی وشكل معروف «مشروطیت» مغایر اولان صورحكومت جبرك حقه ، استبدادك عدله موقتاً تغلب وتحكمی سیئه‌سندن عبارت اولمقله هرزمان مردود وملتك او وقتكی قابلیت واستعدادی‌دركار وقانون اساسینك بو قابلیت واستعداده موافق اوله‌رق ترتیب ایدلدیكی نزد شاهانه‌لرنده مسلم و خط همایونلرنده مصرح ایكن بعض‌رجال حكومتك احداث ایلدیكی مشكلات موهومه اوزرینه قوجه بر ملتك اقبال واستقبالی برتناقض غریبه فدا اوله‌رق قانون اساسینك تعیین ایتدیكی صور واشكالدن هیچ‌برینه موافق اولمامق اوزره‌مجلس مبعوثان داغیدلمش ایدی . اومشكلات موهومه‌یی احداث وذات همایونلرینی اغفال ایلیانلر ملتك برات حریت وسعادتی اولان قانون اساسی احكامنه تجاوزله اكتفا ایتمیوب اهالینك‌سویهٔ فكریه‌سنك عدم مساعده‌سی كبی بربهتان وافترایه جرأتله‌اغراض قانون مذكورك‌ده تأخیراجراسنی عرض‌ایلیه‌رك مدركهٔ ملتی استخفافه قدرجسارت كوسترمشلردی. فقط مملكتده نشر وتعمیم‌معارف وظیفه‌سیله‌مكلف اولانلردن بعضیلرینك دماغلری چوروتمك، كوزلری كورلتمك ایچون صرف ایتدكلری مساعیٔ خائنانه‌یه رغماً شكر اولسون كه، مدركهٔ‌ملت استمداد فطریسی وكشایش طبیعیسی مقتضیاتندن اولمق اوزره انحطاط واقعك برانقراض قطعی‌یه منجر اوله‌جغنی وحقوق سیاسیه ومدنیه‌دن كمالیله استفاده ایتمدكجه صحنهٔ سیاست ومدنیتده تأمین‌موقع ایتمك ممكن اولمیه‌جغنی آكلایه‌رق آمال‌عمومیه‌سنی ذات همایونلرینه عرض ایتمشدر . ینه شكر اولسون كه بودفعه، رؤساورجال حكومتك كوزلرندن نهان‌قالان تهلكه‌نك‌جسامتنه و آمال‌عمومیه‌نك تطمیننندن دولت ومملكت ایچون‌حالاً واستقبالاً تولدایده‌جك سعادت عظیمه‌یه نزد شاهانه‌لرنده اطمئنان تام حصوله كله‌رك اساساً موجود اولان قانون اساسی احكامنه توفیقاً ومخالف‌رأی ومطالعه‌لرده بولنانلره رغماً مجلس مبعوثانك‌یكیدن انتخابات اجراسیله اجتماعه دعوتی اراده وفرمان بیورلدی . بونك ایچون ملت ذات شاهانه‌لرینه عرض تشكر ایدر . حیات ملتك قلب همایونلرنده معكس بولمسی عثمانلی دولتنی برانقراض محققدن قورتاره‌رق ترقی‌وسعادته سوق‌ایلدیكی كبی ماضیده دخی اعتماد همایون ارباب اغراضك اغفالاتنه غلبه‌چالمش اولسه‌یدی

اوتوزسنه ايچنده وطنك اطراف مختلفه‌سنده خرابه‌لر يرينه معموره‌لر ، تدنيلر يرينه تعالى وترقيلر حصوله كلمش اولور ، استبداددن نفساً وشخصاً استفاده ايدن برشرزمهٔ قليله‌نك منفعتنه اوله‌رق ملتك قابلكاهنده اوقدر جريحه‌لر آچلمش اولمزدى ، وبوكا بدل وطن هريوزدن رفاه وسعادتنى ادراك ايتمش اولور ، دولت عثمانيه جملهٔ دوليه‌ده لايق اولديغى مرتبهٔ سياسيه‌يى چوقدن احراز ايتمش بولنوردى .

انقلاب مسعودمز اوزرينه ملت عثمانيه طريق تكامل سياسيسنى برصورت مسالمتكارانه‌ده قطع ايتمك وبوشهراه جديد حياتيده عالم مدنيتك بتون حريتپرور دولتلرينك تقدير ومظاهرتنه مظهر اولمق امل صميميسنى بسلركن بلغارستان امارتنك استقلالنى اعلان وبونى متعاقب آوستريا دولتنك دخى برعهدنامهٔ دولى ايله اشغال موقت تحتنده بولنان بوسنه وهرسكى دائرهٔ ممالكنه الحاقنى بيان ايتمش اولمسنك نزد شاهانه‌لرنده موجب اولديغى تأسفاته بتون ملت اشتراك ايتمشدر . برماضىٔ مديد سيئات آلودك اثر نحوستى اولان بوحادثات سياسيه‌يه شرف وحقوق ملتى محافظه ايتمك شرطيله برصورت حل تحرى ايتمك عزم ورويتنده بولنه‌جق اولان وروح مشروطيته توفيقاً مبعوثان ملتك امنيت واعتمادينى احراز ايتمك وملت مجلسنه قارشى مسئول اولمق لازم كلن هيئت وكلايه مجلسمزك هر درلو معاونت ومظاهرتى ابذال ايليه‌جكى بر امر طبيعيدر . مجلس مبعوثانمزك اك بيوك اسلوب حركتى بالجمله دولتلرله دولت عثمانيه آره‌سنده حسن مناسبات ومصافاتك تأمين ادامه‌سى اوله‌جق وداخلاً بر انقلاب صلحكار وجوده كتيرن ملت بو صورتله خارجاً دخى مسالمتك بر طرفدار غير متزلزلى اولديغنى بتون عالم مدنيته كوستره‌جكدر . بو سايه‌ده دولتمزك هيئت دوليه‌ده بر دولت معظمه‌يه لايق مرتبه‌يه فعلاً ارتقا ، حقوق دولدن بحق وتماماً استفاده وهردرلو تقدير ومحبته كسب استحقاق ايليه‌جكنى قوياً اميد ايدرز .

مسائل معروضهٔ سياسيه‌نك‌ده بزحسن نيت وسعيمزدن ، آمال صاحبه‌مزدن امين اولان دول معظمه‌نك معاونت دوستانه‌لريله قريباً برخاتمهٔ مستحسنه اخذ ايده‌جكنى مأمول ايلرز .

مجلسمز داخلاً اقدم فرائض مهمه‌دن اولان امور ماليهٔ دولتك تنظيمنه چاليشيه‌جق وموازنهٔ ماليه قانونى خلافنه اوله‌رق نه افراد ملتك جيبندن بر

پاره چیقمسنه ، نه خزینهٔ دولتدن براقچه صرفنه قطعیاً وقاطبهً مساعده ایتمیه‌رك واردات عمومیه‌نك بر نگهبان صادقی ومصارف دولتك بر مفتش غیور وبیداری اوله‌جقدر . سنه‌لردنبری توالی ایدن وتاریخ مالیده مثلی یك مسبوق اولمیان اسرافات وابذالاتك نتیجهٔ الیمه‌سی اوله‌رق واردات ومصارفات بیننده توازن حصولی نه‌قدر متعسر اولسه‌ده ینه هردرلو تدابیره توسلدن کیرو طورلمیه‌جقدر. هرحالده صرفیاتمزك یالکز جهات مشروعه‌یه معطوف اولمسی اعتبارمزك تزایدینی انتاج ایده‌جك وبعدما دولتمز انظار عالمده مسرف اوله‌رق دکل ، خزینه‌سنی قواعد مالیه‌یه توفیقاً اداره ایلیان مقتصد بر دولت صفت وشهرتنی اکتساب ایده‌جکدر. مملکتمزده صنوف وعناصر مختلفه‌نك رفاه‌حال وسعادتی اسبابنك استکمالی ایچون تقریر امنیت وآسایشه عدالتك تمامیٔ توزیعیله حقوق عامه‌نك صیانتنه وحق قضای دولتك کمال استقلال ایله تأمین جریاننه ، وطنك هر جهتنده مدارس ومکاتبك وهر نوع مؤسسات علمیه وفنیه‌نك اصلاحلری ومکاتب عمومیه‌ده بتون اولان ملتك یکنسق وحر ووطنی بر تربیهٔ سیاسیه‌یه مظهریتنه، محصولات مملکته داخلی وخارجی مخارج جدیده کشاد ایتمك ایچون طرق ومعابرك ووسائط نقلیه‌نك تزییدینه ، حرف وصنایعك تولدینه ؛ تجارتك توسیعنه ، بالخاصه زراعتك ترقیسنه اعتنا ایتمك وصلح ومسالمته جداً طرفدار اولان ملت عثمانیه حقوق غیره تجاوز ایچون دکل ، منافع مشروعهٔ وطنیه‌سنی محافظه ومدافعه ایچون دائماقوتلی بولنمغه مجبوراولدیغندن وطنك وحکومت مشروطه‌نك محافظی اولان قوای بریه وبحریه‌مزك وضعیت جغرافیه‌مزله متناسب اوله‌رق تنظیم وتکملنه چالشمق بر امر ضروریدر. بونك ایچون کرك طرف حکومتدن انتخاب اولنه‌جق وکرك مجلسجه لزوم کوریله‌جك قانون لایحه‌لرینك تدقیقیله وطنك احتیاجاتنه موافق وملت عثمانیه‌نك حسن تقدیر وقبولنه لایق قانونلر تنظیمنه چالیشیله‌جقدر. هرحالده بتون بو آمال مبجله‌یه موفقیتك کافل حقیقیسی اولان قانون اساسی ایله ملکمزك اداره‌سی حقنده‌کی عزم همایونلرینك قطعی ولایتغیر اولمسنه بالتشکر عثمانلی ملتنك بو بابده‌کی عزم عمومیسنك‌ده بعونه تعالی هیچ بر قوهٔ صارمه ایله صارصلمیه‌جق درجه‌ده قطعی ولایتغیر اولدیغی وحاکمیت ملیه‌نك تمثالی اولان مجلسمزك یوم کشادنده حکمداری ایله ملت آره‌سنده‌کی حوائل وموانعك رفعنه دلالت باهره اوله‌رق ذات شاهانه‌لرینی

قارشومزده كورمش اولمغله حس ايتديكمز عظيم افتخار ومحظوظيتى عرض ايتمكله بز دخى بختيار اوليورز .

بتون املمز ملك وملته خيرلى ايشلر كورمكدر. رهبرمز مصباح مساوات واتحاد ، مقصوديمز ايسه عدل حقدر. اوتوز مليون خلقك محافظۀ حقوقنى تعهد ايتدك . عهد وكالتمزى ايفاده تعزير وجداندن ، خوف خدادن بشقه بر انديشه‌مز يوقدر . مقصودى حق اولانك البته معينى حقدر . جناب حق جمله‌مزى توفيقات صمدانيه‌سنه مظهر بيورسون. (شدتلى آلقيشلر)

* * *

آره‌دن بر مدت كچدى. عبدالحميد عموم مبعوثان نامنه ييلديز سراينده مكلف بر ضيافت ويردى. بو ضيافتده ، عبدالحميده جداً خصم اولان برقاچ مبعوثدن ماعدا ، مبعوثانك قسم اعظمى اثبات وجود ايتدى. فقط بو ضيافت بعض طبايعى اثبات ايده‌جك بر ماهيتده ايدى . عبدالحميد مبعوثلره قارشى غايت ملتفتانه ادارۀ لسان ايديور ، عبدالحميدك شدتله عليهنده بولونان مبعوثلر بيله شمدى عبدالحميده عرض احترام ايچون اتكلرينه ، اللرينه صاريليوردى .

عبدالحميد بو ضيافتده احمد رضابكله كوروشديكى صره‌ده سوزيمك بحثنه اشتغال ايتدى. احمد رضابك‌ده بالمناسبه آوروپاده بالذات يمك پيشيرمكه مجبوريت كورديكى كونلر اولديغى جهتله يمك پيشيرمكده اختصاصى اولديغنى سويلدى. احمد رضابكك بو آشچيلغى عبدالحميدك خوشنه كيتدى. پيلاو يينوب صره طاتلى‌يه كلديكى زمان باش كاتب آتيده‌كى نطق همايونى قرائت ايتدى :

نطق پادشاهى

مبعوثان افنديلر !

حق تعالى حضرتلرى ، عددينى ، سعادت حالنى مزداد ايلسون. بالجمله ملت عثمانيه‌مك وتبعۀ شاهانه‌مك وكيللريله يعنى تكميل ملتمله بو اقشام برلكده طعام ايتديكمدن طولايى حقيقةً وجداً پك ممنون اولدم . بو كيجه‌كى شو حال ظن ايدرسه‌م دولت عليه‌مزك تاريخنده ايلك دفعه كورولمش بر وقعۀ ميمنه‌در . تبريك ايدرم . الله امثال كثيره‌سنك تكراريله جمله‌مزى مشرف ايلسون . بو جمعيت مسعوده قانون اساسيمزك دولتمزه ملتمزه بخش ايتديكى والى ماشا اه .

تعالى ايلريده بخش ايده‌جكى آثار فياضانه‌نك مبدأ و دالى اولديغندن شايان تبجيلدر.

مبعوثان افنديلر ،

شوراسى معلوممكز اولسون كه سلطنتك ، دولتك و مملكتك نكهبان حقوقى

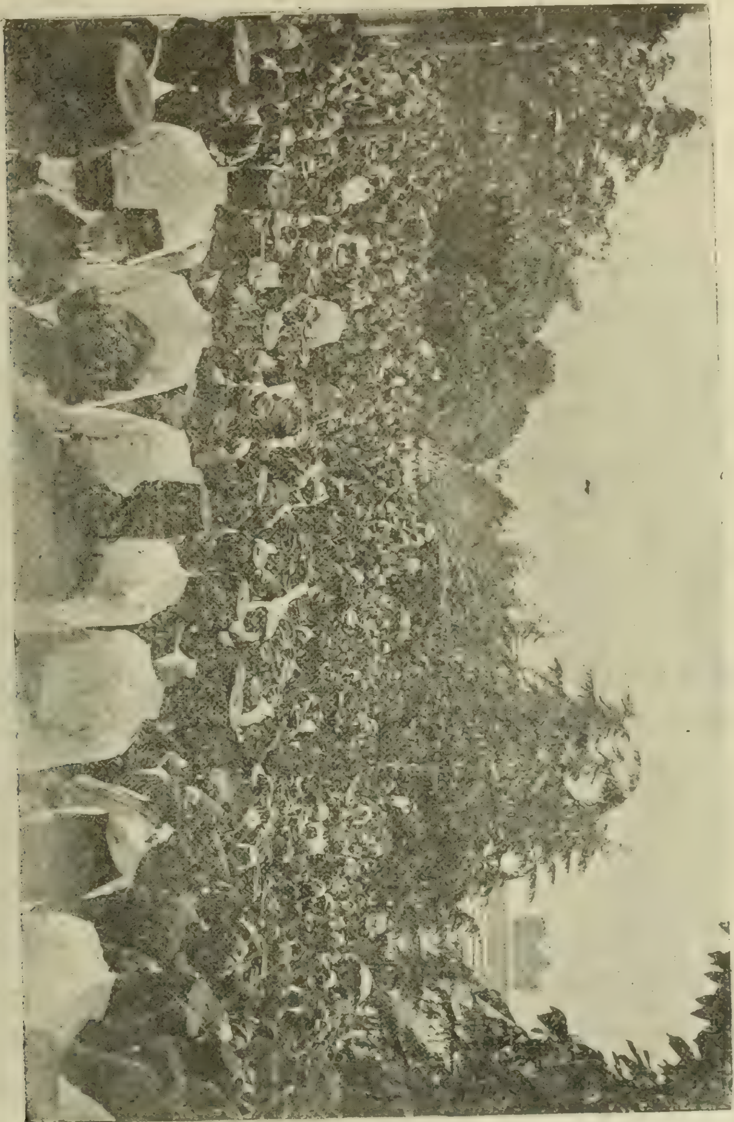

عبدالحميد جنازه‌سی

اول اه ، صوكره مات و مجلس مبعوثان ملتدر. بناءعلى ذلك وظيفه كز هم مهم هم مقدسدر . سعى و غيرتكزك و قصد و نيتكزك بو اهميت و بو قدسيتله متناسب

اولمسی قطعياً مطلوبمدر . ايشته بو حقوق مقدسه‌يی ضامن وكافل اولان قانون

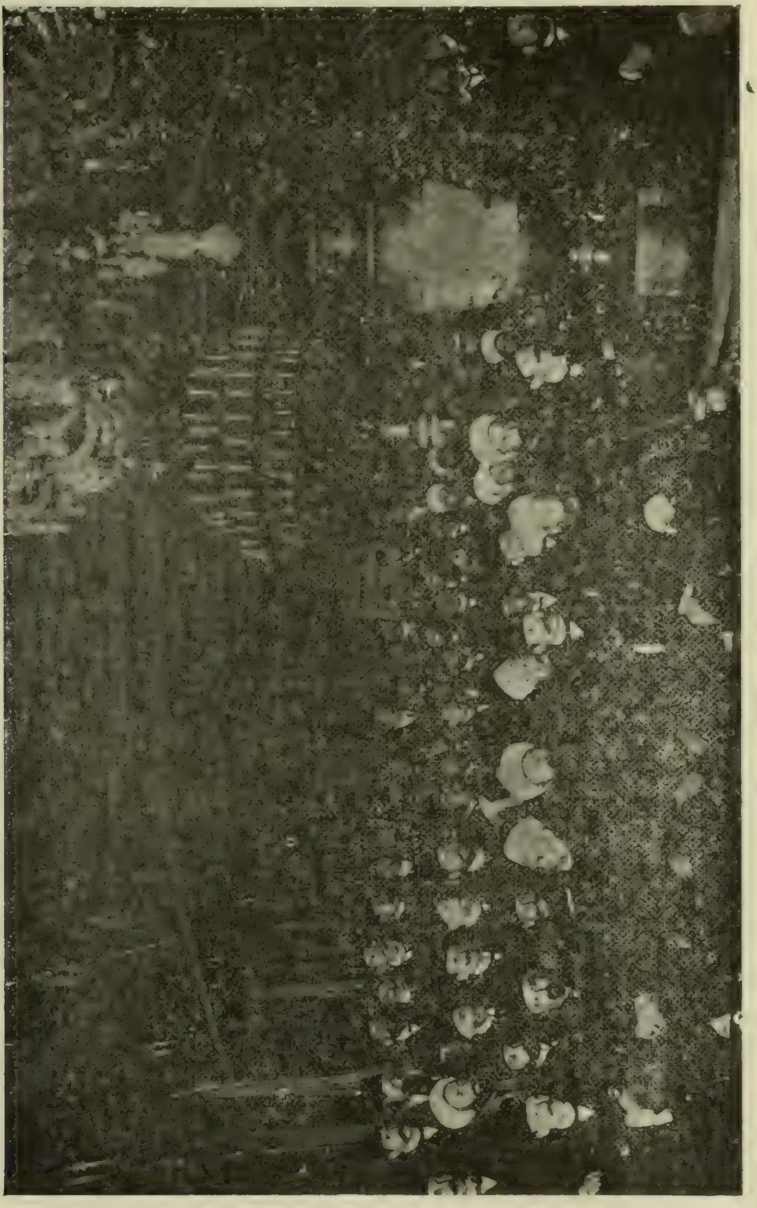

يلديز سراينده مبعوثلرمز

اساسيمز احكامنك بعنايت الكريم محافظه‌سنه نصب نفس ايتديكمی وبونك
خلافنده بولنه‌جق هر كيم اولورسه اولسون اونك اك برنجی خصمی واك برنجی

دشمنی خلیفه‌کز و پادشاهکز صفتیله بن اوله‌جغمی تأمین وتأیید ایلرم .

بو نطقه جواب اوڵق اوزره ده احمد رضابك طرفندن آتیده‌کی نطق ایراد ایدلدی .

احمد رضا بکك نطقی

سوکیلی پادشاهمز !

زمانك وقایع مشهوره‌سنی اخلافه برعبرت اولمق اوزره نقل ایدن مدنیت تاریخلری بو اقشامکی مائدهٔ همایونلرینی برلسان شکر وستایشله یازه‌جقلر . ایلك اوله‌رق بتون عثمانلیلرك حکمدار ذی‌اقتداری بتون ملتك وکیللریله برسفره‌ده بولنیور ، برقازاوانه‌دن یمك ییور . ایلك دفعه اوله‌رق بتون مسلمانلرك خلیفهٔ ذیشانی سفره‌سنده جنس ومذهب آیرمیه‌رق بروطن اولادندن مرکب برعائله‌یه الك محترم ومشفق بربدر اوله‌رق ریاست ایدییور . شرق اهالیسی بویله برسعادته اون اوچ عصردن بری نائل اولامشدی . بومساواته ، بوحس مخادنت وموالاته انجق اوائل اسلامده تصادف اولنوردی . زمان سعادتك بو کبی کوزل عادتلرندن قوجه بر اسلام مدنیتی ظهوره کلدی ؛ آلتی عصر ، عالمك حاکم معنویسی اولدی . بوکون برلطف وعنایت شاهانه‌لری اوله‌رق تجدد ایدن بوعادت دیرینه‌ده عثمانلی مدنیتنك پارلاق برمقدمه‌سیدر . رفقامك تشکراتنی ، احتراماتنی لطفاً قبول بیوربکز پادشاهم .

مبعوثلر بونطقلردن صوکره اوقدر جوشدیلرکه ، ایچلرندن قاسم افندی دودست تضرعنی کشاد ایدرك کمال خشوع ایله دعایه باشلادی .

عبدالحمیدك علیهنده بولونان بومبعوثلردن بعضلری ایرتسی صباح « قوجه برملتك مقدراتنی اداره ایدن عبدالحمید ثانی حضرتلری » نك ذکای خارق العاده‌سندن ، سرایتك آویزه‌لرینه وارنجیه قدرعظیم برعبودیت حریت پرورانه ایله تصویر ایتمکدن کندیلرینی آلامیورلردی .

احوال داخلیه اعلان حریتدن بری بو مرکزده ایدی .

سیاست خارجیه‌یه کلنجه : انقلابی متعاقب انتخاب اولونان سعید پاشا قابینه‌سی چوق دوام ایتمدی . یرینه کامل پاشا قابینه‌سی کچدی . بوقابینه‌ده توفیق پاشا ایله معارف ناظری حقی بك ده موجود ایدی . قابینه آز برزمان صوکره پروغرامنی اعلان ایتدی : بو پروغرام موجبنجه ماضینك سؤ استعمالاتی ازاله اولوناجق ، هرسنه بربودجه تنظیم

ایدیلەرك بودجەنك صورت تطبیقی تفتیش ایدیلەجك، مصارفات تنقیص اولوناجق، امور نافعەیه مباشرت ایدیلەجك، زراعت وصنایعك ترقیسنه همت اولوناجق، عموم تبعهٔ عثمانیه سلاح آلتنه آلنەجق، معارف وعدلیه اصلاحاتنه باقیلاجق، حاصلی مملکتك تلافیٔ مافات ایتمسی ایچون ألدن کلن غیرت صرف اولوناجقدی.

بو پروغرامده مناسبات خارجیەمزك دول اجنبیه ایله غایت مکمل بر حالده اولدیغی ومناسبات حسنه ادامەسنده فوق العاده چالیشیلەجغی بیان اولونیوردی.

پروغرام سیاست عثمانیەیی تمامیله ایضاح ایدییوردی؛ انقلابی متعاقب عثمانلیلرك تعقیب ایدەجکلری مسلك بو پروغرامدن لایقیله آکلاشیلیوردی؛ اوده: استبداد وسفاهته مانع اولمق، هرنه صورتله اولورسه اولسون مداخلات اجنبیەیه میدان ویرمەمکدی.

فی الحقیقه مداخلات اجنبیه، عموم عثمانلیلرك قلبنده غیر قابل التیام جریحەلر براقمشدی. بونك تأثیری اك زیاده ماکدونیاده حس اولونمشدی. بوراده اك زیاده اجنبی ضابطلر امر وقوماندە ایدییورلردی. بونك ایچون انقلاب اولور اولماز بتون عثمانلیلر وظیفەلرینی بالذات کورمك ایستدیلر. اجنبی ضابطانی ایشلرینه قاریشدیرمامق ایستەدیلر. آرتق بو ضابطلر برر برر مملکتلرینه عودت ایدییور، وطنلرینه اجنبی مداخلەسنی کورمکدن بیزار اولان عثمانلیلر کندیش برنفس آلیورلردی.

عثمانلیلرك بوندن مقصدلری اجنبیلره قارشی برخصومت دکلدی. آوروپا مدنیتیله تماسك فائدەسنی آنلرده تقدیر ایدرلردی. چونکه بوتماس سایەسنده مالیه براز یولنه کیرمش، خطوط اتصالات تزیید ایدلمش، صنایع وتجارت اکتساب موجودیت ایلمشدی. فقط بوندن حاصل اولان پارەلرك هیچ بر جزئیده عثمانلیلرك کیسەسنه کیرمەمشدی. واقعا دیون عمومیه قوپونلرك منتظماً تسویەسنی تأمین ایتمشدی؛ فقط بو، صرف کندی منفعتی ایچوندی. مملکتده شمندوفر واردی؛ فقط بوندن عثمانلی ارباب صنایعی مستفید اولامیوردی. نافعه نظارتندن برچوق امتیازلر، مساعدەلر ویریلیوردی؛ فقط بو امتیازلر هپ اجنبی منافعنه ایدی. بونلرك حاصلاتی هپ وطندن چیقیور، اجنبیلرك رفاه وسعادتنی تزیید ایدییوردی.

ایشته بونك ایچون عثمانلیلر، منابع وطنی اجنبیلره قاپدیرمغه قرار ویردیلر.

١٠ تموز انقلابى بتون مملكتى سور حريت ايچنده براقديغى اثناده ، « ياشاسين حريت ! » آوازهسيله بتون ممالك عثمانيهيى طولديران ملت ، عين زمانده « تركيه تركلركدر ! » سوزنىده قلباً تكرار ايدييوردى .

عثمانليلرك اجانبه قارشى حركتلرى ايشته بومقصده مبنى ايدى . فى‌الحقيقه بوحسك باشقه برفكره مبتنى اولماديغى حكومتده اثبات ايتدى . يكى قابينه معاونت اجنبيهدن مستغنى طاورانمهرق دوائر حكومتده اصلاحات لازمه اجرا ايتمك ايچون ممالك اجنبيهدن متخصصلر جلب ايتدى . ماليهيى اصلاح ايچون فرانسهدن بر ماليه مشاورى كتيرلدى . بحريهيى اصلاح ايچون بر آميرال ، اردويى اصلاح ايچون آلمان ضابطانى جلب اولوندى . كمرك وپوسته ايچون اجنبيلر جلب اولونديغى كبى مملكتده امور نافعهيى ترقى ايتديرمك ايچونده ينه اجنبيلره مراجعت اولوندى . پارس شهر امانتى رؤساسندن بر ذات ، استانبولك اعمارى ايچون درسعادته جلب اولوندى . عثمانليلرك بو حركتى جداً خالصانه ايدى . بتون بوانديشهلر ، هپ تعالئ وطن امرينه مصروف ايدى .

كامل پاشا قابينهسى بلا تأخر اصلاحات داخليه ايله اوغراشمق ايستيور ، فقط آلتى آى متمادياً مخابرات سياسيهده بولونمقدنده باش آلاميوردى . احوال سياسيه ، حقيقةً مشكلات كسب ايتمشدى . انقلاب عثمانى ، حكومات اجنبيهدن برچوغنى ممنون ايتمشدى ؛ فقط بعضلرىده هيچ ممنون اولمامشلردى . بلغارستان ايله آوستريا ويونانستان بو ممنون اولميانلر ميانندە ايدى . انقلاب عثمانى ممالك عثمانيهده نافع ثمرهلر حصوله كتيروبده عثمانلى قواى بريه و بحريهسى كسب قوت ايتدكدن صوكره آوستريا ايله بلغارستان ويونانستانك بتون امللرى محو اولاجقدى . آوستريا بوسنه هرسكى ، بلغارستان روم ايلئ شرقى‌يى آلاميهجقدى . يونانستان ، كريده قارشى بسلديكى فكرك اساسندن محواولديغى كورهجكدى . عثمانليلر اصلاحات داخليه ايله مشغول بولوندقلرى برصرهده بويرلرى غصب ايديويرمك انلر ايچون مكمل بر فرصت اولاجقدى . ايشته بونك ايچون بواوچ مملكتده عظيم برتلاش حصوله كلدى .

كنج تركلردهكى حس وطنپرورانهنك غليانى تركيه ــ بلغارستان اختلافنه ميدان ويردى . عبدالحميدك ادارهٔ مستبدهسى زماننده اجزاى وطندن قوپاريلوب

ويريلان يرلرك وياخص وطنپرورى‌يى هيچ نظراهميته آلميوب بلافتور تعقيب ايدلمش اولان پولتيقه‌نك آجيسنى چيقارمق ، آرتق بوندن صوكره عثمانليلرك وطنلرينى محافظه ايتمك عزم قطعيسنده بولوندقلرينى اثبات ايتمك ايچون حق ومعاهداته موافق برصورتده حركت ايدلمك آرزو اولوندى .

بلغارستان ، تركيه‌يه تابع بر امارت اولديغندن درسعادتده بولونان سفرايه ويريلان ضيافته خارجيه ناظرى بلغار قپو كتخداسنى دعوت ايتمدى . بو حال بلغارستان حكومتنه فنا برصورتده تأثير ايتدى . فقط بو صردده شو وجهله حركت اولونمسى مناسب دكلدى ؛ چونكه بالقان حكومتلرى ايچنده انقلاب عثمانيدن اك زياده متأثر اولاجق حكومت بلغارستان ايدى . ماكدونياده صلح و مسالمتك تقررى ، تركيه‌نك ادارهٔ مستبده‌دن قورتيلارق بر حيات وقوت اكتساب ايتمسى ، بلغارستانك هيچ آرزو ايتمديكى برشيدى . بوحال بلغارستانك بتون امللرينى محو ايدييوردى .

بلغارلر برلين معاهده‌سى ايله اوچ بيوك پارچه‌يه آيرلمشلردى . برى بلغارستان ، ديكرى روم ايلئ شرقى ، ديكرى‌ده ماكدونيا بلغارلرى ايدى . بلغارلر عبدالحميدك سيئات ادارەسندن استفاده ايدرك روم ايلئ شرقى‌يى زورله بلغارستانه الحاق ايتمشلردى . يكرمى سنه متمادياً چاليشمشلر ، اردولرينى حقيقةً منتظم برحاله كتيرمشلر ، موجوديتلرينى مدافعه ايده‌بيله‌جك بر حاله كلدكدن صوكرەده ماكدونيايى اله كچيرمكى كوزه آلمشلردى . انقلاب عثمانى ايسه بو اميدلرى بسبتون محو ايدييوردى . چونكه بوندن صوكره ماكدونياده ائتلاف عناصره غيرت ايديله‌جك ، هركسه حق وعدالت بخش اولوناجق ، تركلر ظلم ايدييورلر ديه آرەده صرەده ماكدونيا امورينه مداخله ايچون اورتەده هيچ برسبب قالميه‌جقدى . خصوصيله عثمانلى اردوسى ، آز برزمانده تكمل ايدرك بلغار اردوسنى أزه‌بيله‌جك برقدرت اكتساب ايليه‌جكدى .

ايشته بونك ايچون خارجيه ناظرى توفيق پاشانك بلغار قپو كتخداسنى ضيافته دعوت ايتمه‌مسى بلغارستانده پك فنا برتأثير حصوله كتيردى . بلغارستان حكومتى بوحركتى كنديسى ايچون عادتا برتحقير عد ايتدى . صدر اعظم كامل پاشا ، بلغارستانه حقارت ايچون اورتەده هيچ برسبب موجود اولماديغنى اكلاتمغه چاليشدى ؛ فقط بوندن هيچ برثمره حاصل اولمادى ؛ بوحادثه دولت عثمانيه بلغارستان بيننده دهشتلى بربحران حصوله كتيردى .

بر قاچ کون صوکره آوستریا ایمپراطوری بلغارستان پرنسی فردیناندی بودا پشته‌ده مذبذب برصورتده قبول ایتدی؛ پرنسه عادتا مستقل برحکمداره، برقراله یاپیلاجق مراسمك کافه‌سنی ایفا ایتدی . فرانسوا ژوزه‌فك بوحرکتی باب عالی‌یه بر درس ، بلغارلر ایچونده بادیٔ تسلیت اولا بیله‌جك بر وعد وتبشیردن عبارت ایدی .

بوملاقات اثناسنده فرانسوا ژوزه‌ف ایله پرنس فردیناند بیننده جریان ایدن خصوصی سوزلر فردیناند ایچون تأمینات قطعیه یرینه کچدی ؛ پرنس فردیناندده حکومت عثمانیه‌نك انقلاب بحرانلری ایچنده بولونمسندن بالاستفاده اعلان استقلال ایلمکه قرار ویردی .

بو صره‌ده شرق شمندوفر قومپانیه‌سنده‌کی عمله‌لر تعطیل اشغال ایتدیلر . استانبولدن صوفیه وبلغراده کیدن خط مستخدمینی ایشلرینی کاملاً براقدیلر . بوخط حقنده ذاتاً معاهدات دیپلوماتیقیه بعض مشکلات وجوده کتیرمشدی . خطك تحت تصرفده بولنان قسملری، خط مذکورك مرور ایلدیکی اراضیده‌کی ملتلره توافق ایتمیوردی . خطك بلغارستاندن کچن قسمی بلغارلرك مالی دکلدی؛ خط مذکور، بلغارستانه داخل اولنجه ترکیه‌نك مالی اولیوردی . بلغارستانك تصرفنده بولونان خط صوفیه‌دن یوز کیلومتره قدر برمسافه‌ده کائن (بلووا) موقعندن باشلایور، اونقطه‌دن اعتباراً بلغارلرك مالی اولیور و آرتق قومپانیه‌نك اداره‌سندن چیقیوردی .

استانبولدن بلووایه قدر اولان قسم اوزرنده ترکیه‌نك غایت صریح وغیر قابل اعتراض حقوقی بولوندیغنه هیچ شبهه یوقدی . فقط تعطیل اشغال ، بلغارلرك تشویق وتحریکی ایله وقوعه کلیر کلمز ، بلغارستان حکومتی درحال بوقسمنی بر طابور استحکام افرادینه اشغال ایتدیردرك کندی بیلدیکی کبی ایشلتدیرمکه باشلادی . شرق شمندوفر قومپانیه‌سی بلغارستانك بو حرکتنه قارشی پروتستو ایتدی . باب عالی صوفیه‌ده تشبثاتده بولوندی .

فقط باب عالینك بو تشبثی اوزرینه بلغارستان امارتی شمندوفر خطنك بوقسمنی ایشلتمك کندیسی ایچون برمسئلهٔ حیاتیه ، مدافعهٔ ملیه نقطهٔ نظرندن اك مهم بر شرط اولدیغنی وبناءً علیه خط مذکوری ایشله‌تن عسکرلرك چکیلمیه‌جکلرینی بیان ایتدی .

تعطيل اشغال ختام بولدى. دول معظمه بلغارستانه وصاياى لازمه‌ده بولوندى. انكلتره حكومتى حرتركيه‌نك نفوذ وحيثيتنى محافظه ايچون تشبثات لازمه اجرا ايتدى. فقط بونلرك هيچ برى‌ده صوفيه قابينه‌سنى تكبر وقرارندن صرف نظر ايتديرتمه‌مدى.

بو بحران اثناسنده آوستريا مجارستان حكومتنك طور احتياطكارانه‌سى تماميله حس اولونيوردى. دول معظمه‌نك كافه‌سى بلغارستانك بو حقسز حركتنه قارشى اعتراض ايتدكلرى حالده آوستريا مجارستان حكومتى على الاصول حركت ايتدى. بارون ئه‌رنتال ايله صوفيه قابينه‌سى بيننده بر ائتلاف عقد اولونديغى محقق برصورتده معلوم دكل ايدى ايسه‌ده، بو ائتلافك دلائل واماراتى تماماً نمايان اوليوردى.

فقط تشرين اولك اوچنده ايدى كه، ايمپراطور فرانسوا ژوزف، فرانسه جمهورى ايله سائر رؤساى حكومته برمكتوب كوندره‌رك بوسنه هرسكى آوستريا مجارستانه الحاق ويكى پازار سنجاغنى‌ده تخليه ايليه‌جكنى بيان ايتدى. اوچ كون صوكره‌ده پرنس فرديناند بلغارستانك استقلالنى مدبدب برصورتده اعلان ايدرك بتون نظار، متره پوليد و بر چوق اهالى حاضر اولدقلرى حالده كنديسنك بلغارلر چارى اولديغنى تصديق ايتديردى. بو مراسم (طرنوى)ده وقوعه كلدى.

بلغارلرك بو حركتى اجزاى مملكتمزدن بر قسمنك الدن چيقمسنه بادى اولديغى كبى بالقانلرده‌كى حكومات سائره‌نكده آياقلانمسنه بادى اولدى.

اولا كريد جزيره‌سى يونانستانه التحاقنى اعلان ايتمك ايسته‌دى. بوكا قارشى استانبولده دهشتلى متينغلر عقد ايدلدى. ممالك عثمانيه‌نك هر كوشه‌سندن پروتستولر ياغديرلدى. نهايت بو مسئله معلق بر حالده قالدى.

صربستان ايله قره طاغده مصارفى حكومت عثمانيه‌دن اولمق اوزره تضمينات طلبنه قالقيشدى. تشرين اولك ايلك كونلرنده عادتا حكومت عثمانيه ايله صربستان اره‌سنده حرب وقوعه كلسنه بر شى قالمدى. فقط باب عالى حاضر دكلدى. انك ايچون دول معظمه‌يه مراجعت ايدلدى. اول امرده بوسنه هرسكك آوستريا مجارستانه الحاقى حقوق عثمانيه‌يه بر تجاوز اولديغى بيان اولوندى. بارون ئه‌رنتال بوكا قارشى بو ايكى ايالتك ذاتاً برلين معاهده‌سندن برى آوستريا مجارستانه الحاق ايدلمش اولديغنى، مذكور ايالتلر اوزرنده فرانسوا ژوزفك

حاکمیتی ١٨٧٨ سنه‌سندن بری موجود بولوندیغنی بیان ایتدی .

بونك اوزرینه خارجیه ناظری توفیق پاشا ٢١ آغستوس ١٨٧٩ تاریخنده استانبولده عقد ایدلمش اولان دولت عثمانیه ـ آوستریا معاهده‌سنی اخطار ایتدی.

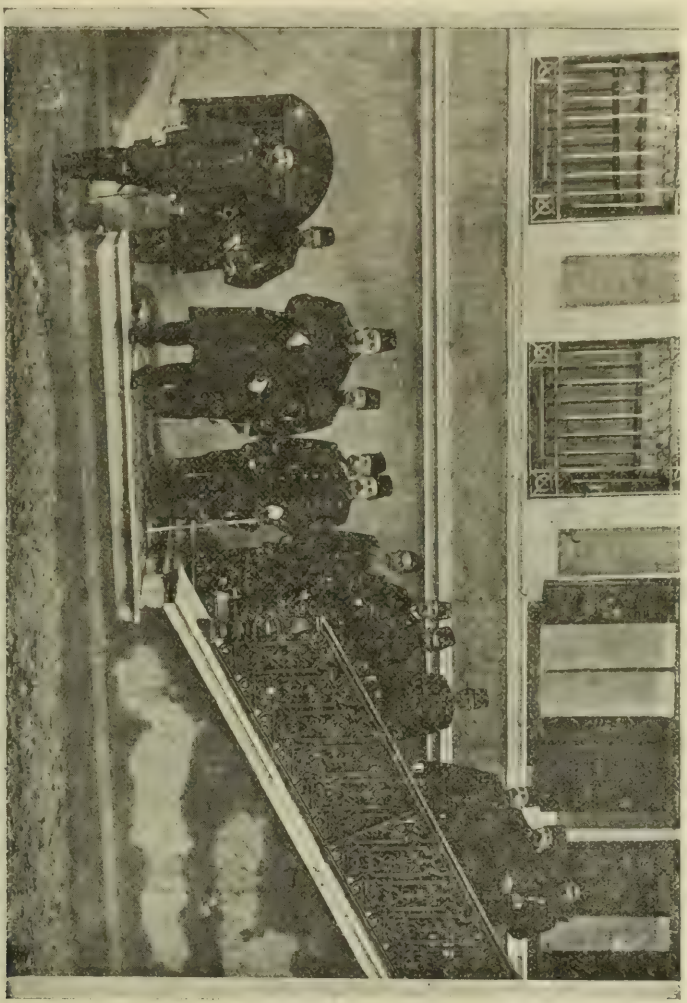

ولی عهد سلطنت رشاد افندی حضرتلرینك مکتب حربیه‌یی زیارتلری

بو معاهده‌یه نظراً بوسنه هرسکك اشغالی ذات شاهانه‌نك بو ایالتلر اوزرنده‌کی حقوق حاکمیته تجاوز ایتمیه‌جکدی .

بناءً علیه باب عالی معاهدات دیپلوماتیقیه‌یه استناداً پروتستو ایتمکده و ترکیه‌نك ودها سائر حکومتلرك موافقتی اولمادقجه، بو معاهداتك فسخ ایدیله‌میه‌جکنی بیان

ايلكده حقلى ايدى . ذاتاً بلغارستانك حركتيده بوندن بشقه برشى دكلدى .
بلغارستان شو حركتى ايله حقوق بين‌الملل‌ى ، تعهدات ذاتيه‌سنى انكار ايديور
وسائر دول معظمه‌يه قارشى نزاكت بين‌الملله مغاير برصورتده حركت ايليوردى .

حركت اردوسى قوماندانى : محمود شوكت پاشا

فقط صوفيه قابينه‌سى بو تشويقى آوستريادن كورمشدى ؛ اعلان استقلال فكرى
بلغارلرك طوغريدن طوغرى‌يه تصميم واجرا ايتدكلرى بر فكر دكلدى .

بوندن بشقه بلغارستان ، برلين معاهده‌سنه واضع الامضا حكومتلردن‌ده دكلدى. روم ايلئ شرقى ايالتى ذاتاً عبدالحميدك قربان استبدادى اولارق دها ١٨٨٥ سنه‌سنده الدن چيقمشدى . بونك ايچون باب عالى ، بو ايالتك الدن كيتمش اولمسندن زياده بلغارستانك حقوق ومعاهداته مغاير بر صورتده حركت ايتمش اولمسنى پروتستو ايديبوردى . حكومت عثمانيه ، حقوقنى محافظه ايتمك وكندى رضاسى اولمادن وقوع بولان بو حركت غاصبانه‌يه قارشى تأديبات لازمه اجرا ايتمك ايچون سلاحه مراجعت ايده‌بيليردى . فقط هر شيدن اول معاهداته رعايت ايتمك و آوروپا صلح ومسالمتنى اخلال ايتمه‌مك آرزوى صميمانه‌سنده بولونديغندن بويله اك صوك زمانلرده مراجعت ايديله‌جك وسائطى نظر اعتباره آلمامشدى. باب عالى بو مسئله‌نك حلى ايچون بر قونفرانس عقدينى طلب ايديبوردى . بو قونفرانسده بلغارستان ايله روم ايلينك وضعيت حقوقيه‌لرى تعيين اولونمالى وتركيه‌نك معاهدات بين‌الملل ايله حائز اولدينى حقوق تصديق ايدلملى ايدى .

باب عالينك بو پروتستوسنه آوروپا قابينه‌لرينك كافه‌سى حق ويردى . عثمانلى انقلابى لوندره‌ده ، پترسبورغده ، پاريسده هپ حسن صورتله تلقى ايدلمشدى . كنج تركلر ، بو حركت احرارانه‌لريله عموملك توجهنى قازانمشلردى. بتون عثمانليلر وطنلرينك بو صورتله دوچار تجاوز اولمسنه ميدان ويرمه‌مك ايستمشلردى .

بونكله برابر عثمانليلرك نفوذ وحيثيتلرينه قارشى اورولان بو ضربه آوروپاده فنا برتأثير حصوله كتيردى . آوستريا مجارستانك بوسنه هرسكى كمال صلح ومسالمتله الحاق ايتمسنه كيمسه برشى ديه‌يوردى ؛ اسكى زمانك ويا اسكى تعهداتك حسابنى آوستريا مجارستاندن صورمق هيچ كيمسه‌نك خاطرينه كلميوردى؛ چونكه آوستريا مجارستان حكومتى اساساً وقوع بولمش اولان كيفيت الحاقى برمعاهده آلتنه آلمق ايچون برلين معاهده‌نامه‌سنك ذاتاً تعديلنه انتظار ايديبوردى . كذا بلغارستانك اعلان استقلاليده بوندن باشقه برشى دكلدى .

فقط بين‌الملل عقد ايدلمش اولان بر معاهده‌نك بويله خود بخود فسخ ايديلويرمسى آوروپاده عظيم براندیشه وحيرت حصوله كتيردى . حكومت عثمانيه طرفندن تكليف اركونان قونفرانس فكرى آوروپاده كوندن كونه جاى قبول بولمغه باشلادى .

تشرین اولك یدنجی کونی روسیه خارجیه ناظری موسیو ایزوولسکی بومسئله حقنده آتیده‌کی بیاناتده بولوندی :

« برلین معاهده‌سی ایله شرقك حال حاضرینه قارشی اورولان بو مضاعف ضربه‌نك آوروپاده قبولی ، حقیقی برتوکل دیمك اولور ... عموم دولتلرك متحداً یاپدیغی برشیٔ ینه عموم دولتلر متحداً بوزابیلیرلر . »

روسیه خارجیه ناظرینك بو بیاناتی ترکیه‌ده حسن تأثیر حصوله کتیردی . آنی متعاقب انکلتره خارجیه ناظری سر ادوارد غره‌ی‌ده آتیده‌کی بیاناتده بولوندی :

« آوستریا مجارستان حکومتك بوسنه هرسك اداره‌سنی صورت قطعیه اوزرینه آلمق تشبثنده بولونمسی غایت مهم بر تبدل عد ایدیله‌مز . فقط بو تبدلات صورت وقوع واجراسی غیر منتظم ونزاکته مغایردر . دول سائره‌یه وبالخاصه ترکیه‌یه مراجعت ایدلمدن وقوع بولان بو حرکتك نتایجنی بز اصلا قبول ایده‌مز ! »

فرانسه‌ده‌ده غزته‌لر وافکار عمومیه ، سریعاً برقونغره عقدینی طلب ایدییوردی . بو فکره ایتالیا حکومتی‌ده اشتراك ایلدیکی کبی آوستریانك متفق بولونان آلمانیا حکومتی‌ده موافقتنی ایما ایدییوردی .

بو قونفرانسده عجبا نه‌یاپیله‌جقدی ؟ ۱۸۷۸ ده انکلتره ، آلمانیا و آوستریا حکومتلرینك روسیه‌یه قارشی تضییق اجرا ایتملری منفعتلری اقتضاسندندی ؛ اوزمانلر روسیه‌نك مطالباتی تخفیف ایتمك صوك درجه لازمدی . انك ایچون بر قونغره عقدینه لزوم کورولمشدی . فقط شمدی احوال بومرکزده دکلدی . روسیه‌نك وضعیت مادیه ومعنویه‌سی ، اردوسنك ، مالیه‌سنك حالی بوانده دکلدی ؛ ژاپونلردن مانچوریده ییدیکی ضربه روسیه‌نك قولنی قنادینی قیرمش ، اختلالات داخلیه ایسه قوهٔ معنویه‌سنی زیر وزبر ایلمشدی .

انکلتره حکومتنه کلنجه : حکومت مشارالیها افکار احرارانه‌سی ایله ممتاز اولدیغندن کنج ترکلرك انقلاب صلحپرورانه‌سنی صوك درجه تقدیر ایدییور ، ترکیه‌یی آلمان نفوذندن قورتارمق ایچون بومسئله‌نك ترکیه‌یه نافع برصورتده حل ایدلمسنی آرزو ایلیوردی . فقط بوسببدن طولایی بر اختلاف چیقمسنی اصلا آرزو ایتمیوردی . آوستریا ایسه قونفرانسی قبول ایدییور ؛ فقط قونفرانسك فعل واقعی یعنی الحاقی تصدیقدن بشقه برشی یاپمامسنی طلب ایلیوردی . متفق

بولونان آلمانیا ایسه آوستریایی کمال ممنونیتله تشویق ایدییور ، عثمانلی قابینه‌سنک موقعنی تأمین ایده‌جك وجه ایله انکلتره طرفندن وقوع بولان تشبثاتی عقیم براقیق ایستیوردی. عبدالحمیدك محب خاصی اولان قایزر ویلهلم، انقلاب عثمانینك اعلانی متعاقب ترکیه‌ده آلمان تشبثات استعماریه‌سنه آرتق کلیاً نهایت ویریله‌جکی اکلادیغی ایچون ترکیه ایله اولان حقوق قدیمهٔ تجاریه‌سنی اصلا نظر اعتباره آلمیوردی .

آوستریانك تکلیفندن بلغارستان‌ده جرأت آلمشدی . بو قونفرانسده نه استقلالنك ، نه‌ده پرنسلك چار عنواننی آلمش اولمسنك قونفرانسده مناقشه ایدلمه‌مسنی طلب ایدییوردی. اووجه‌ایله‌که، معاهدات موجوده‌یه مغایر برصورتده حرکت ایدرك قونفرانس عقدینه لزوم کوسترمش اولان حکومتلرك هرایکیسی‌ده حلی لازم کلان مسائلك قونفرانس دها انعقاد ایتمدن حل ایدلمسنی طلب ایدییورلردی .

ایشته بو سببدن طولانی عظیم مشکلات اورته‌یه چیقدی . قونفرانسده نه کبی موادك مذاکره اولوناجغنه دائر دول معظمه بر درلو پروغرام تنظیم ایده‌مدی . موسیو ایزوولسکینك پارس ، لوندره وبرلینده اجرا ایلدیکی تشبثلردن هیچ بر ثمره حاصل اولمادی . قونفرانس عقدندن اول حصولی طلب اولونان ائتلاف افکار بردرلو حاصل اولمادی . معمافیه نه بلغار پرنسی تاجندن محروم ایتمك ، نه‌ده آوستریایی طوزنه بوینده أزمك ایچون بر حرب وقوعه کله‌جکنی هیچ بر کیمسه عقلنه بیله کتیرمیوردی .

فقط بو مسئله‌نك حلی ایچون اجرا ایدیلن مذاکرات اثناسنده دها بر چوق مشکلات ظهوره کلدی . یونانستان حکومتی کرید مسئله‌سنك‌ده بو قونفرانسده حل ایدلمسنی طلب ایتدی . قره‌طاغ ایله صربستان، مجارستاندن تضمینات طلب ایلدیلر . آوستریا ایله صربستانك اره‌سی او درجه آچیلدی‌که ایکی حکومت اره‌سنده حرب وقوعه کلمسنه هیچ برشی قالمدی. بر طرفندن‌ده ممالك عثمانیه‌ده آوستریا امتعه‌سنه قارشی بویقوتاژ شدتله دوام ایتدی. آوستریادن کلنماللر ممالك عثمانیه‌یه اخراج اولونمادیغی کبی آوستریا امتعه‌سی‌ده قطعیاً صاتون آلنمادی . آوستریانك اك مهم مخرجی ترکیه ایدی . آوستریا حکومتی بو بویقوتاژدن پك زیاده متضرر اولدی .

آرتق مشکلات کوندن کونه تزاید ایدییوردی . فقط تشرین اول نهایتنه

طوغرى فرانسه ، انكلتره وروسيه بيننده بر پروغرام تنظيم ايدلمسى سائر محافلده عظيم بر هيجانى موجب اولدى . اودرجه‌ده‌كه ، قونفرانسك انعقادينى او آنه‌قدر هركس آرزو ايديوركن اندن صكره بو فكر غير قابل اجرا كورونمكه باشلادى.

بونك اوزرينه تركيه‌يه تضمينات اولارق پاره ويرمكه قرار ويرلدى . بو مسئله‌نك تعويضات ماليه ايله حل اولونمسى دول معظمه طرفندن تكليف ايدلدى. عثمانليلرك عزت نفسى بوكا تحمل ايده‌ميه‌جكدى . وطنى پاره ايله صاتمق عثمانليلرك اڭ منفورى اولان بر شيدى . ذاتاً وطنك اوته‌دن برى پارچه‌لانان هر عضوى برر برر كتدكجه ماتك قلبى قان آغلامشدى .

ايشته بونك ايچون بوسنه هرسك ايله روم ايلى شرقى مسئله‌سنك حلى ايچون تعويضات ماليه‌يه مراجعت اولونمسى عثمانليلرك قلبنده عظيم بر مرارت حصوله كتيردى . فقط كنج تركلر سياستده مسلك حقيقى‌يى تعقيب ايديورلردى . بونلر تلافيسى غير قابل اولان وقايع سياسيه‌دن بر فائده استحصالنى‌ده كارعد ايليورلردى. عبدالحميدك حركات استبدادكارانه‌سى يوزندن اساساً الدن چيقان بو يرلرك تركيه‌يه اعاده اولونميه‌جغى محققدى . بوكا مقابل بسبتون ضايع ايتمكدنسه ، وطنك اوته‌دن برى آچيق ويرن بودجه‌سنى برقاچ مليون ليرا ايله زنكينلشديرمك طبعى دها معقولدى .

ذاتاً ويانه و صوفيه ايله‌ده مناسبات منقطع اولمامش بولونديغندن كنج تركلر اجنبيلرك حكم وظيفه‌سى كورمه‌سنى موافق كورمديلر . بر طرفدن آوستريا مجارستان ، ديكر طرفدن‌ده بلغارستان ايله طوغريدن طوغرى‌يه اويوشمغى دها موافق بولديلر .

فقط صرف عادلانه دوشونوله‌جك اولورسه ، آوستريا مجارستانك بوسنه هرسكى الحاق ايتديككندن طولانى مذكور ايكى ايالته اصابت ايدن ويون عموميه حصۀ مشتركه‌سنى ويرمه‌سى لازمدى . مادامكه او آنه‌قدر بوسنه هرسك آوستريا مجارستانك تحت اشغالنده قالمشدى ؛ آوستريا مجارستان حكومتى بو پاره‌يى ويرمكه حقوقاً ، وجداناً ونظاماً بورجلى ايدى .

فقط بارون ئه‌رنتال هم فعل واقعه ، همده آوستريا مجارستان اردوسنه كوونديكى ؛ بوندن بشقه يكى پازار سنجاغى‌ده عين زمانده تخليه ايدلمش اولديغى جهتله بونك كافى بر تعويض مقامنه قائم اولاجغنى سويلدى . بناءً عليه حصۀ مشتركه اعطاسندن قطعياً امتناع ايتدى .

آوستریانك بو حركاتی دوام ایتدكجه عثمانلیلرك آوستریا امتعه‌سنه قارشی یاپدقلری بویقوتاژده تأثیرینی آرتدیرییوردی . آوستریا تركیه‌یه یوز میلیون نضله ویرسه ایدی ، بلكه ایش براز دوزه‌لیردی . فقط آوستریا بو بویقوتاژدن یوز ملیوندن زیاده غائب ایتدی . آرتق بوك اوزرینه آوستریا خارجیه نظارتی دوشونمكه باشلادی . درجه درجه تعویضات مقدارینی آرتدیرمغه راضی اولدی . عثمانلی كمرك تعرفه‌لرینك یوكسلدلمسنه ، تركیه‌ده‌كی آوستریا پوسته‌خانه‌سنك الغاسینه ، بعض انحصارلری قبول ایتمكه ، قتوليك آرناوودلر اوزرنده موجود بعض امتیازاتدن صرف نظر ایلكه ، حاصلی بش ملیون فرانق تعویضات اعطاسنه موافقت ایتدی .

ویریله‌جك پاره‌نك مقداری تمام ایكی هفته مذاكره ایدلدی . بو مدت اثناسنده هر ایكی طرفده عناد كوسترمیه‌رك هپ ائتلافكارانه حركت ایتدی . نهایت بوسنه هرسكده بولونان اموال میریه‌یه مقابل آلتمش ایكی ملیون فرانق ایله بعض مساعداته رضا كوستردی . ایشته دولت عثمانیه ایله آوستریا مجارستان بینده‌كی اختلاف بوصورتله حل ایدلدی .

شمدی دولت علیه ـ بلغارستان اختلافی قالیوردی . كنج تركلر نصلكه عملی وطنپرورلر ایسه ، بلغارلرده انلردن آشاغی قالمیورلردی . فقط بونلر ، آوروپانك اعتمادینی قازاندقلرینه واقف اولدقلری جهتله مطالبه‌لرنده ایچه شیماریقلق كوستریورلردی . حتی حكومت عثمانیه شمندوفرك تركی ایچون یوز قرق ملیون طلب ایتدیكی زمان بونلر سكسان ایكی ملیون ویرییورلردی . بو ایكی مقدار آره‌سنده حقیقةً چوق فرق واردی . كنج تركلر ، كندیلرینه تابع برامارتك مطالباتنه قارشی سرفرو ایتمك ایسته‌میورلردی .

بر زمان اولدی كه ایكی حكومت بیننده مذاكرات منقطع اولدی . ١٤ كانون ثانی ١٩٠٩ ده كامل پاشا ، بلغارستان ائتلاف حاصل اوله‌میه‌جغی جهتله مسئله‌نك انجق بر قونفرانس واسطه‌سیله حل اولونابیله‌جكنی بیان ایتدی . كویا بو اختلاف یتشمیورمش كبی برده ادرنه جهتنده حدودك تصحیحی مسئله‌سی اورته‌یه آتیلدی .

دولت عثمانیه ایله بلغارستان بیننده حرب اندیشه‌لری تكرار ظهور ایتمكه باشلادی . بلغارستان احتیاطلری سلاح آلتنه آلندی ؛ حكومت عثمانیه سفربرلك

اجراسنه مباشرت ایتدی . ایکی حکومت آره‌سنده حرب بوکون یارین وقوعه کله‌جك ظن اولوندیغی صرده ایدی که روسیه حکومتی آره‌یه کیردی .

آرتق روسیه حکومتی دولت عثمانیه‌یه قارشی ارثی بر دشمن کبی حرکت ایتمیوردی . موسقوف پولیتقه‌سنك ایلك اساسلرینی تاریخ کندیلکندن تبدیل ایتمشدی . ترکیه‌ده دارهٔ عادلانه تأسیسی روسیه‌یی ممنون ایتمشدی ؛ چونکه بوندن صوکره بالقان حکومتلریده . ترکیه‌ده راحت ایده‌جکدی . فقط روسیه‌نك اوتدن بری تعقیب ایتدیکی بر مسلك واردی ؛ اوده بالقانلرده حاکمیت مسئله‌سی ایدی . روسیه حکومتی بوندن بویله صاحبپرورانه وائتلافکارانه مداخلاتده بولونارق بو حاکمیتی تأمین ایتمك ایستیوردی . روسیه ، اقوام شرقیه بیننده بر مقارنت حاصل ایتمکله احتمالکه اسکیسندن دها کارلی و دها سلامتلی بر مسلك تعقیب ایلیه‌جکدی .

موسیو ایزوولسکی اون سنه‌دن بری مانچوریده اوغراشه‌رق بالقانلرده ضایع ایتدیکی نفوذی روسیه‌یه تکرار قازاندیرمق ایستیه‌دی . طرفینك طلب واعطا ایلدیکی پاره بیننده‌کی فرقی طولدیرمق آرزو ایتدی . بلغارستانك دولت عثمانیه‌یه ویره‌جکی پاره‌یی کندیسی اوده‌یه‌جکنی و بونك‌ده عثمانلی قابینه‌سنك آرزو ایتدیکی مقدارده اولاجغنی بیان ایلدی .

روسیه حکومتنك بو توسطی آوروپایی حیرتلر ایچنده بیراقدی . دول معظمه ذاتاً بر حرب وقوعنه میدان ویرمه‌مك ایستیورلردی ؛ روسیه‌نك بو توسطی کورونجه . آرتق حرب تهلکه‌سنك زائل اولدیغنی آنلرده مشاهده ایلدیلر . روسیه‌نك بو توسطی ترکیه‌ده قید احتیاط ایله تلقی اولوندی . فقط باب عالی بو مسئله‌یی اوزون اوزادی تدقیق ایتدی . هر کس روسیه‌نك بو مسئله‌ده ترکیه‌یه ایلك ایتدیکنه ذاهب اولدی . «فقط کامل پاشا تکلیف ایدیلن چارهٔ حلدن روسیه‌نك نه کبی منافع استحصال ایتمك ایستدیکنی کمال بصیرتله اکلادی .» [۱] بلغارستان ایله ترکیه بیننده ائتلاف حصولی ممکندی ؛ هر ایکی حکومتك منافعی بو ائتلافه وابسته ایدی . توفیق پاشا روسیه سفیرینه واقع اولان بیاناتنده روسیه حکومتی طرفندن تکلیف اولونان تدبیر مالینك شایان قبول اولدیغنی ، فقط بونك ترکیه ایچون مساعد بر طرزده اولماسنی درمیان ایلدی .

احوال خارجیه بو صورتله دوام ایتدیکی صرده احوال داخلیه قاریشیق

---

[۱] بول ایمبار . ترکیه‌نك تجددی . ص ۲۰٤

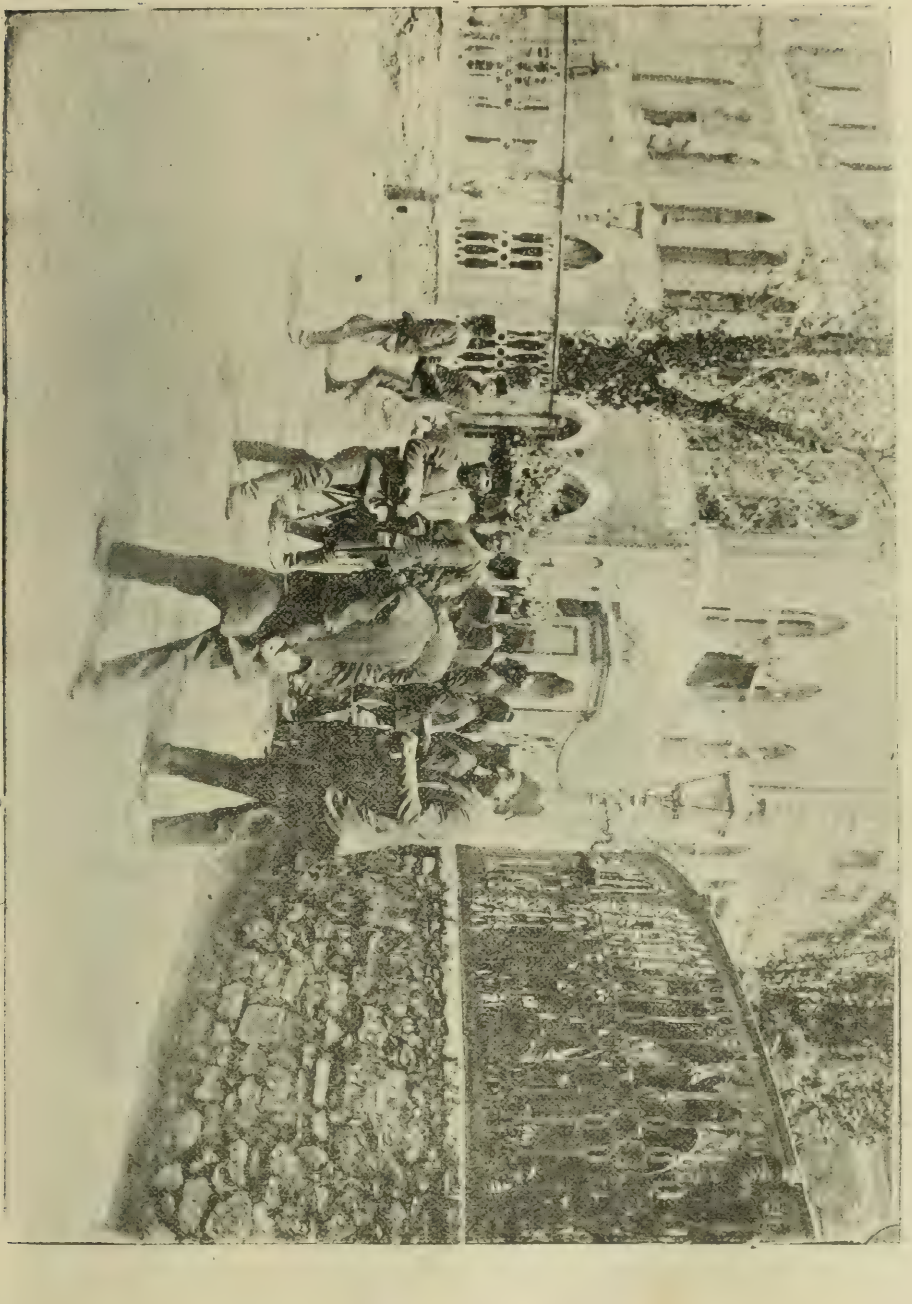

برحالده ايدى. استانبولده احرار فرقه‌سى ناميله برفرقه ظهور ايتمشيدى. بو فرقه ايله اتحاد ترقى جمعيتى بيننده مناقشات پك شدتلى برصورتده دوام ايديوردى.

هيچ تصور ايتميورلردى كه ، وطنك مشروطيتسزلك يوزندن اوغراديغى ضربه‌لرك برتمثال اليمى حالنده آياستفانوسك زمردين قبه‌لرى اورته‌سنده قبكاه ملته دكيلن روس آبده‌سى ..

هركون غزته‌لر شخصى مناقشات ايله طوليور ، متينغلر ياپيليور ، تياترولرده نطقلر ايراد اوليور ، قونفرانسلر ويريليوردى . فقط بو اثناده مفرطانه حاللرده نمايان اوليوردى .

اتحاد وترقی جمعیتی جداً محترم وشایان تبجیل برجمعیت ایدی؛ بوجمعیتك تبجیل علویتی ایچون یالکز عموم ملت عثمانیه‌یی عبدالحمیدك استبدادندن قورتارمسی، دها طوغریسی عثمانلی دولتنی محتدن خلاص ایلمسی کافی ایدی. اتحادی وترقی عنوانننك الی الابد صحیفهٔ تاریخ ملتده الك محترم برموقعی اشتغال ایلدیکی شبهه‌سزدی. جمعیتك قبل الانقلاب موجود اعضاسی فداکار، وطنپرور، حس منفعتدن متجرد، قسم اعظمی جداً ذکی، ملتك امید استقبالی ذواتدن عبارتدی. فقط بعدالانقلاب داخل اولانلردن برچوغی جمعیتك خلق نظرنده موجود نفوذندن استفاده ایچون داخل اولمشلردی. بونلرك احوال سابقه‌لرنده موجود بعض شائبه‌لر، بلا سبب جمعیتی اتهام ایتدیرمك ایچون جمعیتی نظر حسودانه ایله باقانلر عندنده بروسیله اولابیلیردی.

ایشته بوکبی احوال استانبولده ایکی فرقه حصوله کلمسنه بادی اولدی. انقلابی متعاقب جمعیت علیهنده هیچ برکیمسه ادارهٔ کلام ایده‌مزکن، جمعیته معارض غزته‌ستونلرنده اتحادوترقی جمعیتی علیهنده مقاله‌لرله کورولمکه‌ده باشلادی. دها طوغریسی ضدیت طرفین ارہ‌سنده تمامیله تبارز ایتمکه باشلادی.

بوصرده‌ده آوروپا غزته‌لری جمعیتك امور حکومته مداخله ایتدیکنی وبونك فنا نتیجه‌یه منجر اولاجغنی یازدیلر. بوحال، مخالفین ایچون آیریجه بر وسیلهٔ تعرض تشکیل ایتدی. کامل پاشا ایله جمعیت بیننده‌ده برضدیت حاصل اولدی. تام بوصره‌لرده ایدی که کامل پاشا، حربیه ناظرینی دکشدیردی. حربیه نظارتنه فکر احرارانه‌سی هرکس عندنده ملهم اولان ناظم پاشایی، بحریه نظارتنه‌ده حسنی پاشایی تعیین ایتدی. مشروطیتی محافظه ایچون استانبوله کتیریلان آوجی طابورلرندن برینی کوندرمك ایسته‌دی. بونك اوزرینه کامل پاشا علیهنده شدتلی مقاوله‌لر نشر اولوندی. کامل پاشا استیضاحه دعوت اولوندی. کامل پاشا استیضاحی بشقه برکونه تعلیق ایتدی. مبعوثان کیجه‌لره قدر بکله‌دی. نهایت کامل پاشا سقوط ایتدی.

کامل پاشا، سقوطنی متعاقب بربیاننامه نشر ایدرك آوجی طابورلرینی نه‌مقصده مبنی کوندرمك ایسته‌دیکنی، عبدالحمیدك خلعی ایچون برتشبث موجود اولدیغی ودها سائر خصوصاتی بیان ایله‌دی. بالآخره وقوعه‌کلان حادثهٔ ارتجاعیه‌یه آوجی طابورلرینك اشتراکی. کامل پاشانك نه‌درجه بصیرتکار اولدیغنی میدانه چیقاردی.

کامل پاشا سقوط ایتمشدی ؛ مع مافیه ، « آلتی آی دوام ایدن صدارتی اثناسنده کمال لیاقتله صلح ومسالمتی محافظه ایتمش واك نازك مذاکراتی قدر ومزیته لایق بر صورتده اداره ایتمشدی . دولت عثمانیه ایله بتون آوروپا بو سببدن طولایی کامل پاشایه مدیون شکراندر . » [١]

کامل پاشادن صوکره حسین حلمی پاشا قابینه‌سی رأس کاره کچدی . بو قابینه یالکز کامل پاشانك احضار واکمال ایلدیکی مسائلی تصدیق ایده‌جکدی . فی الحقیقه حلمی پاشاده رأس کاره کچر کچمز آوروپانك تقدیرینی جلب ایده‌جك وجه ایله حرکت ایتدی . ذاتاً مسائل معلقه‌یی حله کفایتی اولا بیله‌جکده حلمی پاشادن باشقه کیمسه یوقدی .

بو مدت قدر انق سیاسی قراریر کبی اولدی . پرنس فردیناند چارك عموجه‌سنك جنازه آلاینده بولونمق ایچون پترسبورغه کیتدیکی زمان برقرال کبی قبول ایدلدی . یوقسه چار ، دولت عثمانیه ایله بلغارستان ارەسنده ائتلاف حاصل اولمازدن اولی فردینانده چارلغنی تصدیق ایدیوردی ؟ استانبولده همان هرکس بوندن تلاشه دوشدی . فقط روسیه حکومتی درحال باب عالینك شبهه ووسوسه‌لرینی ازاله ایتمکه چالیشدی . پرنس فردینانده قارشی اظهار اولونان آثار مخالصت ، روسیه‌نك تعبیری وجه ایله شخصی بر نزاکتدن عبارتدی . بو معاملات ، روسیه‌نك مقرراتنه اساس اولامازدی .

موسیو ایزوولسکینك بالقان پولتیقه‌سنی تأیید ایچون تعقیب ایتدیکی پولتیقه موفقیتله نتیجه‌لندی . نهایت اوزون اوزادی مذاکرات اجرا ایدلدکدن صوکره ، توفیق پاشانك یرینه کچن خارجیه ناظری رفعت پاشا ایله پترسبورغده بر ائتلاف عقد ایدلدی .

رفعت پاشانك خارجیه نظارتنه تعیین اولونمسندن مقصد ، کامل پاشا طرفندن تعقیب اولونان سیاست خارجیه‌یه دوام ایلمکدی . فی الحقیقه‌ده‌ها ایلك کوندن اعتباراً ترکیه ، فرانسه وانکلتره‌یه ، بو ایکی حر حکومته توجه ایتمشدی . کامل پاشا انکلتره حقنده‌کی محبتنی آچیقدن آچیغه اظهار ایتمشدی . حتی کامل پاشا انکلتره ایله دولت عثمانیه بیننده حصوله کلن مخالصتی رسماً بیان ایتمشدی . حلمی پاشایه کلنجه ، حلمی پاشاده اك زیاده فرانسه‌یه متمایل ایدی .

---

[١] پول ایمبەر ، ترکیه‌نك تجددی . صحیفه ٢٨٥

کنج ترکیه آوروپانك امنیت واعتمادینه کووندیکی جهتله پارس ایله لوندره ده کندیسنه برظهیر بولمق ایستدی . موسیو پیشونایراد ایلدیکی بر نطقده فرانسه ایله دولت عثمانیه بیننده‌کی مخالصتدن اوزون اوزادی بحث ایتدی . موسیو پیشون فرانسه‌نك شرق پولتیقه‌سندن بحث ایدرك شو صورتله بسط مقال ایلدی:

« شرق پولتیقه‌مز هم صلحپرورانه ، هم مدنیت پرورانه‌در . هر درلو منافعدن آزاده‌در . ممالك عثمانیه اهالیسنك محافظهٔ رفاهی ایچون حکومت عثمانیه‌نك تمامیتنی محافظه ایتمکدر . مؤسسلری اعتدال ، فطانت وافکار عالیه ابراز ایدن بر اداره حقنده‌کی محبت و صمیمیتمز بر کمالدر . ادارهٔ عثمانیه آلتنده بولونان بتون ادیان واشخاص حقنده مساواتاً معامله اولوندیغنی کوردیکمزدن طولایی بالخاصه کندیمزی بختیار عد ایدرز . »

ایشته احوال شو صورتله دوام ایتدی . بر طرفدن‌ده بلغارستان ایله مذاکراته دوام اولوندی . فقط احوال داخلیه یولنده دکلدی . غزته‌لرك مناقشاتی شهرك انضباطنی خللدار ایدییوردی . میتینغلر عقد ایدیلیور ، قونفرانسلر ویریلیور ، اتحاد وترقی جمعیتی علیهنده خصومتلر ابراز اولونیوردی. شو حال جداً شایان تأسفدی . ملت اوتوز اوچ سنه استبداد آلتنده ، مظالم آلتنده یاشامشدی . آناسی باباسی نفی ایدیلیور ، حریت کلامه هیچ برکیمسه مالك بولونمیوردی . ارباب ناموس فقر و ضرورت ایچنده قالمشدی . جمعیت ، خلقی بتون بوفلاکتدن قورتارمش ، دها طوغریسی وطنه حیات ویرمشدی . شمدی بر چوق کیشیلر جمعیت علیهنده بولونیورلردی. جمعیت علیهنده بولونانلرك کافه‌سی عبدالحمید طرفداری اولمادیغی کبی جمعیت اعضاسی‌ده کاملاً اتهام اولونا بیله‌جك ذواتدن دکللردی ؛ ایچلرنده اویله ذوات واردی‌که بونلر وطن عثمانی خارجنده بولونسه‌لر واورالرده ایفای خدمت ایتسه‌لر تجلیل نامه‌لری ایچون هیکللر رکز ایدیلیردی . قباحت جمعیتده دکلدی ؛ بونام بتون ملت طرفندن تکریم وتجلیل ایدیلی ایدی. اصل اتهام اولوناجق کیمسه‌لر ، جر منفعت واجرای استبداد ایچون جمعیته بالواسطه داخل اولان ذوات ایدی .

ایشته بوکبی ذواتك حرکات نابجاسی جمعیت علیهنده بر خصومت حاصل ایتدی . بو صره‌ده (سربستی) غزته‌سی ایله (شورای امت) ارەسنده دهشتلی مناقشه‌لر وقوعه کلدی . برقاچ کون صوکره سربستی محرری حسن فهمی بك کوپریده بردست مجهول طرفندن رووولورله قتل ایدلدی . بو جنایت جمعیته

عطف اولوندى . آرتق جمعيت عليهنده‌كى خصومت فوق‌العاده تزايد ايتدى . حسن فهمى بكك جنازه‌سنده علمادن ، اهاليدن اوتوز بيك كشيدن زياده جماعت بولندى . جنازه‌يى تعقيب ايدنلرى سوقاقلر آلمادى .

ديكر طرفدنده بر اتحاد محمدى جمعيتى تشكيل اولوندى . بو جمعيتك اتحاد وترقى جمعيتى عليهنده اولديغى شبهه‌سزدى . جمعيتك مؤسسى درويش وحدتى . سرسرينك برى ايدى . وحدتى ، اولا (وولقان) ناميله برغزته چيقارمشدى . بو غزته‌نك سورولديكنى كورونجه نام جليل جناب پيغمبريدن استفاده ايچون غزته‌نك آلتنه برقاچ هفته صوكره برده (اتحاد محمدى جمعيتنك ناشر افكاريدر .) سوزينى قوندرمشدى . آرتق اوندن صوكره جمعيت عليهنده بولونانلر بوجمعيته اشتراك ايتمشلر ، جمعيتك مؤسسى اولان وحدتينك نه پسپايه اولديغنى هيچ نظر دقته آلمامشلردى . وحدتى بو حالدنده استفاده ايتمكى دوشوندى . آياصوفيه جامعنده اتحاد محمدى جمعيتى نامنه بر مولد شريف قرائت ايتديردى . بومولدده بيكلرجه ذوات حاضر بولوندى . آرتق وحدتى قربانلر ذبح ايديور ، يشيل بايراقلر آچه‌رق سوقاقلرده طولاشيوردى .

فقط بتون بوظاهرى حركتلرك تحتنده‌باشقه طولابلرده تدوير اولونيوردى . ارباب بصيرت بونى استدلال ايديوردى ؛ يالكز قابينه‌نك ، حربيه ناظرينك ، شهرك انضباطى تأمينه مأمور هيئت ضابطه‌نك هيچ برشيدن خبرى يوقدى ...

۳۱ مارت وعبدالحميدك خلعى (۱)

۳۱ مارت صباحى — آياصوفيه اوكنده عسكرك اجتماعى — مكتبلى ضابطانك قتلى — عبدالحميدك صوك سلاملغى — عبدالحميدك ارتجاع اميدلرى — حريت اردوسنك استانبوله طوغرى حركتى — آياستفانوسده حركت اردوسى — آياستفانوسده مجلس ملى — مجلس ملى مقرراتى — حريت اردوسنك استانبوله دخولى — حركت اردوسنك بياننامه‌لرى — استانبول داخلنده وقوعه كلن محاربه‌لر — افراد عاصيه‌نك تسليم اولمسى — ادارهٔ عرفيه اعلانى — استانبولده مجلس ملى — ييلديزك تسليمى — عبدالحميدك خلعى — سلطان محمد خان خامس حضرتلرينك جلوسى — عبدالحميدك آلاطينى كوشكنه اعزامى .

۳۱ مارت صباحى استانبولده دهشتلى تفنك صدالرى ايشيدلدى؛ بو صدالر آياصوفيه طرفندن كليوردى. فقط بونك نه سببه مبنى اجرا ايدلديكندن كيمسه‌نك خبرى يوقدى. اختلال كيمسه‌نك خاطرينه كليوردى . عجبا نه اوليوردى؟ شهرده بولونان آوجى طابورلرى، ارتجاعه خدمت ايده‌بيله‌جك اولانلرى هر دقيقه محو ايده‌بيليردى. او حالده عبدالحميد طرفدارلرينك بو ايشده بر دخلى اولاميه‌جقدى. آرتق هركس بر مراقده ايدى !

دكانلر كاملاً قپالى ايدى . اهالى فوج فوج آياصوفيه ميدانينه طوغرى كيديوردى. اره‌صره تفنكى اوموزنده برقاچ عسكرك حيزلى حيزلى قوشديغى، برچوق كشيلرك كيزلى كيزلى كوروشه‌رك يورودكلرى كوروليوردى . فقط هركسك لساننده بر عسكر، بر شريعت لاقيرديسى واردى . عسكر شريعت ايستيورمش! ديورلردى . عجبا هانكى شريعتى ايستيوردى؟ عبدالحميد زماننده محو و پايمال ايدلمك درجه‌سنه كلن شريعت، اعلان حريت اوزرينه تماماً محافظه ايدلمشدى. عبدالحميد زماننده كتب دينيه كاغخانه‌لرده ياقيليور، حتى قرآن كريمى

[۱] بو حادثه‌يه دائر (۱۱ نيسان انقلابى) نامنده‌كى اثر عاجزيده اك چوق تفصيلات واردر .

بيله سانسور ايتمك خاطرلردن گچیوردی. عجبا او زمان بو عسكرلر، بو دينپرور ذوات دينی نيچون مدافعه ايتمه‌مشلردی؟ جامعلرده طوغری درست وعظ ويريله‌ميوردی. او زمان بوكا نيچون تحمل ايتمشلردی؟

غلبه‌لك كيتدكجه، تزايد ايدييور، بتون بو امواج اهالی آياصوفيه طرفنه طوغری كيدييور، آياصوفيه چيقان سوقاقلری بوقلمون البسه‌لری ايله طولديرييوردی.

آياصوفيه ميدانی كاملاً آوجی طابورلری ايله طولمشدی. محافظ مشروطيت اولان بو طابورلر آياصوفيه ميدانی كاملاً طولديرييورلر، مدافعهٔ مشروطيت ايچون ايتدكلری يمينی اونوتارق شمدی ارتجاعيونه خدمت ايدييورلردی. فقط هيچ دوشونميورلردی كه اللرنده‌كی سلاحله شرف وناموس عسكريلرينی انجق مشروطيتك ارودوه حصوله كتيره‌جكی ترقيات سايه‌سنده دشمنه قارشی امين بر صورتده استعمال ايده‌جكلردی! هيچ تصور ايتميورلردی كه وطنك مشروطيتسزلك يوزندن اوغرادیغی ضربه‌لرك بر تمثال اليمی حالنده آياستفانوسك زمردين قيرلری اورته‌سنده قابكاه ملته ديكلن روس آبده‌سی هر كون بو محترم اردويه حريت مطلقه ايچنده چاليشمسنی اخطار ايدييوردی!

آياصوفيه ميدانك اطرافنی عسكر احاطه ايتمش اولديغی كبی اره‌يرلرنده‌ده خواجه‌لر دولاشيوردی. سلطان احمد ميدانك اوكنی صنايع آلاينك چوجقلری اشغال ايتمشدی. معمافيه بر طرفندن ده عسكر آقين آقين كليوردی.

عسكرك نه ايستديكنی كيمسه بيلميوردی. فقط صوكره آكلاشلدی كه عسكر (شريعت) ايستيورمش!

بوندن بشقه طلب ايديلن دها سائر بعض نقطه‌لرده واردی؛ انلرده شونلردی:

١ . قابينه‌نك سقوطی؛

٢ . مبعوثاندن بعضلرك مباعدتی؛

٣ . احكام شرعيه‌نك تمامیٔ تطبيقی؛

٤ . آلايلی ضابطانك يرلرينه تعيينی؛

عسكر بو آرزولرينك ساعت يدی‌يه قدر اجراسنی طلب ايدييوردی. فقط بو آرزولرك تشويق صورتيله عسكره اوكرتدلديكی آشكار ايدی. اصل وقعه ايسه ظن وتخمينه كوره شو صورتله ترتيب ايدلمشدی:

اتحاد وترقی جمعيتنی دوشورمك ايچون مذكور جمعيته ضد اولانلر جمعيتك

الك زياده كوونديكى نقطه‌لرى ضعيف دوشورمك ايسته‌مشلردى . جمعيتك الك چوق كوونديكى آوجى طابورلرى ايدى . آوجى طابورلرينى ودها سائر طابورلرى الده ايتمك ايچون شريعتى ايلرى سورمك لازمدى. بونلرى شريعت الدن كيدييور ديه قانديرمق ، صوكره ذاتاً قادرو خارجى قالدقلرندن ، صيق صيق تعليم ياپدقلرندن طولايى متأثر اولان آلايلى ضابطاندن بعضلرينى وعد موقع ايله الده ايتمك، صوكره عسكرى آياقلانديررق جمعيتى حقيقى برصورتده سقوط ايتديرمك ايدى .

بومقصدى الده ايتمك ايچون فوق‌العاده غيرت ايدلمشدى . ذاتاً افكار عموميه قسماً جمعيت عليهنده ايدى . حسن فهمى بكك قتلى افكارعموميه‌ده بيوك

طاش قيشله : طوپه طوتولدقدن صوكره .

بر تبدل حصوله كتيرمشدى. اتحاد محمدى جمعيتى كمال فعاليتله چاليشيور، سرسرى وحدتى بوفرصتدن استفاده ايچون غزته‌سنده غايت شدتلى ترهات ايله افكار عموميه‌يى غليانه كتيريوردى. وحدتى برچوق دفعه‌لر يلديزه كيتمش، عبدالحميده جمعيت عليهنده ژورنال ويرنلرله مناسبت پيدا ايتمشدى . فى الحقيقه عبدالحميده بوانناده اوفاق تفك بش اون ژورنال ويرلمش وبو ژورناللرده هپ جمعيتك تدنئ نفوذندن بحث ايدلمشدى .

جمعيت بسبتون اورته‌دن قالقه‌جق اولورسه، اتحاد محمدى جمعيتى ايله جمعيته معارض كيمسه‌لر بالطبع سربست قالاجقلردى. ايشته آنك ايچون جمعيتك

استنادی اولان آوجی طابوری افرادی الده ایدلمش ، وبوندن وظیفه‌دار اولانلرڭده خبرلری اولمامشدی.

عسکر او کیجه ساعت سکزدن اعتباراً قیشله‌لردن چیقمشلر ، آیاصوفیه میداننده ایرکندن سلاح آتمغه باشلامشلردی . عسکرڭ مقداری بوصورتله تزاید ایتمش ، دیکر قیشله‌لرده‌کی عسکرده جبراً بو حادثهٔ فجیعه‌یه اشتراك ایتدیرلمشدی .

شو حال بوصورتله ساعت بشه قدر دوام ایتدی . ساعت بشه‌طوغری بر طرفدنده خواجه‌لر آیاصوفیه میداننه طوغری کلمکه باشلادی. عسکر خواجه‌لری صوك درجه محافظه ایدییوردی . آیاصوفیه میدانی بویله اولدیغی کبی باب سر عسکری میدانی‌ده بونك عینی ایدی. خاصه قوماندانی محمود مختار پاشا اختلالی دها بدایتده باصدیرمق ایستەمش ، فقط حربیه ناظری رضا پاشا هیچ بر امر ویرمکه جسارت ایده‌مه‌مش ، صدر اعظم حلمی پاشاده عظیم بر تردد ایچنده نه‌یاپاجغنی شاشیرمشدی.

بوراده افرادعاصیه‌دیکر افرادی‌جبراً چیقاروب آیاصوفیه‌میداننه‌کوتورمك ایستیور، کندیلرینه نصیحت ایلینلری تلف ایدییوردی.

عین حال آیاصوفیه میدانندەده واقع اولدی . مبعوثان بر بر کلمکه باشلادی . بونلردن عدلیه ناظری ناظم پاشا ایله بر مبعوث افراد عسکریه طرفندن سونکو ضربه‌لریله قتل اولوندی. قهرمان بر ملازمده کوپری‌اوزرنده قتل ایدلمش ، جنازه‌سی آقشامه قدر اوراده قالمشدی .

اختلال عسکری آقشاملره قدر دوام ایتدی . نهایت آقشامه طوغری قابینه سقوط ایتدی . عسکر کیجه‌لره قدر سوقاقده قالدی . او کیجه تبدل وکلا وقوعه کلدی . صدارته توفیق پاشا ، حربیه نظارتنه ادهم پاشا تعیین اولوندی . دیکر ذوات‌ده بروجه‌آتی ایدی : شیخ‌الاسلام ضیاءالدین افندی ، بحریه ناظری وکیلی‌حاجی امین پاشا، خارجیه ناظری رفعت‌پاشا ، مالیه ناظری نوری بك ، اوقاف ناظری حماده پاشا ، معارف ناظری عبدالرحمن بك ، تجارت ونافعه ناظری نورادونکیان افندی ، اورمان ومعادن ناظری ماورو قورداتو افندی .

او کیجه عسکر حربیه نظارتنه کلدیلر . فقط صباحه قدر دهشتلی بر

قشنك آتشى ايله اهاليى هيجانه ويرديلر . بو آتشلر ايرتسى صباحه دوام ايتدى . عاصى نفرلر بونكله‌ده قالماديلر . قيشله‌ده اللرينه كچن مكتبلى ضابطانى پارچه پارچه ايتديلر . هوايه طوغرى آتدقلرى قورشونله اولاد وطندن برچوغنك تلف اولمسنه سبب اولديلر . خصم اولدقلرى ضابطلرى أولرندن چيقاروب قامليسنك ، اولادينك كوزى او كنده پارچه‌لاديلر .

طنين وشوراى امت مطبعه‌لرينى يغما واشيالرينى خراب ايتديلر . ديكر غزته‌لرده عين معامله‌يه دوچار اولمامق ايچون درحال تبديل لسانه مجبور اولديلر . مطبعه‌لره كلن نفرلر سلاملق رسم عاليسنك مطلق باش طرفه قونولمسنى طلب وغزته‌لرى تبديل لسانه مجبور ايلديلر . مثلا غزته‌لردن برى وطنى خرابى‌يه سوق ايدن بوحادثهٔ فجيعه حقنده ايرتسى كون شوصورتله ادارهٔ لسان ايتمشدى : « سوكيلى عسكرلرمز مطالبات محقه (!!!) لرينى باليان شريعت احمديه‌يه مطابق قانونى براداره وحكومت تشكيلى مقصديله اولكى كون كمال انتظام ومتانتله آياصوفيه وسلطان احمدميدانلرنده اجتماع ايتمشلردى . بومناسبتله اولكى كون وكيجه شهرمز احوال عموميه‌سنه عارض اولان احوالى يازمش وبونده « ار اوغلى ار » اولان جنود مظفرهٔ عثمانيه‌نك ابرازندن برآن خالى قالمادقلرى تربيت مكمله‌يى وبالخاصه اهالى ايله اجانبه قارشى اتخاذ ايلدكلرى معاملات جميلهٔ انسانيتكارانه‌يى امثال وشواهديله انظار عموميه‌يه وضع ايتمشدك . »

آرتق استانبول ، وحشيلر كبى اطرافه باقمادن سلاح آتان ، وطنى مدافعه ايچون صرف ايده‌جكى فشنكلرى بيهوده يره هوايه صيقان مرحمتسز نفرلرك استبدادى آلتنده قالمشدى . بونلر محله آره‌لرينه كيديور ، ألى برازچارشفلدن طيشارى چيقان برقادينى: « سز كوره‌جكسكز . سزك هپ بو قوللريكزى كسه جكز ! » تهديديله قورقوتيورلر ، حيدرپاشاده ودها سائر طرفلرده قادينلرك صاچلرينى كسيورلردى .

استانبولك حالى طانيلاميه‌جق درجه‌ده ايدى . نفرلر مطبعه‌لره مسلحاً كله‌رك ايستدكلرينى يازديريورلر ، حتى تقويم وقايعى يوقدن يره علاوه نشرينه بيله مجبور ايديورلردى .

*
* *

احوال استانبولده بو مرکزده اولدیغی حالده طشرده‌ده بسبتون بشقه ایدی. افراد عاصیه‌نك احوال الیمه‌سی طشرده‌ده جانسوز بر صاعقه تأثیری اجرا ایتمشدی. آرتق استانبولده استبدادك اعاده اولونديغنه هیچ کس قائل اولمشدی. چونکه بو حادثه وقوعه کلیر کلمز عبدالحمید فرصتدن بالاستفاده سابق ایکنجی فرقه قوماندانی ایکن یرندن چیقاریلان شوکت پاشایی تکرار تعیین ایتمکه قدر جرأت کوسترمشدی. حتی غزته‌لر بیله عبدالحمید حقنده براز تبدیل لسان ایدرکبی اولمشلردی. شوکتپناه معالی اکتناه تعبیرلری ینه غزته ستونلرنده بلیرمکه باشلامشدی.

ایشته بو حاللر طشره‌لری غلیانه کتیردی. حریتی قانی بهاسنه استحصال ایدن قهرمان اردومز ـ بوکا استانبولده کیلر داخل دکلدر. ـ بو خبری طویار طویماز توپلری اوریردی. محمود شوکت پاشا سلانیکده بتون ضابطانه بر نطق ایراد ایتدی. حریتك الدن کیتمك اوزره اولدیغنی متأثرانه بر لسان ایله آکلاتدی. قهرمان اردو ینه سلاحه صاریلدی. عظیم بر صولت حریت پروانه ایله آیاستفانوسه طایاندی. فقط شهر داخلنده‌کی افراد عاصیه‌نك مقاومت کوسترملری متحمل اولدیغندن ترتیبات لازمه آلمقدن‌ده خالی قالمادی.

اردو شهره داخل اولمازدن اول اهالی‌یه حقیقتی اکلاتمق ایسته‌دی. بو اثناده مجلس مبعوثان آیاستفانوسده انعقاد ایتدی. مذاکرات بوراده اجرا ایدلدی. محمود شوکت پاشا سلانیکده سوقیات ایله مشغول اولدیغندن حرکت اردوسی قوماندانی حسین حسنی پاشا ایدی. حسین حسنی پاشا استانبوله کیرمزدن اول استانبول اهالیسنه بر بیاننامه نشر ایتدی:

حرکت اردوسی قوماندانی طرفندن

ارکان حربیهٔ عمومیه ریاستنه تلغرافنامه

اوتوز اوچ سنه‌لك مدیدومشئوم بردور استبداددن صوکره دولت عثمانیه‌نك غلیان حمیتیله استحصال واسترداد اولنان مشروطیت مشروعه‌مزی ینه دست جلاد استبداده تودیع ایتمك مقصد ملعونانه‌سیله بیك درلو حیله وفسادلر ارتکاب ایتمش ونهایت ظاهراً کویا شریعت ایسته‌نیورمش کبی حقیقتده شرع مبین احمدی‌یه کلیاً مخالف اوله‌رق قانلی بر اختلال عسکری ایقاعنه سبب اولمش بولونان ملعون

ووجدانسز طرفداران استبدادایله برطاقم آلچق ومنفور منفعت پرستلرك تلقینات ابلیسانه‌لرینه قاپلمش وپایتختك وآماجگاه امت اولان مجلس عالیٔ مبعوثانك آلت قانلره بویانمسنه وملتك ناصیهٔ پاکنه مشکل الازاله بر شائبهٔ سیاه مذلت ایراث ایدلمسنه سبب اولمش بولنان خاصه اردوسی افرادیله بحریه وطوپخانه افرادینك حرکات واقعه‌سی آلتیوز سنه‌لك لکه‌سز برناموس انقیاد واطاعت طاشیمقده اولان مقدس عثمانلی اردوسنی پك بیوك بر مجابه دوچار ایتمش وبو لکه‌نك خارق العاده بر سرعتله تطهیری امل خیریله آیاستفانوس وکوچك چکمجه‌یه گلمش اولان ایکنجی واوچنجی اردولردن مفرز قطعهٔ منتظمهٔ عثمانیه مستعیناً بتوفیقاته تعالی مقتضای شرع مبین احمدیدن اولان قانون منیف اساسینك بعدما هردرلو تجاوز وخللدن وقایه‌سی وپایتخت سلطنت سنیه‌ده آسایش وامنیتك اعاده وتحکیمی امرنده تدابیر مؤثره اتخاذی ومارتك اوتوز برنجی کونی ملت عثمانیه‌نك مشئوم یوم نحوستی حالنه کتورمکه سبب اولان خفیه‌لرله دنی الطبع منفعت پرستلرك جزای سزالرینك تعیینی مقصدیله تشبث ایلیه‌جکی هرکونه اجراآتده محافظهٔ سربستی ایده‌بیلمك وبو سایه‌ده عثمانلی اردوسنك ناموسنی اکمال ایلیه‌بیلمك ، ایچون استانبولده بولنان بری وبحری سلاح ارقداشلرندن آتیده‌کی خصوصاتی طلب ایدر :

اولا مارتك اوتوز برنجی کونندن اول استانبولده‌کی بری وبحری قطعات وسفائنه مأمور اولان بالجمله ارکان امرا وضابطانك بتکرار قطعه‌لرینه اعاده اولنملرینه قطعیاً ممانعت ایتمیه‌رك بونلرك کافهٔ اوامرینه کوری کورینه اطاعت وانقیاد کوستره‌جکلرینه وسیاسی ایشلره بعدما هیچ برصورتله مداخله ایتمیه‌رك یالکز وظائف مقدسهٔ عسکریه‌لریله مشغول اوله‌جقلرینه دائر شیخ الاسلام وفتوی امینی ودرس وکیلی افندیلر حضراتیله کندی قوماندانلری حضورنده وقرآن مبین ومنیف اوزرینه اللرینی باصمش اولدقلری حالده بر کون ایچنده عموماً استانبولده بولنان افراد وکوچك ضابطان یمین ایده‌جکلردر .

ثانیاً کندیلرینی شریعت ایسته‌ییکز دیه اغفال ایدرك وطنی تهلکه‌یه دوشورمش اولان آلچقلرك تأدیبی ایچون اردومزجه اتخاذ اوله‌جق تدابیر تنکیلیه وانضباطیه‌یه قطعیاً مداخله ایتمیه‌رك واردومز افرادینه حتی یان کوزله بیله باقمیه‌رق انلری کندی اوز قرداشلری کبی بیله‌جکلر وکندولرینی اغفاله

ايتمش اولان خفيه‌لرله ادانی‌يی ينه كندی ضابطلرينه اخبار ايليه‌جكلردر . بو ايكی طلبمز استانبولده بولنان بری وبحری بالعموم سلاح ارقداشلريمز طرفندن حسن صورتله قبول اولنه‌رق اطاعت كامله وجديه ابراز ايلدكلری تقديرده اثنای اجراآتمزده كنديلرينه قطعياً ايليشلميه‌جكی خصوصلرينك افراد مرقومه‌يه اكلايه‌جقلری لسان ايله اخطار اولنمسی ودرجهٔ مطاوعتلرينك سريعاً طرف عاجزی‌يه اشعاری رجا اولنور . ٦ نيسان ٣٢٦

حركت اردوسی قوماندانی

حسين حسنی

*
* *

حركت اردوسی قوماندانی طرفندن

استانبول اهاليسنه بياننامه

١ . ملت سنه‌لردنبری اجرای مظالم ايدن قوهٔ استبدادی پارچه‌ليه‌رق حكومت مشروعهٔ مشروطه‌يی تأسيس ايتدی . بو قانسز انقلاب مسعوددن متضرر اولان ادانی ، غير مشروع بر صورتده تأمين منفعتلرينه خادم اولان حال سابقك اعادهسی ايچون بيك درلو حيل ودسايس ودنائته مراجعت ايدرك حكومت مشروعهٔ مشروطه‌مزی رخنه‌دار ايتمك ايسته‌دی وبتون‌عالم انسانيتك تلعين ايلديكی استانبول فاجعه‌سنك حدوثنه سببيت‌ويره‌رك معصوم قانلردوكدی .

٢ . ملت حيات واقبالنك كافل يكانه‌سی اولان مشروطيتك رخنه‌دار ايدلمك واحكام شرعيه وسعادت وسلامت عموميهٔ مليه‌مزی ضامن اولان قانون اساسيمزك آياقلر آلتنه آلنمق ايسته‌نيلديكنی كوردی‌وبوحركات دنائتكارانه‌نك مسبب اصليلرينی تأديب ايتمك لزومنی تقدير ايدرك هيئت عموميه‌سيله استانبول اوزرينه يورومكه قرار ويردی . ايلك قوهٔ اجرائيه اولمق اوزره ايشته بزی استانبول سورلری قارشوسنده كورديككز بوحركت اردوسنی بورايه كوندردی .

٣ . حركت اردوسنك‌مقصد ووظيفه‌سی حكومت مشروعهٔ مشروطه‌مزی هيچ بر قوتك صارصه‌ميه‌جغی صورتده ترصين ايتمك وصرف قوت شريعت غرا ايله مؤيد بولنان قانون اساسينك فوقنده هيچ بر قانون وهيچ برقوت اولمديغنی واوله‌ميه‌جغنی اثبات ايلك ومشروطيت مشروعه‌مزك استقرارندن

ممنون اولمیان وطن وملت خائنلرینه صوك وقطعی بر درس انتباه ویرمکدر .

٤ . مظلوم اهالی وبیطرف افراد تماميله حمايه ایدیله‌جکدر . انجق محرکلر ، مفسدلر ومشارکلر بهمه حال لايق اولدقلری تأدیبات قانونیه‌دن قورتیله‌میه‌جقلردر .

٥ . هیئت فاضلهٔ علمیه سرتاج احترام وابتهاجمزدر . فقط ملعنت وتأمين منفعت عادیه وشخصیه مقصدیله يالاندن کسوهٔ علمیه‌یه بورونه‌رك دین شریف محمدیی تزییف واستخفافدن چکنمیه‌رك تشمیل مفسدته قالقیشان بر طاقم خفیه‌لر ، منفعت پرستلر البته مقتضای شرع وقانونه کوره معامله کورمکدن خلاص ایدیله‌میه‌جکلردر .

٦ . ملت مبعوثلرینك وبو محترم مبعوثلرك شایان اعتماد کوروب انتخاب ایتدکاری هیئت وکلانك حیاتلری وقانون اساسینك کندولرینه بخش ایلدیکی حقوق ونفوذ وصلاحیتلری تماميله وکماليله تأمين وسکون وسرور عمومی قطعیاً استحصال ایدیله‌جکدر .

٧ . سلامت وطن وسعادت ملیه‌مزك استلزام ایلدیکی بواجراآت عسکریه‌مز اثناسنده مملکتك انضباط داخلی وسکونت تامه‌سنی وجمله‌نك محافظهٔ حیات ومالنی تأمين ایچون هر درلو تدابیرك اتخاذینه توسل ایدلمشدر .

٨ . محترم سفرا وبالجمله مسافرین اجنبیه‌نك بی حضور اولملرینه میدان ویرلمیه‌جکدر .

٩ . استانبول وقعهٔ فجیعه‌سنده قانلری دوکیلان شهدانك ارواح معظمه‌سی قارشوسنده حساب ویرمکه ، دوچار خوف وخشيت اولمغه محکوم اولنلر انجق بو فاجعهٔ خون آلودك فاعللری ، محرك ومشارکلریدر . بو حقیقتی هرکس بیاملی وتلاش وهیجانه قاپیلمیوب مستریح اولملیدر . ٦ نیسان ٣٢٥

حرکت اردوسی قوماندانی

حسین حسنی

حرکت اردوسنك پیشداری چتالجه‌یه کلدیکی کوندن اعتباراً هرکس آقین آقین آياستفانوسه کیتدی. وطنی فلاکتدن تخلیص ایده‌جك اولان بو وطن قهرمانلرینی کمال صمیمیتله سلاملادی. ذاتاً استانبولده‌کی حریت پروران اهالینك قسم اعظمی آياستفانوسه کلدیلر .

مجلس مبعوثانده آياستفانوسده انعقاد ايديبوردی . برزمانلر وطنك فلاكت ويريشانيسنك بر سند اليمی حكمنده اولان آياستفانوس معاهده‌سنك امضا ايدلديكی محلده شمدی وطنی بتون فلاكتدن خلاص ايده‌جك اولان مجلس ملی ايله قهرمان ضابطلريمز اجتماع ايديبوردی .

آياستفانوسده تداركلر كورولديكی اثناده استانبولده عظيم بر خوف وهراس حكم فرما اوليوردی . نفرلرك اداره‌سنده قالان استانبولده هيچ بر اثر حيات يوقدی . عبدالحميدك جمعه سلاملغی عاصی عسكرلرك آلقيشلری ايچنده اجرا ايدلمش ، سلاملغی متعاقب دونن عسكرك تفنك آتيشلری خلقی عظيم بر هيجانه دوچار ايتمشدی ، آرتق بو عسكرلر عسكر دكلدی ؛ بونام علوی انلره قطعياً ياقيشه‌مازدی . انلر بر سوری اشرايه كور كورينه آلت اولمش براشقيا ، بر جانی ، بر جلاد سوروسی ايدی .

جمعه كونی شهرده بيوك بر تلاش حصوله كلدی . ذاتاً هر آقشام دكانلر ايركندن قپانيور ، سوقاقده كيمسه قالميوردی . او اقشام دكانلر دها ايركن قپانمشدی . هر كس حركت اردوسنك دخول مظفرانه‌سنه انتظار ايديبوردی .

جمعه ايرتسی صباحی مدهش طوپ كورولتيلری آفاقی لرزه‌ناك ايتدی . يلديز ، باب عالی ، تقسيم وطوپخانه جهتلرندن مدهش طوپ صدالری ايشيدليوردی .

حركت اردوسی جمعه كونی اقشامی مختلف قوللردن شهره دخول ايتمشدی . بر قول سركه‌جيدن ، بر قول آقسرايدن ، بر قول ادرنه قپوسندن ، بر قول بك اوغلندن شهره داخل اولمش . بو قوللر عساكر عاصيه‌نك بولوندقلری نقطه‌لری هدف الحركات اتخاذ ايدرك ترتيبات لازمه ايله ايلريله‌مشلردی .

اولا بك اوغلندن كيرن قول مكتب حربيه اوكنه كلير كلمز مكتب حربيه سواری دائره‌سنده‌كی نفرلرك آتشنه هدف اولمش ، فقط بونلری آز برزمان صوكره تسليمه مجبور ايتمشدی . دها صوكره تقسيم قيشله‌سی تعليمخانه جهتندن قوشادلمشدی . بوراسی بتون افراد عاصيه‌نك مقری حكمنده ايدی . خصوصيله طاش قيشله ، محافظهٔ مشروطيت ايچون استانبوله كتيريلن آوجی طابورينك دشمن مشروطيت نفرلری ايله اشغال ايدلمش اولديغندن بورالرده اجرا ايديله‌جك محاربه پك زياده امتداد ايده‌جكدی .

حرکت اردوسی افرادی قیشله‌یی تعلیمخانه جهتندن اشغال ایدرك‌ دهشتلی بر صورتده آتش ایتمش ، بو آتشلره مکتب حربیه شاکردانی ده اشتراك ایلمشدی . هر ایکی طرفده یکدیکرینه شدتلی بر صورتده آتش ایدییوردی .

تبلیغ خلع

بر طرف ماتی قلا کیتدن قورتارمغه چالیشیور ، دیکر طرف عبدالحمیدك محافظهٔ استبدادی ایچون وطن اوغورنده آتهجغی قورشونلری وطنداشلرینه آتیور، انلری تلف ایدییوردی .

طاش قیشله وتقسیم قیشله‌سی محاصره‌لری دوام ایتدیکی کبی باب عالی جهتی‌ده اییجه دهشتلی اولمشدی .

باب عالی‌یه کیدن قوله اك زیاده عسکری قلوبنه التجا ایدن عاصی عسکر آتش ایتمشلردی . صوکره باب عالی محافظه‌سنه مأمور قره‌غول افرادی‌ده آتش ایتمکه باشلامش ، بونك اوزرینه حرکت اردوسنك طوپچیلری باب عالی‌یه طوپ آتارق بو عاصی عسکرلری تسلیمه مجبور ایلمشیدی .

طوپخانه‌ده‌کی عسکرلر ذاتاً تسلیم اولمشلردی . اوکون آقشامه طوغری

خاقان نوجاه سلطان محمد خان خامس حضرتلری .

سلیمیه وییلدیز قیشله‌لرندن ماعدا بتون قیشله‌لرده‌کی عسکر تسلیم اولمش ، آقشامه طوغری بتون اهالی ، اسیر ایدیلان عاصی عسکرلرك حرکت اردوسی افرادی طرفندن قافله قافله سوق ایدلدیکنی تماشا ایچون سوقاقلره دوکولمشلردی .

باب عالی جهتی پریشان برحالده ایدی . آغاجلرك داللری ، بعض اولرك کوشه‌لری کاملاً قوپمشدی . فقط بعض سوقاقلر حرکت اردوسی افرادی طرفندن اشغال ایدلمش ، عسکردن بشقه‌سنك کچمسنه مساعده اولونمیوردی .

بك اوغلی ایسه بتون اهالی ایله مالامال ایدی . برطرفدن عاصی عسکرلر قافله قافله کتوریلیور ، انلری کورن خلقك سیماسنده عظیم بر علامت نفرت

حصوله کلیوردی. حرکت اردوسنه منسوب قوماندانلر کچدیکی زمان آلقیشلر بربرینی ولی ایدییور ، هرکسك صمیمیتی سیماسندن اکلاشیلیوردی .

فقط یالکز بردوشونجه واردی : عجبا عبدالحمید خلع ایدلمیه‌جکمی؟ بتون ملت عبدالحمیدك خلعنه انتظار ایدییوردی .

ایرتسی صباح سلیمیه قیشله‌سی ، دها صوکره ییلدیز قشله‌لری‌ده تسلیم اولدی . فقط ییلدیز قیشله‌لرینك تسلیمی ایی‌مدت دوام ایتدی. بواثناده‌شهرده ادارهٔ عرفیه اعلان اولونمشدی . علاوه صورتنده نشر اولونان ادارهٔ عرفیه قرارنامه‌سنك صورتی بروجه آتی ایدی :

ادارهٔ عرفیه بیاننامه‌سی

مشروطیت مشروعهٔ اداره‌مزك مکملاً تأیید وتقویه‌سی ایله برابر آتیاً آدنی مرتبه دوچار ضعف وتزلزل اولمامسی ووطن مقدسمزله موجودیت ملیهٔ عثمانیه‌مزك تأمین سلامت وبقاسی اسبابنك استکمالی ضمننده بوکره مباشرت اولنان حرکت عسکریه عون وعنایت حقله رهین موفقیت اولمش وبونك نتایج حسنه وخیریه‌سنك اقتطافی ومشروطیت مقدسه‌مزك متین برصورتده تأسیس وتقویه‌سی فوق‌العاده حائز اهمیت‌اولان پای‌تخت آسایشنك استحصال‌وادامه‌سنه منوط وموقوف بولنمش اولدیغندن بوکوندن اعتباراً استانبول وبلاد ثلثه ایله ازمید وچتالجه سنجاقلرنده و آطه‌لر وبکقوز وقارتال وککبوزه قضالرنده ادارهٔ عرفیه‌نك اعلان وتطبیقنه قرار ویرلدیکی وبناءً علیه بوصره‌ده محل آسایش الك اوفاق برحرکت ادارهٔ عرفیه‌جه پك آغر مجازاتی مستلزم اوله‌جغندن هرکسك اکا کوره‌کمال بصیرت وانتباه‌اوزره حرکت ایلمسی لزومی‌اعلاناولنور.

اوچنجی اردو وحرکت اردوسی قوماندانی

برنجی فریق

محمود شوکت

ادارهٔ عرفیه قرارنامه‌سنك اعلانندن صوکره اورته‌لغه برسکونت کلدی. فقط اردونك اتحاد وترقی جمعیتنه مربوط اولدیغنه دائر برطاقم شایعه‌لراورته‌یه چیقدی . بوشایعه‌یه برجواب قطعی اولمق اوزره آتیده‌کی بیاننامه‌نك نشرینه لزوم کورولدی :

جرائد محلیه واجنبیه‌دن اکثریسی حرکت اردوسنك اتحاد وترقی جمعیتیله مناسبتده بولندیغنی درمیان ایدییورلر. بوفکر ومطالعه‌تمامیله خلاف حقیقتدر.

عموم عثمانلى اردولرى ، كافل فوز ونصرت عثمانى اولان ادارهٔ مشروطه‌نك محافظه‌سى نامنه عهد وميثاق ايتمش اولملرى حسبيله اخيراً استانبولده وقوعه كان تشبثات ارتجاعيه‌يى امحا وبنيان دولتى ترصين امليله بالاتفاق مستعيناً بتوفيقه تعالى استانبول اوزرينه براردو سوق ايتمشلردر . بواردونك قوماندانلريله ضابطان وافرادندن هيچ برى هيچ برجمعيته وفرق سياسيه‌دن هيچ بريسنه منسوب دكلدر . اساساً سياسيات دولته مداخله‌لرى قطعياً جائز اولميان ضابطان وافراد عسكريهٔ عثمانيه يالكز مافوقلرى طرفندن آلدقلرى اوامرى حرفى حرفنه اجرا ايدرك بشقه هيچ برقوتك تحت نفوذ وتأثيرنده بولنميه‌جقلر وعكس حركتى ثابت اولانلر قانوناً تجزيه ايديله‌جكلردر . بناءً عليه حركت اردوسنك برجمعيت خفيه وياجليه‌يه منسوبيتى وباخصوص اردونك هرهانكى برتأثير تحتنده حركت ايتمكده بولنديغى حقنده‌كى مدعانك كلياً اصل واساسى اولمديغى اعلان واخطار اولنور .

١٢ نيسان ٣٢٥

اوچنجى اردو وحركت اردوسى
قوماندانى برنجى فريق
محمود شوكت

آرتق بوندن صوكره هركس يلديزك تسليمنه انتظار ايديبوردى . يلديز سرايى غايت شدتلى برصورتده محاصره ايديليور ، عبدالحميدك سراى درونندە طوپ بولونديريغنه ، تفنكجيلرك مقاومت ايده‌جكلرينه دائر برطاقم شايعه‌لر افواه فاسده طولاشوب طوريبوردى .

نهايت يلديزده برمدت صوكره تسليم اولدى . سرايده‌كى آشجيلرله تفنكجيلر قافله قافله امين محلره كتوريله‌رك توقيف ايدلدى .

نهايت عبدالحميد ، معيتى اركاننده برقاچ كشى ايله سرايده يالكز برقالدى .

ديكر طرفدن‌ده آياستفانوسده‌كى مجلس ملى عبدالحميدك خلعنه قرار ويردى . شيخ الاسلام ضياءالدين افندى طرفندن ويريلن فتوى شريفه بروجه آتى ايدى :

فتواى شرعى

امام المسلمين اولان زيد بعض مسائل مهمهٔ شرعيه‌يى كتب شرعيه‌دن طى واخراج وكتب مذكوره‌يى منع وخرق واحراق

وبیت المالده تبذیر و اسرافله مسوغ شرعی خلافنده تصرف وبلا سبب شرعی قتل وحبس وتغریب رعیه وسائر کونه مظالمی اعتیاد ایلدکدن صکره صلاحه رجوع ایتمك اوزره عهد وقسم ایتمش ایکن یمیننده حانث اوله‌رق احوال وامور مسلمینی بالکلیه مختل قیله‌جق فتنهٔ عظیمه احداثنده اصرار ومقاتله ایقاع ایتمکله منعهٔ مسلمین زید مزبورك تغلبنی ازاله ایتدکلرنده بلاد اسلامیه‌نك جوانب کثیره‌سندن مزبوری مخلوع طانیدقلرینه دائر اخبار متوالیه ورود ایدوب مزبورك بقاسنده ضرر محقق وزوالنده صلاح ملحوظ اولمغین زید مزبوره امامت وسلطنتدن فراغت تکلیف ایتمك ویا خلع ایتمك صورتلرندن هانکیسی ارباب حل وعقد واولیای امور طرفندن ارجح کوریلور ایسه اجراسی واجب اولورمی ؟

الجواب

اولور .

کتبه الفقیر

السید محمد ضیاءالدین

عفی عنه

فقط بو فتوادن کیمسه‌نك خبری اولمادی . اردو ، استانبوله ۱۱ نیسانده کیرمشدی ؛ ۱٤ نیسان یعنی صالی کونی هرکس عبدالحمیدك خلعنه انتظار ایدییوردی . حالکه بوکه مجلس ملی قرارینی ویرمش ، شیخ الاسلامدن فتوی شریفه‌سیله استحصال اولونمشدی .

عبدالحمیدی خلع ایتمك ایچون تنظیم اولونان فتوی شریفه کندیسنه تبلیغ ایدلدی . فتوی شریفه‌یی تبلیغه مأمور هیئت عبدالحمیدك یاننه کلدیکی زمان عبدالحمید کندیسنك بو ایشده پارمغی اولمادیغنی سویلدی . چراغان سراینده مسافر ایدلمسنی طلب ایتدی .

قاردشی سلطان مراده نصل باقدیسه ، برادرینك‌ده کندیسنه اوصورتله باقمسی لازم کلدیکنی آکلاتدی . عبدالحمید مخلوع ، سراینده یالکز باشنه کلدی . اوصره‌ده ساعت آلتی‌یه کلمشدی .

دیکر برهیئت‌ده طولمه باغچه سراینده اقامت بیوران ولی عهد سلطنت محمد رشاد افندی حضرتلرینك نزدینه کیتدی . هیئت مبعوثه ملتك کندیلرینی مقام سلطنته اقعاد ایتمك ارزوسنده بولوندیغنی تبلیغ ایلدیکی زمان رشاد افندی حضرتلری شو جوابی ویردی :

— اوتوز اوچ سنه‌در اعتدالی محافظه ایتدم . بومدت ظرفنده دائما ملتك سلامت وسعادتنه دعالر ایتدم . مادامکه ملت بنی آرزو ایدییور . مع التشکر بوخدمتی قبول ایدرم . بنم برنجی املم شرع شریف وقانون اساسی موجبنجه اجرای حکومتدر . ملتك آرزو وآمالندن ذره قدر انحراف ایتمم . جناب حق موفقیت احسان ایدرسه بختیارم .

آرتق محمد رشاد افندی حضرتلری (سلطان محمد خان خامس) عنوانیله تخت عثمانی‌یه جلوس بیوره‌جقلردی .

نیسانك اون‌دردنجی صالی کونی بوحوادث ساعت درتده شایع اولوراولماز هرکس عظیم بربار مظالمدن قورتولدی . هرکسك قلبنده برفرح وانبساط حصوله کلدی . برهفته‌اول نظرلره مغموم کورونن استانبول افقلرنده شمدی نظرنواز برفیض نیسان نمایان اولدی . حربیه نظارتی بتون ضابطان ایله طولدی . رسنه ملی طابوری سلطنت قپوسندن حربیه نظارتی قپوسنه قدر ملی البسه‌سنی لابس اولارق بولونیور ، صول طرفده طوپجیلر وسواریلر طوریبوردی .

یانغین قوله‌سی جوارنده بطریه‌لر تمامیله احضار اولونمش ، ملته اعلان خلاص ایچون طوپ آتمغه حاضر بولونیوردی . حربیه نظارتنك خارجی یوز بیکلرجه خلق ایله طولو ایدی .

ساعت یدی‌یه طوغری اعیان ومبعوثان حربیه نظارتنه کلدی . غلبه‌لك کتدکجه‌تزاید ایتدی . حربیه نظارتی میدانی براردوکاه حالنی آلدی . برطرفده بیاض چادرلریله طوپجی اردوکاهی کورولیور ، دیکر طرفدن عاصی عسکرلرك برقافله‌سی ارقه طرفدن بکر آغا بلوکنه سوق ایدیلیوردی . بونلر کندیلرینی

تشویق ایدنلر حقنده شریعتك قرارینی، مشروطیتپرور وطنداشلرینك سعادتی کوزلریله کوریورلردی .

اوصرده ایدی که سلطان محمد خان خامس حضرتلری طولمه باغچه سرایندن حرکت ییوردی . حرکت شاهانه‌یی اعلام ایچون کمال مسرتله طوپلر آتیلدی . شهریار جدید غازی مختار پاشا ایله برابر (احسان) استمبوطنه راکب اولمشلردی . اوکده (نوروز)، ارقه‌دده (رغبت) استمبوطلری بولونیوردی . استمبوط قباطاش اوکندن کچرکن بتون کمیلر طرفندن سلاملانیور ، هرکسك سیماسنده بر نشئه، بر بشاشت نمایان اولیوردی .

استمبوط سرکه‌جی‌یه کلدی . اورادن ذات شاهانه غازی مختار پاشا ایله قپالی برقوپه آرابه‌سنه راکب اولدی . عربه‌نك اوکنده مکتب حربیه شاکردانی یول آچیور ، اطرافنده حرکت اردوسی افرادی ایله بیاض کلاهلی کوکللیلر سوینه سوینه مظفرانه ایلریلیورلردی .

تاجدار جدیدی کورن بتون خلق سوینجدن أل چیرپمغه باشلادی. (پادشاهم چوق یاشا) آوازه‌سی بتون یوره‌کلری تتره‌تدی .

ذات شاهانه‌نك راکب اولدیغی آرابه عسکر صفلری آره‌سندن کچه‌رك آهسته آهسته حربیه نظارتنه تقرب ایتدی . نظارت میدانده طنین انداز اولان حاضر اول بوروسی عسکر صفلری اره‌سنده برفعالیت حصوله کتیردی . بتون عسکر کمال جدیتله سلام طور وضعیتی آلدی .

عسکرك قیافتی پك ساده ایدی . وطنی استبداددن قورتارمق ایچون سلاحه صاریلان بو قهرمانلرك کونشدن یانمش سیمالری ، ساده البسه‌لری قلبلرده عظیم برحس حرمت حاصل ایدییوردی .

عسکر سلام وضعیتی آلدیغی صرده ایدی که ، حربیه سواری شاکردانی سریع برصورتده سلطنت قپوسندن کوروندی . دها صوکره سلطان محمد خان خامس حضرتلرینك آرابه‌سی آهسته آهسته ایلریلدی . آرابه‌نك اطرافی قهرمان عسکرلرله طولو ایدی . هرکس صمیمانه أل چیرپیور ، پادشاهم چوق یاشا دییه باغرییوردی .

ذات شاهانه‌نك استقبالنه حربیه نظارتی دائره‌سنده بتون ارکان ، امرا وضابطان حاضرلانمشلردی . سلطان محمد خان خامس حضرتلرینك باشنده قرمزی فس ، آرقه‌لرنده سیاه ردینغوت واردی . سیمالرنده بر سرور وبشاشت

لمعان ايدييوردى . ضابطـان قوماندان اعظملرينى كورر كورمز سوڭنجلرندن آل چيرپيورلر ، ذات شاهانه‌يى تخت صالوننه ايصال ايديورلردى .

ذات شاهانه تخت عالى‌يه جالس اولنجه فتوى امينى طرفندن بردعا قرائت اولوندى . بتون حاضرون بودعاى بليغه كمال صميميتله آمين خوان اولدى . دعانك ختامنده سلطان محمدخان خامس حضرتلرى برطور بشوشانه ايله حضاره شووجه ايله خطاب ايتدى :

— حقمده اظهار اولنـان حسن قبول عموميدن طولايى چوق تشكرلرايدرم . اصل حريتك ايلك پادشاهى اولديغمدن طولايى مفتخرم . بندن صوكره كلن ايكنجيسى اولاجقدر .

بعده رسم بيعته مباشرت اولوندى .

عموم هيئت وكلا واعيان رسم بيعتى اجرا ايلدى . رسم بيعت اجرا ايدلديكى اثناده موزيقه وطن هواسنى ترنم ايديور ، بتون دائرهٔ عسـكريه‌ده عظيم بر سرور وشـادمانى حكم فرما اوليوردى . ضـابطان ومبعوثان عبدالحميددن قورتولدقلرندن طـولايى يكديكرينى تبريك ايديور ، هر كسـك قلبندن بر : « اوح ! » صـداسى چيقيوردى . هر كس : « آمان ياربى ! چوق شـكر قورتولدق . بزه بوكونلرى‌ده كوستردك ! » ديه جناب حقه شكرلر ايديوردى .

برطرفدن حربيه نظارتى ميداننده آتيلان طوپلر اهاليده برسرور ومسرت حاصل ايديور ، عبدالحميدك قلبنده برصاعقه تأثيرينى اجرا ايليوردى .

رسم بيعتى متعاقب ذات شـاهانه ، مجلس مبعوثان رئيسى ايله كوروشيور ، شهزادكان حضراتى ، پارلاق ضابط اونيفورمه‌لرى ، حريت اردوسى افرادينك بياض سرپوشلرى نمايان اوليوردى . حربيه نظارتنك خارجى اهالى ايله طولو ايدى . هر كس عودت شاهانه‌يه انتظار ايديوردى . بايزيد قله‌سنه ذات شاهانه‌يه مخصوص بر بايراق چكلمشـدى . طوپ صدالرى هر كسـك قلبنه سرور وبشاشت سرپيوردى .

ذات شاهانه :

— امل وآرزوم ، دولت وملتك رفاه وسعادتيدر . ملته ، هيئت اعيان ، مبعوثان ووكلايه تشكر ايدرم .

بیوردی. ساعت طقوز بچغه طوغری‌یه عین صورتله عودت شاهانه واقع اولدی.
شهریار جدید ادرنه قپودن باب سعادته قدر آرابه ایله کلدی . بعده سرای همایون ارکانی طرفلرنده اوکلرنده بخوردانلقلر طوتولدیغی حالده خرقهٔ سعادته واصل اولدی .

خرقهٔ سعادتی کمال احترام ایله زیارت بیوردقدن صوکره :

— بن مشروطیتك و عموم عثمانلیلرله برابر بومقام مقدسك خادمی‌ دیم .

بیوردی .

بعده بغداد قصرنده برمدت استراحت ایلدکدن صوکره صغوق چشمه ، باغچه قپوسی ، کوپری طریقی ایله عودت بیورلدی .

اوکونك سرور وشادمانی شنلکلری پك صمیمی اولمشدی .

* * *

سلطان محمد خان خامسك جلوس شنلکلری اجرا ایدلدیکی اثناده عبدالحمید پك متأثردی. شمدی‌یه قدر قورقدقلرینه آرتق تماماً اوغرامشدی . عبدالحمید خلعندن قورقیور ، غزته‌لره (حل) کلمه‌سنی بیله یازدیرمیور ، رشاد افندی حضرتلرینك تخته جلوسندن اندیشه ایدییور ، اطرافنی جاسوسلرله طولدیریوردی . شمدی بونلرك هپسی اولمشدی . حربیه نظارتندن آتیلان طوپلر ، ییلدیز آفاقنه اتیم برصورتده عکس انداز اولیوردی .

اوکون اقشام اولدی . عبدالحمیددن قورتولان بتون خلق اظهار شادمانی‌یه حاضرلاندی . أولر دونانمه ، هرطرفده اظهار شادمانی ایدلمکه باشلادی .

فقط اوکیجه برهیئت ییلدیز سراینه کلدی . عبدالحمیددن مساعده آله‌رق یاننه چیقدی . عبدالحمیده استانبولده طورامیه‌جغنی ، کندیسنك سلانیکه نقل اولوناجغنی تبلیغ ایتدی. عبدالحمید رجاده بولندی. هیچ برشیئه موفق اولامادی.

نهایت چوجقلری و برقاچ سلطان ایله برابر بر آرابه‌یه ارکاب ایدیله‌رك سرکه‌جی استاسیوننه کتیرلدی . عبدالحمید ، بوجلوس شنلکلری اردسنده استانبولدن مفارقت ایدییور، سلانیکده آلاطینی کوشکنده اقامته کیدییوردی.

١٨ شباط ، ٣٢٥

ختام

فهرست مندرجات

مدحت پاشانك صوك سنه‌لری

طائف حبسخانه‌سنده ـ مدحت پاشانك مخابراتی ـ عبدالحميدك تعقيباتی ـ مدحت پاشانك خسته‌لكلری ـ حبسخانه‌ده‌كی طرز حياتی ـ بيكباشی بكر ـ مدحت پاشايی زهرلمك ايچون اتخاذ اولنان تدابير ـ تشبثات لئيمانه ـ مدحت پاشانك شهادتی ـ مدحت ومحمود پاشالر ـ عبدالحميد مدحت پاشانك اولديكنه ايناميور! مدحت پاشانك باشی ـ عبدالحميدك ممنونيتی . صحيفه ٨٠٤ : ٨١٧

ارمنی مسئله‌سی

ارمنی مسئله‌سنك اساسی ـ عالی وفؤاد پاشا ـ دولت عثمانيه روسيه سفری ـ آياستفانوس وبرلين معاهده‌لری ـ عبدالحميد وارمنيلر ـ قوميته‌لر تشكيلی ـ پطريق ازميرليان ـ وارطابدلر ـ هينچاقيستلر ـ كامل پاشانك صدارتی ـ ١٨٩٤ اخلالی ـ صاسون قتالی ـ هاتوتونك مطالعه‌سی ـ ١٨٩٦ اختلالی ـ ارمنيلرك بومبه حاضرلقلری ـ باب عالی‌يی برهوا ايتمكه تشبث ـ خليل رفعت پاشايه تجاوز ـ قتال ـ ارمنی مسئله‌سی ودول معظمه ـ عبدالحميدك پولتيقه‌سی . صحيفه ٨١٧ : ٨٦٨

كريد مسئله‌سی

خاله‌پا مقاوله‌سی ـ عبدالحميدك خاله‌پا مقاوله‌سنی فسخی ـ كريدليلرك شكايتی ـ دول معظمه‌نك مداخله‌سی ـ عبدالحميد طرفندن مساعدات اعطاسی ـ اهالیٔ مسلمه‌نك شكايتی ـ اختلالر ـ طرخان پاشانك تعيينی ـ خانيه اختلالی ـ يونانستانك كريده‌ده‌كی انتريقه‌لری ـ كريده عساكر عثمانيه‌نك سوقی ـ كريده يونان كوكاليلری ـ ماكدونيا اغتشاشی ـ دول معظمه‌نك مداخله‌سی ـ كريد آبلوقه‌سی ـ خاله‌پا مقاوله‌سنك تصديقی ـ كريده بر نوع مختاريت اعطاسی ـ اهالیٔ مسلمه‌نك شكايتی ـ خانيه اختلالی ـ يونانستانك كريده عسكر سوق ايتمسی ـ ميرالای واصوس ـ انكلتره وفرانسه‌نك تشبثاتی ـ كريده مختاريت اداره اعطاسی ـ يونانستانه اعلان حرب . ٨٦٨ : ٨٩٩

عثمانلی ـ يونان حربی

عثمانلی اردوسی ـ يونان اردوسی ـ يونانليلرك تجاوزی (١٧ نيسان) ـ عثمانليلرك تعرضی ـ عثمانلی اردوسنك طرنوی ويكيشهری ضبطی ـ حركات سائره ـ ولستين محاربه‌سی (٣٠ نيسان) ـ چتالجه محاربه‌سی (٥ مايس) ـ اوچنجی ولستين محاربه‌سی (٦ مايس) ـ يونانليلرك وضعيتی (١٦ مايس) ـ عثمانلی اردوسنك حركاتی ـ توسط تشبثاتی ـ دومكه ميدان محاربه‌سی (١١ مايس) ـ تعقيب ـ متاركه مذاكراتی ـ يانيه جهتنده‌كی حركات ـ صلح مذاكراتی ـ صلح معاهده‌سی ـ عثمانلی يونان حربنك نتيجهٔ سياسيه‌سی
صحيفه ٨٩٩ : ٩٤٧

يمن وعقبه مسئله‌لرى

عبدالحميدك يمنده‌كى سياستى ـ يمن عصيانى ـ اشقيايه قارشى حركات عسكريه ـ جور محاربه‌لرى ـ عبداه پاشانك اجرا آتى ـ عربلرده حسيات مليه‌نك اويانمسى ـ انكلتره ـ مصر وآلمانيا ـ تركيه پولتيقه‌سى ـ حجاز خط كبيرى ـ طابه حادثه‌سى ـ مصرك حدودى ـ عثمانلى عساكرى طابه‌يى اشغال ايتمسى ـ مصر مسئله‌سى ـ انكلترەنك هيجانى ـ طابه حادثه‌سى وآلمانيا ـ عربستان وهندستان طريقى ـ انكلتره ـ تركيه ائتلافى ـ عبدالحميدك موافقتى ـ روسيه‌نك طور وملكى ـ آلمان مطبوعاتى .

ما كدونيا مسئله‌سى

ما كدونيا مسئله‌سنك منشائى ـ تشكيلات داخليه ـ صرافوف ـ ۱۹۰۱ و۱۹۰۲ اختلاللرى ـ اصلاحات ـ حسين حلمى پاشانك مفتش تعيين اولونمسى ـ مورچته‌غ پروغرامى ـ عبدالحميد واصلاحات ـ آوروپا ضابطانك جلبى ـ اصلاحاتك كفايتسزلكى ـ بحران سياسى ـ مدلليده فرانسز دونمامى ـ دەجورجيس پاشا ـ صاندانسكى وصرافوف ـ يونانستان وروماني‌ا اختلافى ـ ما كدونيا ودول معظمه ـ بارون ئەرنتالك نطقى ـ سراى بوسنه ومتروويچه ـ بالقانلرده روسيه وآوستريا ـ طونه وآدرياتيق خطى ـ انقلاب عثمانى .

دولت عثمانيه ودول معظمه

ممالك عثمانيه‌ده آلمان پولتيقه‌سى ـ عبدالحميد وقايزر ويلهلم ـ قايزر ويلهلمك قدس واستانبول سياحتلرى ـ شرقده آلمان بانقه‌لرى ـ آلمان سير سفائن شركتلرى ـ بغداد خط كبيرى ـ شرقده انكليز پولتيقه‌سى ـ الجزيره‌ده انكليز منافعى ـ سوريه‌ده فرانسز پولتيقه‌سى ـ شرقده ايتاليا پولتيقه‌سى ـ ازميرده ايتاليانلر ـ آوستريا ومجارستانك شرق پولتيقه‌سى ـ فرانسز وآلمان منافعنك تصادمى .

آوروپاده يكى عثمانليلر

عبدالحميد دورينك بدايتى ـ مظالمك تزايدى ـ آوروپاده يكى عثمانليلر كيملردر؟ ـ اتحاد وترقى جمعيتى ـ مراد بك ـ ميزان غزته‌سى ـ فه‌شك كتابى ـ استانبولده نشر افكار ـ توقيفات ـ احمد رضا بك ـ اوروپاده يكى عثمانليلرك فعاليتى ـ مرادبكك عودتى ـ داماد محمود پاشانك فرارى ـ عبدالحميدك انديشه‌لرى ـ محمود پاشانك عبدالحميده مكتوبى ـ پرنس صباح الدين ـ پارسده احرار عثمانيه قونغره‌سى ـ قونغرەنك نتايجى ـ احمد رضا بك وپرنس صباح الدين ـ وطن نصل قورتاريلا بيلير ؟ ـ اصل فنالق ؟ ـ اولا نەيى محو ايتملى ؟ ـ صوك زمانلر ـ عثمانلى اردوسى واوروپاده يكى عثمانليلر ـ انقلاب حاضرلقلرى .

صحيفه : ۱۰۶۲ : ۲۱۲۰

انقلابدن اول

اسباب انقلاب ـ عبدالحميدك مظالمى دوائر حكومتده سوء اداره : باب عسكرى ،

مشیخت. تقاعد صندقلری. مرکز قوماندانلغی - معاشات - ایکنجی فرقه - عبدالحمیده تعرض - ۸ تموز بومباسی - ۱۵ رمضان - ییلدیزده برجمه - مطبوعات - معارف - مکاتب - عبدالحمیدك پانیسلامیزم فکری - عبدالحمیدك صوك کونلری - اوچنجی اردو ضابطانڭ احوالندن ییلدیزك خبردار اولمسی - سلانیکه هیئت مخصوصه اعزامی - مابینده مجلس وکلا - ۱۰ تموز کیجه‌سی . صحیفه : ۱۱۲۰ : ۱۱۴۲

۱۰ تموز انقلابی ونتایجی

استانبولده ایلك صباح حریت - قافله‌لر - نمایشلر - یکی چیقان غزته‌لر - اهالینك نشئه‌سی - آوروپاده کیلرك عودتی - سعیدپاشا قابینه‌سی - انتخاب حاضرلقلری - مبعوثلرك انتخابی - انتخاب صندقلری - انتخاب اولونان مبعوثلر - مجلس مبعوثانك آچیلمسی - عبدالحمیدك نطقی - مجلس مبعوثانك نطق جوابیسی - عبدالحمیدك مبعوثلره ضیافتی - یکی ترکیه‌نك سیاست خارجیه‌سی - کامل پاشا قابینه‌سی - ترکیه بلغارستان اختلافی - بوسنه هرسکك الحاقی - آوستریایه قارشی بویقوتاژ - روسیه‌نك بالقان پولیتیقه‌سی - کامل پاشانك سقوط ایتدیرلمسی - حلمی پاشا قابینه‌سی - دولت عثمانیه بلغارستان ائتلافی - حلمی پاشا قابینه‌سنك پروغرامی . صحیفه : ۱۱۴۲ : ۱۲۰۰

مرحوم عثمان نوری بك

(عبدالحمید ثانی ودور سلطنتی) اثرینك برنجی وایکنجی جلدلری محرر محترمی مرحوم عثمان نوری بك هنوز اوتوز دورت یاشلرنده برکنج ایدی. مکتب حربیه‌دن پیاده ملازم ثانیلکی ایله نشأت ایلدیکی زمان ، اوچنجی اردویه ، سلانیکده نشانجی طابورینه تعیین اولوندی . بر مدت صوکره استانبوله کلهرك مکتب طبیهٔ شاهانه داخلیه ضابطلکنه ، بعده مکتب حربیه آلمانجه لسانی معلم معاونلکنه تعیین ایدلدی . عثمان نوری بك میرآلای مرحوم طاهر بکه برمدت رفاقت ایتدی . طاهر بکك وقوع وفاتی اوزرینه آلمانجه لسانی معلملکنه تعیین اولوندی. بواثناده حربیه وارکان حربیه صنفلرنده آلمانجه تدریساتنه کمال فعلیتله دوام ایتدی . بو اثناده بر طرفدن (ترجمان حقیقت) غزته‌سنه دوام ایدییور ، دیکر طرفدن وظیفهٔ تعلیمیه‌سنی کمال انتظام واستقامتله ایفا ایلیوردی .

نوری بك حقیقةً جدیت اخلاقه مالکدی . هیچ کیمسه‌یه تعصب ایتمز ، دائما عظیم بر محویت ابراز ایدردی . دور استبدادده استرداد حقه‌بیله موفق اولامامشدی. آلمانجه وفرانسزجه‌یه کافهٔ دقایق ایله واقف اولدیغی ، وظیفه‌سنی بحق ایفا ایلدیکی حالده انجق اون ایکی سنه‌ده یوزباشی اولابیلدی . بو اون ایکی سنه ظرفنده سینهٔ حمیتی هیچ بر نشان کورمه‌مك شرفنی اکتساب ایتدی .

نوری بك بو اثناده مطبوعاتده وبالخاصه (ترجمان حقیقت) غزته‌سنده پك غیورانه خدمت ایتدی. بوصرده مولترك (بلوکك محاربه‌سی) نامنده‌کی اثرینی ترجمه ایتدی. ترجمه‌نك مکملیتی اردوده فوق العاده رغبتی موجب اولدی . بومهم اثرك ایلك طبعی آز زمانده ختام بولدی .

نوری بك مكتب حربيه صنفلری ايچون آلمانجه تحصيلنه مخصوص ديگر بر اثر دها ترتيب ايتدی. انقلابدن بر قاچ آی اول (صباح) غزته‌سی هيئت تحريريه‌سنه داخل اولدی. صوكره‌ده يومی « ثروت فنون »نده بولندی.

انقلاب كبيرك وقوعی اوزرينه نوری بك دها فعالانه بر صورتله چالشمغه باشلادی. برطرفدن (عبدالحميدك دور سلطنتی)نی يازييور، ديگر طرفدن (پياده تعلمنامه‌سنك ايضاحی)نی، (محاربهٔ نقطهٔ نظرندن بلوكك تعليم وتربيه‌سی)نی آلمانجه‌دن ترجمه ايدييوردی.

نوری بك بو حيات فعالانه‌ده منتظماً دوام ايتدی. فقط يگانه آرزوسی اكمال تحصيل ايتمك، آلمانيايه كيتمك، بالخاصه آلمانجه‌يی مرتبهٔ مكمليته ايصال ايلمكدی. نوری بك بو آرزوی معارف پرورانه تأثيريله ايلك اول ويانه سياحتنه اشتراك ايتدی. فقط عودتنده مونك آنی ضربه‌سيله بی‌روح وبی‌حيات قالدرق، بتون آرقداشلرينی ماتملر ايچنده براقدی.

عثمان نوری بك مرحوم

نوری بكك وفاتی جداً ضايعاتدندر. اقتدار وعرفانی، لسانه استعدادی، جديت اخلاقی ايله تميز ايدن بو دكرلی ضابطك وفاتی ايشيدوبده متأثر اولمادق هيچ بر كيمسه قالمامشدی. نوری بك صاری كوز بيقلری، بياض وپنبه سيماسی، قولاقلرنده طاقديغی كوزلكلر آلتنده دائما متفكر طوران ساكن نظرلری، دائمی صورتده محافظه ايلديكی حلم وسكوتيلكی ايله اويله بر سيمای ذی عرفان وجوده كتيرردی‌كه، كنديسی ايله بردفعه ملاقات ايدن بر كيمسه انك جديت اخلاقنه بهمه‌حال مفتون اولوردی.

نوری بكك آثار منتشره‌سی ايچنده اك مهمی (اكمالنه موفق اولديغمز عبدالحميدك دور سلطنتی) ايله (پياده تعليمنامه‌سنك ايضاحی)در. مرحوم بو ايكی اثری فوق‌العاده بر دقت واهتمام ايله تحرير وترجمه ايلمشدر. نوری بكك بوندن يدی سكز سنه اول (ايكی دوست) ناميله مارشال مولتكه‌دن ترجمه ايلديكی غيرمطبوع بر رومانی واردركه مترجمك عرفان ادبيسنه جداً پارلاق بر دليل تشكيل ايده‌بيلير. طوپوغرافيا وجود بشره عائد دردست طبع آثار مهمهٔ سائره‌سی‌ده واردر.

نوری بك وطنه اصل شمدن صوكره بيوك خدمتلر ايفا ايده‌جكدی. سنه‌لرك قولايلقله يتشديره‌ميه‌جكی بو محترم وجودك بوكون مظلم سرولر، حياتسز طوپراقلر ايچنده عالم هيچی‌يه قاريشمسی اردومز ومطبوعات ايچون ضايعات عظيمه‌دندر.

(۱۳۲۶ سنه‌سی تشرین اولنك ۱۲ نجی كونلرنده برنجی)
(وایكنجی اردوی همایونلر اسنده اجرا ایدیلان اردو)
(مانوره‌سنك صورت جریانتعلق غولچ پاشا حضرتلرینك)
(مناقتی)

طرفینك مسئله‌لری معلومدر : شرطرفی استرانجه — چركس كوی — چورلو خطنده جمع وتحشید ایدلمكده او/اردوی اصلیه‌سنی ستر وتأمین ایده‌جك غرب طرفی خصمنك بوتحشیداتنی تعجیله برابر كندی اردوی اصلیه‌سنك تشبث ایله‌دیكی ادرنه محاصره‌سنی ستر ومحا ایلیه‌جك ایدی . طرفین تقریباً مساوی قوتده ایدیلر .

(تشرین اولك اوزنجی كونی)

شرق كندی وظیفه‌سنی صورت تیه اختیاریله ایفا ایده بیلیردی . و اركنه دره‌سی یاخود بیاض كوی دره‌سی یننده اخذ موضع ایده‌رك دشمنی بكلیه بیلیردی . لكن ذكی پاشا حضرتلری صورت تعرضیه اختیارینه قرار ویردی . بوقرار مصیب ایدی . چونكه برمدافعه موضعنده بكله‌مه‌نك محذوری شودركه ، دشمن طرفندن مدافع بالسهوله احا اولنور . موضعی ترك ایدوب چیقمغه‌ونهایت نه آرزو ، نه ده انتخاب ایتدیكی راضیده محاربه ایلمكه مجبور ایدیلیر . شرق اردوسنك بوصورتله ایلری‌یه حتنده یالكز برتهلكه وار ایدیكه اوده قرق كلیسا اوزرندن یورومكده اولان حن قوتلری طرفندن صاغ یاننه تعرض ایدلسی احتمالیدی .

بوكا بناءً قوماندان پاشا سواريسواستقامتده ايلرى سوردى ؛ فرقه‌لريله سنانلى ، كچرلر ، اوخلاص چفتلكى تلرينه يورودى . اصل جاده صاپيلان (چورلى -- لوله بورغاز) يولى -- كشف قوللرى اعزامندن ماعدا -- تماماً بوش براقيليوردى ؛ لكن بونده محذور يوق ايدى ، چونكه جادهٔ صاپلمقله برابر ، مذكور يول حال حاضرده طولايى حد ذاتنده سائر كوى يوللرندن زياده حائز اهميت عد اولنه‌مازدى . آنده اعدا ، شرق اردوسنه كندى صول طرفندن يعنى بو طرفدن قواى امداديه ورودينه انتظار اولنيوردى .

بناءً عليه اردونك ايلرى حركت ترتيبى حقنده ايديله‌جك اعتراض يوقدر .

بدايةً شرق اردوسنك صاغ جناحنده چركس كوينده بولنمقده اولان بروسه رديف فرقه‌سى عمومى يورويشه باشلانمزدن اول كيجه يورويشيله ولى‌ميشه چفتلكنه آلنمش وبو صورتله مرتب بر وايكنجى نظاميه فرقه‌لرى آره‌سنه ادخال ايدلمش ايدى . اهميتسز صاپيلمايه‌جق درجه‌ده اولان بو زحمت بروسه فرقه‌سنه چكديرلمسه فنا اولمازدى ؛ چونكه فرقه‌لر بويله‌جه يرلرينى دكيشديرمكه اساساً لزوم وار ايديسه ، تبديل محل كيفيتى ايلرى يورويش اثناسنده بالسهوله اجرا ايتديريله بيليردى .

غرب طرفى قوماندانى عبداه پاشا حقلرى دها بدايت امرده بر مشكله معروض بولنيوردى : ٨ تشرين اولده انلرى تحت امرينه ويرلمش اولان فرقه‌لر پك اوزون بر جبهه اوزرنده ، خيوليدن قرق‌كليسايه‌قدر ، يكديكرندن آيرى واوزاق بولنيورلردى . صول جناح قرق‌كليساده بولنان ٢٠ منجى نظاميه فرقه‌سى غرب قواى عموميه‌سى باش قوماندانلغنك امريله ٨ تشرين اول بعدالظهر قواق دره حواليسنه قدر ايلريله‌تلمش اولديغى حالده‌دخى ، مذكور جبهه‌نك امتدادى دوز پركار آياغيله ٥٤ كيلومتره مقدارنده ايدى .

قوماندان مشار اليه ، وظيفه‌سى اقتضاسى اوله‌رق تعرضى حركته مجبور ايدى . لكن يكديكرندن اوقدر آيرى بولنمقده اولان قطعه‌لرله متحدانه تعرض اجراسى -- بتون مادون قوماندانلرك رسوخ وتجربه‌لرى مهارتلرى تحت امنيتده اولمادقجه -- دائما جالب انديشه عد اولنور . كرچه آلنان خبرلر بالاده بيان اولونان خطده آنجق ضعيف دشمن قوتلرى بولنديغنى كوسترييوردى فقط دشمنك ، كريسنده بر شمندوفرى وار ايدى ، مملكتك پاى‌تختى وار ايدى هركون اورادن قواى امداديه جلب ايده‌بيليردى . اونك ايچون عبداه پاشانك دخى جبهه‌سنه واصل اوله‌جغى كون اوراده ٨ تشرين اولده‌كى احوالك بوس بتون غيرى احوال بولمسى پك محتمل ايدى في الحقيقه بويله‌ده اولمش ايدى ، دشمنى ده هم اونك قدر قوتله‌نمش ايدى .

بوکا بناءً درکه مشار الیهك ابتدا هر اوچ فرقه‌سنی یکدیگرینه یاقلاشدیرمسی، یالکز احتیاطه موافق بر تدبیر دکل، پك لزوملی بر وظیفه ایدی. بو نقطهٔ نظردن فرقه‌لر آلاجه اوغلی، لوله بورغاز، طورغودبك اوزرلرینه ایلریله‌دیلر؛ سواری ده آچقه کوی وکوچك قاریشدیران صرتلرینه ایلریله‌دی که بو صورتله غرب اردوسنك جبهه‌سی تقریباً ٢٠ کیلو متره‌یه قدر، یعنی ایالك امتدادك نصفی قدر، کوچلدولمش اولیوردی.

عثمانلی اردوسنك بتون بیوجك قوماندانلری واسع صورتده مانوره ویاخود حرب تجربه‌لری کوره‌رك وحدت رسوخ ایله یتشمش بولنمادقلری وقطعات عسکریه سویاً معلم وکار آزموده اولمادقلری مدتجه، قوای عسکریه‌نك طوپلو طوتلمسی ودشمنی چویره‌بیلمك ویا احاطه ایده‌بیلمك ایچون یکدیگرندن تفریق ایدلمه‌سی قطعیاً توصیه اولنور. واقعا چویرمه واحاطه حرکتلری ایله اوزاقلردن ترتیب ایدلمش یان هجوملری بعضاً پك بیوك موفقیتلر تأمین ایدر؛ لکن بونلرك شو تهلکه‌سی ده واردر: اکر بو ایشه مأمور ایدیلن قطعات قوماندانلری مستقلانه حرکت خصوصنده ممارسهٔ کامله‌یه مالك دکل ایسه‌لر مثلا هدفلرینی شاشیره بیلیرلر، محل مطلوبه وقتندن کچ ویا وقتندن ایرکن واصل اولورلر، احتمالکه دکیشمش بر وضعیت بولورلر وحاله موافق بر ترتیب وعملده بولنه‌مازلر.

بالعکس قوای حربیه یکدیگرینه یقین اوله‌رق طوپلیجه طوتلدیغی تقدیرده باش قوماندان کندی تأثیرینی عموم اوزرینه انفاذ ایده بیلیر. حرکاتده برابرلکی، مصادمه‌ده وحدت عملی تأمین ایده بیلیر که غالبیت ده اکثریا بو خصوصاته تابعدر.

غرب فرقه‌لرینك ایلری حرکتنده بر خطا واقع اولدی: وسطده بابا اسکیدن حرکت ایدن اوچنجی فرقه، هدفی اولان لوله بورغازی آشدی وصکره صوبواق مجبوریتیله اوردن سکز چفتلکه قدر ایلریله‌دی. بو صورتله فرقه کندیسنی بر تهلکه‌یه عرض ایتمش اولیوردی، شویله که عین ایرته‌سی صباح متفوق دشمن قوتلری طرفندن دوچار تعرض اوله‌بیلیر وکندی طرفنك سائر فرقه‌لری یتشمزدن اول پریشان ایدیله بیلیردی. بو تهلکه‌دن ده صرف نظر، فضله ایلریله‌یشدن طولایی فرقه قطعاتی پك بیوك بر یورویش زحمتی چکمش اولدیلر: فنا یوللر اوزرنده متعدد اینیش یوقوشلر آشلمق شرطیله قطع اولنان مسافه ٣٠ کیلو متره‌یی تجاوز ایدییوردی. بو سببله فرقه‌دن پك چوق نفرات دوکوتی حالده کریده صارقمش ایدی.

دوکوتی ویرمه‌نك انضباطجه درجهٔ ضررنی وحربده بر چوق نفرات ضیاعنه سببیتی ایسه معلومدر.

بناءً علیه ٣ نجی فرقه‌نك، یورویش پك قیصه دوشه‌جك اولسه‌ده برابر، بو اقشام لوله بورغازده قالمسی دها ایی اولوردی.

(تشرين أولك اونجی کونی)

دشمن ایله قریب الوقوع اولان مصادمه ایچون عبداه پاشا حضرتلری قوای حربیه‌سنی : آنجه کوی و کوچوك قاریشدیران صرتلرنده اولق اززره ، بربرینه‌دها زیاده یناشدیرمق ایستیوردی . بوتقدیرده غرب اردوسنك جبهه‌سی ۱۲ : ۱۵ کیلومتره یه قدر کوچلمش اوله‌جقدی . یالکز آفیون قره‌حصار ردیف فرقه‌سنك برقسمی چفتلك کوینك شرقنده‌کی تپه‌لری اشغال ایده‌جك ایدی .

قوای حربیه‌نك یکدیکرینه بوصورتله تقریب اولنمسی فکری موافق مصلحتدر . یوللری غایت آز وموجود اولانلری‌ده ایی اولمیان واشکال اراضیه‌نك یکنسقنی واوزاقلردن کوروله بیله‌جك نقاط معینه‌نك فقدانی سببلریله جهت واستقامت تعیینی مشکل بولنان برمنطقهٔ اراضیده باش قوماندانك مقاصد واوامرینك تطبیق واجراسنی تأمین ایده‌جك یکانه خصوص مختلف قوللرك بربرینه تقریبیدر ؛ که ۳ نجی فرقه ایله برلکده بولنان عبداه پاشانك بش کیلومتره آره‌لقله ایلریله‌مکده اولان ۲۰ نجی فرقه‌دن آنجق بعدالظهر برخبر آله‌بیلمسی وآفیون قره حصار فرقه‌سندن ایسه هیچ برخبره دسترس اولمامسی بالاده‌کی مشکلاته مثال اوله‌رق ذکر ایدلمکه شایاندر .

غربك شویورویش ترتیباتیله برابر — قوای اصلیه سیله یکیلروپاشا کوی جوارنده بولنمقده اولان دشمن اوزرینه — صورت متحدانه ومتقاربه‌ده اوله‌رق تعرض قرار واصری‌ده ویرلمك اقتضا ایدردی . چونکه ویریله‌جك ایکنجی بر اردو امرینك همان او کون قطعانه وقتنده وصول ونفوذی ایله اقشام باصمادن اول تطبیق واجراسی شبهه‌لی ایدی .

فی‌الحقیقه غرب اردوسی ــ ۱۰ تشرین اول کونی عمومیت اعتباریله وقت ظهرده مواصلت ایتدیکی موضعده قالمشدر ؛ که « دشمنی تقویه‌لرینك وصولندن اول اورمغه » معطوف اولان وظیفه ومسئله‌سی ایله قابل تألیف کوروله‌مز .

شرق اردوسنك ــ ۱۰ تشرین اول ایچون امر وترتیباتی شویله ایدی : مستقل سواری لواسی ، مرتب ایکنجی فرقه وبروسه فرقه‌سی تاتارلی وصوفیلر اوزرلرندن احمدبکلك غرب وجنوب غربی صرتلری استقامتنده دشمنك صول جناحی اوزرینه احاطه ایله تعرض ایده‌جك وبونلرله عینی زمانده مرتب ۱ نجی فرقه مشینلی اوزرندن دشمنك جبهه‌سی اوزرینه یورویه‌جك ایدی .

کرك بوقرار وکرك ترتیبات متخذه ایی ایدی . احاطه‌نك جبهه هجومیله توحیدی

کیفیتی بالخاصه پك مهم ایدی . چونکه دشمن جبههدن صورت جدیهده هجوم کورمزسه و جبههدن تثبیت وتوقیف اولنمازسه ؛ کندیسنی سربستجه یاندن قاورامایهجغی وفائق قوتلرله یانینه هجومه میدان ویرمیهجکی بدیهیدر .

قرار وترتیباتك تطبیق واجراسنه کلنجه ، بوخصوص پك ایی اوله‌مادی . احاطه ابرا ایدیله‌مدی . شویله که اولاً ۲ نجی مرتب فرقه نلك حرکاتی غرب سواری لواسی قارشیسنده اوزونجه مدت دوچار توقف اولدی ؛ ثانیاً احاطه‌یه مأمور اولان هرایکی فرقه‌نك قارشیسنه دشمن پیاده‌سی چیقدی وفرقه‌لر بوپیاده‌یی کری پوسکورتمه‌مدیلر ، که سببی وقت وزمانیله برحکم قراری یتیشه‌مه‌مسی اولق کرکدر ؛ ثالثاً بواحوال اوزرینه شرق اردوسی قوماندانجه احاطه‌نك دوام اجراسندن ارتق برحسن تأثیر بکله‌نوب بکله‌نه‌میه‌جکنده تردد حاصل اولدی .

بوجهتلرله قوماندان مشار الیه تکرار پاشا کویی وپیکارباشی جهتلرینه چکلمکه بالاختیار قرار ویردی .

شرق اردوسی ، حرکات عمومیه‌سنجه دها زیاده برعزم وصلابت کوسترسه ایدی وقوای حربیه‌سنی بوحالده براز دها صیق استعمال ایتسه ایدی ، حوائل متعدده‌یه رغماً ؛ احتمال که ینه دشمنی احاطه ایتمکه موفق اولوردی . مرتب ۱ نجی فرقه‌نك مأمور اولدیغی جبهه هجومی ایسه اساساً برنتیجهٔ قطعیه حصولنی تأمین ایده‌جك دکل ایدی ؛ بناءً علیه دشمن طرفی بوکون موضعنده ثبات ایده بیلمشدر .

(تشرین اولك اون برنجی کونی)

غربك مفروض اولان عموم قوماندانلغندن سا ۱۰ تشرین اول کونی عبداه پاشا حضرتلرینه وارد اولان تعلیماتده پاشای مشار الیهك اردوسیله حرکات تعرضیه‌یه دوام ایتمسنك عموم غرب ایچون موجب اوله‌جغی فوائد متنوعه کوسترلمش اولدیغندن ، عبداه پاشا تعرض قطعی اجراسنه قرار ویردی . بوقراره کوره ۳ نجی فرقه آقچه‌کوی حوالیسندن یکیلر استقامتنده ، ۲۰ نجی فرقه‌دون اقشام ثبات ومحافظه ایله دیکی ایترالی صیرتلرندن حرکتله احمد بك اوزرندن پاشا کویی، پیکارباشی استقامتنده ایلریله‌مکه مأمور اولدیلر . آفیون قره‌حصار فرقه‌سی ایسه موقتاً کوچك قاریشدیران تپه‌لرنده قاله‌رق موقع مزبورك شرق طرفلرنده‌کی کچیدو کوپرولری اشغال ایتمکه مأمور اولدی ؛ دها صکره بوفرقه دخی تعرض عمومی‌یه اشتراك ایتدیریله‌جك ایدی .

شرقده کذلك مفروض عموم قوماندانلغندن سا ۱۰ تشرین اول کونی تعرضه دائر اخطار واشارت آلنغله ، زکی پاشا حضرتلری دشمنك ضعیف تلقی اولنان

صول جناحنه دوتکی کون تصور ایدیلان تعرض شدیدی بوکون اجرایه قرارویردی . لکن حرکت زمانی دشمنه نسبتله دها کچ انتخاب وتعیین ایدلدیکندن ، یورو. یشه بدأدن پك آز صوکره غرب اردوسنی کندی قارشوسنده مقابله‌ده بولدی .

طرفینك قرارلری موافقدر ؛ چونکه ادرنه قلعه‌سنه هجوم باشلامشدی ، شرق قوماندانی شیمدی ادرنه‌یی قورتارمق ایچون هرشیئی کوزه آلمغه مجبورایدی ، غرب قوماندانی‌ده ادرنه‌نك سقوطنه قدر دشمنك قوای استخلاصیه‌سنی ممکن اولدیغی قدر قلعه‌دن اوزاقده طوتمغه مجبور ایدی .

حرکات تعرضیه‌نك تطبیق واجراسنه کلنجه ، غربك ۳ نجی فرقه‌سی ابتدا پك بطائتله حرکت ایدیوردی ؛ برده احتیاطه پك فضله پیاده آلیقویمشیدی ، اونك ایچون فرقه‌نك ضعیف اولان برنجی خطی دشمنك یکیلر اوزرندن ایلریله‌ین بروسه ردیف فرقه‌سی طرفندن پوسکورتلدی . مع هذا محاربه‌نك دوام وجریانیله بروسه فرقه‌سنك بوحرکت تعرضیه‌سنه خصمنك فائق قوتلری قارشوسنده طورغونلق عارض اولمغه باشلادی . ۳ نجی فرقه‌نك صولنده بولنان ۲۰ نجی فرقه ، مستقل سواری لواسی طرفندن‌ده معاونتله ، احمد بك اوزرندن موفقیتله ایلریله‌دی وپاشا کوینی ضبط ایدرك مرتب ایکنجی فرقه‌یی اورادن پوسکورتدی .

بعدالظهر ایلك ساعتلرده طرف غربك پك کارلی بولنمش اولدیغی محققدر . لکن اقشامه طوغری غربك صاغ جناحنده غیرمساعد برتبدل واقع اولدی : بو جناحده آفیون قره‌حصار فرقه‌سی صورت متحدانه ومتینانه‌ده برمقاومت یاپه‌مادی . بوفرقه‌نك بیوك قاریشدیرانده دشمنله چارپیشان برآلایی چفتلك کویی اوزرندن کری یه آتلمش ، ۲ طابوریله ۱ بطریه‌سی اوچنجی فرقه‌یه احتیاط اولەرق کوندرلمش ایدی ؛ متباقی ۱ آلایی ایله ایکی بطریه‌سی ایسه کوچك قاریشدیران جوارنده ، دشمنك صول جناحی طرفندن بوکون شدتلی صورتده اظهار وتطبیق اولنان حرکت تعرضیه‌یه ضعیف برمقاومت کوستره بیلدی .

شرقك تقویه‌سی ایچون تکفورطاغی اوزرندن جلب اولنان صامسون ردیف فرقه‌سی براقشام اول صادلی‌یه واصل اولمش وزکی پاشا حضرتلرندن صباحلین غایت ایرکن بیوك قاریشدیران اوزرندن حرکت ایتمك ایچون امرآلمش ایدی . بوفرقه امرده تعیین ایدیلان ساعتدن اول حرکتله صباحك ایلك ساعتلرنده بیوك قاریشدیرانك جنوبنه مواصلت ایتمش ایدی . فرقه‌نك بو استعجالی وضعیت عمومیه نقطهٔ نظرندن غایت موافق اولمغله پك زیاده شایان تقدیردر . معهذا صامسون فرقه‌سی – مانوره مدیر عمومیسنك تنبیهی ایله – کوندوز ساعت آلتی‌بوچوقه قدر

توقیف اولاندی . بو فرقه‌یه ویریلن وظیفه برنجی مرتب فرقه ایله متحداً کوچك قاریشدیران تپه‌لرنده دشمنك صول جناحنه قطعیتله واحاطه ایله هجوم ایتمك ایدی . دشمنك آفیون قره‌حصار فرقه‌سی دها اوکله‌ین کوچك قاریشدیرانی غائب ایدرك وقوای متباقیه‌سیله اوره‌ن سکزه چکیله‌رك صامسون فرقه‌سی قارشوسنده اقشاملین کمال مشکلاتله محل مزبوری محافظه ایده‌بیلدی : کیجه قرا کلغنك حلولی افیون قره‌حصار فرقه‌سی قطعاتنه بو بابده یاردم ایتدی . — آقچه‌کوی دخی غربك الندن چیقمش ایدی .

آفیون قره‌حصار فرقه‌سنك صورت حرکتی عبداه پاشانی مشکل بر وضعیته القا ایتمش ایدی . پاشای مشارالیه — ۳ نجی فرقه‌دن بعض اقسامك یتیشوب امداد ایتدیکی — صاغ جناحنی بر آز دها تقویه وتنظیم ایتمکی تدبیر ایله‌ملیدی ؛ صول جناحنده ۲۰ نجی فرقه ایله‌ده شمدی‌یه‌قدر استحصال ایدیلن موفقیاتی تعقیب ایدرك دها ایلری کوتورملی وبو صورتله محاربه‌نك نتیجهٔ قطعیه‌سنی کندی لهنه چویرملی ایدی . لکن کون آرتق خیلی ایلریله‌مش اولدیغندن ، دشمنی دها زیاده تهدید ایله کری چکلمکه مجبور ایده‌جك صورتده ، پاشا کویدن دها مقدار کافی ایلری کیتمك ممکن اوله‌مایوردی .

لکن آلنان خبرلره نظراً [مانوره مدیریتنك تبلیغاتی] دشمنه یعنی شرقه قوای امدادیه کلمش اولدیغندن ؛ ایرتسی صباح خصمك تفوق کندینی حس ایتدیره‌جك ایدی .

بوکا بناءً غرب قوماندانی دها اوقشام بالجمله قوای عسکریه‌سنی اوره‌ن سکز ایله احمدبك آره‌سنده بریان موضعنده تجمع ایتدیرمکه واورادن دشمنه مقاومت ایله‌مکه قرار ویردی . بو قرار مجازاولان ایی قرارلردندر . چونکه بو تقدیرده شرق اردوسی ایرتسی کون غربك یان موضعنه — غرب شماله متوجه بر جبهه ایله — تعرض ایتمکه مجبور اولوردی ؛ اکر موضعی ضبط ایده‌بیلیردیسه ، که پك شبهه‌ایدر ، غرب اردوسی قرق کلیسا استقامتنده چکیلیر ودشمنی او استقامتده تعقیبه مجبور ایدردی . چکیلن دشمن قوتلری ولو بر درجه‌یه‌قدر محافظهٔ اهمیت ایتدکجه ، شرق اردوسی اونی براقوب ده ، ادرنه‌یی تضییق ایتمکده اولان محاصره اردوسی اوزرینه یورویه‌مزدی . او آره‌لق ادرنه قلعه‌سیده ساقط اولدیغی تقدیرده شرق اردوسی ، ادرنه محاصره‌سندن سربست قاله‌جق اولان محاصره اردوسی ایله خصم متقدمی اولان اردو آره‌سنده ایکی طرفدن فائق قوتلرله دوچار هجوم اولمق تهلکه‌سنه معروض بولنمش اولوردی .

تشرين اولك اون ایكنجی كونی

حكملر طرفندن ویریلن قرارلر اوزرینه ، غرب اردوسی قوماندانی تصوری وجهله یان موضعنده قالهمادی ؛ دها كون آچلمازدن اول تبدیل موضع ایدرك ، اورهن سكزك غربندهكی قواق درهنك كریسنه قدر چكلدی . بورادهكی موضعه ادرنه محاصره اردوسندن برمقدار تقویهده‌خی جلب ایتمشدی [٣ پیاده طابوری ایله ١ اوبوس بطریهسی] . غرب اردوسنك بویكی موضعدهكی حال ووضعیتی بلاشبهه مقدمكی یان موضعندن دها مساعد ، دها اویغون ایدی . قواق‌دره وادیسنك صاغ یعنی غرب كناری مدافعهیه پك الویرشلیدر . بوراده غرب اردوسنك ادرنه محاصره اردوسیله اولان خط ارتباطی یكی جبههنك تماماً وعموداً كریسنده بولنیوردی ؛ موضع داخلنده سهولتله حركت ممكن ایدی ؛ تعرض ایدهجك دشمنك كچهجكی اراضی كاملاً نظر آلتنده بولنیوردی . داخل موضعده قطعات پك مناسب برصورتده تقسیم وتعبیه ایدلمش ، جبهه خطی آوجی خندقلریله تقویه اولنمش ؛ طوپلر چالیدن ماسكهلرله دشمنك نظرندن كیزلهنمش ایدی .

بو حاله نظراً ، شرقك ٢ طابورله ٥ بطریه درجهسنده اولان تفوقی موضعك جبراً ضبطنی تأمینه كفایت ایدهمیهجكدی .

لكن بو آرهلق وضعیت عمومیهٔ حربیه بوس‌بتون تبدل ایتدی . شرقك قوای عمومیهباش قوماندانی [مفروض] ١١ تشرین اوله قدر (استرانجه — چركس كویی — چورلو) خطنده اردوی اصلیسنك تحشید وتجمعنی بردرجهیه قدر یاپهبیلمش و ١٢ تشرین اول صباحی ایركندن قوای كلیه ایله ادرنه استقامتنده حركته ابتدار ایلهمشدی [مانوره مدیریتنك فرضیاتی] . بو جهتله زكی پاشا حضرتلری قارشیسنده بولنان دشمنه قوتلرینی یرنده طوتمق امرینی آلمشیدی . زكی پاشانك بوكا موفق اولدیغی تقدیرنده ، شرقك اردوی اصلیسی دشمنك بوقوتلرینی [عبداه پاشانك فرقهلرینی] احاطه وامحا ایدهبیلهجكدی .

بناءً علیه زكی پاشا حضرتلری موضعك مناعتنه رغماً بتون ٤ فرقهسیله یان یانه اولهرق ، غرب اردوسی اوزرینه تعرض ایتمكه قرار ویردی ، كه پك محق وموافق ایدی .

تعرض ایچون مرتب ٢ نجی فرقهیه صاتی كوی استقامتی ویرلدی [*] ؛ صولنده

---

[*] بعض احوال مبرمهٔ حضریه الجاسیله مرتب ٢ نجی فرقه بوكون مانورهیه اشتراك ایتدیریلهمش ، لكن اشتراكی فرض وقبول ایدلمشدر .

مرتب برنجی فرقه آچه کویدن غرب شماله طوغری چیقان کوی یولندن ، بروسه ردیف فرقه‌سی اوره‌ن‌سکز اوزرندن حرکته مأمور اولدیلر ؛ صول جناحده‌کی صامسون فرقه‌سی‌ده ۱۹۸ راقملی تپه‌ده بولنان دشمن صاغ جناحنی احاطه ایتمك امرینی آلدی. — تعرضك بویله‌جه بسیط برصورتده ترتیبی احواله تماماً موافق ایدی ؛ چونکه شمدیکی حالده قطعیاً زمان غائب ایتمه‌مك اهمیتله لازم ایدی.

حرکات تعرضیه بعدالظهر برصورت متحدانه‌ده اجرا ایدلدی ؛ بتون خط اوزرنده محاربه‌یه همان برآنده باشلانلمش ایدی. مع‌هذا مدافع طرف ایچون یالکز بردفعه تهلکه‌لی برآن واقع اولمشدر ، شویله‌که : صاغ جناحده بولنان وآنفاً الذکر یکی قطعاتله‌ده تقویه ایدلمش اولان آفیون قره‌حصار فرقه‌سی قوماندانی برآره‌لق قوتلی احتیاطلرینی صاغ جناحدن فرقه‌سنك صول جناحنه چکدی. آلدیغی خبرلره نظراً ، ۳ نجی فرقه‌دن بری‌یه خیلی کنیش برآره‌لقدن صکره باشلایان مذکور جناحی دشمنك بالخاصه شدید برپیاده هجومیله دوچار تهدید اولمقده ایمش. بوتدبیر ایله فرقه‌نك صاغ جناحی پك ضعیفلامش اولدی وآزقالدی پریشان اولیوردی ؛ چونکه او آنه قدر صامسون فرقه‌سنك مستوراً طوران بعض اقسامی جناح مذکور اوزرینه شدتله تعرض ایتمکه باشلامشیدی. لکن غربك مستقل سواری لواسی اردونك صول جناحندن صاغ جناحنه آلنمش ایدی ؛ بوسوارینك تام وقتنده اجرا ایتدیکی برهجوم دشمنك داخل موضعه کیره بیلمه‌سنی منع ایتمشدر. سواری بوهجومی یاپماسه‌ایدی ، صامسون قطعاتنك موفق اولملری پك محتمل ایدی. — آفیون قره‌حصار فرقه‌سی قوماندانی بویله یاپه‌جغنه ، صول جناحنك معروض اولدیغی تهدیده صاغ جناحندن بالذات تعرضه کچمکله مقابله ایتملیدی. بوهم دهاسریع برصورتده تأثیرلازمی یاپار وهمده آتش خطنك کریلرینی دخی طارایان دشمن مرمیاتنك منطقهٔ تهلکه‌سی ایچندن ومحاربه خطنك کریسی یاقیننددن احتیاطلرینی یان یورویشله کچیرمك کبی لزومسز برکلفت وفداکاری‌یه احتیاج مس ایتدیرمزدی.

سواری هجومی غایت ایی یاپلمش اولمقله برابر ، اکر سواری دها برمقدار جنوبدن طولاشسه ودشمنك صول جناحی یرینه صول یانی اورسه ایدی ، هجومنك نتایجی دهابیوك اوله‌جقدی. مع‌هذا سواری هجومنك بالخاصه تام وقت وزماننده اجرا اولنمش اولمسی اساسدر.

بوآره‌لق عیداه پاشاحضرتلری دشمنك قوای کلیهٔ اصلیه‌سی (استرانجه — چرکس کویی — چورلو) خطندن حرکت ایتمش وحتی ایلری اقسامیله ویزه‌یی طوتمش اولدیغی خبرآلدی. اونك ایچون آرتق بوموضعی ترك ایله محاصره اردوسنه یاقلاشمغه

واونكله توحيد حركات ايلەمكه قرار ويردی . لكن بورجعته آنجق ظلمت ليلك حلولندن صوكره ابتدا ايديله‌بيله‌جكدی .

خلاصه :

غرب ، خصمنك اردوی اصليه‌سنك تجمع وتحشدينی منع وتعجيز ايتمكه معطوف اولان وظيفهٔ حربيه‌سنی ايفايه موفق اوله‌مامش وچونكه خط تحشيدك ايلريسنده كنديسنه معادل وصوكاره طوغری حتی فائق قوتده بردشمن اردوسنه تصادف ايله‌مشدر . لكن وظيفه‌سنك ، خصمك قوای كليهٔ اصليه‌سی حركاته ابتدا ايدنجه‌يه قدر ، ادرنه محاصره‌سنی ستر ومحافظه ايلكه عائد اولان جهتی ايفايه موفق اولمشدر .

شرق ، كندی قوای اصليه‌سنك تجمع وتحشدينی ستر وتأمين ايتمكدن عبارت اولان وظيفهٔ حربيه‌سنده احرز موفقيت ايله‌مشدر . بوندن‌صكره حركات عسكريه‌نك صورت امتداد وجريانی آرتق شرقك قوای اصليه‌سنك تشبثاتنه تابع بوله‌جق ايدی .

خطا صواب جدولی

صحیفه	سطر	خطا	صواب
٢	١٢	وقایع ادرنه‌یه شرق	وقایع اوزرینه شرق
٣	٩	اوچنجی نظامیه سواری	اوچنجی نظامیه فرقه‌سیله مستقل سواری
٣	١٠	ایلری یلیه‌رك	ایلریلیه‌رك
٣	١٩	کیدن	کیدرك
٤	١٤	پووه‌لی	یووه‌لی
٤	١٤	اوزرینه	اوزرندن
٥	٢٠	١١ . ـ اردومز	١٠ . ـ اردومز
٥	٢٢	خفیف	ضعف
٩	٧	٣٥ دقیقه	٤٥ دقیقه
١٠	١٨	٢٠ دقیقه	٣٠ دقیقه
١٠	١٩	حاضبوغه	خاصبوغه‌یه
١٢	٢	یاصول	وصول
١٢	١٥	اردو امری	اردو امری نمره (٢)
١٢	١٨	برر کوی	بدر کوی
١٣	١٦	٢٠ تشرین	١٠ تشرین
١٣	١٧	یولندن	یولده
١٣	١٧	کچر کچمز ایلریسنه کلمشدر.	کچر کچمز ،
١٣	٢١	ساعت ٢ ده	ساعت ١٢ ده
١٤	٥	آلنیر سه‌کز	آلیر سه‌کز
١٤	١٤	واسکان	وامکان
١٤	١٦	بوتك	بونك

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٦	١٠	كوروله‌جكی	آتیده‌كوروله‌جكی
١٦	١٥	سواریسیله	سواریسنه
١٦	٢٠	١٠٩	٩/١٠
٢٠	١٦	ساعت ٧	فقطساعت ٧
٢٢	١١	سپرجی	سیرجی
٢٢	٢٤	ظنی	ظنّی
٢٣	١	صاغ كیریسنه	صاغ جناحی كریسنه
٢٣	٥	لواسندن برالای سواری ، باش	لواسنك برالایی ، سواری باش‌حكمك
٢٣	١٦	جناده‌كی	جاحده‌كی
٢٤	٣	آتیده	آتیده‌كی
٢٤	٥	هویكدن	هوبوكدن
٢٤	٧	اردو امری	اردو امری نمرو (٤)
٢٤	١٧	قونیله‌رق	قونیله‌یه‌رق
٢٤	٢٣	سنه ٣٢٦ ساعت	سنه ٣٢٦ كیجه‌سی طرمین آتیده‌كی امرلری ویرمشدر :
٢٥	٣	آلور	آلندی
٢٥	٦	یوروته‌جك	یورویه‌جك
٢٥	١٩	اردو امری	اردو امری نمرو (٥)
٢٧	٢٨	یكیدن	یكیلردن
٢٨	٢١	تقیب	تعقیب
٢٩	٢٠	طوپجیسنك	حوایجنك

صحیفه	سطر	خطا	صواب
٣٠	٨	اقچه کویی ،	اقچه کویه
٣١	٥	صویده	صولنده
٣١	١٣	آفیون	آنجق
٣١	٢٦	آوجی	اوجی
٣٢	٣	(ط بطر مترالیوز) ٥ ٣	(ط بطر مترالیوز ٥ ٢ ١
٣٢	١١	مؤلف	مؤسف
٣٢	١٥	کینك	کوینك
٣٣	١١	اردو امری	اردو امری نمرو (٤)
٣٣	١٥	یاین اردو تعرض وحرکاتنه	یارین اردو تعرض حرکاتنه
٣٣	١٧	دوام	یاردم
٣٤	٩	نمرو (٣)	نمرو (٧)
٣٨	١٢	آلمشدر	ایتمشدر .

3 1761 06981480 4